

XI RIIGIKOGU STENOGRAMM

VIII ISTUNGJÄRK

Esmaspäev, 13. september 2010
Kell 15.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Riigikogu esimehe kõne

2. Vabariigi Presidendi kõne

Istungi rakendamine

3. Arupärimine kohalike teede halva olukorra kohta (nr 449)

4. Arupärimine naistevastase vägivalda kohta (nr 461)

5. Arupärimine erateede kasutamise võimalikkuse kohta (nr 491)

6. Arupärimine Maksu- ja Tolliameti töö kohta (nr 448)

7. Arupärimine Rõngu kooli renoveerimise kohta (nr 457)

8. Arupärimine euro infokampaania kohta (nr 460)

9. Arupärimine Eesti Energia reklaamikampaania kohta (nr 446)

10. Arupärimine probleemide kohta parvlaevaliikluses Rohuküla–Heltermaa liinil (nr 447)

11. Arupärimine Eesti Energia Jordaania projekti kohta (nr 458)

12. Arupärimine EAS-i toetuste maksmise kohta (nr 459)

13. Vaba mikrofoni

Istungi rakendamine

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, austatud Riigikogu, Vabariigi President, president Rüütel, peaminister, ministrid, põhiseaduslikud ametikandjad, ekstsellentsid, külalised! Meid tervitavad Virumaa Poistekoor ja Virumaa Noorte Meeskoor dirigent Elo Üleoja juhatusel.

(Kõlab eesti rahvaviis "Mats alati on tubli mees". Aplaus.)

Esimees Ene Ergma

Laulukoor esitas Eesti rahvaviisi Tõnu Kõrvitsa seades ja Ado Reinvaldi sõnadele "Mats

alati on tubli mees". Selles meeldivas õhkkonnas lubage mul avada meie Riigikogu XI koosseisu VIII istungjärg.

1. Riigikogu esimehe kõne

Esimees Ene Ergma

Austatud Vabariigi President, president Rüütel, Riigikogu liikmed, Vabariigi Valitsus, põhiseaduslikud ametikandjad, teie ekstsellentsid, daamid ja härrad! Täna alustame Riigikogu XI koosseisu viimast parlamendihooaega. Vaadates tagasi siin saalis tehtud kolme ja poole aasta pikkusele tööle, annan sellele positiivse hinnangu. Kogu maailma haaranud finants- ja majanduskriis pani Eesti keeruliste valikute ette, kuna optimistlikult tehtud plaane lähitulevikuks ei olnud enam võimalik täita. Eesti pingutused kandsid vilja, ja mitte ainult pingutused selle nimel, et Eesti täidaks Maastriichi kriteeriumid eurole üleminekuks, vaid ka selle nimel, et riigi võlakooormus oleks nii väike kui võimalik. Tuli langetada mitu ebamugavat ja ebapopulaarset otsust – muuta töölepingu seadust, vähendada miinusmärgiga eelarvetega riigi kulutusi ning suurendada maksukoormust, kergitades riigi sissetulekuid. Loomulikult võib lõpmatuseni vaielda, kas need teed, mis praegune koalitsioon valis, olid kõige õigemad, kuid tulemus on nähtav. Eesti on üks kolmest Euroopa riigist, mille eelarvedefitsiit on alla kolme protsendi. Pole kahtlust, et Eesti üleminek eurole on märkimisväärne saavutus.

Tõstan esile ka põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse vastuvõtmise, mis loob võimalused koolivõrgu korrastamiseks. Me näeme juba selle seaduse vilja – põhikoolide ja gümnaasiumide lahutamise on tehtud algust mitmetes omavalitsustes. Selle seaduse vastuvõtmine näitab, et poliitiliste eriarvamuste ületamine on võimalik. See annab lootust, et kunagi jõuame näiteks valdade ja linnade seaduse vastuvõtmiseni, mis võimaldaks korrastada Eesti haldussüsteemi.

Sügisel tuleb meil vastu võtta järgmise aasta riigieelarve, mille realiseerimine jääb juba järgmise valitsuse kanda. Lähiaastad ei tule Eestile kerged. Meil läheb paremini kui viimasel kahel aastal, kuid peadpöörivat majanduskasvu praegused prognoosid ei näita. Töökohti tuleb küll juurde, kuid töötute arv jääb siiski märkimisväärseks. Tööpuuduse leevendamise on praegu Eesti üks suuremaid väljakutseid. Suur tööpuudus näitab, kui tähtis on inimestele hariduse andmine, sest ehkki noorus on parim aeg õppimiseks, ei saa keegi elus uusi teadmisi omandamata hakkama. Tööturul on nõudlus nende inimeste järele, kes on saanud hariduse, mis on seotud tehnoloogia, loodusteaduste, keskkonna-, info- või isegi nanotehnoloogiaga. Meie riigi konkurentsivõime sõltub meie inimeste haridustasemest ja professionaalsusest.

Head kolleegid! Paratamatult poeb valimiskampaania Toompea lossi seinte vahele. Kõikidel erakondadel on suurepärase võimalus saada uutele ideedele mandaat rahvalt. Samas tuleb oma praegune mandaat auga lõpuni pidada. Püüdkem hoida Riigikogu töö ja kandideerimine selgelt lahus. Enne valimisi tahaksin meile kõigile soovida: lubame vähem! Pole mõtet niigi defitsiidis eelarvet koormata täiendava meeleheaga ühele või teisele valijaterühmale. Kümne päeva pärast jõuab siia saali ka 2011. aasta riigieelarve projekt, mille menetlemine võib tekitada selleks kiusatust. Meie riigi rahaline seis soosib õnneks tugevat realsustaju – pole midagi jagada, sest kõik on juba ära jagatud ja natukene jääb isegi puudu. Me ei saa kulutada seda, mida meil ei ole. Eesti peab järgmiseks aastaks saama konservatiivse riigieelarve. Riigi juhtimine tähendab valikute tegemist, mis on piiratud vahendite ja tihti ristuvate huvide tõttu alati keeruline. Kõike korraga ei saa ja seepärast tuleb teha otsuseid, mis seaksid tänased ootused tasakaalu tuleviku vajadustega.

Äsja rõõmustasime, et meie majandus kasvab selle aasta teises kvartalis, võrreldes eelmise aasta teise kvartaliga, kolm ja pool protsenti. See kasv tuli ekspordist, Eesti inimesed suutsid luua midagi, mida mujal maailmas osta sooviti. Selleks, et Eesti suudaks oma konkurentsivõimet hoida ja kasvatada, peame jätkama panustamist meie inimeste ja riigi konkurentsivõimesse. Riik peab olema heaks kesk-

konnaks meie töökate ja haritud inimeste mõtete elluviimiseks.

Head kuulajad! Mul on hea meel teid informeerida, et kümne päeva pärast kirjutatakse Pariisis alla Euroopa Kosmoseagentuuri ja Eesti vaheline koostöölepe, mille sõlmimiseni viis viie aasta pikkune ettevõtete ning riigi- ja teadusasutuste koostöö. Käivitub tosin väikest Eesti kosmoseprojekti, millest üheksa on seotud kõrgtehnoloogilise ettevõtlusega, kaks on teadusprojektid, on ka üks hariduslik projekt – Tartu ja Tallinna noored ehitavad tudengisatelliidi. Just need noored hakkavad Eestis arendama kosmosemajandust, kõlaga see pealegi veidi liiga suurejooneliselt. Mul on hea meel, et Riigikogu ei ole sellest protsessist eemale jäänud ja kosmoseuringute toetusrühm on aktiivselt tutvunud kosmosele suunatud tegevusega. Loodan, et veel sel aastal jõuab siia saali kosmose arendamise nõukogu ja kosmosepoliitika komisjoni poolt ette valmistatud Eesti kosmosevaldkonna arengukava järgmiseks kümneks aastaks. Kui peaminister on seadnud ilusa ja ambitsioonika sihi – Eesti viie rikkaima riigi hulka, siis mina pakun natuke tagasihoidlikuma eesmärgi – Eesti viie aasta pärast Euroopa Kosmoseagentuuri täisliikmeks. Teadusmahukas majandus ei ole sõnakõlks, see tuleb täita reaalsete tegudega. Riik saab oma konkurentsivõimet kasvatada ennekõike teaduspotsiaali kasvatamise kaudu.

Head kolleegid! See, et märtsis on valimised, ei tähenda, et parlamendi selle koosseisu töö oleks tehtud. Inimesed on meid usaldanud enda huve kaitsma ja me peame seda ülesannet täitma. Me peame siin saalis tegema otsuseid, mõeldes homsele ja ülehomsele. Järgmise aasta märtsist tuleb vaadata kaugemale. Meie töö on hoida lootust paremale homsele, leevendada inimeste muret nende käekäigu ja tuleviku pärast ning hoida nende usku helgemale homsele, et homme on parem. Ja seda lootust ei tohi me petta.

Kuulutan parlamendiaasta avatuks. Jõudu tööle kõigile! (Aplaus.)

2. Vabariigi Presidendi kõne

Esimees Ene Ergma

Härra president, ma palun teid Riigikogu kõnetooli!

Toomas Hendrik Ilves

Austatav Riigikogu esimees, Riigikogu liikmed, peaminister ja valitsuse liikmed, mu daamid ja härrad, head sõbrad! Öeldakse, et kordamine on tarkuse ema, aga vahel on kordamine parim viis end tüütuks teha. Seepärast jätangi ma kordamata oma arvamuse erinevate seaduste ühes pakis vastuvõtmise, õigusloome praagi, põhiseaduse teadliku eiramise ja seaduste abil ärihuvide teenimise kohta. Kinnitan vaid, et mu arvamus ei ole muutunud. Kesken-dugem täna tulevikule! Head Riigikogu ja va-litsuse liikmed! Poolteist aastat tagasi osutasin iseseisvuspäeval Jõhvis, et hindan valitsuse ja parlamendi töö tulemuslikkust selle alusel, kas Eestil õnnestub täita eurole üleminekuks vaja-likud Maastrichti kriteeriumid, kas Eesti saab 2011. aasta alguses euroala liikmeks. See oli latt, mille ületamine pidi näitama nii teistele kui eelkõige meile endile, kas tegime piisavalt ja kas tegime õigel ajal. Ma tänan ja tunnustan teid, head Riigikogu liikmed, see eesmärk on saavutatud! Sellest latist saime üle. Ma kiidan ka valitsuse otsustavust ja üksmeelt, sest tean, et eelarvepuudujäägi vaoshoidmine, kulude pi-dev kärpimine majanduslanguse ajal ja nende otsuste selgitamine pole kerge ei poliitiliselt ega emotsionaalselt. Ma tunnustan Riigikogu kõigi fraksioonide, eriti opositsiooni kuulu-vate parlamendisaadikute vastutustunnet. See säästis Eestit tarbetust sisepoliitilisest lisapin-geest ja inetutest nääklustest teemadel, mis pole partei-, vaid riigipoliitilised. Loodan, et kriisi leevenemine lubab kõigil erakondadel, aga ka kõigil valijatel hakata süvitsi tegelema kriisi Eesti-siseste põhjustega. Vaid nii saaksime ränki tagasilööke tulevikus vältida või nende mõju pehmendada. Pole ju teadmata, et vähe-malt osaliselt oli majanduslanguse ulatus, meie maksulaekumiste kärbumine, tööpuuduse kasv ja paljude inimeste laenuõksu sattumine prog-rammeeritud meie tõusuaegse majandus-, ra-handus-, haridus- ja sotsiaalpoliitika olemusse.

Austatav Riigikogu! Eesti üleminek eurole märgib täiesti uue etapi algust Eesti sise- ja välispoliitikas. Oleme kohale jõudnud. Eesti ligi 20 aastat väldanud teekond tagasi Euroopasse on vähemalt vormiliselt ja institutsio-naalselt lõppenud. Lihtsamalt öeldes – Eesti üleminekuperiood on läbi ning koos sellega ei kehti enam ka meie raskest minevikust otsitud ettekäänded ja vabandused. Keegi teine ei keh-

testa meile enam ei reegleid ega eesmärke. Me täidame oma kohustusi ja kokkuleppeid liitlas-te ja partneritega ja kaasotsustajana sõnastame ka ühiseid sihte, ent põhiosas on meie eesmär-kide sõnastamine ja lattide seadmine edaspidi meie endi teha. Kes me tahame ühiskonna ja riigina olla, kelleks saada, kuhu pürgida? Mis on me paleus? Ja mis peaasi – kas uus arengu-faas nõuab muutusi meie mõtlemises ja tegu-viisis? Selleks tulebki Eesti rahval koos era-kondadega algava valimiskampania ajal sel-geks vaielda, kas oma riigi taastamise töödel hästi kõlvanud silmamõõdust, kirvest ja labi-dast meile edasiseks piisab. Või oleks mõistli-kum võtta kasutusele parimad täppismõõtmise ja peenviimistluse tööriistad, olgu kas või ma-terjalikao vähendamiseks? Kindlasti peaksime omaks võtma suhtumise, et ühe riigi ja rahva pikaajalist head käekäiku ei kindlusta kaela-murdvate tõusude ja languste vahel pendelda-mine. Elu pole poisikeste spordivõistlus. Eel-arve kärpimise tšempioni tiitel pole ju päris see, mida ükski normaalne riik võita ihaldaks. Täpselt niisamuti ei näe küps ühiskond ja tema poliitiline juhtkond tööpuudust üles-alla liiku-va statistilise kõverana, vaid pigem iga majan-duslanguses töötuks jäänu ja tema pere tragöö-diana. Äikesetormis minema lennanud majaka-tus ei peaks alati käivitama süüdlase otsingut. Kannatada saanud maja inimlik mõõde on vih-ma käes istuv perekond ja just nende mure tu-leb lahendada esimeses järjekorras. Nüüdsest viivad Eestit edasi oskus kuulda pooltoone ja tõlkida makrotasandi otsused mikrotasandi mõjudeks.

Mu daamid ja härrad! Ma kutsun parlamenti üles jõuliselt täitma ka oma kohust ühiskond-liku protsesside mõtestaja ja järelevalvajana. Tunnustan Riigikogu inimarengu aruande, töö-puuduse ja teiste kogu ühiskonda puudutavate küsimuste avaliku arutelu eest. Ühtki Eesti ühiskonna probleemidest ei saa lahendada ühe lihtsa otsuse või loosungiga. Ükski lahendus ei ole kõikide meelest õige. Täiskasvanuks saa-nud riigis ei näita parlamendi töö tulemuslik-kust seaduseks saanud sõnade summa. Rahva esinduskogu põhitööks jääb ka edaspidi uute seaduste vastuvõtmine ja olemasolevate ko-hendamine. Siiski näitab Riigikogu professio-naalsust tema liikmete tahe ühiskonna üldtäht-said probleeme arutada, lahendusi otsida ja lä-bi rääkida. Eesti vajab edasi liikumiseks põhja-

likku, avalikku ja otsekohest arutelu, milles iga kodanik ka oma seisukohad ära võib tunda. Riigikogu teine tähtis roll on järelevalvaja oma. Mida lähemale jõuame 1. jaanuarile, seda suuremaks paisub paljude hirm ähvardava hinnatõusu ees. Vähemalt osaliselt on neil hirmudel ka alust, sest meil ei tasu alahinnata osa kaupmeeste soovi peita oma kasumiahnust uute rahatahtede taha. Samas pole võimalik jääda ükskõikseks ka juhul, kui hirmu võimaliku hinnatõusu ees asuvad teadlikult külvama poliitikud. Sestap julgustan Eesti rahva esindust, eriti aga tarbijakaitset ja kodanikuühiskonda, käituma küpse riigi küpsete kodanikena. Väljapressijatega koostööd ei tehta! Neilt kaupa ja teenuseid ei osteta. Hirnutajatele valimispäeval hääli ei anta.

Daamid ja härrad! Põhiseaduse preambula ütleb poeetiliselt ja sisendusjõuliselt: "Eesti riik peab olema kaitseks sisemisele ja välisele rahule ning pandiks praegustele ja tulevastele põlvedele nende ühiskondlikus edus ja üldises kasus." Seepärast kutsun meie arengu uuel etapil kõiki poliitilisi jõude keskenduma ühiskonnale. Põhiseadus kohustab meid edendama Eestit nii, et siin oleks eesti keele ja kultuuri kindel kants; turvaline ja salliv paik, kus on hea elada. Ma ei pea silmas üksnes riiki ja selle institutsioone. Eestit rikastavad suurepärase vabatahtliku ühistegemise vormid, nagu Kaitseliit, kogukonna- ja külaliikumised ning rahvakultuuri seltsingud. Me peame neid senisest veelgi rohkem toetama. Me võiksime neid palju julgemini kaasata ühiste eesmärkide saavutamisse. Meie Euroopasse naasmise teel tekkinud mured vajavad tähelepanu veel terve inimpõlve. Kaaskodanikku on raske kiiresti aidata, kui töötuse või tõrjutuse on põhjustanud ühekülgne, viletsapoolne haridus ja õpetatud abitust kätkev ellusuhtumine. Eriti siis, kui abistamise asemel peibutatakse valedega, kui hädasolija taandatakse almusepalujaks, kui tema murest saab mõne populistliku poliitiku rõõm. Eesti rahvas on arvult väike. Seepärast ei tohi mitte ühegi inimese saatusele käega lüüa. Kuidas vähendada siirdeajastul tekkinud kaotajate hulka, on üks meie ees seisvatest keerulistest küsimustest. Loosungid nagu "haldusreform" ja "haridusreform" iseenesest ei aita. Eesti pole reformidest ja muutustest väsinud, nagu teinekord tavatsetakse nentida, pigem on Eesti tüdinenud lähenemisviisist, kus

ratsionaalne võit ja ühiskasu mattub kohe emotsionaalse ning kaotustele keskenduva vastasseisu alla. Eesti vajab jätkuvalt nii haldusreformi kui ka sisulisi ümberkorraldusi haridusmaastikul. Mida me ei vaja, on suured sõnad ja naeruväärsed katsetused, mille ainsaks tulemuseks on riigi kahanenud tõsiseltvõetavus.

Austatav Riigikogu! Teie olulisimaks tööks on 2011. aasta riigieelarve ja läbirääkimised rahvaga järgmise nelja aasta tegevuskava üle. Ma rõõmustan koos teiega, et hullemad ajad majanduses paistavad olevat möödas. Lootkem sellele, et samas olgem valmis, et käimasoleva kriisi ohud meie välisturgudest sõltuval majandusele pole lõplikult kadunud. Seepärast on äärmiselt oluline, et tuleva aasta eelarve oleks pigem ettevaatlik kui optimistlik. Saagu see teie pärandiks märtsis kogunevale uuele Riigikogu koosseisule ja seejärel ametisse astuvalle uuele valitsusele. Olgu see signaal, et vastutustunnet vajame ka edaspidi nii järgmisel aastal kui järgmistel kümnenditel.

Põhiseadusest. Põhiseadus ei ole pelk juriidiline tekst, vaid ühiskonda koos hoidev aluskokkulepe. Eesti rahvas võttis põhiseaduse vastu 1992. aasta rahvahääletusel ja täiendas seda Euroopa Liiduga ühinemiseks aastal 2003. Seni on põhiseadus aidanud hoida Eestit heal kursil. Kas on nüüd aga tekkinud olukord, kus rahvas vajab edasi minemiseks päris uut aluslepet, uut põhiseadust? Mina sellist vajadust praegu ei taju ega adu ka Eesti kodanikonna tungivat sellekohast soovi. Akadeemiline arutelu põhiseaduse tähenduse, tõlgenduste ja muutmise vajaduse üle on põhiseadusega sama vana. Kahtlemata on vaja seda arutelu jätkata, võimalik, et selle arutelu tulemusel sünnib kunagi Eesti rahva uus kokkulepe riigi ja rahva eesmärkide ja nende saavutamise viisi asjus. Aga, mu daamid ja härrad, põhiseadus ei ole enam põhi seadus, kui teda muudetakse hetkeemotsiooni ja hetkevajaduse ajal. Põhiseaduse iga säte peab olema ühisel nõul heaks kiidetud. Vaid nii toimib see praeguste ja tulevaste põlvede hüvanguks. Seda enam, et meil on palju pakilisemaid küsimusi, millele algava valimiskampaania ajal ühiselt vastuseid otsida.

Valimistest. Jah, valimisheitlus ja debatt on juba alanud. Oma ideid Eesti elu edendamiseks käivad välja nii poliitikud kui erinevad huvigrupid. Tööandjate poolt paar nädalat tagasi välja käidud manifestist on tänaseks juba

palju räägitud. Paljusid nende seisukohtadest ma kodanikuna ei jaga, sest need lihtsalt ei haaku siirdefaasist väljunud ja avatud Euroopas toimiva ühiskonna tegelikkusega. Ent ma ei saa nõus olla sellega, et ettepanekute tegijat tabab materdav kriitika. Eesti vajab mõtete vahetust ja edasiviivat vaidlust. Kriitikast ei piisa, kui seejuures ise konkureerivaid ideesid ja alternatiivseid lahendusi ei pakuta. Ärgem tahtkem silmakirjalikku, halvas mõttes poliitkorrektset ühiskonda, kus meeldida tahtmiseks öeldakse üht, kuid seejuures mõeldakse teist. Meil ei ole ideid ja vaatenurki üle, vaid puudu. Seega tuleb inimesi julgustada, mitte arutelust eemale peletada. Avaliku arutelu osaliste vastu suunatud rünnaku tulemuseks on majanduslike ja maailmavaatelistel huvide varjatud läbisurumine. Sisulise diskussiooni alustamiseks peavad oma ideede ja soovidega erakondade kõrval julgelt, alandusi kartmata esile astuma kõik need, kellele Eesti korda läheb. Vaid nii leiame uue vaatenurga oma probleemide nägemiseks ja seni saavutatu hindamiseks. Vaid nii on ka sellest saalist kasu kõigele ja kõigile, kelle ühisnimetajaks on Eesti.

Head Riigikogu liikmed! See on Riigikogu XI koosseisu viimase parlamendihooaja avastung. Veidi vähem kui kuue kuu pärast annavad Eesti Vabariigi kodanikud teie tööle hinnangu. Nemad otsustavad, kelle tööleping rahvaga oma esinduskogus järgmiseks neljaks aastaks pikeneb ja kelle oma mitte. Panen teile südamele, et valimiste lähedus ei peata Eesti Vabariigi põhiseaduse kehtivust. Valimiste lähedus ei kahanda teie vastutust veel langetamata otsuste ees. Soovin teile siiralt palju ja sisulist tööd, vastutustunnet ja hakkama saamist. Riigikogu on selleks võimeline, nagu oleme nii sel aastal kui ka varem korduvalt kogenud. Soovin teile kõigile jõudu tööle! Ma tänan! Head uut aastat! (Aplaus.)

Esimees Ene Ergma

Täna teid, härra president!
(Lauldakse hümnit).

Istungi rakendamine

Esimees Ene Ergma

Head kolleegid! Nüüd on aeg eelnõusid ja arupärimisi üle anda. Ma palun kõigepealt

kõnepulti Vabariigi Valitsuse esindaja proua Heili Tõnissoni!

Heili Tõnisson

Austatud proua esimees! Hea Riigikogu! Vabariigi Valitsus algatab täna 18 seaduseelnõu ja esitab ühe Riigikogu otsuse eelnõu. 1) käibemaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu, Riigikogus esindab seaduseelnõu menetlemisel Vabariigi Valitsust rahandusminister Jürgen Ligi; 2) kalapüügiseaduse muutmise seaduse eelnõu, Riigikogus esindab seaduseelnõu menetlemisel Vabariigi Valitsust keskkonnaminister Jaanus Tamkivi; 3) keskkonnaseadustiku üldosa seaduse eelnõu, Riigikogus esindab seaduseelnõu menetlemisel Vabariigi Valitsust justiitsminister Rein Lang; 4) raudteeseaduse muutmise seaduse eelnõu, Riigikogus esindab seaduseelnõu menetlemisel Vabariigi Valitsust sotsiaalminister Hanno Pevkur; 5) Eesti Vabariigi valitsuse ja Albaania Vabariigi ministrite nõukogu vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksumustest hoidumise tõkestamise lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu, Riigikogus esindab seaduseelnõu menetlemisel Vabariigi Valitsust rahandusminister Jürgen Ligi; 6) maksukorralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu, Riigikogus esindab seaduseelnõu menetlemisel Vabariigi Valitsust rahandusminister Jürgen Ligi; 7) majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse eelnõu, Riigikogus esindab seaduseelnõu menetlemisel Vabariigi Valitsust justiitsminister Rein Lang; 8) täiskasvanute rahvusvahelise kaitse konventsiooniga ühinemise seaduse eelnõu, Riigikogus esindab seaduseelnõu menetlemisel Vabariigi Valitsust välisminister Urmas Paet; 9) rahuaja riigikaitse seaduse ja kaitseväge korralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu, Riigikogus esindab seaduseelnõu menetlemisel Vabariigi Valitsust kaitseminister Jaak Aaviksoo; 10) muinsuskaitse seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu, Riigikogus esindab seaduseelnõu menetlemisel Vabariigi Valitsust kultuuriminister Laine Jänes; 11) Euroopa Liidu lepingu, Euroopa Liidu toimimise lepingu ja Euroopa Aatomienergiaühenduse asutamislepingu üleminekusätteid käsitleva protokolliga muutmise protokolliga ratifitseerimise seaduse eelnõu, Riigikogus esindab seaduseelnõu menetlemisel Vabariigi Valitsust välisminister Urmas Paet;

12) keeleseaduse eelnõu, Riigikogus esindab seaduseelnõu menetlemisel Vabariigi Valitsust haridus- ja teadusminister Tõnis Lukas; 13) keskkonnatasude seaduse ja euro kasutusele võtmise seaduse muutmise seaduse eelnõu, Riigikogus esindab seaduseelnõu menetlemisel Vabariigi Valitsust keskkonnaminister Jaanus Tamkivi; 14) Finantsinspeksiooni seaduse, krediitiasutuste seaduse ja Tagatisfondi seaduse muutmise seaduse eelnõu, Riigikogus esindab seaduseelnõu menetlemisel Vabariigi Valitsust rahandusminister Jürgen Ligi; 15) ettevõtluse toetamise ja laenu riikliku tagamise seaduse muutmise seaduse eelnõu, Riigikogus esindab seaduseelnõu menetlemisel Vabariigi Valitsust majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts; 16) 2010. aasta riigieelarve seaduse muutmise seaduse eelnõu, Riigikogus esindab seaduseelnõu menetlemisel Vabariigi Valitsust rahandusminister Jürgen Ligi; 17) võlaõigusseaduse ja tarbijakaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu, Riigikogus esindab seaduseelnõu menetlemisel Vabariigi Valitsust justiitsminister Rein Lang; 18) prokuratuuriseaduse muutmise seaduse eelnõu, seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust justiitsminister Rein Lang; 19) Riigikogu otsuse "Kaitseväe kasutamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel Euroopa Liidu piraatlusevastase operatsiooni Atalanta ning NATO mereoperatsiooni Active Endeavour koosseisus" eelnõu, Riigikogus esindab otsuse eelnõu menetlemisel Vabariigi Valitsust kaitseminister Jaak Aaviksoo. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Kadri Simson!

Kadri Simson

Head kolleegid! Üheksa kolleegi nimel annan üle arupärimise sotsiaalminister Hanno Pevkurile. Arupärimine on Eesti elanike kodumaalt lahkumise kohta. Teile võib see teema tuttavana tunduda, sest tegelikult oli sellele arupärimisele vastamise tähtaeg täna. Aga kuna minister pidi täna viibima Riigikogu ees esinemise asemel hoopis Moskvas, võtsime arupärijatega selle arupärimise tagasi ja andsime uuesti sisse kokkuleppega, et minister tuleb sellele vastama esimesel võimalusel.

Mida me siis soovime teada? Statistikaamet hinnanul vähenes Eestis rahvaarv 2009.

aastal üle 17 000 inimese ning 2008. aastal 16 000 inimese võrra. On alust arvata, et märkimisväärse osa sellest moodustavad inimesed, kes on läinud võõrsile tööd otsima. Tartu Ülikooli demograafid on lausa hinnanud, et väljaspool Eestit elab ligi 130 000 eestlast. Ja kui varem olid peamised väljarändajad parimas tööeas mehed, siis nüüd on selleks ülikooli lõpetanud ja parimas tööeas naised, vanuses 25–35 eluaastat. Nende puhul on oht, et välismaal luuakse pere ning jäädaksegi sinna. Muret tekitav on ka see, et tervishoiusektori töötajad on asunud veel innukamalt kui varasematel aastatel taotlema kvalifikatsiooni tunnustamist, ja see tagab neile õiguse ja võimaluse töötada väljaspool Eestit oma erialal. Me tahame sotsiaalministri käest teada, milline on tema seisukoht: kas Eesti inimesed peaksid asuma tööle välismaal, nii nagu on üks tema kolleegi valitsusest soovitanud, ja kuidas ta sotsiaalministrina näeb võimalust motiveerida inimesi tagasi tulema, eelkõige tervishoiutöötajaid? Küsimusi on kokku seitse.

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Nikolai Põdramägi!

Nikolai Põdramägi

Lugupeetud Riigikogu esimees! Head kolleegid! Auväärsed saalisviibijad! Minul on üle anda kaks arupärimist sotsiaalminister Hanno Pevkurile. Esimene on meditsiinitöötajate Eestist lahkumise kohta. Teeb murelikuks, et juba 2010. aasta esimese nelja kuuga on välismaal tööd leida soovivate tervishoiutöötajate arv poole suurem kui möödunud aastal samal ajal, siis oli see arv 85, nüüd väljastati juba 150 sertifikaati välisriiki tööle minekuks. Just Soome on noortele arstiteaduskonna üliõpilastele meelepärane sihtriik, kuna seal on võimalik pärast neljandat kursust praktiseerida abiarsti ametikohal. Abiarsti eest vastutab juhendav arst, kuid näiteks kuuendal kursusel õppides saab tudeng juba peaaegu iseseisvalt ravida. Nii Tartu Ülikooli arstiteaduskonna üliõpilased kui raviõppe akrediteerimismeeskond ja õppeprorektor on tõdenud, et ülikool võimaldab praktilist tööd liialt vähe, mistõttu meie üliõpilastel kujuneb juba varakult harjumus käia piiri taga tööl. Seetõttu on meil rida küsimusi. Kui suur on hetkel puudus tervishoiutöötajatest? Millistes valdkondades on suurim puudus?

Millal on lootust, et ka meie arstiteaduskonna üliõpilased saavad abiarstina oma teadmisi praktiseerida? Kui palju on neid Eesti üliõpilasi, kes käivad õpingute ajal piiri taga tööl? Ja on veel kaks küsimust. Allkirja on andnud 16 Eesti Keskerakonna fraktsiooni liiget.

Teine arupärimine käsitleb koduõendust ja on samuti esitatud sotsiaalminister Hanno Pevkurile. Tervishoiuteenuste kättesaadavus on meie inimeste tervise jaoks esmatähtis. Hoolduravi üks osa on kindlasti ka koduõendus, patsiendil on võimalus viibida kodus ja saada sellest hoolimata vajalikku ravi ja nõustamist. Sotsiaalministeerium propageerib järjest rohkem koduõendust, kuid selle rakendamine on tänasel päeval raskendatud. Selle tõttu on meil mitu küsimust. Näiteks üks küsimus on selline. Sotsiaalministeerium on oma prioriteediks seadnud koduõenduse, kuid ala edendamiseks ei ole ette nähtud koolitust. Eesti riigis on kolm tervishoiukõrgkooli, kuid riiklik tellimus nimetatud koolitusele puudub. Kas ja millal on plaanis olukorda muuta ja võtta ka see koolitus riiklikku tellimusse? Praegu on võimalik koduõenduse koolitust saada vaid ühe erakoolitaja juures, mis on märkimisväärne kulu, arvestades meditsiiniõdede sissetuleku suurust. Miks on erakoolitajaid vaid üks? Kas huvi vastava koolituse vastu on tõesti nii väike? Koduõendus on paberil toiminud tänaseks päevaks juba mitmeid aastaid, kuidas on aga olukord tegelikkuses? Kui palju on tänasel päeval koduõenduse koolituse läbinuid? Alla on kirjutanud jälle 14 Eesti Keskerakonna fraktsiooni liiget. Ma tänan!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Juhatus nimel olen vastu võtnud 19 eelnõu ja kolm arupärimist. Kui eelnõud vastavad Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele, otsustab juhatus nende menetluse kolme tööpäeva jooksul, ja kui arupärimised vastavad seadusele, edastan need otsekohe adressaatidele.

Head kolleegid! On üsna palju teateid. Riigikogu juhatus on võtnud menetluse järgmised eelnõud ja määranud neile juhtivkomisjonid: 1) Vabariigi Valitsuse s.a 2. augustil algatatud Ülemaailmse Postiliidu 24. kongressi lõppaktide ratifitseerimise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – majanduskomisjon; 2) Vabariigi Valitsuse s.a 2. augustil algatatud riigieelarve

seaduse, Vabariigi Valitsuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – rahanduskomisjon; 3) Vabariigi Valitsuse s.a 2. augustil algatatud meditsiiniseadme seaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – sotsiaalkomisjon; 4) Vabariigi Valitsuse s.a 2. augustil algatatud Eesti Vabariigi ja Hiina Rahvavabariigi vahelise lepingu vastastikusest õigusabist kriminaalasjades ratifitseerimise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – õiguskomisjon; 5) Vabariigi Valitsuse s.a 2. augustil algatatud väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – põhiseaduskomisjon; 6) Erakonna Eestimaa Rohelised fraktsiooni s.a 2. augustil algatatud karistusseadustiku muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – õiguskomisjon; 7) Eesti Keskerakonna fraktsiooni s.a 3. augustil algatatud käibemaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – rahanduskomisjon; 8) Eesti Keskerakonna fraktsiooni s.a 3. augustil algatatud kodakondsuse seaduse § 5 muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – põhiseaduskomisjon.

Riigikogu juhatus on edastanud Vabariigi Valitsuse s.a 2. septembril esitatud Eesti seisukohad Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi "Kolmandate riikide kodanike liikmesriiki sisenemise ja seal elamise tingimuste kohta ettevõtjasisese üleviimise korral" eelnõu suhtes Euroopa Liidu asjade komisjonile ning määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ja eelnõu kohta arvamust andma põhiseaduskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 16. september kell 16.

Riigikogu juhatus on edastanud Vabariigi Valitsuse s.a 3. septembril esitatud Eesti seisukohad Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi "Kolmandate riikide kodanike hooajatöö eesmärgil riiki sisenemise ja seal elamise tingimuste kohta" eelnõu suhtes Euroopa Liidu asjade komisjonile ning määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ja eelnõu kohta arvamust andma põhiseaduskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 16. september kell 16.

Riigikogu juhatus on edastanud Vabariigi Valitsuse s.a 9. septembril esitatud seisukohad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse, millega kehtestatakse üleminekukord liikmesriikide ja kolmandate riikide vahel sõlmitud investeringuid käsitlevate kahepoolsete lepingute jaoks, eelnõu kohta Euroopa Liidu asjade

komisjonile ning määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ja eelnõu kohta arvamust andma majanduskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 23. september kell 16.

Riigikogu juhatus on edastanud Vabariigi Valitsuse poolt s.a 9. septembril esitatud seisukohad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse, mis võimaldab liikmesriikidel piirata või keelata oma territooriumil GMO-de kasvatamist, eelnõu kohta ja Euroopa Komisjoni teatise kohta, mis annab liikmesriikidele vabaduse otsustada GMO-de kasvatamise üle, Euroopa Liidu asjade komisjonile ning on määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade, eelnõu ja teatise kohta arvamust andma keskkonnakomisjoni ja maaelukomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 23. september kell 16.

Riigikogu juhatus on määranud Vabariigi Valitsuse algatatud söödaseaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu (777 SE) teise lugemise arutelu aluseks olevate dokumentide esitamise tähtajaks s.a 13. septembri kell 18.

Olen edastanud Riigikogu liikmete esitatud kolm arupärimist majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile, kolm arupärimist siseminister Marko Pomerantsile, kaks arupärimist regionalminister Siim Valmar Kiislerile, kaks arupärimist haridus- ja teadusminister Tõnis Lukasele ning ühe arupärimise sotsiaalminister Hanno Pevkurile, välisminister Urmas Paetile, peaminister Andrus Ansipile, justiitsminister Rein Langile ja keskkonnaminister Jaanus Tamkivile.

Eesti Keskerakonna fraktsiooni liikmed võtsid tagasi kolm sotsiaalminister Hanno Pevkurile esitatud arupärimist – nr 441, 450 ja 452. Riigikogu liige Mai Treial võttis arupärijate nimel tagasi sotsiaalminister Hanno Pevkurile esitatud arupärimise nr 445.

Palun, head kolleegid, kohaloleku kontroll!

Kohalolijaks registreerus 84 Riigikogu liiget, puudub 17.

Lugupeetud kolleegid! Läheme nüüd päevakorra kinnitamise juurde. Selle nädala päevakord on teil laudadel ja panen selle kinnitamise hääletusele. Palun hääletada!

Päevakorra kinnitamise poolt hääletas 70 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Nädala päevakord on kinnitatud.

3. Arupärimine kohalike teede halva olukorra kohta (nr 449)

Esimees Ene Ergma

Alustame tänases päevakorras olevatele arupärimistele vastamist. Riigikogu liikmete Marika Tuusi, Tiit Kuusmiku, Arvo Sarapuu, Toomas Vareki, Valeri Korbi, Mailis Repsi, Aivar Riisalu ja Eldar Efendijevi 13. mail s.a esitatud arupärimine kohalike teede halva olukorra kohta. Palun, kolleeg Marika Tuus!

Marika Tuus

Austatud istungi juhataja! Austatud ministrid! Head kolleegid! See arupärimine regionalminister Siim Valmar Kiislerile on esitatud juba mai algul ja puudutab teede olukorda, samuti teehoiu rahastamist.

Me teame, et teede korrashoid on seadusega pandud kohustus ja maakondlikud omavalitsusliidud on ka korduvalt teinud ettepanekuid teeseaduse täitmiseks, nimelt selleks, et määrataks lisavahendeid teede hooldamiseks. Paljudel omavalitsustel lõppes teede hoolduse raha juba veebruaris ära ja need summad, mis on aastaks pandud, said isegi ületatud. Seetõttu on juurde küsitud, aga loomulikult on kõik need märgukirjad saanud eitava vastuse.

Me küsimegi muu hulgas, milliste valdkondade arvel on kohalikud omavalitsused pidanud ressursse kokku tõmbama, et täita teeseadusest tulenevaid ülesandeid ja teid korras hoida, ning kas selle kohta on ka mingi analüüs valminud. Samuti küsime, kas kiidetakse heaks olukord, et kohalikud omavalitsused peavad hakkama laenuraha investeerimise asemel kasutama seda kohalike teede korrashoiuks. Mida on minister viimase kuue kuu jooksul teinud, et tagada kohalike omavalitsuste finantsiline jätkusuutlikkus?

Muidugi oleks me hea meelega oodanud sellele vastust juba kevadel, sest siis tuli välja, et just erakorralise lumerohkuse tõttu need rahad eelmisel talvel nii varakult otsa said.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Palun, härra regionalminister, kõnepulti vastama!

Siim Valmar Kiisler

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Vastan küsimustele järjekorras. Esimene

küsimus: "Milliste valdkondade arvel on kohalikud omavalitsused pidanud ressursse kokku tõmbama, et täita teeseadusest tulenevaid ülesandeid? Kas vastav analüüs on valminud?" Kohalike teede hoiumaandamine on teeseaduse ja kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse kohaselt tee omaniku ehk antud juhul vastava kohaliku omavalitsuse ülesanne, seetõttu peab omavalitsus planeerima ise vajalikud finantsvahendid. Omavalitsuse teehoiu eelarve võib koosneda mitmesugustest tululiikidest ja selle määrab omavalitsuse volikogu. Kuna omavalitsuste eelarved on vähenenud eelkõige majanduslangusest tuleneva tulumaksu laekumise vähenemise tõttu, aga ka tulumaksu määrade, toetuste mahtude muutumise tõttu, siis ei ole võimalik välja tuua, milliseid kulusid omavalitsused milliste tulude vähenemise tõttu vähendasid. Seetõttu ei ole sellise analüüsi koostamine ka võimalik, kuna küsitud seoseid tõenäoliselt ei eksisteeri.

Kui vaadata kohalike omavalitsuste kuuaruandeid, siis on kohalike teede hoiumaanduste osakaal kohalike eelarvete kuludes viimase kahe aasta võrdluses stabiilne ja eelmiste aastatega võrreldes on see pigem vähenenud. Seega ei saa rääkida vahendite võtmisest teiste valdkondade arvel. Ei ole võetud teiste valdkondade arvel, vaid on pigem vähendatud.

Ma nõustun, et tänavused erakorralised talveolud aasta alguses on mõjunud üle Eesti kohalike omavalitsuste eelarvetele pingestavalt. Siiski peab omavalitsus olema suuteline oma eelarve koostamisel arvestama ka täiendavate ja erakorraliste kulutustega, kui selleks on vältimatu vajadus, ja üldiselt on omavalitsused sellega ka toime tulnud. Minu arust on arupärijad teenimatult keskendunud just sellele riigipoolsele toetusele. Kui teie arupärimist lugeda, siis te räägite sellest summast, mis on riigipoolne toetus. Ma juhin teie tähelepanu, et näiteks aastal 2006 ületasid omavalitsuste omavahendid teedele 4,7 korda riigipoolse toetussumma, aastal 2010 5,7 korda. Nii et ma rõhutan: suur osa teehoiule minevatest summadest tuleb omavalitsuse oma eelarvest, mitte riigi toetusest, mida te siin silmas olete pidanud. Vahepealsetel aastatel, 2007., 2008. aastal suutis riik tõesti omapoolset toetuse osa suurendada, nii et see vahe oli kolmekordne ja kahekordne, aga üldiselt on see pigem viie korra piires – väga suur erinevus.

Pigem tuleb see summa omavalitsuste enda vahenditest.

2010. aastal oli riigipoolne toetussumma 178 miljonit krooni. Kohalike omavalitsuste kuuaruannete põhjal, mis on leitavad Raudministeeriumi kodulehelt, on omavalitsused kokku selleks aastaks vallateede ja -tänavate korrashoiuks planeeritud 1,19 miljardist ära kulutanud esimese seitsme kuu jooksul 534 miljonit krooni ehk 45% planeeritud kuludest. Möödunud aastal samaks ajaks olid omavalitsused ära kulutanud 60% eelarvest, aasta enne seda samuti 45% nagu tänavugi. Aga olukord on maakonniti väga erinev, üle poole teederahad on ära kulutatud kaheksas maakonnas, kõige rohkem Raplamaa, Lääne-Viru ja Järva-maa omavalitsustes.

Teine küsimus: "Milliseid meetmeid kavatsete võtta, et teeseadust oleks võimalik korralikult täita, ilma et see nõrgestaks teiste kohaliku tasandi teenuste korraldamist?" Nagu ma eespool mainisin, ei ole omavalitsused tervikuna suurendanud teehoiukulude osakaalu eelarves, võrreldes varasemate aastatega. Seega ei ole ka võetud vahendeid teehoiuks teiste valdkondade arvel. Ma võin siin jällegi võrdluse tuua, et kui 2006. aastal olid koguvahendid teedele 8,4% omavalitsuste eelarvest, siis 2010. aastal 5,7%. Samamoodi on vähenenud ka omavalitsuste endipoolne teehoiu rahastamine, 6,9%-lt 4,9%-le.

Üldine soovitus nii riigile kui omavalitsustele on koguda raha headel aegadel, milleks võivad teehoiu kontekstis olla ka lumevaesed talved, ja kasutada seda raha siis raskematel aegadel. Pikaajalisema lahendusena näen siin eelkõige tugevamaid omavalitsusi, kes suudavad erakorralisteks juhtudeks, nagu erakordselt lumerohke talv või muud sellised olukorrad, puhvreid koguda ja kellel on paremad võimalused oma eelarve sees raha vastavalt sellistele vajadustele ümber paigutada.

2011. aasta riigieelarveks on majandus- ja kommunikatsiooniminister taotlenud raha protsentuaalselt samal tasemel ehk absoluutnumbrina teatud kasvu, võrreldes 2010. aastaga. Riigieelarve strateegias on majandusminister Parts ette näinud, et 2012. aastal toetataks omavalitsusi teehoiu 10% ulatuses aktsiisist laekuvatest summadest. Samas on ka Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium tulnud vastu kohalikele omavalitsustele, et omavalit-

sustega koostöös vaadata läbi teede seisundi nõuded, mis peaks pingelist olukorda leevendama.

Kolmas küsimus: "Kas kiidate heaks olukorra, et kohalikud omavalitsused peavad hakama laenu raha investeerimise asemel kasutama kohalike teede korrashoiuks? Riik ise seadust ei täida ja eeskujuks ei ole." Vastus sellele küsimusele on, et vastavalt valla- ja linnaeelarve seaduse § 8¹ lõikele 1 selliseks otstarbeks kuni 2011. aasta lõpuni laenu võtta ei tohi. Nii et teie küsimus ei ole selles mõttes asjakohane. Ei ole takistatud võtta laenu tee-ehituseks, kui selle finantseerimine tuleb välisabi projekti kaudu, aga jooksvaks teedehoiuks ei saa laenu võtta.

Nagu ma viitasin ka eelmises vastuses, ei saa ministriumid sekkuda omavalitsuste eelarve liigendamise küsimustesse, täpsemalt, kohalike prioriteetide määramisse. See ülesanne on kohapeal valitud rahvaesindajate ülesanne. Küsimuse teisele poolele kõlab vastus, et mina küll ei tea, millist kahjulikku eeskujut riik oleks oma käitumisega andnud või milliseid seadusi ei täidetak. Tuletan meelde, et riik hakkas oma kulusid koomale tõmbama juba 2008. aastal, mil omavalitsuste eelarved nii tulude kui kulude poole pealt veel kasvasid jõudsalt, samuti kasvas tol aastal ka riigipoolne toetus.

Neljas küsimus: "Mida olete viimase kuue kuu jooksul ministrina teinud, et tagada kohalike omavalitsuste finantsiline jätkusuutlikkus?" Kohalike omavalitsuste finantsiline jätkusuutlikkus oli tagatud kuus kuud tagasi ja on tagatud ka praegu. Käesoleva aasta riigieelarves on kohalikele omavalitsustele ette nähtud 120 miljonit krooni suurima tulubaasi vähenemisega omavalitsuste toetamiseks, millest käesoleva aasta juunis on kohalikele omavalitsustele eraldatud 39 miljonit krooni toetust just tulubaasi stabiliseerimiseks, ning ülejäänud summa jaotatakse käesoleva aasta järelejäänud kuudel. Käesoleva aasta 26. augusti seisuga oleme eraldanud kohaliku elu arendamiseks kokku 646 miljoni krooni eest välisvahendeid ja üle 70 miljoni krooni eest siseriiklike vahendeid. Ma ei peatu nendel pikemalt, sest aasta on veel käimas ja summad kindlasti suurenevad. Näiteks eelmisel aastal rakendasime regionaalarengu toetamiseks 25 toetusmehedet ja programmi ning toetuste kogumaht 2009. aastal oli üle 2 miljardi krooni. Ja koha-

liku elu toetuste abil loodud töökohtade kaudu paraneb ka tööhõive nendes omavalitsustes, kuhu on toetusi antud. Siiski pean rõhutama, et peamine pädevus kohtadel on kohaliku omavalitsuse juhtide käes, kes kujundavad kohaliku omavalitsuse näo ja tegevused vastavalt neile antud mandaadile.

Viies küsimus: "Majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts on soovitanud kohalikel omavalitsustel kaaluda teehooldeks pikaajaliste lepingute sõlmimist, millega on võimalik maandada ilmastikust tingitud riske teehoolde kuludele. Nii näiteks riigimaanteede hooldelepingutes ei sõltu teehoolde eest makstavad tasud lumetõrje erinevatest töömahtudest või muudest ilmastikuoludest. Kuidas te antud väidet kommenteerite ning kuidas see aitaks tänast olukorda lahendada?" Tõepoolest, kui Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium või tema allasutused, eelkõige Maanteeamet, sõlmib selliseid lepinguid ning need lepingud on oma kasulikkust aja jooksul tõestanud, siis kindlasti väärrib see eeskujut ka kohalikes omavalitsustes kaalumist. Kindlasti oleks viimase talve puhul sellistest lepingutest kasu olnud. Hooldelepingute hind on Maanteeameti puhul seotud ka hinnaindeksiga, et siduda lepingu hind üldiste hinnakõikumistega. Juhin teie tähelepanu, et Eesti suurim omavalitsus, Tallinna linn, on Kommunaalameti kaudu sõlminud teehooldelepingud nüüd juba seitsmeks aastaks, mis on minu arust positiivne eeskujut, see vähendab riske ja väärrib järgimist. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Teile on ka küsimusi. Palun, kolleeg Toivo Tootsen!

Toivo Tootsen

Aitäh, proua esimees! Hea ettekandja härra minister! Teed teevad kõigile meile muret ja ega asjata ei pärita üle ühe arupärimise nii teilt kui ka majandus- ja kommunikatsiooniministrilt just teede kohta. Sest teed – see on eluline asi kohalikele omavalitsustele, nii need kohalikud teed kui ka riigiteed. Ja nii ongi endastmõistetav, et kui riik on oma abi vähendanud, siis kohalikud omavalitsused on vastavalt pidanud oma osa kohalike teede hooldamisel suurendama ja võtma selleks muudest valdkondadest raha ära.

Nüüd, miks seda küsitakse teie käest? Ilmselt on kõik omavalitsused pöördunud ka teie poole küsimusega, mis juhtub edasi – kas riigi abi suureneb või ei suurene.

Siim Valmar Kiisler

Aitäh! Ma kas väljendasin ennast segaselt või ei jätkunud teil tähelepanu minu vastuste kuulamiseks. Kohalikud omavalitsused ei ole omapoolset panust suurendanud. Ma võin teile tuua siin võrdluseks arvud: omavahendid teedele aastal 2006 – 1 miljard 234 miljonit; 2007 – 1 miljard 316 miljonit; 2008 – 1 miljard 238 miljonit; 2009 – 1 miljard 21 miljonit; 2010 – 1 miljard 10 miljonit. Tegelikult siis, kui riik on omapoolset toetust vähendanud, on ka omavalitsused oma vahenditest kulutusi tehoiule vähendanud. Eelkõige ma näen probleemi selles, et pigem vähenevad nende teede ehituse, rekonstrueerimise investeeringud, jooksev teehoid ei ole võib-olla seeläbi nii palju kannatanud, vaid just investeeringud on ilmselt mõnevõrra peatunud ja jätkuvad taas, kui olukord muutub paremaks. Ja tõesti, nagu te ütlesite õigesti, probleem puudutab ju nii riigiteid kui ka kohalikke teid. Ma ei ole kuulnud, et riigiteedele oleks taotletud lumerohke talve töttu täiendavaid vahendeid. Pikaajalised lepingud ikkagi aitavad olukorda lahendada ja teiselt poolt on võimalus oma vahendeid alati ka nii planeerida, et oleks olemas teatud puhver.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kadri Simson!

Kadri Simson

Lugupeetud minister! Meil on sellel aastal seljataga väga pikk ja lumerohke talv ja vähemalt Pärnumaal on päris mitu valda, kes on oma lumekoristussummad juba ära kasutanud ning kasutusse võtnud ka selle puhversumma. Mulle jäi teie vastusest kõrvu selline number nagu 120 millegagi, mis on teil mõeldud tulubaasi vähenemise kompenseerimiseks. See, ma saan aru, on fond, mida teie jagate ja millest te olete ära jaganud 39 miljonit. Kas te tutvustaksite, mis põhimõtetel te praegu olete selle 39 miljonit omavalitsustele andnud? Ja juhul, kui see ülejääk jääb jagamata, kas seda võiks siis kasutada just nimelt n-ö lumeoludest tingitud kulude kompenseerimiseks, kui novemb-

ris-detsembris tuleb lumi maha ja omavalitsustel ei ole lihtsalt seda raha, et teid lumevabana hoida?

Siim Valmar Kiisler

Aitäh! Kõigepealt rõhutan veel kord, et maakonniti olid küll lumeprobleemid erinevad, aga ega vahet ei tehtud, kas oli riigitee või kohalik tee. Küsimus on ikkagi vahendite planeerimises. Ka maakonna sees käituvad omavalitsused erinevalt. Mõned on hoidnud suuremat reservi, planeerinud kohe suurema summa, mõned on võtnud riski, esiteks ei ole pikaajalisi lepinguid, teiseks ei ole ka planeeritud väga suurt summat. See on omavalitsuse enda otsustada, kui suurt riski on nad valmis võtma. Nagu ma tõin positiivse näite, Tallinnal on seitsmeaastane leping ja need riskid on suuresti maandatud.

Kas te täpsustaksite, mida te teiseks küsite? Palun vabandust, see küsimus oli natuke teisest valdkonnast, läks meelest ära. Seda toetust otsustab Vabariigi Valitsus rahandusministri ettepanekul ja see toetus on mõeldud neile omavalitsustele, kelle tulubaas on võrdluses 2008. aastaga, mis oli kõige enam selline hea aasta, rohkem vähenenud. Need omavalitsused saavad valitsuse otsuse kohaselt täiendavat toetust, et stabiliseerida oma tulud, et see kukkumine ei ületaks kuskil kriitilist piiri. Ma arvan, et see meede on päris hästi ära hoidnud selle, et meil ei ole olnud mitmeid saneerimisjuhtumeid, et oleme praegusel kriitilisel ajal piirdunud Eestis ainult ühe saneerimisjuhtumiga.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marika Tuus!

Marika Tuus

Aitäh! Austatud minister! Üks võimalus kohalike omavalitsuste tulubaasi suurendada on kehtestada seaduses antud võimaluste piires kohalikud maksud. Seda on kunagi Rahandusministeerium lausa soovitanud ja seda teed on paljud omavalitsused läinud – Haapsalu, Maardu, Harku jne. Millest on tingitud, et nii IRL kui Reformierakond astusid selle vastu, kui seda Tallinnas tõesti taheti ja ka rakendati? Õnneks olete küll tänase seisuga pannud selle seaduse seisma või lükanud edasi. Millest niisugune suhtumine?

Siim Valmar Kiisler

Aitäh! Kuni käesoleva aastani ei olnud sellist kohalikku maksu nagu müügimaks raken-datud nii lausaliselt. Te juhtisite tähelepanu Harku vallale. Harku vald ei rakenda seda maksu mitte kaupadele, vaid väga üksikutele teenustele. IRL-i ja Reformierakonna seisukoht oli see, et ka kohalikud maksud peavad olema mõistlikud. Nende rakendamine peab olema läbipaistev, kõigile arusaadav ja ei tohi külvata täiendavat segadust.

Esimees Ene Ergma

Head kolleegid! Meil on arupärimine kohalike teede halvast olukorrast, palun jääme selle piiridesse. Palun järgmine küsija, kolleeg Eldar Efendijev!

Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Austatud minister! Mul on selline väga konkreetne näide, et Narva linnas on mitu teed ühel marsruudil, suured veokid sõidavad piirini ja üle piiri ning ida poolt tulevad ka suured veokid Eestisse. On arusaadav, et see kohalik tee eksisteerib riigi rahvusvahelise tähtsusega teena. Arusaadav on ka, et ta amortiseerub väga kiiresti. Väga pika tee remondiks ja hooldamiseks kohalikul omavalitsusel oma raha ei piisa. Kas riik kavatses aidata sellises konkreetsetes situatsioonis omavalitsusel konkreetset teed või seda marsruuti korras hoida?

Siim Valmar Kiisler

Aitäh! Nagu ma rõhutasin, lähtub riik oma eelarves üldistest põhimõtetest ja omavalitsustele antakse toetust ühe põhimõtte kohaselt. Kuidas ja millise tee korrashoidmiseks omavalitsus seal oma eelarve sees ja ka kitsamalt niisuguse valdkonna sees seda raha kasutab, on omavalitsuse enda otsustada. Riigiasutuste ja omavalitsuste vahel peetakse ju ka pidevalt läbirääkimisi selle üle, millised teed on kohalikud ja millised on riigiteed. Ja nagu te teate, toimub siin aeg-ajalt ka teatud muudatusi, mõni tee muutub riigi omaks ja mõni tee jälle vastupidi, riigi omast kohalikuks teeks. Omanik vahetub. Kindlasti tasub alati, kui omavalitsus leiab, et tee omanik peaks muutuma, ka seda laadi läbirääkimisi pidada. Aga eks seal peab hindama realselt neid mahtusid, kui

palju kasutatakse teed kohalikuks otstarbeks ja kui palju transiidiks.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jaan Õunapuu!

Jaan Õunapuu

Aitäh, proua esimees! Austatud minister! Ma kuulasin ja kuulasin teid, kui te ütlesite, et teie ei tea, et riigiteedelt lumelükkamiseks või hoolduseks oleks mingit lisaraha küsitud. Minu meelest see on täiesti ebakohane võrdlus sellel lihtsal põhjusel, et rahakott on ju üks, et siis jääb ju kuskil midagi muud selle tõttu tegemata. Ma mõtlen, ka riigi teede osas. Aga ega ei ole ju saladus, et kohalikel omavalitsustel on laekumised, võrreldes 2008. aastaga, praegu ju viiendiku, neljandiku ulatuses väiksemaks jäänud. Seetõttu on täiesti loogiline, nagu teiegi ütlesite, et omavalitsused ei suuda enam nii suures osas teede hooldust finantseerida. Kas te saate siin Riigikogu ees praegu öelda, et kui aasta teises pooles see vajadus tekib ja eelarvehahendeid ei jätku, tuleks riik mingis osas omavalitsustele appi?

Siim Valmar Kiisler

Aitäh! Nagu ma juba ütlesin, on meil selle aasta eelarves planeeritud stabiliseerimisreserv, millest osa on kasutusele võetud ja üks kord sel aastal juba täiendavalt toetatud omavalitsusi, kelle tulubaas on teistega võrreldes rohkem vähenenud. Ma eeldan, et meil on vajadus seda sel aastal vahest veel teha. Omavalitsus ise otsustab siis, kuidas seda täiendavat toetust kasutada, see on nende oma valiku koht olenevalt sellest, kas oluline puudujääk on hetkel teehoius või mõnes teises valdkonnas.

Ma ei leia, et võrdlus riigiteedega kuidagi ebakohane oleks. Kui teile see rohkem meeldib, siis ma võin võrrelda Tallinna linnaga, kus tänu nendele pikaajalistele lepingutele on riskid paremini maandatud. Lihtsalt see sõltub ikkagi omavalitsuste endi käitumisest, kas minnakse riski peale välja või riskitakse vähe ja kas tehakse pikaajaline leping või hoitakse selleks eraldi reservi. Mõlemad variandid on ju põhimõtteliselt võimalikud. Reserve hoida on alati keerulisem ja raskem.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Georg Pelisaar!

Georg Pelisaar

Aitäh, lugupeetud Riigikogu esimees! Hea minister! Küllap te olete isegi ringi liikudes märganud, et mõnes paigas Eestis on teed üldse paremad kui teises, see käib nii riigiteede kui ka kohalike teede kohta. Aga samas tuleneb see ajaloolisest tagapõhjast, mõnel pool on see töö kunagi juba ära tehtud ja mõnes paikonnas on teede olukord mingist ajast jäänud halvemaks. Teisalt, raha jagatakse praegu kilomeetrite järgi ja teede klassist lähtudes omavalitsustele sisuliselt võrdselt. Kas piirkonniti oleks võimalik erinev rahajaotus, et tasandada mahajäämust ja teede olukorda tervikuna Eestis?

Siim Valmar Kiisler

Vastus on jah, see on võimalik. Seda näitab see, et praegu kohalikele omavalitsustele antav teehoiu toetus on neljal Setumaa vallal suurem kui teistel omavalitsustel – seal on spetsiaalne lisatoetus. Ma arvan, et kõige paremini ise loomustab teede erinevat seisundit see, milline on ilma mustkatteta teede osakaal maakonnas. Tõsi ta on, et Kagu-Eestis on seni olnud olukord suhteliselt halvem. Mul on väga hea meel, et viimasel ajal on Kagu-Eesti teedesse, ka riiklikesse teedesse päris palju investeeritud, sinna on läinud väga suuri summasid. Ja nagu ma rõhutasin, toetus kohalikele omavalitsustele on suurem kui teistes piirkondades.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marek Strandberg!

Marek Strandberg

Hea minister! Tagasihoidlik küsimus. Teede kvaliteet on paljudel puhkudel kehv ka selle tõttu, et tehnoloogilised nõuded teedele ja kasutatavatele materjalidele on sageli hüplikud ja valikud tehakse hinnast lähtuvalt. Kas seoses kohalike teede ja tee-ehitusega on teile teada, et oleks tõstatatud sellesama ehitusstandardi küsimus just nimelt põhjusel, et kasutada materjale ja ehitusviise, mis võib-olla oleksid kallimad, kuid vähendaksid pidevat vajadust teeremondi järele? Näiteks väga suur muutus võib tulla paekivi asendamisel graniidiga jne. Kas see teema on teile tuttav ja mida te olete teinud selle heaks?

Siim Valmar Kiisler

Jah, teema on tuttav. Eelkõige on seda tõstatanud siiski riigiasutuste tellimused. Pigem on seda initsiatiivi hoidnud Maanteeamet, mitte niivõrd kohalikud omavalitsused. Aga eks on ka ajakirjandusest lugeda saanud, kuidas tööde teostajad hea meelega otsiksid siiski odavamaid variante. Eks see on selline pidev võitlus. Ma arvan, et teie tähelepanek on väga õige, seda suunda peab hoidma. Aga see on investeringute küsimus, jooksev lumekoristus ja teehoid seal muudatusi ei too.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Heimar Lenk!

Heimar Lenk

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Härra minister! Mul jäi üks koht segaseks. Te ütlesite, et juba 2008. aastal hakkasime kõvasti kokku hoidma. Minu meelest on peaminister Andrus Ansip siitsamast kõnepuldist korduvalt öelnud, et tema ei näe mingit kriisi, tema ei hakka tegema negatiivset eelarvet ja niikaua, kui tema on peaminister, negatiivset eelarvet ei tule. Te räägite kokkuhoiust, millist kokkuhoidu 2008. aastal te silmas pidasite?

Siim Valmar Kiisler

Ma nõustun teiega, et suurem kokkuhoid oli 2009. aastal. Aga riigi toetus 2008. aastal kohalikele teedele oli suurem kui iial varem.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Soovitakse avada läbirääkimisi ja ma palun kõnepulti kolleeg Marika Tuusi!

Marika Tuus

Austatud istungi juhataja! Lugupeetud ministrid! Head kolleegid! Me teame, et kohalike omavalitsuste paljude põhifunktsioonide, lasteaedade ja koolide käigushoidmise kõrval, sotsiaalabiteenuste, hoolekande, elamu- ja kommunaalmajanduse ja muu kõrval on väga olulisel kohal liiklemisvõimaluste tagamine ehk teede korrashoid. Ja kuna ma olen maapiirkonnast, Jõgeva- ja Tartumaalt valitud rahvasaadik, siis teeb nii mind kui ka minu valijaid murelikuks just olukord maapiirkondades, kuna vahemaad on suured ja elanikel on vaja jõuda tööle, poodi, lastel kooli. Teede seis-

kord on seetõttu loomulikult eriti oluline. Maal on väga palju kruusakattega teid, mis nõuavad perioodilist greiderdamist, sest vastasel korral muutuvad nad lihtsalt auklikuks ja trepiliseks. Väga oluline on ka teede remont, st uue kattekivikihi pealevedu, sest vastasel korral ei ole teed varsti enam üldse olemas, seda eriti sügisvihmade ja kevadise teede lagunemise perioodil, rääkimata loomulikult teede lahtilükkamisest lumesaju ja tuisu korral.

On selge, et kõigeeks selleks on vaja kohalikele omavalitsustele raha, millest teatavasti kogu teedele ettenähtud osa kulutati väga paljudes omavalitsustes erakorralise lumerohkuse tõttu juba talvel ära. Me teame, et kohalike omavalitsuste eelarved on väga pingelised seoses maksutulude vähenemisega, aga ka riigipoolse, ütleme siis, "hoolitsuse" tõttu, kus eraldisi on aina vähendatud. Tean, et Tartumaa Omavalitsuste Liit on korduvalt valitsusele märgukirju teinud ja palunud raha juurde just samal põhjusel. Tartumaal kulutati ainuüksi jaanuaris ja veebruaris talihoolduseks juba peaaegu kahekordne summa võrreldes sellega, mis oli ette nähtud. Tartumaal kokku kulus 31 miljonit krooni ja valitsus oli eraldanud 17 miljonit. Siin on palju näiteid, kes kõik hädas olid – Tartu vald, Luunja, Nõo vald, Ülenurme ja paljud teised kohad. Aga raha on muidugi ka teistes kohtades rohkem kulutatud. Siin on nimekiri, mis on ilmselt ministrilgi olemas, aga tänaseni ei ole mitte midagi muutunud ja teede olukord aina halveneb.

Teame, et kui riik paneb omavalitsustele mingid funktsioonid peale, tuleb selleks ka raha anda. Sellisel kõlas ka Riigikohtu otsus, kui Tallinn andis asja kohtu pädevusse otsustada. Mis puudutab neid märgukirju, siis siin on tulnud näiteks majandusminister Juhan Partsilt eitav vastus – see on tõesti pigem sümbolne ja ei aita kedagi edasi. Ja lõpuks võibki tõesti küsida, et kus siis riigi vastutus üldse lõpeb ja mille eest peab linna- või vallavalitsus tagama tingimused ohutuks liikumiseks teedel. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh, rohkem kõnesoove ei ole. Lõpetan läbirääkimised ja lähme järgmise arupärimise juurde.

4. Arupärimine naistevastase vägivalda kohta (nr 461)

Esimees Ene Ergma

Riigikogu liikmete Heljo Pikhofi, Eiki Nestori, Jaan Öunapuu, Mark Soosaare, Jüri Tamme, Karel Rüütli, Peeter Kreitzbergi, Sven Mikseri, Jaanus Marrandi, Indrek Saare ja Kalev Kotkase 17. juunil s.a esitatud arupärimine naistevastase vägivalda kohta. Palun, kolleeg Heljo Pikhof!

Heljo Pikhof

Austatud istungi juhataja! Ministrid! Head ametikaaslased! Meie küsimused olid ajendatud minister Langi seisukohast, et tegelemine naistevastase vägivallaga olla mehi diskrimineeriv. See kõlab kangesti Delfi kommentaaride moodi. Juristina arvan, et näiteks alaealiste kuritegevuse ennetamine ei sisalda eeldust, et kõik alaealised on kurjategijad, ega ole ilmselt kõiki alaealisi diskrimineeriv. Miks peaks siis naiste kaitsmine kuidagi mehi, mehi üldiselt ahistama? Teiseks hämmastas meid ühe Justiitsministeeriumi ametniku vastus Eesti naisorganisatsioonidele. Nimelt vastas ta, et nemad tegelevad kuritegude ennetamisega, mitte soolise ebavõrdsusega. Minister väitis ka, et naistevastane vägivald ei ole ohtlikum kui lastevastased kuriteod. Jälle üks veider võrdlus. Nagu võiks üks kuritegu olla natuke hea või vähemalt teisest parem. Nii tekkiski küsimus, millistele eelarvamustele, teadmistele või uuringutele selle teema puhul toetutakse, kui nii väidetakse. Tekkis kahtlus selleski, kui efektiivsed võivad olla nn ennetusmeetmed, need, millega Justiitsministeerium tegeleb. Justiitsminister on siinsamas saalis öelnud, et perevägivald on lähiaastate prioriteet, seega ei saa perevägivalda pidada üksikisikute eraasjaks või mustaks pesuks, mida küla peal pesemas ei käida.

Euroopa Komisjon, Euroopa Nõukogu inimõiguste erivolinik, ÜRO piinamisvastane komitee, inimõiguste komitee ja naiste diskrimineerimise likvideerimise komitee on kõik juba 2000-ndate aastate algusest peale juhtinud tähelepanu sellele, et Eesti seadused ei kaitse naist perevägivalda eest. Eeskätt just sellepärast, et naistevastane vägivald ei ole meil seadustes eraldi defineeritud ja seda ei käsitleta kriminaalkuriteona. Jah, meil ei ole sõnu "pe-

revägivald", "paarissuhte vägivald", "kohtinguvägivald" üldse seadustes eraldi esile toodud, seega pole võimalustki käsitleda neid kui spetsiifilist kuriteo liiki. Probleemi defineerimisest aga kõik algabki. Enamik Euroopa riike peab perevägivalda iseenesest inimõiguste rikkumiseks. Eesti, erinevalt paljudest teistest Euroopa riikidest, ei ole seni leidnud, et naisi tuleks kaitsta ajalooliselt ja kultuuriliselt väljakujunenud vägivallavormide eest. Koduse vägivalla eriseaduse järele puudub vajadus, on seni arvatud, kuna praegune karistusseadustik andvat naistele piisava kaitse. Kas see ikka on nii? Eesti kohtulahendid ja lihtmenetluse kokkulepped on ilmselgelt äärmiselt leebed isegi surmaga lõppenud juhtumite korral ning saadavad ühiskonnale sõnumi: vägivallatseja tapmis kogemata ja ettekavatsematult. Aga muidu on vägivald aktsepteeritud ja kahe inimese vaheline asi. Kui ka mõni prokurör või kohtunik põhjendab isegi naise tapmise eest määratud väikest karistustmäära nn kogemata surmamise, justkui mõnda tööõnnetust, tekib hirm, et meil ei teata, tunta elementaarseidki inimõigusi. Aga mehe varasemad vägivallateod, kõlab põhjendus, olevat ju lõppenud ilma traagiliste tagajärgedeta. Ja tõsiasi, et mees on juba korduvalt oma naise vastu vägivalda tarvitanud, ei muutu kohtu silmis mitte raskendavaks asjaoluks, vaid hoopis põhjenduseks, et mees ei võinud oma naise surma kuidagi ette näha.

Võitlus karistamatustundega, mis paljudel juhtudel Eestis kõlama jääb, eeldaks igal juhul nii politseinike, prokuröride kui kohtunike koolitamist. Kuna tegemist on inimõiguste rikkumisega, tuleks kaaluda tasuta õigusabi andmist, rakendada ohvrite ja tunnistajate kaitse meetmeid ja luua sellised tingimused, milles ohvrid ei sõltu majanduslikult enam vägivallategude toimepanijast. Ja ärgem unustagem, vägivalda tuleb näha ikkagi võimusuhte kontekstis, struktuurilise ebavõrdsuse kontekstis.

Tegelemine spetsiifiliselt naistevastase vägivaldaga ei tähenda ju, et ei võiks tegelda spetsiifiliselt ka meestevastase vägivaldaga. Kentsakas tundub ettekujutus, et kui ühele rahvastikurühmale tagatakse inimõigused, peab see miskipärast toimuma teise rühma arvel. Seepärast ongi sotsiaaldemokraadid esitanud terve rea küsimusi antud teemal.

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Härra justiitsminister, palun kõne-
pulti!

Rein Lang

Väga austatud juhataja! Head Riigikogu liikmed! Enne, kui ma asun vastama nendele konkreetsetele küsimustele, pean küll kahetsusega ütlema, et eelkõnelejal on kogu see mõisteparaat segi nagu Kört-Pärtli särk pühapäeva hommikul.

Aga vastame nendele küsimustele siis järjekorras.

Esimene küsimus: "Kas inimõigused on Eestis kuidagi nii piiratud, et kui need ühele grupile tagada, siis teisele enam ei jätku? Kas inimõigused polegi universaalsed, vaid on nagu pirukatükk, et kui keegi küljest hammustab, siis teisele ei jätku?" Teeme nii, et ma ei hakka analüüsima selle küsimuse semantilist tähendust. Nii nagu põhiseadus ütleb, kuuluvad põhiseaduses loetletud õigused võrdselt kõigile ja igähele. Paralleel pirukaga on küll humoorikas, kuid paraku täiesti kohatu. Tulles tagasi põhiseaduse juurde, mis on siiski tõsine asi, tuleneb mainitud võrdsuspõhimõttest omakorda ka põhiseaduslik keeld diskrimineerida üht isikute gruppi, võrreldes mõne teisega. Ja Justiitsministeeriumi ja justiitsministri kindel eesmärk on seista selle eest, et seda keeldu ei rikutaks. Põhiseaduse § 13 ütleb, et igäühel – toonitan, igäühel – on õigus riigi ja seaduse kaitsele. Ka seda võrdsuspõhimõtet tuleb pidada silmas, kui riik valib meetmeid oma inimeste kaitseks vägivalla eest. Kavandades seda, kuidas kaitsta ühiskonna liikmeid vägivalla eest, peab riik mõtlema kõigi inimeste peale, sõltumata ohvri soost või tema juuksevärvist. Nii et kui tulla tagasi küsimuse juurde, mis puudutas pirukat, siis riigi kaitset peab jaguma kõigile võrdselt, nii nais- kui meessoos esindajatele.

Teine küsimus: "Mil viisil oleks naiste põhiliste inimõiguste kaitsmine meeste diskrimineeriv? Kas minister on arvamusel, et kõik Eesti mehed on vägivaldsed?" Selle küsimuse esimene pool on üsna uudne diskussiooni algatus ja ei taha hästi uskuda, et küsija seda üldse tõsiselt mõtleb. Võimalik, et selle küsimuse taga on mingi muu mõte, mida sellega üritatakse salamisi edasi anda, võib-olla TV 14 vaatajatele. Naiste õiguste kaitsmine mõistagi me-

hi ei diskrimineeri ja sellepärast ongi Justiitsministeeriumi koostatud vägivallavastases arengukavas nähtud muu hulgas ette mitmed konkreetse tegevused, mis kõik on kooskõlas laiemalt aktsepteeritud naistevastase vägivaldaga võitlemise eesmärkidega, ehk vägivalda vältimine, ohvrite kaitse ja toetamine ning kohtumõistmine vägivallategevuste toimepanijate üle. Siia alla käivad ennetus- ja teavitustöö, õigusteadlikkuse suurendamine, perevägivald, sealhulgas naistevastase vägivald ulatuse ja olemuse regulaarne kaardistamine, protseduuri reeglite väljatöötamine ohvrite tuvastamiseks ja abistamiseks, neile pakutavate teenuste analüüs ja arendamine, ohvrite ja vägivallatsetajatega töötavate spetsialistide baasväljaõppe programmide analüüsimine ning koolitamine, lepitusmenetluse rakendamise analüüs, lähenemiskeelu regulatsioonide korrastamine, vägivaldse vanema hooldusõiguse piiramise vajaduse analüüs, rehabilitatsiooniprogrammide rakendamine vägivallatsetajatele jne. Planeeritud tegevuste nimekiri on pikk ega lange üksnes Justiitsministeeriumi õlgadele. Arengukavas on mured ja lahendused toodud esile ohvri kuvandit naissoole kui tervikule vägisi külge pookimata. Justiitsministeerium on üritanud teadlikult vältida seda, et konkreetsete probleemidega tegelemise asemel saaks omaette eesmärgiks naistesse kodeeritud abituse ja erilise kaitse vajaduse rõhutamine. Viimane üksnes õnneks veel omakorda soolise võrdõiguslikkuse mõtet.

Kui tulla küsimuse teise poole juurde, siis kõik Eesti mehed ei ole kindlasti vägivaldsed, küll aga näitab nii Eesti kui ka välisriikide statistika, et vägivallakuritegevuses on ründajaks pooleks enamasti mehed. See aga ei tähenda, et kõigile meestele tuleks soopõhiselt ajujaht korraldada. Vägivalla kontekstis tuleb aidata kõiki ohvreid, sõltumata soost, rahvusest, vanusest, haridustasemest või kodukohast. Meeste elu ja tervis on meie ühiskonnas sama oluline väärtus kui naiste elu ja tervis. Statistika näitab, et on võimalik tuua esile nii neid elusituatsioone, kus vägivald ohvriks on pigem naised, kui ka neid, kus kannatavad pigem mehed. Näiteks tuleb uuringutest välja, et mehed langevad pigem ohvriks avalikes kohtades, samas kui kodustes oludes aset leidnud kallaletungide puhul on ohvriteks enamasti naised. Eestis on sellist arusaama toetanud ka 2008.

aasta kriminaalstatistika põhjal tehtud analüüs. See on leitav raamatust "Kuritegevus Eestis 2008", välja andnud Justiitsministeerium, kättesaadav Justiitsministeeriumi kodulehekülje peal.

Kui perevägivald puhul on naised tõenäolisemad ohvrid, siis tulebki tegelda selle konkreetse probleemiga, mitte aga oodata, et sõnade "naistevastane vägivald" maagia ja selle vastu võitlemine kõik mured ära klaarib. Ohvrid on nii mees- kui naissoost kannatajate seas. Kuna nende osakaal on aastati kõikumine, siis ei ole tegevuste planeerimine ja kellegi õiguste esile toomine teiste arvel pelgalt ohvrite soolise kuuluvuse järgi õige. 1990. aastatel läbiviidud ohvriuuritud on näidanud, et meestel on naistega võrreldes suurem tõenäosus kallaletungide ja ähvarduste ohvriks langeda. 2003. aasta uuring näitas aga tugevat meeste ohvriks langemise vähenemist, vägivaldaohvrite osakaal meeste seas langes 7,3%-lt 2,6%-ni. Samas 1999. aastani kasvanud naiste osakaal langes 2003. aastaks märgatavalt vähem, 5,5%-lt 3,8%-ni. 2008. aasta kriminaalstatistika andmeil oli 61% kõigi kuritegevuste ohvritest mehi, kehalise väärkohtlemise all kannatanuist oli 52% mehi ja 48% naisi. Statistikaameti 2009. aasta ohvriuuritud näitab, et vägivallakuriteo ohvrite seas oli peaaegu võrdselt naisi ja mehi, perevägivald ohvrite seas aga mehi rohkem kui naisi.

Kokkuvõtteks. Kui mehed on vähemalt sama suures vägivaldaohus, siis ei saa riik naistevastast vägivalda esmatähtsaks seada. Küsiksime omakorda vastu: kas teie arvates on siis tõesti naise tervis tähtsam kui mehe tervis? Kas võrdõiguslikkuse nimel tuleks teha eraldi arengukava meestele ja naistele või minna veel spetsiifilisemaks ja teha eraldi arengukavad võitlemaks vägivaldaga maal ja linnas, põhjas, lõunas, idas, läänes?

Kolmas küsimus: "Kas on teada, et mõnes riigis, kus selle teemaga sügavalt ja tõsiselt tegeletakse, on rohkem mehi, kes on pöördunud kohtusse oma õiguste kaitsmiseks?" Õiguskaitses poole pöördumine ei ole soolistel alustel piiratud õigus. Kui keegi tunneb, et tema õigusi on riivatud, on tal õigus vastavate organite poole pöörduda. Eri riikides, sealhulgas Eestis, on tehtud uuringuid üldise õigusteadlikkuse kohta, teadaolevalt ei ole tehtud uuringuid selle kohta, kuidas on naistevastase vägivald

temaatika aktiivsem käsitlemine mõjutanud meeste soodumust oma õiguste eest seista. Väikestest erinevustest saab siiski rääkida vägivaldajuhtumist teatamise osas. 2009. aasta ohvriuuringust selgub, et mõnevõrra enam annavad juhtumitest teada naised. Vigastuste korral pöördus abi saamiseks arsti või mõne teise tervishoiutöötaja poole vaid 30% kõigist vigastatutest. Nende seas oli naiste osakaal märgatavalt suurem, naistest pöördus 40%, meestest 15%. Selle põhjal võime oletada, et kui me tugevdame naise kui ohvri kuvandit, võib juhtuda, et mehed tunnevad ühiskondlikku survet mitte teatada ohvriks langemisest ei meditsiinitöötajatele ega politseile, kartes, et neid hakeratakse seetõttu alaväärtuslikeks pidama.

Neljäs küsimus: "Kas selleks, et Eesti riigi tegevus oleks kooskõlas nii Euroopa Liidu kui ka laiemal rahvusvahelisel tasandil kokkulepituga, ei peaks siiski järgima ka neid määratlusi ja definitsioone, mis üldiselt kehtivad?" Eesti riigi, sealhulgas ka Justiitsministeeriumi tegevus on kooskõlas nii Euroopa Liidu kui ka laiemal rahvusvahelisel tasandil kokkulepituga. Justiitsministeerium ei kavatseda vastandada naisi ja mehi, kuulutades ühed ohvriteks ja teised kurjategijateks. Justiitsministeerium tegeleb kuritegude ennetamisega, mitte soolise võrdõiguslikkuse küsimusega. Meie eesmärk on võidelda vägivaldaga, sõltumata sellest, kas ohvriks on naine, mees või laps. Ma ei saa pidada otstarbekaks koostada mitut eraldi strateegiat vägivalda vähendamiseks, seda enam, et meetmed olude parandamiseks on ohvri soost või päritolust sõltumata suuresti ühed ja samad. Üks terviklik arengukava, mis tegeleb sellega, et vähem inimesi satuks nii kuritegelikule teele kui ka kurjategijate ohvriks, sõltumata nende soost ja vanusest, on parem kui mitu erinevat.

Viies küsimus: "On teil mõni muu ettepanek, kuidas siis seda struktuurse ebavõrdsuse poolt alal hoitud nähtust, mis väljendub soolisest ahistamisest füüsilise ja seksuaalse vägivallani, peaks nimetama?" Vastus on nüüd kirja pandud lähtudes meie arusaamast, mida küsija mõtles. Nagu öeldud, on Justiitsministeeriumi vastutusallas kuritegude ennetamine, mitte soolise võrdõiguslikkuse küsimuse koordineerimine riigis tervikuna. Viimane on Sotsiaalministeeriumi pärusmaa ning Justiitsministeerium ei taha siin kindlasti võõralt lauvalt

leiba võtta. Kõneldes konkreetset kuritegude ennetamisest, peame mõistagi silmas seda vägivalda, millest räägib karistusõigus. Olen ise veendunud võrdõiguslikkuse pooldaja ja mul ei ole midagi selle vastu, kui võrdõiguslikkuse eest vastutavad institutsioonid Eesti Vabariigis selles vallas tegevuskavasid koostavad või uusi definitsioone loovad. Nagu öeldud, see vägivaldavastane võitlus, mida Justiitsministeerium peab, on väga konkreetne ja karistusõigusega piiritletav. Ministeerium eelistab tulemuslikumaid ja sisulisemaid tegevusi ega pea õigeks naistevastase vägivaldaga võitlemise taandamist mõistetega opereerimisele.

Kuues küsimus: "Euroopa Liidus kaalutakse ettepaneku koostamist direktiivi kohta, mis käsitleb naistevastase vägivalla kõigi vormide ärahoidmist ja sellise vägivalla vastu võitlemist. Kas Eesti jääb selles suhtes eitavale seisukohale?" Eelnevat silmas pidades ei ole alust väita, nagu ei tegeldaks Eestis naiste vastu suunatud vägivalla vähendamisega. Samuti ei ole kohane väita, nagu käitüksime me Euroopa Liidus kokkulepitu vastaselt või hoiaksime kõrvale naistevastase vägivalla ärahoidmisest ja selle vastu võitlemisest. Nõukogu kohustab liikmesriike võitlema naistevastase vägivalla vastu strateegiliselt ja täpselt seda aitab teha vägivalla vähendamise arengukava. Mitmele ministeeriumile antakse konkreetset ülesanded perevägivalla, sealhulgas naistevastase vägivalla ennetamise, juhtumite uurimise ja ohvrite abistamise alal. Lisaks on Eestis kohustus leida nendeks tegevusteks ka vajalikke ressursse. Arengukavas on perevägivallaga võitlemiseks kavandatud järgnevat neljaks aastaks enam kui 13 miljonit krooni. Arengukava sätestab nõuete kohaselt hulgaliselt ülesandeid teavitustööga tegelemiseks, perevägivalla ohvritele pakutavate teenuste arendamiseks ja ohvreid abistavate spetsialistide koolitamiseks. Lisaks näeb arengukava ette, et Justiitsministeerium analüüsiks perevägivalla ulatust ja olemust ning täiustaks lähenemiskeeldu ja lepitusmenetlust. Kõik need meetmed ja tegevused on suunatud muu hulgas sellele, et vähendada ka naiste vastu suunatud vägivallat.

Täna väga!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Teile on ka küsimusi. Palun, kolleeg Marek Strandberg!

Marek Strandberg

Hea minister! Kas teile on teada või te olete võrrelnud, kas Eestis on sellise koduse agressiivsuse või mis tahes agressiivsuse määr kõrgem kui muudes riikides ja kas on ka võimalust olnud analüüsida võimalikke põhjusi? Kui see on kõrgem, siis mille tõttu see kõrgem on? Milliste n-ö faktoritega selline agressiivsus kaasas või koos käib?

Rein Lang

Aitäh! Meil ei ole mingisugust spetsiifilist uuringut, mille tulemusi õnnestuks võrrelda teiste riikidega üks-ühele. Neid uuringuid on tehtud eri riikides erinevate meetodikate alusel ja nende kokkusobitamine on üpris keeruline. Nüüd, milliseid järeldusi võib teha olemasolevate uuringute baasil? Olemasolevate uuringute baasil võib öelda, et me oleme selles küsimuses üpris tavaline, igav Euroopa maa. Mis oli meie jaoks veidikene üllatav, oli tõesti see 2008. aasta Statistikaameti uuring, mille põhjal võib teha järelduse, et mehed kannatavad lähisuhtevägivalda all rohkem kui naised. Sellest tulenevalt oleme tõesti plaaninud läbi viia ühe uuringu. Me ei tea täpselt, millal me saame seda teha ja kuidas me seda teeme. Tuleb täpsustada, milles see ikkagi seisneb, mis on see lähisuhtevägivalda täpne vorm, on ta rohkem psühholoogiline või füüsiline. Selle koha pealt ma jääksin siin reserveerituks, enamasti on tegemist spekulatsioonidega.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Heljo Pikhof!

Heljo Pikhof

Aitäh! Lugupeetud justiitsminister! Teie vastustest jääb mulje, justkui Eesti peredes perevägivalda ei olegi, ja kui on, siis enamasti on kannatajaks mehed, mitte naised. Kas teie arvates puudub Eestis vajadus eriseaduse järele, mis käsitleks kodust perevägivalda kuriteona? Enamikus Euroopa Liidu liikmesriikides räägitakse ikkagi naistevastasest vägivallast, peresisest vägivallast.

Rein Lang

Aitäh! Esiteks ei ole ma üldse mitte kunagi mitte kuskil, kaasa arvatud siin, väitnud, nagu ei oleks Eestis perevägivalda. Ärge pange mulle suhu sõnu, mida ma ei ole öelnud! See on

probleem ja sellega tuleb tegelda, kuid mitte soopõhiselt. Mis puudutab koduvägivalda, siis Eesti karistusõiguses on olemas väga selged õigusnormid, mille eest saab karistada ka vägivallatsejaid, kes panevad toime kuriteo kodus. See on müüt, kui arvatakse, et kui kuritegu pannakse toime kodus nelja seina vahel, näiteks kehaline väärkohtlemine, siis see ei ole karistatav. Veel kord: see on müüt, see on karistatav. Küsimus on rohkem selles, et ohvrid peavad sellest õiguskaitseorganitele teada andma, ja probleem on, et sellest tihtipeale teada ei anta.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tiit Kuusmik!

Tiit Kuusmik

Aitäh, austatud istungi juhataja! Hea minister! Minu küsimus tundub võib-olla natuke groteskne. Teie vastusest tuli välja, et meeste vastu suunatud vägivald on siiski üpris suur. On olemas naiste turvakodud, laste turvakodud – kas on mõeldud ka selle peale või eksisteerivad äkki kuskil meeste turvakodud, kuhu koduvägivalda eest saaks peitu pageda?

Rein Lang

Kui Eesti mehed samasuguses vormis nagu täna jätkavad, siis varsti muutub see küll aktuaalseks.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra justiitsminister! Avame läbirääkimised. Palun, kolleeg Heljo Pikhof!

Heljo Pikhof

Austatud istungi juhataja, justiitsminister, Riigikogu liikmed! Ma arvan, et on viimane aeg hakata suhtuma perevägivalda kui avalike huvide kaitsesse, mitte aga kui era- või perekondlike huvide kaitsesse. Meil on hea võimalus arvesse võtta teiste riikide kümnete aastate pikkusi kogemusi nii õigusloomes kui praktilistes meetmetes. Ärme unustame, et vägivald on võimu ja kontrolli kehtestamise mehhanism. Paari- ja peresuhetes on sellisel järjekindlal ja sihiteadlikul käitumisel väga kaugele ulatuv sotsiaalne mõju. Esiteks puudutab iga sugune vägivald ohvri kõige sügavamat enesemääratlust ja inimväärkust, tingib enesehin-

nangu languse, enesekindluse vähenemise, tervise- ja psüühikahäiretest rääkimata. Kui inimene, ka naine ja tütarlaps, on keskmisest madalama enesehinnanguga, kaotamas eneseväärikust ja elab hirmu all, siis ei maksaks loota, et temast või tema lastest kasvaksid julged, enesekindlad, enda ja teiste väärikust austavad ettevõtlikud inimesed. Seega takistab naistevastane vägivald ühiskonna arengut tervikuna.

Justiitsministeerium võiks oma strateegiate koostamisel olla teistele heaks eeskujuks, analüüsida ja hinnata, kuidas üks või teine tegevussuund mõjutab naiste ja meeste olukorda ühiskonnas. On ju siin saalis vastu võetud seadussäte kohustuslik kõigile riigiasutustele. Selleks ei ole vaja olla keegi eriline, et mõista: poisid ja tüdrukud, naised ja mehed käituvad erinevalt, käituvad erinevalt nii kurjategijate kui ohvritena ja paljuski on see käitumine seotud just nende soorolli ootustega, mis keskkond neile ette seab. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised.

5. Arupärimine erateede kasutamise võimalikkuse kohta (nr 491)

Esimees Ene Ergma

Järgmine arupärimine on Riigikogu liikmete Georg Pelisaare, Kalle Laaneti, Nikolai Põdramäe, Evelyn Sepa, Olga Sõtniku, Kadri Simsoni, Inara Luigase ja Tiit Kuusmiku 3. augustil esitatud arupärimine erateede kasutamise võimalikkuse kohta. Palun, kolleeg Georg Pelisaar!

Georg Pelisaar

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Arupärimine on ajendatud tekkinud olukorrast Eestis, kus maade tagastamise ja erastamise tulemusena on sageli sattunud eraomandisse teed, mis võimaldavad peale teomaniku kinnistu ligipääsu ka naaberkinnistule või koguni -kinnistutele. Niisugusel puhul on maade tagastamise otsuses enamasti ka servituudinõue, mõnel puhul on see aga tegemata jäänud. Reaalne elu näitab, et sageli ei jõuta kokkuleppele ja kinnistu omanik, kellele kuulub üks või teine jupp teest, lihtsalt ei võimalda seda

teed läbida. Teeseaduses on nüüd sätestatud ka võimalus sõlmida eratee omanikuga leping, mille alusel reguleeritakse tee läbimist, aga paraku tegelikus elus ei pruugi omavalitsus ikkagi eratee omanikuga kokkuleppele jõuda. Teeseaduse § 4 lõige 3 toetab eratee omanikku: see seadussäte ütleb selgelt, et eratee saab avalikuks kasutamiseks määrata üksnes kokkuleppel eratee omanikuga.

Siit tulenevalt ongi meil mitu küsimust justiitsministrile. Kuidas ikkagi võimaldada niisuguses olukorras ühe või teise kinnistu omaniku pääs oma kinnistu krundile ja kuidas oleks võimalik see pääs võimaldada nõnda, et poleks mitte ainult omavalitsus ja naabrid seatud kiusliku erateeomanikuga vägikaigast vedama, vaid riik oma seadusega tuleks appi? On küll ette nähtud võimalus kinnisasja, sealhulgas ka tee sundvõõrandamiseks, ent selline sundvõõrandamine on üsna keeruline. Peab lähtuma täpselt seadustest ja see ei ole sugugi mitte odav, kui keegi üksik inimene või omavalitsus tahab seda läbi viia. Kogu protsess võib maksma minna umbes sama palju, kui maksaks uue tee rajamine. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Palun, härra justiitsminister, veel kord kõnepulti!

Rein Lang

Lugupeetud juhataja! Austatud arupärijad! Kõigepealt ma tänan väga selle asjaliku küsimuse eest ja üritan ka vastata. Ma kujutan ette, et see arupärimine on tingitud sellest, et Eesti seadusi pole loetud nende koosmõjus. Aga hakkab siis küsimustele nende järjekorras vastama.

"Kuidas saab kinnistu omanik, kellel puudub luba naabri eratee kasutamiseks, Teie hinnangul normaalse ühenduse riigi- või omavalitsuse teega?" Seda küsimust reguleerib asjaõigusseadus, mis kehtib meil juba alates 1993. aastast. Asjaõigusseaduse § 156 lõike 1 kohaselt saab juhul, kui puudub juurdepääs avalikult kasutatavalt teelt kinnisasjale, kinnisasja omanik nõuda juurdepääsu üle võõra kinnisasja. Juurdepääsu asukoht, kasutamise tähtaeg ja tasu määratakse kinnisasjade omanike kokkuleppel. Kui aga kokkuleppele ei jõuta, määrab juurdepääsu tingimused ja tasu kohus. Avalikult kasutatavatele teedele juurdepääsu asjad

lahendatakse tsiviilkohtumenetluse seadustiku § 475 lõike 1 punkti 13¹ järgi hagita menetluses. Seejuures on Riigikohus oma 17. mai 2010. aasta otsuses number 3-2-1-42-10 leidnud, et asja lahendamisel hagita menetluses on piisav, kui avaldaja soovib, et kohus määraks kindlaks tema kinnistule juurdepääsu avalikult kasutatavalt teelt. See tähendab, et isik ei pea taotlema oma kinnisasjale konkreetse juurdepääsu asukoha määramist, vaid kohus lahendab asja ka siis, kui avalduses on märgitud üksnes see, et soovitakse oma kinnisasjale juurdepääsu. Samas ei ole avaldajal kindla juurdepääsu asukoha määramise palve avalduses keelatud, kuid tuleb arvestada sellega, et hagita menetluses ei ole kohus tsiviilkohtumenetluse seadustiku § 477 lõike 5 kohaselt seotud menetlusosaliste esitatud taotluste ega asjaoludega ega nende hinnanguga asjaoludele.

Lisaks võib märkida, et tsiviilkohtumenetluse seadustiku § 477 lõike 7 järgi selgitab kohus hagita menetluses asjaolud ja kogub tõendeid ise. Samuti kaasab kohus hagita menetluse osalised tsiviilkohtumenetluse seadustiku § 198 lõike 3 järgi omal algatusel.

Arupärimises viidati teeseaduse § 5 lõikele 2, mille kohaselt tohib erateed kasutada ainult omaniku loal. Siin ma täpsustan, et tegemist on teeseaduse §-ga 5². Tegemist ei ole erinevusega asjaõiguse seaduse suhtes, vaid sellega korratakse tegelikult niigi kehtivat üldpõhimõtet, et asja kasutamiseks on vaja omaniku nõusolekut. Nagu juba eelnevalt öeldud, kehtestab asjaõiguse seadus ise sellest üldpõhimõttest vajalikud erandid.

Lisaks juhin tähelepanu sellele, et käesoleva aasta 5. augustil kiitis Vabariigi Valitsus heaks keskkonnaseadustiku üldosa seaduse eelnõu, mis peaks peagi Riigikogusse jõudma. Tegelikult andis proua Heili Tõnisson selle täna Riigikogu menetlusse üle. Selles eelnõus sisaldub säte, mis reguleerib võõral maatükil asuva tee ja raja kasutamist jalgsi, jalgrattaga ja muul sarnasel viisil liikumiseks. Erinevalt asjaõiguse seadusest ei puuduta see mitte ainult kinnisasja omanike vahelisi suhteid, vaid igapäevast õigust kasutada erateed või -rada. Seejuures tuleb siiski silmas pida, et selline kasutamine on lubatud ainult niikaua, kuni see ei muutu kinnisasja omaniku jaoks ülemäära koormavaks.

Teine küsimus: "Milliseid võimalusi näete omavalitsustel täna varasematest servituudi seadmise otsustest kinnipidamise tagamiseks?" Nagu eelnevalt öeldud, toimub alates 2009. aasta 1. jaanuarist avalikule teele juurdepääsu asjade lahendamine hagita menetluses. Hagita menetluse algatab kohus tsiviilkohtumenetluse seadustiku § 476 lõike 1 järgi omal algatusel või huvitatud isiku või asutuse avalduse alusel. Huvitatud asutuseks võib sellises olukorras pida ka kohaliku omavalitsuse üksuse asutust.

Kolmas küsimus: "Kuidas on Teie arvates tagatud õiglus, kui näiteks maa tagastamise käigus on eratee omanikuks saanud kinnisasja omanik, kes pole ise tee ehitamise ja korrashoidu panustanud ning tee on varem rajatud mitme pere liikumisvajaduste rahuldamiseks?" Siin saab vastata väga lakooniliselt. Nagu on juba eelnevalt selgitatud, on kehtiva õiguse kohaselt olemas võimalus kõigi osapoolte huve arvestava ja seega eelduslikult ka õiglase tulemuse saavutamiseks. Selle tulemuseni peab jõudma kohus.

Neljas küsimus: "Kes peaks Teie hinnangul korvama kahju kinnistu omanikele, kelle kinnistu väärtus on normaalse juurdepääsu puudumise tõttu oluliselt langenud ja kes peab juurdepääsu tagamiseks investeerima täiendavalt tee ehitamisse?" Siin peab küll vastama, et kuna kehtivas õiguses on lahendused juurdepääsu saamiseks olemas, siis ei tohiks ühegi kinnisasja väärtus püsivalt langeda ainuüksi seetõttu, et see kinnisasi ei paikne vahetult avalikult kasutatava tee ääres. Ka kohtumenetluse ajal ei tohiks see juurdepääs olla takistatud, sest kohus saab juurdepääsu küsimuse lahendada esialgse õiguskaitse korras.

Muidugi võib siia lisada, et keegi ei ole Eestis kaitstud naabrite tülide pika kestmise eest. Teinekord on need tülid inimlikult äärmiselt kahetsusväärsed ja sel juhul ongi kohulik sekkumine hädavajalik.

Viies küsimus: "Milliseid seadusandlikke muudatusi toetaksite, et nii paljude kinnistuomanike probleem lahendada pikaajaliste ja sageli tulutute kohtuprotsessideta?" Nagu juba öeldud, on kehtivas õiguses vahendid olukorra lahendamiseks olemas ja mingil moel pakub uusi lahendusi ka keskkonnaseadustiku üldosa seadus, mis täna Riigikokku anti.

Ja veel üks asi, mis ma tahaksin lisada: see hagita menetlus uue tsiviilkohtumenetluse sea-

dustiku järgi peaks võimaldama need asjad tõepoolest väga kiirelt kohtus läbi vaadata. Kui need jäävad venima – ja tihtipeale on need venimised seotud protsessiosaliste tahtliku venitamisega –, siis on paha lugu. Justiitsministeerium analüüsib pidevalt kõikvõimalike kohtumenetluste pikkust ja põhjusi, miks need venivad. Tahaksin siinkohal küll kinnitada, et kohtute ja kohtunike taha tsiviilvaidluste lahendamine kindlasti ei jää, ja eriti veel hagita menetluste lahendamine. Aga nagu ma juba ütlesin, teinekord on naabritevahelised suhted lihtsalt nii sassis, et kui see asi lõpuks servituudi seadmiseks kohtusse jõuab, siis üritab üks või teine osapool protsessi tahtlikult venitada ja sel juhul tõusetuvad kõikvõimalikud dokumentide kättetoimetamise probleemid ja muud probleemid. Üldiselt on asi ikkagi väga paljuski kinni kohalike elanike omavahelistes suhetes ja võimes jõuda rahumeelsete kokkulepeteni ilma riigi sekkumiseta. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra justiitsminister! Teile on ka küsimusi. Palun, kolleeg Valdur Lahtvee!

Valdur Lahtvee

Hea eesistuja! Hea minister! Te pakkusite arupärimises tõstatatud probleemile lahenduseks kohtus käimise, ise aga ütlesite sinna juurde, et see võib minna pikaks. Erakond Eestimaa Rohelised pakkus lahenduseks teeseaduse muutmise selliselt, et sätestatakse põhimõtte, et erateed võib kasutada ilma kinnisasja omaniku loata, kui nimetatud tee on enne eraomandisse üleminekut olnud avalikus kasutuses ja kui nimetatud eratee on ainus juurdepääs kinnistule. Valitsus arvas, et see ei ole hea plaan. Seda väljendas ta oma kirjas, mille on allkirjastanud majandus- ja kommunikatsiooniministri ametiülesannetes olnud rahandusminister Jürgen Ligi ja kus öeldakse, et antud juhul peab olema tagatud ka eraomaniku põhiseaduse §-st 32 tulenev õigus eraomandi puutumatusle ja kaitstusele. Minu küsimus puudutab põhiseaduse § 32 proportsionaalsust. Kuidas saab olla, et kui ühte naabrit lubada erateed kasutada, on see ebaproportsionaalne põhiseaduse rikkumine, aga kui sama seaduse paragrahv ütleb, et näiteks teeremondi korral võib erateed kasutada luba küsimata lugematu

arv möödasõitjaid, siis see ei ole proportsionaalne riive?

Rein Lang

See teie pakutud parandusettepanek väga hea plaan ei ole. Tõepoolest tõusetub siis küsimus, millises ulatuses konkreetse eratee vaba kasutus toimub. Ma võin tuua hüpoteetilise näite: kui ma alustan juurdeehitise ehitamist ja minu krundile pääseb mööda üht erateed, kas ma võin seal siis takistamatult sõita 30-tonniste kraanade ja suurte veoautodega, nii et omanikule jääb siis ainult rõõm seda teed pärast parandada? Seepärast on asjaõiguses toodud regulatsioon hulga mõistlikum: seatakse servituut ja servituudi puhul lepatakse kokku ka servituuditasu. Kehtestada erateede omanikele nõue, et nad peavad vabalt andma tee teiste kasutusse, saamata selle eest mingit kompensatsiooni – niimoodi me teha kindlasti ei saa.

Aga mis puutub selle asja teise poolde ehk sellesse, mida ma siin ka rääkisin, et keskonnaseadustiku üldosas nähakse ette igaihe õigus kasutada erateed liikumiseks jalgsi, jalgrattaga või ka muul viisil tingimusel, et see ei muutu kinnisasja omanikule liigselt koormavaks, siis ma veel kord ütlen, et suurte kraanade ja muude suurte mehhanismidega sõitmist see tõenäoliselt ei puuduta. Nii et mõnes mõttes see ideestik, mida te pakkusite, on keskonnaseadustiku üldosas sees, aga kindlasti teistsugusel kujul.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Toivo Tootsen!

Toivo Tootsen

Lugupeetud minister! Näiliselt oleks kõik justkui korras, aga kõik ei ole korras – muidu ei pöörduks inimesed oma murega meie poole. Küsimus ongi selles, et esiteks kohtus läheb väga pikalt aega, et üldse lahendit saada, ja teiseks, kui lahend on tulnud, siis ega teomanikud väga ei tõtta seda lahendit ellu viima. Kehtid ja tõkkepuud jäävad ikka suletuks ja jama mine käib edasi. Ütelge, palun, millised on sanktsioonid juhul, kui maaomanik, kelle valduses eratee on, servituudinõudeid ei täida.

Rein Lang

Kui kohtuotsust ei täideta, siis saab riik sekkuda küll. Siis on vaja kohtutäituri poole pöörduda ja kui vaja, sekkub ka politsei. Kui ikkagi kellegi omandiõigust riivatakse selliselt, et seatud servituuti millekski ei peeta, siis riigivõim saab sekkuda. Nagu ma enne ütlesin, hagita menetluse puhul on kohtud päris operatiivsed. Selle taha ei jää, et kohtus asi ette ei tule. Tuleb küll! Aga nagu ma ütlesin, on teinekord inimestevahelised suhted nii sassis, et see pool, kes tunneb, et teda võidakse ahistama hakata, teeb kõik võimaliku selleks, et protsessi venitada. Ja see on küll problemaatiline küsimus. See seondub, nagu ma enne ütlesin, kõikvõimalike kätetoimetamise regulatsioonidega ja kõige muu sellisega, kaasa arvatud rahvastikuregistri temaatikaga. Meie kohtud teevad tohutuid jõupingutusi, et toimetada inimesteni mingeid menetlusdokumente. Ainuke seaduslik alus on praegu rahvastikuregister, kuhu need kirjad saadetakse, ja tihtipeale neid lihtsalt ei võeta vastu. Nii et siin on mõtlemist veel kuhjaga. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Georg Pelisaar!

Georg Pelisaar

Lugupeetud juhtaja! Hea minister! Probleem ilmselt ei ole üldse nende teedega, mille puhul näiteks täna rajatakse kinnistu ja sinna juurde tehakse tee. Probleemid on tõusetunud peaaesjalikult seal, kus näiteks kolhoosi ajal on rajatud mingi tee või on tegu juba 40, 50 või 60 aastat tagasi talude juurde viinud teega, mis nüüd on maade tagastamise ja erastamise käigus sattunud kellegi eraomandisse. Algselt on võib-olla kaks või kolm kinnistut kasutanud seda teed koos, aga ühest heast hetkest nüüd see enam ühte kinnistuomanikku ei rahulda, et justkui tema teelt minnakse läbi. Kas poleks niisugusel juhul siiski õigem või õiglasem, kui me äkki kaaluksime võimalust teha sellised erateed omavalitsuse teeks, nii et need olekski omavalitsuse hooldada ja oleks tagatud juurdepääs kõikidele kinnistutele?

Rein Lang

Aga ma võin vastu küsida: kuidas sa seda ette kujutad, et tükike kinnistut eraldatakse mingist eraomaniku kinnistust? See on ju

sundvõõrandamine! Sundvõõrandamiseks on ette nähtud seadusandlik mehhanism küll, avalike huvide korral saab omavalitsus alustada sundvõõrandamise menetluse, kui kuidagi teisiti sugugi ei saa. Aga ma ei näe, et see probleem oleks üldse nii suur, et me peaksime siin rääkima mingitest sundvõõrandamistest. Iseenesest on seadustes kõik mehhanismid olemas, mismoodi servituutide probleemid ja teekasutusõigused lahendatakse. Selles osas mina ikkagi ootan, et kohalikud omavalitsused täidavad nendele pandud ülesannet korraldada kohalikku elu, mitte ei ütle lihtsalt inimestele, et pöörduge kohtusse – pole meie asi, meie siin selle küsimusega ei tegele.

Nagu ma siin enne rääkisin, võib asjast huvitatud isik, kes üldistes huvides kohtusse pöördub, olla ka kohalik omavalitsus. Kui ta näeb, et kuskil on probleem, mis tuleks ära lahendada, võib ta ise kohtusse pöörduda nende isikute tulevaste õiguste kaitseks. Ma ütlen tulevaste, mitte konkreetsete. Nii et see on lahendatav küsimus, aga teinekord on meie kohalike omavalitsuste ametnikud lihtsalt nii mugavad, et ütlevad: mis meie siin tegeleme, minge vaielge ise! Aga sellist eksproprieerimist nüüd tagantjärele, nende teejuppide kinnistutest eraldamist ja eraldi omavalitsuse teede moodustamist – seda ma küll ei pea perspektiivseks. Iseküsimus on see muidugi, miks omal ajal omavalitsused nii kerge käega üldse maareformi niimoodi läbi viisid, et nad nendest teedest loobusid ja need kõik lahedasti erakättesse andsid. Nüüd on siis ise suure portsu otsas.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marek Strandberg!

Marek Strandberg

Hea minister! Valdur Lahtvee küsimus ei saanud päris selget vastust. Kuidas saab käsitleda proportsionaalselt ühetaoliselt sellist olukorda, kus eratee kasutamine juhtudel, kui kinnistule ei ole mingit muud ligipääsu, on seaduse mõttes keerukam kui näiteks juhtudel, kui erateed kasutatakse tee-ehituse otstarbeks? Sellisel puhul ju ei saa teomanik tee koormust üleüldse mingit moodi piirata, kuna seadus praegusel kujul sallib seda kasutust. Kas selline olukord on teie hinnangul proportsionaalne? Jutt on riigitee remondist, kui täpne olla.

Rein Lang

Niipalju kui ma olen ette valmistatud sellele sinu küsimusele vastama, siis ma ütlesin niimoodi, et eratee kasutamist tee ehituseks ei ole jah võimalik ära keelata. Aga see ei tähenda seda, et selle eest ei tuleks maksta õiglast tasu ja tee pärast korda teha. Seda ju tegelikult ka tehakse. Kui teefirma sealt läbi sõidab, siis pärast seda teeb ta selle tee oma kulu ja kirjadega korda. Ning see saab toimuda ikkagi kokkuleppel. Ja kui seda ei tehta, siis tekib üldise kahju hüvitamise nõude esitamise võimalus.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra justiitsminister! Ka soovitakse avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole. Läbirääkimisi ei avata.

6. Arupärimine Maksu- ja Tolliameti töö kohta (nr 448)

Esimees Ene Ergma

Järgmine arupärimine on Riigikogu liikmete Inara Luigase, Enn Eesmaa, Helle Kalda, Toomas Vareki, Aivar Riisalu, Tiit Kuusmiku, Georg Pelisaare, Eldar Efendijevi, Mailis Repsi, Arvo Sarapuu, Nikolai Põdramäe ja Evelyn Sepa tänavu 12. mail esitatud arupärimine Maksu- ja Tolliameti töö kohta. Palun kõnepulti kolleeg Tiit Kuusmiku!

Tiit Kuusmik

Austatud juhataja! Hea minister! Lugupeetud kolleegid! Nagu istungi juhataja mainis, 12. mail esitas 11 Keskerakonna fraktsiooni liiget arupärimise Maksu- ja Tolliameti töö kohta rahandusminister härra Jürgen Ligile. Arupärimise sisu on järgmine.

Maksu- ja Tolliameti 2009. aasta eelarve oli võrreldes 2008. aasta omaga märksa väiksem, mistõttu amet pidi otsima võimalusi kulutuste vähendamiseks. Kulutuste vähendamise käigus koondati ligikaudu 200 töötajat, kelle hulgas oli nii kõrgemaid ametnikke kui ka vanemametnikke. Majanduslik olukord on kindlasti Maksu- ja Tolliametile tööd juurde toonud. Ühest küljest on kasvanud ettevõtete maksuvõlgnevused: aprilli alguse seisuga on maksuvõlg 6 miljardit krooni. Õnneks on Maksu- ja Tolliamet käitunud küllaltki mõistlikult ning tulnud paljudele ettevõtetele maksuvõlgade

ajatamise näol vastu. Teisest küljest on suurenenud ka salakauba toimetamine üle piiri, mis nõuab täiendavat Maksu- ja Tolliameti tähelepanu. See kõik nõuab lisainimesi. Seoses sellega on arupärijad esitanud härra rahandusministrile kolm küsimust ja mul on härra ministrile palve, et ta loeks ka küsimused ette – sel juhul on eeldatavalt mugavam nii kuulata kui ka vastata. Ma tänan!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Palun härra rahandusministri kõnepulti!

Jürgen Ligi

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Eks Maksu- ja Tolliameti probleemid nende kulu- de, koondamiste ja palkadega on loomulikult osake Eesti riigiaparaadi üldisest kitsikusest. Ja nagu arupärijad ütlesid: maksuameti töö on kahe otsaga. Ühelt poolt peab maksud kokku korjama, teiselt poolt jällegi vaatama, et maksja ka liiga palju ei kannataks. Mõnes mõttes on see optimumi otsimine. Ma arvan, et üldiselt on maksuamet selle tööga hästi hakkama saanud. Maksuameti ülesanne on tagada ka maksumaksjate võrdne kohtlemine ja aus konkurents. Kriisi tingimustes on olud kahtlemata kriitilised, sest nii maksumaksjate suutlikkus kui ka valmidus makse maksta on kannatanud.

Kui seda tööd hinnata, siis üks näitaja on, et maksuamet on suutnud maksuvõla taseme stabiliseerida. Maksuvõlg kasvas 2009. aasta jooksul umbes poole võrra. 2010. aasta jooksul on see praktiliselt samal tasemel olnud ja väikesed märgid on vähenemise suunas. Nagu ka arupärimises väideti, on maksuvõlgasid menetlevate teenistujate töökoormus kasvanud. Sissenõudmiseks vajalike toimingute arv oli 2009. aastal 11 677. 2010. aasta esimesel poolaastal oli sundtäitmise korraldusi 39 133. Mis puutub maksuvõlgade ajatamisesse, siis kui 2009. aasta alguses oli ajatatud 1588 isiku maksuvõlg 250 miljoni ulatuses, siis 2010. aasta septembri seisuga oli selliste isikute arv 4741 ja summa 670 miljonit. Sellega seotud tööd, näiteks taotluste menetlemine ja graafikute jälgimine-tühistamine, on kõik kasvanud. Kohtuasjade arv oli 2007. aastal 173, 2009. aastal 318 ja 2010. aasta esimesel poolel 391.

Rahandusministeerium on kogu selle aja jooksul maksuhalduri tegevuse olulisust ja eripära arvestanud, maksuametnik on pigem eeliskoheldud. Näiteks 2009. aasta eelarve koostamisel vähendati tervikuna valitsemisala tegevuskulusid 8%, kuid vastavalt valitsuskabineti otsusele jäeti tolliametnike töötasud kärpimata. 2009. aasta negatiivsete lisaelarvete käigus valitsemisalale seatud kärpemeetmete rakendamiseks ei rakendatud kõigile asutustele võrdselt ja maksuhalduri tegevust püüti võimalikult vähe kahjustada. Näiteks ministeeriumi tegevuskulud vähenesid 2009. aasta jooksul 24%, maksuhalduril seevastu vaid 8%. 2010. aastaks eraldasime Maksu- ja Tolliametile lisaraha 10,7 miljonit krooni. Ja me plaanime samasuguse summa Maksuametile eraldi lisada ka 2011. aasta eelarvesse. Seda eesmärgiga saada seal tagasi kordades rohkem. Üldiselt on ju tegevuskulude kasvatamise keeld, see on praegu ainus erand.

Maksu- ja Tolliameti viimaste aastate ümberkorraldused ja investeeringud on aidanud kaasa halduri tegevuse tõhustamisele, kuigi ressursid on vähenenud. Nii et see personali kulu ei ole kõige parem näitaja üldpildi saamiseks. 2008. aasta detsembris viidi läbi Maksu- ja Tolliameti struktuuri reform, koondati 350 ametikohta. Tõsi, täidetud oli neist 155. Hiljem on mitmel juhul efektiivsuse suurendamise eesmärgil tehtud ümberkorraldusi, koosseisu muudatusi veel, viimane neist seoses tugiteenuste konsolideerimisega Rahandusministeeriumi valitsemisalas ...

Esimees Ene Ergma

Härra minister, teie mobiil!

Jürgen Ligi

... selle aasta juulis. (Helistavad niisugusel ajal, aga ma ei tea, mitte mulle.) Maksuamet panustab jätkuvalt töö efektiivsust tõstvatele infosüsteemide arendustele. Näiteks on automatiseeritud infosüsteemide abil vähendatud võlgade sissenõudmisega tegelevate ametnike rutiinsete toimingute koormust, mis tähendab ju ka võimalust personali kokku hoida. On rakendatud maksuvõlgade lihtsustatud ajatamise süsteem väiksemate võlasummade puhul, kusjuures taotlusi saab esitada ka Maksu- ja Tolliameti teeninduspunktides. 2009. aastal vormistasid teenindajad 3219 lihtsustatud aja-

tamist, 2010. aasta esimesel poolaastal 1870. Kõige pingelisemate valdkondade huvides, nagu maksuvõlgade ajatamine ja sissenõudmine, maksude kontroll, on Maksu- ja Tolliameti siseselt ressursse ja tööjõudu ümber paigutatud, rakendatud on vajadusel ümberõpet. Alates 2008. aasta lõpust on asutusesiseselt sissenõudmise valdkonda üle viidud 12 ja kontrolli valdkonda 22 ametnikku. Personali arvu suurendamisest olulisemaks peab Maksu- ja Tolliamet ise olemasolevale tööjõule nii erasektoriga kui ka teiste riigiasutustega võrreldes konkurentsivõimelise töötasu maksmist ja see on meiegi soov. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra rahandusminister! Palun nüüd küsimusi, kui neid on! Küsimusi ei ole. Aitäh! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole. Läbirääkimisi ei avata.

7. Arupärimine Rõngu kooli renoveerimise kohta (nr 457)

Esimees Ene Ergma

Läheme järgmise arupärimise juurde. See on Riigikogu liikmete Marika Tuusi, Lembit Kaljuvee, Valeri Korbi, Georg Pelisaare, Inara Luigase, Eldar Efendijevi, Vladimir Velmani ja Toivo Tootseni tänavu 2. juunil esitatud arupärimine Rõngu kooli renoveerimise kohta. Palun kõnetooli kolleeg Marika Tuusi!

Marika Tuus

Austatud istungi juhataja! Lugupeetud härra minister! Head kolleegid! Tegemist on väga vana ja kõigile teada-tuntud probleemiga. Rõngul pole remondi tõttu juba teist kooliaastat järjest koolimaja. Esitasime arupärimise 2. juunil ja mõned aspektid – ma pean siin silmas valla laenuvõtmist – on küll pisut muutunud, aga probleemi põhiolemus on samaks jäänud. Seejuures tundub, et see probleem riiki ei huvitagi. Meil on õige mitu küsimust. Millist lahendust näete olukorrale, kus Rõngu õpilased käivad koolis kuues eri kohas üle valla, kaasa arvatud eramaja? See oli nii veel kevadel, sel aastal on olukord natuke muutunud. Kuidas on Vabariigi Valitsuse hinnangul võimalik Rõngu kool lõpuni valmis ehitada? Kas Vabariigi Valitsus on seisukohal, et Rõngu valda ei peagi kooli tulema? Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Palun teid, härra rahandusminister, kõnetooli!

Jürgen Ligi

Ma pean tunnistama, et ma ei saa täpselt aru, miks minult küsitakse seda küsimust, ja vist mitte esimest korda! Mina ei ole Rõngu hariduse ega ehituse korraldaja ja ma ei saa sinna kuidagi sekkuda, küll aga on minu ülesanne täita seadusi, mida ma olen selle käigus teinud. Minu kokkupuude Rõnguga on olnud ebaseaduslikult suur, aga see saab olla ainult teatud piirini. Ma ei saa siin teha mingisuguseid väga subjektiivseid otsuseid. Kui ma sellest siiski pean rääkima, siis ju te olete seda mitu korda kuulnud, et Rõngus toimus 2009. aastal omamoodi valimisafäär. Anti suured lubadused kool valmis ehitada, jäeti seejuures riigihange korraldamata ja jäeti ka kuulamata Rahandusministeeriumi hoiatused, et laen, mida selleks kavandati, on ebaseaduslik ja seda võtta ei tohi.

Kõigele vaatamata muutis Rõngu vallavõimise kooli kasutuskõlbmatuks, nii et minu arvamus, kas Rõngus peaks kool olema või ei peaks, ei maksa siin mitte midagi. See oli nende valik. Ja remonti alustati selliselt, et kooli kasutada ei saa, ja see alustamine oli ebaseaduslik mitmes mõttes.

Mis sai siis sellele minu reageering olla? Ainult see, mis seaduses on kirjas. Kohustus oli sanktsioneerida Rõngu tulumaksu kinnipidamine, mida ma ka tegin. Vahepeal on Rõngus vallavõim ja suhtumine oluliselt muutunud, oma eksimusi ja avantüüre on tunnistanud ja vastavalt on paranenud ka suhtlemine Rahandusministeeriumiga ja meie suhtumine neisse. Meiepoolne samm on olnud vähendada seda kinnipidamise määra 20%-lt 5%-le, aga ikkagi on see kinnipidamine selline kohustus, mida tuleb täita.

Selle detailidega, mis seal praegu toimub, ma kursis olla ei saa. Minu teada käib seal vaidlus ehitaja ja vallavõimu vahel. Mis täpselt sellest saab, ma ei tea, küll aga on nad veel vahepeal siiski sanktsioneerinud ka laenu, mis ei ole päris laitmatu. 1. märtsi reegel lubab võtta laenu kaasrahastamiseks ja refinantseerimiseks. Minu arust on küll natukene vaieldav, kas ebaseadusliku laenu refinantseerimine on seaduslik, aga juristid on siiski näinud võima-

lust selleks luba anda, mida me oleme ka teinud.

Nii et palju jõudu uuele Rõngu valla võimalusele! Loodan, et laenuvõimused ehitajaga ületatakse. Ka rahapuuduse taha minu andmetel asi praegu jääda ei saa – Rõngu rahaline seis, valla maksevõime on suhteliselt hea. Kuid jah, võlakooormust ületatakse üksjagu.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra rahandusminister! Palun, Marika Tuus, küsimus!

Marika Tuus

See arupärimine esitati teile kevadise seisuga, kui küsimus oligi selles laenus. Nüüd on olukord pisut muutunud, aga lahenedud ta ei ole ju ikka. Eks probleem sai alguse juba enne eelmisi valimisi, kuid nüüd kevadise seisuga sai võimu vahetatud ja lubati seda laenu võtta. Aga küsimus ongi selles, et see laen ei läheks nii suureks, et ta ületaks juba 60% eelarve kogusummast. Kuidas te ikkagi näete, kas seda võib üks vald teha? Ja teisest küljest: see haridusprobleem, et õpilased ei saa seal õppida, peaks ju ikkagi riigi oma olema?

Jürgen Ligi

Kindlasti on see, kus õpilased õpivad, eelkõige valla valik. Rahandusminister kindlasti siin sekkuda ei saa. Võib-olla haridusministril on mingid ideed investeringuid suunata, aga minu teada seda mõtet ei ole. Koolimaja on ju olemas, see on lihtsalt muudetud kasutuskõlbmatuks ja vaja on üksnes ehitus või remont, mida bravuurikalt ja ebaseaduslikul alustati, lõpule viia. Nagu ma ütlesin, Rõngu valla võlakooormuse piir on ületatud, aga refinantseerimine ei suurenda seda võlakooormust. Selles mõttes oli see refinantseerimise lubamine igatahes seaduslik. Küsimus on selles, kas keegi hakkab vaidlema selle üle, kas ebaseadusliku laenu refinantseerimine on seaduslik. Mina leidsin, et kui juristid on eri meelt, siis anname selle loa lõpuks. Ja nagu otsest vastuseisu nõuandjatel ei olnud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jaan Õunapuu!

Jaan Õunapuu

Austatud minister! Tõepoolest on see, mida te kirjeldasite, väga kahetsusväärne. See on väga pikalt veninud ja see on veninud laste, õpetajate ja kogu kogukonna arvel. Ilmselt on paljud vanemad teinud otsuse oma lapsed kuskile mujale kooli saata, selle asemel et nad võiksid oma kodu lähedases koolis käia. See, et vallavõim ja ehitaja praegu omavahel ei suuda nendes võimalikes arvudes kokku leppida, ilmselt mõjutab ka pankade ja finantsasutuste lähenemist kogu sellele probleemile ja tekitab ebakindlust. Kas Rahandusministeeriumi inimesed on ise kaalunud sellise kolmanda arbiitri seisusesse minekut ja oma seisukoha väljaütlemist ehk ütleme, heas mõttes riigivõimu sekkumist kogu sellesse probleemi?

Jürgen Ligi

Põhimõtteliselt ma ei kaalu sellist asja ja mulle on küllaltki vastik olnud see, kuidas kogu seda probleemi on kajastatud meedias. Eks ma olen enda kohta näinud ka väga inetuid kommentaare ja kuulnud intervjuudes küsimusi, kus süüdistatakse mind probleemi tekkes. See on hästi tülgastav ja seda vähem olen mina see, kes läheb ja patsutab kohapeal õlale, et kuulge, leppige ära, et see arv on paras. Ei iial! Eestis on üle 220 omavalitsuse; koole ja muid asutusi, kus võivad ehitajaga vaidlused olla, on veelgi rohkem. Riike on aga üks ja rahandusministreid on üks. Nii et ma ei arva, et ma peaksin kuidagi sinna panustama. Saage, mehed, ikka omavahel hakkama ja jätke riigivõim rahule! Küllalt inetusi on juba öeldud.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra rahandusminister! Kas kolleegid soovivad avada läbirääkimisi? Palun, kolleeg Marika Tuus!

Marika Tuus

Head kolleegid! See Rõngu kooli probleem on tõesti juba habemega ja õige kuulus. Mäletame, kuidas eelmisel sügisel meid mõnevõrra ehmatas uudistesaaate pilt ja samas ka liigutas hingesoppe, kuidas Rõngu lapsed asusid 1. septembril õppima ühe tubli ja muretseva Rõngu proua kodus, mille elamine oli selleks ümber kohandatud. Sel aastal see proua sellega enam nõus ei olnud. Peale selle olid õpilased eelmisel aastal veel laiali väga paljudes hoo-

netes ja ikka sellepärast, et remonti ei saadud valmis. Nüüd on aasta möödunud ja Rõngu õpilastele jäid ka tänavu oma kooli ukseid suletuks. Kooliklassid on jagatud viide eri hoonesse: lasteaeda, kooli kantseleisse, kultuurimajasse ja veel mitmesse kohta. Söömas käiakse veel kuuendas kohas, see on oma 500 meetrit eemal ja lastel tuleb sööma minemiseks ületada veel väga ohtlik Rõngu risttee, kus on juba kahjuks õnnetusi juhtunud.

Ka ei saa õpetajad kasutada kõiki vajalikke näitlikke õppevahendeid, sest eri hoonetes toimuv õppetöö seda lihtsalt ei võimalda. Eelmise aasta novembrist saadik pole seal ühtegi ehitustööd tehtud, remont seisab. Algul ei lubatud vallal laenu võtta, nüüd siis lubati, kuid nagu öeldud, see summa on ikkagi väga suur ja ületab selle 60%. Asi on ka selles, et vald ei taha või õigemini nagu ei tohikski ühele firmale remonditellimust anda, sest remondi tegija pole kirja pandud summased tõestanud, eelarvet pole lahti kirjutatud. Aga see on loomulikult nende omavaheline küsimus. Võrdluseks võib tuua, et tõesti need remonditööd, mis Rõngus tehakse, on võrreldes teiste kohtade samaväärsete töödega tunduvalt kallimad. Üks vallavanem on juba tagasi astunud ja väljapääsu pole olnud.

Aga selle arupärimise eesmärk pole selgitada, kes on süüdi. Tehke tõepoolest see kindlaks, karistage, keda vaja, aga ennekõike ei tohi lapsed selle kõige pärast kannatada. Lastel peab ju olema koolimaja, mida nad ka täiskasvanuna mäletavad.

Olgu ka mainitud, et Rõngu kool on õpetasemelt olnud ju üks väga tugev kool. Lahendus peaks tulema siiski, ma arvan küll, riigi poolt, aga praegu pole seda lahendust näha. Nädal tagasi käis osa volikogu liikmeid Tallinas õiguskantsleri juures abi otsimas, sest kuhugi enam pöörduda ei ole. Minu arvates on Rõngu kool lihtsalt kurb näide, kuidas valitsus suhtub praegu laste võimalustesse haridus omandada. Tõepoolest, Rõngu on ääremaa, aga meil on ju iga inimene tähtis. Haridusminister Lukas on öelnud, et Rõngu kooli probleemi on ületähtsustatud. Haridusministri poolt on see ikka väga kummaline seisukoht! Nii et sõnades on valitsus küll hariduse tähtsust rõhutanud, aga tegusid me näinud ei ole. Ja ega me ka täna selle arupärimisega targemaks ei saanud.

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Marek Strandberg!

Marek Strandberg

See oli üks hea arupärimine! Tegelikult tuli siit välja hoopis muu asi, kui küsiti. Loomulikult on kõigil teil, kes te ütlete, et laste arvel ei tohiks vaielda ei ehitajate ega kelle iganes muuga, vägagi õigus. Siinkohal ma tahaksin meenutada haldusjaotust, mis Eestis on olnud väga pikka aega. See on küll olnud erineval moel piiritletud, aga püsinud siiski ühel põhimõttel: just ühise asjaajamise piirid on tekitanud erinevaid n-ö kihelkondlikke jaotusi. Jaotuse aluseks on olnud kirikud ja kool. Ning tegelikult joonistus meil täna ministri öeldus ja ka saalis küsitus väga selgelt välja oluline arusaam, et tegelikult on koolide ja hariduse korraldamiseks omavalitsus juba ammu üks pagana väike üksus.

Ma ei tea, kelle vastutada on selle lihtsa tõsiasja arvestamine, et laste ja nende hariduse arvel ei ole mõistlik elada. Kui on keegi, kes suunab kriitika riigi pihta, siis peaks riik ütleva, et kogu koolikorraldus läheb riigi kätte, ja siis ehk neid probleeme ei oleks. Ma usun, et paljudel puhkudel on omavalitsejatel tõesti omavahelises kempluses põhjust hinge tõmata ja aru saada, et haldusreform on küll ehk riigi huvides, aga kindlasti ei teki kunagi olukorda, kus riik on suuteline väga täpselt sõnastama, milline haldusreform olema saab.

Riigi haldusreformi, omavalitsuste haldusreformi sündimise kõige pehmem tee on ennekõike omavalitsuste omavaheline koostöö, et leppida kokku mitu pikaajalist strateegiat, mille hulgas tõenäoliselt on kaks väga olulist strateegiat. Üks on haridusstrateegia ja teine täiesti selgelt kohaliku energeetika ja energiamajanduse strateegia, mis tänase maailma oludes on möödapääsmatu. Selliste arengukavade olemasolul, uskuge või mitte, ei ole selle haldusvõrrandi kõige loomulikum lahendus miski muu kui loomulikult moel tekkiv uus kihelkond – piirkond, kus inimestel on põhjust asju ajada, piirkond, kus inimestel on põhjust lapsi koolitada. Sellise uue kihelkonna või struktuuri tekkel me ei kuuleks siin kõnealuseid vaidlusi ja küsimusi, mille puhul tõepoolest ei tea, milline saab olla riigi roll kohalike omavalitsuste omavahelise koostöö puudumise klaarimisel. Võimalus kõikvõimalikel viisidel selli-

seid ühinemisi tekitada, võimalus mitte elada laste hariduse arvel ja oma kaklemise huvides, on meie omavalitsustes olemas. Ja on täiesti selge, et kui see kasutusse ei lähe ja kui selliseid ühiseid haridusprogramme ning koolikavasid ja koolistruktuure ei looda, siis jäädakse vaidlema selle üle, kas süüdlane on riik või üksik omavalitsus. Tegelikult on kõige taga koostöö puudumine, visiooni puudumine ja see, et hariduse ühtset strateegiat kõigis omavalitsustes ei peeta oluliseks. Just see on koht, kust hakkab elamine laste arvel, kust hakkab elamine meie majanduse tuleviku arvel. Ja seda ei saa kuidagi õigeks pidada.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Palun, kolleeg Georg Pelisaar!

Georg Pelisaar

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Ma ei kavatsenud sel teemal pikemalt sõna võtta, aga ministri vastused või vastamata jätmised tekitasid mitu täiendavat küsimust. Kui meil on üks ühine riik, milles on hulk omavalitsusi, milles on hulk koole, siis me tunnistame, et meil on ühtne hariduspoliitika. Me räägime palju sellest, et Eesti peaks andma ühtlaselt hea hariduse igal pool. Aga kui me tegelikult probleemi süveneme, siis minu arvates on see paljude kodanike jaoks väga ebamugav, et riik suhtub siiski eri inimestesse, eri lastesse erinevalt. Ka praegu, kus meil on suhteliselt kitsas käes, me tunnistame, kuidas me oma eelarve rahaga ümber käime.

Võib-olla kõik ei tea, aga osa inimesi kindlasti teab, et praegu, kus Rõngus ei ole koolimaja, on valitsus andnud nõusoleku Põlvasse uue koolimaja ehitamiseks. Põlvas on olemas kaks koolimaja, mõlemad ehitatud keskkooliks. Ja praegu mahuksid kõik need õpilased neisse kahte kooli ära. Tõsi küll, see kolmas kool tuleb mitte Põlva linna, vaid Põlva valla kool. Põlva vallal on olemas algkoolihoone, aga see jäävat väikeseks. Riik aktsepteerib nüüd Põlva linna kolmanda kooli ehitust ja rahastab seda. Kohalikud inimesed seda hästi ei mõista. Samas Rõngus riik ei näinud võimalust kooli renoveerida. Tegemist on ju ühesuguste riigi kodanikega, aga vahe on võib-olla selles, et Põlva valda juhib hetkel koalitsiooni-erakonda kuuluv poliitik, Rõngu valda ei juhtinud koalitsioonipoliitik.

Niisuguseid näiteid võib Eestist tuua rohkemgi ja see teeb mulle haiget. Kui liikuda omavalitsustes ja vaadata, kes kus mida endale lubada on saanud ja kas ise oma eelarvest – harva küll! –, laenu toel või veel veidram, riigieelarve toetusel, siis on näha, et mõned on saanud koolimaja, kultuurimaja ja staadioni, mõned ei saa aga koolimajagi. See on kummaline ja seda ma ei taha, et Eestis tehakse!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole. Lõpetan läbirääkimised.

8. Arupärimine euro infokampaania kohta (nr 460)

Esimees Ene Ergma

Läheme nüüd järgmise arupärimise juurde. Riigikogu liikmete Tiit Kuusmiku, Lembit Kaljuvee, Valeri Korbi, Helle Kalda, Toomas Vareki, Lauri Laasi, Vladimir Velmani, Olga Sõtniku, Toivo Tootseni, Arvo Sarapuu, Nikolai Põdramäe, Evelyn Sepa, Ain Seppiku, MARIKA Tuusi ja Heimar Lengi s.a 16. juunil esitatud arupärimine euro infokampaania kohta. Palun kõnepulti kolleeg Tiit Kuusmiku!

Tiit Kuusmik

Austatud istungi juhataja! Lugupeetud minister! Head kolleegid! Niisiis, 16. juunil esitas 15 Keskerakonna fraktsiooni liiget arupärimise, mis puudutas euro infokampaaniat. Tõsi, sellest ajast on nüüd palju vett merre voolanud ja kuuma suvega mõni jõgigi ära kuivanud. Euro tuleb, tuleb 1. jaanuaril ja nii, nagu looduski on pingutanud, on pingutanud ka Eesti rahvas selle nimel. Euro tulekuga on järeleandmisi tehtud kaunis paljudes valdkondades, see puudutab hariduses nii ranitsa- kui koolitoetust kui üliõpilaste põhitoetust ja sõidutoetust, matusetoetusi, õppelaenu osalist kustutamist, pensionisammast ja kõikvõimalikke muid soodustusi, mis on puudutanud nii noori kui vanu, nii perekondi kui ka kohalikke omavalitsusi, kellel teatavasti tulumaksuosa kärbiti 11,93%-lt 11,4%-le. Tõstetud on aktsiise ja käibemaksu ning ka vanemahüvitise ülemmäära.

Siis selgus, et valitsus plaanib kulutada üle 11 miljoni krooni propagandaks. Kõige suurem osa sellest summast oli mõeldud aasta

teises pooles ettevõetavale reklaamikampaaniale, kokku 4,5 miljonit krooni. Ja nüüd, kui suunduda küsimuste juurde, siis need on välja toodud kaheksas osas ja keskenduvad reklaamikampaaniale. Selle kampaania korraldamiseks kuulutas Rahandusministeerium välja riigihanke, mille võitis Age Reklaam OÜ. Mitu konkurenti vaidlustasid selle otsuse ja paljuski just seetõttu, et nimetatud ettevõtte juhataja Janar Toomesso on Reformierakonna liige. Paljuski jäi selles asjas mulje, et hankekonkurss kuulutati välja ja viidi läbi erakonnasiseselt.

Siit tulenevalt on meie arupärijad esitanud kaheksa küsimust. Ette lugema ma neid ei hakka, ehk härra minister loeb küsimusele vastamisel ette ka küsimuse enda. Ma tänan!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Härra rahandusminister, palun veel kord kõnepulti!

Jürgen Ligi

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Kuulates seda sissejuhatust, hakkasin ma kartma, et olen vastamas valele arupärimisele. Siin räägiti küll maa ja ilma teemal – euro nimel ohverdamine ja teab mis kõik veel –, aga siis lõpuks kõlasid need räpased süüdistused konkreetse hanke teemal, mis väga vähe seostusid eelneva jutuga. Ütlen selle sissejuhatuse kohta niipalju, et kirjutage endale see ka üles, et kui Eesti ei oleks teinud neid kärpeid, mis ta tegi, oleks ta sama kápuli, kui on kápuli olnud Kreeka ja Läti. Meie eelarve defitsiit oleks olnud sama suur, kui oli Kreekal, ja meie laenuvõime kindlasti palju halvem seda defitsiiti finantseerima, kui oli Kreekal, sest me oleme lihtsalt nii nurgatagune maa. Läti ja Kreeka ei saanud ju enam turult raha sel põhjusel, et nad jäid oma kärbetega hiljaks. Nii et ärge halvustage seda, mida Eesti tegi! Ärge taandage seda eurole üleminekule ja ärge kompromiteerige sedasama protsessi, mis on kindlasti väga oluline, aga mille juures eelarveprotsess on küll täiesti sõltumatu ja hädavajalik tegevus, et riigi asjad saaks üldse rahastatud. Nüüd küsimused – nähtavasti võiks öelda, et küsimused asja kohta.

"Kellele nimetatud reklaamikampaania on suunatud?" Kõigepealt mulle näib, et ma olen kevadel enamikule nendele küsimustele ära

vastanud, aga ju te siis vajate teleülekande jaoks nende uuesti vastamist. Teavituskampania on suunatud kõigile Eesti elanikele, aga tegelikult ka turistidele. Üks suurem või eraldi sihtrühm on muide ettevõtjad, sest neil on väga praktilised ülesanded, mis ka tegelikult maksavad meile raha ja sellest sõltub palju, kuidas nemad sellega hakkama saavad. Infovajadusest lähtuvalt on sihtrühmadena eraldi defineeritud veel näiteks pensionärid, ajakirjanikud, kooli-eelikud ja õpilased.

Kui te küsite, mismoodi see käib, siis on ette nähtud multifilmid, raadio- ja telesaated koolieelikele, õpilastele spetsiaalne ajaleht, materjalid koolitundide jaoks, pluss euronäitus Narvas, Tallinnas ja Tartus. Ka puuetega inimesed on eraldi sihtgrupina määratletud, näiteks koostatakse materjale vaegnägijatele. Teavitus keskendub ülemineku praktilistele aspektidele, nende küsimustele, mis tõenäoliselt euro kasutuselevõtuga seoses tekivad. Avalikusele suunatud materjalid sisaldavad ülemineku ajakava, vahetuskursiga seotud teemasid, uue raha visuaalset väljanägemist ja turvaelemente, informatsiooni tarbijahindade kohta jne. Ettevõtjatele mõeldud informatsioon hõlmab muudatusi seadusandluses, raamatupidamisreeglid IT kohaldamisel, ümardamisreeglid, hindade topeltesitamist jne. Riskigrupid saavad ülemineku kohta infot, mille koostamisel on lähtutud nende erivajadustest.

Teine küsimus: "Kuivõrd otstarbekaks peate miljonite kroonide kulutamist rahvale jagatavatele kalkulaatoritele? Kas teie hinnangul puuduvad Eesti rahval piisavad teadmised ja oskused teha iseseisvalt matemaatilisi tehteid?" Ma olen teadlikult jätnud arvamuse sel teemal kujundamata, sest siin on kasutusel olnud rahvusvahelised kogemused ja soovitusel. Euroopa Komisjon finantseerib poolt sellest projektist, mis näitab ise, et see ei ole mingisugune ministriumis välja mõeldud asi. Ma ei pea ennast eksperdiks teemal, mis puudutab kampaniaid ja reklaami, aga ma püüan toetuda inimestele, keda ma usaldan sel teemal endast rohkem. Eks rahalised detailid on alati tüli tekitavad, nii et on parem, kui keeruline tehe, mis on seotud arvuga 15,6466, oleks laitmatu ja las eurokalkulaatorid aitavad sellele kaasa. See ei ole meie välja mõeldud asi. See on meile soovitatud asi ja inimeste huvi selle vastu on suur. Mina kardan küll, et arupärijad

ei saa selle tehtega väga hõlpsalt ise ka hakkama. Kui aga ei saa hakkama, siis see võib ilma kalkulaatorita minna raha maksma.

Kolmas küsimus: "Kas kavatsete kampaniaiks ettenähtud vahendite arvel soetada ka teisi kontoritarbeid?" Ei kavatsen kontoritarbeid soetada. Õigupoolest ma ei tea veel nende asjade koosseisu, aga nende asjade mõte ei ole kindlasti kontoritarbed. Need on reklaamaterjalid. Ma ei küsi ka Keskerakonnast, kas te ostate valimisteks inimestele kontoritarbeid. Eelarves on euroteemaliste meenete tootmiseks ette nähtud 100 000 krooni. Olen reklaamist rohkem teadvatelt inimestelt juba kuulnud etteheiteid, et seda on liiga vähe.

Neljas küsimus: "Euro infokampania projekti juhtimiseks korraldatud hanke võitnud Age Reklaam OÜ tegi ebarealistlikult madala pakkumise. Kuivõrd realistlik on, et nii suuremahulise kampania projekti juhtimine viiakse läbi 30 000 krooni eest? Kas teie hinnangul võib olla tegemist peidetud tasustamisega?" Sihuke lause. Süüdistus või see kahtlustus on muidugi meelevaldne ja pahatahtlik. Age Reklaam oli valmis sellise raha eest tööd tegema ja mina ei oska neid selle pärast küll kahtlustada. Kõrvalt on kuulda olnud, et nad on pidanud seda selliseks maine- ja missiooniürituseks ning teadlikult nõus olnud tegema seda väikese raha eest. Aga too hange on vaidluste tõttu tänaseks lõpetatud. Meil ei olnud aega kogu protsessi läbi käia ja me tühistasime selle. Kogu kohtuvaidlust aga Rahandusministeeriumi ametnikud ja spetsialistid teavad. Ausa hinnastamise kampaniat alustati juba augusti lõpus, üleriigilisi praktilisi aspekte tutvustav reklaamikampania algab septembri lõpus.

Viies küsimus: "Kes on need ettevõtted, mis on koondunud Age Reklaam OÜ hanke pakkumise taha?" Ausalt, see ei oleks mind kunagi huvitanud ja ütlen välja ka, et ega see meelde ei jää. Age Reklaam OÜ partnerid on ametlikel andmetel Inspired Communications – kirjutage see üles! –, kes tegeleb meediapindade planeerimisega, ja AGM Interactive, kes tegeleb internetiturundusega. Ma ei tea, kas see on teile abiks.

Kuues küsimus: "Kuivõrd näete huvide konflikti selles, et euro infokampania projekti juhtimise riigihanke võitis Age Reklaam OÜ, mille juhatuse liige on samal ajal Reformi-

erakonna liige?" Ma ei kujuta küll ette, miks Reformierakonna liige ei võiks võita mingit hanget, ei võiks olla selleks valmis. Aga kui siin mingit huvide konflikti otsida, siis mina jään küll mõtlema, kuidas võisite teie teada 16. juunil või veelgi varem, kui arvestada selle arupärimise koostamise aega, kes võitis, kes olid osanikud, mis oli nende parteiline kuuluvus. Ma näen siin mingit huvide konflikti küll, et keegi on urgitsenud sellistes detailides. Mina selle inimese nime ei suutnud isegi meelde jätta, kelle kohta te ütlesite, et üks nendest inimestest kuulub Reformierakonda. Ma täna sain seda teada paberilt lugedes ja jahmatusega siis fikseerisin selle tobeda küsimuse peale ka kellaaja, see oli 13.44, kuupäeva teate ise. Pole minul aimu, mis firmad konkureerivad mingil hankel ega ole minul aimu, mis on nende firmade töötajate või juhtide parteiline kuuluvus, ja ma pean täiesti välistatuks, et ma seda uurima hakkam. Hoian ennast hangetest eemale, see pole minu töö. Ma usaldan inimesi, kes on selleks spetsialiseerunud ja selleks on vastavad komisjonid. Üldiselt on riigihangete ebaõnnestumine Rahandusministeeriumi puhul esmakordne, küll aga on teada, et need alati vaidlustatakse. Selle taga on lihtsalt rahaline huvi.

"Kui suured on ministeeriumide ja nende allasutuste kulud teavituseks ning kampaaniakuludeks sel ja eelmisel aastal?" Kogu riigisektori üle Rahandusministeerium täpset arvestust ei pea, seal on väga palju sellist tavapärasest igapäevast kulu, mille sees ka euroalast tööd tehakse. Raske on omahinda niimoodi välja arvutada ja ammugi ei ole see kunagi vaieldamatu. Spetsiaalseid ametikohti selleks loodud ei ole. Euro kasutuselevõtuks valmistamine on asutuste igapäevane töö ja vastavad kampaaniakulud on valitsus eraldanud. Summa on 12,6 miljonit, üleriigilise reklaamikampaania maht on 4,5 miljonit.

"Kas ning kuidas tuleks valitsusel Teie hinnangul kärpida erinevaid teavitus- ja kampaaniakulusid?" Kärbitakse kulusid siis, kui need on natukene varem määratud, aga me tegelikult planeerisime minu mälu järgi eelarvesse umbes 13 koma midagi – vist 13,6 –, nii et üldiselt see summa on miljoni võrra väiksem. Mälu järgi otsustades olen ma siit teile seda juba rääkinud, et tegelikult me tulime natuke odavamalt välja. Aeg selle summa ot-

sustamise vahel oli nii lühike, et oli võimalik paindlikult reageerida.

Ma meenutan teile ka Euroopa Komisjoni üldist juhtnööri, et tuleks arvestada 1 euro ühe meie elaniku kohta. Kui me arvestame seda koos Eesti Panga otseste kuludega sellele vald-konnale, siis see saab olema mõnevõrra väiksem. Samas, arvestades meie rahvaarvu, võiks olla hoopis vastupidi, sest üldiselt need muutuvkulud on ainult osake kampaaniast. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna, austatud minister! Teile on vähemalt üks küsimus. Tiit Kuusmik, palun!

Tiit Kuusmik

Palun vabandust, ma siin vestlesin korra! Austatud istungi juhataja! Hea minister! Ma esmalt tahan tänada nende õpetlike manitsevate sõnade eest – need kuluvad ikka marjaks ära. Sest midagi ei ole teha, eksisteerivad kõrvuti ikka õige tõde ja vale tõde. Mu küsimus on aga natuke teisest vallast. Laupäevases Põhjarannikus andis intervjuu Rahandusministeeriumi kantsler Tea Varrak, kes ühe mõttena jättis kõlama infokampaanias sellise lause, et praegu on kõige targem mitte midagi teha. Ma paluksin teie hinnangut, kuidas infokampaania siiski sujub.

Jürgen Ligi

Kõigepealt: eksisteerivad tõde ja vale. Ma ei tea, mis on parteiline definitsioon sellele valele tõele. Aga olgu, jätke see teadmise endale. Tea Varraku kontekstist välja rebitud sõnu on mul väga keeruline kommenteerida. Ma ei tea, mis seoses need olid öeldud, ja ma ei tea, kas need liigituvad sellise asja alla, nagu vale tõde. Kindlasti ei peegelda see mitte midagi terviklikku sellest, mida ta tegelikult ütles, nii et ma ei hakka seda hindama.

Aseesimees Jüri Ratas

Jaak Salumets, palun!

Jaak Salumets

Repliik! Natuke aitan rahandusministrit. Janar Toomesso ei ole Reformierakonna liige.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ametikaaslane Jaak Salumets, teie küsimus, palun! Selles vóorus ei ole repliike, selles

voorus on ainult küsimused. Repliigid on läbi-rääkimistes. Kalle Laanet, palun!

Kalle Laanet

Hea minister! Ma saan aru, et kõik on ilus ja tore ja objektiivne, aga miks teid need küsimused nii kangesti ärritavad? Kas on mingeid tagapõhjasid, mida meie ei tea?

Jürgen Ligi

Vaadake, räpane tunne tekib, kui esitatakse selliseid küsimusi. Nüüd selgub – muidugi võib kontrollida –, et tegemist ei ole Reformierakonna liikmega, aga minule on see solvav, kui te süüdistate mind selles, et ma sekkun riigihangetesse ja teen hankeid oma partei kasuks. Mulle on eriti solvav, kui seda teeb Keskerakond. Ma teen nalja pärast õhtuti lahti Tallinna Televisiooni, et sealt vaadata, millist oma inimest promotakse maksumaksja raha eest täna. Valik ei ole väga suur, tavaliselt ühed ja samad näod. See on stiil, mille üle ma naeran, ja te omistate seda mulle! Mul on vastik, ausõna! Tõesti on vastik ja mul on põhjust olla solvunud.

Aseesimees Jüri Ratas

Minister, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Head ametikaaslased! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Seega on kuuendale arupärimisele vastatud.

9. Arupärimine Eesti Energia reklaamikampaania kohta (nr 446)

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme edasi seitsmenda arupärimise juurde, mille on esitanud Riigikogu liikmed Lembit Kaljuvee, Lauri Laasi, Nikolai Põdramägi, Valeri Korb, Kadri Simson, Tiit Kuusmik, Helle Kalda ja Arvo Sarapuu. Arupärimine on esitatud 11. mail 2010 ja see käib Eesti Energia reklaamikampaania kohta. Arupärimisele vastab majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts. Ma palun Riigikogu kõnetooli arupärijate esindaja, et arupärimist tutvustada. Lembit Kaljuvee, palun!

Lembit Kaljuvee

Härra juhataja! Lugupeetud kolleegid! Hea minister! Jah, järjekordselt olen ma puldis ja

pärin lugupeetud majandusministri käest aru energeetikateemadel. Käesolev arupärimine on esitatud 11. mail ja puudutab Eesti Energia reklaamikampaaniat, mis sel ajal väga jõuliselt esile tuli nii trüki- kui ka telemeedias. Võis näha ilusat rohelist värvi – peaaegu samasugune roheline värv nagu Keskerakonna värv, ainult natukene tumedam – ja seda reklaami Eesti Energia kohta oli tõesti palju.

Kui aga inimesed samal ajal vaatasid oma kuarvet, siis nägid nad, et arve on jälle suuremaks läinud, kilovatt on kallimaks läinud. Ja kahjuks on olnud niimoodi, et viimase kolme ja poole aasta jooksul, nii kaua, kui lugupeetud Juhan Parts on juhtinud majandusministereid ja esindanud kui omanik Eesti Energiat, on elektri tarbijahind kiirtempo tõusnud. Tehakse juttu, et meil tuleb hirmsasti investeerida, ja räägitakse miljarditest ja kümnetest miljarditest, aga tegelikult tõstetakse hinda ja tehakse minu arvates mõttetuid kulutusi. Ja üks mõtetu kulutus tehti käesoleva aasta kevadel ning me tahame teada, kui suur see kulutus oli ja miks seda ikkagi tehti. Mis selle asja tagamõte oli?

Rohkem ma praegu ei räägiks. Küsimused on kirjas, aga ma loen need veel igaks juhuks ette, et ministril oleks kergem ja parem vastata. Seoses praeguse situatsiooniga ja seoses selle reklaamiga oli meil neli küsimust ja need olid järgmised. "Millised eesmärgid on laialdasel reklaamikampaanial? Kas reklaamikampaania oli tehtud seoses võimaliku Eesti Energia avaliku aktsiaemissiooniga?" Teine küsimus: "Millist kasu toob selline laialdane reklaamikampaania ettevõttele? Millist kasu toob reklaamikampaania elektritarbijatele, kes selle kampaania omast taskust kinni maksavad?" Kas nad tahtsid seda reklaami? Mina ei tahtnud. "Miks peetakse õigeks kulutada ajal, kus võib pidevalt kuulda, et Eesti Energial ei ole investeringuteks raha, suuri summasid reklaamikampaaniale? Kas Eesti Energial ei oleks alternatiivseid võimalusi, kuhu seda raha paigutada?" Ja neljas küsimus: "Kui suur on kogu reklaamikampaania eelarve ning kuidas see jaotub? Milline reklaamiagentuur on reklaamikampaania teostaja ning kuidas teostaja valiti?"

Nii et sellised küsimused ja palume neile vastust, härra minister!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Palun Riigikogu kõnetooli arupärimisele vastama majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsi!

Juhan Parts

Lugupeetud Riigikogu istungi juhataja! Riigikogu liikmed! Ma vastan küsimustele. Esiteks: "Millised eesmärgid on laialdasel reklaamikampaanial? Kas kampaania oli seotud võimaliku Eesti Energia avaliku aktsiaemissiooniga?" Eesti Energia turundustegevuse ja reklaamikampaaniate eesmärk on olnud toetada ettevõtte toodete ja teenuste müügi eesmärkide saavutamist. Eesti Energia brändikommunikatsiooni teavituskampaaniate eesmärk on toetada ettevõtte ärieesmärkide saavutamist. Juba teist aastat järjest on suuremad Eesti Energia avalikud reklaamikampaaniad ajastatud kevadesse: 2009. aasta aprillis-mais uuenenud rohelise energia ja elektritööde lansseerimise kampaaniad, 2010. aasta aprillis-mais rohelise energia turunduskampaania, Eesti Energia tegevust tutvustav teavituskampaania "Oma ja mitmekesine tootmine", elektri ohutuse temaatikat tutvustav sotsiaalse vastutuse teavituskampaania. Sügisesse jäi 2009. aasta energiamärgise auditi kampaania ning elektritööde teenuse jätkukampaania.

Teine küsimus: "Millist kasu toob selline kampaania ettevõttele? Millist kasu toob kampaania elektritarbijatele, kes selle kampaania omast taskust kinni maksavad?" Eesti Energia tegutseb lisaks reguleeritud elektrienergia võrguteenuse müügile mitmete toodete ja teenuste turgudel vaba konkurentsi tingimustes. Näiteks elektritööde ja internetiteenuse pakkumine, energiamärgise väljastamine, energiaauditi teostamine. Reklaami tegemine on konkurentidele avatud ettevõtluse loomulik osa. Selle kinnituseks tasub vaadata teiste Eesti suuremate ettevõtete tegevust, kes korraldavad regulaarselt reklaamikampaaniaid nii oma toodete kui ka üldise maine toetuseks. Turundustegevuse tulemusena suurendatakse Eesti Energia müügitulu, genereeritakse klientide tellimusi või kogutakse huviliste andmeid, parandatakse üksikute toodete või teenuste tuntust, toetatakse toodete ja teenuste personaalset müüki. Samuti toetatakse reklaami tulemusena Eesti Energia üldist tuntust, kujundatakse positiivset fooni, mis aitab otseselt kaasa nii Eesti Energia

toodete müügile kui ka teiste Eesti Energia ärieesmärkide saavutamisele, ettevõtete väärtuse kasvatamisele, klientide hoidmisele.

Rõhutan: Eesti Energia ei ole reklaaminud reguleeritud turu elektriteenust või võrguteenust, mille osas konkurents puudub. Vaba turu toodete reklaami paigutatud raha teenitakse tagasi nendesamade toodete ja teenuste müügitulilt ning reklaamikulud ei mõjuta elektrivõrgu teenuse hinda reguleeritud turul. Igaks juhuks veel kord kordan härra Kaljuveele, kellel on parajasti huvitav vestlus käsil, et vaba turu toodete reklaami paigutatud raha teenitakse tagasi nendesamade toodete ja teenuste müügitulilt ning reklaamikulud ei mõjuta elektri ja võrguteenuste hinda reguleeritud turul. Loodetavasti kolmandat korda ei pea kordama.

Kolmas küsimus: "Miks peetakse õigeks kulutada ajal, kus võib pidevalt kuulda, et Eesti Energial ei ole investeringuteks raha, suuri summasid reklaamikampaaniale? Kas Eesti Energial ei oleks alternatiivseid võimalusi, kuhu seda raha paigutada?" Investeringud ja reklaamikampaaniatega ettevõtte müügi edu toetamine avatud turul on kaks eri asja. Toote reklaami eesmärk on aidata saavutada ärieesmärke nendes konkreetsetes ärivaldkondades, mille teenuseid ja tooteid reklaamitakse. Seejuures reklaami paigutatud raha teenitakse teenuste ja toodete müügitulilt tagasi ja brändi reklaam on investering ettevõtte mainesse. Eesti Energia investeerimisplaani eesmärgid on sootuks teised. Samuti on investeringuteks vajaliku raha hulk võrreldamatult erinevas suurusjärgus, mistõttu reklaami eelarve ja investeerimisplaani koos käsitlemine ei ole lihtsalt mõistlik. Eesti Energia viimase aja reklaamitegevus on olnud peamiselt seotud kahe asjaoluga. Esiteks on ettevõtte sisenenud uutele tegevusaladele, teiseks avaneb turg. Seega on kampaaniate eesmärk olnud avalikkuse teavitamine ettevõttes toimuvatest muutustest ning samuti avaneval turul klientide hoidmine.

Neljas küsimus: "Kui suur on reklaamikampaania eelarve ja kuidas see jaotub? Milline reklaamiagentuur on kampaania teostaja ja kuidas see valiti?" Eesti Energia andmetel on nende turundus- ja teavitamiskampaaniate kulud 2010. aastal olnud järgmised. Esiteks, rohelise energia turunduskampaania – 0,6 miljonit krooni. Teiseks, Eesti Energia tegevust tutvustav teavituskampaania "Oma ja mitmekülg-

ne tootmine" – 1,5 miljonit krooni. Elektri ohutuse sotsiaalne teavituskampaania – 0,9 miljonit krooni.

Eesti Energia kasutab tooteturunduse kampaaniate korral reklaamiagentuuri Der Tank abi, kes valiti Eesti Energia reklaamipartneriks konkursi teel 2008. aastal. Leping on sõlmitud kolmeks aastaks. Rohelise energia 2010. aasta reklaamikampaania puhul ei kasutatud reklaamiagentuuri abi, kuna reklaamimaterjalid olid valminud juba aasta varem. Korporatiivsete teavituskampaaniate korral kasutab Eesti Energia reklaamiagentuur Division abi, kes on Eesti Energia strateegiline reklaamikommunikatsiooni partner alates 2006. aasta sügisest, mil toimus konkurss Eesti Energia brändi uuendusprojektide partneri leidmiseks. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna, austatud minister! Teile on ka küsimusi. Marek Strandberg, palun!

Marek Strandberg

Hea minister! Eesti Energia selle aasta kampaania oli ajastunud samasse perioodi, kui käis jutt Eesti Energia võimalikust aktsiaemissioonist. Eesti Energial ei ole väga palju konkureerivaid teenuseid, mida reklaamida, seda enam on taastuenergia reklaami kampaania selgelt mainekujunduslik. Eesti Energia on küll ehk Eesti suurim taastuenergia tootja, kuid tema kavadesse taastuenergeetiliseks muutumine esialgu ei kuulu. Kas võib olla nii, et see reklaamikampaania oli suunatud lootusele parandada Eesti Energia mainet ja püüda sellega aktsiaemissioonis paremat lõikust võtta?

Juhan Parts

Kindlasti mitte. Ma nimetasin ka küsimustele vastates, millised on kampaaniad, mida ettevõtte on tavaliselt teinud kevadel ja sügisel. Ja ma usun, et te võite piisavalt järeltõu teha, et nendel kampaaniatel on olemas oma selge loogiline, äriplaneeritud mõte, olgu tegu rohelise energia või muude Eesti Energia tegevusvaldkonnas käivitatud äridega.

Aseesimees Jüri Ratas

Heimar Lenk, palun!

Heimar Lenk

Lugupeetud minister! Te ütlesite umbes nii, et üks nende kampaaniate läbiviimise eesmärk on Eesti Energia mitmesuguse, mitmekesise tootmise tutvustamine. Huvi pärast: mis on see mitmekesine tootmine?

Juhan Parts

Kõige konkreetsem siht puudutab kindlasti rohelise energia kampaaniat. Selle energia osakaalu oma portfellis on Eesti Energia oluliselt suurendanud ja selle osas on Eesti Energial ka eraldi pakkumine klientidele, kes soovivad teadlikult osta või tarbida rohelist energiat. Ja muide, selliseid tarbijaid on piisaval hulgal, kes on nõus vabatahtlikult maksma rohkem, teades, et see energia on tunduvalt keskkonnapuhtam.

Aseesimees Jüri Ratas

Eldar Efendijev, palun!

Eldar Efendijev

Austatud minister! Minu meelest Eesti Energia on Eesti turul monopolist ja kõik me oleme isiklikult seotud selle suure Eesti firmaga. Selles mõttes on väga raske hinnata, kuidas ta veel võib ennast paremini reklaamida. Teiselt poolt on pragmaatiline hinnang, et mõni kuu pärast kampaaniat tõusis hind. Tekib küsimus: mida siis ikkagi reklaamis Eesti Energia? Kas oma toodangu hinna tõusu või midagi muud? Ja viimane küsimus: kas te oskate praegu öelda, kas see reklaamifirma võtab osa ka poliitilistest valimiskampaaniatest?

Juhan Parts

Minu teada mitte. Ma ei tea, kui ta just Keskerakonnale midagi ei tee. Ma arvan, et Eesti Energia juhatus ja nõukogu on selleks ellu kutsunud, et juhtida seda äriettevõtet. Kui ma vaatan neid reklaamikampaaniaid, siis iga asi on maitse asi. Minu arust on täiesti ebaadekvaatne püüda seda demonstreerida teie valijaskonnale kui hästi olulist elektri hinna mõjutajat. Ma püüdsin ka asjaomaseid suurusjärke ette lugeda. Need mõned miljonid kroonid, mis on ühe või teise kampaania jaoks eraldatud – miks ettevõtte seda teeb, see on kindlasti juhatuse ja nõukogu otsus. Ma usun, et neid tasub selles osas usaldada.

Aga kas konkreetselt need reklaamiettevõtted, mis ma nimetasin – üks oli vist Der Tank ja teine oli Division –, poliitreklaami teevad, seda ma ei tea. Ma ei tea, et nad kellelegi teevad, aga võib-olla ka teevad. Erakondi on palju ja ma tõesti ei tea, kes on näiteks Keskerakonna reklaamifirma. Ja ausalt öeldes mind see ei huvita ka.

Aseesimees Jüri Ratas

Kalle Laanet, palun!

Kalle Laanet

Hea minister! Te praegu seletasite meile, nii palju kui meid siin saalis veel on, enam-vähem lahti, miks seda reklaamikampaaniat vaja oli ja ka selle kulutuste poole. Aga sel ajal, kui see reklaam avalikkuses jooksis, vähemalt minu poole pöördus küll n+1 tarbijat ja kurtis, et nemad küll aru ei saa, milleks on monopoolsel ettevõttel sellist reklaami vaja. Et see tuleb ju lõppude lõpuks meie taskust. Vähemalt nende arvamus oli niisugune. Mis on teie seisukoht, kas sellist reklaami oli vaja? Ehk oleks pidanud seda vähemalt rohkem lahti seletama?

Juhan Parts

Veel kord: ma teeksin suure vea, kui arvasin, et me siin Riigikogus oleme väga targad inimesed ja peame arutama, kas ühel või teisel ettevõttel on seda või teist reklaami vaja. Samamoodi me võiksim – ma palun vabandust selle paralleeli eest – arutada Telekomis ettevõtteid. Hommikust õhtuni me näeme väga intensiivset reklaami. Loomulikult on sellel turul teenuste osas ka tunduvalt rohkem reaalset konkurentsi.

Samas on täiesti selge, et ka Eesti Energia, olgu küll väiksemates valdkondades, kus on olemas reaalne konkurents – võtame kas või Kõu teenuse –, võistleb samamoodi teiste teenuseid pakkuvate ettevõtetega. Ja on täiesti selge, et kui Eesti Energia teeb seda oma üldise kaubamärgi taustal, siis selles osas on reklaam ühe või teise toote või teenuse müügi jaoks vajalik. Võtame kas või erinevad elektrihooldustööd või sellesama rohelise energia müügi.

Teile võib see meeldida või mitte, aga kui me vaatame neid kulusid, siis mulle pigem tundub, et selline on ettevõtte äristrateegia valik. Ettevõtte peab hindama muutusi turul ja

mõtleva, kuidas ta oma kliente hoiab, neid rohkem teavitab või millised on tema muud eesmärgid. Ma ei usu, et Riigikogu on pädev hindama ühe või teise ettevõtte juhatuse või nõukogu otsuseid.

Jah, meie asi on kindlasti arutada seoses ühe või teise ärivaldkonnaga, millised on tegelikud äritulemused. Samas ma olen vestelnud teiega korduvalt Eesti Energia ja Eesti energeetika teemadel, ent minu arust pole te kunagi vaevunud võtma ette kogu selle ettevõtte erinevaid teenuseid, et lahata Eesti Energia tegelike majandustulemusi ja siis rääkida ühe või teise otsuse mõjust nendele tulemustele. Te ei vaevu sellisel tasemel isegi küsimusi esitama.

Siis oleks jutt hoopis teine, kui me ka täna räägiksim, kuidas toimib tegelikult rohelise energia müügi turg, millised on erinevad tarbijasegmentid, millised on erinevad kliendid, mismoodi seis muutub, mismoodi mõjutab rohelise energia areng Eesti Energia ekspordivõimalusi, müües ühele või teisele turule. Need asjad teid ei huvita. Teid huvitab lihtsalt see, et te saate esitada mingeid kaunis omapäraseid küsimusi ning Põhjarannikus ja Narvskaja Gazetas seda tsiteerida. Räägime ikka asjast, siis te aitate kaasa selle ettevõtte parematele äritulemustele.

Aseesimees Jüri Ratas

Valeri Korb, palun!

Valeri Korb

Lugupeetud härra minister! Saan aru, et reklaamikampaania korraldatakse siis, kui kaup keegi eriti ei osta. Kas siis Eesti riigis elektriturul, ma mõtlen sise-elektriturul, enam elektrit ei osteta ja kas elektri kasutamise näitajad on kõvasti langenud?

Juhan Parts

Teie küsimuse eeldus on vale. Kui te vaadata praegust seisust – ma ei tea, keda te siis usaldate. Ehk näiteks Coca-Colat? Kas Coca-Cola keegi ostab või ei osta? Miks ta teeb suuri reklaamikulutusi mitte ainult Eestis, vaid ka igal pool mujal? Nii on see alates pesupulbrist ja hambapastast ning lõpetades meie telefoniettevetega. Ettevõtte võib reklaamikampaania korraldada väga erinevatel eesmärkidel. On ju sihtturud väga erinevad ja ka tarbijad on väga erinevad. Püüdke neid mõista! Selline järeldus,

mida te alguses nimetasite, et elekter on monopoolne kaup, ei vasta osaliselt enam tõele. Oleneb, millisest allikast elekter on toodetud, ka sihtrühmad on erinevad, samuti kliendid. Neid asju tuleb vaadata natuke detailsemalt. Teile tunduvad asjad olevat nii, nagu need olid 30 aastat tagasi. Sellist olukorda lihtsalt ei ole enam.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Hea juhataja! Head kolleegid! Hea minister! Jah, härra minister Juhan Parts, sinu vastustes oli päris palju tõde. Tõesti, on suur tõde, et kui firma, kes teenib 2 miljardit kasumit ja kelle käive on üle 10 miljardi, kulutab reklaamiprojektidele 3 miljonit krooni, siis see ei ole üldse jutt, mida Riigikogus rääkida või millest ka minister rääkima peaks. Aga me püüame siin üht- ja teistpidi, ühte või teist nippi ja küsimusi kasutades teha ministrile ja valitsusele selgeks, kuhu nad tegelikult Eesti energiamajanduse viinud on.

Sellest siin püüdis ka minister meile rääkida, et me küsime tühja-tähja ja tegelikult asjadega ei tegele. Valitsus tegeleb tegelike asjadega. Tegelikud asjad on näiteks sellised, et ma käisin eelmisel teisipäeval Narvas ja küsisin, kuidas lugu on. Jah, me töötame täie võimsusega, 1300 megavatti on meil võimsust. Viis aastat tagasi oli Narva jaamade projektvõimsus 3200 megavatti. Vahepeal osa katlaid võeti käigust ära ja praegu on projektvõimsus veidi üle 2600 megavati. Et me tegelikult täie võimsusega töötame ja suudame ainult 1300 megavatti ehk 50% ära kasutada.

Miks see nii on? Sellepärast, et firma tegeleb reklaamiga, tegeleb Jordaaniaga, tegeleb igasuguste muude asjadega, aga mitte sellega, et Narvas tootmise pool korras hoida. Elektri- jaamade katlad on kehvast seisusest, need ei suudagi rohkem kui 1300 megavatti toota. Selles on küsimus, mitte selles, et kulutatakse 0,9 miljonit ühe reklaamiprojekti peale või midagi taolist. Asi on sisuliselt käest ära lastud. Narva jaamades on tehtud muudatusi n-ö efektiivsuse nimel: mängitakse üks või teine struktuuriüksus ühtedest kätest teistesse, antakse Eesti

Põlevkivile või likvideeritakse üldse ja tehakse muid selliseid nippe. Hea küll, me võime ju koristajad koondada. Me laseme koristajad lahti ja hakkame seda teenust sisse ostma ning ütleme, et näete, nii palju inimesi on vähem, efektiivsus on kasvanud. Jah, teoreetiliselt on nagu kasvanud, aga sisuliselt me oleme Narva jaamad käest ära lasknud. Me ei ole viie aasta jooksul seal teinud seda, mis oleks vaja teha olnud.

Samas oli seal Narvas ka midagi rõõmutavat. Ma käisin õlitehase ehitusel ja vaatasin, rõõm südames, et vundament kerkib. Ja päris jõudsalt kerkib! Võib-olla nüüd tõesti hakkab asi liikuma selles suunas, et midagi hakatakse tegema, lihtsalt ei tegelda ainult reklaamimise ja igasuguste muude projektidega. Kas või näiteks see Kõu projekt jne.

Ma ei taha kogu aeg kritiseerida. Kui jutt juba selle peale läks, siis hea on energeetikamajanduses ka see, et lõpuks on peaministrile nagu kohale jõudnud, et selline tuuleenergiale pealemaksmine Eestis on mõttetu. Ning pärast seda ka majandusminister ärkas, tuli televisiooni ja ütles, et jah, asi on tõesti niimoodi, et sellist kasumit ei tohiks küll keegi Eestis teenida. Me maksame kaks korda rohkem tuuleenergiale peale, kui maksame Narva jaamadele elektri eest.

Sisu on aga selles, et sisulisi asju ei tehta. Ma võtan siin ette oma tütre eelmise kuu elektriarve. 564 krooni makstakse maja elektri eest ja kokku arve on 1253 krooni. 700 krooni on maksanud lihtsalt mitte küll reklaam üksi, aga seal on igasugune pudi-padi, millega tegeldakse. Aga sisuga ei tegelda. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Tänan! Palun Riigikogu kõnetooli Marek Strandbergi! Kaheksa minutit.

Marek Strandberg

Mina küll selle üle heameelt ei tunne, et Narvas põlevkivi edasi kasutatakse. Ma arvan, et need põhjused on väga selged ja kõigile teada. Selles mõttes on lootust andev, kui Eesti Energia reklaamib ennast kui rohelist energia ettevõtet.

Kuna see teema juba jutuks tuli, on põhjust seda siinkohal veel kord avada. Asi on nimelt selles, kui kallis on siis tegelikult elekter. Toetussummad, mida tasutakse taastuvenergia

tootmise eest Eestis, on lähedased – neid võiks muidugi muuta – nende riikide omadele, kellega koos me oleme praegu osaliselt ja aastast 2013 täielikult vabal turul. Juhul, kui Eesti riik ja Eesti tarbija oma n-ö taastuvenergia tootmist toetama ei hakka, siis teatud turumoonutus tekitab paratamatult.

Eesti maksumaksja on juba pikemat aega olnud – ja see suundumus aina süveneb – põlevkivimajanduse kohustusliku toetaja rollis. Aastaid tagasi Eesti Energia enda poolt EXTERNE-nimelise mudeliga tehtud väliskulude hinnang näitas väga selgelt, et elektrijaamas põlevkivist ühe kilovatt-tunni energia tootmine võib maksumaksjale maksta minna umbes kaks krooni. Seega, Lembit Kaljuvee näiteks toodud arve, milles on 500 krooni elektri eest, tähendab tegelikult maksumaksja taskust kuni 1000 krooni väljaminekut. Ja seda selle tõttu, et põlevkivi- ehk pruuni elektri sees ei ole kulusid, mis on vajalikud põlevkivi transpordiks ja asjaomase infrastruktuuri rajamiseks, ei ole kulusid, mis on seotud tervise- ja sotsiaalkulutustega, ega ole kulusid, mida maksumaksja maksab nende jäätmete kõrvaldamiseks, mis põlevkivitööstuses tekkinud on. Taastuvenergia puhul on need kulud märkimisväärselt väiksemad, mõnikümme Eesti senti, kui sedagi ühe kilovatt-tunni kohta.

See on pruuni elektri needus, mis meie peal on. Kõik jutud sellest, et taastuvenergia on kallis, aga vaat meie põlevkivi on väga odav, on lihtsalt silmapete. Silmapete, mis on eksisteerinud väga pikka aega, ja selles mõttes on selle silmapete esiletoomine nendes reklaamikampaaniates minu meelest iseäranis õigustatud. Enamgi: ka riik võiks väga selgelt oma maksumaksjatele selgitada, mida üks või teine tarbimine tähendab.

Just selle tõttu, et on toetatud taastuvenergia tootmist ja et, imede ime, inimesed, kes sellega tegelnud on, on saanud jõukamaks, on nende ettevõtted hakanud edenema. See on tegelikult märk tulevikust. Tulevikust, mis peaks maksumaksjat senisel varjatud ja petval kujul koormama märgatavalt vähem.

On tõsiasi, et põlevkivitööstus tegelikult muudab meid pisitasa vaesemaks, ja see ei anna põhjust rõõmustada. See ei ole koht, kus öelda, et vaat kui vahva, näete, põlevkivi kasutamine aina kasvab. Selle üle võiks rõõmu tunda sel juhul, kui kogu selle põlevkivist too-

detud elektri hinna sees oleksid tõepoolest ka needsamad kulutused, mida maksumaksja on sunnitud tegema, ilma seda mõistmata.

Uskuge, ka minu arvamus on, et tegelikult õigesti üles ehitatud majandus ei vajagi mingisuguseid subsidiidume, ja seda ka energiatootmises. Majandus vajab õige hinna arvutamist. Ja on täiesti ilmne, et kui põlevkivist toodetud pruun elekter või muust fossiilsest toormest toodetud must elekter saaks endale õige hinna, kus kulutused, mis sellega seotult maksumaksja igal pool tegema peab, oleks hinna sisse arvestatud, siis puuduks vajadus toetada ka taastuvenergeetikat. Selle järele ei ole lihtsalt vajadust, kuna maksumaksja kulutuste arvamist hinna sisse piisaks, et need hinnad muutuksid konkurentsivõimeliseks. Uskuge, see probleem on meie ees paratamatult järgneva kümmekonna aasta jooksul.

Kuna tegelikult arupärimine oli seotud reklaamiga, siis ma oleksin väga õnnelik, kui kogu see reklaami- ja teavituskampaania endas sedagi tõsiasja ehk seda, kui palju maksumaksjale tegelikult pruun elekter maksta läheb, samuti sisaldaks.

Ma usun, et kui inimesed teadvustaksid endale, et tasuta koolisöök, tasuta haridus ja muud sellised väärtused, mis võiksid ühiskonnaliikmetele olla tasuta kättesaadavad, ei ole seda selle tõttu, et me sihikindlalt kasutame näiliselt odavaks nõiutud pruuni elektrit, siis nad käituksid teistmoodi. Me nõuaksime rohkem taastuvat energiat, olles täies teadmises, et mõne aja jooksul kõrgem hind on tulevikus täiesti taskukohane.

Ja kui te kuulete, et kogu energiamajanduse tervikpildi kulud ehk energia muundamise, transpordi ja tarbimisega seotud kulud aina kasvavad ja kasvavad, siis on selge, et mida kiiremini me maksumaksjat koormavalt elektrimajanduselt läheme üle mõistlikule ja tulevikku suunatud elektrimajandusele, seda parem saab olema meie keskkonna, sotsiaalne ja haridusseisund. Sellepärast et pruun elekter sellisel moel, nagu teda praegu toodetakse, on selge raiskamine. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Tänan! Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Arupärimisele on vastatud.

10. Arupärimine probleemide kohta parvlaevaliikluses Rohuküla–Heltermaa liinil (nr 447)

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme kaheksanda arupärimise juurde. Ma palun Riigikogu kõnetooli arupärijate esindaja Kalev Kotkase! Arupärimine esitati 11. mail 2010 ja teemaks on parvlaevaliikluse probleemid Rohuküla–Heltermaa liinil. Palun!

Kalev Kotkas

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Lugupeetud majandus- ja kommunikatsiooniminister! Selle aasta kevadeks olid hiidlaste ootused uue, kvaliteetse praamiühenduse osas viimase piirini üles kruvitud. Selleks oli ka põhjust, sest praamiliiklust teenindavad sadamad said just rekonstrueeritud ja liinile oli tulnud uus, senisest suurem ja võimekam parvlaev. Tegelikkus kujunes aga selliseks, et möödunud kevadet võib pidada üheks viimase kümne aasta ebastabiilsemaks ja närvilisemaks perioodiks Hiiumaa praamiühenduses. Probleeme oli mitu. Arupärimise esitajad on kaugel sellest, et kõigis hädades valitsust süüdistada. Kui meres on vett vähe, siis valitsusele kurva kirja kirjutamine palju ei aita. Küll aga peaks valitsus tegema tõsised järeldused kevadistest õppetundidest, sest madal veeseis võib korduda. Arupärimise esitamisest on tänaseks möödas üle nelja kuu ja mõni toona aktuaalne küsimus on tänaseks juba lahenduse saanud. Siiski, arvestades olukorra tõsidust ja hiidlaste kõikuma löönud usku Eesti riigi võimekusse, palume ministril vastata seitsmele küsimusele. Esiteks, millal taastatakse Rohuküla–Heltermaa liinil kehtiva sõitjateveo avaliku teenindamise lepingu järgne olukord, st liini teenindavad kaks parvlaeva mahutavusega vähemalt 400 liinimeetrit? Mõõnan, et see küsimus on oma aktuaalsuse tänaseks minetanud, sest see olukord on tagatud. Teiseks, millal lahendatakse Rukkirahu kanali ebakvaliteetse süvendamisega kaasnevad probleemid? Kolmandaks, kuidas kavatsed Majandus- ja Kommunikatsiooniministerium tagada Hiiumaa liinil praamiliikluse tulevaste madalate veeseisude korral? Neljandaks, kas on plaanis Hiiumaa liinil sadamaid täiendavalt süvendada? Viiendaks, kas on plaanis ehitada Heltermaa sadamasse lainemurdja, lahendamaks sildumisprobleemid tor-

mise ilma korral? Kuuendaks, kas reisija poolt makstud üleveo hind ja üleveo kvaliteet esimesel poolaastal on olnud omavahel kooskõlas? Seitsmendaks, kes vastutab ebakvaliteetse praamiliiklusega Hiiumaa mainele ja majanduselule tekitatud kahju eest? Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Tänan! Palun Riigikogu kõnetooli arupärimisele vastamiseks majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsi!

Juhan Parts

Lugupeetud Riigikogu juhataja! Vastan arupärimisele.

Esimene küsimus, nagu härra Kotkas ütles, on juba natuke aegunud, aga sellele vaatamata kasutan ma siiski võimalust ja kordan ka siit puldist üle, mis oli selle põhjuseks (kui madal veetase kõrvale jätta), et uus liinile mõeldud laev Muhumaa oli sunnitud sõidud neljaks päevaks katkestama. Tegemist oli Heltermaa sadama põhja plaadistuste nihkumisega. See katkestas neljaks päevaks selle liini teenindamise parvlaevaga Muhumaa. Sel perioodil teenindas kõnealust liini vaid parvlaev Harilaid. Järgnevas perioodiks edastas Saarte Liinid vedajale navigeerimistingimused parvlaeva Muhumaa jaoks Heltermaa sadamas, misjärel alustas Muhumaa taas liini teenindamist. AS-i Saarte Liinid hinnangu kohaselt tekkisid probleemid Heltermaa sadamas mere põhja pandud plaatidega projekteerija ebapiisavate uuringute ja sellest tulenevate valede ehitusmeetodite tõttu. Tänaise päeva seisuga on AS Saarte Liinid vastavalt projekteerijaga, AS-iga Merin sõlmitud lepingule esitanud kahjunõuded AS-i Merin ja tema kindlustusandja ERGO Kindlustuse vastu, kuna projekteerijal oli loomulikult sõlmitud ka vastutuskindlustuse leping.

Teine küsimus: "Millal lahendatakse Rukkirahu kanali ebakvaliteetse süvendamisega kaasnenud probleemid?" Rukkirahu kanali süvendamine toimus kaheksa aastat tagasi. Kanali süvendamise järgne sügavus oli viis meetrit. Kanali kontrollmõõdistused toimuvad igal aastal, et tagada selle kvaliteet ja normidele vastavus. Tähelepanuväärne on, et kaheksa aasta jooksul on Rukkirahu kanali sügavus muutunud vaid 10 sentimeetrit, mille tulemusel on kanali tagatud sügavus praegu 4,9 meetrit.

Kolmas küsimus: "Kuidas kavatseb majandusministeerium tagada Hiiumaa liinil praamiliikluse tulevaste madalate veeseisude korral?" Veetaseme alanemine piirini, mis ei võimaldaks parvlaevade liiklust, on erandolukord, aga seda tuleb ikkagi ette. Aastatel 2007–2008 Heltermaal meretaset alla –50 cm ei fikseeritud. 2009. aastal fikseeriti vastavaid päevi erandkorras 11. Rohukülas oli meretaseme langemist alla –50 cm 2007. aastal ühel päeval, 2008. aastal kahel päeval, 2009. aastal erandlikult 19 päeval. Eelnevast tulenevalt võib väita, et 2009.–2010. aasta talv oli merevee madala taseme seisukohast erandlik, mistõttu ei tohiks veetasemest tulenevaid parvlaevaliikluse katkestamisi lugeda tavapäraseks ja sageli ettetulevaks. Ma usun, et me kõik loodame seda. Oleme seisukohal, et liinivedu suuremate parvlaevadega, mis on võimelised sõitma ka tavapärasest madalama veetasemega (kuni –50 cm) on end õigustanud.

Neljas küsimus: "Kas on plaanis Hiiumaa liinil sadamaid täiendavalt süvendada?" Nii akvatooriumide laevatatavas osas kui ka kaide ääres, välja arvatud Rohuküla 7. kai, kus sügavus on –4,6 meetrit, on vee sügavus –5,2 meetrit, mis arvestab olemasolevate laevade süvistega. Seega, sadamate süvendamist ei ole lähiajal plaanis, kuna veetee, mis praegu on sadamatest madalam, ei võimalda suurema süvisega laevade kasutamist. 2008.–2009. aastal süvendati koos Heltermaa ja Rohuküla sadamate rekonstrueerimisega akvatooriume. Küll tuleb perioodiliselt sadamaid sinna kandunud setetest puhastada ja seda teeb AS Saarte Liinid oma igapäevase majandustegevuse korras.

Viies küsimus: "Kas on plaanis ehitada Heltermaa sadamasse lainemurdja?" Rajamiseks on vajadus, kuna ükski sadam ei ole ilma kaitserajatisteta piisavalt turvaline. Saarte Liinide arengukavas kuni 2006. aastani oli Heltermaa sadamasse kavandatud nii lõuna kui ka põhja poole kaitsemuuli rajamine, milleks planeeriti ka raha – 32 miljonit krooni. Nelja sadama rekonstrueerimise tehnilise ettevalmistuse projekti raames uuriti lainemurdja rajamist põhja poole, kuid selgus, et lainemurdja maksumus osutub seoses rajatise alla jääva nõrga kandevõimega pinnase (nimelt ulatuvad seal pehmed kihid kuni 17 meetri sügavuseni) tõttu mitu korda kallimaks esialgu planeeritust. Sarnane pinnase olukord on ka lõuna pool. Kuna es-

mane eesmärk oli rekonstrueerida kaid ja sinna juurde kuuluvad ootealad, ei osutunud lainemurdja rajamine suure maksumuse tõttu võimalikuks. Heltermaa sadam ise paikneb kõva kivikünka peal, mis viitab targale asukohavalikule, kuid sadama planeerimise ajal polnud lainemurdjate järele ilmselt vajadust. Oleme siiski seisukohal, et lainemurdja rajamise tehnilist lahendust tuleb lähitulevikus hakata välja töötama.

Kuues küsimus: "Kas reisija poolt makstud üleveo hind ja üleveo kvaliteet viimasel poolel aastal on omavahel kooskõlas?" Parvlaevaliikluse kvaliteeti Rohuküla–Heltermaa liinil on parandatud uue laeva liinile toomisega, mis võimaldab reisijate üleveo mahu suurendamist ja vähendab ooteaegu sadamas. Viimase poole aasta jooksul tekkinud tõrked sel liinil on tekkinud eelkõige vääramatu jõu tingimustes (ebasoodsad ilmastikuolud, madal veetase ja jääolud), mida polnud võimalik vältida. Kuna laevaliiklus merel sõltub suuresti ilmastikuoludest, ei ole realselt kahjuks võimalik sajabrotsendiliselt tagada tõrgeteta laevaihendust. See jääb nii tõenäoliselt sadadeks aastateks. Seejuures on tõrgete tekkimise korral vedaja ja ministeerium püüdnud võimalike meetmete abil operatiivselt tagada püsiühendus saartega. Tegime seda ka seekord.

Seitsmes küsimus: "Kes vastutab praeguse ebakvaliteetse praamiliiklusega Hiiumaa mainele ja majanduselule tekitatud kahju eest?" Küsimuses esitatud hinnangu aluseks on tõenäoliselt võetud erandolukorrad, kus vääramatu jõu tingimustes on parvlaevaliiklus Rohuküla–Heltermaa liinil olnud häiritud. Tõrked parvlaevaihenduses on tekkinud siiski ainult erandolukordades, mida praktikas esineb harva. Tavaolukorras on Rohuküla–Heltermaa liinil tagatud kvaliteetne, tõrgeteta parvlaevaihendus. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister! Teile on ka küsimus. Kalle Laanet, palun!

Kalle Laanet

Aitäh, austatud juhataja! Hea minister! Selge on see, et tegijal juhtub mõndagi, ja on ka arusaadav, et kõikide tegevuste puhul ei ole garanteeritud, et see tegevus on sada protsenti õige, nii nagu ka seekord on juhtunud. Aga

selle arupärimise üks olulisemaid põhjusi oli kindlasti see, et pikka aega ei antud hiidlastele adekvaatset informatsiooni. Mida te arvate, kas parem kommunikatsioon, kui aru saadi, et plaad on nihkunud (tegelikult saadi sellest ju varem teada, kui see avalikkuse ette toodi), õige ja tark kommunikatsioon oleks päästnud või, ütleme siis niimoodi, oleks hiidlasi tunduvalt rohkem rahustanud?

Juhan Parts

Võimalik. Ma üldse arvan, et kommunikatsioonis, eriti Hiiumaa suunas, on palju möödalaskmisi, sealhulgas vedaja poole pealt. Me oleme Saaremaa Laevakompanii esindajatega arutanud, et paljuski need hirmud, millele ka härra Kotkas viitas, ja sellises fataalses sõnastuses, et hiidlased on kaotanud usu Eestisse jne, on kindlasti kommunikatsiooniprobleemid ja mitte ainult sellel konkreetset n-ö erandjuhtumil, kus midagi juhtus sadamarajatisega, aga ma arvan, et ka laiemas mõttes. Olgem ausad! See on n-ö esimene katsetuslaev, mis on mõeldud hiidlasi teenindama pikki aastaid, vähemalt niikaua, kui riigil on leping ja ei ole muud varianti. Vist on kommunikatsioonihäire. Ma arvan, et selliseid apsakaid on tehtud. Ma loodan, et ka vedaja tajub seda vastutust, et ikkagi asjad on siis mõistlikud, kui klient ehk ennekõike hiidlane ja Hiiumaa külaline on rahul ja kõikvõimalikel inimestel, kes tihtipeale teevad n-ö vastupidist kommunikatsiooni, ei ole selleks väga palju pinnast. Kahjuks on sellist vastupidist kommunikatsiooni olnud ja see on ka minule muret teinud. Ma olen käinud Hiiumaal, olen püüdnud neid asju lahti rääkida. Kui inimestele need lahti rääkida, siis inimesed saavad vägagi hästi aru, aga kohati on esmane reaktsioon selline, et majandusministerium koos Saaremaa Laevakompaniaga tahab hiidlastele meelega halba. Ei ole niimoodi. Ma usun, et ka vedaja tahab parimat, rääkimata ministereid, rääkimata minust, kes ma samuti naudin Hiiumaad. Ma olen nõus, et tuleb seda asja parandada, et hiidlased tõepoolest tunneksid, et see teenus on praegu parim, arvestades Eesti rikkust ja tehnika võimalusi. Pikk vastus, aga see oli hea küsimus.

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Rohkem küsimusi ei ole. Kas soovitakse pidada läbirääkimisi? Soovitakse. Avan

läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Kalle Laaneti!

Kalle Laanet

Austatud juhataja! Hea minister! Ma olen sinuga ühte meelt, ma usun, et nii Saaremaa kui ka Hiiumaaga oleme sel aastal sammunud uude sajandisse, piltlikult öeldes, sest on tegelikult saadud uued sadamad, uued laevad. Riik koos erainvestoriga on investeerinud sinna ümmarguselt kolm miljardit krooni, mis on ääretult suur raha. Kindlasti juhtub ka selliseid tõrkeid, mis ei sõltu ei valitsusest, ei Riigikogust ega ka Hiiumaal ja Saaremaal elavatest inimestest, pigem on need loodusest tingitud. Ise, olles sõitnud juba 2002. aastast alates pidevalt Saaremaa vahet ja mitte nii tihedalt Hiiumaa vahet, olen tunnetanud edasiminekuvõimekust. Aga mõlemal saarel on väga palju selliseid inimesi nagu mina ja Kalev, kes käivad mandril tööl, on piisavalt palju neid inimesi, kes käivad välismaal tööl, ja sellest tulenevalt peaks astuma järgmise sammu ehk looma nendele inimestele mandriinimestega võrdsed võimalused tööl käimiseks ehk piletihind koju ja tööle sõidul peaks olema mõistlik. See eelnõu, mille on teatud hulk Riigikogu liikmeid Riigikogu menetlusse andnud, võiks leida toetust, sest tegelikult ei ole tegemist ju Eesti riigieelarve mõistes riigieelarvele nii meeletu koormusega, kui mõningatel puhkudel poliitilises kontekstis üritatakse välja näidata. Minister on pidanud meie eelnõu populistlikuks. Minu seisukoht on see, et populismiga ei ole seal midagi tegemist, vaid küsimus on väga tõsine ja seisneb selles, kuidas saartel elavad inimesed saaksid liikuda punktist A punkti B samasuguste kulutustega kui mandriinimesed. Ma väga loodan, et kuna kaks suurt sammu on saartel elavate inimeste jaoks astunud, siis ehk tehakse ka see kolmas pikk samm ära. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Rohkem kõnesoove ei ole. Sulgen läbirääkimised. Arupärimisele on vastatud.

11. Arupärimine Eesti Energia Jordaania projekti kohta (nr 458)

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme üheksanda arupärimise juurde, mille esitasid Riigikogu liikmed Lembit Kaljuvee,

Valeri Korb, Lauri Laasi, Kalle Laanet, Nikolai Põdramägi, Arvo Sarapuu, Jaak Aab, Inara Luigas ja Helle Kalda 3. juunil 2010. Arupärimine on Eesti Energia Jordaania projekti kohta. Arupärimisele vastab majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts. Ma palun Riigikogu kõnetooli arupärijate esindaja Lembit Kaljuvee, et ta seda arupärimist tutvustaks!

Lembit Kaljuvee

Härra juhataja! Head kolleegid! Hea minister! Eesti Energia alustas Jordaania projekti 2006. aastal, nii et veidi rohkem kui neli aastat tagasi, ja aeg-ajalt oleme me ajakirjandusest kuulnud sellest projektist, enamjagu positiivselt. Aga Keskerakonnal on mitmeid küsimusi, millele me tahaksime seoses Jordaania projektiga vastust. See arupärimine kõlab järgmiselt.

Eesti Energia on oma tarbijaid ebameeldivalt üllatanud pidevate hinnatõusudega. Viimase kahe aastaga on kodutarbijale tõusnud elektri hind ühelt kroonilt 1,5 kroonile kilovatt-tunni eest. (See arupärimine esitati 3. juunil, nüüd see enam ei ole 1,5, nüüd on kilovati hind juba 1,6–1,7, nii et siin on pisike viga. Aga see selleks.) Sellel aastal on suurtarbijatele toimunud 40%-line hinnatõus. Eesti Energia põhjendab seda hinnatõusu investeeringute ning turu avamisega. Samal ajal pole aga Eesti Energia suuri ja olulisi investeeringuid viimase viie aasta jooksul teinud. Teadaolevalt Eesti Energia aktsiaid börsil ei noteeritud, kuna nii meil kui ka koalitsioonipartneritel ja teadlastel oli pretensioone investeeringukavade kohta, üheks neist oli Jordaania projekt.

Seoses Eesti Energia Jordaania projektiga on meil teile järgmised küsimused, härra minister. Esimene küsimus: "Hiljuti käis peaminister Andrus Ansip riigivisiidil Jordaania. Visiidi käigus allkirjastati Eesti ja Jordaania vaheline investeeringute kaitse leping ning kontsessioonileping Eesti Energia ja Jordaania valitsuse vahel kohapealsete põlevkivivarude kasutuselevõtuks. Kas Jordaania parlament peab kontsessioonilepingu heaks kiitma või on meil tänaseks päevaks juba juriidiliselt kehtiv lepe olemas?" Teine küsimus: "Ajakirjandusest on läbi käinud, et Eesti riik on Jordaania projekti peale kulutanud umbes 100 miljonit krooni. Kui palju on Jordaaniasse tegelikult Eesti Energia raha investeeritud, kui suured on

investeermiskohustused seoses kontsessioonilepinguga?" Kolmas küsimus: "Eesti geoloogid on avaldanud arvamust, et Jordaaniast kaevandatav põlevkivi on väheväärtuslik ja kümme korda suurema väävlisisaldusega kui Eesti põlevkivi. Kuidas hinnatakse sealse põlevkivi kvaliteeti ning millised on tema positiivsed ning negatiivsed küljed?" Neljas küsimus: "Jordaania puhul on tegemist kõrberiiiga, mille puhul on väga tõsised mageveeküsimused. Kuidas on võimalik lahendada maardla hüdrogeoloogilised probleemid?" Viies küsimus: "Jordaania projekti osas võivad probleemideks osutuda lisaks põlevkivi kvaliteedile ning hüdrogeoloogilistele küsimustele ka meie jaoks tundmatu ärikultuur. Kuidas on hinnatud projekti riske ning millised on võimalused, et Eesti riik võib kogu projektiga suurde kahjumisse jääda?" Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Tänan! Palun Riigikogu kõnetooli arupärimisele vastamiseks majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsi!

Juhan Parts

Lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Ma vastan teie konkreetsetele küsimustele, aga veel kord avaldan imestust arupärijate põhjuslike seoste väljatoomise võimekuse üle. Igaks juhuks kordan selgelt, et Jordaania projekt ei mõjuta Eestis elektri hinda mitte sendigi võrra.

Nüüd vastused. Hiljuti käis peaminister Ansip riigivisiidil Jordaania ja küsimus on, kas Jordaania parlament peab kontsessioonilepingu ka allkirjastama või on meil tänaseks päevaks juba juriidiliselt kehtiv lepe olemas. Nimetatud kontsessioonileping Jordaania Hašimiidi Kuningriigi ja Eesti Energia tütarettevõtte Jordan Oil Shale Energy vahel on täiel määral kehtiv. Kontsessioonileping on Jordaania jõustatud ajutise seadusena kuninga, tema kõrgeaususe Abdullah II poolt, kuna Jordaania parlament on praegu laiali saadetud ja uue parlamendi valimised toimuvad alles novembris. Juba jõustatud kontsessiooni veelkordne kinnitamine parlamendi poolt on võimalik, kuid mitte vajalik.

Teine küsimus: "Ajakirjandusest on läbi käinud, et Eesti riik on Jordaania projekti peale kulutanud umbes 100 miljonit krooni. Kui

palju on Jordaaniasse tegelikult Eesti Energia raha investeerinud ning kui suured on investeerimiskohustused seoses kontsessioonilepinguga?" Reaalselt projekti arendamise kulusid on Eesti Energial seni olnud suurusjärgus 32 miljonit krooni. Teiseks, kontsessioonilepinguga võetud investeerimiskohustus on 12 miljonit eurot, millest Eesti Energia kohustus on vastavalt projektiettevõtte praegusele omanike struktuurile 76% ehk *ca* 9 miljonit eurot. Ettearvatavalt ütlen, te ei ole seda küsinud: see ei ole otseselt kontsessioonilepingu n-ö investeerimiskohustus, kuid loomulikult vaatab Eesti Energia seda ennekõike kui võimalust tehnoloogia, teadmiste ekspordiks. Reaalsete investeerimisotsusteni jõudmine eeldab vastava ärimudeli loomist. Loomulikult ei kavatse keegi sinna paigutada raha, mida ühel või teisel moel maksavad Eesti tarbijad. Ei kavatse ja ei ole kavatsenud seda ka üldkoosolek, ei ole kavatsenud seda Eesti Energia nõukogu ega ettevõtte juhatus. On suur palve härra Kaljuveele seda valet rohkem mitte levitada.

Kolmas küsimus: "Eesti geoloogid on avaldanud arvamust, et Jordaaniast kaevandatav põlevkivi on väheväärtuslik ja kümme korda suurema väävlisisaldusega kui Eesti põlevkivi. Kuidas hinnatakse sealse põlevkivi kvaliteeti ning millised on tema positiivsed ja negatiivsed küljed?" Nii hea kvaliteediga põlevkivi kui Eestis leidub maailmas väga vähestes kohtades ning iga konkreetse maardla puhul tuleb arvestada nii positiivsete kui ka negatiivsete aspektidega ja hinnata, kas kõnealuse ressursi arendamine on majanduslikult põhjendatud või mitte. Ettevalmistusfaasis on Eesti Energia koostöös Eesti ja rahvusvaheliste spetsialistidega uurinud Jordaania erinevate põlevkivimaardlate kasutamise perspektiivikust ja on veendumusel, et Jordaania põlevkivi on tehnilises mõttes kindlasti kasutatav seatud eesmärkide nimel. Küsimus taandub pigem majanduslikule otstarbekusele. Majandusliku otstarbekuse puhul sõltub projekti mõttekus võimalike investeerijate ootusest tootlusele ja keskne küsimus on loomulikult nafta maailmaturu hind. Võrreldes Eesti põlevkiviga võib Jordaania Attarat Um Ghudrani põlevkivimaardla negatiivsete külgedena välja tuua järgmist. Esiteks, põlevkivi madalam kütteväärtus ja õlisaagis. Jordaania põlevkivi kütteväärtus ja õlisaagis on *ca* 30% väiksem Eesti põlevkivi vastavatest

väärtustest. Teiseks, väävlisisaldus. Jordaania põlevkivi väävlisisaldus on *ca* 2–4 mahuprotsenti, Eesti põlevkivil *ca* 1,8. Erinevus tuleneb aga sellest, et kui Eesti põlevkivi puhul on tegemist valdavalt anorgaanilise väävliga mineraalides, mis pärast töötlemist jääb põlevkivituhka, siis Jordaania põlevkivi puhul on tegemist peaaesjalikult orgaanilise väävliga, mis pärast töötlemist lõpetab õlis. Sellest tulenevalt on Jordaania põlevkiviõli väävlisisaldus *ca* 10 korda suurem kui Eesti põlevkiviõlil. Väävli eraldamiseks naftast on olemas tehnoloogiad, mida on võimalik kasutada ka põlevkiviõlist väävli eraldamiseks, ja seda on Jordaania põlevkiviõli puhul edukalt katsetatud, see on nn vesiniktöötlus. Väävli eraldamine õlist on tehnoloogiliselt lihtsam tegevus kui hapnikuühendite eraldamine, mis on üks Eesti põlevkivi omapäradest. Jordaania nimetatud maardla positiivsete külgedena võiks välja tuua järgmist. Esiteks, maardla lihtne geoloogiline ülesehitus. Horisontaalne põlevkivikiht katab maardla kogu ulatuses. Teiseks, maardla suurus. Eesti Energia kontsessiooniala on Attarat Um Ghudrani põlevkivimaardla üks osa. Kogu see maardla sisaldab hinnanguliselt 25 miljardit tonni põlevkivi. Eesti Energial on olnud võimalus valida endale asukoht nimetatud maardlas. Eesti Energia kontsessiooniala hinnanguline põlevkivimaht on *ca* 2,6 miljardit tonni, millele on teatavatel tingimustel võimalik juurde saada 1,8 miljardit tonni põlevkivi. Kokku kuulub seega Eesti Energia võimaliku kontsessioonialasse 4,4 miljardit tonni põlevkivi. Võrdluseks: praegu hinnatakse kogu Eesti põlevkivivaruks suurusjärgus 4,7 miljardit tonni. Teine positiivne aspekt on kindlasti see, et see põlevkivimaardla on soodne kaevandamiseks. Katendi keskmine paksus on 40 meetrit, kui näiteks Eestis Narva karjääris on see 25 meetrit. Põlevkivikihi keskmine paksus on 30 meetrit, Narva karjääris on see 2,8 meetrit. Võimalus rajada karjäär ja katendi väike põlevkivi suhtarv aitab oluliselt vähendada kaevandamisega seotud kulutusi kaevandatud põlevkivi tonni kohta.

Järgmine küsimus on põhjavee kohta. Esimene põhjaveehorisont asub *ca* 150 meetri sügavuses maardla all. Seda ja teist, sügavamal asuvat põhjaveehorisonti on võimalik kasutada tööstuse veetarbe rahuldamiseks. Põhjaveevaru on küllaldane. Põhjavesi on piisavalt sügaval,

vältimaks selle võimalikku reostumist. Samuti ei sega see kaevandustegevust. Positiivne on kindlasti ka see, et nimetatud maardla on eemal üldisest asustusest. Lähim suurim asula asub maardlast ca 40 kilomeetri kaugusel ja juba praegu viib maardlani korralik asfaltkattega tee.

Neljäs küsimus: "Kuidas on võimalik lahendada maardla hüdrogeoloogilised küsimused?" Veeressursside olemasolu ja kohaliku hüdrogeoloogia mõistmine on olnud senise projekti üks olulisemaid aspekte ja suhtlus kohaliku veeministeriumiga on olnud tihe. Attarat Um Ghudrani maardla asub kahe võimsa põhjaveehorisoni kohal. Niinimetatud A7B2 horisont asub 150–200 meetri sügavuses ja selle paksus on 150–180 meetrit. Teine horisont asub ca 700 meetri sügavuses ja selle paksus on ca 300 meetrit. Eesti Energia on kaasanud projekti Saksamaa ja Prantsusmaa geoloogiakeskused ja hüdrogeoloogid, kes on varasemalt aastakümneid tegelnud Jordaania põhjaveehorisonide uurimise ja modelleerimisega. Mõlemad institutsioonid on kinnitanud, et kõnealused põhjaveehorisonid on võimelised varustama veega ka oluliselt suuremat tööstust kui praegu Eesti Energia puhul planeeritavad õli- ja elektritööstused. Eesti Energia on alustanud ka täiendavaid hüdrogeoloogilisi uuringuid ja põhjaveehorisonide modelleerimist koostöös Prantsusmaa geoloogiakeskusega. Jordaania valitsus on andnud kontsessioonilepingu raames nõusoleku põhjavee kasutamiseks põlevkiviprojektide tarvis.

Viies küsimus: "Kuidas on hinnatud projekti riske ning millised on võimalused, et Eesti riik võib kogu projektiga suurde kahjumisse jääda?" Küsijad viitavad põlevkivi võimalikule kvaliteedile, hüdrogeoloogilistele küsimustele ja ka tundmatule ärikultuurile. Jordaania on avatud majandusega riik, millel ühena vähestest maailma riikidest on näiteks vabakaubandusleping Ameerika Ühendriikidega. Enamik kohalikest ettevõtjatest ja kõrgematest riigiametnikest on omandanud hariduse Inglismaa ja Ameerika ülikoolides, samuti on Jordaania Kuningriik enda sõlmitud lepingutest seni alati kinni pidanud. Euroopa või Ameerika päritolu ettevõtjatel on lihtne Jordaania tegutseda, kuna inglise keele oskus on tavaline ja ühiskonnakorraldus Araabia regiooni kohta väga liberaalne. Senisele nelja-aastasele kogemusele

tuginedes võib pigem väita, et Eesti Energial on olnud Jordaania lihtsam tegutseda kui mõnes meie kandi Euroopa riigis. Seega ei ole Eesti Energia spetsiifilisi ärikultuuride erinevustest tulenevaid riske liialt suureks hinnanud. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Tänan! Teile on vähemalt üks küsimus. Marek Strandberg, palun!

Marek Strandberg

Hea minister! Teadupoolest on Eesti Energia mõnes mõttes n-ö Eesti riigi vara. Moel või teisel, kuidas see vara toimib, mõjutab see väga suurel määral meie energiapoliitilist ja faktilist käitumist. Kuidas võiks pidada õigustatuks käitumist oludes, kus ühtpidi Euroopa Liidu poolt oleme olukorras, kus me peaksime märkimisväärselt vähendama süsihappegaasiheitmeid, mis tulenevad fossiilsetest energiaallikatest, aga selle projektiga oleme me saanud kontsessiooni ja õiguse just nagu kaasa aidata 4,4 miljardi tonni süsihappegaasi atmosfääri paiskamisele? Kas selline majanduspoliitika ja sellise tegevuse soodustamine läheb kokku selle keskkonnapoliitikaga, mida Eesti riik koos teiste Euroopa riikidega ajab?

Juhan Parts

Aitäh! Ma usun, et läheb küll. Kui seda natuke lahti rääkida, siis mitte ainult Euroopa Liidus, vaid ka globaalselt läbiräägitavad eesmärgid süsihappegaasi õhkupaiskamise vähendamiseks ei tähenda investeeringute kaotamist fossiilsete kütuste kasutusele võtmiseks ühel või teisel moel tulevikus. See on praegune reaalsus. Euroopa Liit, keda peetakse üheks ambitsioonikamaks riigiks, on seadnud eesmärgiks vähendada süsihappegaasi õhkupaiskamist eri valdkondades elektritootmisest kuni transpordini välja kuni 20%, räägitakse 30%-st. Kui te tutvusite viimase energiaalase olulisema dokumendiga, Saksa valitsuses heakskiidetud energiakontseptsiooniga, siis teate, et ka seal on väga selgelt kirjas, et taastuvenergiate tehnoloogia ei ole sellisel määral arenenud, et oleks võimalik esitada realistlik strateegia, kus välistataks igasugused arendustööd fossiilsetel kütustel baseeruvalt, sealhulgas investeeringud. Õige on aga mõelda sellele (sinna me peaksime minu arust tunduvalt

rohkem panustama ja see puudutab ka põlevkivi), kuidas võimalikult vähe emiteerida CO₂ ning kas on majanduslikult teostatav kivisüsi baseeruvate elektrijaamade CO₂ kinnipüüdmise ja matmise tehnoloogiate, mida praegu paljuski Euroopa maksumaksja raha eest rahastatakse, ülekandmine ka põlevkivitehnoloogiatele. Teisisõnu: mu vastus, hea küsija, tähendab seda, et me ei saa seda välistada, aga kui me investeerime ja kui me arendame, peame tegema seda maksimaalselt keskkonnapuhtalt ja kindlasti ka maksimaalselt panustama tehnoloogia arengutesse. Jordaania projekt aitab selles osas kindlasti kaasa, sest me siiski oleme ju palju üritanud kaasata põlevkivitehnoloogiate arengusse teadlasi-insenere mitte ainult Eestist, vaid ka väljastpoolt, et muuta tehnoloogiat just nimelt keskkonnapuhtamaks ja nii ka majanduslikult toimivaks. Üks risk on kindlasti võimalik lisakulu CO₂ emissiooni tõttu. Ja nii edasi ja nii edasi. Võime siin pikalt rääkida.

Aseesimees Jüri Ratas

Heimar Lenk, palun!

Heimar Lenk

Aitäh! Lugupeetud minister! Te enne ütlesite, et reklaamikampaania kohaliku, Eesti tarbija jaoks elektri hinda ei tõsta. Nüüd te kriipsutasite alla, et Jordaania projekt ka ei tõsta Eesti tarbija jaoks elektri hinda. Elektri hind on aga pidevalt tõusnud. Võib-olla mõne sõnaga räägite, mis siis seda hinda on Eesti tarbija jaoks nii järsult tõstnud?

Juhan Parts

Ma juhtisin tähelepanu proportsioonidele. Veel kord: Eesti Energial on väga palju äri- valdkondi, kus ta tegutseb vabaturul ja kus toimub ka eksport. Näiteks õli töötlemine, mis annab ju väga suure osakaalu Eesti SKT-sse. Me oleme saanud rasketel aegadel Eesti Energiast võtta ka dividende, nende dividendide abil on makstud pensione, lastetoetusi, vanemapalka, toimetulekutoetusi – väga paljusid asju. Me tegelikult oleme toonud ju sellise eksportiva tööstuse kaudu maksumaksjatele raha, mitte vastupidi. Mis puudutab elektri hinda ja selle kujundamist, siis esitage mulle selle kohta arupärimine, käime need lõigud täpselt läbi. Kui me räägime täna n-ö tootmiskulude sei-

sukohalt, siis tootmiskulude seisukohalt ei ole hinda tõstetud. Ja teie, kuid ennekõike härra Kaljuvee surve tõttu (ma ei tea, kas ma pean selle surve eest olema tänulik või mitte) on kaevurid väga pahased, sest nende palka pole tõstetud, Narva elektrikud on pahased, sest nende palka pole tõstetud. Kui me tõstaksime nende palka, siis automaatselt tõuseks elektri hind. Selle tõttu aga, et teie tõstsite elektriaktsiisi, et te tõstsite käibemaksu, tõusis tarbija jaoks ka elektri hind.

Aseesimees Jüri Ratas

Rein Ratas, palun!

Rein Ratas

Täna, juhataja! Hea minister! Põhimõtteliselt on Jordaania projekt hea asi ja nagu te mainisite, on selle eesmärk tehnoloogia ja teadmiste eksport, millele teie hinnangul oleme kulutanud juba 32 miljonit krooni. Võib arvata, et siin on ka asjakohane äriplaan, sest ega me ei ekspordi ka tehnoloogiat ja teadmisi filantroopiast tulenevalt. Kas te võite öelda, milline on selle Jordaania projekti eeldatav, väga ligilähedane kasumlikkus Eesti riigile? Olen rääkinud.

Juhan Parts

Aitäh! Vara veel. Kui me vaatame neid erinevaid äriplaanid, projektsioone ja kui kõik läheb plaanipäraselt, siis ma arvan, et sellele küsimusele me võiksime vastata 3–4 aasta pärast, nii et mitte järgmine Riigikogu, vaid ülejärgmine võiks saada vastuse, et kõik tehnoloogiariskid on maandatud, see tehnoloogia, mida me praegu osaliselt uuendame ka Eesti põlevkiviõli jaoks Narvas, on majanduslikult tasuv ja sellisel juhul me näeme tegelikult, milline ärimudel võiks olla, ja me näeme, kui palju sellest tuleb raha Eesti Energia kaudu ka meie maksumaksjatele ja meil on järjekordselt võimalik härra Lengile anda loetelu eelarvelistest õppetundidest, kuidas riigieelarvesse raha tuleb. Umbes selline on see ajagraafik. Kuid ärge saage mu küsimusest jälle valesti aru! Kui te kirjutate mõnes ajalehes artikli ja ütlete seal, et majandusministril puudus igasugune ettekujutus, milline võiks olla see äriplaan või kust üleüldse võiks tulla raha, siis see pole absoluutselt nii. Kahjuks ei ole mul võimalik kõike rääkida, sest mingil kujul hak-

kab tööle ka äriseadustik. Ettevõtte võimalikke äriplaane ja stsenaariume on õigus teada juhatusel ja nõukogul ning teatud määral on informatsiooni saamise võimalus ka üldkoosolekul ehk minul.

Aseesimees Jüri Ratas

Georg Pelisaar, palun!

Georg Pelisaar

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud minister! Kõigepealt tahaksin niisama jõuliselt kui teie süüdistasite, põrgatada palli tagasi. Mitte meie ei tõstnud aktsiisi ja käibemaksu, seda tegite ikka teie, mille tõttu ka elektri hind tõusis. Aga teie jutust päris hästi siiski ei tulnud välja, kas me läheme Eesti Energiaga Jordaaniasse tegema heategevust, on see n-ö abipakett, või on see ikkagi kasumi teenimise pakett, milles on ette nähtud äriplaani ja kasumi tootmine, või võib juhtuda, et läheme aitama ja pärast paneme selle n-ö ikkagi oma kulutusse kirja.

Juhan Parts

Kindlasti on see Eesti Energia jaoks äriprojekt, ei saa juttugi olla muudest projektidest. Veel kord: kindlasti on see äriprojekt, mille jaoks ei ole vaja raha küsida börsilt, rääkimata Eesti tarbijatest. Veel kord kordan: Eesti tarbijatelt ei küsita mitte senti. Vastupidi, Eesti tarbija võib saada siit ühel või teisel moel raha tagasi. Kolmandaks, ma siiski tahaksin, härra Pelisaar, öelda teile, et mina esinen praegu Riigikogu ees, mitte Keskerakonna fraktsiooni ees.

Aseesimees Jüri Ratas

Valeri Korb, palun!

Valeri Korb

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud härra minister! Räägime suurest rahast, mis oli investeeritud Eesti Energiasse. Hea minister! Kas te võiksite läbi oma vaatevinkli nimetada kolm-neli suuremat objekti, mis Eesti Energia on viimase viie aasta jooksul lõplikult valmis ehitanud, ja kui palju on need nõudnud rahalisi vahendeid?

Juhan Parts

Aitäh! Jällegi vastaksin ma sellele hea meeleaga, aga esitage selle kohta arupärimine. Võtame välja kõik Eesti Energia investeeeringukavad, ma arvan, et mõistlik oleks võtta viimase 20 aasta kohta, kusjuures ma oleksin valmis vastama küsimustele kuni nende allettevõtete juhtideni välja ja ma olen valmis rääkima ka nende allettevõtete juhtide muust tegevusest, kui investeerimiskõver meie energiasüsteemis ja meie energiaettevõtetes oli väga väike. Me oleme oma investeeeringuid kasvatanud, kuid ma olen siiski nõus teie küsimuse vaatenurgaga, et meil seisavad ees väga suured investeeeringud. Aga kui me vaatame laiemalt Eesti Energia investeeeringute mahtu, siis jah, selle all on lisaks tootmisvõimsustele kindlasti ka võrgud, põhivõrgud, mis nüüdseks on Eesti Energiast eraldatud, investeeeringud sinna on n-ö minimaalselt vajalike investeeeringute tasemel.

Aseesimees Jüri Ratas

Eldar Efendijev, palun!

Eldar Efendijev

Aitäh, härra eesistuja! Austatud minister! Tulen tagasi Jordania projekti juurde. Mul on selline küsimus. Kui on nii pikaajaline projekt ja selle projekti teostamine vajab ressursse, siis ma tahaksin täpsustada, kas ressursid on ainult Eesti Energia ressursid või on ikkagi väljastpoolt teisi ressursse ka. Oskate te öelda, mis ressursid või mis allikad üldse selles projektis osalevad?

Juhan Parts

Aitäh! Veel kord: seda projekti arendab Eesti Energia tütarettevõte, millest Eesti Energiale kuulub 76%, ja selle ettevõtte kulud jagunevad ka vastavalt proportsionaalselt. Siisamaani on Eesti Energia teinud kulutusi selles summas, mida ma varem ütlesin. Kui jõutakse projekti n-ö järgmise arendusfaasini, kui tuleb vastata küsimusele, kust leida täiendavad investeeeringud, siis sõltub väga palju sellest, milline on selle projekti ärimudel, kuidas raha leida ja mismoodi peaks Eesti Energia kui selle projekti arendaja ja praegu kontrolliv partner oma huvisid täpselt esindama. Võimalusi on siin erilaadseid, ütleme ausalt.

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Rohkem küsimusi ei ole. Avan läbi-rääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Marek Strandbergi! Kaheksa minutit.

Marek Strandberg

Head kolleegid! Me kuuleme korduvalt ja korduvalt seda, et üht või teist asja on põhjust või ei ole põhjust teha majanduslikest kaalutlustest lähtuvalt. Mis aga on need majanduslikud kaalutlused globaalsetes oludes, kus tegelikult, me teame seda väga selgelt, ka raha, mida me majandusliku kaalutluse aluseks peame, ei ole seotud millegi püsivaga siin maailmas, ei kulla, ei millegi muuga? Raha hulk tuleneb ainult sellest, mida inimesed välja suudavad mõelda. Rahapõhine hindamine ei saa olla üldse aluseks jätkusuutliku tuleviku kujundamisel, olgu siis Eestis või mujal maailmas. Jätkusuutlikkus, nagu me praegu seda looduskeskkonna mõttes mõistame, tuleneb ennekõike sellest, kui palju tarbitakse neid ressursse, mis ühel või teisel moel mõjutavad meie elukeskkonda, mõjutavad meie olemist, mõjutavad liike meie ümber jne.

Selles mõttes on tõsine enesepettus, just nimelt poliitiline enesepettus arvata, et juhul kui me kusagil kaugel Jordaania, kus on kuninga ainuvõim ja muu voli, hakkame kaevandama, õliks muutma ja ära põletama 4 või 5 miljardit tonni põlevkivi, millest tekib 4 või 5 miljardit tonni süsihappegaasi, siis see meid mitte mingit moodi, ei majanduslikult ega keskkonna mõttes ei mõjuta. Maa ökosüsteem on üks, enamgi veel: ka kliimahoidlik majandusmudel seob meid tegelikult kõikide teiste riikidega. Ehk see 4 miljardit tonni süsihappegaasi tähendab tegelikult kellegi jaoks ja kuskil 100 miljardi dollarilist lisakulu, võib-olla suuremat, võib-olla väiksemat. See, et me emiteerime selle süsihappegaasi just nagu heale õnnele lootes Jordaania, tähendab meie enda maksu- ja majandusruumis mingil hetkel kulutusi. See on paratamatu.

Hea majandusminister tõi võrdluse Saksamaaga ja ütles, et Saksamaal on ka arusaam, et ilma fossiilsete kütuste kasutamise arendamiseta ja kasutussevõtuta lähitulevikus toime ei tulda. See on tegelikult Saksamaa probleem, mitte meie oma. Meie olemise põhjus ei ole mitte selles, et olla nii nagu Saksamaa, vaid meie olemise põhjus on ikkagi see, et olla nii

nagu Eesti. Näidata näiteks vähemalt koos Taaniga maailmale tulevikku selles osas, milline võiks olla transformeerunud roheline majandus, mis ei orienteeru mitte kasvule, vaid näiteks sellele, et lihtsalt toime tulla, raiskamata tulevikku, raiskamata ja lõhkumata Maa kliima- ja keskkonnasüsteemi.

Asjaolu, et Jordaania on olemas põlevkivi, mis on palju paksemates kihtides, ja seal on olemas põhjavett, mida saab kasutada tööstuses, on muidugi tore geoloogiline fakt. Enamik Jordaania põhjaveest, mis on kasutatav, on oma olemuselt samuti fossiilne, nii nagu selle põhjavee kohal lasuv põlevkivigi, see on tekkinud väga pikka aega tagasi. Need varud ei uuene, selles piirkonnas ei ole sadanud tuhandeid aastaid vihma ja ei saja ka järgmised tuhandeid aastad. Ehk need põhjaveed ja kihid, mis seal on, on pöördumatult kasutusse minevad ja kui need lähevad kasutusse mitte inimeste toidu ja heaolu, vaid mingi põlevkivi nimel, on see küllaltki kehv.

Loomulikult võidakse öelda, et põlevkivi ongi see heaolu, kuid tegelikult me teame, et aina vähem ja vähem. Iseenesest on ju naftaajastu suhtelises mõttes juba mööda saanud. 1980. aastate keskpaigast alates on nafta osakaal kütuste hulgas suhteliselt vähenenud ehk naftatarbimise tipp, mille kohta räägitakse, et see võib tulla varsti, on juba käes, mõningate hinnangute alusel on see kohe-kohe saabumas. See ei ole perspektiivne tegevussuund. See ei ole tegevussuund, kuhu Eesti riigi ettevõtte peaks paigutama umbes 50 miljardit krooni, nii nagu Eesti Energia ise on seda hinnanud. See ei ole üldse tulevikumajandus, me ei peaks sellega tegelema. Me ei peaks tekitama olukorda, kus iga eestlase koormaks kaude, kuna see ettevõtte on Eesti maksumaksjate oma, jääks 3000–3500 tonni süsihappegaasi. Seda on oluliselt rohkem, kui me iga aasta ise tekitame.

Nii et ma arvan, et küsimus ei ole pelgalt majanduslik. Küsimus on selles, millist poliitilist, millist kultuurilist, millist eetilist eeskujut Eesti näitab. See ei ole eeskujut, mis vääraks näitamist.

Vajadust on alati. Vaatamata sellele, et juba 19. sajandi alguses oli orjapidamine küllaltki taunitav ja sellega võideldi, oli terve 19. sajandi jooksul orjapidamine üks majandamise viise ja paljud, kes seda pooldasid, ütlesid, et mingit muud moodi ei olegi võimalik. Praegu

on Eesti olukorras, kus muud moodi on võimalik. Seesama kompanii ehk Eesti Energia, kes reklaamis ennast aasta alguses kui rohelise energia kompanii, on järgmisel hetkel valmis tekitama 4 miljardit tonni süsihappegaasi mingisuguse aja jooksul. See ei ole kooskõlaline käitumine. Sellised firmad ei püsi pikalt. See on skisofreenia, see on äriiline ja ideoloogiline skisofreenia, mida me näeme oma energia-kompaniis toimuvat.

Seda kõike aktsepteeritakse heas rahus, mis ei ole minu meelest õigustatud. See, mida üks kultuurne riik saab maailmale tuua, ei ole see, mida Eesti Energia on tegemas Jordaanias. Minugi poolest võiksid need investeringud olla suunatud hoopis teistesse valdkondadesse, mille kasv on kindlasti suurem kui valdkonnas, mis on seotud põlevkivist vedelkütuste tootmisega. Need on uued tehnoloogiad, uued materjalitehnoloogiad, uued akutehnoloogiad. Hea õnne korral – ka Jordania projekt õnnestub hea õnne korral – toovad need uute tehnoloogiate projektid Eestile kindlasti rohkem kasu nii maineliselt ja rahaliselt kui ka näitavad maailmale suunda, mis on õige suund. See on suund, millisel moel mitte minna uuele ökoloogilisele kasvule, nagu ekslikult öeldakse, vaid transformeerida oma majandus selliseks, et selle kasv ja areng oleks samasugune nagu looduses, kus tekkimine ja kadumine on omavahel tasakaalus, kus toimitakse selle arvel, mis on olemas, ega elata tuleviku arvel. Loodus ei ela tuleviku arvel, loodus ei ela jäätmeid tekitades, ning ka inimestel on võimalik oma masinaid ja tehnoloogiaid selliseks kujundada.

Selleks on praegu Eesti Energial vara, selleks on praegu Eestil võimalik teha poliitilisi valikuid. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Palun Riigikogu kõnetooli Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Härra juhataja! Head kolleegid! Hea minister! Kuulasin teie vastuseid küsimustele ja ühes küsimuses te mind natukene nagu rahustasite. See puudutab seda, et kontsessioonilepingu on Jordania riik seadustanud.

Mis puudutab seda, et Kaljuvee valetab, siis juristina on teil õigus. Jah, ma võtsin sellesama arve ette ja vaatasin, et selle arve peal ei ole

rida, et Jordania projekt eest nii mitu senti kilovati eest, ega üldse ei ole siin Jordania rida. Ma loodan, et seda ka ei tule nende arvete peale, mis inimesed saavad ja mis ettevõtjad saavad. Nii et juriidiliselt on teil õigus, härra minister, nii see on.

Teine asi, milles teil kindlasti on õigus, on see, et elektriijaamadele makstakse elektri eest ka praegu peaaegu nii nagu viis aastat tagasi, see hind tõusnud ei ole. Aga tegelikult ju reainimest ega isegi ettevõtjat ei huvita see, millised read seal arve peal on. Vaadatakse seda viimast rida ja tahad või ei taha – siin on minul juriidiliselt õigus – viimane rida on suurenenud, selle kolme ja poole aasta jooksul ligemale kahekordseks. Tahad või ei taha, aga see number on selline. Te ütlesite, et me peaksime need read siin läbi käima arupärimise mõttes. Seda oleks tõesti vaja teha. Muidugi, siia, nende ridade sisse, praegu tegelikult 12 rea sisse on peidetud, mitte peidetud, aga seal lihtsalt on olemas need Jordania kulud. Need Jordania kulud on siin kirjas sedapidi, et kõige paremad Eesti Energia spetsialistid käivad Jordania vahet, see ei ole selles projektis, selles 32 miljonis sees. Eesti Energias on üldse niimoodi. Neli aastat tagasi, kui ma seal viimati direktorite nõupidamisel olin, siis vaadati aastaeelarvet ja seal oli kirjas 20 väga tähtsat projekti, 20 prioriteeti. Olgu Eesti Energia nii suur kui tahes, 20 prioriteeti ei saa olla. Mälu järgi ma ütlen, et nendest projektidest on nüüd kolm jäänud püsima. Esiteks, tuulepark tuhaväljadele. Seal midagi veel ei kerki, aga see pidi tegelikult 2007. aasta lõpuks valmis olema. See oli üks prioriteet, aga seda ei ole. Mis kindlasti käima on läinud, on Kõu. Kui vaadata Kõu projekti eraldi, siis majanduslikult on see väga edukas, õige ja hea. Aga kas Eesti Energia nende asjadega peab tegelema, kas ta peab tegelema sellisel kujul Jordaniaga, nagu ta tegeleb, raisates oma ressursse, millega peaks tegelikult arendama meie energeetikat ja just tuleviku osas?

Kui vaadata viimaseid aastaid ja arve, mis kajastavad Eesti Energia majandustulemusi, siis on siin ainult orkestrit ja trummipõrinat. Kasumid on vägevad, aga see on kõik lühiajaline rõõm. Pikaajalised otsused said meil siin kevadel tehtud, loodame, et need asjad lähevad õiges suunas ja tõesti käivitatakse ja ka tähtsajaks ära tehakse.

Aga ma tulen oma eelmise sõnavõtu juurde tagasi. Tõesti võib saada suures monopoolses firmas kasumit üks aasta, kaks aastat, kui sellele kontsentreerutakse. Aga ma tahan teile kui ministrile öelda, et nende prioriteetide, nende rõhuasetuste tulemus, mis on Eesti Energias olnud, on väga suure küsimärgiga just tuleviku osas. Jah, me võime vaadata kasuminumbreid, tunda rõõmu nendest dividendidest, mis me oleme saanud. Aga tulevikus meie inimesed maksavad ja maksavad elektrienergia eest rohkem, kui nad peaksid maksma meie targa asjaajamise puhul. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Palun Riigikogu kõnetooli Rein Ratase!

Rein Ratas

Juhataja! Auväärt Riigikogu! Kõigepealt tahan tänada teid, härra minister, et andsite oma mitmetes tänaõhtustes vastustes siin viibivatele kasintarkadele Riigikogu liikmetele mitmeid häid soovitusi ja õpetussõnu, sest õpetused kuluvad alati ära!

15 aastat tagasi oli mul ühel rahvusvahelisel üritusel huvitav keskustelu Jordaania kuningliku keskkonnanõunikuga, kes väitis, et õli ja maagaasi kasutusvõimalusi arvestades nad oma põlevkivi eriti ei puuduta, see jääb ootama tulevikku, põlevkivikasutuse jaoks paremaid aegu. Ilmselt siis 4–5 aastat tagasi see parem aeg Jordaania jaoks ka tuli.

Põlevkivi on loodusvara ja ta väärrib keskkonnahoidliku kasutamise uurimist ja vastavate tehnoloogiate väljatöötamist, seda ka Jordaania. Sest meie tublid ametikaaslased ja mõttekaaslased, mitmeti rohelised, ei püstita ju eesmärki, et las põlevkivi olla ikka ja igavesti maapõues. Seda ei ole öeldud. Ikkagi on suunatud meie meeli ja mõtteid sellele ja ka mina tahaksin seda rõhutada, et küsimus on just nimelt keskkonnahoidlikus kasutamises.

Põlevkivi kasutamist on Eestis käidud õpetamas Austraaliast, Kanadast ja mujaltki. Nüüd oleme meie ühe Euroopa riigina andmas loodetavasti mõlemale poolele kasulikku abi ühele oriendi riigile, Jordaaniale. Ja see on hea, sest ära ainult mõtle globaalselt ja tegutse lokaalselt, vaid ka tegutse globaalselt, kui vähegi võimalik. Olen rääkinud.

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Rohkem kõnesoove ei ole. Sulgen läbirääkimised. Arupärimisele on vastatud.

12. Arupärimine EAS-i toetuste maksmise kohta (nr 459)

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme kümnenda arupärimise juurde, mille on esitanud Riigikogu liikmed Kalev Kallo, Toivo Tootsen, Nikolai Põdramägi, Ain Seppik ja Helle Kalda. Arupärimine esitati 3. juunil 2010 ja see puudutab EAS-i toetuste maksmist. Arupärimisele vastab majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts. Palun Riigikogu kõnetooli arupärijate esindaja Kalev Kallo, et arupärimist tutvustada!

Kalev Kallo

Austatud eesistuja! Härra minister! Lugupeetud kolleegid! Selle aasta 28. mail ilmus majandusportaalil E24 artikkel pealkirjaga "Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus jagab firmadele toetusi nagu kombinaat". Pärast Eesti liitumist Euroopa Liiduga sai EAS üheks Euroopa Liidu struktuurifondide rakendusüksuseks Eestis, kes peaks leidma rakenduse miljarditele kroonidele Euroopa Liidu rahale. Euroopa Liidu rahastamisperioodil 2007–2013 on kokku rohkem kui 53-miljardilise Eestile mõeldud struktuuriabist EAS-i rakendada 13 miljardit krooni. Artiklist selgub, et EAS-ist toetust saanute seas on hulk maksuvõlglasti ja viletsa maksedistsipliiniga ettevõtteid. Samuti on toetust saanute hulgas palju pankrotistunud ettevõtteid. Näiteks, 1,9 miljonit krooni toetust saanud Wallenium Grupp läks pankrotti ning tekkis uus ettevõtte Wallenium OÜ, mis on saanud jälle kahel korral toetust, seejuures kulus sellest 1,9 miljonist kroonist vaid 175 000 krooni tootmisseedmetele ning ülejäänud toetus on kulunud koolituste peale. Toetusesaajate hulgas on ka mitmeid tänaseks pankrotistunud firmasid, näiteks Otepää Golf, infotehnoloogiafirma CodeWiser ja Laulasmaa Hotellid. Samuti on 3,3 miljoni krooni ulatuses saanud toetust kodukeemiatootja Mayeri Industries, millel on Krediidinfo andmeil tõsiseid raskusi maksedistsipliiniga. Kuigi see arupärimine on esitatud eespool nimetatud majandusportaalil ilmunud informatsiooni põhjal, muudab selle võib-olla veelgi päevakohasemaks lähimine-

vikus avaldatud Riigikontrolli audit EAS-i tegevuse kohta, mis on üsna kriitiline ja näitab, et EAS-i tegevus ei ole olnud piisavalt tulemuslik. Aga seoses selle arupärimisega palume ministril vastata lisatud neljale küsimusele. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Tänan! Palun arupärimisele vastamiseks Riigikogu kõnetooli majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsi!

Juhan Parts

Lugupeetud Riigikogu juhataja! Lugupeetud arupärijad! Riigikogu liikmed!

Esimene küsimus: "EAS kinnitab, et toetuste määramisel võetakse arvesse ka taotleja maksedistsipliini ning seda kontrollitakse hindamisprotsessi ajal, pärast otsuse langetamist ja ka vahetult enne väljamakse tegemist. Kuidas on siiski võimalik, et toetust saavad viletsa maksedistsipliini ja maksuvõlgadega ettevõtted? Kas EAS-i teostatav kontroll toetust saavate ettevõtete suhtes on piisav?" Kõigepealt vaatasin igaks juhaks üldist statistikat, et saada selgust, kas teie toodud näited on mingi reegel või erand. Ma ei läinud küll kuni 2004. aastani välja, kuid alates 2008. aasta jaanuarist on pankrotti läinud 30 EAS-ist toetust saanud ettevõtet. Ma tõesti loodan, et need andmed on õiged. Arvestades, et sama aja jooksul on EAS-ist toetust saanud 2391 ettevõtet, moodustuvad pankrotistunud ettevõtted 1,25% kõigist toetust saanud ettevõtetest. Loomulikult on EAS-i pakutavad toetused erineva kaaluga ning erineva sihtotstarbega. Võttes arvesse, et täpselt sellesse aega jääb ka majanduslangus, mil paljud Eesti ettevõtted läksid hingusele, on see suhteliselt väike protsent. See ei tähenda seda, et me ei võiks taotleda, et see protsent oleks veel väiksem. Majandusolukord muutus, see oli paratamatu, et kõik uutes tingimustes ellu ei jäänud, kuid EAS-ist varasematel aastatel ühel või teisel eesmärgil toetust saanud ettevõtted on siiski paremini hakkama saanud kui Eesti ettevõtted keskmiselt. EAS-is on tavaliselt ühe või teise otsuse langetamise eel eri etapid. Kõigepealt kontrollitakse, et ettevõttel poleks maksuvõlga, et ettevõtte ei oleks likvideerimisel ega pankrotis, hinnatakse ettevõtte majandusseisu, see peab olema professionaalne, toimub ekspertide ja EAS-i juhatuse

tasemel hindamine, nõutakse nii värsket majandusaasta aruannet kui ka möödunud aasta auditeeritud majandusaasta aruannet, samuti kontrollitakse juhatuse liikmete ja projektijuhi tausta ja esindusõigust ning jälgitakse, kas tagasinõuded on tasutud, kui on tehtud vastavaid ettekirjutusi, kusjuures kõik need nõuded kehivad kõigile taotlejatele. Erandite tegemine on välistatud, maksuvõla kontrolli tehakse igal etapil, ka vahetult enne reaalse väljamakse tegemist, kusjuures väljamakse ühe või teise toetuse puhul tehakse tavaliselt siis, kui ettevõtte on juba teinud kulutuse, mille jaoks on ühel või teisel eesmärgil taotletud rahalist toetust. Toetuse andmise ja mitteandmise otsused teeb EAS-i juhatuse. Juhatuse peab kindlasti vastutama tehtud otsuste eest ja ka selliste otsuste eest, kui tulevikus selgub, et need ei olnud kõige mõistlikumad. Otsuse tegemisel peab EAS-i juhatuse arvesse võtma seda, kas ettevõtjatele toetuse andmine on õiguslikult korrektne, nad peavad hindama, kas see toetuste andmine on ka sisuliselt põhjendatud või mitte ning kas see vastab ettevõtja tegelikele vajadustele. Selle jaoks on Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus, mis oma loomult on eraõiguslik sihtasutus, just loodudki. EAS ei ole ainult määruste täitja või toetuste jagaja, vaid on ka sisuline ettevõtluse arendamise agentuur. Otsuse tegemisel saab EAS-i juhatuse tugineda eksperdiarvamustele ja hindamiskomisjoni liikmete arvamustele. Juhatuse tegevust peab kontrollima EAS-i nõukogu.

Ma tutvusin teie poolt väljatoodud ettevõtte koolitusprojektidega ja toetuste summadega. Ma leian, et koolitustoetuse jagamise tingimused peaks kindlasti kriitilise pilguga üle vaatama. Mis puudutab teie kriitikat või vihjeid nende ettevõtete kohta, siis ma ei saa teatud seadusest tulenevatel põhjendustel rääkida kõikidest otsustest, kuid mul tekkis ka küsimusi. Mitte niivõrd selle kohta, kas need toetused on eraldatud õiguslikult ja finantsiliselt korrektselt, vaid selle kohta, kas EAS-i juhatuse ja eksperdid on piisavalt kaalunud ühe või teise ettevõtte äriplaani, koolitusvajadusi, ühte või teist vajadust, et selliseid otsuseid teha. Ma ei hakka detailidesse minema. Kui teil on küsimusi, siis me võime abstraktselt rääkida. Selles osas on kindlasti küsimusi. Selle tõttu peab ministeerium kindlasti selle teadmisteoskuste arendamise meetme üle vaatama, et

teha selgeks, kas viga on selles määruuses või tehakse otsuseid tõepoolest liiga kergekäeliselt. Selle koolitusmeetme, millele te viitasite, eesmärk ei ole lihtsalt teha mingit koolituse asendustegevust, vaid ennekõike peab olema riigi toetatav koolitus suunatud ettevõtte uuele arengutasemele viimisele, olgu siis uute turgude hõivamiseks või uute tehnoloogiate kasutuselevõtuks vajaminevate inimeste ettevalmistamisele kas täiendusõppe korras või ka kutseoskuste põhjaliku täiendamise korras. Selles osas kavatsame kindlasti seda meedet analüüsida ja vajaduse korral korrigeerida.

Teine küsimus: "Ettevõtjad on avaldanud arvamust, et EAS jagab liiga palju toetusi koolituste ja turundustoetuste jaoks ning napib võimalusi saada toetusi materiaalse vara soetamiseks. Kuidas on plaanis muuta toetuste jagamise kriteeriume selliselt, et toetuste jagamine oleks tõhusam ning need läheksid õigesse kohta?" Alates 2004. aastast on ettevõtted saanud turundus- ja koolitustoetusi erinevate programmide peale kokku 732 miljonit krooni, sellest eksporditurundustoetusteks 397 miljonit, turismiturundustoetuseks 52 miljonit krooni ja töötajate teadmiste arenduse koolituseks 283 miljonit krooni. Ma loodan, et te suutsite jälgida neid proportsioone. Julgen öelda, et üks asi on koolitustoetused, mis juhul, kui nad ka on väga vajalikud ettevõtte tööjõu ettevalmistamiseks või mingitel muudel kaalutlustel, on väiksemas proportsioonis kui tegelikult ettevõtete ekspordi toetamine. Seega, ma arvan, et nendest arvudest tuleb välja, et tunduvalt suurema osakaaluga me tahame toetada ettevõtete ekspordi, ka turismi. Need on minu arvates olulised valdkonnad, pigem ma ei vähendaks neid proportsioone. Te viitasite ka ettevõtete infrastruktuuri rajamise toetustele ja tööstusettevõtete tehnoloogia investeringutoetustele, mida EAS on viimase kahe aasta jooksul rahastanud mahus 984 miljonit krooni. Me näeme samuti, et see on proportsionaalselt oluliselt suurem osa kui töötajate teadmiste ja oskuste arendamise toetustel. Kindlasti, nagu ma eespool ütlesin, me peame vaatama, kas viga on määruustes või on viga nende määruste rakendajates. Kui mõned projektid on läinud nihu, siis kindlasti ei saa last koos veega välja visata, sest teadmised ja oskused on olulised, eriti kui me räägime teadmispõhisele majandusele üleminekust. Me näeme erinevatest

hinnangutest-uuringutest, et puudu on teadmistest uute turgude ja tehnoloogia vallas. On täiesti selge, et ilma koolituseta neid teadmisi ja oskusi ei omanda. Kindlasti kasvatab see meie ettevõtete konkurentsivõimet, kui me pakume ettevõtetele seda laadi võimalusi oma töötajaskonna oskusi ja teadmisi täiendada. Ma olen nõus, et nende otsuste puhul peab olema tunduvalt kriitilisem, et me ei rahastaks lihtsalt koolitusi, mida tihtipeale on tehtud. Liiga palju võib-olla rahastatakse niisuguseid pehmeid koolitusi, kõikvõimalikke juhtimiskoolitusi, meeskonnatöökoolitusi ja kõiki muid selliseid, mida meie arvates peaksid ettevõtted pigem ise rahastama. Aga veel kord kordan: see on selline koht, kus tuleb tõsiselt arutada, vaadata senist kogemust. Mulle tundub, et siin on mingid korrektiivid vajalikud.

Kolmas küsimus: "EAS-i kaudu liiguvad suured summad. Milline on hetkel kontroll EAS-i suhtes toetuste jagamise osas ning kas on esinenud rikkumisi?" Kontrolli on palju, ütleme niimoodi. Ma loen teile ette mõned tegevused. Esiteks, majandusministeeriumil on haldusleping EAS-iga, selle järgi toimub aruandlus kõigi meetmete kaupa kaks korda aastas, lisaks on erilaadsed kohtumised, iga nädal toimuvad probleemide arutelud majandusministeeriumi ja EAS-i vahel. Teiseks, seirearuanded. Need kinnitab rakenduskava juhtkomisjon kord aastas. Seirearuanne esitatakse Euroopa Komisjonile juhul, kui tegemist on Euroopa Liidu vahenditega. Enamikul juhtudel on tegemist Euroopa Liidu vahenditega. Kolmandaks, kõikvõimalikud auditid. Auditeerimisõigus on Rahandusministeeriumil, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumil, samuti Euroopa Komisjoni audiitoritel, Riigikontrollil ja Euroopa Audiitorite Kohtu audiitoritel. Lisaks on EAS-i enda siseaudit. Neljas kontrollivõimalus: ettevõtetel on võimalik esitada vaideid. EAS ei lahenda ise oma vaideid, vaid need lahendatakse Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumis, ka see on majandusministeeriumile hea sisend võimalike kitsaskohtade ja süsteemsete vigade leidmiseks ning samuti üksikjuhtumite puhul teatud seisukohtade kujundamiseks. Viieandaks on riskide hindamine igal aastal vastavalt Rahandusministeeriumi koostatud metoodikale. Siia kaasatakse eri taseme töötajad ning see on hea kanal võimalike kitsaskohtade väljaselgitami-

seks, riskimaandamisplaanide tegemiseks. Ma vaatasin eelmisel aastal EAS-is tehtud auditite arvu, ma ei hakka täpselt rääkima, kes milliseid auditeid on teinud, kuid kokku on eri audititeostajad teinud umbes 45 auditit. Need ei ole need Riigikontrolli poolt kõlavalt esile toodud tulemusauditid, mis räägivad üldisest mõju hindamisest, tegelevad rohkem poliitika-ga kui reaalse finantskontrolliga. Tundub, et oleks justkui piisavalt, kontrolliga me seal midagi kindlasti paremaks ei muuda. Kuues meede on selline: EAS-i otsuste pädevuse eest vastutab nõukogu ja tema nimetatud juhatus. Juhatus võtab vastu otsused toetuste andmise kohta. Taotluste hindamisel on juhatusel abiks hindamiskomisjon, kes on valitud vastavalt meetme eesmärgile. Kui me vaatame erinevaid väiksemaid finantsrikkumisi (ma rõhutan, et mingisuguseid suuri toetusmeetmete tingimuste mittevastavaid makstud toetusi praktiliselt ei ole ükski audit ühegi meetme puhul avastanud, väiksemaid finantsrikkumisi aga küll), siis näiteks möödunud aastal tehti otsused erinevate ettevõtete toetuste kohta mahus 2 miljardit, auditid on avastanud mitte abikõlblikke kulusid, mida on lubatud ettevõttel kanda ja mis on tegelikult tagasi nõutud, 0,57 miljonit krooni, see on murdosa, mis on ka ettevõtetel tagastatud.

Viimane küsimus: "Kuidas vastab EAS-i poolt jagatavate toetuste struktuur Eesti majanduse vajadustele?" Veel kord: EAS on täitmist korraldav asutus oma pädevusega, õigusega otsustada, kuid loomulikult lähtub EAS, kasutame seda mõistet, riiklikust tellimusest, mis on sätestatud eri strateegiates ja arengukavades, olgu selleks Eesti ettevõtluspoliitika, olgu selleks ekspordi- ja välisinvesteeringute tegevuskava "Made in Estonia", "Teadmispõhine Eesti" vm. Nendes kirjeldatud üldeesmärgid on majandusolukorra muutudes jäänud tegelikult samaks. Ikkagi ei ole need toetused mingisugused lausalised toetused, vaid neil on kolm põhieesmärki: suurendada ettevõtete tootlikkust, suurendada Eesti ettevõtete ekspordivõimekust ja sellega konkurentsivõimet ning motiveerida ettevõtete aktiivsemat innovatsioonitegevust. Ma lisaksin ka neljanda – ettevõtluse aktiivsuse kasv Eesti ühiskonnas. Majandusministeerium monitorib pidevalt oma haldusala strateegiate ja arengukavade ajakohasust ning teeb vajaduse korral korrek-

tiive poliitikate rakendusplaanides. Näitena võin tuua kas või ettevõtluse tugipaketi, mille me töötasime välja ühe sammuna, reageerimaks majanduskriisile. Kõik väljatöötatud toetuste liigid lähtuvad strateegias väljatoodud eesmärkidest ning panustavad nende eesmärkide saavutamisse. Kindlasti on võimalik veelgi suurendada toetuste mõju majandusele, parandades toetusskeemide mõju analüüsi ning täiustades toetuste jagamise protsessi. Loomulikult tahame me teha maksimumi, et toetuste jagamine oleks mõjus, ning kavatseme siin teha nii lühiajalisemaid kui ka pikemaaid horisonte silmas pidavaid samme, läbi arutades seda Riigikoguga, vajaduse korral Riigikogu komisjonidega, ettevõtete ühendustega. Nii et see on igati aktuaalne küsimus. Riigikontrolli auditit me oleme samuti kommenteerinud. Ma ei hakka siin seda väga põhjalikku tööd üle rääkima. Kui on küsimusi, siis kindlasti vastan ka neile. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister! Ma tänan teid! On üks küsimus. Georg Pelisaar, palun!

Georg Pelisaar

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea minister! See, mis te vastasite, oli suhteliselt põhjalik, aga EAS-i toetustega seotult jäävad mõned asjad natuke segaseks või arusaamatuks. Mulle teadaolevalt ei saa näiteks siimaani EAS-i toetusi taotleda leivatööstused, ilmselt ei ole siiani võimalik taotleda EAS-i toetusi maa-kaupluste renoveerimiseks, kuigi mitmed kauplused seetõttu maal kinni lähevadki, et nad ei suuda ennast tänapäevastada, käive on väike jne. Samas toodaksid väikesed pagari-tööstused kindlasti palju maitsvamat leiba, mitte sellist, mis püsib kaks nädalat või kauemgi värsket. Kuidas oleks võimalik, et toetused läheksid kõikidele valdkondadele lähtuvalt vajadusest, mitte ainult ettekirjutatud reeglitest lähtudes?

Juhan Parts

Aitäh selle tõeliselt hea küsimuse eest! Aga öelge mulle mõni ettevõtja, kellel ei oleks vaja veel rohkem raha! Ikka on vaja, ikka on mõni mõte, mida tuleks arendada või üritada teoks teha. Teisisõnu, mis puudutab ettevõtete otse-seid vajadusi, neid suuremaid kitsaskohti, siis

nende kitsaskohtade kaotamiseks me oleme pakkunud need erinevad poliitikad ja strateegiad, mille rakenduslik väljund on needsamad meetmed oma eesmärkidega ja oma võimalustega, mida me ettevõtetele pakume. Vaatame näiteks tehnoloogia arenduskeskuste meedet. Praegu on Eestis 8 tehnoloogia arenduskeskust, nende ümber on koondunud, ma usun, 100, võib-olla 150 Eesti ettevõtet. Mõned nendest sobivad suurepäraselt ka leivatööstustele. Ma tean, et pärmivabrik tegutseb ühes tehnoloogia arenduskeskuses – ka see on teatud mõttes toetus. Eksporditurunduse puhul me tavaliselt ei tee üldse piiranguid, selleks et teatada teatud ekspordikulude osas, motiveerida, et otsitaks eksporditurge. Siin ei ole piiranguid, piirangud on pigem jae-, hulgikaubanduse ja võib-olla kinnisvaraettevõtete puhul. Kui me räägime stardi- või kasvutoetustest, mis on mõeldud ettevõtluse aktiivsuse ja juba olemasolevate väikeettevõtete kasvatamiseks, siis me ei tee ka seal erilisi piiranguid, kuigi mõned on ette nähtud. See on mõneti majanduspoliitiline valik, aga väga suuri piiranguid seal ei tehta. Kui me räägime investeringutest tehnoloogiasse, siis paljuski on toiduainetööstuse puhul olnud võimalused ka Põllumajandusministeeriumi kaudu, arvestades nende seost põllumajandusega. Siin on püütud vältida dubleerimist. Eksporditoetuste puhul on jäänud ka Eesti avalikkuse kõrvu kuidagi kõlama, et on mingisugused lausalsed toetused, mis on kõigile avatud, muudkui tule ja küsi ning antakse raha pihku. Hoidku jumal selle eest! Me ei taha seda. Me tahame ikkagi teatud tingimuste või teatud arengutakistuste ületamiseks pakkuda just nimelt sellist rahalist praänikut ja seda on püütud vastavalt disainida.

Aseesimees Jüri Ratas

Nikolai Põdramägi, palun!

Nikolai Põdramägi

Aitäh, juhataja! Lugupeetud minister! Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse ehk EAS-i kaudu liiguvad tõesti suured rahasummad. Vähe sellest, et EAS-i toetust saavad ka viletsa maksedistsipliini ja maksuvõlgadega ettevõtted, pole harv juhtum, kui toetust saavad ettevõtted, kes sisuliselt seda ei vajaks. Kui ikka EAS-ilt tuleb näiteks 1- või 2-miljonilist toetust paluma ettevõtja, kes sõidab kohale mitu

miljonit maksva sõiduautoga, siis oleks ju lihtne vastus: vaheta see kallis auto odavam vastu, sõidab niisama kaua ja niisama kaugele, ja polegi sulle toetust vaja. Jätame selle raha sellele, kes seda rohkem vajab, näiteks noorele, ettevõtet alustavale ettevõtjale, kes pealegi saab vähemaga hakkama. Mida teie sellest arvate?

Juhan Parts

Aitäh! See sõltub, ütlen veel kord, nendest erinevatest ettevõtlusprogrammidest, sellest, millise programmi toetuse järele inimene selles imeilusas autos kas kohvrite või kraanaga tuleb, see sõltub ju sellest. Lõppkokkuvõttes, kui ma vaatan meie tehnoloogia arenduskeskuste programme, siis jumal temaga, sõitku mingi kallima džiibiga või millega tahes. Ma arvan, et see, mida me soovime sellest programmist saada Eesti majandusele, panna ettevõtjad ja meie teaduspotsentsiaal ühiselt töötama ikkagi suunatult turgude vajadustele, leidma uusi innovatiivseid valdkondi, on hoopis olulisem kui see, millise autoga see härra või proua parajasti sõidab. Küll olen ma nõus sellega, et kui ma vaatan neid koolitusmeetmeid, siis ka minul on teatud küsimused kindlasti nendele otsustajatele, keda ma just nimetasin, kelleks on ikkagi ennekõike EAS-i juhatas. Kuidas on võimalik olla nii pime, et mitte märgata, kas kõiki neid koolitusi ühele või teisele küsijale on mõtet anda? Siin on võimalik EAS-i juhatusel öelda ka lihtsalt ei, sest ettevõttel ei ole õigust seda toetust nõuda. Aga EAS-i juhatus peab jällegi kindlasti käituma nii, et arvestataks võrdse kohtlemise printsiipi, ta peab käituma läbipaistvalt ja ta peab olema suuteline ka oma otsust põhjendada. Kui ikkagi ettevõtja esitab projekti, mille abil ta loodab saada n-ö kergemat raha või vähendada kulusid, mille kaal on väike ja mille kohta on tõsisid küsimusi, siis professionaalne EAS-i töötaja peab ikkagi suutma selle ära hinnata. Rääkimata starditoetusest. Kui keegi tuleb starditoetust taotlema ja sõidab oma autoga, siis ma arvan küll, et võiks täiesti rahumeeli olla piisav see, et ilma pikemalt pabereid koostamata suunataks ta kuhugi teise asutusse.

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Rohkem küsimusi ei ole. Avan läbi-rääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Marek Strandbergi! Kaheksa minutit.

Marek Strandberg

Head kolleegid! EAS-iga seondub loomulikult väga palju erinevaid ja huvitavaid küsimusi ning osa neist haakub Riigikontrolli tehtud auditiga. Mitte et ma oleksin seda meelt, et Riigikontrolli audit on õige ja kõik see, mis EAS-is on tehtud, on vale, või vastupidi – seda asja ei saa üldse niimoodi käsitleda. Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus on olemasolevate seaduste, reeglite ja praktika kogum ja see, mille hiljaaegu avalikuks tulnud Riigikontrolli audit tekitas, oli väga tänuväärne diskussioon selle üle, milline peaks olema Eesti ettevõtluse toetamise tulevik. Loomulikult, niisugune lihtne tähelepanek, millise autoga sõidab see, kes arenguabi või alustamisabi küsima tuleb, on iseküsimus, kuid ma arvan, et me peame ettevõtluse riiklikest vahenditest arendamise puhul rääkima põhilisest, nimelt sellest, kust ettevõteted ise oma kasumi ja raha teenivad, s.o loomulikult riskimisest. Ilma riskita ei teki kasumit, ilma riskita ei teki uudseid lahendusi, ilma riskita ei leita uusi turge. Risk tähendab paratamatult ka seda, et osal võib minna hästi ja osal mitte nii hästi ja osal päris halvasti.

Küsimus on selles, kas sellise riskiva, tulevikku ja katsetamisse suunatud substantsiga, nagu on ettevõtted, sobib tegelema arendusettevõtte, toetusettevõtte EAS-i näol, mille põhikreodo on püüda olla väga konservatiivne, väga tagasihoidlik, väga hillitsetud ja justkui väga ettenägev valdkonnas, kus ettenägemist tegelikult olla ei saa – see on nimelt ettevõtlus. Turgude meeleva me kontrollida ei saa ja õnn on ettevõtluse üks oluline koostisosa. Tegelikult, kui me räägime, et me soovime näha innovatiivsemat tegevust ettevõtlusvaldkonnas, siis me peame ise ka muutma sellesama Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse ja selle aluseks olevad reeglid riskijulgemaks ja riskivabamaks. Vaid siis on võimalik korrektselt ja korralikult assisteerida ettevõtteid nende tegevuses.

Teine väga oluline punkt on see, kuidas paremal moel toime tulla ettevõtetega, kes orienteeruvad innovatsioonile. Ka Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse enda kompetents konk-

reetsetes tehnoloogia- ja arendusvaldkondades peab olema suurem kui pelk administratiivne võimekus toime tulla raha ja lepingutega. Kompetents peab olema selline, et EAS suudaks ilma ekspertideta omaenda töötajatega toime tulla päris paljude projektide tasuvuse ja perspektiivikuse hindamisega. See omakorda tähendab seda, et ka ametnikele ja töötajatele, kes sellega tegelevad, peavad olema vead lubatud rohkem kui praegu. Just nimelt vigade vältimisest tunneb asutust, kus tehakse formaalseid otsuseid ja kus võib-olla tulemused ei ole sellised, nagu me loodaksime.

Lihtsam lävend, astumaks sisse EAS-i rahastamisskeemidesse lihtsamate ideede kirjeldamisega või ka keerukamate ideede kirjeldamisega lühivormis, on see, mida me vajame. See on sama mudel, mida on aastaid juba kasutanud asutus Soomes, mida EAS sageli oma eeskujuks toob, nimelt Sitra.

Lõpetuseks, küsimus on milles? Kujutame ette Bill Gatesi aastakümneid tagasi, kui ta oma arvutiäri algust tegi, ja küsigem: kas selline inimene saanuks EAS-ist toetust? Tõenäoliselt mitte, nii nagu ka väga paljud teised, kellel on peas innovatiivsed mõtted, kuid kes sageli ei mahu administratiivsetesse ja bürookraatlikesse raamidesse. Enamik uuendusi ei mahu bürookraatlikesse ja administratiivsetesse raamidesse ja selle tõttu ongi põhjust need raamid üle vaadata. Mida kiiremini me seda teeme, seda kiiremini hakkavad need kümned ja sajad miljonid ning miljardid, mis meil ettevõtluse toetamiseks on, kuluma ja panustuma sisuliste, kasvavate ja arendatavate asjade sisse. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Rohkem kõnesoove ei ole. Sulgen läbirääkimised. Arupärimisele on vastatud.

13. Vaba mikrofoni

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased! Palun kõiki, kes soovivad esineda vabas mikrofonis, ennast registreerida pärast haamrilööki! Palun Riigikogu kõnetooli Toomas Vareki!

Toomas Varek

Austatud Riigikogu aseesimees! Head kolleegid! Mind ajendas täna kõnetooli tulema

just see kümne arupärimise arutamine, mida me siin praegu viie tunniga tegime.

Täna jõudsime me Riigikogu XI koosseisu viimase poole aasta tegemisteni. Iga esmaspäev toob midagi uut, eriti just nende arupärimiste kaudu. Täna oli meil kõne all kümme arupärimist, mis olid antud üle küll pool aastat tagasi, kuid need kõik olid väga aktuaalsed. Teema, mis puudutab energeetikat, on kogu maailmas esimesel kohal. Kõik arutavad ja mõtlevad, kes haldab energeetikat ja millise hinnaga energiat edasi müüakse. Samad mured ja probleemid on ka meil.

Jah, igal medalil on kaks külge. Üks küsib, teine vastab, üks näeb asja ühest vaatevinklist, teine näeb asja teisest vaatevinklist. Täna Vabariigi Valitsuse esindajad (ministritele kõigepealt suur tänu, et nad meie küsimustele vastasid) pidasid meie küsimusi rumalaks või viibutasid näppu, et ärge selliseid küsimusi küsige. Nii ei tohiks ju! Me oleme astunud valimiseelsesesse õhkkonda, kuid need arupärimised ei ole seotud valimiseelse õhkkonnaga. Me oleme toonud siia arupärimiste kaudu ainult pisku nendest muredest ja probleemidest, mida oleks vaja avalikkuse ette tuua. Meil jääb kindlasti opositsiooni poole pealt kahe silma vahele hulgaliselt teemasid, mida tuleks siin puldis arutada ja väga tõsiselt arutada. Näiteks, millest on tingitud, et on olnud vaja tõsta makse, miks on kaubad kallimaks läinud, elekter on kallimaks läinud, toasoe on kallimaks läinud? Millest on tingitud see, et meie riigieelarvesse ei laeku nii palju makse, kui algul konservatiivses eelarves planeeriti? See on valitsuse planeeritud ja kavandatud tegematajätmine.

Siin on lihtsalt märgist mööda lastud.

Tahan ära märkida teemad, mis puudutavad kohalikku omavalitsust. Ka selliseid arupärimisi oli täna mitmeid. Need on meile kõigile väga kodulähedased ja südamelähedased teemad, sest igal erakonnal on oma valijategrupp. Täpselt samuti käib ka koalitsioon valijatega kohtumas, kindlasti tõstetakse üles samad teemad, mida tõstatavad opositsioonierakondade valijad, aga koalitsioon püüab nendest teemadest üle minna ja süüdistada opositsiooni. Opositsioon peab olema aktiivsem ja tooma need kitsaskohad välja.

Miks vähendati Maksu- ja Tolliametis töötajate arvu, seda enam, kui meil on vaja rohkem makse saada just raskel ajal, kui on roh-

kem maksupettusi, kõrvalehiilimisi, on vaja rohkem tuge ja abi ettevõtjatele, kui makse ei suudeta maksta? Miks tehti nii, et Maksu- ja Tolliametis kaadrit vähendati? Seda teemat oleme me ka varem üles tõstnud. Või võtame kogu selle abipaketi, mida me täna siin väga pikalt arutasime. Kui palju oli arutluse all ettevõtete saneerimise valdkond? Kas ettevõtete saneerimisele on nii palju abi antud, kui oli vaja? Ma tean oma valimispiirkonnast Lääne-Virumaal tublisid ettevõtjaid, kes püüdsid saneerimiskava abil oma ettevõtet ellu jätta – see ei õnnestunud. Nad pidid leidma välisinvestoreid, väljastpoolt tulijaid, kes tulevad uuteks omanikeks.

Muret tekitavad ka meie infotehnoloogilised arengud. On positiivne, et me oleme tugev riik infotehnoloogilise taseme poolest. Kuid samas, kogu küberneetiline kaitse tekitab tõsisid probleeme. Võtame kas või e-kooli, mis on viimaste päevade kuum teema. Ei suudeta e-kooli avada, ei suudeta e-kooli kaudu suhelda. Või e-tervis, mis lekib. Julgen ka e-valimisi välja tuua. Digitelevisiooniga on tõsisid probleemid, eriti maapiirkondades, kus inimesed ei näe kõiki uudiseid, ei saa kätte kogu teavet, mida oleks vaja.

Lõpetuseks, sõbrad, tahan öelda, et opositsioon kindlasti jätkab arupärimiste esitamist nendel teemadel. Lahendus ei ole see, et ainult laenude abil tuleks edasi minna, kui me räägime viimasest teemast, et tahetakse 10 miljardit laenu võtta või võtta kasutusele teatud reservid. See ei ole ainuke lahendus, seda tuleb tõsiselt analüüsida. Kui tahetakse konservatiivset eelarvet tasakaalustada põhiseaduse muutmise kaudu, siis ollakse valel teel. Keskerakonna fraktsioon ei toeta teemat, mis puudutab põhiseaduse muutmist. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Rohkem kõnesoove ei ole. Ma täna teid, head ametikaaslased! Täna istung on lõppenud. Täna ja jõudu teile teie töös!

Istungi lõpp kell 20.13.

Istungi kestus 5 tundi ja 13 minutit.

Juhataja

E. Ergma
Riigikogu esimees

XI RIIGIKOGU STENOGRAMM

VIII ISTUNGJÄRK

Teisipäev, 14. september 2010
Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Söödaseaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu (777 SE) teine lugemine

Istungi rakendamine

Aseesimees Keit Pentus

Tere hommikust, austatud ametikaaslased! Alustame Riigikogu täiskogu VIII istungjärgu esimese töönädala teisipäevast istungit. Kõigepealt on võimalus üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Esimesena kutsun Riigikogu kõnetooli Mai Treial!

Mai Treial

Austatud juhataja! Head kolleegid! Koos kolleeg Ester Tuiksooga annan üle arupärimise sotsiaalminister Hanno Pevkurile. Arupärimine on elektrooniliste sigarettide, vesipiipude ja huuletubaka ohutuse kohta. Samasisulise arupärimise, mis oli esitatud 15. mail s.a, võtsin menetlusest tagasi. Arupärimisele vastamise tähtaeg oli 13. september 2010, kuid sotsiaalministri komanderingus viibimise tõttu ei oleks ta saanud sellele eile vastata. Saavutasime ministriga kokkuleppe, et arupärimisele saame vastuse juba lähiajal.

Pisut tutvustuseks. Ei ole kellelegi saladus, et päris laialdaselt on levimas e-sigarettide, vesipiipude ja huuletubaka kasutamine. Samas on mitmete riikide teadlased avaldanud meedias seisukohti, millega näiteks e-sigarettide ohutus on seatud kahtluse alla. E-sigarettide müüjad soovivad neid tervisliku alternatiivina päris suitsule, sest nikotiini saavat sisse tõmmata ilma tõrva, tubaka või süsinikdioksiidita. Eesti tubakaekspert Andrus Lipand on öelnud, et e-sigareti jõulises turuletulekus peitub mitmeid ohtusid, sest juba on müügile tulnud sinna sobivad nikotiinikapslid, mis on tervist kahjustavad. Tundes muret inimeste ter-

vise pärast, on arupärijatel sotsiaalministrile seitse küsimust. Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Lugupeetud kolleegid! Kui teil on vältimatuid jutuajamisi, mida kõva häälega Riigikogu saalis rääkima peab, siis juhataja võib alati võtta viieminutilise vaheaja. Küll aga on mul palve, et kui need jutuajamised nii vältimatud ei ole, siis me võiksime istungiga edasi minna. Suur tänu! Palun nüüd Riigikogu kõnetooli kolleeg Kadri Simson!

Kadri Simson

Head kolleegid! Keskerakonna fraktsiooni nimel annan üle käibemaksuseaduse ja ravi-kindlustuse seaduse muutmise seaduse eelnõu. Eelnõu eesmärk on langetada ravimite käibemaksu ning võimaldada pensionäridele ja 4–16-aastastele lastele 90%-list soodustust kõikide haigekassa ravimite loetelus olevate ravimite ostmisel ning nii parandada nende ravimite kättesaadavust ja elanikkonna tervist. Te kõik mäletate, et aastal 2008 otsustas koalitsioon tõsta ravimite käibemaksu 5%-lt 9%-le. See tõi aastas eelarvesse 135 miljonit krooni lisaraha ravimite käibemaksu näol, aga nõudis haigekassa niigi pingelisest eelarvest ca 90 miljonit krooni. Praegu me teeme ettepaneku langetada käibemaks 5%-le, mis vabastaks ka haigekassa vahendeid ning annaks eakatele inimestele ja lastele võimaluse saada ravimeid 90%-lise soodustusega. Miks me seda teha julgeme? Sellepärast, et Eesti patiensendi omaosalus ravimite eest tasumisel on ligi 50%, ületades Euroopa keskmist üle 7 korda. Me leiame, et inimeste tervise arvel eelarvet täita ei ole õige. Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Võtsin Riigikogu juhatuse nimel vastu ühe seaduseelnõu ja ühe arupärimise. Kui seaduseelnõu vastab meie kodu- ja töökorras sätestatud, siis otsustatakse selle menetluse võtmine

kolme tööpäeva jooksul. Kui ka arupärimine vastab kõigile seaduses ettenähtud sätetele, edastatakse see viivitamatult adressaadile.

Nüüd on mul kaks teadet. Homme, kolmapäeval, s.a 15. septembril osalevad Riigikogu infotunnis järgmised valitsusliikmed: haridus- ja teadusminister Tõnis Lukas peaministri ülesannetes, põllumajandusminister Helir-Valdor Seeder ja välisminister Urmas Paet. Teine teade: Riigikogu esimees on edastanud Riigikogu liikmete esitatud kolm arupärimist sotsiaalminister Hanno Pevkurile.

Head kolleegid! Teeme kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 85 Riigikogu liiget, puudub 16. Võime asuda tänase päevakorra punktide käsitlemise juurde.

1. Söödaseaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu (777 SE) teine lugemine

Asesimees Keit Pentus

Täna päevakorras olev eelnõu on Vabariigi Valitsuse algatatud söödaseaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu. Algab teine lugemine. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli maaelukomisjoni esimehe Kalev Kotkase!

Kalev Kotkas

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Maaelukomisjon arutas Vabariigi Valitsuse algatatud söödaseaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu 777 teist korda oma 13. septembri istungil. Eelnõu esimene lugemine täiskogus toimus 16. juunil s.a. Muudatusettepanekute laekumise ajaks esitas Erakonna Eestimaa Rohelised fraktsioon ühe muudatusettepaneku, maaelukomisjon koos Põllumajandusministriumini esindajatega sõnastas lisaks neli muudatusettepanekut.

Maaelukomisjoni muudatusettepanekud puudutavad põllumajandusministrile volituskorraldusnormi andmist erisööda märgistamise nõuete kehtestamiseks, seaduse jõustumise tähtaja muutmist 1. septembrilt 15. oktoobrile s.a. Samuti teeme ettepaneku taimkaitsevastandusest välja jätta see osa, mis reguleerib puidu või puidust toodete, mida on töödeldud metüülbromiidiga, märgistamist puidumärgiga, kuna selle taimkaitsevahendi kasutamine on alates

18. märtsist keelatud. Meie viimane muudatusettepanek täpsustab riigilõivuseaduses riigilõivu määra kehtestamist turustamisotstarbelise loomakasvatuse saaduse tootmise eesmärgil segasööda tootmise korral. See tähendab, et me täpsustasime sõnastust ja riigilõivu määr jäi samaks. Kõik need neli muudatusettepanekut kiideti heaks konsensusega.

Erakonna Eestimaa Rohelised fraktsiooni ettepanek käsitleb tarbija teavitamist loomset toidust, mille tootmisel pole kasutatud GMO-d sisaldavat sööta. Eelnõu algataja ettepanekut ei toetanud, kuna kehtiv toiduseadus lubab toidumärgistuses näidata mis tahes lisateavet, mida tootja või pakendaja vajalikuks peab, aga see info ei tohi eksitada ja peab olema kontrollitav. Ettepanekuga lisatav säte üksnes kor-daks olemasolevat regulatsiooni ning vastupidi soovitud üllale eesmärgile võib külvata hoopis segadust. See ettepanek komisjonis heakskiitu ei leidnud (2 poolt, 3 vastu, 3 erapooletut).

Maaelukomisjon otsustas teha Riigikogu täiskogule ettepaneku Vabariigi Valitsuse algatatud söödaseaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu 777 teine lugemine täna lõpetada ning kui teine lugemine täna lõpetatakse, siis kolmas lugemine teha homme, 15. septembril ning eelnõu seadusena vastu võtta. Aitäh!

Asesimees Keit Pentus

Aitäh! Teile on vähemalt üks küsimus. Küsimuseks saab sõna kolleeg Väino Linde. Palun!

Väino Linde

Aitäh, hea istungi juhataja! Hea ettekandja! Sa väga elegantselt libisesid mööda sellest roheliste neljandast muudatusettepanekust, öeldes, et see võib külvata segadust, aga ma hea meelega siiski kuulaksin veel korra sinu põhistsust, millest tulenevalt võib ühe niisuguse sätte lisamine sellesse seaduseelnõusse tuua segadust laiemas mõttes. See ei ole kohustuslik, aga ikkagi nähakse ette märkida ka söötade puhul, kas selles on kasutatud geneetilist muundatud organisme või mitte.

Kalev Kotkas

Täna küsimuse eest! Proovin selgitada. Toiduseadus nõuab, et kui liha tootmiseks on kasutatud GMO-d sisaldavat sööta, siis peab

see olema ka pakendil märgitud. Kui seda ei ole märgitud, siis järelikult sellist sööta ei ole kasutatud. Kui roheliste ettepanekut arvestada ja lubada sellist võimalust, et meil on müügil kolme tüüpi märgistusega liha, ühe peale on märgitud, et liha tootmiseks on kasutatud GMO-d sisaldavat sööta, teise peale on märgitud, et liha tootmiseks ei ole kasutatud GMO-d sisaldavat sööta, ja kolmas liha on ilma märgistusega, siis tarbija ei oska võtta seisukohta, kuidas sellesse lihasse suhtuda. Lisaks peab olema kontrollitav, kas GMO-d sisaldavat sööta on kasutatud või ei ole. Mahe-tootjate puhul Põllumajandusamet seda kontrollib ja probleeme ei ole, tavatootjate puhul sellist kontrolli ei ole.

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh! Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, lugupeetud ettekandja! Vabandust, hea ettekandja! Valdur Lahtvee! Kas teil on küsimus või sõnavõtt? Küsimuseks sõna Valdur Lahtveele. Palun, Valdur Lahtvee!

Valdur Lahtvee

Aitäh! Palun vabandust märguandmisega hilinemise pärast! Küsimus ettekandjale on selline. Kas ma sain teie viimasest vastusest õigesti aru, et selle deklaratsiooni puhul, mida nõutakse praegu toiduseaduse alusel, kui loomse toiduaine kasvatamisel on kasutatud GMO-d sisaldavat sööta, kontroll praegu Eesti riigis puudub? Kontroll sel puhul, et avastada rikkumine, kui ei deklareerita, aga tegelikult on kasutatud GMO-d sisaldavat sööta.

Kalev Kotkas

Täna küsimuse eest! Minule teadaolevalt süsteemne kontroll puudub. Kontroll on valikuline.

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh! Nüüd rohkem küsimusi ei ole. Kas on soovi pidada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Vaatame läbi seaduseelnõu 777 kohta laekunud viis muudatusettepanekut. Esimese muudatusettepaneku esitaja on juhtivkomisjon ja ühtlasi on juhtivkomisjon seda ettepanekut täielikult arvestanud. Teise muudatusettepaneku esitaja on samuti juhtivkomisjon. Ka kolmanda muudatusettepaneku esitaja on juhtivkomisjon. Neljanda muu-

datusettepaneku on esitanud Erakonna Eestimaa Rohelised fraktsioon, juhtivkomisjon seda ettepanekut arvestanud ei ole. Valdur Lahtvee, palun!

Valdur Lahtvee

Fraktsiooni nimel palun seda ettepanekut saalis hääletada.

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh! Alustame hääletamise ettevalmistamist.

Panen hääletusele neljanda muudatusettepaneku, mille esitaja on Erakonna Eestimaa Rohelised fraktsioon ning mille juhtivkomisjon on jätnud arvestamata. Palun hääletada!

Muudatusettepanekut toetas 4 Riigikogu liiget, vastu oli 46 Riigikogu liiget ning 1 liige jäi erapooletuks. Muudatusettepanek ei leidnud toetust.

Viimane muudatusettepanek on viies muudatusettepanek, mille on esitanud juhtivkomisjon.

Oleme läbi vaadanud kõik söödaseaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu kohta laekunud muudatusettepanekud. Seaduseelnõu 777 teine lugemine on lõpetatud.

Head kolleegid! Meie tänane istung on lõppenud, töö jätkub komisjonides.

Istungi lõpp kell 10.15.

Istungi kestus 15 minutit.

Juhataja

K. Pentus
Riigikogu aseesimees

XI RIIGIKOGU STENOGRAMM

VIII ISTUNGJÄRK

Kolmapäev, 15. september 2010

Kell 13.00

S i s u

Infotund

1. Õppekava
2. Tööpuuduse likvideerimine maal (põllumajanduses ja kalanduses)
3. Hindade tõus
4. Kõrgharidus
5. Küsimused

Istungi rakendamine

1. Söödaseaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu (777 SE) kolmas lugemine

2. Kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduse eelnõu (366 SE) teise lugemise jätkamine

Infotund

Aseesimees Keit Pentus

Tere päevast, austatud ametikaaslased! Tere päevast, lugupeetud ministrid! Alustame 15. septembri infotundi. Kõigepealt teeme kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 39 Riigikogu liiget, ei registreerunud 62 rahvasaadikut.

Tänases infotunnis on registreeritud neli teemat. Ministritest osalevad infotunnis peaministri ülesandeid täitev haridus- ja teadusminister Tõnis Lukas, põllumajandusminister Helir-Valdor Seeder ja välisminister Urmas Paet. Võime nüüd asuda küsimuste juurde.

1. Õppekava

Aseesimees Keit Pentus

Esimesena saab küsimuseks sõna Evelyn Sepp ja küsimus on Tõnis Lukasele. Palun!

Evelyn Sepp

Aitäh! Austatud minister! Uue õppekava teemadel on teiega kirj vahetust ja arutelu peetud pikka aega. Ka mina olen teiega terve suve sellel teemal pikka ja põhjalikku kirja-

vahetust pidanud, nagu ka kultuuriministriga. Kui me vaatame kehalise kasvatusaainekava, mille te olete uue õppekavaga kehtestanud, siis näeme seal nelja põhiainet: kergejõustik, pallimängud, võimlemine ja suusatamine. Kui me vaatame seda suve ja vaatame ka viimast kümme aastat, siis näeme, et selle suve jooksul on igas kuus uppunud kolm inimest. Me oleme umbes kümne aasta taguses ajas tagasi. Minu küsimus on selline: mis on takistanud ujumise algõpetust võtta tõsisemalt, seada seda prioriteetsemaks kui seni ja võtta ta kehalise kasvatusaainekava raames põhiõppeainete hulka?

Tõnis Lukas

Austatud juhataja! Lugupeetud küsija! Ka uutes õppekavades on ujumisel kindel koht ning esimesel ja teisel põhikooliastmel võib koolis ujumisega tegelda õppe-eesmärke saavutades. Teise kooliastme lõpuks peab olema ujumise õppekava läbitud nii, et õpilane pärast selle kursuse läbitemist suudab ujuda vabalt valitud stiilis 25 meetrit. Ujumine on õppetee hulgas nii põhikooli esimeses kui ka teises astmes, see on siin välja kirjutatud, on rõhutatud ka tundide mahtu, mis ujumisõpetusele tuleb kasutada, lisaks sellele võib kool vabaks jäetud tundide arvu piires ujumisõppe mahtu veel suurendada.

Aseesimees Keit Pentus

Täpsustavaks küsimuseks saab sõna Evelyn Sepp. Palun!

Evelyn Sepp

Aitäh! Austatud minister! Teie teate seda niisama hästi kui mina, et nendes kooliastmetes on ette nähtud ujumisõpetuseks 24 koolitundi. 25 meetri ujumine, kui seda ka tehakse, ei näita kindlasti mitte ujumisostust. Samas on aruteludel Kultuuriministeeriumiga olnud pikka aega üleval küsimus, miks ei ole õppekava täitmiseks ette nähtud spetsiaalne rida haridusministeeriumi eelarvesse (see vaidlus

peeti vist 2004. aastal). Kas te kaaluksite siiski tundide arvu suurendamist, tõstmist eri kooliastmetesse ja selle õpetuse täies mahus riigieelarvelisele rahastamisele võtmist? Mis on teid seni takistanud seda tegemast?

Tõnis Lukas

Aitäh! On neid koole, kus kooli õppekavas on ujumine sees ka hilisematel kooliastmetel. Mis puudutab 24 tunni piisavust, siis nii ujumistreenerite kui ka kehalise kasvatusõpetajate arvates on 8–24 tunniga võimalik, vastavalt õpilase võimetele ja huvidele, vastavalt klassikomplekti suurusele, ujumisoskus selles kooliastmes nõutaval tasemel omandada. Mis puudutab üldse laste kehalist tublidust, siis ega kogu seda raskust ei saa panna kooli õlule. Nii omavalitsused kui ka lastevanemad püüavad leida võimalusi, kuidas ujumisvõimalusi ära kasutada nii talvel ujulates kui ka suvel vee kogudes. See on mõistetav ja selleks ma kutsun kindlasti üles. Te viitasite ka kurvale statistikale. Te teate väga hästi, et osaliselt on uppumised seletatavad oludega, küll päästevahendite vähese kasutamise, küll muude asjadega. Enamasti on see väärtushinnangute ja kasvatusõpetuse küsimus. See, kui näiteks vanaisa purjus peaga tiiki ära upub, ei tulene sellest, et lapselapsel on koolis olnud vähe ujumistunde või et ta ei ole piisavat ujumisoskust omandanud.

Aseesimees Keit Pentus

Teine täpsustav küsimus Evelyn Sepalt, palun!

Evelyn Sepp

Aitäh! Ma küsin veel kord täpsustuseks üle: mis on teid takistanud lisamast veeohutus- ja ujumisõpet kui ainet kohustuslike põhiainetes hulka kehalise kasvatusõpetuse ainekavas?

Tõnis Lukas

Aitäh! Ujumine on mõlemas nimetatud kooliastmes, esimeses ja teises, teemade hulgas, mis on täpselt samamoodi rõhutatud kui muud, esimesel astmel on seitse, teisel astmel kaheksa teemat. Nii et ujumine on õppekavas olulisel kohal. Muidugi arendatakse kehalise kasvatusõpetuse tundides ka muid oskusi, aga nagu ma ütlesin, valitud ainemahu piires saavad koolid vastavalt võimalusele ka ujumistundide

mahtu suurendada. Osa koole on seda teinud. Mis puudutab üldse õppekava mahtu, siis te teate niisama hästi kui kõik, et selle üle, kui palju kohustuslike tunde on õppekavas võimalik panna, on palju vaidlusi. Koolide õppekavas on ka teised ained lisaks kehalisele kasvatusõpetusele ja ka nemad tahavad oma tunni- ja tunde mahtu täis saada. Nii et tõepoolest, mingi ühtlane tunni- ja tundeplaan peab Eesti riigis olema. Aga uskuge mind, ujumisel on kehalise kasvatusõpetuse tundides oma koht täiesti olemas.

Aseesimees Keit Pentus

Selle teema kohta on neli kohapeal registreeritud küsimust. Esimesena saab küsimuseks sõna Heimar Lenk. Palun!

Heimar Lenk

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Härra minister! Mul on selline küsimus. Enne valimisi kuuleb alati selliseid imeasju. Minu teada olete teie ministriks oleku ajal rääkinud ikka sellest, et meil on vaja kõrghariduses hoida suund rohkem tasulise hariduse poole. Mõni päev tagasi kuulsin ma järsku teie erakonnakaaslase, kõrge riigiametniku suust, et oleks vaja minna tagasi tasuta hariduse juurde. Kas seda loosungit on mõeldud märtsikuuni üleval hoida või on teie minister võtnud uue suuna, et minna Eestis kiiresti ja seitsmepeniikoormasabastega tasuta kõrghariduse poole?

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh! Hea küsija ja vastaja! Ma juhin tähelepanu, et teema, mida me hetkel käsitleme, on õppekava. Ma palun püsida selle teema raames! Nüüd, hea minister, on teil võimalus vastata, aga kuna küsimus ei puudutanud otseselt teemat, siis on võimalus ka mitte vastata.

Tõnis Lukas

Ma pean ikkagi oma kohuseks sellele küsimusele vastata. Härra Lenk! Te olete tuntud propagandist ja sellena läbi löönud eri režiimide tingimustes. See, kuidas te väga sujuvalt suudate ujumisõpetuse teemasse tasuta või tasulise kõrghariduse teema põimida, on muidugi kadestamisväärne. Ma loodan, et te oma oskusi Eesti riigi vastu ei kasuta. Mis puudutab tasulisest õppest rääkimist, siis ei ole mina ialgi olnud üldise tasulise kõrghariduse pool-

daja. Kui te tahate sellel teemal tõsiselt rääkida, siis täna on üks selline küsimus siin info-tunni plaanis. Kindlasti tuleb väga tõsiselt käsitleda kõrghariduse küsimusi, nii õppekulude katmist ülikoolidele riigi poolt kui ka üliõpilaste sotsiaalseid garantiisid. Võin öelda, et kui me säilitame praeguse riikliku koolitustellimuse mahu, mida me oleme paar aastat säilitanud, tingimustes, kus gümnasistide-lõpetajate arv väheneb, siis me liigume praegu tõesti tasuta kõrghariduse poole. Igast aastakäigust saab järjest suurem hulk noori tasuta kõrgharidust. Kui see rütm säilib, siis 2015. aastal oleme me 100%-lise tasuta kõrghariduse juures.

Aseesimees Keit Pentus

Mailis Reps, palun!

Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea minister! Ma loodan, et keegi meist siin saalis ei kasuta oma oskusi riigi vastu, me oleme selleks andnud lausa vande, ma loodan, et ka teie olete seda teinud. Õppekavaga seoses sooviksin ma natuke täpsemat ülevaadet, kui üldsusel praegu on, selle kohta, mis kajastub 2011. aasta eelarves seoses uue õppekavaga. Kahjuks oleme kuulnud selliseid, ütleme, loosungi tasandil jutte või väga üldist juttu eelarvest, aga kuna järgmisest õppeaastast peavad rakenduma I, IV, VII ja X klassis uued õppekavad, sooviksin ma teada, millises mahus tuleb selleks ka tuge (õpikute ettevalmistus, e-vahendid jne).

Tõnis Lukas

Aitäh väga hea küsimuse eest! Mõnes mõttes ongi meie rollid erinevad. Mina ei pea käsitlema asja ainult loosungite tasemel, sellepärast et mul on informatsiooni ka taotluste kohta järgmise aasta eelarvesse ja läbirääkimiste käigu kohta. Järgmise aasta eelarves on täiendavaid vahendeid õpikute tellimiseks iga õpilase kohta vastavalt lisaks 20%. Nii et õppevahendite ja õpikute finantseerimine uuele õppekavale üleminekul kasvab, nii nagu me oleme kokku leppinud. Lisaks sellele on kavas algatada loodus- ja täppisteaduste ainete jaoks, just konkreetselt nende õppeainete jaoks õppevahendite muretsemiseks riiklik programm ja seda ka rahastada. Aga ühe uudise võin tuua eilsest päevast: valitsus leppis kokku, et suurendatakse omavalitsustele tehtavaid haridus-

eraldisi, mis lähevad just nimelt õppekulude finantseerimiseks, õppekeskkonna loomiseks ja koolis töötavate inimeste tasustamise jaoks. Neid vahendeid on suurendatud olulisel määral. Praegu käivad omavalitsustega läbirääkimised, kui täpselt nende kasutamine fikseeritakse, aga omavalitsustel on seaduse alusel võimalik kasutada õppekeskkonna loomiseks, kaasa arvatud õppevahendite hankimiseks, õpetajate täienduskoolituseks, ütleme siis, uuele õppekavale üleminekuks ka uusi vahendeid.

Aseesimees Keit Pentus

Jaak Aab, palun!

Jaak Aab

Täna, austatud juhataja! Hea minister! Minu küsimus täpsustab teie vastust. Väga hea on kuulda, et ministeerium on arvestanud ja ka valitsuse arutelul on arvestatud sellega, et uus õppekava nõuab õppekeskkonna parandamist. Põhiliselt peavad sellega tegelema koolipidajad koos nende koolidega. Enamikus on koolipidajad omavalitsused. Te ütlesite, et õppekeskkonnaks nähakse vahendid ette. Saate te nimetada ka mingeid summasid, kui suures ulatuses seda tehakse, ja kas siin olete te läbirääkimistel ühel meelil omavalitsustega või näevad omavalitsused ette suuremat vajadust, kui teie pakute?

Tõnis Lukas

Aitäh! Õppekeskkonna jaoks on vahendeid ette nähtud kogu aeg. Siin tuleb vahet teha, kas jutt on investeringutest või on jutt nendest summadest, mis antakse omavalitsuse kättesse eraldistena, millest osa on fikseeritud õpetajate palkade alammäära maksmiseks. Aga seal on ka nn lõtk, mis fikseeritakse ja mida koolid saavad vabalt täiendavalt kasutada õppekeskkonna ja tegevuste finantseerimiseks koolis. Mis puudutab investeringute poolt, siis järgmisel aastal tõepoolest lähevad haridusinvesteringud suurelt osalt rõõmustavalt üldharidusse, nii Riigi Kinnisvara AS-i rahastamisel kui rahastatakse ka saastekvootide müügist tulenevatest vahenditest ja seda nii riigikoolides kui ka omavalitsuskoolides. Mis puudutab omavalitsustele ehk koolipidajatele suunatud riiklikke eraldisi, siis ma ütlesin, et lisaks praegustele tuleb siin selge tõus. See raha jaguneb omavalitsuste vahel nagu ikka:

suuremad saavad rohkem, väiksemad saavad vähem. See on just nimelt selle lõtku tõus, mida ei kirjutata väga konkreetset ette, see on mõeldud koolipidaja ülesannete täitmiseks, mida koolid saavad vabamalt kasutada. Muidugi, minu huvi on fikseerida valitsuse määru-sega konkreetset, et seda raha peab just hari-duskuludeks kasutama, mitte mujal. See sum-ma võib mõne miljoni võrra eelarve kokkukir-jutamisel muutuda, see saab teatavaks konk-reetselt järgmisel nädalal, kui valitsus eelarve vastu võtab.

Aseesimees Keit Pentus

Õppekavade teema raames saab viimaseks küsimuseks sõna Jaan Kundla. Palun!

Jaan Kundla

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud mi-nister! Siin saalis oleme rääkinud laskmise õpetamisest ja lasketiirudest koolides. Minu küsimus on selles, milline roll, milline osa on uutes õppekavades laskmise õpetamisel kooli-des.

Tõnis Lukas

Aitäh väga hea küsimuse eest! Laskmine ei ole algkoolis, põhikooli esimeses ega teises astmes muidugi rõhutatud teema. See ei ole ka kehalise kasvatusena rõhutatud teema. Selle tõttu see õppekavas näiteks ujumise või mõne muu valdkonnaga võrreldav ei ole, kui see teie küsimus haakida selle üldise küsimuse külge. Küll aga on laskmisega võimalik tegel-da nii riigikaitseõpetuse raames kui ka siis, kui kool hilisemates kooliastmetes selleks leiab kehalise kasvatusena raames, n-õ vabade tundide arvel võimaluse, kui lasketiir on lähedal ja või-malus on seda korraldada. Aga seda otsustab iga kool eraldi. See ei ole õppekava kohustus-lik komponent ühelgi üldhariduse astmel.

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh! Lõpetan selle teema käsitlemise.

2. Tööpuuduse likvideerimine maal (põllumajanduses ja kalanduses)

Aseesimees Keit Pentus

Järgmine teema on tööpuuduse likvideeri-mine maal, põllumajanduses ja kalanduses.

Küsimuseks saab sõna Mark Soosaar ja küsi-mus on Helir-Valdor Seederile. Palun!

Mark Soosaar

Lugupeetud juhataja! Hea põllumajandus-minister Helir-Valdor Seeder! Meie ühine probleem siin riigis on tohutu töötute armee. Mitte ainult 100 000 meest või naist, kes on töötud, ei ole probleemiks, vaid ka nende pere-konnad. Eestis on olemas kaks suurt ressursi. Üks ressurss on võssa kasvanud endised põl-lumajandusmaad, hooldust vajavad metsad, pooltühjad rannakülad, ja teisel poolel, nagu ma juba ütlesin, on 100 000 töö järele sügelevat kätepaari. Mida teeb Põllumajandusminis-terium selleks, et need kaks ressursi kokku viia?

Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Kõigepealt, statistika järgi oli 2010. aasta teise kvartali seisuga tööpuudus Eesti linnades 19,7% ja maal 15,8%. Ma ei taha sellega öelda, et siit peaks tegema mingi tõsise järelduse, justkui maal oleks tööpuudust vä-hem, sest tegelikult enamik töökohti asub nii või naa linnades ja suur osa maainimestest peab linnades tööl käima. Seetõttu selline la-hutamine meid väga palju ei aita. Aga konk-reetselt teie küsimusele vastates: jah, me ole-me päris palju meetmeid võtnud just nimelt loodavaid töökohti silmas pidades ja enamik toetusi, investeringutoetusi ja meetmeid on suunatud töökohtade loomisele. Kuigi peame tõdema, et väga paljudel juhtudel investering suurendab tootmise efektiivsust ja säilitab n-õ ettevõtja jätkusuutlikkuse, aga võib vähendada töökohti. Nii et see on ka omaette probleem, investeerimispoliitika abil me tegelikult töö-kohti vähendame. Metsad on tõepoolest üks ressurss. Otseselt metsanduspoliitika Põlluma-jandusministeeriumi valitsemisala alla ei kuu-lu, sellega tegeleb Keskkonnaministeerium, aga ka siin me oleme ühise põllumajandus-poliitika toetusi – ühena vähestest Euroopa Liidu liikmesriikidest – suunanud metsadesse, Natura metsaaladele, ja on veel mitmeid teisi meetmeid. Nii et me oleme kõikide nende toetusmeetmete puhul silmas pidanud just nimelt uusi, loodavaid töökohti ja eelkõige neid töökohti, mis on n-õ jätkusuutlikud ja mis on ka innovatiivsed.

Aseesimees Keit Pentus

Esimene täpsustav küsimus Mark Soosaarel, palun!

Mark Soosaar

Aitäh esimese vastuse eest! Tegelikult võib see arv olla isegi palju suurem. Sellepärast, et võib-olla 100 000 või isegi rohkem Eesti inimest on tööpuuduse tõttu läinud tööle välismaale. Üsna paljud nendest ongi läinud tööt-singutele just küladest ja ääremaadelt, kus tööd ei ole. Nii mõnigi mees või naine, kes võiks oma koduküla põllul maasikaid korjata, teeb seda hoopis Soomes või mõnes teises riigis. Tõenäoliselt tuleks ka selle peale mõelda, kuidas need inimesed kodumaale tagasi tuua. Eile helistas mulle üks kartulikasvataja Pärnumaalt Häädemeestest. Teatavasti kasvavad seal liivases pinnases kurgid ja kartulid väga hästi. Ta oli kuulnud, et Venemaa tahab osta 5 miljonit tonni kartuleid. Tema küsimus oli see, kas Eesti ei saaks midagi ette võtta, et me saaksime oma põllumajandustooteid idanaabrile paremini müüa.

Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Nendest töökohtadest veel niipalju, et me oleme ka teid huvitavas valdkonnas, mis puudutab kalandust, eraldi rakendanud kalanduspiirkondade arengu meedet. Eesti on jagatud kaheksaks kalanduspiirkonnaks. 400 miljonit krooni suunatakse sadamate korrastamiseks, kalade esmatöötlemiseks, hoiustamisvõimaluste laiendamiseks jne. Kõik see teenib tegelikult uute töökohtade loomise eesmärki. Aga jah, maapiirkondades on tööpuudus tõsine probleem, nii nagu maa-ettevõtjatele on probleem ka kvalifitseeritud tööjõu puudus. Erialaspetsialistide puudus on maal väga oluline, seda on tööandjad rõhutanud Põllumajandusministeeriumiga suheldes. See on vastastikune protsess. Põllumajanduse suhteliselt kiire areng viimasel kümnel aastal on üks tööpuuduse põhjus maal. Nimelt, investeeringute tõttu, eriti pärast Euroopa Liiduga liitumist, on töökohti oluliselt vähemaks jäänud. Kui paarikümmend aastat tagasi ligi 30% inimestest oli seotud põllumajandussektoriga, siis praegu on see protsent vaid 4.

Mis puudutab Venemaaga kauplemist, siis see on eelkõige ettevõtjate ja tootjate võimalus ja risk. Riik ja valitsus on omalt poolt teinud

maksimumi, on loonud soodsa keskkonna, meil on olnud kontakte ka kõige kõrgemal tasemel. Mina olen sellel aastal kohtunud ka Venemaa põllumajandusministriga. Ma võin öelda, et nii head aega Venemaaga põllumajandussaaduste turul kauplemiseks, kui on praegu, ei ole viimase 20 aasta jooksul Eestis olnud. See võib loomulikult hetkega muutuda. Venemaa turu eripära on ääretult suur ebastabiilsus. Aga praegu on meil suhtlemine Venemaaga, mis puudutab kaubavahetust põllumajandusvaldkonnas, tõepoolest ülimalt hea.

Aseesimees Keit Pentus

Teine täpsustav küsimus Mark Soosaarel, palun!

Mark Soosaar

Mul on väga hea meel, et te kalurite teema ise üles võtsite. Tõepoolest, ka kalurid on minu poole pöördunud, et ma teile nende peamised probleemid edasi annaksin. Euroopa Liidus on kalandusreformi raames mõeldud sellele, et rannakalandust oluliselt toetada ja sisse seada ka individuaalsed kvoodid kaluritele, et igaühel tekiks võimalus püüda oma kvoot täis ja kindlustada oma pere merelt saadud teenistusega. Teine kalurite väga tõsine probleem on see, et kui kalapüük on ülimal määral reguleeritud, siis miks ei suuda Eesti riik reguleerida kokkuostu. Näiteks räime eest saab ainult 1.50, aga kui see räim jõuab paarikümne kilomeetri kaugusele turule, siis tema hind kümnekordistub. Kas riik ei võtaks ka siin midagi ette, et oleks reguleeritud kala kokkuostuhinnad?

Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Teine küsimus: kala kokkuostuhinnad. Meil riiklikku kokkuostu ei toimu ja riiklike hindu me kindlasti kehtestada ei kavatse. See saab olla ikkagi turul kujunev hind, millega Eestis kala müüakse. Üks lahendus on ühistegevus, selle abil saaksid kalurid ise oma positsioone turul tugevdada, andes oma püütud toodangule ise lisaväärtust. Selle kaudu on võimalik tõsta ka lõpptoodangu hinda ning suurem osa sellest rahast ja kasumist jääks püüdjatele endile. See on eelkõige esmatöötlemine ja ühistegevus, mille kaudu kalurid saavad oma majanduslikku seisu parandada. Põllumajandusministeerium seda laadi tege-

vust igati toetab. Meil on erinevad meetmed selle tegevuse toetamiseks ja esimesed pääsukesed on ka olemas. Alles mõni nädal tagasi avasin Paldiskis kala säilitamise ja tootmise uue hoone, mis on majandusliku ühistegevuse näide kalandussektoris. Ma loodan ja olen kindel, et neid tuleb lähitulevikus veelgi, ilmselt üks Pärnumaal ja teine Läänemaal. Nii et see on see tee. Aga riiklikke kokkuostuhindu me Euroopa Liidus kindlasti kehtestama ei saa hakata.

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh! Et me jõuaksime infotunnis ära käsitleda kõik eelnevalt registreeritud teemad, siis selle teema raames võtame veel kolm kohapeal registreeritud küsimust. Esimesena saab küsimuseks sõna Marika Tuus. Palun!

Marika Tuus

Aitäh! Austatud minister! Tööpuudus maal on tõesti väga tõsine probleem ja eriti noorte hulgas, 40% on noorte hulgas töötuid. Külad on lausa meestest tühjad ja põhiline on just pikaajaline töötus. Eestis on praegu 56% pikaajalised töötud, see tähendab, et nad on töötud juba üle aasta, eriti just maapiirkondades. Need on registreeritud töötud, aga on ka teine osa, kes ei ole registreeritud. Me oleme teinud ettepaneku maksta nendele toetust, et nad saaksid sõita ennast registreerima, et olla ka töötuna kirjas, aga see on valitsuses maha hääletatud. Aga ma küsin niimoodi. Mart Laar on ju välja käinud, et tohutu hulk, 50 000 või ma ei tea, kui palju, on loodud töökohti. Kui paljud neist on loodud maal? Meie ei ole näinud, et neid töökohti oleks loodud. Mis aladel neid maal on loodud?

Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Töökohti maal loovad mitmed ministeeriumid oma eri meetmete kaudu, mitte ainult Põllumajandusministeerium. Seda teevad ka Keskkonnaministeerium, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium ja teised ministeeriumid, Sotsiaalministeeriumi valitsemisala kaudu tehakse seda. Nii et mitmed ministeeriumid tegelevad selle probleemiga. Mina saan täna rääkida eelkõige ikkagi Põllumajandusministeeriumi nimel. Mul on hea meel tõdeda, et mitmed meetmed on väga hästi käivitunud, näiteks asendustaluniku meede,

mille maht on mitmekordistunud. Kui kolm aastat tagasi maht, mis me eelarves planeerisime, oli 500 000 krooni, ja sealt jäi ülegi, siis järgmiseks aastaks me planeerime enam kui 6 miljonit krooni ja ma ei ole kindel, kas sellestki jätkub. Nii et see asendustaluniku meede on reaalselt käivitunud, on välja koolitatud inimesed, kes seda tööd teha oskavad. Loomulikult, nii nagu ma ütlesin, tõsine probleem on see, et lihttööjõudu, hooajalist tööjõudu maal küll vajatakse, aga järjest vähem. Järjest rohkem on protsessid mehhaniseeritud ning vajatakse suurte teadmiste ja oskustega tööjõudu. Neid inimesi napib, alates agroomidest ja lõpetades veterinaararstidega. On erinevad põhjused, miks neid inimesi napib. Need erialad eeldavad kõik väga põhjalikku ettevalmistust, erialaseid teadmisi ja erialast haridust. Nii et see on tõsine probleem. Ka maal ei ole enam võimalik rakendada n-ö lihtsat tööd tegevate inimest, vaid on vaja rohkem erialaseid oskusi. Koolitus ja täiendusõpe on need märksõnad, millele ka maainimeste hulgas tuleb ilmselt rohkem rõhku panna.

Aseesimees Keit Pentus

Rein Ratas, palun!

Rein Ratas

Täna, proua juhataja! Auväärt minister! Eesti on üpris metsarikas maa ja mets on kõigi muude väärtuste hulgas tõsine tegur põllumajanduse toetamises ja maaelu üldises edendamises. Valitsuse liikmena palun öelge, kuivõrd on meie mets andmas oma panust tööhõivesse maal, sealhulgas põllumajandussektoris, kas nii, et töötatakse metsas endas, või ka metsast tooduga oma talus, oma värkstoas tegeldes. Olen rääkinud.

Helir-Valdor Seeder

Aitäh küsimuse eest! Mets ja metsanduspoliitika on eelkõige Keskkonnaministeeriumi pärusmaa, aga meil on seos küll olemas. Nii nagu ma ütlesin, ühise põllumajanduspoliitika toetused Eesti metsadesse tulevad Põllumajandusministeeriumi kaudu ja minu arvates on need päris hästi käivitunud. Metsa rolli hinnata on väga keeruline, seda ei ole kindlasti võimalik üle hinnata. Ta on andnud ka majanduslikus mõttes väga olulise panuse Eesti põllumajanduse arengusse, eelkõige talude arengusse.

Rasketel aegadel on talumehed ikka pöördunud oma metsa poole ja ka praegu võin öelda, et väga mitmed põllumajandustootjad, talunikud jäävad vee peale tänu sellele, et neil on olemas oma talumets, mida nad saavad üles töötada ja siis puidumaterjali müüa. Praegu on see tegevus intensiivistunud Eestis tervikuna, sealhulgas taludes. Metsa ülestöötamine on intensiivistunud just nimelt raskuste tõttu põllumajandussektoris, nende raskuste tõttu, mis majanduskriisi ajal paari-kolme aasta jooksul on toimunud. Nii et metsa panus on oluline. Ma olen nõus Mark Soosaarega, kes küsis, kas mets ei paku täiendavat tööd. Pakub küll. Ma tean, et Keskkonnaministeriumis on selle peale mõeldud ja osaliselt ka rakendatud lisatööjõudu Eestimaa metsade korrastamisel, nii võsast puhastamisel kui ka selleks, mis puudutab lanke. Kui me võrdleme meie metsa ülestöötamist näiteks sellega, mis toimub Skandinaavia maades, siis meil on veel suur arenguruum nii selle ressursi kasutamisel – olgu need kändud või mis tahes muu – kui ka tööjõu rakendamisel. Siin on veel potentsiaali, mida rakendada.

Aseesimees Keit Pentus

Selle teema raames viimane kohapeal registreeritud küsimus. Jaanus Marrandi, palun!

Jaanus Marrandi

Täna! Lugupeetud härra minister! Minu küsimus puudutab ühte väga konkreetset projekti, mille raames oli planeeritud rajada maale väga suur hulk töökohti. Nimelt, Audrusse planeeriti kalakasvatust ja sinna oli ette nähtud 1000 töökohta, mis on kogu maapiirkonna töökohtade arvu vaadates väga suur arv. Ka teie pühendasite sellele suurt tähelepanu ja ilmselt õigustatult. Teie poliitiline nõunik läks seda projekti sinna juhtima. Täna on see projekt n-ö pankrotistaadiumis. Päril hulk töökohti jääb ilmselt tekkimata. Missugune on teie informatsioon nende töökohtade tekkimise võimaluse kohta seal ja selle projekti saatuse kohta täpsemalt, missugused on selle projekti arengud?

Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Mina üksikprojektidega ei ole küll tegelnud ja konkreetset selle projektiga praegu ei tegele. Küll aga tean, et selle projekti seis

on olnud selline, et planeeringud, mis siin pikka aega probleemiks olid, on saanud kohalikele omavalitsustele ja riiklikelt institutsioonidelt kõik vajalikud kooskõlastused, aga reaalseid investeeringuid käivitunud ei ole. Kuna Põllumajandusministerium sellega ise ei tegele, vaid seal taga on erakapital, siis rohkem ma seda kommenteerida ei oska. Tegemist ei ole riikliku projektiga.

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

3. Hindade tõus

Aseesimees Keit Pentus

Järgmine teema on hindade tõus ja teema tõstataja on Arvo Sarapuu. Küsimus on suunatud Helir-Valdor Seederile. Palun!

Arvo Sarapuu

Lugupeetud Riigikogu aseesimees! Austatud minister! Augustis küttis Eesti ajakirjanduses kirgi viljaikaldus Venemaal ja sellega seonduvalt leiva hinna võimalik tõus. Õli lisas tulle muidugi ka leivatootjate katusorganisatsiooni leivaliidu teadaanne, et lähiajal on oodata leiva, saia ja teiste pagaritoodete hinna 10–20%-list tõusu. Tegemist on muidugi äärmusliku avaldusega. Tegemist ei ole ju mitte ühe ettevõttega, vaid katusorganisatsiooniga, kes selliseid asju teha ei tohiks. Teadaolevalt on sellised lepped ju seadusega keelatud. Ma tahan teada, kuidas teie hindade: kas see on erandjuhtum või hakkavad järgmised hinnatõusud edaspidi toimuma nii, et sellise lapsesuuga neid asju välja ei öelda, hinnad aga tõusevad?

Helir-Valdor Seeder

Kõigepealt, üldise hinnatõusu teemal peaks natuke rääkima ka taustast. Jah, sellel aastal on mitmes maailma piirkonnas tegemist ikaldusega, eelkõige Venemaal ja Kasahstanis, aga ka mõnes teises piirkonnas. Selle tagajärjel jääb saak kindlasti kesisemaks ja see on juba mõju avaldanud. Eri teraviljade hinna tõus on olnud erinev, aga kokkuostuhinnad on umbes 30% kõrgemad, kui need olid möödunud aastal. Kõik me teame selle arutelu taustal, mis meedia vahendusel on toimunud, et leiva ja saia hinnad on tõusnud. Ma võtsin välja Eesti

Konjunktuuriinstituudi analüüsi ja siit selgub, et kui me võrdleme 2010. aasta augusti hindu hindadega augustis 2009, siis pilt on iseenesest selline, et enamiku toiduainete hinnad on tõusnud, välja arvatud üksikud toiduained, mille hind on alanenud. Need, mis on alanenud, on järgmised: sealihaga kokkuostuhinnad kuni 5%, leiva jaehind on vähenenud 7,3% ja saia jaehind on vähenenud 14%. See on reaalsus. Aga kui te küsite minu kommentaari selle võimaliku kartellikokkuleppe kohta, siis ma ei tahaks seda kuidagi kommenteerida. Selleks on olemas organid, kes sellega tegelevad, ja ma loodan, et nad selgitavad tõe välja. Aga kindlasti ei tohiks Eestis olla kohta ja ei saa olla kohta kartellikokkulepetele. Meie ettevõtjad ei tohiks hinnatõusudeks ära kasutada muudatusi, on need siis ikaldused, on need siis rahareformid või mis tahes muud muudatused. Ma loodan, et Eesti tarbija seda ka ei võimalda.

Aseesimees Keit Pentus

Esimene täpsustav küsimus Arvo Sarapuult, palun!

Arvo Sarapuu

Aitäh, lugupeetud Riigikogu aseesimees! Hea minister! Valitsuse ülesanne on ikkagi analüüsida hinnatõuse ja mõelda selle peale, mida oleks võimalik ette võtta, et hinnad nii ei tõuseks. Näiteks meie naabrite juures, ma pean silmas eriti Soomet, tehakse väga suurt tööd, et analüüsida õiglase hinda, tootja, töötaja, kaupmehe panust väärtusahelas, just selleks, et välja töötada õiglased hinnad ja rahva jaoks vastuvõetavad hinnajaotused. Tõsi küll, see on tõesti väga keeruline ja ega seda lihtne teha ei ole. Aga mis meil toimub? Meil sageli vastandatakse: tootja ja töötaja, tootja ja kaupmees jne. Minu küsimus on: kas Põllumajandusministeerium on viimasel ajal teinud analoogseid analüüse või konsulteerinud tootjatega, teadlastega ja ka tarbijatega või leiate, et seda tööd ei ole vaja teha?

Helir-Valdor Seeder

See on Põllumajandusministeeriumi üks olulisemaid tegevusi, millega me tegeleme kogu aeg. Teatud mahus on see Euroopa Liidu liikmesriikidele kõigile ühiselt kohustuslik. Nagu te teate, kohustuslik hinnainfo kogumine, analüüs, süstematiseerimine ja Brüs-

selisse saatmine on kõikide liikmesriikide põllumajandusministeeriumide möödapääsmatu ja alaline ülesanne. Seda me teeme ise Põllumajandusministeeriumis ja selle ülesande täitmiseks on meil pikaajaline leping Eesti Konjunktuuriinstituudiga, kes suure osa sellest analüüsist ära teeb. Lisaks sellele, täpselt samuti, nagu te viitasite, nagu Soomes, nii ka Eestis ja mitmes teises liikmesriigis, püütakse analüüsida kogu selle ahela – põllumajandus- tootja, töötaja, kokkuostja ja kaubandus – hinnakujundust, millisesse osasse jääb milline osa kasumist jne. See on tõsine globaalne probleem. Euroopa Komisjon on seda arutanud, ministrite nõukogu on seda korduvalt arutanud. Nagu te teate, hindade vabakujundus ja kaupade vaba liikumine on Euroopa Liidu üks aluspõhimõtteid, seda protsessi on väga keeruline reguleerida, sest riiklike hindasid ei kehtestata mitte üheski liikmesriigis. Hinnakujunduse protsess ja õiglase hinna küsimus on tõsine teema ja siin tuginetakse headele tavadele, koostöölepetele. Ka Eestis on seda Põllumajandusministeeriumi eestvedamisel alustatud, et saavutada kogu ahelas kokkulepe ja hinna kujunemise läbipaistvus.

Aseesimees Keit Pentus

Teine täpsustav küsimus Arvo Sarapuult, palun!

Arvo Sarapuu

Aitäh, lugupeetud Riigikogu aseesimees! Lugupeetud minister! Te väidate, et te teete neid analüüse. Minule jääb siis mõistmatuks, kuidas sai juhtuda, et 1. jaanuarist tõsteti erimärgistatud kütuse aktsiisi määra 1056 kroonilt 1736 kroonile 1000 liitri kohta. See tähendab, et põllumehele on hind 5,2 korda kõrgem, kui nõuab Euroopa Liit. Siin võiks väga selgelt ju arutleda nii. Kütuse hind on üks tõsine asi, mis tõstab hindu. Kui teil on analüüsid olemas, miks siis valitsus otsustas ikkagi erikütuse aktsiisi tõstmise kasuks? Mujal riikides kaalutakse suure hoolega, enne kui aktsiise suurendatakse, sest maksude osa kütuse hinnas on väga suur. Miks te seda olete teinud?

Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Maksupoliitika on üks tervik. Kui me vaatame maksukoormust, siis Eestis on see viimastel aastatel küll mõnevõrra tõusnud, aga

kui me vaatame kogu meie maksupoliitikat, ettevõtluskeskkonda, siis näeme, et Eesti on jätkuvalt üks lihtsamate ja madalamate maksudega riik. Mis puudutab erimärgistatud kütuse aktsiisi, siis seda ei tõstnud valitsus. Valitsus ei ole sellist eelnõu parlamenti saatnud ega ka vastavat eelarvet parlamenti saatnud. Nii et täpsustuseks, kuna teie küsimus oli, miks valitsus tõstis: valitsus ei ole seda tõstnud. Minu isiklikku seisukohta te teate, seda ma olen ka siit kõnetoolist teile öelnud. Aga kõiki neid asju arvestatakse hinnakujunduses ja loomulikult võetakse ka arvesse, milline on maksupoliitika, kuidas see mõjutab ühe või teise ahela osa kasumit ja temale jäävat tuluosa. Seda me kindlasti arvestame, meile on teada, milline on reaalsus.

Aseesimees Keit Pentus

Ka selle teema puhul kolm kohapeal registreeritud küsimust. Esimesena saab küsimuseks sõna Heimar Lenk. Palun!

Heimar Lenk

Aitäh! Ma tahtsin täna peaministri kohustusi täitvale ministrile öelda, et järgmine küsimus ei ole mõeldud riigivastasena, nagu ta hetk tagasi minu ühe küsimuse kohta formuleeris, kuigi ma ütlesin niimoodi, et ohjeldamatu hinnatõus Eesti kauplustes, mida praegu kaupluseomanikud teevad, on minu meelest Eesti riigi autoriteeti alla viiv tegevus. Siit minu küsimus. Härra Seeder! Te ütlesite, et hinnakujundust analüüsitakse põhjalikult. Kui palju maksab kilo tilli Eesti turgudel praegu, näiteks Tallinna Keskturul? Vaevalt te teate, ma ütlen seda ise: 150 kuni 180 krooni kilo, isegi 190 on olnud, ma kuulen selja tagant. Eile ühes Tallinna Säästumarketis astus minu juurde ostja ja ütles: "Kuulge, Riigikogu liige, tulge nüüd ja vaadake!" Ja näitab sellist 25-grammist pakendatud tilli pakki, sellist, mis on seisnud nädal aega ja ära ligunenud, ja selle hind oli 400 krooni kilo. Kuidas saab selline tilli hind Eestis tekkida, kuidas on see kujunenud?

Aseesimees Keit Pentus

Härra Lenk! Teie küsimuseks ette nähtud aeg on läbi. Palun nüüd vastuseks sõna minister Helir-Valdor Seederile!

Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Tilli hinna analüüsi ma teile siit puldist praegu küll kohe esitada ei suuda. Aga kui te tunnete huvi üksikute ja konkreetsete toodete hindade vastu, siis Põllumajandusministeeriumis on ametnikud, kes kindlasti suudavad selgitada seda osa, mis meie võimuses on, ja selle informatsiooni kohaselt, mis meile teada on, teile seda ka selgitavad. Aga nagu ma ütlesin, riiklikke hindu ei ole võimalik kehtestada mitte ainult Eestis, vaid üle Euroopa Liidu. See ei sõltu valitsuse tahtest. Mina küll tean, et paar aastat tagasi, kui hinnatõusuteema väga oluliselt esile kerkis, siis Tallinna linnapea härra Savisaar lubas Tallinnas asutada munitsipaalkauplused ja võtta hinnad kontrolli alla. Mul puudub informatsioon, kas Tallinnas on munitsipaalkauplusi asutatud ja kas hinnad on kontrolli alla võetud, aga ma saan teie etteheitest aru, et seda ei ole siiski tehtud. Ma arvan, et seda ka ükski omavalitsus ei suuda.

Aseesimees Keit Pentus

Järgmisena saab küsimuseks sõna Rein Ratas. Palun!

Rein Ratas

Täna, proua juhataja! Auväärt põllumajandusminister! Kuidas on meil lood teravilja riigireservi loomisega ja kas see võimaldaks mingil määral leevendada hinnatõusu? Olen rääkinud.

Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Eestis teraviljareservi sellisel kujul, nagu see oli aastaid tagasi, enam ei ole, seadust on muudetud. On olemas ühine viljareserv, üle-euroopaline reserv interventsiooniladudes. Selle suurus viimase seisuga, ma peast ütlen, on umbes 5,5 miljonit tonni, millest 2011. aastal on planeeritud 2,5 miljonit tonni jagada Euroopas puudust kannatavatele inimestele ja ülejäänud, umbes 3 miljonit tonni on see osa, mida potentsiaalselt on võimalik paisata turgudele müüki turu tasakaalustamiseks. Seda komisjon enne novembrit arutama ja otsustama kindlasti ei hakka, aga kui hinnad peaksid jätkuvalt tõusma, siis tõenäoliselt komisjon selle otsuse ühel hetkel teeb. Mis Eestit puudutab, siis jah, meil on olemas n-ö julgeolekureserv, mis ei ole vilja kujul, vaid mis on olemas erinevate toiduainete kujul, alates puh-

tast joogiveest ning lõpetades kuivikute ja konservidega. Need normatiivid on kehtestatud, aga mõistetavatel põhjustel, kuna tegemist on riigisaladusega, ma teile siit avaldada ei saa, kui suur kogus seda on. Nii-öelda teraviljareservi, teravilja, mida riik säilitaks, Eesti riigil enam ei ole. Seda poliitikat väga mitmed riigid enam ei viljele, sest see on hästi töömahukas ja riskantne, sest selleks, et vili säiliks, peab see olema kindlal temperatuuril, kindla niiskustasemega, vilja peab regulaarselt vahetama jne, see on hästi töömahukas. Lihtsam on, nii nagu ka teiste riikide praktika näitab, juba valmis tooteid, pooltooteid, kuivaineid säilitada. Neid on kriisihetkel palju mugavam kasutusele võtta ja seda saab teha kiiremini, vili tuleb aga jahvatada jahuks, jahu tuleb küpsetada leivaks jne, see on hästi töömahukas ka kriisihetkel.

Aseesimees Keit Pentus

Selle teema raames on viimane küsimus Jaanus Marrandilt. Palun!

Jaanus Marrandi

Täna! Lugupeetud härra minister! Väga meeldiv oli kuulda, et ministeerium kogu toiduahelas analüüsib hindade kujunemist, küll aga ei saa ma olla nõus teie jutuga, et erimärgistatud kütuse aktsiisi tõstmisel ei ole teie osaline olnud ja et te olete sellele vastu olnud. Te olete poliitikavaldkonna juht ja erimärgistatud kütuse aktsiisi tõsteti valitsuskoalitsiooni häältega. Teie enda erakonna esimees Mart Laar oli see, kes rahanduskomisjonis selle tõstmist väga palavalt toetas. Ma ei tahaks uskuda, et teil ei ole oma analüüsidega mitte mingisugust mõju asjade tegelikule korraldamisele. Milleks neid analüüse siis tehakse, kui pooleldi umbes võetakse otsuseid vastu! Minu küsimus ongi: millal tegelikult majanduse korrastamise protsessis, et hindade kujunemine oleks selgem ja läbipaistvam, hakatakse ka arvestama neid analüüse, mida te seal Põllumajandusministeeriumis teete? Kunas seda analüütilist poolt ikkagi tegelikult valitsuse töös arvestama hakatakse?

Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud kolleeg! Te olete küll vahtanud erakonda, aga küsimused on ikka samad. Ma olen sellele küsimusele siin saalis juba

korduvalt vastanud. Mis puudutab erimärgistatud kütuse aktsiisi tõstmist, siis ma saan aru, miks seda tehti, kuigi ma seda ei toeta. Ma arvan, et see ei olnud siiski väga mõistlik, aga ma saan aru, et selle probleemi olemus on see, et Eestis on erimärgistatud kütuse aktsiisi soodustus ette nähtud väga laiale ringile, palju laiemale ringile kui enamikus Euroopa Liidu liikmesriikides. See ei ole nii ainult põllumajanduses ja kalanduses, see on nii metsanduses, see on nii raudteel, see on nii kaevandustes, see on nii väikekatlamajades jne. Kuna see soodustuse saajate ring on hästi lai, siis oleme valiku ees, kas kitsendada ringi või vähendada seda soodustust. Praegusel juhul valiti siis see tee, et vähendati seda soodustust, seetõttu see soodustus vähenes ka põllumeestel. Minu isiklik arvamus on, et tuleks tõsiselt vaadata see ring üle ja seda kitsendada. Aga see on poliitiline küsimus, mille juurde, ma olen kindel, tulla tagasi ikka ja jälle. Iga eelarveaasta eel, kui riigieelarve koos maksuseadustega on siin Riigikogus, see kindlasti arutelu leiab ja ühel hetkel võib-olla vaadatakse see otsus ka üle. Mis puudutab Põllumajandusministeeriumi arvestuste mõjusid, siis ma pean tunnustama kolleegi nii parlamendis kui ka valitsuses: sellega on arvestatud ja arvestatakse ka praegu, sellel on oma mõju ja ma võin sellega küll väga rahule jääda.

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh! Palun vabandust nendelt küsijatelt, kelle küsimus ajapuudusel küsimata jääb! Lõpetan selle teema käsitlemise.

4. Kõrgharidus

Aseesimees Keit Pentus

Viimane registreeritud teema tänases infotunnis on kõrgharidus. Teema tõstataja on Nikolai Põdramägi ja küsimus on Tõnis Lukasle. Palun!

Nikolai Põdramägi

Lugupeetud Riigikogu aseesimees! Lugupeetud minister Tõnis Lukas! Meie ülikoolides põhiõppes õppivatest üliõpilastest üle poole töötavad õppetöö kõrvalt ja osa neist koguni täiskohaga. Seega on meie õppiv noorsugu väga üle koormatud ega suuda võtta õpingutest maksimumi. Kas on plaanis suurendada stipen-

diume või võtta muid meetmeid, mis parandaksid üliõpilaste majanduslikku olukorda ja võimaldaksid neil rohkem õppetööle pühenduda?

Tõnis Lukas

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud küsija! Teie läbitöötatud kaks uuringut, üks neist on Praxise toimetatud "Õiglane ligipääs kõrgharidusele Eestis", teine on tudengite sotsiaal-majandusliku hetkeolukorra uuring, mille on teinud Eesti Üliõpilaskondade Liit, näitavad tõepoolest, et Eesti üliõpilastest töötab õppimise kõrvalt suhteliselt suur osa. Samas uuringute paketi on toodud ka põhjused, miks see niimoodi on. Võib öelda, et kolmandikul juhtudel on töölkäimine tingitud, ütleme nii, sotsiaalsetest raskustest. See on suur hulk inimesi. Loomulikult, Eesti haridussüsteem on piisavalt demokraatlik ja minu meelest natukene liialt palju võimaldab üliõpilastel lausa töötamisele keskenduda ja õppida töötamise kõrvalt. Sellest tuleneb ka päris suur väljalangevus. See võiks olla mitmete erialade puhul, eriti nendel juhtudel, kui inimene riigi raha eest õpib, siiski pisut piiratud. Aga nagu ma ütlesin, paljudel juhtudel on tegemist sotsiaalsete garantiide vähesusega. See kolmandik töötavatest tudengitest tuleks tõesti varustada riiklike õppetoetustega. Me oleme ka Eesti Üliõpilaskondade Liiduga süsteemi välja töötades ette näinud, et nende puhul peaksid võrdsete võimaluste pakumiseks tulevikus olema riiklikud õppetoetused, mis just nimelt nende sotsiaalset seisundit arvestavad.

Aseesimees Keit Pentus

Küsimuseks saab sõna Heimar Lenk. Palun!

Heimar Lenk

Aitäh! Ma tulen tagasi tasuta kõrghariduse juurde. Ma ei saanud enne täpselt aru, kas praegu on tegemist sellega, et lihtsalt õpilasi on vähe, nagu te enne ütlesite, ja seetõttu hariduspoliitika muutub, või on see praeguse valitsusk koalitsiooni suund tasuta kõrgharidusele.

Tõnis Lukas

Aitäh! Praegune valitsusk koalitsioon, nagu te teate, väga pikalt neid suundi enam läbi ei vii. Tõenäoliselt demograafilise põhjuse ajal muutuv proportsioon kestab ka järgmiste valitsuste

ajal. See on tõepoolest niimoodi, et 2010. aastal saab riiklikel, tasuta õppekohtadel õppida või alustada esimesel õppeaastal õpinguid 69% gümnaasiumilõpetajatest, kui arvestada, et osa riiklike kohti ei täitu, siis soovijatest lausa 77% saab riiklikel kohtadel õppida. Kui arvestada korrelatsiooni, siis see tähendab, et 2013. aastaks on lausa kõigil tasuta õppekohad käes. Arvestada tulebki seda, et me oleme paar aastat hoidnud riiklikku koolitustellimust ühe koha peal ja kui me hoiame seda seal mõnda aega, siis üliõpilased saavad tõepoolest otsa, nii et tasuta saavad õppida kõik gümnaasiumilõpetajad 2015. aastal, kui arvestada aastakäigu suurust, aga kui arvestada tõenäosust, kui paljud nendest sooviksid õppida, siis 2013. aastal. See on poliitika. Haridusministeerium on tellinud ülikoolidest vastavalt õppekohti ega ole tellimust vähendanud, kuigi aastakäigud on hakanud vähenema. See on hariduspoliitika.

Aseesimees Keit Pentus

Täpsustav küsimus Nikolai Põdramäelt, palun!

Nikolai Põdramägi

Aitäh, juhataja! Lugupeetud minister! Tunneb, et arstide väljaõppes jätab üldkoordineerimine soovida. Osal erialadest on nn ületootmine. Mille või kelle jaoks? Kas tõesti jätkame tasuta väljaõpet teistele riikidele? On teada, et kõigile ülikoolilõpetanutele ei jätku residentuurikohti. Seega peabki osa lõpetanuid otsima kohti mujalt, kuna nad on osutunud üleliigseks. Tuleks siiski tagada kõigile lõpetanutele residentuurikoht. Mida te sellest arvate?

Tõnis Lukas

Aitäh! Härra Põdramägi! Teie küsimus on väga tõsine. Teie küsimustes oli kaks suhteliselt vastuolulist poolust. Üks oli märkus, et mida me tellime, et kas riik ikka teab, kui palju on vaja, et näete, suur osa arste, kes saavad Tartu Ülikoolist väga hea arstihariduse, lähivad õppima hoopis teistesse riikidesse ja seega annavad oma sotsiaalse panuse teistes ühiskondades, aga meie kõrgharidussüsteem, meie maksumaksja maksab selle kõige eest. Teiselt poolt te ütlesite, et kuna soov on veel suurem, siis tuleks neid kohti luua veel rohkem. Tõepoolest, meie väikese rahvana peame balans-

seerima seal vahepeal, me ei saa keelata inimestel, kes on saanud selle hea hariduse, millega nad teistes riikides vabalt läbi löövad, oma otsuseid teha ja teistesse riikidesse minna. Küll aga peame oma tellimust seades natuke arvestama ikkagi meie ühiskonna vajadusi. Meie ühiskonna vajadustest lähtudes on minu hinnangul riiklik koolitustellimus päris hästi sisse seatud. Me oleme riikliku koolitustellimusega just nimelt suunanud üliõpilasi õppima valdkondadesse, mis võiksid olla ühiskondlikult olulised, meie ühiskonnale olulised. Probleem on pigem selles, et nendes valdkondades, mida me tihti riikliku koolitustellimusega katab, ei ole palju soovijaid, näiteks tehnoloogiaalad, loodusteaduslikud valdkonnad, insenererialad. Ka väljalangevus on seal päris suur. Tõepoolest, riikliku tellimuse seadmisel me peame pidevalt analüüsima. Saab ainult paremaks minna, aga kuskil on piir. Üliõpilased teevad ise oma otsuseid, meie neid takistada ei saa.

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh! Rohkem küsimusi ei ole. Lõpetan selle teema käsitlemise.

5. Küsimused

Aseesimees Keit Pentus

Infotunni lõpuni on mõni minut aega. Jõuame võtta ühe kohapeal registreeritud küsimuse. Palun küsijal nimetada kõigepealt ministri nimi, kellele küsimus on suunatud, ja seejärel esitada küsimus! Toivo Tootsen.

Toivo Tootsen

Aitäh, proua juhataja! Minu küsimus on härra välisministrile, et ta ei tunneks ennast siin mahajäetuna. Teatavasti toimuvad sellel nädalavahetusel Afganistanis parlamendivalimised. Ilmselt peame me kõik pöialt, et need hästi läheksid. Need on esimesed valimised, mille nad ise korraldavad, tähendab, oma jõududega. Loodame kõige paremat, et parlament saab ilusasti kokku ja hakkab korralikult tööle. Kui ma aasta või pool aastat tagasi olin koos riigikaitsekomisjoniga nende parlamendis, siis nad rääkisid uhkusega, et kohe-kohe on valmis uus parlamendihoone ja et Eesti abiga peaks sinna tulema ka korralik elektrooniline häältesüsteem. Tahan küsida, et kui nende

uus parlament kokku tuleb, kas meie süsteem hakkab siis seal ka varsti tööle.

Urmas Paet

Kõigepealt aitäh küsimuse eest! Tasus siia tulla. Aitäh! Aga mis puudutab meie arengukoostööprojekti Afganistani parlamendi tehnoloogiliseks arendamiseks, siis, jah, see kava on meil jätkuvalt. Nii et kui Afganistani parlamendil on valmisolek selle projektiga edasi minna, siis meie oleme valmis jätkama. Vahepeal, parlamendivalimiste ettevalmistamise tõttu, mis on nõudnud Afganistani parlamendilt tähelepanu teistes valdkondades, on see peatunud. Aga niipea kui uus parlament on valitud, ja kui nad jätkuvalt seda abi soovivad ning kui ka uue parlamendisaali ehitus tõepoolest toimub, siis me oleme valmis selle projektiga edasi minema.

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh, head ametikaaslased! Infotunniks ettenähtud aeg on läbi. Täna küsijaid ja ministreid infotunnis osalemise eest! Infotund on lõppenud.

Istungi rakendamine

Aseesimees Keit Pentus

Tere päevast, head ametikaaslased! Alustame Riigikogu täiskogu VIII istungjärgu esimese töönädala kolmapäevast istungit. Kõigepealt on eelnõude ning arupärimiste üleandmine. Ma palun kõnetooli Vabariigi Valitsuse esindaja Heili Tõnissoni!

Heili Tõnisson

Austatud juhataja! Hea Riigikogu! Vabariigi Valitsus algatab täna kemikaaliseaduse, saastuse kompleksse vältimise ja kontrollimise seaduse, päästeseaduse ning riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu. Seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts. Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Marika Tuus, palun!

Marika Tuus

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Mul on üle anda arupärimine sotsiaalminister

Hanno Pevkurile. See puudutab tööturuameti tegevuse lõpetamist ja sellega seoses osa vara kadumist. Nimelt on Riigikontroll oma auditis välja toonud väga mitmeid puudusi seoses tööturuameti tegevuse lõpetamisega. Tõdeti, et ei ole võimalik veenduda, et kogu vara, mis tööturuameti raamatupidamises arvel oli, tegelikult ka üle anti. Aastainventuuriga, komisjoni enda tehtud inventuuriga tuvastati, et puudu on 74 arvutit, printerit, projektorit ja muud sellist objekti. Seoses sellega ongi meil väga mitmeid küsimusi. Küsime, kuhu need 74 objekti kadusid, ja küsime ministrilt, kas ta tõesti peab seda loomulikuks ja kas ta kavatseb välja selgitada süüdlased. Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Jaak Aab, palun!

Jaak Aab

Austatud juhataja! Head Riigikogu liikmed! 13 Keskerakonna fraktsiooni liikme nimel on mul üle anda arupärimine sotsiaalminister Hanno Pevkurile. Möödunud nädalal lugesime ajakirjandusest järjekordsest infotehnoloogilisest segadusest Sotsiaalministeeriumi haldusala. Andmekaitse Inspeksioon tegi sotsiaalministrile ettekirjutuse, kuna tervise infosüsteemi patsiendiportaalis võib kasutaja näha enne teda portaali kasutanud isiku kontot ja tema delikaatseid isikuandmeid, äärmisel juhul peale isikuandmete ka meditsiinilisi andmeid. Probleem avaldub siis, kui kasutaja eirab turvakäitumise tavadid ehk arvuti antakse ühelt inimeselt teisele kasutamiseks üle sama kasutajakonto all olukorras, kus osa rakendusi on lahti jäetud. Samas leiab Andmekaitse Inspeksioon, et E-tervise Sihtasutus ei tohiks kohustada inimest turvameetmeid looma ning tehnilised probleemid ei vabanda seaduse mittetäitmist. Ülaltoodu pole esimene probleem Sotsiaalministeeriumi haldusala infotehnoloogiliste lahendustega. Segadusi on olnud viimasel ajal, nagu te mäletate, nii puuetega inimestele toetuste väljamaksmise infotehnoloogiliste lahendustega kui ka e-retsepti projektiga. Tahamegi ministrilt teada saada, mida on minister ette võtnud selliste probleemide ärahoidmiseks. Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Võtsin juhatuse nimel vastu ühe seaduseelnõu ning kaks arupärimist. Kui need vastavad meie kodu- ja töökorras ettenähtud nõuetele, siis otsustatakse eelnõu menetlusse võtmine kolme tööpäeva jooksul ja arupärimised edastatakse kohe adressaatidele.

Head ametikaaslased! Mul on teile ka mõned teated. Riigikogu juhatus on võtnud menetlusse järgmised eelnõud ja on määranud ka juhtivkomisjonid. Kõigepealt 19 Vabariigi Valitsuse algatatud eelnõu: käibemaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjoniks sai rahanduskomisjon; kalapüügiseaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjoniks sai keskkonnakomisjon; keskkonnaseadustiku üldosa seaduse eelnõu, juhtivkomisjoniks sai keskkonnakomisjon; raudteeseaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjoniks sai sotsiaalkomisjon; Eesti Vabariigi valitsuse ja Albaania Vabariigi ministrite nõukogu vahelise tulumaksudega topeltnmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu, juhtivkomisjoniks sai rahanduskomisjon; maksukorralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon on rahanduskomisjon; majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse eelnõu, juhtivkomisjon on majanduskomisjon; täiskasvanute rahvusvahelise kaitse konventsiooniga ühinemise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon on õiguskomisjon; rahuaja riigikaitse seaduse ja kaitseväge korralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon on riigikaitsekomisjon; muinsuskaitse seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon on kultuurikomisjon; Euroopa Liidu lepingu, Euroopa Liidu toimimise lepingu ja Euroopa Aatomienergiaühenduse asutamislepingu üleminekusätteid käsitleva protokolliga muutmise protokolliga ratifitseerimise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon on põhiseaduskomisjon; keeleseaduse eelnõu, juhtivkomisjon on kultuurikomisjon.

Head ametikaaslased! Kas te lubate mul jätkata teadete ettelugemist või soovite vahepeal vaheaega? Võtan juhataja kolmeminutilise vaheaja, et oleks võimalik kõik kõva häälega räägitavad jutud ära rääkida. Istung jätkub kell 14.09.

V a h e a e g

Aseesimees Keit Pentus

Austatud kolleegid! Ma loodan, et te olete saanud kõik olulised jutud vaheajal ära rääkida. Kui mõni jutt pooleli jäi, siis palun seda jätkata Riigikogu istungite saalist väljapoole jäävates ruumides! Jätkame nüüd teadetega, mis puudutavad Riigikogu menetlusse võetud eelnõusid: keskkonnatasude seaduse ja euro kasutusele võtmise seaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon on keskkonnakomisjon; Finantsinspektsiooni seaduse, krediidiastutuste seaduse ja Tagatistfondi seaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon on rahanduskomisjon; ettevõtluse toetamise ja laenude riikliku tagamise seaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon on majanduskomisjon; 2010. aasta riigieelarve seaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon on rahanduskomisjon; võlaõigusseaduse ja tarbijakaitseseaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon on majanduskomisjon; prokuratuuriseaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon on põhiseaduskomisjon; Riigikogu otsuse "Kaitseväge kasutamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel Euroopa Liidu piraatlusevastase operatsiooni Atalanta ning NATO mereoperatsiooni Active Endeavour koosseisus" eelnõu, juhtivkomisjon on riigikaitsekomisjon. Menetlusse võeti ka Eesti Keskerakonna fraktsiooni eile algatatud käibemaksuseaduse ja ravikindlustuse seaduse muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on rahanduskomisjon.

Riigikogu esimees on edastanud Riigikogu liikmete arupärimise sotsiaalminister Hanno Pevkurile.

Head kolleegid! Teeme nüüd kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 86 Riigikogu liiget, puudub 15.

1. Söödaseaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu (777 SE) kolmas lugemine

Aseesimees Keit Pentus

Esimene eelnõu tänases päevakorras on Vabariigi Valitsuse algatatud söödaseaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu kolmas lugemine. Kas on soovi avada läbirääkimisi? Kui kõnesoove ei ole, siis läbirääkimisi ei avata. Asume lõpphääletuse ette-

valmistamise juurde. Kas võime minna hääletamise juurde?

Panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud söödaseaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu. Palun hääletada!

Eelnõu poolt hääletas 81 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Eelnõu 777 on seadusena vastu võetud. (Tabel 1.)

2. Kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduse eelnõu (366 SE) teise lugemise jätkamine

Aseesimees Keit Pentus

Järgmine punkt tänases päevakorras on Vabariigi Valitsuse algatatud kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduse eelnõu. Selle eelnõu puhul on tegu teise lugemise jätkamisega. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli rahanduskomisjoni aseesimehe Tarmo Männi!

Tarmo Mänd

Austatud juhataja! Head kolleegid! Teatavasti reguleerib nimetatud eelnõu kohaliku omavalitsuse üksuse eelarvekorraldust ja finantsjuhtimist. Eelnõu on Riigikogu menetluses olnud peaaegu kaks aastat ja läbinud põhjaliku arutelude ja muudatuste tee. See ei ole komisjoni aruande osa, aga ma võin kinnitada oma peaaegu 3,5-aastasest töökogemusest rahanduskomisjonis: ma ei mäleta, et ühtegi eelnõu oleks nii pikalt ja põhjalikult arutatud ja püütud jõuda paljudes-paljudes küsimustes konsensusele. Ma arvan, et suures osas oleme koostöös omavalitsusliitude, samuti näiteks haiglate liidu ja paljude omavalitsustega selleni ka jõudnud. Nii et ma tegelikult tahaksin tunnustada seda protsessi, mis on kahe aasta vältel kulgenud. Tegemist on väga keerulise seadusega, kuhu jookseb kokku väga palju huvisid. Kindlasti ei ole võimalik kõiki soove iga omavalitsuse tasemel arvestada, aga saavutatud on vähemasti üks: omavalitsused on saanud konkreetse reeglistiku ja lähtutakse sellest samast olukorrast, mis kehtib valitsussektori üksustele tervikuna. See oligi eesmärk omaette. On olnud palju väitlusi, palju vaidlusi rahanduskomisjoni sees ja omavalitsuste vahel ning ka Rahandusministeeriumi kui algatajaga, aga me oleme jõudnud lähedale sellele, et ma

Julgen rääkida üsna suurest konsensuse astmest. Täna teeb komisjon ettepaneku eelnõu teine lugemine pärast muudatusettepanekute läbivaatamist lõpetada ja viia läbi kolmas lugemine 16. septembril.

Nüüd lähen veidike ajalukku tagasi. Käesoleva eelnõu teine lugemine toimus 27. jaanuaril s.a. Teiseks lugemiseks esitas komisjon muudetud teksti, milles sisaldus 45 olulist muudatust, võrreldes esimesele lugemisele esitatud eelnõuga. Teise lugemise jätkamiseks muudatusettepanekute esitamise tähtjaks määrati 10. veebruar s.a. Laekus 46 ettepanekut Riigikogu fraktsioonidelt ja rahanduskomisjon juhtivkomisjonina esitas veel 45 ettepanekut. Komisjon arutas kuuel istungil ettepanekute teemad üksikasjalikult läbi koos kohalike omavalitsusliitude ja haiglate liidu esindajatega, nagu ma enne mainisin. Kohtumised toimusid ka mitmete teiste organisatsioonide esindajatega. Arutelu tulemusena on komisjoni muudatustes arvestatud mitmeid nende märkusi ja ettepanekuid, paljudes küsimustes leiti kompromiss, muutes eelnõu sätteid. Üheksa rahanduskomisjoni ettepanekut on otseselt koostatud omavalitsusliitude märkuste alusel ja opositsiooni ettepanekute arvestatud või osaliselt arvestatud enam kui pooled.

Nüüd mõned olulisemad näited, mille üle suurem diskussioon nende kahe aasta vältel on käinud ja kuhu selle tulemusel on jõutud. Ma räägin kõigepealt veel muudatustest, mis nende parandusettepanekute taustal tekkisid, ja siis mõned näited. Eelnõu täiendatakse kahe uue mõistega: mõiste "konsolideerumisgrupp" asendatakse mõistega "kohaliku omavalitsuse üksuse arvestusüksus" ning tuuakse sisse mõiste "sõltuv üksus". Netovõlakoormuse ja põhitegevuse tulemi piirangut rakendatakse kohaliku omavalitsuse üksuse ja tema valitseva mõju all olevate üksuste suhtes. See on uus põhimõtteline hoiak.

Lisaeelarve koostamine muudetakse paindlikumaks, võrreldes eelmisel korral teisel lugemisel olnud eelnõuga. Sisekontrolli puudutavad sätted viiakse üle kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse reguleerimisalasse. Luuakse uus bilansiväline konto, kus kajastatakse mittekatkestatavate või teatud etteteatamistähtajaga katkestatavate või teatud leppetrahvide maksmise katkestatavate kasutusrendilepingute kohaselt tasumisele kuuluvad kohustused.

Muudatus võimaldab võtta arvesse kõik pikaajalised kohustused, mis mõjutavad olulisel määral omavalitsuse finantsolukorda.

Eelnõust on välja jäetud kasutusrendilepingute maksimaalse kehtivusaja piirang (teatavasti eelmises eelnõus oli sees kümme aastat). Finantsdistsipliini tagamise meetmete rakendamise kava perioodi pikendatakse 1 + 2 aastalt 1 + 3 aastale, et anda kohalikele omavalitsustele pikem periood finantsdistsipliini meetmete iseseisvaks rakendamiseks. Muudetakse paindlikumaks tervishoiuteenuse osutaja investeringute finantseerimine olukorras, kui kohaliku omavalitsuse üksuse arvestusüksus ei suuda järgida kehtestatud netovõlakoormuse ja põhitegevuse tulemi piiranguid. See tähendab, et haiglate tegevust see ei mõjutaks, neid vaadatakse eraldi. See on komisjoni üks olulisi kompromisse.

Lisatakse sätteid olukorra puhul, kui kohaliku omavalitsuse üksus ei suuda finantsdistsipliini tagamise meetmete rakendamise kavaga netovõlakoormuse piirmäärast eelseisva kolme aasta jooksul ilmselgelt kinni pidada. Kõrvaldatakse eelnõus olnud vastuolu raske finantsolukorra ohu komisjoni moodustamise ja juhtimise osas ning laiendatakse komisjoni kuuluvate isikute ringi kahe esindajaga üleriigilistest omavalitsusliitudest. Kohaliku omavalitsuse üksusele jäetakse suurem ajavaru, 30 päeva asemel antakse 60 päeva aega õigusaktide saanerimiskavaga kooskõlla viimiseks pärast viimase vastuvõtmist. Rakendussätetega nähakse ette valla- ja linnaeelarve seaduse kehtimine 2011. aasta eelarveprotsessi suhtes ja 2012. aasta eelarvete koostamine vastavalt käesolevale eelnõule. Netovõlakoormuse ja põhitegevuse tulemi piirangud hakkavad kehtima 2012. aasta algusest, kui eelarved on vastu võetud uues struktuuris.

Eelnõuga muudetakse audiitortegevuse seadust seoses kohaliku omavalitsuse üksuse revisjonikomisjoni, mis täidab praegu auditikomitee ülesandeid, liikmete nõuetele vastavuse täiendamise. Samuti on muudatustega tagatud siseaudiitori suurem sõltumatus.

Eelnõuga muudetakse valla- ja linnaeelarve seadust seoses Eesti kohalike omavalitsuste üksuste ebavõrdse olukorraga väärtpaberioiguse seisukohalt.

Põhiteemad, mille üle diskussioon sellel menetlusel käis, olid teatavasti konsolidee-

rimisgrupi netovõlakoormuse piirmäär, haiglate võlakoormuse arvestus ja RKAS-iga seotud tehingutest tulenev. Selgituseks ma ütlesin niipalju, rääkides kõigepealt netovõlakoormuse piirmäärast, et käesoleva eelnõuga tõstetakse oluliselt kehtivat netovõlakoormuse piirmäära ja muudetakse süsteemi. Finantsmajanduslikult tugevad kohalikud omavalitsused on tõestanud, et nad suudavad teenindada kehtestatud ülemmäärast suuremat laenukoormust. Kehtiva valla- ja linnaeelarve seaduse § 8 lõige 1 näeb ette, et omavalitsus võib võtta laenu, kasutada kapitalirenti, emiteerida võlakohustust tõendavaid väärtpabereid (edaspidi võlakirjad) ja võtta muid võlakohustusi tingimusel, et kõigi tagasi maksmata laenude, tasumata kapitalirendi maksete ja emiteeritud võlakirjade ning muude võlakohustuste kogusumma koos võetava laenu, kapitalirendi, emiteeritavate võlakirjade ja muu rahalise kohustusega ei tohi ületada 60% selleks eelarveaastaks kavandatud eelarvetuludest, millest on maha arvestatud riigieelarvest tehtavad sihtotstarbelised eraldised.

Kehtival ülemmääral on teatavasti mitmeid puudusi, VLES-i mõiste "muud võlakohustused" ei ole defineeritud ja võimaldab erinevat tõlgendamist, likviidsete varade mahuga ei ole arvestatud. Omafinantseerimise võimekusest sõltuv individuaalne netovõlakoormuse määra rakendamine käesolevas eelnõus on oluline uuendus, mis annab neile omavalitsusüksustele, kellel on võimekus kohustusi teenindada, võimalusi võlakoormust ka suurendada. Uus meetodika on andnud selleks täiesti konkreetsed võimalused. Selle rakendamine tähendaks tegelikult seda, et piirmäär võiks tõusta 60–100%-ni, mille aluseks oleks aasta arvestuslik tulude maht. See on oluline samm edasi ja kindlasti sobiv nende omavalitsustele, kes suudavad laenu teenindada suuremal määral.

Arvestust oli algselt kavandatud pidada konsolideerimisgrupi kohta. Arutelu tulemusena asendatakse eelnõus sõna "konsolideerimisgrupp" sõnaga "arvestusüksus" ja eelnõu täiendatakse mõistega "sõltuv üksus". Vastavalt kokkuleppele rakendatakse netovõlakoormuse ja põhitegevuse tulemi piiranguid kohaliku omavalitsuse üksuse ja tema valitseva mõju all olevate üksuste suhtes. Need üksused saavad oma peamise tulu kohalikul omavalitsuselt ja

kohalik omavalitsus vastutab selle eest, et need üksused oleksid jätkusuutlikud. Esimene ja peamine reegel on siin see, kes siis sõltuvaks üksuseks kvalifitseerub: kui üksuse tuludest üle poole moodustab tulu avalikult sektorilt ehk kohalikul omavalitsuselt. See oli pikkade vaidluste tulemusena leitud kompromiss, esialgne variant nägi ette ja see puudutas eriti Tallinna linna, et nad olid automaatselt konsolideerimisgrupi liikmed, ka kõik äriühingud. Kasutatud on analoogiat valitsussektori tasandilt ja siia sobib kõige paremini RKAS-i näide, kus ongi suur osa tuludest riigi käest saadud. Seda analoogiat on kohaldatud nüüd kohalikele omavalitsustele ja nendel omavalitsustel, kellel on äriühingud, seda probleemi enam ei ole. See on suur samm ühtlustamise suunas.

Teine lisareegel on seotud sellega, et üksus on kohaliku omavalitsuse poolt doteeritav või osutab kohalikele omavalitsusele teenust renditehingu kaudu. Et ei mindaks liiale, on seal pandud piirmääraks, et kui kulud lähevad 10%-st üle, siis käsitletakse teda sõltuva üksusena.

Ühest asjast, mida ma juba puudutasin, tahaksin veel kord lähemalt rääkida. Palju vaidlusti tekitas haiglate finantseerimisvõimekus, laenuvõtmise võime ja see oli meil mitmel korral arutusel. Kohal käis ka haiglate liidu esindaja ja me leidsime mõistliku kompromissi, mis on nüüd seaduse teksti kirjutatud. Sellelega muudetakse paindlikumaks tervishoiuteenuse osutaja investeringute finantseerimine olukorras, kui kohaliku omavalitsuse üksuse arvestusüksus ei täida kehtestatud netovõlakoormuse ja põhitegevuse tulemi piiranguid. Kohaliku omavalitsuse üksuse arvestusüksuse kohta finantsdistsipliini tagamise meetmete rakendamise kava on lubatud koostada selliselt, et Rahandusministeeriumiga kooskõlastatult võib tervishoiuteenuste korraldamise seaduse mõttes tervishoiuteenuse osutaja suurendada vajaduse korral oma netovõlakoormust kuni 60%-ni. Tähendab, ta ei lähtu omavalitsusüksuse võlakoormusest, vaid lähtub oma netovõlakoormusest. Ja see on lahendus, mis kõiki suuremaid haiglaid praegu ka rahuldab.

Nüüd pean vajalikuks peatuda veel paaril kolmel asjal, millest rääkisin teile siin kõnepuldis 27. jaanuaril, kui oli kõne all selle seaduseelnõu vastavus põhiseadusele ja muud olulised probleemid. Me pöördusime tollal põ-

hiseaduskomisjoni poole ja saime seal kahe olulises küsimuses vajalikud selgitused. Kui te vaatate praegu eelnõu § 53, siis seal on tehtud olulised muudatused rahandusministri pädevuse piirides, mis puudutab rahade äravõtmist nii tasandusfondi kui tulumaksu eraldiste osas, mis oli seal sisse kirjutatud kohustusena. Nüüd on see reguleeritud § 51 lõikes 4, mille järgi vastav komisjon annab omavalitsusele kõigepealt aja puuduste likvideerimiseks, ja kui seda ei tehta, siis informeeritakse sellest rahandusministrit. Põhiseaduskomisjoni ettepaneku kohaselt on sisse toodud kaalutusõigus ja see välistab väga järsu karistamise paugupealt, kui keegi on eksinud. Me peame seda õigeks, selle poolt olid kõik rahanduskomisjoni liikmed.

Veel radikaalsem tundus esimeses eelnõus olnud instrument, kus taheti minna omavalitsuse volikogu liikme volituste peatamiseni välja, mis oli tõesti liialt äärmuslik ja täiesti põhiseadusvastane. Kui te vaatate § 58, siis nüüd räägitakse selles palju leebemast variantist ja nimelt sellest, et volikogu laialisaatmine – mitte saadiku volituste peatamine – saaks toimuda juhul, kui käesoleva seaduse § 46 lõikes 2 pandud kohustust kinnitada 30 päeva jooksul saneerimiskava ei suudeta täita. See variant on rahuldanud ka kõiki rahanduskomisjoni liikmeid.

Probleemiks oli, mis saab siis, kui Riigikogu või Vabariigi Valitsus oma otsustega vähendab kohaliku omavalitsuse sissetulekut või suurendab tema väljaminekut. Siin on nüüd pikkade vaidluste tulemusel sündinud kompromiss. Eelnõus on § 25, mis paneb riigile kohustuse hüvitada kehtestatud õigusakti mõjud või vähendada kohustusi. See on suur samm selles suhtes, et omavalitsused ei jää õigusliku kaitseta. Siin on kasutatud seda regulatsiooni, mis praegu on veel kirjas valla- ja linnaeelarve seaduses, see redaktsioon on seal siia üle toodud. Komisjon tegeles sellega pikalt ja me peame omavalitsuse suhtes seda üsna suureks töövõiduks. Sellega on riik tunnistanud seda, et tagajärgede eest vastutamata ei tohi teha ühtegi liigutust, mis puudutab omavalitsuste autonoomiat.

Lõpetuseks tahaksin rääkida veel ühest asjast. Ma esitasin rahanduskomisjonis oma kolleegidele esmaspäeval küsimuse, millised märkused on selle eelnõu kohta, mis me saime esmaspäevaseks komisjoni istungiks. Ma ei re-

gistreerinud seal mitte ühtegi märkust peale selle, mille ma tõstatasin. Ma olin võrrelnud kahte eelnõu, mida ettekandja loomulikult peabki tegema, ja ma leidsin seal ühe koha, mis ei ole olnud päriselt meie komisjoni pikkade arutelude tulemusel saavutatud kokkuleppe kohane. See puudutas neid omavalitsusi, kes olid omal ajal RKAS-i kaudu liitunud nn kooliprogrammiga ja sõlminud pikaajalised kasutusrendilepingud kuni 30 aastaks. Ma ei saa siin öelda komisjoni hinnangut, komisjon ei ole selles küsimuses alati väga üksmeelne olnud. Ma räägin antud juhul sellest, kuidas mina asjast aru saan. Siin on mitmel omavalitsusel tekkinud kohustused, mis piiravad nende edasist arengut, kuna selle projekti kohustused loetakse eespool nimetatud 60% hulka. Algselt, projekti käivitamisel ei pidanud sellist piirangut tulema, kuna raha anti riigi poolt ja laenu võttis RKAS. Ma arvan, et see on ka täna nende omavalitsuste suhtes, kes sellega seotud on, küllaltki ebaõiglane. Neid omavalitsusi on kaheksa, kõigest kaheksa meie 226-st, aga nad on omavalitsused ja nad on oma tegevuse eest vastutavad omavalitsusüksused. Ma pean seda ebaõiglaseks kahel põhjusel, kui see küsimus lõpuni ei lahene. Nimelt see, et omavalitsused liitusid teistel tingimustel ja vahepeal muudeti mängureegleid, mis ei ole kõige aumehelikum tegu. Omavalitsuste jaoks tähendab see aga nende laenamismõimaluse piiramist. Teiseks sõlmiti kasutusrendilepinguid, mille tasumine toimub jooksvalt aasta tuludest-kuludest 30 aasta vältel, nüüd on need arvestatud laenukoormuse kattedeks. Väidetavalt sekkus siia Eurostat, kes need asjad paika pani, ja raamatupidamisreeglitega on need asjad muutunud. Me vaidlesime esmaspäeval rahanduskomisjonis selle üle päris pikalt. Jõudsime järeldusele ja leppisime kokku, et kui me ei suuda sellel etapil korrektset regulatsiooni sisse kirjutada, siis tegeleb rahanduskomisjon nende kaheksa omavalitsusega eraldi ja me esitame ettepanekud ning vajadusel ka seaduse muudatused, nii et see probleem saab lahendatud veel käesoleva sügise jooksul. Loomulikult hinnatakse siin kohaliku omavalitsuse finantsvõimekust. Ma tänan tähelepanu eest!

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh! Läheme nüüd küsimuste juurde. Esi-mesena saab küsimuseks sõna Helle Kalda. Palun!

Helle Kalda

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea ettekandja! Märkisid, et esmaspäeval ei olnud komisjonis märkusi. Märkusi ei saanudki olla, sellepärast et komisjoni liikmed said materjalid alles samal momendil. Internetis ei olnud ka mitte es-maspäeva õhtul materjale üleval, et ka koha-likud omavalitsused oleksid siis saanud oma seisukohta öelda.

Aga mul on küsimus selle kohta, et peaaegu kaks aastat olid Rahvaliidul ja ka teil oma seisukohad ja muudatusettepanekud nimetatud eelnõu kohta. Täna te ütlete, et väga paljusid Rahvaliidu omasid arvestati, väga paljusid ei arvestatud. Kas teie põhimõtted on nüüd poole aastaga muutunud? Et kui te kureerisite seda-sama eelnõu, siis ei suutnud viia sisse seda, mis on väga oluline, näiteks § 27 lõige 2, kus investeringute summasid ei viida üle. Neid näiteid võib päris palju tuua. Miks teie mõtted on nüüd muutunud ja te leiate, et seda pole enam kohalikule omavalitsusele vaja?

Aseesimees Keit Pentus

Palun vabandust, hea ettekandja! Ma juhin küsijate tähelepanu sellele, et meil on praegu puldis juhtivkomisjoni esindaja, kes tutvustab komisjoni arutelu. Küsimused peaksid puudu-tama eelkõige komisjonis toimunud arutelu ja olema suunatud Tarmo Männile kui komisjoni esindajale. Aga nüüd on vastuseks sõna Tarmo Männil!

Tarmo Mänd

Ma tänan selle küsimuse eest! Kõigepealt, ma tean, et komisjoni liikmetel olid materjalid käes jooksvalt kogu aeg selle hetkeni, kui me viimased muudatusettepanekud esmaspäeval läbi vaatasime, ja siis pandi need õhtul üles internetti. Nii on meie komisjoni ametnikud mind informeerinud. Selles mõttes mingit do-kumendi kusagil hoidmist ei ole küll olnud. Aga viimane variant valmis meil esmaspäeva lõunaks, kui me hääletasime kuut viimast punkti, mis olid lisandunud. Pärast seda tehti korrektiivid ja asjad pandi internetti üles.

Mis puudutab minu käitumist, siis me keva-del vestlesime siin sel teemal ja ma võin hea meelega jätkata, kuigi eelnõu sisu see ei puu-duta. Täna seda fraktsiooni kahjuks enam ei ole, kes oleks oma seisukohti kaitsnud, aga ol-les selle eelnõu eest vastutaja, ütlen ma täie vastutustundega, et me ei lähtunud siin ühegi erakonna huvidest. Seda tööd on tehtud, ma enne toonitasin, kahe aasta jooksul erakondade huvide üleselt, lähtunud on sellest, et ühtlus-tada tuleb valitsussektorile kehtivad reeglid. See konkreetne asi, mis puudutab § 27, et ei saa vahendeid üle kanda – vahendeid saab üle kanda. Küsimus on selles, kes kannab, kas teeb seda vallavalitsus või volikogu. Meie pidasime õigemaks, et seda teeb volikogu. Ma olen sel-lel seisukohal ka täna. Ja see muudatusette-panek ei tulnud Rahvaliidu fraktsioonist enam sellel ajal, kui mina seal olin. Täna tähelepa-nu eest!

Aseesimees Keit Pentus

Protseduuriline küsimus Jaanus Marrandilt, palun!

Jaanus Marrandi

Ma lihtsalt juhin tähelepanu, et täpselt sa-mamoodi ei rääkinud ettekandja kogu aeg ko-misjoni seisukohtadest, vaid ta rääkis ka oma isiklikest arusaamadest. Nii et lugupeetav is-tungi juhataja oleks pidanud juhtima ettekand-ja tähelepanu sellele, et ta ei peaks rääkima mitte oma isiklikest arusaamadest, vaid komis-joni seisukohtadest.

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh! Siin ei olnud küll protseduurilist kü-simust, aga tähelepanek on kahtlemata õige. Tulenevalt meie kodu- ja töökorra seaduse §-st 105 on teisel lugemisel tegu eelnõu sätete aru-teluga ja juhtivkomisjoni esindaja edastab mei-le juhtivkomisjonis toimunud arutelu.

Läheme küsimustega edasi. Küsimuseks saab sõna Toomas Varek.

Toomas Varek

Aitäh, lugupeetud Riigikogu aseesimees! Hea ettekandja! Eelnõu on väga tõsine, aru-tatud on väga pikalt ja, nii nagu sa ütlesid, püüti leida konsensust. Muudatusettepanekute arv on 91. Kas see eelnõu lahendab Viljandi maakonna Kõpu valla, kus on alla tuhande

elaniku, või Ida-Virumaa Alajõe valla, kus on samuti vähe elanikke, ja meie kõige suurema omavalitsuse Tallinna linna finantsjuhtimise probleeme? Sa nimetasid, et tahetakse tuua sisse muudatus, mis puudutab RKAS-i ja neid omavalitsusi. Kas see on viide sellele, et komisjon teeb katkestamise ettepaneku?

Tarmo Mänd

Ma tänan küsimuse eest! Mina ei ole Kõpu vallaga rääkinud. Ma mainisin enne, et nii komisjon kui ka algataja lähtusid sellest ja kõik vaidlused teenisid ühte eesmärki: reeglid peaksid olema nii Kõpu vallale kui Tallinna linnale ühed. Finantsjuhtimissüsteem saab olla üks, olenemata elanike arvust. Kõige enam me tegelesime tõepoolest Tallinna kui kõige suurema ja kõige keerukama omavalitsuse probleemidega, kus oli nüüdseks saanud sõltuvaid üksusi kõige enam. See probleem lahendati Tallinna jaoks väga soodsalt ära, nii et selle küsimuse ma võtaksin maha, et meil oli mingi eelistus.

Mis puudutab RKAS-i asja, siis ma ütlen kolleeg Marrandile, et ma ei tahtnud siin selle nimetamisega väljendada isiklikku arvamust, aga komisjoni liikmed teavad, et ma võitlesin komisjonis selle nimel, et RKAS-i teema saaks lahendatud. Ma kandsin siin ette, et selle me teeme jooksvalt veel lähiaegadel ära. Need kaheksa omavalitsust vaadatakse üle ja vajaduse korral viiakse sisse seadusmuudatused, mis on tarvis, et nende laenu piiratus ei takistaks neil struktuurivahendite kasutamist. See ei tähenda, et komisjon teeb ettepaneku täna lugemine katkestada.

Aseesimees Keit Pentus

Küsimuseks saab sõna Kalev Kallo. Palun!

Kalev Kallo

Aitäh, eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Minul on üks konkreetne küsimus. Enne aga ütleks nii, et loomulikult on see eelnõu tublisti paranenud ja on lähenetud konsensusele. Võib öelda, et ta võiks ju hea olla, aga nagu öeldakse, kurat on ikka peidetud detailidesse, ja siin on ka niimoodi. Nimelt muudatus 11, mis muudab § 25 teksti – see on see, kui valitsus või Riigikogu või kes tahes eelarveaasta jooksul vähendab kohaliku omavalitsuse tulusid. Kõik on ju kena, aga vaid kuni selle kohani, et

kui väljaminekud suurenevad, hüvitab riik õigusakti mõjud samas ulatuses. Aga vaat see kurat tuleb pärast seda: "või vähendab proportsionaalselt kohaliku omavalitsuse üksusele pandud kohustusi". Kohustuste täitmiseks on kohalik omavalitsus sõlminud ju kellegagi lepingud, on need mittetulundusühingud või kes tahes. Nüüd äkki ütleb riik aasta keskel, et koduõendusega ei pea sina enam tegelema. Mis teha siis nende koduõendega, kellega on lepingud sõlmitud?

Tarmo Mänd

Tänan selle küsimuse eest! Ettekandes ma mainisin, et isiklikult pean selle punkti lisanumist eelnõusse pärast teise lugemise katkestamist suureks töövõiduks, mis kaitseb oluliselt meie omavalitsusi. Meil oli sellega tegemist. Siin on tõenäoliselt meil omavahel väga suur konsensuslik osa ikkagi ju olemas. Mis puudutab seda, et funktsioonid võidakse uuesti läbi vaadata – rahanduskomisjoni töökogemuse põhjal ma tean, et see ei käi küll nüüd niimoodi, et riik seda suvaliselt teeb, see räägitakse läbi kohaliku omavalitsusega. Aga kasutatud on kehtiva valla- ja linnaeelarve seaduse teksti. Tähendab, see on juba seaduses olemas, nüüd me palusime, et see KOFS-is jätkuks, kuna valla- ja linnaeelarve seadusega oleks see kehtinud ainult käesoleva aasta lõpuni. Tegelikult ei ole korda mingil moel muudetud. Kui meil oleks teada juhtumid, kus ilma omavalitsustega läbi rääkimata on miski asi muudetud ja nemad saavad tagantjärele teada, siis riik oleks käitunud vääritult. Minul seda teadmist ei ole.

Aseesimees Keit Pentus

Küsimuseks saab sõna Jaanus Marrandi. Palun!

Jaanus Marrandi

Tänan, lugupeetud ettekandja! Ma tulen tagasi Riigi Kinnisvara Aktsiaseltsi teema juurde. Tegemist on ju olukorraga, kus riik on käitunud omavalitsuste suhtes väga ebaausalt, kutsudes kõigepealt ise üles ja pakkudes Riigi Kinnisvara Aktsiaseltsi kaudu neile laenu ja raha ning tõmmates siis n-ö viimasel hetkel tooli alt ära ja lugedes neid kohustusi ka omavalitsuste kohustusteks. Seetõttu on ikkagi omavalitsuste toimetulek europrojektidega ja

võib-olla ka igapäevases elus väga selgelt pärsitud. Omavalitsustel on õiguspärase ootuse printsiibi järgi põhjust eeldada, et riik lahendab sellesama enda tekitatud probleemi, aga mitte ei jätta omavalitsused külma kätte, olgu neid või kaheksa tükki. Minu seisukoht on üsna selge: ei ole mõistlik jätta seda teemat selle eelnõu valguses lahendamata. Kas ei oleks mõistlik katkestada eelnõu lugemine, mitte tulla teie jutu põhjal kunagi hiljem selle probleemi juurde tagasi, vaid lahendada just nimelt kohe ära kogu see teema riigi seisukohalt?

Tarmo Mänd

Täna! Hea kolleeg, me rääkisime selle sissejuhatava jutu mõlemad ühtemoodi. Ka mina pean seda ebaõiglaseks. See taotlus oli, aga kuna nüüd on olemas ka meie seadusest ülemad dokumendid, siis Eurostati nõuetest lähtuvalt on need muudatused tehtud ja me hakkame otsima seda lahendust, et need omavalitsused, kellel on finantsvõimekus olemas, saavad ka edaspidi laenu võtta. See oligi meie arutelu sisu ja see on komisjoni seisukoht.

Aseesimees Keit Pentus

Eldar Efendijev, palun!

Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Austatud ettekandja! Mul on üldine küsimus. Kuidas te hindate, kas see seadus võimaldab nüüd omavalitsustel tulla välja olukorrast, kus nad ei saa täismahus oma ülesandeid täita? Ühelt poolt sellepärast, et riik vähendas raha ja võttis nende käest mõned valdkonnad, ma mõtlen sporti, ma mõtlen noorsoovaldkonda, osaliselt ka andis juurde kohustusi – ma räägin praegu jälle haridusest. Need lõiked teevad poole omavalitsuste eelarvest. Kas selle seadusega on võimalik need probleemid lahendada või probleemid ikkagi jäävad ja on ka tuleval aastal juba uute eelarvete koostamisel ja kinnitamisel probleemid?

Tarmo Mänd

Täna küsimuse eest! Kahjuks selle seaduse eesmärk on teine. Tulubaasi küsimused tulevad teistest seadustest. Ma tean, et need probleemid on olemas, ma tean, et need võivad kesta seni, kuni me oleme oma eelarvega defitsiidis. Tean, millised on omavalitsuste hoiakud eraldiste suhtes, aga selle eelnõu eesmärk

on teine. See annab konkreetsed eelarve alused, finantsjuhtimise hoovad ja rakendushoovad selleks, kuidas minna uue eelarve planeerimise korraga edasi aastast 2012, mil kogu omavalitsuse arvestus viiakse üle tekkepõhisele majandamisele. Nii et kahjuks selle seadusega seda ei lahendata. Ma ei taha sellega öelda, et olukord ei parane, korrastamisega see alati paraneb, ja ma ei saa ka väita, et siia on jõutud sisse viia kõik, mida elu tulevikus võib ette tuua. Oluline samm edasi on igal juhul tehtud. Juba see on samm edasi, kui on teada, et kõigile kehtib ühesugune kord. Ma võib-olla lähen oma mõtetega liiga kaugele, aga ma ei tea ühtegi dokumenti, kaasa arvatud piibel, mida poleks ümber kirjutatud, ja nii on ka selle seadusega. Kui on tarvis, siis lisatakse sätteid ja tehakse ümber. Aga eesmärk oli tal teine, mitte tulubaasi rikastamine, vaid arvestuse korrastamine ja reeglite loomine.

Aseesimees Keit Pentus

Inara Luigas, palun!

Inara Luigas

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Ma tulen tagasi selle § 25 juurde, kus mainitakse seda, et kui kohalikel omavalitsustel vähendatakse sissetulekuid, siis proportsionaalselt vähendatakse ka kohustusi. Mitte päris sellises sõnastuses, aga kohalike omavalitsuste kohta oli ka praegu seaduses nii kirjas. Minu kahtlus selle seadussätte puhul on see, et riik võtab endale jätkuvalt õiguse parandada riigieelarve positsiooni kohalike omavalitsuste arvel. Kui me 2009. aastal kärpisime kohalike omavalitsuste tulubaasi, siis me muuseas ütlesime, et ärge tegelge spordiga, ärge tegelge noorsootöoga, ja tegelikult me jätkame riigieelarve parandamist kohalike omavalitsuste tulubaasi arvel. Kas sa oled sedasama meelt ja kas sa arvad, et see on üks teema, mille juurde me peaksime kohe ruttu tagasi pöörduma?

Tarmo Mänd

Täna! Ma püüdsin sellele küsimusele vastata, aga ilmselt vastasin mitteammendavalt. Meie oleme ju ka riik ja meie oleme kõrgeima võimu kandjate esindajad seadusandlikus kogus. Samal ajal ei ole meil õigust näidata praegu kellelegi näpuga, et oleks püüd omavalitsuste suhtes pahatahtlikult käituda ja seepärast

jäetakse see funktsioon lahti kirjutamata ja võetakse see neilt ära nendega läbi rääkimata. Ma ei kujuta seda olukorda ette ja ma ei tea ühtegi juhtumit, et nii oleks käitunud. See pole võimalik.

Aseesimees Keit Pentus

Teine küsimus Jaanus Marrandilt. Palun!

Jaanus Marrandi

Lugupeetud ettekandja! Seda eelnõu on menetletud kahe aasta jooksul. Nüüd ma vaatan selle jõustumisaega: jõustumisaeg on ka üsna pikk planeeritud. Tegelikult on neid teemasid, mille kohta te räägite, et need on RKAS-i teemad, olnud aega lahendada küll ja küll. Ka enne jõustumist on seda eelnõu veel võimalik parandada ja viia need teemad sinna sisse. Teie vastused, et "me tuleme selle juurde tagasi kunagi hiljem ja põhjalikult nende kaheksa omavalitsuse suhtes" ei ole nagu väga selgelt asjakohased. Ma ikkagi küsiksin, arvestades seda pikka menetlusaega ja ka plaanitud jõustumisaega: mis takistab mõne omavalitsuse teemat kohe, selgelt ja konkreetset selle sama eelnõu piires ära lahendada, katkestades selle lugemine praegu?

Tarmo Mänd

Mis puutub rakendussätetesse, siis tähtjad on pikad seetõttu, et vajalik on ettevalmistav periood. Aastal 2011 kehtib omavalitsustes veel eelarvestamise kord, mis tugineb valla- ja linnaelarve seadusele, aga valmistatakse ette uus tekkepõhine eelarve 2012. aastaks. See määrab ulatuse ja laienduse, mis seal teha tuleb.

Mis puutub veel sellesse RKAS-i teemasse – ma vastan sellele vist kolmas kord juba –, siis ma olen selle poolt, et see küsimus on tarvis lahendada. Nendega on ebaõiglaselt käitunud. Aga asi on selles mõttes õiguslikult märksa keerulisem, et Eurostat sekkus sellesse küsimusse. Seda meie riik ei otsustanud iseseisvalt ja just sealt said need asjad alguse. Nüüd tuleb meil leida lahendus, et ühe poolega oleks kõik kooskõlas ja ka valdade elu ei oleks pärsitud. Seda lahendust rahanduskomisjon hakkab otsima ja see ei ole minu isiklik arvamus, see on meie komisjoni esmaspäevane otsus. Probleemi olemasolu tunnustatakse ja hakatakse otsima lahendust. Eurostatis me ei ole suutelised

ega ka pädevad midagi muutma. Probleem on aga tõesti olemas ja õnneks jäi sinna hammasrataste vahele vaid kaheksa omavalitsust, oleks võinud jääda märksa rohkem, sest koolide programm on praegu alles poole peal. Aga umbusk selle suhtes on tõenäoliselt olemas, et asi nüüd enam ei edene, ja finantsvõimekus on ka vähenenud.

Aseesimees Keit Pentus

Teiseks küsimuseks saab sõna Helle Kalda. Palun!

Helle Kalda

Hea kolleeg! Ma ei ole nõus, et küsimus on ainult RKAS-is, probleeme on eelnõus veel. Aga mul on endiselt küsimus § 27 kohta, täpsemini selle lõike 2 kohta. Miks lubatakse uude aastasse üle viia ainult investeringute summad, mille kohta on sõlmitud lepingud? Lepingutega katmata osa peab kajastuma eelarves mitteülekantavana ja samuti ei ole lubatud tegevuskulude ülekandmine isegi siis, kui need on eelarves juba määratud ülekantavana? Miks selline põhimõte on? Miks seda põhimõtet ei muudetud?

Tarmo Mänd

Me töötame ühes komisjonis. Ma ei mäleta, et me oleks seda küsimust seal eraldi arutanud ja et keegi oleks selle seal tõstatanud. Kuid ülekantavate summade suhtes on kindel kord ja riigi tasandil käitutakse täpselt samamoodi.

Aseesimees Keit Pentus

Küsimuseks saab sõna Toivo Tootsen!

Toivo Tootsen

Hea ettekandja! Tulen tagasi sellesama § 25 juurde, muudatusettepanek 11. Asi on selles, et on väga tähtis, milline see sõnastus on. Kui sa ütlesid, et praegu see sellisel kujul ju on ja toimib, siis asi selles ongi, et see toimib halvasti ja toimib valesti. Just seda formuleeringut kasutades vähendati omavalitsuste tulubaaši ja vähendati ka nende kohustusi sellega, et neile öeldi, et teie ei pea enam tegelema noorsootöö ja spordiga. Oli nii? Kas ei sattunud paljud omavalitsused just selle tõttu raskustesse? Milline omavalitsus siis on loobunud tegelemast noorsootöö ja spordiga?! See oleks võimalu olnud! Järelikult pidid nad raha kuskilt

mujalt kärpima. Just seda muudatusettepanekut on vaja vältida ja sõnastada see asi teistmoodi. Kas ei tundu nii?

Tarmo Mänd

Asja oleks võimalik konkreetsete negatiivsete näidete põhjal loomulikult täiustada. See, mis siia kanti, oli kõige lihtsamalt saavutatav kompromiss: võeti VLES-ist ülekantav paragrahv ega hakatud seda laiendada ja muutma. Ma isiklikult veel kord ütlen, et ma pean seda tohutuks võiduks, sest esialgu seda seal ei olnud. See oleks lõppenud ja sellega oleks jäänud. Need negatiivsed näited loomulikult mürgitavad olukorda ja see tuleb hukka mõista ja nendele tuleb ka vastavalt vastata. Selles seadustekstis seda lahtikirjutust aga ei tulnud, meil ei olnud ka neid negatiivseid näiteid, millest sina praegu rääkisid. Ma veel kord ütlen, et tervikuna ma hindan väga, et see siia saali tuli. See annab omavalitsustele igal juhul kindlustunde ja ma eeldan, et riik ja ka seadusandliku kogu esindajad, samuti valitsuse liikmed suhtuvad eelnõusse heatahtlikult ega otsusta läbirääkimata või -mõtle mata.

Aseesimees Keit Pentus

Valeri Korb, palun!

Valeri Korb

Lugupeetud kolleeg! Tahan küsida kohaliku omavalitsuse eelarve koostamise kohta. Minu küsimus on seotud sellega, kas tulevikus kohalikud omavalitsused jätkavad kassapõhise eelarve koostamist või on lähiaastatel ette näha üleminekut tekkepõhise eelarve koostamisele, millest on varem juttu olnud?

Tarmo Mänd

Seaduse paragrahvides on need asjad kirjas, ma võib-olla aja kokkuhoiu mõttes ei hakkaks seda ette lugema. Seadus näeb ette mõlemad variandid, kuid alates aastast 2012 peaks eelarve olema tekkepõhine. Aga see mehhanism on siin sees kindlasti olemas.

Aseesimees Keit Pentus

Rohkem küsimusi ei ole. Aitäh, austatud ettekandja! Nüüd on võimalus avada läbirääkimised, kui kõnesoove on. Avan läbirääkimised. Esimesena palun kõnetooli Helle Kalda!

Helle Kalda

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid, kes te veel saali olete jäänud! Kohaliku omavalitsuse üksuste finantsjuhtimise seaduse eelnõu me oleme tõesti arutanud juba 16. oktoobrist 2008. aastast. Olen nõus, et eelnõusse on tehtud väga palju muudatusi. Täpsustuseks ütlen veel seda, et kui seaduseelnõu toodi Riigikogusse, siis omavalitsusliitude arvamust väga paljudes osades ei olnud arvestatud ega olnud ka põhjendatud, miks ei ole arvestatud.

Hea meel on, et tänu opositsiooni tugevusele me suutsime saavutada, et Eesti Linnade Liit ja ka Eesti Maaomavalitsuste Liit haarati rahanduskomisjoni töösse. Aitäh komisjoni esimehele, et seekord tuldi ka milleski vastu!

Väga suur töö tehti nende aastate jooksul ära ühise tööna. Kindlasti väga suure panuse andis ka Rahandusministeeriumi töörühm, see toimus ministeeriumi tasandil, mitte komisjoni tasandil. Samas on kurb tõdeda, et tänava 23. märtsil oli viimane kord, mil omavalitsusliidud selle täna meie laudade peal oleva eelnõu arutamisele kaasati.

Komisjon arutas nimetatud eelnõu oma 8. juuni istungil, eriti just muudatusettepanekuid, sealhulgas ka muudatusettepanekut – ütlen seda stenogrammi huvides –, mis puudutas § 27. Nii et hea komisjoni ettekandja, sellest teemast, §-st 27, oli komisjonis juttu. Kui ei olnud, siis on kurb tõdeda, et komisjon ei arutanudki seda, mis muudatusettepanekuid rahanduskomisjon tegi. Aga täpsustuseks võin öelda, et me siiski arutasime seda.

Kurb on selle juures tõsiasi, et nagu ma ütlesin, alates 8. juunist kohalike omavalitsuste liitusid viimasesse arutelustaadiumisse, kus tehti väga palju põhimõttelisi muudatusi, ei kaasatud. Ka komisjoni protokoll sai interneti üles alles selle nädala esmaspäeval. Nii ei saanud kohalike omavalitsuste liidud arutellu sekunda ega öelda oma arvamust muudatuste kohta, mis tehti 8. juunil. Kogu eelnõu aga sai meil alles teisipäeval suure hädaga üles avalikule debatile.

Keskerakonna fraktsioon ei ole nõus – selles osas me oleme täielikult nõus omavalitsusliitudega – osa muudatusettepanekutega, mis rahanduskomisjon tegi. Need on muudatusettepanek nr 1, mille kohta oli täna väga palju küsimusi ja millest ma ei hakka uuesti rääkima, ja muudatusettepanek, mis puudutab § 25.

Kohalike omavalitsuste liidud ei ole nõus just sellega, et lisati juurde formuleering: vähendada proportsionaalselt kohaliku omavalitsuse üksustele pandud kohustusi. Me kõik saame aru, mida see tähendab. Samuti ei ole me nõus muudatusettepanekuga nr 13, mille kohta ma esitasin samuti omapoolse küsimuse ja mis jäi komisjoni ettekandjal kahjuks vastamata. Ei ole me ka nõus muudatusettepanekutega nr 29 ja 30. Need ettepanekud kajastavad finantsjuhtimises väga olulist valdkonda, see on laenude temaatikat, kus ei arvestata rendilepingute puhul omatulude poolt. Arvestatakse ainult pikaajalistel rendilepingutel kohustuse poolt ja kohustused võetakse üles ühel aastal, mis on väga räige.

Loomulikult oleme täiesti nõus, et tõstatati RKAS-i probleem, ja peab ütlema, et komisjoni ettekandja lahkas seda komisjonis väga põhjalikult. Mul on väga hea meel, et ta on seda kogu aeg teinud, ja seda tegi ta ka sellel komisjoni istungil. See on väga tõsine probleem. Kahjuks ei tulnud koalitsioonipartner kaasa. Mul oli tunne, et härra Mänd oli nõus, et me katkestame teise lugemise.

Me oleme seisukohal, et kõiki neid muudatusettepanekuid tuleks siiski arutada kohalike omavalitsustega, ja teeme täna Riigikogu juhatusel ettepaneku eelnõu 366 teine lugemine katkestada. Ma loodan, et te kõik saate aru, et need teemad on väga olulised. Kui meil on aega olnud tänaseni, siis on meil veel kuu aega arutada neid teemasid ja need probleemid lahendada. Sel juhul ei tule meil kuu aja pärast uuesti kokku tulla ja hakata seadust ümber tegema. Aitäh teile!

Aseesimees Keit Pentus

Kas on veel kõnesoove? Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised.

Alustame muudatusettepanekute läbivaatamist. Muudatusettepanekuid on kokku 91. Nagu tavaks, nimetan muudatusettepaneku numbrit, esitaja ja kui esitaja pole juhtivkomisjon, siis ka juhtivkomisjoni seisukoha. Muudatusettepanek nr 1 on juhtivkomisjoni esitatud. Ettepanek nr 2 on Keskerakonna fraktsiooni esitatud, juhtivkomisjon on seda arvestanud osaliselt. Muudatusettepanek nr 3 on juhtivkomisjoni esitatud. Ettepanek nr 4 on Rahvaliidu fraktsiooni esitatud ja juhtivkomisjon on seda osaliselt arvestanud. Muudatusettepaneku nr 5

esitaja on juhtivkomisjon, nagu ka ettepanekute nr 6, 7 ja 8 esitaja. Muudatusettepaneku nr 9 on esitanud Eesti Keskerakonna fraktsioon, juhtivkomisjon on jätnud selle arvestamata. Palun, Toomas Varek!

Toomas Varek

Keskerakonna fraktsioon palub üheksandat muudatusettepanekut hääletada.

Aseesimees Keit Pentus

Alustame hääletamise ettevalmistamist. Panen hääletusele muudatusettepaneku nr 9, mille esitaja on Eesti Keskerakonna fraktsioon ja mille juhtivkomisjon on jätnud arvestamata. Palun hääletada!

Ettepanekut toetas 23 Riigikogu liiget, vastu oli 38, erapooletuid ei olnud. Ettepanek ei leidnud toetust.

Muudatusettepaneku nr 10 esitaja on Rahvaliidu fraktsioon, juhtivkomisjon on jätnud selle arvestamata. 11. muudatusettepanek on juhtivkomisjoni esitatud, nagu ka 12. muudatusettepanek. Palun, Toomas Varek!

Toomas Varek

Keskerakonna fraktsioon palub 11. muudatusettepanekut hääletada.

Aseesimees Keit Pentus

Ettepanekut nr 11? Alustame 11. muudatusettepaneku hääletamise ettevalmistamist.

Panen hääletusele 11. muudatusettepaneku, mille esitaja on juhtivkomisjon. Palun hääletada!

Ettepaneku poolt hääletas 37, vastu 29 Riigikogu liiget, erapooletuid ei olnud. Ettepanek leidis toetust.

12. muudatusettepanek, esitaja juhtivkomisjon. 13. muudatusettepaneku esitaja on samuti juhtivkomisjon. Palun, Toomas Varek!

Toomas Varek

Keskerakonna fraktsioon palub 13. muudatusettepanekut hääletada.

Aseesimees Keit Pentus

Teeme seda. Kas võime minna hääletamise juurde?

Panen hääletusele 13. muudatusettepaneku, mille esitaja on juhtivkomisjon. Palun hääletada!

Ettepaneku poolt hääletas 37, vastu 24 Riigikogu liiget, erapooletuid ei olnud. 13. muudatusettepanek leidis toetust.

14. muudatusettepaneku on esitanud Rahvaliidu fraktsioon, juhtivkomisjoni on seda osaliselt arvestanud. 15. muudatusettepanek, esitaja samuti Rahvaliidu fraktsioon, juhtivkomisjoni on selle jätnud arvestamata. 16. muudatusettepaneku esitaja on juhtivkomisjoni. 17. muudatusettepaneku esitaja on Rahvaliidu fraktsioon ja ettepanekut on osaliselt arvestatud. 18. muudatusettepanek on juhtivkomisjoni esitatud. 19. muudatusettepanek on Eesti Keskerakonna fraktsiooni esitatud ja juhtivkomisjoni on seda osaliselt arvestanud. 20. muudatusettepanek on juhtivkomisjoni esitatud. 21. muudatusettepanek on Keskerakonna fraktsiooni esitatud, juhtivkomisjoni on jätnud selle arvestamata. Palun, Toomas Varek!

Toomas Varek

Keskerakonna fraktsioon palub 21. muudatusettepanekut hääletada.

Aseesimees Keit Pentus

Teeme seda. Kas võime minna hääletamise juurde?

Panen hääletusele 21. muudatusettepaneku, mille esitaja on Keskerakonna fraktsioon ja mille juhtivkomisjoni on jätnud arvestamata. Palun hääletada!

Ettepaneku poolt hääletas 24, vastu 37 Riigikogu liiget, erapooletuid ei olnud. Ettepanek ei leidnud toetust.

22. muudatusettepanek, esitaja Keskerakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni on jätnud selle arvestamata. Palun, Toomas Varek!

Toomas Varek

Keskerakonna fraktsioon palub 22. muudatusettepanekut hääletada.

Aseesimees Keit Pentus

Panen hääletusele 22. muudatusettepaneku, mille esitaja on Keskerakonna fraktsioon ja mille juhtivkomisjoni on jätnud arvestamata. Palun hääletada!

Muudatusettepanekut toetas 23 Riigikogu liiget, vastu oli 37 ja 1 oli erapooletu. 22. muudatusettepanek ei leidnud toetust.

23. muudatusettepaneku esitaja on Keskerakonna fraktsioon ja seda ettepanekut on juhtivkomisjoni osaliselt arvestanud.

24. muudatusettepanek on Keskerakonna fraktsiooni esitatud, juhtivkomisjoni on jätnud selle arvestamata ja tulenevalt kodu- ja töökorra seadusest see ettepanek saalis hääletamisele ei kuulu. 25. muudatusettepanek on juhtivkomisjoni esitatud. 26. ettepaneku on esitanud Keskerakonna fraktsioon ja see on täielikult arvestatud. 27. muudatusettepanek on Rahvaliidu fraktsiooni esitatud, ka see ettepanek on täielikult arvestatud. 28. muudatusettepaneku esitaja on juhtivkomisjoni, nagu ka 29. muudatusettepaneku esitaja. Palun, Toomas Varek!

Toomas Varek

Keskerakonna fraktsioon palub 29. muudatusettepanekut hääletada.

Aseesimees Keit Pentus

Teeme seda. Kas võime minna hääletamise juurde?

Panen hääletusele 29. muudatusettepaneku, mille esitaja on juhtivkomisjoni. Palun hääletada!

Ettepanekut toetas 37 Riigikogu liiget, vastu oli 24, erapooletuid ei olnud. 29. muudatusettepanek leidis toetust.

30. muudatusettepaneku esitaja on juhtivkomisjoni. Palun, Toomas Varek!

Toomas Varek

Keskerakonna fraktsioon palub 30. muudatusettepanekut hääletada.

Aseesimees Keit Pentus

Panen hääletusele 30. muudatusettepaneku, mille esitaja on juhtivkomisjoni. Palun hääletada!

Ettepanekut toetas 37 Riigikogu liiget, vastu oli 24, erapooletuid ei olnud. 30. muudatusettepanek leidis toetust.

31. muudatusettepaneku esitaja on Rahvaliidu fraktsioon, juhtivkomisjoni on jätnud selle arvestamata. Tulenevalt kodu- ja töökorra seadusest see ettepanek hääletamisele ei kuulu. 32. muudatusettepanek on Rahvaliidu fraktsiooni esitatud. Ka see on jäetud arvestamata ja ka see ettepanek tulenevalt kodu- ja töökorra seadusest saalis hääletamisele ei kuulu. 33. ettepanek on samuti Rahvaliidu fraktsiooni esitatud, juhtivkomisjoni on jätnud selle arvestamata. Ka see ettepanek tulenevalt kodu-

ja töökorra seadusest hääletamisele ei kuulu. 34. muudatusettepaneku esitaja on Keskerakonna fraktsioon, juhtivkomisjon on selle ettepaneku jätnud arvestamata. Palun, Toomas Varek!

Toomas Varek

Keskerakonna fraktsioon palub 34. muudatusettepanekut hääletada.

Aseesimees Keit Pentus

Kas võime minna hääletamise juurde?

Panen hääletusele 34. muudatusettepaneku, mille esitaja on Keskerakonna fraktsioon ja mille juhtivkomisjon on jätnud arvestamata.

Ettepanekut toetas 25 Riigikogu liiget, vastu oli 37, erapooletuid ei olnud. 34. muudatusettepanek ei leidnud toetust.

35. muudatusettepaneku esitaja on Rahvaliidu fraktsioon ja juhtivkomisjon on jätnud selle arvestamata. 36. muudatusettepanek on samuti Rahvaliidu esitatud ja jäetud juhtivkomisjonis arvestamata. Tulenevalt kodu- ja töökorra seadusest see ettepanek hääletamisele ei kuulu. 37. muudatusettepanek on Rahvaliidu fraktsiooni esitatud, juhtivkomisjon on jätnud selle arvestamata. Ka see ettepanek saalis hääletamisele ei kuulu. 38. muudatusettepanek on juhtivkomisjoni esitatud.

39. muudatusettepanek on Eesti Keskerakonna esitatud ja juhtivkomisjon on seda täielikult arvestanud. 40. muudatusettepanek on Rahvaliidu fraktsiooni esitatud ja juhtivkomisjonis täielikult arvestatud. 41. muudatusettepanek on Keskerakonna fraktsiooni esitatud, juhtivkomisjon on seda osaliselt arvestanud. 42. muudatusettepaneku on esitanud Rahvaliidu fraktsioon, juhtivkomisjon on seda osaliselt arvestanud. 43. muudatusettepanek on samuti Rahvaliidu fraktsiooni esitatud, juhtivkomisjon on seda osaliselt arvestanud. 44. muudatusettepaneku esitaja on Eesti Keskerakonna fraktsioon, juhtivkomisjon on seda osaliselt arvestanud. 45. muudatusettepanek on Rahvaliidu fraktsiooni esitatud ja juhtivkomisjon on seda osaliselt arvestanud. 46. muudatusettepaneku esitaja on juhtivkomisjon. 47. muudatusettepaneku esitaja on samuti juhtivkomisjon, nagu ka 48., 49., 50., 51., 52., 53., 54., 55. muudatusettepaneku esitaja. 56. muudatusettepaneku esitaja on Eesti Keskerakonna fraktsioon ja juhtivkomisjon on seda ettepa-

neku osaliselt arvestanud. 57. muudatusettepaneku esitaja on Rahvaliidu fraktsioon, juhtivkomisjon on seda osaliselt arvestanud. 58. muudatusettepaneku esitaja on Eesti Keskerakonna fraktsioon, juhtivkomisjon on jätnud selle arvestamata. Palun, Toomas Varek!

Toomas Varek

Keskerakonna fraktsioon palub 58. muudatusettepanekut hääletada.

Aseesimees Keit Pentus

Teeme seda. Kas võime minna hääletamise juurde?

Panen hääletusele 58. muudatusettepaneku, esitaja Keskerakonna fraktsioon, juhtivkomisjon on jätnud selle arvestamata. Palun hääletada!

Ettepanekut toetas 25 Riigikogu liiget, vastu oli 36, erapooletuid ei olnud. 58. muudatusettepanek ei leidnud toetust.

59. muudatusettepaneku esitaja on Rahvaliidu fraktsioon, juhtivkomisjon on jätnud selle arvestamata. Tulenevalt kodu- ja töökorra seadusest see hääletamisele ei kuulu. 60. muudatusettepaneku esitaja on juhtivkomisjon. 61. muudatusettepaneku esitaja on Keskerakonna fraktsioon, juhtivkomisjon on seda arvestanud täielikult. 62. muudatusettepaneku esitaja on Rahvaliidu fraktsioon, juhtivkomisjon on jätnud selle arvestamata. Tulenevalt kodu- ja töökorra seadusest see ettepanek hääletamisele ei kuulu. 63. muudatusettepaneku esitaja on Keskerakonna fraktsioon, juhtivkomisjon on jätnud selle arvestamata. Palun, Toomas Varek!

Toomas Varek

Keskerakonna fraktsioon palub 63. muudatusettepanekut hääletada.

Aseesimees Keit Pentus

Teeme seda. Kas võime minna hääletamise juurde?

Panen hääletusele 63. muudatusettepaneku, mille esitaja on Keskerakonna fraktsioon ja mille juhtivkomisjon on jätnud arvestamata. Palun hääletada!

Ettepanekut toetas 25 Riigikogu liiget, vastu oli 36, erapooletuid ei olnud. 63. muudatusettepanek ei leidnud toetust.

64. muudatusettepanek on juhtivkomisjoni esitatud. 65. muudatusettepaneku on esitanud Keskerakonna fraktsioon ja juhtivkomisjon on jätnud selle arvestamata. Palun, Toomas Varek!

Toomas Varek

Keskerakonna fraktsioon palub 65. muudatusettepanekut hääletada.

Aseesimees Keit Pentus

Panen hääletusele 65. muudatusettepaneku, mille esitaja on Keskerakonna fraktsioon ja mille juhtivkomisjon on jätnud arvestamata.

Ettepanekut toetas 25 Riigikogu liiget, vastu oli 36, erapooletuid ei olnud. 65. ettepanek ei leidnud toetust.

66. muudatusettepanek on Rahvaliidu fraktsiooni esitatud, juhtivkomisjon on jätnud selle arvestamata. Tulenevalt kodu- ja töökorra seadusest see ettepanek hääletamisele ei kuulu. 67. muudatusettepanek samuti Rahvaliidu fraktsiooni esitatud, juhtivkomisjon on jätnud selle arvestamata ja ka see ettepanek ei kuulu hääletamisele. 68. muudatusettepaneku on esitanud Keskerakonna fraktsioon ja juhtivkomisjon on selle ettepaneku jätnud arvestamata. Palun, Toomas Varek!

Toomas Varek

Keskerakonna fraktsioon palub 68. muudatusettepanekut hääletada.

Aseesimees Keit Pentus

Panen hääletusele 68. muudatusettepaneku, mille esitaja on Eesti Keskerakonna fraktsioon ja mille juhtivkomisjon on jätnud arvestamata. Palun hääletada!

Ettepanekut toetas 25 Riigikogu liiget, vastu oli 36, erapooletuid ei olnud. 68. muudatusettepanek ei leidnud toetust.

69. muudatusettepanek, esitaja Rahvaliidu fraktsioon, juhtivkomisjon on jätnud selle arvestamata. 70. muudatusettepanek, esitaja juhtivkomisjon. 71. muudatusettepanek on samuti juhtivkomisjoni esitatud, nagu ka 72., 73., 74., 75., 76., 77., 78., 79. ja 80. muudatusettepanek. Palun Toomas Varek!

Toomas Varek

Keskerakonna fraktsioon palub 80. muudatusettepanekut hääletada.

Aseesimees Keit Pentus

Panen hääletusele 80. muudatusettepaneku, mille esitaja on juhtivkomisjon. Palun hääletada!

Ettepaneku poolt hääletas 36 rahvasaadikut, vastu 26, erapooletuid ei olnud. 80. muudatusettepanek leidis toetust.

81. muudatusettepanek on Rahvaliidu fraktsiooni esitatud. Juhtivkomisjon on jätnud selle arvestamata ja see ettepanek hääletamisele ei kuulu. 82. muudatusettepanek on Keskerakonna fraktsiooni esitatud, juhtivkomisjon on seda arvestanud osaliselt. 83. muudatusettepanek, Rahvaliidu fraktsiooni esitatud ja juhtivkomisjonis osaliselt arvestatud. 84. muudatusettepanek on juhtivkomisjoni esitatud, nagu ka ettepanekud 85 ja 86. Muudatusettepanek nr 87 on Keskerakonna fraktsiooni esitatud ja juhtivkomisjon on jätnud selle arvestamata. Palun, Toomas Varek!

Toomas Varek

Keskerakonna fraktsioon palub 87. muudatusettepanekut hääletada.

Aseesimees Keit Pentus

Teeme seda. Kas võime minna hääletamise juurde?

Panen hääletusele 87. muudatusettepaneku, mille esitaja on Keskerakonna fraktsioon ja mille juhtivkomisjon on jätnud arvestamata. Palun hääletada!

Ettepaneku poolt hääletas 24 Riigikogu liiget, vastu 36, erapooletuid ei olnud. 87. parandusettepanek ei leidnud toetust.

88. muudatusettepaneku esitaja on Rahvaliidu fraktsioon, juhtivkomisjon on jätnud selle arvestamata. 89. muudatusettepaneku esitaja on samuti Rahvaliidu fraktsioon, juhtivkomisjon on jätnud selle arvestamata. 90. muudatusettepaneku esitaja on juhtivkomisjon, nagu ka viimase, 91. muudatusettepaneku esitaja.

Oleme nüüd läbi vaadanud kõik muudatusettepanekud, kuid Eesti Keskerakonna fraktsioon on teinud Riigikogu juhatusel ettepaneku eelnõu 366 teine lugemine katkestada. Ka see ettepanek tuleb meil läbi hääletada. Alustame hääletamise ettevalmistamist.

Panen hääletusele Eesti Keskerakonna fraktsiooni ettepaneku eelnõu 366 teine lugemine katkestada. Palun hääletada!

Ettepanekut toetas 29 Riigikogu liiget, vastu oli 37, erapooletuid ei olnud. Seaduseelnõu nr 366 teine lugemine on lõpetatud.

Head ametikaaslased! Meie tänane istung on lõppenud.

Istungi lõpp kell 15.23.

Istungi kestus 2 tundi ja 23 minutit.

Juhataja

K. Pentus
Riigikogu aseesimees

XI RIIGIKOGU STENOGRAMM

VIII ISTUNGJÄRK

Neljapäev, 16. september 2010

Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduse eelnõu (366 SE) kolmas lugemine

2. Eesti Arengufondi aruanne

Istungi rakendamine

Esimees Ene Ergma

Tere hommikust, lugupeetud Riigikogu! Alustame Riigikogu täiskogu VIII istungjärgu esimese töönädala neljapäevast istungit. Kas soovitakse üle anda eelnõusid ja arupärimisi? Palun, kolleeg Evelyn Sepp!

Evelyn Sepp

Austatud istungi juhataja! Lugupeetud kolleegid! Seni vähemalt püsib Eesti riigikorraldus kolmel sambal, kolmel võimuharul: nendeks on täitevvõim, seadusandlik võim ja kohtuvõim. Tohutus põhiseaduse muutmise tuhinas kipub mõnikord ehk meelest ära minema, milleks iga võimuharu mõeldud on ja mis on tema koht demokraatlikus riigikorralduses. On üsna selge, et nõrgestades ühte neist, seatakse tegelikult kahtluse alla väga olulised demokraatia põhiväärtused.

7. septembril vahendas uudisteagentuur BNS meile uudise sellest, mis toimub Eesti kohtusüsteemis, kui palju on seal täitmata kohtunike kohti. Meie asi on nüüd küsida, miks need kohad on täitmata. Miks on Justiitsministeerium asunud selle võimuharu arvel kokku hoidma? Sisuliselt tähendab see ühelt poolt nii õigusemõistmise võimetust, õigusemõistmise kättesaamatust kui ka lisaks sellele kohtu autoriteedi langust. Institutsioon, mis ei ole töövõimeline, ei saa paraku täita talle püstitatud eesmärgi. Ja kui selle taga on poliitiline tahe, siis vajab see kindlasti selgitamist. Oleme koos kuue kolleegiga koostanud arupärimise jus-

tiitsministrile, mis sisaldab viis seda temaatikat puudutavat küsimust. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Olen juhatause nimel vastu võtnud ühe arupärimise ja kui see vastab Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele, siis edastan selle otsekohe adressaadile.

Nüüd üks teade. Olen edastanud kaks Riigikogu liikmete esitatud arupärimist sotsiaalminister Hanno Pevkurile.

Head kolleegid! Teeme kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 75 rahvasaadikut, puudub 26.

1. Kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduse eelnõu (366 SE) kolmas lugemine

Esimees Ene Ergma

Alustame tänase päevakorra arutamist. Esimene punkt on Vabariigi Valitsuse algatatud kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduse eelnõu kolmas lugemine. Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Palun kõigepealt kõnepulti kolleeg Helle Kalda Keskerakonna fraktsiooni esindajana! Kaheksa minutit.

Helle Kalda

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduse näol on kindlasti tegemist ühe olulisima omavalitsuse tegevust reguleeriva õigusaktiga. Eesti Vabariigi põhiseaduse § 157 sätestab, et kohalikul omavalitsusel on iseseisev eelarve, mille kujundamise alused ja korra sätestab seadus. Nimetatud eelnõu on paraku pälvunud põhjendamatult vähest tähelepanu nii omavalitsuste kui laiema avalikkuse poolt.

Arvestades asjaolu, et praegu omavalitsuste eelarvekorraldust reguleeriv valla- ja linnaeelarve seadus kehtib üsna väheste muudatustega

alates 1994. aastast, on uut, ajakohastatud, kuid sealjuures läbimõeldud ja toimivat regulatsiooni hädasti vaja. Samuti oleme seisukohal, et omavalitsuste finantstegevuse käsitlemine laiemal alusel, kui seda teeb kehtiv vallaja linnaeelarve seadus, on ülimalt tervitatav. Ka loob eelnõu õiguslikud alused nii tekke kui ka kassapõhise eelarve koostamiseks.

Eelnõu autorid on seaduseelnõu seletuskirjas väitnud, et kohaliku omavalitsuse eelarvekorraldust käsitleva seaduse VLES pealkirja muutumine on tingitud asjaolust, et uue seadusega kavatakse kohaliku omavalitsuse finantstegevust laiemalt käsitleda ning nimetatud regulatsioon väljub kitsamast eelarvekorralduse kontekstist. Eelnõu on aga eproportionaalselt kontsentreeritud pigem aruandluse vajadusele ning finantsdistsipliini tagamise meetmetele. Siinkohal võiks juhtida tähelepanu asjaolule, et ka praeguse majandussurutise ja riigipoolse tulubaasi kärpemeetmistes on omavalitsuste finantsdistsipliini rikkumisi vaid üksikuid.

Eelnõu puudused on veel järgmised. Seadus ei korrasta omavalitsuse finantsjuhtimist ning rahuldab vaid Rahandusministeeriumi aruandevajadust. Eelnõu seletuskirjast loen, et eelarve struktuur lähtub vaid aruandevajadusest ning eelnõu kujundab omavalitsuste eelarvete struktuuri ja liigenduse vajaduse stabiilsuse aruannetega.

Tekkepõhise eelarve printsiipe ei ole ka sisuliselt käsitletud. Tekkepõhist eelarvet saaks käsitletava eelnõu kohaselt koostada suurte lihtsustustega. Näiteks kohustuste osas nõutakse ainult laenukoormuste muutmise planeerimist, finantsnõuete planeerimine ei ole nõutav. Meie arvamus: eelnõu sätete alusel koostatud eelnõu puhul on tegemist kaugenemisega eelarvestamise heast tavast ning fiskaalse läbiplaistvuse nõuetest. Eelnõus on seatud selged prioriteedid vaid riigi statistilise aruandluse tarbeks.

Samuti on vastutustundetu kujundada eelarve struktuur, lähtudes eeskätt arvestuse lihtsustamise vajadusest. Jääb mõistmatuks, miks on lähtutud raamatupidamises rakendatavatest esitusviisidest, kuna teadaolevalt raamatupidamise arvestus tegeleb kitsalt toimivate majandussündmuste kirjeldamisega, mitte planeerimisega. Samuti ei ole selgitatud, mida mõeldakse erasektori finantsjuhtimises rakendata-

vate eeskirjade esitusviiside all. Eelarvet ei koostata finantsvaldkonna spetsialistide jaoks, tegemist on laiale avalikkusele suunatud dokumendiga. Tekkepõhist eelarvet eelnõus sisuliselt sätestatud ei ole.

Eelnõu ei ole ka tasakaalustatud. Kui osa eelnõu sätteid reguleerib kohaliku omavalitsuse üksuse eelarve koostamise, vastuvõtmise ja täitmise põhimõtteid, siis hiljem finantsdistsipliini tagamise meetmete käsitluses vaadeldakse kohaliku omavalitsuse üksuse arvestuse aruandlust, finantsdistsipliini tagamise meetmeid ning raske finantsolukorra menetlust kohaliku omavalitsuse üksuse arvestuses. Finantsdistsipliini meetmete rakendamisel võetakse lisaks kohaliku omavalitsuse üksuse enda finantsmeetmetele arvesse omavalitsuse valitseva mõju all olevate üksuste finantsandmeid. Selliste piirangute eesmärk on ebasoodsa konjunktuuri tingimustes tagada keskvalitsusele hoovad valitsussektori puudujäägi ohjeldamiseks, et mitte rikkuda Maastrichti defitsiidikriteeriumi, ja kehtestada need vaid ühe valitsussektori osalise, see on kohaliku omavalitsuse suhtes, ei ole õiglane. Keskvalitsuse eelarvele niisuguseid piiranguid seaduse tasandil seatud ei ole.

Eelnõust ei selgu, kuidas peaks kohaliku omavalitsuse üksus oma arvestusüksusesse kuuluvaid üksusi juhtima, kuidas võiks see regulatsioon tegelikkuses toimida. Eelnõus sätestatud seaduse täitmise tagamise meetmed on kohati ebaadekvaatsed, võrreldes rikkumise suurusega, ja suunatud kodaniku, mitte aga rikkumise toime pannud isiku vastu. Meie arvates on karistusmeetmed arusaamatud ja ebaadekvaatsed, sest eelnõu võimaldab peatada või vähendada tulumaksu tasandusfondi ülekandeid, kui kohalik omavalitsus ei ole avalikustanud koduleheküljel või ei ole esitanud tähtjaks kõiki nõutavaid aruandeid, seletuskirju, protokolle. Tegemist on arusaamatute karistusmeetmetega. Puhtalt tööalase lohkuse või valede otsuste tegemise eest ei määrata karistust ametnikule, vaid karistatakse kodaniku, teenuse saajat, kes on maksumaksja ja kellelt kinni peetud tulumaksu rahaga osutatakse avalikku teenust.

Tulenevalt meie eile toodud põhjendustest ja tulenevalt sellest, et me palusime teise lugemise katkestada, et teha muudatusettepanekuid ja arutada eelnõu kohalike omavalitsus-

tega, ei saa Keskerakond seda eelnõu toetada. Põhjendasime seda täiendavalt ka tänases ettekandes.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Helle Kalda! Rohkem kõnesoove ei ole. Lõpetan läbirääkimised. Läheme lõpphääletuse ettevalmistamise juurde.

Lugupeetud Riigikogu, panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduse eelnõu. Palun hääletada!

Eelnõu poolt hääletas 47 Riigikogu liiget, vastu oli 26, erapooletuid ei olnud. Eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 2.)

2. Eesti Arengufondi aruanne

Esimees Ene Ergma

Järgmine päevakorrapunkt on Eesti Arengufondi tegevuse aruanne. Enne, kui ma kutsun kõnepulti Eesti Arengufondi juhatuse esimehe, selgitan teile, kuidas me menetleme seda ülevaadet. Ülevaadet Eesti Arengufondi tegevuse kohta aastal 2009 me menetleme vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse §-le 155. Kõigepealt on Eesti Arengufondi juhatuse esimehe ettekanne, järgnevad küsimused ettekandjale. Palun tähelepanu! Võib esitada ühe suulise küsimuse. Seejärel toimuvad läbirääkimised, kus sõna võivad võtta üksnes fraktsioonide esindajad. Palun, lugupeetud Eesti Arengufondi juhatuse esimees Ott Pärna!

Ott Pärna

Tere hommikust! Hea Riigikogu esimees! Head Riigikogu liikmed ja teised eestimaalased, kes te seda ettekannet kuulate! Teie ees laual on arvult kolmas arengufondi aruanne Riigikogule. Selle esikaanel on eestlaste unistus, unistus Eestist. Need sõnapaarid, mis siin ees on, peaksid väljendama või iseloomustama eestlaste arvates Eesti tulevikku. Selle raporti kaante vahelt leiame mõtteid, kuidas selles suunas võiks liikuda. Raporti lõpus on ka majandusaasta aruanne 2009 ja teile on jagatud slaidid, mida te saate ettekande käigus jälgida. Riigikogu ajustrustina tahame käesoleva raportiga sisuliselt algatada n-ö Eesti tuleviku debati, milleks ka president meid kõiki siin mõne päeva eest üles kutsus. Raportis on viis sisu-

osa, mis kõik peaksid erinevatest nurkadest mõjutama meie tulevikku.

Esmalt, kasvuisioon ehk see jagatud pilt või visioon tulevikust, mille poole me õigupoolest teel oleme. Teiseks, kasvualad – mis on need valdkonnad, milles me maailmas üldse suudaksime edukad olla. Kolmandaks, kapital – mis on see raha, mille eest seda uut kasvu ja tulevikku finantseeritakse. Neljandaks, haridus, inimesed – kes on see ressurs tegelikult, kellega me selle ära teeme. Ja viiendaks, juhtimine. Nii riigi juhtimine kui ettevõtte juhtimine peab ju tegelikult ka sellele n-ö tulevikutasemele jõudma, kui me sinna jõuda tahame.

Need on need sambad, millest juttu tuleb ja millest raport räägib.

Järgmisena teen ülevaate majandusaasta aruandest 2009. Juhin tähelepanu, et sisuraport on jooksva aasta kohta septembrist septembrini, majandusaasta aruanne on 2009. aasta kohta.

Sellel kriisiaastal tehti neli uut investeerimist. Seitse ettevõtet on rahvusvahelises äriinkubaatoris SeedBooster selleks, et nende investeerimisküpsust kasvatada, vastasel juhul oleks see nagu raha põletamine, kui neisse raha panna. Ja kaks ettevõtet olid eelmise aasta lõpus läbirääkimiste faasis. Täna seisus on meil üheksa ettevõtet portfelliga ja SeedBooster töötab edasi neid n-ö ette valmistades. Ja see on just nimelt rahvusvahelise äriinkubaator, mitte lihtsalt inkubaator ruumide pakkumise mõttes. See on tegelikult aasta otsa sisulist tööd, et nende *start up*-ide äriplaan küpsetada sellisesse faasi, et neisse saaks raha panna.

Me tegime eelmisel aastal algust Eesti Riskikapitali Assotsiatsiooniga. Praegu on seal 16 täisliiget, 26 toetajaliiget. See töötab päris hästi, turuosalised on kaasa tulnud. Me tegime rahvusvahelise investeringutesuuna vahhindamise, et saada objektiivne hinnang meie töö tulemustele, võib-olla probleemkohtadele ja ka tuleviku mõttes soovitudele. Turg on meid hästi vastu võtnud ja selle üle, mis sellest välja tuli, oli hea meel. Mida tuleb täiendada, on rahvusvaheline kompetents, mis on jube kallid ja mida Eestis tegelikult üldse ka ettevõtetel pole. Just nimelt see rahvusvaheline turukompetents – kuidas seda sisse tuua? Oma eksperdikomiteesse oleme seetõttu ka kolm täienda-

vat liiget toonud, kes on kõik kas USA Silicon Valley või Skandinaavia kogemusega.

Me loovutasime riigile tagasi Telekomi aktsiad, ühtlasi algatasime ka protsessi n-ö selle investeerimiskapitali taastamiseks: 4 korda 100 miljonit krooni, millest üks 100 miljonit on selle aasta riigieelarves sees.

Seire poolelt niipalju, et mitmed seired tehti eelmise aasta käigus ära: "Tööstusvedurid 2018", teile endile koostasime "Valge paberi" selle kohta, kuidas kriisi selgroogu murda, eelmise aasta kevadel analüüsi finantsteenuste ekspordi võimalusi, tervishoiuteenuste ekspordi võimalusi ja kõrghariduse rahvusvahelistumise trende. Need kõik tööd on täna kaante vahel. Tervishoiuteenuste ekspordi lõppfoorum on 7. oktoobril.

Strateegiliste algatustena algatasime rahvusvahelise IT Akadeemia pilootprojekti Eestis, et tõesti teha üks n-ö haridusvaldkond Eestis rahvusvaheliselt tugevaks. IT-seirest kasvaksid välja kolm teekaarti IT rakendamiseks: IT rakendamine hariduses, tervishoius ja finantsteenustes. Ja n-ö tiigri teise tulemise raport tuli ka hiljaaegu välja, mis ka teile minu teada laiali saadeti. Praegu on arvuti kooli viidud, aga kuidas ta õppeprotsessi tegelikult integreerida selleks, et hariduse andmise taset ühtlustada, ainetevahelist seost tugevdada? Jne. Nimetada võib veel rida tugitegevusi, foorumeid, ettekandeid ja muud – kokku korraldame aastas 100 ettevõtmist. Arengufondis töötas 2009. aastal 15 inimest.

Nüüd läheme edasi sisu juurde. Kasvuviisioon – mis ta on ja mida ta pole. Kindlasti ei ole ta *slogan*, et teeme Eestist Euroopa Hongkongi või teadmispõhise majanduse või midagi muud sellist. Tegu on pigem sisulise debatiga sellest, milline on pilt Eestist, mida me saavutada tahame ja mis on tegelikult need teed ja valdkonnad, millest peaks midagi teema, et midagi juhtuma hakkaks. See ei ole üks kang, mida tõmmata, ja asjad lähevad paremaks. See ei ole üks maks, mida muuta, või üks lennuühendus, mida juurde teha.

Jah, me alustasime, nagu lubasime, aasta alguses sisukat ja laiapõhjalist debatti. Me alustasime ka majandusdebatti, aga üsna kiiresti tõmmati see laiemaks. Mõtlev Eesti inimene tahab tegelikult laiemalt arutada, mis see tuleviku Eesti õigupoolest ikkagi on. Seda on ka selle raportiga kaanelt näha, et hakkad majan-

dusest pihta, aga lähed ühiskonda välja – need asjad on omavahel seotud. Üheskoos jõuti selleni, et Eesti peaks olema üheaegselt maailmas edukas ja koduselt armas. Need võivad olla sõnakõlksud, aga kui me vaatame nende taha, siis maailmas edukas olla tähendab seda, et me tegelikult suudame rahvusvahelist äri teha. Praegu annab sadakond ettevõtet poole Eesti ekspordist ja needki on enamasti välisinvestorite omanduses. Meie, eestlased, ei oska rahvusvahelist äri teha. Koduselt armas aga ei tähenda mitte ainult seda, et meil endal oleks hea ja mõnus siin elada, vaid ka nendel, keda me siia ootame, ehk nendel talentidel. Ühiskonna avamine ka selles mõttes on täiesti teema.

2018 võeti orbiiti seetõttu, et siis on Eesti riigi juubel ja me oleme Euroopa Liidu eesistujamaa. Meil peab olema ka sellele n-ö suuremale kogukonnale midagi näidata. Lisaks on see kaks parlamenditsükli, nii et tegu on kõikidele eestimaalastele hoomatava ajaga.

Me oleme alustanud tulevikutrendide ja keskkonna kaardistamist. Nende erinevate mõjujõudude pealt joonistusid Eestile välja neli erinevat arengutsenaariumi. Osa teist on neid näinud eri foorumitel, kes ei ole, siis need on arengufondi veebis üleval. Vaadake videona, millised stsenaariumid Eestit võivad ees oodata just nimelt väliskeskkonnast tulenevalt ja kuidas meie neile reageerima peaksime, et tõesti riigina edukaks muutuda. Üks suur oht, mis seal välja tuli, oli oht, et meil selline Skandinaaviat teenindava ühiskonna ja majanduse mudel jätkub. Et me oleme kogu aeg väiksema venna staatuses ja me ei saa sellest üle ega ümber. Hiljem ma jõuan selleni, et kriisi tõttu pole struktuurimuutused pihta hakanud. Jah, me oleme kulud-tulud tasakaalu saanud, aga struktuurimuutuste nihke saavutamine on tegelikult suur väljakutse ehk võtmeküsimus.

Nendest stsenaariumidest omakorda joonistusid välja üheksa visioonihooa, n-ö teema-valdkonda, milles tuleks midagi ette võtta. Neist igapähe käivad täna koos eksperdigrupid tõesti Eesti targimate inimeste juhtimisel. Sellesse kogu visioonitöösse on seni kaasatud olnud 250 inimest, aasta lõpuks räägime umbes 2500-st, kes on olnud kaasatud eri ürituste kaudu ja kelle seas me tegelikult seda ühtset tulevikutunnetust paika ajame. Need lugupeetud inimesed, kes neid tiime juhivad, on tõesti

nimekad: välismajanduse teemat Marina Kaljurand, majanduse teemat Urmas Varblane, juhtimist ja riigivalitsemist Annika Uudelepp, ühiskonna teemat Iivi Masso jne. Me tõesti anname endast parima, et see debatt oleks sisukas ja visioon, milleni välja jõutakse, kannaks laiemat konsensust ning oleks argumenteeritud ja sisuga täidetud.

Siit edasi tuleb hakata otsima majanduse kasvualasid. Üks on selge, et me peame määratlema oma fookused. Jah, me peame ettevõttekeskkonna pidevalt soodsa hoidma, aga meil peavad samal ajal olema ka fookused. Ilma fookusteta on teinekord raske ka seda keskkonda tasemel hoida. Näiteks kui me tahame saada finantsvahendusteenuste ekspordis mingisuguseks tegijaks, siis on terve plejaad seadusi, mis peavad omavahel koos töötama selleks, et see võimalik oleks. Ja mitte ainult seadused, vaid ka riigi turundustegevus, era- ja avaliku sektori koostöö. See tähendab seda, et võib-olla 90% meie õigusruumist kannab seda, aga kui seal on väike tõrge sees, siis kogu süsteem ei tööta. Selliste kasvualade keskselt vaadata oma õigusruumi ja ühiskonna erinevaid pooli, haridust jne – see on teema.

President kutsus Eesti sõbrad kokku arutama Eesti tuleviku üle. Harvardi professor Ketels ütles seda, et soodsate tingimuste loomine on okei, aga te peate fokuseerima ja ressursse mobiliseerima, kui te tahate tõesti milleski tasemele jõuda. See on sama kui see, et kui sa tahad saada südamekirurgiks, siis üks asi on minna arstiks õppima ja hästi õppida, teine asi on spetsialiseerumine sellele, milles sa tõesti tahad parim olla.

Nagu ma ütlesin, et mingit valdkonda selliseks võtta, see eeldab ühtset haridus- ja talendipoliitikat, sealhulgas talentide migratsiooni poolt, välispoliitikat, majanduspoliitikat. Peab otsima sünergiat eri valdkondade vahel. Näiteks rahvusvaheline finantsvahendusteenus on vajalik selleks, et rahvusvaheline kaubandus saaks Eestis toimida, et me saaksime Aasia ja Euroopa vahel näiteks kaubandust juhtida mingis osas siitkaudu. See aga eeldab eri valdkondade sünergiat, kaasa arvatud finantsteenused ja üldse teadusmahukad teenused.

Kust neid n-ö kasvualasid otsida? Töötleva tööstuse seirest joonistusid välja kaks kasvuala: heaolutooted ja -tehnoloogiad, mis pakuvad praktiliselt kõigile Eesti tööstussektoritele

võimalusi. Kogu rikas maailm vananeb ja see avab tee erinevatele toodetele ja teenustele. Sama lugu on keskkonnatoodete ja -teenustega. Puhta vee nappus, keskkonnaprobleemid, energiakandjate ja energiaressursside nappus – kõik need probleemid tegelikult loovad võimalusi töötleva tööstuse väga erinevatele valdkondadele.

Üks asi, millest Eestis on vähe räägitud, aga mis sobib ilmselt nagu rusikas silmaauku paljudele väikestele ja turismialtidele riikidele, on MICE-kontseptsioon, mida väiksed Aasia riigid on kasutanud: *meetings, incentives, conventions, exhibitions*. Me ei subsideeri mõnda lennuliini sellepärast, et keegi ei taha enam lennata, vaid me loome keskkonna, kus ärituristid tahavad käia. Kui meie linnahall oleks praegu suur rahvusvaheliste konverentside keskus ja siin toimuks näiteks hambaarstide ülemaailme konverents, kuhu sõidaks nädalaks ajaks 3000 kuni 5000 inimest koos abikaasadega, siis need lennuühendused ka tekiksid. Lennutada 10 000 inimest Eestisse ja sealt tagasi, see oleks stiimul. Tuleb luua argumente, miks siia lennata. Seda mudelit on kasutatud just nimelt väikestes edukates Aasia riikides, aga ka mõnel pool Euroopas. Ka meil on konverentsikeskused, aga need on liiga väikesed selleks, et selles kategoorias kaasa rääkida. On teada, et Läti lennujaama lähedale plaanitakse ühte sellist ehitada ja sama lugu on Helsingi Vantaa lennujaama juures. Messikeskused, suured konverentsikeskused on magnetid, mis suuri gruppe rikkaid turiste kohale tõmbavad. Meie eelis nende riikide ees on see, et meil tegelikult lennuk maandub enam-vähem vanalinnas. Mujal on lennujaamad enamasti linnast kaugel. Meil on eelised, mida välja mängida, aga seda tuleb tõsiselt teha, et see asi tervikuna töötaks.

Finantsvahendusteenuste ekspordist ma rääkisin. Teatud niššides on Eestis selles vallas võimalusi, aga see tahab era- ja avaliku sektori tõsist koostööd. Me oleme välja pakkunud platvormi ning läheme rahanduskomisjoni varsti rääkima, kuidas see käima tõmmata. Rahanduskomisjoni esimehega oleme sel teemal juba rääkinud.

Tervishoiuteenuste ekspord on teema, mida on raportis pikemalt käsitletud, ja seetõttu ma siin süvitsi ei lähe. Aga võimalused on olemas. Me näeme, et meie naaberriikide elarved on

suure surve all ja ravi või järelravi vajav patsient hakkab liikuma. Kas me mõtleme praegu oma haiglasüsteemi arendamise peale selliselt, et see suudaks teenuseid väljapoole müüa? Tervishoiuteenus ei tähenda meile ju mitte ainult kulu, vaid ka üksjagu tulu teenimise võimalusi. Selle valdkonna inimesed – ettevõtjad, haiglajuhid, Sotsiaalministeeriumi inimesed – on koos käinud, et selle äri võimalusi mudelina mõtestada. On selge, et ükskõik millise valdkonna eelisarendamisega tegu on, eeldab see seda, et haridusasutused, riigivalitised ja riigiasutused ning erasektor teevad koostööd. Konkreetset juhul peavad tervishoiuturistide siia toomise nimel omavahel koostööd tegema haiglad ja erasektor, minu pärast kas või Tallink. Seni meil väga häid praktilisi kogemusi ei ühiskonnas ega riigijuhitises ei ole, kuidas see võiks toimuda. Nii palju nendest kasvualadest, raportis on nendest pikemalt räägitud.

Üks suur probleemvaldkond on kapital. Seda eelkõige seetõttu, et viimase 3,5 aasta jooksul Eestisse ja siit välja liikunud rahavooge vaadeldes me näeme, et majanduskasvu toetavat välisraha on praegu viis korda vähem. Raportis on ka seda ilmestav joonis selle kohta, slaidi peal on ta väiksel näha. Seega raha, millega praegust heaolutaset hoida ja uut kasvu finantseerida, on meil nii palju vähem. Ja isegi kui me oma ekspordi jälle kriisieelsele tasemele viime, on ekspordi osakaal kogu selles rahas nii väike, et see ei asenda näiteks laenurahana sisse tulnud raha. Omaette teema on, et need vanad laenud tahavad teenindamist, need ei olnud lühikesed laenud.

Väljakutseid on kapitali vallas palju ja on arvatud, et kui me saame euro, siis neid tuleb veelgi. Tegelikult on euro sõnum turul juba olemas. Aga kui me vaatame, millised välisinvesteeringud on läinud näiteks Leetu riigi kahe aasta pikkuse väga aktiivse töö tulemusena, siis müts maha! Mina olen küll kade. Kui Google läks Soome, siis ma mõtlesin, et okei, meie oleme väike vend, meieni ei jõuta. Aga kui IBM, Barclays Bank ja muud sellised tegijad lähevad Leetu, siis on nagu midagi äkki valesi. Äkki see põhimõte, kuidas meie välisinvesteeringuid otsime, on vale? Ja isegi kui nad tuleksid ise, siis millised nad on? Nad tulevad tegelikult ju siseturu peale. Kui me vaatame viimast kümnet aastat, siis enamik välis-

investeeringuid, 60% on tulnud kinnisvarasse või finantsvahendusse. Vaid 15% on tulnud töötlevasse tööstusse ja ka seda paljuski nendesse sektoritesse, mis on Eesti siseturule midagi tootnud. On üksikud suured asjad ka, ma ei vaidle vastu, aga tegelikult välisinvesteeringute nimel töötamise lahtimõtestamine ja sellele teistmoodi lähenemine on absoluutne nõue. Me peame sellega tegelema. Me ju näeme, et Leedu reklaamib ennast teenusemajanduse *hub*'ina siin regioonis täpselt samade argumentidega mis meie ja tõmbab need investeeringud ära. Kui IBM ennast Leetu maha paneb, ega ta siis natukese aja pärast seal Eestisse ei tule. See on asi, kus võib tegelikult hiljaks jääda.

Teine pool on lihtsama koega välisinvesteeringud. Eile oli debati – lätlased võtsid selle üles –, et ehk tuleb hakata latti devalveerima. Teoreetiline võimalus on, et kui latti devalveeritakse, siis tähendab see seda, et Läti muutub lihtsakoeliste välisinvesteeringute jaoks atraktiivseks. Siis ongi nii, et targemad lähevad Leetu, lihtsakoelisemad lähevad Läti ja meie oleme kuival. Selle üle tuleb mõelda. Niisugune kuival olek tähendab stagnatsiooni. Mõtleme kas või Jaapani stagnatsiooni või mida iganes. Majandus seisab või on kasv suhteliselt aeglane ja riigi majandus muutub noorte jaoks tegelikult igavaks. Nad võtavad hea meelega kuskil mujal midagi ette. On hästi oluline, et riigis oleks tasemel töökohti. Nii palju sellest teemast.

Üks joonis, mis oli ka kaks aastat tagasi raportis ja mis on võib-olla kõige olulisem joonis üldse, mis ma siin täna näitan, on need neli teed, mida restruktureerimise tarbeks kasutada on võimalik. Vasakul all nurgas on olemasolevate ettevõtete keerukustaseme ja lisandväärtuse tõstmise, tee lihtsast koostööst rohkem disaini suunas või rohkem jaekaubanduse suunas. All paremal on tee n-ö metsast masinaehituse, mida mööda on soomlased astunud. Nad olid metsatootjad, siis aga hakkasid seal metsamasinad tekkima. Kasvati teise ja rohkem lisandväärtust loovasse sektorisse. Eesti peab põhiliselt oma poliitika fookuseerima olemasoleva keerukuse tõstmisele. See on odav ja aeg tulemuseni on nende ettevõtete mõttes nii ja naa, aga saavutatakse kallimad ja mõjusamad asjad. Mis puutub uue majanduse riiki importimisse uute ettevõtete kaudu, siis mitte Eric-

son ei tule osta Elcoteqi üles, vaid tegelikult tulevad uued ettevõtted. Mis iganes riiki vaadata – on see Iirimaa, Singapur – kõik nad on seda teed läinud, et on mingil viisil uue majanduse riiki importinud.

Neljas teema on uute ettevõtete ehitamine teadus-arendustegevuse baasil – kõik see, millega arengufond tegeleb, mida EAS toetab: uute ettevõtete nullist üles ehitamine. See on võimalus, mille puhul tulemuseni on pikk tee, aga just uued ettevõtted restruktureerivad majandust, see on jumala selge. Kui vaadata praegusi Euroopa abipakette, siis need on paljuski läinud vanadesse ettevõtetesse, mitte uutesse, noortesse ja vihasesse, kes võiksid struktuuri muutumise kaasa tuua. Me peame kõigis neljas komponendis mõttega tegutsema ja vastavalt oma visioonile tegutsema.

Nüüd riskikapitalist. Investeeringute tegemisest ma rääkisin, aga meie visioon, kuidas Eestis *start-up* kultuuri laiemalt arendada, on avaram. Kuidas meist võiks tekkida selle regiooni n-ö *start-up nation*? Kui me mõtleme, mis on Iisrael. Iisraeli riigi ettevõtteid on NASDAQ-il registreeritud või noteeritud rohkem kui kogu Euroopa omi kokku. Ja see on tehtud 25 aastaga. See ongi täiesti tehtav, kui õigesti fokuseerida. Konkurendid meil muidugi ka ei maga. Soomlased on selle pärast oma Aalto ülikooli moodustamist, millega nad panid Helsingis kokku disainikõrgkooli, majanduskõrgkooli ja tehnikaukooli, selle väga tõsiselt käsile võtnud. Nad on toonud sinna Silicon Valleyst kõvasti ameeriklasi sisse asja edendamaks. Siht on ehitada sellesse uude ja interdistsiplinaarsesse kooli sisse kogu ettevõtluskultuur. Siin on pilt ühest Aalto *venture garage*'ist, kus tegelikult selliseid tudengiettevõtteid kasvatatakse ja tudengeid innustatakse.

Hea on selle juures see, et ega soomlased üksi hakkama ei saa. Kogu meie regioon on tegelikult sama suur kui Lõuna-Korea: laias laastus elab ümber Balti mere 47 miljonit inimest. Siin on ilmingimata vaja regiooniülest koostööd. Hea on ka see, et see on vähemasti valdkond, kus me oleme soomlastega samal tasemel. Meiegi oleme alustanud nullist, meil on üksikud edulood, meil Skype, neil mingid muud asjad. Me räägime ühte keelt. Aasia vaatab nüüd siia poole just nimelt sooviga saada aru, kuidas seda *start-up* ettevõtete kultuuri on arendatud. Nad ütlevad, et sealsamas Singa-

puris – ma ei taha küll palju seda näidet tuua –, aga et seal on liiga palju vasaku ajupoolkera majandust tehtud ja nüüd tuleks ka paremat, loovat poolt arendada. Meil on see palju rohkem arenenud ja meil on siin võimalusi asjast pilt saada. Aga sellegi nimel tuleb tööd teha, iseenesest see ei juhtu.

Veel tahan öelda seda, et arengufond on mandaadi järgi riskikapitali fond oma ühe poolega, aga seda võiks laiendada selliselt, et kogu agressiivse ettevõtluse arendamine toimub Eestis ühe vastutaja käe all, EAS aga tegeleb ettevõtluse n-ö pehme poolega. Praegu on ette nähtud ühesed meetmed mõlemale poolele. Pehmesse poolde kuuluvad sellised elustiiliettevõtted, mis on pigem perekonna toitmiseks käivitatud, näiteks kohvikud, poekesed, autotöökojad. Teise poole moodustavad agressiivsed maailma minevad ettevõtted. Kõik need on aga ühe pulga järgi võetud. Võiks tõmmata selge piiri vahele, et agressiivsete poolega tegeleb arengufond ja n-ö laia massiga EAS. Seda viimast tuleb ka teha, aga selle eesmärk on teine ja vahendid on teised. Ja sellel teemal on meil nii EAS-i kui majandusministeeriumiga jutt pooleli. Arengufond sooviks oma vastutust ja mandaati laiendada, et tõesti midagi ära teha. Me ei konkureeri siin Eestis omavahel, meil on vaja teha paremini, kui soomlased teevad, ütleme nii. Konkurent ei maga, me peame ennast liigutama. Arengufond on valmis endale selle vastutuse võtma.

Nüüd hariduse teemast. Nagu ma ütlesin, on see üks oluline nurgakivi. Me arengufondis kõiki haridusteemasid loomulikult ei puuduta, aga kolmest nurgast me oleme seda vaadanud. Me oleme vaadanud kõrghariduse rahvusvahelistumise võimalusi, me oleme oma IT-seeriast väljakasvanud tööga vaadanud, kuidas IT võiks baasharidust või üldharidust parandada – pean silmas selle kättesaadavust, kvaliteeti. Praegu ei ole ühtegi tehnoloogilist tõket, et kuskil maal keskmises koolis ei võiks kättesaadavad olla loengud ja materjalid, mis näiteks Tallinna Reaalkoolis või 21. koolis loetakse. Tehnoloogiliselt on kõik võimalused olemas. Me oleme arvuti kooli viinud, et saaks teha samamoodi ettekannet, nagu ma siin teen praegu. Aga me tegelikult ei rakenda seda taseme ühtlustamiseks. Ja samamoodi me ei rakenda seda selleks, et ainetevahelisi seoseid luua. Meil on rahvusvahelise IT Akadeemia projekt.

Aasta tagasi sai alguse rektorite, infotehnoloogia assotsiatsiooni ja arengufondi arutelu, kuidas IT-s ühe eelisvaldkonnana see haridus rahvusvahelisele tasemele viia. Asjaomane äriplaan saab kaante vahele lähinädalal või -nädalail ning seal on selgelt kirjas neli komponenti, kuidas seda teha. Üks nendest on olemasolevate põhidistsipliinide taseme tõstmine. Siht on, et kogu raha, mis läheb IT haridusele tänastes ülikoolides, suunataks ühe ümarlaua kaudu, kus otsustatakse, mida me õpetame Tartus, mida Tallinnas ja mida mõlemas kohas, kuhu toome professoreid ja kuidas seda taset tõsta.

Teine komponent on täiesti uuele turule minek ehk interdistsiplinaarsele turule minek. IT pluss meditsiin, IT pluss avalik haldus, IT pluss logistika ja äri. Me tegelikult ei ole seal praegu kohal. Meil on kaks programmi sellest interdistsiplinaarsest lähenemisest ja sellel otstarbel tasuks teha samamoodi spetsiifiliselt, nagu me kunagi tegime IT-kolledžis. Nüüd tuleks luua tõeliselt rahvusvaheline kool, kus pooled inimesed on väljastpoolt Eestit, valdav enamik professoreid väljast ja kus me proovime läbi erinevad üldise kõrghariduse taseme tõstmise mudelid.

Eestis üldiselt kasutatakse selliseid pilootprojekte vähe, aga see äriplaan on nüüd koos ja täiesti teostatav. Küsimus on jällegi: kas me teeme selle ära? Rootsisis on Umeås, mis asub jumal teab kus, disainikool. See avati 1989. aastal, praegu aga konkureerib see tasemelt Royal College of Arts'iga Londonis. Valdav osa professoreid on seal väljast ja valdav osa tudengeid samuti. Miks ma räägin sellest, et tudengid on väljast? Sellepärast, et demograafilise situatsiooni tõttu meie oma tudengite arv väheneb, ka nende oma, kes lähevad IT-d õppima. Meil on vaja seda ala õppima minejate arvu suurendada. Omaette teema on see, et kogu IT-äri on rahvusvaheline ja mida rohkem saadakse koolipingist kogemust, seda parem on tulevikus elus. Jah, rahvusvahelise IT Akadeemia võiks tõesti käima lükata ja see võiks olla pilootprojekt kogu Eesti kõrghariduse uuele tasemele viimiseks.

Ma hakkan lõpule jõudma. Tahan veel käsitleda juhtimise teemat. Natuke aega tagasi käis arengufoorumil Mikko Kosonen, kes nüüd on Sitra president. Aga ta oli Nokia strateegiajuht Nokia hiilgeaegadel ja on kirjutanud

hea raamatu "Nopea strategia", mis räägib strateegilisest väledusest. Tema arvates lihtsalt väledus on see, et kiirelt reageerida ja kohanduda, strateegiline väledus aga see, et sa tegelikult ise lood oma tuleviku. Sa käid nagu sammu ees, mitte lihtsalt ei korralda ega administreeri, vaid juhid targalt oma muutusi.

Minu väide on, et me ei saavuta oma kõrge liiga taset, kui me ei saavuta seda ka oma riigijuhtimises, ärijuhtimises, haridusjuhtimises. See taseme tõstmine on väga oluline. Tegu on erinevate komponentidega, ma ei hakka neis siin süvitsi minema, lugege see juhtimise peatükk läbi. Selle kirjutas Siim Sikkut ja see on väga hästi kirjutatud. Süvenege! Seal on mõte sees. Seekordne raport on üldse kirjutatud artiklite vormis. Seda on kerge mõista ja kerge läbi lugeda, võtke nädalavahetusel natuke aega, lugege see läbi. Tõsiselt head artiklid on, head mõtted on.

Mul on väga hea meel selle üle, et Riigikantselei on OECD-lt tellinud riigi juhtimise uuele tasemele viimise töö. OECD-l on üksjagu kompetentsi ja nad on äsja sellise töö Soomele teinud. Loodetavasti saame sealt mõjusaid ideid. Valitsemisvisiooni alal käib meil koos ka töögrupp Praxise juhi Annika Uudelepa eestvedamisel. Ma usun, et uue aasta alguseks on üksjagu mõtteid, kuidas riigi valitsemine uuele tasemele viia. Üks suurimaid väljakutseid, mis sel alal on, on see, et meil valitseb tegelikult vertikaalne riigi juhtimine, aga enamik probleeme on horisontaalsed ja läbivad paljusid teemasid. Meil puuduvad mudelid, kuidas selliste asjadega tegelda. Nii probleemid kui võimalused on selles mõttes läbivad. Võimaluste poolest ja välisinvesteeringutest ma juba rääkisin. Jah, välismajanduspoliitika tähendab ju tegelikult Välisministeeriumi, EAS-i ja välisesindustest poolt, kogu talendipoolt. Barclays Bank läks Leetu. Meiegi tooks välisinvesteeringuid küll, aga meil lõpetab IT-koolituse 500 inimest aastas. Kogu IT-koolituse maht on 500 inimest aastas! Meil tegelikult ei ole inimesi. Seega meie talendipoliitika peab välisinvesteeringute poliitikaga koos käima. Jällegi: mis mudeli järgi ikkagi juhtida sellist ministeeriumideüleste teemade käsitlemist?

Veel üks probleemivaldkond on tööpuudus. Sellega on täpselt sama asi. Töötud on justkui Sotsiaalministeeriumi ja töötukassa probleem,

kutseõppeasutused on jälle haridusministeeriumi hallata. Ühelt poolt on 100 000 töötut, teiselt poolt oleme investeerinud kutseharidusse, aga need asjad ei käi päris käsikäes. Just nimelt ka seetõttu, et nad jällegi ei paigutu ühte või teise asutusse.

Sellised on võib-olla meie väljakutsed. Iga sellise asja lahendamine tahab eestvedamist: keegi võtab vastutuse tõesti midagi ära teha. Asjad iseenesest ei juhtu ja lihtsalt mingid korraldavad komiteed suuri ettevõtmisi korda ei saada. Mis puutub arengufondi, siis arengufondi te lõite ka selleks, et me teeksime seireid, otsiksime Eesti majandusele võimalusi siit ja sealt. Me oleme seda teinud, ring on peale saanud. Selle pakk, mis on tegelikult ära tehtud, on siin. Mõtteid on üksjagu, mida teha. Küsimus on selles, mida me ise näeme – et hakkavad juhtuma need asjad, kus me läheme ise edasi. IT-seirest kasvasid mõtted välja, me läksime ise edasi. Tegime IT Akadeemia äriplaani, IT teekaardid koostasime, aga kuidas nüüd edasi? Kui me võtame ka seal tagasi, siis tegelikult need asjad jäävad seal pidama. Kuidas tegelikult saavutada see, et sellest seirest jõuavad asjad ka päris ellu? Selles mõttes majanduspoliitilise eksperimenteerimise üksus Eestis ju puudub. Ma ei tea. See on küsimus teile, kas arengufond näiteks järgmisel neljal aastal võiks sellist rolli täita. Muidugi me leiame järjekordselt huvitavaid teemasid, mida uurida. Ma olen ikka toonud näite, et mina uuriksin hea meelega popkultuuri arengut linnastumise kontekstis. See on kihvt teema iseenesest ja väga kihvt lugemine ka pärast, aga meil on tükk maad rohkem baasasju, mis on vaja ära teha.

Sellega ma siinkohal lõpetan. Ma kutsun teid tegelikult arengufondi külla ja kutsuge meid külla. Ma tean, et te kõik panete oma platvormi kokku, mõtlete Eesti tuleviku peale. Me oleme väga paljudel teemadel valmis kaasa mõtlema. Kui arengufondi kodulehele minna, siis on näha, mis valdkondades meil teadmisi ja mõtteid on. Ja seda on ka sellest samast raportist näha. Me hea meelega tuleme ja mõtleme kaasa. Just nimelt mõtleme kaasa, mitte ei tule ega räägi. Mind kutsutakse pidevalt kuhugi rääkima, aga väga harva kutsutakse, et Ott, me tahame ühe asja ära teha, tule mõtle kaasa, kuidas ära teha. Head ettekannet on ka hea teha ja teistpidi on seda hea kuulata, aga

ma rõõmuga paneksin oma käed rohkem külge ja aitaksin midagi konkreetset ära teha. Siis oleks villa rohkem ja oleks Eesti jaoks ka tulemust rohkem.

Lõpetuseks tahan öelda, et järgmised neli aastat on võtmetähtsusega, kas me riigina mängime end esiliiga teele, kas me hakkame esiliigas kellegagi kohti jagama, või mängime end kõrgliiga teele. See on murrangukoht Eesti majanduses, enda hästi palju maailmale avamise koht. Selles küsimuses, kuidas Eesti maailmale avada sisu mõttes, on järgmised neli aastat, järgmine parlamenditsüklil väga olulised. Seetõttu on käivitatud tulevikudebatt, mida me siin tahtsime natuke sisuga täita, minu meelest hästi asjakohane. On väga oluline, et peale poliitiliselt vajalike teemade arutataks järgmise valimiseelse poolaasta jooksul ka Eesti tuleviku küsimusi. Aitäh minu poolt!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra Ott Pärna! Tänan ettekande eest, aga teile on ka küsimusi. Alustame kolleeg Rein Ratasest.

Rein Ratas

Hea ettekandja! Te tõite näite Soomest, kus mindi metsast masinatesse: kasutati metsa, ja siis hakati järsku metsamasinaid tegema. Miks te tõite näitena ainult poolringi, jättes välja täisringi teise poole? Soomlased viisid oma masinad metsa selleks, et seda suurt loodusvara paremini kasutada. Loomulikult oma metsast üle jäävaid masinaid on nad ka eksportinud. Tahan rõhutada just seda, et ka uue majanduse aluseks on loodusvara – olgu selleks siis mets või inimene, mitte masinad. Olen rääkinud.

Ott Pärna

Jumala õige tähelepanek, et me peame loodusressursiga nii säästlikult kui võimalik ümber käima. Samas ei ole loodusressurss üksi ühtegi riiki edukaks teinud. Seda me ka teame, et väga lihtne puu ahju ajamine või nafta väljavedamine ei tee kedagi rikkaks. Me teame, et Nigeeria on vist maailma kümnes naftavarudelt, aga majandus on seal kulgenud täpselt horisontaalselt kõik viimased 30 aastat. Samas seesama Singapuri riik, kes Malaisiast laias laastus välja visati, neil ei olnud isegi puuhast vett, rääkimata ühestki maavarast. Seega

edukaks võib saada ka täiesti ilma maavara-deta. Aga jah, kui see on vastus teie küsimu-sele, siis ressursiga tuleb korralikult ümber käia. Keerukuse suunas arenemise mudel ongi, kuidas põlevkivi ahju ajamise asemel põlevki-vikeemiat hakata tegema. See on üks mudel, kuidas oma majandust suurema lisandväärtuse suunas arendada ja selle läbi riiki rikkamaks teha.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Imre Sooäär!

Imre Sooäär

Aitäh, hea juhataja! Austatud ettekandja! Teie esitatud majandusaasta aruandest, mille on allkirjastanud audiitor Veiko Hintsov, aga kus millegipärast puudub teie enda allkiri, selgub, et kulud on suhteliselt suurenenud. Kui vaadata juhatuse esimehe palka, siis see on suurenenud, kuude järgi vaadates, 60 000 kroonist 76 000 kroonini. See on muidugi nõu-kogu pädevuses, aga tööjõukulud on üldse suurenenud 9,7 miljonist 10,17 miljonini. Ül-diselt on riigis toimunud suur kokkuvõtteid ja ka ministrite palgad on 20% langenud. Millise signaali annab see väljapoole, et arengufondis on kulud kasvanud, ja kuidas te üldse hindate oma võimekust positiivset sõnumit genereeri-da? Hästi palju on meediakajastust saanud see teie veidi untsu läinud investeering kasside ja koerte portaali. Kas te suudate selle äkki posi-tiivseks pöörata? Või mis on teil selle kohta öelda?

Ott Pärna

Aitäh! Mis puudutab arengufondi, siis me oleme mõne inimese koondanud, see oli aasta tagasi, mul on kahju, aga seda tuli teha. Mis puudutab palku, siis minu palk on olnud täp-selt üks ja sama – 60 000 krooni. Nõukogu ot-sustas, jah, mulle maksta ühekordset preemiat, mis tulenes sellest lepingust, mis oli tegelikult vist neli või kolm ja pool aastat tagasi minuga sõlmitud. Ta maksis seda preemiat selle või-maluse alumisel piiril. Pärnis alguses, kui ma alustasin, oli nõukoguga kokku lepitud tegeli-kult teine palganumber: 60 000 asemel 80 000 krooni. Seda ei ole kunagi realiseeritud. Ka seekord nõukogu arutas seda ja see jäeti rea-liseerimata ehk minu palk on samal tasemel. Tõsi, ühel hetkel, kui lahkus meie investeerin-

gute divisjoni juht Markku Mäenpää, kes oli suhteliselt kallis inimene, siis ma täitsin *ca* pool aastat kahe juhi funktsiooni ja seda vahet kuigivõrd kompenseeriti, aga kindlasti mitte selles ulatuses, vaid mõnekümne protsendi ula-tuses. See on kogu lugu. Arengufondi keskmine palk, ma palusin selle välja võtta, on 31 500 krooni. Arvestades, et me oleme eksperdiorga-nisatsioon ja investeerimispank, on see tege-likult absoluutne alumine piir. Ma ei saa just koolipingist tulnutega seda raportit koostada või neid investeringuid teha. Te mainisite ühte untsu läinud investeeringut, mis tegelikult ei ole veel täiesti maha kantud, me üritame se-da saiti püsti hoida ja mingil kujul selle asja lahendada. Aga riskikapitali olemuses on, et osa asju läheb untsu ja peabki minema. Kui ükski ei läheks, siis tekiks küsimus, miks me nii palju riske maandame. Selles mõttes on mul hea meel, et sellest ettevõttest United Dogs and Cats on palju kirjutatud, ühiskond on sellest hästi palju õppinud. *Start-up*'i liidrite endi seltskond ja võib-olla ka avalikkus laie-malt on aru saanud ja mõistnud, et untsumine-mine on üks osa teest. Toivo Tänavsuu, Eesti Ekspressi ajakirjanik, kirjutab ka hästi, et *start-up* on riskantsem kui mööblitööstus ja vaadake, kui palju mööblitööstusi on viimase ajaga põhja läinud. See on osa riskikapitali mängust. Seda tõstatati ka alguses kui ohtu, et kuidas avalikkus hakkab suhtuma, kui midagi põhja läheb. Me peame selle välja kandma ja ma ütlen kätt südamele pannes tõsiselt, et me juhime oma tööd vähemalt parimal tasemel, mis Eesti turul on, selleks et võimalikult palju-dest asjadest asja saada ja ka turul võrdväärne partner olla. Eesti turg võtab meid võrdväärse partnerina, mitte kui rumalamat riigi raha oma-nikku. Selle üle on mul hea meel ja see, et mu töötajad on seda tööd selliselt teinud, on hea.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jüri Tamm!

Jüri Tamm

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud Ott Pärna! Mina küsin hoopis vastupidi, eelküsija sõnavõtust lähtuvalt. Missugune on teie arva-muse järgi arengufond oma ideaalis praeguses kontekstis? Ma arvan, et ideaali ei ole saavu-tatud ega ole erinevatel põhjustel püütudki sel-leni jõuda. Kui suur peaks olema portfelli-maht,

kui palju peaks olema inimesi tööl ja missuguse potentsiaaliga või palgaga need inimesed võiksid olla?

Ott Pärna

Investeerimismaht sõltub sellest, kui palju selliseid *start-up*'i ettevõtteid turul on. Aastas on arengufondi mõttes tehtav, ma olen seda kogu aeg öelnud, viis kuni kaheksa projekti. Läbirääkimised võtavad iga projekti puhul umbes aasta, et sinnamaani jõuda: ettevalmistamine, kaasinvestorite ja ettevõtte endaga selle tehingu läbirääkimine ja äriplaani läbirääkimine. Ideaalis võiks olla rohkem tegevusrahu, sest me teeme tegelikult pikaajalist asja. Kui ühe korra otsustati, et riik läheb riskikapitaliturule seda tööd tegema, siis see, et seda asjalikult teha, võtab aega 10, 15, 20 aastat. Need on kõige kiiremate riikide näited. USA on tänaseks seda teinud 50 aastat, Iisrael 30 aastat, soomlased 20 aastat. See on pikaajaline töö, see ei ole toetuste jagamine. Tihti aetakse sassi, on EAS-i grandid, kus tõesti on nii, et kõik, kes tahavad uut tehnikat osta, kirjutage avaldus, ja siis me kanname teile raha üle. Meie aga läheme nagu osanikuks ettevõttesse, meie ainus eesmärk on seda ettevõtet kasvatada, tulevikus edukamalt ja kallimalt maha müüa ja sellega nii untsuläinud asjade kulusid katta kui ka kapitali omanikule ehk riigile see raha tagasi maksta. Ehk kogu meie tegevus on tegelikult ju isetasuv, see ei ole ärapõletatud raha, nagu on toetus, see on investering, mis toob tagasi. Isegi, kui me kõige kehvemad tööd teeme, siis sellesama kapitali võiks ikkagi tagasi teenida, küsimus on selles, kui palju tulupoolele teenitakse. Me teeme seda ju koos kaasinvestoritega, kelle igäühe mõte on ka see, et okei, ta võtab suuri riske, aga ta tahab ka, et õnnestub, st panustatakse ikkagi õnnestumise peale. Aga filosoofia on see, et kümnest kaks on need, kes lähevad lendu, kümnest neli-viis on need, kes lähevad põhja, ja vahepealsed on need, kes toovad raha enam-vähem tagasi. See ongi selle äri võlu ja valu. Aga ma julgen küll lubada, et selle raha, mis riik on arengufondile andnud, saab ta igal juhul tagasi, küsimus on selles, kui palju kasvu peale tuleb. Kas kõik riigiasutuste juhid võiksid sellise jutuga tulla, et riik tegelikult ei kuluta seda raha ära, mis eelarves on, vaid see raha tuleb kuskilt tagasi, kas otseselt või kaudselt?

Näiteks IT-akadeemia teema. Arvutifirmade assotsiatsioon on öelnud, et kui oleks rohkem IT-spetsialiste (ja selle probleemi lahenduseks seda kooli pakutakse), siis juba otsestest makstud saadav tulu kataks ära selle kooli tegemise raha. Nii et ka sellised *return on investment*'id on riigi poliitikas mõistetavad. Alati tuleb küsida, et okei, kulutame raha, aga kust see tagasi tuleb. Arengufondi puhul ta võiks tulla ja peaks tulema otse. Aga jällegi, portfolioteooria ütleb, et edukamad projektid müüakse maha viimasena ehk untsuminevad tulevad enne pinnale. Raha põletatakse ära ja on küsimus, kas panna raha juurde, et edasi põletada, või tõmmata otsad kokku, tulla välja, müüa maha või kanda maha. Selles mõttes tulevad untsuminevad enne välja, edukad tulevad perioodi lõpus. Ehk seda vilet ja valu me näeme, ma arvan, nii ajakirjanduse vahendusel kui igat muud moodi pikalt. Aga teistpidi, see on üks osa sellest tööst, ja kui me tahame tõesti vähemasti selles valdkonnas kas või oma põhjanaabritega sammu pidada, siis valikut nagu ei ole.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Trivimi Velliste!

Trivimi Velliste

Aitäh, proua esimees! Lugupeetud ettekandja! Sel nädalal toimus Riias ulatuslik innovatsioonialane konverents, mille korraldasid Eesti, Läti ja Leedu tehnopargid ja tehnopolid. Minu küsimus teile ongi: kuidas te näete Eesti, Läti ja Leedu innovaatilist koostööd ja kas need kolm riiki on omavahel konkurendid või partnerid? Küsimuse teine pool: kuna kõigist kolmest riigist on toimunud väga suur ajude väljaränne, siis kas väliseestlased, välislätlased ja -leedulased saaksid panustada meie innovatsiooni? Kas arengufond ning Läti ja Leedu kolleegid saaksid midagi teha selleks, et me saaksime sellest ajupotentsiaalid, mis on välja läinud kolmest Balti riigist, midagi siia tagasi? Küsimus on kaheosaline.

Ott Pärna

Aitäh! Mul on hea meel, et need tehnopargid koostööd teevad. Ma tean, et see koostöö on umbes kümne aasta vanune. Ma ise olin kunagi Tallinna Tehnopolit asutamise taga. See on vana asi, juba Sten Tamkivi isa tegeles

sellega kümme aastat tagasi. Ma ütlen seda, et kui me tahame Eesti või Tallinna Tehnopolit arendada, siis võrdluseks peaksid olema tipud: on see siis Silicon Valleys, on see siis Skandinaavias, see, mida Aalto juures praegu tehakse, või on see mõnes muus kohas. Me peaksime võrdlema ennast tippudega. Koostööd tuleb loomulikult teha, sest meil ressursse nii ideede poolest kui ka inimeste poolest napib. Aga ikkagi, mida paremal tasemel, n-ö maailmataraseme mõttes, me seda teeme, seda suurem tõenäosus on, et need n-ö väljast tulejad siia tagasi tulevad. Selles mõttes ma arvan, et me võiksime olla selles vallas kindlasti Baltikumis liider, mitte n-ö võrdne partner ja rahulduda sellega. Nii riskikapitali poolest kui ka tehnopolide poolest oleme me tegelikult praegu aktiivsemad. Meil on n-ö see suur vend kõrval, kes püüab ka seda maailmaklassi. Ja kui me vaatame *start-up*'i üritusi, mis on Eestis või ümber Balti mere toimunud, siis siin on ikkagi pigem ahel: Stockholm, Helsingi, Tallinn, võib-olla Kopenhaagen. Pigem on see ring selline. Mina teen enda poolt kõik, et Eesti osa just selles ringis tugevdada. Selles mõttes ma ütlesin, et on partnerlus ja konkurents samal ajal. Pluss on see, et kui eestlastel läheb hästi, siis see mõjutab ju lätlasi ja leedulasi, ja vastupidi. Lõppude lõpuks need investeeringud, mis Leetu läksid, näitavad ju maailmale, et siin regioonis tasub midagi teha. Küsimus on selles, et me ei tohi sellepärast neist ilma jääda, meie peame ka töötama.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jaanus Marrandi!

Jaanus Marrandi

Täna! Lugupeetud ettekandja! Lugeses teie raportit, leidsin ma siit ühe väga huvitava kirjelduse, mis ka teie ettekandest välja tuli, just Leedu tegevuse kohta kõrgtehnoloogiliste investeeringute meelitamisel riiki. Mulle on jäänud mulje, et Eesti on selles suhtes ikkagi maha jäämas või tagasihoidlikult esinenud. Kui me vaatame riikide tegevust, siis Eesti on keskendunud natuke nagu teistele asjadele, rääkides peamiselt eelarve tasakaalu seadustamisest või kirjutamisest põhiseadusesse ja millest iganes, aga tegelike investeeringute, tugevate investeeringute riiki meelitamisel on justkui seisak tekkinud. Kas te jagate minu

arvamust ja mida peaks Eesti riik ikkagi tegema, et sellisest kergest stagnatsiooni eelaimusest jagu saada, et need investeeringud, kas või võrreldes Leeduga, edukalt meie riiki tuleksid?

Ott Pärna

Aitäh küsimuse eest! Arengufondi poolt me tegelikult selle teema tõstatasime, mõtlesime selle peale tõsiselt ühes töögrupis, mis tõi selle "Valge paberi" poolteist aastat tagasi ka teie lauale, seal olid need mõtted kirjas. Me peame eesmärgi püstitama ja oma ressursid selle nimel mobiliseerima. Me ei saa seda asja lihtsalt nii teha, et meil on kuskil Välisministeeriumi diplomaadid ja siis on meil EAS-i välisesindajad kuskil ja siis me vaatame juhuslikke välisinvesteeringuid, golfiklubi või midagi muud. Meil peab olema strateegiline eesmärk, mida me saada tahame, meil peavad olema ressursid ehk inimesed, kes tegelikult ju tunnevad üksteist Eestis, kes koos selle eesmärgi nimel tegutsevad, ja kindlasti peab olema eestvedamine. Leedu näide on see, et peaminister käib tegelikult nende ettevõtete uste taga. See on väikeriigi eelis, et peaministrid käivad sellistes kohtades, suured riigid võib-olla nii ei tee. Me peame vähemalt samal tasemel seda asja tegema. Nagu ma ütlesin, kui IT on majanduse närvisüsteem, siis raha on paljuski nagu veri, ja kui välisraha sissevool on takerdunud, siis me peame tegema, nui neljaks, mis iganes võimalik, et seda sissevoolu saavutada. Ma arvan, pilt on üheselt selge, me peame liigutama. Mis puudutab seda, et kulud ja tulud tuleb tasakaalu viia, siis seda tuleb ju ka teha, see on selge, see on selline talupoja tõsiasi. Hea, et me selle asja ära tegime. See on võib-olla meie üks eelis teiste Balti riikidega võrreldes, et meie avaliku sektori rahandus on korras. See on tegelikult hea, riik on hoitud, aga põhiseadus käsib riiki arendada, seda teist poolt ka teha. Ma arvan, et täna ja võib-olla järgmised neli aastat ongi see tsükkel, kus peaks mõtlema, kuidas seda teha, ja tõesti teha ka. Meil ei ole aega siin väga pikalt arutada. Mõtet on üksjagu toodetud, nüüd tuleb ümber laua istuda ja arutada, kuidas see siis ära teha. Me oleme selle ettevõtmisega Leedust kaks aastat maas.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Maret Merisaar!

Maret Merisaar

Suur tänu! Lugupeetud esineja! Mai lõpus toimus maaülikoolis konverents, kus teie ka osalesite. Seal räägiti roheliste töökohtade loomise võimalusest toiduainetööstuses, metsanduses, kalanduses ja mujal bioloogiliselt taastuvate ressursside ärakasutamise valdkondades. Lisaks saime sealt Innove trükise, kus räägiti rohelise kutsehariduse edendamise eenergeetikas, ehituses ja transpordis. Eriti tore oli seal Maive Rute ettekanne, kus räägiti, kuidas saab innovatsiooni arendada Euroopa toetustega. Kas arengufondis on pärast seda konverentsi olnud ka mingeid arendusi või koostööd just selles Maive Rute mainitud valdkonnas? Teine küsimuse pool on see. Hamburgis on olemas kontor, mis tegeleb säästvate tööturgude võrgustikuga. Vilniuses oli kevadel üks konverents, kus sotsiaalkomisjon käis. Nad tahavad tekitada innovatsiooni tööturgudel. Kas nendega saaks koostööd arendada, et edendada Eesti kogemust, mida me siit Innove brošüürist loeme?

Ott Pärna

Alustan tagantpoolt: koostööd tasub kindlasti arendada. Arengufond iseenesest on ainult needsamad 15 inimest ja meile on seadusega pandud ülesanded, mida me täitma peame. Me igal alal ise koostööd teha ei saa. Maive Rutet tunnen isiklikult, ta on väga tore inimene, jumal tänatud, et see inimene sellisel kohal seal on. Kuidas arengufond selle teemaga tegeleb? Üks asi on see, et seiretöodes me oleme seda välja toonud kui kasu võimalust Eestile. Ka mõned meie investeeringud on läinud sinna suunda. Goliath Wind, kes arendab uue generatsiooni tuulegeneraatorit, samuti BiotaP, kes tegelikult pakub biotehnoloogilisi lahendusi keskkonnaseires, näiteks kuidas mulla kvaliteeti mõõta mitte seda laborisse vedades, vaid kohapeal ja palju odavamalt. See on biotehnoloogia kasutamise äri. Me näeme, et neid asju tuleb ka meie portfelli, me hea meelega tegeleksime nendega rohkem, kui neid oleks rohkem. Aga tõsi on see, et laias laastus tekitab see valdkond äri võimalusi ja selle kaudu ka töökohti. Ent jällegi, need asjad ei teki nagu iseenesest, nende suunas tuleb vaadata. Ole-

masolevate ettevõtete võimalus on ka ju nende valdkondade suunas vaadata, seda ei tee ainult uued ettevõtted. Teistpidi on see seotud haridusega. Kui me tõesti näeme, et need on tulevikuvaldkonnad, siis äkki me peaksime muudes distsipliinides inimestele selgeks tegema, mida see tegelikult tähendab. Seega, ärikoolis õpetamine, turundus, finantsid, juhtimine *versus*, ütleme, ma ei tea, tuulepargi juhtimine, need on kaks täiesti iseseisva. Tuulepargi juhtimisel pead sa üksjagu teisi asju ka teadma. Rohelise äri võimaluste integreerimine põhidistsipliini-desse võiks olla hariduses üks võimalus, kuidas Eesti inimesed ja ettevõtted sellest tulevikus rohkem kasu lõikaksid.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Inara Luigas!

Inara Luigas

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Ma jätkan selle teemaga, mille kohta Jaanus Marrandi oma küsimuse esitas. Teiegi nõustusite mõttega, et Läti lähevad lihtsad projektid ja Leetu lähevad targad ideed. Olen ise Lätis käinud. Ma ausalt öeldes täiesti jahmusin, nähes, kui tugevalt vaene Läti on investeerinud ja milliseid suuri ettevõtteid ja objekte on ta üles ehitanud. Jumal hoidku selle eest, kui Läti otsustab devalveerida, see muudab ikkagi maa väga atraktiivseks ja siis me sõna otseses mõttes jääme nagu kolmandaks riigiks Baltimaades. Minu küsimus on järgmine. Me peame tõesti midagi tegema hakkama, et investoreid ligi meelitada, et investeeringud siia tuleksid. Meil ei ole mõtet lihtsalt jahuda, et euro annab meile kindluse. Kui me vaatame selja taha, siis näeme, et ka Venemaal, siinsamas Peipsi taga investeeritakse põllumajandusse. Kes peab konkreetselt midagi tegema, et need investeeringud tõesti juba järgmisel aastal tuleksid Eesti riiki?

Ott Pärna

Ma arvan, et see on meie kõigi ühine oskus seda euroga kaasnevat positiivset sõnumit ära kasutada oma majanduslike eesmärkide nimel. Kindlasti on see eelis, kui me selle saame. Kes peaks mida tegema? Ma arvan, et see, kuidas seda teha, on väljakutse kõigile, kes me siin ümber laua või selles ruumis oleme, kes Toompeal istuvad ja kes uut valitsust kokku

hakkavad panema. Küsimus on asjade ärategemises. Riigis on palju asju, mida me teeme, aga me teeme seda hästi horisontaalselt, igale poole natukene. Ma ei ole veendunud, et just selle pealt need terad kasvavad. Ma tõin selle arsti näite. Lihtsalt arstikooli minekust ei piisa tippkirurgiks saamiseks, seal on spetsiifilisemaid väljakutseid. Aga jah, see tahab tugevat annust eestvedamist ja vastutuse võtmist kellegi poolt. Samamoodi tähendab see tegelikult juhtimis- ja tööviise, mis on nende valdkondade ülesed. Kuidas seda tegelikult teha? Sellist n-ö *task force*'i põhiseis juhtimismudelit Eestis ei kasutata. Ega me ei saa ministereid iga päev ümber teha, ühte ja teist. Need moodulid peaksid olema kiiremini ümberpaigutatavad kui Vabariigi Valitsuse seaduse muutmine. Peaksid olema paindlikud löögiüksused mingite asjade ärategemiseks. Nad peavad olema mandaadiga ja nad peavad olema eestveetud võimalikult kõrgel tasemel. Ministri tase on miinimum, et välisinvesteeringuid tuua.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Toivo Tootsen!

Toivo Tootsen

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja! Kõigepealt suur aitäh selle ettekande eest ja selle raporti eest! See on tõepoolest väärt lugemine, loodame, et valitsusliikmed ka loevad selle põhjalikult läbi. Tahan küsida koostöö kohta. Kindlasti kohtute te üsna tihti kas või Sitra inimestega ja teistega. Kas peale sellise infovahetuse on ka võimalik, et te võtate mõne projekti ühiselt ette? Tõepoolest, meie enda rahalised ressursid on üsna piiratud, näiteks Sitral on need tunduvalt suuremad, samal ajal on meie majandused üsna hästi põimunud. Kas tuleks kõne alla ka selles laadis koostöö?

Ott Pärna

Tuleb kindlasti kõne alla. Jah, me kohtume, me suhtleme, me tunneme üksteist ja see tuleb kõne alla eri mudelites. Selle n-ö *start-up*'i kommuuni ehitamisel on üks viis, et me teeme teatud tüüpi projekte koos. Natuke finantseerib arengufond, natuke erasektor, natuke eri riikide asutused. See on üks võimalus. Seetõttu oleme me püüdnud ka arengufondiga üritustele, kuhu me tahame oma sõnumi viia, pigem

kohale minna ja natuke partnerlussuhteid luua, mitte hakata kõiki asju ise tegema, kogu raha ja töömahu osas. Me oleme kaalunud, kas initsieerida mõnda piiriülest fondi mingi valdkonnaspetsiifikaga, olgu selleks näiteks kas või roheline tehnoloogia. Kogu Skandinaavia häda on ka tegelikult see, et riskikapitaliturud on lokaliseeritud, rootslased teevad oma asja, taanlased oma asja, soomlased oma asja. Need turud on liiga väikesed, suur kasv on kuskil mujal. Sünergiat saab luua siis, kui sa paned Eesti vastava ettevõtte, Soome vastava ettevõtte, Rootsi vastava ettevõtte kokku, siis me jõuame kaliibri mõttes mingile tasemele. Jah, see on nii kapitali poole peal, *start-up*'i kultuuri ehitamise poole peal, aga ka kas või mõne seire poole peal. Näiteks, meie teeme kasvuvisiooni nime all, aga on ükskõik, mis selle asja nimi on, räägitakse tulevikuteedest, soomlastel on see Finnish Vitality projekt, mida ka Sitra omamoodi veab, sest ka nemad näevad, et nende n-ö postindustriaalne majandusmudel on omadega otsas. Nokia vist jääb veel oma peakorteriga sinna pidama. Aga neil on selles mõttes mure veel suurem, sest nende heaolulubadus, mis nad on ühiskonnale andnud, on nii suur, et ükski poliitik ei julge öelda, et järgmised neli aastat tulevad kõik asjad allapoole. Lühiajaliselt on võimalik välislaenudega seda defitsiiti finantseerida, aga kaugemas perspektiivis jõutakse Kreekasse. Sellesama Sitra pealik ütles ju, et viie kuni kümne aasta pärast on nad Kreeka olukorras, kui nad jätkavad oma praeguse majandusmudeliga ja praeguse heaolutasemega. Väga tõsiselt mõeldakse, kuidas edasi minna.

Me räägime siin klastritest. Ka see klaster on tegelikult eilne päev, tekib klasteri *lock-in*. Seesama metsaklaster tähendab metsa ja masinaid jne, aga kasvualad on maailmas justkui teistsugused ja ta hästi ei sobitu sinna. Nii et tegelikult otsitakse sellist postindustriaalset filosoofiat, kuidas seda teha. Meie riigina ei saa päris vahele jätta seda faasi, mis Soome 1990. aastatel läbi käis, aga me võiksime paralleelselt seda uut mõtet evida. Koostöö tegemine on ainus viis. Kui võrrelda kas või neid asju, arengufondi mingit mõttetööd, mida me oleme Eesti ekspertidega teinud ja kuhu kas või soomlased selle Vitality projekti ja Paul Krugmani kaasabil on jõudnud, siis mõtted on suhteliselt lähedased. See pilt hakkab välja

joonistuma. Aga see pilt ei sobitu võib-olla olemasolevasse administratiivstruktuuri ja olemasolevasse majandusmõtlemisse, see on keerukam. Kindlasti on avaliku ja erasektori koostöö järgmises etapis kõvasti suurem, sest küsimus on see, kuidas asjad ära teha, konkurendid on kuskil mujal. See ei tähenda mitte üksteisele koolide ehitamist või midagi sellist, see tähendab seda, kuidas mingil turul midagi ära teha. See, et Nokia on India turul, ma ei tea, 80%-lise turuosaga, on tegelikult paljuski Soome valitsuse töö tulemus, mis nad on Indias teinud. Nii et need asjad käivad käsikäes, heas mõttes käsikäes.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jaan Õunapuu!

Jaan Õunapuu

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud ettekandja! Ka minu tänu selle põhjaliku ülevaate eest, mis te meile täna andsite! Aga ma soovin teie käest saada kommentaari arengu ja ühenduste kohta, see puudutab punkte Euroopa ja maailma eri piirkondades ja liikumise kiirust. Pole ju saladus, et meie enda rahvuslik lennukompanii on päris mitmed ajad olnud keerulises olukorras. Viimased uudised võivad küll võib-olla tekitada optimismi, kuigi ma ei ole selles väga kindel. Seda enam, et selle nädala alguses tuli informatsioon, et on võimalik, et Hiina suur kompanii ostab airBalticu aktsiaid. Palun öelge, milline on teie arvamus sellest, kui näiteks ka hiinlased tulevad Baltikumi lennundusturule.

Ott Pärna

Iga konkurendi tulek peaks pingutama sundima. Aga sellel asjal on kaks poolt. Ma ütlesin, et lennundus on ka mingis kontekstis toimiv asi. Kõige kallim on seda subsideerida. Odavam on eeldusi luua, et lennundus toimuksid. Ma arvan, et see tähendab ühelt poolt ilmselt Tallinna lennujaama agressiivsemat müügitegevust, et saada siia rahvusvahelisi lennukompaniisid, kindlasti ka tarka Estonian Airi arendamist, aga seda ilma rahata ei tee ja ilma korraliku plaanita ka ei tee ja ka mitte ilma loogikata, kuidas me tegelikult sellesse ahelasse sobitume. Ma mõtlen Helsingi Vantaa lennujaama, Riia lennujaama ja meid. Vantaa lennujaam on tegelikult meist 20 lennuminuti

kaugusel, sealt väljuvad suured rahvusvahelised mandritevahelised lennundused. Võib-olla meie lennujaam on teatud tüüpi regionaallennujaam, aga las ta selles mõttes olla. See tähendab väga kiireid ühendusi teiste, suurte, kontinentidevaheliste lendudega lennujaamadega. See tähendab strateegilist mõtlemist, kuidas teha, peamurdmist. See asi lihtsalt ei tule. Mis puudutab seda, et me tagasi ostsime, siis meil polnud ju valikut. Aga jah, pead tööle, kuidas teha, mis siin muud. Mis ma tahtsin veel öelda? Kasvuvisionist me räägime majanduse ja ühiskonna mõttes. Õnneks töö planeeringuga "Eesti 2030+" Siseministeriumis käib. See inime, Kaur Lass, kes seda projekti veab, on ühtlasi meie projekti n-ö tsüklis, me püüame neid asju omavahel sünkroonis hoida: Eesti majanduse unistused ja tulevik ning ka need ühendused, nii riigisisised kui ka välisühendused.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Taavi Rõivas!

Taavi Rõivas

Aitäh! Loomulikult on mõistlik õppida nendest sammudest, mida meie naabrid on teinud meist paremini. Ma arvan, et see investeeritud tsaari idee Leedus tundub mõistlik ja me võiksime tõesti kaaluda ka arengufondi juurde sellise ametikoha loomist. Aga ma usun, et esmatähtis ei ole mitte müüa, vaid see, et oleks midagi müüa. Ma ei jaga kindlasti nende kolleegide arvamus, kes on Lätis käinud ja ilusatest majadest õhinasse sattunud. Kui me võrdleme kolme Balti riiki tervikuna, nende arengueeldusi, tulevikukasvu vundamente, siis kas ma eksin, kui ma ütlen, et Eesti arengueeldused on pika puuga teistest Balti riikidest ette läinud?

Ott Pärna

Ma hakkam tagantpoolt pihta. Läti on kindlasti kehvemas seisus kui meie, see on jumala selge. Leedu ja Eesti on mõnes mõttes erinevad. Leedu kõrval on Valgevene, teisel pool on Poola, nende kultuuriruum ja tegelikult nende äriruum on natuke teine. Argumendid, miks mingid ärid lähevad Leetu või Eestisse, on mõnel juhul erinevad. Mängitakse natuke sarnast mängu ja natuke erinevat mängu. Ma ütlesin, et laias laastus on nii nagu igasuguse indeksiga: absoluutnumber ei pruugi suurt mi-

dagi näidata. On teatud asjad, milles me oleme Leedust kindlasti paremas seisus, ja on teatud asjad, mis on nende eelised, kas või see, et nad on mõne asjaga varem pihta hakanud. Optimistina ütlen, et kui me Lätile ja Leedule ära ei tee, kellele me siis veel ära teeme! Ega ka nemad ei maga, aga me peaksime ennast pidevalt ikkagi veel edumeelsematega võrdlema. Lõpuks saad sa selleks, kellega sa ennast võrdled. Optimismi ja tegutsemist, küll saame!

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Keit Pentus!

Keit Pentus

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Ühest küljest on hästi tore kuulata neid mõtteid ja juttu sellest, et keegi peaks midagi tegema, aga ajaloost meenub, et seesama saal kutsus ka arengufondi ellu just sellepärast, et tehtaks, ja ka arengufond peab olema see, kes teeb, kes müüb meie lahendusi Eestist välja, ja kes toob Eestisse ka välisinvesteeringuid. Minu arvates on üks arengufondi praegustest hädadest see, et te tegelete kõigega ja teie fookus on suhteliselt killustunud. Ma viskan nüüd õhku ühe idee ja küsin teie arvamust või seisukohta. Meie erinevad e-lahendused tekitavad igas riigis imetlust ja positiivset kadedust. Meil on hästi tubli e-Riigi Akadeemia, kes teeb tänuväärset tööd nende lahenduste tutvustamisel, aga puudub see keegi, kes koordineeritult tegeleks nende lahenduste müügiga väljapoole. Kas arengufondist ei võiks kujuneda üks selline asutus, mis tegelebki kontsentreeritult mitte ainult meie ainulaadsete IT-lahenduste tutvustamise, vaid ka müügiga?

Ott Pärna

Aitäh! Selles mõttes ma olen teiega nõus, et arengufond oma seire poolest on laia skoobiga, sest majandus iseenesest on lai, ülesanne, mis meile on antud, on selline. Me oleme püüdnud seda mingisse raami panna, et need seired mingis loogikas oleksid: töötlev tööstus, teenusemajanduse valdkonnad. Välisinvesteeringute riiki toomise mandaati meile pole antud, see on selgelt EAS-i mandaat ja kuigivõrd Välisministeeriumi mandaat. Eesti e-lahenduste müügi kõige suurem küsimus on see, millest Taavi Rõivas enne rääkis. Üks asi on müüa, teine asi on see, et oleks, mida müüa. Paar

päeva tagasi rääkisin ma Marina Kaljurannaga Välisministeeriumist. Tema ütles ka, et tegelikult kogu aeg tuleb Eestisse keegi, kes on huvitatud sellest n-ö Eesti e-lahendusest. Aga tihti peale on nii, et ühes ministeeriumis on ainult üks või kaks inimest, kes teavad, kuidas mingisugune andmebaas on tehtud. Teadmiste kontsentratsioon on hästi väike, ta on väikestes tükkides ja ka Eesti IT-ettevõtted on liiga väikesed, et seda rahvusvahelist teenust tegelikult pakkuda. Webmedia on ainuke, kellel sellise teenuse müük on Kataris ja seal kandis õnnestunud. Need tooted ei ole väga tihti paketeeritavad, nad on nagu rätsepäülikonnad, mis on tehtud teatud konteksti, neid ei ole võimalik CD-plaadi peale panna ja müüa. Igasuguse uue n-ö sellise rätsepäülikonna tegemine eeldab tohutuid ressursse ja ka riskide võtmist. Mobiilparkimine on üks asi, mis on läinud rohkem lendu, Belgias on seda ja USA-s vaadatakse ja püütakse sellega tegelda. Aga seal on tegelikult see kontekst, milles sa pead hakkama saama, teistsugune. Eesti ettevõtted on väikesed. Kui sa teed panuse ühele riigile, lähed näiteks Londonit püüdma, siis kui me vaatame Londoni mastaape ja meie keskmist IT-ettevõtet, kus on ainult 10–15 töötajat, siis see tähendab, et kõigil neil töötajatel peab olema seda ressursi, et minna seda müüki sinna tegema ja nad peavad olema veendunud, et see õnnestub.

Ühesõnaga, Eesti IT-loo müügi keerukus on pigem selles ressursis, kes seda tööd tegelikult teeb, ja seda, nagu ma ütlesin, tuleb meil juurde hästi vähe, 400 inimest tuleb koolipingist juurde, ja meie IT-ettevõtted on hästi väikesed. See lugu on tore, aga kuidas seda rahastada? See ei ole lihtsalt nii, et hakkame müüma. On vaja ka toodet, mida müüa, aga just see pool on keerulisem. Me oleme selle peale väga palju mõelnud ja üksikute *start-up*'i ettevõtete kaudu me püüame seda ka teha ehk investeerida mõnda sellisesse ettevõttesse, kellel on tõesti veenev mudel. Aga kui me ütleme, et teeme Eesti e-riigi lahenduste müümise poe, siis see ei tööta. Objektid, mida müüa, ei ole sellisel kujul, et neile saaks sellisel moel ostja leida. See on see kõige suurem väljakutse. Aga mis puudutab seda, et meil on e-riigi kuvand, siis see on üks väheseid valdkondi, kus meil kuvand on. Seetõttu on oluline ka see rahvusvahelise IT-akadeemia idee. Koolitame neid inimesi siis rohkem. Praegu IT-sektor ütleb, et

2000 inimest paneks kohe tööle, kriisi ajal on portaalides 300–400 kuulutust, IT-inimesi otsitakse. Kui me räägime IT-st eri valdkondades ja investeringutest, mis võiksid Eestisse tulla ja mis on IT-ga seotud, siis on selge, et inimesi tuleks rohkem koolitada, talente tuleks siia tuua, selleks et meie n-ö löögirusikad, kes tegelikult midagi Eestist välja müüvad, oleksid sellises mastaabis, et nad tõesti müüksid, ja et ka mahu mõttes see asi Eesti riigile oluliseks muutuks. IT-sektor on iseenesest hästi väike, kui me räägime tarkvara ja riistvara müügist Eestist välja. Suur IT osa on tegelikult telekomid, kes on siseturu suunitlusega.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Olga Sõtnik!

Olga Sõtnik

Aitäh, proua juhataja! Hea ettekandja! Üks osa sellest kolmandast raportist on pühendatud avalikule sektorile ja avaliku sektori juhtimisele. See räägib sellest, et on vaja uuendusi teha, uusi meetodeid kasutada jne. Samas on meil praegu Riigikogus menetluses avaliku teenistuse seadus, mille kaudu ongi võimalik seadusandlikul tasandil kõiki neid uuendusi sisse viia. Kas te olete selle eelnõu läbi töötanud sellise pilguga, et kas ta sisaldab teie ettepanekuid, või ehk on praegu võimalik, kui ta on veel menetluses, midagi sinna sisse viia ja muudatusi teha?

Ott Pärna

Aus vastus on, et ma ise seda sellise pilguga lugenud ei ole. Küll aga olen ma natuke avalikku haldust tudeerinud ja ilmselt jagan seda süsteemi üsna hästi. Meil on tegelikult väljakutsed natuke süsteemsemad kui avaliku teenistuse kesksed, oluline on just nimelt valitsusasutuste koostöö. Avaliku teenistuse seaduses võiks rotatsioon olla küll oluline teema, et inimesed ei saaks ühe koha peal püsida. Sul on seadusest tulenev tõke: üle kolme aasta ühel postil ja üle viie aasta ühes ministeeriumis ei saa olla. See sunnib inimesed liikuma. Inimesed on jäänud paigale, neil on stabiilsed töökohad, aga need on kohad, mis peaksid Eesti riiki arendama, kus peaks olema pidev kaadri voolavus, et paremad pead sinna tuleksid. Kriisi ajal on nii palju häid inimesi liikvel. Keegi ei keela meil mehitada oma aparati parimate

inimestega. Aga minule teadaolevates ministeeriumides on väga väike kaadri liikuvus. Uuele tasemele minek eeldab uute mõtete pealetoomist. Mitte halvas mõttes, aga just heas mõttes. Nii et rotatsiooniteema on see, mille mina sinna üht- või teistmoodi sisse keevitaksin.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Indrek Saar!

Indrek Saar

Aitäh! Kõigepealt suur tänu ettekande eest ja aitäh raporti eest! On, mida lugeda, ja on, mille üle mõelda. Minu küsimus on väga konkreetne. Kui sagedasti te Eesti Vabariigi peaministriga arutate neid ideid, mis arengufondis on sündinud või mis on sündimas? Kas teil on regulaarne koostöö peaministri bürooga, selleks et neid kasvuisoonist tulnud ideid reaalselt praktikas rakendada või vähemalt arutada seda, kuidas neid oleks võimalik rakendada?

Ott Pärna

Täna! Peaministriga kohtun ma suhteliselt harva, mõne korra oleme kohtunud. Peaministri bürooga aga kohtun küll, see puudutab just Keit Kasemetsa strategiabürood. Meie arvamused võib-olla alati ei kattu, aga me suhtleme hästi tihedasti. Arvamused ei kattu eelkõige selles osas, et on kaks lähenemist. Üks asi on teha kõiki asju nii nagu täna ja teha natuke paremini. Aga me näeme, et tuleb millelegi kontsentreeruda, midagi suuremas mahus ära teha, selleks et tõesti teatud asjades esiliigasse jõuda. Kõikide asjade natuke paremini tegemisest ei piisa. Seetõttu on meil sellist maailmavaatelist või majanduspoliitilist, filosoofilist diskussiooni ka, aga samas on teatud valdkonnad, kus ei ole kahtepidi mõtlemist, näiteks ühte või teist liiki haridus. Mida kiiremini me selle maailmatasemele saame, vähemasti ärihariduse, tehnoloogiariduse, seda parem. Küsimus on selles, kui palju riik saab teha. Ülikoolid on sõltumatud, ometi me maksame selle asja kõik kinni. Kodanikuna on meil ometi õigus ju tellida. Ma arvan, et on teatud asjad, kus tuleb kiiremini hakkama saada. Tehnikaülikool sai uue rektori, väga tore, ma tunnen härra Keevallikut kümme aastat, aga küsimus on: mis on plaan? Kas plaan on

see, et majandusteaduskond on kolme aasta pärast korralik maailmatasemel ärikool? Maja ehitati valmis, maja maksab umbes sada miljonit krooni. Saja miljoni eest saad viieks aastaks neli maailmatasemel professorit koos doktorantidega kohale tuua. Neli professorit viie aastaga teeb ühe suure teaduskonna asjalikuks. See peab olema juhtkonna tasemel tahe, et me tahame selle ära teha. Just see tegemine ja ärategemine – see on see vahe. Ja korraliku eesmärgi püstitamine. Me ei lepi keskpärasusega. Teeme siis jupikaupa, me ei saa kõiki asju teha, aga teeme need kõige olulisemad ära! Senikaua kui ärikoolides istuvad ikkagi ainult Eesti tudengid või peajasjalikult Eesti tudengid, tehakse Eesti-keskseid äriplaanitöid, ei saa me eeldada, et need inimesed lähevad pärast tege-ma rahvusvahelist äri. Samas, kui on koolipin-gis ikkagi, ma ei tea, Peterburi poiss, Stockhol-mi poiss või keegi kaugemalt, siis mõttemaa-ilm läheb teiseks. Samamoodi on tähtis, kes õpetavad. Kui õpetavad needsamad, kes oska-vad Eesti sees äri teha, siis oskab see järgmine seltskond ka väga hästi võib-olla autot müüa, aga mitte rahvusvahelist äri teha. Meie üldine haridustase on hästi kõrge, aga kui parafra-seerida: kas me oskame sellega n-ö ristsõna lahendada või rahvusvahelist äri teha? See on, ütleme, *fine-tuning*'u küsimus, aga see on hästi põhimõtteline küsimus. Muidugi, kogu see teema ei tähenda seda, et eesti keelt ja kultuuri peaks hävitama hakkama. On terve hulk eri-alasid, mis on eesti keeles ja jäävad eesti keelde. Aga seal, kus kogu teema on globaal-ne, tuleb keelt vahetada või suures osas vahe-tada. Näiteks bakalaureusetaset võib teha eesti keeles, magistritaset võib olla see, mis läheb inglise keelde. Terminoloogia ei kao kuskile.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Urmas Klaas!

Urmas Klaas

Suur aitäh, proua esimees! Hea ettekandja! Minu küsimus jätkab arengufondi tegevuste fokuseerimist. Riigikogu delegatsioon viibis hiljuti Hiinas ja me käisime ka Shanghais Expol, kus võisime tõdeda, et kui Soome paviljonis oli minu mälu järgi esindatud 72 firmat, siis Eesti paviljonis ei olnud esindatud ühtegi Eesti firmat. Meie diplomaadid, ka ma-jandusdiplomaadid, kes Hiinas töötavad, nii-

palju kui neid on, ütlevad, et meie probleem on selles, et me oleme kole ambitsioonikad, me arvame, et me peame oma väikeste ettevõtete-ga, väikese riigiga vallutama kogu Hiina turu, et kui me läheme, siis peame võtma sealt ikka hästi suure ampsu. Meil puudub see teadmine, et piisab ka ühe linnaosa või linnaosa väik-sema osa vallutamisest ja oma äri tegemisest seal. Minu küsimus on see: kuidas arengufond oma tarkust oskaks ja saaks viia rohkem Eesti ettevõtjani? Meil ei ole ju plaanikomiteed ja me ei juhi riiki käskudega sel tasandil, ette-võtjani on vaja minna.

Ott Pärna

Hästi hea küsimus! Ma arvan, et see, et seal ei olnud Eesti ettevõtjaid, näitab eelkõige seda, kui väikesed need Eesti ettevõtted on. Kui nad oleksid seal, siis samal ajal nad tööd ei teeks. Me teame, et Eesti IT-ettevõtete rentaablus, neil, kes siseturul töötavad, on kogu aeg olnud 10–15%. Ehk sul ei ole seda rasva tekkinudki, et sa saaksid endale lubada seda, et oled kuu aega Shanghais, kusjuures mess kestab mitu kuud. See on üks pool asjast. Hiina on loomu-likult kolossaalselt suur. Ma isegi ei ütleks, et linnaosast piisab, ma ütlesin, et ühes haiglas jätkub teinekord tervele IT-ettevõttele mitmeks aastaks tööd. Soome valitsus on seda puhver-danud ja on hakanud spetsiifiliste kohtadega läbirääkimisi pidama, on joodud kohvi ja aetud muidu head juttu, siis on toodud IT-ettevõtted laua taha, on mõistetud, mis on selle konkreet-se organisatsiooni probleem, ja siis on tehtud väga konkreetne tehing või asi on kuidagi-moodi hoomatavaks tehtud. Teine teema on teatud valdkonnad, kus ilmselt tasuks võib-olla rihtida üldse neid Aasia väikeriike või n-ö semiriike või kuidas neid nimetada, näiteks Hongkong. See on Hiina majanduse eritsoon, aga samas on teatud tüüpi rahvusvaheline äri hästi palju sinna kontsentreerunud ja seal on seda teadmist, kuidas suhelda teiste piirkonda-dega, teha seda suurt hoomatavaks, et minna sinna, kus otsad mõnes mõttes kokku jookse-vad – finantsvahendus, kogu rahvusvaheline kaubandus, tehnoloogia. Singapur on teine sa-masugune koht ja siis tulevad juba suuremad järele. Võib-olla tasuks tegutseda ka nende kaudu. Aga see sõltub jällegi sellest, mida me tahame ära teha. Kas me tahame lihtsalt hiina kultuuri ja keelt õppida või mida? Sellest

sõltub ka see, kus tuleks need sammud astuda. Fokuseerimine on jumala õige, aga need fookused ei ole kogu Eesti jaoks ühesugused, eri sektoritel on need fookused väga erinevad.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tõnis Kõiv!

Tõnis Kõiv

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja! Ma kuulasin seda paljusõnalist ettekannet ja ka pikki vastuseid, vaatan seda kirevat raportit ja üha rohkem tekib küsimus, kas arengufond on mures sellepärast, et teid ei võeta kuulda või teid ei taheta kuulata või teid ei tunnustata. Võib-olla ongi see üks põhjus, miks see kõik on hästi paljusõnaline, konkreetne on võib-olla liiga vähe. Te olete praegu Riigikogu ees, seadusandja ees. Millised on näiteks teie kolm ettepanekut Riigikogule, mida seadusandja saaks ära teha? Seal on konkreetne plaan, mida saaksite välja tuua selle aasta ja ka järgmise aasta kohta, mida konkreetset arengufond saab ja tahab ära teha, mitte pugedes selle taha, et ollakse liiga väikesed, raha ei ole ja mida kõike ei ole. Mida te saate ära teha, konkreetset?

Ott Pärna

Aitäh! Investeeringute suunas on see, mida me teeme, väga konkreetne. Seda tasuks teha laiemalt, et selle mõju oleks laiem. Ehk mitte ainult ühte fondi investeerida, aga lihtsalt neid pehmeid tegevusi seal ümber teha, et see *startup*'i kultuur rohkem areneks. See on investeeringute pool. Mis puudutab seiret, siis kui me loeme seaduse preambulit, siis esimene ring on, et analüüsitakse võimalusi, kust Eesti majanduse uut kasvu võiks leida. Nüüd on see ring tegelikult peale tehtud, tunnetus on selgemaks saanud. Ühelt poolt on väga konkreetset asjad, mis on seiretest välja kasvanud, see on rahvusvaheline või kogu äriplaan, kuidas IT-haridus tasemele viia, need neli komponenti, mis seal välja kasvasid, ja kuidas need tegelikult ellu viia. Siin on paljuski asi ka selles, nagu ma enne ütlesin, et meil ju puudub Eestis selline eksperimentaalüksus, kes teeb selliseid asju, mis ei sobitu olemasolevasse süsteemi. Kas arengufond võiks selle rolli võtta või mitte, see on väga paljusid otsustada. Mina pean seadust täitma. Härra Rõivas

tõstata välisinvesteeringute tsaari teema, teema mobiliseerimisest. See on samamoodi teema. See ongi selles mõttes debati küsimus, et nüüd, kui kolm aastat on tegutsetud tõesti mõnes mõttes võib-olla laial rindel, aga see lairinne on andnud selle, et on mingi tervikpilt tekkinud, siis edasi võiks otsustada, kus seda tarkust kõige mõttekam on kasutada, et villa oleks. Selline avalikkuse harimine, erigruppides rääkimine, käib ka asja juurde. See on mulle lausa seadusega pandud kohustus, et ma pean kogu aeg käima siin ja seal ettekandeid tegemas. See ongi see, et me suurendame üldist teadlikkust, aga teistpidi me muretseme selle pärast, et väga konkreetset asjad tehtud saaksid. Ma arvan, et väiksemas grupis võiks seda täiesti arutada, nii fraktsioonides kui ka Riigikogu juhatuses näiteks või ka valitsuse juures, kuidas arengufondi järgmise nelja aasta jooksul kõige paremini ära kasutada. See, mis on tänaseks loodud, see investeeringute teema on omaette teema, aga seires on üks ring peale saanud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Evelyn Sepp!

Evelyn Sepp

Aitäh! Austatud ettekandja! Ma tänan väga sisuka ettekande eest! Ma olen ise ka päris palju suhelnud arengufondi inimestega ja väga paljud vestlused on alanud või lõppenud tõdemusega, et arengufond peab võib-olla õppima paremini hindama ka poliitilisi riske. Üks asi on see agenda, mida võiks teha ja peaks tegema. Teine asi on n-ö riskikohad. Kui ikka üks inimene võtab ja põrutab, et üks või teine huvirühm või dokument ei vääri üldse arutamist, siis see on poliitiline risk ja see tähendab ka pidurit teatud arengutes. Aga minu küsimus on suunatud sellele, et eelmine pikem ja põhjalikum dokument, mis Riigikogu ette tuli, oli see "Valge paber". Kas te olete vahepeal analüüsinud seda, kui paljud nendest ettepanekutest on näiteks jõudnud kas poliitilisse retoorikasse, tegevuskavadesse, teaduses kuskile programmidesse või on juba lausa tegemisel?

Ott Pärna

Aitäh! Kolm aspekti. Eks ma olen harjunud sellega, ma olen õppinud tundma seda poliitilist poolt. Üks asi, mis töötab, on see, et tuleb

inimestega rääkida. Mida rohkem teadmatust, seda rohkem on ka sellist lahmivat suhtlemist. Üks asi, mida ma siin saalis tahaksin välja öelda, on see, et on kaks eri tasandit riigiasjades, on n-ö *policy* ja on *politics*. *Policy* tähendab riigi üldisi eesmärke, mida teha, kuhu jõuda, see on see, millega fond tegeleb. *Politics* tähendab poliitilisi meetmeid, millega mingit asja saavutada, on see siis emapalk või mõni muu asi, selleks et naised rohkem sünnitaksid, või on see mõni muu meede, aga see on ikkagi eesmärgi saavutamiseks. Inglise keeles on kaks head sõna, eesti keeles on üks – poliitika. Me tegeleme selle üldosaga, mis iseenesest võiks olla valimisplatvormides see üldosa, millisest Eestist me unistame, ja siis on mingid sammud, mida selle nimel tehakse. See on üks asi. Teine asi on, et Eesti üks väljakutse on, kuidas sellist tarka diskussioonikultuuri üldse kasvatada. Meil on niimoodi, et ühest äärest midagi öeldakse, teisest äärest öeldakse ja siis ongi nii. Selle "Valge paberiga" kukkus välja täpselt samamoodi, et nüüd keegi ütleb midagi. Tegelikult algatas see diskussiooni, et meil on väljakutsed nendes kolmes teemas – välisinvesteeringud, eksport ja inimesed –, ja pakkus mõned mõtted, algatas diskussiooni, aga seda võeti kui absoluutset tõde. Arengufond tegelikult ju ei sobitu süsteemi, ta on loodud selleks, et ta kogu aeg püüaks süsteemi irriteerida, et asjad paremuse poole läheksid. Me võib-olla peaksimegi vaatama, kuidas selliseid asju tegelikult riigis korraldada. Tööandjate manifestiga on samamoodi, tegelikult on see tööandjate mure millegi pärast. See manifest ei ole tingitud sellest, et lihtsalt tahetakse hirmsasti manifesti kirjutada. Need on Eesti ettevõtted lõppude lõpuks, aga me ei saavuta selles diskussioonis kuidagi ühist keelt. See on väljakutse. Kuidas seda parandada? Oma kasvuvisioniga me püüame seda teha. Need grupid, kes on olnud kaasatud, räägivad rohkem ühte keelt. Ega ma muud ei oskagi öelda.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Peep Aru!

Peep Aru

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Päris huvitav on siin saalis olla ja kindlasti viib see arutelu elu edasi. Aga mulle torkas nagu natuke imelikuna kõrva, et meie hulgast paljusid huvi-

tab see, kas arengufond on peaministriga kohtunud või kas peaminister käib isiklikult firmasid Eestisse kutsumas. Me ei räägi palju sellest, et tegelikult käib elu ikka laial ühiskondlikul tasapinnal. Küsin niipidi: kas olete analüüsinud, kuidas Eesti ühiskond on arengufondi ja teie tegevused vastu võtnud ja teadvustanud ning milline on olnud senine tegevustaktika, et võiks nii olla, et teid laiemalt teataks ja aktsepteeritaks, või tuleb ka siin, selles taktikas midagi teistmoodi teha?

Ott Pärna

Aitäh! Ma olen hästi palju mõelnud, kes on arengufondi sihtgrupp, kes peaks ühtemoodi aru saama. Kui Eesti politsei peab olema usaldusväärne kõikide inimeste jaoks ja inimesed peavad teadma, mida Eesti politsei teeb ja kust ta on, siis arengufondi põhisihtgrupp iseenesest on tegelikult ettevõtluse, ma ei taha öelda, et eliit, aga see, kes ettevõtlust Eestis veab, kes riiki valitseb, kes haridust juhib. Nende kolme aasta jooksul oleme me kalkuleerinud, et 1000–1500 inimest on olnud vahetult seotud sellega, alates investeerimisprojektidest, aga peaaegjalikult on nad olnud seotud seiretega. IT-seirega on olnud seotud mitusada inimest, kes on tegelikult selle külge kasvanud, see on paljuski selline kollektiivne õppimisprotsess, mille lõpuks tegelikult saadakse asjadest ühtemoodi aru ja räägitakse ühte keelt. See ring, kes on arengufondiga selliselt kokku puutunud, saab väga selgelt aru, mida arengufond teeb, ja saab aru selle töö vajalikkusest. Aga mida ring edasi, seda fragmentaarsemaks asi läheb. Teie siin saalis teate ka, mis arengufond on, eks? Kui me räägime ajakirjandusest (ma püüan ajakirjanikega suhelda nii palju kui võimalik, seda võiks tegelikult rohkem teha, võiks toimetustes lihtsalt kas või rääkidagi Eesti majandusest jne), siis tuleb meeles pidada, et lehemeistritel on vaja lehte müüa. Ma võin leppida suvekuul Äripäeva reporteriga kokku, et räägime Eesti majandusest. Nad küsivad, kas teeme intervjuu või tahan ma *online* küsimusi-vastuseid. Ma ütlen, et teeks sisulise jutuajamise Eesti majandusest. See piirdub sellega, et kui saadakse teada mingi selline asi, et arengufondi nõukogu arutas (see on tema kohus) arengufondi juhi palga või preemia või mis iganes küsimust, siis on pealkiri olemas ja sellest hetkest ei ole vaja enam tegelikult sisust

rääkida. Nii on olnud mitu korda, et kui on ikkagi vaja punase tooli hinda, siis on vaja punase tooli hinda ja see on vaja panna peal-kirjaks. See on seotud, ütleme, tasemel ajakirjanduse puudumisega. Ilmselt on sellist ajakirjandust ka vaja, selliseid ajalehti ju on, aga tõsine majandusajakirjandus on see, mis Eestit edasi viib. Pätid pannakse vangi, meil on selleks olemas institutsioonid. Kui iga Äripäeva esikaas kajastab ühte või teist sellist asja, siis küsigem, kui palju see tegelikult viib Eesti ettevõtlust edasi. Kas see aitab grammi võrragi mõnel ettevõttel mõnel rahvusvahelisel turul edasi jõuda? See ongi see kõige suurem väljakutse. See on väikeriigi väljakutse. Ma olen alati öelnud, et maailmatasemel majandus eeldab maailmatasemel haridust ja maailmatasemel majandusajakirjandust. Nii lihtne see ongi. Aga kuidas seda tagada, see on keeruline. Nii see on.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Silver Meikar!

Silver Meikar

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud esineja! Võtan sõnasabast kinni. Mainin kõigepealt, et minu arvates oli arengufondi loomine väga hea idee. Aga kas nüüd, kolm aastat hiljem võib tunduda, et ühel hetkel see, et ta on nagu riigisüsteemi osa, pidurdab arengufondi tegevust ja võimalusi? Just seetõttu, et kui rääkida kas või palgaküsimusest, siis tegelikult nende inimeste palk, kes tegelevad maailmas riskikapitaliga, on ju kümneid ja sadu kordi kõrgem, kui tahetakse head spetsialisti saada. Aga siin tuleb samamoodi vahele see avalikkuse huvi, mis ei luba sellisel tasemel palgaga tõeliselt head spetsialisti palgata. Ka kogu see muu asi, riskivõtmine – kõik ei õnnestu, kui sa riski võtad. Kas mingil kujul võib öelda, et tänaseks on riigi osalus, ütleme, riigi roll teataval määral mitte arengule kaasaaitaja, vaid arengu pidurdaja?

Ott Pärna

Aitäh! Seirepoolel ei ole küsimust, neid seireid tehakse tegelikult ju riigi edendamiseks, muidugi, ettevõtjad käivad ka kaasas, aga see on puhtalt selline asi, ütleme, et riik tahab oma tulevikku analüüsida. Mis investeringute poolt puudutab, siis mudeleid, kuidas seda

tehakse, on erinevaid. Selge on see, et eraturg varases faasis ei tööta. Juhtimis- või *management*-kompaniidega on nii, et kui nad suudavad fondi kokku saada (näiteks BaltCap, 100 miljoni euro suurune fond), siis nad hea meelega teevad suuremaid investeringuid, sest neid on odavam juhtida, lihtsam juhtida. Kui sa teed 5–10 miljoni euro suuruseid investeringuid, siis sa teed 10–20 investeringut, kui sa teed ühemiljonilisi või väiksemaid, nagu arengufond teeb, siis see tähendab seda, et ühest fondist sa teed 100 investeringut. Selleks, et 100 investeringut juhtida, on vaja vähemasti 15–20 inimest. Seetõttu on see häda, et varases faasis, et üldse kasvatada kõrgema taseme ettevõtteid, eraturg ei tööta, see ei tööta USA-s ja ei tööta siamaani, kuigi 50 aastat on seda asja aetud.

Kuidas seda arendada, selleks on erinevaid viise. Üks on see, et võiks teha riiklikke fonde, aga töötavad need, mis on puhtalt eraturupõhiselt tehtud, kas või nagu arengufond. Alati kaasinvesteerib keegi, juhtimispraktikad on täpselt samad, kõik on täpselt nagu eraturg. Teine viis on see, et riik teeb rahasüste olemasolevatesse juhtimiskompaniidesse, aitab neil fonde kokku saada, Martinsoni fondi paneb nurgakivi, ma ei tea, 30% näiteks. See on teine loogika. Ma arvan, et kui kümne aasta pärast meil õnnestuks teha niimoodi, et riik saab kunagi selle raha tootlikult tagasi, riik ainult n-ö toetab erafondi haldureid, siis oleks jumala hea. Praegune häda on see, et neid juhtimiskompaniisid on hästi vähe. On Martinson, BaltCap ja see on praktiliselt kõik. Ambient teeb midagi, ta investeerib rohkem oma raha. Kaasinvestorite puhul on väljakutse ka see, et rohkem juhtimisfirmasid tekiks. Kui riik ütleb, et ta on valmis nelja riskikapitalifondi raha paigutama, siis on need juhtimisfirmad olemas, kes on valmis selle töö turul ära tegema. Ma ütlen, et kui arengufond teeb korralikult oma tööd, ütleme, kümnekond aastat, siis võiks minna rahulikult mudelisse kaks. See on see seisukoht. Praegu, kui arengufond lihtsalt tagasi tõmmata, siis lihtsalt keegi varases faasis ei investeer. Arengufond on tegelikult ainuke Eesti-keskne riskikapitalifond. Kõik teised teevad, kui nad üldse teevad, Eestis hästi juhuslikke investeringuid. Nemad võivad vaadata igale poole, meie peame vaatama Eestisse.

Üks asi, mida ma tahan veel ära märkida, kui me vaatame ahelat – EAS-i grandid ja investeringud –, siis EAS-i edukad projektid on tegelikult need, mis on arengufondi n-ö riskikapitalisüstiga turule läinud, on maailmas auhindu saanud, Euroopas või USA-s. Riskikapital on just see, mis viib ettevõtte turule. Kõikvõimalik arendustegevus on lahe, aga sellest on vähe villa majandusele, kui see ettevõtte turule ei jõua. Selles mõttes on kogu Euroopa probleem see, et palju pannakse raha arendustegevusse, n-ö TA-raha (grandid, abi) ja väga vähe riskikapitali. USA-s on need osakaalud suhteliselt võrdsed. Nende osakaalude tasakaalustamine Eestis on kindlasti väljakutse, aga teistpidi, ega neid ettevõtteid Eestis väga palju ei ole. Et neid ambitsiooniga ettevõtteid rohkem oleks, selleks tuleks seda kultuuri laiemalt arendada. See on hästi mitmetahuline tegevus.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Veel kord suur tänu, härra Pärna, ettekande eest ja küsimustele vastamise eest! Nüüd on aeg läbirääkimisteks, kui fraktsioonide volitatud esindajad seda soovivad. Palun, kolleeg Urmas Klaas Reformierakonna fraktsiooni esindajana!

Urmas Klaas

Proua esimees! Head kolleegid! Head arengufondi töötajad! Olles lugenud arengufondi raportit, kuulanud tänast ettekannet ning jälginud küsimustevooru, markeerin ma Reformierakonna fraktsiooni nimel mõned seisukohad, mida on oluline esile tuua.

Kõigepealt on mul väga hea meel selle üle, et arengufond mõistab ja näeb Eesti ettevõtluspoliitikat laiemalt, näeb, mida tähendab ettevõtluskeskkond laiemalt, mitte ei rebi sealt välja üksikuid fragmente, näiteks toetusi, ja ei võimenda seda, vaid ka oma raportis juhib tähelepanu sellele, kui oluline on ettevõtluskeskkonna arendamisel meie stabiilne riigirahandus, korras riigirahandus, kui oluline on õiguskeskond, kui oluline on haridussüsteem jne, jne. Nii et see on positiivne. Kuulates siin mõningaid küsimusi, mida täna ka kolleegid esitasid ja Ott Pärna vastuseid nendele, mõistsin, et seda enam väärrib selline laiem käsitlusviis kiitust.

Arengufondi raport viitab ka sellele, et maailma majandusfoorumi äsjase konkurentsivõime

edetabeli järgi on Eesti Euroopa Liidu uutest liikmesriikidest majanduse konkurentsivõime poolest kõige edukam, mis kahtlemata teeb meile kõigile siin saalis heameelt ning taas kord kinnitab, et panustades usaldusväärsele ja stabiilsele riigirahandusele, meie trumbiks olnud ettevõtjasõbralikule majanduspoliitikale, oleme me kahtlemata õigel teel.

Ma juhin tähelepanu veel ühele mõttele arengufondi raportis, mis käsitleb maksupoliitikat ning just nimelt seoses majandus- ja rahanduskriisiga. Küsimuseks on see, kuidas eri Euroopa riigid käituvad olukorras, kui nad on toonud välja n-ö stiimulpakette ning paljud on olnud sunnitud üle vaatama oma maksusüsteemi selliselt, et ollakse sunnitud makse tõstma. Meie kindel seisukoht on, et just nimelt see, et Eesti on väga operatiivselt oma riigieelarvet üle vaadanud, et me oleme avaliku sektori kulutusi hoidnud kindla kontrolli all, et need ei ole läinud isevooluted, et Eesti on kõige väiksema riigivõlakooormaga riik, on meile eelis ja võimaldab kindlasti säilitada madala maksukooormuse. Kui siia liita seesama, millest me ka täna oleme siin rääkinud, eurotsooniga ühinemine, siis loob see laiemat keskkonda, mis võimaldab kindlasti Eestisse uusi investeringuid tuua.

Nüüd küsimus sellest, mitmel tasapinnal me töötame. Kahtlemata pean õigeks seda, et lisaks sellisele üldisele, väga olulisele ettevõtluskeskkonna arendamisele ja sinna panustamisele on loomulikult vajalik ka fokuseeritud tegutsemine, nagu täna siin saaliski mitmes küsimuses ja mitmes sõnavõtus on kõlama jäänud. Tõepoolest, siis me võime öelda, et Eestil on lootust saada Läänemere piirkonna kõrgelt arenenud maade klubi täisväärtuslikuks liikmeks.

Arengufond on tegutsenud arengufondi seaduse alusel kolm aastat. Oleme täiesti päri sellega, et debatt, kuidas arengufondiga edasi minna, on vajalik. Vajalik on mõtestada, kuidas arengufond just nimelt oma tegevuse fokuseerimise käigus saaks teha tihedamat koostööd ettevõtetega, ettevõtlusorganisatsioonidega. Selle tarkuse viimine konkreetse ettevõtjani on väga oluline. Ma ei usu tsentraalselt juhitud tarkuse kapaga pähe panemisse, vaid oluline on selle dialoogi tõsisem arendamine just ettevõtlusorganisatsioonidega ja ettevõtte-

Teie lahkust arvestades palun lisaiega!

Esimees Ene Ergma

Mitu minutit?

Urmas Klaas

Võtame kolm.

Esimees Ene Ergma

Kolm minutit.

Urmas Klaas

Täna väga, väga lahke teist! Siin räägiti tihedamast koostööst EAS-iga. Nõukogu tasemel on seda nüüd planeeritud, aga ma usun, et just nimelt väikese riigi tingimustes mõlema organisatsiooni võimaluste ärakasutamine fookuseritumalt, tihedamas koostöös, annab päris kindlasti parema efekti.

Kindlasti on tähtis ka see, et arengufond teeks tõsisemat koostööd Riigikogu teiste komisjonidega peale majanduskomisjoni. Majanduskomisjonil on tihe kontakt arengufondiga, aga väga paljud teemad, mis vajavad läbirääkimist ja kokkuleppimist, on ka teiste komisjonide pädevuses. Kui me ikkagi räägime, et haridussüsteem on ettevõtluskeskkonna oluline osa, ja kahtlemata on haridusse panustamine ja koolireformi jätkamine ainuvõimalik ja ainuõige tee, siis peame seda teemat käsitlema koos haridusministeeriumiga, koos meie parlamendi kultuurikomisjoniga, see ei saa jääda üksi majanduskomisjoni pädevusse, mitte üksi meie pädevusse.

Ilmselt nüüd nende viimaste juttude valguses arengufondi tegevuse üle käib ka debatt Eesti ajakirjanduses. See on kahtlemata väga teretulnud ja vajalik, sest debatti on vaja, diskussiooni on vaja. Aga ilmselt tuleks arengufondis mõelda selle peale, kuidas oma tegevust ja oma sõnumit laiemale üldsusele paremini ja selgemalt selgitada. Kahtlemata on põhjendamatu kriitika demotiveeriv. Aitäh tähelepanu eest!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg! Palun, kolleeg Jüri Tamm Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindajana!

Jüri Tamm

Austatud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Lugupeetud arengufondi töötajad! Kõigepealt tahan sotsiaaldemokraatide nimel kinnitada, et me toetame täielikult neid arenguid ja tegevusi, mis arengufondis toimuvad. Me jätkuvalt usaldame teid ja ootame häid tulemeid nii lühikui ka pikas perspektiivis.

Mis puudutab neid mõtteid, mida majanduskomisjoni esimees siin ette kandis, siis mul on väga hea jätkata just nendel teemadel ehk räägin Riigikogu rollist koostöö osas arengufondiga. Sotsiaaldemokraadid arvavad täpselt samuti, et praegu on kõik eeldused selleks, et arutada teatud küsimusi palju laiemalt ja mitte piirduda majanduskomisjoniga, vaid kaasata ka sotsiaalkomisjon, kui me räägime ravist ja tervisest, kaasata kultuurikomisjon, kui me räägime haridusest.

Mõte, millest ma olen teile väga palju siit puldist rääkinud, on see, et Riigikogus tuleks siiski moodustada tulevikukomisjon. Härra Pärna mainis, et me vajame tulevikudialoogi, me vajame arutelusid. Kus seda paremini teha kui mitte parlamendis? Ma kutsun teid üles veel kord mõtlema väga sisuliselt sellele, et järgmises Riigikogu koosseisus oleks arengufondil ka informeeritud, kompetentne ja mõttealdis partner tulevikukomisjoni näol. Pärna ju mainis, et sellised koostöövormid ei tee meid ja meie riiki mitte ainult paremaks, vaid teevad meid ka targemaks. Kindlasti see informatsioon, mida me siin kord aastas saame, vajab sügavamat juurdlemist komisjonide igapäevase töö tasemel.

Teine oluline punkt, mida täna ka mainitud sai, on inimesed, kes arengufondis töötavad. Jah, me oleme seadnud lati väga kõrgele ja meie ootused arengufondile on väga suured. Umbes sellised nagu Eesti Televisioonis näidatud reklaamklipis, kus 19. sajandi talumees ehitab ühe päevaga sauna, korjab kokku kivid, kaevab järve ja kõike seda Eesti liha toel. Ma arvan, et elu on ikkagi muutunud, me vajame tugevamat mehitamist ja rohkem ressursse just inimkapitali, sest kõik me oma valimisplatvormides ja mõtetes peame silmas seda, et meil on vaja teha tarka tööd ja meil on vaja arendada inimesi, innovatsiooni ja kõike sellega kaasnevat.

Kolmas asi, millest siin juba kõneldi ja mis kõlama jäi, on arengufondi imago. Mina olek-

sin küll palju julgem ja ütleksin, et see ei ole ainult arengufondi asi. On kõigi meie, nii poliitikute kui ka avalikus sektoris tegutsevate inimeste asi toetada kõiki neid tegevusi ja eesmäärke, mis me oleme arengufondile ülesandeks pannud, ja püüda mitte halvustada või nahutada, üksipuha missugusel ajendil, vaid luua institutsioon, mida rahvas usaldab ja tänu usaldusele ka paremini mõistab. Nii et olgem tähelepanelikud oma sõnakasutuses ja väga konkreetsed oma mõtete väljendamises.

Veel kord: suur tänu tugeva töö eest ja edu edaspidiseks! Aitäh teile kõigile!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Jüri Tamm! Palun kõnepulti kolleeg Kalev Kallo Keskerakonna fraktsiooni esindajana!

Kalev Kallo

Austatud eesistuja! Lugupeetud kolleegid! Lugupeetud arengufondi töötajad! Kuna arengufond annab aru Riigikogu ees, siis võib ju piltlikult väljendada, et arengufond on Riigikogu aju ja mõistus Eesti tulevikuvisionide väljatöötamiseks. Sellest põhimõttest tulenevalt peaks olema ju meie kõigi hool luua tingimused, et arengufond saaks kaasata parimaid ajusid maailmast visionide väljatöötamiseks. Teatavasti, Eesti enda ajupotentsiaal ei ole piisav. Teame, et praegu on sellega probleeme, eelkõige loomulikult rahalisi, nagu alati.

Ka Keskerakonna fraktsiooni nimel julgen kinnitada, et arengufond on teinud head tööd, ja see töö peab jätkuma. Olen sunnitud tunnistama, et ka meie ühineme eelmiste kõnelejatega selles, et arengufondi koostöö Riigikoguga võiks olla tõesti tihedam, koostöö võiks olla enamiku komisjonidega. Kindlasti ei peaks majanduskomisjon olema see ainuke, sest arengufondi tööpõld haarab kõigi Riigikogu komisjonide valdkondi ühel või teisel määral. Siis saab temast tõeline Riigikogu tulevikuvisioni aju.

Ettekandes olid mõned niisugused, nagu öeldakse, väga tõsiseks tegevad näited, et tõusu ajal läks välisinvesteeringutest ainult 15% tootmisse, eks selle tagajärjel ongi langus nii suur. Teine väga muret tekitav asjaolu, mis välja öeldi, on see, et targemad investorid lähevad Leetu, väiksemad ja lihtsamad lähevad Läti ja meie jääme kuivale.

See võtab väga selgelt kokku meie valitsuse tegevuse tegeliku tulemuse. See on fakt ja vaatamata lõputule enesekiitusele, mida me peaministri suust siin saalis pidevalt oleme kuulnud, kaldun ma arvama, et iseenda imetlemisest, kui rahvusvahelised investorid seda tähele ei pane, on üsna vähe kasu. On vaja aktiivseid tegusid, mitte juttu. Me oleme ületamas väga rasket kriisi, mis oli Eesti jaoks oluliselt raskem kui mujal maailmas ja selles on süüdi ka meie enda vead. Nendest vigadest tuleks õppida ning teha vajalikud järeldused.

Siinkohal on tõenäoliselt asjakohane tsitaat Vabariigi Presidendi kõnest Riigikogu istungjärgu avamisel: "Loodan, et kriisi leevenemine lubab kõigil erakondadel, aga ka kõigil valijatel hakata süvitsi tegelema kriisi Eesti-siseste põhjustega. Vaid nii saaksime ränki tagasilööke tulevikus vältida või nende mõju pehendada." Pole ju teadmata, et vähemalt osaliselt oli majanduslanguse ulatus, meie maksulaekumiste kärbumine, tööpuuduse kasv ja paljude inimeste laenulõksu sattumine programmeeritud meie tõusuaegse majanduse rahandus-, haridus- ja sotsiaalpoliitika olemusse ja nagu eespool öeldud, ainult 15% investeringuid jõudis tootmisse.

Eesti ei saa olla universaalne väikeriik, me võime sellest unistada, kuid isegi Rootsi, kes on meist kümme korda suurem ja 30 korda jõukam, on valinud 5–6 prioriteetset valdkonda, milles olla tugev. Eesti on väike riik ning meil ei ole ressursse olla igal alal korraga tegija. Oluline on maailmas ringi vaadata ning leida oma turunišš. Sellega ma kriipsutan alla ka ettekandes rõhutatud fokuseerimise vajadust.

Lõpetuseks. Üheski riigis ei ole toimunud majandusstruktuuri muutumist ilma riigi aktiivse toetuseta ja tõenäoliselt ei toimu seda ka meil. Tahaksin kindlasti rõhutada, et riigi sekumine ja toetus on kindlasti olnud ebapiisav ja ka arengufondi hinnalisi ettepanekuid ei ole väga tõsiselt kaalumisele võetud. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh, kolleeg Kalev Kallo! Palun kõnepulti kolleeg Maret Merisaare Erakonna Eestimaa Rohelised fraktsiooni esindajana!

Maret Merisaar

Ma ütlen paar mõtet roheliste nimel veel juurde. Kõigepealt rõhutan rohelise majanduse ja rohelise innovatsiooni edendamise olulisust teie tulevases töös ja nende võimaluste ära kasutamist, millest räägiti maikuisel konverentsil maailmlikoolis. Seal räägiti väga paljudest võimalustest, mis Eesti jaoks lahti on, ja sellest, et sellel sügisel avanes uus taotlusvoor. Alguses saavad teadlased küsida rohkem raha, et uurida innovatsioonivõimalusi, ja hiljem saab selle abil ka rohelist ettevõtlust tugevasti edendada. Meil on tõesti vaja, nagu härra Jüri Tamm ütles, nii haridus-, majandus- kui ka sotsiaalküsimusi ühendada ja uute töökohtade loomine on väga oluline.

Ma tahtsin rääkida sellest, et kevadel, kui Vilniuses korraldati Läänemere maade säästvate tööturgude arendamise konverents, siis meilt käis seal ainult kolm sotsiaalkomisjoni liiget. Liisa Pakosta, Heljo Pikhof ja mina käisime seal. Seal oli messikeskuses väga suur näitus selle kohta, millega Leedu rohelised innovatiivsed ettevõtted tegelevad. Nad said seal väga palju sidemeid sõlmida. Seal oli üks spetsiaalne töögrupp, kus räägiti sellest, et see võrgustik (www.bslabour.net, seda rahastab ilmselt Euroopa Liit) tahab midagi uut välja mõelda, midagi innovatiivset, et uusi tööturget luua. Küsiti, mis toimumas on. Sel hetkel mul veel ei olnud seda Innove brošüüri, mis maikuu lõpus ilmus, kust ma sain teada, et Eesti riik ja Eesti riigi strateegiabüroo on läinud juba palju kaugemale kui rohelised. Meie siin

kuuekesi oleme jõudnud rääkida rohelisest majandusest, meil on nii palju kogemusi juba Eestis. Kui me siin täna oleme rääkinud, millega Eesti saaks silma paista Läänemere piirkonnas, siis minu meelest üks võimalus, mida arengufond võiks kasutada, on see, et võiks ju võtta kontakti selle säästvate tööturgude võrgustikuga, mis otsib võimalusi, ja tutvustada Eestis olemasolevaid kogemusi. Miks ei võiks siis Eesti olla see Läänemere tiiger rohelise majanduse edendamise alal? Meil on selle kohta tõesti juba väga palju infot olemas.

Soovin ka palju jõudu! Tahtsin veel seda öelda, et esmaspäeval oli Eesti Päevalehes väga tore Villu Zirnaski artikkel. Mulle see väga meeldis, et ta rääkis hamstri kasvukõverast. Võib-olla tuleks mõelda arengufondis ka sellele, kas on ikka võimalik lõputu kasv kuni lõhkimiseniseni, sest 9-tonnist hamstrit meile vaja ei ole. Aitäh teile!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised. Head kolleegid! Istung on lõppenud.

Istungi lõpp kell 11.59.

Istungi kestus 1 tund ja 59 minutit.

Juhataja

E. Ergma
Riigikogu esimees

XI RIIGIKOGU STENOGRAMM

VIII ISTUNGJÄRK

Esmaspäev, 20. september 2010
Kell 15.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Arupärimine Kliima- ja Energiaagentuuri vajalikkuse kohta praeguses majandussituatsioonis (nr 454)
2. Arupärimine probleemide kohta seoses Tallinna–Kuressaare lennuliiniga (nr 469)
3. Arupärimine Kauksi–Vasknarva maantee olukorra kohta (nr 479)
4. Arupärimine gaasifirma põhivõrgu riigistamise kohta (nr 481)
5. Arupärimine Sonda ja Kiviõli vahelise kergliiklustee kohta (nr 490)
6. Vaba mikrofon

Istungi rakendamine

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu! Tere päevast, lugupeetud riigikontrolör! Alustame Riigikogu täiskogu VIII istungjärgu teise töönädala esmaspäevast istungit. Head kolleegid, nüüd on aeg üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Kõigepealt palun kõnepulti Vabariigi Valitsuse esindaja proua Heili Tõnissoni!

Heili Tõnisson

Austatud proua esimees! Hea Riigikogu! Vabariigi Valitsus algatab täna kaks seaduseelnõu ja esitab ühe Riigikogu otsuse eelnõu. Esiteks, riigivastutuse seaduse eelnõu. Seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust justiitsminister Rein Lang. Teiseks, Rahvusvahelise Valuutafondi põhikirja muudatuste heakskiitmise seaduse eelnõu. Riigikogus esindab seaduseelnõu menetlemisel Vabariigi Valitsust rahandusminister Jürgen Ligi. Ka esitab Vabariigi Valitsus Riigikogu otsuse "Riigi 2009. aasta majandusaasta koondaruande kinnitamine" eelnõu. Riigikogus esindab eelnõu menetlemisel Vabariigi Valitsust rahandusminister Jürgen Ligi. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Arvo Sarapuu!

Arvo Sarapuu

Lugupeetud Riigikogu esimees! Austatud kolleegid! Annan paljude Keskerakonna fraktsiooni liikmete nimel üle põllumajandusminister Helir-Valdor Seederile mõeldud arupärimise nõrga maaelupoliitika kohta. Põhjus, miks me seda teeme, on see, et Viljandimaal asuv Kõo vald on võtnud kohaliku omavalitsuse volikogu otsusega vastu valla arengukava aastaks 2008–2015. Nimetatud kohalik omavalitsus on oma tuleviku arengukavas märkinud suure nõrkusena, et riigi maaelupoliitika on nõrk. See on mõneti kummaline, sest ametlik infovoog üritab näidata kõike, mis puudutab maaelu, kõige paremas valguses. Kõo Vallavolikogu hinnangu valguses tekib paratamatult küsimus, kes siis infot moonutab. Põllumajandusministeeriumile meeldib välja saata pressiteateid järjekordsete Euroopa Liidust tulevate miljardite kohta, mis lähevad maapiirkondadesse. Samas ütlevad paljud, et tegelikult olukord enam hullem olla ei saa. Ja seetõttu on meil mitu küsimust, neid on kokku kaheksa.

Üks on näiteks selline: milline on maapiirkondade tööhõive ja kui palju töökohti on maal loodud viimase kahe aastaga? Palume andmeid eraldi 15 maakonna kohta. Edasi: kuidas on postkontorite ja maa-apteekide sulgemine mõjutanud maaelu kvaliteeti? Jne, jne. Nii et annan selle üle. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Olen juhatusel nimel vastu võtnud kolm eelnõu ja ühe arupärimise. Kui eelnõud vastavad Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele, siis otsustab juhatus nende menetluse kolme tööpäeva jooksul. Ja kui arupärimine vastab samale seadusele, siis edastan selle otsekohe adressaadile.

Nüüd mõningad teated. Riigikogu juhatus on võtnud menetlusse Vabariigi Valitsuse s.a 15. septembril algatatud kemikaaliseaduse, saastuse kompleksse vältimise ja kontrollimise seaduse, päästeseaduse ning riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu ning määranud juhtivkomisjoniks majanduskomisjoni.

Riigikogu juhatus on edastanud Vabariigi Valitsuse s.a 16. septembril esitatud Eesti seisukohad Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi eelnõu kohta, milles käsitletakse õigust saada kriminaalmenetluses teavet, Euroopa Liidu asjade komisjonile ning määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ja eelnõu kohta arvamust andma õiguskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 30. september kell 16.

Riigikogu juhatus on määranud 54 Riigikogu liikme algatatud Eesti Vabariigi põhiseaduse ja Eesti Vabariigi põhiseaduse rakendamise seaduse muutmise seaduse eelnõu kohta muudatusettepanekute esitamise uueks tähtajaks s.a 4. oktoobri kell 18.

Olen edastanud Riigikogu liikmete esitatud arupärimise justiitsminister Rein Langile.

Head kolleegid! Palun teeme kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 78 rahvasaadikut, puudub 23.

Läheme nüüd selle nädala päevakorra kinnitamise juurde. Päevakord on teil laudadel ja panen selle hääletusele. Palun hääletada!

Päevakorra kinnitamise poolt hääletas 78 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Päevakord on kinnitatud.

1. Arupärimine Kliima- ja Energiaagentuuri vajalikkuse kohta praeguses majandussituatsioonis (nr 454)

Esimees Ene Ergma

Alustame tänaste päevakorrapunktide arutamist, st arupärimistele vastamist. Esimene on Riigikogu liikmete Kadri Simsoni, Kalle Laaneti, Kalev Kallo, Lauri Laasi, Tiit Kuusmiku, Inara Luigase, Toivo Tootseni, Nikolai Põdra mäe, Lembit Kaljuvee ja Toomas Vareki tänavu 2. juunil esitatud arupärimine Kliima- ja Energiaagentuuri vajalikkuse kohta praeguses majandussituatsioonis. Palun kõnepulti kolleeg Kadri Simsoni!

Kadri Simson

Lugupeetud kolleegid! Et te tänase päeva esimest arupärimist mõistaksite, meenutan teile natukene tausta. Nimelt: möödunud aastal sotsid lahkusid valitsuskoalitsioonist ning alles jäid isamaaliitlased ja reformistid, kellega ei olnud veel ühinenud Tarmo Mänd. Valitsusbloki oli 50 häält, aga päevakorras olnud negatiivse eelarve vastuvõtmiseks oli vaja enam toetust. Nii sündiski kokkulepe, et rohelised hääletavad tasuta üliõpilaskohtade vähendamise poolt, rohelised toetavad tudengite stipendiumide vähendamist, rohelised annavad oma hääle ranitsatoetuse ja matusetootuse kaotamise poolt, vastu aga saavad rohelised riigieelarvest 86 miljonit krooni. Kuna riigieelarvest ei saa niisama meelega anda, esitasimegi riigikontrolörile arupärimise. 86 miljonit krooni anti ilma, et teada oleks olnud Energia- ja Kliimaagentuuri sisu ja ülesanded. Tegelikult oli sarnast ülesannet täitev agentuur Kred-Exi näol juba olemas. Kliimaagentuuri käsutusse antud raha oleks seal saanud märksa sihipärasemalt ning ka läbipaistvamalt kasutada.

Roheliste agentuur on sellel aastal silma paistnud vaid kolme asjaga. Esiteks lähetati Marek Strandberg koos seltskonnaga ühele soojal maal toimunud kongressile. Teiseks palgati tööle mitu roheliste erakonda kuuluvat inimest ja kolmandaks määrati Marek Strandbergi kaasale tunni eest 600-kroonine konsultatsioonitasu.

Agentuuri juhi leidmiseks ei korraldatud avalikku konkurssi. Segased on selle valiku kriteeriumid ja kes selle valiku tegi, sest nõukogu istungil arutati vaid ühe inimese kandidatuuri. Ja see inimene kuulub ka roheliste erakonna ridadesse. Minister Parts, kes käis samasisulisele arupärimisele vastamas, teatas, et talle jäi mulje, et keegi leidis, nagu oleks mõistlik teha suunatud pakkumine inimestele, kel on selles valdkonnas mingeid teadmisi. Kes see keegi on, kes nii leidis, jäi täpsustamata. Aga kas Riigikogus roheliste hääletusi koordineeriv Strandberg on ikka kõige õigem ütleva, et tema kaasale tuleb teha suunatud pakkumine? See muidugi on lihtsalt Riigikogu kõnetoolis välja öeldud retooriline küsimus.

Aga me palusime kirjalikult riigikontrolör Mihkel Oviiril vastata viiele küsimusele.

Esiteks sellele, kuidas ta hindab riigieelarvest vahendite eraldamist sellise agentuuri loomiseks, millel puudub selge visioon ning missioon? Kas ta peab sellist maksumaksja raha suunamist ratsionaalseks ja hea avaliku halduse tavaga kooskõlas olevaks? Kuivõrd on Riigikontroll selle 86 miljoni krooni otstarbekat kasutamist jälginud? Millised on need ülesanded, mida ükski juba olemasolev agentuur ei oleks saanud täita? Ning kuidas hinnatakse personalipoliitikat selles roheliste agentuuris? Aitäh!

Mihkel Oviir

Lugupeetud juhataja! Austatud arupärijad! Head Riigikogu liikmed! Riigikogu liikmed Kadri Simson, Kalle Laanet, Kalev Kallo, Lauri Laasi, Tiit Kuusmik, Inara Luigas ja Toivo Tootsen pöördusid minu poole 2. juunil arupärimisega, mis puudutab Riigikogu heakskiidul loodud Kliima- ja Energiaagentuuri.

Arupärimisele vastamiseks analüüsis Riigikontroll agentuuriga seotud dokumente, samuti küsitlesime agentuuri juhti, nõukoja liikmeid ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumi energiavaldkonna ametnikke. Enne küsimusele vastamist selgitan lühidalt, kuidas sihtasutuse KredEx juurde loodi osakond nimega Kliima- ja Energiaagentuur.

18. juunil 2009 võttis Riigikogu vastu otsuse, millega tehti Vabariigi Valitsusele ettepanek luua Kliima- ja Energiaagentuur. Otsus nägi ette, et enne agentuuri loomist esitab valitsus Riigikogule agentuuri tegevusprogrammi ja asutamisdokumendid. Samal päeval kiitis Riigikogu heaks 2009. aasta riigieelarve teise lisaeelarve. Sellega eraldati Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumile 86 miljonit krooni energiasäästuprogrammideks. 2009. aastal raha ei kasutatud, vaid see kanti üle 2010. aasta riigieelarvesse. Riigikogu otsusest sai innustust majandus- ja kommunikatsiooniminister, kes soovis agentuuri loomist kiirendada. Minister kinnitas 2009. aasta lõpus käskkirjaga Kliima- ja Energiaagentuuri tegevust nõustava 15-liikmelise nõukoja ja sõlmis riigi sihtasutusega KredEx lepingu. Lepinguga loodi riigi sihtasutusse osakond nimega Kliima- ja Energiaagentuur.

5. jaanuaril 2010 sõlmitud kokkuleppega anti vastloodud KredExi osakonna kasutusse 2010. aasta riigieelarvest ligi 86 miljonit kroo-

ni. Lepingus leppisid majandus- ja kommunikatsiooniminister ning KredExi juhataja kokku, et Kliima- ja Energiaagentuur peaks muutuma iseseisvaks asutuseks hiljemalt 2010. aasta teise kvartali lõpuks. Praeguseks agentuur iseseisvunud ei ole. Lepingus seati agentuuri ehk KredExi osakonna eesmärgiks algatada koordineerivad uuringud ja arendustegevus energia-kliima valdkonnas, parandada riiklikku energia- ja kliimapoliitika elluviimist, välja töötada ja rakendada säästva arengu meetmed ning ellu kutsuda näidisprojekte.

Nüüd siis esimene küsimus: "Kuidas hindate riigieelarvest sellise agentuuri loomiseks vahendite eraldamist praeguse majanduskriisi tingimustes? Kas on eetilise luua majanduskriisi tingimustes, kus riigil on töötus 19,8%, agentuur, millel puudub selge visioon ning missioon?" Riigieelarvest raha eraldamine või selle eraldamata jätmine on sõltumata riigi majanduslikust olukorrast otsustajate poliitiline valik. Riigikontroll sellele hinnangut anda ei saa. Eks te siin saalis teate ju tegelikult suurepäraselt, miks selline idee äkki tekkis ja rahastuse sai. Riigikontroll hindab, kas maksumaksja raha on kasutatud parimal võimalikul viisil, s.o seaduslikult ja tulemuslikult. Riigikontroll on oma auditites täheldanud, et tähtsate energiapoliitiliste küsimuste lahendamisel on suur takistus tõese info vähesus ja eri valdkondade poliitika mõju analüüside puudumine. Riigikontrolli hinnangul oleks Eestis vaja energiavaldkonna sõltumatut kompetentsuskeskust, kellel oleks teemast tervikpilt ja kes oleks abiks ka valdkonnaüleste probleemide lahendamisel.

Hinnates Kliima- ja Energiaagentuuri tulemuslikkust, tuleb tõdeda, et sellist agentuuri, nagu Riigikogu saalis toimunud arutelude käigus lubati, praeguseks loodud ei ole. Eestis energiateemat tervikuna haldava asutuse asemel on tekkinud riigi sihtasutuse KredEx koosseisus osakond nimega Kliima- ja Energiaagentuur. Kuigi kaheksa tegutsemiskuud on liiga lühike aeg, et teha lõplikke järeldusi, tuleb siiski kurvastusega nentida, et seni on tegeldud põhiliselt projektide otsimisega, millele sobiks toetust anda. Saavutatud ei ole aga põhilist eesmärki: luua võimekus energiateemade terviklikuks haldamiseks.

Agentuuriga seotud inimesed on öelnud, et toetuse andmise eesmärk on saada näidispro-

jektide kaudu energiasäästliku ehitamise asjatundjaks. Samas ei ole agentuur seni hakanud tegelema kliimavaldkonnaga, ka pole välja selgitatud, milline peaks olema tema roll ja koostöö energia- ja kliimavaldkonnaga tegelevate ministriumide ning toetust jagavate asutustega. Agentuuri kesiste töötulemuste eest vastutab lepingu sõlmimisel vastutuse võtnud KredExi juhataja. Üldiselt, nagu on öelnud ka rahandusminister Jürgen Ligi, et ega keegi täpselt ei tea, mis loom see agentuur on.

Teine küsimus: "Kas peate sellisel viisil maksumaksjate raha suunamist ratsionaalseks ja hea avaliku halduse tavaga kooskõlas olevaks?" Kui vaadata raha eraldamise viisi, tuleb tõdeda, et agentuuri loomiseks ja tegutsemiseks anti 86 miljonit, ilma et olnuks selge, milliseid ülesandeid ja kuidas agentuur täitma hakkab. Agentuuri loomist käsitleva otsuse kohaselt pidi valitsus esitama hiljemalt 2009. aasta 15. septembriks Riigikogule Energia- ja Kliimaagentuuri loomise põhimõtted, alusdokumendid ja rollikirjelduse. Riigikogu otsus on sisuliselt täitmata jäetud. Valitsus ei ole Energia- ja Kliimaagentuuri loomise põhimõtteid, alusdokumente ega ülesandeid arutanud, rääkimata nende esitamisest Riigikogule. Seega on Riigikogu eraldanud raha ilma selge eesmärgita ja võtnud ise endalt võimaluse hinnata raha kasutamise sihipärasust ja tulemuslikkust. Samuti on Riigikogu ise vähendanud riigi rahandusotsuste läbipaistvust.

Kolmas küsimus: "Kuivõrd on Riigikontroll jälginud eraldatud 86 miljoni krooni otstarbekat kasutamist?" Käesoleva aasta juulis ja augustis vaatas Riigikontroll Kliima- ja Energiaagentuuris läbi raha kasutamise seotud otsused ning analüüsis raha kasutamise korraldust. Kokkuvõtvalt oli vaatepilt muret tekitav. Augustikuu seisuga on agentuuri nõukoda kinnitanud agentuurile visioonidokumendi. Selles on seatud eesmärgiks olla muu hulgas energia- ja kliimapoliitika nõuandekeskus ning Vabariigi Valitsuse ja Riigikogu partner energeetika- ja kliimaküsimustes. Kõikide nende heade eesmärkide saavutamiseks aga selget tegevuskava ja eelarvet pole.

Eelarve osas täpsustan, et nõukoda on koosolekul küll eelarve kinnitanud, kuid see ei kajasta kogu eraldatud 86 miljoni kasutamist. Üheselt ei ole kindlaks määratud ka tegevjuhi ja nõukoda otsustuspädevus. Projekte on toeta-

tud üldjuhul ilma avalikku konkurssi välja kuulutamata ning nii mõnegi projekti toetamine on küsitav. Näiteks otsustas agentuuri nõukoda ehitada maksumaksja raha eest Jõe-lähtme golfikeskusesse 4,6 miljoni krooni eest kaks passiivmaja tüüpi ühepereelamut, mis väidetavalt hiljem maha müüakse. Täna on 86 miljonist kroonist realselt kulutatud ehk KredExi raamatupidamisest välja makstud 4,3 miljonit krooni ehk 5% eraldatud rahast. Need on Kliima- ja Energiaagentuuri enda andmed. Kliima- ja Energiaagentuur saatis Riigikontrollile ka ülevaate arendus- ja koostööprojektidest ning lepingutest augustikuu seisuga. Selle järgi on planeeritud rahastada eri projekte umbes 60 miljoni krooni ulatuses.

Neljas küsimus: "Kuidas hindate agentuuri juhi valimiste toimumist, kus Energia- ja Kliimaagentuuri nõukoja liikmetel oli valida vaid üks kandidaat?" Olukord, kus nõukojale esitatakse agentuuri juhi kandidaadiks vaid üks isik, ei tähenda automaatselt, et nõukojalt on valikuvõimalus ära võetud. Nõukojale jääb alles õigus mitte toetada esitatud kandidaati. Kuid minu silmis pole kindlasti järgimist väärt praktika, et nõukoja esimees teeb ettepaneku määrata tegevjuht konkursita ning esitab agentuuri juhi kandidaadiks oma erakonnakaaslase. Riigikontrolli arvates ei ole hea haldustavaga kooskõlas, et kaheksast agentuuri töötajast on konkursi korras võetud tööle vaid üks, see on büroo juhataja. Kahe töötajaga on sõlmitud käsundusleping. Kuigi sisuliselt on sõlmitud käsunduslepingud töölepingud, ei kajastu nendega seotud kulud agentuuri tööjõukuludena. Nagu ka ajakirjanduses on juttu olnud, on üks käsundusleping sõlmitud agentuuri nõukoda esimehe elukaaslasega, ta on võetud tööle arendusnõunikuna tunnitasa 600–1000 krooni. Täpsustusena lisan, et maksimaalselt on agentuur maksnud sellele nõunikule ühe kuu eest seni 27 000 krooni ja saanud selle eest umbes nädala jagu, umbes 45 tunni eest tööd. Juuli ja augusti töötundide eest veel aruannet esitatud ei ole.

Rõhutan sellest juhtumist tulenevalt, et alati tuleb katsuda vältida selliseid probleemseid töösuhteid. Sellest on vähe, kui kõik on tegelikult aus, asjad peavad ka näima ehk välja paistma ausad.

Viies küsimus: "Millised on teie meelest Kliima- ja Energiaagentuuri olulisemad üles-

anded ning miks ei võiks neid täita mõni juba eksisteeriv institutsioon?" Riigikontroll on soovitanud Kliima- ja Energiaagentuuri loomist mitmes auditis. Sellised organisatsioonid tegutsevad enamikus Euroopa riikides, sest ministeeriumi tasandil on raske energiaküsimusi komplekselt lahendada. Eelkõige peaks Kliima- ja Energiaagentuur olema kompetentsuskeskus, kes vaataks energia ja kliima temaatikat tervikuna, kes suudaks poliitika kujundajaid varustada kvaliteetsete andmete ja soovitusetega, mille põhjal nad saaksid teha oma otsuseid, kes korraldaks vajalikke uuringuid, kes hindaks energiatoetuste tulemuslikkust ning kujundaks olulistest energiaküsimustest tervikliku visiooni. Praegu ei ole Eestis sellist asutust, kes võiks neid ülesandeid täita.

Kindlasti ei peaks agentuuri põhitegevus olema aga toetuste jagamine. Selliseid asutusi on riigis piisavalt ning veel ühe toetustejagaja ülalpidamine oleks maksumaksja raha raiskamine. Küll peaks agentuur aitama raha jagamisel luua sellised toetused, mis aitaksid kaasa riigi energiaeesmärkide täitmisele, ja välja töötama nende andmise tingimused. Ei ole mõtet loota, et neid ülesandeid saaks täita agentuur, kes tegutseb riigi sihtasutuse osakonna staatuses ning mille loomise ja juhtimise taga on sisuliselt üks erakond. Politiseeritud agentuuriga ei soovi ministeeriumid koostööd teha. Ja see ei ole minu väide, seda muret kinnitasid Riigikontrollile agentuuriga seotud inimesed ise. Ilmselt tuleb nõustuda: kildkondlikul agentuuril on igal juhul keeruline energia- ja kliimavaldkonna tegevuspoliitikat kujundada. Täna tähelepanu eest!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra riigikontrolör! Teile on küsimusi. Palun, esimene küsimus, kolleeg Aleksei Lotman!

Aleksei Lotman

Aitäh! Hea riigikontrolör! Kuulasin väga tähelepanelikult teie ettekannet, aga ei leidnud täpselt vastust küsimusele, kas Riigikontroll saab kinnitada lugupeetud Keskerakonna esindaja Kadri Simsoni väidet, et 86 miljonit krooni eraldati rohelistele. Ma saan aru, et mõeldi ilmselt Erakonda Eestimaa Rohelised.

Mihkel Oviir

Kõrgelt austatud küsija! Kui teie ise ei suuda seda kinnitada ja seda ei suutnud kinnitada ka härra Juhan Parts, kes mõni aeg tagasi samasisulisel arupärimisel vastas, siis vaevalt mina, poliitikast kauge inimene, suudaksin anda sellele mingit vastust.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Ain Seppik!

Ain Seppik

Lugupeetud ettekandja! Kirjandusest on teada, et korrupsioonivormid lähevad üha keerulisemaks. Ilmselt me oleme siin ühe järjekordse näite ees, kus on mängus väga keeruline skeem. Meie siin ju teame, et tegelikult selle 86 miljoniga ostis valitsev koalitsioon roheliste poliitilise toetuse Riigikogus ja vastu andis siis raha ja töökohti ja hüvesid. Tegemist on tüüpilise ekvivalentsussuhtega korrupsiooni mõttes. Öelge mulle, te olete ikka silma paistnud väga selgesõnaliste ja karmide seisukohavõttudega: kas teie arvates on siin tegemist poliitilise korrupsiooniga ja kas Riigikontroll kavatseb sellest informeerida ka kaitsepolitseid?

Mihkel Oviir

Ma tänan selle küsimuse eest! Siin on minu ette asetatud kaksikmõiste: poliitika ja korrupsioon. Ma veel korra rõhutan, et see, mis puutub poliitilisse korrupsiooni, on eelkõige teie enda otsustada. Mina suhtun suure ja sügava lugupidamisega kõikidesse parlamendi otsustesse ja ma pean ütleva, et olin tõesti natukene üllatunud, kui lugesin, et Riigikogu on niisuguse otsuse teinud. Lugesin ka lugupeetud Juhan Partsi arvamust – tema oli samuti üllatunud, et Riigikogu tegi järsku niisuguse otsuse. Ainult et tema oli positiivselt üllatunud, et Riigikogu andis 86 miljonit ühe loodava agentuuri jaoks. See on minu vastus.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marek Strandberg!

Marek Strandberg

Hea ettekandja! Ma olen lihtsalt üllatunud selle ettekande sisu üle, kuna suurem osa sellest jutust, mis te faktidena esitasite, ei vasta tõele. Aga sellest ma räägin oma sõnavõtus.

Minu tagasihoidlik küsimus on seotud sellega, et ühtäkki te mainisite, et 4 miljonit krooni on ainult välja makstud, aga tervelt 60 miljoni krooni osas on tehtud mingeid plaane. Kas need plaanid teie hinnangul ei lähe ükski kokku selle eesmärgiga, mida te ise korduvalt Riigikogus ja ka oma aruannetes olete kinnitanud, et Eesti vajab väga sihikindlat kliima- ja energiapoliitikat ning selle elluviimiseks ka niisugust agentuuri, nagu see meil kõne all on?

Mihkel Oviir

Kõrgelt austatud härra Strandberg! Teie küsimuses oli kaks poolt. Üks pool oli väide, et ükski siin minu vastustes toodud fakt ei vasta tõele. See on äärmiselt huvitav ja me analüüsimise väga tõsiselt teie esitatud pretensioon.

Seda, kas teie sõlmitud lepingud vastavad nendele ülesannetele, mis kliimaagentuuri ette on püstitatud, on mul väga raske öelda. Te pidite nende ülesannetega valitsuse kaudu Riigikogu ette tulema. Niikaua, kuni valitsus ei ole neid heaks kiitnud, niikaua, kuni Riigikogu ette ei ole tulnud, on minul väga raske öelda, millised on need ülesanded, mis kliimaagentuurile pandud on. Siisamaani me oleme vaadanud ainult ühte poolt, seda, mis on seni tehtud, ja see on seal golfiväljaku lähedal nende ühepereelamute ehitamine, mis on nn passiivlamud, nagu kolleegid on mind informeerinud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mart Jüssi!

Mart Jüssi

Hea ettekandja! Mind paneb mõtlema teie kõne sügav kriitilisus just selles osas, et oodatud tegevused ei ole käivitunud. Seda kuulates ma mõtlesin paralleelselt, et eks iga vanema unistus on olnud, et tema lapse esimesed sõnad on "dekompressiivne trepanatsioon" või midagi sarnast või et ta räägiks suisa ladina keeles. Kui me täna arvestame seda, et selle agentuuri käivitamiseks on olnud aega just nii palju, nagu on olnud, ja kuulame teie sõnu – ma tsiteerin, see oli teie väide –, et politiseeritud agentuuriga ei soovi ministriumid koostööd teha, siis kas see ei ole äkki üks nendest põhiprobleemidest üldse? Ehk ongi selle probleemi juur tõsiasi, et see protsess, mis on tegelikult ühiskonnaülene ja poliitikaülene, on vägisi

politiseeritud? Seda just väidetega, et raha, mida on meie kõigi tuleviku heaoluks vaja ühel või teisel viisil, on antud ühele või teisele erakonnale?

Mihkel Oviir

Lugupeetud küsija! Mina vastasin teile seda, mida on minu kolleegidele rääkinud eri inimesed, sealhulgas agentuuri nõukogus, sealhulgas ministriumis jne. Ma edastasin teile praegu selle informatsiooni. Ma ei lisanud sellele informatsioonile midagi, ma ei võtnud sellest informatsioonist midagi välja. Seda esiteks. Ja teiseks: ma ütlesin ka, kui te tähelepanelikult kuulasite, et kaheksa kuud ei ole kuigi pikk aeg veel mingite lõplike järelduste tegemiseks, ja konstateerisin ka seda, kuidas oleks selle agentuuri asutamise protseduur tulnud lõpule viia. Seadsin kahtluse alla, kas on kõige õigem, et see agentuur on KredExi osakond, kelle eest vastutab KredExi juhataja. Kuidas näiteks seostuvad omavahel KredExi nõukogu, agentuuri nõukoda jne? Tekib terve rida juriidilisi komplikatsioone, mille tagajärjel on minu arvates suhteliselt keeruline neid võib-olla häid ideid ellu rakendada.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Toivo Tootsen!

Toivo Tootsen

Lugupeetud riigikontrolör! Vähemalt ühe asja ma lugesin sellest ettekandest küll välja ja järeldasin seda ka teie vastustest küsimustele. Nimelt seda, et valitsus ei ole täitnud mitut oma lubadust ja mitut Riigikogu otsust. Kas on võimalik selle valitsusega midagi muud ka teha peale selle, et on võimalus talle lihtsalt umbusaldust avaldada, kuna ta ei täida Riigikogu ees antud lubadusi?

Mihkel Oviir

Kindlasti on. Ja ma jään väga suure põnevusega ootama, mida lugupeetud Riigikogu sellise valitsusega ette võtab.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Georg Pelisaar!

Georg Pelisaar

Austatud riigikontrolör! Te andsite küll päris põhjaliku faktoloogilise ülevaate sellest,

mis on seni toimunud Kliima- ja Energiaagentuuris, aga samas te hoidute andmast hinnangut sellele, kes on toimunud süüdi. Mulle tundub, et viimase vastusega te põiklesite kõrvale hinnangust, kas Kliima- ja Energiaagentuur tohiks praegu üldse mingit tegevust arendada. Eesmärgid on ju seadmata ja tegevuskava koostamata, kuigi see oli ette nähtud.

Mihkel Oviir

Lugupeetud küsija! Teie teatud mõttes retoorilisele küsimusele, kes on süüdi, ma oma teada selles kokkuvõttes siiski vastasin. Riigikogu eraldas ootamatult 86 miljonit energiaagentuuri loomiseks. Samas kohustas ta valitsust esitama Riigikogule agentuuri tegevuse eesmärgid ja põhisuunad. See on Riigikogu tahe, see on poliitiline tahe. Ärge siiski lootke, et riigikontrolör hakkab ütlema, et poliitiline otsustaja on süüdi. Sellisel juhul minu koht ei oleks siin. Siin väljas on peegel, pigem vaadaku inimesed sinna.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Valdur Lahtvee!

Valdur Lahtvee

Austatud riigikontrolör! Ma mäletan 1996. aastast – see on 14 aastat tagasi – umbes kümne juhtiva energiateadlase kirja tollasele majandusministrile. Ma ei mäleta, kes see minister oli, aga selles kirjas pandi ette luua niisugune agentuur. See asutati 14 aastat hiljem. Aga ma tahaksin esitada küsimuse teie väite kohta, et selle agentuuri juhtimise taga on üks erakond. Kuna siin on palju räägitud rohelisest erakonnast, siis ilmselt Erakond Eestimaa Rohelised. Erakonna Eestimaa Rohelised fraktsiooni esimehena ja Riigikogu liikmena, olles ka selle agentuuri nõukoja liige, ma tean, et selle nõukoja liikmed on kõik Riigikogus esindatud erakondade esindajad ja selle nõukoja otsuste juures küll erakondlikkust ei märka. Kust Riigikontroll selle erakondliku juhtimise on välja võtnud?

Mihkel Oviir

Kõrgelt austatud küsija! Kõigepealt teie väitest, et 14 aastat tagasi tegid meie tunnustatud energiapoliitikud ja nii edasi ettepaneku luua niisugune agentuur. Ma ei oleks nii kategooriline sõna "niisugune" kasutamisel. Võ-

tame selle maha. Aga agentuuri loomine on tõesti tükk aega olnud päevakorral ja sellest on ka Riigikontroll oma auditites rääkinud. Ja on rääkinud ka ülesannetest, mida selline agentuur täitma peab.

Mis puutub selle agentuuri politiseeritusse, siis mina ei võtnud rohelisi isegi mõttesse mitte. Ma rääkisin politiseeritusest kui niisugusest ja ütlesin, et politiseeritud agentuuriga ei soovi ministriumid koostööd teha. See on väide, mida on kinnitanud agentuuriga seotud inimesed ise, ja oma mures ma pidasin vajalikuks selle mure teie ette tuua. Te ütlete, et see on täiesti vale, agentuur ei ole politiseeritud, kõik kahe käega soovivad seda ellu viia. Aga ma pidasin vajalikuks tuua teie ette selle, mida inimesed on arvanud ka teiste niisuguste asjaolude kohta. Küsimus ei ole ju ainult 86 miljonis – ma loodan, et te saate sellest aru. Küsimus on tunduvalt komplitseeritum, laiem ja keerulisem.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Eldar Efendijev!

Eldar Efendijev

Austatud ettekandja! Mul on võib-olla ka retooriline küsimus, aga kuidas te oma kogemuste alusel hindate: kas agentuuri tulevikutegevuses võib efektiivsust siiski oodata? Või kui kasutada härra Ligi sõnu, siis see elukas on geneetiliselt loodud ja sellest elukast midagi rohkem ei maksagi oodata?

Mihkel Oviir

Me võib-olla laskume nüüd energiapoliitika sügavustesse, mida tänapäeva industriaalmaalmas suudavad rohelised paremini seletada, kui mina teile seletan. Nagu paljudes teistes Euroopa riikides, oleme meiegi veendunud, et selline agentuur oleks otstarbekas. Energia- ja kliimaküsimused ei lähe minu arvates mitte kergemaks, vaid aina komplitseeritumaks ja komplitseeritumaks. Küsimus on agentuuri positsioonis, selles, kus kohas ta on. Ma võin teile öelda, et ma isiklikult ei kujuta ette, et see oleks KredExi osakond – alates sellest peale, kes tema tegevuse eest vastutab, millised on asutuse ja selle agentuuri juhtide omavahelised suhted, jne, jne. Neid probleeme on ääretult palju. Teiseks, me oleme rääkinud, et agentuur peaks olema nagu ministriumideülene kom-

petentsuskeskus, kes kogub ja analüüsib informatsiooni ja suudab anda oma seisukohad nii valitsusele kui ka eelkõige teile, kes te teete kõige olulisemad otsused energiavaldkonnas. Sellepärast oleks teil vaja ka niisuguseid seisukohti saada. See on minu isiklik arvamus selle asja kohta.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Toomas Trapido!

Toomas Trapido

Austatud riigikontrolör! Mul on selline filosoofilis-praktiline küsimus. Kui on tekkinud teie kirjeldatud olukord, et mõni ministeerium või muu riigiasutus keeldub koostööst ühe teise riigiasutusega, kelle poole siis pöörduda? Kas politsei poole või mida peaks tegema?

Mihkel Oviir

Kõigepealt ma tänan selle küsimuse eest! Täna on korduvalt läbi käinud küsimus, kas keegi teine peaks midagi tegema, kas tuleb näiteks kapo poole pöörduda. Te esitasite jälle küsimuse, kelle poole pöörduda. Istuge kõik maha ja arutage seda küsimust. Kui küsitletud meile vastasid, siis arvasid nad, et on tekkinud säärane probleem. Saate aru, kui nad meie inimestele selle probleemi välja töid, siis meie arvates see probleem olemas on ja te vähemalt peaksite seda teadma. Aga tuleb välja, et te ei tea selle probleemi olemasolu! See on minu arvates hästi üllatav. Ma lihtsalt tõin teile selle välja. Te võite öelda, et ei ole mingit probleemi, te kõik teete koostööd – teete koostööd KredExi endaga, teete koostööd Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga, teete koostööd Keskkonnaministeeriumiga jne, energiasäätu kompetentsuskeskus on KredExil likvideeritud, need ülesanded on teile üle antud jne. On nii, eks?

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Heimar Lenk!

Heimar Lenk

Härra riigikontrolör! Teie esinemine siin parlamendis on minu meelest täiesti epohhi loov. Siit ka minu küsimus. On varemgi ette tulnud, et Eesti parlament on vastu võtnud riigile kahjulikke otsuseid, kuigi suur osa parlamendist on selle vastu olnud. Praegu on sama-

sugune olukord. Siin on hulk parlamendiliikmeid, kes ei olnud nõus selle raha eraldamisega kliimaagentuurile. Ja nüüd mina küsin teie käest, kuidas siis edasi olla. Kas Eesti riik peakski niimoodi jätkama, et parlament teeb riigile kahjulikke otsuseid ja meil pole rohkem võimalusi kui kuulda riigikontrolöri käest, et nii on olnud ja nii jääbki? Mida siis edasi teha? Minister allus parlamendile ja tegi ka vale otsuse, saan ma aru. Ja ongi suletud ring. Kas nii me jätkamegi edaspidi? Mida te arvate selle kohta?

Mihkel Oviir

See on minu jaoks tõeliselt epohhi loov küsimus. Kunagi varem ei ole mind selle eest pjedestaalile tõstetud, et ma epohhi loon. Kas me tõesti mõtleme, et me teeme veel ühe parlamendiülese institutsiooni? Me ütleme, et näete, parlament jaguneb kaheks, et seal on head ja halvad, ning asutame veel midagi seal üleval? Ma ei leia seda. Tavakodaniku jaoks on parlament Eesti riigi parlament. Ja tema võtabki neid otsuseid kui otsuseid, mis parlament on teinud. Ta ei jaga tegelikult vasakule ja paremale: sikud ja lambad. Ju te siis ei suutnud seda teist poolt küllaldaselt veenda, et see otsus ei ole kõige õigem, et see otsus tuleks edasi lükata, et seda otsust tuleks veel lihvida ja täpsustada. Ma ei tea. Ma ei ole kunagi poliitikas olnud. Ma olen poliitikakauge inimene olnud ja ma ei tea, kuidas teie sisemised mehhanismid käivad. Aga ma arvan, et nii see peaks olema. Ent seda, et parlamendi kohal peaks veel keegi olema, ma küll ei ütle. Aitäh, aga niisuguse epohhi looja ma ei taha olla!

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Erki Nool!

Erki Nool

Austatud eeskõneleja! Mina olen Kliima- ja Energiaagentuuri nõukogu liige ja ma mõnan, et teatud asjadega võiks kiiremini edasi minna, aga nagu te ise ka ütlesite, energiapoliitika koos energiaprobleemidega on järjest rohkem tulevikku suunatud. Ja niipalju, kui mina selle nõukogu töökorraldusest aru olen saanud, ongi väga paljud projektid suunatud tulevikku ja monitooringute peale, mida peakski riik kasutama ja tulevikus energiasäästlikul majandamisel aluseks võtma. Ilmselt olete ka teie mõ-

nes nõukogus istunud ja teate, et mida rohkem teadlasi, seda raskem on otsuseid teha. Nii võib-olla ka siin. Kui te süvenesite selle nõukogu tegevusse, kas tuli välja ka moment, et teatud takistusi loob erinevate arvamuste olemasolu?

Mihkel Oviir

Täna küsimuse eest! Kõigepealt, loomulikult ma täielikult toetan seisukohta, et energiaküsimused on tähtsad ja nende lahendamine on pika vinnaga. Samas on Eestil terve rida energiaküsimusi, mille lahendust ei ole võimalik lõpmatult kuhugi kaugusesse edasi lükata. Me arutame siin tervet rida probleeme: arutame Eesti Energia tulevikku, arutame üldse elektrienergia arendamise tulevikku jne, kui võtta ainult üks küsimus. Need küsimused tuleks lahendada. Eestis on terve rida probleeme. Kui me räägime kompetentsuskeskusest, siis see on väikese riigi suur probleem. Ikka on teatud spetsialistid seotud ühe või teise poolega, pidevalt annavad nad kellelegi eksperdiarvamusi jne. Väikeses riigis on suur probleem, kust leida sõltumatuid kõrge kvalifikatsiooniga eksperte.

Siin on mängus kaks tegurit. Ühest küljest me ütleme, et jah, see võtab aega, mis on täiesti õige. Aga teisest küljest aeg ei oota. Eesti otsused energiavaldkonnas on vaja kiiresti teha, sest nendega ei anna venitada. Me oleme paljude otsuste tegemisel ajast maha jäänud. Võib-olla tulnuks niisugune agentuur luua juba 14 aastat tagasi.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Inara Luigas!

Inara Luigas

Lugupeetud riigikontrolör! Tahaksin puudutada veel üht selle teema tahku. Nimelt: 2009. aasta lisaelarvesse kirjutati sisse energiaagentuurile 86 miljonit krooni kulusid. Riigieelarve baasseadus näeb ette, et igasugune maksu- maksjate raha eraldus nõuab analüüsi, nõuab põhjendusi jne. Ei analüüsi, põhjendusi ega isegi mitte selgitusi selle vajaduse kohta rahanduskomisjonis ei esitatud. See summa lükati 2010. aasta riigieelarvesse ja see raha eraldati. Kas teie kui riigikontrolör ei näe, et sisuliselt rikuti Eesti riigieelarve baasseadust? Tahaksin veel lisada, et see imeloom muutus väga

ahneks, algselt oli muudatustega sisse kirjutatud veel sadu miljoneid lisakroone Energia- ja Kliimaagentuurile.

Mihkel Oviir

Ma täna küsimuse eest! Seda, kas see loom, nagu te väljendasite, muutus ahneks või ei muutunud ahneks, on mul praegu raske kommenteerida. Mu isiklik arvamus on, et see menetlus ei olnud kõige korrektsem. Te ise ka nimetasite praegu, mis kõik oli puudu, aga ometi te võtsite niisuguse eelarve vastu. Selles on probleem.

Esimees Ene Ergma

Ma palun, kolleeg Rein Ratas!

Rein Ratas

Tubli riigikontrolör! Korruptsioon on õiguslik termin, kui ma ei eksi, aga see ilmselt võib olla ka eetikatermin. Seega lubage, auväärne riigikontrolör, eelnevat arutelu silmas pidades küsida: kas teie hinnangul on olemas ka seadustatud korruptsioon? Olen rääkinud.

Mihkel Oviir

Ma täna selle küsimuse eest! Pean ütleva, et see on eriti huvitav küsimus. Kas on olemas seadustatud korruptsioon? See oleneb kõigepealt korruptsiooni definitsioonist. Mida te mõtlete korruptsiooni all, selles on küsimus. Jah, see on juriidiline termin ja see on ka eetikatermin, aga kui mõne inimese arvates see pool, mis tekitab kelleski kahtlust, seadustatakse, siis minu arvates on raske nimetada seda korruptsiooniks. Siis kerkib ju küsimus, kes see korruptant on. Ma olen vastanud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kadri Simson!

Kadri Simson

Lugupeetud riigikontrolör! Te mainisite, et Riigikogu on eraldanud raha ilma selge eesmärgita ja nii on Riigikogu institutsioonina ise vähendanud riigi rahanduse läbipaistvust. Ja te ütlesite ka, et opositsioon on olnud nõrk, et otsus oleks tulnud edasi lükata. Samas te nimetasite oma ettekandes, et see otsus võeti vastu 18. juunil 2009 – mõtlen Vabariigi Valitsusele ettepaneku tegemist selline agentuur luua. See oli poolteist tundi enne seda, kui roheliste

häältega võeti vastu töölepingu seadus ja kärped teise negatiivsesse lisaearvesse. Ilmselt ei olnud Riigikogu enamusel soovi seda otsust edasi lükata. Ja nüüd on olukord selline, et see raha on eraldatud ja see on majandusminister Juhan Parts'i haldusalas. Kas tõepoolest minister ei ole kuidagi vastutav selle eest, kuidas tema haldusalas raha kulutatakse? Kui summad on antud, kui eelarve on antud hea eesmärgi nimel, siis me ju eeldame, et minister käib sellega heaperemehelikult ümber. Kas ta võib praegu püüda selle tahe, et tema ei tea midagi?

Mihkel Oviir

Lugupeetud küsija! Mul on tunne, et majandusminister ei poe selle tahe, et ta midagi ei tea. Ta on protsessidega oma haldusalas kursis ja kursis ka selle teemaga nii kaua, kui see agentuur on tema haldusalas. Ja ma kujutan ette, et te võite majandus- ja kommunikatsiooniministrile esitada kõiki küsimusi, mis puudutavad tema valitsemisala – koos kõikide sellest tulenevate järeldustega.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra riigikontrolör! Läheme läbirääkimiste juurde. Kutsun kõigepealt kõnepulti Aleksei Lotmani!

Aleksei Lotman

Head kolleegid! Ministrit ei ole praegu, aga lugupeetud riigikontrolör, suur tänu selle põhjaliku ülevaate eest!

Erinevalt kolleeg Marek Strandbergist ei taha ma sugugi väita, et kõik öeldu ei vasta tõele. Ma alustan sellest, mis oli minu meelest lugupeetud riigikontrolöri jutus väga oluline, ja see on see, et Riigikontroll on korduvalt soovitanud Kliima- ja Energiaagentuuri loomist ja seda on teinud ka mitu sõltumatut ekspert. Seetõttu on ausalt öeldes natukene kummaline järeldus, et see idee tekkis äkki. See idee tekkis tõesti päris kaua aega tagasi ja ka rohelised käisid korduvalt selle idee välja. Fakt, et see idee sai teoks alles siis, kui tekkis teatud poliitiline vaakum, on iseasi. Idee ei tekkinud siis, idee tekkis märksa varem nii paljudel energeetikaekspertidel, Riigikontrollil kui ka Erakonnal Eestimaa Rohelised.

Ja täpselt samal eesmärgil, mida ka Riigikontroll on arvanud – et loodav agentuur peaks

olema sõltumatu kompetentsuskeskus – see ka loodi. Tõepoolest, sooviti asutada täiesti sõltumatu agentuur, kuid see realiseerus lõpuks sihtasutuse KredEx osakonnana. See ei olnud roheliste poliitiline tahe, selline oli lihtsalt reaalsus.

Mõelgem ka sellele, millised sisinad oleksid kostnud ühe väga suure fraktsiooni ridadest, kui oleks loodud täiesti uus riigiasutus! Milliseks raiskamiseks oleks siis seda peetud! Tõepoolest, ka meie arvates on probleem, et agentuur praeguseks iseseisvunud ei ole, kuid arvestades seda, et riigil ei ole eriti palju raha, tuleb leppida sellega, et ta on praegu KredExi all.

Veidi üllatav on väide, et agentuur ei ole hakanud tegelema kliimavaldkonnaga. Nagu me kõik teame ja nagu on ka Riigikontroll rõhutanud, peamine Eesti majanduse mõju kliimale on seotud just nimelt ebatõhusa energeetikaga. Agentuur ei ole loodud veel ühe toetusi jagava asutusena, see on loodud vedama pilootprojekte, mis näitaksid edaspidi näidisprojektidena eeskujuna, mille alusel saaks tulevikus käivitada suuremaid programme, mida rahastatakse teistest võimalikest allikatest.

Nüüd pisut sellest, et asjad peavad olema ausad ja ka näima ausad. Tegi see muret minulegi ja kuna ma olen saatuse või, täpsemalt, erakonnakaaslaste tahtel erakonna esimene eestkõneleja, siis võtsin ette ja teostas ühel suvisel päeval inkvisitsiooni, mis puudutas Marek Strandbergi. Tõsi, võib-olla on meie erakonnas sisemine inkvisitsioon mõnevõrra nõrgem kui mõnes teises, aga minul igatahes ei õnnestunud tuvastada korruptiivseid sidemeid. Me oleme väike ühiskond, meil on paljud inimesed seotud perekondlikult, kas on ametlikult abielus või niisama elukaaslased. Võib ju küsida, et kui on tegu näiteks kõrge riigiametniku ja tegevpoliitikuga, kas seal tekib mingeid küsimusi. Näiteks minu abikaasa töötab Keskkonnaametis. Kas sellepärast ma ei tohiks enam keskkonnaasjadega tegelda?

Nii et loomulikult, siin on asju, millest rääkida, aga ehk ei ole asju, mille ümber nii palju lokku lüüa. Olen minagi olnud mures selle pärast, et see agentuur on ehk avalikkuse silmis liiga palju seotud meie erakonnaga, sest kuigi see oli meie erakonna idee, ei ole me tahtnud asutada seda mingi erakondliku agentuurina. Ja ma informeerin teid, et agentuuri juht Kris-

tiina Rebane on mõni aeg tagasi esitanud lahkumisavalduse: ta soovib Erakonnast Eestimaa Rohelised välja astuda. Tänan teid tähelepanu eest!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Aleksei Lotman! Palun nüüd kõnepulti kolleeg Marek Strandbergi! Kaheksa minutit.

Marek Strandberg

Head kolleegid! Kui me meenutame, siis lugu on niimoodi, et esimest korda me tõstasime selle teema kolm aastat tagasi ehk 2007. aasta augustis. Tookord me ütlesime, et me peaksime siin ruumis istuma nii kaua, kuni on kõik Eestile olulised energiaküsimused ära räägitud. Nüüd aga tuleb nõustuda riigikontrolöriga ja tahan juba ette vabandust paluda, et mitte kõik siin faktide pähe esitatud väited ei ole ekslikud. Päris paljud nendest väidetest on kahjuks osutunud olema ebatäpsed, aga kindlasti mitte kõik.

Aga küsimus on ju ka milles? See, millele riigikontrolör korduvalt osutas, ongi ju tõsiasi, et kultuuris ja riigis, kus ei ole harjutud toimima vähemusvalitsuse käe all, ongi poliitikat teostada väga raske. Nii meie, riigikontrolöri kui ka paljude ekspertide soov on olnud, et Eestisse tekiks Kliima- ja Energiaagentuur. Ja selle saigi ju teoks teha säärasel moel, nagu me seda tegime: me tegime Riigikogule ettepaneku seda otsustada.

Loomulikult meie sidemed valitsusega ei ole varem nii tugevad olnud kui valitsuses olles. Pole parata! Ka see kultuur nõuab õppimist. Ka meie etteheited valitsusele on samasugused nagu riigikontrolöri. Põhimõtteliselt agentuur, mis pidanuks olema sõltumatu, oleks võinud olla sõltumatu juba algselt, mida ka kolleeg Lotman siin kirjeldas. Väga raske oleks olnud sellises poliitilises situatsioonis, nagu see valitses 2009. aasta sügisel, öelda, et me oleme ühe uue riigiasutuse tekitamise poolt. Ja seetõttu saigi lepitud valitsuse ettepanekuga, et see tegevus käivitatakse KredExi osakonnana.

See tegevus ei ole tänase päevani lõppenud. Praegu valmistataksegi ette eraldiseisvat agentuuri, millest vastavalt sellele, kuidas jõud ja oskused kannavad, loodetavasti kujunebki iseseisev agentuur, mis tegeleb Eestis kliima- ja

energeetikaküsimustega. See, et hakati auditeerima asutust, mis oli tegutsenud vaevalt kolm kuud oma sellises mehituses, nagu see praegu enam-vähem on, on muidugi pretendent. Siinkohal ei jää muud üle kui nõustuda Mart Jüssi väitega, et loota, et vastsündinu kohe räägib ladina keeles ja kirjutab seina peale keerulisi valemeid, võrrandeid ja lahendab neid, on kerge liialdus. Väita ka seda, et agentuuril ei ole selget visiooni või tegevusplaani, on ekslik. Väga paljude maailmas, ennekõike Euroopas tegutsevate agentuuride tegevus on lihtne, kõige paremini õpetab ühiskonda näidiste tegemine ja nende näidiste kaudu õppimine. Mõnevõrra utreeritult ja ülimalt lihtsakoeliselt on riigikontrolör välja toonud mudeli, et mõte olekski õppida selle kaudu, et teha näidiseid. See ei ole päris nii lihtne – selles mõttes, et agentuur on palganud tööle küllaltki kompetentseid inimesi ja õppimine seal on natuke teisel tasemel kui lihtsalt liivakastis plätserdamine, mida sellest aruandest võiks välja lugeda.

Nüüd näidistest ja eesmärgist. Agentuuril on terve rida erinevaid tegevusvaldkondi. Kliimavaldkond, kuigi see on agentuuri nimes esimesel kohal, ilmselt muutub kompetentsivaldkonnaks kõige viimasena. Kõige olulisemad probleemid, mida agentuur praegu üritab lahendada ja lahendabki koostöös teiste, sealhulgas KredExi ja loodetavasti ka EAS-iga, on need, millisel moel ehitada selliseid hooneid ja renoveerida hooneid niisuguseks, et need ei tekitaks tulevikus suuri kulusid. Ma ei arva, et see oleks pelgalt rahastamisprojekt. See on ennekõike projekteerijate, korteriühistute, ehituse järelevalvajate õpetamise väga lai projekt. Suhteliselt pentsik oleks ette kujutada, et kui selle abi andmisel paranevad elamistingimused, siis oleks see nagu mahavisatud raha. Vastupidi, see raha läheb sinna, et arendada konkreetselt ehitusteenuse ja renoveerimisteenuse kvaliteeti.

Mul on südamest kahju, et kõikide muude inimeste hulgas ei olnud ka austusväärset riigikontrolöri aega minuga sekunditki vestelda. Ma oleksin talle püüdnud selgitada neid laiemaid protsesse, mida kahjuks tema audiitorid väga suure tõenäosusega ei suutnud lihtsalt ära tabada. Nagu öeldud, kliima- ja energiavaldkond on väga keeruline ja me ei eelda kunagi, et üks või teine riigiamet suudaks detailideni

nendest küsimustest aru saada. Väga paljude märkustega, mis agentuuri kohta tehtud on, tuleb paratamatult nõusse jääda. Valitsus võiks olla julgem ja jõulisem nende protsesside käivitamisel ja sel moel edukamalt toimida. Aga nagu me nägime juba 2007. aastal, kui me augustikuus kutsusime kokku – toona küll ka Keskerakonna toel – energeetikateemalise arutelu, ei ole see asi, millega tahetakse kaasa minna.

Nüüd mul oleks hea meel avada asja laiemat, võib-olla ka poliitilist tausta. Vaadake, et ega see, kui keegi teile konnasilma peale astub, ei ole mõnus. Kindlasti ei ole see mõnus. Konnasilm, millega praegu tegu on, on minu meelest Eestis täpselt seesama soov jätkata – ja väga pikalt jätkata – puhtpoliitilistel põhjustel seda raiskavat ja pruuni energiapoliitikat. See on nii koalitsiooni huvi – me kuulsime siin, et ega põlevkivienergeetikast nii lihtsalt loobuda ei taheta – kui ka opositsioonierakondade huvi, kes ütlevad, et põlevkivi on piisavalt ja kogu see pruun ja raiskav energeetika meie õnne ja edu alus.

Ma arvan, et me peaksime olema korrektsed ja otsima selliseid vaidluse põhjusi väga sageli ka sealt. Eesti ei ole energiauueenduseks loomu poolest veel valmis, ja kahjuks ka poliitiliselt mitte. Riigikontroll on oma varasemates aruanetes teinud tõepoolest väga kardinaalseid ja sisukaid avaldusi. Näiteks ütleb Riigikontroll oma aruandes riigi tegevuse kohta kasvuhoo- negaaside koguste vähendamisel, et Riigikontrolli hinnangul puudub riigil eesmärgistatud kliimapoliitika ja keskkonnaminister pole suutnud täita oma ülesannet olla kasvuhoo- negaaside koguste vähendamise eestvedaja. Kõik need kriitilised märkused, mis seal välja öeldud on, on õiged. Paraku ma näen, et tänaseks on see kriitika muutunud ka meie roheliste tagasihoidlike püüdluste avalikuks materdamiseks. Meie tagasihoidlik soov teha midagi, mida Eestis seni tehtud ei ole, on põhjutanud suuri probleeme.

Ja kui nüüd lõpuks tulla sellesama küsimuse juurde, et kas asjad peavad olema või ka näima ausad, siis vaadates seda hõredat riigikontrol- lori aruannet ja selle minu jaoks üllatavalt poliitilise alamaiguga teksti, võin ma ju siin küsida, kas Keskerakonna juhtpoliitiku ja riigi- kontrolori seosed on lihtsalt niisama seosed või oleks ka selle kohta põhjust mingisuguseid

arvamusi avaldada. Kui erakondlik kuuluvus on selline patt, mille tasub siin tõstatada va- tamata sellele, et erakonnad on ju meil ikkagi maailmavaatelised, siis on minu küsimus: kas riigikontrolori ja Keskerakonna juhtpoliitiku kohtumine magamistoas on probleem või mit- te?

Esimees Ene Ergma

Härra riigikontrolör, ma palun teilt vaban- dust! Palun nüüd järgmisena kõnepulti kolleeg Toomas Trapido! Kaheksa minutit.

Toomas Trapido

Austatud riigikontrolör! Austatud kolleegid! Nagu näha, on teema emotsionaalne. Seda on ainult rõõm tõdeda, et lõpuks ometi on energia selline teema. Umbes 4–5 aasta eest, rääkimata 10 aasta eest, see erilisi emotsioone ei põhjus- tanud. Inimesed ei teadnudki üldse, mis teema see säärane on. Nii et selles mõttes ma tänan arupärimise esitajaid ja riigikontrolöri, et me saame nüüd asju selgitada ja arutada.

Ma tõesti ei taha olla kuri inimene ja ma loodan, et ma ei ole ka, aga ma ütlesin Kes- kerakonnale kui arupärijatele, et te käitute praegu tolle modifitseeritud Eesti vanasõna järgi, et kus viga näed laita, seal tule ja laida. Ja te teete seda täiega. Aga kuna see aitab kogu energia- teema arengule kaasa, siis jõudu tööle!

Nüüd sellest, et energiaagentuur loodi äkki. See võib nii tunduda, aga ma tuletan meelde, et Eesti liitus 1992. aastal kliimakonventsioo- niga, millele kirjutas alla Arnold Rüütel. See oli 18 aastat tagasi. Valdur Lahtvee viitas tead- laste kirjale 14 aastat tagasi, ja see kiri ei olnud kindlasti üksik kiri. Ühesõnaga, see teema on olnud maailmas õhus sõna otseses mõttes um- bes 30 aastat ja Eesti Vabariigi taasiseseisvu- misest alates, mis toimus 18 aastat tagasi, on see teema olnud kogu aeg olemas. Nii et kus on siin see üllatus?

See, et erakonnad ei loonud varem energia- agentuuri, ongi küsimus nendele erakondadele, kes seda ei loonud. Ma tahaksin selle ette- kande peale keskse küsimusena retooriliselt küsida: kelle poole siis pöörduda? Meil ei olegi kellegi poole pöörduda! Seda muuseum ütles ka meie endine kolleeg siin Riigikogus Villu Reiljan umbes viis aastat tagasi, kui mina olin tegev nagu paljud teised meie seast kesk- konnaga seotud kodanikuühendustes. Reiljan

ütles siis meile, et mis te siin hüppate; kui te tahate, et need asjad teostuksid, millest te räägite, siis otsige rahva toetust, laske ennast valida ja tehke siis see ära. No me siis tegime seda.

Kuidas me siis peaksime probleemile lähema? Kui on võetud rahvusvahelised kohustused, kogu maailm räägib sellest, et on vaja kliimakaose või kliima ebastabiilsuse leevendamiseks midagi ette võtta, on vaja energeetikat muuta, aga Eestis seda ei tehta. Lihtsalt ei tehta.

Kusjuures kogu selles valdkonnas on tohutud majanduslikud võimalused, mida me oleme näinud ka sel aastal, mil jälle mõnes mõttes täiesti ootamatult ainukene suur tuluallikas riigieelarvesse oligi sellesama kuuma õhu müük. Kusjuures see saab toimuda ainult tingimustel, et on olemas head projektid, kuhu seda raha panna, muidu ükski jaapanlane, hispaanlane ega mõne muu rahvuse esindaja neid kuuma õhu kvoote meilt lihtsalt ei osta. Ja kust need projektid tekivad, kui neid ette ei valmistata? Keegi peab neid ette valmistama. Praegu ongi tekkinud olukord, kus võib-olla ei olegi enam piisavalt hästi ettevalmistatud projekte. Nii et tööd on rohkem kui küll.

Nüüd küsimus, kes seda teeb. Ma ei julge päris kindlalt öelda, aga ma arvan, et ma väga mööda ei pane, kui väidan, et Eesti oli üks viimaseid riike Euroopa Liidus, kes endale sellise kliima- ja energiaagentuuri asutas. Kusjuures vahemärkusena olgu öeldud, et agentuuri eraldiseisva riigiasutusena ei olegi veel asutatud, ja see ongi suur probleem. Ma loodan väga, et see varsti juhtub. Kas me tõesti peame nagu täiesti vastuvoolu ujuma, et kogu Eesti kliima- ja energiapoliitikat koordineerib ja kujundab krediidi finantseerimiseks loodud ekspordi-krediidiasutus? See ei kõla juba nime poolest kuigi mõistlikult. Aga kõigest hoolimata keegi peab seda tööd tegema.

Mina hoiaksin kogu selles dispuudis lahus ja palun ka arupärijaid hoida lahus sisulised eesmärgid, mille osas minu arust ei ole nagu üldse erilist vaidlemiskohta või kui on, siis vaidleme väga hea meelega, ja personaalia, kogu selle agentuuri töö korraldamise. Loomulikult me oleme nõus rääkima sellest, mis on teie arvates valesti või halvasti ja mida saaks parandada. Eelmisel aastal, kui teist riigieelarvet menetleti – ma lihtsalt korrigeerin –, siis

ma rahanduskomisjonis isiklikult selgitasin, milleks on energiaagentuuri vaja ja mida see tegema hakkab. See selgitus sisaldas ka Riigikogu otsustes. On kaks põhiteemat: energiasääst korterelamute renoveerimise kaudu ja katlamajade üleviimine taastuvenergia allikatele, mis vähendab kütuse impordi ja inimeste soojaarveid ning loob ka töökohti. See juba toimub. Kui te selles osas vastu vaidlete, siis vaidleme hea meelega.

Lõpetuseks tahan ma kinnitada nõusolekut riigikontrolõruga ja rõhutan üle, et see ongi väga suur probleem, et valitsus ei ole täitnud Riigikogu otsust. Tõepoolest, jälle tekib küsimus, kelle poole pöörduda. Mina ka ei tea, kelle poole pöörduda. Ma loodan, et tulevikus valitsus siiski võtab Riigikogu otsuseid tõsiselt ja teeb midagi, mis otsustes kirjas on. Nii et ma ütlesin, et jõudu meile kõigile Eesti energia- ja kliimapoliitika kavandamisel ja selle ellurakendamisel. Täna teid!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Toomas Trapido! Palun nüüd kõnepulti kolleeg Mart Jüssi!

Mart Jüssi

Lugupeetud Riigikogu esimees! Austatud riigikontrolör! Head kolleegid! Väga hea on rääkida oma fraktsioonist viimasena. Tänu sellele saan ma oma kõne lühemaks teha ja säästa väärtuslikke minuteid siin saalis teisteks diskussioonideks.

Tahaksin aga lisada arutellu natuke võib-olla sellist kogemuslikku mõõdet, just sellele soovin tähelepanu juhtida. Suures osas on asjaomased ajaloolised aspektid tegelikult siiski kajastatud. Kliimakokkulepped ja vajadus selle teemaga tegelda on aktuaalsed olnud juba terve inimpõlve jooksul ja nii on tõesti kummaline kuulda siin saalis seda ootamatuse ja üllatuse juttu.

2007. aastal otsustati luua ja 2008. aastal loodigi Läänemere Parlamentaarne Konvents, mis on koostöökogu, kuhu kuuluvad Läänemere maade parlamendid, Põhjamaade Nõukogu ja ka autonoomsete haldusüksuste – on nad siis oblastid, osariigid, linnad – valitud kogud. Eesmärk on ühtlustada ning arendada kliima- ja energeetikavaldkonda Läänemere maades. Mina olin selle koostöökogu töörühma juhataja, mind valisid selleks sinna saade-

tud delegaadid. Võib-olla sellepärast, et ma olen loodusteadlasena kokku puutunud nii kliima- kui energiaküsimustega.

See poolteist aastat tööd oli väga viljakas ja ma tahaksin sellest välja tuua ühe olulise aspekti. Me kohtusime eri riikide, eri parlamentide esindajatena ja kunagi ei olnud meil laua peal ühtegi mõne erakonna märki või silti. Meil ei olnud viiteid, mida üks või teine erakond asjast arvab, me tegelesime probleemidega, mis olid kogu regiooni ja võib-olla laiemalt ka kogu inimkonnale olulised ja millele me tahtsime saada optimaalseid lahendusi. Mitmel koosolekul kuulasime ära hulga eksperte, kelle hulgas olid muide mitmete riikide kliima- ja energiaagentuuride spetsialistid, kes tegid meile sellest valdkonnast ülevaateid. Ega me kõik sellega ju iga päev kokku ei puutunud.

Töö tulemusena me üllitasime väikese raamatukese, mis praegu on Riigikogu hoones juba rariteet, sest selle vastu on tuntud väga suurt huvi. Neid on viidud siit kõikjale. See on minu eksemplar. Ma seda ei saa kellelegi anda, aga ma loodan, et seda saab raamatukogus vaadata. Tolles raamatus on selle tööühma töö kokku võetud. Siin on vahearuanded, tööühma koosseis, lähteülesanded ja mandaadid. Aga põhiline, mis siin on, on soovitusel Läänemere maade valitud kogudele oma kliima- ja energiapoliitika arendamisel. Me leiame neli põhisovovitust ja hulgaliselt alamaid punkte. Neli põhisovovitust vaatavad sellesse suunda, et tuleb kavandada ühtne kliima-energiapoliitika Läänemere ruumis. Tuleb alustada konkreetset tegevust, et ellu viia nii elamute energiasäästu programm kui ka katlamajade küttesüsteemide ümberehitamine koostootmisvõimsuste kasutamiseks, kasutada ära majanduskriisi kui võimalust tegelike muudatuste tegemiseks majanduses ja ühiskondades ning käivitada õpetusliku sisuga protsesse, et otsustajad saaksid oma otsuseid langetades rohkem toetuda teadmistele ja kogemustele.

Need on üldised küsimused praeguses kontekstis, aga minu arust näitavad need hästi, milleks on Eestis vaja Kliima- ja Energiaagentuuri. Näiteks Taanis on olemas kliimaminister ja kliimaministeerium. Minu arust on meie praegune tasand minimaalne, kuid kindlasti mittepiisav selleks, et neid probleeme lahendada. Ka meie tööühmas kerkis üles küsimus,

kes vastutab. Kes peab otsuste eest vastutama? Nagu teada on, majandus mõjutab keskkonda tugevalt. Kas majanduse hoobasid tõmmates ja keskkonnanahobasid tõmmates saame ka kliima-energiaküsimusi arutada? Üldiselt jäi kaalukeelele arvamus, et peab vastutama peaminister ehk valitsus tervikuna.

Nii et kui kellelegi tuleb üllatusena, et me sellise asjaga praegu tegeleme, siis ei tohiks see olla tõeline üllatus. Masueelses ülessööstus me lihtsalt arvasime, et see teema on miski, millega saame tegelda tulevikus. Masujärgses või masuaegses languses aga leidsime, et oleme midagi tähtsat maha maganud ja võib-olla on juba hilja midagi muuta.

Kokkuvõttes on ajastus minu arust üsna hea. Aga oodata, et üks selline agentuur hakkab poole aastaga tööle ja vilju kandma, on tõeliselt ennatlik. Ma ise tegelen ühe teise riigieelarvet puudutava otsuse elluviimisega juba üheksandat kuud ja see ei ole lihtne olnud, kuigi seal ei ole tegu poliitilise vastuseisuga. Nii et bioloogina ma väidan, et tegemist ei ole loomaga. Tegemist on nõiaga, keda täna jahi-takse, et tal suu ja jalad kinni siduda ja ta vette visata, et näha, kas jääb ujuma. Kui see oleks loom, siis me teaksime, kuidas temaga käituda. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Mart Jüssi! Palun nüüd kõnepulti kolleeg Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua esimees! Võib-olla läheb kaheksa minutit.

Esimees Ene Ergma

Kaheksa minutit.

Lembit Kaljuvee

Head kolleegid! Lugupeetud minister! Lugupeetud riigikontrolör! Täna meie lugupeetud riigikontrolör härra Mihkel Oviir rääkis, et Eesti vajab energiaagentuuri ja et ta vajas seda juba varemgi. Sedasama kinnitas ka lugupeetud minister, kui ta vastas meie arupärimisele Eesti energiaagentuuri kohta. Et energiaagentuuri on vaja, on eksperdid, energiaasjatundjad rõhutanud aastaid.

Muidugi on hea, et meil selline agentuur on olemas. Öigemini mitte selline agentuur, vaid

energiaagentuur kui niisugune. Ent milles on aga? Ka mina osalesin kahel esimesel energiaagentuuri nõukoja koosolekul. Ma olen ministri käskkirjaga sinna määratud ja püüdsin seal rääkida, kuidas võiks seda agentuuri teha. Mitte nii, nagu üritasid tegijad seda teha. Minu arvates hakati pükse üle pea jalga ajama. Käisin veel teisel nõukoja koosolekul, püüdsin seda suunata ja küsida osalenud asestantsler Kiselilt, kas nad ministeeriumis ei oska ühte agentuuri teha. Milleks on mingisugust nõukoda vaja ja kuidas üldse juhtimisega jääb?

Juhtimise küsimuse tõstis üles ka kolleeg Palling, kes väitis, et tuleks teha konkurss. Aga ei, meil on siin üks osakonnakene olemas, paneme talle sildi külge ja küll me jõuame neid konkursse teha, kevadeks on kindlasti kõik korras, konkursid on tehtud, juht olemas. Aga praegu on vaja kiiresti saadud raha kulutada, hakata tegema projekte. Rahastada neid projekte selleks, et tõesti kiiresti hakata raha kulu- tama. Selline mulje jäi minul.

Ma nägin sellises tegutsemises väga palju ohte. Kahjuks ma pean tunnistama, et ma rohkem nõukoja koosolekutel pole käinud. Seda põhjusel, et ka minister siin näpuga näidates süüdistas mind, et näe, Kaljuvee oli kohal ja tema on nende asjadega nõus, kuigi ma väga konkreetselt seal ütlesin, et ma nende asjadega nõus ei ole. Kusjuures ma millegipärast protokollis ei näinud, et see kirjas oleks. Selles osas ma olen nagu süüdi, et ma ei ole rohkem püüdnud seal asju enda arust õigetele rööbastele lükata. Aga ma nägin selle kahe esimese koosolekuga, et seda lihtsalt ei ole võimalik teha. See rong on läinud.

Mul on ka see kogemus – ma olen seda tähele pannud –, et meie lugupeetud minister Juhan Parts ei saa oma haldusalas olevate energeetikaettevõtete suunamise ja juhtimisega hakkama. Esimese hooga ma mõtlesin, et sellest agentuurist saab ministrile suur abi, aga vastupidi, see on hakanud teda energeetikaküsimuste osas hoopis segama.

Rohelised tahaksid nüüd kindlasti öelda, et Kaljuvee on põlvkivi mees ega soovi rohelisi projekte näha ega toetada. Ma olen jälginud neid protokolle. Ei saa tõesti öelda, et see agentuur tegeleb ainult mingisuguse jamaga ja seal on töös teemasid, millega ei peaks tegelema. Paljud projektid, mis sealt läbi käivad, on vajalikud ja ma arvan, et nendel on tulevikku.

See lõik agentuuri töös on vajalik ja hea. Aga teistpidi, agentuur ei ole ju ainult selleks loodud!

Energiaagentuur peab olema kompetentsuskeskus. Ta ei pea tegelema ainult ühe pisikese lõiguga, ta peab töötama välja poliitika, kui palju meil peab olema üht või teist või kolmandat selle järgi, mis on energeetika arengukavas kirja pandud. See on päris hea arengukava, siinsamas saalis vastu võetud. Aga agentuur tegeleb lihtsalt projektidega.

Mina näiteks olen juba natuke elanud inimene ja ettevaatlik. Kui ma vaatan seda projekti, siis esimese hooga tundub see päris hea projekt olevat. Kui ma hakkan aga vaatama, kes seal tegevad on, siis mul tekivad kohe küsimused ja kahtlused. Ma ei saa anda oma nõusolekut, kui ma ei saa usaldada seda seltskonda. Nad ei ole valitud, nad on lihtsalt kohale pandud, ja seda nende poolt, kes on käivitunud sellise süsteemi, mille järgi tole agentuuri ehitamine on käinud.

Need on niisugused mõtted siit ja sealt. Mul ei ole kirja pandud isegi mitte mingisuguseid märksõnu. Aga ma võtsin kaasa Rene Tammi ettepanekud. Temal on täpselt samasugused märkused. Millal ükskord kuulutatakse konkurss välja? Millal hakatakse seda agentuuri üles ehitama nii, nagu ühte agentuuri üles ehitama peab? Millal koostatakse talle plaanid, tegutsemiskavad? Jne, jne. Need on asjad, mis on vaja paika panna.

Energiaagentuuri on tõesti Eestile vaja, nagu ka paljudele teistele riikidele. Aga nii, nagu meie oskasime ta teha, alustades siin Riigikogus, nii nagu valitsus on sellega tegelnud, nii nagu minister või ministeerium on sellesse suhtunud – niimoodi sellest asja ei saa. Sealt võib need üksikud projektid üles korjata, need on agentuurile toeks, aga tuleb teha nii, nagu üht agentuuri ikka tehakse. See ei ole mitte mingi maailmaavastus: konkurss, programmid, põhikirjad ja muud sellised asjad paika, ja asi läheb.

Kokkuvõtteks tahan avaldada soovi, et kõik asjaosalised mõtleksid hoolega. Seda nõukoda pole vaja. Ühel agentuuril on nõukogu ja on oma juht ja juhatus. Nende valimiseks-määramiseks on riigis olemas seadused ja korrad. Selle järgi tuleks käia ja siis me ehk saame ühe hea asja. Aga muidugi ma tänan tänast ettekandjat, kes minu arvates tegi väga asjaliku

ettekande, näidates ära kitsaskohad, mis ka mulle haiget teevad. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh, kolleeg Lembit Kaljuvee! Palun nüüd kõnepulti kolleeg Aivar Riisalu!

Aivar Riisalu

Austatud proua juhataja! Hea riigikontrolör! Head kolleegid! Mina olen selline emotsionaalne inimene ja minu sõnavõtt päris kindlasti ei esinda minu erakondlikku maailmavaadet ja kindlasti ei esinda ma siin praegu oma erakonda.

See tänase arupärimise käsitlus läks usumatult inetuks. Läks inetuks ja ausalt öeldes läks inetuks inimese süül, kelle puhul ma poleks elus arvanud, et asi võiks nii inetuks minna. Ma arvan, et nii valuliselt reageerib inimene aga ainult sellises olukorras, kus ta tunneb, et tõepoolest asjad ei ole nii, nagu ta tahaks, et oleksid.

Loogiline on see, et energiaagentuur on täiesti selge ja klaar asi. Sellele keegi vastu ei vaidle. Täiesti selge on, et järgmised sõjad maailmas peetakse kas energiakandjate pärast või siis religioosel pinnal. Täiesti selge on ka see, et põlevkivi lõputult põletada ei saa. Ja täiesti selge on seegi, et Eestimaa inimene ei jõua kasvavaid elektriarveid varsti enam maksta ja Eesti ettevõtteid ei suuda väga kaua taluda 40%-list elektri hinna tõusu seoses vabale turule üleminekuga.

Nüüd ongi mul tekkinud küsimusi. Põhitegevus selles lugupeetud agentuuris on olnud kahe maja ehitamine golfiväljaku äärde, nagu ma täna kuulsin. See meie agentuur ei ole suutnud meile oma tegutsemisaasta jooksul välja käia mitte ühtegi sisulist ettepanekut, millega me peaksime homme tegelema hakkama, et meie elektriarved ei kasvaks. 2013. aastal, kui mu mälu mind ei peta, hakkab ka kodutarbija maksma elektri eest börsihinda ehk 40% kasvab meie elektriarve. Me ju räägime praegu mingisugusest säästlikust renoveerimisest. Kus on konkreetsed projektid? Kus need on?!

Mina tahtsin ka koos oma sõpradega välja töötada passiivmaja projekti. Ma anusin energiaagentuuri juhtpoliitikuid kaks kuud, et saame kokku, räägime sellest, võib-olla ma saaksin ka sellele projektile ja sellele näidisele

tuge. Ma ei saanud nendega isegi kokku – me ei suutnud aega leida. Tegelikult tähendab see seda, et me oleme loonud uue EAS-i, oleme loonud uue KredExi, kust normaalse mõistusega inimene abi ei saa. Riigikontroll andis ju hinnangu ka EAS-i tegevusele. Jah, pärast seda, kui ma siit Riigikogu puldist EAS-i suunas kriitikanooli lasksin, leiti aeg ja kohtuti minuga. Ja siis ma sain aru, et ma ei saagi sealt abi ja seda sellel lihtsal põhjusel, et ma olen mõtetu 30 töötajaga Eesti väikeettevõtja, kes töötab välisturgudele. Ja see on minu isiklik tragöödia, et ma sellega praegu Eestis tegelen.

Küsimus ongi selles, et Eestis on edukas see, kes suudab kuidagiviisi oma mingisuguse plaani või mõtte läbi suruda. Tuulikute omanikud naeravad täna ülejäänud inimeste üle ja ütlevad, et jõe sünge äri – pensionisammas. Nüüd hakatakse vaikselt rääkima, et me vist tuuleenergiat doteerime liiga palju.

Kuulge, kullakesed, me ei ole ju lõppude lõpuks mingid tulnukad! Lepime kokku, arutame läbi, mismoodi me sellel väikesel maalapil elame! Siis ehk oleks välistatud ka see, et lugupeetud parlamendiliige solvab Riigikontrolli esimeest selle pärast, et Riigikontrolli esimees ütleb välja tõe, mis talle juhuslikult ei meeldi. Anna andeks, hea Marek, ma ei tahtnud siia pulti tulla, aga sa sundisid mind seda tegema! Praeguseks oled sa vist küll juba koju läinud.

Esimees Ene Ergma

Aitäh, kolleeg Aivar Riisalu! Palun nüüd kõnepulti kolleeg Kadri Simsoni!

Kadri Simson

Head kolleegid! Tahaksin siin kõnetoolis alustada kolleeg Toomas Trapido sõnavõtsu kõlanud vanasõnaga. Kus viga näed laita, seal tule ja aita! Toomas Trapido on hea inimene. Isegi siis, kui ta kurja teeb, ikka on hea inimene. Meie oleme selle arupärimisega välja tulnud just sellepärast, et aidata, sest retoorikas on see agentuur küll olemas, aga sellist agentuuri, nagu ta sõnades olema peab, pole loodud. Selle asemel on tehtud üks tehing: hääled valitsusele ja teatud rahaeraldus nendele poliitikutele, kes oma lisahääli pakkusid.

Ma tuletan meelde: 18. juunil möödunud aastal, poolteist tundi enne töölepingu seaduse lõpphääletust ja teise negatiivse lisaeelarve lõpphääletust võeti siin vastu otsus ettepaneku

tegemise kohta Vabariigi Valitsusele, mis ühe punktina sisaldas ka energia- ja kliimaagentuuri asutamist. Ja tõepoolest, selle poolt oli rohkem Riigikogu liikmeid kui vastu. Samas ma ei ole nõus sellega, et kogu vastutus selle eest, et riigi rahandusotsuste läbipaistvus on muutunud halvemaks, peaks olema Riigikogul kui tervikul. Paraku on meil siin saalis olemas koalitsioon, kes on mitmel korral kippunud eraldama ilma selge eesmärgita raha, ja on opositsioon, kes peab kasutama selliste väärkasutuste avalikuks toomiseks kõiki opositsiooni käes olevaid vahendeid. Sellised vahendid on ka arupärimised, mida me esitame kas ministritele või riigikontrolörile või õiguskantslerile, ja kui meie esitame arupärimisi, siis ei maksa selle eest hakata süüdistama sõnumitoojat. Sõnumitooja sõnum oli päris selge: rahandusotsused on olnud mitteläbipaistvad ja vaatepilt on muret tekitav. Ja isegi kui eesmärgid on head, siis nende elluviimiseks tegevuskava ei ole.

Tahaksin nüüd tulla detailide juurde. On tõsi, et Riigikogu selle otsuse tegi ja et Riigikogu enamus selle rahaeralduse eelarvesse tõesti kirjutas. Samas me siiski ei arva, et me oleme olukorras, kus mitte keegi enam ei vastuta või et vastutab vaid KredExi juhataja, kelle nime meist enamik tõenäoliselt ei teagi. Aga tõe huvides olgu ka tema nimi nimetatud: ta on Andrus Treier. Ma arvan, et siiski majandus- ja kommunikatsiooniminister, kes siin selle arupärimise käsitlust rõõmsalt muiates on jälginud, vastutab ka. Ta peab vaatama, mis tema haldusalas toimub. Eelarvest on ju eraldatud 86 miljonit krooni ja praegu on suudetud ära näidata ainult 4,3 miljoni krooni väljamaksmine. Aasta viimasel kolmel kuul olevat plaanis veel 60 miljonit krooni välja maksta. See kõik näitab, et projekte, mis on lauale jõudnud ilma konkursita, on ülisuures mahus. 60 miljonit krooni ei ole isegi riigieelarvele mitte pisiku, selle eest saaks teha palju head, kui kõik oleks läbipaistev ja õiglane.

Teha nagu, et see pole meie kellegi asi, me küll jälgime ja muretseme, aga sõna ei võta – see oleks vale lähenemine. Nagu ütles riigikontrolör, toetusi jagavaid agentuure on juba küllaga. Selle agentuuri mõte ei saanud olla see, et rohelistele lähedal seisvad inimesed hakkavad teenima 600–1000 krooni tunnis. Mul ei ole midagi kõrgepalgaliste inimeste

vastu, aga sellised tunnitaksid ilma selge missioonita on ilmselgelt üle makstud ja tegelikult need mitte ainult ei näi ebaausad, vaid ongi ebaausad, sest inimesed on ju palgatud ilma konkursita.

Head kolleegid rohelisest erakonnast! Me tegelikult selle arupärimisega tulimegi teile appi. Me tulime ja aitasime näidata, kuidas te oma missiooni ja kaunist retoorikat räpaste tegudega määrite. Ja ma loodan, et te mitte ainult ei ründa sõnumitoojaid, vaid mõtlete ka selle peale, miks te sellises olukorras olete. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Nüüd palun kõnetooli lugupeetud riigikontrolöri!

Mihkel Oviir

Lugupeetud juhataja! Austatud arupärijad ja muud Riigikogu liikmed! Ma tahaksin ainult rõhutada mõnda probleemi. Siin vahepeal nagu kadus ka minul ots käest ära, kui ma mõnda ettekandjat kuulasin. Ma tahan öelda ühte: keegi ei ole siiani pannud kahtluse alla agentuuri loomise vajalikkust. Küsimus on pigem selles, kuidas seda agentuuri tööle rakendada. Me konstateerisime fakti, et kõik need ülesanded, mis on arvatud agentuuri tegevuse käivitamise eeldusteks, on täitmata. Ei ole esitatud tegevusprogrammi ega asutamisdokumente, hiljemalt 2010. aasta teise kvartali lõpuks pidi agentuur muutuma iseseisvaks jne.

Me ei ole puudutanud veel seda, mille kallal peaks see agentuur töötama hakkama, mis nende dokumentide sisu on. Minu arvates on väga hästi selle kaardistanud lugupeetud majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts. Tema lahel loal ma tsiteerin, mis see võiks olla. Esiteks, energia- ja kliimavaldkonda puutuv analüütiline tegevus. Siis energiasektori trendide analüüs. Energiasektori varustuskindluse analüüs. Elektritootmise viiside toetuste vajaduse ja ulatuse analüüs. Energiaauditite monitooring ja analüüs. Energiasektoris kasutatavate seadmete efektiivsuse analüüs. Säästva arengu alase tegevuse toetamise meetmete tulemuslikkuse analüüs ja monitooring. Taastuvenergiaalane tegevus. Jne, jne. Tähendab, majandusministril on täiesti olemas visioon, millega see agentuur peaks tegelema hakkama, ja

need on asjad, millele ma kirjutaksin kahe käega alla.

Ma jään ikkagi oma seisukoha juurde: toetuste jagamiseks veel ühte institutsiooni Eesti ei vaja. Kui lugupeetud minister suudaks mind ümber veenda, see oleks kena. Aga tuleb kaks asja lahus hoida. Me räägime siin agentuurist. Keegi ei ole seadnud kahtluse alla selle agentuuri vajalikkust, ükskõik, mis värvi te olete, rohelised, mustad või valged.

Ma mõtlesin ka, kas ma vastan ühele lugupeetud Strandbergi väitele minu poliitilise seotuse kohta. Ma ei tahaks otseselt, lugupeetud Strandberg, vastata, ma vastan ainult nii. Mitte ühelgi tingimusel, mitte mingil juhul ma ei võtaks Riigikontrolli tööle ei oma abikaasat, oma tütreid, oma väimehi, oma lapselapsi ega ühtki muud sugulast ega hõimlast, sest ma olen veendunud: ka Riigikontroll ei pea mitte ainult olema aus, vaid ta peab ka väljastpoolt paistma absoluutselt aus. Ma tänan tähelepanu eest! (Aplaus.)

Esimees Ene Ergma

Aitäh, lugupeetud riigikontrolör! Marek Strandberg, palun!

Marek Strandberg

Kuna mu nime mainiti, siis repliigi korras ma kinnitan riigikontrolörile, et mina ei ole Kliima- ja Energiaagentuuri tööle võtnud mitte ühtegi inimest ja mul puudub igasugune kokkupuude kõnealuse asutuse kaadripoliitika ja faktilise tegevusega. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Rohkem kõnesoove ei ole. Lõpetan läbirääkimised.

2. Arupärimine probleemide kohta seoses Tallinna–Kuressaare lennuliiniga (nr 469)

Esimees Ene Ergma

Läheme järgmise arupärimise juurde. Riigikogu liikmete Kalle Laaneti, Aivar Riisalu, Olga Sõtniku, Kadri Simsoni, Kalev Kallo, Mailis Repsi ja Ain Seppiku 2. augustil esitatud arupärimine probleemide kohta seoses Tallinna–Kuressaare lennuliiniga. Palun kõnepulti kolleeg Kalle Laaneti!

Kalle Laanet

Austatud juhataja! Hea minister! Ma usun, et me läheme edasi vähem emotsionaalse arupärimisega, kuigi minu jaoks on kindlasti siingi emotsionaalsust omajagu. Meie arupärimise sisu on järgmine. Saaremaa transpordikorralduse survegrupp – MTÜ Saaremaa Ettevõtjate Liit ja SA Saaremaa Turism – tegi 20. juulil käesoleval aastal avaliku pöördumise seoses probleemidega Tallinna–Kuressaare lennuliinil. Avalikus pöördumises viidatakse asjaolule, et 2008. aasta oktoobrist, st pärast seda, kui Tallinna–Kuressaare liinil asus opereerima Saare Maavalitsuse korraldatud hankekonkursi võitnud lennufirma Estonian Air, on lennuühenduse usaldusväärsus ja lendude tihedus varasemaga võrreldes vähenenud, kuid nii keskmine piletihind kui ka lennufirmale makstav dotatsioon on kasvanud. Saare Maavalitsuse statistika kohaselt oli eelmise vedaja ärajäänud reiside osakaal 2007. ja 2008. aastal 4–5% (siin ja edaspidi opereeritakse ainult doteeritud reisidesse puutuva statistikaga). Estonian Airi ärajäänud reiside osakaal oli esialgu ligikaudu sama suur, ent hakkas alates 2009. aasta novembrist kasvama ja moodustas 2010. aasta esimesel neljal kuul juba 18% (kui jätta arvestusest välja aprillikuus tuhapilvedest tingitud lennuseisaku tõttu ärajäänud lennud, siis 14%). Alates maist 2010, pärast teravat kriitikat on olukord siiski paranenud. Ärajäänud lennud kahjustavad aga ikkagi lennuliini usaldusväärsus. Saarlaste jaoks on oluline ka lendude tihedus, kohaliku kogukonna ja mujalt tulevate reisijate (ärireisijad, turistid) jaoks on oluline reiside toimumine seitsmel päeval nädalas ja kaks korda päevas.

Seoses eeltooduga on majandusministrile viis küsimust. Ma ei hakka neid ette lugema, sest ma usun, et härra minister, enne kui ta vastama hakkab, loeb küsimuse ette.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Kalle Laanet! Lugupeetud minister, palun nüüd vastata küsimustele!

Juhan Parts

Lugupeetud proua Riigikogu esimees! Riigikogu liikmed! Vastan küsimustele. Esimene küsimus: "Milline on teie üldine hinnang Tallinna–Kuressaare lennuliini kvaliteedile ja usaldusväärsele ning kas sellega võib rahul

olla?" Minu hinnang on selline, et loomulikult on taunitav ja ebameeldiv, kui kavandatud lennud jäävad toimumata või lükkuvad edasi. Oluline on teada, mis põhjusel see nii on. Kui lendude ärajäämisel või hilinemisel on seos ilmastikuoludega ja silmas peetakse lennuohutuse tagamise eesmärki, siis kindlasti võiks see olla mõistetav. Üldistatult on ministriumijaoks peamised probleemid seoses Tallinna–Kuressaare–Tallinna lennuliiniga olnud ilmastikuoludest tingitud reiside ärajäämine või hilinemine ja üheks põhjuseks on see, et maandumine Kuressaare lennujaama toimub visuaaltingimustes. Ma loodan, et selle aasta sees saab see probleem lahendatud. Nimelt peaks Kuressaare lennuväljale selle kvartali jooksul paigutatama ILS-süsteem, mis elektrooniliselt toetab lennukite maandumist, tagades täisohutuse ka ilmastikutingimustest sõltumata.

Tehnilistel põhjustel tegemata jäänud lende annaks vähendada, kui suurendada õhusõidukite arvu ja hankida rohkem varuosi kodulennujaama lattu. Loomulikult oleks see nii lennuettevõttele kui tellijale ka kulukam. Saare Maavalitsuse ja AS-i Estonian Air vaheline leping näeb ette, et kui vedaja osutatava teenuse kvaliteet on madalam turul väljakujunenud kvaliteeditasemest või tema teenuse hind on kõrgem turuhinnast, on tellijal õigus taotleda teenuse kvaliteedi või hinna vastavusse viimist teenuseturul pakutava tasemega. Seega on Saare Maavalitsusel lepingu kohaselt võimalik reageerida, kui lepingus viidatud olukord esineb.

Teine küsimus: "Kas teie hinnangul on Saare maavanem Tallinna ja Kuressaare vahelise lennuühenduse korraldamisega hakkama saanud?" Kui tutvuda lepinguga ning jälgida lennuliikluse kulgemist lähtuvalt ka Estonian Airi statistikast, selgub, et Saare maavanem on täitnud temale antud volitustest tulenevad kohustused. Probleemid, mis on tekkinud lendude ärajäämise või hilinemise tõttu, ei ole suures plaanis otseses seoses maavanema tegevuse või tegevusetusega.

Kolmas küsimus: "Kas Tallinna–Kuressaare lennuliinil on plaanis fikseerida kindel lennupileti hind?" Kehtiva Saare Maavalitsuse ja Estonian Airi vahel sõlmitud lepingu punktis 5.3.5 on toodud välja, et kulude põhjendatud kasvu korral on vedajal õigus nõuda toetuse ja piletihindade vastavat muutmist, esitades telli-

jale, s.o Saare Maavalitsusele põhjendatud taotluse koos tõenditega kulude kasvu kohta. Samas punktis on ka kirjas, et tellijal on õigus nõuda makstava toetuse vähendamist juhul, kui vähenevad teenuse osutamisega seotud kulutused, näiteks kütuse hind, lennujaamatasud. Leping annab võimaluse vajaduse korral piletihinna muuta. Hetkel doteerib riik 15 istekohta (15 istekohta igal lennul) ja hind on 252 krooni üks suund. Juhul kui kõik 15 doteeritud istekohta on välja müüdnud, tuleb reisijal, kes selle 15 sisse ei mahtunud, maksta kõrgemat piletihinna. Seega soodushind on fikseeritud, kuid ülejäänud kehtestab lennuettevõtja.

Järgmine küsimus: "Kas lennufirma Estonian Air on rikkunud Saare Maavalitsusega sõlmitud lepingut seoses suure ärajäänud lendude arvuga?" Ma korrigeeriksin ühte arusaamist ka arupärijate sissejuhatuses. Nimelt, vähemalt selle statistika järgi, mis on meil ministriumis – ma eeldan, et see on õige, see baseerub nii Estonian Airi kui ka Saare Maavalitsuse andmetel –, ei ole Estonian Airi ärajäänud lendude protsent suurem eelmise vedaja omast. Mis ei tähenda, et see protsent ei võiks olla veel väiksem. Estonian Airi koostatud statistikast järeldub, et suurem osa lendude ärajäämisest on tingitud ilmastikuoludest või tehnilistest rikestest.

Viimane küsimus: "Kas Majandus- ja Kommunikatsiooniministriumil on olemas analüüs Tallinna–Kuressaare liini lennuvajadustest või on see plaanis koostada?" Nagu me teame, on süsteem ikkagi niisugune, et hetkel korraldab lennuliiklust liinil Tallinn–Kuressaare–Tallinn Saare Maavalitsus. Majandusministriumil andmetel on Saare Maavalitsusel kavas teha analüüs, mis selgitaks lennuvajadust mainitud liinil. Lennuliini vajalikkusele viitab kindlasti ka reisijate arvu kasv, mitte ainult sellel aastal, vaid viimasel kahel-kolmel aastal on lennureisijate arv Kuressaare–Tallinna liinil kasvanud.

Esimees Ene Ergma

Aitäh, härra minister! Nüüd küsimused. Palun, kolleeg Kalle Laanet!

Kalle Laanet

Aitäh, austatud juhataja! Hea minister! Kõigepealt tänud sisuliste vastuste eest! Mul tekkis küsimus seoses sellega, kui te tsiteerisite

maavalitsuse ja Estonian Airi vahelise lepingu seda punkti, mis puudutab lepingu rikkumist, just nimelt hinnatemaatikat ja ärajäänud lendude osa. See on nii ujuv punkt, et sealt midagi, ütleme siis, vedaja kahjuks välja lugeda on suhteliselt keeruline, vähemalt mulle tundus niimoodi, kui ma teid kuulasin. Kas te ei arva, et maavalitsus oleks pidanud tegema tunduvalt rohkem eeltööd selleks, et leping oleks olnud tarbijasõbralikum, ehk vedaja oleks pidanud natuke rohkem pingutama, et täita inimeste ootusi?

Juhan Parts

Kindlasti oleks saanud seda lepingut paremini teha. Ma ei tea üldse ühtegi asja elus, mida ei annaks paremini teha. Kui te tahate, et ma ütleksin midagi kriitilist Saare Maavalitsuse kohta, siis selle ma jätan täna tegemata. Ma tean, et Saare Maavalitsus ei ole rahul selle olukorraga ja rahul ei ole ka lennuettevõtte Estonian Air. Ajakirjanduses on väga palju selliseid uudiseid, et lennud jäävad pidevalt ära. Statistika räägib sellest küll natuke leigemalt. Ma arvan, et mõlemal on piisavalt järelemõtlemise ruumi. Estonian Air sai ju selle doteeritud lepingu ikkagi riigihanke kaudu. Nii et küllap siis need lepingu põhitingimused tulenevad ka vastavatest riigihanke tingimustest – millised on võimalikud sanktsioonid, kui lennuteenuse kvaliteet mingil moel halveneb, lendude ärajäämise protsent kasvab või on hilinemisi, ja mis on need põhjused. Ma olen nõus selles suhtes, et kui anda siit puldist mingisuguseid juhtnööre, siis loomulikult tuleks rääkida ikkagi nendes kategooriates, kui me räägime teenuse kvaliteedist, siis ei ole mõtet rääkida abstraktsest teenuse kvaliteedist. Lennuteenuse kvaliteedi puhul on väga selged asjad, mis inimesi huvitavad, need on täpsus, regulaarsus ja loomulikult ka see, et ta kohale jõuab, aga sellest ei ole mõtet rääkida. Nii et selles mõttes peaks need asjad tunduvalt täpsemalt paika panema ja ma usun, et kindlasti on see õppetund Saare Maavalitsusele. Ma arvan, et ka Hiiu Maavalitsusele, seal korraldatakse analoogseid lende ja kindlasti on samasuguseid probleeme. Anname Saare Maavalitsusele edasi sõnumi, et tuleks üritada asja parandada.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Arvo Sarapuu!

Arvo Sarapuu

Aitäh, lugupeetud Riigikogu esimees! Austatud minister! Mina küll usun, et Saare Maavalitsus on piisavalt pädev neid asju korraldama. Aga siin võib olla hoopis teine olukord. Ma ütleksin nii, et mõnes mõttes on see olukord päris naljakas. Ma tean, seal on kokku lepitud graafik, et buss peab lennuki ära ootama, aga kunagi ei tea seda, kas lennuk ilmub või ei ilmu. Selle ümber on päris palju nalja saanud. Minu küsimus on aga sellega seotud, et järsku on maavalitsus päris keerulises olukorras, et näiteks kui tehagi uus konkurss, juhul kui see üldse võimalik on, siis polegi konkureerijaid. Võib-olla on tegemist niisuguse suhteliselt keeruka olukorraga, et ei saa uut konkurssi teha, pead olema rahul praeguse vedajaga. Või annab siin midagi ette võtta, mis teie hinnang on?

Juhan Parts

Aitäh! Kui ma õigesti mäletan, siis ka sellel Kuressaare–Tallinna liini konkursil oli ikkagi mitu osalist, viimasel konkursil. Selles osas on praktika näidanud, et siiski on osalejaid. Kui me vaatame veel mõnda väikesaart, siis kas või näiteks Ruhnule ja Kihnule on samuti teenuseid pakutud, need on küll natuke erinevat laadi teenused, natuke spetsiifilisemad kui see regulaarne Kuressaare–Tallinna reis, aga ka seal on mitmeid pakkujaid. Ma arvan, et see võib olla võimalik, iseasi, kui palju see maksab. Rääkida uuest konkursist, kui Saare Maavalitsus ei leia õiguslikku alust, saab aga ikka siis, kui see leping on oma aja täis teeninud. Ma arvan, et maavalitsusel on kindlasti võimalused olemasoleva teenuse üle vedajaga rohkem kõnelda. Ma tean, siin on olnud väga palju juttu lennugraafikutest, sellest, kas need hommikused ja õhtused lennud ikka lähevad õigel ajal. Ma küll loodan, et sellise asjaga – ma tahaksin selles asjas härra Sarapuuga väga nõustuda – saab üks maavalitsus hakkama. Kui me peaks nüüd ka selle võtma Tallinna enda kätte korraldada, mida me tegime näiteks Ruhnulaevaliini puhul, siis see oleks küll kurb. Loodame väga, et Saare Maavalitsus saab nende mõistlike rahaliste toetustega, mida me eelarvest pakume, sellise asjaga ikkagi hakkama. Tõepoolest, see toetus on ju ennekõike mõeldud selleks, et just nimelt saare elanike vajadused oleksid rahuldatud. Selle tõttu on ka

kasutusel skeem, et mitte kõik istekohad ei ole doteeritavad, ja see sõltub jällegi vajadusest jne.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Ain Seppik!

Ain Seppik

Aitäh, lugupeetud esimees! Lugupeetud minister! Ma muidugi nõustun teiega, et reformierakondlastest Saare ja Hiiu maavanem ei saa lihtsalt transpordi korraldamisega hakkama, piisab sellest, kui lugeda nende maakondade ajalehti. Aga minu küsimus on pigem selles, et kuna Estonian Air on nüüd riigi omandis, kas siis võib oodata – mina loen ajalehti, informatsioon tuleb mulle ainult sealt –, et lennuliiklus saartega oluliselt paraneb? Või on ikka kõik kinni Saare ja Hiiu maavanemas?

Juhan Parts

Aitäh! Ma kasutan võimalust ja ütlen, et see informatsioon – ma ei tea, millist ajalehte te lugesite, neid on ju rohkem kui üks – ei vasta tõele. Lepingud, mis valitsus on sõlminud SAS-iga, jõustuvad ikkagi siis, kui Riigikogu kiidab need heaks. Teil tuleb jällegi otsustada selle küsimuse üle, tõsi küll, jaa-ei vormis.

Ma arvan, et selline doteeritud lennuühendus saartega on minu arvates hästi vajalik, keegi ei kahtlegi selles, et see peab olema ja et see peab olema pidev. Kuigi, ma pean ütleva, on ka selliseid arvamusi, et Saaremaaga peaks olema võimalik korraldada see ühendus täielikult kommertsalustel. Teisisõnu, ei ole vaja, et osa pileteid on odavamad. Ma ei arva, et see mõistlik on, mingi osa peab olema ja see peaks jääma kehtima umbes analoogsel põhimõttel. Estonian Airi aktsionäride koosseis ei peaks mõjutama selliste teenuste korraldamist ja me ei peaks mingil juhul andma ka siin eeliseid, kui Estonian Air saab 90% ulatuses riigi omandiks. Siin me peame ikkagi arvestama, et lennutegevõtted peavad omavahel konkureerima. Nii et jah, härra Seppik, teil oli õigus, aga ma ei ütle, milles.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra minister! Avame nüüd läbirääkimiste voo. Ma palun kõnepulti kolleeg Kalle Laaneti!

Kalle Laanet

Austatud juhataja! Hea minister! Jah, te ei ole selle teema puhul vist tõesti kõige õigem adressaat, majandusministrina te ei peaks selle kohta aru andma. Aga kui maavalitsejate käest ausalt öeldes vastuseid ei saa, siis Riigikogu liikmel on kõige lihtsam ja otstarbekam küsida aru ministrilt, see paneb maavalitsuse töötajad jooksuma. Sest paraku on olnud nii, et kui Saaremaal on järjekordselt tekkinud probleem mõne lennu ärajäämise või hilinemisega, siis maavalitsus ütleb alati, et probleeme ei ole, kõik on väga hästi, suurepärane, väga head partnerid on. Ja ma siiralt ei saa aru, kelle või mille huve eesotsas maavanemaga kaitstakse. Kas kaitstakse nende inimeste huve, kes tegelikult peaksid olema konkreetsel kellaajal konkreetses kohas, kas Saaremaal või Tallinnas, või kaitstakse konkreetselt ühe eraettevõtte huve?

Kõige naljakam selle asja juures oli see, et kui 8. septembril toimus Kuressaare Linnavalitsuses osapoolte kokkusaamine, siis Estonian Airi esindaja ütles, et kevadest alates on olnud kaks eriti positiivset sündmust, esiteks on reisijate arv kasvanud ja teiseks on nad vastanud ettevõtjate ühispöördumisele. Ma ei kujuta ette, miks need peaksid olema tarbija jaoks väga positiivsed sündmused, kui kõik muu on jäänud samaks. Võib-olla vähemal määral on lendude ärajäämisi, aga kindlus ju puudub! Ütlen ausalt, et mina sõidaksin hea meelega esmaspäeva hommikul Kuressaarest Tallinna tööle ja reedel Tallinnast tagasi lennukiga, aga ma ei tea kunagi, millal see lennuk lendab või millal ta ei lenda. Ja katsu sa siis seletada oma kurjale ülemusele fraktsioonist, Ainile, kes ütleb, et Kalle, sa oled jälle hiljaks jäänud või ei ole kohale jõudnud.

Tõesti, augustis kasvas lennureisijate arv 23% ja loomulikult, mida rohkem lennureisijate arv kasvab, seda odavamaks peaks teoreetiliselt minema ka lennupilet ja vähenema lennufirma kulud. Ja kui lennufirma koostöös lennujaamaga, ma pean silmas just Kuressaare lennuvälja, kiiremas korras saavad täppismaandumiseks vajalikud elektroonilised seadmed, siis loodetavasti kasvab ka see lennukindlus.

Ma rääkisin eelmisel korral härra ministrile kommunikatsioonist. Ma arvan, et väga paljus on ka selle probleemi sisu kommunikatsioonist.

Ma ei saanud kuidagi aru, kui ajalehes väideti, et kui 15 piletit on ostetud, siis piletihind kasvab. Ma mõtlesin, loogiliselt võttes on ju nii, et kui ostetakse rohkem pileteid, siis peaks pileti hind odavamaks minema. Aga nüüd selgub, et 15 kohta on doteeritud, ja sellepärast hakkab hind pärast kasvama. Lugada ei ole seda küll mitte kusagilt olnud. Kui see oleks kusagil avalikkuses välja öeldud, et 15 kohta on doteeritud, olge nobedad ja jookske kähku oma pileteid ostma, siis oleks see minu arvates päris hea turundusnipp, aga millegipärast ei ole seda ära kasutatud.

Aga lõpetuseks ma küll väga loodan, et tulevikus saab lennukindlus olema parem, olgu see vedaja siis Estonian Air või mis iganes lennufirma, ja et maavanem pöörab oma näo ka tarbijate poole, sest see on eriti tähtis. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Kalle Laanet! Rohkem kõnesoove ei ole. Lõpetan läbirääkimised.

3. Arupärimine Kauksi–Vasknarva maantee olukorra kohta (nr 479)

Esimees Ene Ergma

Järgmine arupärimine on Riigikogu liikmete Valeri Korbi, Tiit Kuusmiku, Lembit Kaljuvee ja Eldar Efendijevi 2. augustil esitatud arupärimine Kauksi–Vasknarva maantee olukorra kohta. Palun kolleeg Valeri Korbi kõnepulti!

Valeri Korb

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Meie arupärimine on suunatud härra Juhan Partsile, majandus- ja kommunikatsiooniministrile. Arupärimise teema on Kauksi–Vasknarva maantee olukord. Vasknarva on küla Ida-Viru maakonnas Alajõe vallas Narva jõe lähte vasakul kaldal. Küla tekkis 14. sajandil Vana-Liivimaa kirdepiirile rajatud ordulinnuse juurde. Praegu on Vasknarva külas paadisadam, piirivalvekordon, kalmistu, nunnaklooster ja Vasknarva Ilja Prohveti apostlik-õigeusu kirik. Põhilised tegevusalad on seotud turismiga ja kalapüügiga. Vaatamisväärsuseks on Vasknarva kindluse varemed. Leiame, et Vasknarva on riigile strateegiliselt väga tähtis koht, kuid Vasknarva külla pääsemiseks on ainult kaks

teed ning mõlemad on küllaltki kehvas seisus. Kauksi–Vasknarva ja Karjamaa–Vasknarva vaheline tee on ehitatud 20. sajandi alguses, kruusatee on ehitatud risti teega olevatele paikidele, mis on omakorda kaetud kruusaga.

Mõni aeg tagasi oli ajalehes Põhjarannik artikkel "Alajõe ja Illuka elanikud nurisevad kehvade teeolude pärast", kus Vasknarva elanikud räägivad teede olukorrast. Artikli viimases lõigus on juttu sellest, et 2009. ja 2010. aastal, kui Tallinna–Narva maantee Jõhvi–Kukuruse lõigul algavad suured ehitustööd, saadakse vanast teekattest arvatavasti palju asfaldipuru, millega on kavas korda teha Alajõe ja Illuka valla riigile kuuluvad kruusateed, mille seisund pole praegu rahuldav, sest pärast igat autot on mõned minutid üleval tolmupily, mis läheb nii silma kui ka hingamisorganitesse. Sellel suvel oli päris palju jalgratastega reisi- jaid, kes kannatavad samuti selle tolmu käes. Alajõe valla elanikud, kelle elamud jäävad Kauksi–Vasknarva maantee äärde, on kirjutanud juba mitmeid avaldusi selle kohta, et ei saa isegi oma maja hoovis ega õues korralikult viibida.

Meil on härra ministrile kolm küsimust. Esiteks, millal on plaanis alustada Alajõe vallas Kauksi–Vasknarva maantee remonti ja tolmuvaba katte paigaldamist? Teiseks, kas ettevalmistustööd on juba alanud? Kolmas küsimus: kas Kauksi–Vasknarva maantee remontimist ja tolmuvaba katte paigaldamist planeeritakse teha riigi või eurofondide raha eest?

Esimees Ene Ergma

Aitäh, kolleeg Valeri Korb! Palun, lugupeetud minister, kõnepulti!

Juhan Parts

Lugupeetud Riigikogu esimees! Lugupeetud arupärijad, Riigikogu liikmed! Ma vastan kolmele küsimusele korraga.

Maanteeametil on juba 2000. aastal koostatud Ida-Viru kruusateede katete ehituseks pingerida, mille alusel tehakse objektide valik. Valiku peamine kriteerium on liiklussagedus. Täna pöevä seisuga on Ida-Viru maakonnas prioriteetide pingereas esikohal riigimaantee number 32, Jõhvi–Vasknarva, ja järgmisena riigimaantee 13111, Kauksi–Vasknarva kilomeetrite vahemikus 17,3–21 ja 21,6–29,6. Need maanteed on olulised nii kaitseotstarbe-

lises kui ka Peipsi põhjaranniku turismi arendamise mõttes. Kavandatud tegevused sealse piirkonnas on kooskõlastatud nii Ida-Viru Maavalitsuse kui ka kohalike omavalitsustega ning omavalitsusi on olukorraga kursis hoitud.

Riigimaanteel Kauksi–Vasknarva, mille kohta te olete küsinud, alustati juba 2006. aastal ettevalmistustöid katte ehitamiseks kruusateele. On rajatud ja puhastatud piki- ja ristkraavid, vahetatud välja truubid, taastatud kruusakatet. 2003. aastal ehitati ka Remniku küla vahelisele teele, mis on selleksaamal Kauksi–Vasknarva teelõigul, tolmuva kate ning tehti Kauksi–Karjamaa teelõigul korduspindamine. Aastail 2005–2008 koostati Smolnitsa küla ja Vasknarva teeristi vahelise kruusatee remondi projektdokumentatsioon ning vastavalt sellele dokumentatsioonile puhastati vee äravoolu tagamiseks teeäärseid pikikraave 13 km ja ristikraave 1 km. Tehti metsa- ja võsaraiet, vahetati välja truubid, taastati kruuskatet, tehti raadamistöid piki- ja külgnähtavuse parandamiseks. Tallinna ja Narva vahelise riigimaantee Kukruse–Jõhvi lõigu rekonstrueerimisel oli esialgu ette nähtud kasutada objektilt saadavat freesipuru Ida-Viru maakonna riigimaanteed kruusateede tolmuvaabaks tegemiseks. Kuid ehituse käigus kasutati freesipuru ära sama objekti tarbeks, mistõttu ei olnud võimalik seda kruusateede tolmuvaabaks muutmiseks kasutada. Kehtiva tehoiukava 2010–2013 kohaselt on Ida-Viru maakonnas kruusateede katte ehitus kavandatud järgmiselt: nagu ma juba ütlesin, Jõhvi–Vasknarva, mis on tänaseks ka tehtud, ja riigimaantee Kauksi–Vasknarva, kus see töö on praegu planeeritud aastateks 2011 ja 2012.

Minu poolt kõik.

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Teile on ka küsimusi. Palun, kolleeg Toivo Tootsen!

Toivo Tootsen

Aitäh! Lugupeetud minister! Te ütlesite, et selle pingerea koostamisel on aluseks liiklussagedus. Kas te ise peate seda samuti kõige tähtsamaks näitajaks? Kas mõned muud argumentid ja asjaolud võiksid ka arvesse tulla ja mõni asi tõstetakse pingereas ettepoole, juhul kui seda nõuavad näiteks kas või kaitseolud või inimeste tervis, heaolu või mis iganes?

Juhan Parts

Ma ütlesin, et liiklussagedus on see põhiline, teatud mõttes universaalne kriteerium, mis näitab, kui palju seda teed tegelikult kasutatakse. Minu kogemus ütleb ka, et Eestis võib olla kohti, kus ühe või teise tee olulisus võib sõltuda muudest asjaoludest. Kui me mõtleme aga ikkagi mustkatte panemist kruusateede peale, siis see on suhteliselt kapitaalne teeremont. Ma usun, et see eeldab jällegi ka liiklussagedust. Meil ei ole mõtet panna mingile teejupile mustkatet, olgu see natuke kõvem või pehmem mustkate, olukorras, kus seal keegi ei sõida. Ma arvan, et see teeb kõiki kadedaks seal, kus tolmuteid on jätkuvalt palju.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Eldar Efendijev!

Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Austatud minister! Praegu on remonditud umbes 10 km teed ja see on tõesti hästi remonditud jupp. Aga te vist teate, et kõige halvemas olukorras on teosa, mis läheb Vasknarvast Jõhvi poole. Seal on kõige halvem tee ja see amortiseerub praegu väga kiiresti. Ma just laupäeval sõitsin seda teed mööda ja võin ütelda, et kevadel laguneb see osa, mis on Vasknarva juures, üldse ära. Kuidas kavatakse seda teed edaspidi remontida? Võib-olla oleks otstarbekam alustada nüüd Vasknarvast?

Juhan Parts

Aitäh! Mina sattusin viimati sinna kanti, kui mälu mind ei peta, 2006.–2007. aastal. Seetõttu on mul on väga raske vahetada teiega selle kandi teedel sõitmise kogemusi, sest elu muutub. Aga ma saan tugineda oma kaastöötajate informatsioonile ja võin vastata sellele küsimusele niimoodi, et riigimaanteed hoolde töid teeb AS Lemminkäinen, loomulikult regionaalse maanteeameti järelevalve all. Vastavalt sõlmitud hooldelepingutele tagatakse ööpäev läbi ohutud ja normaalsed sõidutingimused vastavalt teeseisundi nõuetele, sõltumata sellest, mida kevad või sügis või talv ühe või teise teega teeb. Nii et vastus sellise tee puhul, millega on midagi juhtunud, kus midagi laguneb, on see, et ta peab vastama teeseisundi nõuetele.

Teie arupärimise põhiküsimus oli, kas tolmustele teedele pannakse peale mustkate, mis nõuab natuke kapitaalsemat remonditööd. Kui seda teha, siis oleks loogiline tee mingist punktist A punktini B ära teha, kui me räägime sellest Kauksi ja Vasknarva vahelisest teelõigust.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra minister! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata.

4. Arupärimine gaasifirma põhivõrgu riigistamise kohta (nr 481)

Esimees Ene Ergma

Läheme järgmise arupärimise juurde. Riigikogu liikmete Kalev Kallo, Kalle Laaneti, Mailis Repsi, Toivo Tootseni, Valeri Korbi, Enn Eesmaa, Eldar Efendijevi, Nelli Privalova, Vladimir Velmani, Olga Sõtniku, Nikolai Põdramägi, Rein Ratase, Evelyn Sepa, Marika Tuusi ja Tiit Kuusmiku 2. augustil s.a esitatud arupärimine gaasifirma põhivõrgu riigistamise kohta. Ma palun kõnepulti kolleeg Kalev Kallo!

Kalev Kallo

Austatud eesistuja! Härra minister! Lugupeetud kolleegid! Peaminister Andrus Ansipi suu läbi tuli keset kõige kuumemat suveaega nagu välk selgest taevast, aga seda suvel ikka juhtub, valitsusliidu kavatsus riigistada gaasifirma Eesti Gaas põhivõrk. Me oleme nende aastate jooksul tänaste valitsuskoalitsioonipartnerite suust, nende juhtide suust kuulnud majanduse kohta küll igasuguseid mõtteid, aga refrään on alati olnud põhiliselt üks – see on kõlanud nii, et riik on halb peremees. Ja seda suurema üllatusena see kavatsus meile tuli. Põhjendusi tuuakse mitmeid, nagu gaasi müügi ja gaasi transpordi lahutamise ning uute gaasimüüjate turule tulemise soodustamine. Tollase informatsiooni järgi, mida ajakirjandusest lugeda võib, oli arvatud, et torud võiks ülevõtta 600–700 miljoni krooni eest. Samas arvab tänane torude omanik, et tema varandus on väärt 4–5 miljardit Eesti krooni. Nagu näeme, on tegemist seitsmekordse hinnavahega. Kindlasti on tegemist esmaste reaktsioonidega ja läbirääkimiste käigus on võimalik üksteisele

lähemale jõuda, aga sama kindel võib olla, et alla miljardi see summa vist ei jää. Samas on ju teada, et gaasi müüvad ja gaasivõrgu ülekande- ja jaotusteenust osutavad meil eraldi juriidilised isikud. Gaasivõrgu ülekande- ja jaotusteenust osutab juriidiliselt iseseisev ettevõtte AS Eesti Gaasi Võrguteenus. AS Eesti Gaasi Võrguteenus, toimides gaasivõrgu haldurina, lähtub oma tegevuses Euroopa Liidu regulatsioonist, täidab Euroopa Liidu määrusi ja direktiive ning Eesti Vabariigi õigusakte nii gaasituru arendamisel kui ka gaasivõrgule vaba juurdepääsu tagamisel. Kõik turu osalised, tarnijad, müüjad ja tarbijad, ostavad temalt võrguteenust võrdsetel alustel, vastavalt maagaasiseadusele. Vastavalt samale maagaasiseadusele on maagaasiturug Eesti alates 1. juulist 2007 avatud. Tahtmatult tekib küsimus, milles on *point*. Meil on veel mitu küsimust, mis me siis alljärgnevalt esitame.

Esimene. Näeme, et riigi poolt arvatud ja võrguomaniku poolt pakutud hindade vahe on piisavalt suur. Siit küsimus: kui riigile sobivas hinnas kokku ei lepita, kas riik läheb siis sundvõõrandamisele? Teiseks, millest tuleneb võõrandamise soov? Euroopa Liidu maagaasidirektiiv ei nõua, et Eestis tuleks gaasi müügiga tegeleva firma ja gaasi transpordiga tegeleva firma omanikud lahutada, ja AS Eesti Gaasi Võrguteenus on ju kohustatud kindlustama vaba ligipääsu kõigile turule tulla soovijatele. Kolmandaks. Teame, et kohe pärast eraldamist Eesti Energiast tõstis võrguteenust osutav firma Elering ligi 20% võrguteenuse tasu, täpsemalt oli see vist 17%, mida tundsid kõik kodanikud oma elektriarvet tasudes. Kas riigil on tulnud soov tõsta ka võrguteenuse tasusid? Ja neljandaks. Kas tingimustes, kus riik on teinud valusaid löikeid ühiskonna kõige nõrgemate, laste ja vanurite osas, viidates ikka raskele ajale ja rahapuudusele, on nüüd esimene prioriteet kulutada raha gaasijaotusvõrkude riigistamisele? Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Kalev Kallo! Lugupeetud majandus- ja kommunikatsiooniminister, palun kõnepulti!

Juhan Parts

Lugupeetud Riigikogu esimees! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Ma vastan teie küsi-

mustele ükshaaval, kuid sissejuhatuseks tahan öelda, et ei ole kujundanud selles küsimuses lõplikku seisukohta. Me viime praegu läbi – meie all ma mõtlen majandusministeeriumi – põhjalikku analüüsi, mis tuleneb kahest põhjusest.

Esiteks, Euroopa Liidu gaasituru direktiiv ja selle rakendamise detailsemad küsimused Eestis, sealhulgas kindlasti maagaasi ülekandevõrgu võimaliku eraldamise õiguse õiguslikud ja praktilised aspektid, plussid ja miinused.

Teine argument, miks me kindlasti seda analüüsi teeme, mida me peame silmas, on muidugi täiesti ebanormaalne olukord Eesti gaasiturul. Nimelt on reaalne olukord selline, et Eestisse imporditava gaasi hind on oluliselt kõrgem mitmetesse teistesse Euroopa riikidesse imporditava gaasi hinnast ja sealhulgas ka Euroopa Liidu keskmisest. Ja selles olukorras meie põhiline gaasiettevõtte ei näita üles mitte niivõrd jõuetust, kuivõrd võimetust pidada Eesti tarbijate huvides läbirääkimisi, mis arvestaksid gaasi maailmaturu hindu. See ei ole käsitletav mingisuguse süüdistuse ega kriitikana, vaid see on konstateering. Teisisõnu, seda analüüsi läbi viies peame küsima, kus need eesmärgid pörkuvad, tulenevalt Euroopa Liidu uuest maagaasi direktiivist ja tänasest tarbijate olukorrast, ja kas me siis midagi teha ei saa, et olukorda gaasiturul normaliseerida.

Mõnedest aspektidest siis veel allpool.

Esimene küsimus: "Näeme, et riigi poolt arvatud ja võrguomanike poolt pakutud hindade vahe on piisavalt suur, siit küsimus: kui riigile sobivas hinnas kokku ei lepita, kas riik läheb siis sundvõõrandamisele?" Nagu ma eespool ütlesin, ei saa selliste järeldustega sündmustest ette rutata. Kui Eesti otsustab oma siseriiklikus õiguses kehtestada gaasi ülekandevõrgu omandilise eraldamise nõude, siis on põhimõtteliselt mitmeid viise, kuidas seda nõuet täita. Võrguomanikuks ei pea tingimata olema riik või riigi omanduses olev äriühing. Ka see võimalus vajab muidugi läbikaalumist, aga omandilise eraldamise nõude laiem eesmärk on luua paremad eeldused konkurentsi tekkeks gaasiturul. Sellest vaatepunktist lähtuvalt on oluline pigem see, et gaasi ülekandevõrgu omanik oleks turuosalistest sõltumatu ja kohtleks neid võrdselt, kuid see ei pea tingimata tähendama riigi omandit.

Teine küsimus: "Millest tuleneb võõrandamise soov, sest Euroopa Liidu maagaasi direktiiv ei nõua, et Eestis tuleks teostada gaasi müüjaga tegeleva firma ja gaasi transpordiga tegeleva firma omanike lahutamine, ja AS EG võrguteenus on kohustatud kindlustama vaba ligipääsu kõigile turule tulla soovijatele?" Eesti taotles maagaasi ühiseeskirju käsitleva Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi nr 73/2009. aastast menetlemisel erandit ülekandesüsteemi halduri omandilise eraldamise suhtes. Lähtuvalt meie positsioonist sätestab sellesama direktiivi artikli 49 lõike 1 punkt 3, et Eestile ei kohaldata direktiivi artikleid 4, 9, 37 ja/või 38, kuni mis tahes Balti riik või Soome on otseselt ühendatud muu liikmesriigi kui Eesti, Läti, Leedu ja Soome ühendatud maagaasivõrgu. Samas ei ole see erand Eestile keelava iseloomuga. Erandi olemasolu on seega võimalus, mida Eesti võib kasutada, kuid ei pea kasutama. Kui seadusandja peab seda otstarbekaks, võib Eestis seadusega sätestada direktiivi omadega analoogsed normid. Ja sellest kaalutlusest lähtudes me praegu analüüsi teemegi.

Arutelu selle üle, kas maagaasi ülekandevõrgu eraldamine võiks siiski olla tarvilik, on tingitud sellest, et olukord gaasimajanduses on erandi taotlemise ajaga võrreldes muutumas. Ma rääkisin hinna näitest kui heast katalüsaatorist. Kuid tollal, kui me seda direktiivi Euroopas arutasime, oli peamine argument erandi vajalikkuse tõestamiseks olukord, kus meil olid ühendused ainult Venemaa süsteemiga (ka läbi Läti), st üks tarnija, kes on turgu valitsevas seisus olev vertikaalselt integreeritud gaasiimportija ja -müüja. Täna on olukord muutunud või muutumas nii globaalselt kui meie regionis. Tänu veeldatud maagaasi valdkonna ning ka kildagaasi ammutamise kiirele arengule maailmas on viimase viie aasta jooksul loodud paljudes piirkondades reaalne alternatiiv maagaasile ning seetõttu on mitmel pool tekkinud hinnasurve olemasolevale gaasivarustussüsteemile, kus gaas tuleb mööda torusid, tavaliselt ida poolt. Eestis see paraku veel nii ei ole, mistõttu tänane olukord Eesti gaasiturul ei ole kindlasti rahuldav ja tuleks astuda samme selle parandamiseks. Pean silmas seda, et monopoolse pakkuja kehtestatud maagaasihind on Eestis kõrgem kui Saksamaal. Sellistes oludes ei ole gaas meile energiaallikana kindlasti turvaline valik, mille kasutamisega me

saaksime strateegiliselt arvestada. Õigupoolest olemegi seda juba väga konsensuslikult nii või teisiti otsustanud, sõltumata sellest hinna omapärast, kui tagasihoidlikult väljenduda. Oma energeetika arengukavades ei ole me gaasi osakaalu suurendamist mitte mingil juhul võimalikuks pidanud. See ei tähenda aga, et me ei võiks otsida lahendusi, me võiksime rohkem gaasi kasutada, aga me saame seda teha ainult olukorras, kus me ei sea ennast sõltuvusse ühest monopoolsest gaasitarnijast ja kogu sellega seotud infrastruktuurist.

Kui vaadata meie lähipiirkonda ehk Soomet, Lätit ja Leedut, siis võib pidada tõenäoliseks, et siia piirkonda ehitatakse üks veeldatud gaasi impordi terminal. See koos uute riikidevaheliste ühenduste rajamisega on võetud eesmärgiks Balti energiaturgude ühendamise plaanis, mis allkirjastati Euroopa Komisjoni presidendi ja üheksa Läänemere maa peaministri poolt 2009. aasta juunis, et arendada ja integreerida regiooni energiaturgu. Selle koostöö raames on moodustatud eraldi töörühmad, mis tegelevad ka alternatiivsete gaasiallikate majandusliku tasuvuse ja tehnilise teostatavuse küsimustega, mitte ainult veeldatud maagaasiga, millest me oleme rääkinud, vaid ka alternatiivsete infrastruktuuride rajamisega, et saavutada tegelik sõltumatus tänasest olukorrast. See töö on pooleli.

On selge, et uued tarnijad ja ühendused lõhuksid Gazpromi hinnamonopoli ning tagaksid tulevikus tarbijatele parema hinna ja suurema varustuskindluse. Nende projektide realiseerimise eelduseks on aga gaasituru kujundamine avatud konkurentsi turuks, ja just sellises kontekstis tuleb vaadelda ka gaasi ülekandevõrgu võimalikku eraldamist. Seejuures võib osaliselt olla tegemist nn muna-kana tüüpi probleemiga ehk alternatiivse tarneallika tekkimise eelduseks on garanteeritud ja takistuseta juurdepääs turule, mille kindlustamise üks võimalus on ülekandevõrgustiku omandiline eraldamine, ilma seda tegemata ei pruugi alternatiivset pakkumist tekkida.

Viimasena juhin tähelepanu, et küsimus ei ole üksnes selles, kas kasutada võrke mõnda turuosalist diskrimineerival viisil. Kõnealuse Euroopa Liidu direktiivi preambul ütleb, et kui võrke ei eraldata tegelikult tootmis- ja tarne-tegevusest (juriidiline termin "tegelik eraldamine"), siis on oht, et võrke mitte üksnes ei

kasutada diskrimineerival viisil, vaid vertikaalselt integreeritud ettevõtetal puudub ka stiimul oma võrkudesse piisavalt investeerida. See on aga väga oluline uute välisühenduste, näiteks ka Eestit ja Soomet ühendava Baltic Connectori rajamisel.

Kolmas küsimus: "Teame, et kohe pärast eraldamist Eesti Energiast tõstis võrguteenust osutav firma Elering 20% võrguteenuste tasu, mida tundsid kõik kodanikud oma elektriarvet tasudes. Kas riigil on tulnud soov tõsta ka gaasi võrguteenuse tasusid?" Ei tea te midagi, on vastus. Ei vasta tõele. Kindlasti puudub riigil soov tõsta ilma põhjusega mis tahes võrguteenuse tasu. Ja kuigi see pole selle arupärimise põhiteema, lükkan ümber küsimuse, mis on esitatud justkui teave, nagu oleks Eleringi võrgutasude kasv keskmiselt 2-3 senti kilovatt-tunni eest olnud seotud sellega, et aasta algusest alates sai Eleringist riigi äriühing. Tuletan ühtlasi meelde, et elektrituruseaduse kohaselt kuulub võrguteenuse tasude koostööstamine Konkurentsiameti pädevusse, kes tegutseb sõltumatu regulaatorina ja võtab tasude suurust koostööstades arvesse üksnes põhjendatud kulusid. Eleringi võrgutasude kasv on seotud investeringutega elektrisüsteemi arendamisse, seejuures vähenevad Eleringi tegevuskulud 2010. aastal planeerituga võrreldes 72 miljonit krooni. Võrgutasude suurendamise üheks põhjuseks on elektri ülekandemahtude järsk vähenemine Konkurentsiameti 2007. aasta sügisel tehtud prognoosiga võrreldes. Suurimad eelseisvad investeringud on Estlink 2, maksumus üle 2 miljardi krooni, ühe avariireservjaama ehitamine elektrisüsteemi toimimise tagamiseks erakorralistes olukordades ja Estlink 1 väljaostmine. Paremad ühendused võimaldavad edaspidi pidurdada hinnatõusu seni piiratud likviidsusega Balti elektriturul.

Neljäs küsimus: "Kas tingimustes, kus riik on teinud valusaid lõikeid ühiskonna kõige nõrgemate, laste ja vanurite osas, ikka viidates raskele ajale ja rahapuudusele, on nüüd esimene prioriteet kulutada raha gaasijaotusvõrkude riigistamisele?" Ei eksisteeri mitte mingisugust plaani kulutada asjatult raha. Ma usun, et riik võtab gaasivõrgu eraldamise ette vaid juhul, kui tegemist on strateegiliselt tasuva ettevõtmisega ja me oleme läbi kaalunud kõik plussid ja miinused. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, lugupeetud minister! Teile on ka küsimusi. Palun, kolleeg Eldar Efendijev!

Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Austatud minister! Oma küsimusega tahaksin täpsustada, millal on plaanis ja kas üldse on täpselt paika pandud see eksperdirühma otsuse langetamine või ministeeriumi otsuse langetamine, kas see on sel aastal või läheb tulevikku?

Juhan Parts

Aitäh! Ma väga loodan, et me saame mingi aruande sellisele tasemele, et me võime viia selle valitsuskabinetti ja vajaduse korral kindlasti ka laiemalt tutvustada. Ma väga loodan, et me suudame seda selle aasta jooksul teha, aga kindlasti on ka oluline, et me kaalume kõiki aspekte, mida ma eespool nimetasin. Küsimus ei ole ju ainult selles, mis meediast läbi käis, mis oli selline südasuvine müra, kus üks ütles, et hind on selline, ja teine ütles, et hind on näed selline. See on kindlasti liiga pinnapealne temaatika sellise otsuse langetamiseks ja õige viisi valimiseks. Aga ma tõesti loodan, et me n-ö esialgse nägemuse, mille järgi võiks tegutseda, suudame selle aastanumbri sees valitsusele esitada.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Ain Seppik!

Ain Seppik

Aitäh, lugupeetud esimees! Lugupeetud minister! Ma saan aru, et teid kannustavad õilsad eesmärgid ja et gaasi hind peaks selle tulemusel ju langema, mitte nii nagu elektriga, kus seoses turu avanemisega läks teistpidi. Aga minu küsimus on, et kas selle ostu puhul kavatsetakse see küsimus, kui plaan on juba konkretiseeritud, tuua ka Riigikokku, nagu tehakse teiste selliste suurte ostude puhul, kas või jah või ei ütlemiseks.

Juhan Parts

Kindlasti on vastus jaatav. Veel kord, me ei räägi mingisugusest sundvõõrandamisest või muudest siltidest, mida tavaliselt armastatakse kleepida, vaid esimeses faasis me räägime n-ö Euroopa gaasituru korraldamise ühtse kokkuleppe toomisest Eesti seadusandluse ja siis

selle rakendamisest. Sõltuvalt sellest seadusandlusest ühel või teisel moel ta Riigikogu saali tuleb, seda otsustab Riigikogu. See seadus võib ette näha ühte või teist viisi, kuidas seda korraldada. Ma ei tea, kas sellest tulenevalt peab seal mingeid täitmise otsuseid olema, eks seda näitab tulevik.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra minister! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Palun, kolleeg Aivar Riisalu! Kaheksa minutit.

Aivar Riisalu

Hea juhataja! Head kolleegid! Hea minister! Gaasiproblemaatika päevakorrale kerkimine suvel oli üsna-üsna kummaline. Minule tundus esimeses lähenduses, et valimised on alanud, leiti vene nimega Igor Gazprom Gräzin, kes asus usinasti erastama gaasivõrku ja võitlema Eesti rahva gaasihindade eest. Mis oleks parem kui vene nimega mees võitlemas Eesti rahva madala gaasihinna eest ja võitlemas Gazpromiga? Kahjuks tuleb tunnistada vana tõde, et infrastruktuuri, ei raudteed, ei gaasitorusid ja veel väga paljusid asju ei olekski omal ajal tohtinud erastada. Aga see on tagantjärele tarkus, mis teatavasti on täppisteadus. Nüüd keerutas Igor Gazprom üles hirmsama vile. Inimesed vaatavad, et ohhoo, päästingel tuleb, aga tegelikult ju ilmselt ei tule. Põhjus on väga lihtne. Eesti Gaas ei ole Gazprom, Eesti Gaasis on Gazpromi osalus ainult umbes kolmandik. Lisaks sellele on suuromanik veel Ruhrgas, mis on Saksamaa üks lugupeetavamaid ettevõtteid, ja mis seal salata, ka Nord Streami üks osanikke. Samas on seal 17%-ga osanik ka veel Soome riik, mis tegekluses tähendab seda, et kõik emotsionaalselt Eesti rahva gaasihindade alandamise eest võitlejad on läinud otsesesse vastuollu nii Saksa riigiga kui ka Soome riigiga. Kas see nüüd Eestile väga mõistlik on, selles ma väga kindel ei ole. Sest nüüd me hakkame jõudma kõige olulisema tõeni. Ehk gaasivõrgu erastamisest või taasriigistamisest rääkimine on praegu natuke nagu sedamoodi, et pea valutab, aga seome varba kinni. Sest alternatiive Eestil ei ole ja alternatiivid ei ole ka kusagil väga käeulatuses. Mingit muud varianti gaasi toomiseks meil täna ju kuskilt ei paista.

Esimene võimalus, mis mulle kui ettevõtjale kohe meelde tuleb, on see, et vedeldatud maagaasi toodetakse maailmas praegu umbes kümme korda rohkem, kui teda suudetakse tarbijani toimetada. Tooksin tankeri reidile, paneksin ta sinna kolmeks kuuks seisma, viiks väikese toru selle külge, Eesti Gaas lubab rahulikult oma võrku kasutada – ma saaks hinna võib-olla poole odavamaks. Aga küsimus on selles, et keegi ei anna mulle seda suurt tankerit nii kauaks siia seisma. Järelikult oleks mul vaja terminali. Eestis on praegu kaks ärigruppi, kes vedeldatud maagaasi vastuvõtmise terminali asja ajavad. Mitte kumbki neist ei ole väga kaugele jõudnud. Ühel on juba maa olemas, teisel pole veel maadki. Probleem on keeruline, sest see terminal maksab 5 miljardit krooni. Tunnen päris hästi ühte ettevõtete gruppi, kes on selle projektiga vaeva näinud – seda 5 miljardit krooni ei paista väiksesse Eestisse kusagilt tulevat. Euroopa Liit oleks isegi nõus selle terminali ehitamiseks rahakopika andma, aga Euroopa Liit ei ole mitte teps otsustanud, kas varustuskindluse tagamine või õigemini selle parandamine selles regioonis toimub Soomes, Leedus või Eestis. Igal pool on natukene vett, igale poole saaks natuke laevaga tulla. Kellele see tugi anda, ei ole kindel. Suhteliselt suure tõenäosusega Eestisse see asi ei tule sellel lihtsal põhjusel, et eestlased ju omavahel milleski kokku ei lepi. Võtame aga jälle ainult otse nendestsamadest torudest, mis tulevad sealt Venemaa poolt, ja hind on ikka selline, nagu ta on. Võib-olla oleks selle hinna peale pidanud hoopis niimoodi mõtlema, et vahest oleks mõistlikum olnud proovida naabriga natukenegi suhteid luua, sest lisaks sellele, et energiakandjad on seal kallid, võiks me järsku oma vilja- ja piima-natukestki sinna müüa.

Aga nüüd me läheme nagu teemast kõrvale. Seetõttu, annaks jumal Eestile ja valitsusele tarkust mitte käituda niimoodi, et valimiste eel lubama hakata, üks suur erakond lubas ükskord vee hinna kontrolli alla võtta, nüüd lubatakse gaasi hind kontrolli alla võtta. Oleme siis riigimehed ja ärme käitume kumbki nõmedalt, ärgem lubagem seda, mida me täita ei suuda. See gaasiterminali ja vedelgaasi maaletoomise asi tuleks aga võimalikult kiiresti ära lahendada sellel lihtsal põhjusel, et Eesti Gaasi gaasivõrk lubaks sellel voolata ja oleks väga õn-

nelik, et see seal voolaks, sest neil ei ole vahet, kuidas äri teha, neile on tähtis, et oleks kasum. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Aivar Riisalu! Rohkem kõnesoove ei ole. Lõpetan läbirääkimised.

5. Arupärimine Sonda ja Kiviõli vahelise kergliiklustee kohta (nr 490)

Esimees Ene Ergma

Meie viimane arupärimine on Riigikogu liikmete Tiit Kuusmiku, Valeri Korbi, Lembit Kaljuvee, Arvo Sarapuu, Eldar Efendijevi ja Evelyn Sepa 3. augustil s.a esitatud arupärimine Sonda ja Kiviõli vahelise kergliiklustee kohta. Palun kõnepulti Tiit Kuusmiku!

Tiit Kuusmik

Austatud juhataja! Lugupeetud minister! Head kolleegid! Jah, veel üks küsimus, mis puudutab tee-ehitust Ida-Virumaal. Ajendatud on see teatud mõttes sellest, et kui inimesele, kes aru ei saa, ei suudeta asja arusaadavaks teha, siis kipub ta uuesti küsima. Nimelt esitasime 14. juunil härra majandus- ja kommunikatsiooniministrile arupärimise seoses Sāmi-Sonda-Kiviõli tee remondiga. Kuna härra Parts oli tol hetkel puhkusel, siis võttis tema eest vastutuse kanda härra Siim Valmar Kiisler ja andis vastuse kaunis ulatuslikule arupärimisele selle teelõigu ehituse kohta. Tõsi, meid huvitas küll see teelõik, mis puudutab Sonda ja Kiviõli vahelist ala, ja kui veel täpsem olla, siis see, mis puudutab kunagi projektis ette nähtud kergliiklusteed ehk siis jalgrattateed. Ega me sellest, mis härra Siim Valmar Kiisler vastas, suurt sotti ei saanudki, kumb tee siis kumb on. Üks tee on see, mis tuleb riigieelarvest ja on riigi hooldada, teine tee on see, mille peavad kohalikud omavalitsused oma kulu ja kirjadega paika panema.

Tõsi, küsimust esitama ajendas veel üks asjaolu. Uus tee on alati ilus ja hea, selle tee peal kipub alati rohkem transpordivahendeid liikuma. Aga mis kõige hullem, tavaliselt on need uued teed tunduvalt kitsamad. Isegi kui teepeenralt mõõta seda serva, kus autod liiguvad, siis jääb napp 35 cm, mille peal sõidavad koolilapsed jalgratastega kooli, Sonda ja Kiviõli vahel inimesed tööle, kas siis tehasesse või

karjääri. Ausalt öeldes, kui seal autoga sõita, ja ma sõidan seal päris tihti, siis on natuke kahju vaadata neid inimesi, kes seal liiguvad, sest see peab ikka päris meisterlik mees olema, kes selle asjaga hakkama saab.

Kui nüüd veel puudutada seda küsimust, siis 17. juulil raporteeris ajaleht Põhjarannik, et tööd Kiviõli ja Sonda vahelisel teel on lõppenud. Seda imelikum oli tõdeda, et ei arutatud küsimust, et kergliiklustee ehk jalgrattatee, millest oli juttu nii 15. oktoobril 2007 kui 9. septembril 2009, mis oli maha mõõdetud ja projektiga paika pandud, sisuliselt teetööks küps teelõik, hoopistükki tegemata jääb. Täna Ida Regionaalse Maanteeameti direktori asetäitja Rainer Kuldmaa ütles selle peale, et juba ehitustöö alguses tõmmati sellele mõttele kriips peale. Kui ehitustöödel hakatakse mõtteid maha kriipsutama ja tööd jäetakse tegemata, siis sellest ausalt öeldes päris hästi aru ei saa. Nii nagu ma ütlesin, et kui asi jääb arusaamatuks, siis kiputakse jälle küsima.

Küsimus tundub seda enam aktuaalne, kui mööda Eestimaad ringi liikuda. Vaatamata kõikidele arvudele ja arvutustele ja igasugustele eurodirektiividele, osutus see viiekilomeetrine lõik millegipärast ületamatuks takistuseks nii rahaliselt kui ka ilmselt siis teostuselt. Kui me vaatame Paide ja Türi vahelisi teid, Väike-Maarja teid, kas või Tartusse sisenevaid ja sealt väljuvaid teid ja veel paljusid-paljusid muid tänapäevaseid teid, kus garanteeritakse jalgsi liiklejate või jalgratturite ohutus, siis lihtsalt tekib küsimus, kas selle Ida-Virumaa kandiga on jälle nii, et kui korralikult küsida ja nõuda ei oska, siis lihtsalt antakse sulle korralikult vastu pükse. Ma tänan!

Esitatud on kuus küsimust, millele me heameelega sooviksime vastuseid.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Tiit Kuusmik! Palun, härra minister, kõnepulti!

Juhan Parts

Lugupeetud Riigikogu esimees! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Ma olen ülimalt tänulik selle arupärimise eest. Ma vastaksin niimoodi, et ma küsimusi ette ei loe, ma vastaksin sisuliselt. Usun, et see rahuldab ka küsijaid ning Sonda ja Kiviõli kandi inimesi.

Nimelt see projekt, mis nägi ette jalgrattatee rajamise kogu ulatuses, sai teoks tänu sellele, et me suunasime 2009. aastal sinna Euroopa Regionaalarengu Fondi vahendeid. Nende vahendite puhul kehtib nõue, et teede investeringud peavad olema majanduslikult tasuvad. Majandusliku tasuvuse jaoks on eraldi metoodikad, tarkvarad, kasutatakse nn tulu-kulu analüüsi, selle põhjal peab see investering olema majanduslikult tasuv. Ärme läheme praegu liiga detailidesse, kogu seda teede ökonoomikat jne võime arutada väljaspool seda saali. Ja see tasuvuse arvestus näitas, et Sonda–Kiviõli maantee lõigu remondi osas tuli esialgses projektis kavandatud vähendada. Selleks, et Sonda–Kiviõli lõigu põhiosa ikkagi ära teha, tuli tööde teostajatel jagada see töö mingil moel kaheks etapiks ja selle tulemusena see teie poolt markeeritud kergliiklustee või jalgrattatee – need on muide erinevad asjad, üks on juriidiline mõiste, teine on pigem selline ehituslik mõiste – jäeti välja.

Praeguseks on see tee põhiosas tehtud, kuid Ida Regionaalne Maanteeamet ei ole loobunud projekti teise etapi täiemahulisest realiseerimisest ja on valmis tegema kohalike omavalitsustega koostööd, et leida piisavalt vahendeid ja ka see kergliiklustee lõpuni välja ehitada.

Üldiselt mulle meeldivad need kergliiklusteed, ma ütlen ausalt. Ma pean neid isegi vaata et üheks olulisemaks investeringuks rahvaspordi. Mõtlesin, et võtan oma ilusate sõnade kinnituseks ka statistikat. Viimase kolme aasta jooksul oleme Eestis rajanud sada kilomeetrit kergliiklusteid eri kohtadesse, enamasti loomulikult koos mõne suurema tee remondi või väljaehitamise ja tavaliselt ka koostöös kohalike omavalitsustega, kes ikkagi midagi panustavad, kuna tihti peale on kergliiklusteed omavalitsuse maa peal ja omavalitsused on nendest õige huvitatud. Nii et see suund on väga õige.

Niipalju kui ma viisin ennast kurssi selle asjaga, julgen kahelda selles teie mures, et Ida-Virumaale või sellele kandile tahetakse kohta kätte näidata. Ma usun, et nende otsuste puhul mitte. Tuleb otsida võimalusi selle kergliiklustee lõpuni rahastamiseks.

Arvestades Keskerakonna teravust küsimuste esitamisel, on Maanteeameti töötajad esitanud mulle ridamisi vabandusi. Ma loen ühe vabanduse ka ette, et meid ühisesse kom-

munikatsiooniruumi viia. Nimelt päädib see vabandus sellega, et võrreldes eelmise teelõiguga ja tee laiusel, mis oli kuni 7,2 meetrit, on pärast põhitee remonti tee laius selline: 7 meetrit põhiosa, mõlemal pool täiendavalt veel 0,5-meetrine asfaltkattega teepeenar ja 0,5-meetrine ridakillustikust tugipeenar. Ehk teisisõnu, tavalise tee laius kasvas – 7 meetrit, pluss 1, pluss 1 – üheksa meetrini, nii et väga olulisel määral. See argument on ministrile kaasa antud just selle kaalutlusega, et näidata varasemaga võrreldes siiski laiienenud liikumisruumi. Tõenäoliselt saavad jalgratturid nüüd seal põhiteel suurema kindlusega liigelda, mis ometi ei tähenda, et kergliiklustee ehitamine sinna oleks halb mõte. See on vastus teie küsimusele.

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Ja nüüd küsimused. Palun, kolleeg Ain Seppik!

Ain Seppik

Aitäh, lugupeetud esimees! Lugupeetud minister! Seda on küll tore kuulda, et Sonda ja Kiviõli vahelisele alale ikkagi kergliiklustee tekib. Vähemalt olete teie kui optimist selle poolt ja ju ta siis tuleb ka. Olgu teil õnne seal toimetada! Ma vaatasin, et Haapsalust on juba teadmata suunas kergliiklustee välja veetud, ma ei tea, kuidas see majanduslikult ära tasub, aga tänu parteile ja valitsusele muidugi ka selle eest! See tuleb Uuemõisast siia Tallinna poole, nii et peaaegu paralleelselt Tallinna maanteega. Muidugi, seal on üks väike nõks, selles Ridala vallas on nimelt väga õige vallavalitsus ja vallavolikogu, Sondas ja Kiviõlis siis seda vist ei ole. Aga ma tahaksin siiski küsida, kas sinna tuleb siis see kergliiklustee või te ainult toetate kergliiklusteede ehitamist üldiselt.

Juhan Parts

Aitäh, härra Seppik, selle küsimuse eest! Teate, ärge võtke seda absoluutselt isiklikult, aga millegipärast esimene asi, mis mul teie sissejuhatuse peale pähe lõi, on see Eesti vana sõna, et küürakat parandab ainult haud. Igal pool, kus midagi toimub, te näete mingisuguseid parteilisi septsusi. Ma tõesti ei kujuta seda isegi kõige keerulisemas olukorras ette. Ma ei tea, kes see Ridala vallavanem on või

kes veel kuskil vallavanem on, seal Haapsalus on ju tohtud "mafioossed struktuurid" – ma panen igaks juhuks jutumärkidesse, et kui ajakirjanik, kes õhtul hilja meie stenogrammi loeb, ei tõlgendaks seda valesti, et Haapsalus on mafioossed struktuurid, seda on lihtsalt rääkinud kirjanikud –, aga ma tõesti ei kujuta ette, et see on kuidagi sellega seotud. Kaugeltki mitte.

Ma selgitan tasuvuse küsimuse veel kord üle. Niipalju kui mina sellest aru sain, oli ikkagi mõeldud kogu projekti tasuvust, nii nagu teeinvesteeringute tulude-kulude analüüsi hinnatakse. Selle Sonda ja Kiviõli vahelise tee projekti rahastamise eripära oli see, et me saime kasutada Euroopa regionaalfondi vahendeid, milleks me tegime eraldi projekti 2008. aastal 700 miljoni mahus, ja nende rahadega kaasnevad teatud täiendavad nõuded. Riigieelarvest rahastatavatel teedeobjektidel selliseid nõudeid juures ei ole. Tõenäoliselt ei ole mõtet rääkida kergliiklustee tasuvusest. Me räägime ikkagi transporditee tasuvusest üldisemalt, või konkreetselt, kuidas soovite.

Teie küsimus oli, kas see tee tuleb või ei tule. Ma vastasin sellele küsimusele, rääkisin tervelt viis minutit. Kas ma pean veel pikemalt rääkima? Selle nimel, et see tee saaks olema, töötavad inimesed, Eesti inimesed. Selle nimel tuleb töötada omavalitsusel, kus on kindlasti palju tublisid keskerakondlasi.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Arvo Sarapuu!

Arvo Sarapuu

Aitäh, lugupeetud Riigikogu esimees! Hea minister! Et saaks asja juurde tagasi minna, siis niisugune küsimus, mis puudutab kergliiklusteid ja sellega seotud valgustust. Muidugi on Eestimaal väga häid ettevõtmisi ja kergliiklusteid on ka palju tehtud. Paraku vaatavahel, kui neist mööda sõidad, et jah, tee on olemas, valgustid on olemas, aga pimedus on ka olemas. Kas ei tuleks vaagida, kuidas võiks edaspidi teha ja kuidas ka olemasolevate kergliiklusteede puhul saaks kasutada sellist rahastamisskeemi, et valgustid seal ikka põleksid?

Juhan Parts

Aitäh! Eks see niisugune standardi küsimus ole. Me peame lihtsalt arvestama, et see teeb

jällegi projekti kallimaks. Ideaalne oleks olukord, kus Eestis poleks mitte üksnes kergliiklusteed, vaid kõik teed pimedal ajal valgustatud. Aga kujutame ette, mis see maksab ja kui palju sellest kasu on. Nii et see on jällegi seotud selle projekti maksumusega, selle investeringuga, ülalpidamise maksumusega. Ütlen veel kord, et kergliiklusteede puhul on n-ö keskmine reegel olnud ikkagi riigi ja kohaliku omavalitsuse koostöö, kus siis kõik need küsimused on suudetud ära lahendada, et koormus ei oleks mitte mingil moel ühele või teisele poolele väga suureks läinud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jaak Aab!

Jaak Aab

Täna, austatud esimees! Hea minister! Jätaksingi teie vastusest ja pinginaabri küsimusest. Nagu te mainisite, on väga paljudes kohtades niisuguseid teid rajatud just koostöös omavalitsustega. Kas te oskate öelda, milline on keskeltläbi riigi panus ja milline on omavalitsuste panus, kuidas need on jaotunud kas või kergliiklusteede rajamisel?

Juhan Parts

Ma usun, et see on väga erinev. Ma kordan veel kord üle, et me oleme viimase kolme aastaga riigi raha eest ehitanud ligi 100 km teid, panustanud suurusjärgus 175 miljonit krooni. Kui selle vastu on huvi, siis võiks kindlasti lasta sellise praktika arvuliselt välja tuua. See sõltub ikkagi väga paljudest olukordadest. Tihtipeale ehitab riik teed oma maale, projektis nähakse ette vastav tee, selleks on nii liiklusohutuslikud kui ka muud kaalutlused, omavalitsus kinnitab vaid planeeringu. Riik ehitab, sõltuvalt olukorrast või sellest projektist ja asukohast paigaldab ka valgustuse ja hooldab seda. Mõne väiksema tee puhul kuulub maa tõesti omavalitsusele, aga omavalitsusel ei ole seda raha, olgu see siis 2 miljonit või 5 miljonit. Siis on mõistlik, kui riik teed ehitab, ta teeb selle valmis, lepatakse kokku n-ö rahastamise tasaarveldamine, sõlmitakse kokkulepped Maanteeameti ja omavalitsuste vahel. On olnud väga erinevaid asju, on olnud juhtumeid, kus riik ehitab ja tegelikult omavalitsus finantseerib 100%, aga ehitusressurssi kasutatakse n-ö piirnevalt. Nii et on olnud

erinevaid lahendusi ja ma arvan, et kuna lahendused on võrdlemisi paindlikud, siis on neid kergliiklusteid ka tekkinud.

Me oleme üritanud teha ka ühte suurejoonelisemat kergliiklusteede programmi või sellist programmi, kuhu kõik on kokku võetud. Aga ma pean ausalt tunnistama, et ma väga ei usu, et sellel programmil mingisugust suuremat tulemust oleks. Üldine lähenemine on ikkagi see, et tehakse seal, kus on nõudlus rahvaspordivõimaluste järele, kus on olemas teatud arv inimesi. Ain Seppik tõenäoliselt mäletab Haapsalu elanike arvu, oskab seda enam-vähem võrrelda ka Kiviõli elanike arvuga ja kujutab siis ette, kes seal Ridala vallas jalgratta, rulluisude ja millega iganes sõita või jalutada võib.

Nii et on erinevad lahendused. Muidugi on selge, et selliste mitte väga suurte teede, väiksemate teede puhul on tõepoolest ikkagi kõige olulisem omavalitsuse huvi ka ise investeerida. Kui see on olemas, kui ollakse valmis investeerima kas või 50%, siis on Maanteeametil, arvestades tavalist projekti maksumust, üsna keeruline olla nii kalk ja mitte arvestada seda oma huvi, kui seal korra juba midagi remonditakse.

Niisugune segane vastus, mitte ehk segane, aga erilaadne vastus. Lihtsalt rääkisin nii, nagu asjad tegelikult on.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Toivo Tootsen!

Toivo Tootsen

Aitäh! Lugupeetud minister! Tahaksingi saada nüüd selget vastust Sonda–Kiviõli kergliiklustee kohta. Kas valitsus panustab sinna omalt poolt raha või loodab ainult kohalike omavalitsuste peale? Kas valitsuse osalus tuleb või ei tule?

Juhan Parts

Aitäh! Härra Tootsen, ma ju vastasin sellele küsimusele. Ma ei hakkaks praegu siin teie aega kuritarvitama, ma peaksin siis kogu selle viieminutilise vastuse jälle ette lugema. Ma ju väljendasin selgelt valitsuse soove ja vastavalt valitsuse seadusele võib ju minu esinemist käsitleda valitsuse soovi väljendusena.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua esimees! Hea minister! Minu küsimus on puhtpraktiline ja võib-olla ka tehniline. Küsima ajendas see vastuse osa, kus te lugesite, et Maanteeameti inimene on kirjutanud, kui mitu meetrit läks tee laiemaks. Mina olen isiklikult igal suvel sõitnud paar-kolm tuhat kilomeetrit jalgrattaga ja ütlen, et need remonditud teed, kus on tehtud kraav ja teeperv on tehtud kitsaks, on jalgratturile tunduvalt ohtlikumad kui vanad teed, mis on rekonstrueerimata. Praegu on niimoodi, et kui asulate vahel on tee rekonstrueeritud, siis on seal jalgrattaga sõita suhteliselt ohtlik. Kas seda on arutatud, milleks üldse sellised konstruktsioonid väikeste asulate vahelistel teedel?

Juhan Parts

Aitäh! Seda, milline üks või teine remonditud tee välja näeb, määravad ikkagi teede ehituse ja projekteerimise nõuded ja standardid. Minu loogika ütleb, et kui tee alus läheb laiemaks, nagu see on kõnealuse juhtumi puhul, ja lausa kuni kaks meetrit, siis peaks härra Kaljuvee taolistel jalgratturitel olema ka rohkem ruumi sõita. Aga ka mina olen selle probleemi puhul, millele te osutate, märganud ja Eesti inimesed on astunud aeg-ajalt ligi ja rääkinud, et paremini ärapuhastatud kraaviperved, selgemini välja joonistatud langemisnurgad tekitavad sellise visuaalse efekti, nagu oleksid kõrgemad. Ma arvan, et see võib olla niisugune visuaalne efekt. Mul ei ole küll õnnestunud jalgrattaga kukkuda, aga võib-olla on teede projekteerijad ette näinud sellise kraavinurga, kus kukkuda on ka pehmem. Sest vaadake, need vanad teed, kus kraave ei ole puhastatud – me ei tea, mis seal sees on, seal võib tihtipeale olla suuri kive, igasuguseid muid asju. Ma arvan, et me peame siiski harjuma selliste selgemini projekteeritud ja välja joonistatud teedega, kus me näeme, mis meie ümber on. Muidu tundub küll, et kõik on ühtne ja tasane, aga äkki on seal paksu heina sees suured kivid ja kujutame ette, mis siis juhtuda võib, kui mõni jalgrattur sinna kukub. Hea pehme maanduda, näeb, et midagi ees ei ole – seal jääb inimene vahest ikkagi ellu, kui mingi selline õnnetus peaks juhtuma.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra minister! Avan läbirääkimised ja kutsun kõnepulti kolleeg Tiit Kuusmiku.

Tiit Kuusmik

Austatud juhataja! Hea minister! Head kolleegid! Ma tahaksin tänada härra ministrit selle vastuse eest. Sest nii nagu ma mainisin, jäi see suvekuine vastus nii ebamääraseks, et ausalt öeldes ei saanud sealt küll sotti, kas seda teed tehakse või ei tehta, kas seda tahetakse teha või ei taheta. Nüüd vähemalt on mingisugune lootus, mis teadagi sureb viimasena.

Miks ma ütlesin välja sellise väite, et jälle tahetakse Ida-Virumaa kanti lohku tõmmata? Asi on väga lihtne. Kevadel olin Narva-Jõesuus seminaril, kus üks meie ministritest põhimõtteliselt tõi välja sellise versiooni ja ütles, et Ida-Virumaa ei oska raha küsida. Ta rääkis, et valitsusringkondades on niisugused väljaütlemised, et on olemas setu maffia, Kesk-Eesti maffia, Lääne-Eesti maffia, Saaremaa maffia, aga Ida-Virumaa maffia on millegipärast ära kadunud. Kui Põhjaranniku korrespondent selle peale küsis, et huvitav, millist maffiat härra minister silmas peab, siis hiilis ta paraku vastusest kõrvale. Nii et see oli ajendiks, miks ma arvasin, et teemehed on ka järjekordselt teinud natuke soomust. Ja kui kurjad keeled ütlevad, et Roela kanti olevat samal ajal mingisugune muu tee kerkinud, siis tekibki kahtlus, et äkki ongi jälle mööda mindud sellest, kellel seda teed tegelikult tarvis oli. Nii et mitte midagi isiklikku. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh, kolleeg Tiit Kuusmik! Rohkem kõne-soove ei ole. Lõpetan läbirääkimised.

6. Vaba mikrofon

Esimees Ene Ergma

Head kolleegid! Pärast minu haamrilööki saab registreeruda sõnavõtuks vabas mikrofonis. Palun, kolleeg Rein Ratas!

Rein Ratas

Täna, akadeemik-esimees! Hea Riigikogu! Me elame kiirenduskursil paisuvas eluruumis. Kui 800 aastat tagasi, Lõhavere Lembitu päevil ulatus meie haarde fragmentsus Raikküla

kärajate, võiduka Pihkva sõjakäigu, Turaida ja Sigtunani ning ilmselt ka Modenani, siis paarsada aastat tagasi me avastasime juba kuuenda mandri, Antarktika. Meie haare muudkui aga kasvas ja me saatsime oma inimese Tansaaniasse, kus ta siis lõi masai kirjakeele ja koostas esimese masaikeelse aabitsa. Juba mõnevõrra hiljem asus Umbusi külast pärit mees Ranguunis elama buda kloostriisse, kus ta pühakuna ka suri. Nüüdisajalgi oleme usinasti lülitunud üleilmastumise podisevasse katlasse, mis nii mõnigi kord ajab paraviisi ka üle ääre. Samas oleme tõsiselt andnud oma konsolideerivaid ehituskive sellesse protsessi, ühena neist olgu nimetatud kas või "Aadama itku".

Aga asi on ülimalt muret tekitav, sest oleme oma riigiga üks lahutamatu osa sellest üleilmsest katlast. Meie kaunis maailm kasutab praegu kuni kolmandiku võrra rohkem loodusvarasid, kui ta seda võiks teha. Aga milliseks kujuneb see ennast hävitav looduskasutus siis, kui hiinlased ja hindud hakkavad elama samal materiaalse heaolu tasandil kui näiteks sakslased ja kanadalased? Vabadust, vendlust ja võrdsust sügavalt austades ma loodan, et elutaseme praegune üliväga suur erinevus kaob peagi. Realistlikke võimalusi arvestades oleks meil selle võrdsuse jaoks vaja veel vähemalt kolme planeeti Maa. Siit jõuame kosmose sinavasse kaugusesse, hoopis kaugemale Linnutee tuultest. Päike – nagu kõik tähed – muutub üha kuumemaks ja lõpuks ta ka plahvatab. Päikese paisumise tulemuseks on aga ka see kurb tõsiasi, et süsihappegaas kaob atmosfäärist sootumaks ja selle neelavad mineraalid. Kui optimistidest astronoomid väidavad, et Päike plahvatab umbes 5 miljardi aasta pärast, siis Pennsylvania ülikooli tõsised teadlased on jõudnud seisukohale, et Maa muutub kõrbeks juba poole miljardi aasta pärast, ja ühe miljardi aasta pärast on maapinna temperatuur pluss 60 sentikraadi. Aga inimene tahab ju elada hoopis kauem.

Mida siis teha? Ja jälle jõuame kaugemale Linnutee tolmust ja tuultest. Aastakümneid tagasi sai alguse liikumine, mida hakati nimetama demograafiliseks utopismiks. Liikumise leitmotiiv oli: kui praegusel koduplaneedil enam elada ei saa, leiame uue kodu kosmoses. Õige mõte. Kuid mitte uus ega uudne. 1886. aastal lõpetas Friedrich Engels oma "Looduse dialektika" kirjutamise. Seal ta väidab, et ükski mateeria atribuut ei või eales kaduma minna ja peab niisama raudse paratamatusega, millega ta kunagi hävitab maakeral oma ülima õie, mõtleva vaimu, selle kusagil mujal ja muul ajal jällegi sünnitama. Siin jääb mul üle vaid ühineda võimaliku tegevusskeemiga – mõtle kosmiliselt ja tegutse adekvaatselt! Seetõttu oli vägagi julgustav kuulda meie auväärt spiikri avakõnet nädal aega tagasi siin saalis. Koostöölepepe sõlmimine Euroopa Kosmoseagentuuriga annab toitu kõrgtehnoloogilisele ettevõtlusele, teadusuuringutele ja ka meie haridusele. Miks mitte! Olen rääkinud.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Rein Ratas, suur tänu! Ei tasu nii pessimistlik olla. Rohkem kõnesoove ei ole. Head kolleegid! Istung on lõppenud.

Istungi lõpp kell 18.06.

Istungi kestus 3 tundi ja 6 minutit.

Juhataja

E. Ergma
Riigikogu esimees

XI RIIGIKOGU STENOGRAMM

VIII ISTUNGJÄRK

Teisipäev, 21. september 2010

Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Ravimiseaduse § 41 muutmise seaduse eelnõu (758 SE) esimene lugemine

2. Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse ning tubakaseaduse muutmise seaduse eelnõu (779 SE) esimene lugemine

Istungi rakendamine

Aseesimees Keit Pentus

Tere hommikust, austatud Riigikogu! Alustame VIII istungjärku teise tööädala teisipäevast istungit. Kas on soovi üle anda eelnõusid või arupärimisi? Palun Riigikogu kõnetooli Kalle Laaneti!

Kalle Laanet

Austatud juhataja! Head kolleegid! Mitmel Keskerakonna fraktsiooni liikmel on arupärimine siseminister Marko Pomerantsile. Alates s.a 1. juunist töötab Siseministeeriumi personaliosakonna juhatajana Isamaa ja Res Publica Liidu liige Eero Kosk. Enne nimetatud ametikohale asumist töötas Eero Kosk Tallinna volikogu IRL-i fraktsiooni nõunikuna. Personaliosakonna juhataja ülesanneteks on aga personalipoliitika kujundamine ning strateegiline planeerimine. Isamaa ja Res Publica Liidu liikmed on ka Siseministeeriumi personaliosakonna nõunikud. Siseministeeriumis on alanud laiem politiseerimine ning haldusala areng läbi poliitilise filtri. Tegemist on avaliku teenistuse alustalade õhnestamisega. Seoses eeltooduga ning olukorra tõsidusega palume vastata järgmistele küsimustele. Kas ministri hinnangul on tegemist juhusega, et ministeeriumi personaliosakonnas töötavad ministriga ühte parteisse kuuluvad isikud? Kes tegi otsuse võtta personaliosakonna juhatajana tööle Isamaa ja Res Publica Liidu liige Eero Kosk? Kas Siseministeeriumi personaliosakonna politiseerimisega on alustatud terve ministeeriumi politiseerimist? Kas Siseministeeriumi personaliosakonna uus poliitiline suund on kuidagi seotud uue avaliku teenistuse seadusega? Aitäh!

rimist? Kas Siseministeeriumi personaliosakonna uus poliitiline suund on kuidagi seotud uue avaliku teenistuse seadusega? Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Võtsin juhatuse nimel vastu ühe arupärimise. Kui see vastab meie kodu- ja töökorras sätestatud, siis edastatakse arupärimine adresaadile viivitamatult.

Nüüd kaks teadet. Esiteks, homme, see on s.a 22. septembril, osalevad infotunnis valitsusliikmetest peaminister Andrus Ansip, kultuuriminister Laine Jänes ja regionaalminister Siim Valmar Kiisler. Teiseks, Riigikogu esimees on edastanud Riigikogu liikmete esitatud arupärimise põllumajandusminister Helir-Valdor Seederile.

Teeme kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 88 Riigikogu liiget, puudub 13 Riigikogu liiget.

1. Ravimiseaduse § 41 muutmise seaduse eelnõu (758 SE) esimene lugemine

Aseesimees Keit Pentus

Võime minna tänase päevakorra punktide menetlemise juurde. Esimene eelnõu, mida täna arutama asume, on Erakonna Eestimaa Rohelised fraktsiooni algatatud ravimiseaduse § 41 muutmise seaduse eelnõu. Tegu on esimese lugemisega. Ma palun algatajate ettekaneks Riigikogu kõnetooli Riigikogu liikme Marek Strandbergi! Enne seda, kui Marek Strandberg sõna saab, on mul kõikidele kolleegidele palve olla Riigikogu saalis vaiksemalt!

Marek Strandberg

Head kolleegid! Kõnealune ravimiseaduse muutmise eelnõu on oma loomult väga lihtne. See puudutab muutust §-s 41, mis näeb ette seda, kes võiks olla apteegi tegevusloa omaja. Muutus, mille me sisse viime, on järgmine. Algselt on see paragrahv minu mäletamist

mööda selline, et tegevusloa omaja võib olla täidesaatva riigivõimu asutus, kohaliku omavalitsuse üksus, muu avalik-õiguslik juriidiline isik, füüsilisest isikust ettevõtja ning eraõiguslik juriidiline isik, välja arvatud mittetulundusühing ja praeguses seaduses on seal kirjas ka tulundusühistu. Meie jätame seal tulundusühistu välja, nii et tegemist on siis eraõigusliku juriidilise isikuga, mis võib olla nii osäühing, aktsiaselts kui uue redaktsiooni järgi ka tulundusühistu.

Seadusmuudatuse eesmärk on muu hulgas kaasa aidata ühistegelisele ettevõtlusele ja seda toetada, ning mitte ainult traditsioonilistes valdkondades, vaid ka ravimimüügi koha pealt. Põhjendan kohe, miks. Nagu maailmapraktika näitab, on paljudel puhkudel, eriti juhtudel, kui tegemist on sotsiaalselt oluliste, ühiskonna ja inimeste vajadustele orienteeritud tegevustega, lisaks tavapärastele osäühingutele-aktsiaseltsidele küllaltki mõistlik üles ehitada tulundusühistuid, mis lähtuvad kas müüvate-tootvate osapoolte ühisest huvist või tarbijate ühisest huvist, vahet väga pole. Me ju teame, kui tihedaks on muutunud apteekide puhul konkurents sellel turul ehk ravimiturul, ja me teame ka seda, et apteekide ketistumine tähendab otse ja kaude teatud monopoolse situatsiooni teket paljude apteekides müüdavate kaupade hinnakujunduses, aga ka nende valikus – nii ravimivormide kui ka ravimivorme toetavate ühendite valikus.

On selge, et on mõistlik, kui seal, nagu igal pool mujalgi, kaubavalik oleks laiem ja hinnakonkurents oleks selgem. Me oma eelnõuga soovimegi tekitada olukorda, kus oleks ka praegu veel sõltumatutel apteekidel võimalik ühineda tulundusühistuteks, et pakkuda meie inimestele paremat teenust kohapeal. Apteekrite ühistegemise ja -toimetamise valmidus, niipalju kui meile teada, on täiesti olemas. Ma arvan, et selline ravimiturul toimetavate ettevõtete vormide mitmekesistamine on täiesti selgelt tegevus, mis apteegiteenust ja ravimite kättesaadavust Eestis parandaks, ravimite hinda stabiliseeriks, ravimite ja kõikvõimalike muude apteegis müüdavate kaupade valikut mitmekesistaks.

See ongi lühidalt kõik. Eelnõu ei sisalda arusaadavalt ühtegi uut terminit ega mõistet. Nagu kehtiv seadus, nii on ka see muudatuse vastuvõtmise korral tekkiv seadus kooskõlas

Euroopa Liidu õigusega. Seaduse mõju on ennekõike suunatud juba mainitud majanduskeskkonna mitmekesistamisele ja selle tõttu loomulikult ka majanduse elavdamisele. Seaduse rakendamisega ei kaasne lisakulutusi. Seadusest oodatavad tulud on otseselt seotud sellega, et meie lootus on, et selline lisavõimalus aktiveerib praegu eraldiseisvaid apteekte ühinema tulundusühistuteks. Mingisuguseid seadusega kaasnevaid lisarakendusakte või midagi muud meie arvates välja töötada pole vaja. Ka jõustumata peaks see seadus üldises korras. Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh! On ka küsimusi. Esimesena saab küsimuseks sõna Mart Nutt. Palun!

Mart Nutt

Aitäh, proua juhataja! Austatud ettekandja! Sa mainisid, et eelnõu ei sisalda ühtegi uut terminit ega mõistet. Kas see eelnõu sisaldab siis ainult vanu termineid ja mõisteid?

Marek Strandberg

Eelnõu sisaldab vanu termineid ja mõisteid ehk, nagu ma ka sissejuhatuses ütlesin, nimistust, millised organisatsioonid ei või omada apteegina toimimise tegevusluba, võetakse välja üks ettevõteliik, see on tulundusühistu. Ühtegi uut mõistet ega asja sinna juurde ei tule. See ühe sõna ärajätmine tekitab olukorra, et seaduse mõttes tekib praegu eraldiseisvatel apteekidel võimalus liituda ning vajaduse ja soovi korral üles ehitada tulundusühistud.

Aseesimees Keit Pentus

Küsimuseks saab sõna Jaak Aab.

Jaak Aab

Täna, austatud juhataja! Hea ettekandja! Juttu oli sellest, et olemasolevad apteegid, kes veel kettides ei ole, võiksid tulundusühistuna teatud ketiks ühineda. Aga kas eelnõu ettevalmistamise käigus on teil olnud juttu sellest või on olnud ka selliseid signaale, et sellise ühistulise vormi puhul tekib ka uusi apteekte juurde?

Marek Strandberg

Me ei oska seda ennustada, kas neid tekib juurde. Me oleme näinud lihtsalt olukorda, et

on väga palju apteekritele, koolitatud proviisoritele kuuluvaid väikeapteeke, mille tellimused hulgiettevõtelt, kellelt ostetakse ravimeid, on nii väikesed, et hind muutub kõrgeks. Küsimus ei ole mitte ainult konkrentsis, vaid küsimus on ka selles, et sellise hulgihinnaga või, ütleme, mittehulgihinnaga ostetud ravimeid on väga raske edasi müüa ja pakkuda maapiirkondades apteegiteenust. Meie teadmine on, et selline seadusmuudatus innustaks eraldiseisvaid apteekte ühinema tervikvõrguks, mille majandamine tekitaks neist ravimihulgi-firmadele huvipakkuva partneri, ja see tekitaks olukorra, kus ühistegelise ettevõtte suudaks oma võrgustiku kaudu pakkuda oma tarbijatele-ostjatele tooteid soodsama hinnaga ja suuremas valikus. Seda enam, et praegu on väga paljud apteegiketid juba faktiliselt seotud konkreetse hulgiettevõttega, kelle tütarettevõttena või seotud ettevõttena need apteegiketid on loodud. Me leiame, et selline majanduse mitmekesistamise võimaluse pakkumine sellise lihtsa seadusmuudatusega loob eelduse, loomulikult ei saa me garanteerida, et midagi sellist sünnib, vaid me saame luua eelduse, et vajaduse ja huvi korral ning tahtmise korral need praegu üksikuna tegutsevad apteegid leiaksid endale muu koostöövormi kui liitumine mõne olemasoleva ketiga.

Aseesimees Keit Pentus

Mark Soosaar, palun!

Mark Soosaar

Lugupeetud juhataja! Austatud ettekandja! Kas, Marek, sulle on teada see probleem, mis on näiteks tekkinud Viljandimaal ja ka Pärnumaal mitmetel apteegiomanikel, kes on pidanud mõnes alevis, väiksemas linnas või maakohas väikest apteeki juba pikemat aega, võib-olla aastakümne või teise, aga siis saabub sinna apteegikett, kes ta välja tõrjub? Ajalooliselt võttes, kuni tänapäevani välja ei ole apteeker mitte ainult kaupmees, vaid ta on kergeimate haiguste puhul ka hea nõuandja ja tohter. Nendel inimestel on tekkinud suhetes kohalike elanikega usaldusvõrgustik. Ka see on ju omaette suur väärtus. Kas see teie seaduseelnõu, roheliste eelnõu toetab sellist mõttekäiku või, vastupidi, toob kaasa just nende apteekide kadumise maapiirkondadest?

Marek Strandberg

Meie hinnangul toetab see sellise apteegipi-damise säilimist, sest ühistegelise ettevõtte ehk n-ö tulundusühistu tähendaks seda, et säiliks kõik need väikesed apteegid, mis olemas on, ja nad oleksid suutelised moodustama müügi jaoks ühise lao, ühise kokkuostu ja muu sellise, milles üksikapteek praegu alla jääb. Ehk väikeapteegid, mis Eestis on üle sajandi maapiirkondades olnud, faktiliselt säilitaksid oma ilme, säilitaksid oma valiku mitmekesisuse. Ühistegelisel alusel ehk tulundusühistuna paraneks nende võime soodsama hinnaga osta ja edasi müüa hulgiladudest pärinevat kaupa. Meie arusaamist mööda ja ka nendesamade sinu kirjeldatud apteekrite arusaamist mööda säiliks nende vahetu tegutsemise vorm täpselt samasugusena, lihtsalt nende konkrentsivõime n-ö kettidega võrreldes paraneks.

Aseesimees Keit Pentus

Austatud ettekandja! Rohkem küsimusi ei ole. Aitäh ettekande eest! Juhtivkomisjoni ettekandeks palun Riigikogu kõnetooli sotsiaalkomisjoni liikme Maret Merisaare!

Maret Merisaar

Lugupeetud kuulajad! Sotsiaalkomisjon arutas nimetatud eelnõu teisipäeval, 14. septembril. Sotsiaalministeeriumist olid kohal sotsiaalministri nõunik Timo Vaarmann ja Sotsiaalministeeriumi ravimiosakonna juhataja Dagmar Rüütel. Roheliste fraktsiooni algatatud ravimiseaduse § 41 muutmise seaduse eelnõu tutvustas Maret Merisaar kui algataja esindaja. Eelnõuga soovitakse laiendada ravimite käitlemise tegevusloa omajate ringi tulundusühistutega, kusjuures rohelistes peavad selle tegevuse all silmas jaemüüki, aga mitte hulgi-müüki ega ravimite tootmist. Konsensusega otsustati esimene lugemine lõpetada ja saata eelnõu täiskogu päevakorda 21. septembril 2010. aastal ning muudatusettepanekute esitamise tähtajaks seada 5. oktoober 2010. Sotsiaalministeeriumi nimel võttis sõna Dagmar Rüütel, kes ütles, et tegelikult tuleks muuta veel ka § 42 lõikeid 3 ja 4, sest tulundusühistutel on liikmed, mitte aktsionärid või osanikud, ja sellepärast tuleks lisada sõna "liikmed" nendesse sätetesse, lauseosa "juriidilise isiku osanikuks või aktsionäriks" tuleks asendada

lauseosaga "juriidilise isiku osanikuks, aktsionäriks või liikmeks". Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Hea ettekandja! Teile on ka küsimus, vähemalt üks. Annan küsimuseks sõna Mark Soosaarele. Palun!

Mark Soosaar

Lugupeetud ettekandja! Teie ülevaatest sotsiaalkomisjonis toimunud arutelu kohta ei saanud täpselt aru, kas Vabariigi Valitsus toetab seda eelnõu või mitte.

Maret Merisaar

Vabariigi Valitsus toetab seda eelnõu, kuid tuleb parandada § 42 lõiked 3 ja 4.

Aseesimees Keit Pentus

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, austatud ettekandja! Kas on soovi pidada läbirääkimisi? Kui kõnesoove ei ole, siis läbirääkimisi ei avata. Seaduseelnõu 758 esimene lugemine on lõpetatud. Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse kohaselt on eelnõu muudatusettepanekute esitamise tähtaeg s.a 5. oktoober kell 18.

2. Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse ning tubakaseaduse muutmise seaduse eelnõu (779 SE) esimene lugemine

Aseesimees Keit Pentus

Järgmine eelnõu tänases päevakorras on rahanduskomisjoni algatatud alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse ning tubakaseaduse muutmise seaduse eelnõu. Algab eelnõu esimene lugemine. Riigikogu kõnetooli palun rahanduskomisjoni esimehe Taavi Rõivase!

Taavi Rõivas

Lugupeetud juhataja! Head ametikaaslased! Rahanduskomisjon arutas veel enne suve algatatud eelnõu 14. septembril. Selle eelnõu eesmärk on 2011. aastaks kavandatud sigarettide 20%-lise aktsiisimäära tõusu hajutamine kahele aastale, et vähendada määra järsust tõusust tulenevat salaturu kasvu ohtu. Ehk eelnõuga asendatakse sigarettiaktsiisi 20%-line tõus järgmiste aktsiisitõusudega: 10% aastal 2011 ja

10% aastal 2012. Samuti määratakse eelnõus kindlaks, millal on tegemist käitlemiseks mittelubatud tubakatoodete ehk, rahvakeeli öeldult, salasigarettide suure kogusega. See aitab kaasa salasigarettide turu piiramisele karistusmeetmete efektiivsemaks muutmise teel. Selgituseks ütlen niipalju, et sigarettide aktsiisi tõus kuni aastani 2018 on paratamatu, sest Euroopa Liidus on juba kokku lepitud uutes miinimummäärades, mis ületavad selgelt Eesti praegust taset, aga, nagu ma ütlesin, meil on aega aastani 2018. Rahanduskomisjoni enamus, et mitte öelda kogu rahanduskomisjoni arvamus on, et see üleminek peaks olema nii sujuv kui võimalik, et vältida sellistest äkilistest tõusudest tekkida võivaid ahvatlusi. Tubakatoodete suurt kogust ei nimeta me sugugi mitte deklaratiivsetel põhjustel, vaid küsimus on selles, et karistused salasigarettide käitlemise eest kasvavad väga oluliselt siis, kui tegemist on suure kogusega. Praegustes seadustes on see suur kogus selgelt välja ütle mata, kasutatakse kohtupraktikat, seetõttu on see suur kogus kujunenud suuremaks, kui tegelikult enamik kurjategijaid salasigarettide vedamisel kasutab. Selle probleemi soovib rahanduskomisjon nüüd lahendada.

Sigarettide aktsiisi fikseeritud määr tõuseb praeguse eelnõu järgi 525 kroonilt 600 kroonile ehk 38,35 eurole alates 2011. aasta jaanuarist ja sigarettide proportsionaalset määra, s.o 33% sigarettide maksimaalsest jaehinnast, ei muudeta. Ehk proportsionaalse määra alusel arvutatud aktsiisisumma tõuseb ligikaudu 10% fikseeritud määra tõstmise tõttu. Samas ütlen kohe ära, et määra tõusu protsendid ja absoluutnumbrid ei ole ilmselt lõplikud, kuna kõik importijad ja kõik komisjoni liikmed on seda meelt, et tuleb veel põhjalikult arutada, kuidas see miinimummäär efektiivselt rakenduks, et kõige odavamate sigarettide puhul hind ikkagi, ütleme, ei muutuks atraktiivsemaks, arvestades üldist hinnataset.

Vabariigi Valitsus oma arvamusel toetas eelnõu, aga juhtis tähelepanu, et tubakatoodete suure koguse põhjendatud suuruse selgitamiseks oleks vaja teha lisaanalüüs. Nende esialgse hinnangu kohaselt oleks otstarbekas seda kogust suurendada, seda nii tubakatoodete kui ka alkoholi puhul. Nad on lubanud koos Maksu- ja Tolliametiga suure koguse ulatust ja määramise aluseid analüüsida ning sellest

rahanduskomisjonile teatada. Aga nagu öeldud, printsiip on sama. Suures koguses olgu siis kaubikuga või, mis veel hullem, veokiga sigarettide üle piiri toomise eest peab karistus olema proportsionaalne. See ei tohi olla rahaliselt atraktiivne tegevus ja karistuse hirm peab olema proportsioonis teo kasumlikkusega.

Küsimused ja teemad, mis komisjonis tõstatasid, puudutasid seda, kas minimaalne aktsiisimäär on efektiivne ja kuidas see võiks mõjutada aktsiisilaekumist. Rääkisime aktsiisilaekumise hetkeseisust, komisjoni informeeriti, et aktsiisilaekumine on kavandatust parem. Loomulikult oli põhjalikult kõne all aktsiisitõusu mõju salaturule ja arutelu objektiks oli see, kuidas neid mõjusid minimeerida. Arutasime tubakatootjate ja importijate ettepanekuid, mis huvitaval kombel, arvestades seda, et tegemist on ju omavahel konkureerivate organisatsioonidega, suures osas, ma julgen öelda, kattuvad või vähemalt mõtlevad nad samas suunas. Viimane teema oli, nagu ma ütlesin, see, et need määrad ei pruugi lõplikult selliseks jääda, sest koostöös Rahandusministeeriumiga me püüame enne teist lugemist leida efektiivse miinimummäära, millest tõepoolest ka kasu oleks.

Rahanduskomisjon oli selle küsimuse arutelul harvanähtavalt üksmeelne, kõik otsused, mis me selles küsimuses langetasime, olid konsensuslikud. Konsensuslik oli ka otsus esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks kümme tööpäeva ehk ettepanekuid ootame 5. oktoobriks. Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Suur tänu! Läheme küsimuste juurde. Esimesena saab küsimuseks sõna Maret Maripuu. Palun!

Maret Maripuu

Aitäh! Hea ettekandja! Kuigi sa sellel põgusalt peatusid, ma ikkagi küsin veel selle minimaalse aktsiisi kohta. Nagu me kõik teame, tegime me üheskoos 2009. aasta suvel aktsiisiseaduses selle muudatuse, et alates 1. jaanuarist määrati sigarettidele ka minimaalselt makstav aktsiisimäär. Minimaalset aktsiisi rakendatakse 22-s Euroopa Liidu liikmesriigis ja samuti mitmes riigis, mis ei kuulu Euroopa Liitu, eesmärgiga piirata odavate sigarettide

kättesaadavust noortele. See meede loob lisaks fikseeritud määrale sigaretiturule ka laiahaardelisema n-ö maksupõranda, mis toetab just rahvatervise eesmärke. Kas komisjon analüüsis, kuidas see meede on praeguseni töötanud, ja kas seda aktsiisitõusu ajatades te arvestate ka rahvatervise aspekte, mitte ainult salaturuga seonduvat?

Taavi Rõivas

Aitäh! Kuna see miinimummäär on Eestis kehtinud nii lühikest aega, siis mingit ammen-davat analüüsi loomulikult teha ei ole võimalik, aga võib küll öelda, et rahanduskomisjon on seda meelt, et miinimummäär peab olema efektiivne. Kui me räägime sigaretiaktsiisist, siis kehtib Eestis kaks arvutust. Üks on protsent sigaretipaki jaehinnast, ligikaudu kolmandik sellest jaehinnast, ja odavamate sigarettide puhul on veel täiendav määr, ütleme, kindlaksmääratud fikseeritud summana, milleni see igal juhul peab ulatuma, just nendel põhjustel, mida hea küsija välja tõi, ehk eeskätt sigarettide leviku piiramiseks noorte seas, samuti rahvatervise argumendist lähtuvalt. Kui seda proportsionaalset määra on vahepeal tõstetud, siis võib tõepoolest tekkida oht, et see absoluutsummana kindlaksmääratud lagi muutub ühel hetkel ebaefektiivseks või see protsent hinnast osutub suuremaks kui miinimummäär. Et tagada, et seda ei juhtuks ja et ka odavatel sigarettidel oleks see aktsiisiosa tõepoolest pisut suurem, selleks me kaalumegi kõikide importijate ettepanekuid ja Rahandusministeeriumi ettepanekuid, et leida võimalikult mõistlik lahendus. Üldiselt on komisjoni enamus seda meelt, et odavamatel sigarettidel peab see efektiivne miinimummäär olema, selleks et inimeste tervist sigarettidega võimalikult vähe kahjustataks.

Aseesimees Keit Pentus

Arvo Sarapuu, palun!

Arvo Sarapuu

Aitäh, lugupeetud Riigikogu aseesimees! Hea ettekandja! Tegelik põhjus on ikka vist see, et aktsiisid on nii kõrgele tõstetud, et kõrvale tekib salaturg. Ma arvan, et need aktsiisimäärad, mis praegu on mitte ainult tubakal, vaid ka näiteks kütusel, sunnivad mõtlema. Minu küsimus ongi sellega seotud. Kui praegu

on tubakaaktsiisiga asjad viltu läinud, siis samamoodi viltu on asjad läinud ka erimärgistatud kütuse puhul, kus Euroopas nõutakse aktsiisitaset 0,33 krooni liitri kohta, aga meil on viidud see 1,736 kroonini liitri kohta. Kas te arutasite seda, et kuna ka kütuse osas on kõrvale tekkinud salaturg, kas ei oleks siis mõistlik ka seda aktsiisi vähendada või ajatada?

Taavi Rõivas

Aitäh! Kui aktsiisimuudatused sunnivad mõtlema, siis mõelgem! Tõepoolest, me peame kaaluma salaturu mõju, aga ma ei ole mingil juhul nõus selle väitega, et aktsiisimuudatused on kuidagi untsu läinud. Vastupidi, ma ütlesin enne ja kordan üle, et 2018. aastast kehtivad Euroopa Liidus uued miinimummäärad ja me peame nendele 2018. aastal üle minema. On meie valik, kas me teeme seda järk-järgult, ca 10% kaupa, võib-olla mõnel aastal on see tõus 5%, eks me näe, või teeme seda ühe ropsuga või kahe ropsuga. Minu hinnang ja rahanduskomisjoni hinnang on see, et seda on mõistlik teha järk-järgult. Seda mitmel põhjusel. Esiteks, loomulikult, kõige olulisem nendest põhjustest on see, et kui aktsiisi tõsta väga suure protsendi võrra korraga, siis muudab see samal hetkel salasigaretid oluliselt atraktiivsemaks, võrreldes maksustatud sigarettidega. Aga minu sõnum kõigile suitsetajatele on see (see võib-olla ei ole kõige õigem riigieelarve laekumise seisukohast, küll aga rahvatervise seisukohast), et me ei pääse sigaretiaktsiisi tõusust järgmise kaheksa aasta jooksul, tahame seda või mitte, selle taga on Euroopa Liidus kokkulepitud määrad, nii et kui kaalute suitsetamisest loobumist, siis loobuge.

Aseesimees Keit Pentus

Kalev Kallo, palun!

Kalev Kallo

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Hea ettekandja! Seletuskirja preambuli sissejuhatuses on nagu põhjus ära toodud, et eelnõu eesmärk on 20%-lise aktsiisimäära tõusu hajutamine ja määra järsust tõusust tuleneva salaturu kasvu ohu vähendamine. See oli ka siis selge, kui see 20%-line aktsiis määrati, aga siis see järsk tõus kiideti heaks. See oli alles üsna hiljuti. Kas praegune koalitsioon suudabki majandussituatsiooni ainult nii lühikeseks perioodiks ette

näha ja üllatus tuleb kohe kiiresti kätte? Siis meil vist küll ei ole mingit kindlustunnet tuleviku majanduse suhtes.

Taavi Rõivas

Aitäh! Eks tagantjärele on alati hea tark olla. Aga ma julgen arvata, et kui me vaatame ikkagi ka viimastel aastatel toimunut, siis kuigi me ise, kõik siin Riigikogu saalis, oleksime tahtnud olla palju ettenägelikumad, on vist aus endale tunnistada, et ega teised mujal maailmas sugugi meist ettenägelikumad ei olnud, pigem vastupidi. Eesti on tegelikult majandusmuutustest ühena esimestest aru saanud, ühena esimestest neile reageerinud. Eesti tegi need otsused, mis olid vajalikud, sel hetkel, kui neid oli vaja teha. Kui me räägime kulukärbetest või millest iganes, siis ega sellest ei ole pääsenud peaaegu ükski Euroopa riik. Võtame näiteks kas või Hollandi. Nemad on kavandanud kärpida oma valitsussektori kulusid 20% järgmise kolme aasta jooksul, mil seda on kindlasti palju raskem teha, kui siis, kui meie seda teeme. Ma oleksin valitsuskoalitsiooni lühinägelikkuses süüdistamisega väga ettevaatlik. Ma pigem ikkagi vaataksin seda, milline on rahvusvaheline olukord. Ma ütleksin, et rahvusvahelises võrdluses ei näe Eesti oma toimetamistega sugugi halb välja.

Aseesimees Keit Pentus

Väino Linde, palun!

Väino Linde

Aitäh! Kui siin juba niisuguseks veidi filosoofilisemaks küsimiseks läks, siis, hea ettekandja, ma küsin, kas ma sain sinu üle-eelmisest vastusest õigesti aru, et kui juhtuks ime ja näiteks seoses euro tulekuga kõik Eesti suitsetajad, nii pühapäevatõmbajad kui ka igapäevased konitegijad, loobuksid nii legaalsest tubakast kui ka salatubakast, et see oleks siis ka ikkagi mitte ainult rahvatervise mõttes kasulik tegu, vaid ka riiklikust perspektiivist pikemalt vaadatuna positiivne?

Taavi Rõivas

Aitäh! Jah, eks see oleks täiesti huvitav rehkendus, kui palju laekub sigaretiaktsiisist *versus* kui palju me kulutame meditsiinivahendeid selleks, et suitsetamisest tekkivaid ja suitsetamisega kaasnevaid tõbesid ravida. Ma arvan,

et me pigem oleksime rõõmsamad, kui me ühiskonnana tervikuna vähem suitsetaksime ja neid mõjusid tervisele ei oleks. Samas oleks ilmselt naiivne eeldada, et lähemate aastate jooksul õnnestub nii radikaalselt Eesti inimeste harjumusi reformida. Küll aga on see tegelikult Euroopa Liidu ühine poliitika. Seda aktsiisitõusu kavandatakse Euroopas eeskätt rahvatervise põhjustel, eeskätt selleks, et inimene sigaretipaki järele (teadupärast on see ju kassas kõige atraktiivsemal kohal üldse) kätt sirutades kümme korda järele mõtleks, kas ikkagi on mõtet see väljaminek teha. See on Euroopas üldiselt kokkulepitud trend, et sigaretipakk läheb kallimaks. Seetõttu on minu sõnum kõikidele suitsetajatele: arvestage sellega, et suitsu hind poes paratamatult tõuseb, ja kui te suudate leida endas tugevust loobuda, siis loobuge.

Aseesimees Keit Pentus

Mark Soosaar, palun!

Mark Soosaar

Lugupeetud ettekandja! Väino Linde napsas minu küsimuse ära, ma sain juba vastuse kätte, et tõenäoliselt, kui tuleb valida kahe valiku vahel, kas aktsiisiga täiendada riigieelarvet või seada esikohale tervis, siis ilmselt on vastus, et valitakse tervis. Tõepoolest, Eestil on võimalus muutuda esimeseks mitteduitsetajate riigiks, me võiksime seda võimalust tegelikult kasutada ja teistele rahvastele eeskujuks olla. Kui me selle saavutame, kas me ei peaks siis ka mõningaid teisi seadusi üle vaatama, sest näiteks kultuurkapitali me toidamegi praegu tubakaaktsiisist, alkoholiaktsiisist ja hasartmängumaksust?

Taavi Rõivas

Aitäh! Ma olen üldjoontes nõus sellega, et see võimalus meil on. Meil igapäev isiklikult on võimalus mitte suitsetada, mina olen seda 30 aastat edukalt praktiseerinud ega tunne, et mu elus millestki puudu oleks. Samuti on parlament asutusena eeskujuks, minu teada oleme me maha lammutanud viimasegi suitsuruumi. Vabandage, kui ma eksin! Ma ei ole nende ruumide sage külastaja olnud, õigemini, ma ei ole neis kunagi käinud, aga selline info on minuni jõudnud, et me oleme ka selle viimase suitsuruumi maha lammutanud ja sellega ilm-

selt üksteise harjumusi mõjutanud. Paraku on ühiskonnas seis üldiselt ikkagi selline, et neid inimesi, kes suitsu teevad, on üksjagu. Sellest annab tunnistust ka see, et aktsiisilaekumised tegelikult mitte ei kahane, vaid hoopis kasvavad. Paratamatult me täna nii optimistlikult rahvatervise seisukohast veel rääkida ei saa. Eelarve laekumistele mõjub suitsetamine (kuidas öelda, kahjuks või õnneks, väga raske valik) positiivselt ja sedakaudu on see väga otsest kasulik ka kultuuri rahastamisele. Aga nagu ma enne ütlesin, kui meil on valida, kas saada eelarvesse aktsiise ja maksta samal ajal haigekassa eelarvest hulgaliselt kinni suitsetamisest tekkivate tööde ravi raha või viia mõlemad read nulli ja selle võrra on meil tervem rahvas, siis minu valik oleks kindlasti tervem rahvas.

Aseesimees Keit Pentus

Toivo Tootsen, palun!

Toivo Tootsen

Aitäh! Hea ettekandja! Kas sa selgitaksid meile valitsuse aktsiisipoliitikat selles suhtes, miks tervisele kahjuliku suitsu aktsiis on Euroopas nõutust madalam, aga väga vajaliku põllumeeste kütuse aktsiis on meil mitu korda suurem, kui Euroopa nõuab? Millest selline poliitika tuleb?

Taavi Rõivas

Aitäh! Kõigepealt, nendes Euroopa uutes miinimummäärades lepiti kokku alles sel suvel, nii et me ei saa rääkida veel sellest, et meil oleks olnud aega nendele kuidagi reageerida. Samas, selle eelnõuga me nende miinimummäärade poole liigume. Jah, on ju küll ja küll näiteid riikide kohta, kus sigaretipakk maksab poes suisa 75 krooni. Aga kui me teeksime Eestis nii järsu aktsiisitõusu, siis ei pea tegema väga suurt majandusanalüüsi, et mõista, et hüppeliselt kasvab salaturu atraktiivsus. Salaturu puhul kaasneb lisaks sellele, et meil ei laeku kultuurivaldkonnale ja muudele valdkondadele, spordile näiteks, aktsiisist vahendeid, loomulikult ka terviserisk ja mitmed muud probleemid. Ega ei ole ju saladus, kust need salasigaretid tulevad, ja ei ole saladus, et see riik, kust need salasigaretid tulevad, asub Eesti naabruses. Kindlasti on seetõttu salasigaretitemaatika Eestis tükk maad aktuaalsem kui

näiteks Saksamaal või Hispaanias. Geograafilise asukohaga tuleb ka ikkagi kindlasti arvestada. Kui rääkida valitsuse aktsiisipoliitikast tubaka puhul, siis see on selline mõõduka, pideva tõusu poliitika ehk sigaretid ei muutu elatustaseme tõustes elanikkonnale kättesaadavamaks. Eesti on kindlasti arvestanud sellega ja peabki arvestama sellega, et me läheme üle Euroopas kehtivatele miinimummääradele. Meil on järgmiseks kaheksaks aastaks ajagraafik ette antud. See on tõepoolest poliitilise valiku koht, kas teha seda ühe ropsuga, kahe ropsuga või aasta-aastalt väikeste ja sujuvate tõusudega. Nii valitsus kui ka rahanduskomisjon, ma julgen öelda, on täiesti konsensuslikult, eranditult seda meelt, et see võiks olla sujuv üleminek, sest kui me teeksime seda väga järsult, siis salaturg lihtsalt täidaks selle tühimiiku, mis inimestel ostujõus puudu jääb. Seda me tegelikult ei soovi.

Aseesimees Keit Pentus

Marek Strandberg, palun!

Marek Strandberg

Mul on tegelikult kaks küsimust ühes, loodetavasti on nad seotud ja õnnestub neile vastata. Kas võiks olla pigem mõistlikum tõsta aktsiisi alumist piiri või n-ö põrandat seda võrd, et kõik lettidel olevad sigaretid maksaksid ühepalju ja ei tekiks olukorda, kus selle, n-ö mõttetu kauba kvaliteeti hakatakse kaaluma sõltuvalt hinnast? Arusaadavalt, mida kõrgemal on see põrand, seda ahvatlevam on see turg ka salaturupidajatele. Minu küsimus on see: millised võiksid olla need innovatiivsed võtted, mille abil seda salaturgu vältida? Ma olen kuulnud näiteks digitaalsest, unikaalsel koodil põhinevast ja kontrollitavast maksumärgist, samuti on tänapäeval võimalik väga kavalalt keemiliselt ja spektraalselt tekitada erinevaid maksumärke. On sellel teemal olnud ka arutelusid?

Taavi Rõivas

Aitäh! Alustan küsimuse lõpust: rahanduskomisjon on Maksu- ja Tolliametiga paaril korral kohtunud ja ka nendel teemadel põhjalikult arutlenud. Aga ma ei ole kindel, kas see, kui ma näiteks nendest tehnilistest seadmetest, mida kasutatakse, või nendest võtetest, mida kasutatakse, praegu siin avalikult räägiksin,

tegelikult meie ühist eesmärki täidaks. Võibolla on Maksu- ja Tolliametil kasutusel veel vahendeid salaturuga võitlemiseks, mille kohta kurikaelad midagi ei tea. Seetõttu ei oleks vist praktiline, kui ma nendest siin avalikult räägiksin. Loomulikult ma hea meelega, niipalju kui minul seda infot on, pärast omavahelistes vestlustes seda teiega kindlasti jagan. Mis puudutab sigaretituru jaotust kallimate ja odavamate markide vahel, siis, jah, põhimõtteliselt on loomulikult võimalik odavamate ja kallimate markide hinnavahet vähendada sellega, et me seda miinimummäära tõstame, aga ma ei usu sellesse, et on võimalik täiesti ära kaotada eri kaubamärkide erinev positsioneerimine tubaka importijate ja tootjate poolt. Niipalju kui mina olen märganud, on igas riigis ikkagi erineva hinnaga sigarette, osa on n-ö premiummargid, osa on rahvalikumad või soodsamad margid. Me saame aktsiisipoliitika abil teha seda, et me muudame need odavamad või rahvalikumad margid piisavalt mitteatraktiivseks ehk selle hinnavahe minimaalseks. Aga ma ei usu, et meil oleks võimalik kuidagi ette kirjutada tubakatootjatele, et nad edaspidi erinevaid positsioneerimisi üldse ei kasutaks. Ma arvan, et kallimad margid jäävad, nagu ka odavamad, lihtsalt see vahe muutub.

Aseesimees Keit Pentus

Toivo Tootsen, teine küsimus, palun!

Toivo Tootsen

Aitäh! Hea ettekandja! Ega ma ei tundnudki niipalju muret selle tõttu, miks suitsudel on üleliia madal aktsiis, ma tundsin muret selle tõttu, miks on erikütuse aktsiisimäär ebaproportsionaalselt suur. Ma saan aru, et riigikassasse on raha vaja, nii et järelikult maksavad suitsetajatelt saamata jäänud aktsiisi kinni põllumehed ja kalurid selle erikütuse ülemäära suure aktsiisiga. Kas on nii?

Taavi Rõivas

Aitäh! Ei ole. Räägime siis ülemäära suu- rest aktsiisist. Igaüks meist, kes tangib kütust, maksab neli-viis korda rohkem aktsiisi, maksab kütuseliitri eest 5–6 krooni rohkem, kui teevad seda põllumehed, kalurid, laevaomanikud. Kusjuures väikelaevadele see muuseas ei laiene, see laieneb küll suurtele laevadele, aga mitte sellele, kui ma peaksin soovima oma

väikest paati tankida. Siia alla kuuluvad raudtee, ehitus, kaevandus ja veel hulk sektoreid. Nii et rääkida sellest, et need sektorid, kes saavad soodsamat kütust, maksavad midagi kinni teistes valdkondades, on täiesti väär. Pigem on vastupidi, igauks meist, kes oma isiklikku autosse kütust valab, maksab tegelikult paratamatult osaliselt kinni ka nende sektorite odavama kütuse. Ma mõõnan, et osas sektorites on see madalam aktsiisimäär põhjendatud, aga mulle küll tundub, et neid sektoreid, kus kütuseaktsiis on neli-viis korda madalam kui kõikidel ülejäänud inimestel, on pisut liiga palju ja mitte kõigi puhul neist ei ole see tegelikult sajabrotsendiliselt ja argumenteeritult põhjendatud. Ei ole ka saladus, et seetõttu jääb riigieelarvesse igal aastal laekumata umbkaudu 1,3 miljardit Eesti krooni, mida on näiteks poolteist korda rohkem kui lastetoetustele kuluvat raha. Ehk tuues pisut meelevaldse näite: kui me kaotaksime ühe ropsuga ära kõik kütuse erisoodustused, siis oleks meil võimalik lastetoetust 2,5-kordistada. Seda ma räägin sellepärast, et me saaksime aru, et tegelikult, hoides osale tarbijatele odavamast aktsiisimäärast, teeme me neile väga suure teene, mitte vastupidi, mitte nemad ei tee väga suurt teenet ülejäänud ühiskonnale. Erisoodustus või erimärgistus on privileeg, mitte õigus.

Aseesimees Keit Pentus

Kalev Kallo, teine küsimus, palun!

Kalev Kallo

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Ettekandja erilise osavusega ei vasta sellele, mida küsiti, vaid räägib hoopis teisest asjast. Seda küsimust on juba kaks korda esitatud. Küsimuses ei võrreldud autokütuseaktsiisi erikütuseaktsiisiga, küsimus oli algusest peale esitatud niimoodi, miks meie erikütuseaktsiis on tunduvalt kõrgem kui Euroopa Liidu nõutud miinimummäär. Küsimus oli see ja sellele paluks ka vastata. Euroopa miinimummäär on tublisti alla krooni liitri kohta, meil on kõvasti üle krooni. Nii et võrdlus oli Euroopa Liidu nõutud miinimummääraga, mitte meie autokütuseaktsiisiga, mida maksavad kõik inimesed. Paluks vastata!

Taavi Rõivas

Aitäh! Kui juba komplimentide tegemiseks läks, siis ma omakorda kiidan küsijat erakordse ande eest küsida asju, mis absoluutselt selle eelnõu raamesse ei kuulu. Aga kui mind juba kiideti, siis ma püüan olla selle kiituse vääriline ja siiski sellele küsimusele vastata. Ma loodan, et te mõistate, et see eelnõu, mille rahanduskomisjon algatas, ei käsitle kütuseaktsiisi. Väga mitmes valdkonnas Euroopa Liidus ei olegi Euroopa miinimummäärasid tsentraalselt ette kirjutatud. Ma julgen öelda, et lõviosas valdkondades saame me ise otsustada, kui kõrge ühe või teise aktsiisi või pigem mitte aktsiisi, aga, ütleme, tasu me määrame. Aga tõepoolest, erimärgistatud kütusel on olemas miinimummäär, mis on erakordselt madal, mis taas kord ei tähenda seda, et kõik riigid peavad oma aktsiisimäära täpselt selle miinimummäärani sättima, vastupidi, sellest miinimummäärast allapoole ei tohi sättida. See on selle miinimummäärast loogika. Ma julgen küll öelda, et vaatamata sellele, et erimärgistatud kütus on Eestis maksustatud kõrgema aktsiisimaksuga, kui on Euroopa miinimummäär, on ikkagi kohane rääkida sellest, kui suur on see aktsiis võrreldes tavatarbija aktsiisimääraga. Ta on 4–5 korda madalam. Ei ole midagi teha, selleks et inimesed, kes meie arutelu kuulavad, mõistaksid, millisest suurusjärgust me räägime, ma arvan, ei ole mingil juhul kohatu võrrelda bensini või diislikütuse hindu Statoili, Neste või Olerexi tanklas. Tõsi on, et ikkagi väga mitmed sektorid saavad kütust tanklast osta 5–6 krooni odavamalt kui meie. See on pigem soodustus kui karistus. Ma usun, et te nõustute minuga.

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh! Enne järgmisele küsijale sõna andmist juhin küsijate tähelepanu sellele, et me arutame alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse ning tubakaseaduse muutmise seaduse eelnõu. Ma palun küsimustega jääda selle eelnõu raamidesse, siis on vastajal võimalik sedasama teha! Küsimuseks annan sõna Marika Tuusile. Palun!

Marika Tuus

Aitäh! Ka mind huvitab tubakaaktsiisi tõstmine võrdluses Euroopaga ja ka võrdlus teiste kaupadega. Kui me praegu tubakaaktsiisi tõs-

tame ja hajutame seda tõstmist paari aasta peale ja selle tagajärjel ei pruugi inimeste tervis paraneda, siis miks me näiteks elektri puhul oleme teinud nii, et kodutarbijale on elektriaktsiis viis korda kõrgem Euroopa elektriaktsiisist ja äritarbijale lausa üheksa korda kõrgem?

Taavi Rõivas

Aitäh! Ma mõistan kiusatust küsida iga sõna kohta selle eelnõu pealkirjast, aga nii nagu see eelnõu ei käsitle kütuseaktsiisi, ei käsitle ta absoluutselt ka elektriaktsiisi. Mis puudutab küsimuse esimest poolt ehk seda, kas me tõstame selle eelnõuga tubakaaktsiisi, siis vastus on ei. Selle eelnõuga me tubakaaktsiisi kehtiva seadusega võrreldes pigem langetame. Me oleme juba varem teinud otsuse, et järgmisest aastast peaks kehtiva seaduse järgi tubakaaktsiis tõusma 20%, selle eelnõuga me seda tõusu vähendame nii, et see ei tõuse 20%, vaid 10%. Seisukoht, et see on inimeste tervisele kahjulik, on minu meelest samuti täiesti meelevaldne. Ma arvan, et see, kui me pisutki vähendame sigarettide kättesaadavust ja pisutki paneme inimesed tubakatoodete ostukorvi panemisel mõtlema, kas see asi on ikkagi väärt seda kõrget hinda, siis on see igal juhul samm inimeste tervise parandamise suunas, mitte vastupidi.

Aseesimees Keit Pentus

Küsimused on nüüd otsa saanud. Kas tegu on protseduurilise küsimusega? Protseduuriliseks küsimuseks saab sõna Toivo Tootsen.

Toivo Tootsen

Aitäh! Kuna tegemist on alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse ning tubaka-seaduse muutmise seaduse eelnõuga, siis ma arvan, et need küsimused, mis puudutasid aktsiise, olid kõik õigustatud ja asjakohased.

Aseesimees Keit Pentus

Asjakohased olid küsimused, mis puudutasid selle eelnõu sisu. Need küsimused on nüüd otsa saanud. Suur tänu austatud ettekandjale! Nüüd on võimalik pidada läbirääkimisi. Kas on kõnesoove? Kui kõnesoove ei ole, siis läbirääkimisi ei avata. Seaduseelnõu 779 esimene lugemine on lõppenud. Tulenevalt meie kodu- ja töökorra seadusest on eelnõu muudatusettepanekute esitamise tähtaeg s.a 5. oktoober kell 18.

Head ametikaaslased! Istung on lõppenud. Soovin teile edukat tööd komisjonides!

Istungi lõpp kell 10.54.

Istungi kestus 54 minutit.

Juhataja

K. Pentus
Riigikogu aseesimees

XI RIIGIKOGU STENOGRAMM

VIII ISTUNGJÄRK

Kolmapäev, 22. september 2010

Kell 13.00

S i s u

Infotund

1. ERSO rahastamisest
2. Kohalike omavalitsuste olukorrast
3. Kultuuripärandi saatusest
4. Raamatukogude rahastamisest
5. Kohalike omavalitsuste tulubaasist

Istungi rakendamine

1. Õiguskantsleri ettepanek nr 11 avalikes huvides vajalike tehnovõrkude ja -rajatiste tulumiskohustuse ja tulumiskohustuse eest makstava tasu põhiseaduspärasuse kohta

2. Kohalike maksude seaduse muutmise seaduse eelnõu (774 SE) teine lugemine

3. Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse muutmise seaduse eelnõu (750 SE) teine lugemine

4. Äriseadustiku muutmise seaduse eelnõu (733 SE) teine lugemine

5. Eesti Vabariigi ja Hiina Rahvavabariigi vahelise lepingu vastastikusest õigusabist kriminaalasjades ratifitseerimise seaduse eelnõu (792 SE) esimene lugemine

6. Ülikooliseaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu (784 SE) esimene lugemine

7. Riigieelarve seaduse, Vabariigi Valitsuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (790 SE) esimene lugemine

Infotund

Asesimees Jüri Ratas

Tere päevast, head ametikaaslased! Austatud Vabariigi Valitsuse liikmed! Head infotunni jälgijad! Alustame 22. septembri infotundi. Kõigepealt viime läbi kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 39 Riigikogu liiget, puudub 62.

Tänases infotunnis osalevad järgmised valitsusliikmed: peaminister Andrus Ansip, kultuuriminister Laine Jänes ja regionaalminister Siim Valmar Kiisler. Head ametikaaslased, mul

on teile palve, et esitame iga küsimuse juures kuni kolm kohapeal registreeritud küsimust. Meil on täna esitatud üpris palju küsimusi ja et me jõuaksime neist võimalikult paljud läbi arutada, siis palun kuni kolm kohapeal registreeritud küsimust.

1. ERSO rahastamisest

Asesimees Jüri Ratas

Läheme esimese küsimuse juurde, selle on esitanud Riigikogu liige Kadri Simson ja sellele vastab minister Laine Jänes. Teema on ERSO rahastamine. Kadri Simson, palun!

Kadri Simson

Lugupeetud kultuuriminister! 2009. aasta augustikuus tegite te ettepaneku muuta ERSO ja Eesti Kontserdi struktuuri, andes Eesti Kontserdi halduses oleva Estonia kontserdisaali ERSO hallata ning liites Eesti Rahvusmeeskooi ja Hortus Musicuse ERSO-ga. Selle aasta 9. septembril te väitsite Postimehe intervjuus, et liidetud pidid teadma, et nende 2010. aasta eelarve on 2,95 miljonit krooni väiksem, kui oli eelmise aasta eelarve kolmekesi eraldi olles. Samas andsite te liitumist toetava ministri lubaduse, et töötajate palku väiksema eelarvega ei vähendata. Minu küsimus on: millised olid teie juhtnöörid ERSO juhile, kuidas viia läbi keerukad ja kulukad ümberkorraldused ning samas hoida kokku ligi kolm miljonit krooni? Aitäh!

Laine Jänes

Head kolleegid! Eks tuleb nüüd tõde ikkagi jalule seada. Nendes väidetes, mis te esitasite, on kindlasti väga palju fantaasiat, mida on ajakirjanduse kaudu vahendatud. Tegelik olukord on selline, et kõik allasutused, mis kuuluvad Kultuuriministeeriumi alla, said nagu teiste ministeeriumidegi allasutused ülesandeks eelarvet koostades teha 9%-line tegevuskulude kärbe. See kärbe ei ole mitte mingil moel seo-

tud mingisuguste ümberkorraldustega, mis olid plaanitud kunstilises ja loomingulises plaanis. Ma kinnitan, et mingit ettepanekut ega kindlat lubadust anda Estonia kontserdisaal mõne kollektiivi käsutusse või allasutuse käsutusse ei ole olnud ega ole saanudki olla, sest Estonia puiestee 4 tervikuna on avalik-õigusliku Rahvusoperi Estonia kinnisvara, mida tuleb hallata ja seal kõiki asju korraldada. Siia maani on seal hakkama saadud ja ma usun, et koostöös on võimalik hakkama saada ka edaspidi.

Mis puutub eelarve lisamise või mingisugustesse mahavõtmistesse, siis tegelikult kõik kollektiivid liikusid koos omaenda eelarvetega. Need lihtsalt tõsteti Eesti Kontserdi alt ERSO alla ja pärast tagasi. Need ümbertõsted ei ole mitte mingil moel ERSO eelarvet kahjustanud. Kui direktor Siitan on saatnud ametliku kirja järelepärimisele ministeeriumist, siis ta ütleb seal, tsiteerin ...

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister! Ma palun vabandust, aga vastamiseks ette nähtud aeg on läbi. Esimene täpsustav küsimus. Kadri Simson, palun!

Kadri Simson

Lugupeetud minister! Õiguskindluse printsiibist tulenevalt peab igapäev olema võimalus tegutseda mõistlikus ootuses, et talle antud õigused ja talle pandud kohustused püsivad stabiilsetena ega muutu rabavalt ebasoodsas suunas. 1. jaanuaril said ERSO, Hortus Musicus ja RAM üheks asutuseks, teie käskkirjaga lahutati nad 1. juulil jälle kolmeks. Teie meelemuutus on põhjustanud ERSO-le tõsise majandusliku probleemi. ERSO jäi 3-miljonilisse eelarvepuudujääki ja te olete ise ka hiljem tunnistanud, et see 2,95 miljonit oligi teil planeeritud. Kuidas te nüüd kavatsete tekkinud olukorra lahendada? Ma saan aru, et te tahate mulle kirja tsiteerima hakata, aga kirja võin ma lugeda ka ise. Mina palun teilt vastust, millise lahenduse te välja pakute?

Laine Jänes

Ma siiski ei loobu kirja tsiteerimisest, ja see on vastus ka teie küsimusele. Direktor Siitan on saatnud Kultuuriministeeriumisse kirja, kus ta ütleb: "ERSO on 2010. aastal kulutanud eelarvelisi vahendeid rohkem, kui eelarve seda lubaks." Minu meelest tunnistab direktor, et ta

on finantsdistsipliini rikkunud, ja siin ei ole mitte midagi pistmist kõikide nende süüdistustega ja etteheidetega, mida me oleme siin juba pikemat aega kuulnud.

Aseesimees Jüri Ratas

Teine täpsustav küsimus, Kadri Simson, palun!

Kadri Simson

Lugupeetud minister, te ei pakkunud välja lahendust! Aga te olete ennegi andnud teatri- ja kontserdiorganisatsioonide juhtidele lubadusi ja neist hiljem taganenud. Meenutagem või lubadust kompenseerida kultuuriürituste piletite käibemaksu tõus. ERSO sai lubaduse, et liitumise mõju mahendamiseks antakse 4,1 miljonit krooni. See lubadus on tänaseks tühistatud ja te ei ole ka soostunud kohtuma ERSO juhiga, et leida olukorrale väljapääs. Kuidas te kommenteerite reformiga seotud osapoolte vahelist kommunikatsiooni? Kas see on teie hinnangul vastanud kaasamise heale tavale?

Laine Jänes

4,1 miljonit krooni pole kunagi olnud ette nähtud ERSO eelarvesse nende olukorra parandamiseks. See on sihtotstarbeline raha, mis otsustati Riigikogus eraldada kontserdikoori loomiseks. Kontserdikoori ERSO enda juurde loodud ei saanud. See tulenes ERSO juhi juhtimisvigadest ja probleemidest. Kuna Riigikogu otsus ja poliitiline tahe oli luua Eestis kontserdikoor ja seda ootasid ka kõik muusikaringkonnad, siis loodi see teise allasutuse juurde, milleks on Eesti Kontsert ja kes on selle ülesandega suurepäraselt hakkama saanud.

Aseesimees Jüri Ratas

Ja nüüd kolm kohapeal registreeritud küsimust. Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Proua minister! Asi pole ainult ERSO-s, me oleme arupärimisi esitanud ka muuseumide ja spordialaliitude murede pärast, sest toimib kogu aeg üks skeem. On mingid lubadused, neid arutatakse ja neid jäädakse uskuma ning neid täidetaksegi mingil moel. Ent pärast selgub, et need lubadused pole lubadused olnud. Täna te ütlete, et ei ole lubadusi andnud. Teiste kul-

tuuriministrite ametiajast ma ei mäleta, et oleks kerkinud üles suhtlusprobleem ministri ja asutuste juhtide vahel. Millest see on?

Laine Jänes

Kindlasti ei ole võimalik võrrelda praeguse valitsuse tööd tervikuna eelmiste valitsuste tööga. Ükski teine valitsus pole pidanud rinda pistma keeruliste majandusprobleemidega ja tegelema suurte kärbetega. Kui eelarve 10 või 20% kasvas, siis väga paljud teemad ei tõusnudki üles. Kärpimine on igal juhul valulik. Iga allasutus, kes teab, et ta ei saa oma unistusi teoks teha, tunneb, et teda ja tema unistusi on petetud.

Mis puutub lubadusse seoses käibemaksu kompensatsiooniga, millest siin juttu oli, siis see lubadus sai teatrite ja kontserdiasutuste puhul täidetud. Lubadus oli, et see on ühekordne, ja nii see on ka olnud. Seega pole õige väita, et seda lubadust ei ole täidetud. Ja kindlasti ei maksa võtta lubaduse või garantiina asju, mille üle on arutatud. Kui on arutatud võimaluste üle ja kui eelarves on reaalsed võimalused olemas, siis neid on ka arvestatud. Kui eelarves võimalusi ei ole, siis ma ei kujuta ette, millisest rahakotist saaks seda oodatud hunnikusse tõsta. See oleks nagu minu küsimus Riigikogule.

Aseesimees Jüri Ratas

Heimar Lenk, palun!

Heimar Lenk

Proua minister! Ma arvan, et siin saalis pole mõtet tõestada, kellel on õigus ja kellel mitte. Teema on olnud meedias üleval väga pikalt ja mõlemal poolel on olnud toetajaid. Väga huvitav on olnud seda diskussiooni jälgida, aga samal ajal ka väga ebameeldiv. Mispärast teie majast sellised probleemid üldse meediasse jõuavad? Miks te ei saa neid omavahel ära klaarida, et Eesti kultuuri ümber säärast soovimatut oreooli ei tekiks, seda isegi väljaspool meie riiki, nagu ma olen raadiost kuulnud?

Laine Jänes

Minu meelest on see väga hea ettepanek, et ei maksa arutada neid asju meedia vahendusel.

Aseesimees Jüri Ratas

Toivo Tootsen, palun!

Toivo Tootsen

Lugupeetud minister! Mõni aeg tagasi oli ETV eetris saade "Kahekõne", kus väga pikalt aeti juttu Neeme Järvi. Ma eeldan, et teie ministeerium teavitab teid sellest jutuajamisest või vähemalt te teate selle sisu. Ma olin väga pettunud, et sellele ei järgnenud ministeeriumipoolseid seisukohti. Muu hulgas viitas Neeme Järvi seal sellele, et ta ei ole teiega isegi kohtunud, et põgusalt on vist kokku saanud, aga teil ei ole olnud temaga põhjalikku jutuajamist. Kas te tõepoolest kultuuriministrina ootate seda, et Neeme Järvi tuleks ja koputaks alandlikult teie ukse peale, või jätkuks teil taktitunnet suur kunstnik ise visiidile kutsuda ja temaga asju arutada?

Laine Jänes

Head kolleegid! Mul on härra Neeme Järvi erakordselt head isiklikud suhted. Kahjuks ma sel päeval, kui see "Kahekõne" eetris oli, Eestis ei viibinud ja seetõttu seda otse vaadata ei saanud. Küll aga tõepoolest mind teavitati, et selline saade toimus. Neeme Järvi ei olegi olnud terve aasta jooksul võimalik realselt kohtuda, sest Neeme Järvi sõidab mööda maailma ringi ja juhatab suurepäraseid orkestreid. On ta ju erakordselt suur muusik.

Aga mul on olnud Neeme Järvi väga tihe kirjavahetus meili teel. Ta on väga hea vastaja. Kui ma talle midagi kirjutan, siis vastused tulevad kiiresti. Ja samuti olen mina püüdnud vastata tema küsimustele. Meil on olnud väga tihe ja sisukas kirjavahetus ja terve selle aja jooksul ei ole olnud kordagi probleemiks, et ma ilmtingimata ei sõida mõnele kontserdile kohale, kus tema juhatab. Meie kohtumised on olnud põgusad, aga sisukad ja soojad. Mineval südasuvel olin puhkuse ajal mõnda aega ka Pärnus ja sõitsin spetsiaalselt kohale Kristjan Järvi juhatatud kontserdile, kus viibis ka maestro Neeme Järvi oma perega. Vahetasime seal mõtteid kogu eeloleva hooaja üle.

Kultuurivaldkondades ongi nii, et ei pea ilmtingimata tulema visiidile ministri kabinetis, vaid asju aetakse inimlikul, normaalsel tasandil. Nii et kindlasti ei võta ma endale seda süüks või mureks, et me ei ole saanud Neeme Järvi kohtuda ministri kabinetis. Suhtlemine Neeme Järvi on olnud täiesti normaalne, vaba ja tihe ning see on toimunud nii virtuaalsel kui isiklikul tasandil. Selle kinnituseks võin

lisada, et kui mul oli suvel sünnipäev, siis he-
listas ta mulle omal algatusel ja laulis suurepä-
rase sünnipäevalaulu. Nii et meil on väga head
suhted.

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Siinkohal on juhatajal sobiv hetk
soovida kõigile sünnipäevalastele, kes meid
jälgivad, palju õnne! Sellega lõpetan esimese
küsimuse käsitlemise.

2. Kohalike omavalitsuste olukorrast

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme edasi teise küsimuse juurde, mille
on esitanud Arvo Sarapuu. Sellele vastab va-
litsusliige Siim Valmar Kiisler, teemaks on
kohalike omavalitsuste olukord. Arvo Sarapuu,
palun!

Arvo Sarapuu

Lugupeetud Riigikogu aseesimees! Hea mi-
nister! Kohalike omavalitsuste olukord on kee-
ruline olnud juba mitu aastat. Kõige keerulise-
mad on olnud viimased aastad. Väiksemates
piirkondades on teenuste kättesaadavus märksa
halvenenud ja selle põhjus on teada: riik on
omavalitsustelt raha ära võtnud. Nüüd hakkab
uus riigieelarve kuju võtma ning sellega seoses
ma soovin teada, kuidas on kohalike omavalit-
suste huvide ja soovide arvestamine tagatud
2011. aasta riigieelarve koostamisel. Seni on
hea tava olnud, et valitsuskomisjon ja omava-
litsusliitude koostöökogu delegatsioon kohtu-
vad omavahel, riigieelarveprotsessi kõik etapid
räägitakse läbi ja tavaliselt on need läbirääki-
mised lõppenud teatud kompromissiga. Minu
küsimus on selline: kui need läbirääkimised on
praegu toimunud, kuidas on siis läbi viidud
lõpp-protokoll allkirjastamine?

Siim Valmar Kiisler

Omavalitsusliitude koostöökogu ja valitsus-
komisjoni läbirääkimiste loodetavasti viimane
voor toimub täna õhtul. Kell neli me kogune-
me ja arutame veel kord õhku jäänud küsimu-
si. Me kogunesime ka möödunud nädalal ning
arutasime läbi kõik töörühmade ettekanded
oluliste valdkondade kohta. Tulemus oli see, et
kuigi pretensioone ja üksiküsimusi jäi küll
töörühmade töö osas õhku, peaks need täna-
seks kõik lahendatud olema. Positiivseid näi-

teid on õige mitu. Näiteks teehoiu toetamine
absoluutarvudes mõnevõrra kasvab, ühistrans-
port jääb samale tasemele jne, jne. Aga üks
murekoht selgelt on, see on tulumaksu protsent
ja tasandusfondi suurus. Nende üle me kind-
lasti ka täna veel arutame.

Mis puutub üldse olukorra keerulisusse, siis
õnneks viimased kuud on näidanud, et enam
omavalitsustele laekuvad tulumaksusummad
nii palju ei vähene kui möödunud aastal, et iga
kuu läheb see number järjest paremaks. Ja ei
maksa ära unustada, et meil on väga järsult
kasvanud mitmesugused regionaalsed toetus-
programmid. Möödunud aastal maksime üle 1
miljardi krooni toetust, mis põhiliselt läks
omavalitsustele, ja tuleval aastal plaanime seal
veel kõige radikaalsemat kasvu kõigis vald-
kondades. See on omavalitsustele kindlasti vä-
ga suur tugi, näiteks koolimajade, lasteaedade
ja kultuurimajade kordategemisel.

Aseesimees Jüri Ratas

Arvo Sarapuu, esimene täpsustav küsimus.
Palun!

Arvo Sarapuu

Lugupeetud minister jättis tagasihoidlik-
kusest ütlemata, et tegelikult läbirääkimised on
seni lõppenud sellega, et omavalitsused ei soo-
vinud lõpp-protokollile alla kirjutada. Ja ei
soovinud alla kirjutada sellepärast, et omava-
litsusjuhtide arvates on ühest küljest nende hu-
ve riivatud, teisest küljest aga on tunne, et see
toetuste süsteem, mis praegu on tasandusfondi
kaudu üles ehitatud, ei ole õiglane. On kahtlus,
et selle kaudu saab oma sõpradele-erakonna-
kaaslastele raha anda. Veel on tekkinud niisu-
gune mõte, et kas ei võiks kohalike omava-
litsuste partner olla Rahandusministeerium ja
regionaalminister asuda Rahandusministeeriu-
mis? Mis te sellest arvate?

Siim Valmar Kiisler

Läbirääkimised lõpevad siis, kui koostöö-
protokollile alla kirjutatakse. Sinnamaani läbi-
rääkimised kestavad. Möödunud nädalal lepi-
ti kokku, nagu ma teile selgitasin, et see nädal
toimub meil uus läbirääkimiste voor. Loodan,
et me täna õhtul jõuame üksmeelele ja kirju-
tame kokkuleppele alla. Kindlasti jäävad mõ-
ningad lahkarvamused püsima. See on loomu-
lik, et me kõiges 100% kokkuleppele ei jõua.

Aga minu arvates on tähtis, et see protokoll, nii nagu tavaks on ja kord ette näeb, lisatakse valitsuse esitatavale eelarve eelnõule ja sellega saab tutvuda iga Riigikogu liige, et ise võrrelda, millised omavalitsusliitude nõudmised on riigieelarves kajastatud ja mille osas jäid lahkarvamused.

Tasandusfondi puudutav süüdistus on minu jaoks üllatav. Minu arust on üldised tasandusfondi põhimõtted laias plaanis kehtinud juba päris pikka aega, 2004. aastast, kui ma ei eksinud. Seda laadi süüdistused minu arust ei ole objektiivsed, need põhimõtted on üsna selged ja läbipaistvad ja on eri pooltele sobinud.

Aseesimees Jüri Ratas

Teine täpsustav küsimus, Arvo Sarapuu. Palun!

Arvo Sarapuu

Austatud minister! Teil on suhteliselt keeruline omavalitsustega läbi rääkida selle pärast, et Riigikohtu 16. märtsi 2010 otsusest selgub, et õigusaktid, mis panevad omavalitsustele täiendavad riiklikud kohustused ilma vastava rahastamiseta riigieelarvest, on tunnistanud põhiseadusega vastuolus olevaks. Tuletan meelde seda praktikat, mille puhul omavalitsustele öeldi, et me võtame teilt kohustusi ära või anname kohustusi juurde, aga vastavalt sellele raha ei liikunud. Tegelikult oleks väga selgelt vaja paika saada, millised on valdade ja linnade kohustused ning millised on riigi kohustused. Kuidas see töö on käinud? Kas need otsused on selged ja kas vastav analüüs on omavalitsustel juba teada?

Siim Valmar Kiisler

See on korduvalt olnud arutusel ka valitsuskabinetis. Vastavalt Riigikohtu lahendi resolutsioonile oleme me pöördunud kõigi valdkonnaministriumide poole, et nad teavitaksid meid, millised on nende hinnangul riiklikud ülesanded, mida praegu täidavad kohalikud omavalitsused. Sellele eelnes ka analüüs ja juhendmaterjal ministriumidele, millistest kriteeriumidest lähtuda riiklike ülesannete defineerimisel. Samuti pöördusime selle küsimusega omavalitsusliitude poole, nendesamade heade partnerite poole, kellega me läbirääkimisi peame ka eelarve küsimustes.

Ma pean tunnistama, et ega ka meie partnerid ei ole üldiselt väga soovinnud rahale kindla sihtotstarbe määramist. Pigem rõhutatakse omavalitsuste finantsautonoomiat ja tahetakse saada võimalikult selget tulubaasi ja võimalikult suurt vabadust selles, mis ülesandeid kui suures osas nende summade eest täidetakse. Te näete ka sel aastal riigieelarve eelnõus näiteks regionaalvaldkonnas konkreetset rida, kus riiklike ülesannete täitmiseks nähakse ette kohalikele omavalitsustele konkreetne summa, mis lähtub Riigikohtu lahendist.

Aseesimees Jüri Ratas

Ja nüüd kolm kohapeal registreeritud küsimust. Marika Tuus, palun!

Marika Tuus

Austatud minister! Minu küsimus puudutab AS-i Emajõe Veevärk tegevust – see on väga tihedalt kohalike omavalitsustega seotud. Me teame, et kuus aastat tagasi pidi 22 omavalitsust Keskkonnaministriumidele survel hakkama selle osanikeks ja oma vara üle andma, et siis Euroopa raha vastu saada. Samas ei olnud tol korral lepingus kirjas, et Emajõe Veevärk tahab ka tulevikus opereerimise ainuõigust endale saada. Aga nii läks. Mingit konkursi ei korraldatud ja too aktisasetl määrati n-ö opereerivaks. Ning nüüd on siis tagajärg käes. Millised on hinnad? Näiteks Tabiveres tõuseks hind Emajõe Veevärgi haldamise korral ligi 50% – 49% – ja nii mitmel pool mujalgi. Ma küsin: miks inimestele surutakse kallimat hinda peale? Ja kuidas see pilt tundub teie poolt vaadatud monopolide ohjeldamise seaduse taustal?

Siim Valmar Kiisler

Monopolide ohjeldamise seaduse mõte ongi vältida selliseid olukordi, kus saaks, nagu nimigi ütleb, ohjeldamatult hinda tõsta. See peab olema kontrolli all, nagu ka mõned on siin lubanud, aga kahjuks ei ole see mitmel pool veel õige kontrolli alla jõudnud. Ma paraku ei oska vastata teie küsimusele AS-i Emajõe Veevärk konkreetsetest probleemidest. Ma ei ole otseselt oma töö käigus selle küsimusega kokku puutunud ja detaile ei tea. Aga vastan teile hea meelega hiljem täiendavalt või siis järgmine kord suuliselt siit. Kuna te seda küsimust enne ei esitanud, siis ma tõesti ei oska

öelda, millised olid Keskkonnaministeeriumi nõudmised tol ajal.

Aseesimees Jüri Ratas

Ester Tuiksoo, palun!

Ester Tuiksoo

Austatud minister! Hiljuti te külastasite Põlvamaad ja kohtusite seal mõnede vallajuhtidega. Nendel vallajuhtidel olid üsna ühesugused probleemid. Kas te võiksite nendest ka siin saalis rääkida ja kas te olete valmis neid lahendada?

Siim Valmar Kiisler

Ma olen korduvalt Põlvamaad külastanud ja seal korduvalt rääkinud väga erinevatest probleemidest. Ma tõesti ei tea, milliseid konkreetseid küsimusi te silmas peate. Alati on omavalitsusjuhte ka Põlvamaal väga huvitanud tehoiu olukord, sest teedega on Põlvamaal mõnevõrra hullemad lood kui mõnes teises maakonnas. Loomulikult räägitakse alati omavalitsuste tulubaasist. Ma praegu konkreetsemalt küll vastata ei oska, võib-olla täpsustate oma küsimust?

Aseesimees Jüri Ratas

Lembit Kaljuvee, palun!

Lembit Kaljuvee

Härra juhataja! Hea minister! Septembri alguses oli väga paljudes kohalikes lehtedes ja keskajakirjanduses juttu sellest, et omavalitsused ei suuda tähtjaks remontida koole ja lasteaedu. Igal aastal on 1. septembril üha rohkem lasteaedu ja koole olukorras, kus lapsed saadetakse laiali mööda linna või valda. Siin on kindlasti tegemist mitme probleemiga, aga kas ministeerium on selle peale mõelnud, et omavalitsustele tuleks appi minna? Milliseid lahendusi te siin näete? Kas on vaja midagi seadustes muuta või mida teha, et lapsed saaksid ikkagi 1. septembril, kui meil kool algab, remonditud kooli ja lasteaeda minna?

Siim Valmar Kiisler

Me olemegi omavalitsustele appi läinud. Meil on toetusprogramm, mida tuntakse nime all KOIT kava. Otsuste alusel toetatakse ainuüksi selle programmi raames kohalikke omavalitsusi umbes 1 miljardi krooni ulatuses koo-

lide ehituseks, koolide remondiks, rekonstrueerimiseks. See on enneolematu maht. Sellist asja ei ole taasiseseisvunud Eestis olnud, et nii suurtes mahtudes saab säärast toetust jagada. Väga paljud koolid saavad selle abil korda.

Need juhtumid, millest on juttu olnud, kus tööd on viibinud, seal on olnud laias laastus kaks põhjust. Üks põhjus on see, et omavalitsus on võtnud riski ja kasutanud rahastamiskeemi, mis lõpptulemusena ei ole välja vedanud. Näiteks on üritatud teha *public-private partnership*'i – palun vabandust ingliskeelse väljendi pärast! – mõne firmaga, nii et see firma vastutaks kooli valmimise eest, ja siis see skeem on poole pealt raha puuduse tõttu kokku kukkunud. Teine viivituse põhjus on olnud see, et tööde teostajad on tihti riigihankele tulnud suhteliselt madalate hindadega ja hiljem on selle raha eest tööde teostamisel häta jäänud. Siis on käivitunud keerulised läbirääkimised, mis on venitanud ehitustööde valmimist. Need on laias laastus kaks peamist põhjust, kui sellised juhtumid tekkinud on. Aga enamikus kohtades on ikkagi hästi läinud ja tõesti on juba palju korda tehtud, nagu te ka ise näete.

Aseesimees Jüri Ratas

Sellega lõpetan teise küsimuse käsitlemise.

3. Kultuuripärandi saatusest

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme kolmanda küsimuse juurde, mille on esitanud Mark Soosaar. Sellele vastab valitsuse liige Laine Jänes, küsimuse teema on kultuuripärandi saatus. Mark Soosaar, palun!

Mark Soosaar

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud kultuuriminister Laine Jänes! Te kindlasti teate Eesti Vabariigi hümni sõnu peast ja võib-olla teate peast ka järgmist teksti: "Kõikumatus usus ja vankumatus tahtes kindlustada ja arendada riiki, mis peab tagama eesti rahvuse ja kultuuri säilimise läbi aegade ..." Kindlasti tundsite ära, kust see tekst on – see on meie põhiseaduse sissejuhatav osa. Ma tahaksin küsida: milline on meie kultuuripärandi tulevik nüüd, mil riik vastavalt põhiseadusele peab tagama selle säilimise, kuigi alama astme seadused, nagu näiteks muinsuskaitse seadus paneb kogu selle

kohustuse omanikele. Mida aga riik oma kõhna rahakotiga saaks teha selleks, et esivanemate materiaalne pärand meie maastikus, meie linnades säiliks?

Laine Jänes

Aitäh küsimuse eest, hea kolleeg! Kultuuripärandi olukord ja selle säilitamine paneb meid kõiki muretsema. Kui me sõidame mööda Eestimaad, siis näeme suurt hulka materiaalseid kultuuriväärtusi, mida saab käega katsuda ja mille seisukord ei ole kõige parem. Eks ajahammas ja Eestist üle käinud sõjad on räsitud nii kirikuid kui mõisaid. Aga loodetavasti varsti olen ma siin Riigikogu ees muinuskaitseaduse muutmise seadusega. Just eile arutati kultuurikomisjonis selle seaduse muudatusi, millega tahetakse kultuuripärandi temaatikat laiendada, nii et see hõlmaks ka veealust kultuuripärandit ja hakkaks puudutama ka detektoriga metalli otsivate seltside või inimeste tegevust. Samuti kergendab see kultuuripärandi omanike olukorda, seadusest tulevalt saavad nad oma kultuuripärandit remontides rohkem ise otsustada.

Mis puutub meie riigi rahakotti, siis on teada, milline selle seis on. Siin saalis olijatele ei ole see mingi üllatus. Kuid riik on otsinud ja otsib edaspidigi võimalusi kasutada euroraha nii olemasolevate suurte kultuuriasutuste renoveerimiseks ja täiendamiseks kui ka kirikute remontimiseks. Usun, et järgmise küsimustevooru ajal on mul ehk võimalik natukene pikemalt kirikutest rääkida.

Aseesimees Jüri Ratas

Mark Soosaar, esimene täpsustav küsimus, palun!

Mark Soosaar

Kirikud kirikuteks, need on muidugi tähtsad ja paistavad kaugele, aga Eestimaad on kaetud väga erinevate kultuuripärandi objektidega. Võtame kas või Pärnumaal asuva Tihemetsa, kus ühel pool teed seisab kultuurimälestis Voltveti loss, mis on heas olukorras, aga kohe samas paigas teisel pool teed on Eesti pikim kõrts, mis on peaaegu täielikult kokku varisenud ja millel pole mingit silti, kuigi ka see on kaitsealuste objektide nimekirjas. Sellest oleme me siin saalis palju kordi rääkinud, et ilma rahvast, inimesi kaasamata tõenäoliselt muu-

datusi ei toimu. Kui me saime rahvusvaheliselt kuulsaks Eestimaad puhtaks tegemisel, prügi ärakoristamisel, kas ei ole Kultuuriministeeriumis mõeldud sellele, et võiks rahvast paremini kaasata ka meie ajaloo pärandi kaitsmisele ja hoidmisele?

Laine Jänes

Eks selle kaasamisega ole niimoodi, et see saab olla ainult vabatahtlikkuse alusel. Paljud inimesed on ju omandanud kultuuriväärtusi, ostes neid või erastades, kasutades võimalusi, mis meie riigi ajaloo jooksul on avanenud. Need inimesed on üles näidanud huvi hoida seda kultuuripärandit vastavat oma materiaalsetele võimalustele. Selle eest neile suur tänu!

Kindlasti on aga oluline rääkida sellest, et meie riigil on selles vallas erakordselt suured kohustused võrreldes meist suuremate Skandinaavia riikidega, kus kultuuripärandi nimistud on kordades lühemad. Riikliku kaitse alla ei ole võetud mitte kümneid tuhandeid objekte nagu Eestis, vaid tegemist on ainult sadadega – näiteks Norras või mõnes teises Skandinaavia riigis. Nii et meil on erakordselt suur kohustus.

Nagu eile kolleeg Trivimi Velliste kultuurikomisjonis rääkis, meie asi on säilitada, tagada säilimine. Ei ole vaja ilmtingimata objekt ära restaureerida, võib ka piirduda varemete konserveerimisega. Võimaluse korral võib neid eksponeerida sellisena, nagu need on.

Tahan ka öelda, et näiteks CO₂ kvootide müügi tulemusel on terve riigieelarve tulevaks aastaks tublisti kosunud ja võimalused investeeringuteks paremad. Ka Kultuuriministeeriumi eelarve on sealt saanud väga toreda osa. Võime öelda, et järgmisel aastal Kultuuriministeeriumi eelarve koos investeeringutega kasvab 18,5% ja selle üle olen ma muidugi väga rõõmus.

Aseesimees Jüri Ratas

Teine täpsustav küsimus, Mark Soosaar, palun!

Mark Soosaar

Teatavasti kvootide müümisel on väga tähtis, et ostja oleks ka nõus sellega, et me seda raha kasutame kirikute taastamiseks. Aga eks kogu meie vaimne kultuur ole ka väga tähtis. Teie paremal käel istuv regionaalminister on siin saalis öelnud, et me jääme peaaegu küm-

nekordselt maha avalike teenuste tellimiselt kolmandalt sektorilt. Kui me räägime näiteks muinsuskaitsest, siis miks ei võiks seda muinsuskaitseteenust, ütleme nõustamist jms, kolmandalt sektorilt tellida? Teatavasti Belgias ja Hollandis osutatakse 10–13% avalikest teenustest kolmanda sektori poolt, meil on see näitaja 2% ringis. Äkki oleks see üks reserv ja inimeste kaasamine oleks ka sellega ühtlasi tagatud?

Laine Jänes

Kindlasti on kolmanda sektori kaasamine väga teretulnud. Ma tean konkreetselt Tartu linnas mitut MTÜ-d, kes püüavad kätt pulsil hoida ja olla eestvedajateks, et näiteks Karlova linnaosas kõik restaureeritav oleks miljööväärne. Ja seda head eeskju tasuks kindlasti järgida. Nii et ega ma muud ei oska teie küsimusele vastata, kui et see on väärt ettepanek ja sellega tuleb aktiivselt tegelda.

Aseesimees Jüri Ratas

Ja nüüd kolm kohapeal registreeritud küsimust. Mart Jüssi, palun!

Mart Jüssi

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Teemade kattuvuse tõttu olete te juba minu ootel olevale küsimusele väga paljus ära vastanud ja ma palungi istungi juhatajal kuues küsimus pärast minu küsimuse esitamist maha võtta, sest suur osa vastusest on kõlanud. Ma proovin selle küsimuse täpsustavalt vormistada: Euroopa merenduspoliitika ja Eesti suundumused on näidanud, et meist on saamas mitte mereriik, vaid mereäärne riik. Väga palju kultuuripärandit on mere taga või mere all. Tänavu suvel ma tutvusin nii meretaguse kui merealuse kultuuripärandiga ja nägin, et nende olukord on halb. Ma konsulteerisin Muinsuskaitseametiga nendes küsimustes. Kunagi me siin saalis rääkisime sellest valdkonnast ja selgus, et tegelikult nende tahe on meeletu, aga nende võimekus on olematu ja nende mured väga aktuaalsed. Ma küsingi, kas praegu on võimalusi ulatada päästerõngas just sellesse konkreetsesse sektorisse, nii et saaks teha hädapäraseid uuringuid ja muid töid merelise kultuuripärandi säilimiseks?

Laine Jänes

Lühike ja konkreetne vastus teie küsimusele on, et Muinsuskaitseamet sai Interregi programmi kaudu kolmeks aastaks toetust 15 miljonit krooni ja see läheb tehnoloogia täiustamiseks, registri koostamiseks, rahvusvaheliseks koostööks just nimelt merealuse kultuuripärandi uuringute vallas. Vastav täpsem regulatsioon ongi üks osa muinsuskaitseaduse muutmise seadusest, mis varsti tuleb siia saali lugemisele. See on täiesti uus lõik. Siiamaani on need tõepoolest jäänud tagaplaanile. Aga seoses ka sellega, et me valmistame ette UNESCO konventsiooniga liitumist, tuleb need tööd ära teha. Läänemere-äärsetest riikidest on selle konventsiooniga jõudnud liituda ainult Leedu, teistes riikides käib samasugune ettevalmistav protsess. Me teeme seda sünkroonis ja meie muinsuskaitseaduse muudatused on sellele heaks aluseks.

Aseesimees Jüri Ratas

Lembit Kaljuvee, palun!

Lembit Kaljuvee

Hea minister! Teadaolevalt kevadel esitas grupp Riigikogu liikmeid põhiseaduskomisjonile eelnõu, kus soovitakse kultuuripärandi kaitse meie põhiseadusesse pikemalt sisse kirjutada. Kuidas teie ministrina ja isiklikult suhtute sellesse, et põhiseadust hakata selles osas muutma?

Laine Jänes

Kultuuripärandi kaitse on kindlasti oluline ja ma olen siin Riigikogu saalis kultuuriministrina korduvalt öelnud, et sellise teema tõstatamine Riigikogu saalis on kindlasti väga tervitatav ja tänuväärne. Aga meil on olemas päris mitmeid seadusi ja muid regulatsioone, mis kultuuripärandi kaitset juba praegu hästi reguleerivad ja mis on suunatud selle säilitamisele. Ma usun, et sisuline arutelu sellel teemal seisab ees just siin muinsuskaitseaduse muutmise arutelu käigus. Aga vajaduse korral saab kultuuripärandi teema seadustikku ka jõulisemalt sisse kirjutada, kui austatud Riigikogu selleks ettepaneku teeb.

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise. Hea ametikaaslane Mart Jüssi, ma tänan teid

teie ettepaneku eest ja ma võtan kuuenda küsimuse maha.

4. Raamatukogude rahastamisest

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme nüüd neljanda küsimuse juurde, mille on esitanud Georg Pelisaar. Sellele vastab kultuuriminister Laine Jänes, teemaks on raamatukogude rahastamine. Georg Pelisaar, palun!

Georg Pelisaar

Lugupeetud juhataja! Austatud minister! Ma tean, et kui Euroopa Liidus tervikuna on tänavune aasta kuulutatud vaesusega võitlemise aastaks, siis Eestis on tänavune aasta ka raamatuaasta. See on igati tervitatav, sest ihutoidu nälja kõrval tuleb püüda leevendada ka vaimutoidu nälga. Võiks eeldada, et riik on sel puhul ka omalt poolt teinud kõik selleks, et raamatud oleksid rahvale kättesaadavad. Kahjuks on aga tänavuseks aastaks näiteks raamatukogude toetus vähenenud 26%. Omamoodi mõjutab olukorda loomulikult ka see, et raamatute käibemaks on vahepeal tõusnud. Mida olete teie, lugupeetud minister, teinud selleks, et raamatukogudel oleks raamatuid taas võimalik osta nõnda palju kui näiteks kaks aastat tagasi?

Laine Jänes

Aitäh küsimuse eest! Kõigepealt täpsustuseks: käesolev aasta on lugemisaasta. Ja kindlasti on see mõnevõrra erinev raamatuaastast, mis oli meil aastal 2000. Erinevad on võib-olla just rõhuasetused.

Mis puutub teie küsimusse, kuidas saaks raamatukogud raamatuid niisama palju osta kui kaks aastat tagasi, siis ma loen teile ette mõned arvud. Aastal 2009 oli eelarves teavikute ostuks 26,2 miljonit krooni, aastal 2010 samuti 26,2 miljonit ja ka aastaks 2011 on planeeritud 26,2 miljonit krooni teavikute ostuks. See tähendab seda, et kahe viimase aasta jooksul ei ole vähendatud raamatute ostmise raha mitte sentigi. See hõlmab teavikute soetamist rahvaraamatukogudele ja kõikidele teistele raamatukogudele. Need faktid on siin must valgel olemas ja kõigil on võimalik seda meie eelarveseadustest kontrollida.

Aseesimees Jüri Ratas

Esimene täpsustav küsimus, Georg Pelisaar, palun!

Georg Pelisaar

Lugupeetud minister! Absoluutsummasid silmas pidades võib ju teie jutt tõele vastata, aga raamatud on vahepeal kallimaks läinud ja seetõttu on neid saanud märksa vähem osta. Seda väidavad ka raamatukogutöötajad ise. Aga küsimus on aktuaalne ka näiteks sellest seisukohast, et te olete vähendanud raamatukogudele tervikuna eraldatud summasid. Näiteks rahvusraamatukogu ütleb, et praegu on väga oluline e-raamatukogu käivitamine, elektroonilised infoteenused selles vallas. Paraku on aga rahvusraamatukogus nende väitel kasutusel näiteks 150 arvutit, mille vanus on viis ja enam aastat ning vähemalt 80 nendest oleks vaja järgmisel aastal välja vahetada. Selleks oleks järgmiseks aastaks vaja täiendavalt 1,2 miljonit krooni. Kas te väidate, et selle summa järgmise aasta eelarvest rahvusraamatukogu ka saab?

Laine Jänes

Esiteks soovin täpsustada, et statistiliselt on välja arvatud, et eelmisel aastal kõikide kaupade hinnad tegelikult läksid odavamaks, pigem toimus deflatsioon. Nii ei ole alust väita, et ilmingimata kõik raamatud läksid kallimaks. Ma arvan, et konkurents kirjastuste vahel on nii tugev ja pakkumine nii suur, et sellega ei taha küll nõus olla, et viimastel aastatel on raamatute hinnad tõusnud.

Mis aga puutub investeerimisrahasse, arvutite ja IT-tarkvara soetamisse, siis tõepoolest on meil järgmiseks aastaks plaanis niisugune asi. Kuna rahvusraamatukogu remondiks on meil loota raha CO₂ kvootide müügist, siis muud investeeringud, mis olid siinamaani eelarvesse planeeritud ja mis on baasiks, on võimalik kasutada ka nende tarvikute uuendamiseks. Rahvusraamatukogus on tõesti väga suur hulk riistvara. Midagi ei ole teha, seda ei saa ilmselt korraga vahetada, see ettevõtmine saab olla järkjärguline. Tegemist võib olla lihtsalt rendilepingutega, on mõistlik mitte osta endale uusi arvuteid, vaid sõlmida firmadega lepingud, nagu on paljudes allasutustes olemas. Aga arvuteid on neil tõesti väga suur hulk.

Ma aga usun, et seda probleemi saab hakata lahendama just tänu sellele, et CO₂ kvootide müügist saadud raha kergendab kinnisvarasse investeerimist.

Aseesimees Jüri Ratas

Teine täpsustav küsimus, Georg Pelisaar, palun!

Georg Pelisaar

Lugupeetud minister! Rahvaraamatukogu seadus paneb Kultuuriministeeriumile ja omavalitsustele mitmeid ülesandeid raamatukogude tegevusega seotult. Üks ülesanne, mis on pandud selle seadusega Kultuuriministeeriumile, on keskraamatukogude nelja töötaja finantseerimine toetuse kaudu. Ka seda summat on ministeerium, täpsemalt küll valitsus oma eelarvega viimastel aastatel vähendanud ja see on seadnud mitu keskraamatukogu fakti ette, et kedagi tuleks koondada. Mida te ütlete nendele? Kas keskraamatukogudele ettenähtud toetussummat nelja töötaja ülalpidamiseks suurendatakse või see pigem väheneb ja tõepoolest tuleb hakata inimesi koondama?

Laine Jänes

Raamatukogusid on käsitletud sarnaselt kõikide teiste kultuuriasutustega ja need ülesanded, mis ministritele eelmistel aastatel eelarvete koostamisel pandi, on hõlmanud kõiki võrdselt ja on ka kuulunud võrdse kohtlemise printsiibi alusel elluviimisele. Kõik allasutused on pidanud leidma väljapääsu, kuidas hakkama saada olemasoleva eelarve raames, ja ma olen tegelikult ääretult tänulik kultuurivaldkonna inimestele, kes on väga keerulises situatsioonis siiski lahendusi leidnud. Olen nendele tõesti selle eest väga tänulik.

Aseesimees Jüri Ratas

Ja nüüd kuni kolm kohapeal registreeritud küsimust. Mark Soosaar, palun!

Mark Soosaar

Lugupeetud kultuuriminister! Ma arvan, et ülejäänud 26 kultuuriministrit Euroopa Liidu riikides on samuti mures inimeste lugemisharjumuse drastilise vähenemise pärast. Vastavad protsendid avaldati hiljuti Le Monde'is: ainult 10–15% inimesi loeb veel raamatuid. Ei ole ka enam hoiuraamatut, mida lugeda, üksvahe ini-

mesed vähemalt seda hoidsid peos ja lugesid. Aga Itaalias on näiteks välja mõeldud selline asi, et rongidesse ja lennukitesse, metroosse, laevadele jäetakse pisikesi, 8–10-leheküljelisi raamatukesi, kus on väga selges kirjas suurte tähtedega ümber jutustatud parajasti teatrites mängitavate ooperite libreto ja ballettide sisud, samuti draamaetenduste kirjeldused. Nii et nagu mitu kärbest ühe hoobiga. Inimesed väga aktiivselt loevad neid. Mida kavatsete teie Eestimaal ette võtta, et lugemisharjumus taastada?

Laine Jänes

Koostöös Eesti Lugemisühingu ja väga mitme MTÜ-ga, kolmanda sektori asutustega, on lugemisaasta jooksul tehtud väga palju toredaid ettepanekuid just nimelt inimese lugemise juurde tagasitoomiseks. Ei ole küll selliseid väikesi raamatukesi, küll aga on bussides ja trammides väikeseid lõike luuletustest, meie luuletajad loevad oma luulet ise pärast AK uudiseid jne. Niisugust raamatu lugemise ja luuletuste ettelugemise populariseerimist on seega ette võetud.

Usun aga, et väga suures osas on see ikkagi kodutöö koolidele ja ka meile, lapsevanematele, et meil oleks aega oma lastele raamatuid ette lugeda, kui nad veel ise lugeda ei oska, ja aidata neil veerida nende esimesi raamatuid. Ei peaks olema nii, et kui inimesed on täisealised, siis antakse neile ikka veerida väga suurte tähtedega teksti. Ma loodan, et Eestis on üldine intelligentsustase niisugune, et inimesed hea meelega käivad teatris ja vaatavad neid etendusid kohapeal, et nad ei pea piirduma ainult libreto lugemisega rongis. Aga niisugust teavitustööd ja aktiveerimist on koostöös lugemisega tegelevate MTÜ-dega tehtud ja ma usun, et kui lugemisaasta aastaga 2010 ka lõpeb, siis need tegevused jätkuvad. Käesolevaks aastaks oli lisaraha nende väga keeruliste finantstingimuste ajal leitud 3 miljonit, et lugemisaasta üritused kõik läbi viia.

Aseesimees Jüri Ratas

Toivo Tootsen, palun!

Toivo Tootsen

Lugupeetud minister! Mul on hea meel, et meie rahval on siiski lugemisharjumus säilinud. Ja veel parem meel on mul sellest, et

Eesti riik ja omavalitsused on suutnud säilitada meie raamatukogude väga korraliku süsteemi ja võrgustiku. Aga lisaks tavaraamatule on nüüd väga jõuliselt tulnud esile ka e-raamat. Ma tahangi küsida, kuidas rahastatakse näiteks meie raamatukogusid seoses e-raamatuga. Ehk ei ole siin üldse mingeid plaane ja e-raamat jääb individuaalselt igäühe enda mureks või jõuab ta kuidagimoodi ka raamatukogudesse?

Laine Jänes

E-raamatu osas kindlasti on niisugune olukord, et inimene ise otsustab. Sundida selleks ei saa, inimestel on erinevad harjumused. Kes on ikkagi harjunud lugema paberi pealt ja võib-olla ei saa arvutist dokumenti loetud, prindib selle välja, siis ... Ka väsitab ekraan silmi päris kõvasti. Ma arvan, et iga inimene peab ise otsustama. E-raamat on mugav, alla saab laadida palju raamatuid ja kanda neid endaga kaasas kus iganes, aga see ei pruugi igäühele sobilik olla. Mina personaalselt eelistan küll trükiõhnalist, paberi peal raamatut, mida saab käes hoida ja lehitseda ja võib-olla paar lehte tagasi keerata ja mõnele kohale lipiku juurde panna, et seda mõtet tahaks veel lugeda. Aga igäüks ise otsustab.

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Rohkem küsimusi ei ole. Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

5. Kohalike omavalitsuste tulubaasist

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme edasi viienda küsimuse juurde, mille on esitanud Jaan Õunapuu. Sellele vastab Siim Valmar Kiisler ja teemaks on kohalike omavalitsuste tulubaas. Jaan Õunapuu, palun!

Jaan Õunapuu

Härra juhataja! Lugupeetud minister! Kui te enne kolleeg Sarapuu küsimusele vastasite, siis väitsite, et omavalitsuste läbirääkimistel on jäänud veel üksikküsimused lahendamata. Minu teada on tegelikult olukord drastiliselt keerulisem. Kui te eelmise nädala reedel omavalitsustega istusite ja püüdsite sellele lõppprotokollile alla kirjutada, siis te seda ei suutnud. Sama päeva jooksul esitasid mõlemad üleriigilised liidud teile kirjaliku ettepaneku uuesti täiendava vooru kokkukutsumiseks, mis

toimubki täna kell 4. Kui omavalitsused kirjutavad, et sisulisi kõnelusi pole veel alustatud, siis minu jaoks on see täiesti pretsedenditu juhtum Eesti omavalitsus- ja riigi poliitikas. Mul on nüüd konkreetne küsimus: kas te peate praegust ja 2011. aasta omavalitsuste finantseerimist piisavaks ja jätkusuutlikuks?

Siim Valmar Kiisler

Kõigepealt täpsustus, et eelkõige on küsimus rahanduse töörühma töös, kui jutt on, nagu te siin viitate, omavalitsuse tulubaasist. Rahanduse töörühm on regulaarselt koos käinud ja neid probleeme arutanud. Teie küsimus on, kas finantseerimine on piisav. Alati tahaks rohkem, aga me peame arvestama sellega, kui palju kahaneb üksikisiku tulumaksu laekumine ja ka seda, et sellest omavalitsustele üle kantav osa on vähenenud. Praegu teenivad Eesti inimesed, Eesti pered vähem raha. Ja kui Eesti inimesed teenivad vähem raha ja inimestel on raskem ja peredel on raskem, siis on ilmselge, et ka omavalitsustel on selle võrra raskem. Omavalitsuste põhiline tulullikas on ju seesama tulumaksust saadav protsent. Rõõmustav on see, nagu ma juba ütlesin, et see summa vähenemine pole sel aastal enam nii suur. Jaanuaris kahanes see 15,6% võrreldes möödunud aastaga, kõige hullem oli märtsis, -16,62%, aga viimased kolm suvekuud on need näitajad paremad olnud: juuni -6,88%, juuli -4,55% ja august -3,84%. Rahandusministeeriumi prognoos ütleb, et need näitajad pööravad tuleval aastal jälle tõusule ja ka kokkuvõttes omavalitsuste tulu kokku kasvab järgmisel aastal.

Aseesimees Jüri Ratas

Jaan Õunapuu, esimene täpsustav küsimus, palun!

Jaan Õunapuu

Jah, võib-olla te neid protsente siin välja tuues püüate omavalitsusi rahustada ja veenda, et kõik on suurepärane ja hakkab kohe paremaks minema, aga reaalsus on selline, et tulud on kahanenud võrreldes 2008. aastaga üle viiendiku ja kindlasti on osas omavalitsustes langus veel suurem olnud. On välja arvestatud, et 2009.–2010. aastal on kohalike eelarvete summad vähenenud 1,3 miljardi ringis. Ja kui see järgmisel aastal samamoodi jätkub, siis omavalitsused on arvestanud 740 miljoni kroo-

nise puudujäägiga. Kas te saate praegu öelda või on see saladus, mida Riigikogu kuulda ei tohiks, milliste seisukohtadega te lähete täna kella neljasele omavalitsustega kohtumisele ja kas seal on omavalitsustel midagi loota? Ma mõtlen üksikisiku tulumaksu ja tasandusfondi osas.

Siim Valmar Kiisler

Te tõite siin võrdluse aastaga 2008, mis oli tõesti absoluutne tipp. On selge, et praegu ei saa 2008. aasta kuludega samas mahus kulu-tada. Võrdlusena ma aga ütlesin, kui suure protsendi meie sisemajanduse kogutoodangust on omavalitsuste eelarved moodustanud: aastal 2008 oli see 9,05% ja aastal 2010 – 9,17%. Kuigi absoluutarv on vähenenud, siis meie kogurikkusega võrreldes on omavalitsuste kulu-de protsent suurem. Selge see, et lõpmatult seda kasvatada praeguses olukorras ei ole võimalik. Äsja me kuulsime kultuuriministri vastuseid küsimustele, miks teatud valdkondades on summasid kärbitud. Positiivne on see, nagu ma ütlesin, et prognoosi järgi tulumaksu laekumine pöörab tõusule. See langemine aeglustub väga kiiresti ja trend pöörab tõusule. Ka on väga hea kindlasti see, et täiendavalt on kasutada nii suures mahus Euroopa struktuuri-fondide toetusi.

Täna sel läbirääkimisel ma saan omavalit-susliitudele öelda seda, et omavalitsuste tulu-baasi teema on meil mitu korda olnud valit-suses arutusel. Praeguses raskes olukorras saame me nagu mitmes teiseski valdkonnas taga-da sama suured mahud nagu tänavu. Täiendava kasvu võimalust meil kahjuks ei ole.

Aseesimees Jüri Ratas

Teine täpsustav küsimus, Jaan Õunapuu, palun!

Jaan Õunapuu

Aitäh, härra minister, ausa vastuse eest! Oma kolmanda küsimuse ma suunaksin koha-like maksude teemale. Teadaolevalt on Eestis äärmuslikult tsentraliseeritud maksusüsteem ja kohalike maksude osakaal kohalikes eelarvetes on seni väga marginaalse mahuga, võib-olla paari protsendi piires. Ma tean ka seda, et va-litsuskomisjon on läbirääkimistel ühe võima-liku valdkonnana ka kohalike maksude teemat soovunud käsitleda. Kas on midagi konkreet-

selt lauale pandud või pandamas Siseminis-teriumi poolt ja kui on, kas te seda ka meile tutvustate? Ning kas see haakub Riigikohtu otsusega, mis puudutab kohalike omavalitsuste täidetavaid riiklikke funktsioone, mis te pidite esitama?

Siim Valmar Kiisler

Ei haaku. Selles mõttes, et Riigikohus ütleb, et kui pannakse omavalitsustele riiklikke üles-andeid, siis tuleb ka selgelt riigieelarvest näha ette vahendid nende teostamiseks. See puudu-tab riiklikke ülesandeid, mida täidavad kohali-kud omavalitsused. Täiendavaid kohalikke makse me ei ole praegu ette näinud, valitsus ei ole arutanud täiendavate kohalike maksude kehtestamist.

Aseesimees Jüri Ratas

Jaak Aab, palun!

Jaak Aab

Hea minister! Nii nagu ka täna juttu on ol-nud, on põhiline tulubaasi mõjutaja tulumaksu vähesem laekumine omavalitsustele. Üks tegur on inimeste sissetulekute kahanemine, teine aga tulubaasi laekuva üksikisiku tulumaksu protsendi vähendamine. Viimase mõju omava-litsuste eelarvetele on siiski suurem kui elanike tulude vähenemise mõju. Lisaks on ka teatud eraldised riigi poolt vähenenud, näiteks sum-mad teedehoiule. Seega põhiline vaidlus ja põhilised läbirääkimised käivad rahasummade üle. Paljudes riikides on suhetes omavalitsus-tega pealäbirääkija rahandusminister. Mida teie sellest arvate, kas meil ei peaks ka niimoo-di olema, et rahandusminister on omavalitsus-tega läbirääkimiste pealäbirääkija, valitsusde-legatsiooni juht? Mis on teie isiklik arvamus?

Siim Valmar Kiisler

Ma ei ületähtsustaks seda rollijaotust. Ra-handusministeerium veab rahanduse töörühma läbirääkimistel kohalike omavalitsuste esinda-jatega. Aga te eksite selles, et languse põhiosa moodustab protsendi vähendamine. Ma vaa-tasin praegu arve. Kui me näiteks võrdleme 2007. aastaga, siis isegi kui oleks võimalik rahuldada omavalitsusliitude soov ja taastada protsent samal tasemel, siis absoluutarvudes oleks omavalitsustele laekuvad tulumaksu summad ikkagi väiksemad kui 2007. aastal.

Ma ei räägi üldse 2008. aastast. Hinnanguliselt moodustab protsendi muutusest tulenenud puudujääv osa umbes veerandi kogu puudujäägist.

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise. Ma täna Vabariigi Valitsuse liikmeid vastamast ja, head ametikaaslased, teid küsimast! Täna infotund on lõppenud.

Istungi rakendamine

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, tere päevast! Alustame Riigikogu täiskogu VIII istungjärgu teise tööädala kolmapäevast istungit. Kõigepealt palun kõnetooli neid Riigikogu liikmeid, kes soovivad üle anda eelnõu või arupärimise. Marika Tuus, palun!

Marika Tuus

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Annan Keskerakonna fraktsiooni nimel üle järjekordse arupärimise ravimite kalli hinna kohta. Nimelt tõdes Tartu Ülikooli tervishoiukorralduse professor Raul-Allan Kiivet arstieetika konverentsil, et Eestis on retseptiravimite eest tasumisel patsientide omaosalus väga-väga suur. Oleme selle näitajaga Euroopas esirinnas, sest meie patsiendid peavad ravimite eest maksma 43% ulatuses ise. Ja mis on väga huvitav: ka haigekassa juhatuse esimees Hannes Danilov ütles samal konverentsil, et just vaesemad kulutavad ravimitele kõige rohkem ja 33%-l elanikest on olukord lausa katastroofiline. Nimelt kõlasid tema sõnad sellisel: "Kui inimestel kulub muude hädavajalike kulutuste tegemisest üle jäävast rahast üle 40% arstiabile, siis loetakse tema olukorda katastroofiliseks." Danilov lisas, et meil on selliseid inimesi 33%. Samuti ütles ta, et Eestis on umbes 200 000 inimest, kes elavad vaesusriskis. Danilov nentis ka, et kõige rohkem saavad ravimitele muidugi kulutada kõige rikkamad, kes võivad siis endale lubada ka hambaarsti juures käimist ja taastusravi, uusi prille ja muud sellist. Lähtuvalt sellest on meil hulk küsimusi härra ministrile.

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased! Riigikogu istung on alanud ja ma palun saalis vaikust! Saalis on liiga suur lärm. Helle Kalda, palun teid Riigikogu kõnetooli!

Helle Kalda

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Mul on üle anda üheksa Keskerakonna fraktsiooni liikme arupärimine riigikontrolör Mihkel Oviirile. Arupärimine puudutab järjekordselt Eesti Omanike Keskliidu rahastatud valimisreklaami. Ilmselt oli väga paljudel meeldiv võimalus saada Isamaa ja Res Publica Liidu poliitikute valmisreklaam, need olid Urmas Reinsalu ja Ken-Marti Vaher. See oli tegelikult väga meeldiv. Samas pani imestama, et see reklaam viitab järjekordselt koduomanikele. Kui te mäletate, siis 2009. aasta kohalikel valimistel oli täpipealt sama situatsioon ja ma esitasin koos teiste fraktsiooni liikmetega arupärimise. 19. novembril sain majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsi vastuse, kus oli selgitus, et selle reklaami on postitanud need isikud ise ja nad maksavad selle postituse ka ise kinni. Kui vaadata IRL-i esitatud valimiskulude aruannet, siis nähtub, et erakond sellises mahus otsepostituskulusid pole deklareerinud, aga samas ei kajastu see ka kandidaatide endi kampaaniakuludes. End reklaaminud kolmest poliitikust on vaid Priidu Pärna deklareerinud postituskulu 590 krooni ulatuses. Ken-Marti Vaher ja Urmas Reinsalu ei deklareerinud üldse oma kulusid. Seoses sellega on meil viimase reklaami kohta küsimused Mihkel Oviirile. Aitäh teile!

Aseesimees Jüri Ratas

Rohkem kõnesoove ei ole. Olen Riigikogu juhatuse nimel vastu võtnud kaks arupärimist ning vastavalt meie kodu- ja töökorra seadusele otsustab Riigikogu juhatus nende edasise menetlemise.

Läheme nüüd teadete juurde. Head ametikaaslased! Riigikogu juhatus on võtnud menetlusse järgmised eelnõud ja määranud neile juhtivkomisjonid. Esiteks, Vabariigi Valitsuse üleeile algatatud riigivastutuse seaduse eelnõu, juhtivkomisjon on põhiseaduskomisjon; teiseks, Vabariigi Valitsuse üleeile algatatud Rahvusvahelise Valuutafondi põhikirja muudatuste heakskiitmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon

on rahanduskomisjon; kolmandaks, Vabariigi Valitsuse üleeile esitatud Riigikogu otsuse "Riigi 2009. aasta majandusaasta koondaruande kinnitamine" eelnõu, juhtivkomisjon on rahanduskomisjon.

Riigikogu esimees on edastanud Riigikogu liikmete arupärimise minister Marko Pomerantsile.

Head ametikaaslased! Viime läbi kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 84 Riigikogu liiget, puudub 17.

Tänases päevakorras on üks täpsustus. Päevakorra esimese punkti, õiguskantsleri ettepaneku nr 11 arutelul teeb põhiseaduskomisjoni nimel ettekande põhiseaduskomisjoni esimees Väino Linde ning juhtivkomisjoni nimel ettekande õiguskomisjoni esimees Ken-Marti Vaher.

1. Õiguskantsleri ettepanek nr 11 avalikes huvides vajalike tehnovõrkude ja -rajatiste talumiskohustuse ja talumiskohustuse eest makstava tasu põhiseaduspärasuse kohta

Aseesimees Jüri Ratas

Alustame tänaste päevakorrapunktide menetlemist. Esimene päevakorrapunkt on õiguskantsleri ettepanek nr 11 avalikes huvides vajalike tehnovõrkude ja -rajatiste talumiskohustuse ja talumiskohustuse eest makstava tasu põhiseaduspärasuse kohta. Palun Riigikogu kõnetooli õiguskantsler Indrek Teder!

Indrek Teder

Austatud juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Olen teile esitanud ettepaneku nr 11, milles ma leian, et avalikes huvides vajalike tehnovõrkude ja -rajatiste talumiskohustus ja selle eest sätestatud tasu vastavad normid on vastuolus põhiseadusega, täpsemalt põhiseaduse § 32 lõikega 2. Teatavasti põhiseaduse § 32 sätestab omandipõhiõiguse, nähes ette, et igaühe omand on puutumatu ja võrdselt kaitstud. Osundatud paragrahvi lõike 2 kohaselt on igaühel õigus oma omandit vabalt vallata, kasutada ja käsutada. Minu ettepaneku kohaselt on asjaõigusseaduse ja selle rakendamise seaduse normides kehtestatud talumiskohustus ja selle eest makstav tasu põhiseadusvastane. Täpse-

malt ja kõige lihtsamalt öeldes: sisuliselt see tasu on lähedasem nullile kui mingile reaalsele väärtusele. Oma ettepanekus ma osutan ka sellele, et kõnealusel talumiskohustusel on legitiimne eesmärk. Ühiskonnal on vaja selliseid tehnovõrke ja -rajatise ning see on igati normaalne, et selline talumiskohustus kehtib. Küll aga peaks selle talumiskohustuse eest vastavalt põhiseadusele olema ka mingi mõistlik tasu. Praegu on see tasu praktiliselt sümboolne ja maaomanikud seda ei taotlegi – sel lihtsal põhjusel, et postikulud võivad olla suuremad kui makstav tasu, nagu mõnel konkreetset juhutul on olnud. Seega jõudsin ma järeldusele, et põhiõiguse intensiivne piirang, omandipõhiõiguse piiramine ei ole proportsionaalne.

Teatavasti on Riigikohus analoogses asjas aastaid tagasi, 2004. aastal öelnud, et tasuta talumiskohustus on põhiseadusvastane. Praegu on see talumiskohustus sisuliselt samuti tasuta.

Tooksin ka konkreetse näite, et mitte jääda paljasõnaliseks. Üks inimene saatis mulle avalduse, et tema kinnistul asuvat metsamaad läbib 160 meetri ulatuses 330 kW pingega elektriliin, mida ümbritsev kaitsevöönd ulatub 40 meetrit mõlemale poole elektriliini telge, seega siis 80 meetrit kokku. Arvutuste kohaselt jääb kõnealusel elektriliini kaitsevööndisse seega 12 800 ruutmeetrit, s.o siis 1,28 hektarit avaldajale kuuluvat metsamaad. Sama avaldaja kinnisasja läbib ka 110 kW pingega elektriliin, mille kaitsevööndisse jääb ligi 3000 ruutmeetri suurune ala. Seega jääb 1,58 hektarit avaldaja kinnisasjast elektriliinide kaitsevööndisse. Peab arvestama, et elektriliinide kaitsevööndisse jääval maa-alal on omaniku tegutsemisvabadus äärmiselt piiratud. Võiks tuua näite, et metsamaa sihtotstarbega maa omanik ei või ilma oma maad läbiva elektripaigaldise omaniku loata elektripaigaldise kaitsevööndis ei ehitada ega ladustada jäätmeid, materjale ja muid aineid. Samuti on keelatud puid istutada ja langetada. Samas peab kinnisasja omanik taluma tehnovõrgu omaniku tegevust oma maal. Nii peab kinnisasja omanik lubama tehnovõrgu omanikul maha raiuda elektriliini kaitsevööndisse jäävad puud ja võsa, paigaldada vajaliku tehnovõrgu või rajatise tähisted ning korraldada tehnorajatiste hooldus- ja remonttöid. See tähendab, et tuleb lubada kõnealusteks töödeks vajaliku tehnika juurdepääsu tehnorajatistele üle oma maa. Osutatud maa puhul selgub ka,

et kompensatsioon, mis omanikule makstakse, on alla 5 krooni aastas: 4,898 krooni aastas. Lisan, et sellesama maa eest peab omanik tasuma maamaksu 117,552 krooni. Seega ületab tasuda tulev maamaks konkreetse näite puhul 24-kordselt maaomaniku võimaliku saadava talumistasu.

Peaks arvestama ka seda, et nende tehnovõrkude ja -rajatiste omanikud on võrguettevõtjad. Nad on ettevõtjad, kellele too talumiskohustuse eest makstav tasu kuulub ettevõtluskulude hulka. Praegu kehtivad normid, millele ma olen oma ettepanekus osutanud, on tekitanud niisuguse olukorra, et võrguettevõtjale teeb riik väga suure soodustuse, pannes olulise osa või praktiliselt 100% teatud liiki kulust kõrvalseisva isiku ehk maaomaniku kanda. See ei ole põhiseaduspärane. Rõhutan, et praegu on osa avalikes huvides vajalike tehnovõrkude ja -rajatiste abil universaalteenuseid pakkuvate ettevõtjate tegevuskulusid, muu hulgas maa kasutamise seonduvad kulud, jäetud hoopis nende isikute kanda, kelle maal nood tehnovõrgud läbivad või kelle maal tehno-rajatised juhtumisi asuvad.

Õigustuseks on toodud sellinegi argument, et kui maksta maa kasutamise eest õiglast tasu, siis tõusvat ka vastava universaalteenuse hind – on siis tegu elektri või millegi muuga. Punkt 1: see väide ei ole üldse relevantne. Mulle ei ole esitatud ühtegi arvutust, et see tasu suureneks. Punkt 2: väide, et teatud ettevõtluskulul on otseseos lõpphinnaga, on väär. Kolmandaks: me pidavat elama turumajanduses – ja vist tõesti elame –, kus iga ettevõtja ostab vajalikud teenused ja kaubad turuhinnaga. Miks siis on ühele ettevõtjale tehtud üli suur soodustus? Ja kui me räägime lõpphinnast, siis ei tohiks ära unustada ka seda, et võrguettevõtja kasum ei ole muutumatu suurus.

Ma leian, et sätestatud tehnovõrkude ja -rajatiste talumiskohustuse eest makstava tasu regulatsioon on otseselt vastuolus põhiseaduse § 32 lõikega 2. Tuginedes põhiseaduse § 142 lõikele 1 ja õiguskantsleri seaduse §-le 17, teen Riigikogule ettepaneku kõnealune regulatsioon viia kooskõlla põhiseadusega. Tänan!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, kas teil on ettekandjale küsimusi? Toivo Tootsen, palun!

Toivo Tootsen

Aitäh hea ettekande eest! Kas aitaks nüüd ainult asjaõigusseaduse rakendamise seaduse § 15⁴ regulatsiooni muutmisest või tuleks teha muudatusi ka teistes seadustes?

Indrek Teder

Täna küsimuse eest! Ma oma ettepanekus juba osutasin, mis norme peaks muutma. Kordan selle üle: need on asjaõigusseaduse § 158¹ lõige 1, § 158² lõige 1 ning asjaõigusseaduse rakendamise seaduse § 15² lõiked 1 ja 2 koostoides asjaõigusseaduse rakendamise seaduse §-ga 15⁴. Need on need normid, mis peaks viima kooskõlla põhiseadusega. Põhimõte on selles, et see tasu peaks olema mõistlik ja õiglane.

Aseesimees Jüri Ratas

Tõnis Kõiv, palun!

Tõnis Kõiv

Lugupeetud ettekandja! Kõigepealt tänan teid ettekande eest ja selle veenva esituse eest! Viimases osas te rääkisite ka sellest, et võrguettevõtjate kuludes on maa kasutamise eest tasumise kohustus kajastatud ja kui seda muuta, siis võiks teoreetiliselt hind kõvasti tõusta. Kas te oma ettepaneku koostamisel kontrollisite ka väidet, et võrguettevõtjatel on asjaomased kulud teoreetiliselt kogu aeg arvestatud maksimaalse summaga, mis tuleks maaomanikele maksta, kuid kuna seda lõpuks ei maksta, siis arvestatakse see erakorraliseks tuluks. Kas siis sellest loogikast lähtudes, sellest väitest lähtudes on üldse alust väita, et hind võiks edaspidi kasvada, kui mingi muudatus tuleks? Aitäh!

Indrek Teder

Täna küsimuse eest! Minu ühene seisukoht on, et puhkenud diskussioon ja spekulatsioon hinnatõusu üle ei ole üldse relevantne. Ma oma ettepanekus ka osutasin, et see tasu oli näiteks Eesti Energia 2007/2008. majandusaasta aruandes ette nähtud natuke üle 28 miljoni krooni. Välja maksti aga 148 000 krooni. Vastavalt mulle saadetud Konkurentsiameti analüüsile on seda tasu lõpphinnas kajastatud 11,86 miljoni krooni ulatuses. Põhimõtteliselt on minu meelest see tasu juttu asjakohatu. Võrguettevõtjatel, niipalju kui mina tean, on

see tasu nii marginaalne, et isegi juhul, kui seda kümme korda tõsta, ei tasu see asjaomaseid arvutiprogramme ära, kuna see jääb ikka üliväikeseks. Aga inimesed saaksid vähemalt mingigi mõistliku tasu. Ma rõhutan, et § 32, omandi kaitse, on Eesti ühiskonnas ikka väga oluline põhiõigus. Me oleme vägagi omandikeskne ühiskond ja omandi koha pealt ei tohiks käituda ebaõiglaselt.

Aseesimees Jüri Ratas

Jaanus Marrandi, palun!

Jaanus Marrandi

Lugupeetud õiguskantsler! Tunnistan, et teie lähenemisnurk on mulle väga meelepärane. Mul on väga hea meel, et te selle teema üles olete tõstnud. Aga ma küsin maaomaniku seisukohalt konkreetsemalt. Te tõite ühe päris huvitava näite poolteise hektari suuruselt maaomandist. Kui ma ei eksi, siis oli vastav talumismaks umbes viis krooni. Et asi oleks õiglane, kui suur teie hinnangul võiks see tasu siis olla? Millise summa puhul teie kui õiguskantsler ütleksite, et asi on paigas, tasu on õiglane ja seadus toimib tema mõtte kohaselt?

Indrek Teder

Tõesti hea küsimus! Paraku ei saa õiguskantsler seadusandjale täpselt ette öelda, milline seadus peab olema. Siis süüdistatakse õiguskantslerit pädevuse ületamises. Ma ei saa midagi dikteerida ega tahagi dikteerida, küll aga võin ma arutleda erinevate lähenemisnurkade üle. Kui seda tasu suurendada ligikaudu kümme korda, siis me võib-olla saame mingi mõistliku summa. See võiks olla sinna kanti, aga pakun seda tõesti vaba arutelu käigus.

Aseesimees Jüri Ratas

Indrek Saar, palun!

Indrek Saar

Lugupeetud ettekandja! Aitäh selle teema püstituse eest! Minu arvates on väga oluline ja hea, et te sellele probleemile tähelepanu juhite. Nagu aimata võib, ilmselt suurem osa Riigikogu saalist ei taha mitte mingil juhul teile vastu vaielda ja on teie ettepaneku poolt, mis tähendab, et see teema potsatab siia Riigikokku. Samas on tegemist tehniliselt üsna mitmekesise või mitmeid nüansse sisaldava probleemiga,

mille lahendamise võimekust Riigikogu endal ei näe. Vähemalt õiguskomisjon ja põhiseaduskomisjon seda ilmselt tegema ei hakka. Pealegi hakkavad selle Riigikogu volitused peatselt lõppema. Mida te arvate, mis oleks siis väljapääs sellest situatsioonist, et me jälle ei laiutaks käsi ega ütleks, et probleem on, aga midagi teha ei saa, sest mine sa tea, äkki enne valimisi muidu hakatakse kedagi veel hirmutama hinnatõusuga?

Indrek Teder

Täna küsimuse eest! Ma olen selle peale mõelnud. Kui austatud seadusandja aktsepteerib minu ettepanekut, siis minu arvates valimiseni on piisavalt aega ja mingi regulatsioon on koostöös asjaomaste ministriumidega võimalik välja töötada. Majandus- ja Kommunikatsiooniministerium ning Justiitsministerium on teemaga päris hästi kursis. See ajatabel – ma ei usu, et see võtaks aastaid. Kui austatud seadusandja ei aktsepteeriks seda, siis ma lähen tõenäoliselt Riigikohtusse. Aga pall oleks ikkagi lõpuks tagasi seadusandja väravas. Nii et sellega tuleb nangunii tegelda ja seda võiks mõistliku aja jooksul teha. Ma loodan väga, et see Riigikogu on selleks suuteline.

Aseesimees Jüri Ratas

Valdur Lahtvee, palun!

Valdur Lahtvee

Hea õiguskantsler! Kas teie arvates võiks olla mõistlik selline lahend, et talumise eest võrguettevõtja tasuks maaomanikule maamaksu summa? Kui riik on seadnud maakasutusele piirangud looduskaitseelisel eesmärkil, näiteks sihtkaitsevööndis, siis on riik omaniku maamaksust vabastanud. Omanik ei pea sel juhul maamaksust vabastamist isegi taotlema, vaid see käib automaatselt. On ju riik seadnud piirangud, maad majanduslikul otstarbel kasutada ei saa, ja seetõttu tasub maamaksu riik.

Indrek Teder

See on kaalumist vääriv mõte. Seda, et ei peaks maamaksu maksma, tasub arutada, see on üks võimalus. Aga see on tõesti ainult üks võimalus.

Aseesimees Jüri Ratas

Erki Nool, palun!

Erki Nool

Austatud õiguskantsler! Kui siin juba spekulatsiooniks läks, siis me räägime asjast natuke liiga maakeskselt, et elektriliin või gaasitrass läheb läbi kellegi maa. Aga kui on tegu 9-korruselise või 16-korruselise kesklinna majaga? Kas igal inimesel, kelle jalgade alt läheb läbi kanalisatsioonitrass, mis siis, et 10 või 20 meetri sügavuselt, peaksid ka saama viis krooni *per* nägu või *per* korter või kinnistu? Nii-moodi me võiksime lõpmatuseni matemaatilisi tehteid teha.

Indrek Teder

Täna küsimuse eest! Siin tõusetub see teema, et erinevad tehnovõrgud ja -rajatised riivavad põhiõigust erineva tugevusega. Kui tehnovõrk on maa sees, siis ta tegelikult maaomaniku tegevust kuigi intensiivselt ei piira. Järelikult see režiim võiks olla erinev. Ma tõin näite just kõige tugevama riive kohta, mis ilmneb elektrikõrgepingeliini puhul. See riivab väga tugevalt. Maa-aluse tehnovõrgu puhul on lood teised, selle puhul me võime arutada, kas selline riive on vastuolus põhiseadusega või mitte. Tegemine on erinevate režiimidega.

Aseesimees Jüri Ratas

Imre Sooäär, palun!

Imre Sooäär

Ma täna, hea juhataja! Austatud õiguskantsler! Kindlasti asjalik ettepanek ja tugi neile, kellel praegu konkreetsed probleemid on ja kes on ka teie poole pöördunud. Aga medalil on ka teine külg. Meediast on läbi käinud kaasus, mille puhul teatud isikud, kel on siseinfot, ostavad maatükke, millele võib-olla paari-kolme kuu pärast hakatakse juba planeerima või ehitama riiklikult tähtsaid objekte. See võib muutuda riigilt raha välja pressimise kaasuseks. Kas ei peaks muudatusesse olema lülitatud ka mehhanism, mis hoiab ära reaalse ohu, et seda olukorda hakatakse ära kasutama riigieelarvest raha saamiseks?

Indrek Teder

Minu ettepanek lähtub ikkagi tõsiasjast, et praegusel kujul see tasu on praktiliselt null. Kui tasu sätestada mõistlikuna, see tähendab, et arvestatakse eri asjaosaliste huve, ka siis ei ole see tasu midagi sellist, mis tähendaks

superkasumit. Järelikult teie püstitatud probleem langeb ära, kui see tasu on mõistlik. Sellega ei ole mõtet spekuleerida, sest see ei anna erilist kasumlikku tulemit, ärilist tulemit.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud õiguskantsler! Ma täna teid! Rohkem küsimusi ei ole. Palun kõnetooli põhiseaduskomisjoni esimehe Väino Linde!

Väino Linde

Auväärt istungi juhataja! Auväärt õiguskantsler! Head kolleegid Riigikogu liikmed! Põhiseaduskomisjon arutas õiguskantsleri ettepanekuga seonduvat oma kahel istungil: nii 13. septembril kui ka 21. septembril. Esimesel istungil me arutasime õiguskantsleriga tema ettepanekut väga põhjalikult, õiguskantsler selgitas seal meile oma seisukohta. Ta leidis, et Riigikohus on oma 2004. aasta otsuses öelnud, et tehnorajatiste talumiskohustus, juhul kui see on tasuta, on põhiseadusvastane. Sellest Riigikohtu lahendist lähtudes on ta seisukohal, et nii tugeva omandiõiguse piiramise korral saab see talumiskohustus olla õiglane vaid siis, kui selle eest makstakse mõistlikku tasu. Niisuguse omandiõiguse piiramise eesmärk on mitte just üllas, aga juriidilises keeles legitiimne – need tehnovõrgud ja -rajatised on ikkagi universaalteenuse osutamiseks vajalikud. Aga jah, asjaomaste piirangute eest mõistetav tasu peab olema proportsionaalne. Praegu on see ebamõistlikult väike ja see tähendab vastuolu põhiseadusega.

Komisjon arutas õiguskantsleri seisukohti pikalt. Ta vastas meie küsimustele, meie aga tutvustasime oma seisukohti. Osa komisjoni liikmete seisukohti läks õiguskantsleri seisukohtadega kokku, osa mitte päris. Ei olnud kindel, kas nii väike tasu tehnorajatiste talumise eest on põhiseadusega seonduv küsimus või mitte. Kuid selles oli komisjon küll õiguskantsleriga ühte meelt, et see tasu on ebamõistlikult väike.

Mis siis veel? 13. septembril viis komisjon läbi hääletuse, kas õiguskantsleri ettepanekut muuta asjaomaseid asjaõigusseaduse rakendamise seaduse sätteid tuleks toetada, sest talumistasu väiksus on põhiseadusvastane. Hääletuga kaks poolt ja üks vastu ei olnud põhiseaduskomisjon õiguskantsleriga nõus, et tegu on põhiseaduse rikkumisega. Põhiseaduse § 32

puudutab tõesti omandiga seotud piiranguid ja põhiseadus lubab sätestada seadustega ka omandi valdamisele, kasutamisele, käsutamisele kitsendusi. Paljud kitsendused on niisugused, mida omanikud nii või teisiti peavad taluma tasuta, näiteks naabrusõigused, muinsuskaitsealased kitsendused ja muud kahjulikud mõjutused. Tehnovõrkude ja -rajatiste talumine on üks väheseid kitsendusi, mille talumise eest kinnistu omanikele juba kolmas või neljas aasta ka teatud tasu makstakse.

Viidatud 2004. aasta Riigikohtu otsus ei pruugi tänases õigusmaailmas olla päris üheselt võetav. Asi on selles, et too 2004. aasta otsus oli tehtud ajal, mil riik ei olnud veel mingit talumiskohustusega seonduvat tasu kehtestanud. See oli täiesti null. Ka rääkis Riigikohtu otsus tegelikult talumiskohustusest hoopis kinnises ruumis, mitte ainult väljaspool seda. Nii et põhiseaduslikus mõttes võiks siin kindlasti vaielda. Aga nagu ma ütlesin, selles olid põhiseaduskomisjoni liikmed küll ühel meelel, et see tasu on siiski lõpmata väike.

Me tulime selle küsimuse juurde tagasi veel 21. septembril 2010. Siis me arutasime selle veel kord läbi ja just nimelt seisukohast, et kui selle seaduse muutmine ei too endaga kaasa tavatarbijale elektri hinna tõusu, vaid tagaks kinnistuomanikele lihtsalt mõistlikuma tasu kui praegune, siis oleks otstarbekas tõepoolest asuda neid sätteid muutma, millele õiguskantsler on viidanud.

Jutt sellest, kas talumiskohustuse tasu peaks olema võrreldav maamaksuga või mitte, on aga rohkem illustreeriv. Maamaksu osa see ei täida ja see ei moodusta väikestki osa maamaksust, nii et otsest seost siin kindlasti ei ole. Vastasel juhul oleks nii, et kui asuda välja töötama niisugust uut tasu, siis peaks arvesse võtma erinevate piirkondade maamaksud, erinevad tehnorajatised ja ka selle, millega kinnistuomanik seal tehnorajatiste talumise piirkonnas tegeleb, kas seal on mets või karjamaa. Vastavalt sellele on ka kahjulik mõju kinnistuomanikule erinev. Ja võib-olla on võimalik seda seadust muutes tehagi niisugune vähem universaalne seadus või säte, mis võtab kõiki neid asjaolusid arvesse.

Põhiseaduskomisjon lootis selles mõttes kõige paremat ja me arvasime, et võib-olla oleks tõepoolest otstarbekas praegune liialt universaalne ja väike tasu ära muuta ja asuda

seadust muutma. Seda oleks kõige mõistlikum teha sellisel moel, et toetada täna õiguskantsleri ettepanekut. Seda seisukohta toetasid 21. septembri komisjoni istungil kõik kohal olnud kuus põhiseaduskomisjoni liiget. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Tänan, hea ettekandja! Teile on vähemalt üks küsimus. Rein Ratas, palun!

Rein Ratas

Tänan, juhataja! Auväärt kõrge komisjoni esimees! Põhiseaduse ees peaks vist olema võrdsed nii kinnisasja omanik kui ka tehnorajatise omanik. Ainult üks saab talumiskohustusest selgelt kahju, teine saab kasu. Kas kinnisasja kasutamise kitsenduse talumise tasu suurus ei peaks olema seotud kinnisasja kasutusviisiga ja sellest tuleneva saamata jäänud tulu- ga ehk kahjuga? Olen rääkinud.

Väino Linde

Kindlasti on see üks lähenemisviis ja kõik oleneb sellest, kuidas nüüd Riigikogu enamus otsustab, kas ta toetab õiguskantsleri ettepanekut või mitte. Kui toetab, siis on see signaal, et tuleb asuda seda seadust muutma ja välja töötama uusi talumistasu määramise aluseid. Ja ei ole välistatud, et seda võetakse ka arvesse, mille sa, hea kolleeg, praegu välja käisid. Kui me nüüd ei satu sellega nagu liialt sellisesse konkreetsete situatsioonide sohu või rappa, kust me ei jõua enam välja tulla. Ilmselt peab ikkagi kuidagipidi olema võimalik arvestada, millega kinnistuomanikud just selles kinnistuosas tegelevad: kas see on mets, karjamaa, viljapõld. Sellest ju oleneb kahjuliku mõju suurus ja võib-olla tuleb seda arvesse võtta.

Aga põhiseaduskomisjon ei saanud praegu uute seadussätete tegemist kohustuseks võtta. Me üksnes mõõnsime, et see tasu on tõesti liialt väike. See ei pruugi küll olla põhiseadusvastane, aga iseenesest see on raudselt liialt väike. Samas on oluline ka see, et teise kandi pealt ei tohi see tasu muutmine tavatarbijale kaasa tuua näiteks elektri hinna määratud tõusu. Kindlasti seda me ei tohi ka lubada.

Aseesimees Jüri Ratas

Aivar Riisalu, palun!

Aivar Riisalu

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Kaks sekundit tagasi te just puudutasite minu küsimuse põhilist sisu. See on seotud sellega, et hind ju tõuseb, kui ettevõtjad peavad varsti hakkama lõputuid kasutustasusid maksma. Kas ei ole komisjonis jutuks olnud või kas ei oleks üldse mõistlik tekitada olukord, et inimesed, kelle kinnistut läbib elektriliin, gaasitrass või mis iganes, saaksid lihtsalt teatud möönduse, näiteks elektri või gaasi hinna kaudu? Ehk pole mõistlik luua situatsiooni, kus on võimalik hakata sisse nõudma mingeid müstilisi rahainumbreid ja teha elu ülikeeruliseks?

Väino Linde

Ma arvan, hea küsija, et seda võib arutada, aga niisugune natuuras maksmine viib olukorrani, mis ilmselt tänapäeva rahamaailmas võib-olla kõige mõistlikum ei ole: et keegi saab kinnistuomanikuna tükikese odavamalt elektrit, keegi ahjutäie head värsket gaasi vähe odavamalt. See ei pruugi olla kõige õigem läheneemisviis. Aga arutada kindlasti võib nendel teemadel.

Mis puutub sellesse, kui palju see tarbijale mõjub ja kuidas tehnoarajatiste omanikud tasu kasvu tõttu kannatavad ja kuidas see rahaline osa tegelikult praegu kaetud on, siis sellel õiguskantsler veidi peatus. Aga ma usun, et peagi pärast mind esinev õiguskomisjoni esimees härra Vaher kindlasti käsitleb neid küsimusi täpsemalt. Ma tean, et õiguskomisjon käsitles neid punkte väga süvendatult ja vaagis asja rohkem kui põhiseaduskomisjon.

Aseesimees Jüri Ratas

Jaanus Marrandi, palun!

Jaanus Marrandi

Lugupeetud põhiseaduskomisjoni esimees! Tunnistan, et minu kõrva natukene riivas see konstruktsioon, et "juhul, kui see ei tõsta elektri hinda". Tegelikult õigus peaks olema ju iseenesest absoluutne, meie põhiseaduse mõtet tuleb täita. Kujutagem ette olukorda, et kellelgi on väga viljakas põllumaa. Härra õiguskantsler tõi näite, et praegu makstakse kellelegi talumistasuna 5 krooni, hea põllumaa puhul aga võiks see tasu ulatuda raudselt vähemalt 500 kroonini hektari kohta. Tegelikult võib väga paljudel talupidajatel jääda oma maa kasuta-

mata jätmise tõttu väga palju tulu saamata ja nii tekib olukord, kus linnainimesi varustatakse odavamalt elektriga nendesamade talumeeste arvel. Kas see pole ebaõiglane lahendus? Ehk ikkagi tuleks põhiseadust käsitleda absoluutse- ja õigusriigile kohaselt?

Väino Linde

Aitäh, kolleeg Jaanus! Ma arvan, et sa praegu nagu murdsid lahtisest uksest sisse. Ma ikkagi ütlesin oma jutu lõpetuseks, et see ei tohi oluliselt mõjutada elektri hinda. Nii või teisiti, talumiskohustuse eest makstav tasu on praegu juba ka elektri hinna sisse arvestatud. Lood on aga nii, et nagu ka õiguskantsleri ettepanekust selgub, paljud kinnistuomanikud ei võta praegu seda raha välja. Välja on makstud sadu tuhandeid, aga tehnoarajatiste omanikud on sinna juba arvestanud tegelikult miljoneid. Seega tõesti võib kinnistu omanikele maksta suuremat ja õiglasemat tasu, kui seda praegu on tehtud.

Aga nagu ma alguses juba ütlesin, ka põhiseaduse järgi võib olukord olla selline, kus omandi kasutuse piirangud sätestatakse seadusega ja sel juhul on olukordi, kus selle eest makstakse tasu, ja on olukordi, kus ei maksta. Põhiseaduskomisjonis toodi näide, mis üht nurka pidi haakub tänase probleemiga. Kui kinnistu omaniku maa peal on midagi muinsuskaitsealust, kunagine maalinn või midagi sellist, siis ta ei tohi seda ju mingil juhul üles künda ja ta peab tagama sinna juurdepääsu. Rahvas ehk tahab käia vaatamas neid varemeid või mingit ajaloolise väärtusega küngast ja selle talumise eest kinnistu omanik ei saa senti ega krooni tasu. Küll aga võib mingi turismiturismi-firma, kes toob bussitäie inimesi seda ilu sinna vaatama, arvestada selle piletihinna sisse, mille kohta ta ei pruugi sugugi olla talumehega eelnevat kokkulepet teinud. Nii või teisiti, probleeme on maailmas alati ja kinnistu omanikel ka. Ma möönan seda.

Aseesimees Jüri Ratas

Marek Strandberg, palun!

Marek Strandberg

Küsin: kas nende arutelude käigus kerkis ka niisugune probleem? Teadaolevalt on maksu-maksjad juba pikemat aega leppinud tõsiasjaga, et selleks, et elekter üldse tekitatud saaks,

on vaja üleval pidada nii infrastruktuuri, põlevkivist kannatanud tervist ravida, käidelda jäätmeid, mis on pärit põlevkivitööstusest. Ja seda tehakse kõike maksumaksja rahaga, ilma et seda ühelgi moel sisestataks sellisel moel toodetud elektri hinda. Kas seda laadi küsimus kerkis ka üles või võiks kerkida kui üks väga selge kodanike huvide riive teie arutelude käigus?

Väino Linde

Kui ma nüüd õigesti aru sain, hea kolleeg, siis päris sellises kontekstis me nüüd seda õiguskantsleri küsimust ei arutanud, nagu sa praegu välja tõid.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud ettekandja, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Palun Riigikogu kõnetooli õiguskomisjoni esimehe Ken-Marti Vaheri!

Ken-Marti Vaher

Austatud Riigikogu juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Õiguskantsler on Riigikogule tehtud ettepanekus nr 11 analüüsinud avalikes huvides vajalike tehnovõrkude ja -rajatiste talumiskohustuse ja selle eest makstava tasu põhiseaduspärasust. Õiguskomisjon arutas nimetatud teemaringi oma kahel istungil, 13. septembril ja 21. septembril. Meie kuulasime oma istungitel ära päris suure hulga eksperte ja ka asjaomaste ametkondade esindajaid, kes nimetatud teemaga kokku on puutunud.

Paari sõnaga alustuseks kõigepealt kokkuvõtvalt õiguskantsleri seisukohtadest. Sisuliselt olid õiguskantsleri menetluses vaatluse all avalikes huvides vajalike tehnovõrkude ja -rajatiste talumiskohustusega seonduv omandipõhiõiguse riive ning selle riive talumise kompenseerimiseks mõeldud hüvitise küsimus. Õiguskantsleri hinnangul peaksid talumistasud olema põhiseadusega kooskõlas, nii et need kompenseeriks piisaval määral tehnovõrkude ja -rajatiste talumiskohustusest tulenevaid omandi piiranguid. Samale seisukohale on enne õiguskantslerit jõudnud ka Riigikohus. Kuid ei Riigikohus ega õiguskantsler ole kujundanud seisukohta, missugune konkreetselt võiks olla või peaks olema see piisav, mõõdukas ja proportsionaalne määr. Seda seisukohta ei suutnud me ka õiguskomisjonis nii lühikese aja jooksul

kujundada. Vähemalt vastavad küsimused jäid vastuseeta.

Õiguskantsler on asunud seisukohale, et peamiselt on vastuolu § 32 lõikega 2 ja põhiseaduse §-st 11 tuleneva proportsionaalsuse põhimõttega. Me kuulasime ära Indrek Tederi lühidalt esitatud argumendid ja lugesime läbi tema põhjalikult koostatud ettepaneku. Samuti kuulasime ära nende Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ning Justiitsministeeriumi juhtivate spetsialistide seisukohad, kes osalesid 2006. aastal kehtiva regulatsiooni ettevalmistamisel.

Talumistasude probleemistik on erinevate tehnovõrkude ja -rajatiste praktilist haldamist silmas pidades vägagi komplitseeritud. See puudutab paljusid eluvaldkondi ning need vaidlusalused normid sündisid omal ajal väga erinevate ministeeriumide koostöö tulemusena. Seepärast pidasime vajalikuks paluda ka Vabariigi Valitsuse seisukohta ja kutsuda arutelule samuti suuremate võrguettevõtete esindajad – ikka selleks, et tõstatatud probleemi olemust selle lühikese aja jooksul võimalikult paremini mõista. Selle nädala esmaspäeval osalesid arutelul lisaks ministeeriumide ametnikele ja Indrek Tederile ka Eesti Energia, Elioni, Tallinna Vee ja Eleringi esindajad.

Vabariigi Valitsuse ühtset seisukohta meile ei esitatud ja see oli ka vastavalt meie kodukorrale Vabariigi Valitsuse õigus, mitte kohustus see anda. Kuid nii Justiits- kui ka Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi esindajad kinnitasid, et nimetatud teemat on põhjalikult juba arutatud ja leitakse, et kehtivaid talumistasusid tuleb muuta. Praegune süsteem vajab ilmselgelt ülevaatamist ja täpsustamist. Kuid seda peaks tegema erinevate tehnovõrkude ja -rajatiste eripärast tulenevalt, diferentseeritult, samuti arvestades maaomanike erinevat talumiskoormust. Nii eeldab seaduseelnõu väljatöötamise menetlus kindlasti valitsusasutuste põhjalikku eeltööd ja koordineerimist. Peale Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ning Justiitsministeeriumi on sellesse töösse kindlasti kaasatud ka näiteks Keskkonnaministeerium ja Konkurentsiamet Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi allasutusena. Komisjonis olemasolevast võimalikku paremat lahendusvarianti või -stsenaariumi ega ka tähtaega välja veel ei pakutud. Aega oli selleks liiga vähe.

Tooksin veel esile, et õiguskantsleri ettepaneku aluseks olev analüüs tugineb valdavalt Eesti Energiaga seotud juhtumitele, mis puudutavad näiteks kõrgepingeliine, mille kaitsevööndis tegutsemisele kehtivad ulatuslikud piirangud, ja Eesti Energia esitatud lähteandmetele. Kui aga seadusest tuleneva talumiskohustuse objekt pole kellegi kinnisasjal mitte kõrgepingeliin, vaid näiteks maa-alune kaabel, sidekaabel, siis ei too selle tehno-rajatise olemasolu kinnistu omanikule erinevalt õiguskantsleri ettepanekus sisalduvast näitest endaga kaasa kuigi märkimisväärset kasutuspiirangut. Kindlasti on vaja arvestada ja hinnata ka asjaolu, et erinevate tehno-rajatistega seotud reaalsed kasutuspiirangud võivad olla väga erinevad, ulatudes märkimisväärsetest piirangutest kinnisasja sihipärasele kasutamisele kunni olukorrani, kus tehno-rajatiste olemasolu kinnisasjal riivab omaniku õigusi minimaalselt. Seega, mitte kõigil juhtudel ei pruugi olemasolev talumistasude regulatsioon omandiõiguse piirangu suhtes ebaproportsionaalne olla. Samas mööname, et selliseid juhtumeid kindlasti on, ja nendele tuleb reageerida.

Võrguettevõtjad edastasid komisjonile ka seisukoha, mille tegelikult on võtnud kokku ka õiguskantsler oma ettepanekus Riigikogule. Nimelt, et rääkida võimalikest muudatustest näiteks elektri hinnas on piisavate arvandmete puudumise tõttu ennatlik. Seda eelkõige põhjusel, et siin mängivad tähtsat rolli Konkurentsiamet ja tema kogutavad andmed. Eleringi esindajad avaldasid komisjonis arvamust, et kui tõsta ka nendepoolsed kompensatsioonitasud 10-kordseks, ei too see kaasa mingitki muudatust võimalikus elektri hinnas. Samas Eesti Energia esindajad meile seda kinnitanud veel ei ole. Õiguskantsleri ettepanekus viidatud talumistasu tegelik arvestus elektri hinnas, mis juba täna peegeldub tegelikult tarbijatele esitatavatel arvetel, jäi õiguskomisjoni liikmetele Eesti Energia poolt lõpuni avamata. Õiguskantsler teatavasti viitab 11 miljonile kroonile, mida tegelikult on juba kogutud võimalike talumiskohustuste kompenseerimiseks, samas maaomanikeni see raha praeguse regulatsioonisüsteemi järgi jõudnud ei ole. Komisjon saab sellest ainult järeldada, et kindlasti tuleb praegune regulatsioon, mis kehtestati teatavasti 2006. aastal, üle vaadata. Seda tuleb täpsustada ja põhjalikult muuta.

Nende arutelude tulemusena otsustas õiguskomisjon konsensusena nõustuda õiguskantsleri ettepanekuga osas, et regulatsioon ettepanekus analüüsitud normide vastastikusel koostöös vajab kindlasti muutmist, nii et see oleks võrreldes kehtivaga märksa diferentseeritum ja paindlikum ning arvestaks proportsionaalselt maaomanikule tehnovõrgu või -rajatise talumiskohustusega tegelikult kaasnevat omandi kasutamise õiguse kitsendust, samuti avalikku huvi universaalteenuse kättesaadavuse ja hinna osas.

Pelgalt otsustusmenetlusega Riigikogus ei ole nii komplitseeritud küsimuses vastuvõetava ja tasakaalustatud lahenduse leidmine võimalik. Kui me täna langetame jaatava otsuse ehk toetame õiguskantslerit, siis peab Riigikogu esimees määrama vastava juhtivkomisjoni, kes peab hakkama välja töötama võimalikku regulatsiooni. Teatavasti pole aga praegu kehtivat regulatsiooni välja töötanud mitte parlament, vaid selle on esitatud Vabariigi Valitsus. Meie oleme õiguskomisjonina saanud osapooltelt ehk siis majandusministeeriumilt ja Justiitsministeeriumilt, kes komisjoni töös osalesid, kinnituse, et neil on valmisolek olemas. Töö uue regulatsiooni kallal on tegelikult juba alanud ja loodetavasti lähiajal suudetakse kavandada võimaliku eelnõu toorik.

See olekski kokkuvõtteks kõik meie võrdlemisi pikale veninud diskussioonist, mis küll alles debati avas. Tänan!

Aseesimees Jüri Ratas

Tänan! Head ametikaaslased! Kas teil on ettekandjale küsimusi? Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Nüüd, mil juhatus ilmselt selle komisjoni määrab, kui reaalne on, et 20. oktoobriks õiguskomisjon algatab eelnõu?

Ken-Marti Vaher

See ei ole reaalne ja seda me komisjonis väga avameelselt ka rääkisime. Meil on täna tegu omamoodi paradoksiga. Kodukorrasedus näeb ette, et täna on Riigikogul võimalik hääletada "jah" või "ei" ning loomulikult on võimalik vajutada ka kollasele nupule. Kui me vajutame rohelinele nupule, siis on tõesti Riigikogu esimehel kohustus määrata asjaomase eelnõu väljatöötamiseks juhtivkomisjon. Sa-

mas on praeguse Riigikogu koosseisu ametiaega järel üsna vähe kuid.

Ministeeriumid on kõik möönnud vastava mehhanismi väljatöötamise keerukust. Seda on möönnud kõik võrguettevõtjad, kelle juhtumid on väga erinevad. Ja eri võrguettevõtjate poolt peale pandav talumiskohustus on samuti erinev. Me oleme siin maininud, et kõrgepingeliinidest tulenev talumiskohustus on vahest kõige eksplitsiitsem ehk siis kõige selgemalt välja tulev, ja sellele on viidanud ka õiguskantsler. Sellega seotud talumispiirang on väga suur, selle eest makstav kompensatsioon aga väike.

Õiguskomisjon peab väga oluliseks Vabariigi Valitsuse kinnitust, et selle teemaga liigutakse edasi ja regulatsioon töötatakse välja nii kiiresti, kui on võimalik. Mingit tärmunit meile kahjuks keegi anda ei saanud ja seda olekski väga raske anda. Seega, mingil määral on tegemist erandiga meie üldiselt väga hästi läbi mõeldud kodukorraseaduse suhtes. Ma näen parlamendiliikmete seas selget tahet probleem lahendada, arvestades nii maaomanike huve kui ka mitme ministeeriumi väljatoodud muret seoses võimaliku kommunaalteenuste hindade tõusuga. Tasakaalupunkt tuleb siin kindlasti leida. Aga see vajab aega ja see vajab eksperte, kes nimetatud teemaga minu mälu järgi 2006. või 2005. aastal tegelesid sadu tunde.

Aseesimees Jüri Ratas

Kalev Kotkas, palun!

Kalev Kotkas

Austatud ettekandja! Kas tuleks kõne alla, et Riigikogu võtab vastu otsuse, mis kohustab Vabariigi Valitsust vajaliku eelnõu kiiresti välja töötama?

Ken-Marti Vaher

Meil on muidugi võimalik võtta vastu otsuseid, see on parlamendi ilmselge õigus. Mina aga sain õiguskomisjoni esimehena kindlust Vabariigi Valitsuse esindajatelt, kes on seda tööd juba alustanud. Õiguskomisjoni konsensuslik otsus on, ma rõhutan seda veel kord, anda talumiskohustusega maaomanikele kindlus, ja mitte formaalne kindlus, vaid sisuline kindlus, et teemaga tegeldakse. Muidugi, formaalselt on meil võimalik anda mitmesuguseid signaale. Mina annan täna siit puldist komis-

joni juhina signaali, et see on väga tõsine mure ja maaomanike huve tuleb kaitsta, nende eest seista, sest valitsev olukord on ka õiguskantsleri analüüsi järgi ebanormaalne. Samas on selge, et kõigi huve rahuldava lahenduse väljatöötamiseks on vaja nii valitsuse kui parlamendi ühispingutust.

Aseesimees Jüri Ratas

Ain Seppik, palun!

Ain Seppik

Lugupeetud ettekandja! Miks te seda hinnatõusu kardate? Te ju võtsite vastu suurepärase monopolidevastase seaduse, mida te kogu aeg reklaamite, ka väljaspool parlamenti. Mingid hinnad ei tohiks ju enam monopolidel tõusta. Miks te siis nüüd kardate seda monopolide hinnatõstmist? Kas midagi läks viltu jälle?

Ken-Marti Vaher

Aitäh, härra Seppik! Minul on väga hea meel, et monopolide ohjeldamise seadus on vastu võetud. Mis on monopolide ohjeldamise seaduse eesmärk? Lugupeetud juhataja, mul on väga raske lõpetada vastust küsimusele, kui küsija lahkub saalist.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja! Mina ei saa sekkuda küsimuste ja vastuste sisusse.

Ken-Marti Vaher

Monopolide ohjeldamise seadus, nii nagu hea Ain teab suurepäraselt, puudutas parlamendi enamuse heakskiidetuna kütte-, kaugkütte- ja veemonopoli. Mitu ministeeriumi töid aga välja mure, mille minu arust on üsna hästi kokku võtnud Justiitsministeerium: talumiskohustuse regulatsiooni eesmärk ei olnud kehtestada maamaksuga võrdset talumiskohustuse tasu ja nende hinnangul ei saaks seda tasu ka suurendada, kuna see tõstaks universaalteenuste hinda. Vaat nii ühemõtteline seisukoht.

Õiguskomisjoni istungile kutsutud võrguettevõtjate esindajad ei olnud nii kategoorilised kui Justiitsministeerium. Nagu ma juba nimetasin, Eleringi kinnitus on, et kui me suudaksime teha vähemalt kaks sammu, et maaomanikele vastu tulla – märgitud oli isegi kümnekordne kompensatsioonitasu tõstmine, mis puudutab põhivõrku –, ei tooks see kaasa min-

git universaalteenuse tasu tõusu. Mis tähendab kokkuvõttes, et meil on võimalik minu hinnangul leida tasakaal: ühelt poolt maaomanike huvide arvestamine märksa enam kui seni ja teiselt poolt universaalteenuse tasu tõusu vältimine, mis kindlasti peaks olema meie kõigi eesmärk. IRL-i eesmärk on see igal juhul. Ma ei tea, kas ka Keskerakonna fraktsiooni aseesimees jagab minu mõtet, aga mulle tundus, et õiguskomisjonis oli ka selles osas konsensuslik meelsus.

Aseesimees Jüri Ratas

Protseduuriline küsimus, Ain Seppik, palun! Mikrofon Ain Seppikule!

Ain Seppik

Kuna mind siin aseesimehena nimetati, siis vastavalt kodukorrale on mul õigus midagi vastuseks öelda. Me ei jaga IRL-i seisukohta. Tegelikult võiks seda öelda ka läbirääkimiste käigus, aga kui juba jutt sellele läks, siis olgu kohe öeldud.

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme edasi küsimustega. Indrek Saar, palun!

Indrek Saar

Hea ettekandja, kõigepealt suur tänu, et ilmestasite meie päeva väga ilusa algusega eelmisele küsimusele vastamisel! Aga minu küsimus on selline. Sa tõded õiguskomisjoni esimehena ja selle teema ettekandjana, et siinkohal on Riigikogu käpuli. Tegelikult me midagi mõistlikku otsustada ei saa. Samal ajal peame siiski kohe-kohe hakkama otsust langeutama ehk siis hääletama. Kas ei oleks normaalne protseduur, et kui me seisame silmitsi niisuguse probleemiga, siis Riigikogu juhatus eesotsas Riigikogu esimehega püüab sellele leida lahenduse, nii et me saame aru, mida me tegelikult hääletama hakkame ja mis selle asja lahendus on? Kuidas sulle ettekandjana tundub?

Ken-Marti Vaher

Kodukorraseadus kirjutab väga täpselt ette, kuidas menetletakse õiguskantsleri ettepanekut. Praegu seisneb kurioosum selles, et kui ka õiguskomisjon algatab eelnõu, millega soovitakse kehtestada uus, täiendatud, lihvitud,

paindlikum regulatsioon talumiskohustuste tasude osas, siis meie menetlusvõimalus selle eelnõu suhtes on ahtakene. Teatavasti kõik eelnõud kukuvad uue parlamendikoosseisu ametisse asumisega menetlusest välja. Samas ma ei kahtle, et ka uuel parlamendil on tahet see probleem ära lahendada.

Mina hääletan täna õiguskantsleri ettepaneku poolt, kui sa seda vastust minu käest tahad. See on väga selge. Samas ma tõin esile loomulikult ka murekohad, mis selle otsusega seostuvad.

Algse regulatsiooni väljatöötaja ei olnud parlament, kuna see töö nõuab nii mitme ministeeriumi ühist tööd ja pingutust ja väga paljude ekspertide kaasamist. Selle väljatöötaja oli Vabariigi Valitsus ja on väga loogiline, et ka võimalikud vead, võimalikud möödalaskmised ja selle, et praegune süsteem tegelikult ei toimi, parandab samuti Vabariigi Valitsus, esitades seadusandliku algatuse parlamendile. Seepärast pean ma õiguskomisjoni juhina väga tähtsaks Vabariigi Valitsuse esindajate kinnitust, et nemad on seda tööd alustanud ja teevad selle korrektselt ära. Usun, et meie peaksime vastama omapoolse selge tahtega. Aga loomulikult on kõigil täna vaba valik otsustada, millisele nupule vajutada.

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh! Tulenevalt sellest vastusest juhin ma küll kõigi tähelepanu tõsiasjale, et hääletusele tuleb meil täna õiguskantsleri ettepanek. Me hääletame õiguskantsleri ettepanekut, mitte õiguskomisjoni ettepanekut. Aga läheme küsimustega edasi, järgmisena saab sõna Jaan Kundla. Palun!

Jaan Kundla

Lugupeetud ettekandja! Kahtlemata on õiguskantsleri tõstatatud küsimus päevakohane ja õiglane ning ma toetan samuti arvamust, et tuleb selle poolt hääletada. Aga kuna see on keeruline küsimus ja selle lõplik lahendamine võtab aega, kas ei ole olemas mingisugust kompromissvarianti, et ajutiselt õiglusele lähemale jõuda ja probleem kiiresti lahendada? Näiteks seesama kas või kümnekordne tasu, millest on juttu olnud. Kui see rahuldab nii võrguettevõtteid kui ka maaomanikke, siis ehk kehtestada valitsuse määrusega ajutiselt selline kord, kuni lõplik seadus välja töötatakse?

Ken-Marti Vaher

Me räägime täna seadusandlikust aktist, mis on parlamendi otsus. Ja seda saab muuta parlamendi otsusega. Mulle tundub, et nii ühe lauaga löömine tõenäoliselt meid ei päästa. Võib-olla päästaks paariks kuuks, aga ära kuulunud õiguskomisjonis ekspertide arvamuse, kardan ma, et see võib tuua pigem probleeme juurde. Ma siiski arvan, et me peaksime võtma selle aja ja kõigepealt andma töö teha ekspertidele, Vabariigi Valitsusele. Mõtleme kaasa, millised võiksid olla võimalikud lahendused, et muuta süsteem märksa paindlikumaks ja ka maaomaniku huve arvestavaks. Loomulikult vaidleme selle üle ka parlamendis. 2006. aastal oli õiguskomisjonil väga tuline vaidlus. Kui me vaatame õiguskantsleri tõstatatud probleemi, et Eesti Energia on 2007/2008. majandusaasta aruandes arvestanud oma eelarves umbes 30 miljonit krooni talumiskohustuse tasude maksmiseks, aga seda on võetud välja umbes 150 000 krooni, siis on ilmne, et kuskil süsteemis on viga. Ei pruugi piisata nende tasude 5-, 10- või 12-kordistamisest, kuskil on süsteemne viga, mis tuleb lahendada. Tõenäoliselt on vaja ette näha ka diferentseerimine, millest komisjonis samuti räägiti. Diferentseerimine eelkõige just selles osas, et teatud võrguettevõtete puhul on ulatuslikumad talumispiirangud ja teatud ettevõtete puhul väiksemad ning vastavalt peaksid ka tasud olema diferentseeritud.

Aseesimees Keit Pentus

Kalle Laanet, palun!

Kalle Laanet

Hea kolleeg! Ma olen kõigea nõus, mis sa ette kandsid, aga mul tekkis küsimus seoses sellega, et sa väga kahtled, et praeguse Riigikogu koosseisu ajal saab selle seaduseelnõu vastu võtta. Lähiajaloo olemine ju riburada pidi saanud kogemusi, et kõigepealt tuleb valitsusest eelnõusid nagu Väändrast saelaudu ja need võetakse siin nädala jooksul sipsti vastu. Kas sinul kui IRL-i peasekretäril ja Juhan Partsil kui IRL-i liikmel ei ole siis võimalust kokku leppida, et MKM teeb eelnõu valmis ja see ongi peagi saalis?

Ken-Marti Vaher

Kui see, hea Kalle, oleks ka tegelikkuses nii lihtne, nagu sa räägid! Nagu sa tead, kui eelnõud jõuavad parlamenti, siis on mõnda neist välja töötatud viis aastat, mõnda kümme aastat. Õiguskomisjoni ettepanek oli loomulikult, et selle eelnõuga jõutaks parlamendi ette võimalikult kiiresti, aga ärme unustame ära, et tegemist ei ole mitte ainult ühe ministeeriumi probleemistikuga. Kuna tegemist on asjaõiguseaduse rakendamise seadusega, on väga suur roll Justiitsministeeriumil ja sellega on seotud ka Keskkonnaministeerium. Me oleme juba debatti tõmmanud asjaomased ministrid ja ministeeriumid, samuti puudutab asi hulka võrguettevõtjaid, kellest nii mõnigi on universaalteenuseid osutav monopol.

Seega huvitatud poolte ring on nii lai, et hopsti seisukohti kujundada on keeruline. Edgar Savisaar ei lahendanud 2005.-2006. aastal ka seda probleemi hopsti, nii nagu ma mäletan, samuti ei ole lahendus saanud selle peale, et mitme aasta vältel on inimesed pöördunud riigi poole, lõpuks ka õiguskantsleri poole, et lahendada väga erinevaid kaasusi.

Ma veel kord kordan: need riived pole ühe lauaga löödavad, need on väga erinevad. Õiguskantsler toob omagi näidetes välja, kui palju on erineva iseloomuga juhtumeid, ja kõiki neid tuleks arvesse võtta. Hea asi aga kogu selle vägagi keerulise temaatika lahkamisel on see, et meil on nüüd olemas teatud kogemus, mida aastail 2005-2006 ei olnud. Siis seda kogemust ei olnud ja tõenäoliselt sellest tuleneski, et süsteem tegelikult toimima ei hakanud. Me saame sellest nüüd õppida, aga see õppetund vajab ju analüüsi. Aga õiguskomisjoni liikmetena me ootame loomulikult selle regulatsiooni esitamist võimalikult kiiresti.

Aseesimees Keit Pentus

Suur tänu, austatud ettekandja! Küsimusi rohkem ei ole. Alustame läbirääkimisi. Esimesena palun Riigikogu kõnetooli Erakonna Eestimaa Rohelised fraktsiooni esindaja Marek Strandbergi!

Marek Strandberg

Head kolleegid! Tegelikult on see ülesanne lähedasel kujul Eesti seadustes ühel või teisel moel juba lahendatud. Ma mõtlen looduskaitsetel aladel olevate maade maamaksust va-

bastamist – maamaksu tasub nende inimeste eest sisuliselt riik. Praegu on sihtkaitsevööndis paiknevad maad automaatselt 100%-liselt maamaksust vabastatud, nende eest tasub riik. Ja kui on tegemist piiranguvööndiga, kus on lubatud osaline majandamine, siis tasub poole maamaksust riik. Meetod on lihtne, ühene, arusaadav.

Me räägime siin väga sageli sellest, kuidas me peaksime aina rohkem ühendama eri registreid, kasutama kõikvõimalikku infotehnoloogiat selleks, et riigi haldus oleks parem. Ütleme ausalt, ei ole midagi lihtsamat kui kõnealused kinnistute alad maamaksu määradega terviksüsteemiks siduda ja saavutada olukord, et inimene ei pea paberitega ringi jooksuma, inimese eest jooksevad elektronid, bitid ja failid ning korraldavad selle asja automaatselt ära.

Praegusel juhul ei maksaks maamaksu mitte riik, vaid konkreetse infrastruktuuri omanik. Kui infrastruktuuriks vajaliku maa maksumäär muutub juba selliseks, et me hakkame kuulma tõsiselt võetavaid argumente selle kohta, et kõnealuse infrastruktuuri abil pakutav teenus võib märkimisväärselt kallineda, siis, olgem ausad, on põhjust arvata, et kasutatav tehnoloogia on ilmselt ajast ja arust. Olgu siis jutt näiteks tavalistest elektriliinidest või kõrgepingeliinidest, mille paiknemine kellegi maa peal on juba praegu probleemide allikas.

Ma arvan, et kui sellelaadse omaniku maamaksust vabastamise mehhanismi puhul maamaks hakkab hinda mõjutama, on infrastruktuuri omanikel põhjust hakata kaaluma tehnovõrgu maa alla viimist. Elektri kaablite ja ennekoike riski tekitavate kõrgepingekaablite maa alla viimine ja kõrgepingeliiniühenduste maa alla viimine on täiesti loomulik osa energiajulgeolekust ja varustuskindluse kasvatamisest. Nii et oleks täiesti mõistlik lahendus, kui kõnealune muutus selle esile kutsuks.

Nüüd sellest, et kas teha tühja tööd või mitte. Jah, nii nagu kolleeg Ken-Marti Vaher ütles, langevad Riigikogu uue koosseisu kokkutulemisel menetlusest välja kõik menetluses olnud eelnõud. Kuid ega nad kao kuhugi musta auku, tehtud töö, esitatud argumendid, põhjendused, motiveeritud seisukohad, arvutused ja mis tahes muu asjaomane dokumentatsioon jääb ju arhiveeritult alles ja võib olla hea lähtekoht, kust edasi minna.

Lootuses, et õiguskantsleri ettepaneku vastuvõtmisel need protsessid käivituvad, ja enamgi veel, lootuses, et lahendus ei ole mitte väga keeruline, nii nagu siin korduvalt on rõhutatud, vaid teatud infotehnoloogilisel ja halduslikul moel hoopis jõukohaselt lihtne, on meie fraktsioon selle ettepaneku poolt. Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh! Palun Riigikogu kõnetooli Keskerakonna fraktsiooni esindaja Ain Seppiku!

Ain Seppik

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Õiguskantsleri ettepaneku sisu on äärmiselt lihtne ja selge. Maaomanikud on õigustatud saama nende maal asuvate ning avalikes huvides vajalike tehnovõrkude ja -rajatiste talumise eest õiglast ja põhjendatud tasu. On tõesti selge, et praegune tasu on naeruväärselt väike ega ole kooskõlas liberaalse turumajanduse põhimõtetega. Vastavad näited leiate õiguskantsleri ettepanekust. Seega vajab probleem põhimõtteliselt lahendamist ning detailide õiglase tasakaalu otsimine on juba täitevõimu ja seadusandja ühine ülesanne. Neid detaile me täna tegelikult arutama ei peaks. Eesti Keskerakonna fraktsioon peab vajalikuks siin Riigikogus omanike õiglasi ja põhjendatud huve kaitsta ning toetab seetõttu õiguskantsleri ettepanekut. Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Rohkem kõnesoove ei ole. Lõpetan läbirääkimised.

Head ametikaaslased! Me peame nüüd langetama otsuse õiguskantsleri ettepaneku kohta. Panen hääletusele, kes on õiguskantsleri ettepaneku nr 11 poolt. Palun kujundada seisukoht ja hääletada!

Ettepanekut toetas 78 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Õiguskantsleri ettepanek leidis toetust. (Tabel 3.)

Kuna Riigikogu toetas õiguskantsleri ettepanekut, teen vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse §-le 152 õiguskomisjonile ettepaneku algatada eelnõu asjaõigusseaduse ja asjaõigusseaduse rakendamise seaduse kooskõlla viimiseks Eesti Vabariigi põhiseadusega. Esimese päevakorrapunkti käsitlemine on lõppenud.

2. Kohalike maksude seaduse muutmise seaduse eelnõu (774 SE) teine lugemine

Aseesimees Keit Pentus

Järgmine eelnõu tänases päevakorras on Eesti Reformierakonna fraktsiooni ning Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni algatatud kohalike maksude seaduse muutmise seaduse eelnõu. Algab eelnõu teine lugemine. Palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli rahanduskomisjoni esimehe Taavi Rõivase!

Taavi Rõivas

Lugupeetud juhataja! Head ametikaaslased! Rahanduskomisjon arutas seda eelnõu 13. ja 20. septembril. Ma tuletan meelde, mis on selle eelnõu sisu, sest see on algatatud juba enne suve. Annan ka ülevaate teise lugemise käigust.

Eelnõu eesmärk on mäletatavasti õigusselguse tagamine ja sellise olukorra välistamine, kus ühes kohalikus omavalitsuses kehtestatav koormis toob kaasa hinnatõusu või selle koormise tasumise kohustuse ka teistes Eesti omavalitsustes. Eelnõuga tunnistatakse kohalike maksude seaduses toodud kohaliku omavalitsusüksuse kehtestatavate maksude loetelus kehtetuks müügimaks ja paadimaks. Vabariigi Valitsus oma kooskõlastuskirjas seda eelnõu toetas.

Muudatusettepanekute esitamise tähtjaks laekus Eesti Keskerakonna fraktsiooni ettepanek, millega soovitakse taastada 2009. aasta aprillini kehtinud olukord, kus kohaliku omavalitsuse üksusele laekub 11,93% residendist füüsilise isiku maksustatavast tulust. Komisjoni enamus seda ettepanekut ei toetanud. Seda mitmel põhjusel. Üks ja mitte sugugi vähetähtis on see, et see ettepanek ei ole kuidagi seotud selle eelnõu sisuga, milleks on kohalike maksude seaduse ja maksukorralduse seaduse muutmine. Me teame kõik väga hästi, mis meelt on ka näiteks Vabariigi President olnud nendes küsimustes, kui täiesti erineva sisuga seadusi kokku seotakse.

Rahanduskomisjoni ettepanekuga nr 2 tehakse tehnilised täpsustused ja lisatakse eelnõusse mõned tehnilised sätted, mis tulenevad vajadusest tunnistada kehtetuks sätted, mis reguleerivad Maksu- ja Tolliameti ning kohaliku omavalitsusüksuse vahelist halduslepingut.

Rahanduskomisjoni ettepanekuga nr 3 muudetakse eelnõu jõustumise aeg hilisemaks ehk eelnõu jõustub 1. jaanuaril 2012. Seda me tegime selleks, et anda omavalitsusüksustele piisavalt aega muudatustega kohanemiseks. Samuti ei ole ilmselt kellelegi saladuseks, et üks linn või suurim linn, kus müügimaks ja paadimaks kehtivad, provotseeris Eesti Vabariigi parlamenti teatud võidujooksule, millest rahanduskomisjon otsustas selgelt keelduda. Küsimus on palju suurem ja põhimõttelisem, kui sellise väiklase võidujooksukatsesega püüti näidata.

Komisjon küsis arvamust eelnõu kohta ka omavalitsusliitudel ja need arvamused me vaatasime läbi 20. septembri istungil. Liidud muudatusi kavandatud kujul ei toeta, kuid nad on avatud ideele, et maksukorralduse seadus ja kohalike maksude seadus tuleks üle vaadata ning kohalike maksude loetelu korrastada. Nende soov on suurem finantsautonoomia.

Küsimused komisjonis puudutasid kohalike omavalitsuste tulubaasi, väga põhjalikult räägiti nendel teemadel, räägiti ka kohalike omavalitsuste ülesannetest, mis on loomulikult selle tulubaasiga seotud.

Paadimaksu kontekstis räägiti, naljatlemisi öeldes, Viljandi paadimehe kohustusest seda maksu tasuda, kui ta on oma paadi ostnud näiteks Tartust, aga on ostnud selle liisinguga ja liisingufirma juriidiline aadress on Tallinnas. See on tegelikult küll näiteks Tallinna paadimaksumääruse sisu, aga juba sellisena on see suure tõenäosusega seadusega vastuolus. Igal juhul me kõik mõistame, et ei ole kindlasti loogiline, et Tartust ostetud ja Viljandi järvel kasutatavatele paatidele peaks saama hoopis teine omavalitsus maksu kehtestada. Paadimaksu puhul oli muidugi jutuks ka see, et paadimaks ka kehtival kujul on väga raskesti kogutav, väga prognoosimatu. Kuidas muidu selgitada olukorda, et Tallinnas on paadimaksu laekumise prognoosi vähendatud üle saja korra? On täiesti selge, et ka see soovitud 10 miljonit krooni, mis Tallinna-suuruse omavalitsuse puhul on küllalt väike summa, jäi väga selgelt ebareaalseks ja nüüd räägitakse üle saja korra väiksematest suurusjärgudest. Samuti rääkisime me sellest, et palju mõistlikum ja loogilisem oleks kohalikel omavalitsustel investeerida sadamate infrastruktuuri, sellesse ka avalikku raha panustada ja koguda selleks

vahendeid, muu hulgas sadamatasude näol. See oleks palju kergemini administreeritav, see oleks palju efektiivsem, see õigus on kõikidel omavalitsustel, mis veekogudega piirnevad või mille piires on siseveekogud praegu olemas. See õigus jääb neile loomulikult ka tulevikus.

Päris tõsiselt oli jutuks mõju inflatsioonile. Kõigepealt, esialgsed rehkendused ütlevad, et müügitaksu mõju inflatsioonile võiks olla 0,1, 0,15 või 0,2 protsenti, mis iseenesest ei ole ju teab mis suur arv. Samas on selge, et hindu ta tõstab ja hindu ta tõstab paraku üle kogu Eesti või vähemalt nendes kohtades, kus on samad jaekaubandusketid, mis on esindatud Tallinnas. On selge, et ei tehta erinevaid hinnapoliitikaid eri linnade jaoks, kuna see tähendaks tohutuid lisakulutusi, muu hulgas reklaamtrükiste valmistamisel jne. Seetõttu, isegi kui see mõju hindadele on kümnendik või pisut vähem kui kümnendik Eesti üldisest inflatsioonist, siis ka see kümnendik on liiga palju, sest see väljub selgelt omavalitsuse otsustuspädevusest ja kuidagi kohane ega kuidagi põhjendatud ei ole, et üks omavalitsus tekitab hinnatõusu teistes omavalitsustes.

Komisjon langetas järgmised otsused: võtta eelnõu päevakorda 22. septembril ja teine lugemine lõpetada. Samuti tegi komisjon ettepaneku teha eelnõu kolmas lugemine 23. septembril ning eelnõu seadusena vastu võtta. Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh! Läheme küsimuste juurde. Esimesena saab küsimuseks sõna Jaanus Marrandi. Palun!

Jaanus Marrandi

Täna! Lugupeetud rahanduskomisjoni esimees! Ma ei tahaks teiega siin astuda diskussiooni teemal, kas müügitaks on hea või halb maks või kas seda oleks pidanud rakendada või mitte. Asi on tõepoolest, nagu ka teie ütlesite, tunduvalt põhimõttelisem. Riik ei tohiks käituda väiklaselt ja parlamendipoliitikud ei tohiks pidevalt muutuda munitsipaalpoliitikuteks, mida koalitsiooni liikmetega kahjuks üsna sageli juhtub. Nimelt, asi on tõepoolest põhimõtte, sellel lihtsal põhjusel, et me ei peaks tegelema siin n-ö riigi koalitsiooni kättemaksumängudega. Nii see paratamatult mõjub. Vaatame ka eelnevalt vastuvõetud seadusi,

valimisseadusi jne. Miks te arvate, et müügitaksu otstarbekuse üle ei võiks otsustada valijad, kes kohalikus omavalitsuses otsustavad kohaliku omavalitsuse tegutsemise üle?

Taavi Rõivas

Aitäh! Eks me kõik elame mõnes omavalitsuses ja eks meil kõigil on nende omavalitsuste elanikena nii emotsioone kui ka ratsionaalseid kaalutlusi. See, kui Riigikogu liikmed ei ole oma valimisringkonnast või kodukohast võõrandunud, on positiivne. Aga ma ütleksin, et see teema on kõike muud kui munitsipaalpoliitika, seda just seetõttu, et mõne omavalitsuse kehtestatavate maksude mõju ulatub üle kogu riigi. See on see põhjus, miks riik peab sellega tegelema. Kui me sooviksime sekkuda munitsipaalpoliitikasse, siis me oleksime võibolla pidanud võtma üles selle tüliõuna, mida Tallinna Linnavalitsus meile lahkelt pakkus, ja astuma lõpututesse vaidlustesse, kas ikkagi juba järgmisel aastal on võimalik müügitaksu kaotada või peab selle edasi lükkama või kas riik peab selle kuidagi teiste omavalitsuste elanike taskust kinni maksma või mis need võimalikud lahendused oleksid. Me ei soovinud seda. Me ei sekku munitsipaalpoliitikasse. Jah, kahjuks on tulemus see, et mitte ainult Tallinna elanikud, vaid ka väga paljud teised peavad selle müügitaksu mõju oma nahal veel aasta kauem tundma. See ei ole kindlasti hea. See summa, mida müügitaksuga soovitakse koguda, ei ole tegelikult sugugi väike: iga töökäija ja iga pensionäri kohta, kes Tallinnas elab, umbes 1000 krooni. Kui me räägime kättemaksust, siis ainuke kättemaks on Tallinna Linnavalitsuse kättemaks oma territooriumil ja kahjuks ka üle Eesti elavatele inimestele. See on minu meelest täiesti ebaõiglane, sest ma tõesti ei saa aru, mille eest linnavalitsus oma elanikke karistab.

Aseesimees Keit Pentus

Kalev Kotkas, palun!

Kalev Kotkas

Täna, proua eesistuja! Austatud ettekandja! Praegu veel jõus olev kohalike maksude seadus näeb ette või annab võimaluse kehtestada üheksa maksu ja tasu. Mis on need maksuteoreetilised, sisulised põhjendused, miks tuleb kaks maksu sealt välja arvata? Miks näi-

teks lõbustusmaks on hea ja õiglane ja peab alles jääma, aga müüгимaks tuleb ära kaotada? Miks mootorsõidukimaks on hea ja õige ja jääb alles, aga paadimaks tuleb ära kaotada?

Taavi Rõivas

Aitäh, hea kolleeg! See on tõsiselt hea küsimus. Tegelikult on ka eelnõu algatajad seda meelt, et tasuks väga põhjalikult ja tõsiselt analüüsida kogu kohalike omavalitsuste maksude loetelu, mõelda see põhjalikult läbi, kaaluda erinevaid makse, sest osa makse, mis kehtestati 1990. aastate alguses, võivad praegu olla kas sobimatud või suisa naeruväärsed, sest nad on mingil põhjusel praktikas rakendamatud. Nende kahe maksu kaotamise vajadus ei tulenenud mitte niivõrd maksuteoreetilistest, kuivõrd praktilistest kaalutlustest, sest praktikas osutusid ühe omavalitsuse kehtestatud maksud kehtivaks mitmel pool mujal. Niikaua kui müüгимaks ja paadimaks ei kehtinud nii suures omavalitsuses, niikaua ei olnud ju ka seadusandja sellest piiriülesest mõjust teadlik. Pigem on küsimus selles, et see praktiline mõju avaldus pärast nende maksude kehtestamist Tallinnas. See ei ole saladus. Kaupmehed juhtisid meie tähelepanu sellele, et nad on sunnitud selle maksu mõjul hindu tõstma mujalgi kui ainult Tallinnas (ma pean silmas müüгимaksu). Me lugesime ajalehest jaburaid näiteid selle kohta, kuidas paadimaksu küsitakse Lõuna-Eesti elanikelt, kes pole seda paati isegi mitte ostnud Tallinnast, rääkimata sellest, et nad oleksid seda kuskil Tallinna lähedal kasutanud jne, jne. Siin on väga selge praktiline vajadus. Me ei saa pidada õigeaks, et üks omavalitsus kehtestab makse tervele Eestile.

Aseesimees Keit Pentus

Teine küsimus Jaanus Marrandilt, palun!

Jaanus Marrandi

Täna! Lugupeetud härra rahanduskomisjoni esimees! Paraku on tõsiasi see, et siin saalis on kujunenud välja väga ebameeldiv praktika. Pool saali, mõnikord üks pool, mõnikord osa teisest poolest, kehastub ümber munitsipaalpoliitikuteks ja siis peab terve riigi parlament jälgima neid võitlusi siin. Mõnikord istub minust vasakule jääv saalipool, kaelas kollased sallid ja rinnas sildid "Ma armastan Nõmmet" või mida iganes, ja siis me võitleme siin nende

seaduste pärast. Seetõttu ei ole võib-olla 90%-l inimestest mingisugust kahtlust, et siin on tegemist teatud kättemaksuaktsioonidega ühelt või teiselt poolt, mis halvavad terve riigi parlamendi töö. Ma küsin hoopis teise nurga alt. Tegelikult on olnud aegu, kui on omavalitsuste finantseerimise üle vaieldud, ja siis on alati soovitatud: aga rakendage kohalikke makse. Nüüd ma küsin: missugused võiksid olla kohalike omavalitsuste uued täiendavad maksuvõimalused oma tulubaasi kohendamiseks? Ehk pakuksite välja neid ideid ja seda, kuidas neid rakendada.

Taavi Rõivas

Aitäh! Kõigepealt ütlen selle sissejuhatuse kohta, et ma ei näe selles midagi väga halba, kui me oma kodukohta armastame, kui me oma kodukohast lugu peame. Miks need, kelle kodukohaks on Nõmme, ei võiks Nõmmet armastada ja seda välja näidata? Selle vastu ei tohiks meil kellelgi midagi olla. Ma ütlen veel kord, et kättemaksust saab siin rääkida üksnes selles kontekstis, et üks linn on otsustanud kätte maksta kogu ülejäänud Eestile ja on kehtestanud maksu, mis koormab meid kõiki. Me tunnetame seda, minnes ostma igapäevaseid toiduaineid suuremates jaekaubanduskettides Kärđlas, Tartus, Viljandis või kus iganes. Seetõttu ei saa seda maksu õiglaseks pidada. Ma arvan, et siin on kättemaksudimensioon siiski kahjuks ka tallinlaste suhtes. Tõesti, linnavalitsus on mingil põhjusel otsustanud neid karistada, jättes raskemate aegade saabudes linnavalitsuse ülalpidamise kulud kärpimata, aga kehtestades uusi makse. Mõnes mõttes on sellel müüгимaksul ka positiivne külg, ta näitab meile selgelt, millised omavalitsused saavad oma rahaasjadega hakkama ja millised ei saa. Nagu me oleme korduvalt siin saalis rääkinud, ei ole sugugi mitte kõige väiksema tulumaksulaekumisega omavalitsused need, kes hakkama ei saa. Meil oli eile Läänemaa kuu raames rahanduskomisjoni kohtumine Läänemaa omavalitsustega. Lõviosa Läänemaa omavalitsustest suudab oma rahaga suurepäraselt hakkama saada. See oli väga positiivne kohtumine. Loomulikult on ka nendel muresid, loomulikult on ka nendel ettepanekuid, mis võiksid nende seisuga parandada, aga nad ei ole ennast lõhki laenanud ja nad ei ole oma kodanikele selliseid karistavaid makse välja mõelnud.

Mis puudutab selle eelnõu raamidest väljuvat arutelu kohalike omavalitsuste tulubaasi üle, siis nii nagu pisut rohkem kui tund aega tagasi infotunnis räägiti, on loomulikult põhjust kohalike omavalitsuste tulubaasi üle arutelusid jätkata. Kas see peab olema üksnes tulumaksuprotsendi arutelu ja tasandusfondi arutelu või peaks rääkima ja mõtlema ka kohalike maksudega seonduvast? See nõuab väga põhimõttelist ja väga põhjalikku arutelu. Seda me selle eelnõuga kindlasti lõplikult ei lahenda.

Aseesimees Keit Pentus

Järgmine küsimus on Kalev Kallolt. Palun!

Kalev Kallo

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Kuulates neid suuresti demagoogilisi vastuseid, tekib tahtmatult küsimus, miks ei analüüsita käibemaksu 2%-list tõstmist. See oli ikkagi hirmus kättemaks kogu Eesti rahvale, seda enam, et see kehtestati kõikidele kaupadele ja teenustele. Tuletan meelde, et müügitaksu ei kehtestata kõikidele kaupadele, näiteks lastekaupadele jne. Teine pidevalt korrutatav lause on, et hinnad tõusid üle Eesti. Kas see on mingisugune ajaleheartiklist pärit väide või on tehtud selle kohta analüüsi? Kui on olemas pädevate organisatsioonide pädev analüüs, siis võib-olla te tutvustaksite seda. Aga seni, kuni analüüsi ei ole, on need kõik demagoogilised väited, millel ei ole mitte mingisugust alust. Võin niisama hästi väita, et müügitaksu tõttu ei ole Tallinnas ühegi kauba hind tõusnud.

Taavi Rõivas

Aitäh! See viimane väide ei pea kindlasti paika, sest päris mitmed jaekaupmehed on selle müügitaksu arvel eraldi välja toonud. On täiesti selge, et mõju inflatsioonile on müügitaksul olemas. Ei ole kahtlustki, et see tõstab Tallinnas hindu, sest ega see 250 miljonit krooni ei tule järgmisel aastal Tallinna Linnavalitsuse kukrusse sugugi mitte pühast vaimust, vaid see tuleb ikkagi reaalselt inimeste taskust. Nii see paraku on. See, et müügitaksu puhul on kehtestatud üksikud erandid, muudab müügitaksu administreerimise veel tükk maad raskemaks. Aga fakt on see, et suures kaupluses, kus on väga lai kaupade nomenklatuur, on kaugelt üle 90% kaupadest müügitaksuga maksustatud. Erandite hulk on ka

duvväike ja tegelikult me võime öelda, et müügitaks on sisuliselt lausuline maks. Kust tuleb see väide, et müügitaks tõstab hindu kogu Eestis? Mitmelt poolt. Me oleme sellel teemal vestelnud nendega, kes majandusprognoose teevad. Võtke mis tahes prognoos ette ja te näete inflatsiooni mõju, mitmel pool on lahti kirjutatud ka see, kui suurena nähakse ühe või teise maksumuudatuse mõju. Täiesti selgelt on seda öelnud ka suuremate jaekaubanduskettide juhid, kellega me oleme väga palju selles kontekstis viimase poole aasta jooksul vestelnud. See põhjus on suhteliselt lihtne. Pange ennast ühe juhi olukorda, kellel on näiteks kaheksa kauplust Tallinnas, üks kauplus Kuressaares, kaks kauplust Viljandis, kolm Tartus jne. Oleks määratu suur lisakulu teha kõikide nende kaupluste jaoks eraldi reklaammaterjalid, kui näiteks soovitakse aadressita reklaamiga oma sooduspakkumistest inimestele teada anda. Pigem tehakse nii, et kõik hinnad on üle Eesti samad. Nii on administratiivselt palju lihtsam, ei ole mõtet seda lisakulu tekitada. Omakorda tähendab see seda, et müügitaksu mõju, see 250 miljonit krooni või 1000 krooni ühe töölkäiva või pensioni saava tallinlase kohta, jaotatakse tegelikult, vähemalt osaliselt, laiali üle terve Eesti. See on ilmselgelt ebaõiglane. Teiseks, kuidas paadimaks mõjutab kogu Eestit? See on ka üsna lihtne. Ma usun, et te kõik lugesite kevadel artikleid, kus räägiti sellest, et paadimaksumääruses küsitakse paadimaksu paadiomaniku asukoha omavalitsuse järgi. Ma meenutan ühte konkreetset ajaleheartiklit. Paadi omanikuks oli üks liisingufirma, selle firma kaudu paadi ostnud inimene oli Viljandi elanik, kuid selle liisingufirma juriidilise aadressi järgi küsiti sellelt viljandlaselt maksu. See on sügavalt ebaõiglane. Iseenesest ei olegi, ma ütlen veel kord, nii hirmus tähtis see, et paadimaks on suhteliselt olematu mõjuga inflatsioonile ja müügitaksu mõju on umbes 1/10 kogu Eesti inflatsioonist, võib-olla pisut vähemgi. Kas seda on palju või vähe, see ei ole tähtis, tähtis on see, et see mõjutab hindasid suurenemise suunas. See ei ole minu meelest lubatav.

Aseesimees Keit Pentus

Jaan Õunapuu, palun!

Jaan Õunapuu

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud rahanduskomisjoni esimees! Minu küsimus nagu järgneks kolleeg Kotkase küsimusele, mille te väga ilusasti defineerisite väga heaks küsimuseks. Mulle ka tundub, et see niimoodi on, et üheksast seitse jääb ja kahte enam ei pruugi olla. Täna saalis ma juba korra regionaalministri käest küsisin, kas Siseministeriumil on mingit plaani kohalike maksude osas initsiatiiviga välja tulla, ja ta vastas, et ei, sellist mõtet pole. Teie praegu siit puldist ütlesite, et seda tuleks kaaluda, vaadata ja kohalike maksude teemat riigi tasemel võib-olla aktuaalsemalt käsitleda. Mul on konkreetne küsimus: kas seda tuleks käsitleda nii, et midagi veel ära võtta nendest järelejäävast seitsmest, või tuleks midagi veel juurde panna?

Taavi Rõivas

Aitäh! Ei ole saladus see, et ma ei ole uute maksude kehtestamise fänn. Selles mõttes on minu isiklik seisukoht uute kohalike maksude kohta üsna skeptiline. Samas ei välista ma kindlasti diskussiooni. Kui peaksid head, mõistlikud initsiatiivid tulema, siis päris kindlasti on rahanduskomisjonil põhjust neid põhjalikult kaaluda. Ma lihtsalt tõin välja, et see seadus ei käsitle kohalikku maksustamist täiskomplektina. Kui me seda sooviksime teha, siis me peaksime selle diskussiooni avama eraldi, käima need maksud ükshaaval läbi, ka need, mida ükski omavalitsus praegu ei ole kehtestanud, kaaluma nende maksude otstarbekust, samas kaaluma seda, millised on kohalike omavalitsuste jaoks alternatiivid. Kui parlamendil selline ettepanek ja soov on, siis ma kindlasti seda diskussiooni ei välista. Lihtsalt selle eelnõu raames ei ole me seda nii põhjalikult ette võtnud, see eelnõu tegeleb kitsamalt kahe maksuga, mis on praktikas väga palju probleeme tekitanud.

Aseesimees Keit Pentus

Helle Kalda, palun!

Helle Kalda

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea kolleeg! Olles rahanduskomisjoni liige, on mul väga kurb kuulda teie demagoogilist juttu. Mul on väga lühikene küsimus ja ma sooviksin teie käest väga lühikest vastust, aga mitte 15 minu-

tit kestvat juttu. Kas on tehtud analüüs, kui palju müügitaks mõjutab, või ei ole? Kas jaa või ei? Te ütlete, et keegi kuskil rääkis. See ei ole parlamendi rahanduskomisjoni esimehele kohane jutt. Mina isiklikult pole mitte ühtegi analüüsi näinud, te pole neid esitanud. Te rääkisite sama juttu ka komisjonis. Nüüd palun vastust: kas on ametlik analüüs, et müügitaks mõjutab, või mitte? Jah või ei?

Taavi Rõivas

Aitäh! Vabandust, mida ta mõjutab? Te küsisite, kas müügitaks mõjutab. Kui te nii lahtise küsimuse esitate, siis pean ma sellele ka lahtiselt vastama. Jah, müügitaks loomulikult mõjutab. See ei saa olla olematu mõjuga, kui sellest loodetakse järgmisel aastal saada linnakassasse 250 miljonit krooni. Müügitaks mõjutab, esiteks, tarbijaid Tallinnas. Kui me võtame kõik Tallinna elanikud, siis kõiki, kes mingit tulu saavad, olgu selleks palgatöö, olgu selleks pension, mõjutab müügitaks järgmisel aastal keskmiselt 1000 krooni ulatuses iga inimese kohta. Mina arvan, et see mõju on üsna suur. Kui te küsite, kas müügitaks mõjutab, jah või ei, siis saab vastata, et, jah, müügitaks mõjutab ka kaupmehi, sest kaupmehed peavad infosüsteemid seadistama selliselt, et seal oleks üks uus maks eraldi välja toodud. See ei ole võrreldav mõne teise maksumäära muutusega, mida on oluliselt lihtsam seadistada, vaid nad on pidanud selle maksu täiesti eraldi välja tooma. Nii et vastus on jah, ka kaupmehi see mõjutab ja sugugi mitte positiivselt, vaid vägagi negatiivselt, eriti veel see, et nad peavad sadadest tuhandetest kaubaartiklitest välja valima need üksikud, millele müügitaks ei rakendu, selle asemel et oleks seda võimalik kuidagi selgelt administreerida. Nii et küsimusele, kas müügitaks mõjutab, on vastus jah nii kaupmeeste kui ka tarbijate osas. Ja selles osas, kas ta mõjutab inimesi üle Eesti, tuleb meil tugineda eeskätt kaupmeeste ütlustele, väidetele ja olukorra kirjeldustele. Neid võib kahtlemata käsitleda kui eksperdiarvamusi, sest kes siis veel kui mitte kaupmees oskab öelda, kus müügitaksu mõju kõige täpsemalt tunda on.

Aseesimees Keit Pentus

Rein Ratas, palun!

Rein Ratas

Hea ametivend! Kas on tehtud soliidne, võimalikult erapooletu ja asjatundlik analüüs, kui palju müügitaks on möödunud kuudel mõjutanud Tallinnas kaupade hindu ja kui palju ta on siis mõjutanud hindu väljaspool Tallinna, näiteks Obinitsas, Tartus või Viljandis? Kas jah või ei? Olen rääkinud.

Taavi Rõivas

Aitäh! Kui te küsite, kas seda on omavalitsuste kaupa tehtud, siis loomulikult mitte, sest raske oleks ette kujutada nii põhjaliku analüüsi kulukust. Küll on aga nii Rahandusministeerium kui ka Eesti Pank oma prognooside tegemisel arvestanud müügitaksu ja inflatsiooni mõju. Mäletatavasti, kui rahanduskomisjon Eesti Pangas suve hakul toona uusimate majandusprognoosidega tutvus, siis toodi välja müügitaksu mõju ulatus, aga see oli sellel hetkel veel esialgne, lõpliku summa me saame teada tagantjärele. Selleks et aru saada, et müügitaks, tegelikult mis tahes uus maks, paneb elanikele lisakoormise, piisab mõnikord ka lihtsast loogikast, selleks ei pea alati tegema sadadesse tuhandetesse või miljonitesse kroonidesse ulatuva maksumusega mastaapseid analüüse. Aga ma usun, et seda teemat tasub edasi arendada selles kontekstis, et meil on lähiajal taas kord võimalik rahanduskomisjonis tutvuda Eesti Panga täiesti erapooletu uusima majandusprognoosiga. Küsime nende käest, kas nad on juba tagantjärele välja rehkendanud, kui suur osa inflatsioonis on müügitaksul, kui suur osa on aktsiisidel jne. Rahandusministeeriumi viimases prognoosis, mis minu hinnangul on ka täiesti erapooletu (uskuge mind, seda ei koosta mitte poliitikud, vaid seda koostavad tõesti spetsialistid, selle valdkonna ametnikud), on toodud välja nii erinevate maksutõusude, sealhulgas aktsiisitõusude (viimase aasta jooksul meil ongi ainult aktsiisitõusud olnud), kui ka müügitaksu kehtestamise mõju. Nende kogumõju on välja rehkendatud ning prognoosi tekstis ja slaididel välja toodud, aga vähemalt tekstis ei olnud müügitaksu eraldi välja toodud. Küll aga olen ma vestelnud mitmete prognoosijatega ja nad on selle hinnangulise mõju öelnud olevat umbes 0,15% kogu inflatsioonist. Mida veel? Selleks ei pea isenesest ju olema majandusteadlane, et mõista, et kui soovitakse saada sisuliselt iga müüdit

kauba hinnast 1% ühe omavalitsuse kukrusse ja see omavalitsus on nii suur, et ta mõju ulatub ka üle tema piiride, siis kuskilt see raha peab tulema. Tavaliselt on kaudsete maksude tõusu puhul nii, et pisut üle poole sellest maksab kinni tarbija ja kuni poole maksavad kinni tootja ja jaekaupmees. See on nii olnud erinevate kaudsete maksude puhul ja eeldatavasti on see nii ka müügitaksuga. See on see lähtekoht, mille põhjal on välja rehkendatud, et mõju üle-eestilisele inflatsioonile võib müügitaksu puhul olla umbes 0,15%.

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh, austatud ettekandja! Rohkem küsimusi ei ole. Täna ettekande eest! Avan läbi-rääkimised. Palun esimesena Riigikogu kõnetooli Kadri Simsoni! Kolm lisaminutit, kokku kaheksa minutit.

Kadri Simson

Head kolleegid! Selleks et kohalikud omavalitsused saaksid tõrgeteta toimida, on vaja anda neile vastav riiklik garantii, õigus iseseisvale eelarvele, õigus kehtestada ja koguda kohalike makse. Pärast eelmise aasta esimese negatiivse eelarve vastuvõtmist peame nentima, et Eesti riik ja valitsev koalitsioon ei usalda omavalitsusi, omavalitsuste tulubaas tehti keset eelarveaastat märksa väiksemaks. Riigikohus langetas s.a 16. märtsil otsuse, mille kohaselt on omavalitsustel õigused, mis aitavad neil täita neile pandud kohustusi, ja kui neid õigusi vähendatakse, siis peaks vastavalt Riigikohu otsusele vähendama ka kohustusi. Aga linnade ja valdade kohustusi on kriisi ajal pigem suurendatud, need on pigem lisandunud. See, mis seoses tulubaasikärpega maha võeti, oli ju vaid näiline.

Selle kohalike maksude seaduse eelnõu kohta tegi Keskerakonna fraktsioon ühe muudatusettepaneku. Olgem ausad, selle aktsepteerimine oleks siin saalis andnud meile kõigile võimaluse lõpphääletusel rõõmsal meelel seaduse poolt hääletada. See muudatusettepanek oleks kohalikele omavalitsustele tagasi andnud möödunud aastal äravõetud tulumaksuosa. Me ju kõik teame, et sund leida lisatulu oma kohustuste täitmiseks kohalike maksude rakendamise näol on siinsamas saalis vastu võetud negatiivsete eelarvekärbete tagajärg.

Omavalitsused pole raskes seisus siiski mitte ainult elanike tulumaksuosa vähendamise tõttu, millest riigieelarve sai eelmisel aastal keset eelarveaastat priske lisatulu, aga omavalitsusi on löönud ka teised viimastel aastatel tõstetud maksud. Tuletame meelde Reformierakonna fraktsiooni ja Isamaa fraktsiooni tegevust eelmisel aastal, kui kahenädalase etteatamisega tõsteti käibemaksu 2%. Õiguskantsler ütles, et see on põhiseadusvastane. Tegelikult ei mõjutanud see käibemaksutõus ainult tarbijaid, ta mõjutas ka linnu ja valdu. Käibemaksu 2%-line tõus tõi planeeritult riigieelarvesse ühes kuus 150 miljonit krooni lisatulu. Me käisime rahanduskomisjoniga Eesti Pangas. Taavi Rõivas oli liiga tagasihoidlik. Tegelikult seal öeldi, et 2%-line käibemaksutõus, mida tegi praegune valitsus, mõjutas tarbijahinnaindeksit 0,6% ja müügitulu mõju on kuus korda väiksem ehk 0,1%. Nii et nüüd vastus küsimusele, millele Taavi ei tahtnud vastata: on tehtud esialgseid analüüse, mis ütlevad, et käibemaksutõusu mõju Eesti tarbijatele oli kuus korda suurem.

Aga kui müügitulu tõstab hindu ainult 0,1% ja me näeme, et hinnad tõusevad märksa enam, üle 3%, siis millest see tuleb? See ei tule Tallinna süül. Sellele annab vastuse Rahandusministeerium, kes on ette valmistanud 2011. aasta eelarve seletuskirja. Ma loodan, et selline seletuskirja lõik, mida ma nüüd tsiteerin, jõuab ka Riigikogu saali. See võib sealt kaduda, sest Eiki Nestoril oli lihtsameelsust see juba rahanduskomisjonis kõne alla võtta ja võib-olla tõesti valitsuskoalitsioonile selline seletuskirja osa ei meeldi. Taavi Rõivas ütles, et kogumõju on välja rehkendatud, aga ükshaaval pole mõjusid välja toodud. Ma loen teile ette seletuskirjas toodud selgituse, miks toimub inflatsioon: "Märtsis pöördusid hinnad pärast kümme kuud kestnud deflatsiooni taas tõusule. Selle taga oli energiatoodete ja toiduainete kallinemine ning maksumuutused. Hindade tõus saavutas kõrgetaseme aastases võrdluses juunis, mil see ulatus 3,5%-ni. Energiate, nagu mootorikütuse ja kaugkütte kallinemise tingis nafta maailmaturu hindade kõrge tase. Eelarve positsiooni parandamiseks tõsteti aasta alguses mootorikütuse, tubaka- ja alkoholiaktsiisimäärasid. Tallinna müügitulu kehtestamise mõju hindadele osutus juunis marginaalseks." Nii et tõepoolest, see 3,5%-li-

ne inflatsioon on ka Rahandusministeeriumi hinnangul maksumuudatuste tagajärg, aga mitte Tallinna süü.

Tuletan lihtsalt meelde, mis on toimunud aktsiisidega. Pliivaba bensiini aktsiis 1000 liitri kohta on tõstetud 1000 krooni suuremaks, kui on Euroopa Liidu miinimummäär, eriotstarbelise diislikütuse aktsiis 1000 liitri kohta on 1400 krooni suurem, kui on Euroopa Liidu miinimummäär, maagaasiaktsiis 1000 m³ kohta on kaks korda suurem, kui on Euroopa Liidu miinimummäär, elektrienergiaaktsiis megavatt-tunni kohta on viis korda kõrgem, kui on Euroopa Liidu miinimummäär.

Nii et tegelikult ei ole neid hindu tõstnud mitte müügitulu ja seetõttu ei saa selle kaotamine hindu alandada. Ma arvan, et see ongi see põhjus, miks seaduse jõustumine lükati 1. jaanuarile 2012. See on ilus trumm, mida pöristada, aga müügitulu kaotamine ei alanda hindu. Tõsi, mitmete aktsiiside vähendamine või käibemaksuerandite tekitamine võiks aidata küll.

Taavi Rõivas mainiski esimesel lugemisel siin saalis, et üks asi, mis talle ei meeldi, on see, et müügitulul on palju erandeid. Mis need erandid siis on? Elektri- ja soojusenergia, maagaas ja vesi ei lähe müügitulu alla, mõned esmatarbekaubad, näiteks lastekaubad, ravimid, leib, sai ja piimatooted, on maksuvabad. Euroopas ringi liikudes näeme me selliseid erinevusi päris sageli. Öelda, et seda maksu on keeruline koguda, on meil, kes me tahame olla väga tugeva e-lahenduste võimekusega riik, lihtsalt silmakirjalik. Me peaksime suutma koguda makse natuke keerukamalt, samas õiglasemalt, kui seda on seni tehtud. Tallinnale ei tule ette heita, et näiteks mähkmed, lastekaubad või esmatoidukaubad on maksuvabad, pigem tuleks küsida, miks riik kõikide selliste kaupade käibemaksu tõstnud on. Liikudes Eestis ringi, me ju kõik näeme, et Tallinnas on toidukaubad odavamad kui maa-kohtades. Need olid odavamad enne müügitulu kehtestamist ja need on endiselt odavamad. Seega, veel kord: selle seaduse vastuvõtmine ei too kaasa hindade langemist, sest selle maksu mõju hindadele on olnud 0,1%, aga samas oli sel suvel teiste mõjurite tõttu üle 30 korra karmim hinnatõus.

Lõpetuseks tahan peatuda omavalitsuste ärakuulamise teemal, sest kohalike maksude

kaotamine puudutab omavalitsusi. Näiteks rahandusminister Jürgen Ligi on Harjumaa Omavalitsuste Liidus julgustanud omavalitsusi kasutama erinevaid kohalikke makse ja ka kõik majanduseksperdid ütlevad, et omavalitsused peavad kasutama rohkem korralisi tulusid, et mitte sõltuda ühekordsest tulust. Tallinna eelarve, muuseas, on sellel aastal 1 miljardi krooni võrra väiksem kui eelmisel aastal. Mingil juhul ei saa öelda, et omavalitsused on kärbest puutumata jäänud. Ja mingil juhul ei saa öelda, et riigi valesti planeeritud eelarve täitmine omavalitsuste arvel on kuidagi õigustatud. Ma tegin rahanduskomisjonis ettepaneku, et me kutsume selle punkti arutamisele ka kohalike omavalitsusliitude esindajad. Paraku see ettepanek küll protokolliti, aga esindajaid kohale ei kutsunud. Arvamusi paluti kirjalikult, kuid tegelikult sisuliselt seda, miks omavalitsused oma kirjas ütlesid, et nad seda seaduseelnõu ei toeta, ei arutatud.

Ma arvan, et selle seaduseelnõu puhul kõige taunitavam ongi see, et oma valimiskaotuse eest Tallinnas karistatakse kõiki Eesti omavalitsusi. Eesti omavalitsused on kohalike maksude tulubaasi suhtes täiesti õiguskaitsetud. See seaduseelnõu ei ole midagi muud kui praeguse valitsuse pika vinnaga reaktsioon valimiskaotusele Tallinnas.

Keskerakonna fraktsiooni nimel teen ettepaneku teine lugemine katkestada. Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Toivo Tootsen, palun!

Toivo Tootsen

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Mul on selgelt meeles, et kui Tallinn kehtestas müügitaksu, siis olid ajalehtedes suured üleskutsed, initsieeritud IRL-i ja teiste poolt: "Kaupmehed, viige oma kauplused nüüd Tallinnast välja!" Mis te arvate, mitu kaupmeest oma kaupluse Tallinnast välja viis? Mitte ükski, Tallinna on tegelikult kauplusi juurde tekinud. Võiks öelda, et see on ju paradoks. Kui Tallinn on teie arvates nii kaupmeestevaenulik, miks nad siis siia Tallinna tulla tahavad? Aga tulla nad Tallinna tahavad. Üks põhjus ongi see, et Tallinn on üsna palju teinud kaubanduskeskkonna parandamiseks. Kaupmeestel on Tallinnas hea olla. Nende läbimüük on siin tunduvalt suurem kui ükskõik kus mujal, sest

Tallinn on atraktiivne linn. Mõelge, kui palju käib siin turiste. Kas nad käiksid siin, kui Tallinn ei oleks tore linn ja kui Tallinn ei oleks ilusasti korras hoitud? Ei käiks. Teine asi on see, et meie infrastruktuur on päris korras. Lühidalt öeldes, iga kauplus, mis Tallinnas teutseb, iga kauplustekett, mis Tallinnas laieneb, saab aru, et teist nii head kasumi saamise kohta nagu Tallinn Eestis lihtsalt ei ole.

Lihtsameelne oleks arvata, et kui 1% tuli müügitaksu juurde, et see siis paugupealt läks ka hindadele juurde. Mõelge, milline on kaupluste juurdehindluse marginaal Tallinnas ja milline on see näiteks mujal, kas või Obinitsas või ükskõik kus! Siin on see mitu korda suurem. Sellesama müügitaksu maksavad kaupmehed lihtsalt oma kasumi arvel kinni, nad ei pane seda ühelegi hinnale mitte kuskil juurde. Ma arvan, et Taavi Rõivas käib ka kauplustes. Ta ei saa ju öelda, milliste kaupade hind on müügitaksu võrra tõusnud. Mitte ühegi kauba hind ei Tallinnas ega ka kuskil mujal ei ole müügitaksu võrra tõusnud. Jah, tõepoolest, kauplused ja kaubanduskettide omanikud maksavad selle oma kasumi arvel kinni, aga kitsastel aegadel nad võib-olla peaksidki oma tulusid natuke kokku tõmbama, et läbimüüki säilitada. Tegelikult on nad ikkagi veel üsna suures kasumis.

Teine asi on see, mis puudutab paadimaksu. Huviga kuulasin ettekandja tulihingelist etlemist sellel teemal, kuidas paadimaksu puudutab kõiki Eesti Vabariigi elanikke, kuna nad liisivad paate jne. Samamoodi kehtib see kõik ju ka mootorsõidukimaksu kohta. Miks te seda seadusest välja ei viska? Seda lihtsalt selle tõttu, et seda Tallinn ei kasuta. Täpselt samamoodi liisitakse ka autosid.

Kolmas küsimus on see: sõbrad, kui palju siis jääb neid kohalikke makse, mida reaalselt üks või teine omavalitsus kasutab? Ma ütlen – null. Aga päris ära te ei saa kohalikke makse ka kaotada, sest mida siis ütleb Euroopa Liit, mida siis ütleb kohaliku omavalitsuse harta? Oh, sõbrad, mul on teist kahju! Täna!

Aseesimees Keit Pentus

Margus Tsahkna, palun!

Margus Tsahkna

Hea juhataja! Lugupeetud kolleegid! Müügitaksu ja paadimaksu kaotamise eelnõu on

kütnud kevadest saadik kirgi. Seda on tahetud näidata eelkõige võib-olla sellise Toompea ja all-linna vahelise vägikaikaveona. Kindlasti ei ole Eestis olukord kunagi selline, et Toompeal ja riigi tasemel toimetavad poliitikud saavad vaadata Tallinnast mööda, öeldes, et üksipuha, milliseks kujunesid valimistulemused, nemad nendest inimestest ei hooli, kes siin elavad. Meie hoolime küll, kuna siin elab suurem osa Eesti inimestest.

Kui me räägime sellest eelnõust, siis siin on kaks poolt. Üks pool, mis puudutab just nimelt maksu- ja majanduspoliitikat ehk ettevõtjate kohtlemist ühe omavalitsuse poolt. Selle mõjud on palju laiemad kui ainult Tallinna linn või üks omavalitsus. Me räägime siin hinnatõusust, me räägime tegelikult ka majanduslikult väga keerulisel ajal ettevõtjate eksisteerimistingimuste olulisest raskendamisest, me räägime sellest, et ettevõtjatele pannakse peale oluliselt suuremad kulutused, väikeettevõtjatel, väikepoodnikel mõjutab see kindlasti ka n-ö töökohtade pidamise võimekust jne. Nii et siin on väga selgelt tegu ka negatiivse mõjuga meetmega, eriti, kui me räägime Tallinnast. Ma arvan, et siin on riigil õigus sekkuda, et luua selgust.

Teine pool on seesama maksusüsteemi küsimus. Tallinna kehtestatud müügitaks muudab kogu meie väga lihtsat ja selgelt arvestatavat maksusüsteemi palju keerulisemaks. Ma arvan, et see on väärtus, mille üle me peaksime jätkuvalt uhked olema ja jätkuvalt selle süsteemi selguse eest seisma.

Kolleeg Kadri Simsoni selline kõikide omavalitsuste eestkõneleja roll, mida ta on juba korduvalt kasutanud, ei pea kahjuks faktiliselt paika. Tallinn on ainuke omavalitsus, kes tegelikult on nüüd kehtestanud müügitaksu ja ka paadimaksu. Nii et rääkida sellest, kui halvasti mõjub selle seaduse jõustumine kõikidele Eesti omavalitsustele, kuidas see nende tulubaasi realselt vähendab, ei vasta tõele. Keskerakond räägib konkreetselt ainult ühest linnast, mida nad sotside toetuse abil valitsevad, ja siin ei ole mõtet esineda kõikide omavalitsuste eestkõnelejana.

Teine pool sellest eelnõust on loomulikult ka poliitiline. Sel ajal, kui riik ja ka väga paljud omavalitsused, enamik omavalitsusi kärpisid oma kulutusi, Tallinn seda ei teinud. Me ei oska täna isegi öelda, milline on Tal-

linna järgmise aasta eelarve, kuna see on praegusel kujul täiesti läbipaistmatu. Me ei tea seda. Pole ka põhjust arvata, et näiteks propagandale kulutatavaid summasid oleks vähendatud. Ma arvan, et see ei ole nii. On valimiste aasta ja Keskerakond kasutab Tallinnas kogu oma propagandamasinat. Ka jooksvaid kulutusi linnavalitsuse ametnike ülevõlpidamiseks, kulutusi mupole jne pole vähendatud. Praegu on Tallinnal näpud põhjas. Maksu kehtestamise reaalne põhjus ei ole mitte mingisugune kohaliku omavalitsuse autonoomia kasutamine, vaid tegelikult lihtsalt eesmärk raha võtta. Järgmisel aastal on Tallinn planeerinud võtta 250 miljonit krooni. Mul on tõesti kahju, et me ei saanud sellele praegu kätt ette panna. See käsi tuleb ette 2012. aastast. See raha võetakse Tallinna linna elanikelt, laias laastus 1000 krooni inimese pealt, kes makse maksab. Kui Keskerakond jagab Tallinnas pensionäridele ühe käega 1000 krooni, siis teise käega võetakse see 1000 krooni ära.

IRL toetab selle eelnõu menetlemist ja seadusena vastuvõtmist ning toetab ka seda muudatusettepanekut, kuna on mõistlik, et riik linnaga võidu ei jookse, nimelt toetab ta seda muudatusettepanekut, mis puudutab selle seaduse jõustumist aastast 2012. Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh! Palun Riigikogu kõnetooli Toomas Tõniste!

Toomas Tõniste

Austatud juhataja! Austatud kolleegid! Mina piirdun paadimaksuteemaga. Esitan retoorilise küsimuse: kes kaitseb kodanikke omavalitsuste rumalate maksude eest? 17. detsembril 2009 tegi Tallinna Linnavalitsus oma elanikele, paadiomanikele toreda jõulukingituse, kehtestades 1. jaanuarist 2010 paadimaksu. See on hea näide selle kohta, mida kõike ei olda valmis tegema 10 miljoni krooni nimel. Just nii palju loodeti saada paadimaksust eelarvesse liisa. Aga kui palju segadust, vassimist, ebaprofessionaalsust, küsitavat arvutusoskust ja mida veel oleme pidanud siinjuures nägema! Paadiomanike arust oli tegemist sõna otseses mõttes räkitingiga, kus suurem ja tugevam püüab võtta nõrgemalt jõuga ära raha ei millegi eest. Hoolimata lubadustest, mida Tallinna Linnavalitsus 2010. aasta eelarve menetluse käigus andis,

osutus tegelikkus hoopis teistsuguseks. Kuna paljud väikelaevad on omanike ja liisinguandjate asukoha järgi formaalselt määratud Tallinnasse, kuigi tegelikult asuvad mujal, tekkis olukord, kus kohalik maks muutus vormiliselt üleriigiliseks maksuks. Seega, läbimõtlematult kehtestatud paadimaksu peavad kinni maksma ka teiste omavalitsuste elanikud, kes on paadi soetanud liisinguga. Kuid nagu tavaliselt leidis linnavalitsus siingi süüdlase, need on liisingufirmad, kes hakkasid määrust täht-tähele täitma. Muidugi on siinjuures alati süüdi ka riik, kes on halvad seadused teinud. 2010. aasta linnaelarvesse oli sisse kirjutatud 10 miljonit krooni tulu paadimaksust, kuid tuleva aasta eelarves on see summa vähenenud 100 000 kroonini. Ilmselt on lõpuks aru saadud, et paadimaksust saadav tulu on marginaalne ja mõtetu. Paadimaksust pole kasu olnud ei linnale ega paadiomanikele, kuna linnakassa jäi tühjak, aga paadiomanikel oli jama kui palju. Kindlasti ei ole paadimaks selline kultuuripealinna mereäärne lugu, mida me oma paljudele külalistele jutustada tahaksime. Lähiajaloo halbade kogemuste taustal süveneb minus järjest arusaam, et Eesti ei ole nii suur riik, kus iga kohalik omavalitsus võiks lisaks kehtivatele riiklikele maksudele kehtestada veel ka kaheldava väärtusega kohalikke makse. Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Palun Riigikogu kõnetooli Jaan Õunapuu! Kolm minutit lisaega, kokku kaheksa minutit.

Jaan Õunapuu

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Kohalike maksude teema on minu teada Eesti ühiskonnas aktuaalne olnud väga pika aja jooksul. Saladuseks ei ole ka see, et ainult 1–2% kogu kohalikust tulubaasist laekub kohalike maksudena. Kui tuua paralleele meie lähiriikidega, siis Skandinaavias on näiteid, kus kohalikud maksud moodustavad omavalitsuste tulubaasist poole ja isegi enam.

Ma tahan teemat käsitleda natukene laiemalt kui ainult Toompea ja all-linna omavahe-line koha kättenäitamine. See ju tegelikult on nii. Iga asjaga kursis olev inimene ju mõistab teemat ja siin ei ole mõtet ennast millegi või kellegi varju peita. Rahanduskomisjonis teemat arutades, saime informatsiooni nii Eesti Linnade Liidult kui ka Eesti Maaomavalitsuste

Liidult. Mulle jäi silma üks seisukoht linnade liidu kirjast, millega nad rahanduskomisjoni poole pöördusid. Nimelt, et nendelt ei ole küsitud seaduse muutmise vajaduse kohta ja linnade liit on suures hämmingus selle üle, miks seda sellisel kujul kavatsetakse teha. Infotunnis küsisin ma regionaalministri käest, kas on oodata riigi tasemel mingisuguseid muudatusi või konkreetseid samme kohalike maksude osas. Ta vastas, et selliseid konkreetseid tegevusi vähemalt Siseministeriumis tema teada kavas ei ole. Kuid ma tean ka seda, et valitsuskomisjon on eelarveläbirääkimistel kohalike omavalitsustega deklareerinud, et nad on avatud mõttele, et kohalike maksude süsteem tuleks üle vaadata ja vajaduse korral korrastada, ja nad soovivad ka tõhustada sellekohast infovahetust riigi ja kohalike omavalitsuste vahel. Eestis on äärmiselt tsentraliseeritud maksusüsteem. Kohalik maks on marginaalse osatähtsusega. Omavalitsuste ja valitsuse läbirääkimistel on aeg-ajalt tehtud omavalitsustele etteheiteid, miks nad ei kehtesta kohalikke makse, et neid on liialt vähe kehtestatud. Selles kontekstis on see minu arvates küll väga silmakirjalik. Ühest küljest öeldakse, et palun tehke, teil on see võimalus, aga kui see võimalus on ka antud, siis ei lubata seda kasutada.

Pean vajalikuks rõhutada, et õiguses kehtestada kohalikke makse väljendub kohaliku omavalitsuse iseseisvuse põhiseaduslik garantii. Kui arvestada, et müügitulu on rakendatud juba alates 1996. aastast ja seda on nende aastate vältel kogunud 43 kohalikkude omavalitsust, arvan ma, et Tallinna eelmisel aastal ilmenud vajadus oma eelarvet kindlustada ei tulnud kellelegi sellise üllatusena, et see reaktsioon oleks pidanud olema nii valus, nagu ta tänaseks päevaks on.

Ettepanek, mille tegi Keskerakond eelnõu kohta, suurendada omavalitsustele laekuvat füüsilise isiku tulumaksuosa uuesti 11,93%-ni, mis annaks omavalitsustele kogu riigis juurde 440 miljonit krooni, millest oli ka Riigikogu saalis täna juttu ja mille üle on nüüd juba 20 minutit kohalike omavalitsuste ja riigi delegatsioonide läbirääkimistel vaieldud, on kindlasti teema, millega tuleks lähemas tulevikus meil kõigil siin saalis väga tõsiselt tegelda. Kohalikud omavalitsused ei tohiks 2011. aasta kontekstis jääda vaeslapse rolli, vaid nende tulubaasi tuleks kindlasti suurendada. See, kui

tahetakse karistada Tallinna, ei tähenda seda, et üle 200 ülejäänud Eesti omavalitsuse peak-sid sellepärast kannatama.

Kohalike maksude seaduse kavandatud kujul muutmist ei saa toetada, sest selles valitud suund viib eemale Euroopa kohaliku omavalitsuse hartat ratifitseerides valitud suunast. Ma arvan, et kohalike maksude seadust tuleks hoopiski laiendada, silmas pidades praktilise rakendamise aspekte ning pidades oluliseks Euroopa kohaliku omavalitsuse harta artiklis 9 sätestatud väärtusi. Aitäh teile!

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh! Palun Riigikogu kõnetooli Eiki Nestori!

Eiki Nestor

Hea juhataja! Austatud Riigikogu! Juhuks, kui ma hoogu lähen, palun ka lisaiega, aga ma katsun viie minutiga hakkama saada.

Looduslikult kauni demagoogia hulk, mis siit kõnepuldist kõlab, ei ole iseenesest ju kunagi väike olnud. Eks ta enne valimisi kipub paraku suurenema. Täna oli siin kõige naljakam see loogika, vaadake, pange asjad kokku: kuna Tallinna volikogu otsus karistas inimesi igal pool mujal Eestis, siis nüüd, vastupidi, karistatakse kõiki volikogusid mujal Eestis. On ju nii? Selles mõttes selliseid arvutusi, mida keegi pole kunagi kuskil teinud, ei ole mõtet siin esitada.

Kui me läheme asja sisu juurde, siis mina ka ei soovi, et Riigikogu saal oleks Tallinna volikogu, ma siiski arvan, et meil on teised ülesanded. Pean teile tunnistama, et 1990. aastate alguses, VII Riigikogu ajal, oli suur ja tõsine debatt teemal, milline see omavalitsuste tulubaas peaks olema. Üks eelnõu, mille Mart Laari esimene valitsus siia tõi, oli kohalike maksude seaduse eelnõu. Seda seadust arutati pikalt. Täna on selge, nii praktiliste näidete kui ka selle eelnõu esitajate poolt toodud näidete varal, et seadus on ajale jalgu jäänud. Minul oli õnn või õnnetus olla Eesti Vabariigi esimene portfelliita regionaalminister sellel hetkel, kui seadus jõustus. Pikka aega kestis debatt teemal, miks seda seadust ei ole, ja kõik omavalitsused nõudsid seda seadust. Mul oli au esineda portfelliita regionaalministrina Eesti omavalitsusjuhtide ees ja öelda, et lõpuks on Riigikogu selle seaduse vastu võtnud. Selle

peale tõusis üks tubli vallavanem püsti ja ütles nii: "Tead, poiss, sina seal Toompeal võid iga-suguseid makse kehtestada, meie oma volikogus seda teha ei saa, kuna siis visatakse vallavanema aknad lihtsalt kividega sisse." Loomulikult rääkis mees nii, nagu tema asjast aru sai. Mina pean ütleva, et mina vastasin talle nii, nagu mina poliitilise vastutuse teemast aru saan. Kuid pange tähele üht. Meil on palju juttu kohalikele omavalitsustele pandud kohustustest ja tulubaasist, mis neile antud on, ja me otsime kogu aeg seda tasakaalu ja vaidleme, kas see on ikka täpne või ei ole. Nüüd on Riigikohtu otsus ka olemas. Kohalike maksude seaduses ei ole kuskil öeldud, et vaat see peab tagama mingi osa kohalikule omavalitsusele pandud kohustuste täitmise rahastamisest, seda pole seal ka kunagi mõttes olnud. Kohalike maksude mõte on eelkõige anda volikogule võimalus mingist kohalikust eripärast, on see siis suurusega seotud või geograafilise asendiga seotud, mingist kohalikust eripärast ja vajadusest lähtuvalt see maks kehtestada. Sest need on asjad, mida ei saa ükskõik millisesse tasandusvalemisse toppida või midagi muud teha. See võimalus peab neil olema. Kui kuskil äritegevus kuumeneb, siis tulebki müügi maks, ja kui kuskil on vaja sadamat arendada, siis tulebki paadimaks, ja kui kuskil on mingi teine, kolmas või neljas probleem, siis see maks peab aitama kohalikul omavalitsusel seda lahendada. Kas nad soovivad seda teha, see on nende asi. Kui ei soovi ja leiavad teised vahendid, siis see on ka nende asi. Ehk seost nende kohustuste, muu omavalitsuse rahastamise ja kohalike maksude vahel selles mõttes ei ole.

Minu järgmine küsimus teile kõlab nii: kas Riigikogu peaks seadustega suurendama omavalitsustele antavaid võimalusi neid otsuseid langetada või peaks neid vähendama? Siin ühele kolleegile ei meeldinud paadimaks (jumala õnn, Jaak Salumets, et keegi ei ole korvimaksu kehtestanud, eks ju). Tema leidis, et kohalikke makse ei ole üldse vaja, sest Eesti on nii väike riik. Täiesti tõsiselt võetav ettepanek, muuseas, või teema, mida võiks arutada. Et kui on nii väike riik, kas siis on mõtet üldse kohalikke makse lubada? Mina, vastupidi, arvan, et peaks lubama. Tõesti, skaala, mille piires omavalitsus neid otsuseid langetab, võiks olla palju laiem. Selles mõttes ei ole ma jätku-

valt nõus selle vallavanemaga, kes tookord mu peale pahaseks sai. Ma siiski usun, et kohalike omavalitsuste volikogude ja vallavalitsuste õigusi ise otsuseid langetada peab kindlasti suurendama, nii saame me palju mõistlikumaid ja paremaid lahendusi.

Selle eelnõu kontekstis on muidugi tegemist lihtsalt sellise eelnõuga, mis tegelikult ei sobiks Riigikokku. Kohalikud maksud ja kohalike omavalitsuste tulubaas on teema, mida peaks arutama. Nüüd, kui Tallinn võttis vastu kas pooltoore või poolküpse eelarve (ma ei teagi, mis nime talle anda), on selle eelnõu päevakohasus kadunud. Võtame siis aja maha, arutame tõesti läbi kas või IRL-i siin tehtud ettepaneku ja vastupidi sellele selle, et neid õigusi peaks laiendama. Ma väga soovin, et arutataks ka meie fraktsiooni liikmete esitatud eelnõu, mille alusel riigil ei peaks olema õigust omavalitsuste kohalike maksude kehtestamiseks tehtud otsuseid tühistada niimoodi lihtsalt matsti, et järgmisest aastast nad ei kehti. Arutame kogu selle temaatika läbi ka kohalike omavalitsustega. Ma arvan, et ei ole mingit mõtet selle seaduse teist lugemist täna lõpetada. Teen ka ettepaneku see lugemine katkestada, lihtsalt eesmärgiga, et aeg maha võtta ja kogu see keerukas temaatika läbi arutada.

Ma ei tea, millele autorid selle eelnõu puhul loodavad. Nüüd, kus järgmise aasta küsimus on neil kaotatud, loodetakse ilmselt selle peale, et see teema kerib edasi, kas või ainult seetõttu, et on tõsised küsitavused seoses tema vastavusega põhiseadusele.

Nii et ka meie fraktsiooni ettepanek on eelnõu teine lugemine katkestada. Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Palun Riigikogu kõnetooli Georg Pelisaare!

Georg Pelisaar

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Koalitsiooniparteide ettepanekul suurendati eelmisel aastal Tallinna Linnavolikogu vägagi suureks – 79 liikmeni. Täna koalitsiooniparteide esindajaid kuulates tekkis mul tunne, et tegelikult on Tallinna volikogu suurendatud 180 liikmeni. Kuulasin tähelepanelikult ettekandeid. Jutt keerles ju enamalt jaolt just Tallinna eelarve ja müügitaksu ümber. Ma tabasin auväärt rahanduskomisjoni esimehe mitmel korral vaeväiteid esitamast. Kui rahandusko-

misjoni esimees ütleb, et müügitaks võtab igalt inimeselt aastas keskmiselt 1000 krooni, siis mõelgem sellele, et sel juhul peaks Tallinna eelarvesse laekuma järgmisel aastal mitte 250 miljonit, vaid 400 miljonit krooni lisatulu, aga mõelgem ka selle peale, et siis peaks iga inimene viima aastas poodi vähemalt 100 000 krooni. Mõelgem, kui palju peaks üks näiteks neljaliikmeline pere ostma, et ta saaks 400 000 krooni kauplusesse viidud, ja samas, kui paljudel on üldse sissetulek aastas 100 000 krooni, veel enam, kui paljudes peredes on selline sissetulek iga pereliikme kohta. Kui rahanduskomisjoni esimees võtab vaevaks pisut kaasa mõelda ja arvutada, siis peaks ta häbenema, et ta rahanduskomisjoni esimees olles selliseid väiteid siia suure saali ja kogu riigi ette toob. Kui uskuda rahanduskomisjoni esimeest, siis peaks see mõjutama kogu Eestit ja Eesti peale peaks müügitaksu mõju olema siis umbes 1,3 miljardit krooni. Kui sellesama loogikaga jätkata, siis peaks käibemaksu lisa riigieelarves olema vähemalt 3 miljardit, kui mitte rohkem. Paraku aga see eelarves ei kajastu.

Kui nüüd rääkida müügitaksu keelustamisest, siis peaks kõikidel selle ettepaneku esitajatel ja selle poolt hääletajatel olema piinlik just seetõttu, et põhiseaduses on väga selgelt öeldud, et kohalikul omavalitsusel on iseseisev eelarve, mille kujundamise alused ja korra sätestab seadus. Kohalikul omavalitsusel on seaduse alusel õigus kehtestada ja koguda makse ning panna peale koormisi. Kui nüüd on hakatud rakendada midagi nendest maksudest selleks, et täita põhiseaduslikke ülesandeid, siis kui riik sekkub kohaliku omavalitsuse tegevusse, on see kõige jämedam põhiseaduse riive üldse. Ma ütleksin, et kui praegustes oludes, kus kohalik omavalitsus on justkui päästerõngas nende inimeste jaoks, kes siin riigis veel elavad, töötavad ja makse maksavad, hakata kohaliku omavalitsuse eelarvet kärpima, samal ajal kasvatades uute maksudega või lisamaksudega riigieelarvet, siis midagi häbiväärsemat ei saa minu arvates ühe riigi parlament teha. Mõelge, kas meil on vaja niisugust seadusmuudatust. Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Aivar Riisalu, palun!

Aivar Riisalu

Hea juhataja! Head kolleegid! Taas kord on arutusel teema, mille puhul ma arvasin, et ei ole mõistlik sõna võtta. Aga olles ära kuulunud kõik seisukohavõtud, mis on siin juba kõlanud, ei saanud ma jälle siia tulemata jätta, sellel lihtsal põhjusel, et mind sügavalt häirib see ebastabiilsus, hiiliv diktatuur ja hirm tuleviku ees, mis Eestis kipub maad võtma. Andke andeks, et ma kasutan sõna "seakisa". Seakisa on üks heledamaid kisaliike, mida mina oma elus olen kuulnud. Koalitsiooni poole pealt tulev seakisa on üsna müstiline ja arusaamatu mulle kui kodanikule, Tallinnas mitte elavale inimesele, kellele see müügi maks ju sisuliselt korda ei peaks minemagi. Imelik, et seda seakisa ei tulnud siis, kui poolteisenädalase etteteatamisega tõsteti käibemaksu. See on riiklik maks, see oleks nagu kuidagi rohkem õigustatud. Sellepärast et see ongi ju riik, see ongi ju diktatuur, see ongi ülemvalitseja. Aga kohalik omavalitsus, ükskõik milline kohalik omavalitsus, kes selle diktatuuri sees on päris paljust rahast ilma jäänud, peab endiselt täitma kõiki ülesandeid, mis tema peale on pandud. Millise raha eest, seda diktaator öelda ei kavatse, sest diktaatoril polegi mõistust seda öelda, diktaator ei tea, kuidas ta peaks neid ülesandeid lahendama. Ja siis leidub alati ka selliseid ärigeeniusi nagu üks Reformierakonna juhtpoliitik, kes televiisoris esinedes soovitas kõikidele kullakestele, et makske paadimaks ära, tema teab sõpru, kes on juba tugevama jõuga ette valmistanud selle maksu ebaseaduslikuks kuulutamise, ja küll ta siis selle paadimaksu koos intressidega tagasi saab. Kas see ongi siis nüüd uutmoodi reformierakondlik äri Eestimaal või, küsin mina.

Ma absoluutselt ei õigusta kohalike omavalitsuste makse. Jumala tore oleks, kui neid poleks olemas. Ma ei õigusta mitte ühtegi maksu, mis ei ole mõistlik. Maksud võiksid üleüldse olla lihtsad, arusaadavad ja jätkusuutlikud. Meil kahjuks ei suuda neid kehtestada ei riik, ei kohalik omavalitsus. Seetõttu, kullakesed, on meil mõistlik unustada mõningates põhilistes elu tagavates küsimustes poliitilised vastuolud, istuda maha ja proovida kõik koos, targad ja toredad ja tublid ja ilusad inimesed, aru saada, kuidas nii riik kui ka kohalik omavalitsus, aga mis kõige tähtsam, selle riigi kodanikud sellel väikesel maalapil elatud saak-

sid. Ja et hommikul ei tabaks neid ei müügi maks, ei piimahinnatõus ega käibemaksutõus. Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Kõnesoove rohkem ei ole, lõpetan läbirääkimised. Asume läbi vaatama seaduseelnõu 774 kohta laekunud muudatusettepanekuid. Muudatusettepanekuid on kokku kolm. Esimese muudatusettepaneku on esitanud Eesti Keskerakonna fraktsioon ja juhtivkomisjon ei ole seda ettepanekut arvestanud. Palun, Kadri Simson!

Kadri Simson

Aitäh! Ma palun seda muudatusettepanekut hääletada.

Aseesimees Keit Pentus

Alustame hääletamise ettevalmistamist.

Panen hääletusele esimese muudatusettepaneku, mille esitaja on Eesti Keskerakonna fraktsioon ja mille juhtivkomisjon on jätnud arvestamata. Palun hääletada!

Ettepanekut toetas 33 Riigikogu liiget, vastu oli 40, erapooletuid ei olnud. Muudatusettepanek ei leidnud toetust.

Teise muudatusettepaneku esitaja on juhtivkomisjon, ka kolmanda muudatusettepaneku esitaja on juhtivkomisjon.

Oleme kõik muudatusettepanekud läbi vaadanud, kuid Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon ning Eesti Keskerakonna fraktsioon on teinud ettepaneku seaduseelnõu 774 teine lugemine katkestada. Peame ka selle muudatusettepaneku läbi hääletama. Alustame hääletamise ettevalmistamist.

Panen hääletusele Eesti Keskerakonna fraktsiooni ning Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni ettepaneku kohalike maksude seaduse ja maksukorralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu 774 teine lugemine katkestada. Palun hääletada!

Ettepanekut toetas 35 Riigikogu liiget, vastu oli 40, erapooletuid ei olnud. Ettepanek ei leidnud toetust.

Seaduseelnõu 774 teine lugemine on lõpetatud.

3. Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse muutmise seaduse eelnõu (750 SE) teine lugemine

Aseesimees Keit Pentus

Järgmine eelnõu tänases päevakorras on Vabariigi Valitsuse algatatud keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse muutmise seaduse eelnõu. Algab eelnõu teine lugemine. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli keskkonnakomisjoni liikme Rein Ratase!

Rein Ratas

Proua juhataja! Auväärt Riigikogu! Vabariigi Valitsuse algatatud keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse muutmise seaduse eelnõu 750 esimene lugemine lõpetati s.a 16. juunil ning muudatusettepanekute esitamise tähtajaks määrati s.a 1. juuli. Riigikogu liikmed, komisjonid ega fraktsioonid eelnõu kohta muudatusettepanekuid ei esitanud. Keskkonnakomisjon oma s.a 13. septembri koosolekul otsustas teha Riigikogu täiskogule ettepaneku lõpetada eelnõu 750 teine lugemine ja saata eelnõu kolmandale lugemisele. Olen rääkinud.

Aseesimees Keit Pentus

Küsimusi ei ole. Suur tänu, austatud ettekandja! Kas on soovi pidada läbirääkimisi? Kui kõnesoove ei ole, siis läbirääkimisi ei avata. Muudatusettepanekuid eelnõu kohta laekunud ei ole. Seaduseelnõu 750 teine lugemine on lõpetatud. Vabandust, juhataja tegi vea, ta tegi jämeda vea ja tühistab eelneva. Muudatusettepanekuid eelnõu kohta küll ei ole, aga juhatajale on laekunud ettepanek Reformierakonna fraktsioonilt ja ettepaneku sisu on seaduseelnõu 750 teine lugemine katkestada. Selle ettepaneku peame me läbi hääletama.

Panen hääletusele Eesti Reformierakonna fraktsiooni ettepaneku katkestada eelnõu 750 teine lugemine. Palun hääletada!

Ettepanekut toetas 37 Riigikogu liiget, vastu oli 11, erapooletuid ei olnud. Ettepanek leidis toetust. Seaduseelnõu 750 teine lugemine on katkestatud.

Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse kohaselt on muudatusettepanekute esitamise tähtaeg s.a 6. oktoober kell 18.

4. Äriseadustiku muutmise seaduse eelnõu (733 SE) teine lugemine

Aseesimees Keit Pentus

Järgmine eelnõu tänases päevakorras on Vabariigi Valitsuse algatatud äriseadustiku muutmise seaduse eelnõu. Tegu on teise lugemisega. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli õiguskomisjoni liikme Erik Salumäe!

Erik Salumäe

Austatud proua aseesimees! Head ametikaaslased! Eelnõu 733 esimene lugemine toimus 19. mail. Ühtegi muudatusettepanekut Riigikogust ei laekunud. Küll aga sai juba esimesel lugemisel ära märgitud, et Audiitorkogu on pöördunud õiguskomisjoni poole ühe ettepanekuga. Nimelt, ettepanekuga vaadata läbi uue äriseadustiku § 143 lõike 3 sõnastus. Ma loen ette selle lause, millega nad soovisid eelnõu sõnastuse asendada: "Kui osahingute mitterahaliste sissemaksete väärtus kokku on 100 000 krooni või enam, peab mitterahaliste sissemaksete väärtuse piisavuse vastavust käesoleva seadustiku §-s 142 sätestatud nõuetele kontrollima vandeaudiitor." Õiguskomisjon, kes arutas eelnõu teisele lugemisele saatmist 14. septembril, kuulas ära nii Justiitsministeeriumi kui ka Audiitorkogu arvamused selle sätte kohta. Justiitsministeerium toetas jätkuvalt seda diferentseeritud lähenemist, mis eelnõus praegu on. Komisjonis seda muudatusettepanekut ka ei algatatud.

Teine teema, mis komisjonis üles kerkis, seondus sellega, kas teoreetiliselt võib tekkida mingi ebavõrdne kohtlemine äriühingute vahel. Kui praegu need äriühingud, kelle omakapitali suurus on langenud alla seaduses sätestatud miinimumi, saavad äriregistrilt hoiatuse, aga tulevikus võib äriühingut asutada üldse ilma sissemaksed tegemata, kas siis on tegemist mingisuguse ebavõrdse kohtlemisega? Justiitsministeerium märkis siiski, et sellise sätte muutmise, mis puudutab praegusi, juba olemasolevaid äriühinguid, kellel on see omakapitaliprobleem, "tooks endaga suuremal või vähemal määral kaasa osahingute mõiste devalveerimise. Eelnõu seda sätet vastava regulatsiooniga täiendama hakata oleks väga keeruline, kuna siis tuleks analüüsida ka registreerimise tegevust. Seetõttu on mõistlik seda regulatsiooni esialgu mitte muutama hakata." Õiguskom-

misjon selle seletusega leppis ning seda sätet selle eelnõuga muutma ei hakatud.

Õiguskomisjoni konsensuslikud otsused olid: eelnõu teine lugemine täna lõpetada ja kui teine lugemine täna lõpetatakse, siis teha lõpphääletus järgmise nädala kolmapäeval. Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Küsimusi ei ole. Suur tänu, lugupeetud ettekandja! Kas on soovi pidada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Eelnõu kohta muudatusettepanekuid laekunud ei ole.

Seaduseelnõu 733 teine lugemine on lõpetatud.

5. Eesti Vabariigi ja Hiina Rahvavabariigi vahelise lepingu vastastikusest õigusabist kriminaalasjades ratifitseerimise seaduse eelnõu (792 SE) esimene lugemine

Aseesimees Keit Pentus

Järgmine eelnõu tänases päevakorras on Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Vabariigi ja Hiina Rahvavabariigi vahelise lepingu vastastikusest õigusabist kriminaalasjades ratifitseerimise seaduse eelnõu. Tegu on esimese lugemisega. Mul on hea meel paluda Riigikogu kõnetooli justiitsminister Rein Lang!

Rein Lang

Lugupeetud juhataja! Austatud Riigikogu! Loomulikult on tegemist väga hea eelnõuga. Eesti Vabariigi ja Hiina Rahvavabariigi vahelise lepingu vastastikusest õigusabist kriminaalasjades kirjutasiid alla Tallinnas 12. juunil 2002. aastal Eesti välisminister Kristiina Ojuland ja Hiina välisminister Hiina presidendi Eesti visiidi käigus. Selle lepingu koostamise aluseks on 1959. aasta kriminaalasjades vastastikuse abistamise Euroopa konventsioon ja see konventsioon on Eesti Vabariigi suhtes jõustunud 27. juulil 1997.

Miks asi nii kaua veninud on? Kuni 2008. aastani puudus lepingu järele reaalne vajadus, sest ei Eesti Vabariik ega Hiina Rahvavabariik polnud esitanud teineteisele ühtegi õigusabitaotlust. 2008. aastal esitas Eesti Hiina Rahvavabariigile esimese õigusabitaotluse vastas-

tikuseks abiks kriminaalasjades. Arvestades ühelt poolt Hiina jõulist majandusarengut ja riigi olulisuse kasvu maailmas, teiselt poolt rahvusvahelise kuritegevuse globaliseerumist, on otstarbekas ja vajalik ratifitseerida eelnimetatud leping. Hiina Rahvavabariik ratifitseeris lepingu 28. detsembril 2002. Palun leping ratifitseerida! Tänan!

Aseesimees Keit Pentus

On vähemalt üks küsimus. Palun, Silver Meikar!

Silver Meikar

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Siin lepingus on kenasti sätestatud need juhtumid, kui riik võib keelduda õigusabist, aga arvestades inimõiguste olukorda ja üldse demokraatia olukorda Hiinas, võib-olla tuleks need ka siin saalis veel kord üle käia?

Rein Lang

Tänan väga! Seletuskirjas on täpselt kirjas, millele see leping laieneb. Võime muidugi protokollide huvides üle korrata. See leping hõlmab järgmisi tegevusi: esiteks, kriminaalmenetluse dokumentide kättetoimetamist; teiseks, isikute ülekuulamist ütluste või seletuste saamiseks; kolmandaks, dokumentide, protokollide ja tõendite edastamist; neljandaks, eksperdiarvamuste saamist ja andmist; viiendaks, isikute asukoha kindlakstegemist ja isikusamasuse tuvastamist; kuuendaks, kohtuliku uurimise läbiviimist, paikvaatlust ja esemete vaatlust; seitsmendaks, isikute kättesaadavaks tegemist tunnistuste andmiseks või uurimistoimingutes osalemiseks; kaheksandaks, vahi alla võetud isikute üleandmist tunnistuste andmiseks või uurimistoimingutes osalemiseks; üheksandaks, uurimise, läbiotsimise, arestimise ja võetuse teostamist; kümnendaks, kuritegevusest saadud tulu ja kuritegude toimepanemise vahendite konfiskeerimist; üheteistkümnendaks, kriminaalmenetluste tulemuste teatamist ja dokumentide edastamist; kaheteistkümnendaks, seaduste kohta teabe vahetamist; kolmeteistkümnendaks, kõiki teisi abistamisvorme, mis ei ole vastuolus taotluse saanud lepingupoole seadustega. Leping ei laiene väljaandmisele, kohtuotsuste täitmisele pööramisele, vabaduskaotust kandvate isikute üleandmisele (s.o

vangide vahetusele) ega ka kriminaalmenetluse üleandmisele.

Aseesimees Keit Pentus

Teine küsimus Silver Meikarilt, palun!

Silver Meikar

Aitäh põhjaliku vastuse eest, härra minister! Artiklis 3 on üles loetud need juhud, kui lepingupool võib abiandmisest keelduda. Esimene juhtum on väga selge: kui taotluse aluseks on tegu, mis ei ole taotluse saanud riigi seaduste järgi kuritegu. Aga artikli 3 punkt 1(b) ütleb: "... taotluse saanud riigi seisukohalt on taotluse aluseks olev kuritegu poliitiline." Seda peab siis ka põhjendama. Mismoodi kahe erinevate poliitiliste väärtuste süsteemiga riigid põhjendavad teineteisele, mille pärast ei olda valmis abi osutama? Millised saavad olla need põhjendused ja milline võiks see protseduur välja näha?

Rein Lang

Aitäh! Kaasuspõhiselt. Reeglina ei osutata kriminaalasjas õigusabi juhtumitel, kui see tegu, mille suhtes õigusabipalve on esitatud, ei ole Eesti riigis kriminaalkorras karistatav.

Aseesimees Keit Pentus

Rohkem küsimusi ministrile ei ole. Suur tänu ettekande eest! Palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli õiguskomisjoni aseesimehe Kalle Laaneti!

Kalle Laanet

Austatud juhataja! Hea minister! Head kolleegid! Õiguskomisjon arutas seda eelnõu 13. septembril, esmaspäeval. Kohal olid kõik komisjoni liikmed. Minister seletas, kui hea see eelnõu on ja miks see hea eelnõu on esitatud. Komisjoni liikmed said kohe aru, et tegemist on hea eelnõuga, ja küsimusi ei olnud. Otsustati suunata eelnõu 792 Riigikogu täiskogu päevakorda esimesele lugemisele kolmapäeval ehk täna, 22. septembril 2010 ettepanekuga esimene lugemine lõpetada. Komisjoni ettekandjaks määrati mind, Kalle Laanetit. Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Küsimusi ei ole. Aitäh, lugupeetud ettekandja! Kas on soovi pidada läbirääkimisi?

Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Seaduseelnõu 792 esimene lugemine on lõpetatud.

Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse kohaselt on muudatusettepanekute esitamise tähtaeg s.a 6. oktoober kell 18.

6. Ülikooliseaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu (784 SE) esimene lugemine

Aseesimees Keit Pentus

Võime edasi minna. Järgmine eelnõu tänases päevakorras on Vabariigi Valitsuse algatatud ülikooliseaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu. Algab eelnõu esimene lugemine. Ettekandeks on mul hea meel paluda Riigikogu kõnetooli haridus- ja teadusminister Tõnis Lukas!

Tõnis Lukas

Austatud juhataja! Head Riigikogu liikmed! Kõrghariduse teemadest kütavad kirgi ju mitmed, aga õppekvaliteet meie kõrgkoolides, nii ülikoolides kui ka rakenduskõrgkoolides laotub oma tähtsuselt kõigi teiste probleemide üle. Õppekvaliteet on kindlasti see, mille jälgimiseks (mitte alati kujundamiseks, sest õppeasutustest suur osa on meil väga iseseisvad) peab riik looma nii mehhanismid ja toetama neutraalseid mehhanisme, mis kvaliteedi hindamisega tegelevad, kui ka looma tingimused, et kvaliteetset õpet saaks igal pool pakkuda, et noored ei saaks petta.

2008. aastal võttis Riigikogu vastu ülikooliseaduse, erakooliseaduse ja rakenduskõrgkooli seaduse ning nendega seonduvate seaduste muutmise seaduse, millega nähakse ette kõrghariduse välishindamise kaks viisi: institutsionaalne akrediteerimine ja õppekavagrupi kvaliteedi hindamine. Tulenevalt sellest, et vahepeal on toimunud institutsionaalse akrediteerimise pilootprojekt, seda on väiksemas mahus tehtud ning on alustatud tegevusi mõlema välishindamisviisi tingimuste ja korra väljatöötamiseks, on tekkinud vajadus seadust täpsustada, lisaks sellele töötab juba mõnda aega kõrghariduse kvaliteediagentuur, mis oma töökorralduses on teinud tähelepanekuid ja vastavalt ka seisab selle taga, et nii mõnedki seaduspälgad oleksid täpsemaks tehtud. Institutsionaalse akrediteerimise definitsiooni muuda-

tustega rõhutatakse enam, et hindama ei tulda mitte kvaliteedi kindlustamise süsteeme, käsi- raamatuid, regulatsioone ja muud sellist, vaid õppeasutuse üldist organisatoorset seisundit ning õppe- ning teadus- ja arendustegevuse sisulist toimimist. Kvaliteedi kindlustamise süsteem on üksnes meede, millega õppeasutuse hea juhtimine ja toimimine saavutada. Õppekavagrupi kvaliteedi hindamisel tehtud muudatuste eesmärk on rõhutada õppeasutuse arendustegevuse olulisust. Õppekavagrupi kvaliteedi hindamise eesmärk on saada õppeasutusest ilustamata teavet probleemide kohta ning kasutada võimalust saada ekspertidelt asjatundlikke soovitusi nende lahendamiseks. Institutsionaalse akrediteerimise puhul on samuti tulenevalt saadud tagasisidest täpsustatud, mis tagajärge see annab ja kuidas see mõjub õppeasutuse edasisele käekäigule. Negatiivse tulemuse korral on haridus- ja teadusministril võimalus kas anda õppeasutusele tähtaeg puuduste kõrvaldamiseks ja uuel akrediteerimisel osalemiseks või juhul, kui puudusi ei ole võimalik kõrvaldada, algatada kõikides õppekavagruppides õppe läbiviimise õiguse äravõtmine, avalik-õiguslike ülikoolide ning riigi rakenduskõrgkoolide puhul ka institutsionaalsed ümberkorraldused. Institutsionaalse akrediteerimise negatiivse tagajärje korral satuvad kõige keerulisemasse olukorda üliõpilased. Juhul kui õpingute jätkamine mõnes teises õppeasutuses on vähegi võimalik ja õppeasutusel, mille kvaliteediga on probleeme, ei ole sobivat ideed ega püsivaid koostööleppeid ühegi asutusega, kuhu üliõpilased koostöölepe alusel otse üle läheksid, siis algatab haridus- ja teadusminister läbirääkimised ning menetluse vastavas õppekavagrupis õppe läbiviimise õiguse andmiseks teisele õppeasutusele. Juhul kui sel õppeasutusel ei ole vastavas õppekavagrupis õppe läbiviimise õigust, eelneb õppe läbiviimise õiguse saamisele hindamine, kas õppe läbiviimiseks suudetakse kindlustada vajalik kvaliteet ja ressursid. Eesmärk on tagada, et üliõpilased, kes kord juba on pidanud nendest mitteolenevatel põhjustel õppeasutust vahetama, saaksid õpinguid jätkata stabiilses keskkonnas ega saaks teist korda petta.

Institutsionaalse akrediteerimise läbiviimise kulud võivad Eesti ja välisriikide agentuuridel erineda mitmeid kordi. Välisriigi agentuuril akrediteerimise tellimisel tuleb arvestada, et

Eesti Kõrghariduse Kvaliteediagentuur kannab akrediteerimise kulud vaid selles ulatuses, mida kataks riigisisest korraldatud akrediteerimine. Juhul kui välisriigist tellitav akrediteerimine on odavam, kui oleks riigisisest korraldatu, finantseeritakse akrediteerimist riigieelarvest vastavalt realselt tehtud kulutustele. 2009.–2011. aastani läbiviidava üleminekuhindamise jooksul, mille alusel on ka kõrghariduse kvaliteediagentuur oma tähelepanekuid teinud, on suurim arv õppeasutusi hindamisel just käesoleval, 2010. aastal, ja õppeasutuste andmete esitamine toimub kas esimesel või teisel poolaastal. Vabariigi Valitsusel on aga otsuseid õppe läbiviimiseks kehtiva seaduse alusel võimalik teha ainult üks kord aastas. Siin on teatud vastuolu. Eelnõuga sätestatakse, et üleminekuhindamise otsuseid võib kinnitada kuni kaks korda aastas. Kaks korda aastas kinnitamine ei suurenda valitsuse halduskoormust, pigem on eriti 2010. aasta õppekavagruppide puhul, mida on mitukümmend, lihtsam korruga menetleda mõistlik arv otsuseid, mitte kõiki ühekorraga. Samuti on üsna vahetult pärast hindamist otsuse kinnitamine kasulik õppeasutusele, kelle õppekavagruppe on hinnatud juba esimesel poolaastal, ning üliõpilastele, kes saavad kiiremini kindluse, et õppeasutuse tegevust on hinnatud positiivselt. Nagu 2011. aastast jõustuva uues õppekavagrupis õppe avamise regulatsiooni puhul on ka üleminekuhindamise juurde selguse huvides lisatud säte, mille kohaselt kolmandat korda tähtajalist õppe läbiviimise õigust õppeasutusele ei anta. Tähtajalist õigust, st teatud armuaega. Rakenduskõrgkoolile antakse magistriõppe läbiviimiseks õigus õppekavapõhiselt, mitte õppekavagrupipõhiselt, nagu teistel astmetel. See on ka seni üld- ja erisätte suhtes tulenevalt olnud rakenduskõrgkooli seaduses sätestatud, aga mitmed normi rakendajad on sellest erinevalt aru saanud ja seda erinevalt interpreteerinud. Seetõttu on rakenduskõrgkooli seaduses selle muudatusega selge sõnaga sätestatud, et magistriõppeõiguse andmise menetlus toimub konkreetse õppekava põhised ja õigus antakse ainult konkreetse magistriõppe õppekava läbiviimiseks. Nii nagu seni kehtinud seaduses, on selleks, et seda magistriõppeõigust saada, olemas ka koostöölepingud ülikooliga.

See on sissejuhatuseks kõik. Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Kas on küsimusi? Küsimusi ei ole. Suur tänu, austatud minister! Palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli kultuurikomisjoni liikme Peeter Tulviste!

Peeter Tulviste

Austatud juhataja! Head kolleegid! Nagu vahel varemgi, on tunne, et võiks alustada laulusõnadega, et kõik kuhugi on läinud.

Seda eelnõu arutas kultuurikomisjon 13. skp. Lisaks komisjoni liikmetele olid kohal minister, kes praegu esines, samuti Haridus- ja Teadusministeeriumi kõrghariduse osakonna ekspert Tiina Laidvee ning Eesti Kõrghariduse Kvaliteediagentuuri juhataja Heli Mattisen. Minister tegi niisama põhjaliku ettekande nagu täna siin, aga assisteerisid ka tema kaks kolleegi. Ma ütlen lühidalt need mured, mis komisjoni liikmetel selle eelnõuga seoses olid tekkinud ja mis said ka vastused.

Paul-Eerik Rummo, komisjoni liige, küsis, kas võib olla päris kindel, et need dokumendid garanteerivad, et lähenetakse võrdselt kõikidele õppeasutustele, olgu need era- või avalikõiguslikud või mis tahes. Selle peale meid rahustati ja öeldi, et need dokumendid, mis seda asja reguleerivad, garanteerivad niisuguse võrdsuse. Teine mure oli seotud ülemineku ajagraafikuga. Oli tore kuulda, et lõviosa sellest üleminekust on juba möödunud ja praegu on olemas kõik tingimused selleks, et järgmise aasta 15. oktoobriks oleks üleminekuhindamine tehtud. Peeter Kreitzberg väljendas väikeses riigis paratamatult tekkivat muret, kas on välistatud see, et konkurendid vastastikku üksteist hindavad. Selle peale vastasid meie külalised, et regulatsioonid võimaldavad hindajaid endid ka hinnata, otsuseid kommenteerida ja vaidlustada. Sellega kompenseeritakse riigi väiksust. Helmer Jõgi, komisjoni liige, küsis, kas on taotletud õppekavagruppide hindamist mõne teise välisriigi agentuuri poolt. Vastus oli niisugune, et üleminekuhindamisel ei ole sellist asja ette nähtud, aga õppekavagrupi kvaliteedi hindamisel kasutatakse küll väliseksper- te.

Kadestamisväärses üksmeeles otsustas komisjon saata selle eelnõu täiskogu päevakorda 22. septembril s.a koos ettepanekuga esimene lugemine lõpetada. See otsus võeti vastu kon-

sensuulikult. Muudatusettepanekute esitamiseks on aega kümme tööpäeva. Ma tänan!

Aseesimees Keit Pentus

Küsimusi ei ole. Suur tänu, lugupeetud ettekandja! Kas on soovi pidada läbirääkimisi? Kui kõnesoove ei ole, siis läbirääkimisi ei avata.

Seaduseelnõu 784 esimene lugemine on lõpetatud. Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse kohaselt on muudatusettepanekute esitamise tähtaeg s.a 6. oktoober kell 18.

7. Riigieelarve seaduse, Vabariigi Valitsuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (790 SE) esimene lugemine

Aseesimees Keit Pentus

Järgmine eelnõu tänases päevakorras on Vabariigi Valitsuse algatatud riigieelarve seaduse, Vabariigi Valitsuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. Tegu on esimese lugemisega. Palun Riigikogu kõnetooli rahandusminister Jürgen Ligi!

Jürgen Ligi

Austatud juhataja! Austatud kolleegid! Valitsus esitab teile arutamiseks riigieelarve seaduse, Vabariigi Valitsuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. Sellega soovitakse muuta üheksat seadust. Enamiku muutmise vajadus johtub Riigikogus 2010. aasta 27. jaanuaril vastu võetud audiitortegevuse seaduses sätestatud põhimõtetest, samuti viiakse audiitortegevuse seadusesse muudatused, mille tegemise vajadus on ilmnunud seaduse rakendamise mõõdnud poolaasta jooksul.

Seaduse olulisema muudatuse kohaselt asendub ministeeriumide majandusaasta aruannete auditeerimine siseaudiitorite poolt raamatupidamise aastaaruande auditeerimisega Riigikontrolli poolt alates 2012. aastast. Samuti muudetakse riigiraamatupidamiskohustulase majandusaasta aruande ning riigi majandusaasta koondaruande esitamist, audiitor- kontrolli ja riigiraamatupidamiskohustulase majandusaasta aruande kinnitamist käsitlev regulatsioon senisest selgemaks. Täpsustatakse tähtaegu ja viiakse osa senisest riigieelarve seaduse regulatsioonist raamatupidamise seadusesse. Ümbertõstmine on põhjendatud asja-

oluga, et majandusaasta aruande ja selle osade struktuur jääb otseselt raamatupidamise seaduse reguleerimisalasse. Muudatuse tulemusena muutub regulatsioon selgemaks, kergemini jälgitavaks, kaovad dubleerimised ja regulatsiooni tühimikud.

Vabariigi Valitsuse seaduse muudatuse tulemusena võib täidesaatva riigivõimu asutuse juht, näiteks minister, moodustada vajaduse korral siseaudiitori ametikoha või luuakse vastav struktuuriüksus. Muudatus sätestab suurema paindlikkuse siseaudiitorite kutsetegevuse korraldamiseks. Meetmega peetakse silmas kuluefektiivsuse suurendamise vajadust. Täidesaatva riigivõimu asutuses rakendatakse siseaudiitori kutsetegevuse korraldamisel ja kutsetegevuse alusena audiitortegevuse seaduses sätestatud. Peamised erinevused seni kehtinud regulatsiooniga võrreldes on, esiteks, nõue lähtuda edaspidi siseaudiitori kutsetegevuses rahvusvaheliselt tunnustatud kutsetegevuse standarditest ja, teiseks, siseaudiitorite allutatus kutsekvalifikatsiooni nõuetele.

Riigikontrolli seaduse muudatuse tulemusena on riigi konsolideerimisgrupi audiitoriks Riigikontroll. Selle rolli täitmisel on Riigikontrolli tegevuse üheks aspektiks koordineerida ja juhendada vandeaudiitori kutsetegevuslaste ülesannete täitmist raamatupidamise aastaaruande auditi ja tehingute seaduslikkuse kontrolli teostamisel eelnõus sätestatud ulatuses. Samuti tehakse ettepanek, mille kohaselt määrab Riigikontroll õigusaktid ning tehinguklassid, mida ilmtingimata tuleb tehingute seaduslikkuse kontrolli käigus katta. Regulatsioon rõhutab Riigikontrolli grupiauditorina ja loob selgemad eeldused töö meetodiliste aluste järjepidevuse tagamiseks. Avaliku sektori vandeaudiitor on Audiitorkogu liige, kõik Audiitorkogu liikmed on allutatud järelevalvele.

Raamatupidamise seaduse muudatustega täpsustatakse regulatsiooni seoses riigieelarve seaduse muudatuste ning riigiraamatupidamiskohustuslase majandusaasta aruande ja riigi majandusaasta koondaruande koostamisega. Muu hulgas täpsustatakse riigi majandusaasta koondaruande struktuuri.

Audiitortegevuse seaduse muudatusega laiendatakse normiadressaatide ringi, kellele raamatupidamise aastaaruande audit on kohustuslik. Loetelusse lisatakse äriühing, milles riigil on vähemalt otsustusõigus riigivaraseaduse

tähenduses. Tegemist on normitehnilise muudatusega, sest muudatus riigivaraseaduses on jõustunud. Õigusselguse aspektist omab lisaväärtust kohustuse sätestamine audiitortegevuse seaduses, kõrvuti kõigi teiste normiadressaatidega, kellele on vastav kohustus pandud. Samal ajal sätestatakse äriühingule, milles riigil on vähemalt otsustusõigus riigivaraseaduse tähenduses, riigi asutatud sihtasutusele ja riigi tulundusasutusele tehingute seaduslikkuse kontrolli kohustus Riigikontrolli määratud ulatuses. Riigi konsolideerimisgrupi üksuste hulgas on ka eraõiguslikke isikuid, kelle osas tehingute seaduslikkuse kontrolli kohustust pole sätestatud. Vastav kontroll konsolideeritava üksuse tasandil on vajalik, et konsolideerimisgrupi kui terviku osas kindlustandva audiitorteenuse kokkuvõtte avaldada. Täna!

Aeesimees Keit Pentus

Kas ministrile on küsimusi? Küsimusi ei ole. Täna ministrit innuka kõne eest! Palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli rahanduskomisjoni aseesimehe Tarmo Männi!

Tarmo Mänd

Austatud juhataja! Head kolleegid! Komisjon arutas seda eelnõu läinud esmaspäeval, 13. septembril. Algataja esindajana tutvustas eelnõu Rahandusministeeriumi ettevõtluse ja arvestuspoliitika osakonna juhataja Kurmet Ojamaa. Minister juba seda ütles ja komisjon jõudis samale veendumusele, et eelnõu koostamise vajadus tuleneb audiitortegevuse seadusest, mis jõustus selle aasta algusest. Eelnõu eesmärk ongi audiitortegevuse seadusest tulenevalt terminoloogiliste ja sisuliste muudatuste sisseviimine, redaktsiooni täpsustamine või täiendamine ja muutmine tulenevalt seaduse rakendamisel ilmnenuv vajadustest.

Komisjon otsustas pöörduda arvamuse saamiseks majanduskomisjoni poole, kuna audiitortegevuse seadust menetles juhtivkomisjonina majanduskomisjon. See arvamus tuleb eeldatavasti teiseks lugemiseks.

Küsimused ja teemad, mis olid komisjonis arutlusel, olid järgmised. Pikka ega põhjalikku arutelu ei toimunud, seisukohad olid kõik konsensuslikud. Sisuliselt puudutati vaid ühte teemat, mis puudutas ministeeriumide siseauditite töö muutmist ja muudatuste otstarbekust. Selgitus oli järgmine. Ministeeriumide sise-

auditiosakondade ülesandeid vähendatakse raamatupidamise aastaaruande auditeerimise kohustuse võrra, mis on osake nende tööst, ülejäänud jääb justkui alles, funktsioonid ei muutu. Selle võrra suureneb aga Riigikontrolli töömaht, kellest saab siis riigi konsolideerimisgrupi audiitor raamatupidamise aruande ulatuses.

Kõne all oli ka rahanduslik mõju eelarvele ja selleks kujunes Rahandusministeeriumi arvamuse järgi 7 miljonit krooni (see ei ole väga märkimisväärne), mille võrra vähendatakse ministeeriumide samaotstarbelisi eraldisi. Riigikontrolli eelarve mahtu 2011. aasta eelarves plaanitakse vastavalt suurendada 3,5 miljoni võrra, ülejäänud 3,5 miljonit on siis 2012. aasta eelarves, kui see seadus lõplikult jõustub.

Komisjon langetas konsensuslikult kaks tähtsat otsust: võtta eelnõu päevakorda 22. septembril ja esimene lugemine lõpetada, teiseks, muudatusettepanekute esitamise tähtajaks on komisjonil ettepanek määrata kümme tööpäeva, st 6. oktoober kell 18. Täna tähelepanu eest!

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh! Küsimusi ei ole. Kas on soovi pidada läbirääkimisi? Kui kõnesoove ei ole, siis läbirääkimisi ei avata. Seaduseelnõu 790 esimene lugemine on lõpetatud. Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse kohaselt on muudatusettepanekute esitamise tähtaeg s.a 6. oktoober kell 18.

Head ametikaaslased! Täna istung on lõppenud.

Istungi lõpp kell 17.16.

Istungi kestus 4 tundi ja 16 minutit.

Juhataja

K. Pentus
Riigikogu aseesimees

XI RIIGIKOGU STENOGRAMM

VIII ISTUNGJÄRK

Neljapäev, 23. september 2010

Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Kohalike maksude seaduse ja maksukorralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu (774 SE) kolmas lugemine

2. Olulise tähtsusega riikliku küsimuse "Riigi ja kohalike omavalitsuste partnerlus" arutelu

Istungi rakendamine

Aseesimees Jüri Ratas

Tere hommikust, head ametikaaslased! Austatud külalised! Alustame Riigikogu täiskogu VIII istungjärgu teise tööädala neljapäevast istungit. Head ametikaaslased! Me oleme juba peaaegu neli tundi elanud 2010. aasta sügisel. Soovin teile ilusat sügist ja loodan, et selles sügisel on nii päike kui ka vihm, nii soe kui ka külm tasakaalus! Nii et ilusat sügist kõigile! Palun Riigikogu kõnetooli neid Riigikogu liikmeid, kes soovivad üle anda eelnõusid või arupärimisi! Marika Tuus, palun!

Marika Tuus

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Teema puudutab AS-i Emajõe Veevärk tegevust nii Tabiveres kui ka laiemalt. Ma annan fraktsiooni nimel üle arupärimise keskkonnaminister Jaanus Tamkivile. Me mäletame, et saaga sai alguse umbes aastal 2004, kui 22 omavalitsust pidid Keskkonnaministeeriumi kontrollile alluma ja survemetodil oma vara üle andma, et saada vastu Euroopa raha. Aga tol korral ei olnud sätestatud, et vee-ettevõtte opereerimise ainuõiguse saab endale Emajõe Veevärk. See tuli hiljem. Nüüd on see punkt muudetud ja lepingusse sisse pandud, jällegi n-õ survemetodil. Avalikku konkurssi ei korraldatud, opereerijaks määrati AS Emajõe Veevärk. Nüüd me näeme, kuidas hinnad on hakanud tõusma. Näiteks Tabiveres on veel vana ettevõtte lõpetamas oma tegevust, kuupmeetri

hind on seal 25 krooni 20 senti, aga äriplaanis on juba 37 krooni 50 senti. Me küsime väga mitmeid küsimusi. Miks opereerimise ainuõigus on antud Emajõe Veevärgile? Kuidas mõjub selline piiramatult hinnatõus monopolide ohjeldamise seaduse kontekstis? Küsime ka, miks riik ise soodustab hiigelmonopoli teket. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Toomas Varek, palun!

Toomas Varek

Austatud Riigikogu aseesimees! Head kolleegid! Mul on kaheksa Keskerakonna fraktsiooni liikme nimel üle anda arupärimine majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile. Nimelt toimus 16. septembril Narva Elektriijaamades tehniline rike, mille tõttu jäi vooluta üks energiablokk. Seoses sellega vähenes ajutiselt ka elektriijaama tootmisvõimsus. Tegemist oli lühikese aja jooksul juba teise rikkega Narva Elektriijaamades. 23. augustil elektribörsil toimunud segaduse üks põhjustaja oli Balti elektriijaama 12. ploki avarii, mistõttu vähenes Narva Elektriijaamade tootmisvõimsus kümnendiku võrra. Need rikked on märgiks, et elektriijaamad on amortiseerumas ning vajaksid lisainvesteeringuid. Seda imelikum on, et ajal, kui kohapeal investeeringuteks raha napib, toimub julge ja riskantne välisprojekt, nn Jordania põlevkivi kaevandamise projekt. Meie küsimused puudutavadki Eesti Energia ja Jordania projektiga seotud teemasid. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Inara Luigas, palun!

Inara Luigas

Austatud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Annan üle arupärimise rahandusminister Jürgen Ligile. Arupärimine on erakorralise pensionireservi olukorra kohta. Riigikontroll avaldas juba 2008. aasta aruandes arvamust, et kui

pensionireservide kasutamist jätkatakse samas tempos, siis on erakorraline pensionireserv 2010. aastal otsas. Kui s.a 31. mai seisuga oli erakorralises reservis veel 0,25 miljardit krooni, siis kuu aega hiljem valitses erakorralises pensionireservis tühjus. Iseenesest pole ju midagi halba selles, kui reserve kasutatakse, sest reservid ongi selleks loodud, et neid rasketel aegadel kasutada, kuid ka SEB analüütik Har-do Pajula on arvanud pensionivarude kohta, et tegemist pole ajutise kitsikusega, vaid väga sügavate juurtega probleemi esimeste nähtavate õitega. Valitsus on seni lootnud, et tööturul on peatselt näha paranemise märke, sest euroga liitumine annab riigile kindlustunde ja usalduse, samas on nii Riigikontroll oma aruandes kui ka arengufond oma raportis tõdenud, et Eesti konkurentsivõime ei ole oluliselt paranenud ning ka lähitulevikus ei ole olulisi paranemise märke näha. Lisaks on välisinvestorid hakanud jõudsalt investeerima Leedusse, kuigi euro tuleb Eestisse. Meil on rahandusministrile viis küsimust. Arupärimisele on alla kirjutanud 12 Keskerakonna fraktsiooni liiget. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased! Olen Riigikogu juhatusel nimel vastu võtnud kolm arupärimist ning meie kodu- ja töökorra seaduse kohaselt otsustab Riigikogu juhatus nende edasise menetlemise.

On ka üks teade. Nimelt, Riigikogu esimees on edastanud Riigikogu liikmete esitatud arupärimise sotsiaalminister Hanno Pevkurile ja riigikontrolör Mihkel Oviirile.

Head ametikaaslased! Teeme kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 86 Riigikogu liiget, puudub 15.

1. Kohalike maksude seaduse ja maksukorralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu (774 SE) kolmas lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Esimene päevakorrapunkt on Eesti Reformierakonna fraktsiooni ning Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni algatatud kohalike maksude seaduse muutmise seaduse eelnõu kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad pidada läbirääkimisi? Soovivad.

Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Eesti Keskerakonna fraktsiooni esindaja Toomas Vareki!

Toomas Varek

Austatud Riigikogu aseesimees! Head kolleegid! Kohalike maksude muutmise seaduse eelnõu 774 on täna Riigikogu saalis kolmandal lugemisel ja lõpphääletusel. Selle Riigikogu koosseisu ajal on siin saalis menetletud suurt hulka seadusi, kuid järjest enam rullitakse siit läbi ka seadusi, mida võiks lahterdada kui ärategemise seadusi. Nimetan kurikuulsat võrdõiguslikkuse seadust ja loetelu võiks jätkata. Kurv on aga see, et pärast seaduse vastuvõtmist tuleb mõni minister siia pulti ja ütleb, et Riigikogu võttis ju selle seaduse vastu. Juriidiliselt võtab ka seaduseelnõu 774 seadusena täna vastu Riigikogu, kuid tegelikult toetavad eelnõu valitsuskoalitsiooni liikmed.

Kahjuks kuulub ka täna arutatav eelnõu nende ärategemise seaduste hulka. Tegemist on otseselt ärategemisega kolmele omavalitsusele, kus praegu kehtib müügimaks. Kuid tegelikult puudutab see kõiki kohalikke omavalitsusi.

Seda, et Tallinnas on müügimaks, teavad ilmselt meedia kaudu juba kõik. Aga võib-olla mõni sõna Harkust ja Maardust. Harku valla eelarves oli müügimaks esimest korda tuluallikana sees 1996. aastal. Maardus kehtib müügimaks 1997. aastast. 2008. aastal oli müügimaks lisaks Maardu linnale ja Harku vallale kehtestatud veel Kunda linnas, Peipsiääre vallas, Torgu vallas, Kaisma vallas ning Are vallas.

Põhiseaduse § 157 lõike 2 kohaselt on kohalikul omavalitsusel seaduse alusel õigus kehtestada ja koguda makse ning panna peale koormisi. Kohalike maksude seadus loetleb kaheksa maksu, mida kohalikud omavalitsused kehtestada saaksid: müügimaks, paadimaks, reklaamimaks, teede ja tänavate sulgemise maks, mootorsõidukimaks, loomapidamismaks, lõbustusmaks ja parkimistasu. Seega ei ole müügimaksu näol tegemist mingisuguse Tallinna leiutisega.

Valitsus, kes tõstab õlle hinda või makse, ei püsi kaua võimul. Seega ei soovi ka ükski kohalik omavalitsus kehtestada uusi makse, kui selleks ei ole vajadust. Nüüd aga on kohalikele omavalitsustele see vajadus tekitatud.

Rasketel aegadel suureneb märgatavalt kohalike omavalitsuste olulisus. Just omavalitsus on see koht, kuhu inimene oma muredega esimesena pöördub ning kust ta loodab abi saada. Paraku on valitsus selle unustanud. Majanduskriisis on just omavalitsused olnud need, kelle tulusid on enim kärbitud. 2009. aasta teise lisaelarvega vähendati üksikisiku maksstavast tulumaksust kohalikele omavalitsustele laekuvat osa 11,93%-st 11,4%-ni. Pealtnäha on tegemist vaid protsendipunktide võrra vähendamisega, kuid tegelikult on tegemist sadade miljonite kroonidega. Enamgi veel, otsus tehti keset majandusaastat, kui omavalitsustel olid sõlmitud lepingud heakorra- ja ehitustöödeks ning paika pandud investeeringud. Uskuge mind, aga kohalike omavalitsuste tulubaasi stabiliseerimise toetus, tasandusfond, mis sõl- tub suuresti poliitilistest tõmbetuultest, ei ole lahendus.

Keskerakonna ja Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni tegid eile ettepaneku eelnõu 774 teine lugemine katkestada, mida saalis ei toetatud. Teema vajab laiemat arutelu, mida tunnistas eile ka rahanduskomisjoni esi- mees. Lisaks oleme küllaltki tihti pidanud siit puldist kuulma, et Keskerakonna fraktsiooni seaduseelnõud ja muudatusettepanekud on nõrgalt koostatud ja seal ei ole välja toodud eelnõu mõjusid. Huvitav on täna siin tsiteerida valitsusk koalitsiooni eelnõu 774 mõjude ana- lüüsi. Selle eelnõu seletuskiri peaks ju olema hea seletuskirja musternäidis. "Seaduse muu- datus omab positiivset mõju Eesti ettevõtlus- keskkonnale ja taastab õigusselguse, mis omab kogu Eesti majanduskeskkonna seisukohast suurt tähtsust." Aga kuidas mõjub seaduseel- nõu varem nimetatud omavalitsustele, kui pal- ju vähenevad omavalitsuste tulud? Mõju ana- lüüs ilma ühegi arvuta – see on alles tase.

Keskerakonna fraktsioon tegi eelnõu 774 kohta muudatusettepaneku, et kui müügi maks ja paadimaks kaovad kohalike maksude nimis- tust, et siis selle asemel taastataks kohalike omavalitsuste tulubaas tasemel 11,93%. Kah- juks ei leidnud meie mõistlik muudatusettepa- nek toetust. Seega ei saa Keskerakonna frakt- sioon kohalike maksude seaduse muutmise seaduse eelnõu toetada, sest kohalike omava- litsuste finantsautonoomia on meie jaoks püha ja Euroopa kohaliku omavalitsuse harta artik- kel 9 on mõeldud täitmiseks. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Tänan! Palun Riigikogu kõnetooli Erakonna Eestimaa Rohelised fraktsiooni esindaja Alek- sei Lotmani!

Aleksei Lotman

Lugupeetud eesistuja! Head kolleegid! Tal- linna maksutõusud on üsna tobedad, nagu veenvalt näitasid saali sellel poolel istuvad rahvaasemikud. Selle, mis on oma olemuselt Tallinna kohalik küsimus, siia saali toomine on tobe, nagu veenvalt näitasid saali teisel poolel istuvad saadikud. Kuivõrd see teema aga siia siiski toodi, siis tegime kiirkorras uuringu tut- tavate ja vähem tuttavate omavalitsusjuhtide ja -töötajate hulgas. Vastuseks saime nii sügava õlakehituse, kui on meiliga võimalik edastada. Ainus, mis oli selles sõnumis selge, oli aru- saam, et omavalitsuste tulubaas vajab tõesti kompleksset läbitöötamist, rahulikult ja mitte kiirustades, mitte ühe-kahe maksu kaupa. Selle tõttu teeb ka Erakonna Eestimaa Rohelised fraktsioon nii sügava õlakehituse, nagu on nu- pule vajutamise võimalik teha. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Tänan! Palun Riigikogu kõnetooli Sotsiaal- demokraatliku Erakonna fraktsiooni esindaja Eiki Nestori!

Eiki Nestor

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Meie hääletame selle eelnõu vastu. Sellega ei kavatse ega soovigi me kaitsta mitte ühtegi müügi maksu ükskõik kus Eesti Vabariigi asus- tatud punktis. Vastuhääletamisega kaitseme me omavalitsuste õigust neid makse kehtestada. Kui seadus vastu võetakse, siis on järgmine päevakorrapunkt must huumor.

Aseesimees Jüri Ratas

Tänan! Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Asume eelnõu 774 lõpphääle- tuse ettevalmistamise juurde.

Head ametikaaslased! Panen lõpphääle- tuse eelnõu 774. Palun võtta seisukoht ja hää- letada!

Poolt 45 Riigikogu liiget, vastu 41, 4 erapooletut. Eesti Reformierakonna fraktsiooni ning Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni algatatud kohalike maksude seaduse ja mak-

sukorralduse seaduse muutmise seaduse eel-
nõu 774 on seadusena vastu võetud. (Tabel 4.)

Esimese punkti käsitlemine on lõpetatud.

2. Olulise tähtsusega riikliku küsimuse "Riigi ja kohalike omavalitsuste partnerlus" arutelu

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased! Läheme edasi teise päevakorrapunktiga, milleks on olulise tähtsusega riikliku küsimuse "Riigi ja kohalike omavalitsuste partnerlus" arutelu. Enne kui me hakkame seda päevakorrapunkti menetlema, lubage lühidalt tutvustada selle menetlemise korda. Tulenevalt Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse §-st 153 määras juhatus põhiseaduskomisjoni ettepanekul selle olulise tähtsusega riikliku küsimuse arutamiseks järgmise korra. Kõigepealt on regionaalminister Siim Valmar Kiisleri ettekanne, mis kestab kuni 20 minutit. Järgnevad küsimused ja vastused, mis kestavad kuni 30 minutit. Teiseks on Tallinna Ülikooli avaliku poliitika professori Georg Sootla ettekanne (kuni 30 minutit), järgnevad küsimused ja vastused (kuni 30 minutit). Kolmandaks on põhiseaduskomisjoni esimehe Väino Linde ettekanne (kuni 10 minutit), järgnevad küsimused ja vastused (kuni 30 minutit). Riigikogu liige võib selle päevakorrapunkti raames esitada kaks suulist küsimust. Pärast küsimustevooru on läbirääkimistevoor. Sõnavõttudega võivad esineda kõik Riigikogu liikmed, komisjonide ja fraktsioonide esindajad. Meie hea tava kohaselt teen teile, head ametikaaslased, ettepaneku, et kõigepealt esineksid sõnavõttudega fraktsioonide esindajad. Pärast arutelu lõpetamist Riigikogu otsust vastu ei võta.

Alustame selle päevakorrapunkti menetlemist. Ma palun Riigikogu kõnetooli ettekandja! Regionaalminister Siim Valmar Kiisler, palun!

Siim Valmar Kiisler

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu liikmed, eksperdid, omavalitsusliitude esindajad ja külalised! Kõigepealt tervitan kõiki seoses Eesti Linnade Liidu hiljutise 90. aastapäevaga, mida täna ka pidulikult tähistatakse! Ma tahan loomulikult tänada ka Riigikogu ja Riigikogu põhiseaduskomisjoni, et omavalitsustega seonduv on võetud Riigikogu päevakorda olulise

tähtsusega riikliku küsimusena. Kahekümne minuti jooksul ei ole kindlasti võimalik lahata kõike, mis puudutab riigi ja omavalitsuste partnerlust, aga ma kasutan võimalust, et teie ees välja öelda mõned võtmeküsimused, millisenä meile selle partnerluse arengud ja tulevik paistavad.

Kõigepealt, riigi ja omavalitsuste partnerlus toimib suures osas meile tuttavates valdkondades ja juba kehtivate seaduste raames. Need valdkonnad on olnud samad juba ligi paarkümmend aastat ja palju on selle ajaga ka paika loksunud. Ma toon siin lihtsalt mõne näite riigi ja omavalitsuste partnerluse kohta, ilma milleta need valdkonnad lihtsalt ei toimiks ja me seda ka ette ei kujutaks. Näiteks, ühistranspordi korraldamine toimub riigi, maakondlike ühistranspordikeskuste ja kohalike omavalitsuste partnerluses, kus igal osapoolel on oma roll. Riik toetab ka kohalike sadamate ehitamist ning laevaliiklust, arvestades ka omavalitsuste huve. Üldhariduskoole peavad üleval riik ja omavalitsused üheskoos, lähtudes seadusest tulenevast kulude jaotusest. Riik toetab aktiivselt riigigümnaasiumide loomist olulisematesse keskustesse. Riigi toel ehitatakse uusi koolimaju, lasteaedu ja kergliiklusteid, mis valitakse välja koostöös omavalitsustega. Riigi ja omavalitsuste koostöös parandatakse joogivee kvaliteeti. Ravikindlustussüsteem toimib riigi haigekassa ja osaliselt omavalitsuste omandisse kuuluvate raviasutuste koostöös. Regionaaltoetuste toel ja koostöös Ettevõtluse Arendamise Sihtasutusega arendavad tihti just omavalitsused või omavalitsustele kuuluvad mitetulundusühingud külastuskeskusi, kompetentsikeskusi ja tööstusalasid. Riigi toel luuakse omavalitsustesse internetiühendust, koostöös tagatakse hajaasustusaladel elekter ja joogivei. Riik ja omavalitsused peavad oma huvid ühitama tuuleparkide, polügoonide ja paljude muude oluliste objektide osas. Nagu ma ütlesin, need on vaid mõned näited valdkondadest, kus riik ja omavalitsused toimivad koos ja partnerluses, et tagada inimestele vajalikud teenused ja elukeskkond. Selline koostöö toimub tihti otsesuhetena vastutavate riigiametnike ja omavalitsusametnike vahel ning väljaspool avalikkuse tähelepanu. Piltlikult öeldes toimub koostöö iga päev, kuid suuresti nähtamatult.

Kui me korraks vaatame rahanumbrite abil valdkondi, millega omavalitsused tegelevad, siis näeme, et põhiosa rahast kulub lasteaedadele ja üldhariduskoolidele. Seda on 42% ehk peaaegu pool omavalitsuste eelarvetest. Teisel kohal on majandus ehk sisuliselt kommunaalmajandus – teed, tänavad ja transport 20%-ga. Kolmandal kohal on vaba aeg ja kultuur, neljandal kohal on sotsiaalne kaitse ja tervishoid ning viiendal kohal on keskkonnakaitse, mille suuresti moodustab jäätmemajandus. Need on need põhivaldkonnad, kus riigi ja omavalitsuste koostöö peab toimima nagu õlitatult, sest need on teemad, mis puudutavad iga inimese elu iga päev. Loomulikult on eri valdkondade vajadused erinevad ja eeldavad erinevaid koostöövorme. Me teame kõik, et eri valdkondade teenuseosutajatele sobivad teeninduspiirkonnad ja nende tagamaad on erinevad. Mida suurem on omavalitsus, seda vähem selliseid omavalitsustevahelisi koostöövorme vaja on, sest töö funktsioonide täitmisel toimub omavalitsuste sees või otseses partnerluses riigiga.

Kui aga Eesti kavatseb veel pikalt hoida praegust omavalitsuskorraldust muutumatuna, siis peame sukelduma mahukasse bürookraatlike koostöökokkulepete rägastikku, kus eri partnerite võimekus ja soov astuda oma naabritega lepingulistesse partnerlussuhetesse on väga erinev. See tähendab teenuseid reaalselt pakkuvate nn pärisomavalitsuste ja nende nn pärisomavalitsuste lepinguliste nn klientide võrgu tekitamist, kusjuures need võrgud peaksid erinema valdkonniti. Selline koostöö saab toimuda ka ühiste teenuseosutajate, äriühingute, mittetulundusühingute kaudu ja muul sellisel viisil. See on teoreetiliselt mõeldav, kas ka praktikas teostatav, see on mõtlemise koht.

Koostöös on väga oluline ka riigisisese piirkondliku koostöö suurendamine, et näiteks Läänemaa või mõni teine Eesti regioon oleks niivõrd võimekas, et suudaks koostööd teha ka näiteks Läänemere regioonis teiste riikide vastavate regioonidega ja seda veidi sisulisemalt, nii, et koostöö suurendaks selle piirkonna ja Eesti võimekust tervikuna. Küsimus on, kas seda on võimalik saavutada suhteliselt suure hulga pisipartnerite lepingulise ühendamise teel oludes, kus igal neist on oma volikogu ja oma kohalikud eesmärgid. Ma tuletan siinkohal veel kord meelde ekspertide, sealhulgas riigikontrolöri hinnangut väiksemate ehk Eesti

puhul enamiku omavalitsuste administratiivsele ja juriidilisele suutlikkusele. Suure hulga valdkondlike koostöölepete sõlmimine küsimustes, mis puudutavad suuremat osa omavalitsuse eelarvemahust, ei ole tihti peale realistlik. Valdkonnad, kus selliseid leppeid võib vaja olla, nagu haridus, transport, keskkonnakaitse jne, moodustavad omavalitsuste eelarvetest väga olulise osa. Siin pörkuvad tihti käsitlused autonoomiast, demokraatiast ja kohalikest erihuvidest.

Lisaks igapäevasele loomulikule koostööle riigi ja omavalitsuste vahel on ka üks spetsiaalne koostöövorm, milleks on valitsusdelegatsiooni ja Omavalitsusliitude Koostöökogu iga-aastased läbirääkimised riigieelarve üle. See on koostöövorm, mille aluseks on riigieelarve seaduse § 9 lõige 3, mis ütleb: "Eelarvete tasandusfondi suurus riigieelarve eelnõus ja eelarvete tasandusfondi jaotus määratakse kindlaks kohaliku omavalitsuse üksuste ja kohalike omavalitsuste liitude volitatud esindajate ja Vabariigi Valitsuse esindajate vahelise kokkuleppe alusel. Kui kokkulepet ei saavutata, otsustab eelarvete tasandusfondi suuruse riigieelarve eelnõus ja selle jaotuse Vabariigi Valitsus ning esitab lahkarvamused eelarve eelnõu seletuskirjas Riigikogule. Tasandusfondi suurus ja selle jaotamise põhimõtted sätestatakse riigieelarves."

Praktikas on need läbirääkimised juba aastaid olnud palju laiemad kui tasandusfondi küsimuste arutamine. Sisuliselt on tegemist aasta läbi toimuva protsessiga, kus riigi ja omavalitsusliitude esindajad arutavad küsimusi, mis on mõlemale poolele olulised. Töö toimub praktikute vahel kokku seitsmes valdkondlikus töörühmas: rahandus, haridus- ja noorsootöö, sotsiaaltöö ja tervishoid, kultuuripärand ja sport, teehoid ja ühistransport, IKT ning maa- ja metsamajandus, keskkonnahoid. Viimastest läbirääkimistest edastas ma eile kokkuvõtte Vabariigi Valitsusele, kes edastab selle koos eelarve eelnõuga ka Riigikogule.

Seega, jutud ametliku riikliku koostöövormi puudumisest on tugevasti liialdatud. Loomulikult on poolte vahel erimeelsusi, eriti rahaküsimustes, aga ka maailmavaatelistes küsimustes. Küsimus on, kas me saaksime seda protsessi parandada nii, et kokkuleppeid oleks praegusest rohkem. Aga küsimus on minu arvates pigem selles, kuidas ministriumid ja omava-

litsuste esindajad suudavad seda koostöövormi paremini ära kasutada.

Ühe lahendusena on pakutud, et omavalitsusi esindaks üks üleriigiline omavalitsusliit, kes esindaks kõiki omavalitsusi. Arvestades, et häid spetsialiste on vähe, võib see olla üks reaalne samm omavalitsuspoole jõudude koondamiseks. Aga selle sammu astumine on omavalitsuste endi otsustada. Küll oleks üleriigilisel liidul või ka liitudel lihtsam tegutseda siis, kui nende liikmed omavahel rohkem sarnased oleksid. Siit jõuame taas välja üldisemate küsimusteni omavalitsuste suutlikkusest ja ühetaolisusest.

Tunnustatud regionaalpoliitika asjatundja Sulev Mäeltsemehe õpiku kohaselt on regionaalpoliitika avaliku võimu sihipärane tegevus riigi või riikide ühenduse kõigi piirkondade arengueelduste loomiseks ning sotsiaal-majandusliku arengu tasakaalustamiseks, lähtudes piirkondade ja riigi või riikide ühenduse kui terviku huvidest.

Kuidas neid arengueeldusi praegusest paremini luua saaks? Eelkõige on teadlased, tuginedes ka meid ümbritsevate riikide kogemustele, jõudnud järeldusele, et selleks tuleb tähelepanu suunata mitte üksnes ääremaadele, vaid ka tugevatele linnalistele keskustele, kes eelkõige saavad olla piirkonna arengut vedavateks mootoriteks. Me ei tohi unustada ka seda, et linnades lihtsalt elab rohkem inimesi ja linnad moodustavad finantsiliselt suurima osa omavalitsussektorist. Seega, tugevate regionaallinnade tekkimisest võidab kõige enam inimesi. Regionaalareng ei ole ainult Setumaa valdade või Kihnu valla probleemistik, vaid ka Kohtla-Järve, Narva, Viljandi, Haapsalu ja Paide probleemistik. Seda kinnitab ka äsja valitsuse heakskiidu saanud Ida-Viru tegevuskava.

Eesti inimvara raport, mida ka siin saalis on palju tsiteeritud, on ääremaade lahendused lühidalt kokku võtnud järgmiselt: "Valida on, kas inimesed kolivad ääremaalt Harjumaale, nagu see on toimunud viimasel 20 aastal, või saavad nad tööl käia maakonnakeskustes ja säilitavad oma kodud." Teine oluline järeldus, mis saab raportis kinnitust, on see, et Eesti ääremaade lahendused ei peitu nende endi vallamajades ja vallavalitsustes, sest seal tihti lihtsalt puuduvad selleks vajalikud eeldused. Olukorra teeb keerulisemaks see, et neid omavalitsusi ja kante abistavad lahendused pole

kahjuks nende endi ega riigi, vaid hoopis naaberkeskuste valla- ja linnavolikogude kätes, kelle motivatsioon tegelda vaeste naabervaldade muredega, kus ei ela ei nende valijad ega elanikud, on minimaalne. Eelkõige on lahendus nende piirkondade tööalastes ühendustes ja koostöös lähemate linnaliste keskustega.

Kindlasti oleme käitunud õigesti, et läbi kriisiaja oleme suutnud hoida maakondliku ühistranspordi taset. Tihti on seda planeeritud koostöös omavalitsustega, kas siis maavalitsuste või ühistranspordikeskuste kaudu. See on selgelt üks valdkond, kus partnerlus reaalset toimib, kuid kus tuleb leida parim koostöömudel, mis aitaks arvestada nii keskuste kui ka ääremaade vajadusi. Imselt on see üks valdkond, kuhu peame tulevikus senisest veelgi enam panustama, et ääremaid sidustada ja nii seal elu hoida. Riik laiemalt saab regionide arengut tasakaalustada riigi ressursside suunamisega Harjumaalt väljapoole. Kui vaadata riigi kulusid enamikus valdkondades, siis on näha, et riik on nii ka käitunud, makstes kinni infrastruktuuri ja teenused, mida vaid kohalike elanike loodud väärtustele tuginedes ei oleks lihtsalt võimalik ülal pidada. Uuringud näitavad, et 60% Eesti majanduses loodavast rahvuslikust rikkusest luuakse Harjumaal ning veel 10% Tartumaal, samas on nii riigieelarvest kui ka sihtasutustest ja fondidest ning struktuurifondidest tulevad investeeringud elaniku kohta Harjumaal mitu korda väiksemad kui muudes maakondades. Samas on ka avaliku sektori kui terviku töötajate osakaal Harjumaal Eesti üks väiksemaid – 2008. aastal oli see 19%. Viies maakonnas on see suurem kui isegi Tartumaal, kus see on 29%. Seegi näitaja tähendab, et teenuste pakkumine väljaspool Harjumaad on elaniku kohta oluliselt kulukam, kuid riik maksab selle suuresti kinni.

Kindlasti on jätkuvalt aktuaalne ka riigihalduse eri põhifunktsioonide, aga eelkõige tugi-funktsioonide hajutamine selliste keskuste vahel. Internetiajastu annab meile siin täiesti uued võimalused. Üks näide on Viljandisse loodud maavalitsuste raamatupidamiskeskus. Samuti oleme regionaalpoliitika vahenditest toetanud ja toetame ka tulevikus kohalikku ettevõtlust toetavate tööstusalade ja valdkondlike kompetentsikeskuste loomist tugevatesse keskustesse, kus taas on projekti partneritena

tegevad kohalikud omavalitsused. See poliitika kindlasti jätkub.

On täiesti selge, et lähemate aastate võtmeküsimus on uute töökohtade loomine. Kahjuks on see olnud pikki aastaid valdkond, mis pole olnud omavalitsustele just liialt huvipakkuv. Omavalitsusliitudega kokkulepitud tasandusfondi mudel on taganud äraelamise kõigile omavalitsustele, sõltumata sellest, kuidas areneb ettevõtlus kohapeal. Loomulikult on tublimaid ja on vähem tublimaid, aga senine võrdsustamisele suunatud tulude tasandamise mudel ei ole stimuleerinud olema parem ja pingutama. Seda olukorda peame muutama. Ettevõtlust oluliselt mõjutavate otsuste tegemine eeldab praeguste omavalitsuste koostööd tööjõuareaalide piires ehk tihti maakonna tasandil. Seni, kuni haldusreformi ei tehta ja omavalitsustel puudub reaalne stiimul laiemat regionaalset koostööd teha, tegelebki enamik neist koolide ja lasteaedadega ning ettevõtluse arendamisega puutuvad kokku sisuliselt vaid suuremad linnad. Mina näengi riigi reaalsete partneritena tugevaid linnaregioone, mis suudavad olla reaalseks partneriks ka ettevõtetele, tuues piirkonda nii uusi töökohti kui ka uusi inimesi. Muud lahendused on seni osutunud pigem hädalahendusteks.

Tsiteerin veel Eesti inimarengu aruannet: "Kohaliku omavalitsuse üksuste elanikkonna suurus varieerub Eestis 60 inimesest kuni 403 000 inimeseni ehk ligi seitsme tuhande kordselt. Üle pooltes omavalitsusüksustes jääb elanike arv alla 2000 inimese piiri ning vaid viiendikus ehk 45 üksuses on elanike arv suurem kui 5000 inimest. Seega on enamiku Eesti omavalitsusüksuste suurus mitukümmend korda väiksem kui riigi sotsiaal-majanduslikes kasvukeskustes Tallinnas ja Tartus. Võib eeldada, et väga suured erinevused elanike arvus tingivad ka erinevaid võimalusi selleks, kuidas kohalikku omavalitsemist suudetakse erinevates Eesti piirkondades teostada." [---] "Ilmekalt näitab omavalitsussektori institutsionaalse tiheduse regionaalseid erinevusi töötajate arvu mitmesajakordne vahe omavalitsusüksustes. Riigi ja kohaliku omavalitsuse asutuste riikliku registri andmetel oli 2008. aasta seisuga Tallinnas komplekteeritud 1691 ametikohta, Piirissaare, Torgu ja Vormsi vallas aga 4,5 ametikohta." Kommentaarid on siin liigsed. Spetsialistide probleemile on piisavalt tähelepanu juh-

tinud ka riigikontrolör. Kas järgmiseks ühisametnikuks võiks olla mitme valla peale ühine vallasekretär? Sellisel juhul, miks mitte ka ühisvallavanem, võib-olla on just see tee parema koostöö suunas kohapeal?

Hästi palju on räägitud kohalike teenuste kvaliteedist ja miinimumstandarditest. Ühelt poolt on kindlasti õige, et läheneda tuleb siin kodanikust, mitte omavalitsuste õigustest lähedes. Kui kodanik teab, mida tal on õigus omavalitsuselt nõuda, siis loksuvad paljud asjad ise paika. Teisest küljest tuleb siin olla ettevaatlik, omavalitsuse mõte ongi see, et inimesed kohapeal otsustavad, kuidas oma elu korraldada ja milliseid teenuseid tuleks osutada. Ma ei ole sugugi veendunud, et küsimusele, mida kodanikul on õigus omavalitsuselt nõuda, peab alati vastama riik. Küsimusele, kuidas seda kodanikule pakkuda, peaks igal juhul vastama omavalitsus. Mida ma tahan öelda, on see, et kohalike teenuste standardid, mida omavalitsused tihti riigilt ootavad, tähendavad vastavas valdkonnas suuresti ka kohaliku otsustusõiguse olulist vähenemist, mille vastu samal ajal ollakse. Seega tuleb leida kesktee kohaliku otsustusvabaduse ja kodanikuõiguste vahel. Kui riik kõik ette ütleb, siis ei ole enam tegemist kohaliku omavalitsusega.

Vahel öeldakse, et kodanikku ei huvita, kellele kuulub kool, maantee, buss, sotsiaal-maja või lasteaed, peaasi, et asjad toimivad. Ma ei ole sellega nõus, et peaks olema reegel, et inimesi asjad ei huvita, kuid ma olen nõus, et ühiskonna asjad tuleb seada nii, et kodanikud ei peaks nende parandamisele iga päev aega ja närve kulutama. Euroopa kohaliku omavalitsuse harta kohaselt on kodanike õigus osaleda ühiskonnaelus üks demokraatlikke põhimõtteid ja harta kohaselt saab seda õigust kõige otsesemalt kasutada kohalikul tasandil.

Mulle näidatakse, et mul hakkab aeg otsa lõppema, teen kiirelt kokkuvõtte.

Teiste sõnadega: kodanik peab saama oma elu mõjutavaid otsuseid maksimaalselt suunata kohaliku omavalitsuse kaudu. Aga siin on küsimus, et kui kool, kus laps käib, asub teises omavalitsuses ja selle elukäiku mõjutavad teise omavalitsuse volikogu ja valijad, siis kas seda saab enam nimetada ühiskonnaelus osalemiseks omavalitsuse kaudu Euroopa kohaliku omavalitsuse harta mõttes. Kui see puudutab ka sotsiaalteenuseid, vaba aja veetmise teenu-

seid jne, kui kõigi nende valdkondade kohta langetavad otsuseid teised valijad, teise omavalitsuse elanikud, siis kas on enam tegemist omavalitsusega selle sõna hartalikus mõttes?

Kokku võttes: riik ja omavalitsused teevad ka praegu tihedat koostööd väga paljudes valdkondades ja see koostöö peab jätkuma.

Teiseks. Mina näen riigi ja omavalitsuste suurema koostöö alusena tugevaid, demokraatlikke ja efektiivseid omavalitsusi, kellel on piisavad võimalused langetada otsuseid, mis puudutavad kohalike elanikke, ja kes suudavad olla partneriteks ettevõtjatele ja riigile nii piirkondliku haridusruumi kui ka ettevõtluskeskkonna kujundamisel ja uute töökohtade loomisel.

Kolmandaks. Riigi ja omavalitsuste partnerluse sisu peab olema inimestele võrdsemate võimaluste loomine kõikjal Eestis, tegeldes just rohkem tegelike probleemidega, mis on Eesti inimestel ja Eesti peredel nende igapäevaelus, üheskoos lahenduste otsimine ja väljatöötamine parimaks partnerluseks. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Austatud minister! Teile on küsimusi. Heimar Lenk, palun!

Heimar Lenk

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Härra minister! Teie kõne oli rohkem hüüdlause moodi, ikka et omavalitsused peavad riigiga koos töötama ja inimene peab nõudma omavalitsuse käest teenust. Ma küsin teie käest konkreetselt. Te olete tükk aega olnud regionaalminister. Kas te võite nimetada kolm konkreetset asja, mida on õnnestunud ära teha ja mis on parandanud Eesti regionaalpoliitikat või arendanud seda teemat, millest te täna püüdsite rääkida? Kolm konkreetset asja.

Siim Valmar Kiisler

Kolm asja, mis on konkreetselt arendanud regionaalpoliitikat. Näiteks kompetentsikeskuste toetusprogramm, mis toimub koostöös omavalitsustega, kus omavalitsus peab olema üks partneritest. Riik toetab, aga omavalitsus on sunnitud otsima teadusasutuse, on sunnitud otsima ettevõtja, tegema koos ühise projekti ja taotlema ühiselt raha. Sellest projektist saab raha taotleda ainult väljaspool Harjumaad ja Tartumaad. See oli üks konkreetne näide. Tei-

ne näide on elektriprogramm, kus koostöös omavalitsustega me selgitasime välja inimesed, kes on pikalt elanud hajaasustuspiirkondades majapidamistes, kus ei ole elektrit. Need inimesed saavad elektriühenduse toetuse abil. Kolmandana võiks nimetada näiteks linnaliste piirkondade arendamise meedet, mis on minu arust hea näide selles mõttes, et me ei keskendu ainult väikestele omavalitsustele, ei aita ainult neid, vaid me selgitame, et linnalistel piirkondadel on omad probleemid, mis on ka regionaalsed probleemid, need on mõnevõrra teistsugused, aga need vajavad samuti lahendamist, millele ma oma kõnes ka viitasin.

Aseesimees Jüri Ratas

Mark Soosaar, palun!

Mark Soosaar

Lugupeetud juhataja! Austatud minister! Ma palun vabandust, aga nii vastukäivaid seisukohti ühes kõnes pole ma siin saalis selle seitsme aasta jooksul, mil mul on tulnud siin istuda, veel küll kuulnud. Teie ettekandest kõlas endiselt läbi haldusreformi läbiviimise teema, mille puhul kõige suurem ohver on kindlasti demokraatliku otsustusprotsessi eemaleviimine ääremaade elanikest. Aga tänase päeva teemaks on riigi ja kohalike omavalitsuste partnerlussuhted. On ülimalt tähtis, et partnerid üksteisega ikkagi võimalikult palju arvestaksid. Mida te arvate näiteks Põhjala süsteemist teisel pool Läänemerd, kus kohalikele omavalitsustele on antud õigus ka üksikisiku tulumaksu ja teiste maksude laekumise kohta üsna selgelt öelda, milline see protsent olema peaks? See on nende maade kohalikes omavalitsustes päris palju edu toonud.

Siim Valmar Kiisler

Aitäh! Kõigepealt demokraatlikust otsustusprotsessist. Ma olen sunnitud olnud siinsamas saalis vastama arupärimisele, kus küsiti, kuidas on võimalik, et ühes Eesti omavalitsuses on kohaliku volikogu liige saanud valimistel 0 häält, mis tähendab, et ta ka ise mingitel põhjustel ennast ei valinud. Mina ei ütleks, et see on demokraatia. Me teame väga paljudes omavalitsustes volikogude liikmeid, kes on saanud 5–10 häält, mis sisuliselt tähendab ainult ühe perekonna või ühe suguvõsa toetust. See ei ole demokraatia. Kindlasti kas-

vatab omavalitsuste ühinemine demokraatiat. Mis puudutab Põhjala süsteemi ja üksikisiku tulumaksu, siis ma olen sellest rääkinud Soome omavalitsusliitude esindajatega. See on põhimõtteliselt võimalik juhul, kui kasvab inimestele teenuste osutamise sunnismaisus. Sellega kaasneb see, et omavalitsused nõuavad sisuliselt seda, et inimesed saaksid teenuseid sealsamas piirkonnas. Muidu tekib olukord, et inimesed registreerivad ennast elama nendesse omavalitsustesse, kus on madalamad maksud, ja teenuseid tarbivad nendes omavalitsustes, kus on kõrgemad maksud. Selle vältimiseks on nad läinud seda teed, et nad väga rangelt piiravad seda, kus inimene teenuseid kasutada saab. Tuleb arvestada Eesti väiksust. Eesti avalik arvamus ei ole minu arust seda toetanud. Ka mina seda ei toeta.

Aseesimees Jüri Ratas

Marika Tuus, palun!

Marika Tuus

Aitäh! Austatud minister! Ma küsin teilt, mis teie meelest inimesi maalt ära ajab, miks inimesed lahkuvad. Ma näen, et see valitsus ei ole ju midagi teinud, et inimesi kinni hoida. Vastupidi, me näeme, kuidas on kadunud postkontorid, apteegid, lasteaiad, koolid, ühistransport. Tööpuudus on meil kirjeldamatu, maal eriti, raha on vähendatud, küll teederaha, küll tulumaksuprotsenti, küll haridusraha jne. Ka koalitsioonileppes ei olnud ju peaaegu midagi juttu maaelust ega kohalikest omavalitsustest. Mis on see põhjus, miks inimesed tahavad maalt ära minna?

Siim Valmar Kiisler

Kindlasti on peamine põhjus töökohad ja ega see ei ole, nagu me teame, Eesti eripära. Ka palju näiteks toodud Põhjamaades on seesama trend. Seal on suudetud väga suurte riiklike toetustega mõnevõrra pidurdada liikumist maalt linna, näiteks Soome puhul põhjast lõunasse. Aga need protsessid on ikka jätkunud samal moel, küll on neid suudetud võib-olla mõnevõrra aeglustada. Eestis on linnastumise tase statistika järgi üks Euroopa madalamaid. Aga kui me räägime sellest probleemist, et inimesed suunduvad järjest enam Harjumaale, siis siin on probleem just see, et maakonnakeskused ei ole selles konkurentsisis suutnud

Tallinna ümbruse ega Tallinna ja Tartuga kaasa joosta. Miks on oluline, et meil oleksid tugevad maakondlikud keskused, mitte väga palju toredaid, vahvaid omavalitsusi, vaid tugevad keskused, kes suudavad realselt kaasa rääkida töökohtade loomises, suudavad inimesi kohapeal hoida? Ma tsiteerisin teile seda aruannet. Probleem on selles, et kui töökoht läheb inimesest väga kaugele, siis inimene peab kolima. Kui töökoht on näiteks maakonnakeskuses või selle läheduses, siis on palju paremad šansid, et inimene jääb kohapeale elama.

Aseesimees Jüri Ratas

Arvo Sarapuu, palun!

Arvo Sarapuu

Aitäh, lugupeetud Riigikogu aseesimees! Lugupeetud minister! Teie häda ja kõikide regionaalministrite suur valukoht on tegelikult see, et regionaalpoliitikavaldkond ja sellega seonduv ei ole eri ministeeriumidele üldse siduv. Ma usun, et te olete nõus sellega, et praegune valitsuskoalitsioon ei ole suutnud jõuda ühtsele poliitilisele kokkuleppele regionaalpoliitika alustes. Me oleme varem kuulnud, kuidas suhtub teatud küsimustesse peaminister ja kuidas suhtute teie. Ma toon ühe näite. Te ütlesite, et ühistranspordikeskused on hea asi ja see on omavalitsustel õigesti tehtud. Aga samas me ju teame, et MKM ajab hoopis teist poliitikat. Kas te olete kursis, mis peale jääb, kas ARK-ide aetav ühistranspordipoliitika või ühistranspordikeskused?

Siim Valmar Kiisler

Aitäh! Ma palun vabandust! Ma ütlesin veel lisaks proua Tuusile, et praegu ei ole paljudes piirkondades küsimus enam mitte selles, et kolitakse ära mujale, vaid küsimus on selles, et kohapeale on jäänud peamiselt eakad inimesed. Varasematel perioodidel on ära kolitud ja nüüd lihtsalt teeb loomulik iive suuremat kahju kui väljaränne.

Aga nüüd vastus teie küsimusele. Koalitsioon on kokku leppinud, et valitsuses hääletades on igal ministril üks hääl ja igal ministril on vetoõigus ning seda on võimalik kasutada. Ma arvan, et kõik ministrid on seda kasutanud, kaasa arvatud mina. Mis puudutab ühistranspordi edasisi arenguid, siis ma rõhutasin oma sõnavõtus, et see on hästi oluline küsimus.

Selge, et praegune korraldus on elule jalgu jäänud, inimesed käivad tööl üle maakonnapiiride. Kui inimene sõidab tööle Kohilast Raplasse, siis seda bussiliini on võimalik riiklikult kehtiva seaduse alusel toetada, aga kui inimene sõidab tööle Kohilast Jürisse, Rae valda, siis seda liini ei ole seaduse kohaselt võimalik toetada. Siin tuleb muudatusi teha. Praegu valmistas Maanteeamet ette selle seaduse muudatusi. Hiljaaegu tutvustasid nad maavanemate koosolekul oma seisukohti. Meie poolel on omad seisukohad, kindlasti need seisukohad lähenevad. Ma arvan, et siin ei jää keegi peale, lõpuks leitakse hea lahendus. Aga ma rõhutan, et küsimus selle seaduse muutmisel ei ole ainult selles, milline näeb välja struktuur, millised ametnikud kuidas struktuuris paiknevad ja kuidas asja korraldavad, vaid olulised on üldised põhimõtted, milliseid ühistranspordiliine me toetame ja milliste põhimõtete alusel. See töö tuleb kindlasti ära teha.

Aseesimees Jüri Ratas

Kalev Kallo, palun!

Kalev Kallo

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Nii palju toredaid loosungeid nagu äsja ei ole tükk aega kuulda olnud, nagu üks eelküsija mainis, ja loosungiteks need ka jäävad. Eriti ilmekas oli üks lause, et koostöö toimub iga päev, aga märkamatult. Selle sisu on palju sügavam, sest see koostöö ongi just selline, mida ei ole võimalik märgata, sest seda praktiliselt ei ole. Just äsja, enne selle punkti arutelu vastu võetud seadus – nüüd juba seadus – näitab praktikas, kuidas praegune koalitsioon omavalitsustega käitub. See koostöö, mida siin väga kiideti, eks see ole rohkem boamao ja valge hiire koostöö, kusjuures selle hiirekese rollis on kohalik omavalitsus ja temal jääb üle ainult oodata, millal võim ta alla neelab. Küsimus on selles, kuidas te hindate eelmises päevakorrapunktis vastu võetud seadust ja omavalitsuste koostööd.

Siim Valmar Kiisler

Aitäh! Ma ei ole teiega nõus, et koostööd ei ole. Nagu ma välja tõin, ei toimiks meie koolid, need ei oleks remonditud, õpetajad ei saaks palka, kui koostööd ei oleks, ei remonditaks teid, ei sõidaks bussid, kui seda koos-

tööd ei oleks, ei tehtaks sadamaid korda, kui seda koostööd ei oleks. Tegelikult rõhute te punktidele, kus on eriarvamused. Need punktid on pigem vähemuses, aga paljudes küsimustes jõutakse ka läbirääkimistel kokkuleppele. Loomulikult on raha alati vähe ja võiks rohkem olla, seda me tunnetame kõik. Samamoodi on raha vähe riigiasutustel. Kohalike omavalitsuste asutused ei ole erinevas olukorras näiteks maavalitsustest või mõnest teisest riigiasutusest. Eelmise seaduse valguses ma arvan, et nii ühelt poolt kui ka teiselt poolt oleks võinud see läbirääkimiste periood pikem olla, nii maksude kehtestamise poolelt kui ka uute seaduste kehtestamise poolelt. Selles suhtes olen ma nõus, et oleks võinud pikemalt läbi rääkida, mitte nii, et hoobilt kehtestatakse seadust külvav ja kindlasti ka Eesti ettevõtluskeskkonda mõjutav maks ja teiselt poolt reageeritakse ka väga kiirelt. Läbirääkimised peaksid pikemad olema, mõlemad pooled peaksid teisega edaspidi rohkem arvestama.

Aseesimees Jüri Ratas

Lembit Kaljuvee, palun!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, härra juhataja! Hea minister! Olu-kord on ju paradoksaalne. Vaadates, mis on kolme ja poole aasta jooksul toimunud, näeme, et omavalitsuste ja riigi suhteid saab vaadata ainult nii, et suurem teeb väiksemale liiga ning päris usinasti ja tublisti. Eriti kurb on see, et liiga tehakse siis, kui on raske aeg. Raskel ajal peaks suur minema väiksemale appi. Selline on minu arusaam elust. Aga siin me näeme, et riik samm-sammult kitsendab neid võimalusi, mis kohapeal elamiseks ja toimetamiseks on. Kas te ei karda, et sellega me ikkagi päris tõsiselt õõnestame oma riigi demokraatiat ja liigume üldse vales suunas selle poliitikaga, mis puudutab omavalitsuste ja riigi suhet?

Siim Valmar Kiisler

Ma ei ole nõus selle liigategemise jutuga. Te võtsite perioodiks 3,5 aastat. Kui ma võrdlen selle aasta omavalitsuste eelarve kogutulusid 2007. aasta tuludega, siis 2007. aastal oli see arv 20 miljardit 149 miljonit ja sel aastal on see 20 miljardit. Järgmiseks aastaks on planeeritud 20 miljardit 200 miljonit ehk rohkem kui 2007. aastal. Tõsi, 2008. aastal, kui oli

väga hea aasta, oli veelgi rohkem. Kui me vaatame eelarvetulusid, võrreldes protsendina sisemajanduse kogutoodangust, siis 2007. aastal oli see 8,24%, 2008. aastal 9,05% ja 2010. aastal on see 9,17%. Paraku on nii, et meie kogurikkus, kogutoodang ongi väiksem, millest tulenevalt on absoluutnumbrid vähenenud. Ma tõmbasin siin paralleele maavalitsustega. Ma arvan, et paljude riigiasutuste esindajad on siinsamas puldis pidanud kurtma, et neil on tõsised eelarvekärped ja teatud valdkonda panustamiseks jääb jõudu väheks. Kokkuvõttes ei saa kogu avalik sektor kulutada rohkem, kui inimesed toodavad. Tööviljakuse tõus on oluline teema erasektori puhul, aga ka avaliku sektori puhul. See käib nii riigiasutuste kohta, kus on tegevuskulusid kärbitud ega suurendata neid ka järgmisel aastal, kui ka omavalitsuste kohta.

Aseesimees Jüri Ratas

Mai Treial, palun!

Mai Treial

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud minister! Kui põhiseaduse kohaselt on omavalitsus iseisev, siis tegelikult on kohalikust omavalitsusest saanud keskvalitsusest sõltuv ja keskvalitsuse rahastatav, valitsusasutuste normatiive ja direktiive täitev organ. Seega on omavalitsus muutunud keskvalitsuse ripatsiks. Oma ettekandes esitasite te palju tsitaate, aga lahendusid kahjuks peaaegu üldse mitte. See näitab, et riik ei ole soovinudki saada omavalitsuste partneriks. Teil oli ettekandes niisugune väide, et peate riigi partneriks tugevaid linnaregioone. Kas see oli teil sõnavääratus või peategi te ainult linnaregioone partneriks ja ülejäänud, maaomavalitsused, ei ole seda mitte?

Siim Valmar Kiisler

Aitäh! Ka nendel rasketel kriisiaastatel moodustab omavalitsuste tuludest suurema osa maksutulu, mille puhul on, tõsi, omavalitsustel raske samme astuda, näiteks selleks, et üksikisiku tulud tema territooriumil kasvaksid, aga teatud omavalitsuste puhul on see võimalik. Ma toon siin näiteks Tallinna ettevõtlusinkubaatorid, erinevad toetused ettevõtlusele ja töökohtade loomisele. Tõsi on see, et väga väikesed omavalitsused selles asjas kaasa ei räägi. Aga need võimalused on suurtel olemas ja nad

räägivad kaasa. Riik on püüdnud igati seda toetada, nagu ma rääkisin, tööstusalade toetamise kaudu, maapiirkondades kompetentsikeskuste toetamise kaudu. Selles mõttes oleme partnerid niipalju kui võimalik, aga kohalik initsiatiiv on ka oluline. Kohaliku initsiatiivi potentsiaali näen ma rohkem regioonikeskustes, nende lähimas ümbruses. Ma näen seal võimalust partnerluse kaudu luua kiiremini ja rohkem töökohti, et inimesed, kes elavad ka sealt pisut eemal, ei peaks tööl käima mitte Tartus, Jüri tööstuspargis või Tallinna kesklinnas, vaid saaksid tööl käia ikkagi oma kodu lähedal ja saaksid elada selles kohas, kus nad tahavad elada ja kus neile meeldib.

Aseesimees Jüri Ratas

Ester Tuiksoo, palun!

Ester Tuiksoo

Täna, härra juhataja! Austatud minister! Kuulates teie suurepärasest ettekannet, tundus, et teil tööalaseid muresid ei olegi. Ometi on neid teisel poolel – omavalitsustel. Kahe nädala pärast toimub maarahva V kongress. Millise teema teie pakuksite välja käsitlemiseks omavalitsuste plokis, et me saaksime teid teie töös aidata?

Siim Valmar Kiisler

Aitäh! Mina pakuksin teemaks omavalitsuste võimalused töökohtade loomisel.

Aseesimees Jüri Ratas

Kalvi Kõva, palun!

Kalvi Kõva

Aitüma, istungi juhataja! Minister! Mina olen Kalvi Kõva ja vist mitte pärisvallast, aga võib-olla mänguvallast. Te nimelt tõite sisse mõiste "pärisvallad". Aga minu küsimus on selline. Me räägime täna siin kohalike omavalitsuste ja riigi partnerlusest. Kohalikud omavalitsused on raskel ajal, hambad risti, täitnud oma kohustusi ja on panustanud üleriigilistesse esindusorganisatsioonidesse: EMOL-isse ja linnade liitu. Raske on olnud, aga nad on hakkama saanud, esindusorganisatsioonid on tublid. Nad on ministri ehk teie partner omavalitsuste poolt. Samas on kohalike omavalitsuste kohapealne partner riigi poolt, maavalitsus, viimastel aastatel ikka nii kokku kuivanud, et

sealt majast puhub kohati tuul läbi. Kuidas te kommenteerite maavalitsuste teemat? Kust kohalikud omavalitsused saavad endale partneri kohapeal?

Siim Valmar Kiisler

Aitäh! See ongi hea näide selle kohta, et raske ei ole ainult kohalike omavalitsuste asutustel. Raske on ka riigiasutustel, kes on ka olnud sunnitud oma tegevuskulud kokku tõmbama, nad on olnud sunnitud palgakulud kokku tõmbama. Selles suhtes peavad kõik, nagu ma enne ütlesin, suurendama oma tööviljakust ja tulema toime nende võimalustega, mis on, nende inimestega, kes on. Inimesi jääb meil ka kogu aeg vähemaks, spetsialiste jääb vähemaks. Mis puudutab panustamist üleriigilistesse omavalitsusliitudesse, siis mul on hea meel, et jätkuvalt on kõigi nende aastate jooksul ka riik toetanud üleriigilisi omavalitsusliite, selleks et nad saaksid olla partnerid ühelt poolt Eesti riigile, aga teiselt poolt ka rahvusvahelisel tasemel ja Euroopa struktuurides.

Aseesimees Jüri Ratas

Eldar Efendijev, palun!

Eldar Efendijev

Aitäh, härra eesistuja! Austatud minister! Te puudutasite Ida-Virumaa tegevuskava. Mul tekkis selline küsimus. Seal on kirjutatud, et omavalitsused peavad kaasa tulema selle programmi rakendamiseks. Kuidas see võiks formaalselt toimuda, kas nad peavad seda programmi aktsepteerima ja kirjutama selle sisse oma arengukavadesse või näiteks valitsuse, ministeeriumi ja omavalitsuse vahel koostatakse halduslepingud, kuhu nad panevad kõik need koostegevuspunktid sisse? Nii või naa, programmis on täpselt kirjutatud, et peab. Mida see tähendab ja kuidas edaspidi võib partnerlus toimuda?

Siim Valmar Kiisler

Aitäh! Kõigepealt otsustas valitsuskabinet, et ministeeriumid peavad Ida-Virumaa tegevuskava rakenduskavas olevate eesmärkidega oma eelarvete ja arengustrateegiate koostamisel arvestama. See tähendab, et valitsusasutused peavad astuma samme selle kava elluviimiseks. Mina näen selles omavalitsustele eel-

kõige võimalusi. Kui sisuliselt lepiti kokku, et järgmisel struktuurifondide rahastamisperioodil võiks olla eraldi Ida-Virumaa programm, siis minu arust on see Ida-Virumaa omavalitsustele väga suur võimalus. Aga see on ainult üks näide. Seal kavas on neid tegevusi mitmeid. Minu soovitus omavalitsustele on eelkõige näha selles võimalust, sest see kava on ju tehtud selleks, et Ida-Virumaad toetada, mitte Ida-Virumaa piiramiseks või takistamiseks, vaid selgelt Ida-Virumaa toetamiseks probleemide lahendamisel. Aga teiselt poolt ütlen ma ka seda, et selle kava koostamisel tehti Ida-Viru omavalitsustega väga tihedat koostööd. Olen ka ise viibinud nõupidamisel, kus pikalt arutati just selles tegevuskavas kirjeldatud probleeme, seda, kuidas nad paistavad omavalitsustele, omavalitsusjuhtidele. Nii et omavalitsuste panus juba selle kava koostamisel oli väga suur.

Aseesimees Jüri Ratas

Jaan Õunapuu, palun!

Jaan Õunapuu

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud regionaalminister! Ma saan aru, et regionaalministri positsioon valitsuses on küllaltki keeruline. Omast kogemusest mäletan, et kõik see, mis mõnes Eesti piirkonnas on hästi, on peaministri või harukondliku ministri hästi tehtud töö, aga kui midagi on halvasti, siis on süüdi regionaalminister. Aga see selleks. Mul on selline küsimus. 2009.–2010. aastal kaotasid omavalitsused tulubaasi kärbetega suurusjärgus 1,3 miljardit krooni ja järgmise aasta eelarvekaotuse maht võib olla ka 700–800 miljonit krooni. Kuidas te hindate, kas praegused omavalitsustele eraldatud rahalised vahendid on piisavad nende ülesannete täitmiseks, mida nad on seaduste alusel kohustatud täitma, või on seal probleeme, kas või eilse päeva valguses, kui te ei suutnud omavalitsustega kokku leppida?

Siim Valmar Kiisler

Kõigepealt ma korrigeerin, et kindlasti ei olnud see kaotus 1,3 miljardit krooni. Tol hetkel oli see Rahandusministeeriumi arvestuste kohaselt 600–700 miljonit, kui me räägime aastast 2009. Ka läbirääkimistel valitsuskomisjoni ja Omavalitsusliitude Koostöökogu vahel

on erimeelsus, kui rääkida kroonides, üksikisiku tulumaksu osas 443 miljonit ja tasandusfondi osas 298 500 000. Kas eraldatud rahast piisab? Kindlasti tahaks rohkem. Mina ei ole kohanud ühtegi avaliku sektori asutust, kes oleks öelnud, et neil on raha piisavalt. Ma ise kinnitan, et ka meie valdkonnas on raha vähe. Paraku oli see läbirääkimiste tulemus, seda teemat arutati valitsuses mitu korda ja ei olnud seda eelarverida, mille arvel oleks saanud täiendavalt suurendada. Nii et need arvud jäävad, kui me räägime tulubaasist, selle aasta tasemele.

Asesimees Jüri Ratas

Inara Luigas, palun!

Inara Luigas

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Täna on meil tegelikult väga ilus teema, nimelt partnerlus. Ma eeldan, et partnerlussuhe on selline ilus suhe, kus partnerid teineteist austavad, nendes suhetes on arusaam, sallivus, toetus ja usaldus. Kahjuks on viimase aja praktikast näha, et üks partneritest on hakanud seda usaldust lõhkuma. Nimelt olete te vähendanud kohalike omavalitsuste tulubaasi. Just äsja siin nägime, kuidas muudeti kehtetuks kohalike omavalitsuste maksude osa jne. Kuid partnerlus eeldab ka seda, et tegeldakse riigi prioriteetidega. Loomulikult on üks riigi prioriteet töökohtade loomine ja töötuse vähendamine. Te ütlesite Ester Tuiksoole, et üheks teemaks võikski olla töökohtade loomine. Ega te ometi praegu selle peale ei tulnud? Minu küsimus on: millised on need kolm suuremat sammu, mida te olete teinud koos partneritega, et luua töökohti ja võidelda töötuse vastu?

Siim Valmar Kiisler

Aitäh! Ega riik ei toeta omavalitsusi kui partnereid mitte ainult tulubaasi kaudu, see ongi pigem finantsautonoomia koht või see koht, kus omavalitsused teevad ise otsuseid. Kui me räägime nendest toetustest, millega tõesti partnereid aidatakse, ja kui te nüüd konkreetsemalt küsite töökohtade loomise kohta, siis ma ütlen järgmist. Number 1 on tööstusalade toetamise meede, millest saab taotleda toetust selleks, et välja ehitada näiteks juurdepääsuteid või mõnda muud infrastruk-

tuuriosa, selleks et töökohti, tootjaid kohapeale meelitada. Number 2, kompetentsikeskuste meede, kus, nagu ma enne mainisin, tuleb kaasata teadusasutus, tuleb kaasata ettevõtja, kindlasti ka omavalitsus, ja koos esitada programm, selleks et kvalifitseeritumaid töökohti luua. Number 3, piirkondade konkurentsivõime tugevdamise, külastuskeskkonna meede, mille abil luuakse turismi infrastruktuuri.

Asesimees Jüri Ratas

Austatud minister! Ma tänan teid ettekandest ja vastuste eest!

Siim Valmar Kiisler

Aitäh!

Asesimees Jüri Ratas

Palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli Tallinna Ülikooli avaliku poliitika professori Georg Sootla!

Georg Sootla

Lugupeetud Riigikogu juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Riigi ja kohalike omavalitsuste partnerluse arutamise idee riiklikult tähtsa küsimusena algatati täpselt aasta aega tagasi, Eesti omavalitsussüsteemi loomise 20. aastapäeval 2009 Tartus. Selle aasta jooksul on omavalitsusjuhid ja teadlased hulgaliste kohtumiste ja seminaride käigus välja töötanud ühise visiooni selles küsimuses.

Kuidas meie näeme selle probleemi tausta? 1990. aastate alguses töötati Eestis välja ja viidi poliitikute koostöö ja rahva aktiivse toetuse tulemusena ellu Ida- ja Kesk-Euroopa ühe autonoomsema ja edukama omavalitsussüsteemi poliitika. See süsteem kujundati Põhjamaade 1970. aastate praktika baasil ja tihedas koostöös nende riikide omavalitsusjuhtidega ja omavalitsusliitudega. Tagasivaates aga kandis see poliitika juba siis toonase kriisi ja siirdühiskonna spetsiifiliste probleemide pitsarit. 2000. aastatel aga hakkasid ilmnema selles poliitikas, eriti riigi ja omavalitsuse suhetes, vasturääkivused mõne olulise lähtepõhimõttega, ennekõike Euroopa kohaliku omavalitsuse harta põhimõtetega. Nüüd on aga süsteemis tekkinud juba tõsised pinged, mis võivad pärsida Eesti strateegilisi arenguid. Kuid aastaks 2010 on ka Euroopas tekkinud täiesti uued väljakutsed ja meile toona eeskujuks olnud

omavalitsussüsteemides on toimunud või toimuvad põhimõttelised muutused. Seetõttu vajame me praegu uut kohaliku omavalitsuse poliitikat, meil on vaja hüpata maha siirderongilt, meil on vaja poliitikat, mis kajastaks stabiilse ühiskonna loogikat ning vastaks uutele Euroopa väljakutsetele.

Millised on need väljakutsed? Esimene nendest on pidev fiskaalsurutis ja demograafiline kriis, mis eeldab teist arusaama tasandite suhetest ja autonoomiast, kui oli varem. Muutub autonoomia sisu. Kui varem oli autonoomia olemus iseolemine, siis nüüd ei saa ei riik ega kohalik valitsus enam üha keerukamate probleemidega iseseisvalt toime tulla. Nad peavad neid lahendama koos kui partnerid, mitte aeraldi. Siit ka tänase arutelu pealkiri. Eestis aga toimuvad arengud suhteliselt vastupidises suunas. Me püüame tõmmata liiga rangeid piire tasandite vahele. Omavalitsused ja riik ning omavalitsused omavahel pigem konkureerivad kui teevad koostööd. Selles situatsioonis pole ju riigil raske tsentraliseerimist viljelda.

Teine väljakutse on tingitud globaliseerumisest ja euroopastumisest. Kohalikel omavalitsustel on tekkinud uued, nii rahalise ressursi kui ka oskusteabe ja inimressursi allikad. Ühe osa uusi ressursse võib saada horisontaalse piiriülese partnerluse ja Brüsseli lobitöö kaudu. Kuid samas peab neil olema võimekus võrdväärse partnerina teha koostööd Eesti piirkondlike ja globaalsete (monopoolsete) teenusfirmadega. Teise osa ressurssidest ammutavad nad aga omaenda sisemisest detsentraliseerimisest: kohalike toimijate võimestamisest ja avaliku võimu ülesannete delegeerimisest nendele. Just MTÜ-de, kogukondade, naabruskondade ja rohujuureliidrite sihipärasest aktiviseerimisest on hakatud Euroopas nägema lisaresursi olulist allikat. Investeeringute prioriteet ei ole seal praegu mitte investeerimine niipalju betooni, vaid inimestesse (koolitusse) ja sotsiaalsesse ruumi. Praegu on need probleemid Eestis veel vähe teadvustatud ja ennekõike kohalike omavalitsuste koolitussüsteem on äärmiselt nõrk.

Kolmandaks on tekkinud täiesti uus, interneti- ja ülimobiilne põlvkond, kes elab vähemalt mõttes hoopis teises kogukonnas kui territoriaalne kogukond. Nende jaoks on harjumuspärased võrgustikud, aga mitte hierarhiad. Uus omavalitsussüsteem peab pakkuma neile

piisavalt stiimulit, et nad mõtleksid globaalselt, aga tegutseksid lokaalselt. Küsime endalt: millise põlvkonna nägu on Eesti haldussüsteemi, sealhulgas omavalitsuste eesmärgid ja väärtused? Kas need pole liigselt tänases kinni ja isegi tagasivaatavad? Kas meil on sellele põlvkonnale ja ka ühiskonnale tervikuna pakkuva selget tulevikuvisioni?

Neljas väljakutse on Euroopa makroregioonide tekkimine ja lülitumine Läänemere regiooni strateegia elluviimisesse. Selle lülitumise eeldus on kohaliku ja regionaalvalitsemise võimekus olla atraktiivne ja kasulik partner meie naabritele eri võrgustikes ja klastrites. Kõige aktiivsemalt on strateegiasse lülitunud Rootsi ja Soome, nad on selleks kohandanud ka oma kohalikku ja regionaaltasandi juhtimist. Kuna selles strateegias etendavad kesketrolli suurlinnad ja linnaregioonid, nagu siin juttu oli, siis sõltub sellesse strateegiasse lülitumine just omavalitsuse koostöövõimest nendes regioonides ja suurlinnade ning riigi koostöövalmidusest lipuprojektidesse lülitumise nimel. Euroopa kultuuripealinna projekt on näide selle kohta, kuidas see koostöö sujub.

Omavalitsuspoliitika tegeleb põhiliselt inimestega ja tihti näib, et võrreldes näiteks kaitse-, julgeoleku- või energiapoliitikaga on see pelgalt lokaalne nokitsemine. Läänemere regiooni strateegia näitab aga kohaliku poliitika tähtsust Eesti strateegilise arengu jaoks. Kui Eesti kohalikud, regionaalsed ja riigi tasandil toimijad suudavad koos aktiivselt lülituda sellesse strateegiasse, siis avaneb Eestile uus kolossaalne arenguressurs. Kui ei, ja just kohaliku omavalitsuse poliitika on siin üks võti, siis võib kümne aasta pärast Eesti jääda Euroopa Liidu ja Läänemere regiooni ääremaaks.

Kokkuvõtlikult. Vastused nendele väljakutsetele peaksid olema tulevase omavalitsuspoliitika, täpsemini, riigi ja omavalitsuste partnerluspoliitika kesksed orientiirid. Esialgu on vaja need teadvustada, seejärel aga siduda praktiliste probleemide lahendamisega.

Millised on pinged ja pidurid kes- ja kohaliku omavalitsuse suhetes? Võib öelda, et peamine pidur on tsentraliseerimine. Üks tegur on siin objektiivsed trendid, teine tegur on subjektiivsed, poliitilised trendid. 1990. aastate alguses toimisid riik, kohalikud omavalitsused ja nende liidud kui tõelised partnerid, kujunes riigi ja omavalitsuste tasakaal. Kuid juba siis

ilmnesid esimesed märgid, et see suhe pole päris siiras. Näiteks seati suured pidurid maade munitsipaliseerimisele, mis traditsiooniliselt on olnud omavalitsuste ressurs. Viimased 17 aastat on toimunud selle tasakaalu kallutamine ühele – riigi poolele. On toimunud väga intensiivne tsentraliseerimine, võimu ja ressursside keskendamine, mistõttu on tekkinud suured takistused kesk- ja kohaliku valitsuse koostöös ja partnerluses. Tunnistagem seda.

Fiskaalne tsentraliseerimine. Kohaliku autonoomia eeldus on iseseisvad tuluallikad ja vastutus nende efektiivse kasutamise eest. Sellel slaidil näete te ühte graafikut, mida ma olen näidanud ka rahvusvahelistel foorumitel, mille puhul on tulnud mul punastada. Me näeme, et Eestis on kohalike maksude osakaal eelarves Euroopa üks viimaseid, sisuliselt olematu. See oli mõistetav aastal 1993, kuid see ei ole selletatav aastal 2010. Kui Eestis on see 1%, Lätis 7%, siis näiteks Taanis, Šveitsis ja Rootsis on see 70%. Kohalikud maksud on vajalikud ainuüksi sellepärast, et panna kohalikud juhid realselt oma valijate ees vastutama finantstulemuste eest, mitte nii, et nad näitavad näpuga üles, riigi poole, nagu praegu seda juhtub ja tihti ka õigustatult. Paljudes omavalitsustes tekib siis esmakordselt finantsanalüüsi ja juhtimise suutlikkus, mille puudumise üle praegu kaevatakse. Suureneb kodanike otsene suhe kohalikkude poliitikasse ja kohaliku elu korraldamisse ning huvitatus sellest. Samu trende näeme ka eelarve proportsioonides. Omavalitsusliitude analüütiku Märt Mollari arvestused näitavad, et 1998. aastast kuni 2007. aastani, enne masu, kasvas riigieelarve 3,57 korda, omavalitsuste eelarve aga 2,88 korda. Tasandusfondid kasvas sellel perioodil kõigest 74%, see tähendab inflatsioonikordaja võrra, sihtotstarbelised eraldised, see on aga tsentraliseerimise kõige selgem tunnus, suurenesid 6,45 korda. 1998. aasta eelarves oli tasandusfondi osakaal 11,9% ja sihtotstarbeliste eraldiste osakaal 5,5%. Täna näeme hoopis teist pilti. Sihtotstarbelised eraldised moodustavad 24,8% kohaliku omavalitsuse tuludest, see on see, mida riik kas annab või ei anna omavalitsustele, sõltuvalt oma finantssituatsioonist, ja tasandusfondi osakaal on langenud 6,5%-le.

Nüüd otsuste tsentraliseerimisest. Autonoomia tähendab, et kohalikes küsimustes on otsustusõigus rahva valitud kohalikel voliko-

gudel. Demokraatia tähendab õigust teha mitte üksnes õigeid, vaid ka valesid otsuseid. Kui rahvas ka eksib, siis pole vaja hakata omavalitsusi kaotama ega ühendama, sest on küllaltki tõenäoline, et eksimuste sagedus kahaneb ja valijate ning volikogu vastutustunne suureneb. See ongi omavalitsuse tegelik mõte.

Riigi roll aga on koos omavalitsustega kujundada ja koordineerida omavalitsuspoliitikat. Autonoomses mudelis on välistatud administratiivne sekkumine. Kummaline aga on see, nagu näete slaidilt, et Siseministeriumis tegeleb selle riigi põhifunktsiooniga kolm ametnikku pluss üks tehnilise tööga tegelev ametnik, samal ajal kui kohaliku omavalitsuse kontrollimisega tegeleb 12 riigiametnikku Riigikontrollis ja teadmata arv ametnikke kapos. Kohalikud omavalitsused teevad ligi veerandi avaliku sektori kulutustest, kuid nende tegevust juhib poliitiline juht, kes on Euroopa tähenduses siseministeriumi nooremminister. Seda valdkonda või seda osa eelarvest juhtival ministril peaks kabinetis olema tunduvalt suurem kaal. See näitab, et riik käsitleb omavalitsusi seni kui riigi käepikendust, nii nagu seda tehakse Kesk- ja Lõuna-Euroopas, mitte aga kui usaldusväärset partnerit, nii nagu see on Põhjamaades.

Partnerlus eeldab ennekõike kaasotsustamist ja kompromisse. See on teinud Põhjamaade valitsuste otsused pikaajaliseks ning arengusuunda ei mõjuta valitsuse ja koalitsiooni vahetus. Riigi ja kohalike omavalitsuste eelarveläbirääkimised, millest siin täna räägiti, on hea traditsioon. Isegi kui omavalitsuste erimeelsust, nagu momendil, lõppotsuses arvesse ei võeta, toimub pidev dialoog ja põletavad probleemid hoitakse pidevalt päevakorral. Üha enam on aga valitsus hakanud kohalikkude elu puudutavaid tähtsaid otsuseid arutama ja isegi tegema ilma omavalitsusliitude osaluseta ja nende huve arvestamata. Näiteks said paljud omavalitsusjuhid teada ajalehest, et valitsus planeerib uut valdade ühendamise kampaaniat, või said ajalehest teada seda, et nende maksumulu kärbitakse 5%. Aus mäng ei ole ka see, kui masuajal toimub gümnaasiumide juhtumipõhine riigistamine. Üldsegi pole aga põhjajeroopalik tava see, kui riik ja omavalitsused ei suuda omavahel kokku leppida ja ajavad õigust taga kohtus. Selline otsustamise stiil ei ole absoluutselt kooskõlas Euroopa valitsemise

hea tavaga ega kohaliku omavalitsuse hartaga. Selline stiil mitte ainult ei vähenda riigi ja omavalitsuse usaldust, vaid see jääb silma ka meie välispartneritele ning loob Eestist ebasoodsa kuvandi.

Veebruaris, kui me valmistasime ette Läänemere strateegia konverentsi ja kohtusime Läänemere maade suursaadikutega Eestis, tutvustasime konverentsi kava ja arutlusringe, millest üks oli riigi ja kohaliku omavalitsuse partnerlus. Siis ohkas üks meile väga sõbraliku ja tähtsa riigi suursaadik väga diplomaatiliselt, et jah, siin on teil vaja palju asju ära klaarida.

Ettepanekud. Osapooled peaksid võtma omaks Euroopa valitsemise hea tava: kohalike probleeme puudutavaid küsimusi arutatakse ja lahendatakse ainult koos kohaliku omavalitsuse esindajatega. Siin ei ole vaja raha ega mitte midagi, siin on vaja lihtsalt öelda, et me teeme seda. Teiseks, tuleks määrata eelarveläbirääkimiste juhtivaks osapoleks riigi poolt Rahandusministeerium. Kolmandaks, tuleks viia ka kohalike omavalitsuste poliitika kujundamine, koordineerimine ja seisundi analüüs Rahandusministeeriumi haldusalasse, avaliku halduse ministri pädevusse, kelle vastutusallas on ka kohaliku ja regionaalhalduse küsimused. Neljandaks, tuleks moodustada valitsuskomisjon kohaliku omavalitsuse maksubaasi reformikontseptsiooni väljatöötamiseks, kaasates sinna väliseksperte. See reform või finantspoliitika ei saa olla inkrementaalne, see saab praegu olla ainult radikaalne.

Veelgi võimsam, ma ütlesin isegi, et meeleu on riigi maakondlike ja regionaalsete asutuste tsentraliseerimine. Selline strateegia ei tähenda üksnes mitte maakonna ja nüüd ka regioonitasandi ametnike passiivsust ja kohalike probleemide lahendamise asemel korralduste ootamist ülevalt, vaid ka seda, et need ametnikud ja osakonnad ei saa objektiivselt luua maakondlikke ja regionaalseid võrgustikke selle tasandi piirkonna kompleksprobleemide lahendamisel. Ütlesin isegi valusamalt: harukondlik killustamine ja organisatsioonide tsentraliseerimine on hakanud jõudma lähedale sovetiaegsele tasemele. Seega jääb piirkondliku ja regionaalse tasakaalustatud arengu eesmärk üpris ilusaks sõnakõlksuks. Siit meie ettepanek koostada kiiremas korras neutraalne analüüs riigiasutuste tsentraliseerimise võima-

like mõjude kohta kohalikele ja regionaalsele arengule.

Kohalike omavalitsuste koostööst. Siin on neli probleemi, mida omavalitsused üksi lahendada ei suuda. Esiteks, nii ressursside kui ka poliitika tsentraliseerimine on omavalitsused muutnud potentsiaalsetest partneritest konkurentideks. Selle vältimiseks on vaja tugevdada nii maakondlikke kui ka üleriigilisi liite. Mul on hea meel, et härra minister täna sellest siin väga positiivselt ja lootustandvalt rääkis. Teiseks, maakondlik liit ei saa eraõigusliku MTÜ-na tõsiselt täita omavalitsuste ühendaja ja huvide kaitse rolli, seda enam avalike teenuste osutaja rolli. Lisaks pole praegu 226 omavalitsusest ca 20% kas maakondlike või üleriigiliste liitude liikmed. Praegu on liitude nõrkuse ja riigiasutuste tsentraliseerimise tõttu maakonnas tekkinud tohutu haldusvaakum, see tähendab, et riik ei puutu tegelikult kodanikuga kokku maakonna tasandil. Kolmandaks, Eesti suurlinnad muutuvad tõmbekeskusteks üha laiemas areaalis. Tasub vaid sõita Rapla või Haapsalu suunas hommikul kell 8, et selles veenduda. Omavalitsuspoliitikas on aga arutelud seni koondunud ikkagi väikevaldade teemaatikale, väikevaldade suutlikkuse probleemile. Lisaks toimub enamik Läänemere regiooni integratsiooniprotsessidest suuremate linnade kaudu. Keegi ei hakka suurtest projektidest rääkima eraldi näiteks Kiili või Tõstamaa vallaga, vaid ikka kas Tallinna või Pärnuga. Selleks peavad nad suutma moodustada ühtse koostööpiirkonna, aga neid mehhanisme veel ei ole. Mul on hea meel tõdeda, et täna härra minister rääkis sellest, aga selle kohta on praegu ainult ideed ja mõtted. Lõpuks, meil on kaks tublit, kuid väikese ressursipotentsiaaliga omavalitsusliitu, kellel peaks nii suhetes riigiga kui ka välispartnerite ja Brüsseliga olema tunduvalt suurem analüütiline ja poliitiline suutlikkus.

Siit tulenevad meie ettepanekud. Esiteks, luua, nagu siin öeldi, üks tugev üleriigiline liit. Koostöös riigiga tuleb kujundada uus arusaam kohalike omavalitsuste maakondlikest liitudest, nende staatusest ja nende rahastamise mehhanismist. Teiseks, kohalike omavalitsuste liidud tuleb muuta avalik-õiguslikeks ja liikmesus seal kohustuslikuks. Viimaseks, suurlinnade koostööpiirkondade temaatika peab tõusma poliitikas päevakorrale.

Järgmine teema on haldusotsuste teadmispõhisus. Kogu innovatsioon majanduses toetub ülikoolidele ja uurimisinstituutidele. Innovatsioon valitsemises tekib aga kuidagi teisiti. Innovatsioon on siin muidugi seotud inimeste ja rühmade huvidega ning eeldab mitmekesiseid läbirääkimisareene, mitte üksnes valitsuskabinetti, vaid ka eri tüüpi mõttekodasid, mis on maailmas praegu väga populaarsed. Kuid sisend saab nendesse tulla üksnes sealt, kus on rahvusvahelise tasandi oskusteave. Üks näide. Sida projekt "Edasi" püüdis Eestis leida seda oskusteabe ressursi, mis võiks olla partneriks Rootsi omavalitsustele ja nende liitudele. Nende järeldus oli, et ressurs on Eestis isegi olemas, kuid see on väga killustunud, uuringute infrastruktuur on väga nõrk, kohaliku omavalitsuse alased õpingud ülikoolis on hajutatud, mistõttu koostööd (loe: rahastamist) Rootsi partneritega on raske ette kujutada. Ja just samal ajal lükkas Archimedese nõukogu tagasi kolme suure ülikooli, omavalitsusliitude ja Siseministeriumi taotluse avada uurimispõhine, ühine kohaliku omavalitsuse juhtimise ja arendustegevuse magistriprogramm. Selline hoiak kohaliku ja regionaalarengu akadeemilise ja arendusressurssi võib saada üheks piduriks Läänemere strateegia kohaliku ja regionaalse dimensiooni kujundamisel Eestis. Milliseid lahendusi me vajame, et meid siin partneritena hakataks võtma, seda tuleks tõsiselt arutada.

Nüüd ühinemistest. Täna selles saalis ühinemistest ei räägitud, mis on väga üllatav, aga meie otsustasime rääkida. Ühinemised on olnud Põhja-Euroopas kohaliku omavalitsuse suutlikkuse suurendamise instrument. Meie analüüs näitas, et ühest küljest võivad vabatahtlikud üksikühinemised anda suurt efekti nii ökonomia, investeerimissuutlikkuse, ametkonna professionaalsuse suurenemise kui ka volikogu ja valitsuse poliitikakujundamise efektiivsuse aspektist. Kuid need ühinemised ei suuda saavutada peamist efekti, mida saavutavad ühinemised mujal maailmas: jaotada ümber ülesanded ja ressursid riigilt kohalikule tasandile, mis suurendaks kvalitatiivselt kohalike omavalitsuste haldusvõimekust ning ka kohalike omavalitsuste läbirääkimisvõimekust riigiga.

Me ei pea täna siin otsima uusi võiduvahendeid, vaid peame kokku leppima mingites

printsipiides. Esiteks, kõik sellesuunalised initsiatiivid toimuvad keskvõimu ja kohalike omavalitsusliitude koostöös, et omavalitsusjuhid ei peaks hommikul lehest lugema, et järjekordselt on tekkinud uus liitmise plaan. Teiseks, üha enam ei räägita Euroopas mitte ühinemistest, vaid omavalitsussüsteemi konsolideerimisest, mis sisaldab palju enam instrumente kui pelk liitmine. Näiteks Soome PARAS-programmis, mis praegu toimub, on ühinemised kavas, aga see on seal ainult reformi üks osa. Kolmandaks, me oleme valmis arutama üleriigilist ühinemiste reformi teatud kindlatest põhimõtetest lähtudes, sealhulgas, et ühendvallad kujunevad omavalitsuste enda läbirääkimiste tulemusena ja et selle käigus delegeeritakse omavalitsustele oluliselt suuremaid pädevusi ja ressursse. Selle tulemusena peaks kohalike omavalitsuste osakaal sisemajanduse kogutoodangus tõusma siin nimetatud 9%-lt vähemalt umbes 15%-le ja nende osakaal avaliku sektori kuludes praegusest 21%-lt umbes 35%-le. Nii on see enamikus Euroopa riikides. Neljandaks, omavalitsused arutavad praegu võimalust, et seadusega kehtestada kohustuslikud teenuspiirkonnad ja teenusstandardid. See annaks ka valla- ja linnapoliitikele teatud toe koostöötsuste tegemisel. Kui koostööpiirkonnad hakkavad toimima demokraatliku juhtimise põhimõttel, siis on praeguste ühinemiste üks eesmärk – teenus-suutlikkuse suurendamine – juba saavutatud.

Kuidas jõuda uue omavalitsuspoliitikani, mida selleks teha? Kohalike omavalitsuste reformide ajalugu Eestis – 1998, 2001, 2004 – on olnud poliitiliste läbikukkumiste ajalugu, kusjuures nende reformide kontseptsioon ja organisatsioon ei olnud halvemad kui 1990. aastate alguse reformidel. Niisiis, enne kui läbikukkumise tõenäosus on minimaalne, pole mõtet ja on isegi kahjulik algetada kiirustades uusi reforme, sest läbikukkumised süvendavad usaldamatust. Siit üks arusaam või ettepanek: kohalike omavalitsuste ja riigi suhete jooksvate probleemide arutamine ja väiksemate uuenduste tegemine, kus on palju vastuolusid ja poliitilisi erimeelsusi, tuleks eraldada kohalike omavalitsuste poliitikastrateegia võtmeküsimuste arutamisest ja luua arenid, kus on võimalik teha valikuid ratsionaalse valiku põhimõttel. See tähendab, et küsimuse "mida teha" lahendamise kõrval on niisama vajalik leida lahendus küsimusele, kuidas teha, kuidas

jõuda selliste kokkulepeteni. Samamoodi tegid metsamehed, keda mul oli au nõustada, kelle metsapoliitika läks 1998. aastal isegi toonasest killustatud parlamendist läbi vaid ühe vastuhäälega, alles seejärel hakati kirjutama uut metsaseadust ja rööbiti töötati välja rakendusmehhanismid.

Täna võiks sellele areenile teha ülesandeks kujundada Eesti terviklik halduskontseptsioon Eesti Vabariigi 100. aastapäevaks, aastaks 2018, kuid sellel ajal võiksid ka haldusarenduse ja kohaliku omavalitsuse probleemid leida oma koha koalitsioonilepetes.

Mis on põhiotsused, mis tuleb teha? Kõigepealt tuleks otsustada, kas meil on vaja põhjalikke muutusi. Küsimus pole retooriline ega irooniline. Võib-olla tajub praegu tõesti suur osa poliitikuid ja ametnikke intuiitiivselt, et me pole veel Euroopa parimate praktikate suunas võimelised liikuma ja seega peaksime esialgu stabiliseeruma 1970. aastate lihtsamate praktikate raames, nagu see praegu tegelikult toimub. Kui me siiski usume endasse ja oleme muutuste poolt, siis tuleb kohe otsustada, kas me liigume Põhjamaade detsentraliseerimise mudeli suunas või liigume Kesk- ja Lõuna-Euroopa tsentraliseeriva haldustraditsiooni suunas. Meie valik oleks Põhjamaade traditsioon, aga praegused arengud toimuvad Lõuna- ja Kesk-Euroopa arengute suunas.

Siit kokkuvõtvalt põhiettepanekud institutsioonipoliitika kohta. Ma kordan ka mõningaid eelnevaid ettepanekuid. Esiteks, kujundada Riigikogu juurde avaliku halduse alane komisjon ja selle kõrvale alaline kohaliku omavalitsuse ja regionaalarengu mõttekoda, mis ühendaks teadlasi, poliitikuid, tippametnikke ja omavalitsustegelasi. Seda sammu peaks toetama, ma kordan, omavalitsuspoliitika koordineerimise üleviimine Rahandusministeeriumi haldusalasse, ühe tugeva omavalitsusliidu kujundamine ja, praegu poliitiliselt ilmselt kõige lihtsam lahendus, teenuspiirkondade kehtestamine ja ühisteenuspiirkondade kujundamine.

Lõpuks. Eriti tähtsa küsimuse ettevalmistamine näitas, et on võimalik eri poliitiliste jõudude, ametnike ja teadlaste koostöös Eesti arengustrateegiat kavandada. Üks selle põhjus oli adekvaatse vormi, mõttekoja valik, mis arutlusareenina ennast hästi õigustas ja tõestas ning kus osalesid poliitikud, fraktsioonide esindajad, teadlased, omavalitsusjuhid – väga

lai seltskond. Tunnustus selle koja Polis presidendile Eerik-Juhan Truuväljale, asepresident Sulev Läänele, professor Sulev Mäeltsemehele ja professor Kalle Meruskile! Selles kojas kuulusid arutelu tuumikusse ka Eesti Linnade Liidu juhid Taavi Aas ja Jüri Võigemast ning omavalitsusliitude juhid Jüri Landberg ja Ott Kasuri ning muidugi paljud teised. Sellele algatusele panid tegelikult esimesena öla alla just Riigikogu juhatus ja enamiku fraktsioonide juhid ja tippesindajad. Aitäh teile! Eriti oluline oli põhiseaduskomisjoni ja selle juhi Väino Linde roll töise atmosfääri loomisel komisjonis. Seetõttu tänu sellele komisjonile ja tema juhile! Tänan tähelepanu eest! (Aplaus.)

Aseesimees Jüri Ratas

Tänan, austatud professor! Teile on ka küsimusi. Valeri Korb, palun!

Valeri Korb

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud härra professor! Siin saalis on palju räägitud haldusreformist, küsitud selle kohta regionaalministrilt ja peaministrilt ning täna rääkisite teiegi sellest. Leian, et see reform on üks valusamaid kohti riigi ja kohaliku omavalitsuse suhetes. Fakt on see, et haldusreformi praktiliselt ei ole, ja vaatamata sellele, et aja jooksul on nii palju paberit määratud, ei ole tänagi näha, et lähitulevikus midagi tuleb, kuigi põhiseadus annab riigile päris head võimalused haldusreformi läbi viia. Härra professor, tahakski kuulda teie arvamust küsimuses, miks Eesti haldusreform seisab.

Georg Sootla

Aitäh! Et sellele küsimusele vastata, peame siin saalis uue kohtumise tegema. Aga kes tähelepanelikult jälgisid esinemist, need märkasid, et meie ettekandes ja programmis oli ju sees niisugune selge seisukoht, et igapäevase omavalitsuspoliitika ja jooksvad küsimused jätaksime praegu nii, nagu nad on. Seal on poliitikat väga palju, seal on probleeme väga palju. Meie arvates puuduvad praegu selleks institutsionaalsed eeldused, et omavalitsusreformi saaks üldse hakata välja töötama, rääkimata sellest, et seda ellu viia. Need eeldused olid aastail 1991–2001, kui tehti haldusreformi katse, oli haldusreformi komitee, oli haldusre-

formi nõukoda – sealt me võtsime väga palju ideid. Aga peamine probleem oli siiski see, et valitsus kukkus, ja sellega lõppes ka reform. See on meie Eesti poliitika, kuidas öelda, suur probleem, rist meie kaelas. Seetõttu ma arvan, et lahenduseks oleks, kui see arutelu tõuseks ennekõike parlamendi tasandile, parlamendikomisjoni tasandile, ja et me kasutaks just nõukodasid, mõttekodasid. See ei oleks otsest väljund poliitikasse, aga see suudaks ühendada väga-väga palju neid, kes tegelikult selles reformis osalevad. Sealt saaksid ka parteid endale mitmesuguseid mõtteid, suunised. Põhiline on – võib-olla seda ei ole meie ettekandes väga rõhutatud –, et omavalitsusreform ning kesk- ja kohaliku valitsuse suhete reform ei saa toimuda üksi. See peaks olema terviklik reform, see eeldab avaliku halduse tervikreformi ja väga paljude mõttemallide muutmist.

Aseesimees Jüri Ratas

Paul-Eerik Rummo, palun!

Paul-Eerik Rummo

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Kui Eestis ringi liikuda, siis inimkeeles öeldes peame tunnistama, et suur osa omavalitsusi ei tule lihtsalt oma ülesannetega toime. Tõenäoliselt on see ka üks põhjus, miks ideed on liikumas või liikunud tsentraliseerimise suunas jms. Aga ma tahaksin tuua siia juurde ühe uue elemendi: kodanikuühiskond on Eestis tugevemas, mitmesugused vabatahtlike liikumised, mitmesugused kõnealuse teema puhul eriti tähtsad liikumised, võib-olla külaliikumised jms on väga tugevalt edenemas. Mis te arvate sellest ideest, kui osa kohaliku omavalitsuse ülesandeid võtaksid üle kodanikuühiskonna juba küllalt vilunud esindused?

Georg Sootla

Suur tänu selle küsimuse eest! Tegelikult ma oma jutu alguses sellest rääkisingi. Euroopas vaadatakse seda kui ühte suurt mitterahalist ressursi ja see on ka meie tulevase poliitika üks oluline suundumus, väljakutse, millele me peame vastama. Võib-olla me oleme täna rääkinud suhteliselt vähe rahast ja detailidest, sellest, kas keegi saab teenuse kätte või ei saa. Me oleme rääkinud institutsioonipoliitikast. Me räägime sellest, et on olemas väga palju institutsionaalseid ressursse, st kor-

ralduslikke ressursse, mida me saame suhteliselt lihtsalt, vähese rahaga suurendada. Seetõttu olen absoluutselt nõus teiega, et suur osa omavalitsuste reformist on kinni selles, et me ei suuda seda tasandit kaasata. Ma ütlesin veel enam. Praegu delegeerib suur osa omavalitsusi hankelepingu alusel teistele subjektidele ülesandeid. Meie haldusruumis, kus väikestes omavalitsustes konkurentsi praktiliselt ei ole, ei ole aga selline hankelepinguga delegeerimine adekvaatne viis. Kuid teisest küljest olen osalenud üle-eestilises uuringus, kus jõuti järeldusele, et maailmas kasutatakse väga palju nn usaldusdelegeerimist. Delegeerimist, mille eesmärk pole mitte kasumi saamine, delegeerimist mitte ainult efektiivsuse nimel, vaid selle nimel, et kõik kohalikud inimressursid n-ö järje peale aidata, kõik MTÜ-d, seltsid, firmad. Et viie aasta jooksul omavalitsus kõigepealt investeerib nendesse ja siis ta hakkab ootama nendelt vastutasu. Ma arvan, et me peame juurutama seda delegeerimismehhanismi palju rohkem, ja siis me saavutame ka nende väikeste omavalitsuste suutlikkuse suure kasvu.

Aseesimees Jüri Ratas

Arvo Sarapuu, palun!

Arvo Sarapuu

Aitäh, lugupeetud Riigikogu aseesimees! Aitäh suurepärase ettekande eest, lugupeetud professor! Mulle meeldis teie ettekandes kõige rohkem see, et panite kohe naelapea pihta – maakonnatasandil on kujunenud haldusvaakum. Nii see on ja väga naljakas on vaadata, kuidas maavalitsused ja omavalitsusliidud vuhivad teha kõikvõimalikke programme ja arengukavasid, aga nendel ei ole õiguslikku alust ja nad pole ka seotud eelarveprotsessiga ei riigis ega kuskil mujal. Nüüd ongi mul teile küsimus: mis te arvate, kuidas kujunenud haldusvaakumist maakonna tasandil võiks üsna mõistlikult üle saada? Ja kas see, kui me üle ei saa, ei takista arengut maakondades ja ka uue ettevõtluskeskkonna ning töökohtade loomist?

Georg Sootla

Ma väljendan nüüd isiklikku arvamust. See, mis ma siin enne rääkisin, oli sügavalt kollektiivne arvamus. Ma olen juba kümme aastat sel teemal kirjutanud. Ma võiksin lisada, et

praegu toimub tegelikult tsentraliseerimine juuba regioonide tasandilt – nelja regiooni tasandilt – Tallinna. Nii nagu üks poliitik ütles – see on nagu tolmuimeja. See tendents jätkub ja kui juhtimisspetsialist ja kui avaliku halduse, just valitsemissüsteemide asjatundja olen ma selle pärast tõsiselt mures. Sellised asjad kuuluvad tõesti väga kaugesse minevikku, aga mitte tulevikku.

Mida me tegelikult täna näeme? Me näeme erinevaid stsenaariume ja siin sai neid ka välja pakutud. Üheks stsenaariumiks on omavalitsusliidud, nende kui avalik-õigusliku subjekti staatuse tõstmine. Teine stsenaarium, natuke kaugemale ulatuv, on linnaregioonide stsenaarium, sest praegu selles suunas spontaansed protsessid käivad. Täna seisus me võime ka maakondlike linnaregioonide kaudu veel saavutada selle, et tekib mingi terviklik ruum, tekib selline subjekt, ütleme, Läänemaal või Järvamaal, kellega Rootsi partnerid tahavad üldse asju ajada. Kui sellist subjekti ei teki, siis kümne aasta pärast me näeme, kuidas näiteks lätlased või leedulased või poolakad on tõusnud tänu Läänemere regiooni strateegia integratsioonile. Seal on ju kolossaalne ressurss! Ma võime näha ka sellist pilti, et meie oleme üksi, meid ei taha keegi, ja see on see probleem. Praegu on probleem selles, kas me jõuame Läänemere integratsiooni rongile. See on väga tõsine probleem, aga seda on vähe teadvustatud. Nii et retsepte on pakutud palju, need on olemas, aga kõigepealt tuleb teadvustada, milles on oht. Tegelikult on see oht palju suurem, kui me praegu näeme.

Aseesimees Jüri Ratas

Eldar Efendijev, palun!

Eldar Efendijev

Aitäh, härra eesistuja! Austatud ettekandja! Teile ka minu poolt aitäh hea ettekande eest! Aga ma jätkan küsimusega haldusreformi kohta. Kümme aastat tagasi valmistasid omavalitsused, riik ja ministeerium ka ette haldusreformi, aga sellega see ka lõppes. Nüüd oli samuti initsiatiiv, riik kasutas selle jaoks väga palju ressursse, omavalitsused tegelesid ka sellega ja jälle sai see pidurdatud. Iga teine ettekanne või aruanne, mida siin saalis arutatakse, räägib sellest, et selles haldusvaldkonnas on tingimata vaja midagi teha, tuleb areneda, mui-

du me jääme seisma. Kuidas teie hindate, mis seda ikkagi takistab? Sest niikaua, kui see on takistatud, me rabeleme paljudes probleemides ega saa areneda.

Georg Sootla

Aitäh küsimuse eest! Ma olen oma ettekandes ka öelnud, et täna ei ole mõtet otsida võidu valemit. Põhiprobleem on leida kohane institutsionaalne vorm, millega võidakse jõuda mingitele ühistele arusaamadele, ühistele seisukohtadele. Praegu me oleme ainult kavandanud seda väga üldistes joontes, rõhutanud, kus on võimalused, ma ütleksin täpsemalt – kus me saame viia kohaliku omavalitsuse reformi poliitika agendasse, nii et sellega tegeldaks kogu aeg ja tõsiselt. Mitte nii, et tuleb pähe mõte, aga teeme veel uue reformi. Sellise institutsionaalse keskkonna loomine on praegu palju olulisem ja seetõttu ma ütlesingi, et need probleemid, mis on seotud jooksvate küsimustega, on vaja suhteliselt selgelt eraldada. Ma ütlesin niimoodi: meil ei ole ju haldusreformi toimunud, on toimunud reformijutud, on toimunud reformikatsed. See on meie probleem, aga mitte see, et meil on head või halvad reformiplaanid. Võtke härra Aru reformikava, tema juhitud komisjoni reformikava, võtke seesama Mart Laari valitsuse reformikava – mis neil viga on, need on suurepäraseks ideed. Ma ütlesin ka seda, et 2001. aasta reformil, Mart Laari juhitud reformi kaval oli ka väga hea idee organisatsiooniliselt. Aga ma ei tahaks siin süüdistada, et keegi on jälle süüdi reformi läbikukkumises, et keegi midagi valesti tegi. See institutsionaalne konfiguratsioon, kuidas reformi edendati, ei toimunud, see oli natukene halvasti läbi mõeldud. Kui sealt edasi minna, siis ma arvan, et me saame ka sellise organisatsiooni, mis tagab edu.

Aseesimees Jüri Ratas

Georg Pelisaar, palun!

Georg Pelisaar

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud ettekandja! Suur tänu suurepärase ettekande eest! Teie ettekandes oli mitu vägagi head tahku, millele võiks põhjalikumalt tähelepanu pöörata ka meie press, ja selle najal võiks tekkida suisa ühiskondlik arutelu. Aga te väitsite, et meil on umbes 12 ametnikku pluss keegi kapost, kes

kontrollivad omavalitsusi. Mina ei ole teiega päris nõus, tegelikult on ju riigi käepikenduseks olemas veel maavalitsused, kellele on pandud ülesandeks ka järelevalve omavalitsuste üle, teisiti öeldes siis kontroll. Mis te arvate, kas tsentraliseerimist oleks võimalik pisut tagasi tõmmata, kui me saaksime uuesti tagasi minna kahetasandilise omavalitsuse juurde, kus maavalitsused oleksid omavalitsuste poolel, mitte riigi poolel?

Georg Sootla

See on jälle isikliku arvamuse tasandil, aga ma arvan, et on olemas rongid, mis sõidavad ära, ja nende peale me enam ei saa. See rong sõitis meil ära umbes aastal 2000. Ma ütlen nüüd välja oma arvamuse, mis on võib-olla natuke radikaalne ja ei meeldi teile, aga mul on tunne, et ka kohaliku omavalitsuse juhid toona eriti aktiivselt ei takistanud seda protsessi. Sest teine tasand, maakonna- ja maavanemad, olid väga tugevad tegijad ja nad olid suhteliselt ka konkurendid omavalitsusliitudele ja omavalitsustele endale. Oleksid omavalitsusjuhid ja maavanemad mänginud tol ajal ühte mängu, siis seda probleemi ei oleks tekkinud.

Kui me vaatame tänast Euroopa reaalsust, siis teist tasandit praegu pigem kaotatakse, kui et omavalitsusi tehakse kahetasandiliseks. Kui me vaatame Taanit, Soomet, siis esmatasand tõuseb piirkonnatasandile. See tähendab, et tekivad umbes sellised vallad, nagu on Türi ja Suure-Jaani jne. Selline sisemine detsentraliseerimine vallas annab selle demokraatia ja võimaluse ääremaastumist vältida. Nii et praegu on tendents pigem teine ja esmatasand ühendada. Mida aga praegu Euroopas väga intensiivselt tehakse, on see, et luuakse nn planeerimisregioone, sotsiaal-majandusliku planeerimise regioone, mis osalevad Euroopa Liidu regionaalpoliitilistes initsiatiivides, kus meil osalevad omavalitsusjuhid, omavalitsusliidud jne. Kui mina praegu midagi soovitaksin, siis ma soovitaksin just nende nelja regiooni baasil teha seda, mida tegid lätlased, mida tegid hiljuti taanlased ja ilmselt teevad veel väga paljud Euroopa riigid – nad loovad sotsiaal-majandusliku planeerimise regiooni, mitte rohkem. See on see regionaalpoliitika planeerimise instrument, mida praegu meil tehakse eri ministriumides. Kui seda minis-

teeriumis tehakse, ei ole see sihitatud ühele regioonile.

Aseesimees Jüri Ratas

Jaan Õunapuu, palun!

Jaan Õunapuu

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud professor! Aitäh ka minu poolt selle väga põhjaliku ja sisuka ettekande eest, mille te siia saali tõite! Kindlasti on siin piisavalt palju selliseid valdkondi, millega on vaja nii Riigikogul kui ka riigi täidesaatval võimul edasi tegelda. Aga minu küsimus on ajendatud kohalike omavalitsuste poliitilisest juhtimisest. Me teame, et Soome näite puhul on täidesaatva võimu juht apoliitiline, nn valla- või linnadirektor. Kas see muudaks Eesti poliitilist süsteemi ja kogu halduskorraldust, kaasa arvatud kohalike omavalitsuste haldust, stabiilsemaks, kindlamaks või teie ei arva niimoodi?

Georg Sootla

Aitäh küsimuse eest! Ma olen seda asja spetsiaalselt uurinud, uurinud Ameerika kogemusi, uurinud Euroopa kogemusi, ja võin öelda seda, et volikogu ja valitsuse vahelise suhte mustreid on väga palju. Ma olen teinud küsitluse põhjal ka ühe Ida- ja Kesk-Euroopa võrdleva uurimuse. Mis ma teile ütleksin? On kaht tüüpi omavalitsusi. Ühed on need, kes rohkem lähtuvad Põhjamaade komitee tüüpi mudelist, kus on väga aktiivsed poliitikud, kes tegelevad ka täitevfunktsioonidega. Lätil on selline mudel. Ja on olemas Eesti väga erandlik mudel. Ma võin teile öelda, mis oli minu järeldus: teistega võrreldes – need olid Ungari, Slovakkia ja Läti – on Eesti omavalitsuste strateegiline võimekus tunduvalt suurem. Eesti omavalitsuste poliitika on struktureeritud tunduvalt paremini kui nendes riikides, kus on võetud kasutusele teine mudel. Seejuures on Soomes ja Rootsis ka tugevad parteisüsteemid, Ungaris ja Lätis on samas side kodanikuga palju tugevam, aga see side on pigem niisugune nõõbist kinnivõtmise side, et mul on probleem, ole hea, lahenda ära. Nii et mulle meeldib see Eesti volikogu ja valla suhete jaotamise mudel, mis aga väikestes valdades võib siiski mitte toimida. See on ainuke probleem. Kui me uurisime uusi ühendvaldu, näiteks Türi, Suure-Jaani, Saarde ja eriti Tapa, kus on viidud läbi

väga hea ühinemine, siis seal hakkas kujunema välja muster, kus valitsus on ikka valitsus ja volikogu on justkui parlament. Ja seal olid väga tugevad edusammud just strateegilise otsustamise, poliitika strateegiate osas.

Aseesimees Jüri Ratas

Tõnis Kõiv, palun!

Tõnis Kõiv

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Täna selle huvitava ettekande eest! Vaielda võiks nii mõnegi asja üle ja küsida võiks ka paljusid asju, aga esitan kaks küsimust, üks pikem, teine lühem. Mainisite, et riik peaks astuma samme, et kaks üleriigilist liitu, valdade liit ja linnade liit, omavahel ühendada. Miks te nii arvate? Kui omavalitsused on varem saanud hakkama sellega, et kaotasid liitude liidu ehk siis omavalitsusliitude liidu, siis miks nad ei peaks saama hakkama kahest liidust ühe tegemisega? Teine on selline väike detailküsimus. Te väitsite, et Siseministeriumis töötab 3 + 1 ehk siis neli ametnikku, kes tegelevad kohalike omavalitsuste poliitikaga. Minu teada on regionaalministri alluvuses inimesi ametis tunduvalt rohkem. Millega siis nemad teie arvates seal tegelevad?

Georg Sootla

Suur aitäh! Mul on väga hea meel, et andsite mulle lisaega selle liitude asja klaarimiseks, ma hüppasin sellest üle, aga see on väga oluline. Esiteks, me räägime, et tuleb arutada, sest jutt pole mitte liitude nõrkusest üldse, vaid jutt on liitude analüüsivõimest ja suutlikkusest, sellest, et nad suudaksid riigiga võrdväärselt osaleda näiteks poliitika kujundamisel jne. Kuidas seda teha? Me ei räägi jälle ühendamisest, me ei räägi sellest, et oleks vaid üks tugev liit. See võib olla organiseerunud mitmel viisil, mis tähendab seda, et nende analüütiline potentsiaal on ühendatud. Aga kui me võrdleme ennast, ütleme, Soome või Rootsi omavalitsusliitudega, kellega ma suhtlesin siin Läänemere konverentsi raames, kui ma vaatan nende võimekust ja nende oskust suhelda riigiga, olla riigi partner, tasakaalustada, blokeerida, kui vaja, riigi otsuseid, siis on meil siin väga pikk arenguruum. Ma arvan, et riik peaks ise olema sellest huvitatud, sest demokraatia alus on ju tasakaal. Demokraatia kaob siis, kui

süsteemist kaob tasakaal. Kui riigil ei ole partnerit vastas, siis hakkab ta ise ka vigu tegema, aga kui see partner kas või ütleb midagi või on tal mingi ettepanek, siis see on juba dialoog, mis on demokraatliku tasakaalu aluseks. Nii et selles mõttes ma arvan, et kui me räägime tugeva liidu strateegiast, siis ma püüaksin veeenda riigi keskvoimu, et see on tema huvides. Mult küsiti, mis on võidu valem. See ongi üks niisugune pisikene institutsionaalne muudatus.

Aga 3 + 1? Siseministeriumi osakonnal on nii lai vastutusala, seal on kodanikuühiskonna küsimused, see +1 on IT-mees. Seal on nii palju asju, aga ametnikke on seal tõesti väga vähe.

Aseesimees Jüri Ratas

Mari-Ann Kelam, palun!

Mari-Ann Kelam

Suur aitäh! Mina täna ka ettekande eest ja hea, et olid slaidid kaasas, sest informatsiooni oli väga palju ja võimatu on kõike seda kõrvaga vastu võtta. Hea meelega tahaks seda pärast lugeda ka. Eriti täna ma teid vastuste eest, mis te küsimustele olete andnud. Mõned on väga hästi formuleeritud ja neist on võib-olla lihtsam aru saada kui teie ettekande nüanssidest. Minu küsimus on natuke teist laadi. Te juhtisite tähelepanu, et päevapoliitika on tihti segav faktor, miks asjad ei lähe edasi. Mulle tundub ka, et Eestis ongi kõik ülepolitisiseeritud. Meil on isegi see naljakas probleem, et kui inglise keeles on sõna *policy*, siis eesti keeles me räägime sellest kui poliitikast, ja siis on veel see päris poliitika või päevapoliitika või mis iganes ...

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ametikaaslane, palun teie küsimus!

Mari-Ann Kelam

Mis teie arvate, mis imevitsa te võite meile pakkuda, et me saaksime vähendada päevapoliitikat ja ülepolitisiseeritust Eestis?

Georg Sootla

Suur tänu küsimuse eest! Teie inglise keele taustaga inimesena näete, et need on tõesti kaks eri asja – *policy* ja *politics*. Tegelikult teie vaatenurk või arusaam, et need asjad on natuke erinevad, aitasid ka meil järeldusele jõuda.

Mul ei ole võiduretsepte, mul ei ole võiduvalemit. Ma usun, et kõik tahavad seda, kõik meie poliitikud – poliitikute ja ametnike hulgas on väga palju minu tudengeid –, kõik nad tahavad seda ja räägivad sellest. Minu arusaam on, et meil on *policy making*, poliitika kujundamise institutsioonides, nagu öeldakse, on kala sees. See on institutsioonides, mitte inimestes. See on kas või hoiakutes. Ei ole ju normaalne, kui me arutame kohaliku omavalitsuse finantse ega kutsu sinna juurde kohalike omavalitsuste tegelasi. See on hea tava puudumine, hakkame sellest pihta. See ei nõua investeringut. Aga mulle tundub, et me ei tee vahet strateegilistel otsustel ja taktikalistel otsustel. Me arutame näidete varal, ma olen pannud tähele, et me räägime väga paljudest probleemidest näidetelega, aga me ei oska probleemi sõnastada. Toome näiteks, et see inime ne saaks elada lähemal sellele linnale ja sellele asutusele, aga see ei ole probleemi sõnastus.

Kui nüüd lõpetada vastus teie suurepärasele küsimusele, siis te teate väga hästi, mis on Lääne ühiskonnas mõttekodade roll. Mõttekojad on need, mis praegu genereerivad kõigi ühiskondlike arengute stsenaariume. Nad on ühelt poolt ühenduses poliitikutega, nad seovad poliitikut ja nad seovad kõiki sidusgruppe. Selliseid mõttekodasid meil praegu ei ole, ma ei näe neid, või on nad väga hõivatud millegi muuga. Struktuur, mis meie pakkusime, eeldaks, et Riigikogu juures on olemas komisjon, kes seda meie olulist haldust, seda väga strateegiliste probleemide välja haldab õiguslikust aspektist, ja tema n-ö satelliit on mõttekoda, kohaliku omavalitsuse ja regionaalarengu mõttekoda. Võib olla ka riigihalduse mõttekoda ning miks mitte avaliku teenistuse mõttekoda. Me tegime aasta tagasi sellise mõttekoja. Seal olid väga erinevad inimesed, kõikide parteide, kõikide fraktsioonide esindajad, oli palju ministreid ja omavalitsusjuhte. Me suutsime selle tänase ettekande kokku panna ja ma arvan, et see oli üks suur kompromiss. Nii et ma arvan, et see on küsimus, millega me ei peaks mitte lõpetama, vaid sellest me peame alustama.

Aseesimees Jüri Ratas

Jaanus Marrandi, palun!

Jaanus Marrandi

Täna! Lugupeetud professor, suur tänu teile ettekande eest! Te kutsusite kaasa mõtlema ja mul on teile üks päris huvitav küsimus, sest ma tabasin ühe väikese vastuolu. Ma olen teiega väga nõus, et meil on teatud vaakum just regionaalhalduse tasandil, maakondlikul tasandil. Teisalt te väitsite, et maakonda kui sellist omavalitsusena taasluua ei ole ka just nagu mõistlik – ma sain teist niimoodi aru. Kuidas seda vaakumit siis ikkagi täita? Omavalitsusliidu puhul tekib ikkagi selline demokraatiaküsimus ja see küsimus, et omavalitsuste esindajad, kes on omavalitsusliitu delegeeritud, ei mõtle võib-olla niivõrd maakonnakeskselt, kuivõrd oma omavalitsusüksuse keskselt? Missugune on teie ettepanek, kuidas seda vaakumit maakondlikul tasandil täita, kui see ei ole omavalitsuslik tasand?

Georg Sootla

Aitäh hea küsimuse eest! Ma ütleksin, et ma ei tea. Ma tean, et on olemas erinevad stsenaariumid, aga ma ei taha käia välja järjekordseid võiduvalemeid, sest see ei ole see, mida me praegu tegema peame. Me peame praegu kõik alternatiivid välja tooma ja selles uues institutsionaalses kontekstis läbi arutama, mis on meile kõige olulisem. Kui me tahame järjekordset Eesti Nokiat, siis minu jaoks on see ikkagi võimekus liituda Läänemere piirkonna strateegiaga, integratsiooniga. See on n-ö meie Nokia. Ma arvan, et vähemalt üks oluline uus stsenaarium on tekkinud ja seda tuleks arutada – need on suurlinnade regioonid. Ja alustada tuleks võib-olla maakonna linnaregioonidest. Me mõtleme praegu väga kitsalt. Aga ma kordan, et sellega peaks tegelema see mõttekoda ning andma parlamendikomisjonile, valitsusele, parteidele, fraktsioonidele niisuguseid ideid, mida nemad saaksid omavahel omakorda arutada. Vaat siis tuleme mõne aasta pärast kokku ja siis oleme ehk midagi leidnud. Aga kohe täna selliseid otsuseid langetada ma ei sõandaks.

Aseesimees Jüri Ratas

Valdur Lahtvee, palun!

Valdur Lahtvee

Aitäh, hea ettekandja! Rõõm oli tõdeda, et teie kollektiivse ettepaneku väga paljud seisus-

kohad kattusid meie erakonna fraktsiooni seisukohtadega, kuidas korraldada elu siin riigis. Üks oluline ettepanek oli kodanikkonna võimestamine kui üleeuroopaline trend ja Eesti probleemide lahenduse võti. Kuidas seda teha? Meie oleme välja pakkunud võimalused, et anda kodanikele vetoõigus, seadustada külavanema institutsioon jms. Kas teie mõttekoda on näinud veel mingeid meetmeid kodanikkonna võimestamiseks?

Georg Sootla

Aitäh küsimuse eest! Me arutasime seda. Olime kõik sellega nõus, kuid siin me sügavuti ei läinud. Vetostamine ei ole eriti hea demokraatliku poliitika vahend. Ma pigem näen lahendust niisuguste uute delegeerimistehnikate sissetoomises, et anda seemneraha nendele, kes on pärast võimelised ise asjaga toime tulema. Nii et siin me võime teha teiega väga tihedat koostööd, arutada selle paketi läbi, siis saaks väga hea tulemi.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud professor, ma tänan teid teie ettekande eest ja suur tänu vastuste eest!

Läheme edasi. Ma palun Riigikogu kõnetooli põhiseaduskomisjoni esimehe Väino Linde!

Väino Linde

Auväärt istungi juhataja! Auväärt Riigikogu liikmed, kolleegid! Head külalised! Oleks veidi silmakirjalik, kui ütleksin, et riigi ja omavalitsuste vahel vastuolusid ei ole või et neid ei saaks ka tulevikus olema. Paljuski on vastuolud tingitud sellest, et erinev on juba omavalitsusorganite ja riigiorganite moodustamine, osalt on erinevad ka funktsioonid, nende maht, ülesanded on paljus siiski teistsugused. Tähtis on ka teada, et meie juristidel on põhimõtteliselt kaks seisukohta. Üks koolkond ütleb, et Eesti omavalitsused on meie põhiseaduse järgi väga iseseisvad ja et riigil on suhteliselt õrn võimalus neid kontrollida või muul moel nende tegemistesse sekkuda, välja arvatud seaduste alusel, mis põhiseadusest tulenevad. Teine koolkond väidab, et Eesti on põhiseaduse § 2 lõike 2 järgi eelkõige unitaarne riik. Selle toetuseks võib öelda, et Riigikohus on tunnistanud ka kohalikud valimised eelkõige riigielu küsimuseks, mitte kohaliku elu küsimuseks.

Ka väljastpoolt vaadatuna on meie riik eelkõige ikkagi ühtne. Meie riigieelarvet, mille üks osa on ka kohaliku omavalitsuse eelarved, meie riigi laenukoormust ei mõjuta mitte ainult riigi võetud laenud, vaid ka see osa, mis omavalitsused on võtnud. Nii et siin kindlasti on probleeme ja probleeme jääb jätkuvalt üles. Mõlema koolkonna toetajad on leidnud endale tuge kas ühest või teisest Riigikohtu otsusest.

Põhiseaduskomisjon pidas tänast päevakorrapunkti ette valmistades sellel teemal päris mitu istungit. 15. juunil oli meil põhjalikum istung, seal osalesid tänane esineja professor Sootla, Leif Kalev, Tallinna Ülikooli riigiteaduste instituudi direktor; Sulev Lääne, Tallinna Ülikooli õiguse ja valitsemiskorralduse lektor; Taavi Aas, Eesti Linnade Liidu esimees; Jüri Landberg, Eesti Maaomavalitsuste Liidu esimees; Ott Kasur, Eesti Maaomavalitsuste Liidu tegevdirektor; Jüri Võigemast, Eesti Linnade Liidu tegevdirektor. Täiendavalt valmistasime tänast päevakorrapunkti ette veel oma 14. septembri istungil. Lisaks eelnimetatutele olid meil kohal ka lugupeetud regionaalminister Siim Kiisler, Harjumaa Omavalitsuste Liidu tegevdirektor Arne Rentik; Kalle Karron, Tallinna Ülikooli Rakvere Kolledži juht; Martin Lääne, Tallinna Ülikooli Rakvere Kolledži arendusjuht; Urve Erikson, Eesti Omavalitsusliitude Ühenduse esimees; Märk Moll, Eesti Maaomavalitsuste Liidu nõunik.

Lõppkokkuvõttes oleme kõigi nende arutelude puhul – nii tänane arutelu kui ka varasemad ja edaspidised omavalitsuste ja riigi vahelised kokkusaamised, mis ei ole päevapoliitilised – seadnud eesmärgi vaadata, mis võiks juhtuda aastal 2018. Siis me saame tänase päeva poliitika veidi eemale tõsta ja vaadata, mis nende aastatega võiks juhtuda riigi ja omavalitsuste suhetes, kuidas peaksid omavalitsused olema selleks ajaks edasi arenenud. Siin tuleb meil eelkõige arvestada, et kohalikud omavalitsused on moodustatud ju kogukonnapõhiselt, et tegemist ei ole mitte riigivõimu käepikendusega kohapeal. Omavalitsuste edasisest reformist tuleb rääkida, aga esmatähtsaks tuleb sealjuures pidada ikkagi omavalitsuste tugevust, nende tugevamaks muutumist ja motiveeritust, seda, milliseid ülesandeid nad täidavad. Internetiajastul on ju paljud KOV-ide varasemad ülesanded mõnevõrra teisenenud. Tähtsaks tuleb pidada demokraatlikku otsustamise

korda ja alles seejärel võib ju rääkida omavalitsuste piiride muutmisest, sellest peaks rääkima alles pärast kõike eelöeldut. Kas see on siis vabatahtlik, nagu on praegused valitsusk koalitsiooni esindajad otsustanud, või mitte, see on tuleviku arutelu koht. See kõik peaks omakorda viima ka omavalitsusteülese koostöö soodustamiseni, kas siis juba seaduse tasandil või omavalitsuste endi otsusel.

Repetitio est mater studiorum, nagu ütlesid juba vanad roomlased, kordamine on tarkuse ema. Härra Sootla küll korraks peatus sellel, aga lubage veel kord välja öelda, millised võiksid olla ülesanded ja eesmärgid, mille poole peaksime püüdlema nii omavalitsuste kui ka Riigikogu kaudu. Kui jätta päevapoliitika eelkõige valitsuse ja valitsusläbirääkimiste osaks, siis peaks olema üks eesmärk uus kohaliku omavalitsuse korralduse seadus, kuigi seadus on iseenesest kindlasti vahend, mitte eesmärk. Oleks tarvis seadust, kus on ära toodud just nimelt omavalitsuste ülesanded ja eesmärgid tänapäevase seisuga, eriti arvestades, nagu ma ütlesin, internetiajastut, arvestades seda, et selline kogukonnapõhine otsustamine võib olla elanikkonna seas mõnevõrra muutunud. Siin on palju küsimusi, mida peaks arvestama.

Omavalitsuste koostöö. Sellest oli juba juttu, et Eestis peaks olema üks tugev omavalitsusliit. Rääkisime sellest, et Riigikogus võiks olla omavalitsuste jaoks, piltlikult öeldes, üks oma kodukomisjon, kuhu nad võiksid tulla oma probleemide või seisukohtadega. Milline see komisjon peaks olema, see võiks olla edaspidise mõtlemise teema, kas anda ühele põhikomisjonile ülesandeid juurde või millised variandid siin on. Peame plaani. Eestis võiks olla üks avaliku halduse komisjon, mis on moodustatud riigi- ja omavalitsustegelaste ning teadlaste esindajatest ja mis võiks kõike seda n-ö hallata. Omavalitsuste esindajad tulid välja veel ühe niisuguse ettepanekuga, mida võiksid kaaluda need poliitilised jõud, kes pärast järgmise aasta märtsi on võimelised kandma poliitilist vastutust riigi juhtimise mõttes. Üks seisukoht oli, et võib-olla viia regionaalministri ametikoht koos tema bürooga Siseministeeriumi juurest riigi rahale lähemale, täpsemalt siis Rahandusministeeriumi juurde. Nii et need on seisukohad, mida võiks ja tuleks meil kaaluda. Need seisukohad on

tulnud välja päris mitmete esinemiste kaudu ja me oleme need esinemised komisjonis ka protokollinud. Ma ei hakka praegu siin üksahaaval ette lugema, mida üks või teine külaline või ka riigi esindaja on tänasel teemal konkreetselt arvanud, aga see, mida ma nimetasin, oli just see, mis koorus välja kõigist nendest kokkusaamistest.

Sellega, head siinviibijad, on mul hea meel lõpetada ja öelda, et ma suutsin oma esinemises ka täpselt ühe minuti kokku hoida. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna selle ajaressursi eest, kuid teile on vähemalt üks küsimus. Jaanus Marrandi, palun!

Jaanus Marrandi

Lugupeetud põhiseaduskomisjoni esimees! Teie olete siin riigis kindlasti üks tõsisemaid põhiseaduse tundjaid ja sellest ajendatuna mul olekski teile üks küsimus. Täna on siin pidevalt räägitud regionaalhaldusest ja võimalikust maakondlikust omavalitsustasandist. Missugune on teie kui põhiseaduse eksperdi seisukoht, kas meie vabariigi põhiseadus võimaldab maakondlikku tasandit kui teist omavalitsustasandit?

Väino Linde

Ma jätan need positiivsed tiitlid kõrvale, hea kolleeg, aga ülikoolidiplomi tõttu ja juristina võin väita, et minu seisukoha järgi tänane põhiseadus võimaldab minna kahetasandilise omavalitsuse juurde, kui seda poliitiliselt otsustatakse peetakse. Kas see kõik on mõttekas ja vajalik ja kas on ka muid alternatiive, see on eraldi arutelu küsimus.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid ettekande eest ja tänan selle vastuse eest! Rohkem teile küsimusi ei ole. Jõudu teile! Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni esindajana Kaia Iva! Kaheksa minutit.

Kaia Iva

Lugupeetud esimees ja kolleegid! Austatud minister ja külalised! Olin kodanikupäeval külas ühes algkoolis. Me arutasime, mis on riigi ülesanne ja millist tööd teeb koduvalla

valitsus. Pärast asja arutamist ühte- ja teistpidi tegi sõnakas tütarlaps nimega Kätliin küsivas vormis kokkuvõtte: noh, kas see on siis nagu kodus, et isa otsustab tähtsad asjad ja päris töö teeb ema ära? Iseenda kehva selgitamisoskust häbenedes tegin siis veel ühe arutamisingi riigist ning vallast ja teise veel takkapihta soorollidest ja kodusest tööjaotusest.

Selles lõbusavõitu vahejuhtumis on ka oma tõetera ja tõsine küsimus: kuidas toimivad partnerlussuhted riigi ja omavalitsuse vahel ning kuidas nad välja paistavad? Kas osapooled esinevad adekvaatselt positsioonilt või ehk hoopis ülevalt alla vaadates või allaheitlikult või ka hoopis märtrioreooli kandes? IRL-i fraktsioon on veendunud, et ausad partnerlussuhted riigi ja omavalitsuse, samuti kodanikuühendustega on vältimatud. Muidugi ei pruugi see tähendada kõiges ühel meelel olemist ega tohiks kaasa tuua eriarvamuste mahavaikimist.

Peatun partnerluse seisukohast kolmel aspektil: haldusterritoriaalsel korraldusel, töökohtadel ja eelarve tasakaalul. Olen linnapeana nelja omavalitsust ühendades näinud nende omavalitsuste toimimist heas koostöös ning olnud siis ja olen ka praegu ikkagi veendunud, et ühe omavalitsusena on piirkonna kui terviku nägemiseks ja selle arendamiseks võimalused paremad – olgu ametnike spetsialiseerumisel, oma sõna ütlemisel maakonnas ja riigi tasandil, investeringute planeerimisel või ressursi suunamisel võtmeküsimuste lahendamisse. Nii saab olla arvestatav partner igal tasandil.

Mõistagi, omavalitsuste ühinemine pole imerelv ning tingimatuks eelduseks jääb ikka kvaliteetne juhtimine ning arukad poliitilised otsused. Omavalitsuste ühinemisel Türil oli eeltingimuseks teadmine, et loodavas omavalitsuses on kõik vajalikud eeldused kujundada keskus, mis suudab olla tõmbekeskuseks oma valla tagamaale. Et on gümnaasium, heal tasemel huviharidusvõimalused, sotsiaalteenused, arstiabi ning võimalik pakkuda linnaelu soovijaile linlikku elulaadi ka oma valla keskses. Oleme Eestis üha rohkem positiivset tähelepanu pööranud külaelule, kuid selle kõrval ei tohi ära unustada, et arenenud valla- või maakonnakeskuse puudumisel tuhisetakse otse Tallinna. Seepärast on kummaline näha näiteks seda, et kui vallasisene linn soovib saada endale linnapead – muide, see võimalus on kenasti seadusesse sisse kirjutatud – ja külava-

nemas nähakse vajalikku partnerit, siis hakatakse selle nn rumala mõtte pärast inimesi hurjutama. Me ei tohi ühelgi tasandil emotsionaalseid aspekte tähtsusetuks pidada ning naeruvääristada kodanike identiteedivajadust, seda ka näiteks linnakodanikuna. On arusaadav, miks meie pika ajalooga linnad enda sõnul välistavad ühinemisprotsessi nii kaua, kuni pole võimalik kanda ka pärast ühinemist linna nime omavalitsusüksuse nimena. Me ei saa eirata emotsionaalseid aspekte, samuti mitte lükata kõigi haldusterritoriaalsete küsimuste lahendamist iseotsustamisõiguse sildi all omavalitsuste õlule. Ka riigi huvides on tugevate partnerite olemasolu omavalitsuste näol.

Teise rõhuasetusena peatun töökohtadel. Eesti eri paigus nii tööandjate kui ka töövõtjatega rääkides kohtab sageli väidet, et kohalik omavalitsus ei taha arendada ettevõtluskeskkonda. Nende sõnul väidab vallavanem, et see pole omavalitsuse otsene ülesanne. Ega ole tõesti. Kuid seaduse kohaselt otsustab ja korraldab omavalitsusüksus ka neid kohaliku elu küsimusi, mis ei ole seadusega antud kellegi teise otsustada ja korraldada. Liiasi on ju igaüks huvitatud oma piirkonna arengust, mille vältimatu eeldus on töökohtade olemasolu.

Raske on siin süüd näha omavalitsuste tahtmatuses, isegi mitte liiga väikeses tulubaasis, sest küsimus pole sageli mitte rahas, vaid planeerimises, piirkonna ressursi – maa, inimesed, hooned, infrastruktuur – paindlikus kasutamises. No mis paindlikkusest me räägime, kui vallas on 900 inimest ja tööealisi neist 500!

Töökohtade rajamiseks soodsate tingimuste loomisel on vajalik arendatava piirkonna ressursi kriitiline minimaalne suurus. Ning just ettevõtluskeskkonna arendamisel on oluline riigi ning omavalitsuse toimiv partnerlus. Olgu selleks teedevõrgu parendamine, maaküsimuste paindlikum lahendamine või kiire interneti ja piisava elektrivõimsuse tagamine ka hajaasustuses.

Viimastel aastatel on Eestis loodud uus tasand partnerluskeskkonna mõistes. Selleks on Põllumajandusministeeriumi haldusalas korraldatud ja rahastatud maaelu arengukava Leader-meede. See on aktiivne keskkond, kus partneriteks on riik, omavalitsused, ettevõtjad ja kodanikuühendused. Nüüd, enne valimisi, on mõned poliitikud asunud endale haarama maarahva laiapärgjalise esindamise ja partneri

rolli rohujuure tasandil. Selle kohta tahaksin öelda: hilja, peremees, hilja! Parim maarahva partnerlus ja esindatus terves Eestis töötab Leader-meetme kaasabil täie hooga juba kaks aastat.

Kolmandaks tahan Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni nimel rõhutada vajadust kinnitada seaduse jõuga valitsussektori tasakaalu nõue fikseeritud perioodi jooksul. Kui me kehvematel aastatel kulutame reserve, siis fikseeritud aastate jooksul peame suutma need taastada, mitte ruttama võlakoorumust suurendama. See loob ka omavalitsustele suurema kindlustunde, aitab majandustsükleid valutumalt läbida ning on sisulise partnerluse eelduseks.

Lõpetuseks. Kui küsida, kas omavalitsuse ja riigi vaheline partnerlus on tõusu või languse faasis, siis minu jaoks kinnitab positiivset arengut väike näide elust. Kuus aastat tagasi oli ühes ühinemist ette valmistavas omavalitsuses külas kõrge riigiametnik. Linna ametnikel oli hulk asjalikke küsimusi seaduste rakendamise kohta. Kui küsimused läksid ilmselt ebamugavaks, siis venitas riigi esindaja irooniliselt: muidugi, kui te oskaksite seadust lugeda, siis teil selliseid küsimusi ei tekiks. Sel hetkel oli mul riigi pärast häbi. Nüüd see ametnik enam riiki ei esinda ning pisike sammuke parema partnerluse suunas on ka sellega astunud. Ma tänan!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Palun Riigikogu kõnetooli Eesti Keskerakonna fraktsiooni esindaja Arvo Sarapuu!

Arvo Sarapuu

Lugupeetud Riigikogu aseesimees! Head kolleegid! Lugupeetud minister, omavalitsusjuhid ja rõdul olijad, kes veel õpivad nendeks! On üldiselt teada, et kohalik omavalitsus on demokraatia nurgakivi. See on üldtunnustatud põhimõte, mida õpetatakse juba ülikoolis avaliku halduse sissejuhataval kursusel. Seda põhimõtet võib kas toetada või mitte toetada. Need, kes pooldavad tugevalt tsentraliseeritud riigi mudelit, näevad kohalikke omavalitsusi kui tüütuid segajaid. Need, kes pooldavad laiapõhjalisemat riigimudelit ning kohalike inimeste tõhusamat kaasamist, pooldavad tugevaid kohalikke omavalitsusi. Nii on see nii siin saalis kui ka ministeeriumides.

Finantsautonoomia strateegilist tähtsust teadvustavad kõik olulised valdkonnad. Me tahame, et kohtud saaksid oma ülesandeid täita, me tahame, et rahvusringhääling ei oleks poliituuulte meelevallas. Mis siin salata, me oleme näinud ka tänase parlamendi katseid nimetatud institutsioone endale allutada. Kuigi need katsed on olnud hiilivad, on kohaliku omavalitsuse kallale mindud ka lausa avalikult, lausvalede ja kui vaja, siis ülima demagoogiaga. Toon ühe näite. Kui pea kümme aastat kehtis Reformierakonna juhitud Haapsalus müügitaks, siis ei tajunud see erakond mitte kordagi vajadust muuta kohalike maksude nimistut. Aga mis toimub täna? Ma siis ütlen ühe tõe uuesti ja selgelt välja: Eesti keskvalitsus on järjekindlalt tegutsenud, et nõrgendada kohaliku omavalitsuse autonoomiat. Kohaliku omavalitsuse sõltuvus keskvalitsusest on suurenenud aasta-aastalt. See on lihtsalt süvenev suundumus, see on taotlus, kui lubate, siis võib ka nii öelda. Mis on kõige hirmutavam, see pole ainult ebaprofessionaalse riigijuhtimise tagajärg, see on teadlik ja süsteemne tegevus. Täna valitsuskoalitsiooni poolt, võib kohe otse välja öelda, pealesurutud poliitiline sõda Tallinnaga lammutab praegu kogu Eesti omavalitsussüsteemi. Selle tõttu ei kannata mitte praegused võimumehed ja need omavalitsusjuhid, kes kuuluvad võimuerakondadesse, vaid nende tagajärgede tõttu kannatavad täna ja kannatavad ka homme väga paljud omavalitsused.

Eesti Linnade Liidu ja Eesti Maaomavalitsuste Liidu positsioone ja arvamust arvestatakse ainult mitteametlikes jutuajamistes. Toon ühe praktilise näite. Alles üleeile külastasid Läänemaa omavalitsusjuhid Riigikogu rahanduskomisjoni. Läänemaa Omavalitsuste Liidu juht Ülle Erman tegi pärast kohtumist üsna olulise kokkuvõtte. Ma hea meelega jagan seda ka teiega. Tema kokkuvõtte on selline. Paari aastaga on omavalitsuste tulubaas vähenenud 21%, suuresti muidugi seepärast, et tulumaksu laekub vähem. Kuid lisaks on riik vähendanud omavalitsustele mineva üksikisiku tulumaksu protsendi 11,93-lt 11,4-le. Olukorras, kus tulumaksu laekumine on nagunii oluliselt vähenenud, ei ole asjakohane muuta ka tulumaksu eraldamise vahekorda omavalitsuste kahjuks. Lisaks rakendatakse omavalitsustele väga ranget laenamise regulatsiooni. Selle asemel, et

kutsuda korralt vähesed omavalitsused, kellel on laenamisega probleeme, tehakse üldisi ja kõiki piiravaid otsuseid. Erinevalt varasematest kokkulepetest on oluliselt vähendatud hariduse investeerimiskomponenti, lõpetati laste-aedade programm. Komisjoni liikmed olid teemaga hästi kursis. Rahanduskomisjon küll midagi paremat ei lubanud, vähemalt mitte lähiajal, kuid nõustus, et olukord ei ole normaalne, ja lubas Riigikogus lahendust otsida. Kas panite tähele? Riigikogu rahanduskomisjon tunnistas, et olukord pole normaalne. Aga kui keskvalitsuse esindajatel tuleb anda avalikult oma hinnang, siis on kõik kõige paremas korras. On igati positiivne, et Läänemaa ...

Ma palun kaheksa minutit kõnele!

Aseesimees Jüri Ratas

Palun, kaheksa minutit!

Arvo Sarapuu

On igati positiivne, et Läänemaa omavalitsusjuhid kaitsesid sisuliselt kogu Eestimaa omavalitsuste huve. Nii EMOL-i kui ka linnade liidu seisukohad kattuvad Läänemaa omavalitsuste omadega siin üksüheselt.

Kuidas siis edasi? Me oleme liitunud Euroopa kohaliku omavalitsuse hartaga, me saime kevadel Riigikohtu lahendi, tegemist on Riigikohtu üldkogu praktikas kõige mahukama otsusega, Riigikohus on esmakordselt nii põhjalikult analüüsinud kohalike omavalitsuste põhiseaduslike tagatise seonduvalt kohalike omavalitsuste rahastamisega. Ja pange nüüd tähele! Omavalitsuste rahastamise õiguslikult reguleerimata jätmisele anti hävitav hinnang. Riigikohus tuvastas, et riik on jätnud põhiseadusvastaselt reguleerimata riiklikud ja kohaliku omavalitsuse kohustused. Riik on põhiseadusvastaselt jätnud õigusaktidega sätestamata kohalike omavalitsuste rahastamise korralduse.

Kui me teeme sellest kõigest kokkuvõtte, siis võib väga selgelt öelda, et tänane valitsusk koalitsioon Riigikogus on teinud oma tööd kohalike omavalitsuste suhtes ebakvaliteetselt. Kui vaadata omavalitsuste poole pealt ja kui ma peaksin nüüd vaatama rõdu poole ja ütleva, mis otsuseid siis on vastu võetud, et omavalitsuste olukorda parandada või demokraatiat suurendada, siis ei meenu mulle õieti ühtegi asja. Läbirääkimistest ja raportitest pole kasu, kui tänane koalitsioon oma mõtteviisi ei

muuda, kui me linnade liidu ja maaomavalitsuste liidu arvamusi üldse ei arvesta. Ma vaatasin eile Postimehe uudist. Pärnis vahva oli lugeda pealkirja "Omavalitsuste esindajad jäid pika ninaga". Ma vaatasin rahandusministrit, kes "Foorumis" ütles, et omavalitsusjuhid – see on mingi marginaalne seltskond, me ei hakka nendega üldse rääkimagi. Aga ma tahan öelda, et pika ninaga ei jäänud mitte omavalitsusjuhid, vaid pika ninaga jäid kõik need, kellel on omavalitsuse teenuseid vaja. See tähendab vähem tänavavalgustust linnades ja valdades, see tähendab vähem teeremonti, laste-aedade ja koolide vahendeid ja palju muud hädapärast, vähem uusi töökohti ja ettevõtluskeskkonda. Seega, kui omavalitsuse tulubaasi nõrgestamisega ja sellise poliitikaga tahetakse ära teha haldusreform, milles võimuparteid ei suuda omavahel kokku leppida, siis on ausam otse välja öelda, et me teemegi omavalitsuste nõrgestamisega mingi reformi, aga mis on selle reformi nimi, seda kahjuks praegu ei tea. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Ma palun Riigikogu kõnetooli Jaan Õunapuu! Head ametikaaslased! Mul on siin ka volitus Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni juhilt, kes volitab Riigikogu liiget Jaan Õunapuud selle erakonna fraktsiooni nimel kõnelema. Kaheksa minutit.

Jaan Õunapuu

Austatud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Head külalised, kes te olete juba mitu head tundi teema vastu huvi tundnud! Ma saan aru, et selleks on olemas täiesti siiras ühemõtteline põhjus – kohalik omavalitsus on iseseisva demokraatliku riigi üks olulisemaid institutsioone.

Sageli räägitakse haldusreformist ja mõeldakse selle all Eesti uue halduskaardi joonistamist ja omavalitsuste arvu vähendamist. Nii lihtne see kõik loomulikult ei ole. Rääkimata jäetakse omavalitsuste funktsioonidest, toimetulekust, rahastamisest ja paljudest teistest olulistest valdkondadest. Põrkuvad riigi ja kohalike omavalitsuste huvid. Viimane ilmekas näide on seoses müügi- ja paadimaksu kehtestamisega Tallinnas. Ma tuletan teile, austatud kolleegid, veel kord meelde, et müügi maksu on rakendatud alates aastast 1996 ja seda on

nende aastate vältel kogunud 43 omavalitsust. Selge, et keegi ei soovi rohkem maksta, kuid kuidagi on vaja eelarvet kindlustada, et kõiki seatud ülesandeid täita. Seda enam, et riik on omavalitsused pannud väga raskesse olukorda. Kui poleks olnud kas või 2009. aastal füüsilise isiku tulumaksu vähendamist, poleks kõigi eelduste kohaselt ka müügitulumaksu tulnud.

Eestis kehtivas äärmuslikult tsentraliseeritud maksusüsteemis on kohalike maksude osakaal omavalitsuste tulubaasis olnud marginaalne, piirdudes, nagu ka professor Sootla siin ütles, protsendiga. Sellele on juba kümme aastat tagasi tähelepanu juhitud ka Euroopa Kohaliku Omavalitsuse Kongressi raportis kohaliku demokraatia kohta Eestis. Eelarveläbirääkimistel kohalike omavalitsustega pigem heidetakse ette kohalike maksude liiga vähest rakendamist tulude täiendavaks kogumiseks, põhjendades keskvalitsuse võimetust kohalike eelarvete tulubaasi suurendada. Kui seda tehakse, on jälle häda majas. Mina nimetaksin seda eesti keeles silmakirjalikkuseks ja sellist retoorikat ei tahaks tulevikus enam näha ega kuulata.

Härra professor rääkis ka väga ilusasti finantside tsentraliseerimisest. Kohalike omavalitsuste tulude osa, millega finantseeritakse kõigi omavalitsuste enda või talle pandud ülesannete täitmist, on riigieelarve tuludes aastate jooksul pidevalt vähenenud, 30,8%-lt 1996. aastal 23,5%-ni 2009. aastal. Omavalitsuste enda määratavate tulude osakaal eelarves on veel drastilisemalt langenud, nende osa SKT-s on vähenenud 1996. aasta 27%-lt 1,03%-le 2008. aastal. Samal ajal on tunduvalt suurenenud riiklikud sihtotstarbelised eraldised, mida saab käsitleda sekkumisena kohaliku omavalitsuse eelarve kujundamise protsessi.

Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon on tänasel päeval kindlalt seda meelt, et tulubaas tuleks taastada 2008. aasta tasemel. See tähendab, et tasandusfondi suurus peaks olema jälle see 1,43 miljardit krooni, kohalike teede raha tuleks viia tagasi 15%-le laekuvatest aktsiisimaksudest, füüsilise isiku tulumaks tõsta 11,4% pealt tagasi 11,93 peale. Loomulikult on väga tähtis, et toetused väikesaartele ja piirkondlikele kolledžitele oleksid senistest suuremad. Taastada tuleks hariduse, kultuuri ja spordi investeeringud, lisaks nn KOIT kavale. See kõik lahendaks ka projektide omaosaluse

probleemi, mille ees seisavad paljud omavalitsused.

Väga kahju, et omavalitsuste ja valitsuse järgmise aasta eelarve läbirääkimised on umikusse jooksanud. Võib-olla see tundub härra Kiislerile ülekohtune, aga ma julgen siit puldist küll öelda, et regionaalminister ei ole suutnud piirkondade eest seista. Teadlased on tulnud välja ettepanekuga anda eelarveläbirääkimiste juhtiv roll Rahandusministeeriumile, seda võiks väga tõsiselt kaaluda. Olen küll olnud Riigikogus lühikest aega, aga ma näen ja tunnetan üha süvenevat vastuolu Tallinna Linnavalitsuse ja Toompea vahel. Selle tõttu kannatavad kõik Eesti piirkonnad. Rahastamisotsused, mis Tallinnale koha kätte näitamiseks tehakse, mõjutavad ka kõiki ülejäänud Eesti valdasid ja linnasid.

Nüüd natukene halduskorraldusest. Halduskorraldus peab tagama ühiskonna turvalisuse ja arengu, riigi tõhusa toimimise, elukeskkonna paranemise ja inimeste ise toimetuleku Eesti igas paigas. Haldussüsteemi põhjaliku muudatuse vajaduse tingib praegune liiga tsentraliseeritud juhtimine. Regionaalarengu tagamisel peame väga oluliseks ka tugeva maakonna tasandi olemasolu, ainult sealabi on võimalik kogu riigi terviklik ja tasakaalustatud areng. Lahenduseks on maakondliku juhtimise ümberkujundamine, mille tulemusel tekib maakondlik juhtimistasand, kus esindusorganiks on maakogu ja täitevorganiks maavanem. Tuleks tagasi 2003. aasta septembris sõlmitud Toila kokkuleppe juurde, mida ei tohiks ära unustada ja mille võiks uuesti päevakorda võtta.

Maakogu saab olla keskvalitsuse vääriline partner ja asendada senist maavalitsuse tihti paluja-jagaja tasakaalustamatut seisundit. Täna maavalitsuste roll on muutunud marginaalseks, viimane uudis on kõigi ühistranspordi ja liinivõrgu korraldamisega seotud küsimuste üleandmine Maanteeameti kompetentsi. Loomulikult ei sekkuks uus institutsioon valdade ja linnade igapäevaste ülesannete täitmisel. Mul oleks selline hea üleskutse: anna me maakonna kui institutsiooni oma inimestele tagasi.

Sotsiaaldemokraatlik Erakond toetab kogukonna omal soovil algatatud vabatahtlikku ühinemist, mis teenib eelkõige elanikele pakutavate teenuste kvaliteedi parandamise eesmärki.

Omavalitsustel on hõredalt asustatud ja kaugematel aladel täita oluline roll maapiirkondade tühjenemise ja ääremaastumise protsessi ärahoidmisel. Teen Vabariigi Valitsusele ja Riigikogule ettepaneku kasutada seadusandlikku võimalust panna omavalitsustele ühiselt täidetavaid ülesandeid. See on sama mõte, mille käis välja ka professor Sootla nn teenuspiirkondadest rääkides. Seadusega saaks ette näha, et konkreetset ülesannet peavad omavalitsused koos täitma territooriumil, kus elab vähemalt 15 000 – 20 000 elanikku, ja need valdkonnad võiksid olla jäätmekäitlus, ühistransport, vanurite ja puuetega inimeste hoolekanne ning gümnaasiumi- ja kutsehariduse andmine. Lõpetan mulle armsaks saanud mõttega: Eesti vajab regionaalarengu suunamise seadust. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Palun Riigikogu kõnetooli Eesti Reformierakonna fraktsiooni esindaja Peep Aru!

Peep Aru

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Head külalised! Tublisti rohkem kui 15 aastat on Eestis toiminud tänane ühetasandiline omavalitsussüsteem. Seega päris pikk praktika riigi ja omavalitsuste tegemistes, omavahelises tööjaotuses ja partnerlussuhetes. Täna on päris paras aeg selle koostöö häid ja ka negatiivseid külgi arutada ning kaaluda tulevikuteid.

Reformierakonna fraktsioon on tõsiselt toetanud ja kaasa aidanud, et tänane arutelu siin Riigikogu saalis teoks saaks.

Oma põhiseadusega, kohaliku omavalitsuse korralduse seadusega ja Euroopa kohaliku omavalitsuse harta ratifitseerimisega on Eesti valinud ja kinnistanud autonoomse, kogukonnapõhise kohaliku omavalitsuse. Kohalikele omavalitsustele on antud meie demokraatlikus elukorralduses väga oluline roll. Siinkohal tuleb tunnistada, et mitte kõik ei ole veel aru saanud, et kohalik omavalitsus ei ole riigi käepikendus, tema kohalduorgan. Ikka ja jälle kuuleme, et vähe räägitakse läbi, üksikküsimusi ei kooskõlastata, omavalitsustele seadustega antavate ülesannete rahaline kate ei ole piisav. Viimase aja positiivse näitena meenub rahanduskomisjonis toimunud tõsine läbirääkimine, omavalitsuste soovidega arvestamine ja komp-

romisside tegemine kohalike omavalitsuste finantsjuhtimise seaduse vastuvõtmisel.

Erinevalt mõistetakse meil põhiseaduse § 154, kus on ju öeldud, et kohalikud omavalitsused tegutsevad seaduste alusel iseseisvalt. Kas reguleerimise piiriks oleks eestimaalaste põhiõiguste kaitse tagamine või peaks iga omavalitsuse samm olema täpselt reguleeritud, koos lahutamatuks osaks oleva rahanumbriga? Hiljutises Riigikohtu lahendis leiti, et riik võib vähendada omavalitsuse ülesannete rahastamist, kuid seda eeldusel, et omavalitsus suudaks täita seaduses ette nähtud ülesanded minimaalsel tasemel. Milline see minimaalne tase siis on? Eks omavalitsused isegi peaksid mõistma autonoomiat rohkem kui suuremat võimalust riigivõimu tasakaalustamiseks, mitte käsitlema seda kitsalt, kapseldumiseni viiva iseolemise võimalusena.

Teisalt tundub, et möödunud aeg on olnud liiga lühike, et riigi ja omavalitsuste koostöövormid oleksid mõistliku praktika põhjal piisavalt paika loksunud. Olgu siinkohal viidatud võimele ja taatele headel aegadel häid tulemeid kenasti koos kasutada, aga rasketel aegadel ka koos raskusi kanda. Kas me oleme põhjalikult mõelnud ja täna siin saalis selle üle arutanud, mis oleks saanud riigist ja omavalitsustest, tuludest ja teenustest, kui riik ei oleks raskel ajal teinud karme otsuseid? Kujutan ette, et me vaidleksime suurusjärgu võrra madalamate numbrite üle.

Arengut pidurdab minu arvates ka omavalitsuste mittepiisav koostöö, pigem konkureeritakse projektirahade saamisel, oma koolidesse õpilaste meelitamisel või meeleheha pakkumisega elanike arvu suurendamisel.

Kuidas edasi? Meie erakond on kindlalt seda meelt, et põhiseadusega omavalitsustele antud tegutsemisraamid on õiged ja piisavalt avarad, neid tuleb austada ja üheskoos täita parema sisuga. Aeg on käes tõsisteks aruteludeks, milline peab omavalitsus olema 15–20 aasta pärast, millised mõjud sellele on linnastumisel, ühiskonna vananemisel, tootmise paiknemisel, teenuste nõudlusel, mobiilsusel, aga ka tänaste noorte mõttemaailmal. Eks tulevikuprognosidest saab vastuse, millised on avaliku võimu ülesanded ning kus ja kuidas neid täita. Valitsemise üksteisest jäigalt eraldatud tasanditele tuleb eelistada paindlikke suhteid ja koostöövõrgustikke. Üha rohkem peak-

sid toimetama riigi ja omavalitsuste kaasabil kodanikud ise.

Reformierakonna üldine seisukoht omavalitsussüsteemi edasisel arengul mahub lausesse: nihutame raha ja ülesandeid, mitte piire. Jah, kohalike omavalitsuste reform ei tähenda piiride tõmbamist, vaid põhimõttelist otsust, milleks vallad ja linnad loodud on, milliseid ülesandeid on vaja ja mõistlik lahendada just kohapeal kogukonna esindajate otsusel. Tulevikku näeme eriliigilistele kohalikele omavalitsusüksustele ...

Palun veel kolm minutit!

Aseesimees Jüri Ratas

Kolm minutit lisaega.

Peep Aru

... erinevate võimaluste ja kohustuste andmises, et koht siin päikese all oleks väikestel mere- ja mandrisaarte kogukondadel, suurtel hõreda asustusega valdadel, linnalistel tõmbekeskustel koos rõngasümbrusega ja kindlasti ka suurematel linnadel. Nad saaksid täita ülesandeid ja osutada teenuseid vastavalt võimekusele ja kogukonna soovidele diferentseerumist võimaldava omavalitsuse korralduse seaduse ja riigiga sõlmitavate kokkulepete alusel. Loomulikult on neil üksustel õigus moodustada asjade paremaks korraldamiseks liite ja teha omavahelisi koostööprojekte. Ütleksin, et liite käsu korras armsaks ei tee. Koostöös riigiga saab edasi toimuda kogukondade tahtel põhinev omavalitsusüksuste liitumise protsess ja ühiste teenuspiirkondade loomine. Eriliigilistele omavalitsusüksustele saab kujundada ka nende tegemistele vastava tulubaasi, kindlasti mitmekesise, läbipaistva ja põhiseaduspärase. Üldise suundumusena peab tänaste väga pisikeste kohalike maksutulude, suure osatähtsusega riigi toetuste ja nn kohaliku iseloomuga riiklike maksude asemel oluliselt suurenema omavalitsuste roll oma maksutulu kujundamisel. Meie omavalitsussüsteemiga kaasnev tugev identiteet, laiapõhjaline demokraatlik valitsemine ja iseotsustamine, keskväimu tasakaalustamine – need on väga suured väärtused, mida rahaga mõõta ei saa. Meie iseseisvus ju nendel väärtustel suuresti just põhinebki. Ma tänan!

Ma tahaksin teha veel väikese remargi ühele lugupeetud professori kõnest kuuldud

viitele või seisukohale. Lugupeetud professor väitis, et masuajal toimub gümnaasiumide riigistamine. Viljandist sai see protsess alguse ja väidan, et see oli ühemõtteliselt kogukonna tahtel põhinev otsus. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Tänan! Palun Riigikogu kõnetooli Erakonna Eestimaa Rohelised fraktsiooni esindaja Aleksei Lotmani!

Aleksei Lotman

Lugupeetud eesistuja! Head kolleegid! Rohelistele on kohapealne otsustus, sellest tulenevalt ka kohalik omavalitsus ja riigi keskväimu suhted omavalitsusega äärmiselt oluline küsimus. Kui kuulata, mida räägib opositsioon, siis on selge, et probleemid tulenevad keskvalitsusest, kui kuulata, mida räägivad valitsuserakonnad, siis lähtuvad peamised probleemid kohapealt. Kuigi mõnes küsimuses, nagu näiteks omavalitsuse piirid, oli kuulda ka väikseid erinevusi valitsuserakondade arvamustes.

Aga põhiline küsimus näib taanduvat, kui kuulata kõnesid, justkui raha jaotamisele. Ma väidan, et see on küll oluline, aga kindlasti mitte peamine, ehk kui parafraseerida ühte olulist erakonda – õnn ei ole rahas. Peamine on tegelikult regionaalpoliitika nõrkus keskväimu tasemel ja see ei ole ühe valitsuse küsimus, see on pikaajaline küsimus. Andestagu nii praegune kui üks endine regionaalminister – regionaalministrist on valitsuses tehtud jalamatt, mitte tegelik regionaalpoliitika koordineerija. Regionaalminister natukene jagab mingit rahakest, kuid tal ei ole, kui veel kord raha juurde tagasi tulla, olulist sõnaõigust teiste ministriumide investeringute regionaalpoliitilise mõõtme määratlemisel. Aga veel olulisem kui investeringud, kui raha on see hiiliv haldusreform, mida on teinud mitmed ministriumid läbi aastate, läbi mitme valitsuse – see ei ole vaid praeguse valitsuse viga, aga ka praegune valitsus on seda viga jätkanud –, kusjuures mitte ainult igal ministriumil, vaid isegi igal suuremal ametkonnal on oma regioonid riigis. Ja nii ongi, et riigil pole mitte ainult raske olla partneriks kohalikele omavalitsusele, vaid isegi maakonnad on jäänud millekski väikseks, ebaoluliseks, millekski, millega tõsised, suured riigiasutused enam

ei arvesta. Ja tegelikult suuresti sinna ongi koer maetud.

Me vajame tegelikku, tõsist regionaalpoliitikat keskvõimu tasemel, sellest saab sündida ka tõsiselt võetav partnerlus riigi ja omavalitsuste vahel. Kui omavalitsused kasvavad, mis on mõnes mõttes vältimatu – kuigi ma ei toeta lugupeetud regionaalministri soovi teha seda kiirkorras ja ülevalt –, siis tuleb senisest enam otsustusõigust anda omavalitsustest allapoole, kohalikele kogukondadele. Selleks tuleb luua võimalus, kus inimesed saavad osa oma tulumaksust suunata näiteks küla või linnaosa esindavale MTÜ-le kohaliku elu iseseisvaks korraldamiseks. Niimoodi suudaksime, esiteks, lasta võimalikult palju otsustada võimalikult kohapeal, teiseks, tugevdada kohalikke omavalitsusi, kolmandaks, tugevdada omavalitsuste koostööd maakondade tasemel ja, neljandaks – tulen ikka ja jälle selle juurde tagasi – riigi tasemel määratleda regionaalpoliitika prioriteedid ja eri ametkondade koostöö regionaalpoliitilise mõõtme arvestamise. Niimoodi me saaksime tõelise partnerluse riigi ja omavalitsuste vahel. Täna tähelepanu eest!

Asesimees Jüri Ratas

Täna! Palun Riigikogu kõnetooli Jaanus Marrandi! Kaheksa minutit.

Jaanus Marrandi

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Head külalised! Täna arutelu siin on paljuski inspireeritud kuulsast Riigikohtu lahendist, mis tunnistas riigi antud ülesannete finantseerimise põhiseadusvastaseks.

Kui olla aus, siis tegelikult on selline ülepolitiseeritus ja tsentraliseerimine väga selgelt viimaste aastate tendents. See on tendents, mis iseenesest ei aita mitte kuidagi kohaliku omavalitsuse ja riigi partnerlust süvendada, vaid tekitavad vastuolusid. Olgu näiteks äsja, mõned tunnid tagasi vastu võetud nn kättemaksuseadus, mis tunnistas kehtetuks müügimaksu ja paadimaksu. Aga me oleme näinud siin ka teisi samamoodi üles ehitatud arutelusid, olgu need siis valimisseaduste või teiste niisuguste teemade arutelud. Ja see on just viimaste aastate tendents. Järelikult on meie üheks põhiliseks probleemiks ülepolitiseeritus. Ja kes selle tagajärjel kannatab? Loomulikult inimene, kohaliku omavalitsuse inimene, kelle jaoks

kohalik omavalitsus oma rolli täita ei saa ja keda riigivõim justkui alt veab.

Otsese ülepolitiseerituse tagajärg on ka järjest süvenev tsentraliseerimine. Tsentraliseeritus muudab omavalitsused järjest enam sõltuvaks parasjagu riigis võimul olevatest koalitsioonierakondadest ja mida tsentraalsemad on rahaeraldused, seda vähem on põhjust rääkida kohalikest demokraatiast, seda rohkem on poliitilisi tõmbusi, on ebastabiilsust kohalikul tasandil, sest kes siis ei tahaks olla rahajagamisele lähemal? Kannatab poliitiliste tõmbetuulte käes aga jällegi kohalik inimene.

Lugupeetud kolleegid! Siin saalis on lausa ajast aega ja väga palju räägitud haldusreformist. Lahendusi ei ole ja eks see lahenduste puuduminegi tuleneb ülepolitiseeritusest. Nii on tegelikkuses mõttetu rääkida valdade ühinemisest, kui pole lahendatud kohalike omavalitsuste tulubaasi küsimus. Tõsi, suurema vallaga on riigil vähem muret, sest rahaliselt tulakse ilmselt kuidagi toime, aga kui tulubaasi küsimus pole ikkagi lahendatud, siis võib öelda, et kui raha juurde ei tule, jääb raha nii inimeste kui ka pindalaühiku kohta vähemaks ja pigem soodustab selline käitumine ääremaastumist. Järelikult tuleks riigil väga selgelt tegelda seadusandluse stabiilseks muutmisega, tagada omavalitsuste mõistuspärane finantseerimine ja alles siis me saame rääkida valdade ühinemisest või üleüldse tingimustest selleks.

Teine põhiline küsimus, millest on siin ka täna räägitud, aga millele lahendusi ei ole, on seesama maakondliku tasandi staatus. Olgem ausad, regionaalhaldus on Eestis tänaseks täielikus kaoses, maavalitsuste roll on vähenenud. Siin oli just äsja juttu ühistranspordi korraldamisest, aga maavalitsuse käest kaob õige pea ära ka perearstinduse korraldamine. Maavaneamate ametipost on vastupidiselt igasuguste seaduste mõtetele muudetud erakonnapoliitiliseks mängukanniks. Ja just nimelt regionaalhalduse segadus on täpselt samamoodi üheks ääremaastumise põhjuseks.

Niisiis oleks riigil vaja üsna kiiresti võtta siin juhiroll ja kaardistada kõik kohaliku omavalitsuse funktsioonid. Seda on palju tehtud, aga seda tuleks veel kord korralikult teha. Iga funktsioonile panna ka selge hinnalipik külge. Sellega hakkabki riik tunnustama kohaliku omavalitsust kui partnerit ja tegelikult saab ka aus finantseerimine tuleneda ainult sellest,

kui iga asja maksumus on täpselt teada. Seejuures on võimalik ära määrata teenuste standardid ja liikuda edasi n-ö kohustusliku koostöö suunas. Kui mõnda standardit ei suudeta kohaliku omavalitsuse tasandil täita, siis on võimalik moodustada valdkonnapõhised koostööpiirkonnad ja lõppude lõpuks jääks omavalitsuste enda otsustada, kas nad soovivad ühineda ühiseks omavalitsuseks või teha nn koostööpiirkondade kaudu koostööd.

Ülepoliitiseerituse vähendamiseks võiks kaaluda ka Põhjamaade tava, kus kohalik valla tegevjuht on omaette rolli kandja ja poliitiseeritud on vallavalitsus ning vallavolikogu. Sellisel juhul ei kannata valla tegevjuhtimine poliitiliste tõmbetuulte käes.

Lõpetuseks regionaalhalduse tasand. Ma arvan, et see, mille tõi siin välja kolleeg Jaan Õunapuu, et ühel või teisel kujul on vaja maakond omavalitsuslikuna seadustada, on iseenesest võti ka kõikide partnerlusküsimuste lahendamiseks. Maakond ja maakonnad koos suudaksid olla riigile võrdväärne partner, nad suudaksid osaleda ka koostöös, olgu siis Läänemere või mis iganes koostöös.

Kui kõik need asjad lõpuks kokku võtta, siis ausalt öeldes me vajame täpselt koordineeritud riigireformi, mis hõlmaks nii kohalike omavalitsuste teemat kui ka võib-olla demokraatia arendamist kohapeal laiemalt. Sest olgem ausad, mida rohkem on riigis tsentraliseerimist, seda vähem on demokraatiat. Tegelikult on demokraatia piisav olemasolu kohapeal ja iseotsustamise võime ja võimalus see, mis tagab ka kohaliku elu arengu. See on kohaliku elu arengu alus. Täna on tendentsid on siin riigis kahjuks üsna vastupidised ja pole näha ka sellist poliitilist tahet, mis sooviks ülepoliitiseerituse ja tsentraliseerimise juurest liikuda tõsise partnerluse suunas. Aga teisi lahendusi meil tegelikult pole. Täna tähelepanu eest!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Rohkem kõnesoove ei ole. Sulgen läbirääkimised. Täna regionalministrit, professor Georg Sootlat ja põhiseaduskomisjoni esimeest ettekande eest ning põhiseaduskomisjoni teema ettevalmistamise eest! Suur tänu ka omavalitsusliitudele selle teema ettevalmistamise eest ja kõigile inimestele, kes siin kaasa aitasid! Sellega on meil päevakorrapunkti menetlemine lõppenud.

Head ametikaaslased, ma tänan teid! Täna istung on lõppenud. Ma soovin teile jõudu teie töös!

Istungi lõpp kell 12.58.

Istungi kestus 2 tundi ja 58 minutit.

Juhataja

J. Ratas
Riigikogu aseesimees

XI RIIGIKOGU STENOGRAMM

VIII ISTUNGJÄRK

Esmaspäev, 27. september 2010
Kell 15.00

S i s u

- Istungi rakendamine
1. Peaministri poliitiline avaldus
- Istungi rakendamine
2. Arupärimine eurole ülemineku kohta (nr 471)
 3. Arupärimine kohustuste võtmise kohta aastateks 2011–2012 (nr 472)
 4. Arupärimine ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni väljaehitamise kohta (nr 455)
 5. Arupärimine prügimajanduse kohta (nr 467)
 6. Arupärimine tuulepargi ehitamise kohta Vormsi saarele (nr 474)
 7. Arupärimine kaevanduste probleemide kohta (nr 494)
 8. Arupärimine domeenireformi ebaõnnestumise kohta (nr 475)
 9. Arupärimine Eesti Energia reitingu kohta (nr 489)
 10. Arupärimine alkoholi, müügipiirangute ja majanduse kohta (nr 492)
 11. Arupärimine perearstide kohta (nr 456)
 12. Arupärimine elektrooniliste sigarettide ohutuse kohta (nr 500)
 13. Arupärimine koduõenduse kohta (nr 498)
 14. Arupärimine Eesti elanike kodumaalt lahkumise kohta (nr 497)
 15. Arupärimine meditsiinitöötajate Eestist lahkumise kohta (nr 499)
 16. Vaba mikrofon

Istungi rakendamine

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, austatud Riigikogu! Austatud peaminister! Minister! Head külalised! Alustame Riigikogu täiskogu VIII istungjärgu kolmanda töönädala esmaspäevast istungit. Kõigepealt palun Riigikogu kõnetooli neid Riigikogu liikmeid, kes soovivad üle anda eelnõusid või arupärimisi! Aivar Riisalu, palun!

Aivar Riisalu

Hea juhataja! Hea peaminister ja ministrid! Mul on erakordne au anda Riigikogule üle seaduseelnõu, millest saab erakondadeülene, Eesti tulevikku tagav seadus. Meie oleme selle kokku võtnud pealkirja alla "Eesti kodanike kojutuleku seadus". President on tõeline president, sest ta justkui loeks oma rahva mõtteid. President, olles Ameerikas, rääkis sellest küsimusest väga tõsiselt. Meie olime oma seadusloome just samale ajale ajastanud. Meil on julgust Keskerakonna fraktsiooni nimel kutsuda kõiki lugupeetud erakondi üles päästma Eestit ja tegelema erakonnaülase poliitikaga. Selle seaduse esimesse versiooni on kirjutatud kõik lihtsad, arusaadavad ja olulised meetmed, mis aitaksid siit lahkunud inimestele meie kalli kodumaa taas armsaks teha. Arutlegem selle seaduseelnõu menetlemise käigus nende probleemide üle koos. Need asjad ei ole keerulised. Meil ei ole vaja siia võõraid! Toome omad koju! Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Palun Riigikogu kõnetooli Vabariigi Valitsuse esindaja Heili Tõnissoni!

Heili Tõnisson

Austatud härra juhataja! Hea Riigikogu! Vabariigi Valitsus algatab täna kolm seaduseelnõu. Esiteks, 2011. aasta riigieelarve seaduse eelnõu. Teiseks, tööturuteenuste ja -toetuste seaduse ning töötuskindlustuse seaduse muutmise seaduse eelnõu. Nimetatud eelnõude menetlemisel esindab Vabariigi Valitsust rahandusminister Jürgen Ligi. Kolmandaks, konsulaarseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. Seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust välisminister Urmas Paet. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased! Rohkem kõnesoove ei ole. Meie kodu- ja töökorra seaduse kohaselt

otsustab Riigikogu juhatus nende edasise menetlemise.

1. Peaministri poliitiline avaldus

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme edasi. Järgmine punkt tänases päevakorras on peaministri poliitiline avaldus. Lubage enne selle avalduse ettekandmist lühidalt tutvustada selle menetlemise korda. Kõigepealt on peaministri avaldus, mis kestab kuni kümme minutit. Riigikogu juhatusel on kokku lepitud, et küsimusi ei esitata. Kui fraktsioonide esindajad soovivad pidada läbirääkimisi, on pärast avalduse ettekandmist see võimalus olemas. Tulenevalt Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse §-st 155 palun peaministri Riigikogu kõnetooli, et ta esineks poliitilise avaldusega!

Andrus Ansip

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Majandus on selgelt toibumas kriisi mõjudest. Euroopa Komisjon on ennustanud Eestile 2011. aastaks Euroopa Liidu suurimat majanduskasvu. Räägitud on ka juba rohkem kui 4%-lisest sisemajanduse kogutoodangu kasvust. Kas see tähendab, et kriis on nüüd läbi? Ei, kriis ei ole läbi. Viimase 80 aasta rängima majanduskriisi mõjusid tunneb maailm paraku veel aastaid. Eksportturgude ja siinsete ettevõtjate enesekindluse taastumine annab siiski lootust kevadele majanduses.

Valitsuse koostatud 2011. aasta eelarve peamised eesmärgid on majanduskeskkonna parandamine ja sotsiaalse sidususe ning turvatunde kasvatamine. Valitsus on eelarvet koostades keskendunud investeeringutele ja sellise keskkonna loomisele, mis toetaks majanduse uut tõusu, samal ajal sotsiaalset sidusust lõhkumata. Oleme sammhaaval liikumas kriisist väljumise faasist uue tõusu esimesse etappi. Usun, et valitsus andis Riigikogule üle "Uue majanduskasvu" eelarve. Täna andis valitsus Riigikogule üle realistliku eelarve, koos kõigi nende unistustega, mida 20 aasta möödumist taasiseseisvumisest tähistav Eesti Vabariik ellu suudab viia. Olukorras, kus maailma majanduskriisi mõjud ei ole kaugeltki veel kadunud, pole seda sugugi vähe.

Austatud Riigikogu! Tuleva aasta riigieelarve kulude maht on 6 miljardit eurot, see on

5% suurem selle aasta 89,6 miljardi krooni suurusest eelarvest. Kasv tuleb peamiselt sellest, et taastuvad riigi sissemaksed teise pensionisambasse. Lisaks oleme taas veelgi paremini kasutamas välisvahendeid ning lisanduvad saastekvootide müügist tehtavad investeeringud. Riigi tegevuskulud on külmutatud ja valitsuse põhimõtteline otsus on, et palgad avalikus sektoris järgmisel aastal ei tõuse. Meie eesmärk on saavutada võimalikult kiiresti, hiljemalt aastaks 2013, taas eelarve kulude ja tulude tasakaal. Kuigi meil on veel praegu 10% sisemajanduse kogutoodangust reservides, tuleb võimalike kriisidega toimetulemiseks reserve uuesti kasvatama hakata. See on praeguse kriisi õppetund.

Riigieelarve tulude mahuks oleme planeerinud 5,7 miljardit eurot. Seega on tuleva aasta valitsussektori defitsiit suurusjärgus 250 miljonit eurot, mis on 1,6% meie sisemajanduse kogutoodangust. See defitsiit on Euroopa Liidus üks väiksemaid. Eestil tuleb iseenesestmõistetavalt jätkata tavaks saanud konservatiivse eelarvepoliitikaga, mis on meie riiki ka majanduslanguse tingimustes oluliselt aidanud. Eesti majandust peetakse Euroopa Liidus üheks jätkusuutlikumaks. Me ei pea tagasi maksma hiiglaslikku riigilaenu, vaid saame oma raha suunata uude majanduskasvu. Targalt majandades oleme andnud Eestile eelised paljude teiste ees. Maailma majandusfoorumi konkurentsivõime edetabeli järgi on Eesti konkurentsivõime uute Euroopa liikmesriikide parim. Hoides oma majanduskeskkonna viljakana, suudame liikuda kriisist uue majanduskasvuni. Sellest sõltuvad uued töökohad, pensionide tõstmine, teenused lastega peredele, turvalisus ja Põhjamaade tasemel haridus. Riigi toimiv ja edukas majandus on kõigi nende positiivsete muutuste hädavajalik eeldus.

Tuleva aasta eelarves on läbi aegade suurim osakaal investeeringutel. Riik plaanib investeerida üle 1 miljardi euro, mida on 16% rohkem kui sel aastal. Me investeerime palju transporti ja logistikasse, ehitame maanteid ja arendame infrastruktuuri. Väga paljud investeeringud on olulise regionaalse mõjuga. Põllumajanduse ja maaelu arengusse suuname 264 miljonit eurot. Juba kaks aastat tagasi suunas Eesti riik hariduse rahastamiseks Eurostati andmeil 6,7% meie sisemajanduse kogutoodangust. Suuremas ulatuses rahastas haridust

vaid kolm Euroopa Liidu liikmesriiki. Kindlalt võib öelda, et hariduse rahastamise protsent sisemajanduse kogutoodangust on Eestis igal aastal kasvanud. Nii ka järgmisel aastal – hariduskulud kasvavad 7,9%. Ettevõtlustoetuste maht kasvab selle aastaga võrreldes 10%, ettevõtjatele suunatakse toetusi rohkem kui 80 miljoni euro suuruses summas. Tootlikkuse kasv, suurem lisandväärtus ja ekspordi osatähtsuse oluline kasv on uue tõusu alus. Ettevõtluskeskkond on palju laiem toetustest ja investeeringutest. Tähtis on selge õigusruum ning stabiilne maksukeskkond. Siinkohal kinnitan, et tuleval aastal ühtegi uut maksu ei kehtestata.

Majanduse kasvatamine ei ole eesmärk omaette. Eesmärk on majanduskasvuga kaasnev suurem vabadus, heaolu ja turvatunne. Sotsiaalsed tagatised ei vähene 2011. aastal ühte eurosentigi. Nii on pensionide väljamaksmiseks kavandatud 1,27 miljardit eurot ning ka Eesti iibe tõusule aidanud vanemahüvitisüsteem ja teised peretoetused ning hüvitised püsivad puutumatuna. Võitluses tööpuudusega on valitsus seadnud eesmärgiks panustada vahendeid vähemalt niisama palju kui sel aastal. Väheneva tööpuuduse tingimustes tähendab see iga töötü kohta suuremat rahahulka kui aastal 2010. Kaitsekulutused järgmisel aastal suurenevad, moodustades 1,9% meie sisemajanduse kogutoodangust.

Austatud Riigikogu! Uue majanduskasvu eelarve on koostatud, tuginedes tervele mõistusele. Muu maailm võib meile küll ennustada helget tulevikku, kuid seda teoks teha saame ainult meie. Usun, et Eesti on kriisist väljudes tugevam, targem ja ühtsem. Palun teid toetada 2011. aasta riigieelarve eelnõu! Aitäh ja jõudu tööle! (Aplaus.)

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Eesti Keskerakonna fraktsiooni esindaja Kadri Simsoni!

Kadri Simson

Head kolleegid! Möödunud aastal kuulsime valitsuserakondade esindajatelt, et Eesti pürib kärpimise maailmameistriks. Nüüd saime siis teada, et tuleva aasta eelarvega püüab Eesti valitsus Euroopa meistri tiitlit eelarve puudujäägi osas. Selliseid eesmärke seades on paraku põlistatud mitmed ebaõiglasel koormised koda-

nikele ja omavalitsustele. Ei saa hoobelda ainult sellega, et paberil paistab eelarve hea välja. See hea on saavutatud viimase kolme aasta karmide maksutõusudega. Tõstes kolm korda kütuseaktsiisi ning kehtestades Lätist ja Leedust viis korda kõrgema elektriaktsiisi, sai riik sadu miljoneid kroone lisatulu, kuid see tulu tuli kodanike taskust. Tõstes peaaegu kaks korda ravimite ja meditsiinitehnika käibemaksu, sai riik sadu miljoneid kroone lisatulu, kuid see tulu tuli kodanike tervise arvel. Tõstes kahenädalase etteteatamisega käibemaksu 2%, sai riik iga kuu sadu miljoneid kroone lisatulu, kuid see tulu tähendas kodanikele kallimat toidukorvi. Pole võimalik kiidelda tasakaalus eelarvega, kui seesama "hea majandamine" on meie riigi kodanike isiklikud eelarved viinud tõsisesse puudujääki.

2011. aasta riigieelarve maksutululid vaa- dates tuleb mees pidada, et nii käibemaks kui ka aktsiisid panevad majanduslanguse raske koorma eelkõige just nende inimeste õlule, kelle sissetulek niigi vaevu toimetulekut võimaldab. Aga ka prognoos, et tulumaksu laekub rohkem, ei tähenda tuhandetele inimestele töö saamist. Paraku on eelarves must valgel öeldud, et tulumaksuraha jääb rohkem riigile, sest enam ei tagastata tulumaksu pere esimese lapse eest, enam ei arvata tulust maha ametiühingu liikmemaksudele ja õppelaenuintressidele tehtud kulutusi. Me ootame, et riigi olulisim strateegiadokument annaks lootust ka neile inimestele, kes soovivad tööd. Aga seda siin ei anta. Öeldakse, et tööpuudus jääb pikaks ajaks kestma. Ka peaministrilt kuulsime, et töötutele antakse abiraha ikka endiselt.

Need maksupoliitilised muudatused, mida praegune valitsus soovib põlistada, on andnud riigile miljardeid kroone lisamaksutulu. See tulu on tulnud kodanike taskust, kas otse või suuremate toidu-, toasooja- ja ravimiarvete kaudu.

2011. aasta riigieelarve soovib põlistada ka riigi tegutsemist omavalitsuste arvel. Eelarves nenditakse, et omavalitsused peavad oma eelarved ise koostama, ja samas öeldakse, et aastatel 2009–2010 vähenes omavalitsuste tulumaksulaekumine 18%. See vähenemine ei olnud omavalitsuste süü. Riik muutis keset möödunud eelarveaastat tulumaksulaekumist enda kasuks. Samas moodustavad laekumised tulumaksust peaaegu poole omavalitsuste tuludest,

muutes nad vägagi sõltuvaks sellest maksust ja sellest muudatusest. Möödunud aastal võttis riik Eesti linnadelt ja valdadelt osa tulumak-sulaekumisi endale ja nüüd soovitakse see põ-listada. Kui riik on kasvatamas oma investee-ringuid 2008. aastaga võrreldes üle nelja mil-jardi krooni, siis omavalitsustele on kehtesta-tud karmid piirangud ning investeerimisvõimet on kärbitud kaks korda. 2008. aastal suutsid Eesti linnad ja vallad investeerida 2,9 miljardit krooni, nüüd on pandud lagi ühele miljardile kroonile. Kui riik on avamas laenukraane, siis omavalitsustel on need kinni keeratud.

Valitsus käitub Eesti omavalitsustega nagu halvas muinasjutus, leides endale veel õigus-tustki. Kõigepealt söödi väikese Peetrikese toidukott tühjaks ja nüüd maiustab riik suure Peetrina üksi suure euroraha ja laenudega.

Ma ei saa kiita dokumenti, mis on tehtud omaenda kodanike ja omavalitsuste raskustes-se jätmise arvel. Ei saa kiita dokumenti, mille eesmärk on vaid teenida kiitust rahvusvahe-lisel areenil. Ei saa kiita dokumenti, mis toob järgmisteks aastateks seisaku ning tähendab paljudele inimestele täna veel Eestiga seotud unistuste luhtumist. See 2011. aasta riigieel-arve on ebaõigluse põlistamise eelarve. Eesti kodanikud väärivad paremat. Eesti vallad ja linnad väärivad, et ka neil läheks majandus-kriisi ületamisel taas paremini, see ei pea ole-ma ainult riigi hüve. Aitäh! (Aplaus.)

Aseesimees Jüri Ratas

Palun Riigikogu kõnetooli Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni esindaja Mart Laari!

Mart Laar

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud kollee-gid! Just praegu anti Riigikogule üle väga täht-is dokument, üks Eesti tulevikku lähiajal kõi-ge olulisemal kombel puudutav dokument ehk järgmise aasta riigieelarve eelnõu. Oma kõnes võttis peaminister selle eelnõu põhisisu kokku. Mulle tundus, et ma ei peagi siia pulti tulema, kuid pärast eelmist sõnavõttu mul siiski tekkis tunne, et tuleks mõni asi üle korrata.

On loomulik, et niivõrd tähtsa dokumendi arutelul võtab sõna opositsiooni esindaja ning esitab oma programmi, mida selles eelnõus tu-leks muuta, mida tuleks sinna lisada, mida tu-leks sealt ära võtta. See oleks igati loomulik ja seda programmi oleks, ausalt öeldes, tahtnud

kangesti kuulda. Mida me aga ei kuulnud, oli see programm. Kuulsime jälle kirjeldust, kes on süüdi ja kes on midagi halvasti teinud, kus-juures mõned otsused on tehtud juba aastaid tagasi. Seda, mida tuleks Eestis teha, millised on Eesti prioriteedid, me kahjuks ei kuulnudki. Kuid ma olen kindel, et arutelu käigus toob opositsioon kindlasti ka need küsimused välja ja tõstab esile.

Ma seetõttu lihtsalt ütlen veel kord üle: selle eelarve peamine omadus on see, et see on koostatud tõesti vastutustundlikult praeguse aja jaoks, nendest võimalustest lähtudes, mis meie riigil reaalset on ja mis võimaldavad meil selgelt, rahulikult ja kindlalt tulevikku minna.

Põhimõtetest, mida selle eelarve koostami-sel on arvestatud, võiks esiteks esile tõsta eelarve tasakaalu poole liikumist. See on meile oluline, sest kui me räägime soovist vähendada tööpuudust (peaminister ütles üheselt ja selgelt välja, et see on üks selle eelarve eesmärke), siis tööpuudust ei vähendata ei ajutiste töö-kohtade ega mingite üksikute meetmetega. Se-da vähendatakse püsivate töökohtade abil, mis sünnivad ettevõtluses, sünnivad terves majan-duskeskkonnas, sünnivad nende positiivsete otsuste abil, mida me siin kõik koos peame tegema. Selle esimene eeldus on eelarve hoid-mine tasakaalus. Kui me ka ei suuda seda veel täiel määral saavutada, siis selge liikumine sel-les suunas on olnud selle eelarve tegemise üks prioriteete. Selle tõttu on see eelarve selgelt ka tööpuuduse vastu võitlemise eelarve, just selle tõttu, et me ajame vastutustundlikku poliitikat.

Teine selle eelarve väga selge joon on ha-riduskulude selge kasv. See on oluline, sest tegeldes ka jooksvate majandusprobleemide, kõigi nende raskustega, mis meil on, on olu-line vaadata tulevikku. Meie tuleviku võti on haridus. See, et me oleme suutnud kõigi nende raskuste kiuste just haridusele sedavõrd selgelt raha juurde panna, on väga oluline saavutus ja oluline võit.

Kolmandaks on oluline liikumine sotsiaalse õigluse tugevdamise poole. Meile kõigile on ju teada, et need otsused, mis tehti siinsamas saa-lis, selleks et vältida majanduslikku katastroo-fi, selleks et vältida eelarve ränka puudujääki langemist, olid meile kõigile valusad, eriti näi-teks riigi maksete lõpetamine teise pensioni-sambasse. Me lubasime, et see taastatakse, ja

see selles eelarves ka taastatakse. See on vastutustundlik poliitika, see on see poliitika, mida tuleb vastutustundlikul riigil ajada. Seda oleme järginud ja nendest põhimõtetest lähtudes on see eelarve ka koostatud. Aitäh! (Aplaus.)

Aseesimees Jüri Ratas

Tänan! Palun Riigikogu kõnetooli Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindaja Sven Mikseri!

Sven Mikser

Head kolleegid! Austatud peaminister! 2011. aasta eelarve eelnõu vaadates peame kindlasti mõtlema pikemas strateegilises plaanis. Viis kuud enne valimisi tundub see ilmselt keeruline. Aga kui me tahame oma atra seada, ütleme, 15 aasta peale ette, mõeldes sellele, kus meie riik ja ühiskond 15 aasta pärast peaksid olema, siis kindlasti peame ka eelarvet vaatama pikemas mõõtmises kui kõigest üks aasta.

Tegemist on selles mõttes kindlasti ajaloolise eelarvega, et see jõuab meieni uues vääringus – eurodes. Sotsiaaldemokraadid ei ole eurotsooniga liitumist mitte kunagi vaidlustanud. Ka meie jaoks on see alati olnud oluline eesmärk. Tõsi, meil on olnud praegusest valitsusest oluliselt erinev nägemus, kuidas eurotsooni liikmesuse ja eurodes eelarveni jõuda. Mäletame ju, et omal ajal ütles peaminister, et riik ei tohi kunstlikult pidurdada majanduskasvu, selleks et mahtuda Maastrichti kriteeriumide piiresse. Tagantjärele võime öelda, et kui meie majanduspoliitika oleks juba toona olnud pisut vähem protsükliline ja oleks pisut vähem üritatud majanduse kasvufaasist kõike välja pigistada, võib-olla oleksime siis juba mõne aja eest võinud nendele kriteeriumidele vastata. Kindlasti, soovimata otsida süüdlasi, tuleb tagantjärele tarkusena siiski nentida, et varasem üleminek eurole oleks oluliselt avardanud meie võimalusi jagu saada majanduskriisist ja majandusraskustest. Nüüd on meie valikud kindlasti ahtamad.

Aga kuidas siis see eurodes eelarve Euroopa mõistes paistab? Ma tahan meelde tuletada aastat 2008. Tolle aasta kevadel julges üks minu erakonnakaaslane välja öelda mõtte, et järgmise aasta eelarve tuleb ilmselt defitsiidiga. Ma mäletan ka reaktsiooni sellele avaldusele. Toona käsitleti seda pühaduserüvetu-

senä. Tõsi, siis oli aeg, kui mõned meie riigijuhtidest vaatasid seda, mida me täna kirjeldame 80 aasta kõige tõsisema kriisina, kui kriisi, milles tahakski igavesti elada. Nüüd oleme kõik aru saanud, et eelarve tulud ja kulud on vaja hoida tasakaalus märksa pikema perioodi vältel kui üks aasta. Seda euroopalikku arusaama polnud paraku varem võimalik seletada, selleks oli vaja üks languseperiood läbi elada.

Samas vaimus jätkame ilmselt ka järgmisel aastal, eelarve on siis küll eurodes, aga on tunne, et valitsus ise ei olegi eurotsooni liikmesuse saabumises päris veendunud. Esiteks seetõttu, et Euroopas, nagu ma juba mainisin, on kombeks mõelda pikema aja peale ette. Küsimus, mis saab pärast euro tulekut, on kindlasti õigustatud. Kindlasti peame menetlemise käigus küsima, kas meie eelarve eelnõu sellele küsimusele vastab. Me teame, et oluliselt on kasvanud välisraha osakaal riigi kuludes. Seda nii Euroopa Liidu toetuste kui ka saastekvootide müügist saadava tulu näol. Kindlasti on selle raha kasutamine ühistes huvides hädavajalik. Kahjuks on välisrahal rahanduspoliitiliselt ka teine mõõde – selle kasutamine on ette määratud. Mõelgem sellele, et 2011. aastal on välisraha osakaal eelarves juba peaaegu 20% ja kui me nüüd teame, et 2013–2014 on need võimalused oluliselt väiksemad, siis peame endalt kindlasti küsima, millega see osa riigi kulutustest tulevikus kaetakse. Loota siinkohal majanduskasvust laekuvate maksutulude suurenemisele tähendab seda, et loodetud muudatused haridus- ja sotsiaalpoliitikas jäävad tulemata.

Euroopa riigid kulutavad sotsiaalpoliitikale keskmiselt 26% toodetud rikkusest ehk SKT-st. Eesti on selles tabelis eelviimane ja see protsent on meil kaks korda väiksem. Teadmisega, et eelarvemahust moodustavad sotsiaalkulud 30%, pole siinkohal väga palju teha. Kas me seda olemasolevatki raha mõistlikult kasutame? Vaesust leevendava meetmena maksab riik toimetulekutoetust, eelarves on selleks 350 miljonit krooni. Kuigi hinnad tõusevad, see summa ei suurene, ei toimu ka muudatust lastega perede toimetulekus. Paneme siia kõrvale teise arvu – kulutused vanemahüvitisele tõusevad 293 miljonit krooni. Sotsiaaldemokraadina küsin, kellel neid miljoneid rohkem vaja on.

Peaminister ütles, et järgmise aasta defitsiidiks on 1,6% SKT-st. Miks just 1,6? Kuidas selleni jõuti? Kas majanduslangusest võimalikult väiksemate kaotuste ja valudega väljatulemiseks on ikka mõistlik jätta töötud ilma neile lubatud kindlustushüvitisest?

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja! Kas te soovite lisaiega?

Sven Mikser

Jah, ma palun!

Aseesimees Jüri Ratas

Kolm minutit lisaiega.

Sven Mikser

Töötud on ilma jäetud neile lubatud kindlustushüvitisest ja sealjuures on ainus põhjus tasakaalupositsiooni parem hoidmine. Kas on ikka tarvilik veel üks aasta kimbutada meie tervishoiusüsteemi ja mitte lubada kasutada mõistlikus mahus varem kogutud varusid? Liitkem need kulud kokku ja te näete, et olulisi eurokriteeriume täidame me ka nende kulude tegemise korral. Võib-olla ei ole me siis küll Euroopas kõige parem eelarvekärpija, aga vaevalt see koht selles edetabelis töötutele või haigetele ka niivõrd oluline on.

Lõpetuseks veidi helgemal noodil. Paari aasta eest olime sunnitud langetama riigi usaldusväärstust kõigutanud otsuse ja peatama sissemaksed kogumispensioni teise sambasse. Tookord peetud mõttevahetustes kaheldi sageli riigi võimekuses need maksed taastada, sest kulu on ju suur. Lubadus taastada need maksed 2011. aasta eelarves oli õige. Märtsis toimuvad valimised ei andnud valitsusele ka teistsugust võimalust.

Jääb loota, et eurodes eelarved muudavad Eesti riigi eelarvet euroopalikumaks. Meile on ju tähtsad inimesed, mitte koht ühes või teises edetabelis. Soovin meile kõigile vastutustundlikkust ja euroopalikku kultuuri ka eelarve menetlemisel Riigikogus! Kolleeg Laari oodatud alternatiivne nägemus ja parandusettepanekud selle menetluse käigus kindlasti sünnivad ja ma loodan ka koalitsiooni konstruktiivset lähenemist neile ettepanekutele. Paadunud optimistina loodan, et menetlemise käigus on võimalik seda eelarvet paremaks muuta. Aitäh! (Aplaus.)

Aseesimees Jüri Ratas

Tänan! Palun Riigikogu kõnetooli Erakonna Eestimaa Rohelised fraktsiooni esindaja Toomas Trapido!

Toomas Trapido

Head kolleegid! Kõigepealt tahan esitada ühe filosoofilise, üldse mitte kiusliku küsimuse: kust tuleb raha? Kust mujalt ta saab tulla kui mitte kodanike taskust. Kogu raha ju sealt ilmselt tulebki.

Nüüd eelarve tasakaalust. Me oleme kindlasti tasakaalus eelarve poolt, aga me laien-daksime seda tasakaalu mõistet oluliselt. Nimelt, rahalis-majanduslik tasakaal on ainult üks tasakaalumõõde. Tänapäeval käsitletakse tasakaalu laiemalt ehk lisatakse sinna ka ökoloogiline ja sotsiaalne tasakaal. Sellest lähtuvalt ongi meie prioriteedid eelarve menetlemisel ja meie muudatusettepanekute põhisuunad järgmised. Esiteks, kodanikuühiskond, mis läheb sotsiaalse tasakaalu alla. Kodanikuühiskonnas peitub kahtlemata üks suurimaid kasutamata potentsiaale, selleks et kulusid kokku hoida, et meie riiki nende väheste inimestega, kes meil on, tõhusamalt korraldada. Teiseks, ilmselt ei ole üllatus, et meie prioriteet on sisulise energiapoliitika elluviimine. Seda me kindlasti oma muudatusettepanekutega jätkame. Kolmas prioriteet, jällegi sotsiaalse tasakaalu aspektist, on toimetulek. Kui vähegi võimalik, siis oleks soov toimetulekutoetusi kas suurendada või vähemalt neid võrdsustada, sest nende suurus on ajale kahtlemata väga jalgu jäänud. Tänan!

Aseesimees Jüri Ratas

Tänan! Palun Riigikogu kõnetooli Eesti Reformierakonna fraktsiooni esindaja Taavi Rõivase!

Taavi Rõivas

Lugupeetud juhataja! Austatud peaminister! Head ametikaaslased! Vabariigi President on defineerinud valitsuse edu kriteeriumina selle, kas Eesti läheb üle eurole, täpsemalt selle, kas Eesti suudab täita kõik eurole üleminekuks vajalikud kriteeriumid. Täna me teame, et need kriteeriumid on selgelt ja varuga täidetud, aga eksisid need, kes arvasid, et me oleme neid kriteeriume täitnud Brüsselis asuva Euroopa Komisjoni või Frankfurdis asuva Euroopa

Keskpanga jaoks. Ei, head ametikaaslased, seda me oleme teinud ikkagi Eesti enda, Eesti inimeste jaoks, selleks et hoida tulud ja kulud mõistlikus tasakaalus. Mul on väga hea meel, et seda teeb järgmise aasta eelarve, ja ma olen suhteliselt kindel, et seda teevad ka järgmised eelarved.

Kui fiskaalselt võtta, siis eelarve on pikk samm tasakaalu poole, sest võttes eriti arvesse struktuurset tasakaalu, mis arvestab neid komponente detailsemalt, on selle sammu suurust meil kõigil võimalik selle eelarve arutelu käigus näha, aga reaalmajanduses on see pikk samm kasvu suunas, sest see, et me suudame keerulistel aegadel hoida kulusid kontrolli all, aga samas investeringuid kasvatada, on igal juhul tark toimimine. Ma väga usun ja loodan, et me leiame selles osas siin parlamendis üksmeele.

Ma soovin meile kõigile hästi asjalikku ja konstruktiivset arutelu, sest, olgem ausad, populismiks ei ole praegu parim aeg. Me peaksime rääkima sisulistest valikutest valdkondade kaupa. Ma omalt poolt luban, et me jätkame head tava ja kutsume Riigikogu rahanduskomisjoni oma eelarvet detailselt selgitama just need ministrid, keda opositsioon soovib seal näha, et oleks võimalik ennast kõikide nüanssidega kurssi viia. See kriitika, mis täna opositsioonilt kõlas, oli osaliselt juba konstruktiivne, aga samas peegeldus vähemalt Keskerakonna fraktsiooni esindaja sõnavõtus kindlasti see, et eelarvet ei ole veel tegelikult nähtud ja eelarvega oleks põhjust detailsemalt tutvuda. Ainuüksi Siim Valmar Kiisleri juhitava valdkonna eelarvele pilku heites näeme, et investeeringud, mis lähevad kõige otsesemalt kohalikesse omavalitsustesse, ületavad selle palju kritiseeritud tulumaksuprotsendi vähenemise mitu korda. Aga neid kohti on veel. Ega need investeeringud ei ole ainult arvud eelarves, vaid need on reaalsed objektid igal pool üle Eesti. Need summad, mis sinna lähevad, on väga-väga suured.

Ma soovin meile kõigile töökast sügist ja soovin, et Eesti saab hea eelarve! Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Palun Riigikogu kõnetooli peaminister Andrus Ansipi, kes samuti on soovinud läbirääkimistel sõna võtta! Kaheksa minutit.

Andrus Ansip

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Proua Kadri Simson ütles iseenesest kuldsed sõnad, et raha tuli riigieelarvesse kodanike taskust. Selleks, et seda üle korrata, ei oleks pidanud ma siia kõnepulti tulema, seda enam, et Toomas Trapido juba juhtis tähelepanu, et selle lause ütlemisel oli intonatsioon täiesti vale. Heldene aeg, kust see raha riigieelarvesse veel tulla saaks, kui ta ei pea tulema maksu maksja taskust? No kust tema veel tulla võib? Brüsselist? No aga ikkagi tuleb ta siis Euroopa Liidu maksumaksja taskust! Võib-olla Jaapanist, Kyoto ühikute müügist saadud rahana? Aga siis tuleb see ju Jaapani maksumaksja taskust! Ainult kodanike, töökate maksumaksjate makstud raha saab riigieelarvesse tulla. See on kodaniku raha, mida Riigikogu kodanike hüveks ümber jagab.

Kadri Simson eksis rängalt, kui ta ütles, et raha riigieelarvesse tuli kodanike taskust, aga riik jätab selle raha endale. Iga viimane kui sent, mis kodanike taskust tulnud on, kulutatakse kodanike hüvanguks. Minu meelest peab see olema niisama selge nagu a ja b. Enne seda, kui aabits pole selge, ei ole üldse mõtet hakata tõsimeelselt suuremate riigieelarvega lahendatavate probleemide üle diskuteerima.

Ei ole kohane ka riigi ja kohalike omavalitsuste vastandamine. Minu jaoks on Kadri Simson riik, minu jaoks on kohalikud omavalitsused riik. Riik – see on Eesti, sealhulgas Tallinn, Tartu, Pärnu, Mõisaküla. Miks neid vastandada? Hea küll, vastandame siis keskvalitsuse ja kohalike omavalitsuste rahalised vahendid, mille jaotus on erinev. Ka seda pole nii üheülbalselt mõtet teha, sest kohalike omavalitsuste tulubaasi juures tuleb pidada ka seda silmas, et järgmisel aastal läheb investeeringute kasvuks täiendavalt 900 miljonit krooni, kui rehkendada kroonides, eurodes on see peaaegu 60 miljonit eurot. Ka see on raha. Võtke kogu eelarveperioodi jooksul – 11 miljardit krooni läheb veeprojektidesse ja kassajaad on kohalikud omavalitsused. Ei ole mõtet keskenduda ainult ühele tulumaksuprotsendile ja püüda sellest täiesti ebaõigeid järeldusi teha.

Peamine põhjus, miks ma siia pulti tagasi tuln, oli Sven Mikseri etteaste. Kui te panite tähele, siis ta seadis juba jälle kahtluse alla selle, kas on ikkagi õige praegu reserve alles

hoida, ehk peaks need kõik kohe viluks lööma. Ometi viitas ta ka 2007. aasta lõpule ja 2008. aasta algusele. 2007. aasta lõpus ja 2008. aasta alguses, me mäletame, rääkisid opositsiooni-erakonnad sellest, et Eestit on tabanud sügav kriis. Mina ütlesin, et kui see on kriis, siis ainult sellises kriisis ma tahangi elada. Praegu ütlevad kõik need, kes annavad objektiivse hinnangu 2007. aasta lõpule ja 2008. aasta algusele, sedasama. 2007. aastal oli meil majanduskasv 7%, eelarve ülejääk oli ajaloo suurim – 6,5 miljardit krooni, tööpuudus jätkas alanemist, saavutades oma miinimumtaseme 2008. aasta märtsis ja juunis. Sellist kriisi, kus eelarve ülejääk on 6,5 miljardit krooni ja tööpuudus 4%, tahaksid kõik ja kõikjal, mitte ainult meie Eestis. Kas me 2008. aasta eelarve, mille teatavasti tegime koos sotsidega, tegime kõige õiglasema ja kõige paremal viisil? Ei, ei teinud. Mina kahetsen seda liigset optimismi, millest lähtudes me 2008. aasta eelarve koostasime. Kui tavaline eelarvemahu kasv oli 7 miljardit või 8 miljardit krooni aastas, siis ühes sotsidega, sotside rahandusministri juhtimisel tegime 2007. aasta lõpus positiivse lisaelarve mahuga 2,8 miljardit krooni ja, nagu sellest vähe oleks, kasvatasime järgmise aasta eelarve tulude mahtu 14 miljardi krooni võrra. Kulud hüppasid ühe aastaga üles 17 miljardit krooni varasema 7–8 miljardi krooni asemel. See ei olnud vastutustundlik. Sotsidel ei maksaks oma rolli selles meeletus-pöörases eelarvekuulude mahu kasvus ära unustada.

Ma tunnistan tagantjärele tarkusena, et sellise kasvu prognoosimine ei olnud mõistlik, see ei olnud hea, kuid tehtud vigadest tuleb kindlasti õppida. Siis ei olnud meil kriisi, aga me mäletame, et kui kõik rääkisid, et on kriis, ainult peaminister seda kriisi ei märka, oli selle kriisi märkamise taga eelkõige soov kasutada ära majanduse elavdamiseks kogutud reserve. See oli see suur eesmärk, miks pidi ka peaminister tol ajal ilmtingimata tunnistama kriisi olemasolu. Kas mäletate, mida nn eksperdid tol ajal ütlesid? Nad ütlesid, et kriisi ajal riigile reservide kogumine on rumalus, sest inflatsioon sööb reservidest igal aastal 10% ära. Mida taheti? Taheti buumi ajal reservidega majandust veelgi elavdada. See oleks olnud Eestile hukatuslik. Siis ei olnud kriisi ja siis reservide kasutamine majanduse elavdamise eesmärgil oleks olnud riigivastane tegu.

Mitte keegi ei saa praegu kindlalt väita, et kriis on läbi. Me ju näeme, et kriis tööjõuturul on endiselt väga sügav, vaatamata sellele, et registreeritud töötus on väga kiiresti vähenenud. Seetõttu kutsun ma Riigikogu üles käituma eelarve menetlemisel vastutustundlikult! Kutsun Riigikogu üles mitte järele andma kiusatusele kõiki riigile kogutud reserve ära kulutada, sest neid reserve võib mõnel teisel ajal märksa enam meie riigi jaoks tarvis minna! Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Tänan! Sulgen läbirääkimised. Rohkem kõnesoove ei ole.

See päevakorrapunkt on käsitletud.

Istungi rakendamine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme, head ametikaaslased, teadete juurde. Riigikogu esimees on edastanud Riigikogu liikmete esitatud kolm arupärimist rahandusminister Jürgen Ligile, keskkonnaminister Jaanus Tamkivile ning majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile.

Head ametikaaslased! Teeme kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 84 Riigikogu liiget, puudub 17.

Head ametikaaslased! Vaatame läbi ka selle nädala, kolmanda töönädala päevakorra. Nimelt on arupärijad juhatusele teatanud, et nad võtavad arupärimise nr 477 tagasi. See arupärimine käsitles Estonian Airi tellitud lennukeid. Koos selle muudatusega panen selle nädala päevakorra hääletusele.

Panen hääletusele VIII istungjärgu kolmanda töönädala päevakorra, kus on tehtud see muudatus, et arupärimine nr 477 on tagasi võetud. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 80 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Päevakord on kinnitatud.

2. Arupärimine eurole ülemineku kohta (nr 471)

Aseesimees Jüri Ratas

Asume arupärimistele vastamise juurde. Esimese arupärimise esitasid Riigikogu liikmed Inara Luigas, Enn Eesmaa, Olga Sõtnik, Nikolai Põdrämägi, Rein Ratas ja Aivar Rii-

salu 2. augustil 2010. Arupärimine on eurole ülemineku kohta. Arupärimisele vastab Eesti Panga president Andres Lipstok. Ma palun Riigikogu kõnetooli arupärijate esindaja Inara Luigase, et ta arupärimist tutvustaks!

Inara Luigas

Austatud juhataja! Lugupeetud kolleegid! 2. augustil andsid Keskerakonna fraktsiooni liikmed üle arupärimise Eesti Panga presidendile Andres Lipstokile. Me soovime teada teatud asju eurole ülemineku kohta. Me teame kõik, et Eesti läheb eurole üle 1. jaanuaril 2011. Eestil on olemas ka eurole ülemineku komisjon ja asjatundjate komisjon on tegemas tööd, et tagada kodanikele sujuv üleminek uuele rahale. Nagu me kõik teame, saabub euro kasutuselevõtuga kindlustunne, et meie raha väärtus on stabiilne, ei kahane ka säästüd. Riigikogus on vastu võetud euro kasutusele võtmise seadus, mis reguleerib Eesti Vabariigi rahaseaduse alusel emiteeritud Eesti kroonide eurodeks vahetamist, krooni käibelt kõrvaldamist, krooni ja euro paralleelkäivet ning sätestab kroonilt eurole üleminekuks vajalikud seadusmuudatused. Kuid on teatud teemad, mis peaksid uuesti siin Riigikogu saalis arutelu pälvima. Meil on Eesti Panga presidendile kuus küsimust, mis on seotud näiteks Eesti krooni kattevaraga, me küsime, mis saab üldse edasi krooni kattevarast jne. Siin on veel mõningad küsimused, millele soovime vastust saada. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Palun Riigikogu kõnetooli Eesti Panga presidendile Andres Lipstoki, et ta arupärimisele vastaks!

Andres Lipstok

Austatud juhataja! Head Riigikogu liikmed! Mulle on esitatud, nagu jutuks oli, kuus küsimust. Ma hakkam otsast peale. Võib-olla ei ole aja kokkuhoiu mõttes vaja neid küsimusi ükshaaval ette lugeda, kui te seda aktsepteerite.

Vastus esimesele küsimusele. 31. augusti 2010. aasta seisuga oli krooni kattevara väärtus 41,1 miljardit krooni.

Vastus teisele küsimusele. Praegu on krooni kattevaraks peamiselt suurte tööstusriikide, st Ameerika Ühendriikide ja euroala valitsuste võlakirjad. Euroalas võivad euro kattevaraks

lisaks võlakirjadele olla ka teistsugused finantsvarad, näiteks laenuud kommertsbankadele. Kõnealused laenuud aga ei teki eurole üleminekul kohe, vaid hiljem, kui ringluses oleva raha hulk suureneb ja kommertsbankad otsustavad seda võimalust kasutada oma likviidsuse juhtimiseks. Riigi keskpanga üks õigus ja kohustus on välja anda, emiteerida majandusele vajalik kogus rahvuslikku valuutat, st nii sularaha kui ka kommertsbankade kontoraha. Praegu on Eesti puhul valuutaks kroonid, alates 1. jaanuarist, euroalas, on valuutaks eurod. Keskpank peab emiteeritud rahale midagi ka vastu saama, et bilanss oleks tasakaalus ja varade kogus kohustustega kooskõlas. Eestis emiteeritakse kroone ainult välisvaluuta vastu ja kindla kursiga. Euroalas tehakse seda eurovarade vastu. Eurovarad on peamiselt laenuud kommertsbankadele, kuid ostetakse ka muid finantsvarasid, peamiselt võlakirju. Rõhutada tuleb, et kommertsbankadele antakse laenu ainult kvaliteetsete tagatiste vastu, milleks on peamiselt erinevad võlakirjad. Lisaks eurovaradele võivad euroala keskpangad eurosid emiteerida ka välisvaluuta vastu, kuid seda tehakse turukursi alusel. Kõikide keskpankade kõnealust tegevust koordineerib euroalas Euroopa Keskpank. Euroala rahasüsteem toetub seega praegusega võrreldes oluliselt rohkem majanduse ja pangandussektori usaldusväarsusele ning keskpankadel on rohkem võimalusi ringleva raha hulka mõjutada. Rõhutamist vajab asjaolu, et tervikpildi saamiseks tuleb eurosüsteemi varasid ja kohustusi vaadata konsolideeritult. Riikide keskpankade bilansid on selle osad, kuid üksikuna vaadates võib nende struktuur olla suhteliselt erinev.

Vastus kolmandale küsimusele. Lisatööd toob kaasa eurotsooni märksa keerukam rahapoliitiline raamistik. Kui kroone on emiteeritud lihtsa valuutavahetustehingu kaudu, siis eurode puhul on võimalikke instrumente märksa rohkem ja nendega seonduvad ühised eurotsooni protseduurid on suhteliselt keerukad. See vastus haakub natuke ka vastusega eelmisele küsimusele.

Neljas vastus. Eesti Pank hakkab lisaks tänastele tegemistele osalema ka Euroopa Keskpanga reservide haldamises, mis mõnevõrra suurendab töökoormust. Samamoodi nagu mitme teise eurosüsteemi ülesande täitmine

toimub ka Euroopa Keskpanga reservide haldamine hajutatult liikmesriikide keskpankades.

Viies vastus on, et iga investeringu ja finantsinstrumendiga kaasneb mingisugune risk. Nagu teised euroala keskpangad, nii pöörab ka Eesti Pank riskide mõõtmisele ja juhtimisele suurt tähelepanu. Siin olulisi muudatusi ette näha ei ole.

Kuues vastus. Eesti Panga investeeritavate finantsvarade maht väheneb selle tagajärjel umbes 23 miljardi krooni võrra. Tänan!

Aseesimees Jüri Ratas

Tänan, austatud president! Teile on Riigikogu liikmetel ka küsimusi. Eldar Efendijev, palun!

Eldar Efendijev

Aitäh, härra eesistuja! Austatud ettekandja! Eesti Panga missioon on tagada Eestis hinnastabiilsus. Üks panga funktsioon on ka valitsuse nõustamine. Siit minu küsimus: kas Eesti Pank nõustus ja kuidas ta nõustus Vabariigi Valitsuse hinnapoliitikaga? Aasta või poole aasta jooksul on valitsusliikmed kommenteerinud ja sõnastanud meedias oma nägemusi diametraalselt erinevalt.

Andres Lipstok

Aitäh! Mul on väga keeruline kommenteerida seda, kuidas üks või teine valitsusliige oma seisukohti vabas meedias kommenteerinud või esitlenud on, aga loomulikult on keskpanga üks põhiülesanne tegelda hinnastabiilsusega. Hinnastabiilsusega on Eesti Pank tegelenud vastavalt nendele võimalustele, mida fikseeritud kursi poliitika siiani on andnud. Pärast eurole üleminekut on meie elementide hulgas loomulikult kõik need võimalused, mida ühine valuutasüsteem eurotsoonis meile võimaldab.

Aseesimees Jüri Ratas

Marika Tuus, palun!

Marika Tuus

Aitäh! Austatud Eesti Panga president! On selge, et eurotsooniga ühinemisel hakkavad meil ka hinnad ühtlustuma ja seda on praegu kauplustes juba näha. Mida te arvate sellest, millal hakkavad meie palgad ühtlustuma, või kas te arvate, et ka pensionid jõuavad Euroopa tasemele või millal nad sellele järele jõuavad?

Ma toon teile praegu ainult ühe näite. Selle aasta teises kvartalis oli Eestis keskmine pension 4258 krooni ehk 290 eurot, samal ajal Soomes oli see 1344 eurot ehk 18 800 krooni.

Andres Lipstok

Aitäh! Arvatavasti on hästi keeruline öelda aega, millal üks või teine teie mainitud näitaja hakkab ühtlustuma nende näitajatega, mida meie lähinaabrid on presenteerinud või milleni nemad on jõudnud. Mina saan öelda ainult seda, et selline konvergens ja ühtlustamine on ju eesmärk, sinna poole liigutakse ja on liigutud. Arvatavasti võiks sellise jätkusuutliku majandusruumi taastamine olla see tee, mille abil me võib-olla mingil ajal oma majanduses saaksime näha neid tulemusi, mida te oma küsimuses mainisite. See on pikk tee, selleks tuleb väga palju tarku otsuseid teha ja väga palju tarka majanduspoliitikat ajada. Ma arvan, et jätkusuutliku majanduspoliitika tarvis õige keskkonna loomine võiks olla küll lähiperspektiivis kõikide poliitikute, olgu nad siis siin saalis või valitsuses, esmane ülesanne. Kui seda jälgitakse, siis saavad täidetud ka need eesmärgid, millest te rääkisite.

Aseesimees Jüri Ratas

Nelli Privalova, palun!

Nelli Privalova

Aitäh! Austatud Eesti Panga president! Millised on liikmesusega kaasnevad kohustused ja kulud ning kas me suudame neid kohustusi Euroopa Keskpanga ees täita?

Andres Lipstok

Aitäh! Loomulikult, kui me oleme eurotsoonis, siis on meil omad selged kohustused, selleks et oma osa Euroopa Keskpanga ees täita. See koosneb väga paljudest elementidest. Eesti Panga kohta saan ma öelda, et meie oma eelarve kokkupanekul oleme nendega arvestanud. Päris kindlasti ei teki meil probleeme oma esmaste kohustuste täitmisel sellisel kujul, nagu Euroopa Keskpank teistele euroala liikmetele peale pannud on.

Aseesimees Jüri Ratas

Taavi Rõivas, palun!

Taavi Rõivas

Aitäh! Väga austatud pangapresident! Kuna arupärijad ise on seda küsimusteringi natuke laiendanud, siis julgen ma ka küsida asja kohta, mis võib-olla kõige otsesemalt kirjalikus arupärimises ei kajastunud, küll aga on praegu väga kuum kõneaine. See puudutab natuke seda, mida küsis kolleeg Eldar Efendijev. Me oleme ka täna lehtedest lugenud, et osa munitsipaalasutusi on tõstnud hindu ja on põhjendanud seda euro tulekuga. Kõige markantsem näide on hinnatõus Nõmme Spordiklubis, kus osa teenuste hinnad tõusevad lausa 40%. Seda on põhjendatud euro tulekuga. Kuidas seda tegevust hinnata? Kas tõepoolest läheb euro tuleku tõttu Nõmmel sportimine objektiivselt 40% kallimaks või on siin tegu tarbija eksitamisega, mis tuleks hukka mõista?

Andres Lipstok

Aitäh! Nõmme Spordiklubi pakutavate teenuste hinna kujundamisel on mul hirmus keeruline kaasa rääkida, ma ise ei ela Nõmmel ega tarbi neid teenuseid. Turumajanduses on nõudmine ja pakkumine omavahel kooskõlas. Kui tekib uus teenus, kui see on parem ja kvaliteetsem ning tarbija on nõus selle eest maksma, siis teenus ka kallineb, aga eurot sellistesse mahhinatsioonidesse siduda ei ole mõtet. See ei ole ainult Eesti omapära. Selliste teemadega on eri aegadel kokku puutunud eri riigid, kui eurole üleminek on toimunud. Tegelikult näitab mõne aja pärast väga kiiresti, et eurole üleminek ei ole hinnakorrektsioonide põhjus. Hinda tõstab ikka see, kes seda teenust osutab või seda kaupa müüb, ja seda hinda maksab see, kes seda teenust tahab tarbida või kaupa osta.

Aseesimees Jüri Ratas

Helle Kalda, palun!

Helle Kalda

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud president! Aitäh teile heade vastuste eest! Aga mul on küsimus: kas Eesti riigil tekib kohustus kinni maksta teiste riikide kehvast rahanduspoliitikast tulenevaid puudujääke? Kui on selline kohustus, siis kui suur see summa on, mis põhimõtetel see toimub ja kuidas otsustatakse, millal makstakse abipakette kinni, millal mitte?

Andres Lipstok

Aitäh! Kõige lihtsam ja arvatavasti ka kõige ausam vastus on täna see, et me ei ole veel eurotsoonis. Rääkida sellest ja spekuloida selle üle, millised kohustused meile täiendavalt tulevad seoses ühe või teise eurotsooniriigi kohustuste kinnimaksimisega, on täna veel vara. Kui me oleme eurotsoonis, eurotsooni liikmed, siis need läbirääkimised arvatavasti algavad, ja kui see number on selge, siis oleme loomulikult valmis seda ka teile tutvustama.

Aseesimees Jüri Ratas

Inara Luigas, palun!

Inara Luigas

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Me oleme seda teemat natukene arutanud ka Riigikogu rahanduskomisjonis. Me arutasime seda, et praegune krooni kattevara suurus, 41 miljardit, viiakse kirjega Eesti Panga bilansist Euroopa Keskpanga bilanssi. Kas seoses selle üleminekuga tekib ka võimalus, et seda 41 miljardit krooni hakkabki haldama, kontrollima ja kasutama Euroopa Keskpang, ja millised õigused jäävad siin Eesti Pangale? Minu küsimuse teine pool on järgmine. Krooni kattevara on praegu 41 miljardit, kuid ringluses on vaid üle 10 miljardi krooni väärtuses sularaha, mille tagatiseks on samas väärtuses Eesti Panga varasid, ja nii üks kui ka teine majandusteadlane on avaldanud arvamust, et tekib krooni kattevara jääk. Kas see jääk ikkagi tekib ja mida te selle kohta arvate?

Andres Lipstok

Aitäh! Selle 41 miljardi juures on esimene asi muidugi see, et Eesti Panga enda bilansi struktuur teatavasti muutub, me oleme kohustatud oma kattevara üle vaatama. Kattevara reserv väheneb, see 41 miljardit krooni väheneb ja see raha kantakse tagasi raha omanikele ehk Eestis paiknevatele kommertsbankadele, see on nende raha. Selle reservi jäägi või selle rahahulga eest, mis alles jääb, peab Eesti Pank loomulikult katma kõik need kohustused, mis Eesti Pangal on ja talle jäävad, sealhulgas on ka sularaharingluse tagamine. Praeguse mateemaatika järgi võiks reservi suurust hinnata 5,4 miljardile kroonile ja euro tulek seda 5,4 miljardit krooni mitte kuidagi ei mõjuta. Loomu-

likult, selle raha üle, mis Eesti Panga bilansis on, teeb otsused Eesti Pank.

Aseesimees Jüri Ratas

Toomas Varek, palun!

Toomas Varek

Aitäh, härra Riigikogu aseesimees! Austatud Eesti Panga president! Mina mäletan täpselt seda aega, kui rubladelt mindi üle Eesti kroonidele. Ma arvan, et see oli meile ka õnnelik aeg, kuigi algul kätte saadud 150 Eesti krooni oli küllaltki väike summa. Nüüd jälgite te tõsiselt neid protseduureegleid, et kõik kolme kuu pärast hästi laabuks, et me lähiksim Eesti kroonilt üle eurole. Kuid ma mäletan ka seda, et allesjäänud rubladega oli pärast palju pahandust. Mis saab Eesti kroonidest pärast 1. jaanuari 2011 või pärast 1. juulit? Kuhu Eesti kroonid lähevad? Kui kauaks nad hoiule jäävad? Mis nendest saab?

Andres Lipstok

Aitäh! Esimene vastus on see, et pärast 1. jaanuari 2011 ei ole Eesti riigis käibel Eesti kroon. Eesti kroon peaks selleks ajaks olema kokku korjatud. Loomulikult on tema hävitamisel oma kindel kord ja seda korda järgitakse. See küsimus läheb natukene arupärimise teemast välja ja seetõttu ei suuda ma praegu väga täpselt öelda, kuidas see nn hävitamine käib. Aga loomulikult, mingit käibel olevat krooni pärast 1. jaanuari 2011 olla ei saa ega tohi.

Aseesimees Jüri Ratas

Heimar Lenk, palun!

Heimar Lenk

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Härra president! Kindlasti väheneb pärast eurole üleminekut Eesti Panga töö maht ja kohustuste hulk. Kindlasti olete seda analüüsinud. Kas on kavas ka panga personali vähendada? Võib-olla ütlete mõne sõna selle kohta, millised kohustused teile jäävad ja kuidas panga töö muutub.

Andres Lipstok

Aitäh! Jälle selline teema, millest on palju räägitud nii siin saalis kui ka ajakirjanduses. Ma ei ole väga kindel, et saab nõus olla väitega, et Eesti Panga töökoormus väheneb. Kui vaadata seda ülesannete hulka, mida eurotsoo-

nis olek Eesti Panga eri protsessidele juurde toob, siis on selge, et ka see töö tuleb kellelgi ära teha. Ma täna ei spekuleeriks selle üle, et me oleksime Eesti Panga töötajate arvu hirmsat moodsust vähendamise reel. Pigem on meie ülesanne teha selgeks, milline on Eesti Panga vajalik struktuur, et täita kõiki neid ülesandeid, mida euroalas täita tuleb. Sellega tegeleme praegu päris pingsalt. Milline on see tulem? See ei ole mitte lähipäevade või -nädalate teema, aga ma arvan, et järgmise aasta keskpaigas on see selge. Ütlen nii pika aja just sellepärast, et tegelikult ei ole mõtet tormata. Peaks ikkagi väga täpselt aru saama, millised need funktsioonid ja ülesanded on ning kus saab teiste riikide kogemusi kasutada. Ütlen ainult seda, et me oleme nii pangas sees kui ka koos väliskspertidega selle töö käivitunud.

Aseesimees Jüri Ratas

Kalle Laanet, palun!

Kalle Laanet

Aitäh, austatud juhataja! Hea Eesti Panga president! Väga palju arvatakse, et euro toob automaatselt kaasa hinnatõusu. Ma arvan, et kes seda analüüsib, saab aru, et euro iseenesest hindu ei tõsta, vaid tegelikult on see väga palju seotud majandusega. Küsimuse esimene pool on see: kas te arvate, et kommunikatsioon on olnud piisav? Võib-olla peaksid valitsusliikmed emissaridena minema maakondadesse asju seletama. Mulle tundub, et väga palju on seletamise taga kinni.

Andres Lipstok

Aitäh! Selle küsimuse sisulisele poolele ma enne natuke vastasin. Ma olen sinuga täiesti ühte meelt, et eurot nende hinnatõusudega, mida on siin presenteeritud, siduda ei ole mõtet. Turumajandus eksisteerib Eestis enne eurot ja pärast eurot. Loomulikult on alati mingisugused spekulatsioonid võimalikud, aga see on teine teema. Kuidas seletada ja kuidas suhtlemist parandada? Minul on hirmus keeruline valitsuse eest öelda, kui palju valitsusliikmed peaksid kuskil seda seletamas käima, kas nad käivad ja mida nad on seletanud. Aga ma tean, et asjatundjate komisjon, mille valitsus on kokku kutsunud, on päris aktiivselt lülitunud sellesse töösse, et seletada Eesti rahvale, mis moodi eurole üleminek käib, millised sammud

on plaanis, millised on tähtjad jne. Aga see ei ole minu vastuses põhiline. Ma saan öelda ainult seda, et Eesti Panga osakond, kes kõige rohkem sularahaga tegeleb, on käivitanud just sellesama plaani, mida sa praegu nimetasid. Kui ma õigesti mäletan, siis esimene sõit oli eelmisel nädalal, ma palun vabandust, kui ma praegu valesti ütlen, aga minu meelest oli esimene sõit Raplasse. Me oleme pihta hakanud. Loomulikult, mida rohkem suhelda, mida rohkem seletada, seda selgem kõik see on ja seda rohkem kaovad ka hirmud. Hirm tuleb tihti ikkagi teadmatusest.

Aseesimees Jüri Ratas

Toivo Tootsen, palun!

Toivo Tootsen

Aitäh! Lugupeetud Eesti Panga president! Meie siin Riigikogus oleme kogenud, et paljud tublid munitsipaalpoliitikud on ka siin edasi munitsipaalpoliitikud ja tegelevad meelsasti munitsipaalasjadega, selle asemel et näha ühtset ja riiklikku. Kuidas juhtub Eesti Pangaga? See on ka nagu üleminek teise liigasse. Kui palju on Eesti Panga inimesed valmis tegelema hoopis kõrgemal tasandil rahandusega ehk euroga, mis katab mitmeid-mitmeid riike, ter- vet eurotsooni?

Andres Lipstok

Aitäh! Eesti Pank on olnud Euroopa Keskpangaga koostöös ju väga pikalt. Kõigis töögruppides, komisjonides, mis on Euroopa Keskpangas aastate jooksul loodud, on Eesti Pank väga aktiivselt osalenud. Ma julgen öelda, et meie töötajatel on ettekujutus selle kohta, millega seal tegeldakse. See ei ole mitte ainult ettekujutus, vaid tehakse ka praktilist tööd. Loomulikult, see töö hulk, mida eurotsooni kuulumine kaasa toob, on lisäülesanne kõigile. Ma võin tuua ainult ühe näite. Kui siiani – ma räägin endast, see on kõige lihtsam – pidi Eesti Panga president käima Euroopa Keskpanga nõukogu üldkoosolekutel neli korda aastas, siis nüüd olen ma juba vaatleja staatuses ja pean käima Euroopa Keskpanga nõukogu koosolekutel üle nädala. Nii et arvutage vahe välja, neli korda aastas ja üle nädala. Täpselt samasugune lisakoormus, kas suuremal või vähemal määral, on ka Eesti Panga osakondadel, Eesti Panga spetsialistidel, kes

kaasatakse teie mainitud kõrgemal tasemel rahapoliitiliste otsuste tegemisse hoopis laiahaardelisemalt ja sügavamalt. Kuid ma arvan, et see eeltöö eelneval ajal, mida Eesti Pank on Euroopa Keskpanga juures teinud, on andnud piisavalt hea kogemuse, et kohe sellesse töösse sukelduda. Loomulikult, õppida on seal palju, enesearendamisega on vaja väga palju tegelda, aga ma julgen küll öelda, et Eesti Panga töötajad on nendeks ülesanneteks valmis.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud Eesti Panga president! Ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Head ametikaaslased! Kas soovitakse pidada läbirääkimisi? Läbirääkimisi pidada ei soovita. Arupärimisele on vastatud.

3. Arupärimine kohustuste võtmise kohta aastateks 2011–2012 (nr 472)

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme edasi teise arupärimisega, mille esitasid Riigikogu liikmed Kadri Simson, Kalev Kallo, Toivo Tootsen, Mailis Reps, Valeri Korb, Helle Kalda, Inara Luigas, Eldar Efendijev, Vladimir Velman, Jüri Ratas, Arvo Sarapuu, Jaak Aab, Nikolai Põdrämägi, Rein Ratas ja Evelyn Sepp 2. augustil 2010. Arupärimine on kohustuste võtmise kohta aastateks 2011–2012. Arupärimisele vastab rahandusminister Jürgen Ligi. Ma palun Riigikogu kõnetooli arupärijate esindaja Kadri Simsoni, et ta arupärimist tutvustaks!

Kadri Simson

Head kolleegid! Lugupeetud rahandusminister! Augustis sai koos kolleegidega üle antud arupärimine, mis puudutab rahandusministri ja Eesti Panga presidendi Andres Lipstoki allkirjadega välja läinud kirja. Kiri saadeti 3. juunil ja selle adressaatideks olid eurogrupi president Jean-Claude Juncker, Ecofini president ning eurovolinik Olli Rehn. Kirjas oli palju meile juba tuntud valitsuse seisukohti, aga anti ka teatavaid lubadusi järgmiseks ja ülejärgmiseks aastaks. Sellest tulenevalt olemegi palunud ministri Riigikogu ette, et ta tutvustaks valitsuses küpsevaid plaane muuta vajaduspõhiseks teatavad sotsiaaltoetused, mis kirjas olid toodud veel üldiselt ja anonüümselt, aga tõenäoliselt on ministril olemas juba töö-

grupp, mis sotsiaaltoetuste vajaduspõhiseks muutmist täpsemalt arutab, ja minister oskab meile öelda, kui palju sotsiaaltoetuste vajaduspõhiseks muutmise abil kokku hoida soovitakse. Senimaani on see ikka tähendanud seda, et toetused muutuvad vähem kättesaadavaks, riigieelarve selle võrra säästab, kuid inimesed saavad mitmeid toetusi vähem. Ma ei hakka küsimusi täpselt ette lugema, ma usun, et minister loeb küsimused ette ja siis vastab neile. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Tänan! Ma palun arupärimisele vastamiseks Riigikogu kõnetooli rahandusminister Jürgen Ligi!

Jürgen Ligi

Härra juhataja! Austatud Riigikogu! Esimene küsimus kõlab nii: ""Vajaduspõhiseks muutmine" on tänase valitsuse retoorikas tähendanud abi kättesaadavuse tõsist halvenemist ning riigieelarve kokkuvõidu inimeste arvelt. Milliseid sotsiaaltoetusi on Rahandusministeerium silmas pidanud oma kirjas Euroopa institutsioonidele?" Kõigepealt, vajaduspõhisus ei ole mingi retooriline nähtus, vajaduspõhisus on Eesti mõistliku valitsemise pikaajaline põhimõte. Me eeldame, et Eestit valitseb edaspidigi mõistlik valitsus ja ei kehtestata eesmärke jagada toetusi mittevajaduspõhiselt. Sest milleks toetus mõeldud on? Eks toetust määratakse ikka mingi vajaduse järgi ja ta on selle võrra suurem, mida täpsemini ta on suunatud ja mida täpsemini ta keskendub tegelikule abivajadusele. Retoorikast on see asi muidugi kaugel, siin on tegemist väga põhimõttelise asjaga. Kuidas seda ellu viia, see on keeruline. Palju on vajaduspõhisusega seoses räägitud lastetoetusest. Reaalsuses on üsna keeruline ümber teha süsteemi, mis kord on juba kehtestatud. Küll aga on elu ise andnud sellele probleemile vastuse: kõik valitsused on eelistanud siiski neid toetusi, mis on täpsemini suunatud kui lastetoetus, mis jaguneb lihtsalt vanuselise tunnuse järgi. Selle võrra on tema reaalkaartus ju ajas kogu aeg vähenenud, kogu aeg on leitud mingid mõistlikumad kohad raha kasutamiseks. Selge, et meie siin saalis, meie lapsed ja lapselapsed tõenäoliselt ei peaks saama riigilt lastetoetust, kui selle võrra oleks tegelikke abivajajaid võimalik paremini aidata.

Eks me oleme neid laustoetusi siin hiljaaegu kaotanud küll. Samamoodi võib öelda, et ranitsatoetus on olnud üks võib-olla sümboolse tähendusega, aga siiski hästi ebapraktiline toetus ja rasketel aegadel on sellest loobutud. Põhjus ongi selles, et umbes pooled vanemad ei vaja otsest rahatoetust riigilt. Ma ütlen hästi jämedalt: riigi toimimise mehhanism ei saa olla see, et kõigilt võetakse ja kõigile antakse ühtemoodi. Ikkagi tuleb vaesematele anda ja ühtlasemalt võtta, see on viis, kuidas tasandada ebavõrdsust. Jah, üks meetod, kuidas vajaduspõhisust saavutada, on muidugi jätta rohkem sotsiaaltoetusi jagada omavalitsustele, kes on inimestele lähemal ja suudavad õigemini otsustada. Selles suunas oleme suutnud natuke liikuda.

Teine küsimus: "Millises töögrupis sotsiaaltoetuste vajaduspõhiseks muutmist arutatakse ning millal tulla ettepanekutega avalikkuse ette?" Kõigepealt pean ütlema, et praegu ei ole tulemas konkreetseid ettepanekuid. Lisaks ei ole töögrupp kindlasti valitsuse põhiline töömeetod, see on pigem erandlik meetod, üksiküsimuste puhul praktiseeritav. Sellise suure ja põhimõttelise teema puhul nagu toetused käib põhitöö ikka regulaarsete institutsioonide kaudu.

Kolmas küsimus: "Kui suurt kokkuvõidu sotsiaaltoetuste kärpimisest 2011.–2012. aasta eelarvesse planeeritakse?" Planeeritakse nii suurt kärpimist, et riigieelarve kogumahust 31,64% on sotsiaaltoetused ja kõike ülejäänut, kui soovite, võite nimetada kärpimiseks. Aga kui võrrelda aastaid omavahel, siis kasv 2011. aastal on 8,38% ja see tuleb põhiliselt teise pensionisambasse tehtavate sissemaksete, esimese pensionisamba kulude ja vanemahüvitise tõttu. Kindlasti ei kahtle teiega, et sambakulud on vajaduspõhised, aga ärge kahelge, ka vanemahüvitist makstakse ikkagi vajaduse järgi. Millal siis veel peaks riik abikäe ulatama kui mitte sel ajal, kui noor ema on kõige haavatavam ja saab kõige vähem oma sissetulekuid mõjutada? See on pigem demograafiline meede, et lapse soetamisel ei muutuks oluliseks see kaalutus, et lapse sünni korral väheneb pere sissetulek järsult ja ema ei saa tõenäoliselt tööl käia. Demograafias on see juba positiivset tulemust andnud, seda näitavad uuringud.

Neljäs küsimus: "Kirjas lubatakse, et vähendatakse tööjõumakse ning kantakse maksu-

koormus edasi kaudsetele maksudele. Milliseid kaudseid makse tõsta plaanitakse?" Kõigepealt, ega see ei ole mingi lubadus Brüsselile. Me kirjeldame selles kirjas oma eesmärgid ja põhimõtteid ning neidsamu eesmärgid ja põhimõtteid kajastame riigi eelarvestrateegias. Tõepoolest, siin midagi uut ei ole. Te küsite, kas mõni kaudne maks on tõusmas. Ei ole tõusmas muu kui see, mis on ära otsustatud – tubakaaktsiis. Ma ei ole näinud sellele suurt vastuseisu siin Riigikogus. Üks eelnõu on praegu menetluses, kui soovite, siis võite seda vastuseisu väljendada, aga meie arvates võiks tubakaaktsiis tõusta aastavahetusest 10% ja järgmisest aastavahetusest jälle 10%. Aga kõiksugu muu retoorika, et tarbimise või saastamise maksustamine on halb – see on ohtlik, see on keskkonnakaitseliselt ohtlik ja see on ka majanduslikult ohtlik. Võib tunduda populaarne rääkida siin mingist sotsiaalsest mõõtmest, aga maksukogumisel tuleb olla pigem neutraalne ja sotsiaalseid probleeme tuleb reguleerida ikkagi väljamaksetega riigieelarvest. Sellise lausalise sotsiaalpoliitika, et kõigile ühtemoodi ja vähem tarbimismakse, tulemus on tegelikult see, et kes kallimalt ja rohkem tarbib, see võidab rohkem. Aga eelarvekadu on väga suur, rääkimata keskkonnakaitselisest mõõtmest. Ma ei oska saastemaksude kohta palju rohkem lisada, kui et CO₂-poliitika on näiteks Euroopas väga erinevates mõõtmetes kogu aeg päevakorral. Siin tuli hiljuti vastata küsimusele, kas ma toetan üleeuroopalist maksumuutust. Üks valikuid oli (see tuli kuskilt välisajakirjandusest ja seda tõepoolest ka Brüsselis arutatakse) CO₂ maks. Ma arvan, et kui see otsus langeb (ma iseenesest ei ole vaimustatud üleeuroopalisest lisamaksustamisest), siis on CO₂ maks üks kõige tõenäolisemaid. Jällegi, see on täpselt see poliitika, mida Euroopa ajab. Tööjõu maksustamine on asi, mis tuleb tööhõivele kahjuks. Tarbimise maksustamine on tegelikult see, mida ka kriisi ajal on pooled Euroopa riigid teinud, nad on tõstnud käibemaksu, nad on kaotanud käibemaksuerandeid ja tihti on tõstnud ka aktsiisi. See on üldine tendents, Eesti ei ole siin erand. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Teile on küsimusi. Kadri Simson, palun!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud minister! Me küsime, milliseid sotsiaaltoetusi te olete silmas pidanud, rääkides sotsiaaltoetuste muutmise vajaduspõhiseks. Te vastasite, et mitmed laustoetused on olnud mõttetud, et seni on kritiseeritud näiteks lastetoetust, mille suurus on 300 krooni, ja et mõned laustoetused on ka ära kaotatud. Mainisite, et ranitsatoetus, mida maksti 1. septembri puhul igale koolilapsele, on ära kaotatud, ja see on õige, sest kõik lapsed ei vaja ranitsatoetust. Paljud lapsed siiski näiteks ranitsatoetust vajavad. Millised toetused siis asemele on tulnud, mis ei ole mitte lausalsed, vaid vajaduspõhised? Eelmisel aastal kadus ära ranitsatoetus. Kas te oskate nimetada, mis selle aasta 1. septembril seda kompenseeris?

Jürgen Ligi

Kõigepealt võimaldasid sellised kaotamised muid sotsiaaltoetusi häireteta välja maksta ja üldse riigil tervikuna funktsioneerida. Omavalitsustel on endal väga tihti ranitsatoetus kui selline olemas, nii et on täiesti mõttetu siit Toompealt lausaliselt kehtestada täpselt sama meedet. Ma tean, et üks linn jagas lausa ühesuguseid ranitsaid, olles leppinud mingi firmaga kokku. See on minu meelest hästi piinlik juhtum, sest kui palju siis vormirõivast tänapäeval üldse armastatakse. Riigi funktsioneerimiseks, hädavajalike toetuste väljamaksmiseks sealhulgas, on kogu aeg vaja optimeerida. Näete ise, pensionikulud kasvavad. Selleks et neid oleks võimalik katta, ongi vaja muu hulgas korrastada sotsiaaltoetusi, peale selle, et riigi enda toimimiskulusid on kõvasti kokku hoitud. Ega küsimus ei ole selles, kas mingiks asjaks konkreetselt on raha või mitte, vaid selles, kui mõistlikult me raha kasutame, mis on parimad raha kasutamise viisid. Selles on ju tegelikult kogu asja mõte. Ma ka seletasin, et ei ole, esiteks, olemas selliseid uusi ettepanekuid, mis põhimõtteliselt muudaksid sotsiaaltoetuste süsteemi, see valitsus ei muuda seda süsteemi, aga teiselt poolt ei ole ka Brüsselile mingeid lubadusi antud. Brüsselile on antud ainult üldine lubadus, et riiki valitseatakse mõistlikult, et meie üldised hoiakud on sellised. See on valitsuse kohta öeldud. On ju hästi teada, et demokraatias valitsused ka vahel vahetuvad – ma küll loodan, et seekord ei vahe-

tu – ja aeg-ajalt pääsevad võimule ka väga ebamõistlikud valitsused. Selliseid näiteid on ka Euroopast, väga ebamõistlikke näiteid on olnud.

Aseesimees Jüri Ratas

Marika Tuus, palun!

Marika Tuus

Aitäh! Austatud härra minister! Päris huvitav oli kuulda, et pensionisamm on sotsiaaltoetus. Aga ma olen märganud, et väljend "vajaduspõhiseks muutmine" tähendab selle valitsuse kontekstis ikkagi selle toetuse kaotamist. Võtame kas või 3000-kroonise matusetoetuse. Öeldi ka, et muudetakse vajaduspõhiseks, kellel vaja on, need saavad, aga tegelikult näeme, et see toetus on lihtsalt ära kadunud. Me oleme siin kärpinud ja kärpinud, meid nimetatakse selles ju Euroopa meistriks. Aga kui me räägime järgmise aasta kontekstis, siis kas nendest toetustest kärpimistest midagi ka tagasi pannakse? Näiteks, hambaravihüvitis, mida te kärpсите, koolitoetuste kärped, pensionide tasuta kojukande kaotamine või hooldusravikärped jne. Kas on ka midagi sellist plaanis peale teise samba sissemaksete taastamise?

Jürgen Ligi

Kõigepealt peaks selgitama, et riigi kulu- tused pensionisammastesse on kaheldamatult toetus, siin ei ole midagi imestada. Mõelge ikka järele. Kas te tahate öelda, et see ei ole toetus pensionile? Või ei pea te pensioni toetuseks? Kindlalt on see ka vajaduspõhine, selles ei ole mingit kahtlust, sest riik panustab nendesse eluetappidesse, kui inimene on väga haavatav ja nõrk, kas tal on siis pisikene laps või on ta tööeas väljas. Need on need põhilised vanusegrupid, kuhu rahaliselt panustada. Kooliealiste ja lasteaiaaialiste laste puhul on põhipanus kahtlemata teenused, olgu selleks tervishoid, haridus või mis tahes. Niimoodi on riik üles ehitatud ja seda peetakse ka puhtteoreetiliselt mõistlikuks. Mis puudutab laus- toetusi, mida te siin loetlesite, siis mina ei arva, et ühtegi laustoetust tuleks tagasi tuua. Ei ole mõistlik jagada kõigile ühtemoodi paarsada krooni, meile sealhulgas. Minu teada ei saa selle raha eest isegi ühte hambaploomi panna. Selle asemel tasuks suunata seda raha ja suunataksegi, ma seda süsteemi väga sora-

valt ei oska teile ette kanda, kes täpselt ja kui palju soodustust saab, aga põhimõtteliselt suunatakse seda raha tõesti abivajajatele. Mitte meiesugustele, aga pensionäridele ja lastele. Nii ongi süsteem üles ehitatud. Ei ole mingit mõtet jagada kõigile ühtlaselt poole plommi jagu raha, kui tegelikult sellest reaalselt abi ei ole. Sellest ei sõltu arsti juurde minek, räägi- tagu mis tahes. Paarsada krooni aastas – huumor!

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister! Ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised ja palun Riigikogu kõnetooli Kadri Simsoni!

Kadri Simson

Head kolleegid! See arupärimine sai esita- tud sellepärast, et sel suvel saatis Eesti Vabariigi minister oma Euroopa kolleegidele kirja, kus ta andis ülevaate, mida Eesti Vabariigi valitsus kavatses teha aastatel 2011 ja 2012. Pika perspektiiviga ettevaatamine on kindlasti kena, aga kui me kuulsime praegu ministri seisukohta, et praegune valitsus teeb mõistlikke rahakasutuse otsuseid ja teab, mis on parim rahakasutusviis, ja igasugune valitsuse vahetus võiks mõistlikke otsuseid muutma hakata, tahangi ma küsida, mis siis on mõistlik. Kui võtta ära iga koolilapse ranitsatoetus ja öelda, et see oli üleliigne, kas see siis tähendab, et lastevanematel ei ole mitte ainult kohustus täita 1. septembriks ranitsat vihikute ja kirjutus- vahenditega, vaid nad ei pea muretsema ka spordivahendeid ja üldse – lapsed ju kasvavad – uuendama riideid? Ma usun, et neid peresid, kes 1. septembril arvasid, et ranitsa- toetus oleks üleliigne, ei olnud just väga palju. Kindlasti oli palju neid peresid, kes sattusid päris raskustesse. Ranitsatoetuse ära- kaotamine, n-ö lausalise toetusena ära- kaotamine tähendas seda, et riigilt midagi asemele ei tulnudki. Nagu minister mainis, tõesti hädas ole- vad pered, võib-olla enamik neist mitme lap- sega pered, pidid pöörduma omavalitsuste poole, kelle eelarved on niigi pingelised, aga kes ei saa öelda, et neile on see mure võõras, nad pidid leidma toetuse.

Rääkides veel lausalistest toetustest, peab ütleva, et matusetoetuse puhul tehti eelmisel aastal tõepoolest selline küüniline liigutus. Inimesed, kes seda toetust vajavad, ei ole enam

hääletajad. Nende pealt kokku hoida oli valitsuse seisukohalt ilmselt mõttekas. Meie leiame, et inimesi tuleb kohelda viisakalt ka pärast nende surma, ja see toetus ei olnud kindlasti mõttetu toetus.

Ma loodan, et järgmine valitsus (valitsus saab märtsis 2011 vahetuda) vaatab päris tõsiselt sotsiaaltoetusi ja arutab nende mõtet ning mitmedki sellised väga jõuliselt läbiviidud kärped, mis tegelikult panevad koorma kellegi teise õlule, ei säilita seda templit, nagu need oleksid mõttekad kärped.

Kõige imelikum rahandusministri seisukohatadest oli see, et emapalk on vajaduspõhine. Huvitav vajaduspõhisus küll, kui mõne ema vajadus on 35 000 krooni kuus ja enamikul ainult 4300 krooni kuus. Paljudel lastel on poolteise aasta jooksul kaheksa korda suuremad vajadused kui teistel lastel. Kui seda nimetatakse vajaduspõhiseks toetuseks, siis see on, jah, järgmisel aastal tõepoolest ainuke peretoetus, kuhu leitakse juurde 300 miljonit krooni. Seejuures ei ole sündimus märgatavalt kasvanud, küll on aga kasvanud vanemapalga ülempiir. Nii et kaotades väga paljudele lastele olulisi toetusi, näiteks ranitsatoetus, saadakse endiselt tõsta vanemapalga ülempiiri. See ei ole küll nüüd enam lausaline toetus, see on väga väljavalitud toetus, aga toetus kõige jõukamatele.

Meil oli ainult üks küsimus kaudsete maksude edasise tõusu kohta, sest nagu minister Ligi ütles, see on praeguse valitsuse põhimõte. Kaudsete maksudega on Eesti jõudnud juba sinnamaani, et meie eelarvest moodustavad kaudsed maksud suurema osa kui Euroopa Liidus keskmiselt. Miks on kaudsed maksud meie meelest sotsiaalselt ebaõiglased? Sellepärast, et siin on maksumaksjateks ka need inimesed, kes midagi ei teeni ja kes elavad niigi peost suhu. Toasooja eest peab maksma ka see inimene, kellel ei ole tööd. Ravimite eest peab maksma ka see inimene, kes enam ei tööta. Mitmed käibemaksuliigid, näiteks kultuuriürituste või raamatute käibemaks, löövad võibolla märksa rohkem suure pere eelarvet kui üksinda elava kõrgepalgalise inimese eelarvet, inimese eelarvet, kes ütleb, et tema elutoas pole seitse aastat raamaturiulit olnud.

Nii et see kiri, millele on alla kirjutanud härra Ligi ja härra Lipstok, annab suuna, kuhu praegune valitsus kavatseb edasi minna. See

suund on kaudsed maksud, mis löövad eelkõige väiksema sissetulekuga inimesi, ning mitmete sotsiaaltoetuste kaotamine, mille asemele mitte midagi ei tulegi. Ma arvan, et see on päris muret tekitav perspektiiv.

Aseesimees Jüri Ratas

Vabandust! Kas soovite lisaaega?

Kadri Simson

Jah. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Kolm minutit lisaaega.

Kadri Simson

Oponeerides ministrile loodan ma, et ka valijad annavad oma hinnangu ja ütlevad, et see ei ole parim raha kasutamise viis, ja et praegune valitsus seda programmi veel ellu viia ei jõua ja äkki uus valitsus seda enam ei tee. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Rohkem kõnesoove ei ole. Sulgen läbirääkimised. Arupärimisele on vastatud.

4. Arupärimine ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni väljaehitamise kohta (nr 455)

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme kolmanda arupärimise juurde. Selle esitasid Kalle Laanet, Kadri Simson, Kalev Kallo, Ain Seppik, Lembit Kaljuvee ja Valeri Korb 2. juunil 2010. Arupärimine on ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni väljaehitamise kohta. Sellele vastab keskkonnaminister Jaanus Tamkivi. Ma palun Riigikogu kõnetooli arupärijate esindaja Kalle Laaneti, et ta arupärimist tutvustaks!

Kalle Laanet

Austatud juhataja! Hea keskkonnaminister! Euroopa Liidu asulareovee puhastamise direktiiv, joogivee direktiiv ning ohtlike ainete direktiiv kehtestavad nõuded elanikkonnale edastatava joogivee kvaliteedile, reovee kogumisele ja puhastamisele ning suublasse juhtimisele, ohtlike ainete kasutamisele ning keskkonda juhtimisele. Direktiivide nõuete täitmine peab tagama ohutu elukeskkonna ning

aitama kaasa inimeste elukvaliteedi parane-misele.

Asulareovee puhastamise direktiivi raken-damise üleminekuperiood kehtib Eesti jaoks kuni 31. detsembrini 2010. Nimetatud täht-ajaks peavad üle 2000 inimekvivalendi reos-tuskoormusega reoveekogumisaladel reovee-kogumissüsteemid olema kas rekonstrueeritud või laiendatud nii, et kõigile piirkonna elani-kele on tagatud võimalus ühiskanalisatsiooniga liitumiseks. Joogivee direktiivi rakendamise üleminekuperiood kehtib Eesti jaoks kuni 2013. aastani. Seoses sellega on meil keskkon-naministrile järgmised küsimused. Esiteks. Kui kaugele on jõudnud Eesti asulareovee puhasta-mise direktiivi rakendamisega? Kuidas on kul-genud joogivee direktiivi täitmine Eestis? Teiseks. Kui palju on Eestis hetkel kohalikke omavalitsusi, kus selle direktiivi rakendami-sega on probleeme? Kas on teada ka kohalikke omavalitsusi, kus on direktiivi täitmisega probleeme, sest riigi poolt ümberkorraldatud raa-matupidamiskorra tõttu on omavalitsuse laenu-koormus ületanud lubatud laenupiiri ning vaja-likku omafinantseeringut omavalitsusel seetõ-ttu ei ole? Kolmas küsimus. Keskkonnainves-teeringute Keskusest raha taotlemisel on ko-halike omavalitsuste omaosalusena sätestatud kuni 30%-line omafinantseering. On esinenud juhtumeid, kus Keskkonnainvesteeringute Keskus on tunnistanud mittevastavaks omava-litsuse taotluse, kus omafinantseeringuna on kavandatud 5%. Kuidas te seda selgitate, miks eeskirjas on "kuni 30%", kui seda reaalsuses ei rakendata? Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Tänan! Palun arupärimisele vastamiseks Riigikogu kõnetooli keskkonnaminister Jaanus Tamkivi!

Jaanus Tamkivi

Austatud juhataja! Lugupeetud arupärija! Küsimused juba kõlasid, nüüd siis vastused nendele.

Asulareovee puhastamise ja joogivee direk-tiivi nõuete täitmiseks on viimase kümne aasta jooksul investeeritud veemajanduse infrastruk-tuuri ligikaudu 7 miljardit krooni Euroopa Liidu abiraha, Keskkonnainvesteeringute Kes-kuse raha, riigieelarve ja kohalike omavalit-suste ja vee-ettevõtete raha. Eelmisel Euroopa

Liidu rahastamisperioodil, aastatel 2004–2006, oli töös 13 veemajandusprojekti kogumaksu-musega 6 miljardit krooni. Nende projektide elluviimine lõpeb sel aastal, aastal 2010. Käes-oleval Euroopa Liidu rahastamisperioodil, 2007–2013, rahastatakse nimetatud valdkonda suuremahuliselt Euroopa Liidu Ühtekuuluvus-fondi vahenditest (kokku 6,4 miljardit krooni), millele lisandub kohalike omavalitsuste ja vee-ettevõtete omafinantseering keskmiselt 25% ulatuses, seega lisaks veel 1,6 miljardit krooni. Kokku investeeritakse käesoleval rahastamis-perioodil sinna valdkonda ligi 8 miljardit kroo-ni ja lisaks rahastatakse ka SA Keskkonnain-vesteeringute Keskus keskkonnaprogrammist igal aastal väiksemamahulisi veemajanduspro-jekte ligemale 250 miljoni krooni eest. Seega võib öelda, et Eesti riik on teinud viimastel aastatel ja on tegemas ka järgnevatel aastatel maksimaalseid pingutusi selleks, et täita direk-tiivides sätestatud nõudeid. 2009. aasta andme-te põhjal oli Eesti elanikest ühisveevärgiga lii-tunud 87%, neist omakorda sai täielikult nõue-tele vastavat joogivett 72% ja üle 2000 tarbija-ga veevärke oli kokku 50, neist nõuetele vasta-vaid 42. Nüüdseks on Euroopa Liidu rahasta-misperioodil 2007–2013 täiendavalt rahastatud kokku 57 nii üle kui ka alla 2000 inimekvi-valendi reostuskoormusega reoveekogumisala, mille projektid on jõudnud või jõudmas ehi-tusfaasi. Lisaks lõpeb 2010. aasta lõpus 18 üle 2000 inimekvivalendi reostuskoormusega reo-veekogumisala projekti, mida rahastati Euroo-pa Liidu eelmisel rahastamisperioodil 2004–2006. Kui kõik need kirjeldatud projektid on lõppenud (enamik lõpeb aastatel 2012–2013 ja mõned suuremahulised ka 2014), vastavad kõik üle 2000 inimekvivalendi reostuskoormu-sega alad nii joogivee kui ka asulareovee pu-hastamise direktiivi nõuetele. Praeguses seisus ei ole projektitaotlusi esitanud veel neli üle 2000 inimekvivalendi reostuskoormusega reo-veekogumisala. Need võib ka ära nimetada: Narva-Jõesuu, Võsu (nimelt Vihula vald), Jär-vakandi ja Keila jõe reoveekogumisala (Saku ja Kohila vald). Aga nad kõik on seda esita-mas, nii et see protsess tegelikult käib. Nende nelja reoveekogumisala puhul planeerivad taotlejad rahastamisaotlused esitada s.a 25. oktoobriks veemajanduse infrastruktuuri arendamise meetme kolmandasse taotlusvooru. Alla 2000 inimekvivalendi reostuskoormusega

reoveekogumisalade tegevusi rahastatakse käesoleval Euroopa Liidu rahastamisperioodil kokku omafinantseeringuga ligikaudu 1,7 miljardit krooni, seejärel jääb alla 2000 inimekvivalendi reoveekogumisala investeringuvajaduseks ikkagi veel ligikaudu 2 miljardit krooni praegustes ehitushindades. See oli vastus esimesele küsimusele.

Teine küsimus puudutas seda, milline on omavalitsuste võimekus omaosalust rahastada. Kohalike omavalitsuste omafinantseeringute katmise raskustega on Keskkonnaministeerium loomulikult kursis. Selle probleemi esialgseks leevendamiseks sõlmis Eesti riik Euroopa Investeerimisprogrammiga laenulepingu, seda juba 2009. aastal. Seda raha vahendab ka SA Keskkonnainvesteeringute Keskus. Selle raha hulk, mida Keskkonnainvesteeringute Keskus saab vahendada, on orienteerivalt 2 miljardit krooni. Täiendavalt on viimasel ajal ilmnenu, et osa kohalike omavalitsusi on raskustes veeinfrastruktuuriprojektide arendamisel, sest nende rahalised võimalused projektide omafinantseeringu tagamiseks on eelarve tulubaasi vähenemise tõttu kahanenud. Projektide elluviimise ja omafinantseeringu tagamise raskustele on kohalikud omavalitsused viidanud ka valitsuskomisjoni ja Omavalitsusliitude Koostöökogu delegatsiooni läbirääkimistel. Eelnimetatud protokollis, see puudutab nende läbirääkimiste vaheprotokoll, on sätestatud Omavalitsusliitude Koostöökogu delegatsiooni ettepanek kavandada riigieelarves riigi osalus kohalike omavalitsuste Euroopa Liidu fondidest rahastatavates keskkonnakaitselistes ja veeprojektides 2011. aastal ja jätkata seda kuni rahastamisperioodi lõpuni. Valitsuskomisjoni seisukohana on sätestatud, et jätkatakse lahenduste otsimist kohalike omavalitsuste omaosaluste leidmiseks Euroopa Liidu fondidest rahastatavates keskkonnakaitselistes ja veeprojektides osalemiseks. Keskkonnaministeeriumile teadaolevalt on üle 2000 inimekvivalendi reostuskoormusega reoveekogumisalade projektide puhul praegu omafinantseeringuga hädas Kilingi-Nõmme, Loksa, Kohtla-Järve, Püssi, Jõhvi ja Elva linn, Saku vald, Kiili vald ja väiksematest on tõsisemad probleemid Ambla vallal, Koeru vallal ja Imavere vallal. Aga nagu ma ütlesin, lahenduste otsimine nende probleemide ületamiseks käib ja loodame, et suudame ka midagi pakkuda.

Kolmas küsimus puudutas omaosaluse suurus. Keskkonnainvesteeringute Keskuse vahendatava Ühtekuuluvusfondi projektide omafinantseering selgub vastavalt koostatavale majandus- ja finantsanalüüsile, seejuures saab arvutusmetoodikast tulenev minimaalne omafinantseeringu määr olla 15%. Majandus- ja finantsanalüüs võtab arvesse projektide tulususe ja kulud 30-aastase perioodi vältel ning tulenevalt 30-aastaselt perioodil garanteeritavast tulust kujuneb projektide puhul omafinantseeringu määraks keskmiselt 20–30%. Sihtasutuse Keskkonnainvesteeringute Keskus keskkonnaprogrammis on vastavalt finantseerimiskorra punktile omavalitsuste minimaalne omafinantseeringu määr 10%, seejuures veeprogrammi, joogivee- ja reoveeprojektide minimaalne omafinantseeringu määr on 20%. Selle tõttu tuleb tunnistada, et me ei saa küsimuse sisust päris hästi aru, kust on tulnud see 5% ja millele arupärijad täpselt viitavad. Aitäh!

Asesimees Jüri Ratas

Täna! Austatud minister! Teile on vähemalt üks küsimus. Kalle Laanet, palun!

Kalle Laanet

Aitäh, austatud juhataja! Hea minister! Ma tulen korra teise küsimuse juurde tagasi, õigemini, teie vastuse juurde. Kas ma sain õigesti aru, et valitsuskomisjon on seisukohal, et nende kohalike omavalitsuste, kellel on omafinantseeringu leidmisega probleeme, omafinantseering planeeritakse riigieelarvesse? Või kuidas seda planeeritakse lahendada?

Jaanus Tamkivi

Seda teemat oleme Rahandusministeeriumiga korduvalt arutanud. Nagu ma ütlesin, päris täpselt lahendust või otsust veel välja töötatud ei ole. Sisuliselt on kaks võimalust: kas nendele omavalitsustele, kus direktiivi nõuded, mis puudutavad veeprojekte ja reoveeprojekte, vajavad tingimata täitmist ja kui tulenevalt ka Rahandusministeeriumi analüüsist on selgelt näha, et nad ei ole võimelised omafinantseeringu osa kokku panema, antakse erakorraliselt ja ühekordselt lisatoetust Keskkonnainvesteeringute Keskuse veeprogrammi vahenditest või siis tuleb lähtuvalt sellest, et direktiivi nõuded tuleb täita, arutelu alla küsimus laenukoormuse suurendamisest ja seda nendele omavalitsus-

tele erakorraliselt lubatakse. Ega palju rohkem variante tegelikult ei ole.

Aseesimees Jüri Ratas

Mai Treial, palun!

Mai Treial

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud minister! Mitmesugused hinnatõusud teevad inimesi väga ärevaks. Minu poole on pöördunud mitmed inimesed küsimusega, kuidas need euro toel renoveeritavad vee- ja kanalisatsioonitrassid või soojamajanduse objektid mõjuvad lõpptarbija ehk vee- või soojatarbija rahakotile. Ühest küljest on muidugi hea, et me saame eurorahaga rekonstrueerida. Aga kas see on kingitus või võetakse see tarbija taskust tagasi, st kantakse amortisatsioonikulude hulka ja amortisatsioonikulude kaudu lülitatakse hinna? Kas see tähendab, et eurotoetuse maksab tulevikus teenuse ostmise kaudu kinni tarbija või see ei ole nii?

Jaanus Tamkivi

Aitäh küsimuse eest! Tegelikult on see põhimõte lihtne. Mis puudutab Euroopa Liidu struktuurifondide raha, siis neid investeringuid ei amortiseerita. Küll aga tehakse seda ilmselt nende vahenditega, mida investeerivad kohalikud vee-ettevõtjad, ja selle tõttu see investering, nagu te ütlesite, täies mahus tarbijate rahakotist tagasi ei tule. Küll aga on kindel põhimõte ja vajadus see, et nende vee-ettevõtete kõik tegevus- ja majandamiskulud peavad loomulikult olema jooksvalt kaetud ning majandustegevus peab olema majanduslikus mõttes tasuv ja mõttekas. Sellele peab vee hind kindlasti vastama. Aga neid sadu miljooneid ja miljardeid tegelikult ei amortiseerita, mis tähendab, et neid kuludesse ei kirjutata.

Aseesimees Jüri Ratas

Mart Jüssi, palun!

Mart Jüssi

Aitäh! Lugupeetud minister! Kui keskkonnamisjonis on veeasju arutatud, siis seal on tulnud jutuks ka sellised asjad. Puhta vee hinda mõjutab ka selle vee hind, mille me pärast puhastamist keskkonda tagasi laseme. On olnud omavalitsusi, kes on vee hinnaks kehtestanud hinna, mis jääb alla sellele summale, mis on

vajalik vee kvaliteetse puhastamise tagamiseks. Kas ka praegu on teile teadaolevalt Eestis selliseid kohti, kus vett müüakse odavamalt, kui ta puhta veena tegelikult maksab?

Jaanus Tamkivi

Täna küsimuse eest! Jah, vee hind Eestis erineb mitu korda. Selle tõttu muidugi teebki muret see, milline on nende vee-ettevõtete, kus vee hind on sõltuvalt kas kohalikust poliitikast või millestki muust põhjendamatult madal, jätkusuutlikkus, kaasa arvatud jätkusuutlikkus opereerida lisainvesteeringutega ja lisaobjektidega. See nn monopolidevastane seadus, mille Riigikogu ju alles vastu võttis, menetleb ka selliseid juhtumeid.

Aseesimees Jüri Ratas

Inara Luigas, palun!

Inara Luigas

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud minister! Omafinantseeringute tagamiseks olete Rahandusministeeriumiga asju arutanud ja olete leidnud, et on kaks võimalust, kuidas olukorda parandada: erakorraline toetus Keskkonnainvesteeringute Keskuselt ja Rahandusministeeriumi luba kohalikele omavalitsustele laenudega tegelda, et tagada omafinantseeringu suurus. Kas te olete Rahandusministeeriumiga arutanud ka seda, et anda kohalikele omavalitsustele tagasi tulubaas, mille te eelmisel aastal kärbetega ära võtsite, ja parandada kohalike omavalitsuste jätkusuutlikkust ning ka võimet tagada omafinantseeringut?

Jaanus Tamkivi

Täna küsimuse eest! Nendel läbirääkimistel, mida me oleme pidanud Rahandusministeeriumiga seoses nende veeprojektidega, me seda küsimust ei ole puudutanud, küll aga oli see laiemalt arutusel valitsuses, kui arutati riigieelarve projekti. Need küsimused otseselt neid läbirääkimisi ei ole puudutanud, sest kui üldist tulubaasi ka suurendada, siis küllap omafinantseerimise võimekus suureneb, aga veeprojektide jaoks jääb ikkagi see küsimus, kas see raha jõuab veeprojektideni või läheb kuskile mujale.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister! Ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Kas soovitakse pidada läbirääkimisi? Läbirääkimisi pidada ei soovita.

Arupärimisele on vastatud.

5. Arupärimine prügimajanduse kohta (nr 467)

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme edasi neljanda arupärimisega, mille esitasid Riigikogu liikmed Toomas Varek, Valeri Korb ja Rein Ratas 2. augustil 2010. Arupärimine on prügimajanduse kohta. Vastab keskkonnaminister Jaanus Tamkivi. Ma palun Riigikogu kõnetooli arupärijate esindaja Valeri Korbi!

Valeri Korb

Härra juhataja! Lugupeetud kolleegid! Meie arupärimine on härra Jaanus Tamkivile, keskkonnaministrile, ja arupärimise teema on prügimajandus. Arupärimises räägime sellest, et Eestis võeti 2008. aastal vastu riigi jäätmekava aastateks 2008–2013. Selle koostamise eesmärk oli jäätmehoolduse arendamine riigi tasandil, jälgides seejuures säästva tootmise ja tarbimise põhimõtteid. Jäätmekava põhieesmärk on jäätmete ladestamise vähendamine, jäätmete taaskasutamise suurendamine ning tekkivate ohtlike jäätmete vähendamine, et negatiivne mõju keskkonnale oleks minimaalne. Eelmises jäätmekavas, mis hõlmas aastaid 2003–2008, oli oluline eesmärk korraldatud jäätmekäitluse käivitamine. Juba 1. jaanuarist 2005 tuli jäätmeseaduse kohaselt üle minna korraldatud prügiveole. Paraku selgub Delfis mõni nädal tagasi avaldatud artiklist, et kolmes Eesti linnas ning lisaks kümnes vallas üle Eesti pole tänava teiseks kvartaliks veel korraldatud olmejäätmevedu käivitunud. Seoses sellega on meil lugupeetud härra ministrile kolm küsimust, millele tahaksime saada vastust. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Tänan! Palun arupärimisele vastamiseks Riigikogu kõnetooli keskkonnaminister Jaanus Tamkivi!

Jaanus Tamkivi

Austatud juhataja! Lugupeetud arupärijad! Esimene küsimus kõlab niimoodi: "Kuidas Te

hindate korraldatud prügiveo käivitumist Eestis? Sisuliselt on veel eelmise perioodi jäätmekava täitmata. Mis ajaks on korraldatud jäätmekäitus Eestis täielikult käivitunud?" Arupärimises on kirjeldatud 2008. aastal vastuvõetud jäätmekava eesmärgid ja on märgitud, nagu oleks eelmise perioodi jäätmekava jäetud täitmata. Selle väitega ei saa täies mahus nõustuda. Jäätmekava on strateegiline dokument, mis kindla ajavahemiku järel üle vaadatakse, hinnatakse eesmärkide elluviimist ja täiendatakse seda vastavalt muutunud vajadusele ja rõhuasetusele. Möödunud perioodi eesmärk oli Euroopa Liidu ja Eesti jäätmehoolduse arengusuundade ühtlustumine ning Euroopa Liidu jäätmekäitluspõhimõtete ülevõtmine. Sellest tulenevalt oli peamine siht jäätmehoolduse korrastamine kõigil tasanditel. Märkimisväärseks saavutuseks tuleb lugeda jäätmekäitlushierarhia rakendamist ja tänapäevase jäätmekäitluse infrastruktuuri arendamist, see tähendas ligikaudu 300 nõuetele mittevastava prügilga sulgemist ning nende ladestamisjärgset korraldamist ning tänapäevaste, Euroopa Liidu nõuetele vastavate prügilate rajamist. Eelmiste aastate töö tulemusena saime Euroopa Komisjonile teatada, et 2009. aasta 16. juuli seisuga olid Eestis kõik nõuetele mittevastavad prügilad jäätmete ladestamiseks suletud. Jäätmekäitluse korrastamiseks nähti ühe tegevusena ette kõigi tiheasustusaladel olevate jäätmevaldajate sidumist ühtse jäätmeveosüsteemiga. Arupärimise esitanud rahvasaadikutel on õigus, et see eesmärk on osaliselt täitmata. Praegusel ajal ei ole enam mitte 13, vaid on üheksa omavalitsust, kus jäätmevedu on korraldamata. Mainida võib linnadest Kohtla-Järvet ja Rakveret ning valdadest Tarvastut, Tabiveret, Haaslavat, Luunjat, Mäksat, Lasvat ja Sõmerpalu. Nendel on seaduse järgi kohustus olmejäätmevedu korraldada. Korraldatud jäätmeveo rakendamine on teatavasti kohalike omavalitsuste ülesanne ja kontroll selle tegevuse üle kuulub maavanemate kompetentsi. Ajakohastatud jäätmekavas sõnastati uus strateegiline eesmärk, mis seob endas mitmeid alaeesmärgi, et toetada nii Euroopa Liidu kui ka Eesti jäätmepoliitika suundade elluviimist. Riigi jäätmekavas aastateks 2008–2013 on alapeatükis 5.2 "Eesmärgid, meetmed, tegevused ja indikaatorid" toodud strateegilise eesmärgi täitmist kindlustavad meetmed koos tegevuste

ja alategevustega. Näiteks võib tuua meetmes 2 "Jäätmehoolduse infrastruktuuri arendamine" esitatud alategevused: jäätmevaldajate haaramine korraldatud jäätmeveosüsteemi ja väikesaarte haaramine üldisesse jäätmekäitlussüsteemi. Seega võib öelda, et korraldatud jäätmeveosüsteemi rakendamine on jätkuvalt arengukavas kajastatud ja selle täitmine on oluline valdkonna peaesmärgi elluviimisel.

Teine küsimus: "Üleminekul korraldatud prügiveole on palju probleeme kaasa toonud avalikud konkursid vedamise ainuõiguse andmiseks, kus vedajad on omavahel erinevad piirkonnad enne konkurssi ära jaganud. Kuidas on plaanis tagada, et jäätmeveo hangete tingimused ning hinnakujundus oleks tarbija jaoks läbipaistvad ning soodsad?" Väide, et jäätmeveopiirkonnad on jäätmevedajate vahel enne konkursi toimumist ära jagatud, ei ole päris tõene. Keskkonnaministeeriumil puuduvad faktid selliste väidete paikapidavuse kohta, neid ei ole olnud ei ajakirjanduses, kohtupraktikas ega saadetud kirjades. Aga see, kui palju on kohtuvaidlusi jäätmevedajate vahel seoses korraldatud jäätmeveokonkurssidega, kinnitab ilmselt vastupidist: jäätmevedajad ei ole valmis korraldatud jäätmeveo piirkondadest ilma võitluseta loobuma. Vaidlused tekivad aga vabas konkurentsisis, mitte jagatud turul. Arvestades, kui palju on teenusehinnad korraldatud jäätmeveo piirkondades alates 2005. aastast langenud, jääb pöördujate seisukoht jäätmeveo kõrgete hindade kohta mõnevõrra arusaamatuks. Näiteks Tallinna kesklinnas, mis on korraldatud jäätmeveo piirkond, on 140-liitrise olmejäätmekonteineri tühjendustasu 33,7 krooni ja 660-liitrise konteineril on see 82 krooni, veel suuremal, 2500-liitrilisel konteineril on see ligi 300 krooni, täpsemalt öeldes, 298 krooni, seevastu aga linnaosades, kus korraldatud jäätmevedu ei toimi, on teenusepakujate hinnad mitu korda kõrgemad. Näiteks 140-liitrise konteineri tühjendustasu on seal 100 krooni, 660-liitrise 165 krooni ja 2500-liitrise 470 krooni. Nii et näete, hinnavahe on kaks kuni kolm korda. Nendes linnaosades on see kallim, kus jäätmevedu ei ole korraldatud vastavalt jäätmeseaduse põhimõtetele. Arvestades, et hinnad sisaldavad kõiki jäätmekäitleja tehtavaid kulutusi teenuse osutamisel, sealhulgas ladestustasusid, võib korraldatud jäätmeveo hindu pidada väga sood-

saks. Samasugune on olukord ka teistes korraldatud jäätmeveo piirkondades üle Eesti. Konkursid on avalikud, konkursi võidavad soodsaimad pakkumised. Jäätmevedajad on pakkumise ajal kehtinud tingimustega seotud kogu ainuõiguse aja jooksul. Sellest tulenevalt ei saa päris asjakohaseks pidada etteheiteid hinnakujunduse läbipaistmatuse kohta.

Kolmas küsimus: "Kas Te peate eetiliseks, kui tänane Riigikogu keskkonnakomisjoni liige, kes on oluliselt mõjutanud jäätmekäitlust reguleerivat seadusandlust, enam järgmisesse Riigikogu koosseisu ei kandideeri ning siirdub hoopis prügimajanduse valdkonda?" Vastavalt Eesti põhiseadusele on igäühel õigus vabale eneseteostusele ja igäühel on õigus valida endale tegevusala. Riigikogu liikmeks olemine teatavasti ei ole elukutse. Kui mõni praegune Riigikogu liige soovib olla avatud uutele väljakutsetele, siis on see loomulikult tema põhi-seaduslik õigus. Küsimusest saan aru, et tegemist on teie kolleegiga, nii et saate asjaolusid selgitada ka omavahelistes vestlustes. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Kas on küsimusi? Palun, kolleeg Marika Tuus!

Marika Tuus

Aitäh! Te nimetasite hinnavahesid. Minu meelest on tihti probleem just väiksemate kogustega. Näiteks, 50-kilogrammise jäätmekoti äraviimine maksab peaaegu niisama palju kui 140-liitrise konteineri tühjendamine. Probleem on just nendel inimestel, kes elavad üksi ja tekitavad vähe prügi. Miks on prügiveo hind eri koguste puhul nii sarnane ja miks on proportsioonid ebaõiglased?

Jaanus Tamkivi

Täna küsimuse eest! Need tingimused, millega jäätmevedu korraldatakse, ja ka need hinnad, nagu siin eelnevalt juttu oli, kujunevad konkursil. Küllap on ettevõtjad, kes on hindu kalkuleerinud, sellise pakkumise teinud ja ilmselt on see osutunud ühes või teises piirkonnas kõige soodsamaks. Tõepoolest on väga palju küsimusi just nimelt sellel teemal, et kui prügikogused on väga väikesed, siis prügi kokukorjamine ja äraviimine tundub inimestele ebamõistlikult kallis. Ilmselt ongi nii, et mida suuremaks maht läheb, seda väiksemaks muu-

tuvad kulutused ühiku kohta. Paraku see nii-moodi on, aga, nagu ma ütlesin, tingimused kujunevad konkursil ja järelikult on need pak-kumised sellisel kujul olnud kõige soodsamad.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra keskkonnaminister! Kas kolleegid soovivad pidada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbi-rääkimisi ei avata.

6. Arupärimine tuulepargi ehitamise kohta Vormsi saarele (nr 474)

Esimees Ene Ergma

Läheme järgmise arupärimise juurde, mil-leks on Riigikogu liikmete Ain Seppiku, Tiit Kuusmiku, Kalle Laaneti, Valeri Korbi, Mailis Repsi, Inara Luigase, Toivo Tootseni, Vladimir Velmani ja Nikolai Põdramae 2. augustil esita-tud arupärimine tuulepargi ehitamise kohta Vormsi saarele. Palun, kolleeg Ain Seppik!

Ain Seppik

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud kollee-gid! Hea minister! Kuigi see arupärimine puu-dutab tuulepargi ehitamist konkreetselt Vormsi saarele, on küsimus meie arvates natuke laiem. Vormsi on siin lihtsalt üks mudel ja üks vii-maseid problemaatilisi kohti. Me oleme kaugel sellest, et alternatiivseid energialiike eitada, küsimus on pigem energiatootmise huvide ühi-tamises kohalike elanike huvidega. Viimased uudised Vormsist on sellised, et bensiinjaama pole seal ammu ja kauplus pandi ka kinni. Selle asemele pakutakse ilmselt tuulegeneraa-torit, et vähemalt midagi kõrvus vihiseks peale tuule. Kuid kohalikud elanikud millegipärast seda ei taha. Kuna püsiasustusega väikesaarte seadus annab võimaluse kokku kutsuda saare-elanike üldkogu, siis see ka kokku kutsuti. See oli võrdlemisi erakordne suhteliselt uimas ja sotsiaalselt tolerantsetes Eestis. Inimesed tulid kokku ja arutasid tuulegeneraatorite küsimust. Tulemus oli, ma usun, isegi praegusele võimu-le veidi üllatav. Kõik EMOR-i küsitlused näitavad teisiti, aga seal olid 169 kohalolnust 154 tuuleparkide vastu, mis on väga tõsine tulemus. Seoses sellega pöördusime koos hea-de kolleegidega minister Jaanus Tamkivi poole, et selgitada, kas Vormsi inimeste kartused, ka Hiiumaa inimeste kartused, Kõpus näiteks,

on põhjendatud, ja esitasime kolm küsimust. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Ain Seppik! Palun, kesk-konnaminister, vastamiseks kõnetooli!

Jaanus Tamkivi

Austatud juhataja! Lugupeetud arupärijad! Need kolm küsimust on järgmised. Milline on Keskkonnaministeeriumi seisukoht tuulegene-raatorite rajamise kohta Vormsi saarele? Kas on uuritud võimalikku keskkonnamõju seoses tuulepargi rajamisega Vormsi saarele ning kui on, siis millised on tulemused? Milline on Keskkonnaministeeriumi seisukoht tuuleparki-de rajamise kohta ja sellise tegevuse keskkon-namõju kohta kogu Eestis? Kuhu kavatsetakse kas lähiajal või kaugemas perspektiivis selli-seid rajatise ehitada ja kas on tegeldud sellise tegevuse keskkonnamõjude hindamisega?

Alustan arupärimisele vastamist kõige ül-disemast küsimusest, kolmandast küsimusest. Vastus on järgmine. Keskkonnaministeerium on loomulikult seisukohal, et tuuleparkide ra-jamine toetab taastuvate energiaallikate osa-kaalu suurendamist energiatarbimises ja aitab ellu viia energiamajanduse riiklikku arenguka-va aastani 2020. Majandus- ja Kommunikat-siooniministeeriumi juhtimisel on koostatud energiamajanduse riiklik arengukava aastani 2020, mille Riigikogu kiitis heaks 15. juunil aastal 2009. Kõnealuse arengukava eesmärk on anda energiapoliitika üldsuunad kuni aas-tani 2020, sidudes omavahel erinevad energeetika arengut suunavad dokumendid. Samuti tehti energiamajanduse arengukava koostamise käigus keskkonnamõju strateegiline hindami-ne. Energiamaajanduse riiklik arengukava näeb ette, et Euroopa Liidu liikmesriigina peab Ees-ti koostama taastuvenergia tegevuskava kuni aastani 2020, milles kavandatakse tegevused taastuvenergia direktiiviga seatavate eesmär-kide ja vahe-eesmärkide saavutamiseks. Taas-tuvatest energiaallikatest toodetud energia ka-sutamise edendamise direktiivi kohaselt on Eesti kohustatud suurendama taastuvate ener-giaallikate osakaalu kogu energiatarbimises võrreldes referentsaastaga, milleks on 2005, 25% aastaks 2020. Selle tegevuskavaga tuleb muu hulgas kaardistada Eesti potentsiaalsed piirkonnad taastuvenergia tootmiseks ning an-

da suunised taastuenergia potentsiaali paremaks ära kasutamiseks. Praegu Eesti taastuenergia arengukava koostatakse. Vabariigi Valitsus algatas 4. veebruaril 2010 üleriigilise planeeringu "Eesti 2030+" koostamise. Üleriigilise planeeringu koostamist korraldab ja selle eest vastutab praegu Siseministerium. Planeeringu peamine eesmärk on ruumilise arengu suunamine, lähtudes kogu maa- ja veealast kui tervikust. Üks üleriigilises planeeringus käsitletav teemavaldkond on energeetikaga, sealhulgas taastuenergeetikaga seonduv, mis hõlmab ka tuuleparke. Praegu toimuvad töörühmade koosolekud. Regionaalminister algatas selle aasta veebruaris oma käskkirjaga üleriigilise planeeringu "Eesti 2030+" keskkonnamõju strateegilise hindamise. Seega hinnatakse kõnealuse dokumendi elluviimisega kaasnevat mõju keskkonnale, et arvestada keskkonnakaalutlustega ning tagada kõrgetasemeline keskkonnakaitse. Praegu koostatakse üleriigilise planeeringu keskkonnamõju strateegilise hindamise programmi.

Eespool nimetatud tööde valmimine loob võimaluse riigi tasandil maakondlike planeeringute ja valdkondlike arengukavade ja strateegiade paremaks seostamiseks ja annab kindlad vastused järgmistele küsimustele: kui suure osa taastuvate energiaallikate kasutusest moodustavad tuulepargid ehk kui palju on vaja Eestis tuuleparke rajada, kuhu on otstarbekas lähiajal või pikemas perspektiivis selliseid rajatisi püstitada ja milline on nende mõju keskkonnale.

Vormsi tuulepargi võimalikku mõju keskkonnale hinnatakse. Siinkohal toon esile taastuenergeetikaalase planeerimise maakondlikul tasandil. Saare Maavalitsuse eestvedamisel koostatakse tuuleenergeetika teemaplaneeringut Pärnu, Saare, Hiiu ja Lääne maakonnas. Selle teemaplaneeringu koostamise eesmärk on määrata kindlaks, esiteks, tuuleenergeetika ruumilise arengu põhimõtted, teiseks, tuuleparkide rajamiseks sobilikud alad, kolmandaks, elektriülekandeliinide põhimõttelised asukohad ja, neljandaks, planeeringu elluviimise võimalused. Teemaplaneeringud on omakorda aluseks omavalitsuste üld- ja detailplaneeringutele. Samuti on algatatud teemaplaneeringute keskkonnamõju strateegiline hindamine. Lääne maakonna teemaplaneering ja selle keskkonnamõju strateegiline hindamine anna-

vad vastuse, kas Vormsi saarele on võimalik tuuleparki rajada. Lisaks teatan huvilistele, et Lääne maakonna tuuleenergeetika teemaplaneeringu eskiisi arutelu toimub 30. septembril s.a Haapsalus Lääne Maavalitsuse saalis.

Eeltoodust lähtuvalt käsitletakse taastuenergeetika, sealhulgas tuuleparkide tegevusvaldkonda erinevates üleriigilistes ja maakondliku tasandi dokumentides, samuti hinnatakse nende dokumentide elluviimisega eeldatavalt kaasnevat olulist keskkonnamõju. Pärast nende valmimist saan öelda, kas tuulepargi rajamine Vormsi saarele on üldiselt otstarbekas ja võimalik.

Planeerimiseaduse alusel on kohaliku omavalitsusel täielik vabadus ise planeerida, kas tuuleparki rajada või mitte rajada. Piiranguid kohalikele omavalitsustele sätestab maakondlik või üleriigiline planeering. Keskkonnaministerium on selles küsimuses seisukohal, et tuulepargi rajamine Vormsi saarele, kui see on võimalik ja otstarbekas, on kogukonnaga saavutatava kokkuleppe tulemus. Ehk teiste sõnadega: tuuleparkide rajamise eeldus Eesti Vabariigi maismaal ja ilmselt ka merealadel saab ikkagi olla kokkulepe kohaliku kogukonnaga ja arendajatel on möödapääsmatu need kokkulepped saavutada. Kuidas täpselt ja mismoodi? Euroopas on selle kohta erinevaid näiteid. Tundub, et see praktika tuuleparkide rajamisel, mis siia maani on olnud valdav, et tuulikud pannakse püsti ja kõik ümbruskonnas on siis kohustatud neid tuulikuid taluma, ise sellega võib-olla mitte päris nõus olles, hakkab jääma minevikku. Kokkulepe kohaliku kogukonnaga ja leping selle kohta, et tuuleparkide püstitamine oleks võimalik, on tulevikus kindlasti eeltingimus selleks, et looduses üldse midagi sünniks. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh, lugupeetud keskkonnaminister! Teile on küsimusi. Palun, kolleeg Mark Soosaar!

Mark Soosaar

Lugupeetud juhataja! Hea keskkonnaminister Jaanus Tamkivi! Pean tunnistama, et ma isiklikult siiralt usun tuuleenergia kasutamisse tulevikus. Aga mulle väga meeldis teie vastuses see, et te jõudsite kogukonnani välja. Tõepoolest, kogukond peab olema kaasatud, peab aru saama, miks tuuleparki vaja on, mida

see riigile ja võib-olla tervele Euroopale an-
nab. Aga Vormsi puhul saame teatavasti rääki-
da kogukonnast, mis on kogukond ja ka ei ole
kogukond. Ma täpseid arve ei tea, aga üle poo-
le sinna rahvastikuregistri järgi sissekirjutatud
inimestest tegelikult ei moodusta seda kogu-
konda. Kuidas teie kui valitsusliige suhtute pü-
sielaniku staatuse sisseeadmisesse? Kas ei
aitaks meil kogukondi tugevdada ja kogukondi
määratleda, kui me selle staatuse siiski oma
seadusruumis korralikult sisustaksime, nagu
õiguskantsler on juba ammu soovitanud?

Jaanus Tamkivi

Täna, härra Soosaar! Ma olen seda eelne-
valt ka välja öelnud, et põhimõtteliselt seda,
mis puudutab püsielaniku staatust, ma igati
toetan. Küll aga tuleks jõuda selles küsimuses
kokkuleppele juristidega, et püsielaniku staa-
tus oleks defineeritud ja paika pandud niimoo-
di, et kui see seadustes saab olema, et see siis
kannataks välja kõik vaidlused ja kõigil oleks
selge, kes on püsielanik ja kes ei ole. Kui tekib
selline seltskond, keda me täpselt ei suuda
määratleda, kuid ometigi need inimesed oota-
vad teatud erikohtlemist, siis võib see muidugi
tekitada palju pingeid. Siin on nende põhimõ-
tete juriidilisel sõnastamisel kindlasti väga
oluline osa.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kalle Laanet!

Kalle Laanet

Aitäh, austatud juhataja! Hea minister! Vii-
masel ajal on meediast väga palju läbi jook-
snud, et riigi toetused tuuleenergeetikale on
väga suured. Majandus- ja kommunikatsiooni-
minister Juhan Parts on välja toonud, et toetusi
tuuleenergeetikale peaks vähendama. Kuidas
teile tundub, kui riigi toetus tuuleenergiale vä-
heneb, kas investorite huvi tuulikute püstipa-
nekuks peaks ka vähenema? Mis teie arvamus
on?

Jaanus Tamkivi

Täna selle küsimuse eest! Tõepoolest,
taastuvenergeetika toetused on palju aastaid
küsimusi tekitanud. Üsna pikka aega on teema
olnud üleval. Nüüdne analüüs, mis tehti, näi-
taski seda, et tasuvus on väga suur, projektide
tasuvusajad on väga lühikesed. Kas see on

sellisel kujul mõttekas, seda enam, et see
avaldab olulist mõju ka elektrienergia hinnale?
Minu seisukoht on selline ja ma usun, et ma-
jandusministeerium seda toetab. Igal juhul on
meil vaja taastuvenergeetika projektidega eda-
si minna. Me kindlasti ei soovi selle arutelu
tagajärjel näha seda, et taastuvenergeetika pro-
jektid jäävad seisma, et keegi tuuleparki enam
ei raja või biomassil töötavaid katlamaju enam
ei ehitata. Igal juhul peab see tegevus olema
majanduslikus mõttes tasuv. Selle tasuvuse
määratleda võiks kokku leppida, et investorid teak-
sid, millise tasuvusmääraga need projektid teg-
elikult töötavad. Toetusi tuleks maksta paras-
jagu niipalju, et tasuvusmäär oleks saavutatud.
Muidu, tõepoolest, investeeringud võivad kat-
keda.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Aleksei Lotman!

Aleksei Lotman

Aitäh, lugupeetud Riigikogu esimees! Hea
minister! Nii Vormsi konflikt kui ka paljud
teised vastuolud, mis on tuuleparkide ümber
tekkinud, on tegelikult võrdlemisi pika arengu
tagajärg, tuuleenergeetika arenes nimelt täiesti
stiihiliselt ja toimus n-ö võidujooks rannikule.
Praeguseks on neljas Lääne-Eesti maakonnas
lõpuks algatatud planeering ja asi justkui lii-
gub, aga on jäädud mõnevõrra hiljaks. Selle
tõttu ka sellised konfliktid. Küsin tulevikku
vaatavalt. Praegu on analoogiline olukord mer-
rel, kus käib n-ö võidujooks madalikele. Kas
ministril on plaanis kuidagi kiirendada mere
ruumilise planeeringu valmimist, mis võimal-
daks merel välja valida kohad tuuleenergeetika
konfliktivabaks arendamiseks?

Jaanus Tamkivi

Aitäh, härra Lotman! Tõepoolest, selle pla-
neeringuga tegelemine ja selles piirkonnas
energia ärakasutamine on kindlasti üks võima-
lus. Aga juba praegu on tegelikult selge, kuhu
meretuuleparke on võimalik rajada. Need kaar-
dikihid on meil olemas, paljud nendest on ole-
mas Keskkonnaministeeriumis, paljud on ma-
jandusministeeriumis. Need kohad, kuhu neid
avamere tuuleparke on üldse võimalik rajada,
on investoritel väga selgelt võimalik üles leida.
Nii et probleem ei ole üldsegi mitte selles pla-
neeringus. Nagu ma juba ütlesin, põhiküsimus

on kokkuleppes kogukonnaga. Meri kuulub küll riigile ja ka merepõhi kuulub riigile ja loomulikult võiks riik otsustada, jättes tähele panemata, mida nende tuuleparkide kohta räägitakse, aga eeldus on ikkagi see, et oleks olemas kokkulepe kogukonnaga. Võtame näiteks need tuulepargid, mis tulevad Ruhnu või Kihnu lähedale. Loomulikult on Ruhnu või Kihnu elanikel soov selles protsessis kaasa rääkida. Seda tuleks arvestada ja vaadata, kuidas tulevikus kujunevad suhted just meie oma inimestega, kes seal elavad või liiklevad. Aga need kohad, kuhu tuuleparke saab praegu merel rajada, ilma et nad jääksid ette ühele või teisele objektile, ühele või teisele liikumisteele, et nad ei takistaks lindude rännet, mida iganes – need kaardikihid on meil kõik olemas ja need kohad on võimalik välja peilida. Ütleme ausalt, et need kohad on investorid ka välja peilinud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mart Jüssi!

Mart Jüssi

Aitäh, lugupeetud Riigikogu esimees! Hea minister! Ma tulen ühe kaudselt keskkonnanägemise juurde, mis on võib-olla rohkem majandusküsimus. Minu arust üks konflikti juuri, miks tuuleparke näha ei soovita, on see, et nii elekter kui ka raha lähevad kuskile teadmata kohta. Samal ajal, kes meist ei tahaks olla sellise ettevõtte osanik või omanik, mis nii tulus on? Kui nüüd räägitakse toetuste skeemi võimalikust muutmisest, kas siis teoreetilise mõtena ei oleks võimalik tekitada hoopis sellist riiklikku skeemi, et kohalikud kogukonnad saaksid riigi käest laenu, millega alustada ühistuliste tuuleparkide arendamist, mille nad saaksid pärast oma suurest sissetulekust tagasi maksta ja jääda neid pöörlevaid pensionisambaid sinna vaatlema? Mis te sellest arvate?

Jaanus Tamkivi

Aitäh, härra Jüssi! See on kindlasti üks võimalus, mida tuleks arutada. Teine võimalus samast valdkonnast, mida on praktikas võib-olla isegi lihtsam ellu viia, on see, et investorid mingi osa oma ettevõtmisest loovutaksid kohalike kogukonnale ja tulu saaksid nii ühed kui ka teised. Loomulikult, see, kes paneb rohkem raha, saab rohkem tulu, see, kes paneb vähem raha, saab vähem tulu, aga võib-olla võiks

kohalikul kogukonnal olla ärilises mõttes võimalik nendes ettevõtmistes osaleda.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra minister! Avan läbirääkimised. Palun kõnepulti kolleeg Ain Seppiku!

Ain Seppik

Lugupeetud esimees! Lugupeetud kolleegid! Härra minister! Tõepoolest, arupärijad on kaugel sellest, et alahinnata taastuvenergiat. Jumala eest, meie arupärimise mõte ei ole üldse selles, et takistada tuuleenergia arengut. See ilmselt peab arenema ja selles suhtes on ministril õigus. Kuid õige on ka see, et seni ajani on see areng meie arvates kulgenud suhteliselt kaootiliselt. Tõepoolest, nende inimeste arvamust, kes peavad seoses sellega teatud kaotusi taluma, ei ole keegi küsinud, ei ole vaevaks võetudki küsida. Peab ütlema, et eks see esialgu oli nii uus asi ka, et tuulikud olid kiiremini püsti, kui inimesed jõudsid reageerida.

Kahtlemata saame aru ka sellest, et valitusele avaldatakse seoses taastuvenergiaga suurt survet. Kui me täna loeme Eesti Päevalehest Martin Kruusi, Eesti Tuuleenergia Assotsiatsiooni juhatuse esimehe artiklit "Miks vajab Eesti uusi elektrijaamu?", siis näeme, et seal ei räägita mitte ainult tuulegeneraatoritest, vaid ka elektrijaamadest, mida riik peaks kellelki kalli raha eest tellima jne. Nii et probleemid on natuke sügavamad.

Arupärijate jaoks on põhiprobleem selles, kuidas hinnata ja kaaluda seda avaliku huvi ja (mulle see minister Tamkivi kõnes eriti meeldis) kogukonna huvide tasakaalu. Vormsil on läinud lugu väga teravaks. Tavaliselt on tuuleparkide ümber väga palju emotsioone. Sealne emotsioon on, et see on seotud vallavõimuga, vallavanemaga jne, nagu Lääne Elu 29. juulil s.a ka kirjutas. Kas see nii on, seda ma ei oska öelda, kuid selge on, et probleem ei ole mitte ainult tuuleparkides. Kui me vaatame mitmesuguseid kaevandusi, Nabala karstiaala jne, siis ka seal on samad probleemid, ühel pool on kodanikualgatus, kodanike teadlikkuse kasv ehk kodanike riik ja teisel pool on riiklikud huvid, Euroopa direktiivid ja arengukavad.

Me tahtsime selle arupärimisega juhtida nii meie enda, kes me oleme rahvaesindajad ja

seadusandliku võimu teostajad, kui ka täitev- võimu esindajate tähelepanu sellele, et ilmselt, tõepoolest, nagu minister Tamkivi toonitas, see aeg, kui kogukonnaga nendes küsimustes ei arvestatud, peaks olema möödas.

Mida me soovitame? Me soovitame kasutada kas või kohalikke rahvaküsitlusi või vajaduse korral ka rahvahääletusi nendes olulistest küsimustes, mis puudutavad inimeste elukeskkonda ja inimeste tegelikke elutingimusi, nende laste elutingimusi, nende elutingimusi tulevikus selles kohas.

Lõpetuseks tahan öelda, et ilmselt tekib neid probleeme veel ja veel. Ma loodan, et me suudame need üheskoos, arvestades kogukonna ja riigi huve, mõistlikult lahendada. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Ain Seppik! Palun kõnepulti kolleeg Aleksei Lotmani!

Aleksei Lotman

Hea minister! Head kolleegid! Rõhutan selle probleemi lahendamisel seda, mille kohta esitasin ka küsimuse, nimelt, planeeringute tähtsust kogukonna õiguste, kogukonna vajaduste ja ressursikasutuse reguleerimise tasakaaluka suunajana. Kui mul oli au sel suvel Moskvast esindada Euroopa Nõukogu Parlamentaarse Assamblee planeeringuministrite konverentsil, kus Eestit paraku esindas ainult Moskva saatkonna töötaja (kes oli küll tubli inimene), siis rõhutasin ma seal oma kõnes, et planeeringud ongi inimõigused ja demokraatia kaardile laotatuna. Mõistlikult tehtuna ei ole planeeringud üksnes mingi tehnokraatlik ettevõtmine, kuigi kahtlemata on oluline see tehniline osa, geoinfosüsteemid ja kõik see, aga see on eelkõige kogukonna otsus selle kohta, mida ja kus võib teha, mis saab teatud mõttes seaduseks. Selle tõttu olen jätkuvalt veendunud, et planeeringud, mida võtab vastu pädev riigi- või omavalitsuse organ ja mida võib vajaduse korral kohalikul rahvahääletusel vaidlustada, on see vahend, millega me saaksime neid konflikte lahendada.

Ma pean väga oluliseks, et praegu neljas Lääne-Eesti maakonnas lõpuks seda planeeringut tehakse, kuigi see asi oleks võinud toimuda varem. Ma rõhutan ikkagi, et merel on vaja teha planeering, sest, tõesti, arendajad juba teavad, kus on head kohad ehitamiseks, aga

need head kohad on tihtipeale head kohad ka lindudele ja hüljestele ning need võivad olla ka head kalapüügikohad kohalikele kaluritele.

Seega, me peame ikkagi need kaardikihid ühiselt ette võtma ja koos kõigisse asjasse puutuvate inimestega läbi arutama ning kandma kaardile need kohad, kus ei ole mitte ainult hea ehitada, vaid kus ei ole sellega seoses ka konflikte. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Aleksei Lotman! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised.

7. Arupärimine kaevanduste probleemide kohta (nr 494)

Esimees Ene Ergma

Järgmine on Riigikogu liikmete Lembit Kaljuvee, Tiit Kuusmiku, Olga Sõtniku, Lauri Laasi ja Valeri Korbi 3. augustil esitatud arupärimine kaevanduste probleemide kohta. Palun kõnepulti kolleeg Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Proua esimees! Head kolleegid! Head ministrid! On tõsi, et kaevandamisküsimused on kõikides riikides ja ka Eestis olnud aktuaalsed, vahel rohkem, vahel vähem. Aga tänava kevad del kerkisid jälle päris teravalt üles kaevandamisloa probleemid nii siin Harjumaal seoses paekivikarjääridega kui ka Ida-Virumaal seoses uue põlevkivimaardla avamisega.

Tõesti, kaevanduslubadega seonduv on olnud probleem. Nii teadlased kui poliitikud on sel teemal erinevaid probleeme tõstatanud ja on leitud, et Eestis ei ole need asjad riigi poolt kõige paremini reguleeritud. Seoses sellega me tegime suvel ühe arupärimise keskkonnaminister Jaanus Tamkivile. Ja see arupärimine kõlab järgmiselt.

Tallinna Tehnikakõrgkooli professor Rein Einasto väidab, et Eestis pole maavarade kaevandamisel loodushoid ja säästlikkus sugugi esikohal, maavarauuringute tegemine ja rahastamine aga on jäetud kaevandajate kätte. Näiteks millest on tingitud see, et seni on eranditult kõik juba kaevandamisega algatatud keskkonnamõjude hindamised lõppenud loa saamisega? "See on tingitud sellest, et kes maksab, selle muusikat mängitakse," tõdeb professor. "Mitte ministeerium või mingi veel

neutraalsem organ või looduskaitse ei telli keskkonnamõtjude hindamist, vaid ikka seesama firma, kes taotleb seda krunti, tema tellib ja ka maksab. Loomulikult on tellijad huvitatud, et see kõik nende kasuks pöörduks. Seetõttu on alati tulemuseks, et leitakse, et nii raskeid keskkonnamõtjused ei ole, et otsus võiks negatiivseks osutuda."

Samuti kinnitab Einasto, et enamikus riikides on nii, et elanikud, kes maavarade kasutamise tõttu peavad kannatama keskkonnamuutuste mõjusid, saavad teatud dotatsiooni, lisapensioni või mingit muud hüvitist. See käib kõigi elanike kohta, kes elavad selles piirkonnas. Kui suur see hüvitis on, sõltub riigi jõukusest, aga saavad kõik, kes kohapeal elavad. Seega lahendus, mida me Eestis näeme, on, et inimesed, kes seal kohapeal elavad, saaksid otseselt hüvitisi, kui nad kannatavad.

Teine pool meie arupärimisest lähtub sellest, et enamikus arenenud riikides on nii, et riik tellib keskkonnauuringud ja pärast seda, kui uuring on tehtud, korraldatakse konkurss ettevõtete vahel, kes on maavara kasutamisest huvitatud. Ja konkursi võitja kompenseerib riigile kulud, mis riik teinud on, ja saab õiguse maavara kaevandada.

Meil on ministrile kaks küsimust, millest esimene puudutab otsest kompenseerimist kohalikele elanikele ja teine korra muutmist niimoodi, et riik telliks ja suunaks maavarade kasutamist. Palun, härra minister, vastake nendele küsimustele!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Lembit Kaljuvee! Palun veel kord kõnepuliti lugupeetud ministri!

Jaanus Tamkivi

Austatud juhataja, lugupeetud arupärijad! Niisiis kaks küsimust kaevandamisvaldkonnast.

Esiteks: "Kas Eesti peaks kehtestama olukorra, et keskkonnamõtjude hindamise maksaks kinni riik, mitte kaevandaja, vältimaks maavaradega seotud uuringutulemuste kallutust?" Keskkonnaministeerium üldiselt ei saa nõustuda sellise olukorra kehtestamisega, kus riik hakkaks maksma kaevandajate eest. Hindamise kulutuste õiglane jaotamine eeldab, et kes saab tulu, see peab ka maksma kahju ärahoidmise meetmete eest. Keskkonnamõtju hin-

damine on vahend, mida kasutatakse laialdaselt, et analüüsida kavandatava tegevuse keskkonnamõtju ja vältida selle tegevuse tulemusest tekkinud kahju või leida lahendusteid vähemalt kahju vähendamiseks. Siin rakendub "saastaja maksab" põhimõte, mille järgi kulud, mida tehakse saastuse vältimiseks või piiramiseks, katab saastaja ja reeglina ei ole sellistel puhkudel Euroopa Liidus riigi abi lubatud. Täiendavalt veel niipalju, et keskkonnamõtjude hindajad on teatavasti Eesti Vabariigis kõik litsentsitud ja usun, et nad teevad oma tööd ausalt ja südametunnistusega.

Mida riik selles osas veel teha saaks? Me oleme ministeeriumis arutanud ja kaalunud, mis oleks kõige mõttekam teha ilma, et me peaksime seda raamatupidaja rolli endale võtma. Äkki võiks kaevandusettevõtte maksta selle raha riigile ja riik valib keskkonnamõtjude hindaja. Võib-olla peaks täiendavalt veel auditeerima keskkonnamõtju hindajate tegevust ja mõne aja pärast kontrollima, kas nende järeldused on õiged olnud. Niisugune auditeerimise võimalus võtaks ära tahtmise kirjutada kokku seda, mis teinekord võib-olla päris aus ei ole. Aga ütlen veel kord, et süsteem rajaneb sellele, et keskkonnamõtju hindajad on litsentsitud ja vastavalt sellele peavad nad ka tegutsema. See oli vastus esimesele küsimusele.

Teine küsimus: "Kas Eestis peaks looma kompensatsioonimehhanismi nendele elanikele, kelle elamute piirkonda jääb maavarade kaevandamine? Kas te toetate sellist lisapensioni loomise ideed, millele viitab Rein Einasto? Ressursitasu läheb valla eelarvesse, aga ometi peaksid täiendavaid kompensatsioone saama just nimelt konkreetse piirkonna elanikud, kelle elukoht saab kaevandamiste läbi enim kannatada ja kelle kinnisvara väärtus kahaneb?" Euroopas valitseb üldiselt suund sellele, et kohalikele omavalitsustele antakse seadusega tagatud iseseisev tulubaas ja seadusandja määrab ka ülesanded, mis kohalikel omavalitsustel tuleb kindlasti täita. Ülejäänul on juba kohaliku omavalitsuse otsustada, missuguseid lisafunktsioone ta täidab, missuguseid täiendavaid teenuseid ta oma heal äranägemisel otsustab osutada ja missuguseid mitte.

Keskkonnatasudena laekuv raha jaguneb kohaliku omavalitsuse ja riigieelarve vahel. Riigieelarvesse kantav keskkonnamõtju on kasutamise seisukohalt sihtotstarbeline, see on

ette nähtud keskkonnaseisundi hoidmiseks ja keskkonnakahjustuste heastamiseks, kohalike omavalitsuste eelarve kasutamise üle aga otsustab volikogu. Keskkonnaministeeriumi tegevus on suunatud peamiselt looduskasutuse ja keskkonnakaitse tasakaalustatud arengu tagamisele, sinna hulka kuuluvad riigi keskkonnanja looduskaitse korraldamine, loodusvarade kasutamise, kaitse ja arvestamise korraldamine. Keskkonnaministeerium ei ole pädev otsustama, kuidas peaks kohalik omavalitsus keskkonnatasudena laekuvat raha kasutama, kas kompensatsioonide maksmiseks või pakutud lisapensionide maksmiseks. Aga toon teile näitena mõned arvud. Mul on siin üks tabel, mis puudutab otseselt kaevandustasusid, millest praegu jutt käib. 2009. aastal jaotusid need järgmiselt.

Maavarade kaevandamise õiguse tasu laekus riigieelarvesse kokku 119 410 000 krooni, kohalike omavalitsuste eelarvesse laekus 163 514 000 krooni. Tahan öelda, et kui sellist lisapensionide või millegi muu maksmist kohalikul tasandil peetakse vajalikuks ja niimoodi otsustatakse, siis nende summade ulatuses on kohalike omavalitsuste käed vabad, nad saavad seda raha selleks kasutada. Nagu te nägite, maavarade kaevandamise õiguse tasust suurem osa laekus kohalikele omavalitsustele ja väiksem osa riigile.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Teile on küsimusi. Palun, kolleeg Helle Kalda!

Helle Kalda

Lugupeetud minister! Juba eelmises arupärimises tõstatati küsimus kogukonnast. Ka selle arupärimise preambulis on välja toodud, et kohalikud elanikud, kogukonnad, volikogud on vastu väga paljudele otsustele. Viimasel ajal on tõstatatud näiteks Tuhala ja Jõelähtme probleemid. Sellest hoolimata, et kohalikud omavalitsused ja kogukonnad on vastu, annate te ikkagi õiguse kaevandada. Mul on küsimus: kas kaevandada pole võimalik kuskil mujal, kus elukeskkond halvemaks ei lähe? Ja mida peavad kogukonnad tegema, et oma õigusi kaitsta?

Jaanus Tamkivi

Aitäh selle küsimuse eest! Päris tavapärane praktika see siiski ei ole. Sellele süüdistusele ma vaidlen küll vastu, et valitsus annab pidevalt vastu kohalike kogukondade või kohalike omavalitsuste tahtmist kaevanduslubasid välja. Tegelikult on need väga erakordsed juhtumid ja neid analüüsitakse väga pikalt. Nabalas ei ole me siamaani mingit luba andnud ning lähitulevikus ja võib-olla ka kaugemas tulevikus ilmselt ei anna ka. Eks seda näitab tulevik. Mis puudutab Jõelähtmet, siis see protsess, need analüüsid algasid juba aastal 2006, kui ma ei eksi, või isegi veel varem. Tänavu valitsus otsustas, et nendes vastuväidetes on ka palju põhjendamatu. Mis on valitsuse ja Keskkonnaministeeriumi kui ressursi valdaja probleem? Just see, et igas regioonis peaks olema tagatud mingi ehitusmaavaradega varustuse kindlus ja paratamatult kusagil peab olema ka mõni koht, kus kaevandatakse. Aga sellist asulat, kus kaevandamine kohalikele elanikele meeldiks – sellist asulat ei ole!

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mart Jüssi!

Mart Jüssi

Lugupeetud minister! Ma tulin siin neid arutelusid jälgides ühele mõttele, mida ma tahaksin teiega jagada. Tehnovõrkude, tuuleparkide, kaevanduste ja muu sellise keskkonnakasutuse taluvuse puhul on alati täheldatav tendents, et kui selle eest midagi tagasi saab, siis see taluvus kuidagi nagu iseenesest suureneb. Teisest küljest on väidetav kahju, mis tekitab keskkonnale või üldse meie ümber, pahatihti – ma rõhutan sõna "pahatihti" – mõõdetav kinnisvara väärtuse vähenemisega. Kui pannakse tuulik püsti, siis kellegi kinnisvara väärtus väheneb, kui tehakse auk maa sisse, siis jälle kinnisvara väärtus väheneb. Inimesed oleksid pidevalt nagu kodu müügi seisundis. Mis ühikutes teie Keskkonnaministeeriumis tavaliselt keskkonnale tekitatud kahju mõõdate?

Jaanus Tamkivi

Mis puutub kinnisvara väärtuse vähenemisega ja sellesse, kuidas seda mõõta, siis kõige drastilisem selles valdkonnas on muidugi põlevkivi kaevandamine, mille puhul järeelmõju

võib olla väga pikaajaline. Maapind, mis on alt tühjaks kaevatud, hakkab ühel või teisel põhjusel liikuma ja rikub kinnisvara, mis sinna peale on ehitatud. See on aga muudugi eraldi valdkond. Mis puutub ehitusmaavarade kaevandamisse lahtisel meetodil, siis sageli on nii, et me ei vaata kogu selle protsessi tervet eluringi. Tõepoolest, kaevandamisperioodil võib selles piirkonnas kinnisvara väärtus väheneda, kuna seal toimub nagu tööstuslik tootmine. Aga kui rekultiveerimise projektid on koostatud asjatundlikult ja heal tasemel, siis pigem võib tulevikus kinnisvara väärtus kasvada. Vanad kaevandused ja karjäärid on võimalik rekultiveerida niimoodi, et see lisab kinnisvarale väärtust, kui seda asjatundlikult teha. See ei pruugi niimoodi jääda, et kohaliku kinnisvara väärtus on jäävalt kahanenud. Mõned aastad võib see aga tõesti niimoodi olla, kui kaevandamine käib.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra keskkonnaminister! Avan läbirääkimised. Kõigepealt kutsun kõnetooli kolleeg Lembit Kaljuvee.

Lembit Kaljuvee

Proua esimees! Hea minister! Lugupeetud kolleegid! Mina olen seitse aastat tegelnud Kundas tsemendi tooraine kaevandamisega ja töötanud kaheksa aastat Eesti Põlevkivis, kus põlevkivi kaevandamine oli põhitegevus. Ja ma võin öelda, et ühes osas oli ministril õigus: seal, kus maavara kaevandatakse, nendele kohalikele inimestele, kes kaevanduse piirkonda jäävad, see asi ei meeldi. Aga küsimus on ka selles, kas maavara olemasolu tähendab riigile või konkreetse piirkonna rahvale rikkust või hävingut. Tegelikult tähendab igasugune vara rumalale inimesele, rumalale riigile hävingut ja targale vähemalt rikkuse allikat. Meie tahaksime siin Eestimaal, et maavarasid, mis meil olemas on – need ei ole võib-olla kõige atraktiivsemad maavarad, aga tonnides on neid palju –, kasutatakse targalt: kasutatakse keskkonnasäästlikult ja ka arvestades kohalike inimeste huvisid. Meie arupärimises sisaldunud kaks küsimust pidasidki silmas seda, et kohalikule elanikkonnale, kes kaevanduspiirkonda jääb, kompenseeritaks, nii nagu härra Jüssigi soovitas, kahju peaaegu täies mahus. Ja seda on ka

võimalik teha. Sel juhul oleksid inimesed rahul. Nad saaksid soovi korral ära kolida ja ehitada oma maja kuskile mujale. See on asja üks külg.

Teine külg on see, et riik tõesti planeeriks maavara kasutamist. Me tahame öelda, et praegune maavara kasutuse lubade süsteem vajab kindlasti täiendamist ja parandamist. Siin peaks riik suutma rohkem kaasa rääkida ja just tahtma rohkem kaasa rääkida – kus maavarasid kasutada, kui suurel määral ja millistel tingimustel. Et keskkonnauuringuid tegevatel firmadel on litsentsid, see on hea. Nii see peabki olema, teisiti ei saagi olla. Aga süsteem, mis käivitati peaaegu kümme aastat tagasi, ei taga enam tarka ja tänapäevast maavarade kasutamist, on tegu põlevkivi või mõne muu loodusvaraga.

Väga hea näide on see, kui me siin Riigikogus langetasime otsuse anda kaevandusluba Kiviõli Keemiatööstusele. Seni nad seal kaevandama pole saanud hakata, sest see luba lihtsalt sellisel moel ei võimalda seda. Ei võimalda, sest jälle on tekkinud needsamad kaks küsimust: kes annab loa välja, kuidas see välja antakse ja kuidas kompenseeritaks kaevandamine kohalikele elanikele. Nende teemadega tuleks Keskkonnaministeeriumis tegelda, need asjad tuleks üle vaadata ning teha need kohalikele suupärasemaks ja ettevõtjate silmis paremaks.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Lembit Kaljuvee! Palun nüüd kõnepulti kolleeg Aleksei Lotmani!

Aleksei Lotman

Lugupeetud Riigikogu esimees! Head kolleegid! Hea minister! Tähelepanu maavarade kaevandamisele on kahtlemata õigustatud. Tegemist on ettevõtmisega, millel on väga suur keskkonnamõju, aga millest me paraku täielikult tänapäeva maailmas ei pääse. Arupärijad tõstatasid paar olulist küsimust, millest esimene puudutas keskkonnamõtjude hindamise objektiivsust. Loomulikult on selge, nagu ka minister ütles, et keskkonnamõtjude hindamise eest peab ühel või teisel viisil ikkagi maksma see, kes on kaevandamisest huvitatud, ehk siis arendaja. Samas on ilmne, et see süsteem, mis meil praegu kehtib ja mis paraku ka mujal maailmas on üldlevinud, hakkab ennast am-

mendama. Kui arendaja ise keskkonnamõju hindamise tellib, siis ei ole võimalik tagada täielikku erapooletust. Me näeme seda rahvusvahelises ulatuses kas või Nord Streami juhtumi puhul.

Nii ongi Eestis kohalikud inimesed kaotanud usu keskkonnamõju hindamise objektiivsusesse ja kuigi meil tehakse neid tegelikult valdavalt objektiivselt, kui inimesed sellesse protsessi ei usu, siis ei ole võimalik seda korralikult läbi viia.

Seetõttu on keskkonnamõju hindamise seaduse muutmise eelnõu, mida keskkonnakomisjon praegu menetleb, väga oluline ja me peame leidma viisi, kuidas teha nii, et analüüs tellitaks tõesti objektiivselt. Seda ei tohi teha vahetult arendaja, aga maksmine peaks jääma ikkagi arendajale. See viis tuleb leida ja see oleks üsna innovaatiline. Eesti oleks selle uuendusega üks esimesi riike maailmas, aga ma arvan, et meil ei maksa seda karta.

Teine võimalus kaevandamine mõistlikumaks muuta oleks kaevandatava materjali ressursitasude otsustav suurendamine, eriti uute kaevanduste puhul, mida ei ole veel avatud. See paneks paljud asjad õigesti paika.

Kolmandaks tuleks lõpetada Metsiku Lääne elukorraldus ja minna üle tsiviliseeritud turumajandusele. See tähendaks seda, et senise üsna üldsõnalise ehitusmaavarade arengukava asemel tuleks koostada üsna detailne kava koos korralike planeeringutega, mille alusel oleks võimalik näiteks riigile kuuluvaid maavarasid aastaks prognoositud mahtude piires panna enampakkumisele. Praegu meil arvatakse, et riigile kuuluva maavara kaevandamine on justkui igaihe õigus: mina nõuan, et mulle antaks siin tehtava geoloogilise uuringu luba, ja sealt hakkab asi edasi ketrama.

Riik peaks ise need asjad kõigepealt ära tegema ja edasi panema ressursid enampakkumisele. Riik saaks sellest rohkem tulu ja protsess oleks hoopis mõistlikumalt korraldatud. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Aleksei Lotman! Rohkem kõnesoove ei ole. Lõpetan läbirääkimised.

8. Arupärimine domeenireformi ebaõnnestumise kohta (nr 475)

Esimees Ene Ergma

Järgmine on Riigikogu liikmete Olga Sõtniku, Kadri Simsoni, Mailis Repsi, Inara Luigase, Kalle Laaneti, Eldar Efendijevi, Vladimir Velmani, Kalev Kallo, Arvo Sarapuu, Nikolai Põdramäe, Rein Ratase ja Evelyn Sepa 2. augustil esitatud arupärimine domeenireformi ebaõnnestumise kohta. Palun kõnepulti kolleeg Olga Sõtniku!

Olga Sõtnik

Lugupeetud proua juhataja! Head kolleegid! Lugupeetud minister! 2. augustil esitasin ma koos Keskerakonna fraktsiooni kolleegidega teile arupärimise domeenireformi ebaõnnestumise kohta. Nimelt hakkas 5. juulil 2010 kehtima uus Eesti domeenikord. Domeenireformi eestvedajaks on Eesti Interneti Sihtasutus, mis on Eesti internetikogukonda esindav ja Eesti maatunnusega domeeninimesid haldav organisatsioon. Sihtasutuse koduleheküljel on välja toodud, et uus domeenikord muudab Eesti maatunnusega .ee domeenid senisest märksa kättesaadavamaks. Eesti maatunnusega domeene saavad lisaks registreerida ka eraisikud ja välismaa isikud ning üks isik saab registreerida ka mitu domeeni. Domeenireformi alustati just seetõttu, et vanas süsteemis ei olnud võimalik ühele asutusele registreerida rohkem kui ühte aadressi. See probleem sai reformiga küll lahenduse, kuid lisaks sellele kehtestati domeeni registreerimisele kõrged tasud. Samuti on domeenireformi tähtaegu mitu korda edasi lükatud. Seoses sellega on meil teile kuus küsimust, millele ootame ammendavaid vastuseid. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Olga Sõtnik! Palun nüüd majandus- ja kommunikatsiooniministri kõnepulti!

Juhan Parts

Lugupeetud Riigikogu esimees! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Lugupeetud arupärijad! Vastan teie küsimustele.

Esiteks: "Miks ei kasutatud reformi juures EENeti koostatud reformikava, mis oli valmis 2006. aastal, ja selle asemel koostati uus kava

ning loodi uus sihtasutus?" 2008. aastal Eesti domeeninimede registreerimise korra parendamiseks kokkukutsutud töörühmas kaaluti ka võimalust viia domeenireform läbi EENeti baasil. Töörühma kuulusid ka EENeti direktor Mihkel Kraav ning Haridus- ja Teadusministeeriumi esindajad. Töörühma käsutuses olnud õigusliku analüüsi materjalide kohaselt ei ole domeenide registreerimine avalik teenus, mida tuleks finantseerida riigieelarvest. Seetõttu seatigi eesmärgiks minna Eestis üle üldlevinud nn kahetasemelisele registreerimismudelile. Kuna kahetasemelise mudeli puhul on registreerija, registripidaja ja register vastastikku lepingulistes ehk eraõiguslikes suhetes, välis- tab see juriidiliselt EENeti edasise tegutsemise Eesti domeeniregistri haldajana. Riigiasutuse- na ei olnud EENetil varem ega ole ka praegu Vabariigi Valitsuse seaduse ja oma põhimääruse kohaselt pädevust osutada tasu eest lepingulisel alusel teenuseid eraõiguslikele isikutele. See ei ole EENeti kui juriidiliselt vormilt riigiasutuse ülesanne. EENet asutati eesmärgiga teenindada üksnes riigieelarvest finantseeritavaid haridus-, teadus- ja kultuuri- asutusi. Seda ülesannet EENet praegu täidabki, tegutsedes üksnes nende asutuste domeenide registri pidajana. EENet esitas töörühma lõppdokumendi kohta küll mõned valdavalt sõnas- tuslikku laadi ettepanekud ja märkused, kuid mingit reformikava, millele arupärimises vii- datakse ja mis väidetavalt valmis juba 2006. aastal, töörühmale arutamiseks ei esitatud.

Teine küsimus: "Eesti Interneti Sihtasutus kehtestas aastaseks registreerimise tasuks koos käibemaksuga 342 krooni, sellele lisandub registreerija vahendustasu. Meie lõunanaabrid Lätis saavad hakkama 10,5 euroga ehk umbes 165 krooniga ja põhjanaabrid Soomes 13 euroga ehk 205 krooniga. Varem eraldati EENetile riigieelarvest raha, mis tegi ühe domeeni registreerimise ja haldamise omakulukuks koos käibemaksuga 54 krooni. Miks toimus sihtasu- tuse loomisega selle hinna 6,3-kordne tõus?" Väites, et sihtasutuse loomisega toimus 6,3-kordne tõus, ei arvestata asjaoluga, et va- rem kattis osa domeenidega seotud kuludest riik. Näiteks 2009. aasta riigieelarve seadusega eraldati EENetile 17,1 miljonit krooni, mida kasutati muu hulgas domeenide haldamisega seotud kulude katmiseks. 2005. aastal arutas EENet võimalust minna üle uutele domeeni-

reeglitele ja kehtestada domeenitasu, mis jäi aga teostamata põhjustel, millest ma vastuses eelmisele küsimusele rääkisin. Sellegipoolest jõudis EENeti nõukogu 5. detsembril 2005. aastal ära kinnitada tasumäär, milleks oli juba siis 400 krooni.

Eesti Interneti Sihtasutuse küsitav registrita- su kujuneb samal põhimõttel, mis arupärimises mainitud Lätis ja Soomes ning ka teistes Euroopa Liidu liikmesriikides. Tasu suuruse määravad kaks komponenti: registritasu ja lõpphind. Lõpphind, mida maksab domeeni registreerija, kujuneb vabaturul, arvestades edasimüüjate ehk registripidajate konkurentsi. Praktikas tähendab see, et lõpptarbijale keh- testatav hind võib olla registritasust kõrgem või madalam ja turult on võimalik leida ka pakkumisi, mille puhul domeeni registreeri- mise teenust saab kasutada selle eest eraldi raha maksmata, kui kasutada sama firma vee- bimajutuse teenust.

Registri ehk Eesti Interneti Sihtasutuse te- gevus on mittetulunduslik ja domeenitasu määratakse lähtuvalt kulupõhisuse printsiibist. See tähendab, et Eesti Interneti Sihtasutus ei taotle kasumit ja tasu seatakse lähtuvalt sellest, et oleks võimalik katta domeeni halduseks teh- tavad vajalikud kulud. Üks reformi eesmärke oli viia interneti haldamine üle rahvusvahe- liselt omaks võetud põhimõttele, et interneti haldamine ei ole otseselt riigiga seotud, seal- hulgas ka rahaliselt. Teisisõnu, riigieelarve ei peaks toetama või subsideerima interneti hal- dust. Seetõttu on Eesti Interneti Sihtasutuse käivitamise aasta ehk selle aasta eelarve koos- tatud võrdlemisi konservatiivselt. Loomulikult ei saa välistada, et kui on selgunud interneti domeenide umbkaudne hulk, siis sihtasutuse kehtestatud tasu alandatakse. Vastupidi, seda võib isegi eeldada. Praegu sõltub ühe domeeni tasu suurus sellel ajahetkel registreeritud do- meenide koguarvust registris. Suuremates riikides, kus domeene on rohkem, on ühe domee- ni ülalpidamiseks vajalikud kulud väiksemad, kus domeene on vähem, seal suuremad. Eestis on praegu registris *circa* 75 000 nn vana korra järgi registreeritud domeeni ja 10 000 uue korra järgi registreeritud domeeni. Hinnates .ee domeenide arvu, tuleb arvestada asjaolu, et va- na korra järgi oli registreering tähtajatu ja kuna registreerimine maksti kinni riigieelarvest haridus- ja teadusasutustele mõeldud summa-

dest, siis registreerija domeeni eest tasuma ei pidanud. Seetõttu on registrisse jäänud suur hulk domeene, mida praegu enam kasutuses ei ole. Täpne arv selgub aasta lõpuks, mil lõpeb registrit korrastav üleminekuperiood vanade domeenide osas ja mittekasutuses olevad domeenid vabanevad. Hinnanguliselt võib arvestada kuni 30 000 – 40 000 domeeni vabanemisega.

Arupärimises mainitud Soome ja Läti tasude puhul tuleb arvestada, et seal toimus analoogiline reform märksa varem. Praegu on Soome registris 246 000 domeeni, Lätis 90 000. Eestiga on praegu domeenide arvult lähedane riik Island, kus on registris 30 000 domeeni. Islandil on domeeni registritasu 39 eurot aastas ehk *circa* 610 Eesti krooni. Kuna domeeni registritasu on kulupõhine, siis tasu registris olevate domeenide hulga kasvades väheneb.

Kolmas küsimus: "Domeenid lõpuga .com ja .eu on oluliselt odavamad kui .ee domeen. Millised on Teie meelest need eelised, et firmad ja eraisikud oleksid nõus domeenilõpu .ee eest oluliselt rohkem maksma?" Igal domeenil on oma spetsiifiline tähendus ja registreeritakse neid domeene, millega oma tegevust internetis seostatakse. Näiteks .com ja .eu on rahvusvahelised domeenid, .com tähistab vastavat tulunduslikku ehk ärilist tegevust ja .eu Euroopa Liitu. Aga .ee on ainuke domeen, mis viitab Eestile ja mille alt Eestiga seotud organisatsioonid ja isikud otsitakse. Üsna levinud on praktika, et registreeritakse nii .ee kui ka .eu lõpuga domeenid korraga, harvemini lisaks ka lõppudega .com või .org või .net, et tagada parem leitavus internetis.

Neljäs küsimus: "Miks on kujunenud vajalikust domeenireformist hoopis riigieelarve tulude suurendamise allikas? Kas see oli algusest peale reformi eesmärk?" Veel kord: reformi eesmärk on muuta .ee domeen kättesaadavaks eraisikutele, luua ettevõttele võimalus registreerida mitu domeeni ning pakkuda tänapäevasel tasemel õiguskaitset domeenide omanike eest. Samuti on eesmärk võimaldada Eesti domeeni registreerimist välismaa isikutele. Reformi mõjul riigieelarve tulud ei suurene, sest domeenitasusid kasutatakse vaid domeenide ülalpidamiseks vajalike kulude katteks. Eesti Internet on vormilt sihtasutus, mitte äriühing, mis välistab omanikutulu. Samas riigieelarve asjaomased kulud vähenevad, sest varem finantseeriti domeenihaldust haridus- ja teadusasutustele ettenähtud riigieelarve summadest. Seejuures tuleb arvestada, et domeeni registreerimine ei ole teenus, mille osutamine on mujal maailmas tavaliselt riigiasutuste korraldada ja rahastada. Eesti oli Euroopa Liidus jäänud viimaseks erandiks, kus domeeni eest tasuti riigieelarvest.

Viies küsimus: "Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liidu tegevjuht Jüri Jõema on öelnud, et Eesti Interneti Sihtasutuse juhataja Marek-Andres Kauts pole talle pandud ülesannetega toime tulnud. Samuti on talle ette heidetud, et tal puudub vastav kvalifikatsioon. Kuidas valiti Marek-Andres Kauts Eesti Interneti Sihtasutuse juhatajaks?" Marek-Andres Kauts määrati Eesti Interneti Sihtasutuse juhatuse liikmeks asutajate ehk riigi ning Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liidu ühisel otsusel. Mis puutub tema kvalifikatsiooni, siis uue domeenikorra kehtestamisega on ta olnud seotud algusest peale, kuuludes uuendusi ette valmistanud töögruppi, samuti on ta tegutsenud Eesti esindajana rahvusvahelise internetiorganisatsiooni ICANN juures. Härra Kautsil on infotehnoloogiaalane haridus, ta on lõpetanud äriinfotehnoloogia erialal *cum laude* Tallinna Tehnikaülikooli.

Kuues: "Miks moodustati domeenide vaidlusi lahendav vahekohus alles kuu aega pärast reformi käivitumist ning selle ajani sai igaüks vabalt omale meeldiva aadressi registreerida või siis selle kaaperdada?" Väide, et kuni domeenivaidluste komisjoni moodustamiseni oli võimalik aadresse kaaperdada, on ekslik. Rahvusvaheliste tavade kohaselt korraldatakse domeenide registreerimist nii, et igaüks saab omale kiirelt ja mugavalt meelepärase aadressi registreerida, kuid registreerimistaotluse esitamisega võtab isik endale ka vastutuse, et ta ei kahjusta domeeni registreerimisega kolmandate isikute huve. Kui keegi tunneb, et tema huve või õigusi on siiski kahjustatud, on tal alati võimalik pöörduda riiklikku kohtusse, mida siiani .ee domeeni vaidluste korral küllalt sageli ka tehtud on. Domeenivaidluste komisjon on riiklikule kohtule alternatiivne vaidluste lahendamise organ. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Teile on ka küsimusi. Palun, kolleeg Olga Sõtnik!

Olga Sõtnik

Härra minister! Tänan teid vastuse eest, kuigi sellest vastusest tekkisid mul veel uued küsimused, aga üks see on vist järgmise arupärimise teema. Praegu ma küsiksin sellist asja. Te tõenäoliselt teate, et juuli alguses saatsid kaks aktiivset interneti kasutajat Jaan Jänemäe ja Tõnu Samuel teile avaliku kirja probleemidest uue domeenide registreerimise korra ja SA Eesti Internet tegevuse kohta. Selle kirjaga ühinesid tuhanded aktiivsed interneti kasutajad erinevates keskkondades – Facebookis, WordPressis, LiveJournalis –, kuid minu teada pole te sellele kirjale siinemaani vastanud, ehkki sellest ajast on möödunud juba üle kahe kuu. Minu küsimus on: miks te olete venitanud sellele avalikule kirjale vastamisega, eirates avaliku teabe seadust? Ma usun, et päris paljud interneti kasutajad praegu jälgivad meie diskussiooni ja ootavad teilt seda vastust. Aitäh!

Juhan Parts

Aitäh! Ma tunnistan, et ma isegi ei mäleta, kellele see avalik kiri oli täpselt adresseeritud. Võib-olla ma eksin – ma ei olnud siis Eestis, kui see kiri avalikkusele teatavaks sai –, aga kas mitte avalikkusele ja võib-olla ka Vabariigi Valitsusele? Ma usun, et selle kirja kirjutajad ja sellele alla kirjutajad saavad vähemalt täna vastuse. Enamikule nendele küsimustele, mis nad seal tõstatanud on, olen ma siin vastanud.

Mitmed isikud, kellega ma olen suhelnud ja kes on sinna oma allkirja andnud, on saanud piisavalt selgitusi, milleks on see domeenireform vajalik, mida Eesti sellest võidab, miks domeenireform viibis kümme või isegi rohkem aastat, mis on tegelikult selle rahvusvaheline raamistik, miks on mõistlik minna üle mõistlikule tasule, kuidas tagada Eesti Interneti SA läbipaistvus, millega me võiks veel tegelda, et see sihtasutus oleks laiema põhjaga jne. Pärast selgituse saamist need inimesed on natuke häbenenud sellele kirjale allkirja andmist. Seal kirjas esitati vist süüdistus, et põhiline probleem on, et kaks selle sihtasutuse juhatuse liiget elavad Nõmmel, ja selle tõttu olevat seal väga suur korruptsioon. Sellised lahmivas stiilis süüdistused vähendasid selle muidu väga

asjaliku kirja tõsiseltvõetavust märksa. Mitu inimest on mulle kinnitanud, et neil on tõesti piinlik ja et nad olid kirjas toodud väidete osas mõneti desinformeeritud.

Selle avaliku kirja keskne küsimus aga on õige küsimus. See on küsimus, kas asjaomase tasu suurus on mõistlik või mitte. Ma osaliselt puudutasin seda oma vastuses. Ma usun, et kõik, kes huvi tundsid, said seda jälgida, aga kordan veel kord üle. Esiteks, me peame saavutama sellise interneti haldamise korraldamise, et see on riigist sõltumatum kui praegu. Riik ei peaks tegelikult kulusid kandma, see on mitme interneti haldamise printsiibi vastane. Seda esiteks. Järelikult et süsteemi üleval pidada, me peame leidma sellele teised rahaallikad. Ta peab ennast ise ära majandama niimoodi, et tulud-kulud kokku klappivad. Loomulikult on praegu keeruline hinnata, kui palju domeene pärast sihtasutuse käivitamist tegelikult tuleb: kui palju on domeenipidajaid, kui suur on see baashulk iseseisvaid domeeni saajaid.

Domeenireformi teine eesmärk on muuta internetidomeeni omamine, ütleme nii, üldrahvalikuks, mitte nii, nagu täna on. Selle tõttu on sihtasutuse nõukogu, kuhu kuuluvad kolm infotehnoloogia ja telekommunikatsiooni liidu esindajat, üks Eesti majandusministeeriumi esindaja, üks Haridus- ja Teadusministeeriumi esindaja ja Eesti Advokatuuri esindaja, teinud suhteliselt konservatiivse eelarve. Ma ütlen suhteliselt konservatiivse eelarve selles mõttes, et on kindlasti loodetud, et domeene tuleb piisavalt, et ümberregistreerimine tuleb aktiivne, uusi tuleb juurde, ja asutus suudab ennast ära majandada, arvestades ka neid vajaminevaid investeeringuid.

Ma olen täiesti kindel, et kui me selle üleminekuperioodi lõpetame – üleminekuperiood lõpeb tuleva aasta aprillis –, kui kõik ettenähtud protseduurid on läbitud, siis on meile enam-vähem selge, kui suur on see baashulk. Ja selle põhjal on Eesti Interneti Sihtasutuse nõukogul kindlasti võimalik asjaomase tasu suurust kriitiliselt hinnata. Mitte mingisugust kasumit, mitte mingisugust raha tasku pistmist, nagu kirjas räägitakse – see on absurd! Ma ütleksin, seda on lihtsalt piinlik lugeda! Inimestel tekib esimene mõte, et kui tehakse midagi Eestile olulist, siis keegi kuskil, mingisugune hiir või rott nurgas, närib ja tahab seda

raha kohe endale võtta. Selle me täiesti välistame piisava riigi esindatusega nõukogus.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marika Tuus!

Marika Tuus

Austatud minister! Meil on siin hea näide Läti näol. Kas Eesti ei võiks õppida Läti domeenireformi kogemustest, on ju seal registreeritud umbes sama palju domeene kui Eestis, ligikaudu 80 000? Tasu on seal poole väiksem, meil aga hiljuti tõsteti. Miks ei võiks sealt õppida?

Juhan Parts

Ma veel kord kordan, et me ei oska öelda, kui suur saab aastas olema baasdomeenide hulk – nimetame seda nii. Läti viis reformi läbi juba aastaid tagasi. Eesti on selles vallas jäänud üheks viimaseks riigiks, vähemalt Euroopa Liidus, meil see protsess alles käib. Ma ütlesin oma vastuses, millised asjaomased arvud on. Tänapäevaks on uusi domeene registreeritud umbes 10 000. Vanade domeenide ümberregistreerimise bilanss selgub 5. jaanuariks aastal 2011, siis me saame öelda selle domeenibaasi. Ja nagu ma juba ütlesin, siis saab sihtasutuse nõukogu kaaluda, kas ei ole mõistlik registritasu vähendada. See peab olema kulu põhine. Esialgu on nõukogu langetanud sellise konservatiivse otsuse. Ja ma pean ausalt ütleva, et ega minul ei ole ministrina võimalik neile ette kirjutada, et tehke väiksem registritasu. Sellisel juhul nad tulevad ja küsivad ministri käest, kust me võtame raha vajalikeks investeeringuteks ja muudeks kuludeks.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Silver Meikar!

Silver Meikar

Lugupeetud minister! Väike parandus: domeene ei omandata, vaid domeene renditakse. Soovin küsida: miks ei ole mõeldud välja kodanikele soodsamaid tingimusi domeenide registreerimisel? Kunagi oli olemas selline domeen nagu .pri.ee, mida umbes 12 000 kasutajat kasutas, ja seda oli võimalik kasutada tasuta. Miks ei otsustatud, et need inimesed, kellele 350 krooni on kindlasti suur raha, seda ka edaspidi kasutada saaksid?

Juhan Parts

Hea küsimus ja seda on palju küsitud. Katsun väga lihtsalt seletada. Üks kogu domeenireformi kontseptsiooni arutelu küsimus oli nood nn alamdomeenid, mille loomise põhjus aastaid tagasi siin Eestis oligi see, et domeenireformi polnud ära tehtud. See .pri.ee ei ole ju mingisugune nn vaeste inimeste alamdomeen. Paljuski kasutasid seda füüsilised isikud, kellele see eelnevalt kehtinud kord või põhimõtted või vahest natuke ka korralagedus ja mittepõhimõtted ei andnud võimalust domeeni saada ja nii loodigi selline alamdomeen. Nüüd me räägime mingisugusest alamdomeenist ja küsime, kes seda kasutavad. Me peame kõiki interneti kasutajaid Eestis, olgu nad vaesed või rikkad, inimesed või ettevõtted – kes iganes – käsitlema võrdselt. Kui me kellelegi teeme erandi, et vaat selle alamdomeeni puhul on põhjust tasu mitte küsida, siis me peame ju teiste tasu tõstma, lähtudes jällegi interneti haldamise üldistest põhimõtetest. Veel kord: selle .pri.ee loomise taga oli tõsiasi, et meie interneti haldamine oli jäänud, vabandage väljenduse eest, kiviaega. Tegelikult oleks juba 90. aastate lõpus pidanud selle reformi läbi viima.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Nelli Privalova!

Nelli Privalova

Austatud minister! Juhan Parts registreeris endale domeeni juhanparts.ee, aga keegi ei ole tänase seisuga registreerinud aadressi juhanparts.eu ja sama com-lõpuga aadressi ilmselt ministril ka ei ole. Millistest põhjustest lähtuvalt otsustas minister oma .ee-lõpuga domeeni eest maksta kolm kuni neli korda rohkem? Tänapäevaks ei ole ka leht juhanparts.ee kättesaadav.

Juhan Parts

Aitäh! See on hea küsimus. Esiteks, ma olen Eesti kodanik, Eesti patrioot. Ma tahan, et mul oleks, nii nagu mul on Eesti pass ja väga paljud asjad eestipärased, ka domeen ee-lõpuga. Ma usun, et üsna sobimatu on tuua minu näidet ja küsida, kas 260 krooni pluss käibemaks on minu jaoks väike või suur summa. Iga kulu on kulu. Aga usun, et reserveerida 260 krooni eest oma maatunnusega domeen – ma

arvan, see on vastutustundliku kodaniku käitumine. Miks mitte, kui see võib tulevikus olla vajalik. Seni ei ole ma sellele domeenile mingit praktilist rakendust andnud. Võib-olla lähiajal, võib-olla kunagi tulevikus. Aga selleks, et kaitsta seda, et näiteks proua Privalova võtab selle domeeni täiesti seaduslikult endale, olin ma sunnitud selle käigu tegema.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Inara Luigas!

Inara Luigas

Lugupeetud ettekandja! Avalikkusest on läbi jooksnud selline teade, et Eesti Interneti Sihtasutusel on kasutamata raha 10 miljoni krooni ulatuses ja aasta lõpus kavatsetakse teha reklaamikampaania, et informeerida üldsust domeenide ümberregistreerimisest. Kas teie olete teadlik, millise reklaamiagentuuri kavatseb Eesti Interneti Sihtasutus palgata ja kas on juba olemas ka mingisugused eellepingud?

Juhan Parts

Ütlen ausalt, ma ei ole sellest teadlik, aga ma saan aru, mida te mõtlete. Teil on n-õ geneetilisse koodi sisse kirjutatud kahtlus, ega mingisuguse partei reklaamifirmat ei kasutata. Kindlasti ei kasutata! Eesti Interneti Sihtasutuse nõukogu on suhteliselt erapooletu, poliitiliselt neutraalne või sõltumatu, rääkimata selle juhatusest, ja kindlasti valivad nad endale reklaamifirma, mida nad õigeks peavad.

Te nimetasite 10 miljonit vaba raha – ma arvan, et te olete ülioptimistlik. Kust see raha on tulnud? Seni toimunud umbes 10 000 registreeringut. Te võite korrutada ja kokku arvutada ka selle, kui palju raha on sinna investeeritud selleks, et hankida vastavad seadmed, muu vajalik tehnika, inimesed jne. Nii et raha seal väga palju ei ole. Samas pean ma ministrina tähtsaks, et oluline informatsioon jõuaks avalikkuseni, ennekõike nn vanade domeenide omanikeni, et inimesed ei magaks seda tähtsaga maha.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Helle Kalda!

Helle Kalda

Lugupeetud minister! Te väitsite enne vastuses, et saate nüüd anda vastuse asjaomasele

avalikule kirjale. Selles avalikus kirjas oli ka küsimus, et kui reform algatati, siis ei olnud selle läbiviimisse kaasatud internetikogukondad. Minu küsimus ongi: kes oli tolle uue reformi läbiviija? Missugused internetikogukonnad selles osalesid? Kas te ise sellega ka tegelesite või tegelesid sellega teie abi, teie erakonnaaslane Kauts, nagu väidetakse, ja ka tema sõber, keda te tunnete ilmselt ka? Ma ei hakka tema nime ütlemata, see on juba nimetatud, aga jutt on kahest inimesest, kes olid teie erakonna liikmed. Kuidas tegelikult uus reform ikka sündis?

Juhan Parts

Küsimuse esimene pool oli hea, teine pool läks natuke käest ära. Aga see on tõepoolest õige küsimus, muide! Ja see on tegelikult selle reformi või õigupoolest selle sihtasutuse keskne küsimus: kes on see avalikke huve esindav internetikogukond?

Kui me seda reformi alustasime, siis meil ei olnud muud võimalust. Ma püüdsin seda seletada, et 15 aastat ei olnud suudetud seda internetidomeeni haldust korda saada. Kui internet tuli, siis keegi ei teadnud, mis asi see on, sellega tegelesid teadlased. Eestis teadupärast oli akadeemik Lippmaa selles vallas juhtisikuid. Me pidime siin midagi ette võtma. Ja kui me jõudsim juriidilises vormis eraõigusliku sihtasutuse juurde, siis tekkis tõepoolest keskne küsimus, kes peaks esindama seda internetikogukonda, kes on võimelised kandma ka avalikku vastutust. Me kaalusime väga erinevaid institutsioone, aga kuna aeg surus peale, siis jäi põhiliseks partneriks info- ja kommunikatsiooniettevõtete liit.

Ma julgeksin täna öelda, et tegelikult tuleks selle küsimuse juurde tagasi tulla, kas Eesti Interneti SA nõukogu ei tuleks täiendada muude internetikogukonda esindavate institutsioonide esindajatega. Ma ei pea internetikogukonna esindajaiks lihtsalt inimesi, kellel on võib-olla rohkem aega ja kes suudavad Facebookides ja igasugustes muudes sotsiaalvõrgustikes lumepalle veeretada. Ma olen valmis ministrina kindlasti astuma läbirääkimistesse praeguse teise asutajaga: infotehnoloogia ja telekommunikatsiooni liit ning majandus- ja haridusministeeriumi esindajad. Kõik otsused tehakse selles sihtasutuses muuseas konsensusel. Olen valmis võtma enda peale selle,

et arutada selle nõukogu laiendamist mingite uute institutsioonide esindajatega, kuid mul on siin väga oluline tingimus. Ka selle reformi elluviimine on näidanud, et tihtipeale hakkavad domineerima ka internetihalduse puhul väga kitsad erahuvivid. See on suur probleem, sest me peame internetihaldamist korraldama niimoodi, et me jääme riigina usaldusväärseks – selle taga on küberjulgeolek, aga ka muud küsimused. Seepärast oleks väga teretulnud, kui mõned institutsioonid seda nõukogu täiendaksid, ja ma oleksin valmis sellega tegelema. Kuid ma ütlen veel kord, et on üsna keeruline leida selliseid inimesi, kelle puhul ei ole riski, et nad muutuvad väga kitsaste erahuvide esindajaks.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mailis Reps!

Mailis Reps

Lugupeetud minister! Kui jutt juba läks sellele nõukogule ja juhatusele, siis mul on säärane üldisem ja ehk teemat kokku võtlev küsimus. Selle sihtasutuse ümber on, nagu te ütlesite, vanadest aegadest olnud diskussiooni, mis saab tema olemus olema ja mis on tema eesmärgid. Nüüd on reform käivitunud, mis on teie arvates sihtasutuse järgmise viie aasta eesmärk?

Juhan Parts

Sihtasutuse põhieesmärk on olla rahvusvahelise internetikogukonna silmis usaldusväärne interneti haldaja Eestis. Täna päeva seisuga, kui ma siin teile räägin, ei ole reform veel lõppenud. Käivad riigisisesed protseduurid, eelkõige läbirääkimised läbipaistvate reeglite väljatöötamise ja nende kehtestamise üle. Ja neid on vaja ka realselt täita. Kuid kõige olulisem on see, et Eesti Interneti Sihtasutusest saab lepingupartner ICANN-ile ehk siis rahvusvahelisele interneti haldamise organisatsioonile, mis teadupärast tegutseb Ameerika Ühendriikides. See samm on veel lõpetamata. Kui me selle ka ära teeme, siis võime öelda, et meil on tekkinud interneti haldamiseks rahvusvaheliselt usaldusväärne ja kõigile standarditele vastav organisatsioon, kes tegutseb kulu põhisel, kes tegutseb läbipaistvalt ja niimoodi, et Eesti inimesed ja ettevõtted saaksid registreerida .ee domeene.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra minister! Palun nüüd kõnepulti Olga Sõtniku. Seega avan läbirääkimised.

Olga Sõtnik

Lugupeetud proua esimees! Härra minister, head kolleegid ja interneti teel istungi jälgijad! Hiljuti käivitatud domeenireformi võib kõige paremini iseloomustada tuntud fraasiga: tahtsin parimat, kuid välja tuli nagu alati. Seda, et vajadus domeenireformi järele on juba ammu käes, tundsid kõik natukenegi aktiivsemad interneti kasutajad. Oli ilmselge, et kehtiv domeenikord ja reeglistik on aegunud ning vajab uuendamist.

Jah, üks suurimaid endise korra kitsaskohti, võimatus registreerida ühe juriidilise või füüsilise isiku nimele mitu domeeni, on lahendatud. Ka see, et domeenide eest maksavad nüüd nende tegelikud kasutajad, aga mitte kõik maksumaksjad solidaarselt, on suur samm edasi.

Kahjuks on uue korraga siiski probleeme palju rohkem, kui võinuks olla, kui reformi läbiviimisesse oleks kaasatud nii endised teenuse pakkujad, IT valdkonna asjatundjad kui ka aktiivsed interneti kasutajad. Domeenireformi käigus on tehtud terve rida pisemaid ja suuremaid tehnilisi apse ja vigu. Kahjuks kõikidel nendel ei ole võimalik aja piiratuse tõttu peatuda, seetõttu toon välja ainult kõige teravamad probleemid.

Esiteks, ebamõistlikult kõrge aastane domeenihind, mis on kõrgeim Euroopas. Leedus saab sama teenust 233 krooni eest, Soomes 203 krooni eest, Lätis on hind meie rahas 165 krooni, Taanis aga isegi alla 100 krooni. Eestis on see 342 krooni koos käibemaksuga, millele lisandub registripidaja tasu. Seega kehtib Eestis hinnavahe alates 369 kroonist kuni 1200 kroonini aastas. Seni .ee domeene hallanud ja kõik seotud kulud kandnud EENet on oma veebilehel teatanud, et domeeni registreerimise omakulu on 45 krooni aastas pluss käibemaks. Kust on tulnud selline hüppeline kuuekordne kulude kasv, on minu jaoks siiski siia maani segane.

On selge, et sellise hinnaga ee-lõpulised domeenid ei ole konkurentsivõimelised ega paku huvi ei Eesti ettevõtetele ega võimalikele välisinvestoritele. Juba praegu on kuulda ja

näha, et kõrge tasu pani paljusid juriidilisi ja eraisikuid loobuma .ee lõpuga domeenidest, sest nii .eu kui ka .com lõpuga domeene saab kolm või neli korda odavamalt. Seda kinnitab ka Eesti Interneti Sihtasutusest saadud statistika. 23. septembri seisuga oli uue korra järgi registreeritud 9550 domeeni, millest oli 6007 uut ja 3543 ümber registreeritud vana. Seega päevas registreeritakse ümber ainult 42 domeeni. Sama tempo korral on aasta lõpuks uue korra järgi ümber registreeritud ainult 10% praegu eksisteerivatest domeeninimedest.

Teise suurema probleemina tooksin esile alamdomeeni .pri.ee tasuliseks muutmise. Selle domeeni kasutajad on eraisikud ning selliseid domeene on umbes 12 000. Üldjuhul ei teeni .pri.ee lõpuga leheküljed raha ning seetõttu oleks mõistlik jätta nad tasuta või kehtestada nende eest märksa madalam aastatasu.

Algatuste keskkonnas Petitsioon.ee käivitasid internetiaktivistid kampaania ".pri.ee priiks!". Allkirjade kogujad tõid välja järgmised argumendid, miks .pri.ee peaks olema tasuta ja miks Eesti Internet muutub uue korra tõttu vaesemaks. Esiteks, paljud leheküljed kolivad kallima hinna tõttu Eestist ära. Teiseks, lehed, mis ei koli, lihtsalt kaovad ära. Kolmandaks, lõpuks katkevad kõik aastate jooksul nendele .pri.ee domeenidele tekkinud viited. Ja neljandaks, tasuta isiklik domeeninimi soodustab veebilehtede loomise oskuse levikut. Sellele petitsioonile kirjutas alla 1163 inimest, mis on arvestatav hulk ning mis kindlasti väärriks valitsuse tähelepanu.

Kolmandaks, sihtasutuse juhtimine ja personalipoliitika. Sihtasutust on pandud juhtima minister Partsi endine abi, kes ei ole IT-valdkonnas eriti tuntud. Nagu kirjutavad avaliku kirja autorid, millele ma täna juba viitasin, on ka Eesti Interneti Sihtasutuse veebilehel oleva ainukese töötaja Kristo Kraanati nimi seni IT ringkondades tundmatu olnud. Küll aga on ta olnud erakonna Res Publica liige. Tahtmatult tekib paralleel Energia- ja Kliimaagentuuriga, mille tegevusele andis riigikontrolör eelmisel nädalal hävitava hinnangu. Ka siin me näeme, et personalipoliitika kujundamisel on põhiliseks kriteeriumiks õige poliitiline kuuluvus, professionaalsed omadused ei olegi tähtsad. Internet on mingil määral ühishüve ja selle politiseerimine ning ühe erakonna poolt kaaperdamine ei ole aktsepteeritav.

Peale selle on reformi läbiviijatele muidki etteheiteid. Reformi käivitamine venis pool aastat, vahekoos alustas oma tegevust kaks kuud pärast uue korra kehtestamist, registreerimisprotseduur on segane ja bürokraatlik, ei ole võimalik registreerida domeeni pikemaks ajaks kui üks aasta, kasutajate informeerimine on väga puudulik ja palju, palju muud.

Me oleme pidevalt reklaaminud Eestit e-riigina, kes on omamoodi põhjamaade tiiger oma mitmekülgsede e-rakendustega nii era- kui ka avalikus sektoris. Kuid viimasel ajal on tiiger koomasse langenud – peaaegu iga nädal tulevad signaalid, et üks või teine e-projekt maadleb probleemidega. Ma palun kolm lisaminutit!

Esimees Ene Ergma

Kolm lisaminutit, palun!

Olga Sõtnik

Aitäh! Toon näiteks digiretsepti loo, turva-augud terviseinfosüsteemis, probleemid e-kooliga jne. Ja paraku on ka domeenireform üks nendest läbikukkunud projektide näidetest.

Üks põhjus, miks selline allakäik on toimunud, on kindlasti see, et teatud e-rakenduste arendamine on koondunud väga kitsasse tegijate ringi, kellel on õige poliitiline taust, aga kes laiema avalikkusega ei suvatse konsulteerida ega arvestada. Mittekaasamise hea näide ongi internetikogukonna avalik kiri, mida minister kritiseeris. Kindlasti on sellel kirjal nõrku kohti, aga nagu ka minister ütles, selle iva on siiski väga selge ja väga õige. Selle kirja saatsid ministrile juulis Jaan Jänemäe ja Tõnu Samuel, kes on väga põhjalikult lahti kirjutanud internetikogukonna mured ja soovitud seoses domeenireformiga, kuid minister pole kirjale siinemaani vastanud. Mind paneb imestama selline ignorantne suhtumine kirja, millele on alla kirjutanud erinevates internetikeskkondades tuhanded inimesed.

Minu meelest ei maksa praegusel infotehnoloogia ajastul kõiki neid sotsiaalseid võrgustikke alahinnata, sest need mängivad väga paljude inimeste elus väga tähtsat rolli. Ma väga loodan, et minister oma meeskonnaga siiski leiab aega sellele kirjale vastata, ja kui ei, eks siis tuleb meil IT inimestele appi tulla ja esitada ministrile samasisuline kirjalik küsimus.

Ehk meie kirjale siiski vastatakse seadusega ette nähtud kümne tööpäeva jooksul.

Ma tänan tähelepanu eest ja kutsun ministrit üles tunnistama tehtud vigu domeenireformi läbiviimisel ning viivitamatult astuma samme olukorra parandamiseks! Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun kõnepulti kolleeg Silver Meikari!

Silver Meikar

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud minister! Head kolleegid! Mul nii dramaatilist sõnavõttu ette valmistatud ei ole, aga minagi olen murelikult jälginud debatte, mis on käinud domeenireformi üle nii Skype'is kui eri foorumites ja blogides. Olen paljuski nõus kriitikaga, et domeenireformiga on tehtud terve rida vigu. Inimesed, kes juhivad Eesti Interneti Sihtasutust, on välja vihanud terve suure hulga inimesi, kes iga päev oma vabast ajast murravad pead, mismoodi Eesti e-tiiger ikka kaugemale hüpata saaks. On väga kurb, et lood niimoodi on.

Mulle väga meeldis Juhani vastus, et ta registreeris 260 krooni eest endanimelise .ee domeeni, sest ta on Eesti patrioot. Arvatavasti ta eksis, sest tegelikult on domeeni hind 285 krooni pluss käibemaks, aga see ei ole mitte kõige olulisem. Kui minister leiab, et .ee domeeni rentimine on patriotismi akt, siis ma loen sellest välja eesmärgi, et võimalikult paljudel ettevõtetel, kodanikel, MTÜ-del võiks olla .ee lõpuga domeen.

Sellega seoses on mul kaks konkreetset ettepanekut. Esimene ettepanek on, et seda tasu alandataks võimalikult kiiresti. Ministriumil on ka kolm esindajat lugupeetud nõukogus, kus otsustatakse domeenitasu, ja kindlasti saavad nad nõusse ka ETL-i esindajad. Ajakirjanduses on räägitud väikeettevõtetest, kes on otsustanud loobuda .ee domeenist, sest see on liiga kallis. Hinnavahest võrreldes teiste domeenidega on tänagi mitu korda räägitud. Kui me jätkame nii kõrge hinnaga, siis paljud inimesed, ettevõtted ja organisatsioonid otsustavad .ee domeeni mitte registreerida ja siis tulebki öelda, et vaadake, meil ei tule välja. Teine võimalus on see, et laseme hinna alla ja eeldame, et rohkem ettevõtteid otsustab siiski jääda .ee domeeni juurde ja rendivad selle.

Teine ettepanek on see, et kuna me oleme e-riik ja tahame olla ka demokraatlik ja kodanikele keskenduv riik, siis võiks minu arvates kodanikele ja MTÜ-dele .ee lõpuga domeen olla tasuta. Esimene samm oleks otsus, et .pri.ee otsustatakse siiski jätta tasuta võimaluseks nendele 12 000 inimesele, kes on seda kasutanud. Ma usun, et valdav enamik neist ei oleks kunagi nõus nii suurt raha välja käima. Neist väga paljude jaoks on see lihtsalt olnud üks keskkond, mida nad on saanud kasutada, ja kui see .ee lõpuga võimalus kaob neil ära, eks nad siis valivad BlogSpoti või WordPressi või kolivad kuskile mujale, kus tasu ei võeta. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised.

9. Arupärimine Eesti Energia reitingu kohta (nr 489)

Esimees Ene Ergma

Järgmine arupärimine on Riigikogu liikmete Lembit Kaljuvee, Tiit Kuusmiku, Toomas Vareki, Vladimir Velmani, Evelyn Sepa, Olga Sõtniku, Kalev Kallo, Toivo Tootseni, Arvo Sarapuu ja Nikolai Põdramäe 3. augustil esitatud arupärimine Eesti Energia reitingu kohta. Palun kõnepulti kolleeg Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Proua esimees! Head kolleegid! Lugupeetud minister! Mis ajendas meid seda arupärimist esitama? Ühest küljest see, et nagu me kuulsime, on reitinguagentuur Moody's Investor Service Eesti Energia reitingut juulikuus alandanud. Eelmistel aastatel on Eesti Energia reitingut aasta-aastalt tõstetud või jäetud see samaks. Samal ajal me teame, et viimase kolme aasta jooksul on Eesti tarbijale elektri hind väga kiiresti tõusnud. Meie ei taha sellega kuidagi nõus olla ja oleme lahendust otsides teinud ministriumile ettepanekuid, mida selles osas võiks ette võtta.

Arupärimine kõlab järgmiselt. Lugupeetud minister! Juulikuus alandas rahvusvaheline reitinguagentuur Moody's Investor Service Eesti Energia pikaajaliste võlakohustuste reitingut. Eesti Energia juhid märkisid oma selgitustes avalikkusele, et reitingu alandamisest ei ole

erilist tähtsust. Tegelikult tähendab ettevõtte reitingu alandamine hoiatust pankadele ja laenuraha kallinemist ettevõttele. Teadaolevalt on Eesti Energia planeerinud lähiajal kümnetesse miljarditesse ulatuvaid investeeringuid. Hiljuti kuulsime, et tegemist on 100 miljardiga, mis kavatakse lähiaastatel investeerida Eesti energiamajandusse. Seetõttu tuleb Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumil selgitada avalikkusele, milline võib olla reitingu alandamise mõju elektritarbijatele – kui palju siis hind tõuseb. Oleme seoses elektri lähiaastate hinnaga esitanud neli küsimust, mis ma ka ette loen. Esimene küsimus on: "Milliseks kujuneb elektri hind Eesti tarbijale ning tööstustarbijale aastate lõikes järgmise kolme aasta jooksul?" Muidugi me ei taha siin vastust sendi täpsusega, tahaksime kuulda prognoose. Teine küsimus: "Milliseks kujuneb tarbijale elektri hinnast võrguteenuse tasu protsentuaalselt?" Meie arvates on põhjendamatud just tarbijale kehtestatud elektri hinna võrguteenuse tasud, müügitasud jne. Kolmas küsimus: "Kui võrd on Eesti võrguteenuste hinnad põhjendatud, kui võrrelda elektri tarbijahinda Põhjamaades ja Baltikumis?" Ja neljas küsimus: "Kas Teie hinnangul tuleks elektri hinna kujunemist arutada põhjalikumalt, algatades selle Riigikogus olulise tähtsusega riikliku küsimuse aruteluna?" Mis te nendest asjadest arvate, härra minister?

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Lembit Kaljuvee! Palun nüüd majandus- ja kommunikatsiooniministri kõnetooli!

Juhan Parts

Lugupeetud Riigikogu esimees! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Teeksin sissejuhatava märkuse, enne kui hakkan vastama küsimustele, mis puudutavad Eesti Energia reitingu muutumist, millele arupärimise autorid on oma teksti preambulis viidanud.

Eesti Energia reitingu alandamine on loomulik samm ajal, mil ettevõtte muutub monopolisel suletud turul tegutsevast ettevõttest vabale elektriturule elektrit tootvaks ja müüvaks ettevõtteks. Eesti Energia krediidireiting on hoolimata alandamisest endiselt kõrgel investeerimisjärgu tasemel: Standard & Poor'silt BBB+ ja Moody'selt A3. Selline reiting tagab

Eesti Energiale piisava võlakapitali kättesaadavuse rahvusvahelistelt kapitaliturgudelt. Eesti Energia reitingus peegeldub reitinguagentuuride usaldus ettevõtte vastu, ettevõtte väljavaaeteid peetakse stabiilseks ja usutakse, ta suudab oma mahuka investeerimiskava ellu viia. Eesti Energia võlakirja hind rahvusvahelisel turul pärast reitingu alanemist ei muutunud, sest võimalik reitingu alandamine oli hinna sisse arvestatud. Eesti elektri hinda Eesti Energia reiting ei mõjuta – igaks juhuks kordan seda! –, sest Konkurentsiamet ei arvesta hinna kooskõlastamisel mitte tegelik, vaid arvestusliku võla hinnaga.

Nüüd konkreetsed küsimused. "Milliseks kujuneb elektri hind Eesti tarbijale ning tööstustarbijale aastate lõikes järgmise kolme aasta jooksul?" Tänapäevase elektri hind jaotub kaheks: avatud turu elektrienergia hind ja suletud turu elektrienergia hind. Avatud turult ostab elektrienergiat praegu ca 200 klienti. Avatud turu elektrienergia hinna määrab turg. Elektri turuhinnad Põhjamaade elektribörsil, mille liige on ka Eesti, sõltuvad maailmaturu energiahindadest. Kauplemist Nord Pooli Estlinki hinnapiirkonnas alustati 1. aprill 2010. Viie kuu keskmine hind on olnud 43 eurot megavatt-tunni eest, sama hinnatase on olnud ka Helsingi piirkonnas. Suletud turu elektrienergia hind koosneb Narva Elektri jaamade suletud turu müügihinnast, mis on 46,01 senti kilovatt-tunni eest ja klienditeeninduse marginaalst, mis on 2 senti kilovatt-tunni eest. Need hinnad on kooskõlastatud Konkurentsiametiga ja praegu teada olevatel asjaoludel suletud turu puhul hinnatõusu ette näha ei ole.

Kord aastas võib toimuda kaalutud keskmise hinna korrigeerimine vastavalt Konkurentsiameti metoodikale. Kuna vastus oli üldine, siis igaks juhaks ka mõningad täiendavad märkused, mis puudutavad elektri hinna mõjutavaid tegureid nii kaugemas kui ka lähemas perspektiivis.

Enim jälgitavad ja pikaajalised elektrienergia hinna mõjutavad indikaatorid on esiteks, elektrinõudluse kasv, mis on peamiselt seotud tööstustoodangu kasvuga; teiseks, keskkonnamaksude poliitika; kolmandaks, söe hind, mis on seotud peamiselt nafta hinnaga; neljandaks, Gazpromi Baltikumi müüdava gaasi hind, mis on valemiga funktsionaalses seoses naftatoodete hinnaga; viiendaks, CO₂ hind, mis sõltub

Euroopa Liidu kliimapoliitikast ja võimalikest globaalsetest kaubanduskokkulepetest ning olukorrast pärast aastat 2013; ja kuuendaks, naftahind. Gaasi, söe ja CO₂ hind mõjutavad kõiki olulisi elektritootmise omahinna komponente. Lühiajalises ehk 18 kuu perspektiivis mõjutab avatud turul tegutsevate tarbijate hinda enim hüdroreservuaaride tase Norras ja veetase Lätis Daugava jõel. Lühiajalises perspektiivis on hüdroreservuaaride tase Põhjamaades madal, mis on tänavu elektrienergia hinda võrreldes 2009. aastaga tõstnud. Kui hüdroreservuaaride tase Põhjamaades normaliseerub, muutub elektrienergia hind odavamaks. Teisest küljest avaldavad elektrienergia hinnale tugevat survet jätkuv nõudmise kasv, Saksamaa gaasi hinnast oluliselt kõrgem gaasi hind ning Euroopa Liidu järjest karmistuv kliimapoliitika.

Teine küsimus: "Milliseks kujuneb tarbijale elektri hinnast võrguteenuse tasu protsentuaalselt?" Siin saab nii täna kui ka tulevikus kõnelda ligikaudsetest suurusjärgudest, suurtarbijate ja madalpingeklientide puhul on need vägagi varieeruvad. Võrguteenuse tasu kõigub palju liitumispunktist sõltuvalt, olenevalt tarbitava elektri pingest jääb võrguteenuse tasu osakaal vahemikku 30–50% energia hinnast. Loomulikult tuleb arvestada, et see protsent võib iseenesest muutuda nendele tarbijatele, kes ostavad elektrit avatud turul ja kellel ei ole ka pikaajalisi kahepoolseid kokkuleppeid elektri müüjatega.

Kolmandaks: "Kuivõrd on Eesti võrguteenuste hinnad põhjendatud, kui võrrelda elektri tarbijahinda Põhjamaades ja Baltikumis?" Eesti võrguteenuste hinnad kuuluvad kooskõlastamisele Konkurentsiametiga. Hindade kooskõlastamise protsess on pikaajaline ja väga üksikasjalik – tuleb ju silmas pidada kõiki võrguteenuste kulusid. Seetõttu võib öelda, et Eesti võrguteenuste tasud on põhjendatud ja naabermaadega võrreldes suhteliselt sarnasel tasemel. Siinkohal tuleb öelda, et võrguteenuste hindade mehaaniline võrdlemine naabermaade omadega on suhteliselt keeruline, sest arvestada tuleb erinevaid tariifstruktuure, tarbimise taset ja tarbimise paiknemist, võrgu vanaust ja seisukorda ja paljusid muid asjaolusid.

Viimane, neljas küsimus: "Kas Teie hinnangul tuleks elektri hinna kujunemist arutleda põhjalikumalt, algatades selle Riigikogus olu-

lise tähtsusega riikliku küsimuse aruteluna?" Nagu eespool öeldust ehk selgus, on elektri hinna kujunemisel komponente, mis sõltuvad seadusandja otsustest, ja komponente, mis ei sõltu. Viimaste arutamise võimalik kasutegur on suhteliselt väike. Näiteks erinevate energiaandjate ja muude toorainete maailmaturu hinnad kujunevad paratamatult selliseks, nagu nõudluse-pakkumise vahekord dikteerib. Mis puutub aga esimest laadi teguritesse, poliitilistesse otsustesse, millega Riigikogu mõjutab elektri hinda, siis see on kindlasti teema, mida parlament võiks arutada.

Kui me vaatame kodutarbijate elektri hinna muutumist viimase kolme ja poole aasta jooksul, siis see muutus on olnud umbes 1 kroonilt 25 sendilt kilovatt-tunni eest – ma toon vaid ligikaudsed hinnad – praeguse umbes 1 krooni 50 sendini kilovatt-tunni eest. 25 senti kilovatt-tunni kohta on tõusnud lõpphind tarbijale. Ma räägin aeglaselt, et küsijad saaksid arvutada protsente, kui suur tegelik tõus on.

Ja nüüd küsige, millest koosneb see lõpptarbijale ehk meie inimestele, meie kodudele, meie väikeettevõtetele kehtestatud elektrienergia hind! Vaatame, mis otsused on tehtud. Sellest 25 sendist umbes 50% moodustavad taastuvenergia toetuse tasud. Taastuvenergia toetuse tasud kiideti siin Riigikogus heaks 2007. aasta veebruaris, mil majandusminister oli teadagi kes ja hääletasid selle poolt teadagi kes. Siis tehti selline poliitiline otsus ja ma olen täiesti veendunud, et kindlasti heas usus ja soovis arendada taastuvenergiat. Viimase kolme ja poole aasta jooksul üle 50% tegelikult lõpptarbijate hinna tõusust on tulnud taastuvenergia toetustest. Mind see ei rahulda! Ma kavatsen välja tulla seaduseelnõuga ja ma loodan, et Keskerakond toetab taastuvenergia toetuste muutmist mõistlikumaks ja selle tulemusena kindlasti ka võimalust elektri hinna alandada.

Järgmine muutus, mis on tinginud elektri kallinemise lõpptarbijale viimase kolme aasta jooksul, on elektriaktsiisi kehtestamine. Elektriaktsiis on kehtestatud miinimumtasemel. Ma ütlen siin vahemärkusena, et elektriaktsiisi puhul tuleks kindlasti eristada, kas tegu on väiketarbivate või suurtarbijatega. Me teame, et suurtarbijatel on sellega teatud probleem, mille lahenduse osas pole poliitilist konsensust ja mida võiks Riigikogus arutada: kas me peak-

sime elektriaktsiisi arvestama sõltuvalt tarbimishulgast?

Kuid küsigem: miks kehtestati elektriaktsiisi Riigikogu seadusega ja just nimelt sellel kuu-päeval, millal ta kehtestati? Selle tõttu, et Eesti valitsus – jällegi ma ei täpsusta, kes oli valitsuses aastal 2002 –, pidades Euroopa Liiduga ühinemisläbirääkimisi, võttis Eestile rahvusvahelise kohustuse kehtestada elektri- ja gaasiaktsiisi kui olulised elemendid Euroopa Liidu ühtses elektri- ja gaasiturus. Elektriaktsiisi moodustab sellest tõusust, julgen öelda, 20%. Sellele lisaks võttis see Riigikogu vastu käibemaksu tõusu 2%.

Mis puutub veel kodutarbija elektri hinna tõusu viimase kolme ja poole aasta jooksul, siis 2008. aastal, kui oli majandusbuum, tõsteti Narva Elektriijaamade tootjahinda 5 senti võrra. Miks seda tehti? Aga sellepärast, daamid ja härrad, et maksta meie energeetikutele ja kaevuritele konkurentsivõimelist palka. Ja rohkem ei ole tootjahinda kolme ja poole aasta jooksul tõstetud.

Härra Kaljuvee räägib võrguteenuste tasust – et võrguteenuste tasu on viinud hinnad lakke. Ei ole! Võrguteenuste tasu on kolme ja poole aasta jooksul tõusnud mõned sendid. Seda olukorras, kus me oleme vähendanud kõikide Konkurentsiameti kontrolli all olevate võrguettevõtete tegevuskulusid. Kuid me peame ju kuidagiviisi siiski tegema investeringuid, mida on vaja teha. Ma ei hakka rääkima – Estlink 2 ja igasugused muud võrguinvesteringud.

Teisisõnu: mida ma tahan öelda? Riigikogu peab tõesti arutama neid enda langetatud otsuseid, mis mõjutavad elektri hinda. Näide viimase kolme ja poole aasta kohta: 75% sellest tõusust ehk pluss 25 senti kilovatt-tunni kohta on tulnud siit saalist. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh, härra minister! Ja nüüd on küsimused. Palun kõigepealt kolleeg Mailis Reps!

Mailis Reps

Tervist, lugupeetud juhataja! Aitäh, hea minister! Te rääkisite tõesti väga veenvalt ja ma usun, et oli kindlasti neid, kes teid televiisori vahendusel vaatasid ja uskusid. Ainult et minul tekkis selline küsimus. Ma usun, et te aeg-ajalt ikka vaatate oma Eesti Energia ar-

veid, et te ei maksa ainult automaatselt otsekorraldusega, nii et ei märka, mis sinna kirjutatud on. Kui te tavainimesena saate selle arve, siis näete, et summad sellel on märksa suuremad kui mõni aeg tagasi. Vaatamata kogu statistikale ja faktidele, mis te siin välja tõite ja mis tõenäoliselt vastavad ka tõele, see arve pahandab inimesi. Minu jaoks on küsimus selline. Sellel tavainimesel on üsna ükskõik, kas valitsuses oli omal ajal Juhan Parts või oli Edgar Savisaar, minu küsimus on: kas meil on võimalik praegust olukorda tänases majanduskriisis, kus väga paljudele inimestele käib elektri hind üle jõu, normaliseerida?

Juhan Parts

Teadupärast lõpparve koosneb kahest osast: üks on ühiku hind ja teine on tarbitud kogus. Kui me räägime tarbitud kogusest, siis kõigil on võimalik elektri kasutamisel säästa. See algab sellest, kuidas inimene oma lampe põletab, televiisorit vaatab ja kõike muud teeb. Aga hea küll, inimene on harjunud tarbima ja selles osas mugav olema. Kindlasti aga tuleks ellu viia suuremahulised energiasäästuprogrammid, mis me oleme algatanud ja mis võivad tähendada ka märksa tänapäevasemaid nõudmisi elektri tarbimisele, mitte ainult sooja tarbimisele. Aga selle propagandaks ma ei hakka seda kõnetooli kasutama, kuna enamik saalis istujaid on asjaga kursis. Seda esiteks.

Mis puutub veel kodutarbija elektri hinda, siis ma kordan üle. Härra Kaljuvee räägib mingisugusest 50-st või 60-st või ma ei tea mitmest protsendist. Need ei ole tõesed arvud. Ma tõin arvud, kui palju on 3,5 aasta jooksul ühiku hind muutunud, sellest julgelt üle 50% moodustavad taastuvenergia toetused. Ja taastuvenergia toetuste suurus tuleb siit saalist. Tõsi küll, tänu sellele suurele toetusele on ka tehtud investeringuid, mis on positiivne. Aga ikkagi on vaja seda korrigeerida. Ma arvan, et me esitame asjaomase eelnõu. Ma ei hakka ütlema konkreetsemaid arve, aga me tahame teha selle toetusskeemi selliseks, et see oleks aus ja ka tarbijate õigusi arvestav. Kindlasti me saame taastuvenergia toetust vähendada, et see ei põhjustaks elektri nii suurt kallinemist.

Mis puutub elektriaktsiisi, siis see on meie rahvusvaheline kohustus, me ei saa seda nulli viia. Muus osas on, kui aus olla, kodutarbijale kehtestatud hindade tõusud viimaste aastate

jooksul marginaalsed olnud. Mina muide ei ole nõus enam kaevurite palka alandama, härra Kaljuvee. Kategooriliselt ei ole nõus! Kui teie tahate kaevurite palka vähendada, siis minge ja alandage, aga mina ei ole sellega nõus. Ka kaevurid peavad head palka saama. Energeetikud peavad head palka saama. See on väga vastutusrikas töö, päris tõsiselt. Me lugesime täna Postimehest, kes saavad palka kõige rohkem. Miks ei ole seal tipus meie energeetika kuldajusid? Aga see palk paljuski sõltub ka sellest samast hinnast. Me peame rääkima inimestele asjadest nii, nagu nad on.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Heimar Lenk!

Heimar Lenk

Härra minister! Tõepoolest peaksid kaevurid ja kõik teisedki head palka saama. Aga mind pani imestama teie seisukoht, et tuleb võimalikult vähe tarbida. Teie erakonnakaaslased kutsuvad iga päev siin saalis puldist üles meid rohkem tarbima – Eesti majandust on ju vaja turgutada. Aga selle jutu peale on teil raske midagi öelda, sellepärast ma küsin konkreetselt. Kas teile ei tundu siiski, et Eestis on elektri- ja soojusenergia hind tavatarbijale, kui võrrelda Eesti elatustasemega, ikka väga kõrge?

Juhan Parts

Kõik on suhteline, sõltub ju inimeste sissetulekust. Mina töötaksin selle nimel, et Eesti inimeste tulud suureneksid, sealhulgas pensionäride ja lasterikaste perede tulud. Aga kui nad ei taha kodus pirru valgel või küünla valgel oma lastele aabitsat õpetada, vaid teha seda normaalse valgusega, et lapsed oma silmi ära ei rikuks – selle vastu meil ei ole mõtet võidelda.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Helle Kalda!

Helle Kalda

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud minister! Mina olen täielikult sellega nõus ja ka meie platvormis oli, et palkasid ei tohi vähendada. Ainult et ausalt öeldes mina ei saa sellest aru, mismoodi on see seotud kaevurite või ettevõttes töötavate inimeste palgaga, et

teie valitsus tõstis aktsiise 40% ehk tunduvalt rohkem, kui olid miinimummäärad. Need on ju kaks eri asja ja ärme ajame neid segamini. Mul on selline küsimus. Teil oli ette valmistatud ja teie erakonna toel on vastu võetud monopolide seadus. Öelge, kuidas te monopolide seaduse kontekstis alandate elektri hinda.

Juhan Parts

Mis puutub monopolide ohjeldamise seadusse, siis monopole käsitletakse piisavalt ka elektrituruseaduses. Põhiline kaitse on sõltumatu konkurents. Ja me võime lubada monopolidele ainult põhjendatud kulusid ja kokkulepitud tootlikkust. See elektriturul praegu ju kehtib. Me rääkisime juba, mismoodi kujuneb lõpptarbijale elektri hind. See moodustubki muu hulgas nendetsamadest maksudest, mida ei kehtesta valitsus. Riigikogu kehtestab maksud. Daamid ja härrad, te olete Riigikogu, te olete Riigikogu liikmed! Riigikogu kehtestab! Kas te olete poolt, vastu või ei hääleta, see on teine küsimus, aga Riigikogu kehtestab need maksud, tehes seda, lähtudes väga erinevatest asjaoludest. Te peate seda tunnistama.

Mis puutub nende inimeste palkadesse, kes töötavad selle nimel, et elekter oleks toodetud, et elekter jõuaks kõigi kodudeni, siis need inimesed tahavad palka saada. Ja nende inimeste palgad lähevad põhjendatud kuluna elektri hinna sisse. Loogiline.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kalle Laanet!

Kalle Laanet

Hea minister! Mis te arvate, kui suur võiks olla sellise ettevõtte nagu Eesti Energia mõistlik kasumimarginaal, mida ta peaks teenima?

Juhan Parts

Eesti Energia tegevuse peab jagama eri valdkondadeks. Suurema osa Eesti Energia kasumist me oleme dividendidena eelarvesse maksnud ja selle kasumi saab Eesti Energia põhiliselt n-ö konkurentsiga turgudelt. Näiteks nad ekspordivad elektrienergiat, toodavad ja müüvad põlevkiviõli ning osutavad mitmesuguseid teenuseid, lõpetades kas või Kõu ühendusega. Need on realselt turul olevad teenused, mis annavad suurema osa Eesti Energia kasumist. Ma ei julge praegu peast öelda, aga

ma arvan, see on julgelt kolm neljandikku. Reguleeritud hinnaga elektrienergia müük tähendab ikkagi peamiselt tarbijaid ja selles osas on Konkurentsiamet kehtestanud lubatud tootmise määra ja kõik kulud peavad olema kontrollitud-põhjendatud. Ma ei tea peast öelda selle põhjendatud tootmise osakaalu, kuid ma arvan, et Konkurentsiameti arvates on seda Eesti Energia puhul suurusjärgus 6–8%, mitte rohkem.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marika Tuus!

Marika Tuus

Austatud minister! Ma arvan, et ei maksaks siiski vaatajat päris eksitada väitega, et Riigikogu võtab kõik vastu. Selle otsuse tegi Riigikogu valitsusk koalitsiooni häältega pluss rohelised, kellele te ka lahkelt muudkui raha jagate selleks, et nad teiega koos hääletaksid. Aga ma küsin: miks ikkagi meil on elektriaktsiis Euroopa Liidu miinimumnõuetest kodutarbijale viis korda kõrgem ja äritarbijale üheksa korda kõrgem?

Juhan Parts

Ma tahaksin televaatajatele – ma küll ei tea, mis televaatajatega me üldse suhtleme, kas neid üldse on – täpsustada, et see siiski on Riigikogust sõltunud. See pole sõltunud pahast Isamaa ja Res Publica Liidust ja Reformierakonnast, vaid, nagu me siin teiega ühiselt kindlaks tegime, te ei vaielnud sellele vastu, et kodutarbija elektri hind taastuenergia toetuse tõttu tõuseks. Ja elektrienergia on viimase kolme ja poole aasta jooksul kallinenud just niimelt taastuenergia toetuse tõttu. Taastuenergia toetust makstakse seaduse alusel, mis võeti siin vastu 2007. aasta veebruaris. Mu abilised muide võtsid need nimed kaasa, kes taastuenergia toetuse eelnõu 2007. aastal toetasid, aga ma ei hakka neid siin ette lugema. Keskerakond, daamid ja härrad, toetas sellist lahendust, mille tulemusena taastuenergia tasu on kolme aasta jooksul kasvanud 2 sendilt kilovatt-tunni eest peaaegu 13 sendini kilovatt-tunni eest. See on kasv!

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Valeri Korb!

Valeri Korb

Lugupeetud härra minister! Te mainisite kaevurite palka. Kasutan juhust, lugupeetud härra minister, et teilt küsida: kui kiiresti kasvavad kaevurite ja energeetikute palgad viimastel aastatel ja kui suur on nende keskmine palk tänasel päeval?

Juhan Parts

Ma ei tahaks palkade teemal üldist juttu rääkida. Ettevõtte juhtkonna tasandil saate oma küsimustele kindlasti täpsed vastused. Kui te mäletate, siis 2008. aastal olid ju väga tõsised kõnelused energeetikute ametiühingutega, mis lõppes kenasti töörahu kokkuleppega ja loomulikult teatud palgakorrektsiooniga.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mai Treial!

Mai Treial

Lugupeetud minister! Te olete rääkinud eelnõudest ja otsustustest 2002. aastal ja 2007. aastal, nende tagajärgedest ja sellest, kuidas hinnad on muutunud. Aga ma küsin: millal teile, minister, nende otsuste tagajärjel toimunud hinnamuutused teatavaks said? Kas see sai teile alles praegu selgeks, kui pidite tänasele arupärimisele vastama, või juba varem? Ja kui sai varem selgeks, siis miks te ei ole abinõudega välja tulnud?

Juhan Parts

Nüüd me tuleme nende abinõudega välja. Praegu on just õige aeg.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Inara Luigas!

Inara Luigas

Lugupeetud minister! Ma tahan meelde tuletada, et see ruum ei ole mitte teater. See on ikkagi Riigikogu, kus võetakse vastu väga olulisi otsuseid. Aga kui me räägime elektrienergia hinna tõusust, siis ma tuletan meelde, et aktsiisi tõusu põhjustasid ikkagi selle koalitsiooni hääled, kuhu kuulusid Reformierakond ning Isamaa ja Res Publica Liit. Ja aktsiisi tõusu põhjustas just see, et oli vaja poolthääli, et tagada roheliste erakonnale Energia- ja Kliimaagentuuri jaoks 86 miljonit krooni. Riigikontroll paraku ütles, et praegusel ajal ei tea

keegi, mis imeloom see Eesti Energia- ja Kliimaagentuur on, kellele need 86 miljonit krooni eraldati. Kuidas teie ministrina hindate sellist Riigikogu käitumist, et häälteenamusega, mille andsid põhiliselt Reformierakond ning Isamaa ja Res Publica Liit, toetati sellist maksumaksja raha eraldust?

Juhan Parts

Ma ei pea võimalikuks hinnata Riigikogu otsuseid. Minu ülesanne on seda Riigikogu otsust – ma ei tea, kas Keskerakond toetas seda või mitte, võib-olla ta toetas Energia- ja Kliimaagentuuri loomist – täita nii hästi, kui me seda suudame. Aga väljakutsed on Energia- ja Kliimaagentuuril täiesti olemas. Eelmisel esmaspäeval – või millal see oligi – jälgisin ka mina seda debatti. Osaliselt olid arvamused muidugi natuke ühes äärmuses, aga me peame tunnistama, et meil on energia- ja kliimavaldkonnas väga suuri väljakutseid iga inimeseni välja. See on reaalsus. Nii et kui me väidame, et me ei tea, mis loom on üks või teine agentuur, siis me näitame oma teadmatust ja suhtumist, et me ei taha püüda oma valijatele, oma inimestele jagada rohkem informatsiooni, mida iga inimene saaks teha, et tal oleksid väiksemad elektri- ja soojaarved. Saab teha, ja väga palju.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra minister! Head kolleegid, jääme ikkagi arupärimise piiridesse! Ei maksa rääkida kõikidest asjadest. Avan nüüd läbirääkimised. Palun, kolleeg Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Proua esimees! Head kolleegid! Lugupeetud minister! Mulle meeldis, et härra minister läks hoogu ja emotsionaalseks. Elektri hinna probleem ongi väga tõsine. Minu arvates palju sellest, mis härra minister rääkis, on tõesti tõde. Aga mis ei ole tõde? Tõde ei ole see, et me räägime mingisugusest 20–25-sendisest elektri kilovatt-tunni hinna tõusust lõpptarbijale. Mina olen isiklikult vaadanud läbi päris palju arveid, olen sõpradega sel teemal rääkinud ja ma võin tuua näiteid. Võtke need, kes vaatavad televiisorit, kes loevad raha ja kellel on arved alles. Kolm aastat tagasi maksid kodutarbijatest üle krooni võib-olla ainult need, kes kasu-

tasid ühetariifset mõõdikut ja tarbisid elektrit väga väikestes kogustes. Neil oli üks konkreetne pakett. Üldiselt oli lõpptarbijal hind alla krooni. Täna alla taksi 1.60 ükski kodutarbija Eestimaal elektrit osta ei saa. Nii et jutt, et ainult 25 senti on elekter kolme ja poole aasta jooksul kallinenud – mina ei tea, mis allikatest ministril need arvud võetud on, aga kindlasti on need valed. Ma tahaksin näha ühte sellist arvet, kus sellised arvud kirjas on.

Millest siis elektri hind lõpptarbijale koosneb? Jah, kolmest komponendist. Esimese määrab see, kas elekter ostetakse vabaturult või sisetarbimise tulemusena. Me praegu ostame Narva Elektriijaamadest ja seal ei ole kolme ja poole aasta jooksul hind tõusnud. See on komponent, mille osas me kahe-kolme aasta pärast enam kaasa rääkida ei saa. Siis me oleme vabaturul ja milline turuhind on, seda tuleb kõikidel maksta. Milles aga saab kaasa rääkida – seda saavad nii minister kui Eesti riik koos parlamendiga –, need on kaks järgmist komponenti. Üks on see, kui palju elektri sealt turult tarbijani toomine maksab: võrgutasud, võimsustasud jne. Milline on riigi poliitika, milline on investeerimispoliitika, milline on kontrollipoliitika, kas võrguteenus, seda müügitasu, võetakse õiglaselt või mitte – selles osas me saame siin saalis kaasa rääkida. Ja saab kaasa rääkida nii tänane minister kui järgmine minister.

Kolmas komponent, mis määrab lõpliku tarbijahinna, mis on hästi palju tõusnud, on riigi maksupoliitika. Jah, tõesti, üks suur tükk sellest maksupoliitikast võeti eelmises Riigikogus vastu – see puudutab taastuvenergia tasu. Aga aktsiisimaks, käibemaks – need on valituskoalitsiooni otsustada olnud enne, on täna ja on ka edaspidi. Nende kahe komponendi üle otsustamisel me tõesti oleme teinud liiga kaevuritele, oleme liiga teinud Narva elektriijaamade töötajatele, kuna seal ei ole me lasknud üldse hinda tõsta. See 5 senti on väga väike tõus ja me ei ole nendega minu arvates õigesti käitunud. See, et mina olen kaevurite palga tõstmise vastu, on vale. Selle seitsme aasta jooksul, mis ma töötasin kaevandusettevõttes, selle aja jooksul tõusis kaevuri palk kahekordselt. Ma palun kolm minutit lisaega!

Esimees Ene Ergma

Palun, kolm minutit!

Lembit Kaljuvee

Tegelikult oli see osa ministri jutust, ma ütleksin, poliitiliselt intrigeeriv. Mina tahaksin, et me tõesti vaataksime kõnealuse tasuosa poole tarbijahinnas. Kogu elektri teel elektri-tootja juurest tarbijani on kaks lõiku, mille puhul saab valitsus kaasa rääkida ja saab ka omanik kaasa rääkida. Ja Eestis on selle kodutee omanik Eesti riik Eleringi kaudu, jaotusvõrgu kaudu, kellele kuuluvad praktiliselt kõik võrgud, välja arvatud pisikesed jupid Narva lähedal ja Viimsis – ma mõtlen jaotusvõrku. Nii et omanik, riik peaks tegema endale kõik selle teekonna kalliduse momendid selgeks ja hoidma siin tõsiselt hinna osas ja täpselt samuti maksude osas tagasi. Miks? Sellepärast et Eestis, kui me vaatame inimeste sissetulekuid, on elektri lõpptarbijahind väga kallis. Me ei tohi lasta sel tendentsil jätkuda.

Teine asi on see, et kui ettevõtete jaoks läheb elektri hind üles – just selle kalli teekonna ja kõrgete maksude tõttu –, siis meie ettevõtluskeskkond kaotab väga palju ja me ei saa rääkida mingisugusest majanduse kiirest tõusust või üldse tõusust ning majanduse toetamisest elektrienergia hinna kaudu, mida tegelikult kõik riigid teevad. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Lembit Kaljuvee! Rohkem kõnesoove ei ole. Lõpetan läbirääkimised.

10. Arupärimine alkoholi, müügipiirangute ja majanduse kohta (nr 492)

Esimees Ene Ergma

Järgmine arupärimine on Riigikogu liikmete Nelli Privalova, Marika Tuusi, Valeri Korbi, Tiit Kuusmiku, Eldar Efendijevi, Lembit Kaljuvee ja Kadri Simsoni 3. augustil esitatud arupärimine alkoholi, müügipiirangute ja majanduse kohta. Palun kõnepulti kolleeg Nelli Privalova!

Nelli Privalova

Austatud eesistuja! Lugupeetud minister! Head kolleegid! Tänavu 17. juulil ilmus Postimehes väljavõte Eesti inimvara raportist, kus väidetakse, et kõige rohkem võimaldaks Eesti elanike keskmist eluiga tõsta ja tervelt elatud aastate arvu kasvatada alkoholi liigtarvitamise vähendamine, mida saab teha käitumist kujun-

davate kampaaniate, alkoholi kättesaadavuse piiramise ja alkoholi reklaami keelamisega. Raport toob välja, et eestlaste peamised käitumuslikud terviseriskid on alkoholi liigtarvitamine, suitsetamine, väike keheline aktiivsus ning vähene puu- ja köögivilja söömine. Alkoholi liigtarvitamine on tõendatult riskitegur umbes 50 haiguse, aga ka vigastuste ja mürgistuste tekke puhul. Seoses sellega on meil neli küsimust. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Nelli Privalova! Palun teid, härra minister, kõnepulti!

Juhan Parts

Lugupeetud Riigikogu esimees! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Vastan teie küsimustele. Esimene küsimus: "Miks ei ole võetud kasutusele piisavalt meetmeid, et piirata alkoholi kättesaadavust?" Alkohoolsete jookide kättesaadavuse piiramine on viimastel aastatel olnud oluline avaliku diskussiooni objekt ja selle tulemusena on alkoholiseadusesse lülitatud alkohoolsete jookide jaemüügi täiendavaid keelde ja piiranguid. Üks tähtsaimaid muudatusi oli alkohoolsete jookide jaemüügi üleriigiline keeld alates kella 22 kuni 10 hommikul. Selle keelu täieliku rakendamise tagamiseks lisandus 20. detsembril 2009. aastal jõustunud alkoholiseaduse muutmise seadusega keeld alkohoolsete jookide tarbijale üleandmise kohta kohaleveo teenuse osutamisel ajavahemikul kella 10 õhtul kuni 10 hommikul, samuti keelati alkohoolsete jookide kaasa müük toitlustustevõttest ajavahemikul kella 10 õhtul kuni 10 hommikul. Üleriigiline kellaajaline piirang kehtib ka e-kaubanduse korras alkohoolsete jookide müügil.

Mis puutub täiendavate üleriigiliste piirangute vajalikkusse, siis nende kaalumisel ei saa aluseks võtta vaid Tallinna ja teiste suuremate linnade tingimusi. Alkohoolsete jookide jaemüügi asukohaga seonduvate piirangute karmistamisel tuleb kindlasti arvesse võtta piirkondlikke erisusi, millest tulenevalt on seadusandja tahe olnud mitmed alkohoolsete jookide jaemüügi piirangud, näiteks müügikohta, sortimenti ja müügivormi puudutavad kitsendused jätta kohaliku omavalitsuse kui kohalikke olusid kõige paremini teadva haldusorgani otsustada. Mitmed omavalitsused on seda volitus-

normi ka kasutanud. Seega kuuluvad kättesaadavuse vähendamise piirangud müügikoha, sortimendi ja müügivormi osas kohalike omavalitsuste pädevusse.

Kohalikel omavalitsustel tuleks seejuures arvestada omavalitsuse territooriumil asuvate kaupluste arvu, nende paiknemist ja nendes müüdava kauba universaalset sortimenti. Tuleb silmas pidada, et väikestes maapoodides alkoholsete jookide jaemüügi lõpetamine võib tingida kaupluste sulgemise, mis muidugi muudab elanikel kauba kättesaamise hajaasutusega piirkondades raskemaks. Samuti võib sellega suurendada salaalkoholi turu tekke oht. Müügipiirangute osas alkoholipoliitika elluviimine toimub seega riigi ja kohalike omavalitsuste koostöös. Kui mõnel omavalitsusel on seoses alkoholsete jookide müügiga probleeme tekkinud, siis on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium jaganud selgitusi ja soovitusi alkoholiseaduses sisalduvate võimaluste rakendamise kohta.

Kokkuvõtteks ütlesin, et viimastel aastatel on alkoholimüügi tingimusi kitsendatud. Mis puutub küsimusse, kas praegused piirangud on piisavad, siis sellele tuleb vastust otsida, vaadeldes piirangute mõju alkoholi tarbimisele veidi pikema aja jooksul. Põhjalik analüüs on tarvilik muu hulgas seetõttu, et inimeste käitumist mõjutavad kahtlemata peale piirangute ka muud tegurid ning vaja on hinnata, mil määral on alkoholi tarbimise vähenemine viimastel aastatel olnud tingitud regulatsioonis toimunud muudatustest ja mil määral muudest teguritest.

Teine küsimus: "Kui suure osa moodustab alkoholiga seotud majandus Eesti sisemajanduse kogutoodangust? Kas nn alkoholimajandus on oluline tegur meie majanduse turgutamisel?" Alkoholsete jookidega seotud majandusharude kohta saab anda järgmise hinnangu. Otseselt kuulub sellesse valdkonda alkoholi tootmine, selle hulgamüük ning müük spetsialiseerunud kauplustes, kuid see katab vaid osa kogu sektorist. Suurem osa müügist toimub tavapärase jaekäibe kaudu. Äriregistri andmetel on alkoholitootjaid Eestis parkümmend ja nad andsid 2007. aastal tööd enam kui 1500 töötajale. Praeguseks on see arv vähenenud. Nende ettevõtete lisandväärtus oli aastatel 2007–2008 suurusjärgus 0,7–1,5 miljardit krooni. Need andmed on ligikaudsed, sest kõigi ettevõtete kohta ei ole majandusaruannetes

lisandväärtuse arvutamiseks vajalikke andmeid. Alkoholi hulgamüügi ettevõtetes töötab umbes 500 töötajat ja lisandväärtus oli üle 200 miljoni krooni. Alkoholsete jookide jaemüügile spetsialiseerunud ettevõtteid on 50, nende hulgas on ka tavalised toidukauplused ja seetõttu ei kajasta nende andmed vaid alkoholiga seotud valdkonda. Suur osa alkoholsete jookide müügist toimubki tavalistes toidukauplustes.

Lisandväärtuse hulka võib lugeda ka alkoholimüügist laekuvad maksud. 2009. aastal laekus riigile alkoholiaktsiisi 2,5 miljardit krooni, lisandus käibemaks. Viina puhul on käibemaksu osakaal umbes 40% aktsiisi laekumisest, see on õlleaktsiisiga samas suurusjärgus. Kokkuvõtvalt võib öelda, et 2007. ja 2008. aastal andsid alkoholitootjad *circa* 0,5% Eesti majanduse kogutulust. See on umbes sama suurusjärg mis kummi- ja plastitööstusel. Töötajate arv moodustab veidi enam kui protsendi kõigist töötlevas tööstuses hõivatutest.

Kolmas küsimus: "Kuidas Te hindate tänase alkoholipoliitika mõju Eesti ühiskonna sotsiaalsele kapitalile?" Pean alkoholi liigtarbimisest tulenevaid sotsiaalseid probleeme ning ka nende majanduslikke tagajärgi tõsiseks. Kahtlemata on see teema, millele tuleb pöörata tähelepanu ja katsuda leida viise negatiivsete tagajärgede vähendamiseks. Pean ütleva, et kui alkoholi liigtarbimise probleemil oleks olemas mingi lihtne ja kiiresti elluviidav lahendus, siis oleks see küllap juba rakendatud. Alkoholi tarbimist mõjutavaid tegureid on mitu. Riiklik alkoholipoliitika on kahtlemata üks neist, kuid tuleb arvestada, et ei alkoholi leiutamise ega selle joogiks pruukimine ei ole riikliku poliitika vili. Seega me saame realistlikult rääkida üksnes inimeste käitumise mõjutamisest selles vallas ja tulemuste mõttes on see pika vinnaga asi. Viimastel aastatel on alkoholi kättesaadavust piiratud nii müügipiirangute kui aktsiisitõusude kaudu, samuti reklaampiiirangutega. Sellel on ilmselt teatud roll alkoholi tarbimise vähenemises, kuigi sellele muutusele võivad kaasa aidata ka muud tegurid, näiteks majanduslangusest tingitud sissetulekute vähenemine. Eesti Konjunktuuriinstituudi andmetel oli alkoholsete jookide tarbimine elaniku kohta kõrgeimal tasemel 2007. aastal: 12,6 liitrit absoluutalkoholi ühe elaniku kohta. Pärast seda on tarbimine vähenenud –

2008. aastal 5% ja 2009. aastal 15,8%. 2009. aastal tarbiti 10,16 liitrit absoluutalkoholi ühe elaniku kohta. Seega justkui võiksime teha järelduse, et tendents on paremuse suunas, kuid olukord on kaugel sellest, millega võiks rahul olla.

Neljas küsimus: "Kuidas olete arvestanud erinevate tervishoiualaste dokumentidega majanduskeskkonna loomisel?" Seaduseelnõude väljatöötamise protsessi on alati kaasatud kõik ministriumid, samuti muud asjasse puutuvad asutused, organisatsioonid ja huvirühmad. Ka teemakohaste tervishoiualaste uuringute tulemused mängivad õigusloome protsessis tähtsat rolli ning nendega arvestatakse samuti. Mis puutub alkoholialasesse regulatsiooni, siis tervishoiualased argumendid on olnud kindlasti peamine põhjus, miks on kehtestatud üleriigiline kellaajaline alkoholi jaemüügi piirang ning parandatud alaealistele alkoholi müümise keelamist reguleerivaid sätteid. Aktsiisi taga on ühest küljest olnud riigi tulude suurendamise vajadus, teisalt aga sellega kaasnev positiivne mõju tarbimise vähenemise näol. Aitäh teile!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu härra minister! Teile on küsimusi. Palun, kolleeg Heimar Lenk!

Heimar Lenk

Lugupeetud minister! Kas teile ei tundu, et võib-olla me liiga hilja hakkasime alkoholi tarbimist piirama? Minu meelest vabariigi algusaastail kehtis päris liberaalne alkoholipoliitika ja ega parempoolne maailmavaade pole viina vastu väga võidelda tahtnud. Minu meelest õised piirangud tulid alles pärast seda, kui Tallinn astus esimesed sammud. Siis tuli jälle Tallinnale ära teha ja nii hakati Tallinna piiranguid kõigepealt kitsendama, neid ära jätma, nende vastu võitlema. Lõpuks siis suure häädaga saavutati üleriigiline piirang. Täpselt nagu kõikide asjadega: Tallinn teeb midagi hästi, Toompeale see aga ei meeldi ja tuleb kiiresti midagi ümber teha.

Juhan Parts

Alkoholimüügi piirangu eest peame tõesti tänulikud olema Keskerakonnale. Paljuski tänu selles saalis olnud enamusele me suutsime astuda selle üleriigilise sammu, mis on küllap

mõistlik. Ma räägin üleriigilisest ühtsest jaemüügi piirangust. Omavalitsuste kaupa oluks selline piirang suhteliselt keeruline rakendada ja mitmesuguste kõrvalmõjudega.

Mis puutub määratlusse hilja või mitte nii väga hilja, siis kindlasti ei ole me, nagu ma oma vastuses ütlesin, mingisugust lõplikult tõest alkoholipoliitikat kujundanud. Loomulikult tahaksin ka mina saavutada kiiremaid tulemusi ja rohkem toimivaid seadusandlikke samme. Samas peame olema ka praeguses faasis sedavõrra kindlad, et need ikka annavad mingit tulemust. Kõige problemaatilisem on kindlasti see, kui lihtsalt mingisuguse kampaania korras teha üks või teine samm, aga tegelikku tulemust see ei anna, rääkimata sellest, et jätkuvalt on oht – see eksisteerib ka praegu –, mis puudutab salaalkoholi ja selle turgu.

Mis puutub hinnangutesse 90. aastatele, siis ma julgen öelda, et olen kursis juba Vana-Kreeka ja -Rooma aegse parempoolse poliitilise mõttega. Üldiselt parempoolse ilmavaatega inimesed usuvad, et mõistlik kodanik tarbib hundijalavett mõistlikus koguses. Täiskarsklus, mida ka aeg-ajalt propageeritakse, ei kuulunud vana tsivilisatsiooni juurde. Võib-olla mingitel aegadel on see mood, aga väike pits head punast veini – miks mitte?

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marika Tuus!

Marika Tuus

Te ütlesite, et riik püüab inimese käitumist mõjutada, aga samal ajal ei rääkinud te peaaegu üldse reklaamist ja selle piirangutest. Keskerakond on väga palju sellesisulisi eelnõusid esitanud, aga enamasti hääletatakse need maha. Aga ma küsin hoopis: mis teie arvate, kas ei peaks alkohol siiski olema riigi monopol? Ta oli ju esimese Eesti Vabariigi ajal ja miks mitte ka praegu? Väga paljudes riikides on see niimoodi.

Juhan Parts

Mis puutub reklaami kohta tehtud märkuse, siis kas see märkus ei ole mitte liialt kriitiline ka Riigikogu suhtes? Me ju selle Riigikogu koosseisuga aastal 2007 suutsime vastu võtta uue reklaamiseaduse, mis kahtlemata hakkas oluliselt alkoholi reklaami piirama. Ja ma olen oma ekspertidele ministriumis and-

nud ülesande vajadusel välja tulla uute ettepanekutega alkoholi reklaami kohta. Sest ausalt öeldes on teinekord valus õhtuti televiisorit vaadata. Meil on ju olemas seadusandja selge tahe, et alkoholi reklaam ei tohi näidata alkoholi kui mõnu allikat või mingisugust edu sümbolit, aga samal ajal me näeme televiisorist selliseid "loometeoseid". Selles osas ma kindlasti toetan, et vajadusel – ma rõhutan, vajadusel – tuleb õigusakte muuta. Minu arvates küll ka praegune seadus keelab selliseid reklaame. Aga see on tihtipeale maitseküsimus. Sellise täpsustusega me ehk võiksimme välja tulla.

Mida teie küsimus puudutaski? See lendas peast välja. Riigi monopoli? Vaadake, riigi monopol või mitte monopol sõltub sellest, kuidas ühte või teist asja alkoholi tootmisel ja müügil teha. See ei tähenda seda, kas inimene joob palju või ei joo. Kui riigi monopol võrdustada sellega, et me justkui välistame selle kättesaadavuse, siis kättesaadavuse reeglid kehtivad ju ka praegu. Nagu ma ütlesin, üleriigiline müügipiirang ajaliselt, omavalitsuste piirang müügikohtade, sortimendi, müügivormide osas – neid on võimalik praegugi kehtestada. Selles mõttes põhimõttelist vahet, kas kauplus kuulub riigile või tootja kuulub riiklikule monopolile, eraettevõtetele ei ole.

Nii palju ütlen veel, et olles kohtunud paljude tootjate ja ka müüjate esindajatega, seda nii erialaliitude kaudu kui ka ettevõtetes, pean kinnitama, et korralikud ja lugupeetud tootjad ning müüjad suhtuvad reeglitesse ja eeskirjadesse väga vastutustundlikult, vähemalt mis puutub alkoholi müüki ja kättesaadavusse.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Nikolai Põdramägi!

Nikolai Põdramägi

Aitäh, Riigikogu esimees! Lugupeetud minister! Kas teie arvates on õlu ka alkohol või on nii, nagu ütlevad õllejoojad: suvel on õlu karastusjook, ainult talvel on see alkohol? Igatähes sel suvel müüdi supelrandades õlut, vähemalt oli see nii Elva supelrannas. Minu küsimus on: kas spordiüritustel ja supelrandades peaks alkoholi müüdama?

Juhan Parts

Kas õlu on alkohol, see on alkoholiseaduses kirjas. Sõltub sellest, kas õlu on alkoholisisaldusega või mitte. Selles mõttes võib olla mitmesugust õlut – mingi muu alkoholi puhul me küllap ei kujuta seda ette, et see ei võiks alkohol olla.

Mis puutub ühel või teisel üritusel lubatavusse, siis on olemas eeskirjad, mida kehtestavad omavalitsused või ka ürituste korraldajad. Ma ei usu, et meil on mingi universaalne reegel nii eripalgeliste paikade kohta, nagu on näiteks rannad ja kohad, kus korraldatakse spordivõistlusi. Ma ei usu nendesse universaalsesse reeglitesse, ei usu, et need võiksid olla mõistlik lahendus. Olen käinud erinevatel spordiüritustel ja minu arvates suhtumine, et alkoholi ei ole, on väga levinud. Kui piirangu otsustavad ürituse korraldajad ja selle ka ellu rakendavad, siis toimib see märksa jõulisemalt kui siis, kui meie ütleksime seadusandja tasemel, et näiteks mingisugusel malevõistlusel kuskil kinnises ruumis ei või maletaja, kes on mati lähedal, mõistuse turgutuseks kiiresti üht konjakit teha. Samas oleks mõnel suurel laste rahvaspordiüritusel täiesti absurdne pakkuda kas või tilka alkoholi.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Helle Kalda!

Helle Kalda

Lugupeetud minister! Ei teie ega mina olnud siin saalis, kui teie erakonnakaaslased otsustasid kahjuks, et ei alkoholi müügil ega tootmisel ei kehti Eestis riigi monopol. Nendes riikides, kes on kas müügi või tootmise jätnud riigi monopoliks, sellist probleemi ei ole, et alkohol hävitab nende rahvast. Me oleme koos teiega püüdnud riiki juhtida varsti juba neli aastat. Te enne rääkisite, et siin võeti vastu reklaamiseadus ja et sellesse seadusse me tegime väga palju muudatusi, et ajaliselt alkoholi reklaami piirata. Kahjuks teie valitsus ei olnud rangemate piirangutega nõus ja te ise vastasite mulle siinsamas saalis, et te tulete kohe varsti välja eelnõuga ja et te uurite, kas on õigustatud reklaami ajalisi piiranguid kitsendada või mitte. Samuti lubasite koos sotsiaalministriga esitada Riigikogusse arutusele alkoholipoliitika. Varsti, viie kuu pärast me siin lõpetame. Millal see tuleb meile siia saali arutamisele?

Juhan Parts

Ma olen täiesti kindel, et te tsiteerite mind kuidagi valesti. Me arutasime siin aastaid tagasi tõepoolest reklaami ajalist piiramist ja see oli aeg, kui Riigikogu ei olnud reklaamisaadust vastu võtnud. Ja mina ütlesin oma seisukoha, et seaduste tegemine on Riigikogu küsimus, ja minu teada te hääletasite erinevaid alternatiive. Te otsustasite selle alternatiivi kasuks, mis praegu seaduseks on. Ma ei kujuta ette, et mul oleks mõttekas tulla teie ette erinevate kellaegadega, mis 101 inimesele täpselt sobiksid. See on selle Riigikogu otsus. Kui kellaaja osas on Riigikogu liikmetel tekkinud mingi kõhklus ja vaja on mingit täiendavat asjaolude uuringut, siis me kindlasti toetaksime seda. Nii et algate Riigikogu enamuse eelnohu, ja me toetame vajadusel analüütilise uuringu materjalidega juhul, kui me tahame praegust korda muuta.

Ma ei ole väga veendunud ka teie esimese repliigi õigsuses, selles, et inimese või rahva alkoholi tarbimise kogus sõltub riigi monopolist tootmisel või jaemüügil. Siin meie lähedal on riike, kus asjaomased ahelad on suures osas riikliku monopoli käes, aga minu teada sealsed tarbimisnäitajad ei ole sugugi väiksemad, kui on Eestis.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mai Treial!

Mai Treial

Lugupeetud minister! Kahtlemata on võitlus alkoholismiga väga keeruline, aga arengunäiteid naaberriikidest on siiski tuua. Kindlasti üks võimalus, kuidas alkoholismi vähendada, on piirata kättesaadavust, tõsta hinda jne. Eestis on paraku vähe levinud lahendus, et alkoholi enamikus toiduainekauplustes ei müüda. Tegelikult võiksid selleks olla eraldi alkoholipoed või vähemalt võiks alkoholimüügi lõpetada bensiinijaamades. Aga ma tahaksin rääkida ka ühest teisest momendist, see puudutab eeskujusid. Kuidas teie, minister, arvate, kas siin annaks meil midagi ära teha? Ma mõtlen iidoleid, kes on paljudele noortele ja ka päris lastele eeskujuks – kas siin on kuskil liiale mindud? Kuidas te hindate seda olukorda? Mida annaks ära teha?

Juhan Parts

Ma olen teiega täiesti nõus, et alkoholismi keskne probleemituum on noored. Kui me tahame määratleda selle n-ö prioriteetide prioriteedi, siis see ongi noored – kuidas nad õpivad oma elus alkoholiga ringi käima, millal nad seda alustavad jne. Selles osas on igasugune eeskuju vägagi tähtis, see mõjub noortele rohkem. Mina Eesti kodanikuna tahaksin tunduvalt rohkem näha, et inimesed, kes on noorte hulgas popid, keda kuulatakse, kelle järgi tahetakse olla või elada, tajuksid selles osas oma sotsiaalset vastutust. Ma ei saa öelda, et seda vastutust üldse ei ole. Kindlasti on, korraldatakse erinevaid kampaaniaid jms, aga siiski võiks eeskuju rohkem olla. Ma usun, et seda ka tekib, üsna palju igasuguseid huvitavaid kodanike initsiatiive on juba käivitatud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mailis Repts!

Mailis Repts

Hea minister! Ma tuleksin tagasi natuke sarnase teema juurde, mida kolleeg Põdrämägi oma küsimuses juba puudutas: nimelt teatud üritused. Mina läheksin laste juurde. Te olete kindlasti näinud piisavalt erinevate uuringute tulemusi ja teate, et tänapäeval ei tule alkoholi tarbimise esimene kogemus üldjuhul nii nagu mõnikümne aastat tagasi, kus esimesel korral prooviti ära kas samakas või viin. Tänapäeval alustatakse mitmesuguste longerotega, mille alkoholisisaldus on väike. Ja kahjuks enamik neid noori inimesi ei ole üldse endale teadvustanud, et tegemist on alkoholiga. Loomulikult on see majanduslikult äärmiselt kasulik, sest longerote müüginumbrid on väga head ja töötatakse välja aina uusi erinevate maitsetega jooke. Kas te oleksite valmis Sotsiaalministeeriumiga koostööd tegema – see töö oleks küll natukene erinev sellest, mida majandusminister peaks tegema –, et saaks kuidagi arvesse võtta seda, et selline tendents on noortele ohtlik?

Juhan Parts

Jaa, täiesti kindlalt olen nõus, et on asju, mille puhul majanduslikult pöörased numbrid kahvatuvad. Nende igasuguste noorte popjookide kasvav trend on väga halb ja sellele tuleb mingil moel reageerida. Sotsiaalminister ütles,

et ta juba teeb midagi ja ootab mu toetust sellele. Nii et kui härra Pevkur tuleb mingi ettepanekuga välja, siis me saame seda küsimust arutada.

Esimees Ene Ergma

Palun, Inara Luigas!

Inara Luigas

Lugupeetud minister! Proua Ene, ma ei küsi sellel teemal! Aga küsiks inimestelt sellise küsimuse. Soome riik on elukvaliteedi poolest maailmas esikohal ja Soomes on alkoholi kättesaadavus ikka väga piiratud. Üks piirang on see, et kui tarbija läheb tavalisse toidupoodi või toiduhalli, kust ta soovib osta igapäevaseid toiduaineid, siis ta alkoholiga kokku ei puutu. Nimelt on kõik alkoholiletid oma pudelitega viidud kinnistesse osakondadesse ja nii ei teki inimestel otsest ahvatlust napse osta. Kas meie valitsus on arutanud teemat, et ehk oleks õige viia ka meie suurtes toiduhallides alkohol kinnistesse osakondadesse?

Juhan Parts

Nii konkreetselt ei ole. Küll on arutatud seda ja see on ka ellu viidud, et alkohol peab olema müügisaalis kõigist teistest toiduainetest eraldatud. Siin on jälle küsimus, kas see peab olema üleriigiline ühtne piirang – kauplused ja jaemüügiketid on ju erinevad. Minu arust võiksid omavalitsused mingeid ratsionaalseid piiranguid kehtestada ja meie alkoholiseadus seda ka võimaldab. Kui te lasete silme eest läbi Eesti erinevad kauplused, siis meil on suuri kauplusekette, millest mõnel on eraldi kinnised alkoholiosakonnad, mis tihtipeale on rahvast pungil. Nii et kas see on mõjus takistus, see on omaette teema. Aga ma arvan, et sellega võib kindlasti tegelda, võib-olla leiame mingi universaalse reegli. Ma olen nõus sellele panustama, aga see võiks tõesti olla universaalne toimiv reegel. Ma ei kujuta ette, et kuskil väikses maapoos, kus napse müüakse, saaks dikteerida, et minge avage kuskil oma väikse poe kõrval kuuris mingi kinnine osakond. See ei ole kuigi praktiline. Eesti on tõesti väga eripalgeline.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra minister! Avan läbirääkimised. Palun kõnepulti kolleeg Marika Tuusi!

Marika Tuus

Austatud eesistuja! Lugupeetud minister! Head kolleegid! Alkoholi kättesaadavuse piiramise otsused, mis on siin saalis tehtud, on olnud ikkagi äärmiselt leebed ja tagasihoidlikud. Toon näiteks kas või kellaajad. Keskerakond pakkus ju välja, nagu me mäletame, palju rangemad tingimused. Need muidugi hääletati maha. Reklaami piiramisest aga ei ole mõtet üldse rääkida, sest oluline on kõik tegemata jäänud.

Alati, kui tuleb juttu alkoholi kättesaadavuse piiramisest, räägitakse ka aktsiisidest ja hinna tõstmisest, et just see on tähtis alkoholismiga võitlemise hoob. Tegelikult üks ta ole ikka rohkem riigikassa täitmine – hinda on järjest just sellepärast tõstetud, et saada lisamiljoneid eelarve seisu parandamiseks, mitte aga niivõrd murest rahva tervise pärast. Ma arvan, et minister ütles siin ka ise selle välja. Kui alkoholitootjad annavad 0,5% majanduse kogutulust, siis sellega ongi kõik öeldud.

Reklaam aga mõjutab noorte napsitamist kõige enam. Et mitte olla üldsõnaline, toon näite. Euroopa Komisjoni kokku kutsutud Euroopa alkoholi- ja tervisefoorumiga seotud teadlased esitasid eelmisel aastal raporti, kus vastati Euroopa Komisjoni etteantud küsimusele ja see küsimus oli: kas alkoholireklaam suurendab noorte ja alaealiste alkoholi tarbimist või ei? Ja teadlasterühm, kuhu kuulusid muide ka alkoholitootjate soovitatud teadlased, jõudsid uuringute tulemusel seisukohale, et reklaami tagajärjel hakkavad noored tõepoolest rohkem tarbima. Ega siin muidugi mingit uudist ei ole, üks sellele järeldusele on varemgi jõutud. Aga oluline selle foorumi puhul oli just see, et usuti, et selle mõjul teevad liikmesriigid oma alkoholipoliitika kujundamisel suuremaid muudatusi.

Meile tundus see olevat küll nagu hane selga vesi – Eestis õiget riiklikku alkoholipoliitikat ei ole. Valitsus ei ole midagi ette võtnud, et kaitsta rahvastiku vaimset ja füüsilist tervist. Võiks öelda, et meie psühhoneuroloogiahaiglad ajavad üle ääre. Ja me teame, et vaimse tervise häirete sagenemine on tihedalt

seotud mitmesuguste psühhotroopsete ainete tarvitamisega. Ka psühhiaater Andres Leht-mets on korduvalt toonitanud, et alkoholism on meie suurim sõltuvusprobleem ja alkoholi liigtarvitamine on Eestis kolme suurima tervi-sekadu põhjustava riskiteguri hulgas esikohal. Ülejäänud kaks on suitsetamine ja füüsiline passiivsus. Ja ka inimvara raportis suvel, kui me mäletame, öeldi väga selgelt välja, et Eesti elanikud saaks keskmist eluiga pikendada ja tervelt elatud aastate arvu kasvatada just vähe-ma napsitamisega. Tuletan veel kord meelde, et Eesti on Eurostati andmetel Euroopa viina-surmade edetabelis konkurentsituult esimesel kohal: 2008. aastal suri meil keskmiselt 100 000 elaniku kohta viinasurma 11 inimest. Ja eks me näe ka, et tõesti, noorte hulgas ei ole midagi ette võetud. 9–13-aastaste laste hulgas alkoholi tarbimine pidevalt suureneb. Äsja rää-giti siin lahjast alkoholist ning naised ja lapsed ongi tegelikult see turg, mis on veel lõplikult vallutamata. Nii et Eestil on väga palju teha ja ma loodan, et me ükskord otsustame, et me ei lähe edasi ainult oma majandusnäitajatega. Inimelud on ikkagi nendest tähtsatest arvudest palju olulisem. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole. Lõpetan läbirääkimised!

11. Arupärimine perearstide kohta (nr 456)

Esimees Ene Ergma

Järgmine arupärimine on Riigikogu liikme Heimar Lengi 2. juunil esitatud arupärimine perearstide kohta. Palun!

Heimar Lenk

Head kolleegid! See arupärimine sai me-netlusse antud tõepoolest juba suvel, juuni algul, kuid olukord ei ole muutunud ja selle-pärast pole see arupärimine ka oma sisult va-nanenud. Alles eile olid jälle meedias uudised Eesti perearstide ja üldse arstide kohta, kes on mures väikeste sissetulekute pärast ja selle pärast, et paljud kolleegid lahkuvad ka seoses sellega välismaale tööle. Kui see arupärimine sai üle antud, siis oli seis selline, et üle 200 Eestist pärit arsti töötas Soomes, nüüd on see arv vist veel suurem. Me tunneme muret, miks

me laseme oma kõrgelt haritud ja hästi ette-valmistatud arste nii kergekäeliselt välismaale tööle. Arupärimine on sotsiaalminister Hanno Pevkurile. Küsimused on selle kohta, et meie maksumaksjad on ju selle koolituse kinni maksnud ning arstid ja ka meditsiiniõed tööks hästi ette valmistanud, aga nüüd laseme neil välismaale minna, ilma et keegi õpiraha riigile kompenseeriks. Konkreetsemalt küsime, kas Sotsiaalministeeriumil on täpseid andmeid, kui palju praegu, see tähendab juba sügisel, arste või õdesid välismaal töötab ja mida on minist-ril või ministeeriumil kavas sellega seoses te-ha. Meil on suur puudus perearstidest, eriti ääremaadel pole arste, mitmed vallad on ilma arstita (näiteks Valgamaal kuulutas maavanem just eelmisel nädalal välja kahe nimistu peale konkursi või tööpakkumise). Miks vaatab mi-nisteerium seda arvestades rahulikult pealt, kui arstid lähevad välismaale tööle? See on meie arupärimise sisu. Ma loodan, et me saame mi-nistrilt ka head vastused ja kuuleme, mida tu-levikus kavatsetakse teha, kas arstide palka tõsta või neid tagasi kutsuda, mille kohta Keskerakond täna oma seaduseelnõu esitas. Eks me siis kuuleme. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Palun sotsiaalministri kõnepulti!

Hanno Pevkur

Tere kaunist sügisõhtut! Austatud Riigiko-gu! On suur heameel vastata härra Lengi aru-pärimisele seoses perearstidega.

Esimene küsimus käsitles seda, miks luba-takse Eesti arste välismaale. Pean tunnistama, et kindlasti ei ole see ainult Eesti probleem. Arstid liiguvad Euroopa Liidus ja ka mujal maailmas nii nagu teistegi erialade esindajad. Rääkides oma kolleegidega nii Lätist, Leedust kui ka teistest Euroopa Liidu liikmesriikidest, olen väga selgelt tajunud samasugust probleemi. Kui vaadata Euroopa Liidu direktiivi 2005/36/EÜ, mis käsitleb kutsekvalifikatsioo-ni, siis ka seal öeldakse, et liikmesriikidel ei ole õigust rakendada meetmeid isikute vaba liikumise takistamiseks. Euroopa Liidus on antud ka määrus nr 1612/68, mille kohaselt on liikmesriigi igal kodanikul elukohast sõltumata õigus asuda tööle ja töötada teise liikmesriigi territooriumil vastavalt selle riigi kodanike töötamist reguleerivatele õigus- ja haldusnor-

midele. Kindlasti oleks hea, kui Eestis väljaõppe saanud noored, sõltumata sellest, kas nad on saanud arstiväljaõppe, juura- või majanduslase või mõne muu väljaõppe, töotaksid Eestis ja annaksid oma panuse Eesti hüvanguks. Aga vahel on nii, et käiakse ka välismaal. Ega iseenesest see, kui käiakse välismaal stažeerimas või kogemusi korjamas, ei ole taunitav. Küll võiksid noored tagasi tulla.

Teine küsimus puudutab seda, kas ministeeriumil on olemas täpsed andmed, kui palju Eesti arste ja õdesid praegu välismaal töötab. Selle kohta on väga täpset statistikat keeruline öelda. Me küll, erinevalt teistest erialadest, peame väga täpset arstidele, õdedele või hambaarstidele väljastatud tõendite arvestust, aga selle kohta, kas tõendi väljavõtnud inimene ka välismaale tööle asub, meil 100% kindlust või väga täpset statistikat ei ole. Küll on Terviseamet teinud tervishoiutöötajate registri andmete põhjal ühe analüüsi, millele tuginedes nad julgevad väita, et välismaale lahkub umbes 50% tõendi võtnud arstidest ja õdedest. Ka selle analüüsi põhjal ei saa öelda, kui pikaks ajaks nad välismaale lähevad ja millal nad tagasi tulevad. Mis puudutab Terviseameti poolt tervishoiutöötajatele väljastatud tõendeid, siis seda on varem käsitletud nii infotunnis kui ka teistele arupärimistele vastamise käigus. Meenutuseks, et kui näiteks aastal 2004 võttis tõendi välja 283 arsti, 118 õde ja 29 hambaarsti, siis 2010. aasta poole aasta arvud on sellised: 62 arsti, 75 õde ja 13 hambaarsti. Kui võrrelda näiteks eelmise aastaga, siis suurusjärg on enam-vähem sama, terve eelmise aasta jooksul võttis tõendi välja 106 arsti, 134 õde ja 40 hambaarsti. Tõendi võtnud hambaarstide arv on, võiks isegi öelda, päris palju vähenenud. Hambaarstid ei ole enam võrdluses eelmise aastaga nii palju tõendeid välja võtnud, võrreldes arstide ja õdedega.

Kolmas küsimus: "Kas Sotsiaalministeeriumil on täpne statistika, millistes Kagu-Eesti (Võru-, Valga-, Põlvamaa) valdades praegu pole perearsti?" Meile teadaolevalt ei tohiks praegu olla ühtegi nimistut ilma arstita. Kõige suurem probleem on tõesti see, mida te ka oma arupärimises nimetasite, ja see on Valga linn. Valga linnas on selles mõttes keeruline olukord, et Valga üks tuntumaid ja suurema nimistuga perearste kahjuks lahkus siit ilmast ja sellest tulenevalt kuulutas maavanem seal

konkursi välja. Olin ise reedel Valgas, rääkisime maavanema ja tema töötajatega sellest probleemist. Seal on ka sisuline probleem, nimelt lõpeb konkurss 18. oktoobril, aga 1. oktoobril lõpeb sellel nimistul leping haigekassaga. See oli juba varem teada, aga juhuste kokkusattumine on viinud selleni, et seal on olnud vaja leida lahendus nii, et perearsti füüsiliselt ei ole. Otsisime lahendust terve reedese päeva ja oleme otsinud ka kogu tänase päeva. Homme toimub üks suurem nõupidamine kõikide osapooltega, kus haigekassa esindajad, Valga maavanem, Terviseameti esindajad ja ministeeriumi esindajad lahendust otsivad. Proovime leida sellise lahenduse, et patsiendid saaksid 1. oktoobrist jätkuvalt arstiabi. Seal on eri variante. Üks variant on patsientide jaotamine nimistute vahel, teine on praegustele abiarstidele, kes selle perearsti juures töötasid, arstibilepingu üleandmine, kolmas on praegusele eriarstiabi osutajale ehk Valga Haiglale ajutiselt patsientide teenindamise kohustuse panemine. Valga Haigla on valmis seda ka tegema, Valga Haigla juht seda mulle reedel kinnitas. Nii et otsime lahendusi ja töötame edasi selle nimel, et saaks selle nädalaga probleemi lahendatud ja Valga inimesed saaksid arstiabi.

Neljäs küsimus: "Mida on ministeerium teinud ja kavatses teha, et igas vallas oleks oma perearst ja patsiendid ei peaks arsti juurde jõudmiseks pikki automatku ette võtma?" Selle koha pealt on mul küll väga hea meel, et me tegime Eesti Perearstide Seltsiga selle aasta alguses pikemaajalise kokkuleppe. Me vaatame üle kõik võimalused esmatasandi arstiabi kvaliteedi ja sisu parandamiseks ning ka vormi parandamiseks, vaatame, kuidas koostada nimistuid mõistlikult, kuidas korraldada paremini asendusi, vaatame üle kõik muud küsimused, mis on perearstidel endil igapäevase töö käigus tekkinud. Lisaks on ju teada see, et meil on olemas kauguskoefitsiendid. Loomulikult, praegu on töö igapäevane korraldus seaduse alusel maavanemate käes. Eks maavalitsustel lasub see kõige raskem koormus, aga Terviseamet ja ministeerium on igal võimalusel appi tulemas. Viimase näitena võime tuua Padise valla, see käis ka avalikust meediast läbi. Padise vallas ei olnud pikka aega perearsti ja sinna õnnestus koostöös ministeeriumi, Terviseameti ja Tartu Ülikooli perearstiteaduse õppe-

tooliga või esmatasandi meditsiini õppetooliga saada korralik perearst. Loomulikult, üks asi on riigi tegevus, teine asi on see, et iga vald saab väga palju ära teha selleks, et tal perearst oleks. Täna näiteks rääkisime Kihnu ja Vormsi vallavanemaga ning Lääne Maavalitsuse ja Pärnu Maavalitsuse esindajatega sellest, kuidas oleks võimalik väikesaartel arstiabi paremini korraldada. Eks see töö iga päev käibki selle nimel, et kõik Eesti inimesed oleksid kaetud korraliku esmatasandi arstiabiga.

Viies küsimus: "Mida kavatseb ministrium ette võtta Eesti patsientide kaitseks, et arstide äravool kodumaalt ei jätkuks?" Kui vaadata arstide äravoolu, siis need arvud said toodud. Sellist väga suurt, drastilist hüpet ei ole toimunud, aga loomulikult on arstid igal aastal töötöendeid välja võtnud. Kahjuks on ka nii, et isegi kui me koolitame päris märkimisväärses ulatuses Eestis arste juurde, siis kõik arstid ei asu tööle arstina, vaid leiavad rakendust ka teistel elualadel. Kui vaadata arstide tellimust, siis me oleme viimase viie aasta jooksul Eestis peremeditsiinerialale vastu võtnud 104 arsti-residenti. See on päris suur arv. Kui vaadata lõpetanute arvu, siis 128 perearsti on lõpetanud. Lisaks tuleb mainida (natuke eelmisesse küsimusesse tagasi minnes), et tööle on ju pandud nõuandetelefon 1220. Kui vaadata selle nõuandetelefoni koormust, siis näiteks eelmisel aastal vastati 213 596 kõnele. Kui te jagate selle päevade peale, siis näete, et sellel telefonil helistajate arv on ikkagi väga märkimisväärne. Võrdluseks: aastal 2008 oli 174 031 kõnet. Ühe aastaga on olnud 40 000 kõnet rohkem. Keskmiselt võeti eelmisel aastal päevas vastu 585 kõnet. Kui üldse rääkida perearstide ja arstide äravoolust, siis kindlasti kõik Eesti haiglad ja, nagu ma perearstide kohta ütlesin, omavalitsused saavad palju ära teha. Arstide seisukohalt on haiglate motivatsioonisüsteemid kindlasti väga teretulnud. Hiljuti arutas valitsus Ida-Virumaa tegevuskava. Selle üks võtmesõna oli samamoodi see, kuidas saada Ida-Virumaale häid arste.

Kuues küsimus: "Kas eespool kirjeldatud murettekitavat olukorda, mis uute arstide lahkumisega üha süveneb, on valitsuse või ministri tasemel arutatud?" Kõik see eelnev, mis ma teile rääkisin, näitab väga selgelt, et kogu aeg on minister sellesse protsessi kaasatud olnud (kõnelused Kihnu ja Vormsi üle, kokku-

lepe perearstide seltsiga, kus on all ministri allkiri, minister saab pidevaid ülevaateid sellest, kuidas esmatasandi meditsiinil läheb, läbirääkimised Tartu Ülikooliga residentuuri teemadel). Nii et jah, minister on nendesse protsessidesse kogu aeg kaasatud olnud ja seda arutatakse ministri tasemel regulaarselt. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh, lugupeetud minister! Teile on küsimusi. Palun, kolleeg Heimar Lenk!

Heimar Lenk

Aitäh! Lugupeetud esineja! Ma saan aru, et normaalne on see, et me siin parlamendis esitame teile küsimusi perearstide kohta. Aga te uhkustundega rääkisite, et otsisite täna Vormsi saarele perearsti. Kui minister peab sellega tegelema, siis on minu meelest teie majas asjad natuke korrast ära. Minister ei peaks küll vallavanemaga koos arsti otsima. Ma siiski arvan, et seda süsteemi peaks parandama. Üldsuse suhtumine sellesse, et arstid lahkuvad Eestist, ei ole sugugi soosiv, arvestades, et me neid nii palju aastaid ja nii kallilt ette valmistame. Kui läheb ära torulukkepp, kellel pole haridust, siis ei ole võib-olla nii kahju. Ma arvan, et seda seisukohta peaks muutma ja arste kuidagi kinni hoidma. Kas olete minuga nõus?

Hanno Pevkur

Aitäh repliigi eest! Pigem oli see repliik. Aga me ei otsinud täna Vormsile perearsti. Me otsisime lahendust väikesaarte arstiabi üldisele probleemile. Vormsi ja Kihnu olid esindatud vallavanemate tasemel. Ma olin lubanud Kihnu vallavanemale, et ma kohtun temaga. Seal ei ole küsimus mitte ainult esmatasandi, vaid ka erakorralises arstiabis. Loomulikult, kui vallavanem on saatnud ministrile kirja, siis minister püüab esimesel võimalusel neid probleeme arutada. Arstiabi väikesaartel on ministrile väga oluline teema. Nii et ma ei otsinud seda üksikut arsti. Aga näiteks Valga puhul ei pidanud ma küll imelikuks seda, et ma koos maavanemaga lahendust otsisin. Liiatigi olin ma reedel Valgas kohal ja on igati normaalne, et sellele küsimusele on vaja kiiresti lahendusi leida. Liati, kui me räägime näiteks haiglale sellele ajutise kohustuse panemisest, siis see on ainult ministri tasandi otsus, haigla liikide

määruse kohaselt ei saagi seda teha keegi teine kui minister, sest haigla liikide määruse kohaselt on haiglatele, sealhulgas üldhaiglatele antud teatud õigused ja pädevused, mille hulka ei kuulu üldarstiabi andmine ehk esmatasandi perearstiteenuse osutamine. Kui seda ajutiselt teha, siis peab minister selleks õiguse andma. Ma selles küll midagi imelikku ei näe, et minister sellega tegeleb. Pigem arvan, et see on positiivne, et me n-ö rohujuure tasandil teame, millised probleemid perearstinduse korralduses on. Nii on võimalik loota ka sellele, et meil õnnestub neid probleeme lahendada. Mis puudutab torulukkseppa, siis minu jaoks on kindlasti ka torulukksepp sama väärt töötajaja Eestis kui iga teine töötajaja tööturul, aga loomulikult, jah, arstide väljaõppele kulub oluliselt rohkem raha. Kuid ma ütlesin, et Eesti ei ole mingi oas Euroopas või maailmas, et me saaksime oma turu või oma piiri kinni panna, et meie inimesed ei liiguks välja. Inimesed liikusid välja enne seda, kui Eesti Vabariik sai ise oma elu siin korraldada, ja liiguvad kindlasti välja ka tulevikus. Küsimus on selles, kas meie enda haiglad, meie enda arstiautosutajad suudavad pakkuda noortele, väljaõpetatud arstidele piisavalt häid töötingimusi ja olla heaks töökeskkonnaks, et meie noored Eestis töötaksid. See on kindlasti mõtlemiskoht. Erinevaid lahendusi on otsitud. Võtame sellesama Ida-Virumaa juhtumi. Üldarstiaabis näiteks rakendatakse palgakoefitsienti või kauguskoefitsienti, et ka maakohtades oleksid arstid olemas. Kõik see tähendab ikkagi seda, et me peame otsima lahendusi, et meil arste oleks. Kui sellega tegeldakse ministri tasandil, siis minu hinnangul ei ole selles midagi imelikku.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marika Tuus!

Marika Tuus

Aitäh! Austatud minister! Me kuuleme ikka iga päev, et kuskil on jälle perearst puudu. Kas te ütleksite meile selle täpse arvu, kui palju praegu on Eestis perearste puudu? Vist oli üleeile lehes, ma ei mäleta täpselt, mis koht, kus ei ole perearsti, ja Sotsiaalministeerium vastas sellele. Mind üllatas selle vastuse toon. Seal oli öeldud, et kohapeal pole selleks lihtsalt midagi tehtud, on vähe tööd tehtud, et perearsti saada. Ma ei usu seda. Kui juba pöör-

duti niimoodi teie poole, eks siis on ikka rohkem tehtud.

Hanno Pevkur

Aitäh küsimuse eest! Ma eeldan, et te lugesite Kaiu valla kohta Raplamaan. Jah, nagu ma ütlesin, esmatasandi meditsiini korraldus on praegu seaduste alusel maavalitsuste käes. Maavanemad kuulutavad välja konkursi, maavanemad määravad nimistu suuruse. Sellepärast ei oska ma seda täpset arvu täna öelda. Me vaatasime üle Võru-, Valga- ja Põlvamaa andmed. Valgas, kui me arupärimisele vastamist ette valmistasime, ei olnud ühtegi nimistut katmata. Vahepeal toimus eluline muudatus, Valga jäi perearstist ilma. Kaius on probleem, jah, olemas. Samamoodi tõin ma näite Harjumaalt Padise vallast, kus väga pikka aega ei olnud perearsti. Sinna koostöös ministeeriumi ja Terviseametiga perearst leiti. Võib öelda, jah, et igas väiksemas vallas ei pruugi olla perearsti, küsimus on selles, kas igal nimistul on perearst või ei ole. Mis puudutab Kaiu näidet, siis seal oli minu mäletamist mööda juttu sellest, et maavanemad seda korraldavad. Nagu ma ütlesin, ma rääkisin täna ka Kihnu vallavanemaga. Väga paljud vallad on teinud väga palju erinevaid soodustusi: kes on andnud perearstile korteri, kes on sisustanud tema töökabineti, kes on ostnud talle auto, et ta valla inimesi paremini teenindada saaks. Valdadel on olnud erinevaid lähenemisi ja riigi poolt on täiendavaks toeks n-ö kauguskoefitsient. Eks me sellega püüame ka abistada.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Nikolai Põdramägi!

Nikolai Põdramägi

Aitäh, juhataja! Lugupeetud minister! Perearst ei ole enam ammu ega ole sisuliselt algselt peale olnud selles tähenduses, nagu eeldaks nimetus "perearst". Algselt oli perearst mõeldud ikkagi pere raviarstiks, kes ravib kogu pere liikmeid imikust kuni raugaeani, näiteks nii lapselast kui ka vanaisa. Perearst pidi teadma kõiki perekonnaliikmeid, nende haigusi. Aga praegu on ju pered mööda maailma laiali pillatud. Isa töötab näiteks Soomes ehitusel, ema on Irimaal kalkuneid kitkumas, laps on üks või on jäetud naabri hoolde Kodu-Eestisse. Praktiliselt on nii, et kõik ühe pere

liikmed ei olegi ühe perearsti nimistus, vaid on eri perearstide nimekirjas. Mis perearstist me siis räägime? Kas ei tuleks muuta seda eksitava nimetust ja anda neile arstidele nimetus, mis vastaks arsti töö iseloomule ja tegemistele, viiks sisu ja vormi vastavusse?

Hanno Pevkur

Aitäh! Lühike vastus on ei. Natuke pikemalt vastates: minu perearst on küll kogu minu pere arst. Eks Eestis ole erinevaid peresid. Jah, kui vormiliselt päris täpne olla, siis minu vanemate perearst ei ole minu perearst, küll on minu abikaasa, minu ja minu laste perearst üks perearst, kes teab minu pere muredest, ma loodan, arstiabi seisukohalt kõike vajalikku. Siin tekib küsimus ka pere mõistest. Kas pere hõlmab pereliikmeid vanaemast kuni lapselapseni või käsitleme perena ikkagi kooslust mees, naine ja nende lapsed? Selles osas küll ei ole perearsti nimetus minu arust eksitav ja mina ei pea vajalikuks seda muuta.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mai Treial!

Mai Treial

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud minister! Ma kindlasti ei vaidle sellega, et meil on tööjõu vaba liikumine ja me ei saa siin teha takistusi. Aga küll on olemas teine pool, soodustused, et arstid või õed ei tahakski Eestist ära minna. Kuidas te seda hindate, kas me oleme Eestis teinud kõik, et palga pärast ei peaks arst ega õde Eestist ära minema, või kui ei ole, siis mida tuleks teha näiteks aastal 2011?

Hanno Pevkur

Aitäh küsimuse eest! Kindlasti ei suuda me palgataseme poolest ühelgi erialal praegu konkureerida näiteks meie põhjanaabritega. Küll suudame väga edukalt konkureerida oma lõunanaabritega. Nii et kindlasti tuleb vaadata seda kontekstis. Loomulikult, kui on ahvatlevaid turge tööjõu mõttes, kus on võimalik hakama saada, ja kindlasti on Eesti arstid väga hea haridusega, mis tähendab, et nad on suutelised konkureerima näiteks Põhjala riikide tööjõuturul, siis sellele on väga keeruline kätte panna. Nagu ma ütlesin, meil on tööjõu vaba liikumine. Mis puudutab soodustusi, siis siin on teatud võimalused siiski haiglatele

antud. Ma olen seda siin saalis ka varem öelnud ega häbene seda jälle ütlemast, et Eestis on haiglaid, ma nimetan siin näiteks Võru haiglat, kes on loonud endale korraliku residentuuribaasi ja tagab ka residendile elamisvõimalused. Kindlasti soodustab see seda, et noor arst, olles olnud seal residentuuris, jääb näiteks sinnasamasse Lõuna-Eesti Haiglasse, Võrru, ka pärast residentuuri lõpetamist igapäevast tööd tegema ja leiba teenima. Kindlasti on selliseid väikseid soodustusi võimalik teha. Kui vaadata palgakorraldust, siis ma usun, et Eesti riik on andnud küll suhteliselt maksimumi. Praegu on arstide keskmine palk üle kahe keskmise Eesti palga. Kui me vaatame teiste riikide võrdlusandmeid, siis seda on kindlasti rohkem kui Euroopa keskmine. Euroopa keskmine arstipalk jääb pigem riigi kahe keskmise palga juurde või sellest natuke allapoole. Meil on see päris kenasti ikka üle kahe keskmise palga, 2,2 või 2,3 oli viimane suhtarv. Eks me saame riiklikult pakkuda arstidele nii palju teenistust, kui meie kõikide töökad käed riigieelarvesse sotsiaalmaksu toovad. Nii see on. Loomulikult, palk on esimene motivaator, mis võimaldaks noorel inimesel oma tööd Eestis teha.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mailis Reps!

Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea minister! Kuulasin teie vastuseid. Üks küsimus on seotud maapiirkonnaga, aga teine küsimus on seotud usaldamatusega või soovimatusega uskuda, et perearst on väga hea spetsialist. Minule on jäänud vestlustest üsna mitmes piirkonnas mulje ja ma usun, et ka teie enda kogemus noore pereisana on see, et igatsus eriarsti järele on just väikeste laste vanematel väga suur, sest eriarstil, lastearstil, olid tihti ikka veidi teistmoodi teadmised, kui on perearstil. Kas olete Sotsiaalministeeriumis kaalunud, kuidas saaks seda lastearsti spetsiifikat perearsti ametisse rohkem tuua?

Hanno Pevkur

Aitäh! Kindlasti, kui vaadata Eesti perearste, siis päris märkimisväärne hulk neist on endised pediatrid. Kui vaadata seda, milline on praegu perearstide või esmatasandi meditsiini

väljaõpe ülikoolis, siis seal on üha enam hakatud rõhku panema ka laste ja eelkõige just imikute tervise jälgimisele. Mina ütlen vähemalt oma kogemusest lähtudes täiesti siiralt, et mul on väga hea meel, et minu lapsed on olnud jälgimisel perearsti juures. Esiteks, ma olen saanud sinna palju kiiremini, kui ma oleksin suure tõenäosusega saanud eriarsti juurde. Kui on olnud erivajadus, olgu selleks näiteks nina-kõrva-kurguarsti juurde minek, olen ma saanud perearsti käest saatekirja, olen läinud ja palunud eriarstil laps üle vaadata. Ma arvan, et süsteem, kus sünnitusjärgset jälgimist teeb ja lapse arengut jälgib perearst, on mõistlik. Siin ei ole küsimus ainult eriarstide kompetentsis, vaid just lapse arengus sünnist kuni koolini. Koolitõendite ja koolitervishoiu koha pealt on ka loomulikult väga tähtis, et perearst oleks kursis lapse kõikide tervisearengutega. Ma arvan, et perearstide süsteem laste jälgimise kohta pealt on hea, aga loomulikult peavad perearstid saama väga hea väljaõppe lapse tervise jälgimiseks.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra sotsiaalminister! Avan läbirääkimised ja palun kõnepulti Heimar Lengi!

Heimar Lenk

Mul on hea meel, et härra minister oli oma esinemise nii põhjalikult ette valmistanud, et ta asjaga kursis on ja oskas meie küsimustele üldiselt ka hästi vastata. Kuid siiski jäi praegusest etteastest selline mulje, et kõik asjad on korras, et üksainus perearst ongi puudu. Tegelikult kuulutas Valga maavanem välja konkursi mitte ühele, vaid kahele nimistule. Näiteks Valgamaal Tõlliste ja Öru vallas ei suudetud minu meelest isegi poolteist aastat perearsti leida. Nii et see probleem ei ole niisama lihtne, et nüüd leidsime lahenduse ja panime paika. See küsimus on Eestis tegelikult lahendamata. Sel suvel olid Eestis umbes 40 perearsti kohta tühjad. See suvine statistika käis meediast läbi, võib-olla on praegu pilt teistsugune.

Kui vaadata seda, et me oleme rahul sellega, et meil on 500 kõnet arstinõuandetelefonile päevas, siis ma arvan, et see ei ole mingi hea näitaja. See tähendab seda, et inimene lihtsalt ei saa arsti juurde, arstid enam kodus tavaliselt ei käi, kõik peavad minema perearsti juurde

vastuvõtule. 500 telefonikõnet päevas küll, aga ega telefoni teel ennast ei ravi. Härra minister! Minu teada ainult Rasputin oskas telefoni teel Peterburis keisri perekonda ravida ja pani isegi verejookse telefoni teel kinni. Rohkem ei ole ma kuulnud imearstidest, kes telefoni teel ravivad. Nii et telefon on minu meelest ikka rohkem n-ö lisamänguasi selle asja juures. Arste peaks ikka olema. Tõepoolest, me peaksime meie arste kinni hoidma, sest arsti ettevalmistamine on väga kallis ja väga pikk ning arstid on tegelikult ka meie rahvuslik rikkus.

Mis puudutab torulukkseppa, siis te ütlesite, et ta pole halvem kui arst. Tõepoolest, kuulus Poola torulukksepp viis, näete, oma riigi majanduse nii kõrgele, et majanduslangusest tuli Poola üsna tervena välja ja kõige paremana kogu Euroopas.

Te meenutasite seda aega, kui Eesti polnud veel iseseisev. Ma saan aru, et te pidasite silmas nõukogude aega. Ka mina olen sel ajal kaks ülikooli lõpetanud. Siis oli selline kord, et kui ülikool oli lõpetatud, riik maksis seal õppimise kinni, siis selle eest pidid sa töötama kas kaks või kolm aastat kusagil kohapeal, ja siis olid sa nagu riigiga tasaarveldanud ja, palun, siis sa olid vaba inimene, võisid sõita, kuhu sa tahad, kas või Saksa DV-sse.

On hea, et ministeerium nende asjadega tegeleb, kuid ma tuletan meelde viimast statistikat. Meil on praegu arsti juurde pikad järjekorrad, need on pikenenud isegi juba aasta peale. See minu meelest küll normaalne ei ole, et eriarsti juurde pääsemiseks peab ootama järjekorras aasta. Eriarstidega on ikka päris hull olukord. Mina panin ennast kevadel silmaarsti juurde järjekorda, minu meelest oli see maikuu alguses, ja ma saan sinna alles poolteise kuu pärast.

Ma arvan, et asjad edenevad, kui noor minister pingutab, aga neid asju, mille kohta meie siin küsisime, peaks ikka ka püüdma parandada. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Rohkem kõnesoove ei ole. Lõpetan läbirääkimised.

12. Arupärimine elektrooniliste sigarettide ohutuse kohta (nr 500)

Esimees Ene Ergma

Järgmine arupärimine on Riigikogu liikmete Mai Treiali ja Ester Tuiksoo 14. septembril esitatud arupärimine elektrooniliste sigarettide ohutuse kohta.

Mai Treial

Proua juhataja! Lugupeetud minister! Head kolleegid! Meie arupärimine on elektrooniliste sigarettide ohutuse kohta, aga tegelikult on arupärimises ainet aruteluks pisut laiemalt. Me soovime käsitleda ka seda, kui ohutud on näiteks huuletubakas ja vesipiip. Meid on ajendanud seda arupärimist esitama mitmed artiklid, mis on ajakirjanduses avaldatud. Nii näiteks avaldas selle aasta algul Postimees andmeid e-sigarettide kohta. Kreeka teadlased seadsid kahtluse alla nende ohutuse. E-sigarettid on muutunud väga populaarseks, kuid ometi on muret tekitavalt vähe tõendeid, kas nad on ohutud või ei ole. Samas kiidavad e-sigarettide müüjad oma kaupa muidugi taevani. Sellest tulenevalt olengi, nii nagu ma ütlesin, koos kolleeg Ester Tuiksooga esitanud küsimusi laiemalt, mitte ainult e-sigarettide, vaid ka huuletubaka ja vesipiibu kasutamise kohta. Milline on nende mõju inimese tervisele ja keskkonnale? Kui suur on nende toodete tarvitamise korral sõltuvuse tekkimise oht? Kas on olemas uuringuid vesipiipude, e-sigarettide ja huuletubaka mõju kohta inimese tervisele ja sõltuvuse tekkimise kohta, kas on selliseid uuringuid kavas või on neid tehtud ka Eestis? Igatahes meie Eesti andmeid selle kohta ei leidnud. Siin on veel mitu küsimust, kokku on neid seitse, millele ootame lugupeetud ministrilt vastust. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Mai Treial! Palun, sotsiaalminister, rääkige meile e-sigaretist!

Hanno Pevkur

Aitäh! Proovime siis natuke lahata vesipiibu, huuletubaka ja e-sigaretiga seonduvat.

Esimene küsimus oli: "Millised on teaduslike uuringute tulemused ja järeldused vesipiipude, e-sigarettide ja huuletubaka mõjust inimeste tervisele ja keskkonnale?" Alustame

vesipiibust. Vaatasime Maailma Terviseorganisatsiooni 2005. aastal avaldatud väljaannet "Vesipiip. Tervisemõjud, uuringuvajadused ja soovituslikud tegevused seadusandjatele". Seal on tehtud ka kokkuvõtted vesipiibu kohta tehtud teaduslikest uuringutest. Kui hästi lühidalt püüda refereerida, siis vesipiip ei ole mingil juhul tervislikum alternatiiv tavapärasele suitsetamisele, ei ole ühtegi teaduslikku tõendust, et vesipiip oleks turvalisem tubaka suitsetamise vahend. Arvamus, et vesipiip on ohutu suitsetamise variant, pärineb 16. sajandist ning alles nüüd on hakatud uurima vesipiibu tegelikku mõju tervisele. Keskmise vesipiibuseansi jooksul hingab kasutaja sisse niisama palju suitsu, kui ta saab 100–200 sigareti suitsetamisel, see tähendab, nagu ta suitsetaks kolm sigaretti minutis. Vesipiibu kasutamisel tekkev peapööritus ei ole mitte imeline joove tubakast ja muust suitsetatavast ainest, vaid lihtlabane vingugaasi ehk CO₂ mürgistus. Tubakas olevatele toksiinidele lisanduvad vesipiibus kasutatavast söest tulenevad ained. Veest läbijuhitava suitsu puhastumine on näiline. Vesipiibumahvi suurusest tingituna on vesipiibu kasutaja sissehingata v vingugaasi ning erinevate mürgiste kemikaalide hulk 6–15 korda suurem sigareti suitsetamisel sissehingata vst ja nikotiini kogus on kuni kolm korda suurem. Sissehingata vst vesipiibusuitsus on võrreldes tavasigaretiga kolm korda rohkem peenosakesi.

Nüüd huuletubakast. Huuletubaka kohta on olemas selle aasta eurobaromeetri küsitlus. Selle kohaselt on 10% Eesti elanikkonnast vähemalt korra proovinud suitsuvaba tubakatoode. Selle näitaja poolest asume Põhjamaade järel, suurem on see number Soomes, Rootsis, Taanis ja Austrias. Kindlasti on siin oma mõju sellel, et Rootsis on huuletubakat täiesti saada ja Eesti turistide arv Rootsis on päris märkimisväärne. Suitsuvabad tubakatoode on huuletubakas, närimistubakas ja nuusktubakas. Kõik suitsuvabad tubakatoode on klassifitseeritud kantserogeenseks ning teadaolevalt sisaldavad nad 28 kantserogeenset kemikaali. Huuletubaka tarvitamisega ei kaasne suitsu, mis kahjustab mitesuitsetajaid, kuid huuletubaka tarbija jaoks ei ole huuletubakas kahjutu. Uurimusi, mis näitavad huuletubaka kasutamise väiksemaid terviseriske, on enamasti rahastanud tubakatootjad ise. Suitsuvaba tubakatoode pole ka abistav vahend suitsetamisest

loobumiseks, vaid tubaka tarvitamine on lihtsalt vahetanud vormi.

E-sigaretist. Sellesama eurobaromeetri selle aasta küsitluse kohaselt on 4% Eesti elanikkonnast vähemalt korra proovinud nikotiiniga tooteid ja siia alla loetakse kõik tooted, mis sisaldavad nikotiini. E-sigareti kohta ei ole veel pikaajalisi teaduslikke uurimusi tehtud. Maailma Terviseorganisatsiooni eelmise aasta tehnilises raportis nr 955 on analüüsitud e-sigareti kohta olemasolevate uuringute tulemusi. Nimetatud raportis viidatakse ka arupärimises viidatud USA toidu- ja raviameti aruandele. WHO raporti kokkuvõttes on rõhutatud, et e-sigareti ohutus ei ole tõestatud ning väldatakse kahtlust, et selline nikotiini manustamine võib põhjustada tõsiseid toksikoloogilisi, füsioloogilisi ja sõltuvust tekitavaid efekte ning kõiki neid tuleks põhjalikult täiendavalt uurida. Lisaks nikotiinile sisaldavad e-sigareti täitekaplid teisi ohtlikke kemikaale ning ka nende mõju sellisel kasutamiseviisil ei ole kahjuks veel piisavalt uuritud. Euroopa Liidu tasemel on loodud Euroopa riikide riiklike tubakaja tubakatoodete laborite võrgustik GoToLab, mille järgmisteks eesmärkideks on alustada teaduslikku diskussiooni uute toodete nagu e-sigaret teemadel ja loodetavasti teha siis ka juba põhjalikumaid uurimusi.

Teine küsimus: "Kui suur on e-sigaretide, huuletubaka ja vesipiipude tarvitamise korral sõltuvuse tekkimise oht?" Nii nagu ka alguses juttu oli, sõltuvuse tekkimisel on lihtsalt erinev vorm ja see oht on olemas. Nikotiin ise ongi tugevat sõltuvust tekitav kantserogeenne aine ja selle tarbimisel see sõltuvus tekib. See, et kõik nikotiini sisaldavad tooted tekitavad sõltuvust, ei vaja enam uut teaduslikku tõestamist. Arvatakse, et nuusktubakas ja huuletubakas tekitavad sõltuvust veelgi kiiremini kui sigaretid, kuna nende tarvitamisel satub lühikese ajaga vereringesse suur doos nikotiini. Lisaks väidetakse, et kui laps harjub midagi sisse tõmbama, siis see harjumus süveneb ning vesipiibu ja e-sigaretide tõmbajatest saavad suure tõenäosusega hiljem ka sigarettide suitsetajad. USA ravimi- ja toiduamet on esitanud oma andmetele tuginedes väite, et e-sigaretid võivad suurendada nikotiinisõltuvust just noortel inimestel, kes hiljem hakkavad kasutama ka tavasigarette.

Kolmas küsimus: "Kas selliseid uuringuid vesipiipude, e-sigaretide ja huuletubaka mõjust inimeste tervisele ja sõltuvuse tekkimisest on läbi viidud või on kavas läbi viia ka Eestis?" Me oleme siiaamaani olnud seisukohal, et kuna nii vesipiipe, e-sigarette kui ka huuletubakat on Eesti turul väga vähe, siis me kasutame Maailma Terviseorganisatsiooni abi ja oleme kasutanud Maailma Terviseorganisatsiooni uuringuid nende probleemkohtade selgitamisel. Loodetavasti saame ka edaspidi head koostööd teha, kuna meil on – seda pole mitte just väga paljudes riikides, kuid Eestis on – siiski olemas oma WHO kontor ja me saame sealt tõhusat abi.

Neljäs küsimus: "Kas selliste uuringute tulemustest ja kahjulikest mõjudest ning ohtudest on Eesti avalikkust piisavalt informeeritud?" Tubaka tarvitamise kahjulikest mõjudest on elanikkonda aastakümnete jooksul pidevalt informeeritud. Tubakas eri vormides tarvitama ei muuda oma tapvat olemust. Tubakatarbimise vähendamiseks tehakse tööd südame- ja veresoonekonna haiguste ennetamise riikliku strateegia 2005–2020 raames. See sisaldab mitmeid meetmeid inimeste teadlikkuse suurendamiseks tubakatarbimise ja tubakasuitsuses keskkonnas viibimise riskide kohta ning tubakaseaduses sätestatud kohustuste kohta meedia, paikkondlike projektide ja eri institutsioonides tehtavate koolituste ning eri sihtgruppidele suunatud infomaterjalide kaudu. Samuti on suitsetamisteema integreeritud õpetajakoolitusse ning riiklikesse õppekavadesse, õppe- ja metoodiliste materjalide kättesaadavust püüame samuti tagada. Näiteks eelmisel aastal korraldasime kaks teabepäeva teemal "Võimalusi tubakatarbimise ennetustööks koolis", kus osalejatele tutvustati ja levitati õpetajaraamatut "Ole tubakavaba" ja tutvustati filmi "Suits". Võib-olla olete seda näinud, aga kui ei ole, siis soovitan selle internetist üles otsida. Kui me vaatame veel erinevaid tegevusi, siis laiale üldsusele teadaolevatest tegevustest on töös n-ö konkurss "Suitsuprii klass" ja loomulikult on olemas kõikvõimalikud infomaterjalid, flaierid "Mis peitub sigaretis", trükised "Tubakaseadust tasub teada" jne. Tervise Arengu Instituudil on südame- ja veresoonekonna haiguste ennetamise riikliku strateegia raames erinevaid tegevusi. Loomulikult, seda saab teha täpselt nii palju, kui meil raha on.

Viies küsimus: "Milline on Teie hinnangul e-sigarettide, huuletubaka ja vesipiipude kohta käiv õiguslik regulatsioon, sealhulgas nende reklaami kohta Eestis, ja kas see on kooskõlas EL-i vastava regulatsiooniga?" E-sigaret ei ole Eestis praegu tubakaseadusega reguleeritud, sest tegemist ei ole tubakatootega. E-sigaret ei sisalda tubakat. Eestis ei ole lubatud turustada nikotiini sisaldavaid e-sigarettide täitekapsleid. Tubakaseaduse kohaselt on tubakatoode kas täielikult või osaliselt tubakast valmistatud toode suitsetamiseks, närimiseks, imemiseks või ninna tõmbamiseks. Tubakatoote definitsioon tuleneb tubakatoodete direktiivist. Eestis nikotiinkapsleid müüa ei tohi ja kuna neid nikotiinkapsleid müüa ei tohi, ei saa e-sigaret olla ka tubakatoode. See on see nüanss. E-sigaret on n-ö meditsiiniseade. Ka Euroopa Liidus puudub praegu ühtne e-sigareti regulatsioon. Euroopa Komisjon on küll koostanud juhendi e-sigareti klassifitseerimiseks, milles soovitatakse toode klassifitseerida meditsiiniseadmeks või ravimiks. Vastavalt Raviameti ametlikule seisukohale ei lähe ülalnimetatud seadmed Eestis meditsiiniseadme definitsiooni alla ja neile meditsiiniseadme seadus ei kohaldu. Nagu ma ütlesin, Euroopa Liit ütleb, et see on meditsiiniseade. Meil Eestis peab selliste toodete üle järelevalvet Tarbijakaitseamet. Nikotiinkapslid on loetud ravimiks, kuna nikotiini kasutatakse tema farmakoloogilise toime tõttu suitsetamisest loobumisel ning lisaks väidetakse, et toodet võib kasutada tubakasõltuvuse raviks. Analoogsed tooted, ravimnäriskummid, ravimplastrid, nikotiini sisaldavad imemistabletid, on juba aastaid tagasi klassifitseeritud ravimiteks. Ravimit võib turustada üksnes siis, kui sellel on müügiluba, ja ka siis ainult apteekides. Ravimiseaduse kohaselt internetist tellitud ravimeid postkontorist kätte anda ei ole lubatud. Huuletubaka turustamine ei ole Eestis lubatud, see on kirjas tubakaseaduse §-s 24. Piirang tuleneb ka Euroopa Liidu 2001. aasta direktiivist 37/EÜ. Selles osas vastab Eesti seadus kindlasti direktiivile. Vesipiibu kasutamine on tubakaseaduse § 7 mõistes suitsetamine. Suitsetamine on suitsetamistubaka eesmärgipärane tarvitamine, sõltumata asjaolust, kas ja millist vahendit selleks kasutatakse. Vesipiibu kasutamisele ning vesipiibus suitsetatavale tubakale laienevad kõik suitsetamisele ning tubakatoote käitlemisele

kehtestatud nõuded ning piirangud. Vesipiip ise aga ei ole tubakatoode ning sellele ei kohaldu tubakaseadus ja ka Euroopa Liidus puudub vesipiibu kohta eraldi regulatsioon. Mis puudutab reklaamiseadust, siis § 17 alusel on tubakatoodete reklaam keelatud.

Kuues küsimus: "Kui suured on Teie hinnangul ühiskonnale ja inimeste tervisele suitsetamise erinevate liikide tõttu tekkivad kahjud igal aastal?" Suitsetamise eri liikidest tekkivaid kulusid ei ole eraldi analüüsitud, kuid kõik suitsetamisest tekkivad kulud aasta kohta on hinnanguliselt üle 1 miljardi krooni. See number tugineb Tallinna Tehnikaülikooli doktorandi Marge Reinapi 2009. aastal avaldatud teadustööle. Suitsetamisest põhjustatud kulumoodustas SKT-st pool protsenti. Arvutuste aluseks on võetud andmed, et 2006. aastal suitsetas 37,6% elanikkonnast. Suurema osa ehk 66% suitsetamisest põhjustatud kuludest moodustab kaudne kulu haigestumistest, mis võiks olla ca 680 miljonit krooni, otsene kulu haigestumistest on hinnanguliselt 233 miljonit krooni. Otsene kulu on haiguste ravi ja diagnoos ning kaudne kulu on inimeste haigestumise ja varajase suremise tõttu kaotatud potentsiaalne tulu. Vanusegruppidest rääkides võime täheldada suuremat koormust 55–74-aastaste vanusegrupis. Vigastuste puhul on arvesse võetud suitsetamisest põhjustatud põletustega kaasnev kahju, mis on ca 12 miljonit krooni. Samas tuleb arvestada, et ei ole arvestatud tulekahjudes vara hävimisega kaasnevaid kulusid.

Seitsmes küsimus puudutab levikut ja meetmeid. Tubaka tarvitamine on uuringute põhjal otsustades vähenenud. Kui aastal 2006 oli suitsetajate osakaal 37,6%, nagu ma ütlesin, siis aastal 2009 oli suitsetajate osakaal 32%. Me oleme sõlminud lepingu 18 haiglaga ja ühe nõustamiskeskusega ennetustöö tegemiseks. On veel hulk meetmeid. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Teile on küsimusi. Palun, kolleeg Ester Tuiksoo!

Ester Tuiksoo

Täna väga, proua juhataja! Austatud minister! Te andsite tõepoolest väga hea ülevaate võitlusest klassikaliste tubakatoodetega. Paraku liigub paheline maailm seadustest ja regu-

latsioonidest eespool. Eks meie mõte arupärimist esitades oligi see, et me soovisime teada, mida te saaksite väga kiiresti ära teha või mida te olete ära teinud, et võidelda selliste uute toodetega, nagu on huuletubakas ja e-sigaret ja võib-olla veel mõned asjad. Kas Eesti võiks olla novaatorlik ja asuda kiiresti võitlusse selliste uute pahedega, mis on turule tulnud?

Hanno Pevkur

Aitäh küsimuse eest! Pahedega ja paheliste inimestega tegelevad meil teatavasti korrakaitseorganid ja politsei. Seadusandliku poole pealt on ju tegelikult kõik olemas. Nikotiini sisaldavate e-sigaretikapslite turustamisõigust ei ole Ravimiamet minu teada kellelegi andnud või keegi ei ole registreerinud nikotiinikapsleid ravimina. Selleks tuleb minna Ravimiametisse, muul juhul on nikotiinikapsel keelatud. Mis puudutab huuletubakat, siis see ei ole Eestis samamoodi lubatud, aga me teame, et turistid ikka toovad seda Rootsist kaasa. Minu arust on teavitamise pool isegi olulisem, seda just koolides. Näiteks tuleks rääkida huuletubakast, närimistubakast ja nuusktubakast, mis iganes vormis tubakast, eelkõige aga huuletubakast – oluline on teadlikkuse suurendamine. Kui keegi on näinud pilte huuletubaka tekitatud vähkkasvajast lõualuu piirkonnas, siis ma arvan, et see inimene mitte kunagi enam huuletubakat ei kasuta. Need on ikkagi päris julmad pildid, mis avanevad, kui vaadata natukenegi internetiavarustes ringi. Ka õpetajad võiksid koolis sellest rääkida. Me oleme püüdnud õpetajaid harida, ennetustöö on kõige tõhusam relv. Aga mis puudutab võitlust juba turul olemasolevaga, siis siin on politseil suurem osa. Kui me kuskil tuvastame nikotiinikapslite müügi, siis Ravimiamet on üldiselt alati politseiga suhelnud. Siis on mindud ka kontrollima, kas ja millisel alusel nikotiinikapsleid müüakse. Ilma nikotiinikapsliteta e-sigarette müüa ei ole keelatud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mai Treial!

Mai Treial

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud minister! Aitäh vastuste eest! Probleem on küllaltki uudne ja probleem on ka küllaltki laialdane,

kui vaadata kas või internetist, missugust informatsiooni ja missuguseid pakkumisi levib. Samuti kui vaadata (me oleme arupärimises toonud ühe kioski näite), kui palju on reklaami, kust saab osta vesipiipe või kust saab osta e-sigarette. Tegelikult on üsna raske kontrollida, kas ka e-sigareti kapsel sisaldab nikotiini või ei sisalda. Seda peaks siis saama lausa analüüsida. Aga võib-olla tuleks reklaamitingimusi karmistada ja siin annaks midagi ära teha?

Hanno Pevkur

Aitäh! Ma ei tea, kas te olete neid nikotiinikapsleid või e-sigarette käes hoidnud. Mina olen. Kapsli peal on kirjas, kui suur on tõrvasisaldus, kas see on 1 mg või 3 mg või mis see tõrvasisaldus või nikotiinisaldus seal siis on, see on tuvastatav. Nendel kapslitel, mis on puhtad, on kirjas null. Aga inimene, kes on ostnud endale e-sigareti ja teadlikult seda tarbib, tarbib loomulikult seda tubakat ikkagi edasi. Nii nagu propageeritakse, et tarbige kontoriruumis, siis ei jää seal peale veeauru midagi järele ja ruum ei haise, ja kõik muu, mis selle reklaamikampaaniaga kaasas käib. Nagu ma ütlesin, me püüame seda turgu siin monitoorida niipalju kui võimalik. Elu areneb kogu aeg eest ära. See on täiesti uskumatu, mida kõik välja mõeldakse, milliseid elektroonilisi vidinaid on: kaasaskantavad akulaadidajad toiteallika laadimiseks, toiteallikat saab laadida telefonist jne. See maailm on päris põnev ja huvitav, kui vaadata seda, kuidas seda arendatakse. Aga loomulikult, kui me võtame võrdluseks näiteks narkokaubanduse, siis ka seal on korduvalt olnud juttu sellest, et turule tulevad üha uued ained, üha uued segud, mida Ravimiamet peab tunnistama kas narkootiliseks või psühhotropseks, ja seejärel saab politsei reageerida ja selle aine turult kõrvaldada. Reklaami koha pealt me kindlasti kaalume ja mõtleme, kas sellesama südame- ja veresoonekahaiguste ennetusstrateegia raames õnnestub midagi veel teha, selle pilguga, kas reklaamiseadust on vaja muuta või mitte. Selleks peab olema väga hea sõnastus, et see oleks kõigile ühtemoodi mõistetav, et ei kioskites ega kuskil mujal neid tooteid reklaamida ei saaks. Sest kui tehakse veebisait, mille asukoht on Barbados, siis sellega see regulatsioon piirdub ja me peame siis lihtsalt tõdema fakti, et Barbadosel

asuv sait on eesti keeles ja eestlastele kättesaadav. Siin on kindlasti seoses interneti arenguga uued ülesanded kogu riigile.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mailis Reps!

Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea minister! Ma loodan, et vähemalt Riigikogu esimees on nüüd juba teadlik, mis asi on e-sigaret, see tuli talle kindlasti üsna uudsena. Aga ma tahaksin minna tagasi laste ja noorte teemade juurde (loodame, et noorte, mitte niivõrd laste teemade juurde). Minu mure on see, et sa ütlesid küll, et on juba räägitud õpetajatega ja on teatud teavituskampaaniad, aga vähemalt minu isiklik tagasiside koolidest on olnud see, et väga paljudele noortele tuleb täiesti uudsena see, et see on niisama ohtlik ja et seal on omad ohud. Internetist leiab kindlasti informatsiooni ohtude kohta, aga kindlasti leiab sealt vähemalt niisama palju kui mitte enam informatsiooni selle kohta, kui tore ja popp see on. Ma ei tea, kui kursis minister sellega on. Kuidas sa kommenteerid seda, et need tooted on levinud pidudel, kuhu neid tuuakse üsna suurtes kogustes just sellepärast, et neil ei ole seda lõhna, mille abil õpetajad saaksid aru, mis toimub?

Hanno Pevkur

Nagu ma ütlesin, see on üks reklaamitrikkidest: te võite suitsetada seal, kus üldjuhul suitsetamine on keelatud, kuna e-sigaretist väljub ainult veeaur, aga te saate oma nikotiinikoguse ikkagi kätte. See, kuidas mõeldakse välja turustamisnippe, kuidas tehakse neid atraktiivseks lastele, tegelikult mitte lastele, vaid noorematele inimestele ja noortele, see on ühest küljest kindlasti muret tekitav. Teisest küljest paneb see meile veelgi rohkem kohustusi ja tekitab ülesandeid, et just noorte teadlikkust suurendada ja kooliprogrammidesse see teema sisse panna. Loomulikult, osa koole, kellel on olnud kas kokkupuude sellega või kus on mingil muul põhjusel see sigaret silma jäänud, on võib-olla paremini valmistunud, seal on õpetajad ka õpilastele sellest rohkem rääkinud. Samas on kindlasti koole, kus on sellest vähem räägitud. Eks ka riikliku õppekava tegemisel peab seda vaatama. Kõik terviseõpikud, mis tulevad, peaksid loomulikult

sisaldama ka seda infot, mis puudutab e-sigarette, huuletubakat ja kõike muud sellist. Ma meenutan oma kooliaega. Minule jätsid kustumatu mulje kaks pilti terviseõpikust, ühel oli lapse kops, kes polnud kunagi suitsetanud, ja teisel pildil oli 20 aastat suitsetanud meesterahva kops. Need olid väga ilmekad näited selle kohta, mida teeb tubakas inimese organismile. Ma arvan, et samasuguseid näiteid saab kasutada e-sigareti puhul, sest toime on samasugune.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra minister! Avan läbirääkimised ja kutsun kõnepulti kolleeg Mai Treial.

Mai Treial

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Lugupeetud minister! Lugesin hiljuti Tervise Arengu Instituudi avaldatud arvamust, suitsetamisest loobumise nõustamise eksperdi arvamust, et on muret tekitav, et sigaretisõitlaste seas on üha enam noori naisi ja lapsi. Statistikast nähtub, et noorte naiste ja kooliõpilaste seas on suitsetamine suur mure. Vähemalt kolme aasta eest korraldatud uuringute andmetel suitsetas üle 30% 13–15-aastastest õpilastest regulaarselt. On hakanud levima mitmed legendid, et suitsuvabad tubakatooted, näiteks huuletubakas, e-sigaret või vesipiip, on tervisele kahjutud. Lugesin ka selle kohta, et Rootsi arstid on väga mures. See peaks kindlasti ka meid mõtlema panema. Ongi nii, et sageli on need tooted, nii e-sigaret kui ka vesipiip, palju odavamad kui tavalised sigaretid ja meeldib ka võib-olla see maitse, mis neile on juurde lisatud.

Ma olen näinud, et mitmetes söögikohtades on olnud väljas informatsioon, et kui soovitakse vesipiipu kasutada, siis see on võimalik. Ma küsisin ka ministri käest, kuidas reklaami ohjeldada ja veelgi karmistada neid tingimusi. Muidugi, ma saan aru, et seda reklaami, mis on internetis, on ääretult keeruline ohjeldada. Aga me peame selleni jõudma.

Seda küsimust ette valmistades internetis surfates leidsin ma päris mitu saiti, kus on näiteks väga "meeldivalt" reklaamitud vesipiipu. Tsiteerin: "Me aitame muuta teie piibuelamuse esteetiliseks naudinguks, selliseks, mis seob ühte iidse ning modernse, traditsioonilise ja

spontaanse. Need vesipiibud on midagi palju enamat kui lihtsalt suitsetamisvahendid." Jätkan tsitaati: "Me usume, et need vesipiibud saavad teie suhtlusõhtute atraktiivseks keskmeks, liimiks, mis seob sõbrad kokku naeru ja vestluse iidse traditsiooniga – jagatud vesipiibu ümber." Või tsitaat teiselt saidilt. Elu on paraku väga keeruline ja üha rohkem me räägime, et inimesed kannatavad stressi käes. Sellelt saidilt võibki leida, kuidas saada stressile rohtu: "Milleks mulle vesipiip? Maandab stressi, rahustab, võtab hästi aja maha ja seda mitte suitsus sisalduva nikotiini, vaid protsessi enese tõttu, mis on juba oma olemuselt rahulik ja lõbus tegevus."

Tsiteerida võiks väga palju, aga kindlasti ei ole sellel mõtet, sest me peame koos lahendusi leidma. Ma loodan väga, lugupeetud minister, et te tulete ettepanekutega Riigikogu ette ja me suudame teha paremaid valikuid, et ohjeldada reklaami, et kaitsta meie lapsi, noori ja kindlasti ka kõiki teisi inimesi. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Mai Treial! Rohkem kõnesoove ei ole. Lõpetan läbirääkimised.

13. Arupärimine koduõenduse kohta (nr 498)

Esimees Ene Ergma

Järgmine arupärimine on Riigikogu liikmete Nikolai Põdramäe, Jaak Aabi, Eldar Efen-dijevi, Marika Tuusi, Kadri Simsoni, Valeri Korbi, Aivar Riisalu, Heimar Lengi, Tiit Kuusmiku, Mailis Repsi, Vladimir Velmani, Toivo Tootseni ja Arvo Sarapuu 13. septembril esitatud arupärimine koduõenduse kohta. Palun, kolleeg Nikolai Põdramägi!

Nikolai Põdramägi

Aitäh, Riigikogu esimees, kes te täna nii vapralt olete vastu pidanud! Enamik Riigikogu liikmeid on juba ammu koju läinud, tervishoiu- ja sotsiaalsfääri küsimusi arutatakse ikka viimases järjekorras, nii nagu neid rahastataksegi.

Riigikogu Keskerakonna fraktsiooni 13 liiget esitasid 13. septembril sotsiaalministrile arupärimise koduõenduse kohta.

Lugupeetud sotsiaalminister! Tervishoiuteenuste kättesaadavus on meie inimeste tervise

jaoks esmatähtis. Hooldusravi üks osa on kindlasti ka koduõendus, patsiendil on võimalus viibida kodus, kuid saada sellest hoolimata vajalikku ravi ja nõustamist. Sotsiaalministeerium propageerib järjest rohkem koduõendust, kuid selle rakendamine on praegu raskendatud. Teenuse osutamiseks peab õde olema läbi teinud spetsiaalse koolituse, mille kättesaadavus on väga piiratud. Ükski tervishoiukõrgkool Eestis ei paku koduõendusala täienduskoolitust, riigi koolitustellimust sellele koolitusele ei ole. Täiendusõppe kättesaadavust piirab asjaolu, et ka erakoolitajaid on vaid üks ning koolituse kolm etappi kestavad koos vaheaegadega liialt kaua, poolteist aastat. Samuti on hind ühe osa kohta – 4000 krooni – praegu meditsiiniõele liiga kallis.

Ajalimiidi tõttu loen ette vaid kaks küsimust. Koduõendus on paberil tänaseks päevaks toimunud juba mitmeid aastaid. Milline on aga tegelikkus, kui palju on koduõenduse koolituse läbinuid? Millises mahus koduõendusteenust osutatakse? Kas reaalne vajadus on suurem, kui suudetakse patsientidele tagada? Kas teenuse suuremas mahus osutamine on piiratud sellega, et ei ole piisavalt vastava koolituse läbi teinud õdesid? Kõik neli küsimust on esitatud sotsiaalministrile ka kirjalikult. Täna teid!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Nikolai Põdramägi! Palun härra sotsiaalministri uuesti kõnepulti!

Hanno Pevkur

Austatud Riigikogu esimees! Head arupärijad! Esimene küsimus puudutab seda, kas ja millal on plaanis muuta olukorda seoses koolitusega ja lisada see riiklikusse tellimusse. Eestis tegelevad õdede koolitusega kaks tervishoiukõrgkooli: Tallinna Tervishoiu Kõrgkool ja Tartu Tervishoiu Kõrgkool. Õdede põhiõppe kestus on 3,5 aastat ja lõpetamise järel omandavad nad üldõde pädevuse. Lisaks toimub koolides erialaõpe. Koduõenduse puhul ei ole tegemist eraldi erialaga, vaid ühe iseseisva õendusabiteenusega. Erialad on kirjeldatud juba sotsiaalministri 2001. aasta määruses nr 58, mille kohaselt on Eestis olemas neli eriala: intensiivõendus, kliiniline õendus, terviseõendus ja vaimse tervise õendus. Õendusabi tervishoiuteenuste loetelu kehtestamise aluseks

on 2003. aastal valminud dokument "Õdede erialase koolituse põhimõtted". Ministeerium on seisukohal, et koduõendusteenuse osutamiseks piisab üldõe pädevusest. Meil on olemas riiklik tellimus üldõdede koolituseks. Eesti Gerontoloogia ja Geriaatria Assotsiatsiooni, Hooldusravi Osutajate Ühenduse ja Eesti Õdede Liidu koostöös on 2007. aastal valminud juhend "Õendushoolduse osutamise nõuded", mida on tunnustanud Eesti Haigekassa. Hooldusravi osutajatel on vajadus tegevust koordineeriva ja reguleeriva juhendi järele, mis ühtlasi võimaldaks hinnata hooldusravi kvaliteeti.

Tulen teise küsimuse juurde, mis puudutab seda, miks on erakoolitajaid vaid üks ja kas huvi vastava koolituse vastu on tõesti nii väike. Ministeeriumi andmetel pakuvad õdedele tööalast täienduskoolitust erinevad asutused ja organisatsioonid. Ainult koduõendusteenuse osutajatele mõeldud koolitust on läbi viinud näiteks Eesti Õdede Liit ja Ida-Tallinna Keskhaigla ning huvi nende koolituste vastu on olnud erinev, mõningates piirkondades suurem, mõningates väiksem. Samuti on koduõdedel Eesti Õdede Liidu alla kuuluv seltsing, kes hindab täienduskoolituse vajadust ja korraldab vastavasisulisi täienduskoolitusi. Peame regulaarseid täienduskoolituse kursusi väga olulisteks, kuid samas leiame, et tervishoiukõrgkooli 3,5-aastane põhiõpe peab tagama õdedele sellise pädevuse, et õde oskaks patsienti põetada ja iseseisvalt teostada ministri määruses "Iseseisvalt osutatavate õendusabi tervishoiuteenuste loetelu" loetletud tegevusi. Seega on koduõenduse pädevus kaetud õe põhiõppega, mistõttu ei pea me vajalikuks kehtestada täiendavat täienduskoolituse läbimise kohustust lisaks juba kehtivale nõudele teha igal aastal läbi 60 tundi täienduskoolitust. Ka tervishoiuteenuste korraldamise seaduse kohaselt ei ole tegevusloa taotlemise eeldusena nõutud täienduskoolituse läbimist.

Kolmas küsimus: "Kui palju on tänasel päeval koduõenduse koolituse läbinuid?" Koduõendusteenust on osutatud juba aastaid. Koduõendusteenust võib osutada üldõde kas koduõendusteenuse luba omava füüsilisest isikust ettevõtjana või koduõde äriühingus. Eraldi täienduskoolituse nõuet õigusaktidest ei tulene ja lisaks on sel aastal koostöös Eesti Õdede Liiduga, sealhulgas Koduõdede Seltsinguga, Hooldusravi Osutajate Ühenduse ja haigekas-

saga tänapäevastatud nii koduõendusteenuse sisu kui ka nõudeid, mis jõustuvad 1. jaanuarist 2011. Need õigusaktid määravad täpsemalt kindlaks teenuste sisu ja aitavad seeläbi tagada parima koduõendusteenuse kvaliteedi. Täienduskoolituse läbi teinud isikute arvu on väga raske hinnata, kuna meil puudub õigusaktidest tulenev kohustus neid andmeid koguda ja me sellealast statistikat ei tee. Kui vaadata koolitustellimust, siis koolitustellimuse alusel tellime igal aastal 300 uut üldõde. Kui vaadata tervishoiukõrgkooli lõpetanuid, siis ca 200 uut õde on viimastel aastatel igal aastal üldõekursuse lõpetanud.

Neljas küsimus: "Kas reaalne vajadus on suurem, kui täna suudetakse patsientidele tagada? Kas teenuse suuremas mahus osutamine on piiratud sellega, et ei ole piisavalt vastava koolituse läbinud õdesid?" Terviseameti tegevuslubade registri järgi on väljastatud 70 koduõenduse tegevusluba erinevatele FIE-dele või äriühingutele. Kui vaadata lepingupartnereid, siis neid on kõige rohkem Tartu osakonnal – 20 partnerit, Viru osakonnal on 18 partnerit ja mujal on neid vähem. Kui vaadata koduõenduse ravijuhtusid, mis väga selgelt näitab n-õ teenuse ostmise poolt, siis 2005. aastal osteti 6359 ravijuhtu ja 2009. aastal juba peaaegu 15 000 ehk kasv on olnud peaaegu kolmekordne. Ka teenuse osutajate hulgas on päris korralik konkurents olnud. Meil on väga hea meel, et erinevaid koduõendusteenust pakkuvaid isikuid on päris palju. Kui vaadata koduõendusteenuse vajadust, siis seda on hinnatud hooldusravivõrgu arengukavas. Kindlasti on selle arengukava kohaselt koduõendusteenuse vajadus suurem, kui praegu on rahalisi võimalusi. Vaadates tervisestatistikat, mida koostab Tervise Arengu Instituut, selgub, et näiteks 2008. aastal tehti kokku 258 446 koduvisiiti. See arv võiks olla peaaegu kaks korda suurem. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Nikolai Põdramägi!

Nikolai Põdramägi

Aitäh! Lugupeetud minister! Hoolekandesteenus on jäetud kohalike omavalitsuste otsustada. Kui kohalik omavalitsus ei suuda üksi koduõendust tagada, kas siis riik tuleb appi?

On ju teada, et mõni omavalitsus on nii väike ja vaene, aga samas on seal abivajajaid palju.

Hanno Pevkur

Aitäh! Nüüd me räägime täiesti erinevatest asjadest. Hooldusteenuse ostmine on omavalitsuse käes, koduõenduse lepinguid sõlmib haigekassa. Nagu ma ütlesin, koduõenduse ravijuhud on viimase viie aastaga kasvanud pea-aegu kolm korda ja koduvisiite on väga märkimisväärne hulk. Selle rahastamises osaleb riik väga selgelt. Me näeme ka vajadust järgnevatel aastatel koduõenduse erialale kindlasti suuremat rahalist mahtu anda. See on väga oluline.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marika Tuus!

Marika Tuus

Aitäh! Mitu protsenti koduõendusteenuse vajadusest suudetakse praegu rahuldada? Ma mäletan, et kevadel oli see protsent kaduvväike. On see muutunud?

Hanno Pevkur

Vaatame, millist arvu te mäletate. 2008. aastal tegid kõik tegevuslubadega terviseteenuse osutajad kokku üle 250 000 koduvisiidi. Eelmise aasta andmeid veel kogutakse. Kui vaadata hooldusravivõrgu arengukava, siis ca 500 000 visiiti võiks olla ehk pool soovitatavast on see maht, millest koduvisiitide puhul saab rääkida. Kindlasti on teine pool see, et kui me vaatame hooldusravivõrgu arengukava üldisemalt, siis praegu on pigem vajadus just nimelt koduvisiitide järele, nii hoolduse kui ka õenduse poole pealt. Ehk on vaja sellist kompleksset teenust, kus osutatakse nii hooldusteenust kui ka õe poolt meditsiinilist teenust, mitte arstiabi-, vaid meditsiinilist teenust. Kindlasti pöördub rõhk järgmistel aastatel sinna, et mitte inimest kodust välja tuua kas hooldekodusse või hooldusravile, vaid osutada seda teenust inimese kodus. Need arvud järgmistel aastatel oluliselt suurenevad.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Palun, kolleeg Nikolai Põdramägi!

Nikolai Põdramägi

Lugupeetud Riigikogu esimees! Head saalisviibijad! Inimese jaoks on väga tähtis see, kui kättesaadavad on tervishoiuteenused, kui kiiresti saab perearsti või eriarsti vastuvõtule või haiglaravile. Loomulikult on oluline ka tervishoiuteenuse kvaliteet ja see, kui odavalt või kallilt saab muretseda endale ravimeid. Hooldusravi üks osa on koduõendus. Patsiendil on võimalus olla kodus ning saada seal vajalikku ravi ja nõustamist. See teenus on Eestis juba mitu aastat onud, Tartus näiteks ligi neli aastat. Seda teenust osutavad Tartus neli asutust, sealhulgas Tartu Ülikooli Kliinikum. On välja õpetatud personal ja süsteem toimib.

Ma arvan, et koduõenduse vajaduses ei kahtle enam keegi. See on kindlasti vajalik. Koduõendus hoiab paljudel juhtudel ära hili-sema vajaduse kallima teenuse järele, statsionaarse hoolduse vajaduse. Paraku on terves riigis koduõenduse rakendamine veel raskendatud. Teenust osutav õde peab olema läbi teinud vastava koolituse, aga koolituse kättesaadavus on piiratud. Meie tervishoiukõrgkool ei paku praegu koduõendusosalast täienduskoolitust. Riigi koolitustellimust sellele koolitusele ei ole, on vaid erakoolitajad ja neidki vaid üks. Koolitus kestab liiga kaua, poolteist aastat, kolmes etapis. Ühe osa maksumus – 4000 krooni – on meditsiiniõele selgelt liiga kallis.

Seetõttu saigi esitatud sotsiaalministrile aru-pärimine ja täna me kuulsime vastuseid esita-tud küsimustele. Loodame, et tuleb riiklik tel-limus koduõenduse koolitusele. Koduõenduse ühtlane võrgustik praegu puudub. Hoolekandeteenus on jäetud paljuski omavalitsuste ot-sustada ja seetõttu on siin suuri erinevusi. Kui suuremates linnades on lihtsam, siis väikestes valdades on kindlasti raskem ja keerulisem koduõendust korraldada. Aga ma usun, et asi on seda väärt, et koduõendus oleks vajaduse korral kättesaadav igas Eesti linnas ja koha-likus omavalitsuses. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Nikolai Põdramägi! Rohkem kõnesoove ei ole. Lõpetan läbirääkimised.

14. Arupärimine Eesti elanike kodumaalt lahkumise kohta (nr 497)

Esimees Ene Ergma

Läheme eelviimase arupärimise juurde. See on Riigikogu liikmete Kadri Simsoni, Aivar Riisalu, Marika Tuusi, Lembit Kaljuvee, Tiit Kuusmiku, Valeri Korbi, Georg Pelisaare, Mailis Repsi ja Inara Luigase 13. septembril esitatud arupärimine Eesti elanike kodumaalt lahkumise kohta. Palun, kolleeg Inara Luigas!

Inara Luigas

Austatud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Hea minister! Meil on täna jäänud veel kaks arupärimist. Eelviimane arupärimine käsitleb Eesti elanike lahkumist kodumaalt.

Lugupeetud sotsiaalminister! Sissejuhatuseks niipalju, et majanduslangus ning tööpuidus on Eesti inimesi piiri taga töökohti otsima pannud. Viimastel kuudel on ka tööpakkumiste arv tööportaalides mõnevõrra suurenenud, kuid samal ajal on näha tendentsi, et üha rohkem pakutakse vabu töökohti välismaal. Eraportaalides on rohkelt välismaal asuvaid vakantse, kuid töötukassas on neid suhtarvu poolest veelgi rohkem: pakutavatest kohtadest 515 ehk 20,5% asub väljaspool Eestit.

Terava näitena välismaale tööle minemise kohta võib tuua tervishoiusektori. 2009. aastal taotles kvalifikatsioonitunnistust kokku 286 tervishoiutöötajat, kellel oli eesmärk siirduda tööle teise riiki. Esmakordseid taotlejaid oli 254, mis on viimase kolme aasta suurim näitaja. Terviseameti teatel võttis ainuüksi veebruaris oma dokumendid välismaale tööle mineku sooviga välja 29 arsti ja 25 õde, jaanuaris 18 arsti ja 18 õde, kokku oli aasta kahe esimese kuuga otsustanud kodumaalt lahkuda 47 arsti, 9 hambaarsti, 43 õde ning 3 ämmaemandat.

Väljaränne vähendas Statistikaameti hinnangul Eesti rahvaarvu 2009. aastal üle 17 000 inimese ning 2008. aastal 16 000 inimese võrra. On alust arvata, et märkimisväärse osa sellest moodustavad inimesed, kes on läinud võõrsile tööd otsima. Tartu Ülikooli demograafide hinnangul elab või töötab väljaspool Eestit ca 130 000 eestlast. Kui varem olid peamised väljarändajad parimas tööeas mehed, siis nüüd on nendeks ülikooli lõpetanud ja parimas tööeas naised vanuses 25–35 eluaastat. Nende puhul on oht, et välismaal luuakse pere ning

jäädaksegi sinna. Samas iseloomustabki väljarändajaid see, et nad loovad suure tõenäosusega oma pere välismaal ega pruugi enam Eestisse naasta. Samal ajal on minister Juhan Parts teatanud, et Eesti elanikud peaksidki ära minema ja töötama välismaal.

Meil on sotsiaalministrile seitse küsimust ja ootame temalt vastuseid. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Inara Luigas! Palun sotsiaalministri kõnepulti!

Hanno Pevkur

Austatud Riigikogu esimees! Mul on hea meel vastata arupärimisele, mis käsitleb Eesti elanike lahkumist kodumaalt.

Esimene küsimus: "Milline on Teie seisukoht, kas Eesti inimesed peaksid Teie arvates asuma tööle välismaale?" Minu täiesti isiklik ja subjektiivne seisukoht on see, et kui inimesed soovivad end täiendada, maailma näha ning omandada uusi kogemusi ja praktikat, siis ei ole paha käia ära välismaal ja tulla Eestisse tagasi. Aga just nimelt tulla Eestisse tagasi, äärmiselt oluline on see, et inimesed seda väärtustaksid, teisest küljest on oluline, et nad saaksid ka mujal maailmas kogemusi. Minu isiklik seisukoht on, et see ei ole probleem, kui noor inimene käib välismaal kogemusi saamas. Aga tulgu tagasi!

Teine küsimus: "Kas ja kuidas planeerib Sotsiaalministeerium Eesti inimesi motiveerida kodumaale tööle jääma? Kuidas on reageeritud tervishoiutöötajate kasvavale lahkumisele Eestist?" Sellest me siin mõni aeg tagasi üsna pikalt rääkisime. Ma viitasin kutsekvalifikatsiooni direktiivile ja Euroopa Liidu määrusele 1612/68, mille kohaselt on igapäev õigus asuda tööle teise liikmesriiki. Ma olen rääkinud ka sellest, et tervishoiutöötajate puhul on tervishoiuteenuse osutajatel ehk eelkõige haiglatel võimalik sõlmida näiteks stipendiumilepinguid residentuuri ajaks ja selle abil tagada noore arsti töötamine nende kollektiivis. On ka kõikvõimalikud muud motivaatorid ja lisapaketid, milles on võlaõiguslikult võimalik kokku leppida. Kui vaadata natuke tulevikku, siis ministeerium plaanib koos Terviseametiga teha ühe uuringu, kaardistamaks tõendi välja võtnud isikute lahkumise põhjusi, ja uurida ka Eestist lahkunutelt, mis oleksid need motivaat-

torid, mis pakuksid võimalust Eestisse tööle jääda. Loomulikult, me võime väga lihtsalt öelda, et me üldiselt ju teame, et selleks on palk, selleks on positiivne töökeskkond, selleks on infrastruktuur jne. Aga siiski ühe selle põhjalikuma uuringu tahaks teha.

Kolmas küsimus puudutab ministeeriumi meetmeid seoses lastega. Siin tekkis mul küll küsimus, kust selline arvamus üldse tulnud on, et vanemad lähevad ära ja laps jääb üksinda Eestisse. Pean tunnistama, et ma kuulen sellest päris esimest korda. Võib-olla siis, kui lapsed on juba täisealised, otsustavad vanemad minna natukeseks välismaale, aga selles, et alaealiste laste mõlemad vanemad oleksid ära läinud, ma küll väga kindel ei ole. Riiklik süsteem on üles ehitatud väga lihtsalt: kui vanemad ei hoolitse oma laste eest, siis teeb seda riiklik hoolekanne. Siin midagi väga põrutavat teile kindlasti vastata ei ole. Ma usun, et te teate ise väga hästi, et Eestis on see võrgustik olemas. Ma tõesti ei tahaks uskuda, et on selliseid juhtumeid, kui vanemad jätavad lapse üksinda koju ja lähevad ise välismaale tööle, vähemalt on vanemad siis korraldanud lapsele hoolduse ja hoolekande, olgu selle eest vastutavad siis vanavanemad, tädid, onud või mõned teised lähemad isikud. Püüdsime ka Tallinna lastekaitsetega rääkida sellel teemal, et mida nemad ütlevad meile selle kohta, kas lastekaitsete vaatevälja on jäänud lapsi, kelle üks vanem või mõlemad vanemad on Eestist lahkunud. Saime vastuse, et kooliealiste varjupaigas on viimase paari aasta peale kokku olnud kaheksa last, kelle üks vanematest on läinud välismaale ja seetõttu on lastekaitset pidanud sekkuma. Nii et kindlasti ei ole see viimasel ajal tõusev trend või tendents olnud, lastevanemad on ikkagi väga hoolsad ja hoolikad oma vanemakohustust täitma. Kui lugeda lihtsalt üle need riiklikud regulatsioonid, mis lapse heaolu puudutavad, siis loomulikult on oluline 1. juulist jõustunud perekonnaseadus, vanemaharidus on kindlasti teema, kuhu riik peab vajalikuks panustada, ka vanemluse toetamine. Eelmisel esmaspäeval ehk nädal aega tagasi sai avalöögi laste ja perede arengukava tegemine, kuhu ka Riigikogu sotsiaalkomisjoni liikmed olid kutsutud. Mis puudutab n-ö reageerimise poolt, siis selleks on olemas just nimelt lastekaitsetöötajad omavalitsustes. Mulle valmistab natukene siiski muret, et meil on vaid 37%-s

omavalitsustest n-ö ametikohajärgne lastekaitsetöötaja. See arv võiks kindlasti olla suurem. Teistes omavalitsustes, st 63%-l juhtudest täidab lastekaitsetöötaja ülesandeid sotsiaaltöötaja. Väiksemates valdades on see mõistlik, aga on ka omavalitsusi, kus võiks olla ikkagi eraldi lastekaitsetöötaja. Meil on lasteabi telefon 116 111, kust saab kindlasti abi. Nagu ma ütlesin, mis puudutab väga ekstreemseid sekkumisi, lapse perest eraldamist või asendushooldust, siis selle kohta on meil regulatsioonid olemas.

Neljas küsimus: "Millega põhjendate seda, et just töötukassa propageerib inimeste välismaale tööleminekut ning kas peate säärast teguviisi õigeks?" Minu arust on väga hea, et töötukassal on ka need pakkumised olemas ja et meil on võimalik ka välismaale tööle minna. Nagu ma ütlesin, me oleme Euroopa Majanduspiirkonna liikmed ja inimeste vaba liikumine on väga selgelt üks Euroopa Liidu alustalad. Oleks väga kahju, kui Eesti inimesed ei saaks vabalt liikuda ega ka tööturul vabalt liikuda. See, et EURES ehk European Employment Service on ka Eestis esindatud, on väga mõistlik. Kindlasti, nagu ma alguses ütlesin, see on väga hea, kui inimesed käivad kogemusi omandamas, aga tulgu tagasi.

Viies küsimus: "Millistele piiritagustele töökohtadele suundutakse kõige enam? Milline on statistika, kui kaua välismaale jäädakse? Kui palju on neid, kes on välismaal olnud kauem kui kolm aastat?" Meil on olemas seadus, mis kohustab inimest Eestist lahkumisel oma elukohaandmete muutumisest rahvastikuregistrile teatama. Kui inimene jätab selle kohustuse täitmata, siis ei ole ka andmeid selle kohta, kas ja kui kauaks inimene on mujale asunud või kuhu ta on asunud. Seetõttu ei kajasta rahvastikuregistri statistika lõplikku tõde ega anna selget vastust sellele küsimusele. Kuigi meil juba vaba liikumise direktiivist tulenevalt puudub väga hea ja detailne statistika, võime teha erinevaid järeldusi eri uuringute põhjal, mida me oleme teinud. Nimelt, Eesti Statistikaamet on teinud väljarändestatistikat, mis tugineb rahvastikuregistri andmetele ja mida on täiendatud näiteks Soomes elukoha registreerinud Eesti kodanike andmetega. Väljarändajate struktuuri iseloomustamiseks kasutatakse ka tööjõu-uuringute andmeid, mis küll suure tõenäosusega alahindavad väljarändajate

hulka, kuna nad kajastavad lühiajalist väljarännet. Eesti tööjõu-uuringu kohaselt on alates Eesti liitumisest Euroopa Liiduga välisriigis töötavate inimeste osakaal Eesti tööjõus aasta-aastalt kasvanud. Kui 2008. aastal töötas välisriigis põhikohaga ca 2,3% tööjõust, mis vastab ca 15 000 inimesele, siis 2009. aastal oli tööjõu-uuringu andmete kohaselt 2,8% tööjõust välismaal tööl, see võiks vastata ca 19 000 inimesele. Kui vaadata ametialade järgi, kes välismaal töötavad, siis kvalifitseeritud spetsialiste ja juhte on ca 18%, ametnikke ja teenindustöotajaid 7,7%, kõige rohkem on oskustöölisi – 63,5% ja lihttöölisi – 10,8%. Kuigi, nagu ma ütlesin, ühtne statistika puudub, võime Sotsiaalministeeriumi väljarändepotentsiaali uuringule tuginedes ja ka Eesti Panga rändeuuringule tuginedes väita, et enamik välismaale tööle minevatest eestlastest soovib välismaal tööd teha vaid ajutiselt ega kavatse sihtriiki alaliselt elama jääda. Selline on kahe uuringu tulemus.

Kuues küsimus: "Kuidas on mõjutanud väljaränne tööealise elanikkonna ning pensionäride suhtarvu?" Siin saab vastata, et tööealise elanikkonna ja pensionäride suhtarv kahaneb tulenevalt negatiivsest loomulikust iibest. Millist rolli mängib suhtarvu kujunemisel ränne, seda on väga keeruline hinnata. Põhjuseks on see, mida ma juba ütlesin, et väga põhjalikku statistikat välja- ja sisserändevoos hindamiseks ei ole. Eesti Panga viidatud rändeuuringule tuginedes võib öelda, et 2008. aastal väljavool mõnevõrra hoogustus ja ka 2004. aastaga võrreldes on näha, et mujal töötavate inimeste arv on mõnevõrra suurenenud. Kuid siin tuleks mainida, et kui me vaatame teisi Euroopa Liidu riike, eelkõige just uusi liikmesriike, siis see trend ja tendents ning need protsendid on enam-vähem samasugused. Me ei ole siin kindlasti erand.

Seitsmes küsimus: "Kuidas plaanitakse tasakaalustada Eesti rahvastiku ja tööjõu kahanemist?" Siin on kindlasti äärmiselt oluline meie rahvastiku tervise areng viimastel aastatel. Võib üldise tendentsina välja tuua, et rahvaarvu vähenemine on aeglustunud, sündimus on tõusnud, eluiga on pikenenud. Üle-eelmisel nädalal tuli jälle uudis, et keskmine oodatav eluiga on pikenenud. Rahvastiku tervisenäitajate parandamine on kindlasti väga suur ülesanne. Selleks on olemas rahvastiku tervise

arengukava aastateks 2008–2020. Kui vaadata arengukava teemavaldkondi, siis seal on välja toodud sotsiaalse sidususe ja võrdsete võimaluste suurendamine, lastele tervisliku ja turvalise arengu tagamine, tervist toetava elukeskkonna kujundamine, tervislike eluviiside soodustamine, tervishoiusüsteemi jätkusuutlikkuse kindlustamine. Nende temaatiliste valdkondade kaupa on seatud prioriteedid. Loodame, et see positiivne tendents, et sündimus suureneb ja keskmine oodatav eluiga pikeneb, kasvab. Kindlasti nii Riigikogu liikmed, omavalitsused kui ka kõik Eestis elavad inimesed saavad anda oma panuse selleks, et meie tööjõu kahanemine oleks väiksem. Jõudu selleks meile kõigile! Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Küsimused. Palun, kolleeg Mailis Reps!

Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud Riigikogu esinaine! Hea minister! Te ütlesite arupärimisele 497 vastates üsna huvitava lause, et kuulete esimest korda, et välismaale tööle läinud inimesed jätavad oma lapsed üksinda. Soovitan teil käia mööda Eestit ringi. Kahjuks ei ole küsimus mitte sadades, vaid tuhandetes lastes. Pärnis mitmed koolid on selle probleemiga hädas, ka lasteaiad. Ma tõesti imestan, et te kuulete sellest esimest korda. Võib-olla saaks ministeerium seda infot nii, kui te saadaksite küsimusi mõnda sotsiaalsesse võrgustikku või küsiksime õpilaskodudest, kes praegu töötavad. Neile tuleb pidevalt sotsiaaltöötajatelt sõnumeid, et oleks väga soovitatav, kui see või teine perekond saaks riiklikku tuge. Võib-olla on teil mingi hea mõte, kuidas seda infot saada, sest tegelikult on see probleem väga valus.

Hanno Pevkur

Aitäh! Ma natuke täpsustan. Just selles osas, et alaealise lapse mõlemad vanemad oleksid lahkunud Eestist ja oleksid jätnud oma lapsed n-õ teadmatusse, ma sellist suurt hüpet küll ei ole täheldanud. Nagu ma ütlesin, me rääkisime ka Tallinna lastekaitsetöötajatega. Nemad ütlesid samamoodi, et viimase kahe aasta jooksul on olnud kaheksa sellist last, kelle kohta on lastekaitseni jõudnud signaal, et nüüd on vaja sekkuda, sest mõlemad vanemad

või üks vanematest on lahkunud välismaale ja laps on jäänud sellisesse olukorda, kus peab sekkuma. Nii et enamikul juhtudel, nagu ma ka ütlesin, on lapsele tagatud hoolekanne, kas siis vanavanemad, tädid, onud või keegi teine võtab üle lapse hooldamise kohustuse selleks ajaks, kui vanemad on läinud leiba teenima välismaale. Selliseid näiteid loomulikult on. Ma kindlasti ei pidanud silmas seda, et see on minu jaoks mingi uus probleem. Aga lihtsalt see probleem, et alaealise lapse kaks vanemat on võtnud kaks kotti ja astunud uksest välja, sellisel kujul kindlasti massiline ei ole. Nendest juhtudest on lastekaitsjad siiski päris hästi informeeritud. Loomulikult, iga omavalitsus ja eelkõige lastekaitsetöötaja peab olema sellest teadlik. Ka ma ise, kui mu lapsed lasteaias käisid, kuulusin veel mõni aasta tagasi lasteaias hoolekokku ja ma kuulsin nendest probleemidest. Me nägime, et vanemad palusid kas vabastamist toidurahast või mis iganes muud abi, selleks et lapsed saaksid lasteaias käia. Lasteaiakoha tagamine on ju omavalitsustele äärmiselt oluline kohustus. See on koht, kus lastele on tagatud vähemalt kolm korda päevas söök ja lapse eest hoolitsetakse, nii et laps saab ka hariduse. See on väga hea, et meil Eestis on süsteem, et koolieelsed lasteasutused pakuvad alusharidust. See on äärmiselt oluline. Ma usun, et selle koha pealt on meil päris hea süsteem võrreldes mõne riigiga, kus lasteaias kohustus ei ole anda alusharidust, vaid sel on ainult lastehoiu ülesanne. Mis puudutab erinevaid võrgustikke, siis pean ütlema, et meil on omavalitsustega päris hea koostöö. Just lähiajal on tulemas omavalitsustele mõeldud hoolekande infopäevad regioonides. Täna rääkisime sotsiaalala asekanteriga läbi, mis on rõhuasetused, mida seal peaks käsitlema. Hoolekanne, laste hoolekanne, viimase aja muudatused on just see, millele tähelepanu pööratakse, loomulikult ka raskustesse sattunud perede eest hoolitsemine. Nii et tagasiside omavalitsustest on kindlasti olemas. Aga loomulikult, kui mõnel inimesel on infot, mida oleks vaja teatada kas lastekaitsetöötajatele või hoolekandetöötajatele, siis kindlasti seesama 116 111 on see telefoninumber, mis peaks olema inimestel meeles, selleks et anda teada, et selline mure on. Või siis tuleb pöörduda omavalitsuse poole. Kindlasti tuleb Eestis ka selliseid juhtumeid

kahjuks ette, kus abi oleks võinud jõuda lasteni varem.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marika Tuus!

Marika Tuus

Aitäh! See inimeste koju tagasipöördumine, millest härra minister nii ilusasti rääkis, ongi tegelikult probleemiks saanud. Praegu ei minda enam ära lihtsalt uudishimust, vaid minnakse tervete peredega tööd ja leiba otsima. Külad on noortest ikka tõepoolest täiesti tühjaks jäänud. Keskerakonna fraktsioon algatas täna seaduseelnõu, suure, võimsa, mitmetahulise ja mahuka, et kutsuda inimesi välismaalt tagasi koju. See on tõesti keeruline teema, mis hõlmab valdkondi alates elamispingade ehitamisest ja lõpetades maksusüsteemi muutmisega. Kindlasti olete ka selle eelnõuga pisut tuttav. Mida teie sellest arvate? Me teame, et ka president on just äsja välja tulnud sama üleskutsega.

Hanno Pevkur

Aitäh! Kahjuks on tänane päevakava olnud väga tihe ja ma ei ole jõudnud veel sellega tutvuda. Aga tutvun huviga, loen huviga, vaatan, mis te sinna kirja olete pannud, ja kujundan oma seisukoha. Aga te mainisite külasid. Teatavasti ütlevad ka laulusõnad, et kuni su küla veel elab, elad sina ka. Loodame, et Eesti külad siiski ei jää tühjaks ja et Eesti külades põleb vähemalt mitmes majas õhtuti tuluke.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kalle Laanet!

Kalle Laanet

Aitäh, austatud juhataja! Hea minister! Ka minule jäi sinu vastuste tonaalsusest mulje, et ei ole nagu suurt probleemi. Aga ka mul on oma isiklik kogemus. Kevadel korraldasime kolmes maakonnas seminarid, mis olid suuresti küll seotud lähisuhtevägivallaga. Osalema olid kutsutud kohaliku omavalitsuse töötajad ja kõik, kes tegelevad laste, noorte ja üldse pereprobleemidega. Selgus küll väga üheselt, et vähemalt nendes kolmes maakonnas võrgustikud ei tööta. Tegemist oli ka kahe suurema saarega, kust inimesed käisid mandril töö ja lapsed olid üksinda jäänud. See, kui pere kõige

vanem, lõpuklassis käiv laps peab kandma vastutust nelja noorema lapse eest, on ebanormaalne situatsioon. Minu arvates rakendusüksused ei tööta. Kas sa oled sedasama meelt?

Hanno Pevkur

Aitäh küsimuse eest! Nagu ma ütlesin, kindlasti on Eestis muresid. See küll ei puuduta väljarännet, elanike lahkumist kodumaalt. Ma saan aru, et Kalle Laaneti jaoks on kodumaalt lahkumine ka Saaremaalt lahkumine mandrile. Ma mõistan seda, aga arupärimine eeldas vist Eestist lahkumist. Võrgustiku tööga on selline lugu, et see töötab, aga nagu iga asjaga Eestis ja ma usun, et ka mujal maailmas, on sellega nii, et seda saab paremaks teha. Ma mainisin, et eelmisel esmaspäeval sai avalöögi laste ja pere arengukava kirjutamine. Ma väga loodan, et seal käsitletakse lastekaitseaspekte, samamoodi uue lastekaitse seaduse tuumiksisu, ka vanemluse toetamist. Vanemluse toetamine tähendab sedasama, kuidas õpetada ja kasvatada meie järelkasvu headeks lastevanemateks ja kuidas oleks võimalik paremini ühitada töö- ja pereelu. Seal peaksid sellised küsimused saama vastuse. Väga suur hulk Eesti eksperte oli esmaspäeval Olümpias kohal. Ma usun, et sealt tuleb ka võrgustikutöö mõttes palju häid ettepanekuid. Selge on see, et iga naaber teab üldjuhul oma naabri eluolu kõige paremini. Sealt, kogukonna tasandilt peab see esimene info tulema. Me võime tuua erinevaid näiteid. On valdu, kus on väga hea kogukonna töö, kus vallavanem või sotsiaaltöötaja teab n-ö kriisiperedest või riskiperedest peaaegu kõike ja suudab une pealt öelda, mis seis on. Mida suuremaks läheb omavalitsus, seda anonüümsemaks muutub suhtlus. Võtame sellesama lastekaitsetöötajate arvu. 37% Eesti omavalitsustest – see ei ole väga suur arv. Nii et töötame edasi. Ma usun, et võrgustiku töö parandamine on kindlasti asi, mille kallal saab tulevikus tööd teha.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Nikolai Põdramägi!

Nikolai Põdramägi

Aitäh, juhataja! Lugupeetud minister! Te olete kuidagi üsna muretu eestlaste tuleviku pärast. Ja mitte ainult teie, vaid kogu valitsus. Las lähevad ja õpivad! Aga kõik ei lähe ju

ainult õppima ja kõik lahkujad ei ole ka noored. Lahkujate hulgas on palju keskealisi ja isegi pensionieelikuid. Suur osa neist ei kavatsegi enam tagasi tulla. Kas me ei peaks siiski muret tundma selle pärast, kuidas tagada parim elu eestlasele ikka oma kodumaal, kuidas luua uusi töökohti, anda hea haridus ja tagada kvaliteetne tervishoid?

Hanno Pevkur

Aitäh! Kindlasti ei ole ma muretu. Ma usun, et kogu valitsus mõtleb väga tõsiselt selle peale, kuidas Eestis igapäevane elu paremaks muuta. Uued töökohad, majanduse elavdamine, meie inimeste sissetulekute suurendamine – need on praeguse valitsuse ja kindlasti ka järgmise valitsuse väga suured prioriteedid. Mida paremini läheb meie inimestel, seda paremini läheb kogu ühiskonnal, seda rohkem saame pakkuda abi nendele, kes rohkem abi vajavad. Selle nimel peame kõik, sealhulgas 101 inimest siin Riigikogu saalis, iga päev tööd tegema. Jõudu meile selleks!

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Helle Kalda!

Helle Kalda

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea minister! Ka minul oli väga valus kuulda, eriti sinu suust, kes sa oled kohaliku omavalitsuse taustaga, et sa ei ole teadlik, et meilt läheb väga palju inimesi ära ja lapsed jäävad üksinda. Olen ise Mustamäe halduskogus ja tean, et kõige suurem probleem ongi gümnaasiumis. Me ei räägi enam esimese-teise klassi lastest. Me räägime gümnaasiumi- ja põhikoolilastest. Probleem on selles, et lapsed jäetakse üksi. Ega see probleem ei jõua sotsiaalhoolekande osakonda, sa tead seda väga hästi. See küsimus on haridusosakonna ja kooliõpetajate temaatika, nemad on sellega kursis. Sellest tulenevalt tekitab probleeme õppeedukus ja kõik muu. Väga palju on lapsi, kes on pärit üksikvanema perest. Klasside kaupa on üksikvanemate lapsi, seal ei saagi rääkida kahest vanemast, kellest üks jääb siia. Seal on üks vanem. Aga minu küsimus on hoopis muu. Enne sa ütlesid, et 63,5% on oskustöölisi. Kui paljud nendest on kõrgharidusega? Me teame töötasu ja töökohade teemat. Millised on valitsuse kolm priori-

teeti, et seda küsimust lahendada, et inimesed tagasi tuleksid?

Esimees Ene Ergma

Üks minut!

Hanno Pevkur

Aitäh küsimuse eest! Valitsuse kõige suurem prioriteet on kogu riigi arendamine, sest kui majandus elavneb, siis kaasnevad majanduse elavnemisega uued töökohad ja uued investeeringud, kui tulevad investeeringud ja majandus elavneb, siis tekivad uued töökohad, kui on uusi töökohti, on inimestel tööd, kui inimestel on tööd, on inimestel leib laual ja riigikassas on rohkem sotsiaalmaksu, et maksta rohkem pensione, maksta rohkem toetusi. Väga lihtne. See on ühendatud anumate süsteem. Kui me vaatame järgmise aasta riigieelarvet, siis riigieelarves on selge prioriteet haridus, selge prioriteet on investeeringud. Ma usun, et kui peaminister täna Riigikogus eelarve üle andis, siis ka nendele tähelepanu juhiti. Ehk prioriteetid on investeeringud väga suures mahus, mis elavdavad majandust, ja teiselt poolt haridus, mis on noortele suunatud. Kolmandaks saan mina siia lisada eelkõige selle, et sotsiaalvaldkonnas on selle seaduse raames, mis Riigikogule üle anti, olemas kõik rahalised garantiid, et kõik ettenähtud toetused, hüvitised ja pensionid makstakse välja. See ongi meie prioriteet – hoida seda, mis meil juba on, ja investeerida niipalju kui võimalik, et tuleks uusi töökohti, et majandus elavneks. Loomulikult ei ole mul mõtet siin pidada tunniajalist loengut selle kohta, kui palju euro elavdab majandust ja kui palju investeeringuid me täpselt teeme. Ma usun, et sa saad ka ise riigieelarve rida rea kaupa lahti võtta ja vaadata, kui palju siis tegelikult investeeringuid on. Üle 16 miljardi krooni on väga suur summa. Kui ma vaatan sotsiaalvaldkonda, siis ainuüksi sotsiaalvaldkonnas on hooldusravisse minevad investeeringud, lastekodudesse minevad investeeringud, haiglatesse minevad investeeringud, lisaks CO₂ müügist tulenevad erihooldesse minevad investeeringud väga suurtes summades ja kindlasti elavdavad need majandust. Loomulikult toovad need kaasa positiivset ka teistes valdkondades. Kui sa midagi ehitad, siis sellega kaasnevad muud töökohad. Küsimus ei ole ju ainult selles, et ehi-

tajad saavad ehitamise ajal või investeeringu tegemise ajal tööd, vaid sellega kaasneb kõik muu, infrastruktuur paraneb. Kui ma vaatan sotsiaalvaldkonda, siis olen väga õnnelik selle üle, et näiteks Sõmera hooldekodu saab väga suure investeeringu, Võisiku hooldekodu saab väga suure investeeringu, samuti Erastvere hooldekodu. Ma võiksin seda loetelu väga pikalt jätkata. Ka Pärnu lastekodu saab kohe valmis. Kõik see on ju suunatud sellele, et meil tuleks uusi töökohti ja et inimestel oleks rohkem tööd.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Inara Luigas!

Inara Luigas

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud minister! Ma jagan teie seisukohta, et noored peaksid korraks käima Eestist väljas, õppima ja maailma vaatama, omandama oskusi ja tulema tagasi Eestisse. Kuid palju on selliseid inimesi, kes ei ole enam noored, aga kes lähevad välismaale ja jäävadki sinna. Te ütlesite, et Sotsiaalministeeriumil on kavas teha uuring, millised on põhilised motivaatorid, mis tooksid inimesed tagasi Eestisse. Te lausustite, et peamised motivaatorid on palk, infrastruktuur ja hea töökeskkond. Ega uuringud vist midagi uut ei lisa. Mida te arvate, miks valitsus praegu nendele motivaatoritele suuremat rõhku ei pane, ei investeri sellesse ega too meie töötajaid välismaalt tagasi?

Hanno Pevkur

Aitäh küsimuse eest! Ma seletasin seda, et me seda just teemegi. See konkreetne küsimus oli seotud tervishoiutöötajatega ja nende tagasitoomisega. Me püüame küsida nende käest, kes on tõendi välja võtnud, miks nad seda tegid, kas nad plaanivad tagasi tulla ja mis on lahkumise põhjused. Palga koha pealt me teame, et ravikindlustuses on väga suur puudujääk. Ravikindlustuse puudujäägi katmiseks võtame reservidest lisavahendeid, et oleks võimalik ravikindlustusse midagigi tagasi anda. Me elame jätkuvalt defitsiidis, ka riigieelarve tervikuna on defitsiidis. Me võtame ravikindlustusse praegu raha juurde, et kokku oleks vähemalt 3% võimalik rohkem raha anda kui sel aastal. Eelarve ravikindlustuse laekumise osa on ju sama. Just nimelt kapitalikulude

katmiseks või kütte-, elektri-, veekulude katmiseks anname juurde 1% ja 2% eest ostame rohkem ravijuhtusid. Lisaks on kõik need investeringud, mis tehakse sotsiaalvaldkonda. See ongi selle infrastruktuuri parandamine. Ma ei tea, kas te olete käinud Saaremaal Sõmera hooldekodus, Kalle on kindlasti käinud, Kalle teab, mis seis seal on. Seal on väga kehv seis. Imeilus vana kultuurimaja, aga väga kehv seisus. See kultuurimaja peaks saama järgmise või ülejärgmise aasta jooksul korda, väga suure raha eest. See muudabki infrastruktuuri paremaks nii patsientide kui ka töötajate jaoks. Võisiku – sama lugu, Erastvere – sama lugu. Selleks, et need inimesed, kes seal töötavad, saaksid endale paremaid töötingimused infrastruktuuri mõttes, neid investeringuid tehaksegi. Neid tehakse päris palju. See ei ole ainult Sotsiaalministeeriumi valitsemisala, kõikides valitsemisalades tehakse päris märkimisväärne hulk investeringuid, et töökeskkonda parandada. See tähendabki seda, et kui majandus tõuseb, siis tõusevad palgad ja suureneb inimeste heaolu.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra sotsiaalminister! Soovitakse pidada läbirääkimisi. Palun, kolleeg Mailis Reps!

Mailis Reps

Lugupeetud Riigikogu esinaine! Hea minister! Head kolleegid! Ma tahtsin tagasi tulla meie vestluse juurde sotsiaalministriga laste teemadel. Nimelt, kui me mõne aasta eest alustasime õpilaskodude programmiga, siis räägiti ka, et meil on olemas ülejäänud sotsiaalsed võrgustikud, meil on olemas kasuperede variant, meil on olemas lastekodud, et õpilaskodu on täiesti mõttetu projekt, me nagu võtame lapsed vanematelt ära ja tekitame probleeme perekonnas, kui samal ajal peaks perekonnaga tegelema jne. Täna, kui üle 3000 lapse on tänu õpilaskodude programmile lõpetanud põhikooli, nende õpitulemused on läinud poole aasta kuni aastaga silmanähtavalt paremaks, ei kahtle selles projektis enam ka esialgu väga kriitilised olnud sotsiaaltöötajad.

Vaatame uute, nn eurolaste olukorda. Kahjuks on selline uus termin muutunud üsna laialt levinuks. Nende laste vanemad on läinud välismaale tööle ja lapsed on jäänud nn euro-

lasteks ehk vanemad käivad võib-olla korra nädalas, halvemal juhul korra kuus kodus, nad toovad raha, vahel üsna hästi ja üsna heldelt, aga samal ajal lapsevanem pidevalt kodus ei ole. Kahjuks on tihti tegemist kas siis mõlema vanema või lapse ainukese vanema töötamisega väljaspool Eestit. See probleem on loomulikult eriti valus maapiirkondades, kus töökohti niigi äärmiselt napib. Praeguseks on õpilaskodud, mis peaaegu igas maakonnas üsna jõuliselt töötavad, andnud tagasisidet, et tegelikult oleks vaja igas piirkonnas võtta kümneid ja kümneid lapsi kohe nn ajutisele toele. Õpilaskodusüsteem tähendab seda, et laps elab tegelikult oma peres, keegi ei võta vanematelt ära õigusi, kuid viiel päeval nädalas toetatakse lapse elamist õpilaskodus. Teda õpetatakse ja aidatakse ära teha kodutööd, aga peamine on see, et aidatakse lapsel sotsialiseeruda, ta on järelevalve all ning jälgitakse ka nn sõpruskonda, kellega need lapsed koos on. Siin olekski üleskutse nii sotsiaalministrile kui ka haridusministrile vaadata neid eurolapsi palju tähelepanelikumalt. Keegi ei hakka helistama numbrile 116 111 sellepärast, et ta teab, et ta naabrilaps on tegelikult üksinda, sest nende lastega on, ütleme, pealiskaudsel vaatlemisel kõik korras – nad on hästi toidetud, nad on üldjuhul isegi paremini riides kui ülejäänud külalapsed. Väga tihti võib nendel lastel olla rohkem muid võimalusi, näiteks osalevad nad huviringis, käivad sporti tegemas, aga kui me vaatame psühholoogilist poolt ja tagasisidet õpetajatelt-õpilastelt, siis selgub, et väga palju jääb nende laste igapäevaelus siiski puudu. See on selline nüanss, mida me peame arvestama praegu, kui tööpuudus on nii suur, eriti maapiirkondades.

Teiseks tahtsin ma välja tuua, et sellised tavavõrgustikud, nagu me praegu räägime, ei tööta. Tihti on kooli ja sotsiaalsüsteemi vahel selline sissekasvanud umbusk, mis vahel on ka põhjendatud. See on toonud väga selgelt tagasisidet, et õpetajad ja koolirahvas võivad sellest sotsiaalsest kriisist teada juba ammu enne seda, kui see välja tuleb. Nii et palju tugevamat koostööd kooli ja õpetajatega ning võib-olla sellist anonüümset võimalust neid lapsi toetada oleks meil palju rohkem vaja. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Rohkem kõnesoove ei ole. Lõpetan läbirääkimised.

15. Arupärimine meditsiinitöötajate Eestist lahkumise kohta (nr 499)

Esimees Ene Ergma

Oleme jõudnud viimase arupärimise juurde. See on Riigikogu liikmete Nikolai Põdramäe, Jaak Aabi, Eldar Efendijevi, Marika Tuusi, Aivar Riisalu, Tiit Kuusmiku, Lembit Kaljuvee, Valeri Korbi, Toomas Vareki, Georg Peliisaare, Mailis Repsi, Vladimir Velmani, Toivo Tootseni, Arvo Sarapuu ja Evelyn Sepa 13. septembril esitatud arupärimine meditsiinitöötajate Eestist lahkumise kohta. Palun, kolleeg Nikolai Põdramägi!

Nikolai Põdramägi

Lugupeetud Riigikogu esimees! Lugupeetud sotsiaalminister! 13. septembril esitasid Riigikogu Keskerakonna fraktsiooni 15 liiget arupärimise meditsiinitöötajate Eestist lahkumise kohta. 2010. aastal oli kuni 27. aprillini tervishoiutöötajatele väljastatud 150 sertifikaati välisriiki tööle minekuks. Nüüd on see arv kindlasti palju suurem. 2009. aastal väljastati sama perioodi jooksul 85 sertifikaati ning 2009. aastal kokku 286. Seega on välismaal tööd leida soovivate tervishoiutöötajate arv selle aasta nelja esimese kuuga juba poole suurem kui möödunud aasta samal ajal. Lahkuda soovivate õdede ja arstide arv on enam-vähem võrdne ning need kategooriad moodustavad valdava enamiku piiri taha tööle minevatest tervishoiutöötajatest. Vähem lahkub hambaarste ja ämmaemandaid. Põhilised sihtmaad on Põhjamaad – Soome, Rootsi ja Norra.

Eelnevast tulenevalt on meil teile viis küsimust. Kui suur puudus on praegu Eestis tervishoiutöötajatest? Millistes valdkondades on puudus suurim? Kuidas plaanitakse tööjõu vaba liikumise tingimustes motiveerida tervishoiutöötajaid Eestisse jääma? Milliseid samme plaanib minister astuda? Kui palju on neid Eesti üliõpilasi, kes käivad õpingute ajal piiri taga töö? Meil on veel paar küsimust. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Nikolai Põdramägi! Palun härra sotsiaalministri kõnepulti! Palun kiiresti!

Hanno Pevkur

Teen kiiresti. Austatud Riigikogu esimees! Austatud arupärijad!

Esimene küsimus: "Kui suur puudus on hetkel Eestis tervishoiutöötajatest? Millistes valdkondades on puudus suurim?" Ministri hinnangul on tervishoiutöötajate vähesus seotud eelkõige teatud geograafiliste piirkondadega ja erialadega, mitte niivõrd tervishoiutöötajate üldise vähesusega. Sageli on tervishoiutöötajate vähesus seotud ka riigisisese mobiilsusega. Tervishoiutöötajad töötavad eelkõige linnades, eriti Tallinnas ja Tartus, kus on spetsialiste enam, maapiirkondades on neid vähem. Ministerium lähtub tervishoiutöötajate koolituse planeerimisel koostöös kutsete ja erialadega koostatud personaliplaneerimise mudelist, mis arvestab süsteemis töötavate tervishoiutöötajate arvu, vanust, migratsiooni ning reaalsete teenuste mahtudega seotud vajadust. Igal aastal koolitustellimust ja residentuuri planeerides täpsustatakse seda kõigi osapooltega. 2009. aastal tehtud analüüsi alusel, kus hinnati vajadust tervishoiutöötajate järele ja tegelikkust, võib esile tuua erakorralise meditsiini arstide, infektsioonhaiguste arstide ja psühhiaatrite lisavajadust. Ka nende erialade puhul on sageli probleem seotud just geograafiliste piirkondadega. Ministeriumile on samuti teada probleemid perearstide leidmisega teatud piirkondade nimistute jaoks. Samas kuulub perearstide registrisse märksa enam perearste, kui neid nimetatud erialal töötab, mis kinnitab veel kord seda, et tervishoiutöötajaid ei ole riigis vähe mitte tervikuna, vaid pigem tuleneb töötajate nappus just geograafilistest teguritest ja arstide erialavalikust. Kindlasti on tervishoiutöötajaid vaadates praegu kõige suurem probleem õdedega. Õdede liiduga oleme praegu täpsustamas Eesti vajadust ja reaalset võimalust nende enamaks koolitamiseks, mis ei ole tihtipeale seotud vaid materiaalsete võimalustega.

Teine küsimus: "Kuidas plaanitakse tööjõu vaba liikumise tingimustes motiveerida tervishoiutöötajaid Eestisse jääma? Milliseid samme plaanib ministerium astuda?" Nagu täna kor-

duvalt on räägitud, ei ole tervishoiusektor kindlasti mingisugune erand töäjõu vaba liikumise koha pealt. Kui me vaatame Terviseameti väljastatud tõendeid, siis pean ütleva sedasama, mida ma varem ütlesin, et me ei saa väljavõetud tõendite pinnalt täpselt hinnata seda, kui paljud on ära läinud, ja sellest tulenevalt on väga raske öelda, mis oleksid need konkreetsed motivaatorid. Terviseameti analüüsile tuginedes võib öelda, et 50% õdedest ja arstidest läheb ära, aga lahkujate hulgas on ka näiteks neid arste ja õdesid, kes töötavad nädalalõppudel või teatud koormusega Soomes või mõnes teises riigis, aga teatud koormusega töötavad siiski ka Eestis. Kindlasti on üks meede, mille abil saaks tervishoiutöötajate puudust vältida, tervishoiutöötajate laialdasem väljaõpetamine. Tuleb loomulikult arvestada, et kui riiklikku koolitustellimust suurendada, siis selle mõju avaldub pika koolitustsükli tõttu alles mitme aasta pärast. Arstide riikliku koolitustellimuse stabiilsuse kindlustamiseks kirjutati 2005. aastal alla konsensusdokument ja lepidi kokku riikliku koolitustellimuse mahud. Selle alusel peab iga-aastane koolitustellimus olema 140 põhiõppekohta ja 120 residentuuri kohta. See dokument vaadatakse iga aasta üle ja vajaduse korral seda täiendatakse. Kindlasti on suuremas mahus töäjõu koolitamine võitlus ka väljarände tagajärgedega. Samas tuleb arvestada, et koolitustellimuse suurendamine iseenesest ei lahenda kõiki personaliprobleeme, eelkõige maapiirkondade personaliprobleeme. Siin tuleb kindlasti teha ülikooliga laiemat koostööd maakondlikul tasandil, et noored kolleegid oleksid tervishoiuteenuse osutajaga seotud juba õpingute ajal. Me laiendasime ja arendasime 2009. aastal ka pereõdede ja ämmaemandate tervishoiuteenuste loetelu, mis kindlasti suurendab pereõdede ja ämmaemandate motivatsiooni tööd teha, sest nende õigusi on suurendatud. Samamoodi on suurendatud pereõdede rolli esmatasandi tervishoius. Kindlasti on üks väga suur motivaator Eestis edasi töötamiseks paindlik tööaeg. Mujal töötavate tervishoiutöötajate informeerimine vakantsetest ametikohtadest annab neile võimaluse tagasi pöörduda just nimelt ka paindlikku tööaega kasutades. On juba näha, et mõned arstid on tulnud Soomest tagasi ja on kasutanud just nimelt sedasama paindlikku tööaega, et töötada nii siin- kui ka sealpool lahte. Me plaanime

ka reaalse ülevaate tegemist, kui palju töötab tegelikult tervishoiusektoris isikuid, kes on omandanud tervishoiutöötaja eriala, ja miks Terviseametist tõendi välja võtnud isikud lahkuvad, millele ma viitasin eelmises arupärimises.

Kolmas küsimus: "Kui palju on Eestis neid üliõpilasi, kes käivad õpingute ajal piiri taga töö?" Selle kohta ministriumil ja Tartu Ülikoolil andmed puuduvad. Õpingute ajal piiri taga töötamiseks on vaja esitada tõend läbitud õppeainete kohta. See tõend saadakse ülikoolist, aga ülikool neid tõendeid ei registreeri ja arvestust nende üle pidada võimalik ei ole. Seetõttu ei õnnestunud vastavaid andmeid saada. Kindlasti on üks stiimul see, et nii kiiresti kui võimalik seadustada arsti abilise kutse. See eelnõu jõuab lähiajal loodetavasti parlamenti ja ma väga loodan, et parlament menetleb seda kiiresti. Meie põhjanaabrite juures on arsti abilisenähtlik töötada pärast teatud kursuse läbitemist ja me tahaksime ka Eestis selle võimalikuks teha, et noored arstid saaksid minna arsti abilisenähtlikule tööle juba pärast neljandat kursust.

Sellesama eelnõu kohta ongi küsimus nr 4. See eelnõu on e-õiguses juba menetluses. Ma tõesti loodan, et lähinädalatel õnnestub see viia valitsusse ja tuua parlamenti. Kui vaadata selle eelnõu sisu, siis seda on tehtud koos üliõpilaste, ülikooli, arstide ja haiglatega. Ma usun, et on saadud väga kvaliteetne seaduseelnõu, mille kohaselt oleks üliõpilasel tervishoiuteenuse osutamises võimalik osaleda arsti abilisenähtlikult pärast neljanda kursuse lõpetamist. Selle piirangu kehtestamisel, et just neljas kursus, on lähtutud eelkõige põhimõttest, et üliõpilane peaks olema omandanud esmased kutsealased teadmised, tal peaksid olema piisavad teadmised meditsiiniga seotud teadusharudest, inimese normaalsest ja patoloogilisest anatoomiast, füsioloogiast ja käitumisest ning kliinilistest distsipliinidest. See oli kõikide osapoolte konsensuslik otsus, et neljas kursus on täpselt paras aeg.

Viies küsimus: "Millal on lootust, et ka meie arstiteaduskonna üliõpilased saavad abiarstina oma teadmisi praktiseerida?" Nagu ma ütlesin, eelnõu on praegu e-õiguses kooskõlastusel ja tuleb lähiajal parlamenti. Loodan konstruktiivset menetlust ja eelnõu poolt hääletamist. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Küsimisejärg on kolleeg Nikolai Põdramäe käes.

Nikolai Põdramägi

Aitäh, juhataja! Kas teil, lugupeetud minister, oleks võimalik anda kas nüüd või hiljem sotsiaalkomisjonis meile täpsed andmed, kui palju on Eestis arste ja kui paljud neist on sellel aastal juba lahkunud?

Hanno Pevkur

Aitäh! Mul on need arvud seal teise kausta vahel, ma neid ka ütlesin. Kui ma õigesti mäletan, siis poolaasta seisuga oli lahkunud natuke üle 100 arsti, 62 öde ja 12 hambaarsti, aga neid arve tuleks täpsustada. Arstide registri andmed saame täpsemalt edastada pärast täna päeva. Ma palun Terviseametist täpse statistika, kui palju on Terviseametis töendeid registreeritud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Helle Kalda!

Helle Kalda

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea minister! Selle väitega, et arste meil ei jätku, oleme mõlemad nõus. Arstide töökoha küsimus pole probleem ja töökeskkonnaga pole arstidel ka vist probleeme. Aga öelge, palun, mis on siis põhjus. Ma arvan, et nad saavad siin vähem palka. Kas te võite öelda, kui palju läheb Eesti riigile maksma ühe arsti koolitamine, kui palju ta saab palka Eesti riigis ja kui palju ta saab palka Soomes?

Hanno Pevkur

Aitäh! Ma õppeprotsessi jätaaksin kõrvale, räägin residentuuri kuludest. Residentuuri kulud on hästi laias laastus öeldes miljon krooni tudengi peale. See on hästi jäme arvestus. Miljon krooni tudengi peale aastas. Arstide keskmine palk on praegu 28 000 krooni kandis, 27 000 – 28 000 krooni. Mul ei ole täpset arvu kaasas, me võime selle üle vaadata. Soomes on see palk erialast sõltuvalt paar-kolm või neli korda suurem, sõltuvalt erialast. Nii see on.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mailis Reps!

Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud esinaine! Hea minister! Üks asi on palk, aga üsna mitmed noored on öelnud, et nad tahavad – sellest sa põgusalt rääkisid – spetsialiseeruda Soomes. Väidetavalt olevat see seal oluliselt lihtsam kui meil, eriti arvestades, et teatud erialadel on Eestis konkurents väga suur. Kas sa oskad seda kommenteerida? Üks asi on palk ja muud asjad, aga mis on need lisapõhjused, miks soovitakse Eestist ära minna?

Hanno Pevkur

Aitäh küsimuse eest! Praegu on tudengite puhul üks peamisi faktoreid see, et Soomes on võimalik abiarstina töötada. Ma ütlesin, et meil on see eelnõu valmis, see on e-õiguses kooskõlastamisel. Ma väga loodan, et parlament seda üksmeelselt menetleb ja annab kiiresti õiguse töötada abiarstina, et ka Eesti haiglad saaksid siduda ennast noorte arstidega ja et noored arstid saaksid omakorda siduda ennast haiglatega. Meie küll nimetame neid arsti abilisteks, mitte abiarstideks, et mitte ajada patsiente segadusse. Me räägime ikkagi arsti abilisest ja vastutama jääb alati raviarst. Tegemist on tudengiga ja inimene peab sellest ka teadlik olema. Aga kindlasti on tudengi edasise elu suunamisel äärmiselt oluline see, et ta saaks võimalikult vara kokkupuute töökeskkonnaga. Tegelikult on nad seda ju saanud, aga mitte arsti abilisena, vaid õe kohustusi täites. Selleks on neil õigus. Kiiret menetlust sellele eelnõule!

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marika Tuus!

Marika Tuus

Aitäh! Te pidevalt toonitate, et meie menetleks seda eelnõu kiiresti. Ega meie taha ei ole asi jäänud, me esitasime selle eelnõu juba neli aastat tagasi. Tegelikult on just vastupidi, see on jäänud teie poole peale. Kas te seda ikka teate?

Hanno Pevkur

Aitäh küsimuse eest! Sellele oli vihje ka arupärimises. Jah, ma tean. Aga selles eelnõus, mis on nüüd valminud, on, ütleme nii, rohkem nüansse. See eelnõu, mille valitsus on ette valmistanud, on läbi räägitud nii haiglatega, ars-

tidega, tudengite endiga kui ka Terviseametiga. On väga oluline, et oleksid paigas kõik nüansid, millised on arsti abilise õigused, kes tema töö eest vastutab, kas tal on retsepti kirjutamise õigus – kõik sellised nüansid, mis peavad kaasnema, et tagada patsientide ohutu ja turvaline ravimine. See on väga oluline, et me saime selle eelnõu valmis. Jah, ma oleksin tahtnud seda eelnõu kiiremini teha, aga elus on kahjuks nii, et mõnikord mõned asjad ei lähe nii kiiresti, kui tahad. Kuid praeguseks on see eelnõu sellises staadiumis, et seda võib menedleda kiiresti, sest kõik, kes selle asjaga seotud on, sealhulgas patsientide esindusühing, olid selles protsessis kaasas ja see eelnõu on laiapõhjalise konsensuse tulemus.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Aitäh, härra sotsiaalminister, nii põhjaliku vastamise eest! Avan läbirääkimised ja kutsun kõnepulti Nikolai Põdramae.

Nikolai Põdramägi

Täna jälle teid, lugupeetud Riigikogu esimees! Meditsiinitöötajate lahkumine Eestist on väga tõsine probleem. See ei ole minek Iirimaaale kalkuneid kitkuma või lihtsalt minek selleks, et õppida, teadmisi omandada ja ennast täiendada. See on selline minek, kui minnakse ja paljudel juhtudel enam tagasi ei tuld. Kindlasti ei lahku kõik rõõmuhõisete saatel, vaid ikka olude sunnil. Olukord on halb ja halveneb veelgi. Paljud noored arstid lahkuvad, vanemad, kes jäävad, suunduvad peagi pensionile ja, mis parata, ka Peetrus tahab oma osa saada. Seega ootab siia jäävaid arste veelgi suurem töökoormus ja pinged ning patsiente ootab tervishoiuteenuse halvem kättesaadavus.

Pole õige peaministri väide, mida ta on siin Riigikogus korduvalt öelnud, et las noored lähevad ja õpivad. Ei, nad ei lähe ainult õppima ja teadmisi täiendama, vaid nad lähevad ja jäävadki välismaale tööle, nad loovad perekonna, tihti mitmerahvuselise perekonna ja lapsed hakkavad välismaal koolis käima. Hüvasti, Eestimaa! Võib-olla kunagi vanaduspäevadel tullakse lastelastele oma sünnimaad näitama või palutakse urnike kodumaale viia, aga see ei ole see.

Olukorra teeb veelgi kurvemaks asjaolu, et ei lahku mitte ainult noored, vaid ka keskea-

lised ja isegi pensionieelikud. See lohutus Eesti rahvale, et tulevad spetsialistid idast või läänest, põhjast või lõunast, mind küll ei rahulda. Ma arvan, et ka Eesti rahvas ei nõustu sellega. See ei ole siis tõepoolest enam see Eesti, mida meie tahtsime.

Meie tahame, et meil oleks siin oma kodu ja oma sünnimaal hea ja inimväärne elu, et me saaksime siin Eestis korraliku hariduse, tänapäevase kvaliteetse arstiabi, et meil oleks töö ja seda väärtustataks nii, nagu see on Euroopa Liidule kohane. Kui on tööd, siis on ka riik rikas, jätkub raha nii leivale, toasoojale, haridusele, kultuurile, spordile kui ka tervishoiule. Aga siiani ei ole meil suudetud tööpuudusele pidureid peale tõmmata ja seetõttu paljud lahkuvadki mujale.

Kuid lahkujate hulgas ei ole mitte ainult need, kellel tööd ei ole. Arstidel tööd ju jätkuks. Lahkutakse ka sellepärast, et meie arstide ja õdede palgad on mitu korda väiksemad, kui seda on palgad nendes riikides, kus meie meedikuid oodatakse ja lausa avasüli vastu võetakse: Soome, Norra, Saksamaa ja teised riigid. Lahkutakse ka sellepärast, et arst on pandud klienditeenindaja rolli, aga nagu te teate, kliendil on alati õigus. Arsti ja patsiendi suhete ebanormaalseks muutumisele on kaasa aidanud ajakirjandus, kes on üksikjuhtudest kujundanud arvamuse, justkui kõik arstid oleksid ebaprofessionaalsed. Ajakirjandus on otsinud konflikte ja skandaale. Ajakirjanduse asi on džinn pudelist välja lasta või pasta pastatubist välja pigistada, edasi aga vaadake ise. Kui ei sobi, eks ajage siis džinn pudelisse või pasta tuubi tagasi! Enamasti tikub ajakirjandus viimasel ajal arstidest ainult halba rääkima.

Meid, eestlasi, ei ole nii palju. Olgem rohkem hoolivamad, sallivamad, hoidkem rohkem ühte!

Väga oluline on, kuidas motiveerida Eesti arste ja õdesid jääma Eestisse tööle. Eelkõige ikka palgaga. Palgad tuleb viia euroliidu tasandile, tuleb parandada töötingimusi ja töösuheteid. Aga kas sellega tuleb oodata seni, kuni Eesti on jõudnud viie rikkaima riigi hulka? Osa noori arste lahkub ka seetõttu, et neile lihtsalt ei jätku töökohti. Sel aastal oli 120 residentuurikoha peale 169 tahtjat, seega osutusid 49 üleliigseks ja neil ei jäägi muud üle kui

minna võõrsile tööd otsima. Tähendab, ülikool on teatud ... Paluks kolm minutit!

Esimees Ene Ergma

Kolm minutit veel.

Nikolai Põdramägi

Tähendab, ülikool on teatud erialadel tootnud üleproduktiooni. Aga kas meie väiksel ja vaesel riigil on mõistlik anda teistele riikidele tasuta nii kõrgelt koolitatud spetsialiste? See on väga tõsine küsimus.

Aitäh teile, kallid inimesed! Tundub, et mina olen üks viimastest meditsiinitöötajatest, kes täna siit Riigikogu saalist lahkub. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole. Lõpetan läbirääkimised.

16. Vaba mikrofon

Esimees Ene Ergma

Nüüd on meil kõigil pärast minu haamrilööki võimalus esineda vabas mikrofonis. Ma palun viimseks sõnaks kõnepulti kolleeg Kalle Laaneti!

Kalle Laanet

Austatud Riigikogu esimees! Ma mõtlesin, et ma lõpetan tänase päeva positiivse näitega. Kui üsna palju on räägitud, et Eestist lahkutakse ja tagasi ei tulla, siis eelmisel nädalal, kui meil oli kolleeg Põdramäe ja Tootseniga kohtumine Tõstamaa inimestega, siis oli seal üks krapsakas proua, kes ütles, et tema elas kuus aastat kogu perega Soomes, tema mees elab edasi Soomes, aga tema võttis kaasa oma kaks

last ja tuli Tõstamaale. Ta tuli sellepärast lastega Soomest ära, et lapsed õpiksid Eesti keeles eesti keeles ja et nad saaksid tunda, mis on Eesti. Jah, mees töötab küll lihtsa bussijuhina, aga ta suudab üleval pidada nii ennast Soomes kui ka oma peret Eestis. Ma arvan, et Eestis on neid tublisid inimesi, kes on olude sunnil läinud Eestist ära, aga kes on valmis tulema Eestisse tagasi ja ka oma lapsi siia tagasi tooma. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, Kalle Laanet, väga heade sõnade eest! Rohkem kõnesoove ei ole. Istung on lõppenud.

Istungi lõpp kell 22.05.

Istungi kestus 7 tundi ja 5 minutit.

Juhataja

E. Ergma
Riigikogu esimees

XI RIIGIKOGU STENOGRAMM

VIII ISTUNGJÄRK

Teisipäev, 28. september 2010

Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Õiguskantsleri ettekanne õiguskantsleri tegevusest järelevalve teostamisel õigustloovate aktide põhiseaduslikkuse ja seaduslikkuse, põhiõiguste ja -vabaduste järgimise üle, õiguskantsleri tegevusest ennetusasutusena

2. Eesti Vabariigi põhiseaduse muutmise seaduse eelnõu (742 SE) esimene lugemine

3. Teeseaduse muutmise seaduse eelnõu (788 SE) esimene lugemine

4. Vanemahüvitise seaduse muutmise seaduse eelnõu (769 SE) esimene lugemine

Istungi rakendamine

Aseesimees Keit Pentus

Tere hommikust, austatud Riigikogu! Alustame Riigikogu täiskogu VIII istungjärgu kolmanda töönädala teisipäevast istungit. Kas ametikaaslastel on soov üle anda eelnõusid või arupärimisi? Palun kõigepealt Riigikogu kõnetooli Lauri Laasi!

Lauri Laasi

Proua juhataja! Head kolleegid! Kümne Keskerakonna fraktsiooni liikme nimel on mul üle anda arupärimine siseminister Marko Pomerantsile. Arupärimine puudutab Politsei- ja Piirivalveameti eelarvet. Nimelt on meile teada olevatel andmetel Politsei- ja Piirivalveameti piiri valvamisega seotud isikkoosseisu palgafondis tekkinud 20 miljoni kroonine puudujääk. Nimetatud puudujääk võib põhjustada Politsei- ja Piirivalveametis järjekordseid sundpuhkusi. Vabariigi Valitsuse seaduse § 41 lõige 7 sätestab, et ametite, inspeksioonide ja muude ministeeriumi valitsemisalas olevate riigiasutuste eelarved kinnitab, muudab ja eelarve täitmist kontrollib minister seaduses kehtestatud korras. Vabariigi Valitsuse seaduse § 73 lõike 1 punkti 5 kohaselt esitab ameti või inspeksiooni peadirektor ministrile ettepane-

kud ameti ja inspeksiooni ning nende kohalike asutuste tulude ja kulude eelarvete kohta ning valvab eelarve täpse ja otstarbeka täitmise üle. Siit tulenevalt on meil ministrile järgmised küsimused. Kas see informatsioon vastab tõele? Kui suur on puudujääk Politsei- ja Piirivalveameti piiri valvamisega seotud isikkoosseisu palgafondis ning kas ametnikke hakatakse saatma sundpuhkustele? Kuidas on see puudujääk eelarves tekkinud? Ja viimaseks, kuidas kavatseb minister nimetatud olukorra lahendada?

Aseesimees Keit Pentus

Rohkem eelnõude ega arupärimiste üleandmise soovi ei ole. Olen juhatase nimel võtnud vastu ühe arupärimise ja kui see vastab meie kodu- ja töökorras sätestatud nõuetele, edastatakse arupärimine adressaadile viivitamatult.

Teated. Homme, kolmapäeval, 29. septembril osalevad infotunnis valitsuse liikmetest peaminister Andrus Ansip, siseminister Marko Pomerants ning sotsiaalminister Hanno Pevkur.

Viime läbi kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 83 Riigikogu liiget, puudub 18.

Tänases päevakorras on üks täpsustus: päevakorra kolmandas punktis, seaduseelnõu 788 esimesel lugemisel teeb algatajatepoolse ettekanne Riigikogu liige Maret Merisaar.

Head ametikaaslased! Võime asuda tänase päevakorra juurde.

1. Õiguskantsleri ettekanne õiguskantsleri tegevusest järelevalve teostamisel õigustloovate aktide põhiseaduslikkuse ja seaduslikkuse, põhiõiguste ja -vabaduste järgimise üle, õiguskantsleri tegevusest ennetusametina

Aseesimees Keit Pentus

Esimene punkt tänases päevakorras on õiguskantsleri ülevaade järelevalvest õigustloovate aktide põhiseaduslikkuse ja seaduslikkuse üle, põhiõiguste ja -vabaduste järgimise üle ning õiguskantsleri tegevusest ennetusametina.

Tutvustan lühidalt selle arutelu korda. Õiguskantsleril on ülevaate tegemiseks aega kuni 30 minutit. Seejärel on igal Riigikogu liikmel võimalik õiguskantslerile esitada üks suuline küsimus ja pärast küsimuste esitamist ja küsimustele vastamist avame läbirääkimised, mille käigus on võimalik sõna võtta fraktsioonide esindajatel.

Head ametikaaslased! Alustame tänase päevakorra arutelusid. Mul on hea meel paluda ettekandeks Riigikogu kõnetooli õiguskantsler Indrek Teder!

Indrek Teder

Austatud juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Loomulikult ei hakka ma ümber jutustama aastaülevaadet, mis on teile juba kevadel elektrooniliselt edastatud. Ma puudutan ainult neid teemasid, millel on olnud üldine tähendus paljude aastate jooksul.

Üks üldine teema on majanduse reguleerimine avaliku võimu poolt. Majandusajakirjas Economist on avaldatud mõtet, et tegelikult sekkuvad peaaegu kõik riigid majandusse, püüdes pärast majanduskriisi oma meetmetega majandust taas jälle elavdada. Kust jookseb riikliku sekkumise piir vabaturumajanduses, see on alati olnud suure diskussiooni küsimus. Liigne sekkumine võib kaasa tuua hoopis negatiivseid tagajärgi. Majandusse saab ju sekkuda väga erineval viisil, klassikaline viis on kehtestada reegleid, anda riiklikke toetusi, dotatsioone teatud ettevõtetele ja ettevõtlusvaldkondadele.

Ma lugesin hiljuti Riigikontrolli auditit "Riigi ettevõtlustoetuste mõju riigi konkurent-

sivõimele" ja sellest auditist nähtub, et riigi ettevõtluspoliitika valdkonnas on riigil ikkagi väga suur arenguruum. Riik, täpsemalt seadusandja võiks siin arutleda ja määrata kindlaks need strateegilised valdkonnad, mis Eestis vajaksid eelisarendamist ja kuhu tuleks paisata märkimisväärne ühiskondlik ressurss, on see siis Eesti maksumaksja raha või on see Euroopa Liidu raha. Spetsialistide abiga saaks siis teha nii, et KredExi ja EAS-i kaudu ettevõtjate abistamiseks minev raha oleks tõhusalt kasutatud ja aitaks kaasa väikeriigi konkurentsivõime kasvule. Praegusel juhul on ju tõstatatud küsimus, et sihtasutused keerutavad suurt hulka avalikku raha suhteliselt suvaliselt. See ei ole mitte ainult majanduslik probleem, millega tegeleb Riigikontroll, vaid seal on ka õiguslikud probleemid, kuna see on riigiolu oluline küsimus ja vastavalt põhiseadusele tegeleb kõigi riigiolu oluliste küsimustega Riigikogu. Lisaks eeldan, et ühiskond soovib saada selget ülevaadet, kus, kuidas ja kui efektiivselt kasutatakse avalikku ressursi, ükskõik, on see siis Eesti maksumaksja raha või tuleb see Euroopa Liidust. Kas ühiskond ikka teab täna, miks kedagi toetatakse ja kedagi mitte? Kuidas ja kui läbipaistev on avaliku raha transformatsioon erarahaks?

Ei, ma ei taha tõmmata siin mingeid seoseid igikestva lugulauluga teemal "parteide rahastamine", oh ei. Aga ei tohiks ära unustada põhimõtet, et peale selle, et asjad peavad ausalt käima, peavad nad ka ausad näima.

Majanduse mõne valdkonna eelisarendamine ning ettevõtjate toetamine otsetoetuste ja garantiidega on ainult üks paljudest riigi majandusse sekkumise viisidest. Maksupoliitika ning ettevõtjate tegevuse mõjutamine mitmesuguste õiguslike regulatsioonide kaudu puudutab ju ettevõtjaid igapäevaselt. Kui palju võib avalik võim piirata isikute põhiõigusi ja -vabadusi, seejuures ettevõtlusvabadust ja omandipõhiõigust, viidates näiteks vajadusele võtta teatud kuupäevast kasutusele ühisraha euro? Üldistatuna saab väita, et 2009. aasta tõstatas need küsimused vägagi selgelt. Ebamõistlikult kiiresti kehtestati käibemaksutõus, mis rikkus ettevõtjate põhiseaduslikke õigusi, ja ma juhtisin sellele ka Riigikogu tähelepanu. Mul on lootus, et edaspidi järgib Riigikogu ka kriisiajal siiski põhiseaduslikku nõuet jätta ettevõtjatele ja kogu ühiskonnale uute regulat-

sioonidega kohanemiseks piisav aeg. Samuti tuleks laiemalt hoiduda maksukeskkonna äki- listest muudatustest.

2009. aastal tõusetus küllaltki teravalt te- maatika, mida saab kokku võtta nimetuse alla "Universaalteenuste hinnad". Näiteks vee hind, ma sain selle kohta üle 50 avalduse. Ja see problemaatika ei ole mitte ainult majanduslik, vaid ka õiguslik. Paratamatult on nii, et kui valijatel on suur, üldine majanduslik probleem, näiteks vee või elektri kõrge hind, siis ei saa valitud poliitik selle probleemi suhtes kurdiks jääda. Poliitik peab reageerima mingil kujul seadusandliku initsiatiiviga. Samas tõusetub selle reageerimisega ja kiire reageerimisega suur hulk probleeme. Kuidas ja mis reeglite järgi me saame reguleerida ja peame regulee- rima turul toimuvat? Kas avaliku või eraõiguse raames või äkki kasutada nende kombinatsioo- ni? Küsimus on ka, kas avalik võim peab en- netama võimalikku seadusrikkumist või rea- geerima rikkumisele tagantjärele.

Eestis on üldiselt domineerimas seisukoht, et avaliku võimu toimimine peab olema või- malikult täpselt seadusega reguleeritud ja praktiliselt igal sammul peab olema selge sea- duslik alus. Avaliku võimu toimimiseks on ju see põhimõte väga õige, aga majandus, seal- hulgas ka universaalteenuste osutajate tegevus, toimib eraõiguse põhimõtete järgi – mis ei ole seadusega keelatud, on lubatud –, samuti ül- dise majandusloogika järgi. Kas ja kuidas neid kahte põhimõtet, loogikat kokku viia?

Vaieldamatult on vaja kaitsta tarbijat, eriti kui tarbija on monopoli mõjusfääris. Küsimus on, kas sellist kaitset on nutikas pakkuda era- õiguse raames või oleks seda võimalik ja mõistlik teha avaliku õiguse jäikade reeglite abil, sekkudes majandusprotsessidesse, ehk ammendavalt kõike reguleerida? See ei ole ju pelgalt teoreetiline küsimus. Näiteks kui uni- versaalteenust osutav ettevõtte on turul domi- neerivas seisundis – ja kuna ta on võrguette- võtja, siis seda ta tavaliselt on –, vajab tarbija kaitset ka selle eest, et talle müüdava teenuse või kauba hind ei sisaldaks selliseid ettevõtja kulutusi, mida ettevõtja turusituatsioonis ei teeks.

Mida see tähendab era- või avaliku õiguse kasuks otsustamise kontekstis? See tähendab seda, et kui otsustada avaliku õiguse kasuks, siis tuleb teha valik, kas lasta avalikul võimul

sekkuda hinnakujundusse ennetavalt hinna kehtestamise või kooskõlastamise teel või ta- gantjärele seadusele vastavuse kontrollimise teel, lähtudes sellest, et arvestatakse põhista- tavaid kulusid ja mõistlikku ärikasumit, seega kahte komponenti. Kui seadusandja otsustab sellise variandi kasuks, siis ta saab tulenevalt sellest, et ettevõtja tegutseb eraõiguse loogika järgi, konkreetses seaduses kehtestadagi, et hind peab sisaldama põhjendatud kulusid ja tulukust. Seaduse rakendajal tuleb neid kahte komponenti kontrollida igal konkreetsel juhtu- mil, andes avalikule võimule laia kaalutusõi- guse. Selline lai kaalutus on aga senini meie avaliku õiguse klassikaliste kaanonite järgi küsitav, kuigi praktikas on Konkurentsiamet seda ka rakendanud.

Seadusandjal on võimalik otsustada ka era- õiguse kasuks ning sätestada üldised reeglid, milline peab ettevõtja hinnakujundus olema, ning selliselt, andes tarbijale otsese õiguse ebaõiglase hinnakujunduse pärast kohtusse pöörduda, kutsuda turgu valitsevas seisundis olevat ettevõtjat korrale.

Lähem järgmise teema juurde. Laste õigu- sed, sõltuvuslaste rehabilitatsioon ja laste om- budsman. Ligikaudu aasta tagasi esitasin ma austatud parlamendile ettekande põhjendusel, et sõltuvushäiretega laste rehabilitatsiooni tee- nus on õiguslikult kättesaamatu ja ka õigusli- kult reguleerimata. Nüüd on Sotsiaalministe- riumis eelnõu valmimas, kuigi väga aeglaselt, ma loodan, et ta ikkagi valmib ja jõuab selle parlamendikoosseisu töölaualle.

Juhul kui õiguskantsleril oleks laste om- budsmani pädevus, oleks see küsimus võib- olla natuke kiiremini lahendatud. Siis ei oleks õiguskantsler mitte ainult õiguslik analüüsija, vaid ta saaks vaadata asja laiemalt, näiteks lastepsühholoogia aspektist, ja konkreetne pro- jekt oleks läbi viidud kiiremini.

Ma jõuangi nüüd laste ombudsmani temaa- tikani. Eesti on üks väheseid Euroopa Liidu riike, kus laste ombudsmani ei ole. Ma arvan, et austatud parlament peaks selles küsimuses langetama otsuse, sest mulle on paratamatult jäänud mulje, et laste õigustest ainult räägitak- se, et see on ainult õhu võngutamine konve- rentsidel ja poliitilistel diskussioonidel. Aga reaalsuses ei ole ju laste ombudsman mingi formaalne ametipost, selle kaudu tutvustatakse laste õigusi ja selle kaudu saab realselt ellu

viia ka konkreetseid projekte. Näiteks oleks võimalik erialaspetsialistide, nagu juba öeldud, lastepsühholoogide kaasamise kaudu anda hoopis suurem panus juba regulatsiooni koostamise aluseks olevate kontseptuaalsete suundade väljatöötamiseks. Sellega oleks ühiskonnas tunduvalt suurem tõenäosus, et sõltuvushäired kõrvaldatakse. Meie rahakeskses maailmas saab peale humanistliku ja ühiskonna jätkusuutlikkuse argumendi tuua sisse ka selle, et laste ombudsmani eduka tegevuse tulemusel oleks kohtutel, vanglatel ja sotsiaalsüsteemil vähem "kliente", seega ka vähem kulutusi. Paraku saaks püstitada teesi: kuna lapsed ei ole valijad, siis vist nendesse puutuv poliitikuid ei huvita. Ma loodan, et see ei ole nii.

Järgmine teema, kohtusüsteemi sõltumatus ja juurdepääs õigusemõistmisele. Ma pean kohtusüsteemi sõltumatust ja toimimist üheks oluliseks demokraatia ja omariikluse tagatiseks. Ma ei taha väita, et õigusemõistmine Eestis riigis ei toimi. Samas ei saa sellega ka täielikult rahul olla. Teatavasti on kohtusüsteemi sõltumatuse temaatika üleval olnud aastaid ja reformimise idee ei ole üldse uus. Idee viia esimese ja teise astme kohtute administreerimine täievvõimu, täpsemalt Justiitsministeeriumi alt täielikult kohtusüsteemi endasse on juba vana. Diskussioon sellel teemal on olnud väga pikk ja ma loodan, et selles ei alga vaikuse periood. Pärast teravaid diskussioone kohtusüsteemi sees ja ka väljaspool algatas Riigikogu uue kohtute seaduse eelnõu, mis ei ole veel läbinud esimest lugemist. Olen andnud selle eelnõu kohta oma arvamuse, mis peale selle, et põhimõtteliselt ma sellist kohtureformi toetan, sisaldab ka mitmeid kriitilisi märkusi. Ma ei toeta seda, et võim koonduks ilma vajalike tasakaalustusmehhanismideta Riigikohtusse, täpsemalt Riigikohtu esimehe kätte. Seda oleks vaja veel analüüsida. Samuti ei nõustu ma ka sellega, et kohtunike arvu vähendatakse. Aga kahjuks on eelnõu tõenäoliselt n-ö uppunud, kuna poliitiline tahe on liialt eripalgeline. Kuid austatud rahvasaadikud peaksid ikkagi mõtlema sellele, kas on mõistlik, kui see eelnõu upub ja diskussioon selle üle lõpeb.

Kuigi eelnõu sisaldab mitmeid probleeme, on kohtute arendamine ja kohtusüsteemi reformimine vajalik. Sõltumatu kohtuvõim ja selle korrakohane toimimine on liiga suur

väärtus, et sellele käega lüüa. Pealegi võib kujuneda olukord, et Justiitsministeerium ei taha enam kohtutega tegelda ja Riigikohus ei tegele, kuna selleks puudub õiguslik alus.

Minule esitatud avaldustes kerkib üha laialdasema küsimusena ligipääs õigusemõistmisele. Näiteks on korduvalt avaldatud nõrdimust riigilõivude suuruse üle või muude kulude üle tsiviilkohtumenetluses. Inimesed väidavad, et see takistab ligipääsu õigusemõistmisele. Samuti on viidatud probleemidele seoses kvaliteetse menetlusabi kättesaadavusega. Aastast aastasse korduvad avaldused, kus kirjeldatakse aastatepikkust kohtumenetlust ilma lahenduseta – see on küsimus õigusemõistmisest mõistliku aja jooksul. Uurinud asjaolusid lähemalt – selleks on õiguskantsleril teatavasti volitus olemas, see käib kohtuniku distsiplinaar-menetluse algatamise õiguse kaudu –, ei saa ma üldjuhul teha etteheiteid konkreetsele kohtunikule, vaid süsteem tervikuna võimaldab ebakõlasid, mis päädivad ebamõistlikult pika menetlusega. Seega, kui me tahame sõltumatut ja toimivat kohtuvõimu, mis tagaks õiguste kaitse ja üldisemas plaanis õigusrahu, siis ei tohiks kohtute reformi järjekordselt kergekäeliselt määrata unustusse tolmu koguma. Meil igapähe võib kunagi vaja minna sõltumatut kohtu.

Järgmine teema – jälitustegevuse kontroll. Paar aastat tagasi sai jälitustegevuse kontroll tõstetud õiguskantsleri prioriteetsete teemade hulka. Vaieldamatult on jälitustegevuse näol tegu vajaliku abinõude kompleksiga. Sellised volitused on vastavatel riigiasutustel kõikjal Euroopas ja mujalgi, kuid rõhutan, et demokraatlikus riigis peab ka vähem läbipaistvates riigi tegevuse valdkondades olema loodud nii õiguslikult kui ka korralduslikul, täidesaatval tasemel tasakaalustusmehhanism, mis arvestaks põhiõigusi ja annaks ühiskonnale kindlustunde, et erandlikke volitusi kasutatakse vaid vajalikel eesmärkidel ja lubatud ulatuses. Õigusriigis eeldab see esimeses järjekorras selget õiguslikku regulatsiooni.

Tuletan meelde, et 10. juunil 2008 algatatud nn jälituspakett läbis esimese lugemise sama aasta novembris ja seejärel on seda menetletud vaid komisjoni tasemel. Andsin 2008. aasta novembris eelnõu kohta oma kriitilise arvamuse ja juhtisin tähelepanu hulgale probleemidele, mida eelnõu ei lahenda. Samuti on minu

nõunikud osalenud eelnõu menetlemisel komisjoni istungitel. Soovin parlamendi täiskogu ees välja tuua, et seni olen lähtunud konstruktiivse koostöö põhimõttest eesmärgiga aidata kaasa eelnõu viimisele sellisesse seisu, et see lahendaks olemasolevates seadustes, eeskätt jälitustegevuse seaduses ja kriminaalmenetluse seadustikus, olevad tõsised õiguslikud probleemid.

Toon mõned neist välja. Ettevalmistatavate kuritegude kohta teabe kogumise vajadus kui jälitustoimiku alus peab olema sõnastatud viisil, et see välistaks väärtõlgenduse ja seeläbi võimuvolituste kuritarvitamise ohu. Tõsist tähelepanu vajab jälitustoimingu tegemisega riivatud põhiõiguste kaitseks kaebuste esitamise kord ning menetlusgarantiide süsteem, et tagada kontrollitavus kõigis teabe kogumise ja töötlemise etappides ja piiritleda selgelt erinevate järelevalveorganite – jälitusasutuse juht, prokuratuur, kohus, parlamendi erikomisjon – pädevus. Ma ei saa jätta osutamata eelnõu pikale menetlusajale, kuid loodan siiralt, et seadusandjal ei puudu tahe töötada välja selge põhiseaduslik regulatsioon valdkonnas, mis riivab väga intensiivselt isikute põhiõigusi ja -vabadusi.

Järgmine teema – põhiseaduspatriotism. Möödunud aastal teie ees esinedes tõstasin teema, mida ma defineerisin rahvusvaheliselt arusaadava mõistega "põhiseaduspatriotism". Lihtsalt öeldes, Eestis peaks inimeste ühendajaks olema kodakondsus ja mitte eelkõige etniline päritolu – rahvus. Teemade tõstatamisel lähtun vajadusest näha ja tugevdada Eesti omariiklust. Kas me näeme Eesti omariiklust igikestvana, kui me tõrjume sisuliselt eemale Eestis elavad teised rahvused?

Minu lähtepunkt on lihtne: kõik on võrdsed, ühiskonda tuleb positiivselt haarata kõik ühiskonna liikmed, näha just kodakondsuses ühendajat. Näha Eesti õiguskorras ühendajat ja mitte rõhuda vastandumisele. Maailmas on ju küllaldaselt kogemust, kus vastandumine viib vägagi negatiivse tagajärjeni. Leian, et Eesti riik peaks tegema kas või mõnegi positiivse sammu, mõne emotsionaalse sammu, näitamaks kõigile, et ta hoolib kõigist inimestest. Tegin ka aasta tagasi teie ees väikese ettepaneku: anda kodakondsuseta lastele vanemate nõusolekul naturalisatsiooni korras kodakondsus. See idee tõi ühiskonnas kaasa laialdasema

arutelu, kuid kahjuks puudusid seal poliitikute seisukohad. Mu daamid ja härrad! Miks te sellel teemal vaikite? Teretulnud on igasugused arvamused, me oleme vaba ühiskond, kus puudub poliitiline korrektsus. Ma ei poolda poliitilist korrektsust arutelus, arutame kõiki teemasid.

Muidugi saab ju välja tuua mõningaid positiivseid arenguid ühiskonnas. Näiteks on valitsus vastu võtnud Ida-Virumaa programmi, mis ei ole ju mitte ainult territoriaalne, vaid on seotud ka erineva etnilise päritoluga inimeste kaasamisega. Äkki võiks näiteks Eesti riik innustada mitte-eesti etnilise päritoluga noori rohkem kandideerima avalikku teenistusse? Avalik teenistus on tegelikult atraktiivne. Selleks tuleks anda lihtsalt teatud emotsionaalne signaal. Ma ei poolda kvoote ja neid ei peaks sisse seadma, kuid erinevate inimeste kaasamisel on ju väga head mitteformaalsed meetodid – mõistaandmine, teatud deklaratsioonid. Tegelikult oleme ju rohkem sarnased kui erinevad ja mina kui vabadusühiskonna veendunud pooldaja ei saa tõesti aru, miks peaksime endale pähe panema rahvuslikud silmaklapid.

Austatud parlament! Lõpetuseks tahan ma öelda järgmist. Käesolev on minu viimane aastaettekanne Riigikogu sellele koosseisule. Teie saadikukoosseis on toonud Eesti läbi majanduskriisi ülimalt raskest ajast, kus avalikku ressursi on tulnud väga valusalt kärpida, lähedes paratamatult pragmaatilistest ellujäämisvajadusest, meie väikeriigi omariikluse jätkusuutlikkusest. Põhimõtteliselt olete selles osas õigesti toimunud ning minu tunnustus teile! Kui sellele etapile tagasi vaadata, siis tuleb tõdeda, et riiki pole meil valitsetud mitte ainult ilusate teooriate abil, vaid paljudel juhtudel ka n-ö katse-eksituse meetodil – ma mõtlen seda täiesti positiivselt. Üldjuhul on see ka ennast õigustanud. Kui otsustajad tunnetavad ühiskonda ja tunnevad n-ö sotsiaalset vastutust, st tunnetavad oma otsustuste seoseid ja tagajärgi ning ei vaata Eesti ühiskonda kõrvalseisja turvalisest positsioonist. Selline kiire otsustusprotsess on meie kiirelt muutuvast maailmast paratamatu. Kuid samas toob kiire otsustus kaasa ka vigu, mida on vaja parandada. Siin on vigade konstruktiivseks kriitikuks õiguskantsler õigusküsimustes ja Riigikontroll majandusküsimustes.

Analüüsidest koostööd Riigikoguga, tõden ma, et see on olnud igati konstruktiivne ka väga keerukate eelnõude menetlemisel. Riigikogu ei ole mitte ainult põhiseaduslik institutsioon, vaid põhiseaduse kohaselt me oleme parlamentaarne demokraatia. Lihtsustatult öeldes, parlamendis vaieldakse ja otsustatakse kõigi riigielu oluliste küsimuste üle. Ja just nimelt vaieldakse, mitte pelgalt ei vormistata. Vaidlused teatavasti saavad olla nii destruktiivsed, ilma positiivse tulemita ühiskonnale, kui ka konstruktiivsed – ühiskond saab pärast vaidlusi ja mõistlikke kompromisse reaalse otsustusega ühiskonnale kasuliku tulemi. Eesti on parlamentaarne riik ja parlamendi liikmed on näidanud ennast parlamentaarse riigi seadusandliku kogu liikmetena. Ma tänan!

Aseesimees Keit Pentus

Suur aitäh, austatud õiguskantsler, ettekande eest! Parlamendiliikmetel on teile õige mitmeid küsimusi. Esimesena saab küsimuseks sõna Urmas Reinsalu. Palun!

Urmas Reinsalu

Aitäh! Austatud härra õiguskantsler! Minu küsimus puudutab universaalteenuste hinnaregulatsiooni võimalikke alternatiive, n-ö valikutena avalik-õiguslikud ja eraõiguslikud mudelid. Avalik-õiguslik mudel tuleneb paljudel juhtudel Euroopa Liidu õigusest, nagu näiteks Euroopa Liidu kolmas energiapakett. Kas ja millisel moel me läheksime vastuollu Euroopa Liidu õigusega, on iseküsimus. Teine küsimus on, kui palju üldse on eraõiguslikel isikutel, tavatarbijatel kompetentsust ja võimalust otsustada selle üle, kui otstarbekas on hind. Minu esimene küsimus ongi, et kas näiteks teie tarbijana olete kompetentne analüüsima, kas need teenused universaalteenustena on põhjendatud tulukusega, nagu seadus nõuab. Aga minu küsimuseasetus on ka selline, et kas me lisaks avalik-õiguslikule mudelile ei peaks universaalteenuste valdkonnas kaaluma ka eraõigusliku pöördumise, sealhulgas populaarhagide võimalust tarbijate huvide kaitseks?

Indrek Teder

Tänan! Põhimõte on ju selles, et isikute põhiõigused oleksid kaitstud ja samas need piirangud, mis tehakse ettevõtlusvabadusele ja omandipõhiõigusele, oleksid mõistlikud. Kas

see toimub eraõiguse või avaliku õiguse abil – siin peab minu arvates olema niisugune mõistliku kompromissi võimalus, mis põhimõtteliselt toimiks. Kompetentsuse küsimus on laiem teema. Et kas praegu, kui ühiskond tõesti soovib, et majandust mingil kujul reguleeritaks, on juristidel olemas vajalik majanduspädevus? Me peame selle omandama. Valitsus on Riigikogusse saatnud majandushaldusõiguse üldosa seaduse eelnõu, kus põhimõtteliselt ju reguleeritakse ka majandust. Kas eelnõu ettevalmistajatel oli siis peale majandusliku hariduse või pädevuse ka pädevus nendes eridistsipliinides, ma toon näiteks elektrituru seaduse, pädevuse selles, mida reguleeritakse, kas need piirangud on mõistlikud või nad peavad olema väiksemad või suuremad – väga raske öelda. Ma kahtlen, kas eelnõu autoritel oli see pädevus, ma ütlen, et ma kahtlen, ma ei tea täpselt, ma loodan, et oli. See tähendab seda, et õigus hakkab sisenema millessegi, mida praegu veel täielikult ei hoomata, seonduvalt just majandusregulatsiooniga. Ma arvan, et see on lähima aja diskussiooni küsimus. Ma ei välista, et seda võiks teha näiteks ka eraõiguse abil, aga selle üle peaks veel vaidlema ja seda arutama. See ei ole niimoodi, et otsustatakse ära ja nii ta on, see on ka üks võimalus, aga võib-olla tuleb siis pärast korrigeerima hakata.

Aseesimees Keit Pentus

Mai Treial, palun!

Mai Treial

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud õiguskantsler! Oma ettekandes olete märkinud, et ajutise töövõimetuse hüvitise süsteemi muutmise võimaldab haigekassal küll teatud hulga raha kokku hoida, nimelt ca 700 miljonit krooni käesoleval aastal, aga millised on selle tagajärjed, ei ole teada. Kuidas see mõjub näiteks krooniliste haiguste puhul ja kuidas muutub kõrgema taseme ravi kättesaadavus. Samas teame, et pikaajaliste töötute arv Eestis kasvab jätkuvalt, neid on töötute hulgas ca 46%, ja nende võimalused ravi saada on väga kasinad. Teie büroo tellimusel avaldati kevadel üks uuring, kus olid välja toodud väga kurvad arvud. Nendele inimestele ei ole tagatud õigust tervisekaitsele. Minu küsimus ongi: kas praegune riigi võimaldatav tervisekaitse ravikind-

lustusega hõlmamata isikutele on põhiseaduse ja Euroopa sotsiaalharta koostöös?

Indrek Teder

Selles uurimuses olid, jah, need arvud välja toodud. Aga ma osutan sellele, et tegelikult läheb see teema laiemaks. Milline on Eesti riigi sotsiaalpoliitika, millised on selle alused? Minule teadaolevalt on Justiitsministeeriumis tahetud koostada või koostatakse sotsiaalkoodeksi projekti. Aga see on põhimõtteliselt top-pama jäänud. Algselt oli kava tõsta erinevad õigusaktid lihtsalt kokku, teha kodifitseerimine. Aga siis hakati analüüsima, millised on need algpõhimõtted, et tagada isikute sotsiaalsed õigused, et oleksid tagatud nende põhiseaduslikud õigused. Sealt edasi ei ole asi liikunud. Mida me tahame? Riigieelarve on piiratud. Kuidas jaotatakse avalikku ressursi? See on minu arusaamist mööda avaliku võimu teostamise olulisimaid küsimusi, et avalik ressurss oleks jaotatud õiglaselt. Ma arvan, et sotsiaalvaldkonnas on küllaldaselt korraldamisruumi, et see süsteem toimiks. See on üldisem ja laiem küsimus, et see süsteem toimiks paremini, et isikute põhiseaduslikud õigused oleksid tagatud. Ei saa leppida ka sellega, kui teoreetiliselt öeldakse, et tuleb tagada, aga riigil ei ole selleks vahendeid ja riik annab tühja lubaduse. See ei ole lahendus. Lubadusel peab olema kate, siis on see reaalne sotsiaalriik.

Aseesimees Keit Pentus

Marika Tuus, palun!

Marika Tuus

Aitäh, austatud õiguskantsler! Te rääkisite era- ja riigi raha segamini ajamisest ja üks niisugune valdkond on ka tervishoid. Me teame, et tervishoius on suur rahapuudus. Kärped selleks aastaks olid kolm korda suuremad kui teistes valdkondades. Samas rahastatakse avalik-õigusliku haigekassa kaudu maksumaksja rahaga ka erahaiglaid, osale erahaiglatele antakse ka seda raha. Eksperdid ütlevad, et just need erahaiglad võtavad praegu endale selle kõige parema teenuse, riisuvad koore. Samas on erahaiglate teenus patsiendile ebamõistlikult kallid ja äriettevõttele jälle ebamõistlikult odav. Kuidas te suhtute sellisesse riigi ja era- raha segamini ajamisse?

Indrek Teder

Ma leian, et iga selline avaliku raha transformatsioon erarahaks peaks olema rohkem läbipaistev. Maksumaksja peaks sellest rohkem teadma. Ma ei taha öelda, et seal on alati midagi valesti. Aga miks midagi teha, miks on olemas mingisugune rahastamine sellisel kujul – see peaks olema läbipaistvam ja selgem. Pärast seda saaks siis otsustada, kas see on otstarbekas või mitte.

Aseesimees Keit Pentus

Mari-Ann Kelam, palun!

Mari-Ann Kelam

Suur aitäh! Ettekandes te tõstsite esile mitmeid teemasid, mille kohta tahaks küsimuse kaudu oma arvamust avaldada, aga ma pöördun teie poole oma ainsa küsimusega ühel teemal, mille kohta ma olen teile juba kord küsimuse esitanud. See on seotud noorte või laste ombudsmani teemaga. See on minu meelest väga vajalik teema, mis vajaks tõesti põhjalikku läbiarutamist, kaalumist ja kõigi ühiskonnakihtide kaasamist aruteludesse. Selle ameti pidaja kohustuste hulgas võiks olla ka see, et ta kaitseb ühiskonna absoluutselt kõige nõrgemate õigusi, ja need on sündimata lapsed. Kas te arvate, et tema funktsioone saaks laiendada, haarates ka seda osa? Mina näen küll, et seda positsiooni oleks võimalus kasutada ühiskonnas selleks otstarbeks.

Indrek Teder

Ma ei välista seda. Mälu järgi ütlen, et õiguskantsler on seda teemat aastal 2002 juba analüüsinud. See on põhimõtteliselt ju võimalik ja seda võib arutada, ma ei välista seda.

Aseesimees Keit Pentus

Toivo Tootsen, palun!

Toivo Tootsen

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud härra õiguskantsler! Teie tööpõld on väga suur ja loomulikult te ei jõudnud täna kõiki asju käsitleda. Näiteks jäi ju puudutamata selline üsna oluline asi nagu kaitseväge ja kaitsevaelased. Siiamaani ei ole päris ühele meelele jõutud näiteks selles, kui palju on võimalik ja kui palju saaks piirata kaitsevaelaste põhiõigusi. Seoses viimaste traagiliste sündmustega on järjest

rohkem räägitud ka sellest, kas kaitseväelaste, eriti haavata saanud kaitseväelaste sotsiaalsed ja tervisetagatised on piisavad või ei ole. Mida te saate selle viimase kohta öelda, ilmselt olete sunnitud ka sellega tegelema?

Indrek Teder

Jah, mul on vastav menetlus valmimas ja ma loodan, et see valmib lähikuude jooksul. See käsitleb just haavatasaanuid ja hukkunuid, seda, kas nende juhtumite uurimine on õiguskantslerilt piisavalt reguleeritud ja kas sotsiaaltagatised on piisavad.

Kui rääkida kaitseväest, siis minu meelest on paljud asjad kaitseväes väga hästi organiseeritud, võib-olla ühiskond lihtsalt ei tea sellest piisavalt. Õiguskantsler kontrollib kaitsevägeosi regulaarselt just isikute põhiõiguste ja -vabaduste seisukohalt, ning kui ma lähen tagasi põhiseaduspatriotismi juurde, siis me küsitleme alati ka isikuid, kaitsevägeelasi, ajateenijaid, kes ei ole eesti rahvusest. Üks küsimus on, kas on mingeid probleeme rahvuse pinnal. Alati on vastus, et mitte mingisuguseid. Nii et sellisel kujul on kaitsevägei väga hea integreerija. Kaitsevägeelaste omavahelised suhted baseeruvad seadusel ja headel, kollegiaalsetel suhetel. See on mul alati olnud uurimisobjektiks ja ma ei ole selles osas tuvastanud kaitseväes mingisuguseid rikkumisi. See oli küll natukene küsimusest mööda vastamine, aga esimesele poolele ma vastasin ära.

Aseesimees Keit Pentus

Jaan Kundla, palun!

Jaan Kundla

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud õiguskantsler! Te puudutasite ettekandes ka monopolidega seonduvat. Siiani kehtis ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni seadus, mille järgi puhta vee tarbijalt ei võetud tasu sademevee ärajuhtimise eest. Uue, monopolidele hinnapiirangute kehtestamise seadusega see tasu lisati ja minu küsimus ongi selle kohta. Ma pöördusin ka Tarbijakaitseameti poole, kust sain vastuse, et Tarbijakaitseamet ei toeta kindlasti põhimõtet, kus tarbija tasub kulusid, mis seonduvad teenusega, mida tarbija ei ole saanud. Antud juhul see nii on. Milline on teie seisukoht selles?

Indrek Teder

Igasugused teemad, mis seonduvad turgu valitsevas seisundis oleva ettevõtja – ja igasugune võrguettevõtja seda on – hinnakujundusega, on tõeliselt keerukad. Saab välja tuua kaks alust, mida kontrollitakse. Kõigepealt peab olema põhistatud, et kulud seonduvad ettevõtlusega, ja tulu peab olema mõistlik. See on just selline kaasuse põhjal hindamine, otsustamine, mis on tõeliselt keerukas. Aga kuna see teema kerkib ühiskonnas üha teravamalt, siis ei saa õiguskantsler sellest mööda vaadata ja ka Konkurentsiameti rolli selles ei saa alahinnata. Aga siin ei ole tavaliselt sellist tõeliselt head, ühtset reeglit, mille alusel otsustada – igat konkreetset juhtumit peab eraldi käsitlema ja siis saab otsustada.

Aseesimees Keit Pentus

Palun, Mark Soosaar!

Mark Soosaar

Lugupeetud juhataja! Austatud õiguskantsler! Te puudutasite põgusalt oma ettekandes põhiseaduse § 20 temaatikat, s.o igäühe õigust vabadusele ja isikupuutumatussele. Meie, sotsiaaldemokraadid, oleme täheldanud viimasel ajal juhtumeid, kus käivitub eelmisesse ühiskonda kuuluv käitumisahel, kus arstid soovivad tülika patsiendi puhul rakendada tahtevastat sundravi ja kohalik omavalitsus, ilma patsiendi nägemata, soostub sellega. Kohtunik teeb määruse samuti paberite põhjal ja ravi käivitub. Tegime suvel sellekohase järelepärimise nii justiitsministrile kui ka sotsiaalministrile, kes andsid oma kirjalikud arvamused, et see on toimiv süsteem ja selles ei ole vaja midagi muuta, kõik on korras. Kuidas teie vaatate sellistele eelmisest ühiskonnast päritud igandlikele mõtteviisidele ja käikudele?

Indrek Teder

Kuna õiguskantsler kontrollib oma volituste piires kõiki suletud asutusi, sealhulgas ka psühhiaatriasutusi, siis me oleme selle teemaga kursis. Põhimõtteliselt võib ju öelda, et see süsteem toimib. Võib-olla on küsimuseks just inimeste sisuline koolitus ja arendus. Me kontrollime seda väga põhjalikult ja üldjuhul me ei ole avastanud, et süsteem oleks väär. Küll aga ma rõhutan, et alati on võimalik arendada süsteemi inimliku suhtumise poole, sisu-

lise suhtumise poole, ja seal on teatud juhtudel tõesti arenguruumi. Tänan!

Aseesimees Keit Pentus

Andres Herkel, palun!

Andres Herkel

Aitäh! Austatud õiguskantsler! Te peatusite ettekandes üsna pikalt kohtute teemal. Ma püstitaksin selle küsimuse natukene teise nurga alt. Nimelt olete oma kirjalikus tegevusülevaates puudutanud ka Euroopa Inimõiguste Kohtu lahendeid ja võib-olla siin tuleks üldistada natuke pikemat perioodi kui ühe aasta lahendeid. Kas nende lahendite valgel torkab silma, et Eesti kohtusüsteemis ja õiguses on mingeid süsteemseid hädasid ja defekte, ja kas nende kaasuste põhjal saaks öelda, mis on need asjad, mis meil ei toimi ja mida tuleks ilmtingimata muuta, mis paistavad ka väljapoole?

Indrek Teder

Tänan! Kui võtta laiemalt, siis ega see pilt teiste riikidega võrreldes põhimõtteliselt halb ei ole. Aga kui ma käsitlesin kohtusüsteemi, siis ma vaatasin tulevikku, aastate peale ette. Me peame sellise suure ja stabiilse süsteemi arengule pöörama piisavalt tähelepanu. See on oluline teema ja ei tohiks kujuneda selline situatsioon, et me sellega ei tegele ja umbes viie aasta pärast on siis probleemid nii suured, et neid ei suudeta paari aastagagi lahendada. Aga näiteks mõistliku aja põhimõttega on ju ka Euroopa teised riigid väga hädas, ja kui vaadata neid inimõiguste kohtu lahendeid, ega siis Eesti negatiivsete näitajate poolest esirinnas küll ei ole, ta on seal suhteliselt mõistliku koha peal. Rahvusvaheliselt oleme jätkuvalt heas kirjas, aga see ei tähenda, et me võiksime rahul olla ja mitte midagi teha. Väike riik ei saa seda endale mitte kunagi lubada.

Aseesimees Keit Pentus

Toomas Trapido, palun!

Toomas Trapido

Aitäh! Hea ettekandja, tänud sisuka ettekande eest! Ma toetan igati teie algatust luua laste ombudsmani amet. Lisaks võiks küll luua ka teiste haavatavate gruppide ombudsmani ametikohad, näiteks patsientidele, millises rollis me kõik võime olla ja ilmselt kunagi olemegi.

Minu küsimus on: kuidas te kujutate ette näiteks laste ombudsmani asetust Eesti õigusruumis?

Indrek Teder

Nagu ma olen korduvalt öelnud, on see lõppkokkuvõttes parlamendi otsustus. Üks võimalus on luua eraldiseisev laste ombudsman. Eesti on läinud seda teed, et väga sarnaseid ja kattuvaid funktsioone ühendatakse. Ma mõenan, on võimalik luua see iseseisva üksusena õiguskantsleri pädevuse raames, see läheks rohkem kokku Eesti mudeliga. Ja mul on ka väga selge plaan, mida peab tegema ja kuidas peab tegema. Ühiskonnale oleks eraldiseisev laste ombudsman, esiteks, kallim ja, teiseks, nagu on näha teiste riikide praktikast, sel juhul teatud pädevused, selleteemalised arutelud kätuvad. Võib-olla suuremates riikides see ei olegi probleem, kui avalikku ressursi on tunduvalt rohkem. Väike riik peab riiki pidama tunduvalt mõistlikumalt. Minu seisukoht on, et mõistlik oleks teha seda õiguskantsleri pädevuse raames, aga ma ei tahaks, et juhtub selline olukord, kus kohustusi pannakse juurde, kuid eelarvet ei suurendata, sellega ei tahaks ma kuidagi nõus olla.

Aseesimees Keit Pentus

Küsimuseks saab sõna Urmas Klaas. Palun!

Urmas Klaas

Aitäh, proua juhataja! Härra õiguskantsler! Te kutsute väga meeldivalt üles diskussioonile ja see on kena. Diskussioonis osaleda on alati hea, kui osapooled oma platvormi ja seisukohti lähemalt tutvustavad. Tuleksin teie ettekande esimese osa juurde, mis puudutas ettevõtlust. Te rääkisite ettevõtlustoetustest, ettevõtluspoliitikast. Ma tahtsin täpsustada, et ega te ometi ei arva, et riigi ettevõtluspoliitika väljendubki vaid ettevõtlustoetustes. Viidates Riigikontrolli auditile, võib pahatihti selline mulje jääda. See oli esimene küsimuse pool.

Teine küsimuse pool on selline: kui me nüüd tõesti peaksime välja valima mõned eelisarendatavad majandusharud, kas siis ei teki näiteks universaalse ettevõtlusvabaduse riivet, sellepärast et mõni teine valdkond võib jääda tähelepanu alt välja?

Indrek Teder

Loomulikult ma ei näe selles olulist rolli riigil, et riik peakski ainult ettevõtlust toetama, see on ikkagi erandlik tegevus. Aga nagu ma ka viitasin, toimub see terves maailmas ja ega Eesti ei saa ka kõrvale jääda. Kuigi ma leian, et klassikalises mõttes oleks ikkagi kõige õigem, et riik on ainult reeglite kehtestaja – see oleks väga ilus. Aga reaalsus ei ole alati selline. Samas, kui riik toetab kedagi, siis peaks olema ka ülevaade, miks üht valdkonda toetatakse ja teist valdkonda ei toetata. Võiks diskuteerida, mis suunas see riigi avaliku ressursi ettevõtjatele andmine, toetamine siis toimub. Muidugi, see on terves maailmas diskussiooni objektiks, kuidas seda õiguslikult reguleerida, milline on majanduslik mõju. Jah, sellega tekib riive, sest kellelegi antakse ju suure eelis, ta saab riigi toetuse. Ma nõustun sellega, et sellega tekivad mitmed põhiõiguste riived. Aga see ongi nii oluline teema, nagu ma rõhutasin, see on riigile oluline küsimus, kuidas liiguvad sisuliselt miljardid, on see siis Eesti maksumaksja raha või Euroopa Liidu raha. Need on suured rahasummad. Ehk siis järelikult oleks siin parlamendil arutlusruumi küll.

Aseesimees Keit Pentus

Olga Sõtnik, palun!

Olga Sõtnik

Aitäh, proua juhataja! Austatud õiguskantsler! Eelkõige tänan teid, et olete ka sellel aastal oma ettekandes pööranud tähelepanu kodakondsuse küsimustele ja vajadusele rohkem kaasata mitte-eestlasi kõigis eluvaldkondades! Samuti toetan seda seisukohta, et Eesti venelased vajavad kas või mingisugust väikest, sümbolset emotsionaalset signaali, et Eesti riik vajab neid. Näiteks meie erakond on küll sellise signaali välja saatnud kodakondsuse seaduse muutmise ettepaneku näol, mis me tegime 2. augustil. Seda, et mingisugust muutust on vaja, näitab ka hiljuti valminud lõimumiskava monitooring, mille kohaselt 40% mittekodanikest ei soovigi ühegi riigi kodakondsust.

Mis teie arvates on selle fenomeni põhjus, miks inimesed ei taha ennast ei Eesti riigi ega mingi muu riigiga siduda?

Indrek Teder

Väga raske öelda. Siin võib ju oletada, et ega sellel, kas võtta kodakondsus või jääda kodakondsusetuks, näiteks praktiliste küsimuste lahendamisel väga suurt vahet ei ole. Kuigi mina pooldan ikkagi seda, et inimesed võtaksid kodakondsuse ja see arv – ligi 90 000 kodakondsuseta inimest – peaks vähenema. Ja ma arvan, et see peaks vähenema Eesti kodakondsuse kasuks. See oleks ikkagi parem, kui tekib side selle riigiga, kus sa elad. Aga selleks, et öelda, mis on need tegelikud põhjused, peaksin ma läbi viima mingi sotsioloogilise uurimuse, milleks mul pädevust ei ole. Mina osutan probleemile just õiguslikust aspektist, aga kaasama, proovima kaasata peaks tõepoolest kõiki inimesi.

Aseesimees Keit Pentus

Küsimuseks saab sõna Kalev Kallo. Palun!

Kalev Kallo

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud õiguskantsler! Ka mina küsin just nimelt selle põhiseaduspatriotismi osa kohta. Olen täiesti seda meelt, et Eestis peaks inimeste ühendajaks olema kodakondsus. Vaat just selles valguses küsingi. Meil tehakse väga tihti kõikvõimalikke uuringuid, küsitlusi, kus tulemustes rõhutatakse, et nii palju eestlasi, mõnikord mitte-eestlasi, mõnikord öeldakse selgelt välja, et nii palju venelasi oli seda meelt või teist meelt. Kuidas te arvate, kas teie püstitatud probleemi valguses on igasugustes uuringutes alati väga õige rõhutada, et just nimelt ühed rahvused olid seda meelt, teised seda meelt, kui on küsitud selle kohta, mis ainult kodanikke puudutab? Kas ei peaks piirduma lihtsalt sellega, et nii palju kodanikke poolt, nii palju vastu?

Indrek Teder

Jah, see oleks üks võimalus, aga samas on rahvused olemas. Kui seda tehakse väärilt ja isikuid lugupidavalt käsitledes, võib-olla siis seal ei ole probleemi. Kui kedagi ei vastandata, siis ma selles probleemi ei näeks, sellepärast et isikute rahvuskuuluvus on ju olemas. Kui me räägime aga riiklusest, siis on küll ühendajaks kodakondsus. See on väga arusaadav Ameerika Ühendriikide kodanikele, nad on kõik väga erineva etnilise taustaga, aga neid

ühendab see, et nad on kõik Ameerika kodanikud. Inglise keeles on seda väga raske ka öelda, *nationality* tähendab laias mõistes kõike, seal peab siis kasutama *ethnic nationality* või midagi taolist. Muidugi, suurriigi ja väikeriigi vahel ei saa paralleele tõmmata, aga Eesti peaks ikkagi suunama oma pilgu just tulevikku ja minu ettepanek ja käsitlus on just tulevikku vaatav. Kui rahvuseid ei vastandata, siis ma leian, et sellise uurimuse võib ju teha, kuigi tõepoolest, eelistatum peaks olema ikkagi selline käsitlus, et kodanikud ja need, kes ei ole kodanikud, selline juriidiline käsitlus võiks olla rohkem esiplaanil.

Aseesimees Keit Pentus

Raivo Järvi, palun!

Raivo Järvi

Suur tänu, hea juhataja! Austatud õiguskantsler! Siin on vestlus n-ö põhimõttelisel tasemel ehk laias laastus. Sellepärast ma ei lasku detailidesse, vaid küsin, kas õiguskantsler peab õigeks olukorda, mis sai Eestis alguse kolm aastat tagasi. Üks Eesti kaadrikaitsevälane esitas raporti, et päästa inimelusid. Kompetentsed uurimisorganid leidsid, et ta on rikunud seadust, löögi alla sattus nii tema karjäär kui ka tema perekond. Teada on, et läänemaailmas saavad inimesed säärestel puhkudel, kui süü tõestust ei leia, märkimisväärseid kompensatsioone. Ehk minu küsimus on selline. Läänemaailmas, kas või nendessamades Ameerika Ühendriikides, kus tegemist on sadade miljonite inimestega, võideldakse iga üksiku inimese päästmise eest. Kumb on siis ülimuslikum, kas see, et see raport säästis inimelusid, või see, et justkui rikuti reglement, mistõttu algas uurimine?

Indrek Teder

Nagu ma aru saan, puudutab see ühte konkreetset kohtuasja. Pikaajalise juristina tean ma väga hästi, et kohtuasja materjale teadmata ei saa seda üldse kommenteerida. Ma ei saa ka sellele küsimusele vastata, sest ma ei tea, kas küsimust saab üldse nii asetada. Seal võib olla selliseid nüansse, mis meediakajastuses on jäänud natuke tagaplaanile. Selleks, et anda juristi arvamuse, peaksin ma seda menetlema, aga õiguskantsler ei saa menetleda kohtuasju. Niipalju kui ma tean, on see seotud konkreetse

kohtuasjaga. Nii et ma jään kahjuks vastuse võlgu.

Aseesimees Keit Pentus

Jaan Õunapuu, palun!

Jaan Õunapuu

Aitäh, proua juhataja! Austatud õiguskantsler! Ma tänan teid selle mõtlemapaneva ettekande eest! Tulen oma küsimusega siia Eestimaa peale tagasi. Võib-olla see on natuke selline üldfilosoofiline, aga see käsitleb inimeste põhiõigusi ja võrdseid võimalusi, näiteks teenuste ja hüvede kättesaamisel. Me teame, et kõigis Eestis paigus ei ole võrdseid võimalusi teenuseid kätte saada, ma mõtlen siin posti- ja sideteenuseid, kaubandus-, ühistranspordi-, meditsiini- ja hoolekandeteenuseid jne. Te olete tähelepanu juhtinud probleemidele vanglates, hooldekodudes, erikoolides, arestimajades jne. Mu küsimus tuleneb Eesti Vabariigi põhiõigusest: kuidas tagada inimestele võrdsed võimalused saada ükskõik millises Eestimaa paigas kvaliteetset ja inimväärset teenust?

Indrek Teder

See on selline lai filosoofiline küsimus. Teatavasti ütleb põhiseaduse § 14, et põhiõiguste tagajad on riik, kohalik omavalitsus ja muud avalik-õiguslikud institutsioonid. Samas koosneb väikeriik väga konkreetsetest inimestest, 1,3 miljonist inimesest. Miks õiguskantsler tegeleb just n-ö kõige nõrgematega, kes enda eest seista ei saa? Just sellepärast, et nad enda eest seista ei saa. Neil peab olema keegi, kes neid toetab, aitab ja vaatab, kas järgitakse nende põhiõiguste ja -vabaduste põhimõtet. Teiste isikute suhtes kerkib selline laiem küsimus, et kui palju peab riik olema n-ö isalik eesthoolija, riik tähendab ju teisi inimesi. Peab olema mingisugune mõistlik piir, et riik aitab, kui inimene on hädas, aga samas, kui ta on aidatud jalule, siis tegutseb ta iseseisvalt edasi. Et ei saa tekkida sellist situatsiooni, et riik, mis ei ole ju tegelikult anonüümne, vaid konkreetsetest inimestest koosnev, on ainult abistaja. Selline süsteem ei toimi. Järelikult on ühiskonnas vajalik ikkagi mõistlik kompromiss, mõistlik kokkulepe, et süsteem toimiks, et inimesed oleksid toetatud, aga ei saa loota sellele, et teised igikestvalt kedagi toetavad. Toetatak-

se, aga toetatakse just eesmärgiga, et inimene tõuseks jalule ja saaks ise hakkama.

Aseesimees Keit Pentus

Maret Merisaar, palun!

Maret Merisaar

Suur tänu! Ma tulen veel kord teema juurde, mis hõlmab majanduse reguleerimist avaliku võimu poolt. Kui ühendati töötukassa ja Tööturuamet, siis läksid töötukassa rahad ka Tööturuameti kontrolli alla ja me teame, et töötuskindlustusmeetmest rahastatakse ka töötute ümberõpet ja koolitust. Kas see on kuidagi vastuolus nende inimeste õigustega, kes on selle raha maksnud, et riik otsustab, kui palju peaks töötukassa rahast suunama meetmesse, mis puudutab töötute ümberõpet?

Indrek Teder

Hoobilt on väga raske sellele vastata, see nõuaks täiendavat analüüsi ja asja täiendavat käsitlemist. Ma ei tahaks siit kõnepuldil sellisel teemal küll lõplikku vastust anda, sest see tähendaks, et ma ilma teemat väga põhjalikult käsitlemata ütleksin vastuse partsi ära.

Aseesimees Keit Pentus

Väino Linde, palun!

Väino Linde

Aitäh, austatud istungi juhataja! Lugupeetud õiguskantsler! Õiguskantslerile on meie põhiseadusega antud või tagatud väga väärikas positsioon ja kõik õiguskantslerid on samm-sammult seda institutsiooni ka kohusetundlikult edasi arendanud. Küsin sellise rahvusvahelise mõõtme kohta: kuidas õiguskantslerile tundub, kas nüüd võiks õiguskantslerit ja tema ametkonda pidada ka nn Pariisi printsiipidele vastavaks?

Indrek Teder

See on arutluse objektiks olnud, aga me ei ole praegu neid Pariisi printsiipe n-ö formaalselt aktsepteerinud. Lihtsalt põhjusel, et meie head kolleegid Põhjamaadest ei ole samuti neid vastu võtnud ja seal on aktsepteeritud väga mitmed ombudsmanid. Me oleme seda mõelnud, aga me ei ole selles osas midagi otsustanud just selle tõttu, et väga paljud sellised klassikalised ombudsmanid ei ole seda aktsep-

teerinud. Ma mõtlen siin Soomet, Rootsit, Taanit, Hollandit, kellega meil on väga sügav koostöö ja kes on tõeliselt tasemel. See on praegu lahtine teema. Aga ma arvan, et see ei ole takistuseks õiguskantsleri toimimisel, sest põhiseadus annab õiguskantslerile tõelise sõltumatuse ja see on üks oluline garantii tema ülesannete täitmisel.

Aseesimees Keit Pentus

Imre Sooäär, palun!

Imre Sooäär

Aitäh, hea juhataja! Austatud ettekandja! Võib-olla minu küsimus vajaks põhjalikumat analüüsi, ei ole otseselt selle teemaga viimasel aastal tegelnud, aga sellegipoolest ma küsin. Püüasustusega väikesaarte seadus reguleerib meil kõike, mis toimub väikesaartel, ja tänu sellele on sinna tulnud hulgaliselt päris suuri investeeringuid. Kohati on elu mõnel väikesaarel, ütleme, elukvaliteet on mõnes mõttes isegi kõrgem kui märksa suurematel saartel. Kas on üldse õige, et me jaotame Eesti saared niimoodi väikesaarteks ja kolmeks suuremaks saareks? Kui vaadata Lissaboni lepingut, siis seal ei jagata saari väikesteks ja suurteks, on põhjaalad, mägi-alad ja saarelised alad, mis on ühte gruppi pandud. Ka põhjanaabril Soomes on ainult üks saarteseadus. Võib-olla on väikesaarte seadus ajale jalgu jäänud, võib-olla me peaksime vaatama Eesti saari tervikuna ühes kontekstis? Mis te sellest arvate?

Indrek Teder

Austatud seadusandja on sellise seaduse vastu võtnud. Kas ta on selline või teistsugune, õiguskantsler peab oma menetlustes sellest lähtuma. Mina ei saa öelda parlamendile, et ta peab midagi vastu võtma või ei pea, põhiseaduse raames saab teha asju nii- ja naapidi. Nii kaua, kui väikesaarte seadus kehtib, mina oma menetlustes sellega arvestan. Näiteks Ruhnu saare laevühenduse menetlus, mille lahend on mu kodulehel saadaval ja mis tekitas ka teatavat diskussiooni. Ma rõhutan just, et väikesaarte seadus on olemasolev seadus, ja kui austatud Riigikogu on selle vastu võtnud, siis tuleb seda ka täita. Kui midagi muutub, siis midagi muutub.

Aseesimees Keit Pentus

Georg Pelisaar, palun!

Georg Pelisaar

Aitäh, lugupeetud istuja! Austatud ettekandja! Teame, et põhiseaduse järgi peaksid olema kõik Eesti Vabariigi kodanikud võrdsed. Vaatame aga olukorda, kus Eesti Vabariigi kodanikud elavad praegu Eesti poolt mittekontrollitaval territooriumil, näiteks Petseri rajoonis. Kui nad tulevad pensionipõlve pidama Eesti Vabariiki, siis peaksid nad hakkama saama siin pensioni võrdsetel alustel teiste Eesti Vabariigi kodanikega, arvestades, et Eesti Vabariigi kodanikel, kes elavad Eestis, võetakse tööstaaži puhul arvesse ka Nõukogude Liidus töötatud aastad. Aga nendel kodanikel, kes tulevad Eestisse ja on töötanud Petseri rajoonis ehk jurisdiktsiooni alusel ka Eesti Vabariigi territooriumil, Nõukogude Liidus töötatud aastaid pensionistaažis arvesse ei võeta. Kas te näete siin vastavust põhiseadusele?

Indrek Teder

Täna! Võrdsusõiguse puhul on põhimõte, et võrdsetel asjaoludel koheldakse võrdselt. Mainitud kaasuse puhul ma ütlen, et peaksite selle mulle konkreetselt edastama, ma saaksin seda menetleda ja siis vastata. Siit otsekohe lahendus anda – punkt üks, see ei ole võimalik, ja punkt kaks, see oleks veavõimalusega.

Aseesimees Keit Pentus

Silver Meikar, palun!

Silver Meikar

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud õiguskantsler! Poolteist aastat tagasi pöördusin teie poole ühe juhtumi pärast, kus Eesti kaitsepolitsei kutsus noori aktiivsele vestlusele seoses nende aktiivsusega loomaõiguslastena. Vastusena sain teilt teada, et te võtate selle küsimuse, kuidas kontrollida kapo tegevust, mismoodi nad peaksid selliseid aktiivseid vestlusi korraldades toimima ja muud sellised küsimused, oma luubi alla. Poolteist aastat on möödas ja ma küsin: kas tänaseks on toimunud mingi muudatus selles osas, mismoodi kaitsepolitsei võib inimestega käituda? Mismoodi tema tegevust saab kontrollida? Mismoodi koostatakse protokolle selleks, et inimeste põhiõigused oleksid rohkem tagatud?

Indrek Teder

Selles valdkonnas lähtub kaitsepolitsei kui avaliku võimu asutus haldusmenetluse seadustikust ja seal on olemas vastavad normid, menetlusreeglid, kuidas peab toimima. Ja minu teada kaitsepolitsei neid ka arvestab ja järgib.

Aseesimees Keit Pentus

Austatud õiguskantsler, suur tänu! Rohkem küsimusi ei ole. Aitäh ettekande ja küsimustele vastamise eest! Head ametikaaslased! Nüüd on fraktsioonide esindajatel võimalus avada läbirääkimised, kui kõnesoove on. Kui kõnesoove ei ole, siis läbirääkimisi ei avata. Päevakorrapunkti käsitlemine on lõppenud.

2. Eesti Vabariigi põhiseaduse muutmise seaduse eelnõu (742 SE) esimene lugemine

Aseesimees Keit Pentus

Asume nüüd arutama tänases päevakorras olevaid eelnõusid. Esimene eelnõu tänases päevakorras on 67 Riigikogu liikme algatatud Eesti Vabariigi põhiseaduse muutmise seaduse eelnõu. Tegu on selle eelnõu esimese lugemisega. Palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli Riigikogu liikme Mark Soosaare!

Mark Soosaar

Lugupeetud juhataja! Ma pean pöörduma teie poole palvega. Arvuti ümberlülitamisel kadus pilt eest ära, selle tagasisaamine võtab natuke aega. Kas tohib paluda väikest vaheaega?

Aseesimees Keit Pentus

Juhataja võtab kaheminutilise vaheaja. Istung jätkub 11.09.

V a h e a e g

Aseesimees Keit Pentus

Juhataja võetud vaheaeg on läbi. Loodan, et vahepealsed tehnilised probleemid on saanud lahenduse ja me võime alustada 67 Riigikogu liikme algatatud Eesti Vabariigi põhiseaduse muutmise seaduse eelnõu esimest lugemist. Riigikogu kõnetoolis on ettekandeks Riigikogu liige Mark Soosaar, kellele nüüd ka sõna annan. Lugupeetud ettekandja! Kas meil on võimalik alustada seaduseelnõu 742 esimest lugemist?

Mark Soosaar

Lugupeetud kolleegid! Kolme aasta töö põhiseaduse kultuuripärandi paragrahvi on siis lõpuks jõudnud meie parlamendi täiskogu ette. Hoolimata manitsustest ning kehtiva põhiseaduse autorite skeptitsismist on 67 rahvasaadikut seda meelt, et põhiseadus pole piibel või soeng vanajumala peas, kus juuksekarvagi muuta ei tohi. Mure meie rahva kultuuripärandi saatuse pärast on tõeliselt suur. Tuhanded hävivad mälestised, mille hulgas on väga palju Eesti rahvale ainuomaseid väärtusi – rehielamuid, veskeid, kõrtse, talumeeste kätega laotud kivisildu, tuletorne, muinaskalmeid –, vajavad palju suuremat tähelepanu ja hoolt, kui kehtiv muinsuskaitseadus võimaldab. Viimast on hinnatud kui ühte Euroopa rangeimat.

Homme Riigikogus esimesele lugemisele tulev mahukas muinsuskaitseaduse muudatuste pakett on püüdlik, kuid taas kosmeetilist laadi, sest hoolimata teatud leevendustest, ei sisalda see muudatusi kultuuripärandi hoidmise paradigmas. Endiselt ripuvad kõik kohustused omaniku kaelas ning riigi abi selles, et kultuuripärand alles jääks, on marginaalne. Hoolimata sellest, et põhiseaduse preambuli järgi just riik ja ainult riik peaks vastutama meie esivanemate loodud pärandi säilimise eest, hoolimata sellest, et meile kõigile tuttav hümna kõlav tekst ütleb: "Kõikumatus usus ja vankumatus tahtes kindlustada ja arendada riiki /.../, mis peab tagama eesti rahvuse, keele ja kultuuri säilimise läbi aegade ..."

Niisiis, kui Eesti Vabariigi territooriumil asuv kultuuripärand peaks tõesti olema Eesti kultuuri lahutamatu osa, siis vastavalt põhiseaduse preambulile, millesse Riigikogu X ja XI koosseis on lisanud ka eesti keele, on meie riik loodud selleks, et see väga mitmekihiline materiaalsetest ning vaimsetest väärtustest koosnev kultuurikooslus säiliks ja areneks läbi aegade. Pole raske märgata, et põhiseaduse piduliku preambuli ning konkreetsete seaduste vahel haigutab auk ning et see auk võimaldab täpsustavates seadustes, olgu selleks siis looduskaitse- või muinsuskaitseadus, 180-kraadilist kannapööret. Põhiseaduse preambulis on riigi ülesandeks tagada meie kultuuri ja selle lahutamatu osise – pärandi – säilimine läbi aegade. Muinsuskaitseaduse järgi ei vastuta pärandi säilimise eest sugugi mitte riik, vaid hoopis omanik. Kus siis asub see auk, mis

lahutab kaht täiesti vastandlikku käsitlust? Astronoomide abistab gravitatsiooniseadus, sest senitundmatuid taevakehi või anomaaliaid universumis reedavad naabruses liikuvate tähtede trajektoordid. Tühikut Eesti seadusruumis aitab selgitada võrdlus teiste Euroopa põhiseadustega – enamikul riikidest on kultuuripärandi hoidmise paragrahv paigutatud igäühe põhiõiguste, -vabaduste ning kohustuste peatükki. Pole mõeldav, et ükski riik või rahvas suudaks hoida ning arendada oma esivanemate pärandid, kui see jäetakse vaid riigi hooleks või vee-retatakse kohustusena üksnes omanike kaela.

Meie, põhiseaduse kultuuripärandi paragrahvi algatajad, oleme lisanud eelnõu lissasse ülevaate Euroopa riikide põhiseaduste kultuuripärandi hoidmise paragrahvidest ja seepärast ei pea ma vajalikuks seda siinkohal kordama hakata. Vahest ehk niipalju, et 90%-l Euroopa riikidest on põhiseaduslikul tasemel väärtustatud kultuuri- ja looduspärand ning selle hoidmine on igäühe püha kohus. Esile tõstaksin vaid Šveitsi ning Hispaania põhiseadust, kus on karmimad regulatsioonid nende suhtes, kes ei hooli rahvuslikust kultuuripärandist. Nimelt võib Šveitsis loodus- ja kultuuripärandit eksproprieerida, kui sellel on rahvuslik tähendus, ning Hispaanias on pärandi vastu sooritatud kuriteod kriminaalkorras karistatavad.

Kolm aastat tagasi Viljandi raekojas alanud debati põhiseaduse kultuuripärandi paragrahvi loomise üle on tänaseks läbinud Riigikohtu Tartus, presidendilossi Kadriorus, arutelud on olnud Riigikogu kultuurikomisjonis ja põhiseaduskomisjonis Toompeal. Oleme kuulnud väga vastakaid arvamusi. Põhimõttelisi ettepanekuid on fraktsioonidevaheline tööühm ka arvestanud ja oleme kindlasti valmis arvestama kõiki heasoovlikke ideid ning praktilisi juriidilisi nõuandeid kahe lugemise vahel, kui esimene lugemine täna lõpetatakse.

Ma ei tahaks Riigikogu aega viita meie põhiseaduse muudatuste kritiseerijate kritiseerimisega akadeemilistele ringkondadele tuttavas Villem Ernitsa stiilis. Siiski hämmastavaim neist oli vahest kehtiva põhiseaduse ühe autori arvamus, nagu peaks meie põhiseadusest kõrvaldama loodus- ja elukeskkonna hoidmise paragrahvid, kuna need on aegunud ühel lihtsal põhjusel – põhiseaduse loomise ajal oli meil fosforiidiprobleem, mis tänaseks on lahendatud. Olen seisukohal, et inimlikel kiusa-

tustel, aga ka ahnusel ja hoolimatusel ei tule kunagi lõppu ning meie elukeskkonna säilimise temaatika ei leia ialgi ideaalset lahendust. Kui tol ajal sirutas maavarade järele oma käe võõrvõim, siis kas täna pole ohuks meie eneste ahnus, ühepäevaperemehe mõttelaad, kus unustatakse kohustus hoida Eesti metsa, saari, kultuurmaastikku, unikaalseid ehitusansambleid, säilitada neid meie lastele ja lastelastele.

Siinkohal on paslik küsida: kelle kohus on sellele mõelda? Kas see on iga paari aasta tagant vahelduva kultuuriministri kohus või meist igäihe kohus, kes me tahame, et Eesti jääks omapärase, ainult meile igiomase kultuuriga maaks? Võib-olla just seepärast ongi kultuuripärandi hoidmise paragrahvi koht siin, põhiseaduse § 53 ja § 54 vahel, kohas, mille pakkus välja meie hea kolleeg Ene Kaups. Eelnev paragrahv ütleb, et igäiüks meist peab säästlikult kasutama loodus- ja elukeskkonda, ning järgnev tuletab meelde, et me kõik peame olema ustavad põhiseaduslikule korrale.

Meie erakonnaülese töörühma põhjalikult lihvitud kultuuripärandiparagrahv on teie ees laudadel, head kolleegid. See jagab vastutuse Eesti identiteeti kindlustava, meie rahvusliku mälu tagava pärandi säilimise, ennistamise ning arendamise kohustuse nii üksikisikute kui omavalitsuste ja riigi vahel. See on faas, millelt on võimalik luua uus muinsuskaitseseadus, uus looduskaitseseadus, teha parandusi paljudes teisteski seadustes, mis kaasab kõiki kolme osapoolt ning ei veereta ülimalt rasket koormat vaid ühe osapoole, omaniku kaela või, nagu see praegu põhiseaduses on, ei aseta seda riigi kukile.

Meilt on korduvalt küsitud, kas ei saaks sellist olukorda, kus piiranguid ja kitsendusi tuleb pidevalt juurde ning soodustusi ja toetusi ei paista kusagilt kasvamas, lahendada ilma põhiseadust muutmata. Vastus on lihtne: saab küll. Näiteks Inglismaal pole üldse põhiseadust, ent seal ei tule kellelgi pähe Kensingtoni pargist kuninganna Victoria aegseid puid kütetuudeks maha saagida või Stonehenge'i vahetusse lähedusse päikesetõusu varjavat villat ehitada. Meil aga ei lõpe kahjuks sügelus nende inimeste peades, kes ihkavad Pärnu vanimal kaitsealusel puiesteel, mida mööda Konstantin Päts koolipoisina Pärnu Poeglaste Gümnaasiumisse jalutas, oma uut mootorsaagi proovida

või siis Pihelga laiu linnuriiki ebaseaduslikku hiigelsuvilat püstitada või siinsamas Tallinnas Maarjamäel Eesti Ajaloomuuseumi külge tulutoovat spaad kavandada.

Eesti puhul on vastus sellele retoorilisele küsimusele seega vastupidine: jah, ei saa ilma põhiseaduslikku nurgakivi teistsugusele alusele, teistsugusele paradigmat asetamata tuua muutusi seadusloomesse ning inimeste teadvusse. Meie eelnõu on meeleheitlik katse teha pööre lootusetus olukorras, kus tuhanded avariilised mälestised varisevad, murenevad, muutuvad vormituteks hunnikuteks kiiremini, kui me tänase tempoga neid päästa suudame. Me usume, et ainsaks päästerõngaks on siin rahva kaasamine, igäihe arusaam, et varasemate põlvete loodud väärtuste hoidmine, neis eluhinnguse hoidmine on eluliselt tähtis meie vaimsele ja materiaalsele eksistentsile.

Muide, mitte juhuslikult pole muudatusettepaneku esimeses lauses öeldud, et igäiüks on kohustatud hoidma nii Eesti kui teiste rahvaste kultuuripärandit. See on loomulik mõttekäik 21. sajandi Euroopas, võib-olla kogu maailmas, kus vaid üksteise kultuuride tundma õppimine, iga rahva kultuuripärandi ühine väärtustamine ja austamine viib meid vihkamisvabasse, sõdadeta maailma. Et aga meis elab siiski veel üsna palju sallimatust teiste rahvaste kultuuride suhtes, põhjustatud Eesti väga keerulisest ja raskest ajaloo, tuleb tõenäoliselt konsensuse nimel meil isegi seda nappi seadusmuudatuse teksti veelgi kärpida. Ehk teisisõnu kahe lugemise vahel tulla välja muudatusega, kus kultuuripärandit ei liigitata enam ei Eesti ega teiste rahvaste omaks. Sellise kärkega muutuks tegelikult uus paragrahv veelgi mahukamaks, sest on ju maailma rahvaste kultuuripärand tulevikus kogu rahumeelse inimkonna ühisosa.

Meie eelnõu kriitikud on teinud etteheiteid, nagu oleksime vähe aupaklikud Eesti põhiseaduse suhtes, nagu püüaksime selle muudatusettepanekuga lõhkuda põhiseadust, mille kultuuriväärtus on suurem kui Koguva küla, Pädaste mõis ning Tallinna vanalinn kokku. Uskuge mind, meie, 67 Riigikogu liiget, ei ole täna esimest lugemist läbiva eelnõuga tulnud pühadust teotama ega riikluse alustugesid õõnestama! Me usume, et ei Muhumaa ehitusmälestised ega Setu ja Kihnu rahvalaulud pole muumiad, nii nagu ka põhiseadus ise pole

rändrahn, mis ajas ja ruumis muutuda ei tohi. Nii nagu looduseski, kus pea kõikjal on elu teise elu sees, elavad oma elu ka mälestised ning põhiseadus. Põhiseadus ei tohi elust maha jääda, tema ajaloolised kandevseinad ja tugisambad ei pruugi uute aegade raskusi taluda ja siis ei jää muud üle kui uusi kontraforse lisada. Nii on talitatud kõikjal maailmas.

Prantsuse 1958. aasta põhiseadust on 50 aasta jooksul muudetud 15 korda. Tema tuumaks on aga siiani 1789. aastast pärit inimõiguste deklaratsioon – vabadus, võrdsus, vendlus –, mis oma 17 artikliga on olnud nurgakiviks ÜRO inimõiguste ülddeklaratsioonile ja ka meie põhiseaduse teisele peatükile. Prantsuse Vabariigi põhiseadus on kui Peetri majake Kadriorus koos hiiglasliku juurdeehituse Kumuga, kus autentselt säilinud ajalugu elab ühes ansambelis tänapäevaga.

Iga riigi põhiseadus on omamoodi elav kultuuriväärtus, mille tundmaõppimine on suurepärase ekskurssi tema kodumaa ja rahva kujunemisloosse ja põhiväärtustesse ning nende muutumisse. Kas oleme teadlikud, head kolleegid, et näiteks meie hõimurahva soomlaste põhiseaduses on ainukese Euroopa riigina antud saamide kõrval auväärne koht ka mustlastele ning et teise sugulasrahva, ungarlaste konstitutsioon toob esile need ülitähtsad küsimused, mille puhul parlament võib langetada otsuseid vaid 2/3 hääleteenamusega, ja nendeks teemadeks on avalik meedia, haridus ja kõik omavalitsuste elusse puutuvad küsimused. Seega on põhiseadus värav õigusriiki, põhiseaduse kehtestanud rahva tõekspidamiste ja väärtushinnangute maailma. Põhiseadus on kui valguskaabel teiste riikide õigusruumi, põhiseadused on sillad riikide vahel ning neid ehitades loome suuremat üksteisemõistmist ühiste väärtuste kaitsmisel. Täna arutusele tulev eelnõu ehitab edasi üht Eesti rahva suurt kultuuriväärtust, meie põhiseadust, et selle kaitsva katuse alla mahuks palju teisigi kultuuriväärtusi. Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh, lugupeetud ettekandja! Kas on küsimusi? Küsimusi ei näi olevat. Suur aitäh selle ettekande eest! Põhiseaduskomisjoni ettekandeks palun Riigikogu kõnetooli põhiseaduskomisjoni esimehe Väino Linde!

Väino Linde

Aitäh! Auväärt istungi juhataja! Auväärt kolleegid! Põhiseaduse muutmine on üks väga keeruline, tõsine protsess Riigikogus, selle alustamiseks ja läbiviimiseks on meil ette nähtud eraldi menetluskord. Oma kodu- ja töökorra seadusest me näeme, et see ei käi mitte päris tavapäraste normide järgi.

Põhiseaduskomisjon valmistab seda põhiseaduse võimaliku muutmise eelnõu ette oma kahel istungil, nii 8. juunil kui ka 20. septembril. Tegime menetluslikud otsused selle eelnõu kohta ära just nüüd mõni päev tagasi ja ma loen need teile kohe praegu ka ette: teha täna Riigikogule ettepanek eelnõu esimene lugemine lõpetada (poolt olid kõik kaheksa kohal olnud komisjoni liiget, vastu ega erapooletu ei olnud keegi) ja Riigikogu juhatusel määrata muudatusettepanekute esitamise tähtjaks 29. november kell 18. Seega oleks muudatusettepanekute esitamise tähtaeg kaks kuud. Seadus nõuabki, et kui tegemist on põhiseaduse muutmisega, peab vahe esimese ja teise lugemise vahel olema vähemalt kolm kuud. Siis on meil veel vähemalt üks kuu võimalik muudatusettepanekuid juba koos algatajate esindajatega komisjonis läbi vaadata. Selle eelnõu algatajaid, head kolleegid, on Riigikogus tõesti hulgaliselt. Ma ei mäletagi teisi põhiseaduse võimalikke muudatusi, kus neid nii palju oleks olnud.

Tulen tagasi komisjoni istungi juurde, mis toimus 8. juunil, selle aasta suve alguses. Me olime palunud komisjoni istungile ekspertidena Eesti Vabariigis tunnustatud juristid, isikud, kellel on kas tööalane või erialane puutus põhiseadusega, nii nüüd kui ka varasemalt, selle ettevalmistamise ajal. Peale eelnõu algatajate esindajate, kelleks olid head kolleegid Trivimi Velliste, Imre Sooäär ja Mark Soosaar, olid külalistena kohal Oliver Kask, Tallinna Ringkonnakohtu kohtunik, kes on päris mitmete põhiseaduse sätete oluliste kommentaaride autor; Ülle Madise, Vabariigi Presidendi õigusnõunik, professor ja eksperdina Jüri Adams, omaaegse Põhiseaduse Assamblee liige, kes on olnud praeguse põhiseaduse sünni juures päris vahetult. Osalesid veel Justiitsministeeriumi ametnikud ning meie justiitsminister Rein Lang. Päris mitmed eksperdid on andnud ka kirjalikke seisukohti selle eelnõu osas, aga kõik nad ei tulnud põhiseaduskomisjoni

istungile. Siin võin nimetada näiteks Uno Lõhmust ja professor Kalle Meruskit. Nende arvamused on põhiseaduskomisjonil olemas.

Komisjoni esimene istung algas täpselt samamoodi nagu meil tänagi siin. Eelnõu algatajad selgitasid vajadust põhiseadust muuta, sest kultuuripärandi olukord Eestis on muret tekitav, selle olukorra parandamiseks oleks tarvis põhiseaduslikku diskussiooni. See põhiseaduse võimaliku muutmise ettevalmistamine on kestnud kolm aastat ja palju toetust on eelnõu ettevalmistamisele andnud Riigikogu muinsuskaitse ühendus. Meie kultuuripärandi kaitse olukord ei pruugi euroopalikus mõistes olla kõige parem. Nagu hea kolleeg Velliste lisas, on eelnõu algatajate eesmärk teha midagi sellist, et olukord paraneks, ja on leitud, et seda oleks kõige õigem teha põhiseaduse sätte juurdekirjutamise kaudu.

Justiitsminister märkis, et teemapüstitus on kindlasti vajalik. Huvitaval kombel olid kõik riigiõiguse spetsialistid ja eksperdid, kes võibolla paljudes igapäevastes juriidilistes küsimustes, sealhulgas ka riigiõiguslikes küsimustes, on päris erinevatel seisukohtadel, olid selles küsimuses, kas on otstarbekas põhiseadust selle ühe paragrahvi täiendada või mitte, kõik ühel seisukohal ega toetanud algatajate initsiatiivi. Nad olid seisukohal, et algatajate poolt väljatoodud küsimust, kuidas paremini reguleerida kultuuripärandi kaitset, on võimalik lahendada teiste meetoditega, reguleerides või täiendades-muutes alamalseisvaid seadusi, olgu selleks siis muinsuskaitse seadus, planeerimisseadus, looduskaitse seadus või karistus seadustiku sätted, mis sätestavad vastutuse kultuuriväärtusevastaste rünnakute eest. Nende arvamus oli, et kõigi nende sätete täiendamisega, muutmisega on võimalik saavutada see eesmärk, mida algatajad soovisid saavutada põhiseaduse muutmise kaudu. See oli ekspertide üldine seisukoht. Ekspertid tõid ka päris erinevalt välja põhised, miks nad niimoodi arvavad.

Nagu ma ütlesin, meie justiitsminister märkis samamoodi, et see teemapüstitus on talle sümpaatne, kuid ta ei pea õigeks alustada ühiskonnas väärtushinnangute muutmist just nimelt põhiseaduse kaudu. Ta tõi ühe võibolla natuke lihtsakoelise näite, kui näiteks sportlaste ühendus teeks ettepaneku täiendada põhiseadust spordi seisukohalt, et kindlasti on min-

gid spordi, sporditegemise või sportlastega seonduvad väärtushinnangud meil põhiseaduses ka suhteliselt nõrgalt kajastatud ja neil oleksid argumendid, miks seda osa peaks põhiseaduses rohkem käsitlema. Igal juhul leidis tema, et ka kultuuriväärtuste, kultuuripärandi kaitseks tuleks siiski kasutada muid teid.

Juttu oli sellest, et jah, põhiseaduse preambulit on täiendatud ja lisatud eesti keele kaitse. Oli lühikene diskussioon, kui otstarbekas see omal ajal oli, kuid siiski oldi seisukohal, et arutatavat sätet ja preambulisse juba lisatud sätet siiski ei saa nii üksüheselt võtta. Preambul on selline hoopis deklaratiivsem osa ja ka põhised on teistsugused kui kultuuripärandi sätte lisamisel põhiseadusesse teiste sätete juurde. Märjiti ka seda, et meil on juba praegu elu- ja looduskeskkonna kaitse kohustus, ja kindlasti saab tõlgendada nii – juristidel on mitu tõlgendamisviisi, üks on grammatiline tõlgendus –, et elukeskkond hõlmab ka kultuuripärandit. Juttu oli veel sellest, kuidas Eesti rahvusvahelises mõõtnes vaatab kultuuripärandi kaitset. Ratifitseeritud on mitu UNESCO sellesisulist konventsiooni, kus just nimelt öeldakse, et kultuuripärand on ehitismälestised ja -ansamblid, vaatamisväärsed paikkonnad. Me arutasime ka selle tõlgendusi.

Mis veel oli? Oli juttu konkreetse muudatuse sõnastusest: igaüks on kohustatud hoidma nii Eesti kui teiste rahvaste kultuuripärandit. Küsimus oli, et kas see ei ole mitte suurem ülesanne, kui me kõige parema tahtmise juures jõuame kanda nii siseriiklikult kui ka väljaspool. Nagu hea kolleeg Andres Herkel ütles, on see võibolla lausa globaalne väljakutse. Kas me kanname seda ikkagi välja? Ülles lisas, et meie põhiseadus on abstraktsete väärtuste kandja. Tema soovitus on muuta põhiseadust tõesti siis, kui selleks on hädavajalikud põhjused, ja ta ei leidnud praegu selliseid põhised, miks peaks selle sätte lisamisega põhiseadust muutma. Ta tõi välja varasemaid muudatustepanekuid ja leidis nende jaoks ka põhised, näiteks omavalitsuste volituste tähtsaja pikendamine kolmelt aastalt nelja aastani, kuid ütles, et praegusel juhul tema küll ei leia, et põhiseaduses oleks midagi sellist, mis eelnõu algatajate seatud eesmärgi saavutamist takistab. Omandit käsitlev § 32 ütleb meile, et igäihel on õigus oma omandit vabalt vallata, kasutada ja käsutada, aga kitsenduse sätestab

seadus, kui põhiseaduses on niimoodi kirjutatud. Põhiseadus annab ühtlasi retsepti, kuidas neid kitsendusi välja mõelda, öeldes, et omandit ei tohi kasutada üldiste huvide vastaselt. Ja tõesti see, et kultuuripärand läheb ka üldiselt elu- ja looduskeskkonna alla. Kohalikul omavalitsusel on samuti õigus seadusega koormisi peale panna, mis samamoodi peaks ju teenima seda eesmärki, milleks algatajad on soovinud seda põhiseaduse muudatust teha. Ta leidis, et kavandatav põhiseaduse täiendus ei loo konkreetseid õigusi ja kohustusi ega sunni seadusega kultuuripärandi kaitseks senisega võrreldes täiendavaid meetmeid võtma.

Jüri Adams oli samuti seisukohal, et kultuuripärandi kaitse definitsioon sellisel kujul, nagu algatajad seda sooviksid, ei sobi oma olemuselt ikkagi põhiseadusesse. Oliver Kask väljendas samu seisukohti.

Lõppkokkuvõtteks ütlen, et ekspertide arvamus selle muudatuse vajalikkuse kohta ei olnud mitte väga positiivne.

Tulen veel kord tagasi komisjoni järgmise, 20. septembri istungi juurde. Kui me tegime need menetluslikud otsused, siis me rääkisime algatajate esindajatega veel ka eelnõu edasise menetluse perspektiividest. Loomulikult, head algatajad, õnn on selles mõttes kindlasti meie kätes, et seda eelnõu on võimalik edasi menetleda, kuid taotletavat eesmärki on võimalik saavutada ka teiste vahenditega, kui te peate seda õigeks. Ja nagu ütles kolleeg Trivimi Velliste 20. septembri istungil, on võib-olla võimalik ja otstarbekas, arvestades õiguseksperptide seisukohti, arutada kultuuripärandi, muinsuskaitse ja kultuuripärandi kaitse teemat Riigikogus hoopis riiklikult olulise küsimusena. Võib-olla annaks see avalikkusele hoopis laiem ja tõsisemalt võetava informatsiooni, et riik tahab selle probleemiga tegelda. Peeti võimalikuks, nagu ma ütlesin, täiendada vajaduse korral madalamal seisvaid akte, teisi seadusi. Kolleeg Trivimi Velliste ja Mark Soosaar leidsid ka seda, et võib-olla on otstarbekas, kui Riigikogu esineks kultuuripärandi kaitse küsimuses ühisdeklaratsiooniga, mis samuti annaks avalikkusele vajaliku signaali. Loomulikult ei saanud meie, kuigi oleme põhiseaduskomisjon, üle sellest, et paljuski määrab küsimuse lahendamise ära raha, ja on raske öelda, kas riik suudab riigieelarvest muinsuskaitsele eraldatavaid summasid suurendada. Aga isegi

kui kõnealune põhiseaduse säte saaks niisugusel kujul vastu võetud, ei pruugi ka see üheselt riigieelarvet selles suunas mõjutada. Selleks on ikkagi võib-olla tarvis kasutada teisi hoobasid.

Nagu ma ütlesin, meie ettepanek on eelnõu esimene lugemine täna lõpetada ja muudatusettepanekute esitamise tähtaeg on 29. novembril kell kuus õhtul. Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh! On vähemalt kaks küsimust. Esimesena saab küsimuseks sõna Imre Sooäär. Palun!

Imre Sooäär

Aitäh, hea juhataja! Austatud ettekandja! Sa ise mainisid ja ka enne sind kõnelnud Mark Soosaar mainis, et Riigikogus on olnud juttu selle eelnõu teksti võimalikust lihtsustamisest, rääkides eesti ja kõigi rahvaste kultuuripärandi asemel lihtsamalt kultuuripärandist. Kas komisjon võttis mingi seisukoha teksti lihtsustamise kohta, kas seda oleks otstarbekas teha? Kas komisjon toetas seda põhimõtet, et edasise menetlemise käigus võiks teksti kohendada?

Väino Linde

Aitäh! Põhiseaduse muutmise puhul, head kolleegid, on ka muudatusettepanekute esitamise puhul üks eraldi nõue, et sellel peavad all olema vähemalt 21 Riigikogu liikme allkirjad, ja komisjon ise ei saa ühte ega teist muudatust esitada. Sellest tulenevalt me seda teemat pikevalt ei arutanud selles kontekstis, kas komisjon toetab seda muutmist või mitte. Küll aga mõõnsime tõesti, et praegune tekst, kus on räägitud ka teiste rahvaste kultuuripärandi kaitsest, on igal juhul laialivalguvam ja seda on võimalik vähem täita kui seda teksti, kus oleks juttu siiski just nimelt eesti kultuuripärandi säilitamise kohustusest. Kui selleks on poliitilist tahet, kui selleks on Riigikogul soovi, siis seda oleks ilmselt lihtsam menetleda. Kindlasti oli ka õiguseksperptide suundumus see, et sellisel juhul on see siiski märksa arusaadavam ja põhjendatum, kuigi lõppkokkuvõttes ei pidanud nad ka sellist lähenemist kõige õigemaks. Nagu ma ütlesin, peeti vajalikuks ikkagi seda eesmärki, mida algatajad on soovinud saavutada põhiseaduse muutmisega, saavutada teiste seaduste muutmisega.

Aseesimees Keit Pentus

Mark Soosaar, palun!

Mark Soosaar

Lugupeetud ettekandja! See ühele või teisele rahvale kuuluva kultuuripärandi teema on äärmiselt vaieldav. Vaatame näiteks Kõmsi õigeusu kirikut. Selle on projekteerinud keegi tundmatu vene arhitekt (selle tüüpprojekti järgi on üsna palju hooneid ehitatud), aga selle hoone ehitasid valmis Muhu ehitusmeistrid väga unikaalses ehitusstiilis. Juba selle lihtsa näite puhul, muide, kokkuvariseva näite puhul, võime öelda, et väga sageli ei olegi kultuuripärandil üheainsa rahvuse või ühe kultuuri tunnuseid, seal on neid tunnuseid väga palju. Need ekspertide arvamused läksid kõik nagu ühte väravasse. Samal ajal me teame, et näiteks kultuuriminister on siinsamas saalis korduvalt toetanud põhiseadusesse kultuuripärandi hoidmise paragrahvi lisamist. Kuidas ekspertide valik toimus ja kes nad komisjoni kutsus?

Väino Linde

Aitäh! Põhiseaduskomisjon on aastaid töötanud ja koos tegutsenud sellisel moel, et me oleme enda juurde kutsunud põhiseaduse eksperte, ja me ei ole selleks kindlasti mingit riigihanget kavatsenud teha ja seda ei tehtagi. Küll aga oleme komisjonis arutanud, keda me võiksim kutsuda. Riigikogu eri koosseisudes on komisjoni liikmed teinud selle kohta ettepanekuid. Oleme arvestanud seda, kes need inimesed on, kas nad õpetavad õppejõududena riigiõigust põhiseadusega seonduvalt, kas nad on ise põhiseaduse tegemise juures olnud ja selle menetlemises omal ajal osalenud või on nende amet niisugune, mis kohustab teadma ja tundma põhiseadust, mitte ainult üksikuid sätteid, vaid ka kõike seda, mis ridade vahel on ja kuidas see kõik kommenteeritult välja näeb. Nii et nende nimede taga on meie arvates küll lugupeetud isikud, kes tunnevad põhiseadust. See ei keela aga kindlasti algatajatel pöörduda, kui nad peavad vajalikuks, mõne teise tunnustatud isiku poole. Aga nagu ma ütlesin, põhiseaduskomisjon tervikuna oli siiski seda meelt, et ekspertide seisukohtadele on väga raske vastu vaielda. Suuresti tuleb nende seisukohtadega meil päri olla ka seda eelnõu täna edasi menetledes. Muudatusettepanekute esitamise

tähtaeg on kaks kuud. Kui peetakse vajalikuks eelnõu edasi menetleda, siis kindlasti saame kolme kuu pärast siin juba uuesti kokku.

Aseesimees Keit Pentus

Trivimi Velliste, palun!

Trivimi Velliste

Aitäh, proua aseesimees! Lugupeetud ettekandja! Ma tänan sind kõigepealt väga põhjaliku ja väga ülevaatliku ettekande eest! Aga minu küsimus puudutab selle eelnõu menetlemise poliitilist tausta. Enamik eelnõusid, mida me siin saalis arutame, on harilikult poliitilised selle sõna kitsas tähenduses või n-ö päevapoliitilised, kus rindejoon jookseb valitsusliidu ja vastasrinna vahel. Kuidas sa hindad selle eelnõu poliitilist tausta, millisel määral on see päevapoliitiline ja millisel määral on see pigem erakonnaülene ja igavikuhõnguline? Kui suur on koosmeele osakaal selle eelnõu puhul?

Väino Linde

Jah, koosmeele osakaal, hea küsija, on selle eelnõu algatamisel kindlasti tuntav. Kui me loeme põhiseaduse muutmise seaduse teksti esimest lauset, et igäiks on kohustatud hoidma nii eesti kui ka teiste rahvaste kultuuripärandit, siis mina usun küll, et Riigikogu 101 liikme seas ei ole mitte ühtegi, kes vaidleks sellele lausele vastu. Kindlasti ongi meie kohus hoida eesti kultuuripärandit, aga ka teiste rahvaste kultuuripärandit. Ma usun, et see ongi see ajend, mille pärast selle eelnõu algatamine nii palju allkirju sai. Omaette küsimus on see (see läheb rohkem õigusteaduslikumale maale), kas selle lause või deklaratsiooni täitmiseks on vaja muuta põhiseadust või tuleks muuta teiste seaduste sätteid või mida selleks vaja teha on. See on diskussiooni teema. Aga seda ei saa käsitleda niimoodi, et kõik, kes sellele algatamisele oma allkirja ei andnud, on kultuuripärandi kaitse vastased. Kindlasti mitte. Näiteks mina ei andnud allkirja, ma võin seda teile öelda, head kolleegid, aga mitte selle tõttu, et ma ei oleks kultuuripärandi kaitse poolt, vaid ikkagi nendele juriidilistele argumentidele toetudes, mida ma juba varem oskasin arvata ja mida ka õiguseksperdid välja tõid.

Aseesimees Keit Pentus

Helmer Jõgi, palun!

Helmer Jõgi

Aitäh! Hea ettekandja! Eelnõu seletuskirjas on välja toodud, küll vabas tõlkes, aga päris mitmeid paralleele teiste Euroopa riikide kultuuripärandi kaitse ja hoidmise kohustustega nende riikide põhiseadustes. Kas komisjon vaatas neid paralleele ja analooge, seda, kuidas need võiksid sobitada meie põhiseaduse konteksti, et sealt mingit eeskju võtta ja mõtteid edasi arendada?

Väino Linde

Aitäh! Algatajate esindaja, vist oli selleks hea kolleeg Mark Soosaar, selgitas meile põhjalikult, milliste teiste riikide põhiseadustes on kultuuriväärtuste kaitse säte või paragrahv eraldi välja toodud. Me võiksimme jällegi poliitikaüleselt küsida, miks Eesti põhiseadusesse ei võiks niisugust lauset lisada, et mis siis juhtuks. Siin tulevad mängu juba õiguslikud argumendid. Igal riigil on oma põhiseadus, oma põhiseaduse ülesehitus, ma tahan öelda, et konkreetsuse aste on eri põhiseadustel erinev. Eesti põhiseaduse üldistuse tase on mõnevõrra teistsugune ja ta on ka deklaratiivsusest teistsugune, kui on teiste riikide põhiseadused. Nii et me ei saa päris üheselt öelda, et see, mis sobib, ma ei tea, Gruusia, Saksamaa või Prantsusmaa põhiseadusesse, võiks automaatselt olla ümber tõstetud ka Eesti Vabariigi põhiseadusesse. See päris niiviisi ei ole, siin tuleb hakata vaatama juba põhiseadust tervikuna, tema teksti. Siis me saame hakata mõnes mõttes paralleele tooma. See oleks juba omaette magistritöö teema, näiteks.

Aseesimees Keit Pentus

Jüri Tamm, palun!

Jüri Tamm

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Te väitsite eespool, et põhiseaduses peaks kirjas olema ainult see, mida alamaktide või seadustega ei ole võimalik realiseerida. Mul on põhiseadus käes ja ma vaatan näiteks § 18, kus on kirjutatud, et kedagi ei tohi piinata, julmalt või väärrikust alandavalt kohelda ega karistada. Minu meelest on ka see punkt ju muudes seadustes väga täpselt ära reguleeritud. Tahan ikkagi küsida teie käest, mis on see vastuolu, mida teie ja teie nimetatud eksperdid

näete, miks ei ole võimalik kultuuripärandi osas põhiseadusmuudatust teha.

Väino Linde

Head kolleegid! Seda ei saa kindlasti poliitikaüleselt öelda, et ei ole võimalik põhiseaduses seda muudatust teha. Küsimus on selles, kas see on otstarbekas, kas see on vajalik ja kas see täidab seda eesmärki, milleks algatajad selle eelnõu on algatanud. Siit tulenevalt leiti põhiseaduskomisjoni istungil, et ei ole otstarbekas seda sätet niisugusel kujul põhiseadusesse lisada. Nagu ma ütlesin, kultuuriväärtuste kaitse on tuletatav juba põhiseaduses märgitud sätetest, samamoodi nagu §-st 18 (millele sa õigesti viitasid) on tuletatud karistusseadustiku sätted selle kohta, kui keegi kedagi lööb, peksab või kasutab muid piinamisvahendeid.

Aseesimees Keit Pentus

Austatud ettekandja! Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu ettekande eest! Avan läbirääkimised. Esimesena palun kõnetooli Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni esindaja Trivimi Velliste! Kolm minutit lisaagea, kokku kaheksa minutit.

Trivimi Velliste

Lugupeetud proua aseesimees! Head kolleegid! Kolleeg Igor Gräzin rõhutas põhiseaduskomisjonis seda eelnõu arutades korduvalt, et meie põhiseadus ise on mälestis, see on osa kultuuripärandist, see on püha tekst ja seda tuleb sellisena kaitsta. Ma olen Igor Gräziniga nõus, tal on täiesti õigus. Põhiseadus on püha tekst ja seda tuleb kaitsta. Kuid ma täiendan Gräzinit ja lisan, et põhiseadus, olles püha tekst, ei ole siiski surnud tekst, vaid see on elav tekst. Ka elava tekstina on see väga stabiilne tekst, see tähendab, et kui seda muudetakse, siis tuleb seda muuta nii vähe kui võimalik ja nii palju kui vaja. See tähendab, et püha teksti muutmisel tuleb ääretult hoolikalt järgida põhimõtet, et kirik olgu keset küla. Nii nagu see püha tekst on ise mälestis, elav mälestis, nõnda on tegelikult kõik mälestised, mis meil on, elavad mälestised. Meil on üle 5000 kinnismälestise. Isegi, kui nad on varemed, on nad ikkagi elavad mälestised.

Kui kaks kolmandikku Riigikogu liikmetest on algatanud põhiseaduse muutmise, siis on alati põhjust küsida, miks nad seda on teinud,

sest kahe kolmandiku Riigikogu liikmete algatatud eelnõu ei ole kindlasti mitte igapäevane asi. Kolleeg Väino Linde juba selgitas siit kõnetoolist, et põhjus on selge. Riigikogu liikmed näevad probleemi olemasolu, probleem on reaalselt olemas, olukord meie kultuuripärandiga ei ole nii hea, nagu see võiks olla. Viimase veerandsajandi jooksul on sellel maastikul toimunud väga olulisi muudatusi.

Õige varsti, paari nädala pärast, möödub 24 aastat sellest päevast, kui algas organiseeritud muinsuskaitse liikumine. Jüri kirikaias oli muinsuskaitseklubide esimene kokkutulek ja sellest sai alguse väga jõuline läbimurre meie ühiskondlikus teadvuses. Tegemist oli sisuliselt meie rahvusliku mälu justkui uue ärkamisega ja ajaloolise mälu tugevnemisega väga lühikese aja jooksul. See väljendus eriti jõuliselt näiteks enamiku Vabadussõja mälestussammaste taastamises, mis kahtlemata manifesteeris selle mälu tugevnemist ja oli väga tugev sõnum meie ühiskonnale ja isegi väljapoole Eesti ühiskonda. See kõik kokku on moodustanud teatava meie rahvusliku mälu aegruumi või pidevalt kulgeva ajakanga.

Ühiskonnas toimus järsk muudatus pärast seda, kui Eesti läks rubladelt üle kroonidele ja kui väga lühikese aja jooksul suri välja talguvaim. Kui üleminekuaastate alguses tehti talgute abil väga palju, siis edasi järgnesid sellised aastad, kus ühiskond oli just nagu pihustunud liivateradeks. Igal üksikul kodanikul, igal üksikul perekonnal oli nii palju muresid omaenda eluga, et kellelgi ei jäänud enam üle raha ega aega, et tulla näiteks talgutele, nii nagu seda tehti nn laulva revolutsiooni aastatel.

See kõik kajastus muidugi ka riigieelarves, kus näiteks Muinsuskaitseametile paljude aastate jooksul eraldati umbes 15 miljonit krooni, st üks miljon krooni maakonna kohta aastas. Üks miljon krooni aastas – see on paremal juhul umbes kolme keskmise sõiduauto hind, ja see oli see raha, mida riik suutis eraldada muinsuskaitse kiirabiks. Aga muinsuskaitse kiirabiga on niimoodi, et kui sa õigel hetkel ei suuda 40 000 krooni eraldada, siis mõne kuu pärast või paremal juhul mõne aasta pärast tuleb võib-olla leida 4 miljonit, et ära parandada see asi, mida oleks saanud parandada kiiresti 40 000 krooniga. Siia ongi koer maetud. Siin on väga suured käärid.

Asjaolu, et Tallinna vanalinn on kuulutatud ülemaailmse tähtsusega pärandiks, on väga petlik. Isegi Tallinna vanalinna kaitsmisel on väga suuri probleeme, kuid Tallinna vanalinn on kõigest hoolimata siiski veel visiitkaart. Hoopis paremini kirjeldas meie muinsuste tegelikku olukorda veidi rohkem kui aasta tagasi aset leidnud näitus "Ultima memoria" – viimne mälu või viimne mälestus. See näitus andis palju adekvaatsema pildi meie mälestiste olukorrast üle terve riigi eri maakondades. Seal me võisime näha, mismoodi meie kõige väärtuslikumad mälestised üksteise järel lagunevad kiiremini, kui me neid päästa suudame. Siin on väga suur probleem. Kuid ma rõhutan: meie peamine probleem ei ole siiski mitte rahas, vaid inimeses. Peamine probleem on teadvuses, ühiskonna teadvuses tervikuna.

Eile võisime "Aktuaalses kaameras" näha kaht uudislõiku. Üks rääkis sellest, kuidas Irina Kolmkant rikkus ära haruldase rahvusvahelise pärli, Olev Siinmaa elamu Pärnus. Teine uudis oli selle kohta, mismoodi metalliotsijatega pööratakse pahupidi Kagu-Eesti kalmistud. Need kaks näidet on ainult jäämäe veepealne osa.

Niisiis, ühiskond vajab sõnumit. Eile oli keskkonnakomisjonis arutusel keskkonnaseadustiku üldosa seadus. See arutelu oli väga filosoofiline ja kõige olulisem sõnum seal oli, et keskkonnakaitse on mõeldud selleks, et inimesel oleks hea olla. Keskkond on kõikide asi, mitte ühe ministeeriumi asi. See on kõikide tasandite, see on kodaniku, see on kohaliku omavalitsuse, see on riigi asi. Täiuslik keskkond on rahvuslik rikkus. Eramets näiteks on muidugi selle eraomaniku rikkus, aga eramets on samal ajal ka rahvuslik rikkus. Täpselt samamoodi on eramõisaga. Kui kellelgi on mõis, siis on see mõis muidugi selle mehe või naise rikkus, aga kui see mõis on hästi hoitud ja korras, siis on see kogu Eesti rahva rikkus ja see on meie kõigi uhkuseasi.

Sellepärast peame käsitlema tavalist keskkonda, tavalist keskkonnakaitset ja muinsuskaitset tervikkontekstis, ühtses mõistete süsteemis ja ühesuguse mõisteaparaadiga. Teisisõnu: me peame keskkonnakaitse ja muinsuskaitse omavahel lõimima ning tõlgendama õigusi ja kohustusi ühtemoodi. Seega, me peame parandi kaitseks kasutama kõiki meie kätuses olevaid vahendeid, olgu selleks seaduste

alusmüüri tugevdamine, olgu selleks suhtumise ja meie hoiaku parandamine või olgu selleks raha eraldamine. Ma väga toetan mõtet, et siinsamas saalis tuleks algatada riiklikult tähtsa küsimusena ka meie kultuuripärandi hoidmise teema. Täna tähelepanu eest!

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh! Palun kõnetooli Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindaja Eiki Nestori!

Eiki Nestor

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Kõigepealt tahan meie fraktsiooni nimel öelda, et me oleme mitme aasta vältel näinud, kuidas see eelnõu on sündinud, ja tahan avaldada tõsist tunnustust Riigikogu muinsuskaitse ühendusele, Mark Soosaarele ja Trivimi Vellistele selle töö eest. Palun vabandust, ka Imrele! Kolm meest on näinud tõsist vaeva, teinud tõsist tööd ja valmistanud seda eelnõu ette, nad on käinud, rääkinud, vestelnud, suhelnud.

Õnnetus on minu meelest mingit pidi see, et eelnõu lugemine jõudis suurde saali ajal, kui põhiseaduse muutmine ise on teatud debattide tõttu mingit pidi natukene devalveerunud. Kellelegi on see muutunud valimishobuseks ja kellelegi jälle mingi muu ambitsiooni väljalamiseks. Kindlasti peame põhiseaduse muutmisesse kui sellisesse suhtuma just sellise tõsidusega, nagu Riigikogu muinsuskaitse ühendus seda teinud on.

Kui vaadata arvamusi, siis ma alustan sellest, kas muuta või mitte muuta. Vaadake, väga sageli, mitte küll alati, aga väga sageli need riigiõiguslased, kes peavad õigeaks põhiseadust üldse mitte puutuda, on ju ka need, kelle näputöö põhiseadus suures osas on. Väga sageli soovivad kõige suuremat revolutsiooni need, kelle isiklik ambitsioon jäi võib-olla kunagi rahuldamata. Nemad peavad ääretult vajalikuks põhiseadust muuta. Tõde on ilmselt uskial seal vahepeal. Me oleme ju vahepealsetel aastatel põhiseadust muutnud, oleme teinud seda minu meelest iga kord väga mõistlikul ja tarvilikul moel. Ka mulle meeldib see lähene mine põhiseadusele, mis on ju mitmes riigis, et iga põhiseadust kirjutatakse ja koostatakse teatud ajal ja teatud kohas. Põhiseaduse vastuvõtmise ajal, kui me kõik selle poolt hääletasime, oli sel üks tähendus. Ka mulle meeldib

see, et aja jooksul võib mõte ühes või teises põhiseaduse paragrahvis muutuda, mis on täiesti loogiline ja arusaadav. Aga see ei tähenda ju lõppkokkuvõtteks, et teatud juhtudel, kui tõesti on mõistlik ja vajalik, ei peaks seda muutma. Ma palun vabandust kõikidelt õpetatud juristidelt, aga selles kontekstis mõtleb üks insener nii, et see arutlus põhiseaduse preambuli ja teiste osade omavahelisest suhtest, mille eelnõu algatajate nimel esitas Mark Soosaar, näib loogiline. See näib loogiline selle lihtsal põhjusel, et tõesti ei ole niisama lihtne teiste seadustega reguleerida valdkonda, kus põhiseaduses riigile antud kohustused ja eraomanikule antud õigused vajavad tasakaalustamist. Võib-olla võiks seda teha kuidagi teistmoodi, ma ei oska öelda. Mulle väga meeldib, et komisjon otsustas eelnõu esimese lugemise lõpetada, võib-olla leiab parema variandi. Aga teisest küljest annab ka see tekst, mis sai esitatud, minu meelest tunnustust sellest, et me suhtume kõikide kultuuride pärandisse avatult, me ei ole mingi foobiatega maa, ja miks peaks meie põhiseadus selline olema. Nii avatud me võiksimegi olla. Teades aga, kuidas Riigikogus põhiseaduse muudatusi menetletakse, on mul kolleeg Lindele suur palve. Meie kodukorra seadus annab küllalt selged piirid, aga minu ettepanek on, et põhiseaduskomisjon kasutaks neid piire selle eelnõu menetlemiseks, mitte vastupidi. Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh! Kui rohkem kõnesoove ei ole, siis lõpetan läbirääkimised. Seaduseelnõu 742 esimene lugemine on lõpetatud. Määratud eelnõu 742 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 29. novembri kell 18.

3. Teeseaduse muutmise seaduse eelnõu (788 SE) esimene lugemine

Aseesimees Keit Pentus

Järgmine eelnõu tänases päevakorras on Erakonna Eestimaa Rohelised fraktsiooni algatatud teeseaduse muutmise seaduse eelnõu. Tegemine on esimese lugemisega. Ettekandeks palun Riigikogu kõnetooli Riigikogu liikme Maret Merisaare!

Maret Merisaar

Lugupeetud kuulajad! Teeseaduse muutmise seaduse kaks teemat on mõlemad tulenenud inimeste pöördumisest roheliste fraktsiooni poole. Teeseaduse muudatuste eesmärk on suurendada liiklusohutust liiklusmärkide nähtavuse parandamise abil ning samuti on eesmärk lahendada kodanike kirjades esiletoodud muret, et erateede omanikud teevad takistusi nende teede kasutamiseks, läbipääsuks kinnistutele, millele see tee on ainus juurdepääs.

Kõigepealt liiklusmärkide nähtavusest. Meie ettepanek oleks lisada teeseadusesse § 10 lõige 2¹: "Liikluse korraldamisel kasutatavad liikluskorraldusvahendid peavad olema valmistatud ja paigaldatud märgatavalt ja nähtavalt. Liikluskorraldusvahendite märgatavuse ja nähtavuse kvalitatiivsed ja kvantitatiivsed reeglid ja rakendamise korra kehtestab majandus- ja kommunikatsiooniminister." Keerulistes liiklussõlmedes ning linnakeskkonnas olevate erinevate tehniliste taustade puhul võib liiklust reguleerivate märkide märgatavus olla halb ja seetõttu nähakse neid liiga hilja, mis võib olla liiklusõnnetuse põhjuseks. Loodame, et liiklusmärkide märgatavust parandatakse ning märgatavust hakatakse ka objektiivselt hindama ning mõõtma. Praegu on liiklusmärkide paigaldamine sätestatud määrustes ja Vabariigi Valitsus arvab, et see loob piisava õigusliku regulatsiooni liikluskorraldusvahendite nähtavuse ja märgatavuse tagamiseks. Neid määrusi on kolm (2002., 2003. ja 2004. aastast) ja üks neist oli nii pikk, et seda oli tülikas printida. Me näeme, et teeseaduse § 34 määrab väga täpselt kindlaks kõik, mis puudutab mitteliiklusmärgi väljapanemist. Paragrahvis 34 "Liiklusväline teabevahend" on lausa kümme sätet, mis kõik ütlevad, kuidas seda teabevahendit paigaldada, kes selle eest vastutab, kui see liiklusväline teabevahend asub eramaal, kuidas selleks loa saab võtta ja kas ta on rõõpselt tee teljega või mitte ja kui võrd nähtav ta peab olema, ta ei tohi kedagi pimestada jne. Samas ei ole liiklusmärkide kohta seaduses mitte midagi. Me toome välja lihtsalt selle, et asi ei ole päris ühtemoodi reguleeritud, selle võiks ühtlustada.

Teine punkt, millest me tahtsime rääkida, on eramaal asuvate erateede ligipääsetavus. Meie ettepanekud on järgmised. Praegu öeldakse nii, et on kaks juhtumit, kui erateed võib

kasutada kinnisasja omaniku loata. Esiteks, kui alarmsõiduk tahab sealt läbi sõita, teiseks, kui on sõjaseisukord ja mingi sõjamasin tahab sealt läbi sõita. Samuti võib ajutiselt tekkida olukord, et mingi õnnetuse tõttu ei ole avalik tee läbipääsetav ja siis tuleb sel ajal ajutiselt lubada ka eramaal asuva eratee kasutamist. Meie tahame lisada siia veel ühe sätte, nimelt sätte 9, mis sõnastatakse järgmiselt: "Tee puhul, mis enne eraomandisse üleminekut on olnud avalikus kasutuses, ei tohi eratee omanik takistada läbipääsu kinnistutele, millele eratee on ainsaks juurdepääsuks, sõltumata sellest, kuidas tee aluse maa sihtotstarvet on hiljem muudetud." Selgitan veel kord. Pärast maareformi lõpuleviimist on sageli ilmnunud juhtumeid, kus osale kinnistutele on ainus juurdepääsutee eratee, mille omanik on selle tee kasulgenud või keelab seda kasutada teistel kasutajatel, sealhulgas pääsuks kinnistutele, millele see eratee on ainus juurdepääs. Nad keelduvad servituudi seadmisest olemasoleva tee kasutamiseks või uute juurdepääsu tagavate teede ehitamiseks või pole uue tee ehitamine võimalik ega majanduslikult otstarbekas. Tagamaks omanike põhiõigusi oma kinnistu kasutamiseks, sealhulgas sellele juurdepääsemise õigust, peab sellised konfliktid lahendama ja kinnistule juurdepääsu tagamise ainsa võimaluse, teisele omanikule eratee kasutamise õiguse andmise sätestama teeseadusega. Siin on olnud oponentide vastuväide, et riik hakkab ebaproportsionaalselt kaitsma ainult ühe omaniku huve ja samas teise eraomaniku huve ei kaitse ning sellega on ohustatud eraomand, omaniku põhiseadusest tulenev õigus eraomandi puutumatuselle ja kaitstusele. Aga tuleme keskkonnaseadustiku üldosa seaduse juurde, mis hakkab ka sama olukorda lahendama. Siin on öeldud järgmiselt. § 33 "Võõral maatükil asuva tee või raja kasutamine", lõige 3: "Omanik ei või keelata eratee ega raja kasutamist jalgsi, jalgrattaga ega muul sellesarnasel viisil liikumiseks, kui kasutus põhineb väljakujunenud taval ega ole talle koormav. Eratee või raja kasutamise liigset koormavust eeldatakse õuemaal asuva eratee või raja korral, kui seaduses ei ole sätestatud teisiti." § 32 "Võõral maatükil viibimine", lõige 2: "Luba viibida võõral maatükil, välja arvatud õuemaal, eeldatakse olevat, kui omanik ei ole maatükki piiranud või tähistanud viisil, millest

ilmneb tahe piirata võõraste viibimist maatulil, või kui tahe piirata viibimist ei ilmne muudest asjaoludest." Lõige 3: "Võõral maatulil viibides tuleb järgida seaduses sätestatud piiranguid ja maatuliki omaniku õigusparaseid nõudeid ning võimalikult suures ulatuses vähendada keskkonnanahäiringute teket, sealhulgas jälgede jätmist loodusesse." Tuleb vältida omandi kahjustamist ja kodurahu häirimist. Keskkonnaseadustiku üldosa seaduse eelnõu seletuskirjas tuuaksegi välja, et praegu on seadus selles osas veel väga lünklik ja õigust viibida võõral maal käsitletakse nii asjaõigusseaduses, veeseaduses kui ka veel mitmes teises seaduses. Juhul kui omanik siiski seadusvastaselt piirab kellegi ligipääsu oma kinnistule, võib isik, kelle liikumist on takistatud, pöörduda tsiviilkohtusse. Teede kui ehitiste kasutamine on reguleeritud teeseaduses. Keskkonnaseadustiku üldosa seaduse jõustumisel tuleb teeseadust muuta, et viia eratee kasutamine kooskõlla võõral maal viibimise üldreeglitega.

Lõpetuseks ütlen veel, et eelnõuga ei võeta kasutusele uusi termineid. Eelnõu on vastavuses Euroopa Liidu õigusaktidega ja selle rakendamisega ei kaasne lisakulutusi riigieelarvest. Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh! On küsimusi. Esimesena saab küsimuseks sõna Jaan Kundla. Palun!

Jaan Kundla

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Te kasutate eelnõus sellist topeltiljendit, et liiklusmärgid peavad olema märgatavad ja nähtavad. Ma palun selgitada nende sõnade tähendust ja vahet! Kui märk on hästi nähtav, kas on võimalus, et ta ei ole märgatav, või siis vastupidi, märk on märgatav, aga samas ei ole nähtav? Palun selgitage seda!

Maret Merisaar

Seletuskirjas on ka öeldud, et need on psühholoogiliselt kaks eri asja. Enne peab asi olema märgatav ja siis saab ta olla nähtav.

Aseesimees Keit Pentus

Jüri Tamm, palun!

Jüri Tamm

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud eelnõu kaasettekandja! Minu küsimus puudutab kompensatsiooni, mida võiks saada või peaks saama erateede kasutamise eest omanik, et tee korras hoida ja taastada need kahjustused või tekitatud vead, mis transpordiga tavaliselt kaasnevad. Roheliste eelnõud on alati väga kirkad, aga kui lähemalt vaatad, siis nad tuhmuvad. Kuidas te kavatsete seadusesse sisse kirjutada sellise kohustuse, et erateede omanikud peavad tagama juurdepääsu, samas lahti seletamata seda, kuidas see neile kompenseeritakse, missuguse meetodika alusel ja kes seda teeb, kas tee kasutaja, omavalitsus või riik?

Maret Merisaar

Need tasud on juba sätestatud nendes lepingutes, mis eraomanikul tuleb sõlmida selle tee kasutajaga. Järelikult, lepingu sõlmimisest ei pääse ja see on talle kohustuslik. Selle lepingu sõlmimise käigus lepitakse kokku, kuidas nad jagavad omavahel hooldamiskulud, näiteks tee lumest lahtilükkamise talvel.

Aseesimees Keit Pentus

Väino Linde, palun!

Väino Linde

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Hea ettekandja! Küsin kõigepealt eelnõu esimese osa kohta, kus § 10 täiendatakse lõikega 2¹. Kas sa võid kommenteerida, mida te mõtlete selle all, et liikluskorraldusvahendite märgatavuse ja nähtavuse kvantitatiivsed reeglid tuleb kellegi poolt kehtestada? Mis need kvantitatiivsed reeglid on? Kui te räägite liikluse korraldamisel kasutatavatest liikluskorraldusvahenditest, siis on nõue, et need peavad olema loodud nähtavalt. Mida te selle nähtavalt loomise all mõtlete?

Maret Merisaar

Ma arvan, et siin on tegemist halva sõnastusega. Mõeldud on seda, et need peavad olema valmistatud selliselt, et lõpptulemus oleks nähtav. Mis puutub kvantitatiivsesse mõõtmisse, siis on olemas uuringuid selle kohta, kui märgatavad mingisugused liiklusvahendid ja liiklusmärgid on. Mina ise ei ole kordagi istunud ei seisva ega veel vähem liikuva auto roo-

lis, aga ma olen vestelnud mõne inimesega ja olen teada saanud, et on olemas inimesi, kes sõidavad niivõrd automaatselt, et nad ei vaata ühtegi liiklusmärki, ja on olemas inimesi, kes kurdavad märkide halva nähtavuse pärast. Üks näide. Kino Kosmose juurest Pärnu maanteele välja sõites on katkendjoon, mis ütleb, et võib põhimõtteliselt pöörata nii vasakule kui ka paremale, aga kusagil kõrgel posti otsas on märk, mis ütleb, et tohib pöörata ainult paremale. Kui see märk oleks üle tee ja madalamal, siis see oleks märgatav, aga see on seal kuskil üleval ja seda lihtsalt ei saa märgata ning kui seda ei märka, siis seda ei näe. See märk on vales kohas. Nii et ilmselt on sellega probleeme.

Aseesimees Keit Pentus

Teine küsimus, Väino Linde, palun!

Väino Linde

Aitäh! Teie eelnõu kolmas punkt räägib erateest ja teise kinnistuomaniku õigusest sõita läbi teise isiku kinnistu. Kas te ei arva, et teie tekst võib olla vastuolus põhiseaduse omandi puutumatusse sättega ja kõige sellega, mis on asjaõigusseaduses toodud? Mittejuriidiliselt küsin veel järgmist. Te ütlete, et tee võib ka siis läbi selle kinnistu minna, kui tealuse maa sihtotstarvet on hiljem muudetud, mis võib näiteks tähendada, et see maa on muutunud elamumaaks ja sinna on elamu ehitatud. Kas teie eelnõu järgi peab kinnistu omanik ikkagi tagama selle, et see teine inimene võib ka elamust läbi minna? Mida te niisuguse sätte all konkreetselt mõtlete?

Maret Merisaar

Me mõtleme seda, et kui ei ole mitte mingisugust muud võimalust selle eramaa taga oleva kinnistuni pääsemiseks, ei ole näiteks võimalik ehitada selle kinnistu ümber mingisugust teed, siis tuleb ikkagi sellel eramaa omanikul, keda asi puudutab, võimaldada mingisugune läbipääs. Võib-olla siis, kui uus maja on täpselt selle endise tee peal, tuleb teha mingisugune väike uus läbipääsukoridor ümber maja. Muidugi tuleb leida mingisugune võimalus, et ei häiritaks otseselt kodurahu ega tuldaks otse akna alla. Aga seal on kindlasti ümberringi kas metsa või on võib-olla mingi künkakagune piirkond ja on võimalik korraldada

see asi selliselt, et ei häiritaks inimeste igapäevaelu. Selle inimese õigused, kelle maja on nimetatud kinnistu taga, on aga ju täpselt nii-sama suured. Kui praegu seadus seda ebamõistlikult piirab, siis tuleb see olukord kuidagi ära lahendada.

Aseesimees Keit Pentus

Teine küsimus Jaan Kundlalt.

Jaan Kundla

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Eelmisele küsijale vastates te jätkasite vastamist minu eelmisele küsimusele. See puudutab märgatavat ja nähtavat. Kui märk on liiga kõrgel, siis on ta küll märgatav, aga ei ole hästi nähtav. Aga liiklusmärkide paigaldamise nõuded, nende kõrgused ja kaugused, kujud ja suurused jne on standardiga konkreetselt määratud. Palun ikkagi veel kord selgitada, mis on selle märgatavuse ja nähtavuse vahe, kui üks märk on märgatav, aga samas ei ole hästi nähtav. Kas siin ei ole vastuolu?

Maret Merisaar

Küsimus ei ole vastuolus, vaid lihtsalt selles, et mõlemad asjad on olemas, nii märgatavus kui ka nähtavus. Ma arvan, et uuringuid tehakse märgatavuse kohta. Kindlasti oskab teile täpsemalt vastata eelnõu sõnastuse autor Marek Strandberg, sest nagu ma ütlesin, minaise ei ole autoroolis istunud ja mul on tohutult raske praegu hinnata seda, kuidas üks asi võib olla autojuhile märgatav või nähtav. Jah, ma arvan, et märgatavus on oluline. Seda ei ole praegu teeseaduses liiklusmärkide kohta sätestatud, see on jäänud määruste tasandile. Nii et me võiksime vaadata seda asja lihtsalt nii, et toome määruse tasandilt selle põhimõtte, et liiklusmärk peab olema nähtav, seadusesse. Me praegu räägime ainult sellest, et liiklusväline teabevahend peab olema nähtav, aga liiklusmärgi nähtavust ei ole meil seaduses sätestatud, see on määruksesse jäetud.

Aseesimees Keit Pentus

Lugupeetud ettekandja! Rohkem küsimusi ei ole. Aitäh ettekande eest! Palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli majanduskomisjoni liikme Terje Trei!

Terje Trei

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Majanduskomisjon arutas Erakonna Eestimaa Rohelised fraktsiooni algatatud teeseaduse muutmise seaduse eelnõu 788 20. septembri istungil. Eelnõu algatajat esindas Riigikogu liige Marek Strandberg ja selgitusi jagas komisjoni istungile kutsutud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi teede- ja raudteosakonna juhataja Ain Tatter. Eelnõu kohta andsid arvamuse Vabariigi Valitsus ning Riigikogu Kantselei õigus- ja analüüsiosakond.

Vabariigi Valitsus esitatud eelnõu ei toeta, kuna leiab, et on olemas mitu õigusakti, mis liikluskorraldusvahendite temaatikat reguleerivad. Vastavalt vajadusele parendatakse liiklusmärkide nähtavusega seonduvaid probleeme koostöös Maanteeametiga. Eratee kasutamise seaduse osas on parim lahendus sundvalduse seadmine, arutlusel oleva eelnõu kohaselt minnakse aga vara natsionaliseerimise teed ilma hüvitisteta.

Riigikogu Kantselei õigus- ja analüüsiosakonna arvamuses on samuti välja toodud, et eelnõus sätestatu on reguleeritud teiste õigusaktidega. Seega ollakse Vabariigi Valitsuse arvamuses tooduga samal seisukohal.

Erateede kasutamise temaatikat käsitleti ka 13. septembril, kui Riigikogus vastas arupärimistele justiitsminister Rein Lang. Oma vastustes käsitles ta seda temaatikat üsna põhjalikult ja leidis samuti, et seda probleemi ei lahendata teeseaduse muudatusega.

Nagu öeldud, komisjon kogunes 20. septembril. Arutelude käigus leiti, et erateede temaatika on aktuaalne ja oleks vaja leida lahendus eelkõige kohaliku omavalitsuse tasandil ka juhul, kui osapooled ei saavuta kokkulepet. Nimetatud juhtumi lahendamine koormab kohtuid, samuti on juhtumeid, kus eratee valdaja ei suuda tagada enne üldises kasutuses olnud eratee korrashoidu. Seega on lahenduse leidmine nimetatud probleemile vajalik.

Majanduskomisjon otsustas poolthäälte enamusega saata Erakonna Eestimaa Rohelised fraktsiooni algatatud teeseaduse muutmise seaduse eelnõu 788 Riigikogu täiskogule esimeseks lugemiseks 28. septembril ettepanekuga esimene lugemine lõpetada. Majanduskomisjon teeb ettepaneku määrata eelnõu 788 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 12. oktoober kell 12.

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh, lugupeetud ettekandja! Küsimusi ei ole. Kas on soovi pidada läbirääkimisi? Kõne-soove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Seaduseelnõu 788 esimene lugemine on lõpetatud. Määratud eelnõu 788 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 12. oktoobri kell 12.

4. Vanemahüvitise seaduse muutmise seaduse eelnõu (769 SE) esimene lugemine

Aseesimees Keit Pentus

Järgmine eelnõu tänases päevakorras on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud vanemahüvitise seaduse muutmise seaduse eelnõu. Algab eelnõu esimene lugemine. Ettekandeks palun Riigikogu kõnetooli Riigikogu liikme Heljo Pikhofi!

Heljo Pikhof

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud vanemahüvitise seaduse muutmise seaduse eelnõu väljatöötamise tingis vajadus parandada töö ja pereelu ühitamist. Vanemahüvitise seaduse eesmärk on säilitada riigi toetuse andmisega varasem sissetulek isikutele, kelle tulu väheneb laste kasvatamise tõttu, ning toetada töö ja pereelu ühitamist. Vaatamata püstitatud eesmärgile, on kehtiv vanemahüvitise seadus töö ja pereelu ühitamise osas arutult jäik. Vanemahüvitise saamise perioodil alampalgast suurema sissetuleku teenimise korral isikule makstav vanemahüvitis väheneb. Samuti piirab kehtiv seadus vanemahüvitise hüvitatavate päevade kasutamist üksnes lapse poolteiseaastaseks saamiseni, sundides lastevanemaid kõik päevad ühe jutiga välja võtma. Kui laps on poolteiseaastaseks saanud, visatakse noor pere üleöö vette – õppi-gu kõik ujuma! Kui süsteemile paindlikkust lisada, tooks see pisut leevendust meie tasakaalutule perepoliitikale ja mõjuks hästi kõigile, nii lapsele, emale, isale kui ka sündimusele ja ühiskonnale üldse.

Sotsiaaldemokraadid ongi ette valmistanud vanemahüvitise skeemi reformiva eelnõu. See näeb ette, et hüvitist saab osadeks jagatult välja võtta mis tahes ajal kuni lapse 8-aastaseks saamiseni. Näiteks võib vanemapuhkust hädasti vaja minna siis, kui laps harjub lasteaia

või läheb esimesse klassi. Põhjusi, miks emal või isal oleks tarvis pikemalt lapse kõrval olla, on veel ja veel.

Teine oluline muudatus on see, et vanemahüvitist saaks välja võtta ka päevade kaupa, jagades ema ja isa vahel kas nädalad või suisa nädalapäevad, mil emb-kumb neist on lapsega kodus. See ergutaks mõlemat vanemat lapsega tegelema. Praegu saab vanemahüvitise saajat vahetada vaid kuulise intervalliga. Nende päevade eest, kui ema või isa on tööl, maksaks talle palka mõistagi tööandja, lapsega kodus olnud päevade eest tasuks vanemahüvitist riik. Seesugune süsteem toimib kenasti näiteks Rootsis.

Igas vanuses lastele oleks mõistagi hea, kui vanemad saaksid neile töö kõrvalt rohkem aega pühendada. Lapsepuhkuse lõpp tähendab aga nii vanema kui ka lapse jaoks pahatihti seda, et senisest täisajaga kodusest elust sukeldatakse ülepeakaela täisajaga tööellu. Mõelgem: tegemist on õige pisikese, poolteiseaastase põnniga, kes ei mõista oma soove arusaadavalt väljendada. Liiatigi pole saladus, et lapsehoiuvõimalusi meil napib ja muret sellega on maa ja ilm. Nii suure kui ka väikese inimese elumuutuse šokki aitaks pehmenada see, kui vanem saaks sujuvamalt, osajaga töötades oma kutsetööd ja kodust elu kokku klappitada.

Naiste jaoks (see selgus ka vastsest inimarengu aruandest) tähendab juba rohkem kui pooleaastane tööturult eemalviibimine seisakut ametitöös. 97% lastevanematest aga, kes lapsega poolteiseks aastaks koju jäävad, on naised. Nende tööalane konkurentsivõime saab pärsitud, võrreldes omavanuste mees- ja karjäärikatkestuseta naiskolleegidega. Kõigist võrdõiguslikkuse juttudest hoolimata eelistavad tööandjad uut töötajat valides ikka meest, sest naisnimene võib poolteiseks aastaks koju jääda. Et aga naiste keskmine haridustase on meil meeste omast kõrgem, aitaks paindlikum perepoliitika paremini ära kasutada nn kvalifitseeritud inimvara.

Meeste puhul (sellest on vähem räägitud) võib võrdsem osalemine laste kasvatamises ja pereelus pikendada eluigagi. Hoolitsevaks isaks olemine, tugev emotsionaalne side lastega mõjub hästi mehe heolule ja tervisele.

Ühe naise kohta sünnib Eestis peredes 1,6 last – seda loomulikult statistiliselt. Sellest ar-

vust ei piisa kaugeltki rahvastiku taastootmiseks ja liiati jääb see kõvasti alla perede enda soovile. Ehkki esmapilgul on see paradoksaalne, näitab Põhjamaade kogemus, et naiste tööhõive ja laste suurem arv perekonnas käivad rõõmsasti käsikäes. Igatseb ju tänapäeva naine lisaks pereõnnele ka eneseteostust. Üks toetab teist, kui vaid luua soodsad tingimused töö- ja pereelu ühitamiseks.

Seega, sotsiaaldemokraatide pakutud uutest valikuvõimalustest võidavad nii lapsed kui ka emad ja isad. Seadus jõustuks 1. jaanuaril 2011. Ma palun Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud eelnõu toetada! Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh! On vähemalt üks küsimus. Küsimuseks saab sõna Mark Soosaar. Palun!

Mark Soosaar

Hea kolleeg Heljo Pikhof! Sinu ettekandest kostis üks selline rõõmustav noot, et selle eelnõu rakendamisel võib isade eluiga pikeneda. Kas seda eelnõu ja kogu seda temaatikat ei saaks nii laiendada, et ka vanaisade ja vanemade eluiga pikeneks selle läbi, et laiendada vanemahüvitist üks põlvkond veel kõrgemale? Teatavasti on ka selliseid perekondi, kus kas ema või isa puudub, see on üksikvanema pere, kus ei olegi võtta n-ö puhkuse andjat lapse kasvatamise juures, sellist inimest, nagu meil taludes viimasel ajal on hakanud tekkima, nimelt vahetusperemehi.

Heljo Pikhof

Aitäh küsimuse eest! Kui me lapsehooldustasu kunagi seadusena jõustasime, siis oli see mõeldud nii ja on ka täna nii mõeldud, et lapsehoolduspuhkusele võib jääda ka vanaema või vanaisa. Ma arvan, et see on igati kaalumist vääriv mõte.

Aseesimees Keit Pentus

Maret Merisaar, palun!

Maret Merisaar

Suur tänu! Kas teil on olemas ka valmisolek välja arvutada, kui palju suurenevad sotsiaalkindlustuskulud juhul, kui tuleb leida mingid IT-lahendused? Aja möödudes muutuvad ju keskmised töötasud. Me rääkisime komisjonis

ka sellest, et on olemas osajaga töötamine. Neid asju tuleks arvestada. Seda praegu eelnõus ei olnud.

Heljo Pikhof

Aitäh! Kui vanemahüvitise suurus on välja arvutatud, siis kehtib see kogu selle kaheksa aasta jooksul.

Aseesimees Keit Pentus

Mart Jüssi, palun!

Mart Jüssi

Aitäh! Mina olen üks selle sihtgrupi esindaja, sest mul on parasjagu 1,5-aastane tütar kodus, ja on just selline murranguline, dramaatiline hetk elus. Ma mõistan selle eelnõu mõtet, aga küsin ettenägemisvõime kohta. Kui see on kaheksaks aastaks ette nähtud, kas vanematel on siis ikkagi võimet seda hüvitist nii pika aja peale jagada, päris koolimineku? Ma ise küll ei kujuta täpselt ette, mis on saanud kolme või nelja aasta pärast.

Heljo Pikhof

Aitäh küsimuse eest! Ma arvan, et kui su perre sünnib teine laps, siis sa tead täpselt, kuidas seda jagada.

Aseesimees Keit Pentus

Küsimusi rohkem ei ole. Aitäh, lugupeetud ettekandja, ettekande eest! Palun Riigikogu kõnetooli sotsiaalkomisjoni liikme Liisa-Ly Pakosta!

Liisa-Ly Pakosta

Austatud kolleegid! Riigikogu sotsiaalkomisjon arutas nimetatud eelnõu 21. septembril ja otsustas hääletustulemuse põhjal eelnõu esimesel lugemisel tagasi lükata.

Nüüd on niisugune piinlik lugu, et kui ma kuulasin Heljo Pikhofi ettekannet, siis ma nõustusin iga sõnaga, mida ta ütles. Ettekanne oli hea. Kahjuks aga see konkreetne eelnõu ei ole lihtsalt praktikas rakendatav, praktikas rakendamiseks peaks eelnõu olema vähemalt seitse korda pikem. Siin on terve hulk küsimusi, mis on lahendamata ja mille lahendamiseta ei ole võimalik vanemahüvitist välja maksta. See oli ka peamine põhjus, miks sotsiaalkomisjon otsustas nimetatud eelnõu mitte toetada.

Sotsiaalministeeriumi esindaja kinnitas sotsiaalkomisjoni istungil, et ka Sotsiaalministeerium tegeleb vanemahüvitise paindlikumaks muutmiselega. Kõige esimeses järjekorras koostatakse analüüs, mida ja millises ulatuses tuleks Sotsiaalministeeriumi arvates paindlikumaks muuta. Sotsiaalkomisjon asus seisukohale, et esmalt tuleks oodata ära see ministeeriumi koostatud analüüs ja siis võib selle teemaga edasi minna.

Kui markeerida neid punkte, mida see eelnõu ei reguleeri, siis ma nimetan vaid mõned. Näiteks tasu arvestus, mida viimane küsija puudutas, on nendes riikides, kus vanemahüvitist on võimalik pikemat aega kasutada ja kus see on paindlikumalt korraldatud, tegelikult põhimõtteliselt teistsugune, ka tööandjale etteteatamine peaks olema reguleeritud, samuti puhkuste ja haiguste aja arvestus, reguleerimist vajaks olukord, kui kaheksa aasta jooksul sünnib peresse uusi lapsi, on vaja reguleerida lapsehoolduspuhkuse kasutamine. Arusaamatuks jääb see, miks sünnitushüvitise puhul on juttu ainult emast, kui selles suhtes on Eestile tehtud soolise diskrimineerimise osas lausa ettekirjutus. Ebaoproportsionaalne on kasutada ka summeeritud tööaega, silmas pidades 40 nädalatunni arvestust. Sotsiaalkomisjonis jäi arusaamatuks, mis asjad on need eelnõus nimetatud töötamise asjaolud, mida eelnõu nimetab kui Politsei- ja Piirivalveameti poolt kontrollitavaid ja mida peaksid kinnitama tunnustajad. Kujutagem endale ette näiteks loodusfotograafi, kellel ei pruugi tööaja kasutamise kohta rohkem tunnustajaid ollagi kui karud või mägrad. Need olid lihtsalt näited sellest pikast loetelust selle kohta, mida eelnõu ei käsitle.

See on lühidalt kõik.

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh, hea ettekandja! On ka mõned küsimused. Kõigepealt saab küsimuseks sõna Kalvi Kõva. Palun!

Kalvi Kõva

Aitäh, hea ettekandja! Hea istungi juhataja! Te ettekandjana ütlesite, et kõik see, mida Heljo Pikhof siin puldis ütles, on sulatõde ja õige ja seda peaks tegema. Riigikogus seaduste menetlemisel ongi see võimalus olemas. Seadusi tehakse lugemise käigus paremaks,

tehakse muudatusettepanekuid, lisatakse üht-teist, et saaks hea seaduse. Sellest tingituna ma küsingi: miks siis ikkagi sotsiaalkomisjon leidis, et see seadus tuleb tagasi lükata ja mitte seda menetluse käigus paremaks teha?

Liisa-Ly Pakosta

Aitäh küsimuse eest! Seda põhjust ma nimetasin. Põhjuseks oli Sotsiaalministeeriumi tööplaanis juba olev analüüs. Otsustati ära oodata, kuni see analüüs valmib.

Aseesimees Keit Pentus

Heljo Pikhof, palun!

Heljo Pikhof

Aitäh! Hea ettekandja! Sa ütlesid, et eelnõus on kirjutatud, et sünnitushüvitist saavad ainult emad. Isad ju ei sünnita, seda hüvitist saavadki ainult emad. Mismoodi sa seda siis näed, kas isad peaksid ka seda saama, kui emad sünnitavad?

Liisa-Ly Pakosta

Aitäh küsimuse eest! See küsimus ei olnud sotsiaalkomisjonis detailselt arutluse all. Aga kui lugupeetud saal lubab, siis ma toon sellise näite. Tõepoolest, meil on ette nähtud neljakuuline haigushüvitise periood ehk sünnituspuhkuse periood lapse sünni puhul. Praktika näeb tavaliselt välja niimoodi (eespool oli korduvalt juttu ka meeste eluea pikkusest). Mida enne lapse sündi kodus tehakse? Remonti tehakse. Vaene isa rabab hommikust õhtuni tööl, siis ta tuleb koju ja vehib seal remonti teha või mingeid muid asju korraldada. Tegelikult oleks mõistlik, kui perekonnal endal oleks võimalik otsustada, kuidas ta seda neljakuulist perioodi kasutab, näiteks nii, et kolm kuud on ema puhkusel ja ühe kuu enne lapse sündi on puhkusel ka isa, kes aitab rahulikult lapse sünniks valmistuda. See on lihtsalt üks näide. Seegi süsteem võiks olla märksa paindlikum.

Aseesimees Keit Pentus

Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Aitäh! Ma küll astuks sinuga kui vanemahüvitise spetsialistiga väiksesse vaidlusesse. Sa tõid argumente, et eelnõu nagu ei kajasta ühte ega teist asja. Aga neid ei kajasta ka

kehtiv vanemahüvitise seadus. See on esimene vastuväide. Teine vastuväide on see, et kui meie vanemahüvitise kord erinebki oluliselt mõne teise riigi korrast, siis see ei tähenda, et me ei peaks võimaldama seda korda, mis meil on, paindlikumalt kasutada.

Liisa-Ly Pakosta

Jah, põhimõtteliselt olen ma loomulikult nõus sellega, et iga riik peab tegema seadusi oma vajadustest lähtuvalt. Aga kui näiteks lastevanemad on otsustanud jääda vanemapuhkusele sellisel moel, et seda kombineeritakse osalise töötamisega, siis peaks olema ikkagi reguleeritud tööandjale etteteatamine. Mõistlik oleks ette teada vähemalt kaks kuud, kuidas tööaega konkreetselt soovitakse kasutada. Või puhkuste ja haiguste aja arvestused. Näiteks, kui jääb see 0,5 päeva nädalas (kuigi ka seda ma ei pea mõistlikuks, see võiks olla ka paindlikum), siis mis juhtub siis, kui lapsevanem, kes vanemahüvitise saamist ja töötamist korraga kasutab – korraga mitte selles mõttes, et ühe tunni mõistes korraga, vaid ööpäeva mõistes korraga –, jääb ise haiguslehele? Sellised elementaarsed asjad peaksid siiski olema reguleeritud, juhul kui see süsteem läheb paindlikumaks. Muidu see süsteem ei hakka lihtsalt tööle või tekib praktikas palju probleeme.

Aseesimees Keit Pentus

Toivo Tootsen, palun!

Toivo Tootsen

Aitäh! Hea kolleeg! Riigikogu töötab sellisel kujul juba paarkümmend aastat ja me peaksime tõesti juba olema leidnud oma töömeetodid ja teadvustama endale seda, et Riigikogu on seadusandlik kogu ehk ta tegelebki seaduste loomisega, mitte ainult sellega, et ministeeriumid valmistavad ette mingi eelnõu ja siis panakse siin sellele tempel peale. Sellest joutuvalt ma küsingi: kui ka sina leidsid, et selles eelnõus on väga palju mõttekaid asju, siis miks ei menetleta seda edasi ehk miks Riigikogu ei tee oma tööd? See on väga kena, et Sotsiaalministeerium teeb analüüsi. Riigiasutused peavadki meid aitama, andma meile kõik andmed ja kõik vajaliku, et me saaksime seadusloomega tegelda. Miks te hääletate siis selle eelnõu välja ega tee oma tööd?

Liisa-Ly Pakosta

Aitäh! See küsimuste ring, mis komisjoni istungil arutelu all oli, sealhulgas vajadus muuta teisi eelnõusid, osutus sedavõrd mahukaks, et peeti otstarbekaks kõigepealt ministriumide analüüs ära oodata. Ma ei välista, et sotsiaalkomisjon mingil hetkel algatab selle eelnõu seitse korda pikemana või vajalikul määral pikemana, kui ministriumist konkreetset algatust ei tule või kui see algatus tuleb komisjoni arvates liiga hilja. Esialgu otsustati ära oodata see analüüs ja minna siis küsimusega edasi.

Aseesimees Keit Pentus

Jaanus Marrandi, palun!

Jaanus Marrandi

Täna! Lugupeetud ettekandja! Ka mina tahan küsida samade motiivide kohta, mille kohta äsja kolleeg Tootsen küsis. Meil on ju Riigikogus selline praktika, et eelnõu läbib esimese lugemise ja kogub mõnikord väga pikalt, vahel aastate viisi häid ideid sinna juurde ning kui aeg on küps, siis minnakse selle ideega edasi. Täna te tõite komisjoni põhjendusest välja, et ministrium koostab mingisuguse analüüsi ja see on see põhjus. See ei kõla siiralt, sest varasem tööpraktika seda ei kinnita. Kui on olemas poliitiline idee, mis on vastuvõetav, siis sellega tegeldakse, kogutakse sinna liha luudele, kui ta kasinake on, ja minnakse siis edasi. Teie ütlesite praegu, et täitevvõimu ettepanekul lükatakse see lihtsalt kõrva. Öelge ikkagi päris ausalt, mis on see põhjus, miks selle eelnõu teist lugemist lõpetada ei või. Teie eelnevalt toodud põhjus ei ole veenev.

Liisa-Ly Pakosta

Aitäh küsimuse eest! Ma ei öelnud kordagi, et me selle täitevvõimu ettepanekul tagasi lükasime. Ma isegi ei toonud oma ettekandes täitevvõimu põhjendusi esile, kuna tervet hulka eelnõu puhul täitevvõimu poolt välja toodud põhjendusi komisjoni liikmed väga üksmeelselt ei toetanud. Pigem on probleem lisaks sellele analüüsile ka konkreetse eelnõu, ma ütleksin, kehvast kvaliteedist. Üle poole eelnõu punktidest ei leidnud komisjoni liikmete kas mõistmist või toetust ja näiteks nendesamade töötamise asjaolude kohta ei saanud me eelnõu

esitajalt selgitust. Ka eelnõu esitaja ise tõdes, et eelnõu raames tuleks lisaks muuta teisi seadusi, et tegemist on märksa mahukama tööprotsessiga. Sotsiaalkomisjon hoiab kindlasti vanemahüvitise paindlikumaks muutmise teemat oma tähelepanu all. Ma ei oska praegu öelda konkreetset kuupäeva, millal sotsiaalkomisjon võiks seda teemat uuesti menetleda, kuid komisjoni liikmetel selle teema vastu huvi oli.

Aseesimees Keit Pentus

Eiki Nestor, palun, teine küsimus!

Eiki Nestor

Hea ettekandja! Meil on teisi seadusi veel, näiteks töölepingu seadus. Tegelikult ei ole tööandja ja töövõtja töösuhetes tähtsust sellel, kas töötaja jääb lapsega koju ja võtab vanemahüvitist, läheb õppima või läheb palgata puhkusele, mis iganes. Võib-olla tuleb tal tuju üldse mitte tööd teha. Selles mõttes ei ole ju mingisugust vahet, meil on regulatsioonid olemas teistes seadustes. Mis seos on sellel vanemahüvitisega?

Liisa-Ly Pakosta

Töölepingu seadusega seondub lisaks etteatamisele ka lapsehooldustasu, vähemalt Sotsiaalministeeriumi kinnitusele. Minu enda kohutumised tööandjatega või tööandjate keskkliiduga on näidanud, et tööandjatele üldiselt sobiks rohkem selline variant, kus nad ei pea otsima asendustööjõudu ja nad ei pea seda asendustööjõudu välja koolitama, vaid nad saaksid kasutada edasi sama tööjõudu osalise tööajaga. See sobiks mõlemale poolele. Ent siiski peaks olema reguleeritud mingisugune etteteatamise aeg, kui ka selles paindlikus vanemahüvitise kasutamise süsteemis soovib perekond teha mingisuguseid muudatusi. Mõte on ju selles, et see peab sobima kõikidele osapooltele ja süsteem peab olema tõepoolest paindlik. Ma olen tõesti sellel seisukohal ja sellel seisukohal oli ka komisjon, et see on üks küsimustest paljude hulgas, mis peaks olema reguleeritud.

Aseesimees Keit Pentus

Heljo Pikhof, palun!

Heljo Pikhof

Aitäh! Hea ettekandja! Kui ma enne küsisin su käest sünnitushüvitise kohta, siis ma mõtlesin, et sul läks keel sõlme ja sa ütlesid kogemata vanemahüvitise asemel sünnitushüvitis. Aga sünnitushüvitis on ikkagi ette nähtud selleks, et naine taastuks ja igal juhul sellel ajal kodus oleks. Periood sõltub ka sellest, kas on tegu mitmikuga, jne. Ma ei ole mitte kuidagi nõus sellega, et vanemahüvitist (kui sa mõtlesid vanemahüvitist) saaks isa juba enne sünnitust välja võtta, sest teinekord võib juhtuda nii, et laps ei jäägi elama. Vanemahüvitist sellistel puhkudel ei maksta. Kuidas sa seda kommenteerid?

Liisa-Ly Pakosta

Aitäh! Me oleme selles küsimuses Heljo Pikhofiga otsustavalt eri meelt. Ma pidasin silmas ikkagi seda neljakuulist sünnitushüvitise perioodi. Ei ole ühtegi meditsiinilist, sotsiaalset või mingit muud põhjust, miks see peaks ilmingimata olema ainult naisega seotud, ja ma ei ole nõus sellega, et sünnitus on tingimata mingisugune haigust tekitav seisund.

Aseesimees Keit Pentus

Mark Soosaar, palun!

Mark Soosaar

Lugupeetud ettekandja! Kui me vaatame seda, mis toimub teistes Euroopa Liidu riikides, siis me näeme, et parlamendid tegelevad seaduste viimistlemisega, paindlikumaks muutmisega, olgu kõne all maksusüsteem või mis tahes valdkonnad. Te ise olete planeerimisala spetsialist. Seda seadustki on Eestis püütud võimalikult paindlikuks teha, et kõigi õigused oleksid kaitstud ja huvid tasakaalus. Kas te võite mulle selgitada, mis seal sotsiaalkomisjonis toimub, et vanemahüvitise seadust tahetakse jäigalt hoida ühes teatud staadiumis ega taheta seda muuta paindlikumaks, selliseks, et seal oleks rohkem valikuid, ja kas sotsiaalkomisjon ei usalda Eesti inimest, kas kardetakse, et ta ei pane ausalt kirja neid päevi, mil ta tegelikult oma last hoiab ja millal ta tööl käib? Kas me suhtume kõigisse inimestesse kui petturitesse, kes hakkavad seda paindlikku süsteemi kurjalt ära kasutama?

Liisa-Ly Pakosta

Aitäh küsimuse eest! Siin oli kaks küsimust. Mis puudutab teist küsimust, kas sotsiaalkomisjon ei usalda lastevanemaid, siis, vastupidi, mulle tundus, et suhteliselt üksmeelselt oldi vastu nendele punktidele, mille järgi politsei peaks hakkama kontrollima hüvitise saaja töötamise asjaolusid, eriti, kui jäi selgusetuks, millised need asjaolud on. Me võiksime tõesti inimesi usaldada ja eeldada, et nad oma tööaega ja lapse kasvatamise aega õigesti näitavad. Selles mõttes ei ole sotsiaaldemokraatide eelnõu osa minu arvates sobiv. Selline oli ka komisjoni seisukoht. Mis puudutab küsimuse esimest poolt, siis nii sotsiaalkomisjoni liikmed kui ka Sotsiaalministeeriumi esindajad, kes sotsiaalkomisjoni istungil olid, olid kõik seda meelt, et seda süsteemi tuleks muuta paindlikumaks, aga et see konkreetne eelnõu jääb selleks liiga napiks või sisaldab sätteid, mis tekitasid olulist diskussiooni. See vajaks natuke pikemat ettevalmistusaega.

Aseesimees Keit Pentus

Taavi Rõivas, palun!

Taavi Rõivas

Aitäh! Diskussioon sünnitushüvitise teemal on kahtlemata väga huvitav ja ma ei ole päris kindel, kumma poolega ma siin sooviksin ühineda. Aga minu küsimus on ikkagi vanemahüvitise kohta, mida see eelnõu käsitleb. Ma mäletan sotsiaalkomisjoni liikmena selle koosseisu algusest paari aasta jooksul väga mitut sotsiaaldemokraatide katset vanemahüvitise süsteemi oluliselt muuta, millega nad, mis seal salata, nendes vanemates, kes juba olid lapseootel või kes olid lapse sündi kohe kavandamas, suurt ebakindlust tekitasid. Ma püüdsin kokku lugeda, mitmes katse vanemahüvitist vussida see sotsidel juba on. Äkki te aitate mind ja loeme koos kokku, kui mitmes kord seda katset midagi ära rikkuda tehakse?

Liisa-Ly Pakosta

Aitäh küsimuse eest! Ma vaatan, kas sotsiaalkomisjoni ametnik saab mind aidata näpude tõstmisega, kuid ta raputab pead. Me jääme kahjuks sellele konkreetsele küsimusele vastuse võlgu. Mis puudutab vanemate turvalisust, siis see teema oli tõesti sotsiaalkomisjonis eraldi arutluse all. Kuna paralleelselt on

olnud menetluses ka vanemahüvitise summa vähendamine ja selles eelnõus viidatakse Rootsisis kehtivale seadusele, siis lihtsalt meeldetuletuseks kolleegidele, et Rootsi süsteemi kohaselt on vanemahüvitise suurus 80% eelneva kuue kuu sissetulekust. Tõsi, on olemas ka miinimum- ja maksimummäärad. Miinimummäär on umbes 8600 Eesti krooni kuus ja maksimummäär umbes 45 400 krooni kuus. Ehk mingisugust vanemahüvitise vähendamist vanemahüvitise süsteemi muutmise kaudu sotsiaalkomisjon ei toetanud ja pidas oluliseks, et kui selle süsteemi paindlikumaks muutmise juurde jõutakse, siis oleksid kõik asjasse puutuvad detailid üksikasjadeni selged, sealhulgas see, et vanemahüvitise mõte on toetada seda, et pere sissetulekud ei vähene.

Aseesimees Keit Pentus

Jaan Õunapuu, palun!

Jaan Õunapuu

Aitäh, proua juhataja! Hea ettekandja! Ma saan aru, et teil seal puldis praegu kõige kergem olla ei ole, sest tuleb valget mustaks rääkida, seda enam, et te ise väitsite oma jutu alguses, et kõike seda, mida Heljo Pikhof siin ette kandis, te väga toetate. Minu küsimus tuleneb nendest võimalikest tähtaegadest. Kas te seda komisjonis arutasite, millal Sotsiaalministeerium oma analüüsiga võib välja tulla ja kui ta tuleb, kas siis sellega saaksid teie arvates kõik need seitse korda suuremad või mahukamad probleemid lahendatud?

Liisa-Ly Pakosta

Aitäh hea küsimuse eest! Ma pean tunnistama, et teie küsimus on väga asjakohane. Tõepoolest, selles osas tunnen ma ennast ebamugavalt, et see konkreetne tähtaeg jäi Sotsiaalministeeriumiga kokku leppimata. Me kindlasti pärimine nende käest järele, millal nad täpselt sellega valmis jõuavad. Kas see Sotsiaalministeeriumi ettevalmistatav eelnõu ka sotsiaalkomisjoni toetust leiab või mitte, sellele ma ei oska vastata. Siin on esialgse info kohaselt erinevaid seisukohti paindlikumaks muutmise kohta. Sotsiaalministeerium on siia maani rääkinud pikendamisest kolme aastani, sotsiaaldemokraadid ning Isamaa ja Res Publica Liit peavad mõistlikumaks kaheksa-aastast perioodi, mis hõlmab ka esimest kooliaastat. Tõenäoliselt

on see üks suurem debattide teema, mida üleöö otsustada ei ole tõesti mõistlik.

Aseesimees Keit Pentus

Mai Treial, palun!

Mai Treial

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja! Vanemahüvitise ülempiir on kõrge, sellele on tähelepanu juhtinud ka OECD oma raportis. Kui vaadata meie eelarve arvamusi, siis on näha, et kaks kolmandikku lastele ja peredele minevast rahast makstakse välja vanemahüvitisteks. Kui muuta vanemahüvitise väljamaksmise perioodi, seda pikendades, siis see annaks võimaluse maksta teisi peretoetusi hetkel rohkem. Mida sa ise arvad, millest on ikkagi tingitud, et opositsiooni eelnõud lükkatakse lihtsalt tagasi? Probleemi tunnistatakse, aga tegelikult sellega asi piirdubki, sest lahenduseni ju keegi ei soovigi jõuda.

Liisa-Ly Pakosta

Aitäh küsimuse eest! Ma ei ole kindlasti nõus selle viimase lausega, et lahenduseni keegi ei soovi jõuda. Nii komisjon kui ka Sotsiaalministeerium olid seisukohal, et paindlikumaks muutmise on ühine eesmärk ja lahenduseni soovitakse jõuda. Lisaks teoreetilisele võimalusele, et vanemahüvitise perioodi paindlikumaks muutmise selle osalise kasutamise võimalust pakkudes vähendaks iga-aastast väljamaksete hulka, võib juurde tuua ka asjaolu, et kindlasti tooks lastevanemate osaline või paindlikum naasmine tööjõuturule kaasa suurema maksutulu riigi ja kohalike omavalitsuste eelarvetesse. Sellel on lisaks teie poolt nimetatule kindlasti veel positiivseid mõjusid. Selle süsteemi muutmise on muidugi seotud ka teatud kulutused. Sotsiaalministeerium on välja toonud, et 1,2 miljonit krooni läheks maksuma olemasoleva infosüsteemi muutmise, selleks et suudetaks hallata paindlikku tööajakasutust. Sotsiaalkomisjoni istungil oli juttu ka sellest, et eelmisel aastal umbes kümme miljonit krooni ja sellel aastal pisut üle viie miljonit krooni on olnud eelarvesse tagasimakseid nendelt lastevanematelt, kelle igakuine tööne tulu on ületanud 4350 krooni. Rahaline arvutus nõuaks kindlasti rohkem süvenemist, et selgeks teha, mis need kulud ja tulud on. Kuid nii sotsiaalkomisjoni liikmete kui ka

ministeeriumi arvates, vähemalt minu mulje põhjal, ei olnud see rahaline küsimus mitte peamisena fookuses, vaid oluline oli ikkagi see, mida see paindlikumaks muutmine tähendaks üldiselt lastevanematele, iibele, töäjõuturule ja kõikidele nendele asjadele, mida ka eelkõneleja juba välja tõi.

Aseesimees Keit Pentus

Austatud ettekandja! Head ametikaaslased! Kuna meie tänaseks istungiks ettenähtud aeg on lõppenud, siis jääb seaduseelnõu 769 esimene lugemine siinkohal pooleli. Me jätkame seda arutelu homme täpselt sealt, kus see täna katkes.

Tänane istung on lõppenud. Aitäh, lugupeetud ettekandja, ettekande eest!

Istungi lõpp kell 13.01.

Istungi kestus 3 tundi ja 1 minut.

Juhataja

K. Pentus
Riigikogu aseesimees

XI RIIGIKOGU STENOGRAMM

VIII ISTUNGJÄRK

Kolmapäev, 29. september 2010

Kell 13.00

S i s u

Infotund

1. Arstiabi kättesaadavusest
2. 2011. aasta riigieelarvest
3. Toimetulekust
4. Kyoto saasteühikute müügist
5. Vaesuses elavatest lastest

Istungi rakendamine

1. Vanemahüvitise seaduse muutmise seaduse eelnõu (769 SE) esimese lugemise jätkamine
2. Äriseadustiku muutmise seaduse eelnõu (733 SE) kolmas lugemine
3. Riigisaladuse ja salastatud välisteabe seaduse ning teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (764 SE) teine lugemine
4. Võlaõigusseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (761 SE) teine lugemine
5. Geneetiliselt muundatud organismide keskkonda viimise seaduse muutmise seaduse eelnõu (768 SE) teine lugemine
6. Muinsuskaitse seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (806 SE) esimene lugemine
7. Täiskasvanute rahvusvahelise kaitse konventsiooniga ühinemise seaduse eelnõu (804 SE) esimene lugemine
8. Väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse muutmise seaduse eelnõu (793 SE) esimene lugemine
9. Meditsiiniseadme seaduse muutmise seaduse eelnõu (791 SE) esimene lugemine
10. Raudteeseaduse muutmise seaduse eelnõu (800 SE) esimene lugemine
11. Ülemaailmse Postiliidu 24. kongressi lõppaktide ratifitseerimise seaduse eelnõu (789 SE) esimene lugemine
12. Rahuaja riigikaitse seaduse ja kaitseväge korralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu (805 SE) esimene lugemine
13. Riigikogu otsuse "Kaitseväge kasutamise Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel Euroopa Liidu piraatlusevastase operat-

siooni Atalanta ning NATO mereoperatsiooni Active Endeavour koosseisus" eelnõu (815 OE) esimene lugemine

Infotund

Aseesimees Jüri Ratas

Tere päevast, austatud Riigikogu! Austatud Vabariigi Valitsuse liikmed! Head infotunni jälgijad! Alustame 29. septembri infotundi. Kõigepealt viime läbi kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 38 Riigikogu liiget, puudub 63. Täna osalevad peaminister Andrus Ansip, siseminister Marko Pomerants ja sotsiaalminister Hanno Pevkur. Head ametikaaslased! Lepime kokku, et iga küsimuse puhul on lubatud kuni kaks kohapeal registreeritud küsimust.

Esimene küsimus. Riigikogu liige Raivo Järvi, palun! Kahjuks ma ei näe teda meie hulgas. Palun valitsusliikmetelt vabandust!

1. Arstiabi kättesaadavusest

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme teise küsimuse juurde, mille on esitanud Nikolai Põdramägi. Sellele vastab valitsusliige Hanno Pevkur, teemaks on arstiabi kättesaadavus. Nikolai Põdramägi, palun!

Nikolai Põdramägi

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud sotsiaalminister! Ma olen korra seda siin Riigikogu saalis oma arupärimises teilt juba küsinud, aga siis ma vastust ei saanud. Nüüd infotunnis küsin uuesti: kui palju meil Eestis on arste tänavuse aasta seisuga ja kui paljud nendest on läinud teistesse riikidesse tööle kas täielikult või osalise tööajaga?

Hanno Pevkur

Nii nagu esmaspäeval ühele arupärimisele vastates juttu oli, me saadame teile Tervise-

ameti täpsed andmed kirjalikult. Mis puutub välismaale minejatesse, siis need täpsed arvud sai esmaspäeval ette loetud. Suurusjärk on veidi üle 100 arsti, *circa* 60 öde ja 10–15 hambarsti. Nii paljud on tänavu Terviseameti registrist tõendi võtnud. Esmaspäeval sai räägitud sellestki, et see, kas inimene asub välismaal tööle või mitte, ei ole üheselt tuvastatav, küll on Terviseamet ise püüdnud seda analüüsi teha, niipalju kui tal on võimalik haiglatelt ja arstidelt tagasisidet saada. *Circa* 50% nendest arstidest on reaalselt välismaale tööle läinud. Kui jälgida viimase aja muutusi, siis pigem eelistavad arstid ajutist töötamist välismaal – kas nädalate või nädalavahetuste kaupa. Enamasti soovitakse Eestis suhteid oma haiglagi hoida.

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased! Ma palun teid, lepime kokku, et kuna täna on kuus küsimust, siis esitame kuni kaks kohapeal registreeritud küsimust. Esimene täpsustav küsimus. Nikolai Põdramägi, palun!

Nikolai Põdramägi

Lugupeetud minister! Kuna meil on arste vähemaks jäänud, siis on ka loogiline, et arstiabi kättesaadavus on halvenenud. Rahva hulgas on see suurt nurinat tekitanud ja tihti kallatakse viha ja pahameel teenimatult nende arstide kaela, kes siin veel kohusetruult ja südamega oma tööd teevad. Sotsiaalministeerium on ette näinud, et eriarsti juurde peab saama vähemalt kuue nädala ja haiglaravile vähemalt kaheksa kuu jooksul, aga nendest tähtaegadest ei ole võimalik kinni pidada. Paljude eriarstide juurde on järjekord üle kahe kuu ja haiglaravi järjekord üle ühe aasta. Milliseid võimalusi näete teie, et olukord paraneks?

Hanno Pevkur

Aitäh väga konkreetse küsimuse eest! Näeme selgelt, et rahastamist tuleb suurendada. Rahastamise ja ravi kättesaadavusega hakkab haigekassa nõukogu tegelema umbes kolme nädala pärast, kui ta koguneb arutama järgmise aasta täpset eelarvet. Aga juba üle-eelmisel nädalal arutas haigekassa nõukogu nelja aasta perspektiivi ja vaatas selle nelja aasta perspektiivi raames otsa ka järgmisele aastale. Lepiti kokku, et ravi kättesaadavuse parandamiseks

või vähemalt selleks, et ravi kättesaadavus mõnel erialal praegusel tasemel hoida, tuleb mõnel erialal võimaldada ravijuhtusid juurde osta. Nii panustatakse ravi kättesaadavusse 2% suuruses mahus rohkem raha. See 2% tähendab 120–140 miljonit krooni. Selleks, et nii ravi kättesaadavust parandada kui ka võimaldada mõistlikult tasuda haiglate suurenenud elektri- ja küttearveid, on ka hinnakomponendis 1% järeleandmist. Seega kokku panustatakse järgmisel aastal tänavuse aastaga võrreldes 3% rohkem raha selleks, et arstiabi kättesaadavus oleks parem, järjekorrad mõistlikud ja haiglad ei peaks tõusnud hindade pärast muretsema ning saaksid kõik oma kütte- ja elektriarved makstud.

Aseesimees Jüri Ratas

Teine täpsustav küsimus. Nikolai Põdramägi, palun!

Nikolai Põdramägi

Lugupeetud minister! Esmatasandi ehk perearsti tasandi arstiabis ei ole ka lood head. Perearstid on loobunud koduvisiitidest nädalavahetustel, õhtusel ja öisel ajal. Eriti maakotades on arsti raske kätte saada. Olen ise arst ja saan suurepäraselt aru, et arst on ka inimene. Aga haige on haige ja tema peab saama igal juhul abi. Isegi Tartus, kus on arstide kontsentratsioon kõrgem kui mitmel pool mujal Eestis, tuleb ette, et perearsti juurde on järjekord tervelt nädal. Talv on tulemas, gripp ja külmetushaigused ohustavad inimesi. Telefoninõuannetega ei lahenda probleemi. Millised on teie lahendused?

Hanno Pevkur

Tänavu on lepingud perearstidega sõlmitud, järgmise aasta lepingumahtude kohta läbirääkimised kõikide perearstidega käivad. Perearstidel on selged normid ees: kiireloomuline patsient tuleb vastu võtta samal päeval, üldjuhul peab saama perearsti vastuvõtule kolme päeva jooksul ja perearstid peavad oma tööd niimoodi korraldama, et see oleks tagatud. Mis puutub perearstide rahastamisse järgmisel aastal, siis ka neile ehk esmatasandi arstiabile on *summa summarum* rohkem raha planeeritud kui tänavu. Me tõesti püüame haigekassaga tagada, et arstiabi kättesaadavus järgmisel aastal ei halveneks, samuti seda, et tulenevalt ela-

nikkonna vananemisest ja ravivõimaluste kasvamisest oleks nii üldarstiabis kui eriarstiabis võimalik ravijuhtude arvu suurendada, et inimestele oleks normaalne arstiabi tagatud.

Aseesimees Jüri Ratas

Heimar Lenk, palun!

Heimar Lenk

Lugupeetud minister! Kaks päeva tagasi, päris esmaspäeva hilisõhtul, me arutasime teiega, kuidas on lood perearstindusega Valgemaal. Siis te ütlesite mulle, et seal on puudu üks perearst. Ma väitsin küll vastupidist, et rohkem on puudu, ja selgus, et mul on õigus. Värskes ajalehes Valgamaalane on kirjas, et seal on teie määrusega ette nähtud 21 nimistut, aga praegu on olemas 17 perearsti. Nii et neli perearsti on puudu, sealhulgas Tõlliste ja Õru vallas. Kohalik sotsiaaltöötaja nendib, et midagi pole teha, noored eelistavad kõrgemat palka ja normeeritud tööaega välismaal. Ja siit minu küsimus: mida teha, et rohkem noori arste jääks Eestisse?

Hanno Pevkur

Kui me räägime Valga juhtumist, siis konkreetselt seal on tõesti olukord, et ühes perearstikeskuses, kus perearst koos abiarstide ja õdedega töötab, on praegu perearsti surma tõttu arstita umbes 2400 inimest, kes ootavad kiiret lahendust. Eile toimus laiapõhjaline arutelu haigekassa, Sotsiaalministeeriumi, Valga Maa-avalitsuse ja Terviseameti vahel ning prooviti mingi väljapääs leida. Eilse nõupidamise tulemusel on lahendus see, et OÜ-ga Terviseagentuur, kes seal toimetab, sõlmitakse ajutine leping. Maavanem peaks täna andma korralduse OÜ-ga Terviseagentuur see leping sõlmida ja pärast seda saab Tartu haigekassa sõlmida Terviseagentuuriga esmatasandi tervishoiuteenuse tagamise lepingu.

Samas käivad ministeeriumi ja Terviseameti korraldatud läbirääkimised Tartu Ülikooli perearsti õppetooli ja Tartu Tervishoiu Kõrgkooliga, et esimesel võimalusel saata Valka vähemalt üks arst-resident ja vähemalt üks õppiv õde, et saaks juba noored meedikud sinna kohapeale. Seejärel otsime ka püsivamat lahendust, et oleks tagatud kokku 4300 inimese teenindamine OÜ Terviseagentuuri poolt. Ajutine lahendus on olemas, pikaajalisem tuleb siis,

kui on lõppenud maavanema korraldatud konkurss – ehk tuleb sealt hea pakkumine – või saame kokkuleppele perearsti õppetooli ja Tartu Tervishoiu Kõrgkooliga.

Aseesimees Jüri Ratas

Mark Soosaar, palun!

Mark Soosaar

Austatud sotsiaalminister! Eelmine küsija siiski ei saanud vastust ja ka mina siin saalis ei saanud vastust, mida teha selleks, et riik, kes on palju panustanud arstide koolitusse, nendest omal maal koolitatud arstidest ilma ei jääks. Millised võiksid olla siin lahendused? Kas üks lahendus ei võiks olla selline, et tasuta arstikoolituse saab see noor inimene, kes kohustub pärast Eestisse tööle jääma? Või siis saab ta riigilt korraliku stipendiumi, et ta saaks õppida maailma parimates ülikoolides, aga selle stipendiumi eest võtab ta kohustuse tulla tagasi Eestisse oma rahvast ravima? Millised võiksid olla need suured lahendused, et me ei piirduks ainult ühe üksiku Valga juhtumi lahendamisega?

Hanno Pevkur

Mul on väga kahju, et te esmaspäeval ei olnud saalis, kui ma arupärimistele vastasin. Me arutasime siis Keskerakonna fraktsiooni nende liikmetega, kes kohal olid, neid teemasid väga pikalt. Esmatasandi jaoks on erinevad lahendused ja ka eriarstiabi jaoks on erinevad lahendused, sealhulgas haiglates töötavate arstide jaoks. Mis puutub haiglates töötavatesse arstidesse, siis minu esimene eelistus on kindlasti haiglatepoolne stipendiumilepingute sõlmimine noorte arstide värbamiseks. Seda võib teha residentuuri astumisel. Loodetavasti parlament kiidab heaks arstiabi käsitleva eelnõu, mis paneb ette, et noored arstid saaksid pärast neljandat kursust haiglatesse tööle minna. Kui see nii läheb, siis saaks pärast neljandat kursust hakata noorte arstidega stipendiumilepinguid sõlmima. Pärast residentuuri läbimist läheks noor arst, kes on saanud ühest või teisest haiglast stipendiumi, sellesse asutusse teatavaks ajaks tööle. Ühest riiklikku sundi aga on väga keeruline rakendada. Euroopas kehtib inimeste vaba liikumine ja ka tööjõu vaba liikumine. Sellepärast oleksid sellised võlaõiguslikud kokkulepped kahe poole ehk konkreetse

noore residendi ja haigla vahel väga mõistlikud.

Mis puutub üldarstiabisse, siis eri vallad on lahendanud selle erinevalt. Osa valdu pakub perearstile rohkem tuge, näiteks korteri sisustuse, vastuvõtukeskuse sisustuse või auto näol, osa valdu pakub sellist abi vähem. Riigi panus on kauguskoefitsiendi arvestamine, et selle abil ka maapiirkondadesse noori perearste saada. See süsteem on väga hea. Praegu koos perearstidega kavandatav uus skeem aga näeb ette võimaluse paisutada nimistu suhteliselt suureks, et oleks võimalik pearahasid arvestav nimistu ka väiksemates kohtades kokku panna.

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

2. 2011. aasta riigieelarvest

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme edasi järgmise küsimusega, mille on esitanud Riigikogu liige Lauri Laasi. Sellele vastab Vabariigi Valitsuse liige Marko Pomerants, küsimuse teema on 2011. aasta riigieelarve. Lauri Laasi, palun!

Lauri Laasi

Austatud siseminister! Meile teada olevatel andmetel on Politsei- ja Piirivalveameti piiri valvamise seotud isikkoosseisu palgafondis tekkinud puudujääk 20 miljonit krooni. Siit ka küsimus: kas see informatsioon vastab tõe? Kui suur see puudujääk tegelikult on ja kas nüüd hakatakse ametnikke saatma sundpuhkusele?

Marko Pomerants

Aitüma! Kui me räägime 2011. aasta eelarvest, siis selle koostamise protsess käib alles, mistõttu probleemi suurus on praegu raske rääkida. Kindel on aga see, et 2011. aastal me vaatame Politsei- ja Piirivalveametit eelarve mõttes suurema tervikuna kui 2010. aastal, mil on tegu olnud ka organisatsiooni käivitamisega ja eelarved on olnud märksa rohkem üksteisest eraldatud. Praegu mul ei ole informatsiooni, et oleks tegemist 20 miljoni krooni suuruse puudujäägiga.

Aseesimees Jüri Ratas

Nüüd läheme kohapeal registreeritud küsimuste juurde. Jaan Kundla, palun!

Jaan Kundla

Lugupeetud minister! Tänavuse eelarve kinnitamisel andis palju kõneainet päästjatele eraldatava rahasumma vähesus. Kas tuleva aasta eelarveprojektis on päästjatele eraldatud piisavalt raha? Ja samas ka küsimus: kas riigi sisejulgeolekule tervikuna on pööratud piisavat tähelepanu?

Marko Pomerants

Aitüma! Sellele küsimusele vastamisel on kõige suurem konks mõiste "piisavalt" defineerimine. Sellele võib vastata "jah" ja sellele võib vastata, et loomulikult on vajadusi palju rohkem, kui eelarves on raha ette nähtud. Tegelikkus on see, et 2011. aastal on eelarve maht enam-vähem sama kui 2010. aastal. Kasv on üsna pisikene, päästeametil näiteks 1,6%, mis puudutab igapäevast tegevust. Kindlasti aga on meile abiks investeeringud, mida saame teha tänu CO₂ kvoodi müügile. Tänu sellele saame lisaks suurejoonelisematele ehitistele, mis meil on näiteks Jõhvis ja Narvas kerkimas, parandada töötingimusi ka väiksemates depoodes. Aitüma!

Aseesimees Jüri Ratas

Kalle Laanet, palun!

Kalle Laanet

Hea siseminister! Vaatasin siseturvalisuse eelarvet 2011 ja eriti jäi selles silma personalikulu osa. Personalikulud vähenevad võrreldes 2010. aastaga – küll mitte palju, aga vähenevad. Kui ma aga vaatan riigieelarve seltskirja Siseministeriumi osa, siis näiteks riigisaladusega seotud kuludeks on eraldatud 53 miljonit krooni ja natuke peale. Minu küsimus on: kas 2011. aasta riigieelarve toetab siseturvalisuse töötajate motivatsiooni ja kui ta ei toeta, siis mismoodi teie arvates neid inimesi saaks motiveerida? Minu arvates on nende motiveeritus üsna tõsiselt kahanenud.

Marko Pomerants

Aitüma! Kõige suurem küsimus riigis on, kuidas motiveerida maksumaksjate. Mida teha, et meie riigis oleks rohkem töökohti, et meie

riigis oleks rohkem maksutulu, et me saaksime teha niisuguse eelarve, millega oleks võimalik katta rohkem kulusid. 2011. aasta tuleb tegevuse mõttes 2010. aastaga sarnane. Mis puutub motiveerimisse, siis nagu ma ütlesin, me soovime mitmel pool parandada töötingimusi. Seegi võiks tähendada motiveerimist. Ja järelejäanud kuud tänavu pühendame sellele, et saada selgust, kui vähe või palju peaksid meie haldusala töötajad nn masupäevadel palgata puhkusel olema. Ka nende päevade vähendamine võiks olla üks motivatsiooni tõstev tegur.

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise. Ma pean nii ametikaaslastelt kui ka Vabariigi Valitsuse liikmetelt vabandust paluma, ma ei näe järgmist arupärijat saalis. Läheme edasi viienda küsimuse juurde, mille on esitanud Georg Pelisaar, keda ma paraku ka ei näe siin saalis.

3. Toimetulekust

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme kuuenda küsimuse juurde, mille on esitanud Mai Treial. Sellele vastab Vabariigi Valitsuse liige Hanno Pevkur, küsimuse teema on toimetulek. Olgu vahepeal niipalju öeldud, et ma palun veel kord selliste juhtumite pärast vabandust. Riigikogu juhatus palub Riigikogu liikmetel tulevikus, kui küsimus on ette registreeritud, kindlasti infotunni ajal saalis viibida. Palun, Mai Treial!

Mai Treial

Härra juhataja! Lugupeetud minister! Järgmise aasta riigieelarve projekt on üle antud ja nüüdseks on selgunud, et järgmisel aastal toimetulekupiiri ei tõsteta. Kevadel me käsitlesime Riigikogu sotsiaalkomisjonis laste vaesust ja eriti nende perede vaesust, kus üks vanematest või kaks vanemat on töötud, ja sellega seoses Rahvaliidu ettepanekut asjaomast seadust muuta ja nendele peredele täiendavalt toetust maksta. Siis te ütlesite, et me lahendame selle probleemi toimetulekupiiri tõstmisega.

Milles on nüüd küsimus? Kas meie pered elavad väga hästi, et ei ole vaja toimetulekupiiri tõsta? Ja mis te arvate, kuidas need pered peaksid toime tulema?

Hanno Pevkur

Kindlasti toimetulek on praegu inimeste jaoks väga oluline. Kui me vaatame natuke statistikale otsa, siis kaheksa kuu kokkuvõtte on selline, et me oleme toimetulekutoetust kogusummas välja maksnud tänavu 216,4 miljonit krooni. Kui meenutada, et 2007. aasta tegelik väljamakse oli 90 miljoni ringis, siis on selge, et kasv on olnud suur. Ja kõige suurema osa sellest kasvust on saanud pered, kus on kas üks vanem või mõlemad täiskasvanud töötud. Neid leibkondi, kus on vähemalt üks pereliige töötu, on toimetulekutoetuse taotlejate hulgas peaaegu 80%, täpsemalt 79%.

Kindlasti on meie esmane eesmärk ka järgmise aasta eelarve puhul tagada vähemalt praeguses mahus toimetulekutoetuste väljamaksmine. Tegelikult on peredele makstavad toimetulekutoetuse summad suurenenud. Keskmise toetussumma ühe taotluse kohta on olnud 1929 krooni, kui võrrelda seda eelmise aasta näitajaga, siis see on *circa* 15–16% suurenenud. See kasv on näha nii ühe väljamakse kohta keskmiselt kui ka kogusummas. Loomulikult tahaks rohkem, aga me saame välja maksta nii palju, kui meil riigieelarvesse tulused tuleb. Praegusel juhul tuleb lähtuda sellest, et 350 miljonit on väga suur arv ning sellega me peame tagama kõikidele abivajajatele hädavajaliku sissetuleku.

Aseesimees Jüri Ratas

Mai Treial, esimene täpsustav küsimus, palun!

Mai Treial

Lugupeetud minister! Ma arvan, et kindlasti see seletus neid kümneid tuhandeid Eesti peresid ei aita. Ja mind paneb imestama ka see, et opositsioon on juhtunud valitsuse tähelepanu tõsistele lünkadele sotsiaalpoliitikas, aga seda ei ole tähele pandud. Samas on sellist kriitikat teinud ka organisatsioonid väljastpoolt, näiteks WHO ja OECD. OECD on soovitanud järgmisel aastal töötu abiraha suurendada. Meie pensionid on väikesed, vanemahüvitise lagi aga väga kõrge. Maikuus te ütlesite, et nende soovitude kallal juba töötatakse. Öelge, palun, mis täpsemalt on töös ja mis on valmis.

Hanno Pevkur

Te nimetasite OECD-d. Kui te seda raportit loete, millele te ilmselt viitasite, siis minu mäletamist mööda seal ei ole öeldud, et meie pensionid on liiga väikesed. On öeldud, et meie kõige väiksem rahvapension võiks olla suurem, et rahvapensioni määr on liiga madal. Kui aga võrrelda meie pensioni keskmise sissetulekuga, siis see suhtarv on üle 40% ja see on täiesti võrreldav Euroopa riikide näitajaga. Loomulikult on ka meie palgad väiksemad ja seetõttu on valitsuse eesmärk kindlasti majandust elavdada, mis aitaks inimeste sissetulekuid suurendada ja seeläbi ka pensione tõsta. Siin ei ole mingit kahtlust.

Kui te vaatate praegust Eesti Panga prognoosi, siis Eesti Pank ennustab tänavuseks oma varasema prognoosiga võrreldes 1,5% suuremat majanduskasvu, kokku 2,5%. See kindlasti mõjub ka inimeste sissetulekule ja riigi võimekusele tervikuna. Kõik sellised abivahendid on väga olulised ja meie jaoks on ka järgmisel aastal töötusega võitlemine väga tähtis. Ning seda väidavad kõik nii rahvusvahelised eksperdid kui meie enda asjatundjad, et inimeste toimetuleku tagab kõige paremini töö, võimalus tööl käia. Jah, töökohti ei ole praegu nii palju, kui me vajaksime, ja selle nimel tulebki väga palju pingutada nii eraettevõtetel, töötukassal kui ka seadusandjatel.

Aseesimees Jüri Ratas

Teine täpsustav küsimus, Mai Treial, palun!

Mai Treial

Lugupeetud minister! Viimastel nädalatel on olnud palju juttu sellest, mis hinnad on tõusnud ja mis võivad veel tõusta. Täna loen ma uudistest, et Eesti Energia soovib tõsta elektrienergia hinda, mis omakorda viib kõik hinnad kõrgemaks, nii et tekib lumepalliefekt. Samas me teame, et on tõusnud näiteks ravimite käibemaks jne. Arvestades seda, kui palju inimesed on olnud sunnitud omast taskust maksutõusude tõttu välja käima ja kui palju neil nüüd tuleb veel välja käia, kas te saate anda retsepti, kuidas on võimalik 1000 krooniga kuus ära elada?

Hanno Pevkur

Ega keegi ei räägigi sellest, et 1000 krooniga on lihtne ära elada. Kui me räägime

toimetulekutoetusest, siis toimetulekutoetuse määr on jah 1000 krooni. See on n-ö arvestuslik alus. Kui ma võtan keskmise makstava toetuse ühe taotluse kohta, siis see on 1929 krooni. Ning see summa on kogu aeg kasvanud. Loomulikult, kui elektri hind on kogu aeg tõusnud – ma ei mõtle siin konkreetset mingit kuupäeva, vaid seda, et see on pidevalt tõusnud, siis see avaldab mõju ka toimetulekutoetuse väljamaksmisele. On teada, mis kulud toimetulekutoetuse arvestamisel maha arvestatakse ja mis tulud sisse arvestatakse – sealtekitab ka see summa. Loomulikult, kui kommunaalculud kasvavad, siis see mõjutab ka väljamakstavaid toimetulekutoetuste summasid. Nendele inimestele, kes on raskustes, tuleb toimetulekutoetuste abil tagada kõige hädapärasem toimetulek. Samas see ei tähenda seda, et kohalikud omavalitsused ümbritseva kogukonnana või töötukassa või inimesed ise ei peaks iga päev tegelema sellega, et oleks võimalik leida tööd. Töökohti loovad loomulikult ettevõtjad ja selleks on vaja soodsat ettevõtluskeskkonda. Kui ettevõtluskeskkond on hea ja majandus areneb, siis need töökohad ka tulevad. Kui te vaatate viimaseid andmeid, siis majanduskeskkonna paranemine ja töökohtade lisandumine Eesti tööturul on täiesti olemas ja nii on alust loota, et olukord liigub paremuse suunas. Praegu see kindlasti ei ole veel hea.

Aseesimees Jüri Ratas

Ja nüüd kohapeal registreeritud küsimused. Heimar Lenk, palun!

Heimar Lenk

Lugupeetud sotsiaalminister! Teie kodupartei ehk Reformierakond on olnud aastaid Eestis võimul ja kui me praegu kuulame küsimusi teile, siis ilmneb nendestki, et vaesus on meil pidevalt kasvanud. Laste vaesus on kasvanud ja pensionäride elatustase on alla läinud, kuna hinnad tõusevad räigelt ja kiiresti. Viimasel ajal kuuleb uudiseid, et lapsed ei saa Eestis jälle kõhtu täis süüa ja koolis käib palju poolnälginud lapsi. Kuidas te seda selgitaksite? Samas, praegu istub teie vasakul käel peaminister, kes kinnitab, et Eestil läheb väga hästi ja kohe-kohe oleme jällegi kiiremini arenev Euroopa riik. Kuidas te neid kääre selgitaksite, pidades silmas oma valdkonna, sotsiaalvaldkonna seisut?

Hanno Pevkur

Kui vaadata statistikat ja teie sõnavõtu emotsionaalne pool välja jätta – et vaesus on suurenenud ja kõik muud hirmsad asjad, mis te ette lugesite –, siis statistika seda kindlasti ei toeta. Kui me vaatame näiteks tulukvintilide vahet ehk kõige suurema sissetulekuga ja kõige väikesema sissetulekuga inimeste suhtarvu, siis see on viimase kümme aasta jooksul vähenenud: üle 6 ta oli ja praegu on 5. Selle näitaja kukkumisega me oleme Euroopas esirinnas. Keskmise tulukvintilide vahe 5 aga on Euroopa Liidu keskmine näitaja. Nii et pigem on tõsi see, et ka majanduskriisi ajal on tänu toetuste säilitamisele ja universaalsetele lastetoetustele meie olukord paranenud. Seda on ka OECD kinnitanud. Ja mitte ainult, Euroopa Komisjoni lapsetoetusi käsitlev raport nendib samuti, et lapsetoetused on aidanud laste vaesust Eestis vähendada. Ning kui me vaatame vaesemate inimeste sissetulekuid, siis kahtlemata ei tohiks ära unustada pensionide tõusu, mis viimase viie aastaga on olnud märkimisväärne. Paneme need arvud kõik kõrvuti, ja me näeme, et tegelikult see seis ei ole kindlasti mitte halvemaks läinud. Seis on raske, aga me liigume õiges suunas, paremuse suunas. Emotsionaalne pilt on üks asi, faktid ja statistika on teine asi.

Aseesimees Jüri Ratas

Mark Soosaar, palun!

Mark Soosaar

Lugupeetud sotsiaalminister! Mul on hea meel, et ma saan selle küsimuse esitada praegu, mil teie kõrval istub siseminister. Nimelt meil Pärnumaal juhtus möödunud aasta novembris selline lugu, et noor, 30-aastane kalur uppus merel. Päästeameti helikopterid käisid teda otsimas, aga ei leidnud. 30-aastane noor naine koos 8-kuuse pojaga jäi leseks. Nüüd on talle alates aprillist määratud toitjakaotuspension, sest mehe surnukeha õnnestus alles nüüd merest leida. See õnnetu naine on nüüd pidanud jooksma pensioniameti ja politsei ameti vahet, sest ametnikud kummaski asutuses ei taha asja võtta sisuliselt ega tunnistada seda, et väike 8-kuune laps jäi isata juba novembris. Mida te ütleksite nendele ametnikele, kes lahendavad probleeme formaalselt? Kui kusagil mõnes žurnalis ongi mõni sissekanne tege-

mata, kas siis selliseid asju ei saaks tagantjärele korda ajada?

Hanno Pevkur

Kindlasti on ametniku ülesanne järgida seadust ja surma tuvastamise kohta on kehtestatud selged kriteeriumid. Antud juhtumit me saame käsitleda kui teadmata kadumise juhtumit. Selleks, et tunnistada kadunud inimene surnuks, on kehtestatud väga selge protsess ja väga selged ajalised piirid. Elu on vahel väga keeruline ja karm, aga seni, kuni ei ole sada protsenti kindlust, ei saa inimese surma tõendit välja anda ja sellest tulenevalt ei saa ka Sotsiaalkindlustusamet tõesti toitjakaotuspensionini määrata. Võin viimase näitena tuua avalikkuse eest läbi käinud juhtumi, kus inimene kuulutati tagaotsitavaks, pärast aga selgus, et ta oli läinud end ühte raviasutusse ravima ega soovinud, et ei tema pere ega ka keegi muu sellest teada saaks. Seega, enne kui politsei või ka Sotsiaalkindlustusamet saab mõne juhtumi lukku lüüa, tuleb kontrollida kõiki fakte. Kui leitakse inimese surnukeha, siis väljastatakse ju kohe surmatunnistus ja Sotsiaalkindlustusamet saab kohe ka toitjakaotuspensionini maksa hakata. Igal asjal on mingi põhjus. Loomulikult, inimlikult on tolle naise mure mõisteta – lähedane inimene on kadunud, suure tõenäosusega hukkunud. Aga seaduse koha pealt said ametnikud ainult nii talitada ja ma usun, et nad talitasid õigesti.

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise. Oleme nüüd kõik registreeritud küsimused läbi menetlenud. Samas näen ma saalis neid Riigikogu liikmeid, kes ei olnud oma küsimuse esitamise ajal saalis. Hea ametikaaslane Raivo Järvi! Kas soovite oma küsimuse küsida või ei soovi? Ja kas peaminister on nõus vastama? Selge! Raivo Järvi, palun!

4. Kyoto saasteühikute müügist

Aseesimees Jüri Ratas

Küsimuse esitab Riigikogu liige Raivo Järvi, vastab peaminister Andrus Ansip. Küsimuse teema on Kyoto saasteühikute müük. Palun!

Raivo Järvi

Suur tänu, austatud juhataja! Minu vabandused kõigile saalis viibijatele – see on eba-korrektne, kui üks rahvasaadik hilineb! Ma tunnistan seda. Kuid nüüd minu küsimus. Esmaspäeval pidas peaminister eelarvet üle andes kõne ja viitas seal üldteada tõele, et ühes normaalses riigis kujunevad riigi sissetulekud maksude laekumisest. Meie õuele aga, kui maakeeli ennast väljendada, on tulnud ootamatu õnn Kyoto saasteühikute müügi näol. Kuidas ikkagi Eesti-sugune väike riik selle saavutanud on? Milles seisneb meie erisus? Teatavasti on niisuguseid riike äärmiselt vähe. Aitäh!

Andrus Ansip

Riigieelarvesse laekuvad summad muidugi eelkõige maksudest. Mittemaksuliste tulude ühine nimetaja on aga see, et seegi raha tuleb maksumaksja taskust ja tuleb ära kasutada riigi kodanike heaks. Konkreetselt Kyoto saasteühikute müügist laekunud summad tulevad Eesti riiki Luksemburgist, Austriast, Hispaaniast ja Jaapanist. See on nende maksumaksjate raha meie riigieelarvesse. Meie müügimeeskond on teinud head tööd. Neid riike, kellel on Kyoto saasteühikuid üle, on väga palju. Tänavusest kümnest viimasest tehingust on tehtud kaheksa selliselt, et üks osapool on Eesti, kaks tehingut on sõlmitud Tšehhiga. Me planeerisime eelarvesse 500 miljonit krooni Kyoto saasteühikute müügist, kuid praeguseks on juba ühes optioonidega lepinguid sõlmitud 2,5 miljardi krooni ulatuses. Loomulikult on see suurepärane, et meil on õnnestunud üleliigseid saasteühikuid müüa, kuid müüa on veel palju ja riike, kellel on saasteühikuid üle, on väga palju. Eestis tuleks minu meelest praegu keskenduda sellele, kuidas leida usaldusväärseid investeerimisvõimalusi nendele, kes tahavad Eesti üleliigseid saasteühikuid osta. Peaksime sellega tõsiselt tegelema. Ma tahaksin seda tribüüni praegu kasutada ka selleks, et kutsuda meie kohalikke omavalitsusi üles välja sõeluma energiasäästlikke objekte.

Aseesimees Jüri Ratas

Raivo Järvi, esimene täpsustav küsimus, palun!

Raivo Järvi

Suur tänu! Kui parafraseerida piiblit, siis on tegemist omamoodi taevamannaga, ehkki, nagu peaminister juba mainis, on selle nimel ka vaeva nähtud. Nüüd minu teine küsimus. Säärane õnn on meie õuele tulnud, aga kui seotud on meie käed selle raha kasutamiselega? Kuhu see on suunatud? Vaevalt et me saame neid summasid n-ö mööda riigieelarvet oma suva järgi laiali jaotada.

Andrus Ansip

Ei saa välistada taevaisa osalust selle õnne saabumisel, aga ma arvan, et eelkõige tuleb tänada ikkagi neid Eesti inimesi, kes on näinud vaeva selle nimel, et kasvuhoonegaase vähem atmosfääri paisata. Teatavasti võetakse baasina aluseks 1990. aasta ja Kyoto lepinguga oleme võtnud kohustuse vähendada kasvuhoonegaaside atmosfääri paiskamist 8%. Tegelikult oleme vähendanud kasvuhoonegaaside atmosfääri paiskamist koguni 50%. Sealt see vahe tuleb, sealt see ressursid tuleb, mida me praegu müüa saame.

Raha kasutamine on väga selgelt ette nähtud, selleks aluseks on roheline investeerimiskeem. Neid summasid saab kasutada ainult kasvuhoonegaaside atmosfääri paiskamise vähendamise eesmärgil, rohelise energia kasutusele võtmise eesmärgil jne. Ostjate silmis on nendest meetmetest, mis me oleme välja töötanud, kõige atraktiivsem energiasäästu meede. Ja loomulikult ostjad dikteerivad, milleks nende raha saab kasutada. Me oleme riigile kuuluvate avalike hoonete meetme raames saanud päris ulatuslikult investeeringuid. Nüüd tuleks edasi minna kohalike omavalitsuste objektide juurde. Kohalikud omavalitsused võiksid vaadata oma hooned üle: oma koolimajad, lasteaiad, haiglad, hooldekodud ja raamatukogud energia kulukuse seisukohalt ära inventeerida. Eelistatakse neid investeerimisvõimalusi, mille puhul on võimalikult väikese summaga saavutatav võimalikult suur energeetiline efekt. Uste-akende vahetus, lagede-keldrite soojustus, majade täielik soojustamine – sellised projektid kõik on teretulnud.

Aseesimees Jüri Ratas

Raivo Järvi, teine täpsustav küsimus palun!

Raivo Järvi

Suur tänu! Kevadel viibisin välislähetuses Austrias ja kuulasin seal loengut, kus üks Austria professor rääkis n-ö uudisest, kuidas luua passiivmajade süsteem. Pärast loengut avaldas ta mulle tunnustust, et Eesti on sellega väga hästi hakkama saanud. Peaminister viitas praegu ka hoonetele. Kas meie omavalitsustel on ikka pädevust säärase projektiga edasi minna? Saame me hakkama omavahenditega või eeldab see ka välisinvesteeringute tulekut?

Andrus Ansip

Energiasäästuga me kellelegi eeskujuks küll ei suuda praegu olla. Teatavasti on Eestis mitte ainult avaliku sektori hoonete energiakulukus, vaid ka korterelamute energiakulukus pindalaühiku kohta või kuupmeetri kohta kaks korda suurem kui Soomes. Ehkki eeldada võib, et Soomes on pisut külmem kui Eestis ja seal kulub talvel korteri või koolimaja kütmiseks rohkem energiat kui Eestis. Seega energiasäästusvallas on meil väga palju võimalik ära teha. Siiani tundub, et kompetents on projektide esitamisel vähemalt riigi tasemel, ministri tasemel olnud olemas. Meie pakutud objektid on olnud investeerimiskõlblikud ka ostjate silmis. Nüüd ongi nii, et kõige suuremat efekti andvad objektid, mis on leitud kesktaseme tasemel, hakkavad otsa lõppema. Seepärast kutsungi kõiki kohalikke omavalitsusi üles leidma selliseid objekte, kus võimalikult väikeste investeeringutega oleks võimalik energiakulusid hästi palju kokku hoida. Kui meil siiani on õnnestunud müüa umbkaudu veerand võimalikest üleliigsetest saasteühikutest ja sellega me oleme teeninud 2,5 miljardit krooni – see on ühes optsioonidega –, siis tegelikult saada olev summa on päris suur. Kuid ma muidugi ei usu, et Eestist saab ainus riik kogu maailmas, kes kõik oma üleliigsed saasteühikud suudab maha müüa, sest müüjaid on märksa rohkem kui ostjaid.

Aseesimees Jüri Ratas

Ja nüüd neli kohapeal registreeritud küsimust. Lauri Luik, palun!

Lauri Luik

Hea peaminister! Minu küsimus puudutab teie eelmise vastuse lõppu, pean silmas Kyoto ühikute müügi potentsiaalset mahtu. Mis sum-

madest me võiksime rääkida, kui me vaatame tulevikku?

Andrus Ansip

Raske ennustada, kui suured need summad on. Kui umbes veerand on umbes 2,5 miljardit krooni – ma täpseid summasid ei saa öelda, sest need on üldiselt konfidentsiaalsed, näiteks ühiku maksumus on kindlasti konfidentsiaalne –, siis kogu üleliigse koguse müügist me peaksime saama suurusjärgus 10 miljardit krooni. Aga need on kõik umbkaudsed summad. 2,5 miljardit on praeguseks lepingutega, optsioonidega kindlustatud, ülejäänud on puhtalt müügitehniline küsimus. Kindlasti peab ka ostusoov olemas olema. Ostusoove väga palju ei ole, ülemaailmne finantskriis on neid paljude riikide puhul kõvasti kärpinud. Kindlasti on äärmiselt oluline, et kõik meie roheline investeerimisskeemi objektid ja meetmed oleksid usaldusväärsed ka siis, kui raha on juba investeeritud. Praegu on meil kõrge usaldusväärsus, kõrge kredibiilsus ja me ei tohiks seda kindlasti kaotada. Meie senised investeerimisvõimalused, mis me oleme selle Green Investments skeemi kaudu pakkunud, on olnud usaldusväärsed ja atraktiivsed ning ma usun, et nõudlust uute objektide järele jätkub edaspidi.

Aseesimees Jüri Ratas

Mark Soosaar, palun!

Mark Soosaar

Lugupeetud peaminister! Ma loodan väga, et Eesti energiapoliitika on ka tulevikus selline, et me oleme müüja ja mitte ostja rollis. Teatavasti kvootide ostu-müügi puhul ostja dikteerib, milleks tema makstavat raha saab kasutada. Milline on teie arusaam: kas neid summasid, mida me Jaapanist juba saame, oleks võimalik kasutada näiteks kirikute restaureerimiseks ja soojustamiseks? Ja kas oleks võimalik laiendada seda ringi korterelamutele ja korteriühistutele ning sealt edasi võib-olla lausa eramutele? Näiteks maaküte ja teised sellised energiasäästlikud lahendused on ju ka arvatavasti aktsepteeritavad.

Andrus Ansip

Loomulikult ostja dikteerib, kuidas tuleb kasutada seda raha, mis tema on maksnud üle-

liigseid saastekvoote ostes. Kuid ostja ei tule ostma niiviisi, et ta hakkab mööda riiki ringi vaatama ja otsima objekte, kuhu tema raha tuleks investeerida. Eesti riik müüb üleliigseid saastekvoote ja selleks on ta koostanud prospekti, kus on sees kõik meetmed, kõik objektid, kuhu on võimalik raha investeerida. Ostja valib sealt midagi välja. Ta võib valida ka mitu objekti. Tavaliselt militaariaga, relvadega seotud, võimuga seotud objektid kuigi atraktiivsed ei ole, humaanse sisuga projektid aga küll. Kõige olulisem on ostja jaoks võimalikult suur energiasääst võimalikult väikese investeeringu abil. Eks asjaomased pingeread energiasääste võimekuse järgi koostataksegi.

Teine oluline aspekt ostja jaoks on investeeringu tegemise kiirus. Investeeringud tuleb ära teha 2012. aasta jooksul. Kolmas oluline aspekt ostja jaoks on tavaliselt see, et tehtavad investeeringud, mis tehakse Kyoto ühikute müügi abil, ei tohi asendada riigi prioriteete, mis on eelarves või eelarve strateegias juba oma prioriteetsuse kindlustanud. Kyoto ühikute müügi raha ei tohi asendada eelarve raha – selleks ostjad valmis ei ole. Korterelamutele on see Kyoto ühikute müügist saadav raha juba kasutatav. KredExil on välja töötatud asjaomane meede ja seal seda kasutatakse.

Aseesimees Jüri Ratas

Lembit Kaljuvee, palun!

Lembit Kaljuvee

Hea peaminister! See on tore, et me suudame niimoodi elada ja töötada, et me loodust vähe reostame. Aga kas valitsuses on arutatud, et võib-olla me ei peaks sellisel määral neid ühikuid müüma? Ehk me saaksime neid ise siin Eestis kasutada, näiteks Narva Elektrijaamades, Kundas jne?

Andrus Ansip

Teatavasti Kyoto leping sõlmiti 2005. aasta esimeses pooles, kuupäeva täpselt ei mäleta, ja periood kestab kuni 2012. aastani. Eestis ei ole võimalik üleliigseid saasteühikuid ära kasutada. Meile on ette antud teatud limiit, kui palju me võime Kyoto ühikuid kasutada. Ja me teame, kui palju me kindlasti ära kasutame. Veel on ette nähtud teatud kohustuslik reserv, mille arvel ei tohi ühikuid müüa. Ja ülejäänud on siis vaba jääk, mis on turul vabalt kaubel-

dav. Praegu me räägime vabast jäägist, kui me räägime kõikidest nendest suurtest summadest, mis meil on võimalik teenida. Aga Eestil on suhteliselt vähe Kyoto ühikuid müüa võrreldes näiteks Poola, Ukrainaga või eriti Venemaaga. Meie oleme siiani edukad olnud. Võib-olla riigi väiksus ongi osaliselt meie edu põhjus, sest me suudame olla paindlikud ja samas suudame olla ka usaldusväärsed oma projekte ette valmistades. Aga kindlasti ei oleks meil olnud võimalik ära kasutada aastaks 2012 neid saasteühikuid, mis me oleme juba 2,5 miljardi krooni eest müünud. See on täiesti välistatud! Suure tõenäosusega meil jääb väga suur osa saasteühikutest müümata, sest ostjate nõudlus on tagasihoidlik.

Aseesimees Jüri Ratas

Rohkem küsimusi ei ole. Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

5. Vaesuses elavatest lastest

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ametikaaslane Heljo Pikhof, kas te soovite oma küsimuse esitada? Austatud minister, kas olete nõus vastama? Järgmine küsimus on Riigikogu liikmelt Heljo Pikhofilt, sellele vastab valitsusliige Hanno Pevkur, teemaks on vaesuses elavad lapsed. Heljo Pikhof, palun!

Heljo Pikhof

Lugupeetud juhataja! Hea sotsiaalminister! Nagu me kõik teame, on töötuid Eestis hinnanguliselt 100 000 ja pooled nendest enam ei saa ei töötuskindlustushüvitist ega töötutoetust, aga nendes peredes on lapsed. Enam kui 42 000 last elab vaesuses või lausa süvavaesuses ja suur osa neist elab toimetulekutoetust saavates peredes. See tähendab, et need lapsed peavad läbi saama 27 krooniga päevas ja nii võib-olla kuid ja aastaid. Kui ma lugesin 2011. aasta riigieelarvet, siis ma ei näinud seal, et kavatsetakse tõsta toimetulekutoetuse piiri. Minu küsimus ongi: kas Reformierakond ei hooli karvavõrdki lastest?

Hanno Pevkur

Mul oleks väga hea meel olnud, kui auväärt arupärija oleks siin saalis olnud ka siis, kui me Mai Treiali püstitatud teemat käsitlesime. Siis

me rääkisime toimetulekutoetusest. Kindlasti Reformierakond hoolib väga palju lastest. Reformierakonna eestvedamisel on teatavasti kehtestatud Eesti riigis vanemahüvitis, tänu millele on sündimus 25% kasvanud. Kui me vaatame toimetulekutoetust, siis selle väljamaksmiseks planeeritud summasid on riigieelarves suurendatud peaaegu neli korda Reformierakonna valitsuses oleku ajal. Praeguseks on jõutud 350 miljoni kroonini.

Kui vaadata aga selliseid väga üksikuid väikseid toetusi, siis neid on eri projektide alusel samuti makstud ja eriti kriisiolukorras. Näitena võin tuua, et Tartu Laste Tugikeskus on saanud töötutele lapsevanematele toimetulekuoskuste õpetamise ning perenõustamise ja psühhoteraapia läbiviimiseks Võru, Valga, Põlva ja Tartumaal korraliku projektitoetuse. Nõmme Lastekaitse Liit on saanud raha nn suvesupi projektiks, et vähemalt 500 lapsele tagada täiendav sooja toidu võimalus. Läänemaa kriisiabikeskus on saanud raha, et riskigrupi peredega tegelda jne, jne. Selles mõttes teie hüpotees, et Reformierakond ei väärtusta lapsi, on küll täiesti arusaamatu. Reformierakond väärtustab lapsi ja peresid väga ning meie laste- ja perepoliitika on väga korralik.

Aseesimees Jüri Ratas

Esimene täpsustav küsimus. Heljo Pikhof, palun!

Heljo Pikhof

Paraku ma oma küsimusele vastust ei saanud. Aga ma sooviksin teada, millised on need lisameetmed, mida Sotsiaalministeerium kavandab 2011. aastal, et leevendada laste ja noorte vaesust ja sotsiaalset tõrjutust? Need olid üksikud näited, mis te ette lugesite, aga tervikuna, palun!

Hanno Pevkur

Üksikutest koosneb ja saab kokku tervik. Kui me vaatame eri tegevusi, siis neid on ministeeriumi ja ka riigi tasandil päris palju. Üks suur töö, millest koorub välja ka ettekujutus, kuidas oleks võimalik vanemlust paremini arendada, kuidas oleks võimalik töö- ja pereelu paremini ühitada, kuidas oleks võimalik lastekaitset paremini korraldada, hakkas pihta eelmisel nädalal. Eelmise nädala esmaspäeval sai avalöögi laste ja perede arengukava kirju-

tamine. Kõik Eesti spetsialistid – ma loodan väga, et kõik spetsialistid, sest esimesel üritusel oli kohal väga suur hulk laste õiguste ja lastekaitsega tegelevaid inimesi – annavad sellesse oma panuse ja nii kujuneb järgmisteks aastateks Eesti riigi poliitika, kuidas vaesuses elavaid lapsi tõhusamini aidata. Kindlasti jätkuvad kõik projektitoetused ja toimetulekutoetuse väljamaksmine ning kui vähegi võimalik, tuleks vaadata ka peretoetustele tervikuna otsa, nii et meil oleks võimalik rohkem maksta peredele, kes toetust rohkem vajavad, ja nendele peredele, kes seda toetust nii palju ei vaja, maksta natuke vähem, lähtudes aga seejuures senisest universaalsuse põhimõttest, mis on meile ka Euroopa Komisjoni hinnangutes edu toonud.

Aseesimees Jüri Ratas

Teine täpsustav küsimus, Heljo Pikhof, palun!

Heljo Pikhof

Arengukavad laste kõhtu ei täida. Ma räägin tänasest päevast ja järgmisest aastast. Mis saab nendest lastest, kes peavad 27 krooniga päevas läbi ajama? Kohe annaks seadustada sotsiaaldemokraatide ettepaneku tõsta üksikvanema lapse toetus 300 kroonilt 1050 krooni peale, täiendava 450-kroonise lapsetoetuse maksmise nendele lastele, kelle töötud vanemad ei saa enam ei töötuskindlustushüvitist ega töötutoetust, samuti lõpetada riikliku lastetoetuse mahaarvamise toimetulekutoetuse määramisel. Minu küsimus ongi: miks te sotsiaaldemokraatide hüva nõu pole kuulda võtnud? Need eelnõud olid planeeritud järgmiseks aastaks.

Hanno Pevkur

Aitäh huvitava küsimuse eest ja sellise poliitilise sõnavõtu eest! Ühe minutiga ette lugeda kõik suured sotside lubadused on omaette kunst. Aitäh selle eest!

Mis puutub teie ettepanekutesse, siis kindlasti tahaks hea meelega kuulda, kust sotsid sellele kõigele katteallikad võtavad. See vastus muidugi võib-olla ühte minutisse ei mahu. Kõige lihtsam arvutus näitab, et kui näiteks üldine toimetulekupiir tõsta 1000 kroonilt 1200-le, siis läheb praeguse toimetulekutoetuste hulga juures vaja 60–65 miljonit krooni.

Kui te tahate üksikvanema toetust kolm korda suurendada ja sealt edasi teisi toetusi samuti, äkki te ütlete selle katteallika ka. Kas te tahate tulumaksu tõsta või mis te teha tahate? Riigieelarvesse koguneb raha kõikide Eesti töökate inimeste käte abil ja mida rohkem me suudame majanduses töökohti luua ja mida rohkem ettevõtjad suudavad inimestele palka maksta, seda paremini läheb ka Eesti riigil. Läbi selle prisma tuleb vaadata ka kõiki toetusi. Toetuste määramisel on minu arvates väga oluline aspekt see, et kõik Eesti toetussüsteemid peavad olema ikkagi suunatud sellele, et abi saavad need, kes abi rohkem vajavad, ja need, kes vähem abi vajavad, saavad riigi käest ka vähem toetusi. Selle nimel tuleb järgmistel aastatel kindlasti palju tööd teha ja kindlasti järgmine parlamendikoosolek, kes 6. märtsil valitakse, saab selles osas oma sõna sekka öelda.

Aseesimees Jüri Ratas

Toivo Tootsen, palun!

Toivo Tootsen

Lugupeetud minister! Ajuti siiski tundub, et te hoolite lastest küll, aga valikuliselt. Rikaste perede lapsi te toetate vanemahüvitisega tunduvalt rohkem kui vaeste perede omi. Ja viidates sellele, et kõik pered ju ei vaja näiteks ranitsatoetust, jätsite te ranitsatoetuse hoopis ära. Aga neid peresid, kes ei vaja ranitsatoetust, on võib-olla peredest pooled, aga ka see teine pool jääb sellest hoopis ilma. Teine probleem on seesama 300-kroonine lastetoetus. Seda ei ole suurendatud, sest väga palju on neid, kes ei vaja seda. Seda on nähtud ka nendes teleintervjuudes, kui üks rikas reformlane küsib teise käest, kas sinu laps vajab seda. No ei vaja. Ja kolmas probleem. Te olete kogu aeg rääkinud, et on vaja üle minna diferentseeritusele. Te olete seda rääkinud viis või kümme aastat, millal siis minnakse üle?

Hanno Pevkur

Mina kindlasti viis või kümme aastat ei ole seda rääkinud, ma ei ole nii kaua Riigikogu tasemel poliitikas olnud. Vajaduspõhisus on muidugi äärmiselt oluline märksõna. Oma küsimuse sissejuhatuses te rääkisite vanemahüvitisest. Vanemahüvitise süsteem on just selline süsteem, mis aitab vaeseid peresid rohkem kui

suurema sissetulekuga peresid. Kui me vaatame vanemahüvitise statistikat, siis te teate väga hästi, et inimesi, kellel üldse varasem sissetulek puudus, on selle saajate hulgas 20–25%. Inimesel sissetulek puudus, aga lapse saamisega saab ta endale sissetuleku vanemahüvitise näol. Neid, kes kehtestatud lae tõttu hakkavad seni teenitust vanemahüvitist vähem saama, on 5–6%. Selles mõttes on selge, et need, kellel on väiksem sissetulek või ei ole üldse sissetulekut, hakkavad rohkem saama, ja neil, kellel on olnud suur sissetulek, elatustase kukub. Selles mõttes on vanemahüvitise süsteem väga mõistlikult üles ehitatud.

Mis puutub teistesse toetustesse ja vajaduspõhisusse, siis loomulikult mina loodan ka, et järgneva valimisdebati jooksul me saame eri erakondade asjaomased visioonid läbi arutada. Meil on selle kohta oma visioon ja pärast valimisi, kui on olemas piisav toetus ja inimeste mandaat, siis kindlasti viime selle ellu.

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise. Head ametikaaslased, ma tänan teid küsimast! Austatud valitsusliikmed, ma tänan teid vastamast!

Istungi rakendamine

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, tere päevast! Alustame Riigikogu täiskogu VIII istungjärgu kolmanda töönädala kolmapäevast istungit. Kõigepealt palun Riigikogu kõnetooli neid Riigikogu liikmeid, kes soovivad üle anda eelnõusid või arupärimisi! Kalle Laanet, palun!

Kalle Laanet

Austatud juhataja! Head kolleegid! Mitmel Keskerakonna fraktsiooni liikmel on arupärimine sotsiaalminister Hanno Pevkurile ja see käsitleb erakorralist meditsiini saartel. Ajendiks on 23. septembri Eesti Päevalehes välja toodud tervishoiuteenuste kättesaadavusega seotud teravad probleemid Hiiumaal, kus pooled insuldi saanud haigetest on surnud. See on seotud sellega, et seal ei ole kompuutertomograafi. Sellega kaasnevalt on meil viis küsimust härra Pevkurile. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Mart Jüssi, palun!

Mart Jüssi

Lugupeetud kolleegid! Keskkonnakomisjoni nimel annan Riigikogu menetlusse Riigikogu otsuse eelnõu, mis käsitleb SA Keskkonnainvesteeringute Keskus nõukogu liikmete nimetamist. Ettepanekute tegemine selles valdas on keskkonnakomisjoni kohus ja pädevus. Oleme seda küsimust arutanud sellepärast, et kahe selle sihtasutuse nõukogu liikme volitused lõppesid suvel. Otsuse eelnõuga teeme ettepaneku uute liikmete nimetamiseks. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Mark Soosaar, palun!

Mark Soosaar

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Te olete kindlasti teadlikud, et käesolev aasta on ÜRO loodusliku mitmekesisuse ehk eesti keeles elurikkuse aasta. Väga suur elurikkus on meil Eestis looduskaitsealadel, eriti loodusreservaatides ja sihtkaitsevööndites. Kurvastusega saime augustis teada, et näiteks Pärnumaal Varbla vallas Pihelga laiul, kus on sihtkaitsevöönd, kus inimesed võivad liikuda augustist aprillini, on keegi härrasmees ehitanud igavese uhke talukompleksi ja sadama, seal korraldatakse pidusid. Tutvudes selle teemaga teiste Euroopa Liidu riikide põhiseadustes, pidasime sotsiaaldemokraatidega nõu ning otsustasime töösse anda ühe eelnõu, mis annab riigile õiguse ilma tasu maksmata riigistada ebaseaduslikud hooned ja rajatised loodusreservaatides ja sihtkaitsevööndites juhul, kui neid saab edaspidi kasutada teaduslikes või avalikes huvides. Oli väga meeldiv tõdeda, et eilsel keskkonnakomisjoni istungil keskkonnaminister Jaanus Tamkivi 100% toetas seda mõttekäiku. Ma loodan, et see eelnõu saab selle Riigikogu koosseisu ajal seaduseks. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased! Olen Riigikogu juhatuse nimel vastu võtnud kaks eelnõu ning ühe arupärimise. Kodu- ja töökorra seaduse kohaselt otsustab Riigikogu juhatus nende edasise menetlemise.

Läheme teadete juurde. Riigikogu juhatus on võtnud menetlusse järgmised eelnõud ja on

määranud juhtivkomisjonid. Esiteks, Eesti Keskerakonna fraktsiooni üleeile algatatud Eesti kodanike kojutuleku seaduse eelnõu, juhtivkomisjon on põhiseaduskomisjon. Teiseks, Vabariigi Valitsuse üleeile algatatud 2011. aasta riigieelarve seaduse eelnõu, juhtivkomisjon on rahanduskomisjon. Kolmandaks, Vabariigi Valitsuse üleeile algatatud tööturuteenuste ja -toetuste seaduse ning töötuskindlustuse seaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon on rahanduskomisjon. Neljandaks, Vabariigi Valitsuse üleeile algatatud konsulaarseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon on väliskomisjon. Samuti on Riigikogu esimees edastanud Riigikogu liikmete arupärimise siseminister Marko Pomerantsile.

Head ametikaaslased! Teeme kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 76 Riigikogu liiget, puudub 25.

Tänases päevakorras on ka üks täpsustus. Nimelt, tänase päevakorra 11. punkti arutelul, eelnõu 789 esimesel lugemisel, teeb algatajate ettekande kaitseminister Jaak Aaviksoo.

1. Vanemahüvitise seaduse muutmise seaduse eelnõu (769 SE) esimese lugemise jätkamine

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud Riigikogu! Eile jäi meil istungi aja lõppemise tõttu pooleli eelnõu 769 esimese lugemise arutelu. Jätkame küsimustega juhtivkomisjoni ettekandjale. Ma palun Riigikogu kõnetooli tagasi sotsiaalkomisjoni liikme Liisa-Ly Pakosta!

Läheme edasi küsimustega. Tõnis Kõiv, palun!

Tõnis Kõiv

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud ettekandja! Ilmselt sattus saal eile selle küsimuse arutamisel sinu sissejuhatusest segadusse. Sa kiitsid eelnõu ettekandja kõnet, aga mitte eelnõu ennast. Kuna me siin ei menetle ju kõnesid, vaid eelnõusid, siis jäi poolele saalile mulje, nagu oleks ka eelnõu väärt, et seda edasi menetleda. Aga mul on küsimus selle kohta, mis puudutab selle eelnõu maksumust just halduskulude osas. Kas sa saaksid välja tuua, kui suur on eelnõu algatajate välja arvestatud hal-

duskulu, mis selle eelnõu seaduseks saamisega võib kaasneda? Selle kohta ka komisjonis küsiti.

Liisa-Ly Pakosta

Aitäh küsimuse eest! Halduskulude kohta ei ole esialgu täpsemaid kalkulatsioone kui Sotsiaalministeeriumi tehtud arvutus lisaraha osas süsteemi parandamiseks. Raha oleks vaja 1,2 miljonit krooni. Kui palju hakkab süsteemi haldamine edaspidi praegusega võrreldes rohkem maksma, seda arvatust käepärast ei ole.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud ettekandja! Ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Kas fraktsioonide esindajad soovivad pidada läbirääkimisi? Soovivad. Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Eesti Reformierakonna fraktsiooni esindaja Tõnis Kõivu! Kaheksa minutit.

Tõnis Kõiv

Head kolleegid! ÜRO rahvastikuprognosis ütleb 2003. aastal Eesti kohta, et Eestis elab aastal 2050 vaid 750 000 inimest. Viis aastat hiljem suutsime oma demograafilisi trende muuta ja 2008. aasta prognoosi kohaselt ennustatakse meie rahvaarvuks 2050. aastal juba 1,2 miljonit inimest. Olen seisukohal, et seda trendi paljuski muutis ka 1. jaanuarist 2004 jõustunud vanemahüvitise süsteem, mis töötab ja on mõjus. Sündide arv on sellest ajast, kui vanemahüvitis kehtima hakkas, kasvanud üle 3000 lapse, 13 000-st 16 000-ni. See oligi üks vanemahüvitise eesmärkidest, lausa esimene eesmärk – suurendada sündimust ja kompenseerida saamata jäänud tulu. See ei olnud loodud mitte selleks, et vähendada vaesust. Saamata jääva tulu kompenseerimine annab turvatunde laste sünnitamiseks.

Vanemahüvitise teine eesmärk oli emade või ka isade kiire ja valutu naasmine tööturule. Menetletav, esimesel lugemisel olev sotsiaaldemokraatide ettepanek on selle eesmärgiga väga selgelt vastuolus. Ükski tööandja ei saa arvestada töötajaga, kes võib lausa poole päeva kaupa töölt ära minna tervelt kaheksa aasta jooksul. Toonitan siinkohal, et vanemahüvitis ei ole sotsiaaltoetus, sest hüvitatav summa moodustub varem makstud sotsiaalmaksu põhjal. Teatavasti sotsiaalmaksul ju lage ei ole. Suuremat vanemahüvitist saavad inimesed on

oluliselt rohkem panustanud avaliku sektori ülalpidamisse.

Veel kord: sotsiaaldemokraatide ettepanek vanemahüvitise muutmiseks kahjustab märkimisväärselt eelkõige naiste olukorda tööturul, muutes nende töölevõtmise tööandja jaoks halvaks unenäoks. Iial ei teaks ükski ettevõtja, millal tema väikese lapsega töötaja otsustab äkitselt töölt ära jääda. Siit on väga lihtne järeldada, et tööandjad hakkavad hoiduma noorte emade ja isade töölevõtmisest. Meil ei ole seda ju vaja. Reformierakond ei ole kindlasti nõus naiste olukorra kahjustamisega tööturul.

Samuti arvame, et vanemahüvitise reformidest ei tohi mingil juhul saada valimiseelne teema, mis võib mõjuda hoopis vastupidi. Lapsi planeerivad pered hakkavad kartma, et muudetakse vanemahüvitise üldisi põhimõtteid, ja see võib sündimuskäitumist mõjutada negatiivses suunas. Kutsun erakondi üles hoiduma vanemahüvitise süsteemi muutmise valimiskampaniasse kiskumisest.

Samas on Reformierakond alati valmis toimivaid süsteeme veelgi paremaks muutma, nii pikenes ju vanemahüvitise maksmine lapse aastaseks saamisest lapse poolteiseaastaseks saamiseni. Oleme valmis arutama ettepanekuid, mis mitte ei lõhu olemasolevat süsteemi, ei vähenda perede kindlustunnet ega halvenda naiste olukorda tööturul, vaid muudavad selle kõik paremaks.

Reformierakond ei näe vanemahüvitise süsteemis järskude muudatuste vajadust, sest võrdluses teiste riikidega töötab süsteem juba praegu paremini. Praxisel analüüsid näitavad, et vastupidi üleeuroopalisele trendile on Eestis sünnitama hakanud just kõrgema haridusega üle 30-aastased naised. Sagenenud on ka peresse teise ja kolmanda lapse sündimine. Võrreldes sündide arvu ühe naise kohta ehk sündimuskordajat, selgub, et Eesti sündimuskordaja on aastatel 2004–2008 suurenenud tunduvalt rohkem kui näiteks Soomes, Rootsis või Taanis. Aga rahuloluks ega loorberitele puhkama jäämiseks ei ole siiski põhjust, sest summaarne sündimuskordaja on ainult 1,65 (mitte 1,6, nagu eile siin ekslikult kõlas), aga on üldteada, et rahva taastootmiseks peab see kordaja olema vähemalt 2,1.

Ma loodan siiralt, et kõik see eeltoodu oli piisav põhjendus, miks Reformierakonna fraktsioon ei ole nõus lõhkuma töötavat ja

mõjusat vanemahüvitise süsteemi. Eesti ei ole veel saavutanud positiivset iivet ja veel pikem tee on rahva taastootmiseks vajaliku sündimuskordaja saavutamiseni. Seetõttu on Reformierakonna fraktsioonil ettepanek toetada sotsiaalkomisjoni ettepanekut hääletada nimetatud eelnõu Riigikogu menetlusest välja. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Palun Riigikogu kõnetooli Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindaja Heljo Pikhofi!

Heljo Pikhof

Austatud juhataja! Head ametikaaslased! Mul on väga kahju, et eelkõneleja ei ole tunginud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna eelnõu sisusse ja teeb üsna meelevaldseid järeldusi. Ma kordan veel kord üle, miks sotsiaaldemokraadid soovivad vanemahüvitise seadust muuta, ja seda eelkõige sellepärast, et ma tahan põhjalikult vastata hea kolleegi Taavi Rõivase eile esitatud küsimusele.

Kehtiv seadus täidab oma eesmärgi ainult osaliselt, säilitades riigi toetuse abil varasema sissetuleku lapsevanemal, kelle tulu väheneb lapse kasvatamise tõttu, aga oma eesmärgi – aidata tööd ja pereelu paremini ühitada – ta ei täida, sest vanemahüvitise süsteem on arutult jäik. Praegu on üldjuhul emal otsekui sundus lapse hooldamiseks mõeldud ja varasema töötasu määras hüvitatav poolteist aastat ühtejärge kodus veeta. Seda võiks aga jaokaupa kasutada, kuni lapse kaheksa-aastaseks saamiseni või esimese kooliaasta lõpuni.

Teiseks peaks sujuvamalt, mitte ühe kuu tagant nagu praegu saama vahetada vanemahüvitise saajat. Ema ja isa võiksid omavahel ära jagada nädalad, millal kas või kordamööda lapsega kodus olla, paar päeva üks ja paar päeva teine. See ärgitaks mõlemat vanemat lapsega tegelema ning aitaks valutumalt kokku sobitada mõlema ametitööd ja kodust elu. Ärgem unustagem, et laps vajab kahte vanemat ja vanemad vajavad lapsi.

Paindlik süsteem lihtsustab naiste tööturule naasmist ja suurendab nende konkurentsivõimet. Ärgem unustagem ka seda, et perepoliitika peab ju vastama lapsevanema vajadustele, mitte suruma ta sundseisu.

Sotsiaaldemokraatide eelnõu kohaselt saavad kõik need, kes ei soovi vanemahüvitise

perioodi hajutada, olla jätkuvalt lapsega kodus poolteist aastat järjest. Eile jäi siin Riigikogu saalis korduvalt kõrva küsimus, miks komisjon koalitsiooni häältega tahab eelnõu menetlusest välja arvata, kui kõik poliitilised jõud on tegelikult mõelnud jäiga vanemahüvitise skeemi muutmisele. Isamaa ja Res Publica Liit lausa toetab sotsiaaldemokraatide algatust võimaldada lastevanematel vanemahüvitist osadeks jagatult välja võtta mis tahes ajal kuni lapse esimese kooliaasta lõpuni. Seda enam, et ka Sotsiaalministeerium tegeleb vanemahüvitise skeemi paindlikumaks muutmise ja otsib lahendusi. Nõustus ju komisjoni ettekandjaga iga sõnaga, mis ma siin saalis ütlesin.

Komisjoni ettekandja väitis, et seadus pole piisavalt küps rakendamiseks, seal on mõningad lahtised otsad. Aga, head Riigikogu liikmed, selleks me siin olemegi, et lahtised otsad kinnitada. Tähtis on see, et uutest valikuvõimalustest võidavad nii lapsed kui ka emad ja isad.

Sotsiaaldemokraadid kutsuvad teid, head Riigikogu liikmed, eelnõu esimesel lugemisel mitte tagasi lükkama ja teevad ettepaneku eelnõu esimene lugemine lõpetada ning minna eelnõu menetlemisega koos edasi. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Kuna eelnõu 769 kohta on teinud juhtivkomisjon, sotsiaalkomisjon, ettepaneku, et eelnõu tuleks esimesel lugemisel tagasi lükata, siis alustame selle ettepaneku hääletamise ettevalmistamist.

Panen hääletusele juhtivkomisjoni ettepaneku eelnõu 769 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 47 Riigikogu liiget, vastu 31 Riigikogu liiget, erapooletuid ei ole. Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud vanemahüvitise seaduse muutmise seaduse eelnõu 769 on esimesel lugemisel tagasi lükatud ja langeb menetlusest välja. (Tabel 5.)

Esimese päevakorrapunkti käsitlemine on lõpetatud.

2. Äriseadustiku muutmise seaduse eelnõu (733 SE) kolmas lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme teise päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud äriseadustiku muutmise seaduse eelnõu kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad pidada läbirääkimisi? Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Eesti Reformierakonna fraktsiooni esindaja Peep Aru!

Peep Aru

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Kui siin saalis arutatakse majanduslaseid ja rahanduslaseid küsimusi, siis Eesti Reformierakonnale on need alati väga südamelähedased. See tõttu ei saanud ma ka seekord jätta pulti tulemata, et veel kord üle rääkida, millega me täna siin hakkama saame.

Me oleme palju rääkinud meie väikesest riigivõlast, konservatiivsest eelarvepoliitikast, euro tulekust. Kena on teada, et Eestil läheb maailma riikide hulgas majandusvaldkonnas päris hästi. Majandusvabaduse poolest oleme 12. kohal, äritegemise võimaluste poolest 24. kohal – pole ju paha. Mis selle põhjused on? Ühelt poolt kindlasti meie madalad, väheseid erandeid lubavad maksud. Teisalt meie hea äriseadustik ja loomulikult kõik teised ärisse, rahandusse ja ettevõtlusesse puutuvad seadused. Sellise hea kuvandi säilitamiseks peame pidevalt tegelema äritegevust käsitlevate seaduste lihtsustamisega ja kindlasti ka nende selgitamisega.

Täna on vastuvõtmisel seaduseelnõu 733, äriseadustiku muutmise seaduse eelnõu, millega lihtsustatakse, tuletan meelde, päris mitut osäühingu reeglit. Eelnõus võimaldatakse osäühingut asutada ilma sissemakseid tegemata, vähendatakse dokumentide vorminõudeid ja audiitori kaasamise kohustust. Lihtsustatakse osa võõrandamisel ostueesõiguse regulatsiooni, kaotatakse ka juhatuse liikme tähtajalisuse nõue. Ettevõtliku vaimu ärgitamiseks ongi kõige tähtsam luua võimalus alustada ettevõtlusega lihtsalt ja kiirelt ning ilma asjatute kulu- tusteta nii rahaliselt kui ka ajaliselt. Hea äri- idee tekkimisel ei tohi riigi loodud õiguslikud raamid selle realiseerimist takistada. Selle eelnõuga luuakse eeldused, et osäühingut saab asutada, tegemata märkimisväärseid kapitaal-

mahutusi. 40 000 krooni või tulevikus 2500 euro puudumine ei ole enam ettevõtluses osalemisel takistuseks. On ju palju ettevõtlus- valdkondi, kus vajatakse eelkõige teadmisi ja pealehakkamist. Täna vastuvõetav muudatus aitab kindlasti lahendada ka FIE-dega seotud probleeme, see teeb ülemineku FIE-lt osäühin- gule lihtsaks ja ka mõistlikuks. Kõik ettevõt- japotentsiaaliga tudengid, koduperenaised, töötud ja miks mitte ka pensionärid saavad nüüd lisavõimaluse, loodan, et ka impulsi et- tevõtlusega alustamiseks. Kindlasti vähendab see survet sotsiaalsüsteemile. Aga on üldtuntud tõde, et ettevõtluses koguneva rikkuse kaudu saame siin riigis kõik rikkamaks.

Tahtsin selles pisikeses sõnavõtus rõhutada just nimelt selle täna vastuvõetava eelnõu täht- sust, sest pisikestest sammudest kujuneb tege- likult kogu Eesti ettevõtluskliima. Reformiera- kond loomulikult toetab eelnõu vastuvõtmist. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Alustame eelnõu 733 lõpphää- letuse ettevalmistamist.

Tulenevalt meie kodu- ja töökorra seadusest nõuab eelnõu 733 Riigikogu koosseisu häälte- enamust. Enne lõpphääletust teeme kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 73 Riigikogu lii- get, puudub 28.

Panen lõpphääletusele eelnõu 733. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 71 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Vabariigi Valitsuse algata- tud äriseadustiku muutmise seaduse eelnõu 733 on seadusena vastu võetud. (Tabel 6.)

Teise päevakorrapunkti käsitlemine on lõpetatud.

3. Riigisaladuse ja salastatud välisteabe seaduse ning teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (764 SE) teine lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme kolmanda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud riigi- saladuse ja salastatud välisteabe seaduse ning teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu teine lugemine. Ma palun ettekandeks Riigikogu

kõnetooli põhiseaduskomisjoni esimehe Väino Linde!

Väino Linde

Austatud Riigikogu istungi juhataja! Austatud kolleegid, Riigikogu liikmed! Selle päevakorrapunkti menetlemist võiks alustada veidi harjumatult ühe käelise harjutusega. Nimelt, kellel on laual niisugune asi, mille nimi on päevakord, käesoleva nädala päevakord, siis see võib selle lahti lüüa homse päeva juurest ja võib esimesele päevakorrapunktile suure risti peale tõmmata, mis tähendab seda, et Riigikogu põhiseaduskomisjon eile üksmeelselt otsustas, et eelnõu lugemine tuleb katkestada. Me palume määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 7. oktoobri kell 6 õhtul.

Mida veel eelnõu kohta öelda? Juba esmalt määratud muudatusettepanekute esitamise tähtajaks esitasid muudatusettepaneku head kolleegid Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsioonist. Komisjon, vaadanud läbi selle ettepaneku, otsustas seda ettepanekut toetada. Teisi muudatusettepanekuid tähtajaks kolleegidelt, komisjonidelt ega fraktsioonidelt ei laekunud. Võin öelda kaks sõna selle muudatusettepaneku sisu kohta. Nimelt tehti ettepanek ka edaspidi säilitada riigisaladuse ja salastatud välisteabe seaduses praegu kehtiv kord, et keeldutakse andmast riigisaladusele juurdepääsu luba isikutele, keda on karistatud kas tahtlikult või ettevaatamatusest toime pandud riigivastase kuriteo või inimsusvastase kuriteo eest. Eelnõus, mis meile Vabariigi Valitsusest laekus, oli seda olukorda üritatud lahendada mõnevõrra pehmemalt. Eelnõus oli säte, et kui isikule on määratud riigivastase kuriteo eest vähem kui 5-aastane vanglakaristus või ta on selle teo toime pannud ettevaatamatusest, siis võib ametnik keelduda talle juurdepääsuloa andmisest, aga võib ka mitte keelduda. Arutades võimalust, et kaalutlusõigusest lähtuvalt peaks riik laskma ametnikul otsustada, kas see isik, kes on varem riigisaladuse lekitanud, vastava kuriteo toime pannud, võiks mõningal juhul jälle sellisele asjale ligi pääseda, toetas põhiseaduskomisjon IRL-i ettepanekut säilitada olemasolev kord, arvates, et riik ei peaks siin väga kergekäelist suhtumist üles näitama.

Istungeid, kus me seda eelnõu arutasime, pidasime 21. septembril ja 27. septembril. Head ametnikud Siseministeriumist koos

kaitsepolitsei ühe vastutava töötajaga töid välja küsimuse, et kehtiva regulatsiooni kohaselt peaksid nad kõik teabevaldaja arhiivis sisalduvad teabekandjad üle vaatama 2011. aasta 1. jaanuariks, et teha kindlaks, kas need sisalduvad riigisaladust või mitte. Jutt on tegelikult vastavatest toimikutest, nende toimikute materjalidest. Seda oleks Siseministerium ja tema võimkonda kuuluv kaitsepolitsei pidanud tegema kolme aasta jooksul ja 2011. aasta 1. jaanuariks valmis saama. Kuid meile ütles Siseministerium üleeile, et olukord on selline, et selle ajaga kindlasti seda tööd valmis ei saada. Tehti ettepanek, et võiks olla muudatusettepanek selle tähtaja pikendamise kohta. Põhiseaduskomisjonis ei hakanud me kaaluma neid põhjusi, miks vastutav ametkond meie riigis ei ole seadust vajalikul määral täitnud, kas see tulenes prioriteetide ümberhindamisest või millest iganes. Aga möönsime, et ilmselt ei ole võimalik paari kuuga seda tööd ära teha, kui seda tänaseni tehtud ei ole. On tarvis tõesti tähtaega pikendada. Siseministeriumi ettepanek oli, et see tähtaeg võiks olla aasta 2015, Justiitsministeriumi ettepanek oli aasta 2012, kui ma õigesti mäletan. Ega see vaidlus põhiseaduskomisjonis niimoodi konsensuslikult ei lõppenud, et ministeriumide esindajad oleksid jõudnud päris ühele seisukohale. Lõppkokkuvõttes saavutas komisjonis toetuse teil tabelis olev neljas muudatusettepanek, et toimikute läbivaatamine peaks olema lõppenud 2015. aasta 1. jaanuariks, kuid me möönsime, et tegelikult peaksid ministeriumid jõudma kokkuleppele. See 2015 ei sobinud jällegi Justiitsministeriumile, kes on selle eelnõu puhul Vabariigi Valitsuse esindaja ja juhtiv ministerium.

Sellest keerulisest vaidlusest tulenevalt otsustas põhiseaduskomisjon eile, et tuleks selle eelnõu lugemine katkestada ja anda võimalus kolleegidele teha muudatusettepanekute esitamise tähtaja jooksul täiendusi ja ettepanekuid ning võib-olla saab ka Vabariigi Valitsus tulla mingi ettepanekuga, mis oleks üheselt võetav ega pruugiks tekitada ühele või teisele ministeriumile arvamust, et teda on eelistatud või et põhiseaduskomisjon ei ole tema seisukohta arvestanud. Vabariigi Valitsus peaks olema eelnõude menetlemisel ikkagi ühtne. On ju nii?

Sellega lubage mul selle eelnõu tutvustamine praegu lõpetada. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Kuid, austatud ettekandja, teile on ka küsimusi. Hannes Astok, palun!

Hannes Astok

Aitäh, hea ettekandja, põhjaliku ülevaate eest komisjonis toimunud arutelust! Kas komisjon või teie külalised arutasid ka seda, kui tihti viimase aja praktikas on tulnud ette, et inimsusvastaste kuritegude eest süüdi mõistetud inimesed on tulnud taotlema endale riigisaladusele juurdepääsu luba?

Väino Linde

Aitäh! See küsimus teeb, hea küsija, sulle au! Põhiseaduskomisjoni käsutuses oleva informatsiooni kohaselt võin väita, et sellist olukorda, tänu taevale, ei ole Eesti Vabariigis veel ette tulnud.

Aseesimees Jüri Ratas

Rein Ratas, palun!

Rein Ratas

Täna, juhataja! Auväärt kõrge komisjoni esimees! Raudne kantsler Bismarck olevat maa esindajaid nende kärjatel vorminud oma tahte ja käsu kohaselt, sõna tõsisel mõttes piitsa kasutades. Teie olite kadestusväärset ja ülimalt sümpaatselt raudkindel, et homses päevakorras võime selle eelnõu kolmandale lugemisele kriipsu peale tõmmata. Kas te selle mahakriipsutamise kohta selle saali seisukohta siis ei tahagi küsida ja seda polegi vaja, sest siin saalis ollakse selle mahakriipsutamise poolt? Olen rääkinud.

Väino Linde

Aitäh, hea küsija! Mulle tuleb meelde, et Bismarck on öelnud ka niimoodi, et aidatagu teda vaid sadulasse, ratsutada oskab ta juba ise. Aga sinu küsimusele vastan ma lühidalt: aitäh, ei taha saali arvamust teada!

Aseesimees Jüri Ratas

Rohkem küsimusi ei ole. Ma täna! Kas soovitakse pidada läbirääkimisi? Läbirääkimisi pidada ei soovita. Alustame eelnõu 764 muudatusettepanekute läbivaatamist. Esimese muudatusettepaneku on teinud Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsioon ja juhtivkomisjoni seisukoht on, et arvestada täielikult. Teise

muudatusettepaneku on esitanud Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsioon ja juhtivkomisjoni seisukoht on, et arvestada täielikult. Kolmanda muudatusettepaneku on esitanud juhtivkomisjon. Neljanda muudatusettepaneku on esitanud samuti juhtivkomisjon. Oleme läbi vaadanud kõik muudatusettepanekud.

Juhtivkomisjoni seisukoht on, et teine lugemine tuleks katkestada. Teine lugemine on katkestatud. Määrán eelnõu 764 muudatusettepanekute esitamise tähtjaks s.a 7. oktoobri kell 18.

Kolmanda päevakorrapunkti käsitlemine on lõpetatud.

4. Võlaõigusseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (761 SE) teine lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme neljanda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud võlaõigusseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu teine lugemine. Ma palun ettekanadeks Riigikogu kõnetooli õiguskomisjoni liikme Ain Seppiku!

Ain Seppik

Lugupeetud juhataja! Austatud kolleegid! Ma ei hakka enam pikalt rääkima, millest see eelnõu tegelikult koosneb. Selle eelnõu esitamise eesmärk on Euroopa Liidu direktiivi (tarbijakrediididirektiiv 23. aprillist 2008) ülevõtmine. Õiguskomisjon arutas seda eelnõu pärast esimest lugemist kahel istungil. Komisjonile muudatusettepanekuid ei laekunud. Komisjon tegi ühe muudatusettepaneku, mis puudutas rakendussätteid ehk seaduse jõustumise aega. Komisjoni konsensuslik otsus oli suunata võlaõigusseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu täiskogu päevakorda teisele lugemisele ettepanekuga teine lugemine lõpetada. Juhul, kui teine lugemine lõpetatakse, siis teha lõpphääletus 30. septembril ehk homme. Ettepanek on eelnõu seadusena vastu võtta. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Täna ettekandjat! Kas soovitakse pidada läbirääkimisi? Läbirääkimisi pidada ei soovita. Asume muudatusettepaneku läbivaatamise juurde. Eelnõu 761 kohta on laekunud üks

muudatusettepanek juhtivkomisjonilt. Oleme muudatusettepaneku läbi vaadanud ja juhtivkomisjoni seisukoht on, et teine lugemine tuleks lõpetada.

Teine lugemine on lõpetatud ja ühtlasi on neljanda päevakorrapunkti käsitlemine lõpetatud.

5. Geneetiliselt muundatud organismide keskkonda viimise seaduse muutmise seaduse eelnõu (768 SE) teine lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme viienda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud geneetiliselt muundatud organismide keskkonda viimise seaduse muutmise seaduse eelnõu teine lugemine. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli keskkonnakomisjoni esimehe Mart Jüssi!

Mart Jüssi

Head kolleegid! Keskkonnakomisjon arutles nimetatud pika nimega seadust oma korralisel istungil 20. septembril s.a. Selle eelnõu eelnev menetluskäik oli olnud selline, et see oli esimesel lugemisel 16. juunil 2010 ja muudatusettepanekute esitamise tähtaeg oli 1. juuli 2010 kell 16. Fraktsioonidelt ega Riigikogu liikmetelt muudatusettepanekuid ei laekunud, küll aga tegi keskkonnakomisjon ise mõningad muudatusettepanekud, mis on kõik tehnilist laadi. Ühe puhul on tegemist lihtsalt numeratsiooni muutusega ja ülejäänud kuus on seotud sellega, et vanas seaduses olid kirjas Eesti kroonid, aga arvestades selle seaduse planeeritud jõustumisaega, on need ümber arvutatud eurodesse ja siis said ka mõned rakenduslikud sätted muudetud. Nii et muudatusettepanekud on tehnilised ja kõik komisjoni tehtud.

Komisjonis arutati natuke selle eelnõu üldist seisu, sest see oli ühisistung koos maaelukomisjoniga, kus GMO teemat oli laiemalt avatud. Selles valguses toimus üldine arutelu ja tehti otsused teha Riigikogu juhatusel ettepanek võtta selle eelnõu teine lugemine tänasesse päevakorda, teine lugemine lõpetada ja juhul kui teine lugemine lõpetatakse, siis on komisjoni ettepanek võtta eelnõu kolmandale lugemisele Riigikogu VIII istungjärgu neljanda töönädala kolmapäeval, 13. oktoobril 2010,

lõpetada seaduseelnõu kolmas lugemine, teha täiskogule ettepanek panna seaduseelnõu lõpphääletusele ja võtta seadusena vastu.

See on minu poolt lühidalt kõik. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Kas ettekandjale on küsimusi? On. Aleksei Lotman, palun!

Aleksei Lotman

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Hea ettekandja! Teadupärast on teie komisjonis menetluses ka üks enam-vähem samasuguse nimetusega, aga teistsuguse järjekorranumbriga eelnõu. Kas selle menetlust seoses kõnealuse eelnõuga ka arutati?

Mart Jüssi

Jah, seda eelnõu me puudutasime. Nagu siin saalis ka varem on jutuks olnud, on need väga lähedased, isegi kohati identsed eelnõud. Roheliste eelnõu on enne menetlusse antud ja valitsuse oma hiljem. Üldises võrdluses selgus, et valitsuse eelnõu on, nagu eesti keeles ilusasti öeldakse, kaua tehtud kaunikene, paljud aspektid on väga põhjalikult, suurema detailsusega lahti kirjutatud. Selles mõttes on see eelnõu selgelt täiuslikum. Aga erinevused on eelnõudes siiski olemas, neid me üksipulgi läbi ei vaadanud. Üldiselt, arvestades ka istungil viibinud Keskkonnaministeeriumi esindaja Liina Eegi seisukohta, võib öelda, et need eelnõud on teineteisele lähedased ja väidetavalt ka laial ringil kooskõlastatud. Ma mõistan, et sinu küsimuse tegelik sisu on see, et mõned nendest erinevustest võivad olla põhimõttelised.

Aseesimees Jüri Ratas

Täna, hea ettekandja! Rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Aleksei Lotmani!

Aleksei Lotman

Lugupeetud Riigikogu aseesimees! Head kolleegid! Tõepoolest, tegemist on ühe olulise eelnõuga ja nagu õigusega öeldi, see valitsuse esitatud eelnõu on kaua tehtud kaunikene. Juba pikemat aega galopeeris samal distant sil üks teine hobune, kes oli Erakonna Eestimaa Rohelised oma, kuid hiljem startinud valitsuse eelnõu kappas mõni aeg tagasi sellest mööda ja kappas suvisel ajal sedavõrd kiiresti, et jäi

piisavalt kaalumata võimalus kahe eelnõu menetlus ühendada. Sellest tulenevalt kaalus roheliste fraktsioon sellisel kriisi- või hädakoosolekul väga tõsiselt täna lugemise katkestamist, sest mõnes üsna põhimõttelises küsimuses ei arvesta valitsuse eelnõu meie hinnangul ettevaatusprintsipi. Üldiselt eelnõu seda järgib, kuid mõned sätted ei ole sellega vastavuses. Kuid olles veel kord seda asja väga põhjalikult kaalunud, otsustasid rohelised, et ei alga praegu selle eelnõu lugemise katkestamist, ja me loodame tõsiselt, et need küsimused saavad lahenduse sel viisil, et roheliste menetluse antud eelnõu jätkab oma menetluskäiku keskkonnakomisjonis ja sellega saavad need küsimused lahendatud. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Rohkem kõnesoove ei ole. Sulgen läbirääkimised ja alustame eelnõu 768 muudatusettepanekute läbivaatamist. Esimene muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt, teine muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt, kolmas muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt, neljas muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt, viies muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt, kuues muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt, seitsmes muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt. Oleme muudatusettepanekud läbi vaadanud.

Juhtivkomisjoni seisukoht on, et teine lugemine tuleks lõpetada. Teine lugemine on lõpetatud ja viienda päevakorrapunkti käsitlemine on lõpetatud.

6. Muinsuskaitseaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (806 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme kuuenda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud muinsuskaitseaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli kultuuriminister Laine Jänese!

Laine Jänese

Austatud juhataja! Head kolleegid! Muinsuskaitseaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu kohaselt

täpsustatakse ja täiendatakse muinsuskaitseadust, samuti mitut muud sama temaatikaga seonduvat seadust. Eesmärk on lahendada mitmeid väiksemaid seaduse rakendamisel ilmnenud probleeme. Samas lisanduvad seadusesse paar uut teemat, mida seni ei ole reguleeritud. Kõik muudatused kannavad ühte eesmärki: tõhustada kultuuriväärtuste kaitset.

Olulisemad muudatused on järgmised. Olulise muudatusena lihtsustatakse mälestiste omanike tegevust, kuna piiratakse tegevuste ringi, milleks mälestise omanik või valdaja peab taotlema Muinsuskaitseameti luba. Näiteks remondiks ja muudeks sellisteks mälestiste hooldamise töödeks luba küsima ei pea. Samuti ei ole selleks vaja eritingimusi, eritingimustele vastavat projekti ega erialast järelevalvet. See teeb remonditööde korraldamise omanikele senisest lihtsamaks ja odavamaks. Kui aga tegemist on näiteks restaureerimise või ehitamisega kultuuriväärtusega seotud hoones, on luba endiselt nõutav.

Teine suurem muudatuste plokk on seotud veealuse kultuuripärandi kaitse normide sisseviimisega seadusesse, sealhulgas veealuste mälestistele sukeldumise regulatsiooni normide kohaldamisega. Mälestistele sukeldumist ei keelata, see peab lihtsalt toimuma kooskõlastatult Muinsuskaitseametiga. Teatud tegevused on veealusel mälestisel siiski keelatud, näiteks traalimine, süvendamine ja ankurdamine. Seadusmuudatused valmistavad ette Eesti Vabariigi liitumist UNESCO veealuse kultuuripärandi kaitse konventsiooniga. Kuna esmaspäeval oli infotunnis juttu sellest, kas on piisavalt vahendeid selle töö tegemiseks ja ettevalmistamiseks, siis tuletan meelde, et INTERREG-i kaudu on Muinsuskaitseamet saanud kolmeks aastaks 15 miljonit krooni toetust. See summa läheb tehnoloogiale, registri koostamisele, rahvusvahelisele koostööle, mis on kõik abiks veealuste mälestiste temaatikaga seonduvalt.

Kolmas suurem muudatus ehk isegi valdkonna sissetoomine on see, et reguleeritakse otsinguvahendite kasutamist. Otsinguvahendi, näiteks metallidetektori kasutamise piirang ei ole samuti absoluutne. Muinsuskaitseameti antud luba on kohustuslik juhul, kui mälestisel, selle kaitsevööndis või väljaspool linnu, alevit ja alevikke otsitakse kultuuriväärtusega asja või kasutatakse selle asja otsimiseks ot-

singuvahendit. Muudatuse eesmärk on vältida juhtumeid, et kultuuriväärtusega asja leiab inimene, kes teadmatuses võib kahjustada asja ennast või selle leiukohta, millel võib olla eraldi arheoloogiline väärtus. Muinsuskaitseameti luba antakse isikutele, kes on sobiva hariduse või koolitusega omandanud piisavad teadmised kultuuriväärtusega asjade ja nende otsimise kohta.

Eelnõuga pakutakse välja lahendused, millega soovitakse motiveerida kultuuriväärtusega asjade leidjaid nendest riigile teatama. Näiteks suurendatakse makstava leiutasu ülemmäära ning võimaldatakse leid teatud tingimustel tasuta võõrandada leidjale.

Nüüd mõnest väiksemast muudatusest. Muudetakse asjade loetelu, mis võivad olla kinnismälestiseks. Loetelusse lisatakse lohukivid ning ajaloolise väärtusega pargid, samuti eraldi veealused mälestised, näiteks uppunud vee-, õhu- ja muud sõidukid. Mälestiste liigitust täiendatakse mõistetega "tööstusmälestis" ja "veealune mälestis". Senine mõiste "arhitektuurimälestis" asendatakse laiemaga "ehitismälestis". Kaotatakse Muinsuskaitse Nõukogu liikmete arvu nõue (praegu on seaduse tasandil välja toodud 12 liiget), kuna seda ei ole vaja seadusesse kirjutada. Samuti teeb Muinsuskaitse Nõukogu edaspidi mälestiseks tunnistamise ettepanekuid üksnes kinnisasja kohta, vallasasjade osas teeb ettepanekuid Muinsuskaitseamet. Valla- ja linnavalitsusele antakse õigus kontrollida, kas mälestiste kaitsevööndiga seotud tööd ning projektid on kooskõlastatud Muinsuskaitseametiga, samuti antakse valla- või linnavalitsusele võimalus kokkuleppel Muinsuskaitseametiga tähistada mälestisi ameti poolt kooskõlastatud tähistega. Mitme paragrahvi muutmisel on arvestatud eeldatavasti lähitulevikus jõustuvat majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse eelnõu. Sellest tulenevalt on muudetud paragrahvide terminoloogiat ning ülesehitust, mis on tehnilised muudatused.

Nüüd kuludest ja jõustumisest. Võrreldes kehtiva seadusega ei kaasne seaduse vastuvõtmisele järgneva rakendamisega lisakulusid kohalike omavalitsuste eelarvetele. Otsinguvahendite kasutamise regulatsiooni rakendamiseks luuakse täiendav ametikoht, millega kaasneb lisakulu Muinsuskaitseameti eelarvele, ja selleks on järgmiseks aastaks leitud vahendid

Kultuuriministeeriumi omavahendite arvel. Seaduse muudatused plaanitakse jõustada 1. märtsil 2011. aastal, see võimaldab kõik eelnõust tulenevad kultuuriministri ja Vabariigi Valitsuse määruste muudatused ette valmistada ja samal ajal jõustada. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Austatud minister! Teile on vähemalt üks küsimus. Imre Sooäär, palun!

Imre Sooäär

Aitäh! Hea minister! Kalmistute rüüstamine nendesamade metallidetektoritega on suhteliselt uus teema, aga järjest rohkem on sellest ka ajakirjanduses juttu olnud. Eile õhtul saabus ka Riigikogu liikmete postkastidesse just sellesama muinsuskaitseadusega seotud ja metalliotsijaid puudutav küsimus. Minul on järgmine küsimus. Kui kalmistut on rüüstatud, siis on tihtipeale olnud väga raske tuvastada, kas on kasutatud metallidetektorit või mitte. Imne on, et on, aga väga raske on pärast tõestada, mis seal öösel toimunud on. Kas metallidetektorid ei peaks olema Muinsuskaitseametis registreeritud, et oleks võimalik kuidagi kontrollida, et neid on kasutatud? Või on mingi muu võimalus kindlaks teha, kas need metallidetektoritega otsijad ikkagi järgivad seadust või mitte? Praegu on see suhteliselt raskesti kontrollitav.

Laine Jänes

Aitäh! Ma usun, et osaliselt kuulub see jälitustegevus ja uurimine, kes täpselt on midagi rüüstanud, kindlasti politsei töövaldkonda. Aga mis puudutab Muinsuskaitseameti valdkonda, siis antakse välja lube ja tehakse koolitusi. Lube antakse nendele, keda on enne koolitatud, ja on kindel teadmine, et kultuuripärandi otsimise valdkonnas on neil kõik oskused olemas. Mis puudutab rüüstamist ja erinevate vahendite tarvitamist, siis see on teise haldusala pädevuses.

Aseesimees Jüri Ratas

Trivimi Velliste, palun!

Trivimi Velliste

Aitäh, härra aseesimees! Lugupeetud proua minister! Hiljuti küsis kolleeg Rein Ratas minu käest, kas ma mäletan, et 1993. aastal, kui ma ise olin valitsusliige, oli valitsuse tööjaotus

natuke teistsugune. Nimelt allus Muinsuskaitseamet mõnda aega Keskkonnaministeeriumile. Muidugi ei küsi ma teilt praegu seda, kas Muinsuskaitseamet tuleks uuesti viia Keskkonnaministeeriumi alla, vaid ma küsin seda: mis te arvate, kas Keskkonnaministeerium ja Kultuuriministeerium ei peaks tegema senisest veelgi tihedamat koostööd ja kas muinsuskaitse tavalises tähenduses ja keskkonnakaitse tavalises tähenduses ei võiks olla tunduvalt rohkem lõimitud kui siimaani, kuni selleni välja, et näiteks muinsuskaitseinspektorid ja keskkonnainspektorid saaksid mingisugust ühist koolitust ja teeksid oma tööd mõnes mõttes koos?

Laine Jänes

Aitäh küsimuse eest! Jah, ma olen sellega täiesti nõus. Oleme ka ministrite tasandil arutanud, kuidas oleks võimalik kasutada inimressurssi maakondades jõudsamalt nii ühe kui ka teise valdkonna tarvis ja kasuks. Nii et see on kindlasti mõeldav. Ma usun, et juba praegu tehakse koostööd ka erinevate pühapaikade teemal, mis on looduslikud pühapaigad, ning on moodustatud ühiskomisjone ja tööühmi. Igasugune koostöö on teretulnud ja kindlasti on võimalik seda süvendada.

Aseesimees Jüri Ratas

Täna, austatud minister! Vabandust, siiski on veel üks küsimus! Silver Meikar, palun!

Silver Meikar

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud minister! Ma tulen sellesama teema juurde, mille tõstatas hea kolleeg Imre. Nendelt metalli otsivatelt aktiivsetelt kodanikelt on tulnud üks kiri, kus küsitakse, et kui nüüd otsustatakse, et tuleb läbida mingi koolitus, siis kes seda koolitust peaks korraldama ja kas need institutsioonid, kes seda korraldavad, on ka selleks ettevalmistusi teinud, kas on olemas regulatsioon, milline see koolitus täpselt välja peab nägema ja kas see hakkab toimuma enne seda, kui see seadus kehtima hakkab.

Laine Jänes

Aitäh! Koolitust korraldavad kindlasti sellised organisatsioonid, kellel on olemas koolitusluba ja selle jaoks vastav pädevus. Seda korraldab Muinsuskaitseamet ja kõik regulat-

sioonid on võimalik Muinsuskaitseametist teada saada. Muinsuskaitseamet on eri ühingutega, kes tegelevad metalli otsimisega ja kes on ühinenud seltsidesse või muudesse ühingutesse, tegemas väga head koostööd ja koostöös nendega on ka need seadusmuudatused siin ette valmistatud. Nii et kindlasti on võimalik pärast selle seaduse jõustumist saada otse Muinsuskaitseametist informatsiooni, kes vastutab selle koolitamise eest.

Aseesimees Jüri Ratas

Nüüd, austatud minister, on nii, nagu mõnikord Eestis on, et alguses ei saa vedama, pärast ei saa pidama. Läheme küsimustega edasi. Mart Jüssi, palun!

Mart Jüssi

Suur tänu! Ma vean selle jutu uuesti korraks vee alla tagasi. Siin on selged asjad, mis on keelatud: ankurdamine, traalimine ja süvendamine. Aga me keskkonnavaldkonnas teame, et teinekord on sellise asja varjatus tema teatud mõttes parim kaitse. Veealused väärtused on nii kaua, kuni me ei tea, kus nad täpselt on, suhteliselt hästi kaitstud. Teisest küljest, kui on tegemist traalimise või ankurdamisega, siis me iial ei tea, kuhu me oma ankru või traali täpselt viskame. Kas sellega kaasneb nende väärtuste väga täpne kandmine kõikidele navigatsioonikaartidele, et inimesed teaksid selle veealuse kultuuripärandi olemasolust ja väldiksid neid keelatud tegevusi, või äkki nad hoopis tähistatakse kuidagi, et nad oleksid paremini märgatavad, ja kuidas see mõjub nende kaitsele?

Laine Jänes

Aitäh! Nagu ma nimetasin, seesama INTERREG-i programm sisaldab ka registri koostamist ja rahvusvahelist koostööd. Kindlasti on just need mõisted vastuseks teie küsimustele. Tähistada saab seda, mille kohta on olemas informatsioon, et ta on olemas, ehk kõigepealt on registri koostamine ja seejärel tähistamine. Ma usun, et spetsialistid leiavad parima lahenduse, kuidas tuleb ühte või teist asja tähistada, et see oleks piisavalt kaitstud ja samal ajal oleks teada, et seda ei ohusta üks juhuslikult visatud ankur. Ma arvan, et siin on väga vaja spetsialistide arutelu. Vaevalt, et poliitilisel tasandil siin mingit otsust teha saaks, see on sisuline töö.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mari-Ann Kelam!

Mari-Ann Kelam

Suur tänu! Aitäh ettekande eest! Mul on lihtsalt täpsustav küsimus. Kas metallidetektoriga otsinguid tehes peab igäüks loa võtma, ükskõik, kust ta otsib? See jäi mulle natuke ebaselgeks. Rannakioski ümber sügisel münte otsida on üks asi, aga kuskil surnuaias tuhnida on midagi muud.

Laine Jänes

Aitäh! Veel kord täpsustan ja loen ette seletuskirja selle osa. Selle muudatuse eesmärk on vältida juhtumeid, kus kultuuriväärtusega asja leiab inimene, kes võib seda teadmatuses kahjustada. Ehk tegelikult antakse lube koolitatud inimestele ja nendele, kes tegelevad kultuuriväärtuste otsimisega sihipäraselt. Me ei saa olla kaitstud selle eest, et keegi midagi juhuslikult leiab. Kui näiteks otsitakse, ma ei tea, teatud metalltorusid seoses mingisuguste tehnoloogiliste töödega, mis ei ole seotud kultuuripärandi otsimisega, siis loomulikult ei ole see seotud koolitusega, mida korraldab Muinsuskaitseamet. See ei ole niisugune absoluutne nõue, vaid see puudutab inimesi, kes sihipäraselt kultuuripärandi otsimisega tegelevad. Aga me ei saa olla kaitstud juhuste eest. Siis tuleb kõigepealt loota inimese südametunnistusele.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Silver Meikar, teine küsimus!

Silver Meikar

Aitäh! Lugupeetud minister! Jätkan sedasama teemat. Ma arvan, et see seadus on väga vajalik ja ka see muudatus on väga vajalik. Aga siinsamas eelnõus on kirjas ka vanusepiirang lubade väljastamisel, kuigi kujutan ette, et on võib-olla ka märksa nooremaid kui 18-aastaseid harrastajaid, kes näiteks oma vanematega käivad ja otsivad ning neil on selline perekondlik traditsioon. Kas oleks võimalik mõelda läbi see vanusepiirang, et luba võiksid saada ka märksa nooremad inimesed?

Laine Jänes

Mina arvan, et erinevad vanusepiirangud ja õigused inimestele, kes on saanud täisealiseks,

on reguleeritud ka teiste seadustega. Kui alaealine laps käitub kuidagimoodi seadusvastaselt, siis on päris paljud asjad siiski vanemate vastutusel. Ma arvan siiski, et see on vanemate vastutus. Seda ettepanekut võib muidugi Riigikogus arutada, see ei ole kindlasti välistatud. Kui on kindel ettepanek ja põhjendus, mispärast peaks olema siin mingi teine vanus, siis on Riigikogu kindlasti teretulnud seda arutama. Muinsuskaitseamet on lähtunud teadmisesest, et 18 aasta vanune on täisealine.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, proua kultuuriminister! Ma palun kõnepulti kultuurikomisjoni liikme kolleeg Paul-Eerik Rummo!

Paul-Eerik Rummo

Proua juhataja! Kolleegid! Kultuurikomisjon tutvus kõnealuse eelnõuga 21. septembril, mil komisjonis oli seda tutvustamas lugupeetud kultuuriminister ja koos temaga Muinsuskaitseameti peadirektor Kalev Uustalu. Kohal oli ka Kultuuriministeeriumi õigusosakonna nõunik Peeter Papstel, aga komisjoni liikmetel ei tekkinud küsimusi, mis oleksid vajanud õigusosakonna nõuniku vastust. Komisjon võttis selle eelnõu koostamise eesmärgi teadmiseks ja tunnustas ministeeriumi initsiatiivi muinsuskaitseaduse mõnede aspektide täpsustamisel, eriti selles osas, mis toob sisse uue ja väga olulise veealuste mälestiste teema ning ühtlasi täpsustab ja konkretiseerib seda, mis on uuemal ajal tähelepanu pälvinud, nimelt suhtumist metallidetektorite tihtipeale omavolilisse ja kultuurimälestise suhtes ohtlikku kasutamisse.

Komisjon leidis, et eelnõu väärrib igati saatmist esimesele lugemisele, ning otsustas teha Riigikogule ettepaneku esimene lugemine lõpetada. Kui asi nõnda läheb, siis muudatusettepanekuid ootab komisjon 13. oktoobriks kella 18-ks. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Suur tänu! Avan läbirääkimised. Kõigepealt kutsun kõnepulti kolleeg Mark Soosaare Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindajana.

Mark Soosaar

Lugupeetud Riigikogu esimees! Armas kultuuriminister Laine Jänes! Ma palun kaheksa minutit!

Esimees Ene Ergma

Kaheksa minutit.

Mark Soosaar

Sotsiaaldemokraadid tervitavad muinsuskaitseaduse muutmise seaduse eelnõu menetlemist Riigikogus, sest peame väga oluliseks meie pärandkultuuri säilimist, edasiarendamist ja elustamist. Aga see mitu aastat tehtud seadusmuudatuste pakett näitab veenvalt, et paradigma meie pärandi kaitses ei ole muutunud. Ilmselt peab Riigikogu ikkagi väga tõsiselt mõtlema ka põhiseadusliku aluse loomisele, et oleksid tagatud järgmised olulised momendid, mida me kahjuks sellest eelnõust ei leia.

Esiteks, riigi osa meie pärandkultuuri kaitsmisel on väga ja väga nõrk. Ma julgen öelda, et Muinsuskaitseamet ei ole oma tööga hakkama saanud. Ta ei ole tööga hakkama saanud sellepärast, et spetsialiste on vähe, raha on ka vähe ja suhe elanikega on halb. Esimesena nimetaksin ma väga viletsat informatsiooni uute muinsuskaitsealade ja mälestiste kohta. See on täiesti ebaloomulik, et kui 6. veebruaril 2006 Vabariigi Valitsus laiendas Pärnu vanalinna muinsuskaitseala kuni rannarajoonini ja Pärnu linnas tekkis Eesti suurim linnaline muinsuskaitseala, siis märkeid selle kohta registrites veel aasta lõpus ehk novembris, kaheksa kuud hiljem ei olnud. Ma tunnen kaasa nendele kinnisvaraomandajatele, kes on omandanud väga suuri kinnistuid muinsuskaitsealal, teadmata, et seal on piirangud ja kitsendused. See on täiesti ebanormaalne olukord.

Teiseks, mälestiste ja kaitsealade tähistamine on meil väga puudulik, kohati on nõukogudeaegsed märgid, kohati ei ole üldse märke. Kui on tähistatud heas korras Tihemetsa ehk Voltveti mõisahärrade loss, praegune kutsehariduskeskus, aga teisel pool teed on tähistamata teine ehitismälestis, Eesti pikim kõrts ehk Voltveti kõrts, siis olgem ausad, tähistagem ka see ja näidakem kõigile, mismoodi unikaalne kõrts kivihunnikuks variseb. Ma saan aru, et seda silti on sinna väga raske kin-

nitada, aga see tuleb sinna kinnitada, muidu ei liigu asjad paigast!

Ja veel. Sageli ei ole tagatud juurdepääs mälestistele. Pärnus on rahvusvaheliselt tunnustatud arhitekti Olev Siinmaa kaks mööblikomplekti. Esimene neist asub Pärnu linnale kuuluvas Vana-Apteegis. Sinna on juurdepääs täielikult takistatud. See mööblikomplekt, Eesti ainukene stiilne 20. sajandi apteegimööbel, on hävimisohus. Ma saan aru, et võib-olla ongi kasulik hoida seda luku taga, et keegi ei näeks, kuidas üldrahalikud väärtused hävivad.

Teinegi lugu. Heauskne ostja omandab Siinmaa enda funktsionalistliku maja, kus on sees kaitsealune mööbel, aga teda ei ole sellest piisavalt informeeritud. Pealegi ta ei tea, kuidas ta peab kaitsealust mööblit hoidma, et ta peab seda avalikkuse soovi korral kõigile näitama. Siinmaa maja praegune omanik on oma majast kaitsealuse mööbli lihtsalt välja viinud ning seda enam olemas ei ole.

Suhe muinsuskaitsetöötaja ja rahva vahel peab kardinaalselt muutuma. See ei muutu, kui me ei muuda seadusi. Mälestiste omanikud, valdajad, rahvas ei ole mälestiste hoidmisesse tegelikult kaasatud. Kaitse alla võtmise protsessis ei ole omanikul üldse mingisugust sõnaõigust. Praeguste seaduste kohaselt otsustatakse see omaniku seljataga. Muinsuskaitseala laiendamisel ja kehtestamisel puudub rahva kaasamise protsess. Kuidas siis saab tahta, lugupeetud kultuuriminister, et rahvas hoiaks neid väärtusi, mis asuvad meie muinsuskaitsealadel? Ma saan aru, et teil on praegu seal tähtsamaid asju rääkida, aga kui te tulite siia muinsuskaitseadust kaitsma, siis palun kuulake, mida sotsiaaldemokraadid sellest arvavad!

Muinsuskaitsealadel asuvate kinnistute omanikele ja omandi valdajatele ei laiene võimalus ega õigus pöörduda riigi poole toetuse saamiseks, et nad võiksid oma maju nõuete kohaselt restaureerida, rekonstrueerida, renoveerida. Me oleme sellest korduvalt rääkinud. Kui Raivo Palmaru oli kultuuriminister, andsime ka vastava eelnõu menetlusse, kuid valitsus lükkas selle tagasi. Oleme rääkinud maksusoodustustest nendele, kes hoolikalt säilitavad ja püüavad taastada üldrahalikke väärtusi ehk mälestisi ja muinsuskaitsealadel asu-

vaid ansambleid. Me ei ole sellega mitte kusagile suutnud liikuda.

Jõuame lõpuks marginaalsete asjade juurde, nagu seda on detektoritega põllul ringikäimine. Jumal tänatud, et Eesti Vabariigi seadused ei kehti Itaalia plaažidel, kus te näete ööpimeduses liikumas detektoritega inimesi, kes eurosid otsivad. Aga nad korjavad üles ka pudelikorgid ja muu rämpsu, seda tänu oma detektoritele. Me ei saa suhtuda Eesti inimestesse nii, et kõik, kes liiguvad enne kündmist põldudel metalliotsijaga, et mitte puruks künda oma põllul võib-olla leiduvat rahapada, on ebaausad. Me peame eeldama, et meie inimesed on ausad ja et nad oma leiust teatavad ning riik õnnelikke leidjaid tõsiselt võetavalt ka motiveerib.

Ma palun vabandust, kui ma läksin isiklikuks, proua minister, aga mure on suur! Ma usun, et te jääte oma sõnade juurde, mida te siin Riigikogus olete korduvalt öelnud, et meil on vaja paradigmaatilist muutust ja et meil on vaja luua põhiseaduslik alus eesti kultuuripärandi kaitsmiseks, euroopalikul tasandil kaitsmiseks, ja et te toetate ka teist eelnõu, mille esimene lugemine eile lõppes. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Mark Soosaar! Palun kõnepulti kolleeg Trivimi Velliste Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni esindajana! Kahaksa minutit.

Trivimi Velliste

Austatud proua esimees! Austatud proua minister! Head kolleegid! Saatuse tahtel räägime me täna siin saalis juba teist päeva järjest oma esivanemate pärandist. Räägime muinsuskaitsest. Oma eilsetes aruteludes jõudsime selge äratundmiseni, et meie pärandi olukord on vastuoluline. Ühelt poolt on meil tõesti väga eredaid ja meeldivaid näiteid, nagu on Tallinna vanalinn, mis kuulub maailma kõige silmatorikavama pärandi hulka, kuigi ka selle igapäevasel kaitsmisel on suuri probleeme. Aga teiselt poolt kirjeldas meie mälestiste olukorda väga ilmekalt muinsuskaitse ümarlaua korraldatud näitus "Ultima memoria", kus me võisime näha, missugune on kümnete ja kümnete, sadade ja sadade mälestiste olukord Eesti eri maakondades. Selle tõttu on muidugi selge, et meie sõnavõttud on kantud murest meie pärandi tuleviku pärast.

Väga sageli räägitakse sellega seoses rahast. Raha on teatavasti alati probleem, sest raha ei ole kunagi piisavalt. Aga ma arvan siiski, et raha ei ole mitte peamine probleem, vaid kõige peamine probleem on inimene, inimese teadvus. Tehnika areng on aastatuhandete jooksul liikunud edasi seitsmepeniikoormasaabastega, kuid inimese vaimne areng, inimese kõlbeline pale ei ole viimase paari tuhande aasta jooksul tõenäoliselt oluliselt muutunud. Kui mitu tuhat aastat tagasi üks inimene lõi teise maha puuniuga, siis praegu teeb ta seda arvutiklahvile vajutades, aga sisu ei ole ju sellega muutunud. Käsulaud "Ära valeta, ära varasta, ära löhu!" on aastatuhandeid vana, aga vaevast et valetamine, varastamine ja lõhkumine on viimase mitme tuhande aasta jooksul vähenenud. Tehniline areng on toonud kaasa selle, et sukeldujad sukelduvad üha sügavamale ja metalliotsijad leiavad metalli üha kergema vaevaga ja üha sügavamalt maapinnast.

Kahtlemata ei ole käesolev eelnõu mõeldud selleks, et ära keelata igasugune sukeldumine või ära keelata metallitorude otsimine maa seest, nagu seda ka proua minister siit kõnepuldist ütles. Loomulikult, kui toru on kusagil katki läinud, saab selle toru metalliotsijaga ka edaspidi üles leida. Kuid eelnõu otstarve on palju laiem ja palju üldisem, selleks on suhtumise muutumine ühiskonnas, riigi ja kodaniku omavahelise suhte parandamine selles valdkonnas. Eile me rääkisime, et eramets on meie kõigi hüve, mis siis, et ta on eraomaniku omand ja tema hüve. Samamoodi rõhutasime, et eramõis on meie kõigi uhkus, mis siis, et ta on ühe mõisniku omand ja uhkus. Samamoodi on 500-aastane laevavrakk merepõhjas või 1000-aastane münt maapinnas meie kõigi vara. Vahel kurdetakse, et metallidetektorite kasutamise piiramine pärsib majandustegevust. Kui selle majandustegevuse all mõeldakse meie kõigi varaks oleva 1000-aastase mündi müümist internetis, siis see eelnõu tõepoolest pärsib majandustegevust!

Küsimus on niisiis selles, kuidas kõike eelöeldut inimestele selgitada, kuidas parandada selles valdkonnas kodaniku ja riigivõimu suhet. Siin on loomulikult jälle igivana küsimus piitsa ja prääniku vahekorras. Me teame, et ühiskonnas on neid liikmeid, kellele mõjub paremini piits, aga palju rohkem on neid, kellele mõjub präänik. Me teame kõik inglaste

legendaarset suhtumist oma politseisse, mille kohta minu üliõpilaspäevil kasutati väljendit moja militsija menja berežjot.

Küsimine täna, kas Muinsuskaitseamet on siis Eesti kultuuripolitsei. Vastus on: jah ja ei. Kindlasti ei tohi Muinsuskaitseamet olla mingi kuri lõukoer, millele äsja siit kõnepuldist viitas kolleeg Mark Soosaar, aga ma ei saa kindlasti nõustuda Mark Soosaarega selles osas, just nagu Muinsuskaitseamet ei arvestaks valdajate, kodanike huve. Me peame silmas pidama, et Muinsuskaitseamet töötab nende inimressurssidega ja selle rahaga, mis on tema kasutada. Kui enamikus maakondades on üks muinsuskaitseinspektor, siis tuleb sellega ka arvestada ja seda teada. Sellepärast küsisingi enne proua ministrilt, kas me ei vajaks mitte paradigma muutust. Kui keskkonnakaitstes on ühes maakonnas terve suurusjärgu võrra rohkem inspektoreid kui muinsuskaitstes, siis tõenäoliselt oleks oluline need ressursid omavahel lõimida nii, et senisest tunduvalt rohkem jätkuks ka muinsuskaitsele. Sellisel juhul langeksid ära võib-olla mõned etteheited ka Muinsuskaitseametile.

Niisiis, on tarvis saavutada olukord, kus mälestise omanik teeks häid ja mõistlikke otsuseid isegi siis, kui Muinsuskaitseametit üldse olemas ei oleks. Kuna ta on olemas, siis Muinsuskaitseamet saab ütelda, kuidas teha veel paremini, kui omanik niigi teeks.

Selle eelnõu ettevalmistuse käigus on räägitud ka sellest, kas me ei peaks mälestisi kategoriseerima ja suhtuma neisse erinevalt. Kui tegemist on näiteks Kadrioru lossi või Tallinna raekojaga, siis tuleks suhtuda mälestisse ühtemoodi, kui aga tegemist on näiteks tavalise alevi ajaloolise jaamahoone välikäimlaga, mis on ka muinsusena kaitse all, siis on nõuded jälle teistsugused. Kahtlemata on mälestiste kategoriseerimine väga oluline teema. Ei oleks midagi halba selles, kui neid võetaks täiendavalt veel kaitse alla ka kohaliku omavalitsuse algatusel. Aga seda on mõistlik teha ainult sel tingimusel, kui kõik senised riiklikud mälestised jäävad alles.

Kõige lõpuks rõhutan, et kuna Eesti riik, nagu me teame, on valmis saanud ja üleminekuaeg on lõppenud, siis loodetavasti tuleb tagasi ka talguvaim ja koos talguvaimuga saavad kõik tasandid senisest enam meie pärandi hoidmisse panustada, olgu selleks siis riik,

kohalik omavalitsus või seltside võrk. Ja siis, kui kosub riigikassa, saame rohkem raha ka muinsuskaitse kiirabile. Ma tänan!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Trivimi Velliste! Rohkem kõnesoove ei ole. Lõpetan läbirääkimised.

Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse kohaselt on muudatusettepanekute esitamise tähtaeg s.a 13. oktoober kell 18. Seaduseelnõu 806 esimene lugemine on lõpetatud.

7. Täiskasvanute rahvusvahelise kaitse konventsiooniga ühinemise seaduse eelnõu (804 SE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Järgmine punkt on Vabariigi Valitsuse algatatud täiskasvanute rahvusvahelise kaitse konventsiooniga ühinemise seaduse eelnõu esimene lugemine. Palun kõnepulti justiitsminister Rein Langi!

Rein Lang

Lugupeetud juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Loomulikult on tegemist väga hea eelnõuga. Täiskasvanute rahvusvahelise kaitse konventsiooniga ühinemise eesmärk on teha koostööd teiste riikidega eestkosteküsimustes ja määrata kindlaks need põhimõtted, millest konventsiooni osalisriigid lähtuvad abinõude tarvitusele võtmisel mitme riigiga seotud eestkostet vajava täiskasvanu või tema vara kaitseks. Konventsiooni eesmärk on pakkuda kaitset täiskasvanutele, kes oma isiklike võimete kahjustatuse või piiratuse tõttu ei suuda ise oma huve kaitsta, aidata kaasa vastuolude vältimisele konventsiooni osalisriikide õigussüsteemide vahel, seda kohtualluvuse, kohaldatava õiguse, tunnustamise ja täiskasvanute kaitseks abinõude tarvitusele võtmise küsimustes, ning tõhustada rahvusvahelist koostööd täiskasvanute kaitseks.

Eestis on rahvastiku vananemise ja sellega seotud täiskasvanute kaitse problemaatika muutunud üha aktuaalsemaks ning tulenevalt isikute järjest suurenevast piiriülesest liikumisest süveneb ka vajadus kaitse järele rahvusvahelisel tasandil. Näiteks peaks konventsioon kohalduma olukorras, kus eakas eestlane otsustab minna Hispaaniasse vanaduspõlve veet-

ma, kuid kõrge vanuse tõttu ei suuda ta teatud aja möödudes enam ise oma asjadega toime tulla. Nüüd tekivad näiteks järgmised küsimused. Millise riigi kohus on pädev selle isiku teovõime piiratuse küsimusega tegelema? Millise riigi asutused või isikud võivad olla eestkostjaks ja millised on nende õigused? Lisaks tekivad probleemid siis, kui abi vajavast täiskasvanust on jäänud teise liikmesriiki maha vara, näiteks maa, hooned, kinnistud. Kellel on õigus nendega tegelda? Või kui täiskasvanu on vaja paigutada kinnisesse asutusse ravi saamiseks, siis peab teadma, mis riigi kohus seda teha võib ja mis õiguse alusel. Konventsioonis esitatakse sellise rahvusvahelise kaitse tagamiseks kohtualluvuse eeskirjad, mis lähtuvad peamiselt asjaomase isiku harilikust viibimiskohast. Sätestatakse ka kollisiooninormid, mille kohaselt üldjuhul kohaldatakse asukohariigi õigust. Lisaks kehtestatakse tunnustamise ja täitmise eeskirjad, piirates võimalusi teises riigis tehtud otsuste tunnustamisest või selle täitmise lubamisest keelduda, ning osalisriikidevahelise koostöö eeskirjad.

Vajadusele selle konventsiooniga ühineda on korduvalt tähelepanu juhtinud ka Euroopa Liit.

Konventsioon on allakirjutamiseks avatud kõikidele riikidele, kes olid 2. oktoobril 1999 Haagi Rahvusvahelise Eraõiguse Konverentsi liikmesriigid. Konventsioon jõustus 1. jaanuaril 2009 ning jõustumisest alates võivad kõik riigid konventsiooniga ühineda. 2010. aasta aprilli alguse seisuga olid konventsiooni allkirjastanud 13 ja sellega ühinenud neli riiki. 14. oktoobril 2008 nõustus Välisministeerium Justiitsministeeriumi ettepanekuga ühineda konventsiooniga ning tegi Justiitsministeeriumile ülesandeks ette valmistada konventsiooniga ühinemise eelnõu.

Vabariigi Valitsuse esindajana toetan kindlasti eelnõu esimese lugemise lõpetamist täna. Täna väga!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra justiitsminister! Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Ma palun kõnepulti õiguskomisjoni liikme Ain Seppiku!

Ain Seppik

Lugupeetud juhataja! Austatud kolleegid! Ma ei hakka eelnõu sisu kordama. Tegemist on täiskasvanute kaitse konventsiooniga ja see puudutab n-ö haavatavaid täiskasvanuid ehk eestkostet vajavaid täiskasvanuid. Minister tegi Langile omase põhjalikkusega põhjaliku ettekande ja ega siin rohkem suurt midagi öelda ei ole. Olid toodud ka näited, ma ei hakka neid Riigikogu ees kordama.

Õiguskomisjon arutas seda eelnõu esimesel lugemisel 20. septembril s.a. Kohal viibisid ka minister Lang ja ametnikud, kes selgitasid eelnõu esitajate seisukohti. Selge on ka see, et Vabariigi Valitsus on teinud ettepaneku selle konventsiooniga ühinemiseks.

Komisjoni konsensuslik otsus pärast arutelu oli suunata täiskasvanute rahvusvahelise kaitse konventsiooniga ühinemise seaduse eelnõu 804 Riigikogu täiskogu päevakorda esimesele lugemisele täna ja ettepanek on esimene lugemine lõpetada. Muudatusettepanekute õiguskomisjoni esitamise tähtajaks määrata kolmapäev, 13. oktoober kell 18. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Ain Seppik! Kas on küsimusi? Küsimusi ei ole. Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad pidada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse kohaselt on muudatusettepanekute esitamise tähtaeg s.a 13. oktoober kell 18.

Seaduseelnõu 804 esimene lugemine on lõpetatud.

8. Väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse muutmise seaduse eelnõu (793 SE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Algab Vabariigi Valitsuse algatatud väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Ettekandjaks palun kõnepulti siseminister Marko Pomerantsi!

Marko Pomerants

Tere päevast, lugupeetud eesistuja, lugupeetud kolleegid ja lugupeetud inimesed, kes te olete meid uudistama tulnud! Eesti riik peab teinekord tegelema ka selliste asjadega, nagu

sätetama inimestele väljasõidukohustuse ja mõningatel juhtudel ka sissesõidukeelu sellesse riiki. Aga milleks siis selline eelnõu?

Väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse muutmise seaduse eelnõu väljatöötamine on tingitud Eesti kohustusest harmoneerida Euroopa Parlamendi ja Euroopa Liidu Nõukogu direktiiv 2008/115/EÜ, mis pärineb 16. detsembrist 2008, ühiste nõuete ja korra kohta liikmesriikides ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmisel. Seda direktiivi ei kohaldata Euroopa Liidu, Euroopa Majanduspiirkonna liikmesriigi ja Šveitsi Konföderatsiooni kodanike ning nende pereliikmete suhtes.

Direktiiviga kehtestatakse ühised eeskirjad liikmesriikides ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmisel, väljasaatmisel, kinnipidamisel ja sissesõidukeelu kohaldamisel, tagades seejuures Euroopa Liidu ja rahvusvahelise õigusega tunnustatud isikute põhiõiguste kaitse. Direktiivi riigisisesele õigusesse transponeerimise tähtaeg on selle aasta jõulud – 24. detsember. Väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse uus terviktekst jõustuks eelnõu kohaselt 24. detsembril.

Kehtiv väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu regulatsioon annab haldusorganile õiguse välismaalane Eestist välja saata ilma lahkumisetekirjutust tegemata. Seaduse muutmisel kohustatakse haldusorganit vormistama iga viibimisalusetu välismaalase suhtes haldusakt Eestist lahkumise kohustuse täitmiseks. Erinevalt kehtivast regulatsioonist ei jäeta seaduse muutmisega ettekirjutuse tegemisel või tegemata jätmisel haldusorganile laia kaalutusõigust, vaid sätestatakse täpsed juhud, millal võimaldatakse välismaalasele vabatahtliku tagasipöördumise õigust ning millal välismaalaste suhtes tehtud lahkumisetekirjutus kohe sundtäidetakse.

Väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse uue terviktekstiga sisustatakse saatjata alaealise välismaalase mõiste, võttes aluseks välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduses sätestatud definitsiooni. Selle kohaselt on saatjata alaealine välismaalane alla 18-aastane välismaalane, kes saabub või on saanud Eestisse ilma vanema või eestkostjata või kes jääb Eestis viibides ilma vanema või eestkostjata. Direktiivi artikli 10 kohaselt tuleb väljasaatmist teostaval haldusorganil en-

ne saatjata alaealise väljasaatmist liikmesriigi territooriumilt veenduda, et alaealine saadetakse tagasi tema perekonnaliikme või määratud eestkostja juurde või naasmisriigi vastuvõtuasutusse. Seega on direktiiviga kehtestatud saatjata alaealise väljasaatmise keeld juhul, kui sellega pole võetud arvesse lapse parimaid huve, sama nõue viiakse seadusmuudatustega sisse riigisisesele õigusesse.

Rahvusvahelise õiguse põhimõtte kohaselt on riigil suveräänne õigus kontrollida välismaalaste riiki saabumist, riigis viibimist ja riigist lahkumist. Olulise erinevusena kehtivast regulatsioonist sätestatakse seaduse muutmisel, et välismaalase suhtes tehtud lahkumisetekirjutusega kaasneb üldjuhul sissesõidukeeld. Seega kohaldatakse sissesõidukeeldu kui sanktsioonivahendit mitte enam ainult välismaalase väljasaatmisega seoses, vaid ka välismaalase suhtes, kes on ületanud viisa või elamisloaga määratud riigis viibimise aega. Piiramatu regulatsioon peaks kaasa aitama sellele, et välismaalasel oleks suurem motivatsioon enne ettenähtud viibimisaja või elamisloa kehtivusaja lõppemist päritoluriiki tagasi pöörduda.

Sissesõidukeeldu ei kohaldata inimkaubanduse ohvritele, kellele on liikmesriik väljastanud elamisloa nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiivi 2004/81/EÜ kohaselt.

Enamik Euroopa Liidu liikmesriike, sealhulgas Eesti, pole seni oma riigisisesele õiguses sätestanud välismaalase kinnipidamise tähtaega. Kui väljasaatmist ei ole võimalik lõpule viia 48 tunni jooksul, paigutatakse väljasaadetav väljasaatmiskeskusesse kuni väljasaatmiseni, kuid mitte kauemaks kui kaheks kuuks. See tähendab, et sisuliselt võib kahekuulist kinnipidamise tähtaega halduskohtu loal pikendada, kui kinnipidamist taotlev asutus seda vajalikuks peab. Direktiivist tulenevalt fikseeritakse 18-kuuline maksimaalne välismaalase väljasaatmiskeskuses kinnipidamise tähtaeg seaduses ja see kohustab täitevvõimuasutusi tegema kõik endast oleneva, et välismaalase kinnipidamine ning väljasaatmismenetlus oleks võimalikult lühike. Siinkohal on oluline märkida, et kinnipidamisaja hulka ei loeta aega, mille jooksul on haldusorgan menetlenud väljasaadetava varjupaigataotlust. Eestis on väljasaadetava keskmine kinnipidamisaeg olnud seni 3,8 kuud.

Direktiiv kohustab liikmesriike andma viibimisalusest välismaalasele vajaliku tasuta õigusabi lahkumisetekirjutusega seotud otsuste vaidlustamiseks. Eelnõuga sätestatakse Siseministeeriumile või Politsei- ja Piirivalveametile võimalus sõlmida eraõigusliku juriidilise isikuga leping tasuta õigusabi andmiseks. Regulatsiooni kehtestamise eesmärk on vähendada riigi koormust ning kasutada efektiivsemalt Euroopa Liidu rahastamisvõimalusi nimetatud kohustuse täitmiseks. Kuni halduslepingu sõlmimiseni tagatakse välismaalasele tasuta õigusabi andmine riigi õigusabi seaduses sätestatud korras.

Direktiivis sätestatud nõudeid ei pea liikmesriik kohaldama välismaalaste suhtes, kelle liikmesriigi pädevad asutused on kinni pidanud seoses Euroopa Liidu välispiiri ebaseadliku ületamisega või kelle suhtes on tehtud riiki mittelubamise otsus vastavalt Schengeni piirieskirjas sätestatud vormile. Samuti jäävad direktiivi reguleerimisalast välja välismaalased, kes kuuluvad väljasaatmisele pärast tingimisi karistuse kandmist või tingimisi vangistusest enne tähtaega vabastamist või vangistuse ärakandmist. Eelnimetatud isikutele ei anta eelnõu kohaselt võimalust taotleda ja saada haldusmenetluses tasuta õigusabi.

Vastavalt naasmisdirektiivile peab järelevalvet pidama valitsusasutusest sõltumatu organisatsioon, kes peab järelevalvet selle üle, kas väljasaatmist teostav asutus järgib menetluse nõudeid, ja selle asutuse pädevus on ka anda arvamusi ning soovitusi. See tähendab, et riigi asutus kui Eesti Vabariigi asutatud eraõiguslik juriidiline isik, kelle üle teostab asutajaõigusi selleks volitatud riigiasutus, ei täida sõltumatus kriteeriumi. Põhiseaduslikule institutsioonile Vabariigi Valitsus ülesannet panna ei saa. Seega jäävad võimalikeks alternatiivideks kas juba asutatud eraõiguslikud juriidilised isikud või rahvusvahelised organisatsioonid. Siseministeerium tegeleb aktiivselt sõltumatu eraõigusliku juriidilise isiku või organisatsiooni leidmisega. Seaduse rakendamiseks on vaja muuta ametite menetlusjuhiseid, viia sisse muudatusi andmekogudesse ja koolitada ametnikke. Kulud kantakse vastavate valitsusasutuste eelarvetest.

Palun eelnõu toetada!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra siseminister! Teile on ka küsimusi. Palun, kolleeg Aivar Riisalu!

Aivar Riisalu

Aitäh, hea juhataja! Hea minister! Eesti ühiskonnas on viimasel ajal aina rohkem ja rohkem hirmu illegaalse immigratsiooni ees, eelkõige Aasia riikidest, kus teatud kriisid sunnivad inimesi kodumaad vahetama. Kas see seadus aitab meil kuidagiviisi selle suureneva illegaalse immigratsiooni ohu vastu võidelda?

Marko Pomerants

Õige vastus oleks siin see, et immigratsioonioht, sõltumata sellest seadusest, on igal juhul olemas. See seadus annab täpsema regulatsiooni, kuidas käituda, kui kolmandate riikide kodanikud pole kinni pidanud nendest reeglitest, mis neile on Eesti riigis ja tegelikult igas riigis viibimiseks kehtestatud. Kõige lihtsam näide on küll legaalselt riigis olek, aga viisa kehtivuse aja ületamine.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra siseminister! Ma palun ettekandjaks põhiseaduskomisjoni liikme Mart Nutti!

Mart Nutt

Austatud proua esimees! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Põhiseaduskomisjon arutas 13. septembri s.a korralisel istungil seaduseelnõu 793. Komisjoni istungil viibisid lisaks komisjoni liikmetele siseminister Marko Pomerants, Siseministeeriumi migratsiooni- ja piirivalvepoliitika osakonna juhataja Ruth Annus, Siseministeeriumi migratsiooni- ja piirivalvepoliitika osakonna nõunik Gerly Kaljuvee ning Siseministeeriumi nõunik Maila Pardla.

Nimetatud eelnõu suhtes oli komisjon üksmeelne. Nii nagu minister rõhutas, tuleneb nimetatud riigisisese regulatsiooni vajadus juba rahvusvahelisest õigusaktist ehk Euroopa Liidu tasemel olevast dokumendist. Selles mõttes võib seda nimetada ka rakenduslikuks seaduseks. Komisjon oli selle seaduse menetlemise suhtes üksmeelne.

Võib-olla täpsustaks paari küsimust, mis tõstusid arutelul põhiseaduskomisjonis.

Esiteks, küsimus, kas sissesõidupiiirangul on olemas mingi ülempiir, mida nähakse ette paindumatuna, või võidakse seda mingite isikukategooriate puhul erandina pikendada. Kui me räägime siin viiest aastast, kas see tähendab siis seda, et seda pikendada ei saagi, kui näiteks ilmnevad asjaolud, et tegemist on riigi julgeolekule ohtliku isikuga? Sellele vastas Ruth Annus, et viieaastane sissesõidukeeld ei ole absoluutselt imperatiivne, vaid direktiivi kohaselt ei tohi sissesõidukeeld üldjuhul olla pikem kui viis aastat, jättes liikmesriigile võimaluse kehtestada ka pikemaid piiiranguid, eeskätt julgeolekulistel kaalutlustel. Eesti on valinud võimaluse, mida direktiiv veel võimaldab, kuna on olemuselt leebem kui kehtiv seadus: ettekirjutuse alusel riigist lahkumisega ei kaasne automaatselt pikem sissesõidukeeld kui viis aastat. Kui väljasaatmist teostav haldusorgan aga leiab, et selle isiku suhtes oleks põhjendatud pikem sissesõidukeeld, siis pöörduvad ta vastava piiirangu kehtestamiseks Sise-ministeeriumisse.

Muudest küsimustest niipalju, et tõstatus küsimus, kas sissesõidukeelud, kui Eesti neid peaks rakendama, kehtivad kogu Schengeni viisaruumi suhtes. Selles suhtes direktiiv uut korda ei kehtesta, aga olemasolevate Euroopa Liidu aktide taustal puudutab see tõesti kogu Schengeni viisaruumi. Sellest võivad mõned liikmesriigid teha küll erandeid oma riigi territooriumi suhtes, kuid põhimõtte on ikkagi see, et ühe liikmesriigi kehtestatud sissesõidukeeld laieneb kogu Schengeni viisaruumile.

Põhiseaduskomisjon toetas järgmisi menetluslikke otsuseid: viia seaduseelnõu arutelu läbi 29. septembri istungil ning põhiseaduskomisjoni ettepanek on täna eelnõu esimene lugemine lõpetada, määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 13. oktoober kell 18 (kümme tööpäeva) ning eelnõu põhiseaduskomisjonipoolseks ettekandjaks määrati teie ees olev Mart Nutt. Kõik otsused tehti konsensusega (poolt 7, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud). Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Mart Nutt! Küsimusi ei ole. Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad pidada läbirääkimisi? Palun, kolleeg Ain Seppik Keskerakonna fraktsiooni esindajana!

Ain Seppik

Lugupeetud esimees! Lugupeetud kolleegid! Meie fraktsiooni ees seisab küsimus, kas see seadus on vajalik ja tähtis. Vaadates koalitsiooni absoluutset huvipuudust ja täielikku ignorantsust, on meil tekkinud küsimus, et võib-olla Eesti õigusruumis sellist seadust ei ole vaja. Seetõttu teeb meie fraktsioon ettepaneku seaduseelnõu 793 esimesel lugemisel tagasi lükata. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Rohkem kõnesoove ei ole. Lõpetan läbirääkimised. Kuna just praegu tegi Keskerakonna fraktsioon ettepaneku seaduseelnõu 793 esimesel lugemisel tagasi lükata, siis tuleb see ettepanek läbi hääletada.

Lugupeetud Riigikogu, panen hääletusele Eesti Keskerakonna fraktsiooni ettepaneku seaduseelnõu 793 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun hääletada!

Ettepaneku poolt hääletas 7 Riigikogu liiget, vastu oli 45, erapooletuid ei olnud. Ettepanek ei leidnud toetust.

Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse kohaselt on muudatusettepanekute esitamise tähtaeg s.a 13. oktoober kell 18.

Seaduseelnõu 793 esimene lugemine on lõpetatud.

9. Meditsiiniseadme seaduse muutmise seaduse eelnõu (791 SE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Algab Vabariigi Valitsuse algatatud meditsiiniseadme seaduse muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Ma palun ettekandjaks sotsiaalminister Hanno Pevkuri!

Hanno Pevkur

Austatud Riigikogu esimees! Head Riigikogu liikmed! Mul on hea meel tutvustada meditsiiniseadme seaduse muutmise seaduse eelnõu ja loota, et parlament täna esimese lugemise lõpetab ning suunab eelnõu teisele ja kolmandale lugemisele.

Selle eelnõu peamine eesmärk on ühtlustada Eesti õigusruum Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga nr 2007/47/EÜ, millega omakorda muudeti aktiivseid siirdatavaid meditsiiniseadmeid käsitlevat direktiivi

90/385/EMÜ ja veel mõnda direktiivi. Kindlasti on Eesti õigusruum pärast selle eelnõu seadusena jõustumist meditsiiniseadmete koha pealt vastavuses Euroopa Liidu õigusega.

Kui vaadata riigisisest igapäevast toimimist, siis kindlasti üks punkt, mis pälvib tähelepanu ka laiema avalikkuse seas, on see, et juba eelmise aasta 3. aprillist ei tohi turustada n-ö vana head, elavhõbedat sisaldavat termomeetrit, mis on tavakasutajatele mõeldud. See piirang viiakse tulenevalt Euroopa Liidu õigusest sisse ka Eesti õigusruumi. Samuti täpsustatakse eelnõuga vastutusvaldkonda ja selle eesmärk on tagada senisest tõhusam ja parem järelevalve. Samamoodi on senisest täpsemalt püütud kirja panna meditsiiniseadmete kliiniliste uuringutega seotud tegevused, lisaks ka turule laskja, levitaja ja kasutuselevõtja kohustus teavitada Terviseametit potentsiaalselt ohtlike meditsiiniseadmete kättesaadavaks tegemisest või kasutusele võtmisest.

Kogu selle eelnõu iseloom lähtub kindlasti patsientide kaitsmisest. Eelnõu ettekandjana toetan ja loodan, et ka suur saal toetab sotsiaalkomisjoni ettepanekut esimene lugemine lõpetada. Sellega ma siinkohal lõpetan. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra sotsiaalminister! Küsimusi ettekandjale ei ole. Ma palun kõnepultil sotsiaalkomisjoni liikme Maret Maripuu!

Maret Maripuu

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Sotsiaalkomisjon arutas Vabariigi Valitsuse algatatud meditsiiniseadme seaduse muutmise seaduse eelnõu esmaspäeval, 13. septembril. Eelnõu tutvustas komisjoni liikmetele Sotsiaalministeeriumi ravimiosakonna peaspetsialist Tairi Välinurm. Kuna minister tegi väga põhjaliku eelnõu tutvustuse, siis ma pikemalt eelnõu sisul ei peatu. Komisjonis ühtegi uut teemat üles ei kerkinud ja täielikus üksmeeles tehti järgmised menetluslikud otsused: saata seaduseelnõu 791 esimesele lugemisele 29. septembril ettepanekuga esimene lugemine lõpetada. Kaasettekandjaks otsustati määrata mind ja muudatusettepanekute esitamise tähtaeg on kodukorraseaduse kohaselt 13. oktoober kell 18. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Maret Maripuu! Ka teile ei ole küsimusi. Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad pidada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse kohaselt on muudatusettepanekute esitamise tähtaeg s.a 13. oktoober kell 18.

Seaduseelnõu 791 esimene lugemine on lõpetatud.

10. Raudteeseaduse muutmise seaduse eelnõu (800 SE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Algab Vabariigi Valitsuse algatatud raudteeseaduse muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Veel kord palun ettekandjaks sotsiaalminister Hanno Pevkuri!

Hanno Pevkur

Austatud Riigikogu esimees! Head Riigikogu liikmed! Valitsusel on hea meel tuua Riigikogu saali väga oluline seadus, mille eesmärk on viia Eesti õigus taas kord kooskõlla ühe Euroopa Nõukogu direktiiviga, seekord direktiiviga 2005/47/EÜ. Kuigi praktikas ei peaks nimetatud seadusmuudatus ühtegi Eesti inimest puudutama, tegi Euroopa Komisjon Euroopa Liidu ühtse õiguse kohaldamise huvides Eestile märgukirja ja algatas rikkumismenetluse, kuna raudteetöötajaid puudutav direktiivipunkt on riigisiselt üle võtmata. Selle eelnõuga see viga parandatakse ja raudteetöötajate osas viiakse Eesti riigisisene õigus kooskõlla Euroopa Liidu õigusega.

Sisu poole pealt puudutab see raudteetöötajate puhkeaega. Eelnõu sätestab vedurimeeskonna tööpäevasisese vaheaja, mille kohaselt pärast 8-tunnist töötamist on vedurijuhil ja tema abil õigus saada 45-minutiline tööpäevasisene vaheaeg ja kui tööpäev kestab 6–8 tundi, võib vaheaeg olla 30 minutit. Puhtterminoloogiliselt tuleb Eesti õigusruumi, ka raudteeseadusesse uus mõiste, see on puhkeaeg väljaspool elukohta. Praktikas käsitleb see eelnõu selliseid juhtumeid, et näiteks kui Eestis oleks olemas Tallinna–Valka rongiliin ja rong peatuks Valkas, siis peaks vedurimeeskond saama õiguse puhkuseks ka Läti territooriumil.

Kindlasti me toetame sotsiaalkomisjoni ettepanekut eelnõu esimene lugemine lõpetada ja suunata eelnõu teisele lugemisele. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra sotsiaalminister! Küsimusi teile ei ole. Järjekordselt palun kõnepulti sotsiaalkomisjoni liikme Maret Maripuu!

Maret Maripuu

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Sotsiaalkomisjon arutas Vabariigi Valitsuse algatatud raudteeseaduse muutmise seaduse eelnõu teisipäeval, 21. septembril. Eelnõu tutvustas komisjoni liikmetele Sotsiaalministeeriumi tööelu arengu osakonna peaspetsialist Seili Suder. Eelnõu komisjonis kirglikke vaidlusi esile ei kutsunud. Kõik otsused tehti konsensusel ja need on järgmised: saata eelnõu 800 täiskogu saali esimesele lugemisele 29. septembril ettepanekuga esimene lugemine lõpetada, ettekandjaks määrasid sotsiaalkomisjoni liikmed mind ja muudatuseettepanekute esitamise tähtaeg on kodukorraseduse kohaselt 13. oktoober kell 18. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Maret Maripuu! Ka teile ei ole küsimusi. Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad pidada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse kohaselt on muudatuseettepanekute esitamise tähtaeg s.a 13. oktoober kell 18.

Seaduseelnõu 800 esimene lugemine on lõpetatud.

11. Ülemaailmse Postiliidu 24. kongressi lõppaktide ratifitseerimise seaduse eelnõu (789 SE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Algab Vabariigi Valitsuse algatatud Ülemaailmse Postiliidu 24. kongressi lõppaktide ratifitseerimise seaduse eelnõu esimene lugemine. Ma palun ettekandjaks kaitseminister Jaak Aaviksoo!

Jaak Aaviksoo

Austatud juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Hea kolleegi Juhan Partsi volitusel

tutvustan teile Ülemaailmse Postiliidu 24. kongressi lõppaktide ratifitseerimise seaduse eelnõu.

Ülemaailmne Postiliit on ÜRO eriorganiatsioon, mis on asutatud 1874. aastal. Praegu on organisatsioonis 191 liikmesriiki. Eesti Vabariik on UPU liige alates 7. juulist 1922 ja meie liikmesus taastati 30. aprillil 1992. UPU koordineerib postiteenuse osutajate ülemaailmset koostööd, kehtestab rahvusvahelise postiteenuse osutamise reegleid, annab soovitusi rahvusvaheliste postiteenuste arenguks ja nende kvaliteedi parandamiseks.

24. kongress toimus 23. juulist 12. augustini 2008. aastal Genfis. Eelnõu kohaselt ratifitseeritakse postiliidu nimetatud kongressil allkirjastatud korraldavate dokumentide muudatused. Nende aktide ratifitseerimise vajadus Riigikogus tuleneb põhikirja lisaprotokollipreambulist ja põhikirja 30. artikli lõikest 2. On oluline märkida, et UPU põhikirja, üldeskirjade ja ülemaailmse postikonventsiooni eelmised muudatused ratifitseeris Riigikogu 2004. aastal Bukarestis toimunud 23. kongressi järel.

Nüüd olulisemad punktid. Põhikirja ja üldeskirjade muudatused on UPU enda tööd korraldavad dokumendid ja liikmesriikidele nende muudatustega lisakohustusi ei kaasne. Muudatuste eesmärk on ajakohastada ja tõhustada UPU tööprotsessi.

Lugupeetud Riigikogu liikmed! Palume sellesse seaduseelnõusse heatahtlikult suhtuda! Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra kaitseminister! Küsimusi teile ei ole. Ma palun ettekandjaks majanduskomisjoni esimehe Urmas Klaasi!

Urmas Klaas

Proua esimees! Austatud kolleegid! Austatud minister! Majanduskomisjoni päevakorras oli Vabariigi Valitsuse algatatud Ülemaailmse Postiliidu 24. kongressi lõppaktide ratifitseerimise seaduse eelnõu esimesele lugemisele saatmiseks s.a 20. septembril. Minister Aaviksoo andis täpselt edasi seisukohad, mida Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi esindajad, sideosakonna juhataja Tõnu Nirk ja nõunik Elena Reilent komisjonile esitasid.

Mainin täienduseks seda, et komisjoni liikmeid huvitas muu hulgas võimalik lisakulu, mis tekib Eesti riigieelarvesse seoses lisaprotokollide ja konventsiooni ratifitseerimisega. Seda lisakulu ei ole, sest liikmemaksu suurus jääb selliseks, nagu see on olnud (452 000 Eesti krooni). See summa on ette nähtud ka Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi eelarves.

Samamoodi tundsid komisjoni liikmed huvi, miks on mõnevõrra viibinud ratifitseerimise protsess. See on seotud sellega, et kongressi aktide täistekstid ei olnud lõplikult vormistatud ja nende eesti keelde tõlkimine võttis ka aega. Aga arvestades rahvusvaheliste lepingute menetlemise loogikat, ei ole Eesti sugugi mitte hiljaks jäänud, vaid on edasi liikunud väga mõistlikus tempos.

Komisjonis küsiti ka, kas ikkagi on tarvis parlamendis selliseid lisaprotokolle-konventsioone ratifitseerida, aga selline vajadus siiski on.

Majanduskomisjon otsustas minu ettepaneku põhjal, et saadame Vabariigi Valitsuse algatatud Ülemaailmse Postiliidu 24. kongressi lõppaktide ratifitseerimise seaduse eelnõu Riigikogu täiskogule esimeseks lugemiseks 29. septembril, teeme täiskogule ettepaneku esimene lugemine lõpetada ja teeme ettepaneku muudatusettepanekute esitamise tähtajaks määrata 6. oktoober kell 12. Kõik need otsused on komisjon teinud konsensuslikult. Suur tänu!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Urmas Klaas! Ka teile ei ole küsimusi. Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad pidada läbirääkimisi? Kõne-soove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Määrän eelnõu 789 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 6. oktoobri kell 12.

Seaduseelnõu 789 esimene lugemine on lõpetatud.

12. Rahuaja riigikaitse seaduse ja kaitseväge korralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu (805 SE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Algab Vabariigi Valitsuse algatatud rahuaja riigikaitse seaduse ja kaitseväge korralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu esimene

lugemine. Palun ettekandjaks kaitseminister Jaak Aaviksoo!

Jaak Aaviksoo

Austatud juhataja! Head Riigikogu liikmed! Tutvustan teile rahuaja riigikaitse seaduse ja kaitseväge korralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu.

Eelnõu on lühike, aga selle lühikese teksti taga on üks oluline muutus. Praegune riigikaitse planeerimise süsteem koosneb viiest tasemest. Esiteks, Riigikogus vastuvõetavad julgeolekupoliitika alused. Teiseks, sõjalise kaitse strateegiline kava, mis määrab kitsamalt kindlaks sõjalises kaitstes taotletavad eesmärgid. Kolmandaks, sõjalise kaitse arengukava, mis kümne aasta perspektiivis kirjeldab kaitsevõime parandamise prioriteetseid suundi. Neljandaks, sõjalise kaitse tegevuskava ehk nelja-aastane plaan. Viiendaks, kaitsetegevuse operatiivkava, mis lahendab olemasolevate võimetega ettevõetavaid kaitsetegevuse kavasisid.

Käesolev muudatus puudutab sõjalise kaitse strateegilise kava asendamist riigikaitse strateegiaga. Milles seisneb see põhimõtteline muudatus? See seisneb arusaamises, et moodsa maailma relvakonfliktid on oma olemuselt palju keerulisemad kui kitsalt klassikalised sõjalised konfliktid, mida saab lahendada üksnes sõjalise kaitsega. Seega peab ka Eesti Vabariik olema valmis oma riigi kaitseks mitte pelgalt sõjaliste vahenditega, vaid peab kaasa- ma riigikaitse ja selle kavandamise ka strateegilisel tasemel teisi valdkondi: sisekaitset, psühholoogilist kaitset, kriitilise infrastruktuuri kaitset, kodanikkonna kaitset. Nende valdkondade kaitse kavandamine saab sündida ainult seaduse alusel. Kõne all olev seadusmuudatus, ehkki sisult väikene, asendades sõjalise kaitse strateegilise kava riigikaitse strateegiaga, võimaldab praktikas asuda realiseerima laiapõhjalist, erinevaid kaitsmist vajavaid valdkondi hõlmava strateegia koostamist. Sellesse strateegia koostamisse tuleb kaasata ka teised ministeeriumid peale Kaitseministeeriumi.

Head kolleegid! Ma loodan, et leiate võimaluse seda seadusmuudatust toetada. Kaitseministeerium ja muudatuse järel ka teised asjaosalised ministeeriumid on valmis strateegia väljatöötamisega edasi minema, et see kõige lähemal ajal vastu võtta. Eelnevast tulevalt on seaduses tehtud ettepanek vastav

muudatus jõustada eelseisva aasta 1. jaanuaril, mil lõpeb kehtiva sõjalise kaitse strateegilise kava lõpptähtaeg. Täna tähelepanu eest!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Kas on küsimusi? Küsimusi ei ole. Palun ettekandjaks kõnepulti riigikaitsekomisjoni aseesimehe Toivo Tootseni!

Toivo Tootsen

Proua esimees! Head kolleegid! Riigikaitsekomisjon arutas eelnõu enne esimesele lugemisele esitamist oma s.a 20. septembri istungil. Sellel istungil osalesid eelnõu algatajate esindajatena Kaitseministeeriumi asekancler Taimar Peterkop ning kaitsevalmiduse ja operatsioonide osakonna juhataja Riho Rõngelep.

Eelnõu eesmärk on ajakohastada riigikaitselisi termineid. Nagu te kuulsite, oli kaitseministri ettekanne eelnõu kohta piisavalt ülevaatlik. Ma ei hakka tema öeldut üle kordama. Küll aga saime ka riigikaitsekomisjonis aru, et tähtis ei ole mitte niivõrd mõnede terminite korrastamine, kui võrd tõesti selle eelnõu sisu, mitmedki asjad ju tegelikult muutuvad. Riigikaitsekomisjoni istungil tõstatus näiteks küsimus eelnõus oleva mõiste "riigikaitse strateegia" asendamise kohta "riigikaitse strateegilise kavaga", arvati, et viimati nimetatu ei ole nii üldine ja on konkreetne ning kohustavam. Samuti juhiti tähelepanu sellele, et eelnõu punktis 4, kui muudetakse § 27 lõiget 2, ei ole täpsustatud, et strateegia vaadatakse igal neljandal aastal üle Vabariigi Valitsuses. Minister mainis, et riigikaitse strateegia ettevalmistamisse tuleb kaasata teisi ministeeriume, kuid näiteks minu meelest ei väljenda selle seaduse sätted väga selgelt seda, kuidas nad on kaasatud.

Eelnevast johtuvalt tegeleb riigikaitsekomisjon selle teemaga eelnõu esimese ja teise lugemise vahel ilmselt üsna tõsiselt. Komisjon otsustas oma 20. septembri istungil konsensusega teha Riigikogu juhatusel ettepanek lülitada otsuse eelnõu esimeseks lugemiseks Riigikogu kolmanda töönädala päevakorda kolmapäevaks, 29. septembriks. Komisjoni ettekandjaks määrati mind. Riigikaitsekomisjon otsustas konsensusega teha Riigikogule ettepanek otsuse eelnõu esimene lugemine lõpetada ning muudatusettepanekute esitamise tähtajaks määrata Riigikogu kodu- ja töökorra

seaduse kohaselt kümme tööpäeva ehk selleks tähtajaks on 13. oktoober kell 18. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Toivo Tootsen! Kas ettekandjale on küsimusi? Ei ole. Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad pidada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse kohaselt on muudatusettepanekute esitamise tähtaeg s.a 13. oktoober kell 18.

Seaduseelnõu 805 esimene lugemine on lõpetatud.

13. Riigikogu otsuse "Kaitseväge kasutamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel Euroopa Liidu piraatlusevastase operatsiooni Atalanta ning NATO mereoperatsiooni Active Endeavour koosseisus" eelnõu (815 OE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Viimane päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse esitatud Riigikogu otsuse "Kaitseväge kasutamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel Euroopa Liidu piraatlusevastase operatsiooni Atalanta ning NATO mereoperatsiooni Active Endeavour koosseisus" eelnõu esimene lugemine. Palun kõnepulti kaitseminister Jaak Aaviksoo!

Jaak Aaviksoo

Hea eesistuja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Vabariigi Valitsus paneb ette kasutada kaitseväge Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel Euroopa Liidu piraatlusevastase operatsiooni Atalanta ning NATO mereoperatsiooni Active Endeavour koosseisus.

Miks osaleb Eesti Atalanta operatsioonis? Piraatlus Aafrika Sarve piirkonnas on viimasel ajal pidevalt laienenud ja see on oluline oht vabale mereliiklusele ja kaubandusele, sealhulgas ohustab see Eesti kodanikke ja elanikke, kes nendel laevadel teenivad. Meile on teada, et piraadid on Eesti kodanikke ja elanikke pantvangi võtnud.

Operatsiooni Atalanta õiguslik alus on ÜRO mandaadid ja Euroopa Liidu mandaat. Kavatsetud on, et Eesti osaleb kuni 15 kaitsevähelasest koosneva laevakaitsemeeskonnaga, mis

läheks operatsiooni piirkonda Saksa laevameeskonna koosseisus.

Operatsiooni Atalanta piirkonda siirdumisel on võimalik selle laeva osalus NATO operatsiooni Active Endeavour raamides Vahemere piirkonnas. Selles operatsioonis osalise osalemise katteks on ette pandud, et oleks mandaat ka mereoperatsiooni Active Endeavour jaoks.

See oleks Eesti esmakordne panustamine laevakaitsemeeskonnaga. Esimene rotatsioon on ette nähtud alates novembrist 2010 (seega sel aastal) kuni aprillini 2011. Edaspidiste rotatsioonide üle käivad läbirääkimised eri osapooltega, eelkõige laevu omavate suurriikidega. Meil on pikemaajaline huvi osaleda ka teises, kolmandas ja neljandas rotatsioonis. Seega on planeeritud osaleda kuni 2012. aasta lõpuni.

Head kolleegid! Loodame, et toetate valitsuse ettepannud osalust piraatlusevastases operatsioonis Atalanta ja sellega seonduvas NATO mereoperatsioonis Active Endeavour. Täna tähelepanu eest!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra kaitseminister! Küsimusi ettekandjale ei ole. Palun ettekandjaks riigikaitsekomisjoni liikme Jaak Salumetsa!

Jaak Salumets

Proua eesistuja! Auväert kolleegid, niipalju kui meid siin saalis on! Riigikaitsekomisjon arutas otsuse eelnõu 815 (tüüpnumega Atalanta) enne esimesele lugemisele esitamist oma istungitel, mis toimusid 20. ja 27. septembril. 20. septembri istungil osalesid Kaitseministeeriumi ametnikud, 27. septembri istungil osalesid koos väliskomisjoni liikmetega Kaitseministeeriumi, Välisministeeriumi ja Veeteede Ameti esindajad.

Muu hulgas käsitleti julgeolekuolukorda Somaalia piraatide tegutsemispiirkonnas, valdkonda reguleerivat rahvusvahelist ja riigisisest õigust, Eesti meremeeste ja Eesti lipu all sõitvate laevade kaitset. Nagu härra kaitseminister oma ettekandes mainis, osaleks otsuse eelnõu kohaselt Eesti laevakaitsemeeskond nii Euroopa Liidu piraatlusevastases operatsioonis Atalanta kui ka NATO mereoperatsioonis Active Endeavour. Riigikaitsekomisjon otsustas oma 20. septembri istungil konsensusega teha Riigikogu juhatausele ettepanek lülitada otsuse

eelnõu esimeseks lugemiseks Riigikogu kolmanda töönädala päevakorda 29. septembril, riigikaitsekomisjoni ettekandjaks määrati siinkõneleja. Ühtlasi otsustas riigikaitsekomisjon konsensusega esitada eelnõu esitaja nõusolekul arutlusele olev otsuse eelnõu esimesele lugemisele muudetud kujul. Eelnõu esimese lugemise muudetud tekstis olevad muudatused on alla joonitud. Muudatus puudutab arutluse all oleva Riigikogu otsuse jõustumist. Võrreldes varem kehtinud Riigi Teataja seadusega ei ole alates 1. juunist 2010 seaduse tasandil sätestatud Riigikogu otsuse jõustumise aega. Varem kehtinud Riigi Teataja seaduse järgi jõustus Riigikogu otsus selle allakirjutamisel. Arutluse all olevasse otsuse eelnõusse tegi riigikaitsekomisjon jõustumist käsitleva muudatuse komisjoni nõuniku-sekretariaadjuhataja Aivar Engeli ettepanekul. Ühtlasi leiab Riigikogu Kantselei õigus- ja analüüsiosakond, et Riigikogu otsustes tuleb sätestada nende jõustumise tähtaeg.

Lõpetuseks. Riigikaitsekomisjon otsustas konsensusega teha Riigikogule ettepanek otsuse eelnõu esimene lugemine lõpetada. Muudatuse ettepanekute esitamise tähtaeg on Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse kohaselt kümme tööpäeva – 13. oktoober kell 18. Täna!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Jaak Salumets! Küsimusi ei ole. Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad pidada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse kohaselt on muudatuse ettepanekute esitamise tähtaeg s.a 13. oktoober kell 18. Otsuse eelnõu 815 esimene lugemine on lõpetatud.

Head kolleegid! Me oleme ammandanud oma päevakorra. Istung on lõppenud.

Istungi lõpp kell 16.14.

Istungi kestus 3 tundi ja 14 minutit.

Juhataja

J. Ratas
Riigikogu aseesimees

XI RIIGIKOGU STENOGRAMM

VIII ISTUNGJÄRK

Neljapäev, 30. september 2010

Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Võlaõigusseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (761 SE) kolmas lugemine

2. Tulumaksuseaduse § 48 muutmise seaduse eelnõu (759 SE) esimene lugemine

Istungi rakendamine

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud Riigikogu! Head ametikaaslased! Tere hommikust! Alustame Riigikogu täiskogu VIII istungjärgu kolmanda tööpäeva neljapäevast istungit. Kõigepealt palun kõnetooli neid Riigikogu liikmeid, kes soovivad üle anda eelnõusid või arupärimisi. Kõnesoove ei ole.

Läheme teadete juurde. Riigikogu esimees on edastanud Riigikogu liikmete esitatud arupärimise sotsiaalminister Hanno Pevkurile.

Head ametikaaslased! Viime läbi kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 72 Riigikogu liiget, puudub 29. Asume tänaste päevakorrapunktide juurde.

1. Võlaõigusseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (761 SE) kolmas lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Esimene päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud võlaõigusseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu kolmas lugemine. Kas fraktsioonid soovivad avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Võime minna lõpphääletuse ettevalmistamise juurde. Kas võime asuda hääletama?

Panen lõpphääletusele eelnõu 761. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt on 77 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Vabariigi Valitsuse algatatud võlaõigusseaduse ja teiste seaduste

muutmise seaduse eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 7.)

Esimene päevakorrapunkti käsitlemine on lõppenud.

2. Tulumaksuseaduse § 48 muutmise seaduse eelnõu (759 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme teise päevakorrapunkti juurde, milleks on Erakonna Eestimaa Rohelised fraktsiooni algatatud tulumaksuseaduse § 48 muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Palun Riigikogu kõnetooli ettekandeks Riigikogu liikme Toomas Trapido!

Toomas Trapido

Head kolleegid! Meil on au juba mitmendat korda esitada tulumaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu. Samasuguse eelnõu on esitanud ka sotsiaaldemokraadid. Nii et võib öelda, nagu tihti ütleb siin minister Lang, et see on väga hea eelnõu. Oleme seda korduvalt esitanud, et ta lõpuks saaks vastu võetud.

Eelnõu sisu on lõpetada erisoodustuse maksumine kulutuste korral, mis töandja teeb töötaja tervise heaks. Erinevalt varem esitatud eelnõudest oleme märksa kitsendanud nende kulutuste ringi, mida töandja saaks erisoodustamaksuvabalt töötaja heaks teha. Oleme kitsendanud seda ringi selliselt, et erisoodustamaksuvabad oleksid ainult need kulutused, kui tervishoiuteenust osutab ja ravimit väljastab sellekohase tegevusloaga tervishoiuteenuse või apteegiteenuse osutaja.

Praegu on raviteenuste ja retseptiravimite eest tasumine erandlik ning oleme küsinud Maksu- ja Tolliametilt, kui palju selliste teenuste puhul töandjad realselt töötajate kulud katavad. Seda summat ei ole võimalik välja tuua. Me järelname sellest, et see on ilmselt väga väike või siis Maksu- ja Tolliamet ei ole ...

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma palun teilt vabandust! Austatud ametikaaslased! Meil on pooleli ühe seaduse eelnõu arutelu, aga saalis on tõsiselt suur lärm. Ma palun vaiksemalt! Palun austame ettekandjat!

Toomas Trapido

Aitäh! Niisiis kordan veel, et Maksu- ja Tolliamet ei ole täpselt suutnud välja tuua nende kulutuste mahtu, mida praegu tööandjad teevad, makstes midagi töötajate tervise huvides.

Kuna me oleme seda eelnõu mitu korda esitanud, siis on juba teada ka vastuargumentid. Üks vastuargument on see, et tööandjad hakkavad kinni maksma töötajate tervishoiukulusid ja maksavad selle võrra vähem palka. Riigil jääb osa praegusest tulu- ja sotsiaalmaksust sel moel saamata. Sellele vastuargumentile on meil omakorda mitu vastuargumenti. Nimelt ei saa lõputult kinni maksta inimeste tervisekulusid. Ei saa teha mitut pimesooleoperatsiooni, kui natuke karikatuurselt seletada. Ja ka muude kulutuste korral on selge piir ees – selleks on inimese tervislik seisund. Kõigele lisaks oleks nende kulutuste kinnitajaks arst, tööandja või töötaja ei saaks neid lõputult oma mõistuse järgi teha. Kindlasti lisanduks aga tervishoiusektorisse raha ja me teame, et seal seda kuigi palju ei ole.

Veel riigimaksude laekumisest. Oleme küsinud haiglate liidult ja haigekassalt, kui palju mingi tervishoiuteenuse hinnast läheb riigimaksudeks. Haigekassa ja haiglate liidu juhtide hinnangul on see näitaja 25–30%. Toon teile ühe näite. Oletame, et tööandja maksab kinni mingi konkreetse protseduuri, mis maksab 1000 krooni. Seda protseduuri teostab tervishoiuasutus ja sellest 1000 kroonist 250–300 krooni läheb riigile selle protseduuri hinnas sisalduva sotsiaalmaksu, tulumaksu, käibemaksu, kõikide teiste maksude tõttu. Nii et riik selle seaduseelnõu vastuvõtmisel kindlasti ei jää mingitest tuludest ilma. Pigem võib neid juurde tulla sel eeldusel, et praegu on tööandja panus töötaja tervisekulude katmisel väga minimaalne.

Lõpetuseks tahaksin meelde tuletada – ma arvan, et selleks on sobilik koht ja aeg –, et Riigikogu tegi 15. juunil 2010 otsuse teha Vabariigi Valitsusele ettepanek käivitada pen-

sionireformiga seonduvad rahvatervist parandavad tegevused. Riigikogu tegi valitsusele ettepaneku anda seoses pensionireformiga 2010. aasta ehk siis selle aasta oktoobrikuuks, mis algab homme, Riigikogule ülevaade rahvastiku tervise arengukava tegevustest eeldatava eluea pikendamiseks ning tervena elatud aastate hulga suurendamiseks. Riigikogu ootab valitsuselt konkreetseid meetmeid tervena elatud aastate hulga suurendamiseks ning eeldatava eluea pikendamiseks, meetmeid tervishoiu rahastamise jätkusuutlikkuse tagamiseks, võimalusi lisakindlustusmehhanismide käivitamiseks jne.

Meie oma eelnõuga oleme pakkunud välja ühe võimaluse, kuidas inimeste tervist realselt parandada, seda tööandja ja töötaja koostöös. Nagu ma olen korduvalt öelnud, ei too see meie hinnangul riigile kaasa suuri lisakulusid.

Ütleksin ühe asja veel siia juurde. Me kõik tegelikult praegu ennustame, kas toob kaasa lisakulusid või ei too kaasa lisakulusid. Aga võib-olla me suudaksime oma seadusandlusega liikuda edasi järgmisele tasemele, kuhu on jõudnud paljud, ütleme siis, küpsemad riigid: nimelt sellele tasemele, et kui me võtame vastu mingi eelnõu, mis tekitab küsitavusi, mille kohta on erinevad seisukohad, siis me hindame selle seaduse toimimist näiteks aasta või kahe jooksul. Ja siis võiks teha uue otsuse: kui ei tööta, siis tühistame, aga kui töötab, siis teeme veelgi paremini. Nii et nagu ma juba ütlesin: see eelnõu on vajalik ja me palume seda toetada. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Ma tänan ettekandjat! Hea ettekandja, palun korra vabandust! Palun olge kiiremad, ma ootasin praegu kolm kuni viis sekundit neid küsimusi. Tõnis Kõiv, palun!

Tõnis Kõiv

Aitäh, lugupeetud juhataja, selle paindlikkuse eest! Ega meil nüüd nii kiire ka ei ole. Lugupeetud eelnõu eestkõneleja! Selle eelnõu vastuvõtmisega me looksime regulatsiooni, kus tööandjal oleks edaspidi selle asemel, et töötaja palka tõsta, kasulikumpakkuda talle võimalust, et ma maksan sinu eest mõne teenuse kinni. Vaidlus ei ole selle eelnõu puhul mitte selles, kas riigile kulutusi lisandub või ei lisan-

du, vaid selles, kas töötajal jääb vabadusi vähemaks või ei jää. Töötaja peaks saama oma töö eest palka ja tal peab olema õigus ise otsustada, mida ta oma rahaga teeb, kas läheb arsti juurde, läheb jooksma või teeb midagi kolmandat, neljandat või viiendat. Miks rohelised soovivad selle eelnõuga liikuda suunas, et töötaja vabadusi jääks vähemaks?

Toomas Trapido

Vabadusi kindlasti ei jää vähemaks. Me ju eeldame, et tööleping sünnib tööandja ja töötaja vahelises kokkuleppes. Loomulikult võib olla üksikuid selliseid tööandjaid, kes sinu välja käidud võimalust kulude vähendamiseks kasutaksid, aga me eeldame, et enamik tööandjaid siiski ei peta riiki. Teiseks, ma ei usu hästi, et töövõtja nõustuks sellega, et tema töötasu seisneks valdavalt näiteks tema hammaste ravis või tablettides. Ilmselt tahab ta ka süüa osta ja muid kulutusi teha. Nagu öeldud: on selge piir, kuhumaani nende tervise parandamise kuludega saab minna.

Aseesimees Jüri Ratas

Väino Linde, palun!

Väino Linde

Austatud ettekandja! Kas see eelnõu, kui see vormuks seaduseks, ei või anda ettevõtjatele võimalust hiilida legaalsel teel kõrvale teiste võimalike maksude maksmisest? Siin on ju võimalik kasutada teinekord raha asemel hoopis mingisuguse teenuse võimaldamist oma töötajale.

Toomas Trapido

Praegu puudutab meie eelnõu väga selget valdkonda ehk siis töötajate tervist ja meil ei ole plaanis valdkondi juurde haarata. Veel kord: me räägime kogu aeg partnerlusest, usaldusest ja koostööst. Seepärast ma ei mõista mõtteviisi, et ettevõtja justkui kogu aeg tahab petta nii töötajaid kui riiki. Tegelikuses on juba hulk ettevõtteid, kes ühel või teisel moel hoolitsevad oma töötajate tervise eest.

Aseesimees Jüri Ratas

Rohkem küsimusi ei ole. Ma tänan teid, ettekandja! Palun Riigikogu kõnetooli ettekandeks rahanduskomisjoni liikme Eiki Nestori!

Eiki Nestor

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Rahanduskomisjon arutas seda eelnõu 20. septembril. Oma sisult see rahanduskomisjonile midagi uut ei ole, seda laadi eelnõusid on esitatud Riigikogule ka varem. Roheliste fraktsiooni eelnõu eesmärk on vabastada tööandja erisoodustusmaksust nendel juhtudel, kus tööandja on teinud töötajate tervise huvides kulutusi. Võrreldes mitme teise eelnõuga on roheliste fraktsiooni idee natuke kitsam. Nimelt, kui jääks kehtima selline sõnastus, mis Riigikogule välja on pakutud, siis vabastataks tööandjad erisoodustusmaksust nendel juhtudel, kui nad tasuvad tervishoiuteenuste eest ja retseptiravimite eest. Need tervishoiuteenused peaksid olema kirjas tervishoiuteenuste hinnakirjas ja ka retseptiravimid on meil küllalt kindlalt määratletud. Selles mõttes on eelnõu reguleerimisala erisoodustusmaksu kaotamise osas kitsam kui varasemad eelnõud.

Komisjoni arutelu algas loomulikult Vabariigi Valitsuse seisukohtade tutvustamisega. Vabariigi Valitsus on kõigi sellesisuliste eelnõude puhul olnud ühel ja samal arvamusel. Kui teiste, laiemat maksuvabastust soovitanud eelnõude puhul on Vabariigi Valitsusele jäänud mulje eesmärgist, et tööandjad hakkavad töötajatele maksta palka spordisussides ja võimalatundides, siis selle eelnõu puhul küsis Vabariigi Valitsus, kas tööandjad hakkavad nüüd töötajale maksta palka pimesooleoperatsioonides ja tablettides. Ja nii naljakas, kui see ka ei ole, suurem osa rahanduskomisjoni liikmeid seda rumalust ka usub. Seetõttu hääletega 6 poolt ja vastu 2 oli komisjoni otsus teha ettepanek eelnõu esimest lugemist mitte lõpetada ja eelnõu tagasi lükata.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud ettekandja! Teile on ka küsimus. Tõnis Kõiv, palun!

Tõnis Kõiv

Hea ettekandja! Komisjoni hääletustulemus oli muidugi väga ilmekas – tasakaal ei olnud sugugi lähedal, ülekaal oli väga ühene. Minu küsimus puudutab aga seda, et kui ettevõtja seaduslikult maksude maksmist optimeerib ehk siis maksab nii vähe kui võimalik, kas siis on tegemist pettusega. Ja teine pool: kui tööandjat motiveerida maksta palka või palga-

tõusu teenustes, mitte nüüd päris nii ekstreemsetes, nagu sa nimetasid, vaid näiteks ravimite puhul on see ju reaalne kulu, mis inimesel tekib, ja kui tööandja selle enda kanda võtab, siis ta maksab talle ju tegelikult palgalisa. Kuidas sa saad sellega nõus olla, et palgalisa võiks muutuda teenuste eest maksmiseks ja et inimene raha kätte ei saagi?

Eiki Nestor

Hea kolleeg! Ma pean siin esinema rahanduskomisjoni nimel. Seda kõigepealt. Ja rahanduskomisjon on veendunud, et kui keegi maksab makse vastavalt seadustele, siis ta ei peta kedagi ja et see on väga tore. See on vastus esimesele küsimusele.

Vastus teisele küsimusele: teema on tõesti meie komisjonis olnud pikalt ja laialt arutusel. Tegelikult on seda laadi eelnõude eesmärk olnud üks. Meie tervishoiukulude üldistes huvides on, et tehtavad kulutused inimeste tervise heaks oleksid tehtud haigekassa poolt, inimeste endi poolt ja ehk veel kellegi teise poolt, kes seda iganes teha tahab. Ja kui me panime Riigikogu otsusega Eesti tööandjad 5.–9. haiguspäeva eest maksmise kohustuse kehtestamisega sellest huvituma, et töötajate seas ei oleks üldhaigestumist – tööandja kulud on siis väiksemad –, siis minu arvates – see on minu isiklik arvamus, mitte komisjoni arvamus – on mõistlik, kui tööandja nende omakulude vähendamise nimel tehtava investeeringu eest ei peaks makse maksma. See on loomulik ja loogiline, aga komisjoni enamus on olnud kogu aeg teistsugusel arvamusel.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud ettekandja, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Läbirääkimiste soovi ei ole. Kuna juhtivkomisjon on teinud ettepaneku eelnõu 759 esimesel lugemisel tagasi lükata, siis alustame selle ettepaneku hääletamise ettevalmistamist.

Panen hääletusele rahanduskomisjoni ettepaneku eelnõu 759 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt on 43 Riigikogu liiget, vastu 15 Riigikogu liiget, erapooletuid ei ole. Erakonna Eestimaa Rohelised fraktsiooni algatatud tulumaksuseaduse § 48 muutmise seaduse eelnõu on esimesel lugemisel tagasi lükatud ja langeb menetlusest välja. (Tabel 8.)

Teise päevakorrapunkti käsitlemine on lõppenud.

Head ametikaaslased! Meie tänane istung on lõppenud. Ma tänan teid ja soovin teile jõudu teie töös!

Istungi lõpp kell 10.22.

Istungi kestus 22 minutit.

Juhataja

J. Ratas
Riigikogu aseesimees

XI RIIGIKOGU STENOGRAMM

VIII ISTUNGJÄRK

Esmaspäev, 11. oktoober 2010

Kell 15.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Arupärimine Guantánamo vangide vastuvõtmise kohta (nr 484)
2. Arupärimine Läänemaa Muuseumi direktori ametist vabastamise kohta (nr 464)
3. Arupärimine kassetlahingumoona konventsiooni jõustumise ja Eesti seisukoha kohta selles küsimuses (nr 468)
4. Arupärimine andmete varjamise kohta Kaitseministeeriumis (nr 480)
5. Arupärimine tervishoiu kohta (nr 463)
6. Arupärimine ühiskonnas süveneva vaesuse kohta (nr 482)
7. Arupärimine tervise infosüsteemi kohta (nr 501)
8. Arupärimine Tööturuameti tegevuse lõpetamise kohta (nr 502)
9. Arupärimine ravimite hinna kohta (nr 506)
10. Vaba mikrofon

Istungi rakendamine

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu liikmed! Alustame Riigikogu täiskogu VIII istungjärku neljanda töönädala esmaspäevast istungit. Nüüd on aeg üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Kõigepealt palun kõnepulti Vabariigi Valitsuse esindaja proua Heili Tõnissoni!

Heili Tõnisson

Austatud proua juhataja! Hea Riigikogu! Vabariigi Valitsus algatab täna neli seaduseelnõu. Esiteks, kalapüügiseaduse täiendamise seaduse eelnõu. Eelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust põllumajandusminister Helir-Valdor Seeder. Teiseks, meediateenuste seaduse eelnõu. Seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust kultuuriminister Laine Jänes. Kolmandaks, rahvusvahelisel tsiviilmissioonil osale-

mise seaduse eelnõu. Seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust välisminister Urmas Paet. Neljandaks, Majandusliku Koostöö ja Arengu Organisatsiooniga ühinemiseks vajalike lepingute ratifitseerimise seaduse eelnõu. Selle seaduseelnõu menetlemisel esindab Vabariigi Valitsust välisminister Urmas Paet. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Marek Strandberg!

Marek Strandberg

Head kolleegid! Meie fraktsiooni liikmetel on soov anda üle arupärimine haridus- ja teadusminister Tõnis Lukasele küsimuses, mis puudutab bakalaureuse- ja magistratööde juhendamist Eesti ülikoolides. Seal ei ole harvad juhtumid, kus juhendaja, kes faktiliselt juhendab inimesi, ei ole üldse see juhendaja, kes on ametlik juhendaja. Ja enamgi veel, faktiline juhendaja ei ole ülikooli perre mittekuuluva asjatundjana üldse tasustatud selle töö eest, mida aga on inimene, kes on formaalne juhendaja. Ühtekokku on meil selles asjas neli küsimust, millele soovime ministrilt vastust saada.

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Jaak Aab!

Jaak Aab

Austatud esimees! Head kolleegid! Annan üle riikliku pensionikindlustuse seaduse muutmise seaduse eelnõu. Eelnõu algatavad Eesti Keskerakonna fraktsioon ja Riigikogus Eestimaa Rahvaliitu esindavad saadikud Mai Treial ja Ester Tuiksoo. Meie eesmärk on tõsta keskmisest töötasust madalamat sissetulekut saavate isikute pensioni, võrdsustades nende pensioniosaku aastakoeffitsiendi 1-ga, ehk alampalka saavate inimeste pensioniosaku arvestamise aluseks oleks 1. Praegu on süsteem selline, mis siiski süvendab ebavõrdsust. Me teame, et teine, kohustuslik sammu suurendab ebavõrd-

sust tulevaste pensionäride hulgas, kuna see sõltub täiesti sissetulekust ja kus ka riik täien-
dab sissemaksid vastavalt sissetulekule. Sa-
muti on rohkem teenivatel inimestel võimalus
ühineda kolmanda sambaga, neil aga, kelle
palk on alla keskmise, ei ole see lihtsalt reaal-
ne, nad ei suuda kulutusi kolmandale sambale
teha. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Jaanus Marrandi!

Jaanus Marrandi

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Koos
kolleegide Jaan Õunapuu, Sven Mikseri ja Ka-
rel Rüütliga anname üle arupärimise haridus-
ja teadusminister Tõnis Lukasele. Oktoobri
esimestel päevadel jõudis Eesti avalikkuse ette
Tartu Ülikooli rektoraadi otsus Türi kolledži
keskkonnaeriala õpetamise lõpetamise ja selle
Tartusse üleviimise kohta. Otsus tuli täieliku
ootamatusena nii Järva Maavalitsusele kui ka
Türi Vallavalitsusele. Külma dušina mõjus see
ka Türi õppivatele tudengitele ja kolledži
juhtkonnale.

Alates 1990. aastate keskpaigast on Eestis
olnud väga kindel hariduspoliitiline suund asu-
tada regionaalseid kolledžeid ja nii on asutatud
kolledžid Türi, Pärnusse, Haapsalusse, Vil-
jandisse, Narva – päris mitmesse kohta. Lisaks
nn emälikoolidele on nende tegevust kui
regionaalpoliitiliselt olulist suunda toetanud ka
riik. Seda on toetatud riiklike eelarvevahen-
ditega. Nüüd seistakse kahjuks probleemi ees,
et nende kolledžite tegutsemise järjepidevus
võib olla ohus. Türi kolledži sulgemisega saab
kindlasti kannatada riikliku regionaal- ja hari-
duspoliitika järjepidevus, samuti võib ka se-
niseid kulutusi asjatuteks lugeda.

Meil on siin kokku kuus küsimust, milles
palume kõigepealt hinnangut Tartu Ülikooli
rektoraadi otsusele. Samuti soovime teada, mi-
da tähendab näiteks Türi kolledži sulgemine
Eestile hariduspoliitiliselt, kui oluliseks peab
minister selliste kolledžite tegutsemist, ja on
veel mitu küsimust.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu!
Olen siin algatamaks arutelu õiguskantsleri
tehtud ettepaneku nr 11 üle, mis käsitles ava-
likes huvides vajalike tehnovõrkude ja -raja-
tiste talumiskohustuse ja talumiskohustuse eest
makstava tasu põhiseaduspärasust. Riigikogu
nõustus õiguskantsleriga, kuid samal ajal leid-
sid Riigikogu komisjonid, et Riigikogule en-
dale on vastavate seadusmuudatuste tegemine
üle jõu käiv. Imselt tuleb siis seda realsust
tunnistada ja seetõttu algatab Sotsiaaldemok-
raatliku Erakonna fraktsioon Riigikogu otsuse
eelno, kus kohustus sellise seadusalgatusega
välja tulla pannakse Vabariigi Valitsusele.
Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Juhatusel nimel olen vastu võtnud
kuus seaduseelnõu ja kaks arupärimist. Kui
seaduseelnõud vastavad Riigikogu kodu- ja
töökorra seadusele, otsustab juhatus nende me-
netlemise kolme tööpäeva jooksul. Kui arupä-
rimised vastavad seadusele, siis saadan nad
otsekohe adressaadile.

Head kolleegid! Riigikogu juhatus on võt-
nud menetlusse järgmised eelnõud ja määra-
nud neile juhtivkomisjonid.

Esiteks, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna
fraktsiooni s.a 29. septembril algatatud loodus-
kaitseseaduse ja ehitusseaduse muutmise sea-
duse eelnõu, juhtivkomisjon on keskkonnako-
misjon; teiseks, keskkonnakomisjoni s.a
29. septembril esitatud Riigikogu otsuse "Rii-
gikogu otsuse "Keskkonnakasutusest riigieel-
arvesse laekuva raha kasutamiseks asutatud
sihtasutuse nõukogu liikmete nimetamine"
muutmine" eelnõu, juhtivkomisjon on kesk-
konnakomisjon.

Lugupeetud kolleegid! Teeme kohaloleku
kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 84 Riigikogu lii-
get, puudub 17.

Läheme selle nädala päevakorra kinnitami-
se juurde. Päevakord on teil laudadel.

Head kolleegid, panen hääletusele selle nä-
dala päevakorra kinnitamise. Palun hääletada!

Päevakorra kinnitamise poolt hääletas 82
Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid
ei olnud. Päevakord on kinnitatud.

1. Arupärimine Guantánamo vangide vastuvõtmise kohta (nr 484)

Esimees Ene Ergma

Alustame päevakorras olevatele arupärimistele vastamist. Riigikogu liikmete Enn Eesmaa, Kalle Laaneti, Vladimir Velmani, Jüri Ratase, Arvo Sarapuu, Nikolai Põdramae, Evelyn Sepa ja Kadri Simsoni 3. augustil s.a esitatud arupärimine Guantánamo vangide vastuvõtmise kohta. Palun kõnepulti kolleeg Kadri Simsoni!

Kadri Simson

Head kolleegid! Augustikuus sai kaheksa Riigikogu liikme nimel antud välisminister Urmas Paetile üle arupärimine, mis puudutas Guantánamo vangilaagrit ja seal kinnipeetavaid inimesi. Nagu te kõik teate, 2001. aastal avasid USA president ja tema administratsioon taas Guantánamo vangilaagri, kus viimasel kümnel aastal on kokku olnud üle 775 kinnipeetava ja neist 420 on vabastatud ilma igasugust süüdistust esitamata. Guantánamo vangilaagri sulgemine on tänase USA presidendi Barack Obama kõige esimene otsus. Tema jaoks oli suurim probleem aga see, et paljud kinnipeetavad ei saanudki süüdimõistvat otsust, kuid samas on nende tagasisaatmine päritolumaale neile endile ohtlik. Lahenduse leidmiseks saatis USA Euroopa Liidu riikidele ametliku palve võtta vastu endisi Guantánamo kinnipeetavaid. Euroopa Liidu liikmesriigid, nende hulgas ka Eesti, leppisid kokku sellises igakülgsetes infovahetuses. Eestis võttis Vabariigi Valitsus 2009. aasta jaanuari lõpus vastu otsuse olla valmis läbirääkimisteks USA-ga võimaliku Guantánamo vangide vastuvõtmise üle. Sellele järgnes Eesti ametnike tutvumiskäik Guantánamo vangilaagrisse, kus oli võimalus tutvuda nelja kinnipeetavaga, kelle seast oleks Eestil olnud võimalik välja valida see üks, keda siin n-ö majutada. Eesti avalikkus jäeti sellest ametlikust visiidist teavitamata ja info jõudis avalikkuse ette tänu USA väljaandele The Miami Herald.

Välisminister Urmas Paet on avalikkusele väitnud, et teemat pole arutatud, sest Eestile ei ole ameeriklased kunagi ühtegi ametlikku ettepanekut teinud. Samas on tänane USA suursaadik Eestis Michael C. Polt intervjuus väitnud, et Ameerika Ühendriikide huvides on viia

läbi Guantánamo sulgemine vastutustundlikul viisil, ning selleks, et leida kohad, kuhu saata need inimesed, keda enam Guantánamos ei hoita, tuleb partneritega läbi rääkida. Suursaadik lisas, et USA pool üritab partnereid veenda ja on üritanud ka Eestit veenda sellise vastuvõtmise vajalikkuses. Tsiteerin suursaadikut veel. Ta ütles, et tõeliste sõprade ja partnerite puhul on mõnikord tarvis nõustuda ka sellega, et jäädakse eriarvamustele. Järelikult need läbirääkimised on toimunud.

Endisi Guantánamo kinnipeetavaid on vastu võtnud 40 riiki, nende seas meie lõunanaaber Läti, meie tihe välissuhtluspartner Gruusia ja teiste seas ka Ungari, Itaalia, Šveits, Prantsusmaa, Hispaania, Belgia, Taani, Saksamaa, Rootsi ja Suurbritannia. Pärast seda, kui selle aasta juulis saadeti üks kinnipeetav Lätisse ja teine Hispaaniasse, jäi Guantánamosse 176 kinnipeetavat, neist ligi 110 on tunnistatud üleviimiskõlblikuks, aga otsitakse riike, kes neid vastu võtaksid. On selge, et otsingud nende inimeste vastuvõtmiseks jätkuvad, tõenäoliselt peetakse konsultatsioone. Kuna senised läbirääkimised on Eestis toimunud avalikkuse eest kiivalt varjatuna, esitasimegi välisministrile viis küsimust, et ta annaks ülevaate, kuidas Eesti selle laagri sulgemisse suhtub ja millised on olnud Eesti-poolsed konsultatsioonid pärast seda, kui valitsus möödunud aasta jaanuaris seda omakeskis arutas. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Täna, kolleeg Kadri Simson! Ma palun kõnepulti lugupeetud välisministri!

Urmas Paet

Tere, lugupeetud Riigikogu liikmed! Vastus esimesele küsimusele. Guantánamo Bay kinnipidamiskohas on vangistuses isikud, keda Ameerika Ühendriigid süüdistavad terrorirünnakute kavandamises, samuti on seal kinnipeetavaid, kelle kohta USA-l on tõendid, mis kinnitavad nende seotust terrorismiga. Mis puudutab kinnipeetavaid, kelle suhtes Ameerika Ühendriigid on pöördunud Euroopa Liidu liikmesriikide poole palvega uurida võimalusi ja võimalusel osutada abi uue elukoha leidmiseks, siis nende kinnipeetavate kohta puuduvad piisavad tõendid süüdistuse esitamiseks. Ükski riik ei kahjusta teadlikult oma julgeolekut ning Guantánamo kinnipidamiskohast va-

bastab Ameerika Ühendriigid isikud, kelle kohta puuduvad süütõendid ja keda ei loeta ohuks julgeolekule, kuid kes ei saa tagasi pöörduda oma kodumaale.

Eesti on nii nagu teisedki Euroopa Liidu riigid toetanud Guantánamo kinnipidamisasutuse sulgemist. Euroopa Liit on kujundanud ühiseisukoha, mille kohaselt on Euroopa Liidu riikidesse põhimõtteliselt võimalik vastu võtta endisi kinnipeetavaid, kelle kohta puuduvad tõendid süüdistuse esitamiseks. Iga riik peab otsuse tegema eraldi, võttes arvesse oma seadusi ja võimalusi. Kinnipidamiskoha sulgemise protsessist ülevaate koostanud Ameerika Ühendriikide valitsuse rakkerühm kirjutab oma 2010. aasta jaanuaris valminud raportis, mida Kongress arutas selle aasta maikuu, et käesoleva aasta alguse seisuga saadetakse kodumaale või kolmandatesse riikidesse 126 kinnipeetavat, 36 antakse kohtu alla ja 48, kelle vabastamist peetakse jätkuvalt julgeolekuohuks, jäetakse vahi alla. Kinnipeetavatele, kelle kohta on olemas tõendid, mis kinnitavad nende seotust terrorismiga, esitatakse süüdistus ja nende süüasja arutab edasi kohus. USA valitsuse hinnangu kohaselt on 530-st vabastatud isikust 74 osalenud uuesti terrorismiaktides, tänaste hinnangute alusel arvatakse, et umbes 100 endist kinnipeetavat on pöördunud tagasi terrorismi juurde.

Teine küsimus. Välisministeerium ja Siseministeerium analüüsisid Eesti riigisisest õigust ja toimusid ka eelarutelud valitsuskabineti liikmetega pärast seda, kui valitsus põhimõtteliselt arutas küsimust 19. veebruari 2009. aasta istungil ja otsustas toetada Euroopa Liidus kujunevat ühiseisukohta suhtuda võimalikult positiivselt Guantánamost vabastatavate vastuvõtmisesse Euroopa Liidu liikmesriikidesse, jättes lõpliku otsuse iga liikmesriigi enda pädevusse. Eesti riigisiseste kaalutluste arutamisel oli kasutada kogu tol hetkel olev informatsioon, muu hulgas ka Eesti ametnike hinnangud, mis saadi kinnipidamiskoha külastamise tulemusel.

Kolmas vastus. Kui Guantánamo Bay endise kinnipeetava kohta puuduvad süütõendid ja ei ole süüdistust, siis on kinnipidamiskohast vabanenu vaba inimene, kellele laieneksid Eestisse elama asumisel kõik seadusega ettenähtud õigused ja liikumisvabadus nagu igale

teisele seaduslikul alusel Eestis viibivale isikule.

Neljas vastus. Iga riigi õigusruum seab raamid, kuhu konkreetse endise kinnipeetava saab vastu võtta, ja vastuvõtmine peab olema kooskõlas Eesti seadustega. Konkreetse kinnipeetava vastuvõtmise sobivus tuleneb konkreetse isiku taustast, mis on igal kinnipeetul erinev. Lõpliku hinnangu, kas kinnipeetut on võimalik vastu võtta Eesti õigusruumi, saab anda seega alles konkreetse kinnipeetu andmeid Eesti seaduste kontekstis analüüsid. Üldise analüüsi tulemusel jõudsimme koostöös Siseministeeriumiga järeldusele, et kõnealuste isikute meile teadaolevat tausta arvestades ei ole nende vastuvõtmine seadusi järgides võimalik, ja konkreetse isiku üle ametlike läbirääkimiste pidamiseni Ameerika Ühendriikidega me ei jõudnud.

Kui rääkida teoreetiliselt võimalikust protseduurist, siis oleks vabastatud kinnipeetava vastuvõtmise lähtepunktiks eelkõige saanud olla konkreetse isiku sooviavaldus asuda elama Eestisse. Avalduse alusel võetaks elamisloa taotlus menetlusse, kuid ka sel juhul näeb välismaalaste seadus ette kriteeriumid, millele taotleja peab vastama. Lisaks sellele oleks tulnud kaaluda isiku võimekust ja soovi integreeruda, isikule antavaid sotsiaalseid garantiisid ja tema privaatsust puudutavaid küsimusi.

Kui vastata küsimusele Läti õigusruumi kohta, siis nagu ma ütlesin, lõpliku hinnangu kinnipeetu vastuvõtmise võimalikkusest ja õigusruumi sobilikkusest saab anda alles pärast konkreetsete andmete analüüsi. Kui me tegime üldist analüüsi Eesti õigusruumile vastavuse kohta, siis me ei analüüsinud Läti õigusruumi, kuna Lätil ei olnud sellel hetkel poliitilist otsust endise kinnipeetava vastuvõtmiseks, ja tänases olukorras on sellise analüüsi tegemise otstarbekus ka küsitav.

Viies vastus. Alates 2009. aasta veebruarist on teemat arutatud nii Euroopa Liidu ja Ameerika Ühendriikide kui ka kahepoolsetel transatlantilistel kohtumistel mitmesugustes formaatides. Kohtumistel USA valitsusliikmete ja valitsuse esindajatega oleme rääkinud Guantánamo Bay kinnipidamiskoha sulgemisest ja endiste kinnipeetavate saatusest, nii nagu me oleme pidanud arutelusid kõikide teiste Euroopa Liidu, USA, Eesti ja USA vaheliste teemade üle.

Esimees Ene Ergma

Aitäh, lugupeetud minister! Teile on küsimusi. Palun, kolleeg Kadri Simson!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud välisminister! Te mainisite, et Eesti õigusruum ei luba Guantánamo vangilaagris kinnipeetavaid vastu võtta. Kas see on midagi, mis selgus pärast seda, kui Välisministeerium saatis oma delegatsiooni Guantánamo kinnipidamiskeskusesse konkreetsete Eestisse tulevate kandidaatidega kohtuma? Selline delegatsioon seal ju käis. Mis põhjustel siis need inimesed üldse sinna olukorraga tutvuma saadeti?

Urmas Paet

Kõigepealt, Eesti Välisministeeriumi delegatsioon ei ole kunagi Guantánamos käinud, seal on küll käinud Eesti riigiametnikud, aga mitte Välisministeeriumi delegatsioon. Selliseid n-ö Guantánamo kinnipidamiskoha tutvustamisi on Ameerika Ühendriigid järjekindlalt teinud ka väga paljude teiste maade riigiametnikele või teiste riikide esindajatele, aga antud juhul ei olnud see küll Eesti Välisministeeriumi delegatsioon. Nagu ma küsimustele vastamisel juba nimetasin, tuli sellise põhimõttelise seisukoha väljakujundamisel muidugi arvesse võtta kogu informatsiooni, sealhulgas ka nende Eesti ametnike muljeid või hinnanguid, kes Guantánamos viibisid. Aga põhiline on muidugi siiski meie endi õigusruum ja kõige olulisem selles õigusruumis on meie välismaalaste seadus, kus on väga selgelt kirjas, millisel juhul ei saa elamisluba välja anda. Elamisluba ei saa välja anda näiteks inimestele, kes on kuulunud kuritegelikesse või terroristlikesse ühendustesse, ei saa anda inimestele, kes on saanud eriväljaõpet relvaformeringute ülesehitamiseks, ka neile, kes on kuulunud välisriigi sõjajõududesse. Need sätted, millistele inimestele üldse, ükskõik mis põhjustel, ei saa anda elamisluba, on meie oma seaduses must valgel kirjas.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Aleksei Lotman!

Aleksei Lotman

Aitäh! Lugupeetud välisminister! Eesti Vabariik on kindlasti üsna ebameeldivas olukor-

ras seoses sellega, et meie suur liitlane on ka meie tagasihoidlikul, küll üsna vähesel kaasabil üles ehitatud inimõiguste seisukohalt talle mitte kõige suuremat au tegeva süsteemi, on nüüd ise sellega hädas ja palub jälle meilt abi. Mina ausalt öeldes ei küsigi mitte niivõrd selle probleemi, ebameeldiva kahvli oleku lahendamise kohta, vaid esitan rohkem tulevikku suunatud küsimuse, et selliseid asju vältida. Kas teile ei tundu, et Eesti Vabariik on rahvusvaheliselt inimõiguste teemal natuke liiga vaikne? Kui inimõiguste olukord oleks kas või sealsamas Usbekistanis või Hiinas parem, siis me ei peaks kartma Guantánamost vabastatute kodumaale saatmist. Teisest küljest, kui meie liitlased, eelkõige USA, peaksid korralikult inimõiguste nõuetest kinni, siis ei oleks jälle selliseid häbiväärseid asju nagu Guantánamo laager, mille likvideerimine nii palju probleeme tekitab.

Urmas Paet

Aitäh! Ei, ma ei arva, et me oleme sel teemal liiga tagasihoidlikud, arvestades nii meie valitsuse kui ka parlamentaarsete välisesinduste ja esindamise võimekust. Ma ei jaga seda arvamust, et me oleme inimõiguste teemal kuidagi liiga tagasihoidlikud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mailis!

Mailis Reps

Aitäh, hea juhataja! Hea minister! Kindlasti sa tead, et päris mitu viimast päeva või ligi nädal on olnud Ameerikas üsna palju diskussiooni kohtulahendi üle, mis oli väga karm – kahekordne eluaegne, ilma edasilükkamiseta. See oli Ameerika tavalises kohtusüsteemis määratud kohtuotsus terroristile, kel oli kaitse jne. Ja sellega paralleeli luues hüütakse Obamale väga selgelt, et mis siis ülejäänud Guantánamoga on. Sellest tulenevalt on mul küsimus. Sa nimetasid mitmeid seaduspälgaid, mis ei võimalda neid kinnipeetuid siia tuua. Kahjuks inimõiguste organisatsioonide raporti järgi nad ei vasta sellele, nad ei ole olnud liitlasvägedes, neil ei ole otsest terrorisüüdistust, tihti on tegu pigem kahtlusega. Kas sul selle pärast ei ole muret?

Urmas Paet

Mured on alati, ega mured ei kao kuhugi. Aga fakt on, et me ei saa tekitada ka vastu-pidist olukorda, kus meil on midagi seaduses kirjas, aga me tõlgendame seda kuidagi leebemalt ja siis tagantjärele ilmneb, et äkki ikka oli süüdi. Sellist olukorda ei saa ka kindlasti lasta tekkida. Seda küsimust on ametkondlikul tasandil tõepoolest väga tõsiselt arutatud. Siseministerium on teinud koostöös Välisministeeriumiga oma analüüsi tulenevalt Eesti õigusruumist ja sellest seadussättest, mida ma nimetasin. Selle analüüsi järeldus oli, et sisuliselt puudub siin n-ö poliitiline mänguruum, et seadus on selle koha pealt ikkagi väga ühene ja selge. Selleks, et siia alla midagi mahutada, peab suutma väga kindlalt tõestada, et need asjad ühe või teise võimaliku inimese puhul ei ole niisugused, mis seaduse järgi välistaksid näiteks elamisloa saamise.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Enn Eesmaa!

Enn Eesmaa

Suur aitäh! Hea minister! Sa oled kirjeldanud, milline olukord on olnud ja milline on praegu. Kuidas sa arvad, kas nende kinnipeetavate võimalik Eestisse tulek võiks olla näiteks lähituleviku läbirääkimiste teema?

Urmas Paet

Ma ei usu. Selles mõttes on sama analüüs, millest ma teile siin räägin. Eesti seadusruumi olemus selles küsimuses on ka meie Ameerika kolleegidele väga selgelt edasi antud, need kõnelused on toimunud. Niikaua, kuni meie õigusruum ei ole selles osas muutunud, ma ei näe väga põhjust ega võimalust hakata neid kõnelusi uuesti pidama, ja Ameerika pool teab seda väga hästi.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Lauri Laasi!

Lauri Laasi

Aitäh! Austatud minister! Kas olete kogunud meie liitlaste poolt mingisugust survet – surve on vahest palju öelda, aga mõjutust Eesti seadusruumi vastavalt muuta, nii et me saaksime vange vastu võtta?

Urmas Paet

Ei ole.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra välisminister! Kas kolleegid soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata.

2. Arupärimine Läänemaa Muuseumi direktori ametist vabastamise kohta (nr 464)

Esimees Ene Ergma

Järgmine arupärimine on Riigikogu liikmete Peeter Kreitzbergi, Indrek Saare, Mark Soosaare, Karel Rüütli ja Heljo Pikhofi 2. augustil s.a esitatud arupärimine Läänemaa Muuseumi direktori ametist vabastamise kohta. Palun, kolleeg Peeter Kreitzberg, kõnepulti!

Peeter Kreitzberg

Lugupeetud esimees! Austatud kolleegid! Lugupeetud minister! Meedia on viimasel ajal ohtrasti tähelepanu pööranud segadustele Kultuuriministeriumis, eriti personalipoliitika valdkonnas. Kõik on jätnud kitsalt parteipoliitiliste jõuvõtete mulje, muul viisil on seda üha raskem seletada. Mitmete ajakirjanike ja muuseumitöötajate arvates vallandati endine Läänemaa Muuseumi direktor Rea Raus tegelikult sellepärast, et ta seisis vastu Kultuuriministeriumi kavandatud muuseumide ühendamise reformile. Teatavasti reformist ei saanudki tema üsna hõreda põhjendatuse tõttu asja.

Rea Rausi vallandamise protsessi tõmmati üsna taunitaval moel sisse Ilon Wikland, kuulus Astrid Lindgreni teoste illustreerija. Väärinformatsiooni andmine Ilon Wiklandile, justkui oleks Rea Raus tõstatanud Ilon Wiklandi teoste autoriõiguste võõrandamise küsimuse ja mitte ministeriumi töötaja Toomas Seppel, motiveeris Ilon Wiklandit allkirjastama ingliskeelset pöördumist ministeriumi poole, milles avaldati usaldamatust Rea Rausi suhtes. Väidetavalt on Ilon Wikland saanud aru rullunud intriigidest Läänemaa Muuseumi ja perekond Tammerite ärihuvide ümber ning lõpetanud praeguseks suhtlemise Kultuuriministeriumiga. Raske on midagi ette heita kellele tahes, kui küsitakse, kas te soovite võõrandada oma

autoriõigused muuseumile või mitte. Ilon Wikland vastaski sellele Kultuuriministeeriumi enda sõnastatud küsimusele eitavalt. Milles saab siin üldse olla küsija süü, küsigu seda kes tahes?

Nüüd on töövaidluskomisjon, toetudes Ilon Wiklandi algsele kirjale, mille sisu on alguse saanud tegelikult ministeeriumist endast, lükanud Rea Rausi avalduse otsus tühistada tagasi. Ees on kohtutee, mis tõenäoliselt ei lähe nii lihtsalt, nagu toimus arutelu töövaidluskomisjonis, kes ei saagi süüvida kogu loo telgitagustesse, vaid ainult esitatud dokumentidesse. Ministeeriumi ainus huvi oli Rea Raus kiiresti vallandada, asjaolusid kontrollimata ja seletusi võtmata, mis sest, et Läänemaa Muuseumi kogu kollektiiv üksmeelselt ja üsna üllatunult Rea Rausi vastu suunatud süüdistustest palus seda teha, et mitte öelda nõudis. Asjale lisab vürtsi kantsler Siim Suklese hoiatus võimalikest komplikatsioonidest uue töökoha leidmisel, kui Rea Raus lahkumisavaldust ei kirjuta.

Seoses eelöelduga esitan enda ja kolleegide Indrek Saare, Mark Soosaare, Karel Rüütli ja Heljo Pikhofi nimel rea küsimusi, mida ma aja kokkuhoidmise huvides ei hakka siin ette lugema, ma loodan, et seda teeb minister ise. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Peeter Kreitzberg! Palun proua kultuuriministri kõnepulti!

Laine Jänes

Väga austatud eesistuja! Head kolleegid! Arupärimine, mille härra Kreitzberg just praegu ette luges, sisaldas päris mitmeid räigeid süüdistusi, millel tõepõhja all ei ole, mis on spekulatiivsed. Ma usun, et nendele vastuste andmisega on võimalik faktidele toetudes täiesti kiretult selgitada, missugune on siis olukord tegelikult. Ehkki ma pean ütlema, et erakordselt kummaline on see, et ühe inimese personaalküsimus on toodud parlamendisaali, see tundub kuidagi ebaeetiline. Päris mitmed teemad, mis on isikuga seotud ja ei pruugiks olla arutamiseks tervele maailmale, tuleb nüüd siin läbi rääkida, sest küsimustes on esitatud valeväiteid, mis tuleb tõe huvides kindlasti kummutada.

Läheme küsimuste juurde. "Kuidas on võimalik, et riigiasutus teeb inimesele, keda on alust usalduse kaotuse tõttu ametist vabastada, ettepaneku lahkuda omal soovil koos sellega ettenähtud kompensatsiooniga?" Kõigepealt täpsustuseks. Küsimuses viidatakse ekslikult valele punktile töölepingu seaduses. Rea Raus vabastati, kuna ta on põhjustanud kolmanda isiku usaldamatuse tööandja vastu. Töötajale tehtud ettepanek lõpetada tööleping poolte kokkuleppel või töötajale soovitud töölepingu ülesütlemise avalduse esitamine oli korrektne ning vastavuses seadusega. Ühel lepingupoolel on alati õigus teha teisele lepingupoolle ettepanek lepingu lõpetamiseks poolte kokkuleppel või arutada alternatiivseid lahendusi lepingu lõpetamiseks. Kuna kõnealuse küsimuse osapooled on avaldanud soovi seda teemat avalikult mitte käsitleda – Ilon Wikland suusõnaliselt, Rea Raus oma avalduses töövaidluskomisjonile, milles ta märkis, et meediasse jõudnud konflikt heidab varju tema mainele, ning oma esindaja kaudu töövaidluskomisjonis, kus palus kohal viibinud ajakirjanikel komisjoni istungit mitte lindistada, mis on ka protokollitud –, siis peaksime tõesti neid soove austama ja ma katsun esitatud küsimustele küllaltki lühidalt vastata.

"Kas Rea Rausilt on võetud olukorra kohta selgitusi?" kõlab teine küsimus. Töötajal oli võimalik esitada kohtumisel kantsler Siim Suklesega 5. juulil 2010. aastal või ka pärast seda ministeeriumile dokumentaalseid või teisi tõendeid, mille kogumise puudumist töötaja oma avalduses töövaidluskomisjonile ja tööandjale ette heidab. Niisuguseid tõendeid ei ole siiani esitatud. Töötaja ei ole esitanud ühtegi tõendit, et muuseumil oli õigus trükis "Ilon. Pikk teekond koju" välja anda, ning tänaseni ei ole töötajal olnud esitada ka nõusolekut trükise levitamise jätkamiseks. Samas andis töötaja 28. juulil 2010. aastal ilma ühelegi õiguslikule argumendile tuginemata käskkirja, millega käskis trükise müüki jätkata. Olukorras, kus töötaja oli saanud töölepingu erakorralise ülesütlemise avalduse usalduse kaotuse tõttu tööandja vastu, jätkas töötaja tööandja kahjustamist ja sellega nii moraalse kui võimaliku varalise kahju tekkimise soodustamist.

Kolmas küsimus: "Kas Läänemaa Muuseumi direktori Rea Rausi ametist vabastamisele

usalduse kaotuse tõttu eelnes juriidiline ekspertii kõnealuse paragrahvi kasutamise õigustatusest? Kes selle teostas ja mida see näitas?" Taas kord täpsustan: küsimuses viidatakse ekslikult valele punktile töölepingu seaduses. Töötaja vabastati, kuna ta on põhjendanud kolmanda isiku usaldamatuse tööandja vastu. Kultuuriministeeriumi õigusosakonna hinnangul on töölepingu erakorraline lõpetamine õiguspärane ja põhjendatud. Samale seisukohale jõudis ka töövaidluskomisjon oma 15. septembri 2010. aasta otsuses, millega jäeti rahuldamata Rea Rausi nõuded Kultuuriministeeriumi vastu. Kolmas isik on väljendanud oma koostöötahte ja usalduse puudumist selgelt ja kindlalt kohtumisel kultuuriministriga 17. juunil. Ehk siis Ilon Wikland, kes kohtus kultuuriministriga ja saatis järgmisel päeval, 18. juunil kultuuriministrile ka e-kirja ning 23. juunil samasisulise käsitsi kirjutatud kirja, on Kultuuriministeeriumiga jätkuvalt usalduslikes ja normaalsetes töösuhetes. Seega ei vasta tööle väide, et ta on Kultuuriministeeriumi ja ministriga kuidagimoodi tülli või pahuksisse läinud. Samuti on ausalt öeldes päris laimav väide, et teda sunniti seda kirja kirjutama või kirjutati see talle kuidagimoodi valmis, et ta siis sellele alla kirjutaks. See on tõesti erakordselt absurdne süüdistus. Usalduse kaotamine Ilon Wiklandi poolt Rea Rausi suhtes oli faktiliselt toimunud. Tööandja poolt töölepingu erakorralise ülesütlemise avalduses olid tinglikuna toodud vaid tagajärjed, mis töötaja töö jätkudes riigile tekivad ja mille tekkimist kultuuriminister lubada ei saa. Järgmise küsimuse vastuses räägin täpsemalt nendest numbritest.

Neljas küsimus: "Kui Kultuuriministeerium peaks kaotama võimaliku kohtuvaidluse Rea Rausiga, siis millistest summadest ja kelle arvel on kavas riigile tekitatud kahju hüvitada?" See küsimus on hetkel spekulatiivne, kuna kohtuvaidlust Kultuuriministeeriumi ja Rea Rausi vahel ei ole, siis mingitest summadest ei ole võimalik konkreetselt rääkida. Küll on aga selge, et juhul kui Ilon Wikland keelaks oma tööde kasutamise Iloni Imedemaal, mis tähendaks muuseumi sulgemist, tekitaks niisugune olukord lisaks korvamatule riigi maine kahjustamisele riigile varalist kahju umbes 12,8 miljoni krooni ulatuses, mis on investeeritud Iloni Imedemaa arendamiseks, sealhulgas

struktuurivahenditest Ettevõtlike Arendamise Sihtasutuse kaudu sihtotstarbelise toetusena. See kõik tuleks ju tagastada, kui Iloni Imedemaad enam ei ole. Ja Iloni Imedemaad ei ole sel juhul, kui Ilon Wikland viiks ära oma teosed, mille osas ta oli väga järjekindel ja kategooriline, juhul kui sama juhataja sellel kohal jätkab.

"Mida on ministeerium teinud hajutamaks ajakirjanduses tõstatatud kahtlusi, et valitsusasutuse poolt teostatakse kättemaksupoliitikat ministrist erinevaid seisukohtadel olnud alluvate suhtes?" Selliste teemade ühendamine on tõesti vägivaldne, siduda muuseumijuhi ja kunstniku vahelist tüli kuidagi muuseumireformiga on pahatahtlik ja destruktiiivne. Ma väidan täie teadlikkusega, et nendel asjadel ei ole omavahel mitte mingisugust seost. Töölepingu lõpetamise põhjuseks on otseselt Rea Rausi tegevus sellel kevadel, mis pani Ilon Wiklandi muret tundma oma autoriõiguste säilimise pärast ning viis maailmakuulsa raamatuillustraatori ja temanimelise teemakeskuse koostöö katkemiseni. Kultuuriminister saatis 22. juulil e-postiga kõikidele maakonnamuuseumidele ja Eesti Muuseumiühingule omapoolse selgituskirja, andmaks teada, et need asjad on omavahel lahus, kuna need küsimused tõepoolest kerkisid. Ministeerium on austanud Ilon Wiklandi soovi seda teemat avalikult mitte esile tõsta.

Kuna siin on võimalus rääkida sellest, kuidas igat asja püütakse siduda muuseumireformiga, kõiki personaal- ja isikuküsimusi, siis ma tahan siinkohal väita, et tegelikult on praegu maakonnamuuseumide osas väga konstruktiivne koostöö Eesti Rahva Muuseumi ja selle juurde moodustatud osakonnaga. Asi ei ole mitte formaalses, vaid sisulises muuseumireformis ja see töö on hetkel väga hästi käimas. Ma loodan, et sellest tõuseb tulu tervele muuseumimaastikule. Mis veel on käimas? Nimelt selgus hiljuti, et on otsustatud sulgeda Sõru muuseum, mis kuulub Emmaste vallale, see on Emmaste valla allasutus, ja ka seda on püütud siduda Kultuuriministeeriumi tegevusega. Nimelt on volikogu esimees Avo Kail artiklis eksitavalt teatanud, et Kultuuriministeerium kavatses hakata korraldama eksponaatide ülevandmist mõnele teisele muuseumile. See väide ei vasta tööle, see on valla allasutus, kohaliku omavalitsuse muuseum ja Kultuuriministee-

rium ei ole sellega mitte kuidagimoodi seotud. See muuseum on loodud proua Milvi Vanatoa eestvedamisel eesmärgiga koguda ja säilitada paikkonnale iseloomulikku rannaküla eluolu ja traditsioone. Eksponaadid on üle antud Sõru muuseumile, et nad saaksid seal eksponeeritud. Lihtsalt on otsustatud see muuseum sulgeda, mispärast täpselt, eks seda räägib Emmaste vald juba ise. Nii et paluks mitte siduda kõiki terves kultuurivaldkonnas toimuvaid asju ühe ja sama teemaga, mis tundub olevat kuidagimoodi populaarne. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, proua minister! Teile on ka küsimusi. Palun, kolleeg Peeter Kreitzberg!

Peeter Kreitzberg

Suur tänu täiesti ootuspärase vastuse eest! Aga ma arvan, et te läksite mõnest asjast päris selgelt üle. Need küsimused, mis püstitati autoriõiguse võõrandamise kohta ja mis põhjustasid hiljem Ilon Wiklandi sellise reaktsiooni, tulid ministriumist endast. Minu küsimus on väga lihtne: kas teil on mingi selge kolmandate isikute ring, kes ütleb ühe või teise Kultuuriministeeriumi süsteemis töötava inimese kohta, et ta ei vääri usaldust, ja te lasetegi siis ta ilma asjaolusid selgitamata usalduse kaotamise tõttu lahti? Niimoodi on ju tegelikult iga inimene ohus! Kultuuriministeeriumi kantsler küsis tegelikult Rea Rausilt ainult lahkumisavaldust, mitte mingit selgitust. Kes kuulub teie kolmandate isikute ringi? Et kui mina tahan näiteks kellestki Kultuuriministeeriumi süsteemis lahti saada, kas on võimalik seda avaldust teile esitada?

Laine Jänes

Aitäh! Proua Ilon Wikland ja tema loodud muuseum on Eesti kultuuriruumis erakordselt oluline. Ja seetõttu, et meile väga tuntud kunstnik on annetanud Eesti riigile ja Läänemaa Muuseumile väga olulise osa oma töödest, lähtub Eesti riik ja Kultuuriministeerium siinkohal Eesti riigi mainest ja selle konkreetse kolmanda isiku, kelleks seekord on siis Ilon Wikland, tegevusest ja tähtsusest. Pealegi on kogu Iloni Imedemaa kontseptsioon, muuseumi ülesehitamine ja projekt, mis kirjutati Euroopa raha saamiseks, rajatud koostööle proua Ilon Wiklandiga ja tugineb tema materjalile,

mis ta on annetanud Eesti riigile. Siinkohal väga konkreetne vastus: sellepärast et oli konkreetne juhtum, vaadeldi seda konkreetset. Ja kui siin tuleb tõepoolest valida, et kas Eesti riigi maine, siis Kultuuriministeerium valib kindlasti selle, et mitte kahjustada ei finantsiliselt ega emotsionaalselt Eesti riigi mainet.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Heljo Pikhof!

Heljo Pikhof

Aitäh! Austatud minister! Kas teie ministri kartsite asjaolude selgitamist seetõttu, et Ilon Wikland oleks saanud teada, et suhtehäirete taga pole mitte Rea Raus, vaid Kultuuriministeerium?

Laine Jänes

Palun vabandust! Ma ei saanud sellest küsimusest ja sellest väitest aru.

(Heljo Pikofi selgitus ei ole kuuldav.)

Ei vasta tõele, kõiki asjaolusid selgitati väga põhjalikult. Neid on selgitatud nii inimese endaga kohtudes kui ka vaadeldes, missugused tagajärjed on, kui Kultuuriministeerium ei teutse või otsuseid vastu ei võta.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Indrek Saar!

Indrek Saar

Aitäh! Lugupeetud minister! Kas ma sain õigesti aru, et Ilon Wikland on konkreetset nõudnud, et muuseumi juht Rea Raus peab vahetuma või tema viib kõik oma teosed Ilon Wiklandi nimelisest muuseumist ära? Kui see nii on, siis palun öelge, millal ja millises vormis on Ilon Wikland sellise nõudmise teile esitanud.

Laine Jänes

Aitäh! Vastab tõele, see on täpselt nii, nagu te selle sõnastasite. See toimus 17. juunil suuliselt, 18. juunil e-kirjaga ja 23. juunil kirjallikult eraldi kirjaga.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kadri Simson!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud minister! Minu küsimus puudutab seda, et maakonnamuuseumide juhid tulid avalikkuse ette seoses teie planeeritud muuseumireformiga. Rea Raus oli üks neist, kes osales Vikerraadio saates ja juhtis tähelepanu sellele, et muuseumireformiga plaanitakse kokkuhoidu, aga kokkuid on juba kohustus muuseumijuhtidele. Vägisi paistab, et sellised inimeste lahtilaskmised on n-ö ministeeriumi karistusaktsioon oma haldusalas olevatele töötajatele, kes on julgenud panna ministeeriumi otsuste õigsuse kahtluse alla. Kas te nimetaksite, mitu maakonnamuuseumi juhti on alates selle aasta märtsist kuni tänase päevani oma ametist lahkunud või lahkuma pidanud ja kas on plaanis teha veel selliseid kaadripoliitilisi muudatusi?

Laine Jänes

Aitäh! Teie süüdistused on spekulatiivsed ja ei vasta tõele. Rea Rausi juhtum on seotud usalduse kaotamisega ja initsiatiiv tuli siin proua Ilon Wiklandi poolt. See ei ole mitte kuidagi seotud muuseumireformiga või inimese arvamustega ühe või teise asja kohta. Seda võin ma täiesti kindlalt väita.

Kui te küsite, kes konkreetselt on maakonnamuuseumi juhi kohalt lahkunud, siis praeguseks saab nimetada kahte inimest, üks on Juurust, Mahtra Muuseumi direktor ja teine on Läänemaa Muuseumi direktor Rea Raus.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Lauri Laasi!

Lauri Laasi

Aitäh! Proua minister! Juhul kui nüüd Rea Raus pöördub oma tööle ennistamiseks kohusse – ma loodan, et ta teeb seda – ja saab õiguse, siis on tal ka õigus saada raha töölt eemal oldud aja eest? Kes maksab selle raha? Kuna te olete sel juhul inimest lahti lastes vea teinud, kas olete valmis siis need kulutused enda kanda võtma või jäävad nad maksumaksja kanda?

Laine Jänes

Aitäh! Selle, kas me oleme teinud vea või mitte, otsustab kohus ja seejärel saab otsustada kõiki muid asju.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Aleksei Lotman!

Aleksei Lotman

Aitäh! Lugupeetud minister! Jagamata üldse siin kõlanud süüdistusi, ei saa ma siiski aru, milles konkreetselt seisnes Rea Rausi süü. Kas siin ei ole mitte tegemist hoopiski arusaamatusega väljapaistva kunstniku ja kohaliku muuseumi direktori vahel? Ja kui see tõesti on arusaamatus, siis kas ministeerium proovis enne radikaalseid meetmeid ka osapooli lepitada? Ja kui seda ei tehtud, siis miks?

Laine Jänes

Aitäh! Püüti lepitada läbirääkimistel Ilon Wiklandiga. Minister helistas, rääkisime läbi, saime kokku, aga oldi seda meelt, et niisugust koostööd jätkata ei ole võimalik. Peensustesse ei hakka ma praegu laskuma.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Rein Ratas!

Rein Ratas

Täna! Auväärt kultuuriminister! Palun öelge, kas teile teadaolevalt oli meie maakonnamuuseumide juhtide hulgas peale Rea Rausi veel neid, kes olid muuseumireformi tegemise vastu ja ütlesid oma seisukoha selgelt välja. Olen rääkinud.

Laine Jänes

Jah, oli küll ja see on teada. Diskussioonis võivad kõik inimesed esitada oma arvamusi ja seisukohti. Need vaidlused toimusid ümarlauas. Nagu praeguseks on kõikidele teada, toimub muuseumide töö uuendamine sellises vormis, mis rahuldab kõiki osapooli. Ütlen veel kord: Kultuuriministeeriumi idee ei ole mitte lihtsalt vormiliselt igal juhul midagi muuta, vaid oluline on maakonnamuuseumide sisulise töö parandamine, et kõik see, mis muuseumide maailmas toimub, oleks ajakohane ja Eesti kultuuriruumi vääriiline.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Proua minister! Ma tunnistan, et mind on teie esinemised Riigikogus pannud ebameeldi-

vasse olukorda. Nii on see olnud ühe arupärimise puhul ühe spordialaliidu asjus ja ka infotunni küsimustega. Nimelt on reaktsoonina teie vastustele mulle pärast öeldud, kuidas seda nüüd viisakalt öelda, et minister ei rääkinud Riigikogus tõtt. Kaunis ebameeldiv on seletada, mis peaks olema sellisel juhul käitumismorm. Kas te praegusel juhul olete kindel, et kõik, mis te täna arupärimise küsimustele vastasite, on kindel ministri seisukoht, et siin ei olnud eksimisi kuupäevades, dokumentides ega milleski muus?

Laine Jänes

Aitäh küsimuse eest! Ma vastasin vastavalt kõikidele faktidele ja toimunule.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Karel Rüütli!

Karel Rüütli

Aitäh! Lugupeetud minister! Eks need segadused Kultuuriministeeriumi tegevuse ümber on juba pikemat aega varjutanud kogu ministeeriumi. Võtame kas või sellesama maakonnamuuseumide teema, ERSO, orkestrandid jne. Kas te ei karda, et sellised karistusaktioonid, kus te ühest küljest soovite võibolla korda luua, võivad hoopis hakata üleüldiselt pärssima kultuuriinimeste loometegevust?

Laine Jänes

Aitäh! Mina arvan, et olgu need loomeinimesed või kes tahes töötajad Eesti Vabariigis, Euroopas ja terves maailmas, oluline on, et töö käiks vastavalt seadustele, kokkulepetele ja toetuks usaldusele. Kui seda ei ole, siis on keeruline.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, proua kultuuriminister! Kas kolleegid soovivad avada läbirääkimisi? Palun, kolleeg Peeter Kreitzberg!

Peeter Kreitzberg

Lugupeetud esimees! Lugupeetud minister! Kolleegid! Tegelikult asi, mis vastustes puudu jäi, oli ikka see, et milles Rea Raus süüdi oli. Nagu ei olnud huvi süüvida Ilon Wiklandi kirja. Seal on tõepoolest süüdistused olemas,

aga ma olen seda kirja inglise keeles lugenud ja ma ei leidnud sealt ühtegi fakti. Niipalju kui mina tean, ei ole ka ministeerium püüdnud selgusele jõuda, mida Ilon Wikland silmas peab ja mida Rea Raus silmas peab. Ma pean erakordselt ohtlikuks seda lähenemist, mida küll seadus lubab, aga mida tuleb ilmselt kasutada endale väga kõrgeid moraalseid standardeid esitades. See on kolmandate isikute usalduse kaotamine, sest siin on väga raske piiri tõmmata. Mõned arvavad, et näiteks Laine Jänes on Eesti kultuurile õudselt palju halba teinud, on nagu paljude silmis usalduse kaotanud. See tähendaks väga suurt moraalselt survet tagasi astuda, aga ma arvan, et Laine Jänes on sama enesekindel, nagu ta puldis oli, edasi ja ei kavatse seda üldse teha.

Sellisel juhul, kui tegemist on ikka usalduse kaotamisega, peaks inimesega väga põhjalikult rääkima, mitte võtma üleolevat positsiooni ja viitama sellele, et näed, tal oli piisavalt aega esitada õigustusi, ta ei ole seda absoluutselt kasutanud. Ma arvan, et pigem peaks käituma selliselt, et kantsler või minister kutsub inimese enda juurde, üritab selgitada ja pigem tõesti ära lahendada selle segaduse, mis on tekkinud suhetes Ilon Wiklandiga.

Segadus oli ju tegelikult selles, et Rea Raus käis ministeeriumi nõuniku juures, ma ei mäleta ta nimegi, ja küsis, millised küsimused peaks esitama Ilon Wiklandile, et saada selgeks juriidilised vahekorrad Ilon Wiklandi teoste kasutamise koha pealt. Küsimused, mis ta Ilon Wiklandile esitas, sai ta ju tegelikult ministeeriumist endast. On väga imelik, kui ministeerium seda ei selgitanud, sest Ilon Wiklandi vastus oli tõesti väga reaktiivne. Ta ütles ei, aga isegi sellisel juhul ei saa see kuidagi olla aluseks süüdistusele, et inimene on usalduse kaotanud.

Ma arvan, et peaksime oma inimestega ringi käima ikka natuke paremini, kui me seda teeme. Nii et mina soovitan olla väga põhjalik sellistes küsimustes, mis võivad kellelegi liiga teha. Kiita võib kõiki põhjuseta, aga kritiseerida ja lahti lasta põhjuseta ei tohi. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Peeter Kreitzberg! Rohkem kõnesoove ei ole. Lõpetan läbirääkimised.

3. Arupärimine kassetlahingumoon konventsiooni jõustumise ja Eesti seisukoha kohta selles küsimuses (nr 468)

Esimees Ene Ergma

Järgmine arupärimine on Riigikogu liikmete Toivo Tootseni, Kalev Kallo, Lauri Laasi, Kadri Simsoni, Aivar Riisalu ja Arvo Sarapuu 2. augustil s.a esitatud arupärimine kassetlahingumoon konventsiooni jõustumise ning Eesti seisukoha kohta selles küsimuses. Palun kõnepulti kolleeg Lauri Laasi!

Lauri Laasi

Proua juhataja! Head kolleegid! Tõepoolest, 2. augustil andsime Keskerakonna fraktsiooni liikmetega kaitseminister Jaak Aaviksoole üle arupärimise, mis puudutab kassetlahingumoon konventsiooni jõustumist ja Eesti seisukohti selles küsimuses. Nimelt 19.–30. maini toimunud diplomaatilisel konverentsil Dublinis, kus osales 107 riiki, võeti vastu konventsioon, mis keelustab kassetlahingumoon kasutamise. Praeguseks on konventsioonile alla kirjutanud 20 Euroopa Liidu liikmesriiki, seitse liikmesriiki, nende hulgas ka Eesti, ei ole sellele konventsioonile alla kirjutanud. Kassetlahingumoon konventsioon jõustus 1. augustil 2010. Euroopa Parlament võttis 8. juulil s.a vastu resolutsiooni kassetlahingumoon konventsiooni jõustumise ja Euroopa Liidu rolli kohta. Resolutsioonis kutsutakse üles kõiki Euroopa Liidu liikmesriike ja kandidaatriike, kes ei ole veel konventsioonile alla kirjutanud, sealhulgas ka Eestit, konventsioonile esimesel võimalusel alla kirjutama ja ratifitseerima selle enne 2010. aasta lõppu. Siit tulenevalt on meil ministrile kolm küsimust. Lühidalt öeldes tahame teada, kuidas kavatseb Eesti käituda selles küsimuses edaspidi.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, Lauri Laasi! Palun, härra kaitseminister, kõnepulti!

Jaak Aaviksoo

Austatud eesistuja! Head küsijad! Minu vastused on järgmised.

Esimene küsimus: "Kuna pärast käesoleva aasta 1. augustit on kassetlahingumoon konventsiooniga liitumine oluliselt keerulisem,

siis mis on need põhjused, miks Eesti siiani pole sellega liitunud?" Eesti näeb vajadust vähendada kobarlahingumoon kasutamisest tingitud humanitaarohete. Samas peame relvastuskontrolli initsiatiividega liitumisel silmas pidama vajadust mitte nõrgendada meie kaitsevõimet ning arvestama kobarlahingumoon hävitamise ja asendamisega kaasnevate kuludega, mistõttu Eesti ei ole praeguseks hetkeks kobarlahingumoon konventsiooniga liitunud.

Kobarlahingumoonast ei kavatse loobuda ja kobarlahingumoon konventsiooniga liituda meie lähinaabritest ka Venemaa, Soome ja Poola. Kobarlahingumoon konventsiooniga liitunud riikide kasutuses on vaid 15–20% kogu maailma kobarmoonast. Ülerõhutamist väärib seejuures tõsiasi, et Eesti ei ole kunagi kobarlahingumoon tootnud ega kasutanud. Kobarlahingumoon kasutaks kaitseväge ainult Eesti ja liitlaste iseseisvuse territoriaalse teraviklikkuse kaitsmiseks, mitte näiteks rahvusvahelistel operatsioonidel. Ühtlasi püüdleme ÜRO egiidi all toimuva ebahumaansete tavarelvade keelustamise konventsiooni valitsus-eksperptide töögrupi raames võimalikult laiapõhjalise instrumendi poole, millega oleksid seotud ka maailma suurimad kobarlahingumoon tootjad ja omajad, nagu Venemaa, Ameerika Ühendriigid, Hiina, India, Pakistan, Iisrael, kes kobarlahingumoon keelustamise konventsiooniga ühineda ei kavatse.

Teine küsimus: "Kas Eestil on kavas selle konventsiooniga liituda?" Eesti ei saa kobarlahingumoon konventsiooniga liituda eelseisva kümne aasta jooksul. Kehtivates kaitseväge arengu dokumentides ei ole ette nähtud kobarlahingumoon asendamist ning sellest johtuvalt ei ole selleks järgmise kümne aasta jooksul planeeritud ka rahalisi vahendeid.

Kolmas küsimus: "Kui Eesti liitub kassetlahingumoon keelustamise konventsiooniga, siis kas tekib vajakajäämine meie kaitsevõimes, ning kui, siis millega asendatakse eeldatav kaitseväge nõrgenemine?" Kobarlahingumoon on sõjaliselt väga tõhus laskemoon, kuna seda kasutades on suurtükiväge tule algusmomentil sihtmärki tabavate mürskude arv väga suur. See võimaldaks oluliselt pärssida vastase lahinguvõimet. Kobarlahingumoon asendamine mõne ligilähedaselt sama efektiivse vahendi või relvasüsteemiga oleks Eesti jaoks vähemalt lähima kümne aasta jooksul üle

jõu käiv. Kobarlahingumoon konventsiooni rakendumine Eestile tähendaks aga lisaks eelöeldule, et ka olemasoleva moonu kasutamine kohe keelatakse ning varud tuleb hävitada hiljemalt kaheksa aasta pärast, millega kaasneksid lisakulud.

Sellega, head kolleegid, olen küsijate küsimustele vastanud. Täna tähelepanu eest!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, lugupeetud kaitseminister! Teile on ka küsimus. Palun, kolleeg Lauri Laasi!

Lauri Laasi

Aitäh! Austatud minister! Mulle kui riigikaitsekomisjoni liikmele tunduvad teie vastused sümpaatsed. Aga siit ka küsimus: kui peaks tekkima rahvusvaheline surve, et Eesti kobarlahingumoonast loobuks, kas olete siis valmis sellele rahvusvahelisele survele vastu seisma?

Jaak Aaviksoo

Ma arvan, et Eesti peab oma kaitsevõime kavandamisel eelkõige lähtuma rahvuslikest huvidest ja oma rahvuslikust ohuhinnangust, arvestades ka enda ümber toimuvat. Seega rõhutan veel kord: püüdleme ühtse, kõiki riike haarava konventsiooni allkirjastamise poole. Loodame, et saavutatakse selline lepe, millega kobarlahingumoon kuuluks keelustamisele ja seejärel hävitamisele kõigis meie naaberriikides. Käesoleva konventsiooniga liitumise osas, nagu juba öeldud, eelseisva kümne aasta jooksul me edasiminekut ei näe.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Aleksei Lotman!

Aleksei Lotman

Aitäh! Lugupeetud minister! Meie ja meie kõige tõenäolisema potentsiaalse ründaja, keda ei ole poliitiliselt korrektne nimetada, tulejõud kobarmoonu osas on radikaalselt erinevas suurusjärgus. Kas seda arvestades ei oleks olnud meie julgeolekule siiski soodsam hoopiski see, et me konventsiooniga liitume? Siis oleksime ehk ka tugevamal positsioonil selles küsimuses, et see üldohtlik laskemoonagrupp rahvusvaheliselt keelustatakse.

Jaak Aaviksoo

Hea küsija! Ma mõistan seda sümpaatset loogikat, mis teie küsimuse tagant aimub, kuid olen seisukohal, et ka ülekaaluka vastase ees ei ole mõistlik ühepoolset täielikult desarmeeruda.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra minister! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata.

4. Arupärimine andmete varjamise kohta Kaitseministeeriumis (nr 480)

Esimees Ene Ergma

Järgmine arupärimine on Riigikogu liikmete Lauri Laasi, Mailis Repsi, Kalle Laaneti, Nelli Privalova, Vladimir Velmani, Olga Sõtniku ja Nikolai Põdramäe 2. augustil s.a esitatud arupärimine andmete varjamise kohta Kaitseministeeriumis. Palun, kolleeg Lauri Laasi, kõnepulti!

Lauri Laasi

Proua juhataja! Head kolleegid! Austatud kaitseminister! Tõepoolest, 2. augustil sai kaitseministrile üle antud arupärimine, mis puudutab meie arvates andmete varjamist Kaitseministeeriumis. 14. ja 20. juulil tegid Kaitseministeeriumi ametnikud töösõite Lõuna-Eestis, mõlemal juhul fikseeris kiiruskaamera nende poolse rikkumise ning Politsei- ja Piirivalveamet esitas Kaitseministeeriumile trahvid. Jääb selgusetuks, miks Kaitseministeerium keeldus vastamast ajakirjanike küsimustele ja seega avalikkusele selgitamast, kuhu ametiautoga sõites seadust rikkunud ametnikud kiirustasid. Kaitseministeeriumi kinnitusel ei kiirustanud ametiautoga kihutanud ametnikud ajanappuse tõttu. Kuigi riigiametnikud sõitsid ametiautodega tööasjus, ei näe ministeerium põhjust nende nimesid avalikustada. Kihutajate nimesid keeldusid avalikustamast nii Kaitseministeeriumi kantsler Riho Terras kui ka avalike suhete osakonna spetsialist Hannes Krause. Siit ka ministrile neli küsimust. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Lauri Laasi! Palun, härra kaitseminister, vastamiseks kõnepulti!

Jaak Aaviksoo

Austatud eesistuja! Hea küsija! Olen teiega üsna ühte meelt, et riigiametnikud peaksid oma töösõite tehes liikluseeskirju järgima, ja avalikkuse tähelepanu sellele probleemile on igati õigustatud. Olen kindel, et selline tähelepanu parandab liiklusohutust meie teedel. Ühtlasi väljendan hämmastust ja pean märkima, et selle temaatika sidumine riigireeturi paljastamisega kaks aastat tagasi on pehmelt öeldes kohatu. Kaitseministeerium ei kuluta aega ega energiat oma töötajate liiklusrikkumiste salastamisele ja Kaitseministeeriumi dokumendiregistrist on võimalik leida kogu avalik informatsioon ministeeriumi tegevuse kohta, sealhulgas töösõite teinud ametnike toimepandud rikkumiste trahviteated.

Täpsustan, et kaks Kaitseministeeriumi ametnikku ületasid tõepoolest töösõite tehes sõidukiirust vähem kui 10 kilomeetrit tunnis. Nad on toimepandud rikkumist kahetsenud ja ka rahatrahvi tasunud ning seeläbi oma karistuse ära kandnud. Lähtudes isikuandmete kaitse seaduse § 11 lõikest 2, mis väidab, et isikuandmeid võib ilma andmesubjekti nõusolekuta ajakirjanduslikul eesmärgil töödelda ja avalikustada meedias, kui selleks on ülekaalukas avalik huvi ning see on kooskõlas ajakirjanduseetika põhimõtetega, ning et andmete avalikustamine ei tohi ülemääraselt kahjustada andmesubjekti õigusi, otsustasid Kaitseministeeriumi ametnikud kõnealuste Kaitseministeeriumi ametnike nimesid ajakirjandusele mitte avalikustada. Märkisin, et samasugune mitteavalikustamise põhimõte kehtib kõigi kodanike kohta, kes kiiruskaamerate vaatevälja jäävad. Need isikuandmed jäävad avalikkusele teadmata ja me ei näe siin tõepoolest avalikkuse ülekaalukat huvi, et ametnike puhul erand teha. Ühtlasi mainin, et kui jõutakse üldisele seaduslikule arusaamisele, et niisugused andmed kuuluvad avalikustamisele, kas siis ametnike või kõikide kodanike puhul, siis me loomulikult järgime vastavat regulatsiooni. Täna tähelepanu eest!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Kas on küsimusi? Küsimusi ei ole. Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata.

5. Arupärimine tervishoiu kohta (nr 463)

Esimees Ene Ergma

Järgmine arupärimine on Riigikogu liikmete Marika Tuusi, Heimar Lengi, Valeri Korbi, Eldar Efendijevi, Mailis Repsi, Vladimir Velmani, Toivo Tootseni, Jaak Aabi ja Nikolai Põdramae 2. augustil s.a esitatud arupärimine tervishoiu kohta. Palun kõnepulti kolleeg Marika Tuusi!

Marika Tuus

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Üheksa Eesti Keskerakonna fraktsiooni liikme arupärimine puudutab suvel avalikustatud rahvastiku tervise arengukava 2009. aasta tegevusaruannet, mis toob välja, et ulatuslikud kärped sotsiaalsfääris on avaldanud laastavat mõju inimese tervisele. Lühidalt võib kokku võtta, et positiivset on selles aruandes väga vähe. Ravijärjekorrad kasvavad ja aina enam tervishoiutöötajaid suundub välismaale tööle. Hambaravihüvitise kaotamine ja ravimite käibemaksu kasv on avaldanud äärmiselt negatiivset mõju. Ka on haiguspäevade kompenseerimise vähendamine ja omavastutuse kasv sundinud aina enam inimesi haigest peast tööle käima. Suurenenud on enesetappude arv. Järjest on kasvanud pikaajaliste töötute ja heitunute arv. Suur hulk inimesi on ravikindlustusetu. Alkoholi tarbimine on küll pisut vähenenud, kuid seda just rahanappuse tõttu. Samas rõhutatakse, et Eestil pole jätkuvalt oma alkoholipoliitikat. Samuti taunitakse investeerimise vähendamist rahva sportimisvõimaluste arendamisse. Kõik needsamad tendentsid on kirjas ka Eesti inimvara raportis, kus on öeldud, et me käime inimvaraga pillavalt ümber, mistõttu prognoositakse, et aastaks 2050 väheneb meie rahvaarv 100 000 inimese võrra.

Arupärimises on suur hulk küsimusi, ma ei hakka neid ette lugema. Kui härra ministril peaks ajapuudus tekkima, siis võib ravimite küsimuse ehk hetkel kõrvale jätta, sest seda me käsitleme tänase päevakorra viimases punktis nagunii. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun härra sotsiaalministri kõnepulti!

Hanno Pevkur

Austatud Riigikogu esimees! Head arupärijad! Püüame teha tempokalt, et jõuaksime kõik esitatud küsimused läbi käia.

Esimene küsimus puudutab tervishoiutöötajate arvu eelmisel, üle-eelmisel ja sel aastal. Ma olen sellele hästi mitmel korral vastanud, aga ma kordan veel kord üle. 2008. aastal võttis tõendi välja 79 arsti, 97 õde ja 23 hambaarsti, eelmisel aastal 106 arsti, 134 õde ja 40 hambaarsti ning selle aasta 1. septembri seisuga, mis on praegu viimane seis, mis me oleme kokku pannud, on seda teinud 96 arsti, 32 hambaarsti ja 121 õde. Nende väljavõetud tõendite puhul tahaksin ma eriti rõhutada aga hoopis teist arvu, mis on arstide hõivesoleku arv. Need arvud ma saatsin ka teie kolleegi Nikolai Põdramae meili peale. Ma loodan, et te saate nad kätte. Seal on väga selgelt näha, et 2007. aasta lõpu seisuga oli meil hõives ehk siis töötas Eestis 4297 arsti ja 2008. aasta lõpus 4353. 2009. aasta lõpu seisuga, kui oli kõige suurem kriis, oli hõivatud arstide arv siiski suurenenud ehk neid töötas 4357. Püüdsime saada andmed 1. oktoobri seisuga ja nägime, et Tervishoiuameti andmetel töötab 4510 arsti. Ehk tänasel päeval on hõives ja realselt Eestis töötamas peaaegu 250 arsti rohkem, kui oli 2007. aastal. Nii et üks asi on see, kui palju võetakse registrist pabereid välja, teine asi on see, kui palju realselt töötab. Ja tõesti, realselt töötab on meil iga aasta rohkem arste.

Teine küsimus puudutab ambulatoorse ja statsionaarse ravi järjekorda. Riigikogule peaks kindlasti olema teada, et eelmise aasta märtsist on haigekassa kehtestanud ambulatoorse ravi järjekorra maksimumpikkuseks kuus nädalat ning statsionaarses eriarstiabis, päevakirurgias ja viljatusravis kaheksa kuud. Kindlasti on siin arstide ja erialade vahel erinevusi, aga kui me vaatame puhtalt haiglatest saadud infot, siis haigekassas kokkupandud info kohaselt on 2010. aasta esimese poolaasta lõpus eriarsti ambulatoorse vastuvõtu järjekorras olnud 792 isikut. See järjekord oli ambulatoorsel poolel eelmisel aastal märksa suurem, aga kindlasti on siin oluline mõju olnud ka sellel, keda haiglad ja arstid järjekorda panevad. Kui vaadata haiglavõrgu arengukava haiglaid spetsiifilisemalt, siis haiglavõrgu haiglates, vaadates rahalist poolt, oli selle aasta

esimesel poolaastal järjekorras kuus inimest. Aga nagu ma ütlesin, kui me võtame lihtsalt järjekorras olevate isikute arvu, siis see ei näita meile päris korrektset pilti. See on seotud ka ravijuhtudega. Kui vaadata haiglavõrgu haiglate võimsust, mitte rahalist poolt, vaid seda, milline on nende võimsus, siis sellest tulenevalt oli järjekorras 832 inimest, mis on ka siiski vähem kui eelmisel aastal. Aga ravijärjekordade lühendamise ja ravi saamise kiirus on järgnevatel aastatel kindlasti oluline väljakutse.

Järgmine küsimus on ravimite käibemaksu tõusu kohta. Me käsitleme seda veel, aga lihtsalt mõned märksõnad. Suurem probleem on kindlasti käsimüügiravimitega, mitte retseptiravimitega. Kui võrrelda käsimüügiravimeid ja retseptiravimeid, siis Raviameti statistika kohaselt, mida käsimüügiravimite hulgamüügi kohta tehakse, on pakendite hinna keskmine muutus olnud +2,7 krooni. Kui vaadata pakendite kaupa, siis suuremal osal käsimüügi pakenditel on kahjuks hind tõusnud ja väiksemal osal langenud. Aga kui vaadata retseptiravimeid, siis siin on jaotus enam-vähem pooleks ehk pooltel ravimitel on hind langenud ja pooltel tõusnud. Kui võtta selline hinnamuutuste keskmine, siis see on isegi negatiivne ehk miinuspoole peal, mis tähendab, et hinnakokkulepped, mis on õnnestunud sõlmida, ja hinnaläbirääkimised on viinud hindasid alla.

Järgmine küsimus: "Kuidas on mõjutanud hooldus- ja taastusravi järsk hinnatõus teenuse kättesaadavust?" Siinkohal tuleb taas kord vahet teha taastusravil ja hooldusravil. Taastusravi on aktiivravi liik, siin ei ole hinnad kasvanud ja ka kättesaadavus ei ole muutunud. Kindlasti peavad arupärijad pigem silmas hooldusravi ja hooldusravi omaosalust. Nagu ma siin juba varem olen mitu korda öelnud, 2004. aastal Eestis kehtima hakanud hooldusravi arengukava kohaselt planeeriti juba 2007. aastaks ravikindlustuse osa vähenemist 65%-le ja tulevikus *circa* kolmandikule. Haiglatest saadud tagasiside põhjal ei ole hooldusravi 15%-line omaosalus tekitanud märkimisväärset muret seoses teenuse kättesaadavusega. Kui vaadata statistika poole pealt, siis ka statistika kinnitab seda. Näiteks kui võrrelda 2009. aasta esimese poolaasta ja 2010. aasta esimese poolaasta statsionaarse hooldusravi

ravijuhtude arvu, siis on 2010 selges plussis – kui 2010. aasta esimesel poolaastal oli 7151 ravijuhtu, siis eelmise aasta samal perioodil oli 6934 ravijuhtu. Ambulatoorses hooldusravis on teenindamine veelgi kasvanud: selle aasta esimesel poolaastal oli ravijuhtusid 11 478 ja eelmise aasta samal perioodil 9699. Niisiis on kättesaadavus selgelt paranenud. Samasugune paranemistendents on ka koduõenduses. Koduõenduses on visiitide arv kasvanud 62 017-lt 71 139-le. Kui vaadata isikute arvu, siis eelmise aasta esimesel poolaastal sai koduõendusabi 2523 isikut, selle aasta esimesel poolaastal aga juba 2923 ehk 400 inimest rohkem.

Küsimus enesetappude kohta. Statistikaameti andmetest on näha, et 1994. aastast, kui enesetappude arv oli Eestis väga kõrge – 615 enesetappu –, kuni 2006. aastani oli selline stabiilne langus ja 2006. aastast kuni praeguse ajani on enesetappude arv stabiliseerunud. Nende arv on kõikunud 260 ümber aastas, pluss-miinus kümme. Riskigrupp on siin vanemad meesterahvad. Väga raske öelda, mis on olnud selle põhjuseks, väga raske on siin enesetappude põhjusi välja tuua. Aga kui vaadata seda, kas enesetappude arv on märkimisväärselt kasvanud, siis seda ta ei ole. See arv on püsinud stabiilselt 260 ümber.

Küsimus alkoholipoliitika kohta. Ma usun, et ka sellest olen siin Riigikogu suure saali ees varemgi rääkinud. Mäletatavasti arutas valitsus eelmise aasta jaanuaris alkoholimemorandumit. Memorandumi koostamisel osalesid peale Sotsiaalministeeriumi ka Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Justiitsministeerium, Siseministeerium, Põllumajandusministeerium, Rahandusministeerium, Haridus- ja Teadusministeerium ning Kultuuriministeerium ja loomulikult olid töösse kaasatud ka mitmed MTÜ-d. Kui vaadata selles memorandumis kirjeldatud meetmete elluviimist, siis on hakatud neid päris kenasti ellu viima. Mitmed meie institutsioonid on alkoholi liigtarvitamise probleemiga järjepidevalt tegelnud ja selle vastu võidelnud. Meenutuseks võib öelda, et 1. juulist 2006 tõendab aktsiisi maksmist kangelts alkoholi müügi pakendile, üldjuhul korgile kinnitatud maksumärk, st tuli maksumärgi regulatsioon. 2008. aastast hakkas kehtima uus aktsiiside kord, mille alusel 2008. aastal tõusis aktsiisimäär isegi kaks korda, ühel korral 20% ja siis veel 10%. 2010. aasta alguses tõusis

aktsiisimäär veel 10%. Aktsiis ja alkoholi hind on väga selgelt üks mõjusamaid faktoreid alkoholiga võitlemisel. Kui me vaatame veel edasi, siis 14. juulist 2008 on alkoholise joogi jaemüük kauplustes ja rändkauplustes lubatud kellaajaliselt. Kindlasti mäletate ise väga hästi, kuidas see seadus siin vastu võeti. 1. novembrist 2008 on uus reklaamiseadus, mis seab lisapiirangud reklaamile ringhäälingus, teatavasti kella 7-st kella 9-ni. Samamoodi on keelatud alkoholi välireklaam, välja arvatud vähesel etanoolisisaldusega alkoholise joogi välireklaam. Täiendatud on piiranguid reklaami sisule. Alkoholireklaamis ei tohi matkida ega kasutada üldtuntud näitlejaid jne. Neid meetmeid on reklaamiseaduses väga palju. Alkoholireklaam peab sisaldama hoiatavat teksti "Tähelepanu! Tegemist on alkoholiga. Alkohol võib kahjustada teie tervist". Kui rääkida veel viimastest muudatustest, siis 1. juulist eelmisel aastal karmistus karistusseadustik, mille kohaselt teatavasti mootorsõiduki või trammi juhtimise eest joobeseisundis karistatakse rahalise karistuse või kuni kolmeaastase vangistusega. Lisaks on alustatud alkoholi liig- ja kuritarvitamise varajase avastamise nõustamise arendamist Eestis. Koolitatud on perearste, õdesid. Esimene pilootprojekt patsientide nõustamiseks on samamoodi ellu viidud. Tervise Arengu Instituut viis läbi kampaania "Palju sina jood?", mis sai meedias väga palju tähelepanu. Neid kampaaniaid tuleb kindlasti tulevikus veelgi. Kui me vaatame alkoholi tarbimist, siis 2007. aastal mäletatavasti tuli 12,6 liitrit puhast alkoholi inimese kohta, 2009. aastaks on see kukkunud juba 10,2 peale. Kindlasti on Eesti riigil olemas alkoholipoliitika ja Eesti riik on oma sellealases tegevuses ka väga palju juba teinud. Aga kui on soovi, siis võib sellel teemal alati veel edasi mõelda.

Järgmine küsimus on, milliseid järeldusi teeme inimvara raporti alarmeerivatest näitajatest ja mida kavatseme ette võtta. Meil on olemas väga selge tegevuskava. Meil on rahvastiku tervise arengukava ja peamised tegevused selles arengukavas on ka väga selgelt kirjas. Samamoodi on olemas inimressursside arendamise rakenduskava, mis on seotud Euroopa Sotsiaalfondi kasutamiseega. Teisisõnu, asjad on töös ja läheme edasi.

Milline probleem on tervishoius kõige põlevatavam? Lühike vastus: tervishoiu rahastamise jätkusuutlikkus. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, lugupeetud sotsiaalminister! Teile on ka küsimusi. Palun, kolleeg Marika Tuus!

Marika Tuus

Aitäh! Austatud minister! Te ütlesite, et praegu töötab umbes 250 arsti rohkem kui 2007. aastal, ja alati on ka öeldud, et järjekorrad on meil küll pikad, aga et see pole raha tõttu, raha pole see põhiline probleem. Mis on põhiline probleem, et need järjekorrad pikenevad?

Hanno Pevkur

Aitäh! Mina ei ole küll öelnud või ma ei mäleta, et ma oleksin öelnud, et raha pole probleem. Raha on kindlasti probleem. Kui meil on raha rohkem, siis suudame osta rohkem ravijuhtusid, Eestis on arste ja võimekust pakkuda ka rohkem tervishoiuteenust. Kuskil on mõistlik tasakaal pakkumise ja nõudluse vahel. Kui tervishoius rohkem raha oleks, siis suudaksid meie arstid ja haiglad kindlasti teenindada rohkem patsiente.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jaak Aab!

Jaak Aab

Täna, austatud esimees! Hea minister! Ka minu küsimus puudutab ikkagi sedasama raha poolt ja haigekassa eelarvet, mis mõjutab nii ravi kättesaadavust kui ka haiglatele eraldatavaid summasid, mille sees on arstide-õdede palgad jne. Eelmisel aastal vähendati koefitsienti, millega eraldatakse haiglatele raha, 6% protsendi võrra. Ka nüüd oli haigekassa nõukogus ju arutelul, et mitte võtta reserve kasutusele täisulatuses, mida tegelikult ju võimaldab seadus, see on 560–570 miljoni ümber, vaid ainult 340 miljonit. Mis on teie isiklik arvamus, kas seda reservi tuleks kasutada täies mahus, et saaks aidata haiglaid ja parandada ravi kättesaadavust?

Hanno Pevkur

Aitäh küsimuse eest! Isegi kui me võtaksime reservi kasutusele seaduses lubatud täies mahus, siis me 6% hinda ei suudaks tagasi anda. Need arvutused ju sellised täpselt on, sa ise nägid samamoodi neid arvutusi, mis haigekassa juhatus olid ette valmistanud. Minu isiklik arvamus on, et see on mõistlik, kui me jätame sinna väikese tagavarapuhvri. Rahandusministeeriumi sügisene makroprognoos ja ka mõningate pankade makroprognoosid näitavad, et tööturu seis ei taastu nii kiiresti, kui arvati näiteks kevadprognoosis, mis tähendab seda, et ka sotsiaalmaksu laekumine on siiski riskiküsimus. Me väga loodame, et see arv, mis on riigieelarves, on saadud suhteliselt mõistlike arvutuste baasil, aga väike varu tagataskus võiks olla, et me ei peaks järgmise aasta oktoobris-novembris tulema haigekassa nõukokku samasuguse murega, mis oli eelmisel aastal, ehk hinnakärbet arutama. Seetõttu oli mõistlik anda 3% tagasi hinna ja teenuste või ka ravijuhtude pealt ja liikuda järgmisel aastal edasi.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Valeri Korb!

Valeri Korb

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud härra minister! Rääkisite natuke retseptidest, aga me mäletame, et aasta alguses räägiti palju digitaalsete retseptide süsteemi käivitamisest ja muidugi nendest kitsaskohtadest selles süsteemis. Tahaksin teilt, lugupeetud minister, küsida, kuidas on tänasel päeval olukord selle süsteemi käivitamisega ja mida selle poole aasta jooksul sai teha.

Hanno Pevkur

Aitäh! Lühike vastus on, et retseptikeskkond on üha paremas töökorras. Meie võimsused ja läbimüügid on pidevalt suurenenud. Ka viimased andmed kuu algusest, kus läbimüük on pidevalt suurem, näitavad, et süsteemis ei ole väga suuri tõrkeid ilmnenud. On olnud sellised mikroveakesed, aga need on jooksvalt parandatud. Nii et kolm korda üle öla sülitades võib praegu ütelda, et süsteem toimib. Küll on veel aga ruumi selleks, et arstid ja ka patsiendid digiretsepti rohkem kasutaksid. On veel arste, kes kirjutavad paberil, ja see

on loomulikult arsti ja patsiendi vaheline kokkulepe, kumba pidi siis tehakse. Minu enda isiklik seisukoht on samuti, et paberretsepti kasutamise võimalus peaks olema veel üsna mõnda aega, ei peaks riskima sellega, et inimestel jääb ravim saamata.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Nikolai Põdramägi!

Nikolai Põdramägi

Aitäh, lugupeetud Riigikogu esimees! Lugupeetud minister! Eestis on omaosalus tervisekulutustes väga kõrge, ligi 40%. Samas panustab Eesti riik tervishoiule riigieelarvest tunduvalt vähem kui teised Euroopa Liidu riigid. Need on põhjused, miks arstiabi kättesaadavus on nii halb, miks meil on nii pikad ravijärjekorrad ja miks meditsiinitöötajad Eestist lahkuvad. Millised oleksid teie esmased ülesanded olukorra parandamiseks?

Hanno Pevkur

Aitäh küsimuse eest! Kõigepealt pean sissehuhatuseks ütleva, et teie väide ei ole korrektne. Eesti inimeste omaosalus tervishoiukulutustes ei ole kindlasti 40%, see on 23-24%. Mis puudutab retseptiravimeid, siis retseptiravimite puhul on see praegu umbes 36%, ja kui käsimüügiravimid juurde panna, siis on see, jah, tõesti umbes 40% ja peale selle. See puudutab aga ainult ravimeid, need ei ole tervishoiukulutused ja sellest tervishoiukulutuste omaosaluse 23-24%-st väga suure osa moodustabki just ravimite omaosalus.

Te küsite, mis on vajalikud tegevused. Neid vajalikke tegevusi asub muu hulgas homme arutama Riigikogu sotsiaalkomisjon. Nagu ma ütlesin viimasele küsimusele vastates, on Eesti tervishoiu kõige põletavam, kõige olulisem küsimus tervishoiusüsteemi rahastamise jätkusuutlikkus. Eks lähimatel aastatel tuleb need otsused langetada, mismoodi tervishoiusüsteemi laias laastus edasi rahastatakse.

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra sotsiaalminister! Avan läbirääkimised ja palun kõnepulti kolleeg Marika Tuusi!

Marika Tuus

Austatud Riigikogu esimees! Austatud minister! Head kolleegid! Ministri vastustest tuli välja, et tervishoius on meil kõik korras, järjekorrad aina vähenevad, ravimihinnad langevad ja aina rohkem arste võtab meie patsiente vastu. Ometigi me teame, et olukord tervishoius on kehv. Vaadake, kui palju kärpeid on olnud, kahe viimase aasta jooksul on need ikkagi väga-väga suured olnud ja selleks aastaks olid just tervishoius kärped kaks korda suuremad kui teistes valdkondades. Kärbiti tõesti selle lubadusega, et 6%-line hinnakärbe antakse järgmise aasta eelarvega tagasi. Sama ütleb ka arstide liit ja haiglate liit. Aga ometigi me näeme, et midagi ei taastata ehk seda on õige vähe, vaid 2% kättesaadavusse, see on üliväike protsent, ja 1% teenuse koefitsienti. Nii et me võime öelda, et kättesaadavus järgmisel aastal kohe kindlasti ei parane, ja võime ka öelda, et praegu tuleb euro ikkagi inimeste tervise arvel, inimeste tervise hinnaga. Arstide liidu hinnangul on nende kärpete tõttu ravi kvaliteet halvenenud, inimeste omaosalus on kasvanud, järjekorrad on pikenenud. Tervise Arengu Instituudi andmeil – meil on kättesaadavad olnud esimese kvartali andmed – oli näiteks ambulatoorseid vastuvõtte 14% vähem kui aasta tagasi, perearsti juures käidi 19% vähem ning koduvisiite tehti 28% vähem kui aasta tagasi ja 38% vähem kui kaks aastat tagasi. Samas kasutatakse rohkem erakorralise meditsiini abi. Järeldusi pole siin küll raske teha.

Ei ole mõtet pidevalt rääkida ka seda müüti, et arstiabi on meil hästi kättesaadav, rõhutades siis perearsti ja erakorralist abi. Küsimus on ikkagi eriarstiabi kättesaadavuses ja siin on pilt sootuks teine. Kui ametlikult pikendati ambulatoorse ravi järjekordi kuue nädalani, siis tegelikult on olukord hoopis süngem. Arstijärjekorras on Eestis hetkel keskeltläbi iga üheksas, kümnes inimene. Näiteks silmaarsti järjekord on Tartu Ülikooli Kliinikumis viis ja pool kuud. Ise ma olen olnud silmaarsti järjekorras kevadest, aprillist saadik ja nüüd kolmapäeval saan siis tema vastuvõtule. Näiteks nefroloogile on Põhja-Eesti Regionaalhaiglas järjekord 112 päeva, neuroloogile Tartus üle nelja kuu ja kliinikumis on näiteks oftalmoloogi järjekord 155 päeva, aga raha eest saate kõik kindlasti kohe järgmisel päeval, ukсед on avatud. Eriti

pikad on järjekorrad uroloogide ja endokrinoloogide vastuvõtule.

Ka WHO eksperdid toonitasid, et viimastel aastatel on Eestis finantskaitse ja õiglus rahastamisel vähenenud ja et õiglus teenuse kättesaadavuses ei ole tagatud ei hambaravis ega ka ambulatoorses eriarstiabis. Maailma Terviseorganisatsioon, nagu me mäletame, on pidevalt toonitanud, eriti selles suures analüüsis, et Eesti tervishoid ei ole jätkusuutlik. WHO tegi väga tõsiseid järeldusi, kuigi meil eriti ei taheta sellest rääkida. Me oleme teinud ettepaneku seda siin saalis arutada, kuid siiani me ei ole seda saanud teha. Eksperdid on öelnud, et kaoseni on kümme aastat, kui me midagi kohe ja kiiresti ette ei võta. Öeldi, et Eestil on palju õppida, sellise tervishoiusüsteemiga edasi minna ei saa. Ka Eurostat on välja toonud, et Eesti madal oodatav eluiga on seotud Euroopa ühe kõige madalama tervishoiukulutuste tasemega. Eesti kulutab nii eraraha kui riigi raha tervishoiule Euroopa Liidus kõige vähem üldse. Ma ei hakka eraldi nimetama neid tohutuid kärpeid, enamik inimesi teab neid ise. Omaosaluse kohta ma siiski ütleks niipalju, et omaosalus tervishoiukulutustes on Eestis kümne aastaga kahekordistunud ja on 27%. Siia sisse ei ole arvestatud rahvatervise riiklike kulutusi, sellepärast et inimeste omaosalus on seal väga väike. Aga 27 on see õige protsent, mis näitab just nimelt inimeste omaosalust. Ravimite osas on see siis 43%. Need on ülikõrged näitajad. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole. Lõpetan läbirääkimised.

6. Arupärimine ühiskonnas süveneva vaesuse kohta (nr 482)

Esimees Ene Ergma

Järgmine arupärimine on Riigikogu liikmete Lauri Laasi, Kadri Simsoni, Vladimir Velmani, Toivo Tootseni ja Olga Sõtniku 3. augustil s.a esitatud arupärimine ühiskonnas süveneva vaesuse kohta. Palun kõnepulti kolleeg Lauri Laasi!

Lauri Laasi

Proua juhataja! Head kolleegid! 3. augustil andsid Keskerakonna fraktsiooni liikmed üle

arupärimise sotsiaalminister Hanno Pevkurile. Arupärimine käsitleb ühiskonna süvenevat vaesumist. 8. juuli Eesti Päevaleht kirjutas oma uudisloos "75 000 inimest teenib töö eest miinimumpalka või vähem" järgmist: "Eelmise nädala lõpu seisuga (See oli siis juuli alguses. – L. L.) oli Eestis 80 751 registreeritud töötut. Peaaegu teist sama palju käib küll tööl, kuid ei teeni piisavalt, et sellega ära elada. Maksu- ja Tolliameti andmeil sai tänavu maa-kuu deklaratsioonide alusel brutotöötasuks täpselt miinimumpalga ehk 4350 krooni 19 448 inimest ja sellest veelgi vähem 54 889 inimest." Lisaks tuuakse selles loos välja, et kui Eesti miinimumpalk on eurodesse arvestatuna 278 eurot, siis Lääne-Euroopas on miinimumpalk enamasti üle 1000 euro, USA-s eurodesse arvestatuna 872 eurot ja isegi näiteks Türgis 338 eurot. Tahame sotsiaalministrilt muu hulgas teada, kuidas on tema arvates võimalik 75 000 inimesel, kes saavad miinimumpalka, selle summaga ära elada. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Lauri Laasi! Palun härra sotsiaalministri kõnepulti!

Hanno Pevkur

Austatud Riigikogu esimees! Head arupärijad! Esimene küsimus puudutab äraelamist. Alustaksin hea meelega tegelikult sellestsaamast miinimumpalgast. Teatavasti saame rääkida töötasu alammäärast. Töötasu alammäär lepatakse väga pikaajalise traditsiooni kohaselt kokku Eesti Ametiühingute Keskliidu ja Eesti Tööandjate Keskliidu vahel laiendatud kollektiivlepingu vormis. Ka praegu on teatavasti ametiühingute keskliit teinud tööandjate keskliidule ettepaneku neid läbirääkimisi pidada. Valitsus on selle kokkuleppe töölepingu seaduse kohaselt Vabariigi Valitsuse määrusega ka kehtestanud. Kehtiv töötasu alammäär, 4350 krooni, on ametiühingute ja tööandjate kehtiv kokkulepe ning kindlasti on see kompromiss võimaluste ja soovide vahel. Loomulikult on väga raske selle summaga hakkama saada, aga on olemas toimetulekutoetuste süsteem, mis peaks lisaabi ja -tuge pakkuma, et inimestel oleks võimalik toime tulla. Kui vaadata veel kord teie viidatud artiklit, siis tuleb täpsustada, et konjunktuuriinstituudi direktor Marje Josing on seda küsimust kommenteerinud ja on

öelnud, et tema hinnangul on väikese sissetuleku taga tihtipeale osajaatöö ja ka n-ö juhutöö, mille tunnipalk on väike. Ei ole 100% võimalik väita, et väikese sissetulekuga inimestel on alati täistööaeg või et nad saavad töötasu alammäära. Aga loomulikult ei muuda see probleemi olematuks, inimeste sissetulekud võiksid olla ja peaksid olema suuremad. Küll jääb esimese küsimuse puhul arusaamatuks, mida te mõistate sobiva statistika all. Meil on olemas töötukassa ametlik registreeritud töötute statistika ja ILO ehk Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni metoodika alusel Statistikaameti koostatav töötute statistika. Kindlasti ei Sotsiaalministeerium ega Vabariigi Valitsus ei salga kumbagi arvu ja tegutseb nende arvude alusel, mis on. Mingisugusest sobivast statistikast juttu olla ei saa.

Teises küsimuses küsitakse, kuidas seletada, et Türgis on elatustaseme miinimumstandard kõrgem kui Eestis, kuigi Türki ei ole Euroopa Liidu liikmesriik. Ka Norra ei ole Euroopa Liidu liikmesriik, kuid ka seal on elatustase kindlasti kõrgem. On veel teisigi riike, kus on kõrgem elatustase kui Eestis. Ma usun, et see võrdlus ei ole päris kohane. Kui me vaatame sisu poolele, siis me jällegi saame töötasu alammäära puhul rääkida sellest, et ametiühingud ja tööandjad peavad läbirääkimisi, vaatavad ja arutlevad, mis on võimalik kompromiss. Selle kompromissi suurus praegu on 4350 krooni. Türgis on omad reeglid alammäära kehtestamiseks. Kui neil on see 338 eurot, siis see on 338 eurot.

Kolmas küsimus: "Kui suur on Sotsiaalministeeriumi andmetel vaesuses elavate inimeste hulk Eestis ning kuidas see puudutab Eestis elavaid lapsi?" Sellele küsimusele vastates alustan sellest, et kindlasti on Eesti leibkondade sissetulekud vähenenud. Kui me vaatame ka statistika poole pealt, siis nominaalpalk 2009. aastal langes 4,5% ja Rahandusministeeriumi prognooside kohaselt võib see ka sellel aastal langeda, aga eks seda näitab täpsem statistika. Mis puudutab vaesuses elavate inimeste hulka, siis me teame, et on olemas suhteline vaesus. Me saame rääkida sellest, kui palju meil on toimetulekutoetuse taotlejaid. Kui vaadata toimetulekutoetuse saajaid, siis 2009. aastal sai toimetulekutoetust natuke rohkem kui 20 000 peret ja 2009. aastal sai toimetulekutoetust 38 000 inimest. See arv on

suurenenud. Kui vaadata laste osakaalu, siis ka seda olen ma varem korduvalt öelnud, et lastega pered on kindlasti suuremas riskis, eelkõige need pered, kus üks vanem on töötu või mõlemad vanemad on töötud. Nii et selle kohaselt on Eestis lastega pered loomulikult riskirühmas. Riigi ülesanne on eelkõige tagada toimetulekuvahendite olemasolu, et kõik omavalitsused saaksid toimetulekuvahendid välja maksta, ja see on riigieelarves ka tagatud.

Viimaseks küsite, millised on olnud kõige tõhusamad meetmed võitluses kasvava vaesusega. Kindlasti on kõige tõhusamad kõik tööturule suunatavad meetmed, selleks et inimesi tööle tagasi aidata. Vaesusest väljatulekul on kõige tõhusam vahend inimeste tööle saamine. Seetõttu ongi esmatähtsad tööturuteenused, mis aitaksid tööturule naasta ja inimest aktiivsena hoida. Tööturumeetmete eelarve on samamoodi üle kahe korra suurenenud. Kui 2008. aastal oli see summa 213 miljoni krooni juures, siis selle aasta summa ületab 500 miljoni krooni. Te olete kindlasti kursis kõikide aktiivsete meetmetega, nii palgatoetuse kui ka muude meetmetega, mis on inimestel aidanud tööturule naasta. Lisaks on kõikvõimalikud nõustamisteenused ja muud programmid. Kindlasti võib ühe positiivse meetmena nimetada Euroopa Sotsiaalfondi programmi töölesaamist toetavaid hoolekandemeetmeid, kus on ette nähtud nõustamiskeskused erivajadustega inimestele nende tööleaitamisel. Eelmisel korral arupärimistele vastates mainisin erinevaid programme, millega realselt püütakse inimeste toimetulekut soodustada ja neid aidata, olgu selleks näiteks kas või Nõmme Lastekaitse Liidule antud toetus suvise supiköögi pidamiseks.

See ongi kõik. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra sotsiaalminister! Teile on küsimusi. Palun, kolleeg Marika Tuus!

Marika Tuus

Aitäh! Austatud minister! Vaesus on meil loomulikult üks kõige suuremaid probleeme. Seda on toonitanud OECD, eksperdid on toonud välja, et 61% töötutest ja koguni 43% eakatest elavad vaesusriskis. Me teame, et Eestis on rohkem kui 10 000 last, kes elavad toimetulekutoetust saavates peredes. Muide,

vaesusriskis elavate inimeste arv on meil ka ikkagi teada – 200 000, selle on toonud välja haigekassa esimees Hannes Danilov. Nüüd ma ikkagi küsin, mida on siis tulevikus planeeritud vaesuse vähendamiseks teha. Sest tööturumeetmetest ei piisa, töötus on ju kogu aeg kasvanud ja midagi head seal ei ole, see jääb pikaks ajaks veel raskeks probleemiks. Aga mida veel on tehtud vaesuse vähendamiseks, mis on meil probleem nr 1?

Hanno Pevkur

Aitäh! Veel kord: üks asi on loomulikult tööturumeetmed ja teine asi on väga selgelt see, et me peame tagama toimetulekutoetuste vahendite olemasolu, et tõesti aidata neid, kes kõige rohkem abi vajavad. Kolmandaks, mis puudutab tulevikku, siis mina julgen küll öelda, et minu arvates on eri toetuste, sealhulgas lastetoetuse solidaarsusel põhinemine väga hea, aga seda toetust on võimalik muuta paremini sihitatuks, et need pered ja need lapsed, kes vajavad rohkem toetust, saaksid rohkem toetust, ja need pered, kes vajavad vähem toetust, saaksid proportsionaalselt vähem. Minu arust on see kindlasti teema, mis järgmisel Riigikogul tuleb läbi vaielda ja võimalik, et ka vastavad seadusmuudatused teha. Riigi tugi on üks asi, teine asi on loomulikult omavalitsuste tugi ja kolmandaks on kogukondlik või lähedaste tugi. See, kui inimesed on vaesusriskis, ei tähenda veel automaatselt seda, et nad on ka absoluutsesse vaesusesse langenud, see on suhteline vaesusrisk. Selle nimel ongi vaja nii riigil, omavalitsusel kui ka kogukonnal oma jõud ühendada, et inimesi aidata, kas või kõige lihtsamate vahenditega. Kui on vaja hooldust korraldada, siis omavalitsused saavad inimesele määrata hooldaja ja teda nii aidata. Meie kõikide ühine töö ja suur vaev on see, mis meid edasi aitab.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kadri Simson!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud minister! Te ütlesite, et teie kohustus on tagada lihtsalt vahendid toimetulekutoetuste väljamaksmiseks. Aga ometi ei ole toimetulekutoetus, 1000 krooni pere esimese liikme kohta, viimase nelja aasta jooksul kasvanud. Me näeme, et esmatarbekaupade ja

toiduainete hinnatõus on olnud märkimisväärtne. Sel kevadel Riigikogu ees olles lubasite, et toimetulekutoetused peaksid kasvama. Ometi oleme olukorras, kus need summad on endised, kuigi isegi praegusel kuul on toiduainete hindade tõus võrreldes aastatagusega 6,6% ja te ütlete, et teil jääb toimetulekuvahendeid üle, et need kantakse järgmise aasta eelarvesse, et ei kasutata kõike ära. Kuhu kadus see lubadus suurendada toimetulekutoetust?

Hanno Pevkur

Aitäh küsimuse eest! Kindlasti ma ei öelnud, et on vaja lihtsalt tagada toimetulekutoetuste vahendite olemasolu. Ma ütlesin, et see on üks oluline faktor. Mis puudutab toimetulekumäära tõstmist, siis loomulikult, jah, see oli üks minu prioriteetidest. Küll on tõsiasi see, et valitsus koostab eelarvet tervikuna ja vaadatakse kõiki sektoreid. Toimetulekutoetuse määra tõstmine riigieelarve menetlemise käigus, rahalisi vahendeid arvestades, ei ole kahjuks veel teoks saanud. Mis puudutab seda, kas järgmisel aastal võiks 350 miljonist kroonist tekkida n-ö ülejääke, siis selle kohta saame natukene selgema pildi esimese kvartali lõpus, kui esimese kvartali toimetulekutoetused on esitatud. Väga palju sõltub ka sellest, milline talv meil tuleb, millised on küttearved, millised on elektriarved. Sellest sõltub omakorda see, kui palju on toimetulekutoetuste reaalseid väljamakseid. Ma olen korduvalt öelnud, et toimetulekutoetuste reaalsed väljamaksud on suurenenud ka avalduse kohta, olles jõudnud juba peaaegu 2000 kroonini avalduse kohta. Nii et need summad loomulikult kasvavad. Kindlasti oleks mul väga hea meel selle üle, kui inimeste vajadus toimetulekutoetuse järele ei oleks nii suur, mis annaks võimaluse ka nende praeguste eelarveliste vahendite kogusummast suurendada kas teiste, järgnevate pereliikmete toetust 80%-st 100%-ni või tõsta üldist toimetulekumäära. Riigieelarve menetlemise käigus, ma usun, tuleb see debatt ka siin saalis. Lühike vastus on see, et niipalju, kui meil on võimalusi, niipalju, kui meil on maksumaksjate raha, niipalju saame seda ümber jaotada. Pikem vastus on, et ootaks ja vaataks, mis järgmise aasta esimeses kvartalis toimub, kas selle 350 miljoni

krooni sees on võimalik teemat ümber mängida või mitte.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jaak Aab!

Jaak Aab

Täna, austatud esimees! Hea minister! Tõesti, ka sotsiaalkomisjonis on olnud arutusel seesama toimetulekuteema. Keskerakonna fraktsioon on esitanud eelnõusid, et tõsta toimetulekutoetuse piiri ja et lastetoetust ei arvestataks toimetulekutoetuse arvestamisel tulude hulka. See oleks olnud suunatud just lastega peredele. Ise te mõnsite ka, et vaesusriskis on just lastega pered. Pikaajaliste töötute arv kasvab väga usinasti. Kui üldine töötute arv on võib-olla püsima jäänud, siis pikaajaliste töötute arv kasvab, sest järjest rohkem on inimesi, kes on pikka aega töötanud. Neid saaks aidata sihitatud toimetulekutoetusega. Teine variant on muidugi töötutoetus, kui see üle vaadata, et see oleks endise töötegevusega kuidagi seotud, ning võiks tõsta töötutoetust või maksta seda pikemalt. Tõsine vaesus ähvardab siiski väga paljusid inimesi. Te räägite, et teiste sektoritega võrreldes ei õnnestunud läbirääkimistel raha saada. Aga see on üks tõsisemaid probleeme.

Hanno Pevkur

Aitäh! See oli nagu kommentaari vormis küsimus. Loomulikult, ma nõustun teiega. See, et pikaajaline töötus põhjustab inimestele toimetulekuraskusi, on ju päevselge. Kui sul ei ole sissetulekut, siis järelikult on väga raske ka igapäevaste toimetamistega normaalselt toime tulla. Kõik need meetmed koos peavad tagama selle, et inimestele toimetulekut võimaldada ja abi osutada. Ma olen korduvalt öelnud, et omavalitsustel on siin samamoodi ikkagi palju teha, alustades kõige lihtsamast asjast, millest ma olen siin ka korduvalt rääkinud, aga ma ei saa sellest ei üle ega ümber: kõige lihtsam asi on, kui lastele oleks tagatud lasteaiakoht ja seal oleks omakorda tagatud näiteks toidu eest maksimisest vabastamine, mis oleks lasteaiahoolekogu ehk kõikide lastevanemate esindajate ühine otsus. See aitaks oluliselt vaesusriski vähendada. Need lapsed saaksid käia lasteaias, saaksid kolm korda päevas sooja toitu ja neil oleks palju kergem.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Lauri Laasi!

Lauri Laasi

Aitäh! Austatud minister! Nüüd, kui on selgeks saanud, et enamik valitsuse meetmeid, mis on mõeldud tööpuuduse vähendamiseks, kahjuks vilja ei ole kandnud, küsin: miks siamaani ei ole riiklikul tasandil hakatud looma sotsiaalseid töökohti, nagu on loodud Tallinnas, kus need on väga paljudele inimestele abiks olnud?

Hanno Pevkur

Aitäh küsimuse eest! Siin ma teiega küll kohe kuidagi nõustuda ei saa. Riiklikud meetmed on päris kenasti aidanud töötust vähendada. Vaatame kas või palgatoetusi, tööpraktikat või seda, kui inimesed on ise ettevõtlusega alustanud. Kui me paneme siia kõrvale Tallinna sotsiaalsete töökohtade meetme, siis me saame rääkida sadadest töökohtadest. Kui me vaatame, et Tallinnas elab umbes kolmandik Eesti elanikest ja registreeritud töötuse tipp oli 96 000 inimese peal, siis peaks Tallinnas olema 40 000 töötut. Kui Tallinna Linnavalitsus on sotsiaalsete töökohtadega loonud mõnesajale inimesele võimaluse neonvesti kanda, siis see kindlasti ei ole olnud efektiivne. Need inimesed vajavad pikemat ja jätkusuutlikumat tööd. Ma soovitan Tallinnal siiski suhelda töötukassaga, mida ta ka on teinud. Teiselt poolt ei peaks Tallinn käituma niimoodi, et ta läheb töötukassasse, küsib sealt meetmeid ja siis pakub need oma meetmetena välja. Parem ja mõistlikum oleks see, kui Eestis tegeleks tööturukorraldusega üks asutus – Eesti Töötukassa. Kui Tallinn tahab aidata, siis ta võiks töötud inimesed suunata töötukassasse.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Georg Pelisaar!

Georg Pelisaar

Aitäh, austatud Riigikogu esimees! Lugupeetud minister! Kui Eesti standardeid arvestada, siis elab meil vaesuses teatavasti umbes viiendik ehk 20% inimestest, kui aga aluseks võtta Euroopa standardid, siis on pilt hoopis teine. Olukord ei ole läinud paremaks, pigem on see läinud halvemaks. Kas või administratiivsed hinnad on eelmise aasta septembriga

võrreldes Statistikaameti andmetel kasvanud 8,1%. Soomes elavat 13% inimesi vaesusriskis, aga seal peetakse vaesuspiirist allpool elavateks inimesteks neid, kelle sissetulek on alla 1100 euro kuus. Õelge, palun, millal ja kuidas me võiksime jõuda Euroopa standardeid arvestades enam-vähem normaalse sissetulekuni ja Euroopa mõistes vaesuspiirist ülevalpool olevaks riigiks.

Hanno Pevkur

Aitäh küsimuse eest! Ma usun, et kui te eelmisel nädalal sirvisite ajakirjandust, siis te leidsite seal ühe artikli, mis rääkis Soome vaesusesse langenud lastest, kelle arv on kolmekordistunud. Selles mõttes on elatusstandardid kindlasti erinevad. Loomulikult, meie keskmine palk on ka erinev, miinimumpalk on erinev. Kui me vaatame näiteks Gini indeksit, siis kõige rohkem ja kõige vähem palka saavate inimeste vahe on vähenenud ehk me oleme võrdsemaks muutunud. Millal me jõuame Euroopale järele? Tuleb jätkata senist kursi. Näiteks Itaalias, kus on samamoodi suhteliselt kõrge elatustase, on SKT viimase kümne aastaga, kui ma õigesti mäletan, kasvanud 1%, 100%-lt 101%-le, meie oma aga, ma ei mäleta täpselt, kas kaks ja pool korda, 250%, või veel rohkem. Nii et tuleb jätkata senist kindlat majanduspoliitikat, tuleb jätkata seda, mida Reformierakond ja valitsus on teinud, ja siis me kindlasti jõuame sinna.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Aivar Riisalu!

Aivar Riisalu

Aitäh, hea juhataja! Hea minister! Kuulan seda debatti siin ja minu meelest on väheke kummaline see, et uuest aastast on töötö toimetulekumäär jämedalt öeldes 65 eurot. See tundub nii väike summa olevat. Aga mitte sellest ei tahtnud ma rääkida. Minu küsimus on selle kohta, kas riigil on olemas kriisiplaan. Selge on see, et 1000 krooniga ei ole praegustes oludes võimalik ära elada. Kui need inimesed ühel hetkel murduvad ja see protsess läheb käest ära, kuidas me siis käitume, kui inimesed hakkavad sõna otseses mõttes näljamäsesse korraldama?

Hanno Pevkur

Aitäh küsimuse eest! Mis puudutab mässe, siis nendega tegeleb Eesti riigis politsei, ma selle koha pealt midagi ei ütleks. Ma räägin natuke veel toimetulekust. Toimetulekumäär 1000 krooni ei tähenda seda, et toimetulekutoetus, mis inimestele välja makstakse, on 1000 krooni. Toimetulekutoetuse arvestamisel vaadatakse inimese tulusid ja kulusid ning siis makstakse tal kinni vajalikud kulutused. Keskmine toimetulekutoetus praegu ühe avalduse kohta on umbes 1900 krooni. Mul ei ole neid arve praegu peas. Riik ja omavalitsused peavad loomulikult abistama inimesi, kes on jäänud sissetulekuta, ja nad peavad tegema seda nii palju kui vähegi võimalik. Eks iga Riigikogu liige saab samamoodi anda oma panuse selleks, et Eesti inimestel oleks hea elada.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra sotsiaalminister! Avan läbirääkimised. Palun kõnepulti kolleeg Lauri Laasi!

Lauri Laasi

Proua juhataja! Head kolleegid! Nagu me äsja kuulsime sotsiaalministri suust, inimesed, kes on vastu seina surutud ja lõpuks murduvad, võivad saada politseilt lihtsalt nuuti. Nagu te kuulsite, inimestega, kes on hätta sattunud, tegeleb edaspidi Eesti Vabariigis politsei. Tahhan öelda, et pärast seda, kui Reformierakond on kümme aastat siin riigis valitsusvastutust kandnud, on pilt väga kurb. Septembri lõpus oli Eestis peaaegu 70 000 registreeritud töötut, iga päev kasvab nende arv, kes ei ole enam töötuna arvel, kuid tegelikult on jätkuvalt töötud. Keegi isegi õieti ei tea, kui palju neid inimesi on, võimalik, et see arv ületab 100 000 inimese piiri. Me ei tea ka seda, kui paljud inimesed töötavad osalise tööajaga, on sündpukusel või keda tööandja sundis augustis-septembris näiteks välja võtma nn palgata puhkuse päevi.

Veelgi piinlikum probleem on meie riigis lokkav massiline töötav vaesus. Väga suur hulk inimesi praeguses Eestis käib küll tööl, kuid ei teeni piisavalt, et sellega ära elada. Eelmise nädala Õhtuleht kirjutas: "Endine Euroopa Parlamendi saadik Marianne Mikko viibis möödunud nädalavahetusel Narvas ja sai paraja vapustuse osaliseks, kuuldes, millised on

seal naiste palgad. Mikko sõnul suhtles ta Narva tänavatel tavaliste inimestega ja sattus rääkima kohalike naistega. "Üks, teine ja kolmas rääkis, et teenib vaid 3000 krooni kuus." Kui tegu ei ole orjastamisega, mis see siis on? Huvitav, kas valitsusliikmetel vahetevahel ka süda valutab ülalnimetatud tendentside pärast või on see nende arvates lihtsalt turg-paneb-kõik-paika-poliitika? Kuidas selle taustal suhtuda ettevõtjate kaeblemisse, et meil on justkui tööjõupuudus? Pole kordagi kuulnud, et meie valitsus oleks nendele tendentsidele tähelepanu juhtinud, rääkimata katsetest olukorda parandada. Millal küll valitsus ärkab tardumusest ja hakkab inimeste peale mõtlema? Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh, kolleeg Lauri Laasi! Ma palun nüüd sotsiaalministri kõnepulti!

Hanno Pevkur

Austatud Riigikogu esimees! Lugupeetud arupärijad! Hoolimata kogu austusest teie vastu ütlen, et palun ärge tõlgendage mu sõnu valesti. Mina pole öelnud, et Eestis tegeleb vaestega politsei. Seda esiteks. Teiseks, sellist demagoogilist juttu on ausalt öeldes ikka piinlik kuulata. Kui teil on mingeid sisulisi etteheiteid, siis palun! Ei ole aus Eesti inimeste, Eesti töoinimeste ja kõikide teiste suhtes rääkida sellist juttu, et me oleme katastroofi äärel. Palun vaadake natukene üldist statistikat ja vaadake natukene maailmas ka ringi! Eesti ei ole mingi eriline oas, kus kõik on väga halvasti. Vaadake kas või meie lähinaabreid, ka seal on probleemid. Jah, majanduskriis mõjub ühiskondadele laastavalt. Jah, mõjub. Ka Eestile mõjus. Aga Eesti tuleb sealt välja. Vaadake kas või viimaseid numbreid. Loomulikult, nii Riigikogu liikmete kui ka valitsuse ülesanne on tagada, et me tuleksime nendest keerulistest oludest välja võimalikult valutult. Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh! Lõpetan läbirääkimised.

Ka kuues arupärimine on käsitletud.

7. Arupärimine tervise infosüsteemi kohta (nr 501)

Aseesimees Keit Pentus

Järgmine arupärimine on esitatud samuti sotsiaalminister Hanno Pevkurile. Arupärimise esitajad on Jaak Aab, Arvo Sarapuu, Nikolai Põdramaagi, Evelyn Sepp, Marika Tuus, Valeri Korb, Toomas Varek, Mailis Reps, Georg Peli-saar, Inara Luigas, Eldar Efendijev, Nelli Privalova ning Olga Sõtnik. Palun Riigikogu kõnepulti Jaak Aabi arupärijate esindajana!

Jaak Aab

Austatud juhataja! Head saali jäänud kolleegid! Lugupeetud minister! Mõni nädal tagasi kirjutati ajakirjanduses ühest järjekordsest infotehnoloogilisest segadusest Sotsiaalministeeriumi haldusalas. Andmekaitse Inspeksioon tegi Sotsiaalministeeriumile ettekirjutuse, kuna tervise infosüsteemi patsiendiportaalis võib kasutaja näha enne teda portaali kasutanud isiku kontot ja tema delikaatseid isikuandmeid, äärmisel juhul peale isikuandmete ka meditsiinilisi andmeid. Andmete lekkimist võimaldab eri brauserite ning Eesti ID-kaardi utiliidi versiooni koosmõju.

Probleem avaldub siis, kui kasutaja eirab turvakäitumise tavasid ehk arvuti antakse ühelt inimeselt teisele kasutamiseks üle sama kasutajakonto all olukorras, kus osa rakendusi on lahti jäetud, veebilehte ei ole suletud. Samas leiab Andmekaitse Inspeksioon, et Eesti E-tervise Sihtasutus ei tohiks kohustada inimest turvameetmeid looma ning tehnilised probleemid ei õigusta seaduse mittetäitmist. Terviseandmed on väga delikaatset laadi isikuandmed, mistõttu pidanuks ministeerium Andmekaitse Inspeksiooni hinnangul juba patsiendiportaali loomisel võtma meetmeid, mis tagaksid selliste andmete konfidentsiaalsuse. Võrdluseks võib tuua näiteks e-panga kasutamise, kus see kasutajakonto teatud aja tagant sulgub automaatselt ja teine inimene nendele andmetele ligi ei pääse. Turvaauk tervise infosüsteemis võib viia terviseandmete kui delikaatsete isikuandmete volitamata levikuni.

Eelnevale tuginedes palume teil vastata järgmistele küsimustele. Esiteks, millal said Sotsiaalministeeriumi töötajad teada, et tervise infosüsteemis on turvaauk, kuidas sellele reageeriti, milliseid tegevusi võeti ette? Teiseks,

kuidas plaanite edaspidi tagada terviseandmete konfidentsiaalsuse, milliseid muudatusi patsiendiportaalis plaanitakse teha? Kolmandaks. Ülaltoodu pole esimene probleem Sotsiaalministeeriumi haldusala infotehnoloogiliste lahendustega. Segadust on olnud nii puuetega inimeste toetuste väljamaksmisega kui ka e-retsepti projektiga. Mida ministrina olete ette võtnud selliste probleemide ärahoidmiseks? Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh! Vastamiseks palun Riigikogu kõnetooli sotsiaalminister Hanno Pevkuri!

Hanno Pevkur

Austatud Riigikogu aseesimees! Hääd aru-pärijad! Esimene küsimus oli, millal saime probleemist teada ja mida tegime. Andmekaitse Inspektsioon saatis meile 6. augustil teate ja me edastasime selle kohe Eesti E-tervise Sihtasutusele, kes on selle andmekogu volitatud töötaja. 23. augustil vastasime Andmekaitse Inspektsioonile, et see probleem on tõesti põhjustatud just nimelt Eesti ID-kaardi utiliidi versioonist ja selle käitumise eripäradest ning see puudutab kõiki internetikeskkondi, kus on vajalik ID-kaardiga logimine. See ei ole digiloo või e-tervise eripära, ID-kaardi utiliidi selline käitumine ilmses ka teistes sarnastes keskkondades. Pärast seda, kui see probleem ilmses, on sinna kohe tehtud parandused. Need parandused väljenduvad selles, et kui inimene lõpetab e-tervise keskkonnas oma töö, siis brauseriakna sulgemisel suletakse kogu brauser, mis sellel hetkel lahti on, või kogu brauseriakende jada, mis sellel hetkel lahti on. See välistab selle võimaluse, et need andmed võiksid jääda seal näha. Meil on vaja seal veel mõningaid töid teha, need puudutavad eelkõige *cookie*'de või küpsiste automaatset kustutamist. Need tööd saavad kindlasti Andmekaitse Inspektsiooniga kokkulepitud tähtjaks ehk 30. novembriks valmis. Praegu on selline esimene turvalisuse tase või n-ö täiendatud turvalisuse tase tagatud. Proovisin ka ise enne siia tulekut järele, logisin sisse ja väljalogimisel või vajutades nupukest "Välju", tuli kohe soovitus, et eemaldada ID-kaart ja sulgeda kõik brauseriaknad. Selles mõttes on patsiendile soovitude jagamise või tema teavitamise osa täiustatud. Kokkuvõttes tähendab see seda, et

kui me ka edasi kõiki neid muudatusi teeme, siis me peame arvestama faktiga, et selle keskkonna kasutajasõbralikkus läheb paremaks, aga turvalisus suuremaks. Iga patsient peab sellega arvestama, et tuleb teha mõni täiendav nupuvajutus, kui keskkonda siseneda või keskkonnast väljuda.

Teine küsimus: "Kuidas plaanite edaspidi tagada terviseandmete konfidentsiaalsuse? Milliseid muudatusi patsiendiportaalis plaanitakse teha?" Ma tegelikult sellest alustasin. See puudutab peamiselt HTTPS-ühenduse lõppemisel brauseri sulgemist, lisateavitusi ja n-ö *cookie*'de või küpsiste automaatset kustutamist. Nii et töö käib ja koos AKI-ga me vaatame kindlasti need asjad kõik üle. Aga tasuks meelde tuletada, et enne kui digilugu käima pandi, küsiti selleks ka Andmekaitse Inspektsiooni nõusolekut ja Andmekaitse Inspektsioon vaatas turvalisuse tasemed üle. Eri süsteemide rakendamisel vahel tõesti ilmneb eri brauserite ebakooskõla ja sellest tulenevalt ka mõne utiliidi mittesobitumist teatud süsteemidega. Need on jooksivad probleemid, millega tuleb tegeleda.

Viimane küsimus: "Mida ministrina olete ette võtnud selliste probleemide ärahoidmiseks?" Päris palju. Üks asi on loomulikult rahaline küsimus, mida saab IT-investeeringutesse arvestada, aga me oleme püüdnud keskenduda rohkem selliste IT-spetsialistide värbamisele, kes oleksid sellise taustaga, et nad suudaksid olla võrdväärsed partnerid tellimuste täitjatele ehk IT-firmadele, kes reaalselt ühte või teist keskkonda loovad. On oluline, et meil oleks see võimekus olemas, ja selle võimekuse suurendamiseks me tõesti igapäevaselt tööd teeme. Keerukate infosüsteemide puhul, olgu selleks digiresept või kogu e-tervise keskkond, sõltub väga palju ikkagi sellest, kuidas tellimus vormistatakse. Teisisõnu, töö on tellija materjalist, nagu öeldakse. Seda võimekust tuleb jätkuvalt parandada. Me oleme värvanud ka ajutisi konsultante, selleks et võimalikke probleemkohti selgeks teha. Töö jätkub. Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh! Nüüd on võimalus jätkata küsimustega. Esimesena saab küsimuseks sõna Georg Pelisaar. Palun!

Georg Pelisaar

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea minister! Te olete optimistliku loomuga inimene. Mäletan, et digiretsepti käivitamise aegu olite päris kindel selles, et asi läheb tõrgeteta käima ja midagi ei juhtu. E-tervise keskkonna loomine näitas, et ka teine katse digiajastule üle minna ei lähe ikka ka päriselt nii, nagu peaks. Te olete saanud nüüd kaks korda kõrvetada. Ega te ei ole valitsusliikmena teinud ettepanekut või äkki olete seda tegemas, et kui valitsus edaspidi käivitab mis tahes protsesse IT-maailmas, et siis enne turvalisust ikka topelt kontrollitaks? On see võimalik?

Hanno Pevkur

Aitäh küsimuse eest! E-tervis lükati käima ikka väga palju aega enne seda, kui mina ministeeriumisse läksin. Jaak Aab mõnusalt muheleb ja võib rääkida sellest ajast, kui e-tervis käivitati. Me võime need daatumid kõik välja tuua. Loomulikult võib suurte projektide tölehakkamisel esineda mõningaid tõrkeid. Nagu ma ütlesin, minu jaoks on ka valitsussektorit tervikuna vaadates ikkagi oluline see, et projekt ehk asja sisu ja soovi kirjeldus oleks väga hea ja kvaliteetne. Selle saavutamiseks oleks minu hinnangul väga mõistlik arutada, et suured tellimused võiks kokku panna kas siis ministeeriumideülene töörühm või vähemalt ministeeriumide koostöörühm. Meil on praegu Riigi Infosüsteemide Arenduskeskuse ehk RIA-ga koostöö käimas, samamoodi RIK-iga ehk Registrate ja Infosüsteemide Keskusega, üks on Justiitsministeeriumi ning teine Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi haldusalas. Seoses sellesama e-tervisega on meil väga tihe vajadus kogu aeg RIA-ga suhelda, sest ID-kaardi utiliit tervikuna on nende valitsemisalas ja X-tee on seal. Ministeeriumidevaheline tihedam koostöö on kindlasti väga mõistlik selliste suurprojektide puhul, kus eri projektid sõltuvad eri andmekogudest. Võin viimase näitena tuua, et ka Haridus- ja Teadusministeerium oleks andmekogus ühte muudatust tehes võinud meile varem teatada, et see mõjutab näiteks ka Sotsiaalkindlustusameti andmebaasi. Need asjad peavad riigis toimima koostöös ja kindlasti saab seda koostööd parandada.

Aseesimees Keit Pentus

Jaak Aab, palun!

Jaak Aab

Täna, austatud juhataja! Jah, hea minister, need algatused, mis on olnud, eriti just e-tervishoiu süsteemis, on olnud suhteliselt uniikaalsed Eesti avaliku sektori jaoks, see on arusaadav. Tihtipeale ei oska ka majandusministeeriumi ehk RIA spetsialistid soovitada lahendusi. Neid algatusi on tõesti väga pikalt ette valmistatud. Aga kas teile ei tundu siiski, et ka ministeeriumi kaadripoliitikas on tehtud mingisuguseid vigu nende projektide juhtimisega, kogu selle asja kontrollimisega? Kõige suurem kaadrimuutus oli enne teid, kui vahetati välja kantsler, kes tegelikult seda struktuuri ministeeriumis juhib. Mulle on jäänud selline mulje, et see struktuur ei toiminud sel ajal korralikult ja sellest ka need vead tulid, see puudutas ka Maret Maripuu tagasiastumist puuetega inimeste toetustega seoses.

Hanno Pevkur

Aitäh! Siin on tegelikult väga lihtne vastus, vähemalt mis puudutab Sotsiaalministeeriumi valitsemisala. Ma usun, et sa tead ise väga hästi, milline on palgatase ministeeriumis. Tõsiasi on see, et IT arhitektuuri valdavaid kõrgtasemel spetsialiste ministeeriumi palgataset arvestades ei ole võimalik palgata. Sellest kindlasti tulenebki see, et kui ei ole võimalik ühte või kahte väga head inimest palgata, siis tuleb mitmekesi proovida ja koos tellida, et saada võimalikult hea tulemus. Erasektor on IT-alal kindlasti oluliselt võimelisem palkama endale tugevamaid spetsialiste. Meie ülesanne ongi vaadata, et me suudaksime neile võrdväärseid inimesed vastu panna. Teiselt poolt, kindlasti suur hulk nendest IT-spetsialistidest teeb seda tööd praegu paljuski missioonitundest.

Aseesimees Keit Pentus

Suur tänu, austatud minister! Hetkel rohkem küsimusi ei ole. Küsin nüüd kolleegidelt, kas on soovi pidada läbirääkimisi. Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata.

Seitsmenda arupärimise käsitlemine on lõppenud.

8. Arupärimine Tööturuameti tegevuse lõpetamise kohta (nr 502)

Aseesimees Keit Pentus

Järgmise arupärimise on esitanud üheksa Riigikogu liiget. Arupärimine käsitleb Tööturuameti tegevuse lõpetamist ja on samuti esitatud sotsiaalminister Hanno Pevkurile. Palun Riigikogu kõnetooli arupärijate esindaja Mariika Tuusi!

Marika Tuus

Austatud istungi juhataja! Lugupeetud minister! Head kolleegid! Arupärimine puudutab Tööturuameti tegevuse lõpetamisega seotud varaküsimust, täpsemalt, kaotsiläänud varasid. Nimelt, Riigikontroll oma auditis "Sotsiaalministeeriumi 2009. aasta raamatupidamise aastaaruande õigsus ja tehingute seaduslikkus" tõi välja mitmeid puudusi seoses varadega. Tööturuameti valduses oleva riigivara inventeerimise kohustus pandi ameti peadirektorile. Riigikontroll ei saanud tegelikult kinnitust, et ameti likvideerimisel oleks inventeeritud kogu ameti kasutuses olnud vara. Näiteks selgus, et ministeeriumi aastainventuurikomisjon oli tuvastanud eelmise aasta lõpu seisuga, et Tööturuameti kasutuses olnud 74 varaobjekti (arvutid, printerid, projektorid, kontoriseadmed jm) on lihtsalt kadunud. See kadunud vara kanti ministeeriumi vara hulgast aasta lõpu seisuga lihtsalt välja. Meil ongi küsimus, kuhu see vara kadus ja millise hinnangu minister annab riigivara kadumisele. Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh! Ehkki üheksast arupärijast on Riigikogu saali alles jäänud ainult üks, palun vastamiseks Riigikogu kõnetooli sotsiaalminister Hanno Pevkuri!

Hanno Pevkur

Austatud Riigikogu aseesimees! Head arupärijad! Alustades esimesest küsimusest, mis sai 74 arvutist, tuleb täpsustada, et Riigikontrollil oli küsimuse all 73 objekti, aga see on detaili täpsustus. Kuna kõik oli IT-vara, siis pean ma mainima seda (me selgitasime seda küll ka Riigikontrollile, aga Riigikontroll oma aruandes sellest väga pikalt ei rääkinud), et IT-vara oli Sotsiaalministeeriumi valitsemisalas juba enne Tööturuameti likvideerimist

konsolideeritud. Likvideerimiskomisjon IT-vara ei ole inventeerinud, see oli aastainventuuri käigus üle vaadatud ja sellest tulenevalt tuvastati ka see erinevus Tööturuameti likvideerimisel toimunud inventuuri ja IT-inventuuri vahel. Kui vaadata seda, milline see vara loetelu on, siis see loetelu hakkab pihta 1995. aastast. Üks objekt on 1995. aastast, üks objekt 1998. aastast, on objekte 2000., 2001., 2002. aastast jne. See vara loetelu puudutab peamiselt arvuteid ja mõningaid printereid. On vale väita, et need arvutid või need IT-objektid on kadunud. Need olid konsolideeritud ministeeriumi kogu IT-bilanssi ja IT-bilansi aastainventuuri käigus need 73 objekti kanti raamatupidamisarvestusest välja. Ma tulen selle teema juurde, mis neist sai, tagasi neljanda küsimuse juures.

Ma vastan kiiresti ära teise küsimuse: "Kui suureks on ministeerium hinnanud mahakantud objektide koguväärtuse?" Kuna need objektid on nii vanad ja amortiseerimisperiood oli möödas, siis neil raamatupidamislikku jääkväärtust ei olnud. Loomulikult on väga raske hinnata, milline võiks olla ühe 1995. aasta arvutiseadme maksumus tänasel päeval, 15 aastat hiljem. Kindlasti tal mõningane väärtus on, aga raamatupidamislikku jääkväärtust neil ei olnud.

Kolmas küsimus: "Millise hinnangu annate ministrina Tööturuameti likvideerimisega kaasnenud riigi vara kadumisele?" Ma ütlen veel kord: Tööturuameti likvideerimise käigus IT-vara ei inventeeritud, 2009. aasta korralise inventuuri käigus kanti see vara maha ja nüüd me oleme alustanud 2010. aasta eelinventuuriga. Tuleb küll öelda, et 2008. ja 2009. aasta inventuurid oleksid võinud olla kvaliteetsemad. Selle eelinventuuri käigus on need objektid, mis maha kanti, osalt inventarina n-ö uuesti tuvastatud, on tuvastatud nende reaalse asukoht. IT-vara puhul on eriline veel see, et kuna meie IT-vara on konsolideeritud, siis konsolideerimise käigus on ka hoolduslepingute raames osa töökohti hoolduses. Mingi osa nendest objektidest, mille puhul inventuuri käigus tuvastati, et need tuleb maha kanda, oli meie oma IT-osakond võtnud lahti ja pannud kaks arvutit kokku üheks töötavaks arvutiks. See on täiesti ratsionaalne ja kokkuhoidlik käitumine, et me püüame arvutimaailmas vanarauaks muutunud arvutitest kokku panna midagi, millega on võimalik tööd teha.

Vastuseks neljandale küsimusele ütlen, et mis puudutab ministeeriumis uurimise algatamist või süüdlaste väljaselgitamist, siis nagu ma ütlesin, augustis me alustasime eelinventuuri tegemist, et inventeerimine oleks korreksem. Sellesse protsessi on kaasatud nii siseauditi osakond kui ka raamatupidamise eest vastutavad isikud. Tõesti, arvestades kogu IT-valdkonna konsolideeritud vara mahtu, kus on üle 1000 töökoha, mis tähendab, et objektide hulk on väga suur, on alustatud selle oluliselt paremat inventeerimist. See on oluline. Kui vaadata veel kord tagasi nende 73 varaobjekti saatusele, siis osa neist on tuvastatud, osa on olnud tõesti vaja maha kanda, osast on mingi aja jooksul ehitatud töötavad masinad ja osa on hävitatud. Selline see seis füüsiliselt on. Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Jätkame küsimustega. Esimesena saab küsimuseks sõna Marika Tuus. Palun!

Marika Tuus

Aitäh! Kui nendel arvutitel-printeritel ja varadel mingit jääkväärtust ei olnud ja teie arvates nagu erilist probleemi ei ole, miks siis Riigikontroll selle ikkagi oma aktis välja tõi? Kas ta pingutas üle või tunnistate oma lohakust?

Hanno Pevkur

Aitäh! Ma kindlasti ütlen seda, et 2009. aasta inventuur oleks võinud olla kvaliteetsem. Selleks, et aastal 2010 ei ilmneks selliseid murekohti nagu 2009. aasta inventuuri käigus, oleme alustanud sellesama eelinventuuri tegemist. Eelinventuuri käigus peab iga ministeeriumi varaobjekt, millel on oma reaalne tunnus, olema seostatud isikuga. See töö praegu käib. Me püüdsime seda olukorda Riigikontrollile selgitada ja anda ka vastused eelkõige selles valguses, et seda ei saa võtta kui Tööturuametist kadunud inventari, sest Tööturuamet oli üks hallatav asutus ja seal oli üks konsolideeritud IT-objektide nimistu. Piltlikult öeldes, kui Põhja-Eesti Regionaalhaiglal on korpus ka Hiil, siis Hiil olev vara on samamoodi PERH-i vara. Konsolideeritud grupi vara peab olema paremini märgistatud ja inventeeritud. Loodame, et järgmistel aastatel või juba aastal 2010 selliseid muresid meil ei ole.

Aseesimees Keit Pentus

Küsimusi rohkem ei ole. Suur tänu, lugupeetud minister! Kas ametikaaslastel on soovi pidada läbirääkimisi? Kui kõnesoove ei ole, siis läbirääkimisi ei avata.

Kaheksanda arupärimise käsitlemine on lõppenud.

9. Arupärimine ravimite hinna kohta (nr 506)

Aseesimees Keit Pentus

Viimane tänases päevakorras käsitlemist leidev arupärimine on 13 Riigikogu liikme arupärimine samuti sotsiaalminister Hanno Pevkurile. Arupärimine käsitleb ravimite hinda. Ma palun arupärijate esindajana Riigikogu kõnetooli Marika Tuusi!

Marika Tuus

See arupärimine puudutab järjekordselt meie ravimite kõrget hinda. Me küsime, miks on patsientide omaosalus ravimite ostmisel Eestis mitu korda suurem kui teistes Euroopa Liidu riikides, sealjuures on meie inimeste sissetulekud aga tunduvalt väiksemad. Me toome välja näiteks Tartu Ülikooli tervishoiukorralduse professori Raul-Allan Kiiveti tõdemuse arstide liidu eetikakonverentsil, kus ta ütles sedasama, et omaosaluse protsent on meil üli suur. Samuti on Hannes Danilov, haigekassa juhatuse esimees, tõdenud, et meil on omaosalus arstiabis ikkagi katastroofiliselt suur. Meil on mitmeid küsimusi. Ma ei hakka neid ette lugema. Nii et, palun, minister!

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh! Palun taas Riigikogu kõnetooli sotsiaalminister Hanno Pevkuri!

Hanno Pevkur

Austatud Riigikogu aseesimees! Head arupärijad! Esimene küsimus: "Kas peate loomulikuks, et Eestis kulutavad kõige vaesemad ravimitele kõige rohkem ja et 33% elanike olukord on lausa katastroofiline, nagu tõi välja haigekassa juhatuse esimees Hannes Danilov?" Kindlasti on väiksema sissetulekuga inimeste jaoks proportsionaalselt kõik kulutused suuremad kui suurema sissetulekuga inimeste jaoks. Selles mõttes pole vahet, kas inimene ostab ravimeid või toitu, proportsionaalselt moodus-

tab see tema sissetulekust kindlasti suurema osa kui suurema sissetulekuga inimesel. Nii et meie tähelepanu ei peaks olema suunatud mitte sellele, kas ja kui palju vaesem elanikkond oma palgast või sissetulekust proportsionaalselt rohkem kulutab ravimitele, vaid sellele, kuidas ravimihindu allapoole tuua. See peaks olema põhiline.

Teine küsimus: "Millest tuleneb Eestis retseptiravimite omaosaluse kõrgem määr võrreldes teiste Euroopa Liidu riikidega?" Seda teematikat on kindlasti päris palju ka varem siin käsitletud. Nagu ma esimesele arupärimisele vastates ütlesin, soodusravimite puhul on tegelikult see protsent allapoole tulnud. See oli retseptiravimite puhul 38 peal, 38,5, kui ma õigesti mäletan, ja praeguseks on see kukkunud 36,2 peale. Retseptiravimite keskmine on tõesti kõrgem, aga see tuleneb peamiselt sellest, et käsimüügiravimite ja mõne retseptiravimi puhul, millel soodustust ei ole, on omaosalus suurem. Eesti süsteem on sarnane meie lõunanaabrite süsteemiga. Meie süsteemi eripära on selles, et kui on soodusravim, siis me ei soodusta seda alati 100%-liselt, vaid astmeliselt, kas 50%, 75%, 90% või 100% ulatuses. See sõltub eelkõige haiguse raskusest ja vajalike ravimite hinnaklassist. See, et omaosalus kõrgeks läheb, tuleneb väga palju ka patsientide käitumisest. Kui on valida näiteks viis ravimit, nende hind on vahemikus 40–100 krooni ja nendele on määratud soodusprotsent, siis sõltub omaosalus sellest, konkreetset millise ravimi inimene ostab. Kui ta ostab 100-kroonise ravimi, siis piirhind on kehtestatud kindlasti allapoole ja sellest tulenevalt läheb aritmeetiline keskmine ülespoole. Selle jaoks, et suurendada patsientide teadlikkust, millised on nende võimalused ravimite hinda mõjutada, on haigekassal ja ministeeriumil tegevused planeeritud ja juba ka töös. Üks asjaolu on see, et 50%-liselt soodustatud ravim ei tähenda patsiendi jaoks 50%-list soodustust, see tähendab, et meil on 200-kroonine piir retsepti kohta ja sealt ülespoole kindlasti ka omaosalus suureneb. Kui meil on kallimad ravimid, siis ka seetõttu aritmeetiline keskmine tõuseb.

Kolmas küsimus on käibemaksu kohta. Praegu ei ole valitsusel plaanis ravimite käibemaksu alandada.

Neljäs küsimus puudutab Hannes Danilovi ja Raul-Allan Kiiveti seisukohti. Selle koha

peal jään ma üsna napolisõnaliseks. See oli nende inimeste arvamus ja kindlasti on nende arvamus ministrile teada. Eks me igapäevases töös ja tegemistes püüame vaadata, mida ja kuidas me paremaks saame muuta. Hannes Danilovil haigekassa juhatuse esimehena on kindlasti võimalik ka mõningaid protsesse juhtida.

Viies küsimus on tuleviku kohta. Esimene ja kõige lihtsam viis omaosaluse vähendamiseks ongi kindlasti just nimelt seesama asi, millest ma rääkisin, ehk patsientide teadlikkuse suurendamine. Patsient peaks kindlasti küsima apteegist sarnaseid odavamaid ravimeid, ta peaks küsima kogu valikut, mis selle toimeainega saadaval on, ja siis kindlasti ka omaosalus väheneb. Ministeerium järgib hinnakokkulepete tegemisel üldiselt põhimõtet, et me püüame piirhinna kehtestada kogu ravimigrupi silmas pidades ja kui piirhind on kehtestatud, siis konkreetsete ravimite piirhinna kokkulepped hakkavad sellest lähtuma ja sealt tuleb ka siis inimeste omaosalus. Kui nad ostavad piirhinnast ülespoole, siis on ka nende omaosalus suurem, kui nad ostavad piirhinnast allapoole, siis on see väiksem. Selleks, et see ei oleks ainult patsientide n-ö õigus, vaid ka arstide ja apteekrite kohustus, on teatavasti nii arstile kui ka apteekrile pandud kohustus kirjutada välja toimeainepõhine retsept. Toimeainepõhise retsepti korral saab patsient koostöös apteekriga valida talle sobivaima ravimi. Kui konkreetsetes apteegis ei ole soodsaimat ravimit ja kui patsient seda soovib, siis on apteegil kohustus retsept vastu võtta (digisüsteemis ei ole vaja vastu võtta, sest digisüsteemis on retsept juba keskkonnas olemas), apteek peab seda ravimit tellima ja siiski patsiendile seda võimaldama. Kindlasti olete tänaval näinud, et praegu on käimas haigekassa kampaania "Erinevus on ravimi hinnas". See ongi otseselt mõeldud selleks, et suurendada inimeste teadlikkust geneeriliste ravimite kohta, geneeriliste ravimite hindade või miks mitte ka originaalravimi hinna kohta, kui see näiteks mingil põhjusel peaks olema odavam kui geneeriline ravim, mis on küll peaaegu võimatu. Kui te meenutate eelmist aastat, siis tehti üks ravimiseaduse muudatus, mis kehtestas 50%-lise soodustusega ravimitele samamoodi hinnakokkulepped. Nagu ma esimesele arupärimisele vastates ütlesin, hinnakokkulepete mõjul on retseptiravimite

hinnad vähenenud. Kui vaadata veel edasisi tegevusi, siis tulevikus, kui haigekassa rahakott läheb natukene paksemaks ja tekib võimalusi juurde, siis lisaks ravijuhtude rahastamisele võiks mõelda ka näiteks sellesama 200-kroonise ülempiiri kaotamisele. Aga sellel on oma selge hind ja praegu haigekassa eelarves selleks kahjuks raha pole, kuid see aitaks kindlasti inimeste omaosalust vähendada. Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh! Nüüd küsimuste juurde. Marika Tuus, palun!

Marika Tuus

Aitäh! Tegelikult ma ikkagi soovisin teada, miks on meil see ravimite omaosalus mitu korda suurem kui teistes Euroopa Liidu riikides. Me teame, et kui meil on see 43%, siis on riike, kus see on 0,1%, kus on 5% jne. Keskmine on 10% ringis, aga meil on see 43%. Miks meil niimoodi on ja miks ei tuleks ikkagi kõne alla taas langetada seda käibemaksu, mida te kriisi ajal tõstsite? Veel mõni aasta tagasi oli see protsent ju 0.

Hanno Pevkur

Aitäh! Ma püüdsin vastata, aga ma siis hästi lühidalt ütlen veel. Esiteks, me ei anna kõigile ravimitele 100% soodustust ehk meil on astmeline süsteem. Meil on 50%-line, 75%-line, 90%-line ja 100%-line ravimisoodustus. See on esimene põhjus. Teine põhjus on see, et meil on ülempiir 200 krooni retsepti kohta, kui me soodustust arvestame. Kolmas põhjus on kahtlemata see, et meie käsümüügiravimid on suhteliselt kallimad kui retseptiravimid. Kui retseptiravimeid riik kontrollib, siis käsümüügi puhul on seda väga keeruline teha. Nagu ma ütlesin, retseptiravimite puhul me oleme hindu isegi alla saanud. Ka sellest nädalast on hulk hinnakokkuleppeid, konkreetsete ravimite ja ravimipakendite hinnad lähevad 10%, 15%, 20%, 30% allapoole. Järgmine argument on inimeste tarbimiskäitumine. Kui sul on valida ühes ravimigrupis viis ravimit ja kui sa tarbid seda kõige kallimat, siis kõige kallima ostmise korral aritmeetiline keskmine automaatselt tõuseb üles, sest piirhind on üks, soodusprotsenti arvutatakse ühelt tasandilt ja selle, mis läheb sealt ülespoole, maksavad inimesed, pilt-

likult öeldes, ise kinni. Nii see on. Loomulikult, kõige lihtsam vastus on see, et kui meie ravimiturg praegu on üle 4 miljardi krooni ja haigekassa vahendusel toimib sellest umbes 2,5 miljardit krooni, siis kui ravikindlustusel raha on, siis me võime selle kõik patsientidele kinni maksta ja polegi probleemi, aga ma usun, et see ei ole väga mõistlik tegevus. Tuleb leida mõistlik tasakaal kompenseerimise ja inimeste vajaduste vahel. Inimeste teadlikkus on väga oluline.

Aseesimees Keit Pentus

Küsimuseks sõna Georg Pelisaarele, palun!

Georg Pelisaar

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud minister! Te jätsite ikkagi vastamata sellele küsimusele, miks Eesti riik mõni aasta tagasi otsustas ravimitelt eraldi teenima hakata, kehtestades ka ravimitele käibemaksu. Kas te ei leia, et praeguses olukorras, selleks et inimestele oleksid ravimid kättesaadavamad, oleks mõttekas ravimite käibemaks siiski taas kaotada, ja kas te isiklikult seda otsust toetaksite?

Hanno Pevkur

Aitäh küsimuse eest! Need otsused, millega ravimite käibemaksu tõsteti, ei langetatud küll minu ajal, aga kui te küsite minu isiklikku seisukohta, siis, loomulikult, kui vaadata ravikindlustuse rahastamist, siis see tähendaks ju ka haigekassale väiksemat kulu, teisisõnu võiks see maks olla kas väike või 0%. Aga see ei tähenda seda, et mina valitsusliikmena ütlen, et nüüd ongi kõige õigem see nulli peale tõmmata. Me peame arvestama seda, et ravikindlustust rahastatakse ka riigieelarvest. Meil rahastatakse riigieelarvest kiirabi, töötute ravikindlustust ja vaktsiine. Riigieelarvesse kogunevad maksud muu hulgas käibemaksulaekumisest. Nii et teiselt poolt, valitsuse laua taga olles me peame terviklikku pilti vaatama. Tõsi on see, et näiteks ARV-ravi tagamiseks kulub meil järgmisel aastal 120 miljonit krooni, kiirabi rahastamiseks kulub 400 miljonit krooni või natukene rohkem, arstitudengite õpetamiseks kulub peaaegu 130 miljonit krooni. Kui me need summad kõik kokku liidame, siis me näeme, et riigieelarvest tuleb ravikindlustusse siiski märkimisväärne summa. Riigieelarve on ju maksudest kogunenud. Loomulikult, ühest

küljest oleks see kena, kuid pilti tuleb vaadata tervikuna ja arvestada seda, et kõik valdkonnad vajavad rahastamist, rahastamist vajab kiirabi, töötute ravikindlustus, noorte arstide väljaõpe ja muu, kõik, mis saab raha otse riigieelarvest.

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh, lugupeetud minister! Küsimused on otsas, küll aga avan nüüd läbirääkimised. Esiimesena palun arupärijate esindajana Riigikogu kõnetooli Marika Tuusi! Läbirääkimistel on võimalus kõnelda kuni kaheksa minutit.

Marika Tuus

Igaks juhuks võtan kaheksa minutit.

Aseesimees Keit Pentus

Lisaag, kokku kaheksa minutit. Palun!

Marika Tuus

Austatud kolleegid! Vastus küsimusele, miks on meil arstirohud mitu korda kallimad, kui on teistes Euroopa riikides, ja miks omaosalus on mitu korda suurem, ei olnud rahuldav. Kuulsime vastuseks, et see on sellepärast nii, et meil on astmeline süsteem ja et on ülempiir 200 krooni retseptiravimi kohta. See ei ole vastus. Ma küsisin tegelikult, miks teised riigid on pidanud oluliseks seda, et ravimid oleksid kõikidele inimestele kättesaadavad. Te pidevalt räägite siin hästi palju sellest, et ravimite hinnad on justkui langenud ja et tegelikult tähendas ravimite piirhinna langus ka ravimite hindade langust. Tegelikult on tegemist ikkagi hinnatõusuga, sest paljud inimesed peavad ju loobuma harjumuspäraseks saanud ravimist, mis on neile hästi sobinud. Paraku ei saa alati originaal- ja koopiaravimi vahele võrdusmärki panna. Geneerilise ravimi patendikaitse on ju aegunud, seda võib toota kuskil suvalises kohas maailmas. Patendikaitse kestab 10–20 aastat. Kas meie eesmärk ongi siis kõrvaldada turult kõik tänapäevased ravimid? Minister soovib koopiaravimite kasutamist. Mujal see päris niimoodi ei ole, uute ravimite kompenpeerimise poolest oleme Euroopas koos Poolaga kõige viimased.

Aga see arupärimine oli siiski rohkem põhjustatud arstide liidu eetikakonverentsist ja seal kõneldust. Haigekassa juhatuse esimees Hannes Danilov on sotsiaalkomisjonis olles ta-

valiselt ikkagi rääkinud sellest, et ravimid on meil kättesaadavad ja tervishoiuteenus samuti. Seal konverentsil tuli ta aga välja täiesti erakordse seisukohaga. Ta ütles väga selgelt: "Kui inimesel kulub muude hädavajalike kulutuste tegemisest ülejäävast rahast üle 40% arstiabile, siis loetakse tema olukorda katastroofiliseks, meil on aga selliste kuludega inimesi 33% elanikkonnast." Danilov ütles veel, et just vaesemad kulutavad ravimitele kõige rohkem ja 33% elanike olukord on kõige raskem. Ta lisas, et meil on vaesusriskis umbes 200 000 inimest. Danilov tõi ka välja, et kõige rohkem saavad kulutada ravimitele rikkamad, nagu juba öeldud. Ta ütles, et rikkamad saavad lubada endale hambaarsti, taastusravi ja ka uusi prille, aga vaesemad kahjuks mitte.

Ma olen juba varem korduvalt siin saalis välja toonud, et Eestis on ühed Euroopa Liidu kõige kallimad ravimid. Seekordsel arstide eetikakonverentsil tõi sama asja välja Tartu Ülikooli tervishoiukorralduse professor Raul-Allan Kiivet. Ta tõdes, et Eesti on retseptiravimite omaosaluse poolest Euroopas esirinnas ja see protsent on 43. Aga sama on kõik toonitanud ja seda on teinud väga mitmed foorumid, küll WHO, küll Praxis, küll inimvara raport – kõik see on kõlanud justkui kurtidele kõrvalde. Näiteks Saksamaal tasuvad patsiendid ise keskmiselt 7,1% neile määratud ravimite maksumusest, Prantsusmaal 3,6%, Itaalias 3%, Hollandis saavad haiged ravimid kätte peaaegu tasuta ja inimese omaosalus on 0,1% ravimite hinnast. WHO eksperdid toonitasid mulluses uuringus, et ebatavaliselt kõrge on ravimite hind just eakatele. Ekspert Sarah Thomson ütles, et see summa on nende sissetulekuga võrreldes tohtu. Samuti võiks küsida, miks me ei saa tellida ravimeid internetist või posti teel, see võimalus võiks meil siiski olla, see oleks hajaasustuspiirkonnas hädavajalik ja pealegi saaks siis kasutada ka odavamaid ravimeid. Üldine olukord on praegu selline, et 40–50% retseptiravimitest jääb apteekrite liidu peaproviisori Kaidi Sarve hinnangul inimestel lihtsalt välja ostmata, kuid need andmed on ka veel pärit kriisieelsest ajast. Milline olukord praegu on, me ei tea, sest uuringuid meile vähemalt ei ole tutvustatud ja ma arvan, et neid pole ka tehtud.

Seda kummalisem oli see, et paari aasta eest otsustas valitsus ravimite käibemaksu tõsta.

Veel seitse aastat tagasi oli see protsent 0, siis tõsteti see 5 peale ja nüüd on see 9. Nagu me kuulsime, valitsusel ei ole mõtteski seda protsenti vähendada. Aga olgu siinkohal öeldud, et kui Keskerakond tuleb kevadel võimule, siis see on üks esimesi asju, mille me kindlasti ära teeme. Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Kui kolleegidel rohkem kõnesoove ei ole, siis annan sõna uuesti sotsiaalminister Hanno Pevkurile. Palun!

Hanno Pevkur

Ma ei tahtnud siia pulti tulla, aga kuna puldist kõlas väide, mille ma pean kummutama, siis ma pidin tulema. Auväärt arupärija! Geneerikuid ei toodeta kusagil põlve otsas. Geneeriliste ravimite tootmine peab vastama kõikidele samasugustele kvaliteedinõuetele nagu originaalravimite tootmine. Teile teadmiseks, et ka originaalravimite tootjad valmistavad geneerilisi ravimeid. Ükskõik millise ravimitootja me võtame, on üsna suur tõenäosus, et kui ta valmistab originaalravimit, siis valmistab ta ka mõne teise ravimitootja geneerilist ravimit. See oli väga väär väide. Mis puudutab geneeriliste ja originaalravimite võrdlust, siis spetsialistide väga selge arvamus on ikkagi see, et me ei saa rääkida siin väga olulisest vahest. Jah, inimestel on erinevad arvamused, inimestel on erinevad harjumused, aga meditsiinilist tõendust siin ei ole.

Te mainisite ka, et eakate jaoks on ravimite hind oluliselt kõrgem. See nii ei ole. Ravimite hind on kõigi jaoks ühesugune. Jah, nende sissetulekust tulenevalt, proportsionaalselt võttes, on nende kulutused ravimitele suured, aga ravimite hind on Eesti riigis kõikidele ühesugune. Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh, lugupeetud minister! Lõpetan selle arupärimise käsitlemise.

Head ametikaaslased! Täna päevakorras olnud üheksa arupärimist on käsitletud.

10. Vaba mikrofon

Aseesimees Keit Pentus

Avan vaba mikrofone ja palun registreeruda sõnavõtuks kõigil neil, kes vaba mikrofone

raames sõna võtta soovivad! Registreeruda on võimalik pärast haamrilööki. Esimesena palun Riigikogu kõnetooli kolleeg Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Head kuulajad-vaatajad! Täna me oleme siin Riigikogus rääkinud nii välispoliitilistel teemadel, sotsiaalteemadel, kultuuriteemadel kui ka riigikaitseteemadel. Mina käisin eelmisel nädalal mitmes Eesti suuretevõttes, elektri suurtarbijate juures, ja nii nagu ma viimastel kordadel olen pahatihti pidanud siit puldist elektri hinnast rääkima, tahan ka täna rääkida elektri hinnast.

Kui me natuke ajaloos tagasi läheme, siis elektri hinnast on opositsioon ja eriti Keskerakond rääkinud juba selle aasta algusest peale. Me nägime väga suurt ohtu meie majandusele ja meie inimeste rahakottidele nendes tendentsides, mida nii Rahandusministeerium kui ka Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium soodustasid ja juhtisid. Nüüd oleme jõudnud selleni, et Eestis on tööstuslikele suurtarbijatele elektri hind 25% kõrgem kui Soomes. Konkreetsed arvud on sellised, et kui Soomes maksab praegu elektri suurtarbija kilovatt-tunni eest 75 Eesti senti, siis meie suurtarbijad maksavad krooni, me oleme jõudnud selleni.

Aga ma tahan juhtida tähelepanu, et ega koalitsioon ja võimuparteid ei ole maganud. Eelmisel kuul hakkas lugupeetud majandusminister rääkima sellest, et tuleks taastuvenergia osas väga tõsiseid samme astuda. Peaminister ütles alguses jah, et tuleks, aga siis arvas, et tegelikult veel ei tuleks. Ja laupäeval lugesin, et lugupeetud Mart Laar arvas, et Juhan Parts kui minister on pandud valitsuse poolt tanki, tal ei lasta muuta taastuvenergimaksu ja kehtestada uut, normaalset või n-ö taluvuse piiri tasemel olevat taastuvenergimaksu.

Mu jutt läheb võib-olla natuke keeruliseks. Mida ma tahan öelda? Selline hinnaralli, mis on toimunud tööstustarbijate osas, ootab kahjuks ees meie kodutarbijaid. Tegelikult on see kätte jõudnud, me oleme kolme aasta jooksul kilovatt-tunni hinnast 1 kroon jõudnud hinnani 1 kroon 50 senti. Aga kui me arvestame ja vaatame seda, millest koosneb elektri hind kodutarbijale ja millest koosneb elektri hind tööstustarbijale, siis siin on kolm komponenti. Esimene komponent on see, mida elektri

tegemine maksab. Teine komponent on see, mida maksab tema ülekandmine ja kojutoomine. Kolmas komponent on see, mis maksud riik juurde paneb. Esimene komponent on turuhind, selles ei saa me 2013. aastast peale mitte midagi kaasa rääkida, turg ütleb, et selline on, ja kõik. Teine osa puudutab kojutoomist, siin me oleme näiteks Soomest juba kaks korda kallimad. Mis puudutab maksustamist, siis siin me oleme neli korda kallimad. Tähendab, tegelikult on riigimeeste käes küsimus, kuidas me maksustame elektrit nii kodutarbijale kui ka suurtarbijale, ja teine küsimus on see, kuidas me tehniliselt teeme nii, et kojutoomine oleks odavam. See on praegu Eesti Energia, Eleringi käes ja majandusministri käes, kuidas nad neid asju oskavad korraldada. Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh! Kui rohkem kõnesoove ei ole, siis sulgen vaba mikrofoni. Head ametikaaslased! Meie tänane istung on lõppenud.

Istungi lõpp kell 17.59.

Istungi kestus 2 tundi ja 59 minutit.

Juhataja

E. Ergma
Riigikogu esimees

XI RIIGIKOGU STENOGRAMM

VIII ISTUNGJÄRK

Teisipäev, 12. oktoober 2010

Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Keskkonnakasutusest riigieelarvesse laekuva raha kasutamiseks asutatud sihtasutuse nõukogu liikmete nimetamine" muutmine" eelnõu (826 OE) esimene lugemine

2. Töölepingu seaduse ja töötuskindlustuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (767 SE) esimene lugemine

3. Avaliku teenistuse seaduse § 108 täiendamise seaduse eelnõu (765 SE) esimene lugemine

Istungi rakendamine

Esimees Ene Ergma

Tere hommikust, lugupeetud Riigikogu! Alustame Riigikogu täiskogu VIII istungjärku neljanda töönädala teisipäevast istungit. Head kolleegid! Kas soovitakse üle anda eelnõusid või arupärimisi? Palun, kolleeg Heimar Lenk!

Heimar Lenk

Austatud Riigikogu esimees! Keskerakonna fraktsiooni nimel annan üle arupärimise lugupeetud sotsiaalminister Hanno Pevkurile. Arupärimine käsitleb toimetulekutoetuse suurust. See on meil mitmeid aastaid olnud 1000 krooni peal. Elu läheb üha kallimaks, hinnad tõusevad kiires tempos ja meie meelest on see 1000 krooni jäänud ajale jalgu. Tahame küsida minister Hanno Pevkuri käest, kas on kavas toimetulekutoetust suurendada. Ta tegi sellest juttu selle aasta kevadel. Teod pole sõnadele aga järgnenud. Meid huvitab, mida ta arvab, kuidas selle asjaga tulevikus jääb. Küsime ka seda, miks ei ole viimasel ajal enam Eestis tehtud minimaalse toidukorvi uuringuid. Soovime, et ta seletaks, mis on toimetulekutoetuse eesmärk ja kas 1000 krooniga kuus saab inimene enda toidetud ja kommunaalkulud maks-

tud. Selline on meie arupärimine. Las minister mõtleb ja vastab meile.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Toomas Varek!

Toomas Varek

Austatud Riigikogu esimees! Head kolleegid! Viie Keskerakonna fraktsiooni liikme nimel annan üle arupärimise majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile. Arupärimine puudutab elektri hinna tõusu. Eesti Energia esitas Konkurentsiametile taotluse jaotusvõrgu tariifi tõstmiseks 18,8%, seejuures alles 1. juunil 2010 kergitas Elering ülekandeteenuste hinda. Seega on elektri hinna tõus saamas Eestis juba regulaarseks nähtuseks. Eesti Energia põhjendab hinnatõusu suurte investeeringutega. Samas võttis riik majandusaastal 2008–2009 Eesti Energiast välja üle 1,2 miljardi krooni dividende ning majandusaastal 2009–2010 on välja võetud lausa 2 miljardit krooni. Eesti Energia kodutarbija põhitariff on praegu 1 kroon 60 senti kilovatt-tunni eest, millele lisandub võrguteenuse hind, taastuvenergia tasu ja elektriaktsiis. Meil on härra ministrile kolm küsimust. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Kadri Simson!

Kadri Simson

Head kolleegid! Ma annan viie Riigikogu liikme nimel üle arupärimise rahandusminister Jürgen Ligile. Kuigi me teame, et rahandusministril on aega vastata kaks kuud ja ta võib vastusega sellele riigieelarveteemalisele arupärimisele jõuda Riigikogu ette ka pärast eelarve vastuvõtmist, loodame me tema kiirele reageerimisele ja see on n-ö abikäsi talle eelarvearuteludeks. Me soovime saada seletust selle kohta, mida riigieelarve seletuskiri täpselt välja ei ütle. Nimelt, täpselt ülevaadet, millistest riigiettevõtetest ja kui palju on kavas võtta

2011. aastal dividende, millistest omanikutuludest planeeritakse saada 1,83 miljardit riigieelarve tuludepoolele ning millised on üüri- ja renditulud järgmise aasta riigieelarves. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Juhatusel on olnud vastu võtnud kolm arupärimist. Kui need vastavad Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele, siis edastan nad otsekohe adressaatidele.

Teated. Riigikogu juhatus on võtnud menetlusse Vabariigi Valitsuse eile algatatud meediateenuste seaduse eelnõu ja on määranud juhtivkomisjoniks kultuurikomisjoni.

Olen edastanud Riigikogu liikmete esitatud kaks arupärimist haridus- ja teadusminister Tõnis Lukasele.

Sel kolmapäeval, 13. oktoobril osalevad infotunnis järgmised valitsusliikmed: peaminister Andrus Ansip, haridus- ja teadusminister Tõnis Lukas ning rahandusminister Jürgen Liigi.

Head kolleegid! Palun teeme kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 80 Riigikogu liiget, puudub 21.

1. Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Keskkonnakasutusest riigieelarvesse laekuva raha kasutamiseks asutatud sihtasutuse nõukogu liikmete nimetamine" muutmine" eelnõu (826 OE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Alustame päevakorrapunktide käsitlemist. Päevakorra esimene punkt on keskkonnakomisjoni esitatud Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Keskkonnakasutusest riigieelarvesse laekuva raha kasutamiseks asutatud sihtasutuse nõukogu liikmete nimetamine" muutmine" eelnõu esimene lugemine. Palun ettekandjaks keskkonnakomisjoni esimehe Mart Jüssi!

Mart Jüssi

Hea Riigikogu esimees! Tere hommikust, head kolleegid! Keskkonnakomisjoni volitusel toon mina täna teie ette ühe Riigikogu otsuse eelnõu, mille ettevalmistamine oli keskkonnakomisjoni kohus ja pädevus. See otsuse eelnõu puudutab keskkonnakasutusest riigieelarvesse

laekuva raha kasutamiseks asutatud sihtasutuse nõukogu liikmete nimetamist ehk eelneva otsuse muutmist. Taustast lühidalt niipalju, et selle sihtasutuse nõukogu liikmed ja nende määramine on seadusega reguleeritud ja sätestatud viisil, et Riigikogul on õigus ja kohustus nimetada sinna neli liiget, kelle volitused kestavad kolm aastat. Tänavusel suvel kahe liikme, Erki Noole ja Margus Tsahkna volitused selles nõukogus lõppesid, mistõttu Riigikogu peab tegema otsuse, mille esimene punkt arwab riigieelarvesse laekuva raha kasutamiseks asutatud sihtasutuse (Sihtasutus Keskkonnainvesteeringute Keskus) nõukogu koosseisust välja nimetatud Riigikogu liikmed ja teine punkt uuendab nende volitused, nimetab nad uuesti selle nõukogu liikmeteks.

See otsus valmistati komisjonis ette komisjoni korralisel koosolekul 27. septembril. Eelnevalt olime selle teema välja kuulutanud ja meile esitati liikmekandidaate. Esitati neli kandidaati, lisaks Erki Noolele ja Margus Tsahkna esitasid sotsiaaldemokraadid Mark Soosaare ja Keskerakonna fraktsioon Aivar Riisalu kandidatuuri. Protseduuri järgi otsustasime seda hääletusel, mille tulemusena said Erki Nool ja Margus Tsahkna 5 häält ning Mark Soosaar ja Aivar Riisalu 3 häält. Sellest tulemusest lähtudes kandsime otsuse eelnõusse need nimed, mis ma esitasin.

See on minu poolt kõik. Kui teil on küsimusi, siis ma heameelega vastan nendele. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Mart Jüssi! Jah, teile on küsimusi. Iga Riigikogu liige saab esitada ühe küsimuse. Palun, kolleeg Jaanus Marrandi!

Jaanus Marrandi

Täna! Ma saan aru, et see tulemus vormistati salajasel hääletamisel. Aga üldiselt on üks selline üleüldine demokraatlik printsip, mida peaks ka tunnustama, et opositsiooni esindaja peaks niisugustes nõukogudes osalema. KIK-i nõukogus see nii ei ole. Teie kui roheliste esindaja olete alati toetanud konsensuslikku ja kodanikuühiskonnale suunatud poliitikat ja arusaamu. Miks ikkagi on nii, et te ei ole suutnud jõuda arutelude tulemusel sinna, et KIK-i nõukogus oleksid ka opositsiooni inimesed esindatud, nii nagu demokraatlikud reeglid ette näevad?

Mart Jüssi

Aitäh! Sisulist arutelu, mis puudutab SA Keskkonnainvesteeringute Keskus nõukogu, on niikaua, kui mina olen Riigikogus olnud, selle koosseisu ajal, ka peetud ja seda on keskkonnakomisjonis arutatud, aga paraku ei ole need asjad niimoodi päädinud. Kasutades neid teisi demokraatlikke protsesse, mis meie kasutada on, on need tulemused olnud teistsugused. Kui isiklik arvamus siia lisada, siis, tõepoolest, mina sellel hääletamisel isegi ei osalenud, sest ma arvan, et kui üldse peab selles nõukogus olema Riigikogu liikmeid, siis oleks mõistlik, et seal oleks iga fraktsiooni esindaja, sest keskkonnaasjad on sellised, mis jäävad kehtima või ei jää kehtima, sõltumata sellest, kes parasjagu riigis võimul on. Igatahes oleks see eelistatud olukord, aga see ei ole teostunud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Aivar Riisalu!

Aivar Riisalu

Aitäh, hea juhataja! Hea kolleeg ja komisjoni esimees! Kas ma peaksin seda hääletustulemust lugema isiklikuks suurimaks poliitiliseks läbikukkumiseks?

Mart Jüssi

Ei, hea kolleeg, sa ei peaks seda pidama üheks või teiseks, selle võib lihtsalt võtta teadmiseks kui hääletamise tulemuse, mis andis keskkonnakomisjonile selged suunised selle kohta, mis nimed me peaksime kandma otsuse eelnõusse, mis teie ees otsustamiseks on.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Sven Mikser!

Sven Mikser

Aitäh! Austatud komisjoni esimees! Ma saan aru, et te kasutasite kahe koha täitmiseks hääletust, kus igal komisjoni liikmel oli kaks häält, mis tagas komisjonis nappi enamust omavale seltskonnale võimaluse täita mõlemad kohad. Te ilma häbenemata nimetasite seda demokraatlikuks printsipiiks. Võib-olla te parandate ennast, sest selline hääletus kahe koha täitmiseks kindlasti ei vasta demokraatliku protseduuri nõuetele.

Mart Jüssi

Täna, hea kolleeg! Kriitika on terav, aga ma olen seda kriitikat ka enne kuulnud ja võtnud natukene aega selle peale mõtlemiseks, kas teistsugused hääletused oleksid viinud teistsugustele tulemustele. Võtame natuke aega ja arvutame selle läbi. Minu saadud vastus on, et ei oleks. Aga võib-olla ei ole minu arvutamisoskus piisavalt poliitiliselt pädev.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mai Treial!

Mai Treial

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud komisjoni esimees! Kui ma vaatan seda otsuse eelnõu, siis meenub mulle üks tore lugu kirjandusklassikast, kus vestlevad tuntud tegelased, mõisavalitseja Joosep Toots ja Raja Teele. Kui Joosep Toots küsis, kes võiks olla talle sobiv pruudikandidaat, siis kõigepealt soovitas Raja Teele iseennast. Praegu vaatan, et kui Erki Nool on kirjutanud alla sellele otsusele, siis see oleks ka nagu nii, et kõigepealt soovitan iseennast. Miks teie kui komisjoni esimees ei ole sellele otsuse eelnõule alla kirjutanud? Kas see tähendab seda, et teie olite selle otsuse eelnõu vastu? Nii saan ma järeldada ka teie ühest vastusest kolleegile.

Mart Jüssi

Aitäh! Teie järeldus on ekslik. Põhjus ei ole mitte selles. Põhjus on selles, et selle otsuse eelnõu lõpliku vormistamise ajal olin mina välismaal ja minu tagasitoomine sealt ühe allkirja nimel oleks olnud palju keerulisem kui kutsuda Toompea lossi Erki Nool, kes on komisjoni aseesimees ja kellel on samuti õigus komisjoni nimel dokumentidele alla kirjutada. Põhjus on tehniline, üldse mitte meelsuslik või muus mõttes poliitiline.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Aitäh! Hea ettekandja! Selles mõttes on lõbus, et on olemas matemaatika ja siis on poliitaritmeetika. Ma esitan lihtsama küsimuse. Kas praegu kuulub KIK-i nõukogusse ka mõni rahvasaadik, kes ei toeta võimuliitu?

Mart Jüssi

Vabandage, ma ei oska öelda, kas seal on rahvasaadikud, kes toetavad või ei toeta võimuliitu, sest mina ei ole KIK-i nõukogu liige ja ma ei oska anda keskkonnakomisjoni poolt vaadates hinnanguid nende poliitilistele veendumustele selles konkreetsetes võtmes.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, kolleeg Mart Jüssi! Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad pidada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Muudatusettepanekuid samuti ei ole. Me võime minna lõpphääletuse juurde.

Panen lõpphääletusele keskkonnakomisjoni esitatud Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Keskkonnakasutusest riigieelarvesse laekuva raha kasutamiseks asutatud sihtasutuse nõukogu liikmete nimetamine" muutmise" eelnõu 826. Palun hääletada!

Poolt hääletas 42 Riigikogu liiget, vastu oli 28, erapooletuid oli 1. Eelnõu on otsusena vastu võetud. (Tabel 9.)

2. Töölepingu seaduse ja töötuskindlustuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (767 SE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Päevakorra teine punkt on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud töölepingu seaduse ja töötuskindlustuse seaduse muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Ettekandjaks palun kõnetooli Riigikogu liikme Eiki Nestori!

Eiki Nestor

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Eelnõu 767 käsitleb mõnes mõttes teile tuttavat teemat. Me oleme seda arutanud ka varem, aga seekord lubage see sisse juhatada värskete andmetega. Need andmed on pärit uuringust, mille on koostanud Tartu Ülikoolis rakendus-uuringutega tegelevad inimesed ja Poliitika-uuringute Keskus Praxis. Soovitan kõigil, kes tahavad lähemas tulevikus kasutada sellist sõnauhendit nagu "turvaline paindlikkus tööturul", selle uuringuga tutvuda. Seal on antud päris tõsine ja sisuline hinnang. Selle eelnõuga

seoses tahan teile tutvustada kahte slaidi sellest uuringust.

Nimelt, kõigepealt tööpoliitika kulutustest ühe töötü kohta SKT-st 2008. aasta andmetel nii toetuste, meetmete kui ka teenuste osas. Te näete, et kõige suuremad kulutused Euroopa Liidus on Belgias ja kõige väiksemad kulutused on Eestis. See on ka üks selle uuringu selge järeldus, mis inimliku poole pealt lähtub tõsiasjast, et kui tahetakse õppida uut ametit või leida uut tööd, siis on vajalik ka teatud toimetulek sellel ajal, ja kui seda toimetulekut ei ole, siis need inimesed lähevad tööturule lihtsalt kaduma. Toetuste osa on vist kõigile selge, selleks on nii töötuskindlustus kui ka riigi makstav abiraha neile, kellel kindlustusõigust ei ole. Meetmete osa näitab seda hulka rahast, mis läheb aktiivsele tööhõivepoliitikale ehk ümber- ja täiendusõppeks ning ka näiteks toetatud töökohtade loomiseks tööandja juures. Teenuste osa näitab seda, mida pakutakse tööealisele inimesele eriteenusena, kas või näiteks lasteaiakoha näol, et ta saaks tööl käia, või siis näiteks, et tema vanemad, kes hoolitsust vajavad, saaksid hoolitsetud. Eesti on siin ülekaalukalt kõige vähem kulutav riik.

Teine, sellest tulenev slaid pärineb samast uuringust ja räägib 18–64-aastastest tööealistest inimestest ja sellisest mõistest nagu "suhteline vaesus". Eesti töötud inimesed vanuses 18–64 eluaastat on võrreldes töölkäivate inimestega suhteliselt kõige nigelamas seisus terves Euroopa Liidus. Ma palun vabandust! Need slaidid ei meeldi inimestele, kes tahavad Heritage Fondi uuringuid lugeda, aga see on Eesti olukorra karm reaalne võrdlus teiste Euroopa Liidu liikmesriikidega.

Kui turvalisest paindlikkusest rääkida, siis juba siis, kui need debatid algasid, oli asja sõlmküsimus selles, et see on tõesti tõhus süsteem ainult sellisel juhul, kui me vastavalt sellele kulutame inimeste ümber- ja väljaõppesse, toetatud töökohtade loomisesse ja nende toimetuleku kindlustamiseks sellel ajal, kui nad töötud on.

Selle eelnõuga püütakse lahendada ühte probleemi ehk toimetulekuprobleemi ja selle lahenduse katteallikaks on needsamad maksed, mida praegu töötuskindlustusse tehakse. Töötuskindlustuse loogika on selline, et tema tulud peavad ületama kulusid sellel ajal, kui majanduses on hea aeg ja tööpuudus on väike. Töö-

tuskindlustus teeb valitsussektori eelarve tasakaalustamise selles mõttes tõesti keerukaks, et kulutused ületavad seal tulusid siis, kui on suur tööpuudus, nii nagu praegu on. Aga meil on täiesti ebaloogiline olukord, mida on nimetanud ebaloogiliseks ka rahandusminister isiklikult. Ausalt, selle eest talle suur aitäh, et valitsusliidus leidub vähemalt üks mees, kes julgeb tunnistada, et tegemist ei ole loogilise asjaga. Meil ületavad töötuskindlustuse tulud praegu kulutusi. Nii et kogu selle eelnõu kulud saaksid kaetud sellesama rahaga, mis praegu töötuskindlustusse läheb ja mingit täiendavat maksetõusu tarvis ei oleks.

Ettepanekud kordan ka teile üle, need ei ole teile uued. Kõige olulisem ja kõige tähtsam on, et me soovime laiendada nende inimeste ringi, kellel praegu on töötuskindlustushüvitise saamise õigus. Sisuliselt anname tagasi sellesama kuju, mis oli siis, kui töötuskindlustus 2000. aastal sellesamas saalis seaduseks sai, ehk see õigus peaks olema nii nendel inimestel, keda koondatakse, kui ka nendel inimestel, kes lahkuvad töölt tööandja ettepanekul mingi muu töölepingu seaduse paragrahvi alusel. Sisuliselt ei saaks töötuskindlustusest raha ainult need inimesed, kes vahetavad töökohta, või need inimesed, kes on toime pannud mingi rikumise, mistõttu nende töösuhe lõpetatakse. Kõigil muudel juhtudel oleks õigus töötuskindlustusest raha saada. Praegu on sajast pöördunust see õigus 20–30 inimesel. Kui töötuskindlustus loodi, siis selle loojate mõte oli, et selliseid inimesi oleks vähemalt 60–70, siis oleks nagu uba olemas.

Teine oluline ettepanek on suurendada makstavate toetuste suurust, nii nagu töölepingu seaduse muutmisel Vabariigi Valitsusega kokku lepidi. Seda kokkulepet on jätkuvalt rikutud. Vaatamata kõigele peaks kokkulepetest kinnipidamise kultuur lõpuks ka Eestisse jõudma, ükskõik, kuidas valijad sellesse ka suhtuvad, aga muidu tekib küsimus, miks üldse valitsusega läbirääkimisi pidada ja kokkuleppeid sõlmida ning siis peaksid ühiskonna mõjutamise meetodid olema hoopis teistsugused. Ehk meie ettepanek on, et esimesel poolel aastal oleks toetuse suurus 70% varasemast palgast ja hiljem 50%. Madalamad määrad ja pikem ooteaeg oleks neil inimestel, kes lahkuvad töölt poolte kokkuleppel või on sunnitud seda tegema omal soovil, et vältida olukordi,

et ka töökohavahetuse tõttu peaks töötuskindlustusest raha saama.

Oluline ja sisuline muudatus on ka see, et tööandjate osafondist praegu väljamakstav koondamishüvitis, mida makstakse mitme kuu jooksul, makstaks inimestele välja korraga. See annaks koondamishüvitisele tagasi tema mõtte. Koondamishüvitis ei ole oma sisult töötuskindlustushüvitis teatud perioodiks, vaid tema mõte ongi selles, et korvata inimesele töökoha kaotus. Praegu maksavad Eesti tööandjad selle ühe kuu ulatuses kinni üksinda ja ülejäänud osas kõik koos. Meie ettepanek on lihtne: selle suurus ei peaks muutuma ja vastab sellele kokkuleppele, küll aga tuleks ta korraga välja maksta.

Viimane ettepanek ei ole ka mitte kulukas, kuna sisuliselt me toetame praegu neid inimesi teises vormis. Nimelt on Eesti osaline ka sellises dokumendis nagu Euroopa sotsiaalkindlustuse koodeks. Selle alusel loetakse riikliku töötö abiraha miinimumsuuruseks pool alampalga suurust. Meil on see toetussumma praegu oluliselt väiksem ehk ainult 1000 krooni. Tegelikelise kulutuste koha pealt sel olulist mõju ei ole, kuna 1000 krooni saajad on tavaliselt kõik ka toimetulekutoetuse saajad. Mitte ainult ülalmainitud Tartu Ülikooli ja Praxise uuring, vaid ka paljud muud uuringud näitavad, et avaliku võimu suhtlus töötutega ka abiraha osas on mõistlik sellisel moel, et selle riikliku abiraha saamiseks oleks õige, kui töötö külastab neid kohti, kus talle pakutakse väljaõppevõimalust, toetatud töökohta, muid teenuseid, mis on seotud sellega, et teda rutem tööle saada. Toimetulekutoetus on ka tänuväärne, aga selle maksmisel paraku selliseid teenuseid keegi ei osuta ja osutama ei peagi, sest see on ette nähtud lihtsalt vaesuse leevendamise meetmena ja seal seda ei tehta. Nii et riikliku töötö abiraha tõstmine pooleni alampalgast vähendaks vajadust maksta toimetulekutoetusi, küll aga oleks avaliku võimu suhe töötö inimesega aktiivne, mitte passiivne, selles mõttes, nagu ta toimetulekutoetuse maksmisel on.

See on lühidalt kõik. Ma arvan, et tegu on väga hea eelnõuga, ja loodan, et Eesti riik, Riigikogu kaasa arvatud, saab ükskord aru, et töötö inimesed vajavad tõhusat abi, selleks et tööle naasta. Muidu me raiskame ressursse, mida riigis niigi napib. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Eiki Nestor! Head kolleegid! Kuna meil on tekkinud teatud probleemid elektroonikaga, siis ma võtan kümneks minutiks juhataja vaheaja. Jätkame kell 10.38.

V a h e a e g

Esimees Ene Ergma

Head kolleegid! Juhataja vaheaeg on lõppenud. Kuna meil olid teatud probleemid elektroonikaga, siis palun teeme veel üks kord kohaloleku kontrolli!

Hetkel registreerus kohalolijaks 51 Riigikogu liiget, puudub 50.

Ma palun uuesti kõnepulti kolleeg Eiki Nestori! Head kolleegid! Kas ettekandjale on küsimusi? Palun, kolleeg Mai Treial!

Mai Treial

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja! Et eelnõu on vajalik, on kindlamast kindlam. Aga minu mureks on olnud ikka töötuga pered, kus on lapsi. Kas te olete mõelnud, kuidas oleks selle eelnõuga võimalik just nende perede olukorda parandada?

Eiki Nestor

Meil on selle kohta olnud menetluses üks teine eelnõu, mis on meie meelest sisuliselt õigem. Meil on ju kahte liiki toetusi. Ühed toetused on mõeldud töötutele kindlustuse näol või riikliku abirahana neile, kellel ei ole kindlustusõigust. Teised on peretoetused, mis on omaette suurus. Nüüd on küsimus, millise süsteemi kaudu oleks mõistlikum täiendavalt toetada peresid, kus on töötud vanemad. Meie veendumus on, et mõistlikum oleks seda teha peretoetuste süsteemi kaudu. See oleks loogilisem ja arusaadavam. Mitte kindlustushüvitise kaudu, sest kindlustushüvitise puhul tekib hulk küsimusi, mis on seotud kindlustusloogikaga, sissemaksed ja väljamaksed peavad olema selles mõttes tasakaalus. Nii et eelnõu, mis oli Riigikogu menetluses ja mis nägi ette lisatoetuse selleks puhuks, kui vanemad on töötud, oleks kindlasti asjakohane ja mõistlik. Aga mure on arusaadav ja õige. Peretoetuste kaudu oleks seda ka õigem teha. Valdavalt kasutavad teised Euroopa Liidu liikmesriigid, kelle kohta ma siin pilte näitasin, sama põhimõtet. On üksikuid riike, kus on see ka kindlustuse sees. Nad ise ei pea seda kõige õnnestunumaks va-

riandiks, kuid sellist asja on loomulikult väga keeruline muuta. Nii et kui rääkida töötutest ja lastest ning küsida, kas töötuskindlustushüvitis või töötutoetused või peretoetused, siis kindlasti oleks mõistlikum toetada mingi sihtots- tarbelise peretoetuse kaudu.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mai Treial, teine küsimus!

Mai Treial

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja! Jah, sa märkisid, et Euroopa riikides on erinevaid lahendusi. Mul on selle kohta ka üks analüüs palutud teha. Aga Rahvaliit on esitanud samasisulise eelnõu ja see eelnõu on praegugi veel Riigikogu sotsiaalkomisjonis, ootab paremaid aegu. Kogu aeg rõhutatakse, et me ei saa oma registreid niimoodi korrastada, registreid korrastamine on ääretult keeruline ja kallid. Ma muidugi ei usu, et see meie elu takistuseks on saamas. Kuidas neid inimesi üles leida? Ma mõtlen, et praegu, selle lahendusega jooksevad andmed iseenesest töötukassasse kokku. Kuidas sa seda kommenteerid?

Eiki Nestor

Kui ausalt kõik algusest peale ära rääkida, siis katsed tekitada mingitki normaalset registrimajandust meie arvepidamises töötute üle tekkisid aastal 2000. Kui niisama ausalt jätkata, siis oli väga üllatav siin kuulda, et neid pingutusi on jätkanud ka ministrid Maripuu ja Pevkur. See võib iseloomustada seda, mis toimus selles ametis siis, kui ta veel tööturuamet oli. Täna, ma siiski loodan, on uus ja ühendatud süsteem suutnud või on suutmas luua korralikku arvepidamist, mis on tasemel. Kas nad on sellega juba valmis saanud või mitte, seda ma ei oska öelda, aga puhtpõhimõtteliselt ei peaks olema üldse mingit probleemi, kuidas asju kokku viia. See, et näiteks ka mitmed kohalikud omavalitsused kurdavad selle üle, et nendel on ühenduse pidamine keerukas, on teada. See on loodetavasti mööduv nähtus. Tegelikult mingit takistust ei ole, kõik need registrid võiksid olla rahulikult koos ja ma arvan, et ilma suurema vaevata on need ka kokkuviidavad. Näiteks töötukassa IT-pool on väga hästi ühendatud maksuameti IT-pooliga aegade algusest saadik. Sisuliselt, puhtfüüsiliselt, pärast otsuse langetamist, et ühele töötule

hakatakse maksma töötuskindlustushüvitist, tähendab see ainult nupule vajutamist, kuna töötukassas midagi arvutada vaja ei ole, kõik need andmed on ühises andmebaasis olemas.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Silver Meikar!

Silver Meikar

Lugupeetud juhataja! Hea ettekandja! Ma küsin natuke laiema küsimuse. Just anti teada, kes on selle aasta Nobeli majanduspreemia võitjad. Need kolm härrasmeest tegelesid tööturu- ja töøjõupoliitika uurimisega. See oli üks nende valdkondi, selle eest nad said ka Nobeli preemia. Nende üks väiteid on see, et mida suuremad on töötutele antavad rahalised hüvitised, seda suurem on ka töötus ja seda pikem on aeg, kuni inimene leiab endale uue töö. Ehk on konkreetne seos selle vahel, kui suured on need hüved ja kui kaua inimene mingi konkreetse süsteemi sees on töötaja ja mitte töötaja. Oskate oma eelnõu kontekstis selle kohta mingit seisukohta võtta?

Eiki Nestor

Oskan kindlasti võtta. Kas see lause, mis sa ütlesid, väärrib Nobeli preemiat või mitte, seda ma ei oska öelda. Ju siis väärrib. Aga iseenesest ei ole selles mitte midagi uut, seetõttu on ka nende teemade kokkuviimisel alati kaks poolt. Ühtpidi peab olema inimesele tagatud aktiivne võimalus osaleda ümberõppes, täiendusõppes. Kui makromajandusest rääkida, siis ühiskonnad kulutavad raha selleks, et hoida neid inimesi tööturul. Teisest küljest on sellel ajal alati ka teine pool, hüvitiste määr peaks olema selline, mis hoiaks huvi uuesti tööle minna ja õppida. Mis puudutab Eestit, siis need pildid, mida ma alguses näitasin, iseloomustavad seda olukorda kõige paremini. Meie praegused määrad, 50% esimese poole aasta jooksul ja 40% järgmise poole aasta jooksul, sündisid kunagi sellel põhjusel, et need on Euroopa sotsiaalkindlustuskoodeksis toodud kõige madalamad määrad. Määrad, mida see eelnõu pakub, 70% ja 50%, on, ütleme siis nii, Euroopa keskmised. Nii et mitte midagi imelikku selles ei oleks. Võib-olla tõesti on nendel nobelistidel tuline õigus, kui me räägime riikidest, kus näiteks kolme aasta jooksul saadakse 90% oma endisest palgast, aga Eesti praegustes oludes ei

saa kindlasti kurta selle üle, et need määrad oleksid sellised, mis võtaksid inimestelt ära huvi uuesti tööle minna või tööle naasta. Muu seas, ka seesama mainitud Eametsa ja Võrgu uuring annab selget tunnistust, et Eestis sellist probleemi ei ole.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Robert Antropov!

Robert Antropov

Aitäh! Ettekandja! Te ütlesite, et selle eelnõuga laieneb töötuskindlustushüvitiste saajate ring. Samas ei ole seletuskirjas ega muudes materjalides välja toodud, kui palju inimesi lisandub töötuskindlustushüvitise saajate hulka. Teiseks väitsite, et eelarvele ei avalda eelnõu vastuvõtmine mitte mingisugust mõju, ja seda numbrit ei ole ka kuskil välja toodud. Kuidas te kommenteerite?

Eiki Nestor

On küll välja toodud. Ma siis kordan üle. Alustame viimasest küsimusest. See eelnõu maksab 15–16%-lise tööpuuduse puhul 800 miljonit krooni aastas. See eelnõu tähendab seda, et need 800 miljonit krooni makstakse välja täpselt sellest samast töötukassast, kuhu praegu töötuskindlustusmaksed laekuvad. Ei oleks vaja täiendavalt tõsta maksemäära. Töötuskindlustus tuleks nende toetusmäärade puhul aasta jooksul oma tulude ja kuludega kokku. Praeguses olukorras on töötuskindlustuse tulud, vaatamata suurele tööpuudusele, 800 miljoni krooni võrra aastas suuremad kui kulud, mis on täiesti ebaloogiline. Me kogume sinna raha valesti ja valel ajal. Sinna oleks pidanud raha koguma hoopis teisel ajal. Tegemist on maksega, mida makstakse töötuskindlustusse, mitte maksuga. Näiteks riigieelarves, mida me järgmisel nädalal hakkame siin suures saalis arutama, töötuskindlustusmaksed üldse ei kajastu. Küll kajastub töötuskindlustuse tulude ja kulude pool valitsussektori üldistes tasakaalunäitajates. Saavutada nendes oludes valitsussektori tasakaal selle hinnaga, et me töötutele raha ei maksa, on ebaeetiline. See ei ole see koht. Tasakaalu saavutamine töötute arvel ei ole õige. See on nende inimeste endi makstud raha selleks ajaks, kui nad töötud on. Neil on täielik õigus seda raha sealt saada. Eelarve tasakaalu otsused peavad langema muude

riigi tulude ja kulude kohta. Kui palju see laieneb, selle kohta statistika puudub. Me ei oska öelda, mis seal võib olla, küll on varasemad uuringud näidanud, et see protsent võiks olla suurusjärgus 70% praeguse 20–30% asemel. Sellist statistikat, millise paragrahvi alusel nad töölt lahkuvad, Eestis keegi ei pea. Ilmselt oleks selle pidamist ka küllalt keeruline nõuda. Kõik.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, kolleeg Eiki Nestor! Ma palun kõnepulti õiguskomisjoni liikme Robert Antropovi!

Robert Antropov

Austatud Riigikogu juhataja! Austatud kolleegid! Kuna meil oli siin saalis väike elektrooniline viperus, siis ma jätkan selle koha pealt, kus lugupeetud Eiki Nestor lõpetas oma eelnõu tutvustava ettekande: selleks, et töötuid riigile lähemal hoida, pidevalt nendega ühendust omada, neid paremini elus hoida, tuleks töötuskindlustushüvitist suurendada, hüvitise saajate ringi laiendada jne. Täna oli juba juttu nobelistidest ehk kolmest teadlasest, kes väitsid absoluutselt vastupidist. Nemad väitsid, et mida rohkem riik maksab toetusi, mida suuremad ja pikaajalisemad need toetused on, seda kaugemale needsamad toetuste saajad riigist eemalduvad. Selle lause ütles Silver Meikar peast, aga ma loen selle ette. See on väga selgelt välja öeldud. Selle lause eest ja selle järelduse eest nad saidki Nobeli preemia. See lause kõlab niimoodi: "Mida suuremad ja kestmamad on töötushüvitised, seda suurem on tööpuudus." See on see täpne järeldus, mida need teadlased välja tõid.

Aga tõepoolest oli õiguskomisjonis Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni eelnõu 767 arutusel 27. septembril. Eiki Nestor tutvustas meile seda eelnõu. Kohal viibisid ka Sotsiaalministeeriumi esindajad. Komisjon otsustas, olles tutvunud eelnõu sisuga ja eelnevalt ka Vabariigi Valitsuse seisukohtadega (5 poolt ja 3 vastu), suunata see eelnõu küll saali esimesele lugemisele, kuid esimest lugemist siin saalis mitte lõpetada.

Jah, võib-olla tõesti tundub see otsus kuidagi ebaloogiline ja isegi võib-olla küüniline, sest kõik me saame aru, et headel aegadel tuleks reserve koguda ja halbadel aegadel neid

kulutada, aga meie muudkui kogume ja kogume. Milleks neid reserve üldse vaja on? Aga vastus on tegelikult väga lihtne: eelarves peab reserve olema piisavalt mitte ainult tänaseks päevaks, vaid ka homseks, ülehomseks ja ka järgmiseks kriisiks. Ma toon ühe näite, mis tuli välja nende reservide kasutamise poole pealt aastal 2009. Nimelt, aasta 2009 näitas, et töötuskindlustushüvitise väljamaksmine oli kümme korda suurem kui varasemal perioodil ja kasutusse läks enam kui seitsme aasta jooksul kogutud reserv. Tõmmata ennast praegu tühjaks oleks väga vastutustundetu, sest, vastupidi, me peaksime arvestama riigi eelarvepoliitika pikaajalise jätkusuutlikkusega ja valitsussektori eelarve ülejäägi hoidmisega. Pigem peame toetama aktiivseid tööturumeetmeid, nagu näiteks koolitus ja uusettevõtlus, kui passiivseid meetmeid (toetuse maksmist). Kui inimesed naasevad kiiremini tööturule, siis vähenevad kulud ka töötuskindlustusele ja makseid on tulevikus võimalik jätkuvalt alandada.

See oli õiguskomisjoni loogika ja selle otsuse loogika. Sellest tulenevalt palun täna hääletada selle eelnõu vastu, et esimest lugemist mitte lõpetada. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Jätkame nüüd küsimustega, hea ettekandja. Küsimuseks saab sõna Silver Meikar. Palun!

Silver Meikar

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Kasutan võimalust selle üheminutilise küsimuse raames hoopis kommenteerida. Kindlasti ei saanud nad Nobeli preemiat selle ühe lause eest, vaid ikkagi teoreetilise, analüütilise lähenemise eest kogu tööjõuprobleematale. See üks lause on kahtlemata kontekstist välja tõmmatud, kuid see tekitas kõige rohkem furoori, Eiki Nestoril oli õigus, just lääne meedias. Aga ma küsin: kas te olete nende teooriaga põhjalikumalt tutvunud?

Robert Antropov

Ei, põhjalikumalt ei ole, sest see uudis ilmus alles eilsetes lehtedes. On võimalik minna Nobeli preemia kodulehele ja lugeda see töö läbi. Aga kui rääkida sellest, miks selline uuring üldse tehti, siis üks nendest kolmest teadlasest oli pikaajaline töötu ja ta soovis

uurida, millest on tekkinud tema probleemid töö leidmisel, kuidas riik on tema suhtes käitunud. Ta jõudis koos kolleegidega selle töö tulemusena just nendele järeldustele. Nii et loeme kõik huviga selle töö põhjalikumalt läbi, võib-olla leiab sealt ka muid huvitavaid lauseid.

Aseesimees Keit Pentus

Hea ettekandja ja lugupeetud küsijad! Ma mõistan soovi intellektuaalselt huvipakkuvatel teemadel filosoferida ja arutleda, kuid hetkel me arutame seaduseelnõu 767. Palun nii küsimustes kui ka vastustes jääda eelnõu raamesse! Küsimuseks saab sõna Jaanus Marrandi. Palun!

Jaanus Marrandi

Täna, lugupeetud õiguskomisjoni kaasettekandja! Minu küsimus on rohkem protseduurilist laadi. Ausalt öeldes jälgisin ma teie ettekannet väga hoolega ja mulle tundus, et te esinesite tegelikult sõnavõtuga, mitte komisjonis toimunud arutelu ettekandmisega. Tegelikult te rikkusite sellega demokraatlikku põhimõtet, kodukorraseadust. Kõigepealt on küsimus, miks te rikkusite kodukorraseadust. Teiseks olid teil ettekandes ka sellised kummalised väljendid nagu "ennast tühjaks tõmbama" jne. Mida tähendavad teie arvates just nimelt komisjoni arutelu mõttes niisugused väljendid nagu "ennast tühjaks tõmbama"? Mina ei saanud aru, võib-olla selgitate.

Robert Antropov

Aitäh! Esiteks, ma usun, et ma ei rikkunud kodukorraseadust, sest minu ettekandes olid ka need kohustuslikud laused, mida tuleb komisjoni seisukohta tutvustades öelda. Mis puudutab muud juttu, siis needsamad väljendid, needsamad laused on kõlanud õiguskomisjonis sellesama eelnõu arutamisel. Nii et siin ei ole mitte midagi väga keerulist. Kui sa paned kokku oma sõnavõtu, siis sa kasutad komisjonis kõlanud argumente ja arvamusi.

Aseesimees Keit Pentus

Karel Rüütli, palun!

Karel Rüütli

Aitäh! Hea ettekandja! Ma olen teiega 100% nõus, et see komisjoni otsus on küüniline, nii nagu te siin enne väitsite. Praegu

kogutakse 800 miljonit krooni reservidesse, et kindlustada ennast selle eest, et ees võivad olla veel raskemad ajad. Kas te ei lähe koalitsiooni esindajana vastuollu selle retoorikaga, mida teie erakond pidevalt kasutab, et ekspordinumbrid suurenevad, majandus hakkab kasvama jne? Minule on jäänud mulje, et ajad lähevad paremaks. Siin te väitsite, justkui meil oleks vaja tulevaste raskete aegade jaoks raha koguda. Mille jaoks te siis seda raha kogute?

Robert Antropov

Aitäh! Mis puudutab sõna "küüniline", siis ma usun, et seda saab stenogrammist kontrollida. Ma ütlesin: võib tunduda esmapilgul küünilisena, aga ... Ja siis läheb lause edasi, et see nii ei ole. Mis puudutab võimalikke järgnevaid kriise, siis, teate, maailmamajanduses üldse ja riikides üldse on alati räägitud, et kui meil on majanduskriis, siis me seda analüüsime, õpime sellest ja püüame tulevikus vigu vältida ehk kriise vältida. Vaatamata sellele toimuvad kriisid teatud sagedusega ja alati on nendes midagi uut. Kui ma väitsin, et me oleme valmis kõikvõimalikeks kriisideks, rasketeks päevadeks, et ennast ei pea mitte kohe tühjaks tõmbama, siis ma just seda pidasingi silmas, et meil peab olema reserv. Ma tõin näite, et eelmisel aastal me kasutasime seitsme aasta jooksul kogutud raha. See reserv peab meil olema ja neid samme praegu astutakse, et mitte neid reserve kulutada, vaid koguda.

Aseesimees Keit Pentus

Marika Tuus, palun!

Marika Tuus

Aitäh! Hea esineja! Tundub, et töövaldkond ei ole nüüd küll teie ala, te lükkate pidevalt seda teemat teistesse vagudesse. Aga ma küsin nii: kas me üldse peaksime sellest praegu siin nii pikalt rääkima, sest selles kõiges on valitus väga kindlalt ju kokku leppinud ametiühingutega, nii töötü abiraha kui ka töötuskindlustushüvitise suurendamises, ja seda on teinud teie oma minister? Miks te ei pea kokkulepetest kinni, miks te praegu inimesi petate?

Robert Antropov

Aitäh! Mis puudutab seda, kas see teema on minu eriala või ei ole, siis kõik teemad, mida Riigikogus arutatakse, on kõik iga riigikogu-

lase teemad, valdame me neid siis natuke paremini või natukene halvemini, aga me peame olema kursis nende kõikide valdkondadega. Mis puudutab seda, et me kedagi petame, siis see nii ei ole. Praeguse valitsuskalitsiooni selge poliitika on välja öeldud ja selles suunas ka liigutakse, et vajaduse korral reserve kasutatakse, sealhulgas töötuskindlustushüvitise väljamaksmisel. Kui selleks otsest vajadust ei ole, siis reserve kogutakse. See kogumine on jätkuvalt hädavajalik.

Aseesimees Keit Pentus

Sven Mikser, palun!

Sven Mikser

Aitäh! Austatud ettekandja! Te kasutasite eelnõu tõrjumiseks üht värskete nobelistide tsitaati. See ei ole kindlasti mitte ainult intellektuaalselt huvitav, vaid ka väga asjakohane. Ma tean, et vähemalt Nobeli kirjanduspreemiat ei saadagi mitte ühe teose eest. Ma väga kahtlen, kas ka majanduspreemiat antakse välja ühe lause eest. Aga ma küsiksin nii. Kui tööpoolest peab paika see argument, et mida pikema perioodi vältel hüvitisi välja makstakse ja mida suuremad nad on, seda halvem on see tööhõivele, siis tõenäoliselt peab formaalloomiselt paika pidama ka vastupidine, et mida madalamad need hüvitised on ja mida lühema aja jooksul neid makstakse, seda parem on see tööhõivele. Kas te teate, kas lugupeetud nobelistid on ka siin leidnud mingisuguse n-ö miinimumpunkti, millest allapoole ei tohiks langeda, või on tööhõive seisukohalt parim, kui töötuskindlustushüvitisi üldse ei maksta?

Robert Antropov

Aitäh! Ma vastaksin sellele heameelega, aga ma pean austama meie istungi juhatajat, kes juhtis meie tähelepanu sellele, et täna me ei aruta Nobeli preemia sisu, vaid me räägime hoopis seaduseelnõust. Nii et ma ei vasta sellele küsimusele.

Aseesimees Keit Pentus

Rein Ratas, palun!

Rein Ratas

Täna, juhataja! Hea ettekandja! Te rääkisite pikalt-laialt reservidest ja ka sellest, et ega see hüvitiste maksmine nobelisti arvates üks

hea asi polegi. Õige mõte! Kui lähtume näiteks sotsiaaldarvinismist, siis nõrgad kaovad ja tugevad tõusevad. Eiki Nestor kinnitas, et see käsitletav seaduseelnõu on üks hea dokument. Mida leidis siis õiguskomisjon, kas see eelnõu on hea või on halb? Olen rääkinud.

Robert Antropov

Teatavasti koosneb õiguskomisjon komisjoni liikmetest ja igal liikmel on oma arvamus. Kui ühes või teises komisjonis ei suudeta leida konsensust, siis pannakse küsimus hääletamisele. Nagu ma ütlesin, õiguskomisjon hääletas seda konkreetset eelnõu nii: 5 poolt, 3 vastu.

Aseesimees Keit Pentus

Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Ma arvan, et nobelistid tunneksid ennast selle arutelu juures ebamugavalt. Aga et mitte selle kohta küsida, ütlen ma kohe ära, et oli üks riik, kus töötu abiraha ei makstud, tänu sellele töötuid ei olnud, aga tööd ka ei tehtud. Nüüd on õnneks see aeg möödas. Küsin lihtsama küsimuse. Kui rahvasaadik Antropov kindlustab oma auto, aga siis juhtub sellega mingi pahandus ja ta tahaks hüvitist saada, kindlustusselts aga ütleb, et oo, me maksame ainult ühe jupi eest, et meil on vaja reserve koguda, kas see siis tunduks õiglane?

Robert Antropov

See ei puuduta jällegi teemat, nii et ma ei vasta sellele küsimusele.

Aseesimees Keit Pentus

Igor Gräzin.

Igor Gräzin

Kasutan juhust, et kolleegi täpsustada. Mikser, kui ta koolis käis, õppis integraale. Ta teab, et integraalil on olemas ülemised ja alumised rajad, nii ka praegusel juhul, ja absoluutseid väiteid, et üldse mitte maksta jne, ei tohi esitada. Saad aru, integraal on S-i moodi, üleval on üks ja all teine arv. Nii et rehkenda! Edasi, Nobeli kirjanduspreemia antakse ühekahe teose eest. Need uuringud algasid 1962. aastal ja viidi läbi enamikus Euroopa riikides. Enam kõrgemat tipptheadust ei eksisteeri. Küsimus: Robert, kas sulle jääb selline mulje, et

kehtiv töölepingu seadus vastab rahvusvahelise majandusteaduse kõige kõrgemale tasemele, nagu see fikseeriti kolm päeva tagasi?

Robert Antropov

Mina võin ainult kinnitada, et siis me peaksime teineteist õnnitlema, kuna meie töölepingu seadus võitis Nobeli preemia.

Aseesimees Keit Pentus

Rein Ratasa, teine küsimus, palun!

Rein Ratasa

Täna, juhataja! Hea ettekandja! Kas teie äsjasest vastusest minu eelmisele küsimusele, kus te viitasite õiguskomisjoni liikmete hääletustulemusele, võin ma teha järelduse, et õiguskomisjon häälteenamusega leidis, et käsitlev seaduseelnõu on üks halb seaduseelnõu, mida ei tohi pärast esimest lugemist mitte edasi menetleda? Olen rääkinud.

Robert Antropov

Aitäh! Ei püstitatud küsimust, kas see on halb või hea seaduseelnõu, vaid küsimus pandi hääletusele selliselt, et esimest lugemist siin saalis mitte lõpetada. Selle poolt hääletas 5 komisjoni liiget ja vastu oli 3.

Aseesimees Keit Pentus

Küsimuseks saab sõna Kalev Kotkasa. Palun!

Kalev Kotkasa

Täna, proua eesistuja! Austatud ettekandja! Kas õiguskomisjoni enamus peab ennast tõesti targemaks Tartu Ülikooli ja Praxise teadlastest ega pea vajalikuks mitte midagi ette võtta nende häbiväärsete viimaste kohtade likvideerimiseks, mis nendelt skeemidelt näha olid?

Robert Antropov

Ma arvan, et see ei ole küsimus õiguskomisjonile. Kindlasti ei pea õiguskomisjon ennast kõige targemaks ei siin Riigikogus ega ka riigis. Õiguskomisjon lähtub nendest argumentidest ja faktidest, mis tema ette tuuakse, nendeks on eelnõu autorite põhjendused ja Vabariigi Valitsuse seisukohad. Kogu seda kooslust hinnates langetab õiguskomisjon oma otsuse. See otsus on olnud selline.

Aseesimees Keit Pentus

Teine küsimus Sven Mikserilt, palun!

Sven Mikser

Aitäh! Te ütlesite, et me kulutasime 2009. aastal ära seitsme aastaga kogutud reservid, aga me kõik teame, et pärast seda, kui 2009. aastal töötuskindlustusmaks määrata märkimisväärselt, mitu korda tõsteti, on jooksvad laekumised tunduvalt väljamakseid ületanud ja seda väga suure tööpuuduse olukorras. Teie väide, et kogutakse veel suurema tööpuuduse ajaks, ei pea tõenäoliselt paika. On ju üsna avalikult välja öeldud, et seda suuremat laekumist ka suure tööpuuduse olukorras kasutatakse üleüldise eelarvepositsiooni parandamiseks ehk eelarve tasakaalu säilitamiseks. Sellepärast ma küsin, mida ütleb selle kohta töötuskindlustuse seadus ja mida ütleb töötukassa arengukava, kuidas on seal sõnastatud töötuskindlustusmaksetest laekuva raha kasutamise eesmärgid.

Robert Antropov

Aitäh! Esiteks, see küsimus ei olnud õiguskomisjonis arutlusel. Võin öelda lihtsalt mälu järgi, mis arvudest oli juttu, lisaks sellele, et riik kulutas viimase seitsme aasta jooksul kogutud raha, ja miks seda reservi on vaja edasi koguda. Eesmärk on koguda töötuskindlustuse reservi selline rahasumma, mis vastaks kümne aasta vajadusele ehk perspektiivis peab seda raha olema nii palju. Aga see on mälu järgi öeldud, ma võin siin eksida.

Aseesimees Keit Pentus

Karel Rüttili, teine küsimus, palun!

Karel Rüttili

Aitäh! Hea ettekandja! Viimastel nädalatel olen ma päris palju mööda Eestit ringi sõitnud ja olen kohtunud väga paljude inimestega. Väga paljude mure on just see, et paljud pered on väga keerulises ja raskes majanduslikus olukorras. Nende arutelude põhjal, mida ka siin Riigikogus on olnud, me teame, et umbes 40 000 last elab vaesuses, 10 000 last elab peredes, kus vanemad saavad toimetulekutoetust, ehk lapsed peavad päevas hakkama saama 27 krooniga. Äkki te oskate mulle nõu anda. Mida ma peaksin ütleva nendele vanematele ja nendele lastele, kelle kõhud on tühjad, aga riik

kogub endale veel raskemateks aegadeks meeltult reserve? Äkki te oskate mind aidata.

Robert Antropov

Aitäh! Kindlasti ei saa ma nõustuda sellega, et see küsimus kuuluks nagu õiguskomisjonil arutatu hulka. Aga ma võin öelda oma isikliku arvamuse. Kindlasti, vaesusega tuleb ka edaspidi tegelda. Ma usun, et nii nagu meie erakond võtab ka tulevane võimalik valitsusk koalitsioon vaesuse vastu võitlemise samamoodi oma prioriteetide hulka. Mis puudutab töötuskindlustushüvitiste väljamaksmist ja nende suurust, siis praegune seisukoht riigis on selline ja suund on võetud sellele, et me loome töökohti juurde, selleks et töötuid kaasata tööle ja seeläbi maksta neile väärilist palka, et nad saaksid oma peret ülal pidada ja lapsi toita.

Aseesimees Keit Pentus

Kalev Kotkas, teine küsimus, palun!

Kalev Kotkas

Täna, proua eesistuja! Austatud ettekandja! Kuidas teile tundub, kas sellele eelnõule juhtivkomisjoni määramisel on juhtunud mingi tööõnnetus? Kas töölepingu seaduse ja töötuskindlustuse teemasid ei peaks arutama mitte sotsiaalkomisjon, kus on rohkem pädevust nende teemade jaoks?

Robert Antropov

Aitäh! See ei sõltunud jälle õiguskomisjoni otsusest, vaid Riigikogu juhatus otsustas nii. Seega olime meie fakti ees ja õiguskomisjon arutas seda eelnõu.

Aseesimees Keit Pentus

Jaanus Marrandi, teine küsimus, palun!

Jaanus Marrandi

Täna! Lugupeetud õiguskomisjoni kaasettekandja! Te nägite kindlasti neid kahte slaidi, kus ühe peal oli Euroopas kõige viimasel kohal olev Eesti n-ö suhtelise summa poolest, mis eraldatakse tööturumeetmetele, ja teisel töötute suhteline vaesus, mis on kõige suurem kogu Euroopas. Need on väga olulised käärid, kõige suuremad käärid terves Euroopas. Komisjonis te otsustasite, et te seda eelnõu ei toeta ehk, nagu te väljendasite, ei lase töötukassat tühjaks tõmmata. Aga missugused mõt-

ted teil olid komisjonis selles suunas, kuidas neid kääre ikkagi vähendada ja kuidas saaks teha nii, et Eesti ei torkaks Euroopas väga selgelt silma ühepoolse "paindlikkusega"?

Robert Antropov

Jällegi, see ei ole küsimus õiguskomisjonile. Aga neid slaide kommenteerides ütlen niipalju, et me kõik nägime neid slaide ilmselt esimest korda, need vajavad analüüsimist, põhjalikumat tutvumist. Nii et ma praegu neid arve ei kommenteeri, aga võin niipalju öelda, et nii töötutoetused kui ka näiteks pensionid, millest vaesuse puhul räägitakse, on aasta-aastalt suurenenud. Eesti ei saa ühe päevaga pururikkaks ega Šveitsiks, aga me kindlasti liigume selles suunas.

Aseesimees Keit Pentus

Indrek Saar, palun!

Indrek Saar

Aitäh! Mina olen saanud tänu ettekandele teada, et hea majandusloogika on see, et kui on hea aeg, siis kogume reserve, ja kui on raske aeg, siis kogume veel rohkem reserve. Mina tahan teada, mis te hakkate pihta nende reservidega, mis te olete kogunud kõikidel nendel aegadel, kunagi 50 aasta pärast. Mina arvan, et riigi majanduse areng saab ikkagi toetuda sellele, et riigis on võimalikult palju teovõimelisi inimesi. Kui osa neist vahepeal üle parda visatakse, siis ei ole võimalik loota, et ka heal ajal need inimesed head tööd teevad. Ma tulen ikkagi tagasi selle töökorraldusliku küsimuse juurde. Kui ma vaatan sinna ettepoole, siis näen, et Riigikogu juhatusse kuulub vähemalt üks teie erakonnakaaslane. Riigikogu juhatuses on jäme ots koalitsiooni käes ja teie koalitsiooni liikmena võiksite ju Riigikogu juhatusele seda öelda, kui seaduseelnõu on saadetud komisjoni, millel puudub igasugune pädevus sellega tegelemiseks, nagu teie jutust on välja tulnud. Miks te seda ei tee?

Robert Antropov

Jällegi ei ole küsimus ilmselt mulle adresseeritud, ei tea, kellele ta peaks olema suunatud. Aga mis puudutab inimeste kaasamist ettevõtlusse, siis, Indrek, sa just ise vastasid sellele küsimusele, miks me kogume. Me kogume selleks, et seda raha paremini ära kasu-

tada aktiivsete tööturumeetmete võtmiseks (koolitused, uusettevõtlus jne). Sellega me neid inimesi aktiivsesse tööellu kaasamegi.

Aseesimees Keit Pentus

Georg Pelisaar, palun!

Georg Pelisaar

Aitäh, austatud eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Te olete mitmel puhul öelnud, et see küsimus ei ole teie komisjonile ja teie komisjon ei saa vastata ühele või teisele küsimusele. Samas ütlete, et komisjon ei saanud midagi teha peale selle, et asja arutada. Ma kõigepealt ütlen, et IX koosseisus oli mul võimalus töötada neli aastat õiguskomisjonis ja ma mäletan, et tookord, kui komisjoni juhtisid Jüri Adams ja hiljem teie erakonnakaaslane Väino Linde, oli juhtumeid, kui eelnõu saadeti juhatusse tagasi ja tehti ettepanek suunata see teise komisjoni, kui see ei mahtunud õiguskomisjoni teemade hulka. Miks te seda ei teinud? Seda esiteks. Teiseks, vanasti kasutati laialdaselt eksperte. Milliseid eksperte kasutasite teie õiguskomisjonis selle küsimuse arutamisel?

Robert Antropov

Aitäh! Küsimust, kas saata või mitte eelnõu komisjonist tagasi või võib-olla pakkuda selle eelnõu menetlemist mõnele teisele komisjonile, õiguskomisjonis ei arutatud. See on esimene asi. Teine asi, milliseid eksperte me kasutasime? Neid eksperte on ka varasemalt kasutatud, kui sarnast eelnõu menetleti selle aasta märtsis. Maikuu ei läbinud see saalis esimest lugemist. Ka seekord olid kaasatud Sotsiaalministeeriumi inimesed. Selle kohta oli koostatud Sotsiaalministeeriumi kirjalik vastus ehk Vabariigi Valitsuse seisukoht selle eelnõu kohta. See on vastus.

Aseesimees Keit Pentus

Indrek Saar, teine küsimus, palun!

Indrek Saar

Ma tulen ikkagi tagasi selle protseduuri loogika juurde. Sa ütlesid, et ma küsin vale inimese käest. Mina Riigikogu liikmena olen aru saanud, et kui ma kuulun kuhugi komisjoni ja sinna komisjoni saadetakse seaduseelnõu, mis ei peaks selles komisjonis olema, siis ma juhin sellele tähelepanu ja vajaduse korral ka pro-

testeerin selle vastu. Kuidas sina oled aru saanud, kes siis peaks sellega tegelema kui mitte sina?

Robert Antropov

Aitäh, Indrek! Sa jälle vastasid väga hästi oma küsimusele. Sa oled samamoodi õiguskomisjoni liige. Ma küsin: miks sina seda ei teinud?

Aseesimees Keit Pentus

Head kolleegid! Enne järgmisele küsijale sõna andmist tuletan meelde, et töölepingu seaduse tervikteksti suunamine õiguskomisjoni otsustati selle uue tervikteksti vastuvõtmisel Riigikogu saali poolt. Juhatus oma otsuses, mis puudutas töölepingu seaduse muutmist, juhendus Riigikogu suures saalis tehtud otsusest. Küsimuseks saab sõna Marika Tuus!

Marika Tuus

Aitäh! Võib-olla te selguse mõttes nimetate ikkagi üle, kuidas on näiteks uue töölepingu seadusega muutunud vallandamisest etteteatamise aeg vastavalt staažile (üle 10 aasta, 5–10 aastat, alla 5 aasta, alla 1 aasta), kuidas on muutunud koondamishüvitised, jällegi kuude kaupa, ja ka töötü abiraha suurused. Võib-olla tuletate meelde.

Robert Antropov

Aitäh! Aja kokkuhoiu mõttes pean jällegi ütleva, et see küsimus ei kuulu minu ettekande raamidesse, aga ma soovitan esitada põhjalik arupärimine vastavale ministrile ja te kindlasti saate kõik vastused oma küsimustele.

Aseesimees Keit Pentus

Väino Linde, palun!

Väino Linde

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Hea ettekandja! Siin on olnud pikem vaidlus, kas see teema ikka kuulub õiguskomisjoni valdkonda või mitte. Ole hea, värskenda mu mälu. Uue töölepingu seaduse vastuvõtmine ja kogu see pikk menetlusprotsess – millises komisjonis see kõik toimus?

Robert Antropov

See toimus õiguskomisjonis.

Aseesimees Keit Pentus

Lugupeetud ettekandja! Suur tänu! Rohkem küsimusi ... Vabandust, siiski on vähemalt üks küsimus veel! Küsimuseks saab sõna Eiki Nestor. Palun!

Eiki Nestor

Kuna siin läks juba jutt mälu peale, siis võib-olla rahvasaadik Antropov mäletab, millises komisjonis arutati töötuskindlustuse seadust, enne kui see vastu võeti, ja kui ta ei mäleta, siis ma ütlen, et õige vastus on sotsiaalkomisjon.

Robert Antropov

Ja mis aastal see oli? Mina olen Riigikogus olnud natuke kauem kui ühe aasta.

Aseesimees Keit Pentus

Hea ettekandja! Rohkem küsimusi ei ole. Aitäh ettekande ja küsimustele vastamise eest! Avan läbirääkimised. Esimesena palun Riigikogu kõnetooli Aleksei Lotmani!

Aleksei Lotman

Lugupeetud eesistuja! Head kolleegid! Kui me fraktsioonis arutasime, mida selle eelnõuga teha, ja vaatasime komisjoni põhjendusi, miks seda ei peaks edasi menetlema, siis me ei saanud midagi aru ja otsustasime, et me ei toeta selle eelnõu väljaviskamist, sest me tahame aru saada, mis toimub ja mis eelnõu see on. Tegelikult on see põhjus suuresti ära langenud, sest Eiki Nestor selgitas päris veenvalt, miks seda eelnõu on vaja, aga seda arusaamatumaks jäid komisjoni põhjendused, miks seda eelnõu ei tohiks menetleda. Loomulikult, ma ei ole 100% kindel, et kui praegu oleks lõpphääletus, et me siis seda eelnõu täpselt sellisel kujul toetaksime, aga selle edasimenetlemist me kindlasti toetame ehk selle väljaviskamist me ei toeta. Kui päris täpselt jälgida seda, mida komisjoni kaasesineja ütles, et tuleks vastu hääletada, siis tundub, et siin nagu erilist vastuolu ei olegi. Arvestades meie pisut skisofreenilist kodukorda, mistõttu on nii, et kui tahad eelnõu esimesel lugemisel toetada, siis pead vajutama punast nuppu, me seda seekord teemegi. Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Palun Riigikogu kõnetooli Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindaja Sven Mikseri!

Sven Mikser

Austatud juhataja! Head kolleegid! Ma tahan alustada vabandusega kõigi töötute ees! Kaasettekandja pakkus saalile võimaluse sellel kurval teemal pisut lustida. Aga tegelikult, rääkides n-õ sellest nobelistlikust loogikast, oleme me ju sarnast loogikat kuulnud palju kordi peaministri partei liikmete suust ka siis, kui räägitakse maksudest. Ehk inimeste valmidus makse maksta on suurem siis, kui maksumäär on madalam, ja kui mõnda maksumäära, eriti otsuste maksude puhul, näiteks ühe protsendipunkti võrra alandada ja samal ajal maksedistsipliini tugevdada ning kui majandus mühinal kasvab, siis tõesti laekub riigieelarvesse tulusid rohkem kui endise kõrgema maksumäära puhul. Aga ka see loogika formaalloomiliselt, võrdse maksudistsipliini puhul ja siis, kui majandus ei kasva, ei pea paika, isegi minemata selle loogikaga n-õ nulli või absurdi, pidades siin kinni kolleeg Gräzini mainitud integraalide loogikast.

Aga selle eelnõu kontekstis tuleb kindlasti tagasi tulla tööturu turvalise paindlikkuse mõiste juurde. Sellest mõistest on ka peaminister Ansip juba mitme aasta eest ja mitme aasta jooksul rääkinud. Paraku, kui puhkes kriis, siis kadus turvalisus, jäi üksnes paindlikkus. Juba siis sai sotsiaaldemokraatide poolt korduvalt välja öeldud, et peaministri ja tema erakonna lähenemine sellele temale on ühekülgne ja pealiskaudne, et mitte öelda primitiivne.

Ma tuletan meelde, et valitsus on viimastel aastatel vaadanud töötukassat kui instrumenti valitsussektori üldise eelarvetasakaalu kindlustamiseks. Säärast eesmärki ei leia me ei seadusest ega töötukassa arengukavast. Kassa ülesanne on hoopis kindlustada töö otsimise ajaks osaliseltki seda inimest, kes on töö kaotanud, ja praegu on neid inimesi väga palju, kindlasti üle 100 000. Töötuskindlustus on just seesugune kindlustus, kuhu makstakse raha sisse siis, kui on head ajad, ja kust makstakse raha välja siis, kui on halvad ajad.

Kui kehtivat seadust menetleti, siis toodi korduvalt näiteks turvalise ja paindliku Taani

riigi mudelit. Tõesti, Taani sarnase süsteemi vastu pole ilmselt isegi sotsiaaldemokraatidel midagi öelda ja siin võib-olla peab tõepoolest paika ka see väljatoodud värskete nobelistide loogika. On ju ometi väga suur vahe, kas töötuskindlustushüvitist makstakse aasta või kolme aasta jooksul, kas selle määraks on 50% või 90% varasemast palgast ja kas ümberõppele ja toetatud töökohtadele koos toetustega kulutatakse 0,06% või 0,66% SKT-st.

Ma tuletan austatud Riigikogule meelde, et turvaline paindlikkus ei tähenda mitte ainult tööandja väiksemad kohustusi töökoha koondamisel, vaid ka tõhusat sotsiaalkaitsesüsteemi, suuremaid kulutusi aktiivsele tööpoliitikale ja efektiivset elukestva õppe korraldamist. Kõnesoleva eelnõuga soovitakse muuta sotsiaalkaitsesüsteemi tõhusamaks, seda eelkõige töötuskindlustushüvitist saavate töötajate ringi laiendamise ja makstava toetusraha suurendamise näol. Turvalist paindlikkust rakendavad riigid saavad aru, et töötuks olemine on terve ühiskonna probleem, et töölesaamiseks tuleb töötule toimetulekut toetada, teda koolitada ja õpetada, mitte aga näljutada. Kordan üle: meie eesmärk ei ole mitte töötupõlve ihaldusväärseks muutmine, vaid selline olukord, kus töötuks jäänule on tagatud elementaarne toimetulek ja võimalus valmistada end ette tööturule naasmiseks. Alles möödunud nädalal avaldatud, Eesti teadlaste tehtud uuring näitas, et kuigi suure tööpuuduse tõttu on viimastel aastatel riigi kulutused aktiivsele tööpoliitikale tõesti suurenenud, on need ühe töötule kohta arvestatuna hoopis väiksemaks jäänud. Seejuures ei kasuta me siin põhiliselt mitte meie, vaid Euroopa maksumaksjate raha ehk Euroopa Liidu toetusi. 2011. aasta riigieelarve eelnõust saame teada, et ka siin ei ole võimalused tulevikku vaadates mitte sugugi lõpmatud.

Ma rõhutan lõpuks veel üle sotsiaaldemokraatide seisukohad. Kui tööturu paindlikkuse huvides on töötajate koondamine muudetud lihtsamaks, siis, esiteks, sotsiaaltoetuste süsteem peaks muutuma tõhusamaks, just nagu selles eelnõus välja on pakutud ja varem selles ka kokku on lepitud. Teiseks, kuigi meie töötukassa võime aktiivsete tööturumeetmete kaudu inimest tööle aidata ei ole halvem kui teiste riikide oma, siis kulutused selles vallas on häbiväärselt madalad ja seega ka mitte nii tulemuslikud, kui võiksid olla. Seda olukorda

peame muutma. Kolmandaks, elukestva õppe küsimuses oleme mitmeski mõttes lapsekingades, sest praegu me karistame koolitust täiendava maksukoormusega ja koolituseta jäävad just need inimesed, kes seda koolitust kõige rohkem vajaksid. Ka siin vajame konstruktiivseid muutusi.

Ütlen nii, et kui sotsiaaldemokraatia on kombinatsioon sotsiaalsusest ja demokraatiast, siis kindlasti peab ka paindlik turvalisus olema kombinatsioon paindlikkusest ja turvalisusest. Nii et sotsiaaldemokraadid kindlasti toetavad selle eelnõu edasist menetlemist. Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Palun Riigikogu kõnetooli Tõnis Kõivu Reformierakonna fraktsiooni esindajana!

Tõnis Kõiv

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Tuleb tõesti tunnistada, et majanduskriisi ajal tuli Eestis langetada mitmeid valusaid otsuseid. Praegu menetluses oleva eelnõuga seoses tahan meenutada neist kahte.

2009. aastal tuli märkimisväärselt tõsta nii töötaja kui ka tööandja tasutavat töötuskindlustusmaks, et tulla toime töötuse kasvust ja abitaotlejate arvu suurenemisest tuleneva lisakuluga. Nii nagu siin on õigesti märgitud, tervelt seitsme aasta jooksul kogutud reservidest ei piisanud. Aga töötuskindlustusmaksete tõus garanteeris muu hulgas kindlustunde igale töötajale ja töötule, et töötukassas ei lõpe raha otsa. Teine tööturuga seotud märkimisväärne kriisiaegne otsus oli uuest töölepingu seadusest tulenevate hüvitiste tõusu jõustumise edasilükkamine 2013. aasta alguseni. Töötuskindlustusmaksete tõus ja hüvitiste tõusu edasilükkamine pidid ravima ühte ja sama probleemi, et töötukassas jaguks raha töötutele väljamakseteks, et mitte ükski töötuks jäänu ei peaks muretsema, kas tema toetamiseks ja koolitamiseks raha ikka jagub või ei jagu. Nii eile, täna kui ka homme võisime ja võime südamerahuga kinnitada, et töötuskindlustus kehtib ja raha jagub. Kusjuures Reformierakonna arvates ei ole sugugi paslik eristada Eesti maksumaksja ja Euroopa maksumaksja raha. Meie oleme ka ju, muide, Euroopas. See on kõik üks maksumaksja raha, tuleb ta siit või tuleb ta sealt, see on kõik maksumaksja raha.

Reformierakond on seisukohal, et sihiks tuleb võtta töötuskindlustusmaksete alandamine, et vähendada Eesti tööjõu maksukoormust ja parandada riigi konkurentsivõimet. Viimast on jällegi vaja selleks, et kasvatada investeringute mahtu, mis loovad reaalselt uusi töökohti. Reformierakonna teine siht on laiendada töötuskindlustusmaksest rahastatavate meetmete hulka. Töötu ei vaja mitte ainult hüvitist, ta vajab uut töökohta. Selleks tuleb arendada tema oskusi, teda õpetada, pakkuda paremaid tööturuteenuseid. Töötuskindlustusmaksetest kogunenud raha peab saama kasutada mitte ainult hüvitise maksmiseks ehk passiivseks meetmeks, vaid ka töötule teiste teenuste pakumiseks ehk aktiivseteks meetmeteks. Kui inimesed naasevad kiiremini tööturule, siis vähenevad kulud töötuskindlustusele ja makset on tulevikus võimalik jätkuvalt alandada.

Kokkuvõtlikult öeldes toetab Reformierakonna fraktsioon selliseid poliitikaid, mis on suunatud uute töökohtade loomisele ja töötute tööleaitamisele. Meie ees seisev eelnõu ei tee kumbagi neist. Seetõttu ei saa me seda kuidagi toetada ja kutsume siinkohal üles ka teisi fraktsioone eelnõu mitte toetama. Ei saa minagi üle ega ümber nobelistide tsiteerimisest. Eks me saame täpsemalt uurida, mis auhinna tud teadustöös kirjas on, kuid järeldus on ühene: mida heldemalt jagatakse hüvitisi töötutele, seda kõrgem on töötuse tase ja seda pikemaks venib töö otsimise periood. Palun seda eelnõu mitte toetada! Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Kui kõnesoove rohkem ei ole, siis lõpetan läbirääkimised. Head ametikaaslased! Kuna juhtivkomisjon on teinud ettepaneku seaduseelnõu 767 esimesel lugemisel tagasi lükata, siis me peame selle ettepaneku läbi hääletama.

Panen hääletusele juhtivkomisjoni ettepaneku seaduseelnõu 767 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun hääletada!

Ettepaneku poolt hääletas 40 Riigikogu liiget, vastu oli 32, erapooletuid ei olnud. Ettepanek leidis toetust. Seaduseelnõu 767 lükati tagasi ja see langes menetlusest välja. (Tabel 10.)

3. Avaliku teenistuse seaduse § 108 täiendamise seaduse eelnõu (765 SE) esimene lugemine

Aseesimees Keit Pentus

Tänase päevakorra järgmine punkt on Riigikogu liikmete Kalev Kotkase ja Eiki Nestori algatatud avaliku teenistuse seaduse § 108 täiendamise seaduse eelnõu esimene lugemine. Palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli Riigikogu liikme Eiki Nestori!

Eiki Nestor

Austatud juhataja! Eelnõu 765 on eelnõu, mille kohta Nobeli preemiaid ei ole kindlasti jagatud. Nii et selles mõttes on kaasettekandjal lihtsam, ta ei pea millelegi viitama. Küll on tegemist väga praktilise ja lihtsa ...

Aseesimees Keit Pentus

Vabandust, austatud ettekandja! Lugupeetud kolleegid! Meil käib seaduseelnõu 765 arutelu. Ma palun kõik selle eelnõuga mitteseotud vestlused pidada Riigikogu istungite saalist väljaspool! Vabandust, ettekandja! Uuesti sõna teile.

Eiki Nestor

Täna juhatajat abi eest! Eelnõu sisu on iseenesest väga lihtne ja on seotud praktiliste küsimustega avalikus teenistuses. Nimelt, kehtiva avaliku teenistuse seaduse § 108 käsitleb teenistussuhte peatumise aluseid. Need põhjused, millisel juhul teenistussuhe võib peatuda, on erinevad, alates ametniku kirjalikust avaldusest, kui ta soovib näiteks töölt eemal olla, selle põhjuseks võib olla näiteks mingi pikem reis, mis iganes põhjused võivad olla. Kõige selgem ja tuntum teenistussuhte peatumise alus on muidugi puhkus, lisaks see, kui inimene on haige, kui inimesel on muid kohustusi, kaasa arvatud ajateenistuses olek, kui ta näiteks täidab eksperti ülesandeid Euroopa Liidus või kui ta täidab ülesandeid, mis on seotud õppekogunemistega. Selles loetelus on ka selline asi, et ametniku teenistussuhe peatub ajal, mil ametnik on arestis või vahi all.

Meie ettepanek on lihtne. Nimelt, praktilises elus on tekkinud side § 108 kahe punkti vahel. Nimelt, ühtpidi on inimese enda soov või kokkulepe teda ametisse nimetanud isikuga, et töötaja on mingi aja töölt eemal, ja tei-

sest küljest on see soov ajendatud § 108 punktis 7 toodud põhjusest. Nimelt, teenistussuhte peatub ka ajaks, mil ametnikult ebaseaduslikult nõutakse ülesannete täitmist teisel teenistuskohal ning ta keeldub niisuguste ülesannete täitmisest. Eelnõu algatamise mõte tuli sellest, et avalikus teenistuses on tekkinud olukordi, kus selline korraldus antakse, ja ametnik, kes peaks korraldust täitma, vaidlustab selle, korralduse andnud ametnik, ütlemine nii, mõistab seda protesti ja lepatakse omavahel kokku, et kohus otsustab, kummal on õigus. Kehtiva avaliku teenistuse seaduse § 108 loetelus sellist punkti välja ei too. Ühtpidi oleks tegemist nagu punktiga 7, et on korraldus, mis on ebaseaduslik, mis on vaidlustatud ja mida ametnik täitma ei suvatse hakata või ei soovi hakata, aga teistpidi on ta nagu ise avaldanud soovi või on teda nimetanud ametnikuga kokku leppinud, et otsuse langetab kohus.

Miks see tähtis on? Ühel lihtsal põhjusel. Nimelt, peale kõige muu on avalikul teenistusel kui tööandjal ka kohustus tasuda oma inimeste eest sotsiaalmaksu. Kui § 108 punkti 1 puhul (see on inimese enda vaba soov mõni aeg avalikust teenistusest kõrval olla) meie seadused seda ei nõua, siis kõigil muudel juhtudel nõuavad. Piltlikult öeldes, kui üks korrumpeerunud omavalitsusametnik istub arestis, siis teda tööle nimetanud linn või vald maksab selle aja eest ka sotsiaalmaksu, tema töösuhe on peatunud. Kui aga ametniku ja talle korralduse andnud ametniku vahel tekib vaidlus, kas neid ülesandeid peaks ikka täitma või mitte, ja ka lepatakse kokku, et vaidluse lahendab kohus, siis sotsiaalmaksu maksmise kohustust ei ole ja see inimene jääb teatud aja jooksul ilma ravikindlustusest. See on põhimõtteliselt vale. Kui juba on kokku lepitud, siis meie meelest peaks ka kehtiv avaliku teenistuse seadus looma sellise võimaluse, et pooled saavad kokku leppida, et siin mõistab õigust kohus. Tegemist ei ole inimese enda soovil minekuga n-ö palgata puhkusele, vaid siiski töösuhetes tekkinud vaidlusega. Selle aja jooksul võiks ka ametniku nimetamise õigust omavale isikule jääda kohustus maksta sotsiaalmaksu ja inimesele peaks jääma õigus saada ravikindlustust. Nii et siit tuli idee täiendada seda § 108 punkti 7 järgmiselt, et teenistussuhte peatumise üheks aluseks oleks aeg, mil ametnikult ebaseaduslikult nõutakse üles-

annete täitmist teisel teenistuskohal ning ta keeldub niisuguste ülesannete täitmisest, ja lisaks sellele ka siis, kui teenistusse võtmise õigust omav isik või ametiasutus nõustub teenistussuhte peatumisega seetõttu, et poolte vahel on töösuhetest tingitud vaidlus. See on meie täiendus.

Ma ütlen kohe ära, et meil ei olnud mingit soovi ega ambitsiooni muuta selle ühe väikese muudatusega kogu avaliku teenistuse seadust. Seda ülesannet me endale ei pannud, kuna teame väga hästi, et Riigikogu menetluses on eelnõu täistekst ja ju selle menetlus läheb oma rada. Nii et ma palun selle eelnõu puhul meile mitte panna pahaks seda, et me kogu avaliku teenistuse seadust ümber ei tee! Sellist eesmärki meil ei olnud. Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh! Läheme küsimuste juurde. Esimesena saab küsimuseks sõna Väino Linde. Palun!

Väino Linde

Aitäh, istungi juhataja! Aitäh, hea ettekandja ja pikaajaline hea kolleeg siin Riigikogus! Ma ei taha alustada norimisega ja usun, et selle eelnõu eelviimane sõna, mis räägib töövaidlusest, on tegelikult *lapsus linguae* ja te mõtlete siin kindlasti ikkagi teenistusvaidlusi. Aga ma küsin täpsemalt. Selgita veel korra, millega seonduvalt te ei usu praegu kehtiva avaliku teenistuse seaduse § 108 punkti 1, mis hõlmab tegelikult ju kõiki kokkuleppeid teenistussuhte peatamiseks, sinna alla on võimalik paigutada ka see osa, mida te nüüd eraldi selle eelnõuga tahate välja tuua.

Eiki Nestor

Põhimõtteline erinevus seisneb selles, kas ametiasutus peaks olema kohustatud tasuma selle aja eest sotsiaalmaksu või mitte. Ma arvan, et kui inimene ise soovib vaba aega võtta ja tema tööandja või ametiasutus leiab, et tal ei ole midagi selle vastu, siis töölepingu loogika järgi puudub ühel kohustus anda teisele tööd ja teisel kohustus teha seda tööd ehk leping peatub ja see taastub uuesti sel hetkel, kui inimene peab tööle tulema, avaliku teenistuse loogika järgi puudub võimalus anda korraldusi ja mõlemad peavad sellega arvestama. Niisugune kokkuleppevõimalus on. Küsimus, kas sellel ajal peaks olema tagatud ka ravikindlustus või

mitte, on minu meelest nagu ühtpidi Eestis sotsiaalmaksuseadusega lahendatud ja on lahendatud loogiliselt. Selles kontekstis tekib küsimus, et see ei ole päris õige. Teisisõnu: ametiasutusel peaks olema jätkuvalt kohustus selle ametniku eest sotsiaalmaksu tasuda, kuna see ei ole tingitud inimese enda soovist (võib-olla tahab ta reisida, sugulasi külastada või mingil muul põhjusel vaba aega võtta), vaid on tingitud siiski sellest, et on tekkinud vaidlus selle üle, kas ametnik neid kohustusi täitma peab või mitte. Siin on see vahe, seetõttu ei mahu see selle punkti 1 alla mitte kuidagi.

Aseesimees Keit Pentus

Kaia Iva, palun!

Kaia Iva

Aitäh! Austatud ettekandja! Te olete öelnud oma eelnõu seletuskirjas, et selle eelnõu rakendamise eesmärk on teatud juhtudel ametnike sotsiaalseid garantiisid suurendada ja see puudutab näiteks riigiametnikke, siis kust see lisakulu kaetud saab?

Eiki Nestor

Vastavad kulud on ju ette nähtud. Ma ei usu, et keegi kulude kokkuhoiu tõttu teenistussuhte peatamise paragrahvi kasutab. Kui ametnik käiks tööl, oleksid ju kulud ikka olemas. On ju nii? Me maksaksime nagunii sotsiaalmaksu. Teiseks, ma usun ka, et neid juhtumeid, kus on mängus § 108 punkt 7, et üks pool vaidlustab talle pandud kohustuse, hakkab kohut käima, on kindlasti rohkem kui juhtumeid, kus on mõlemapoolne mõistmine, et kohus lõpuks otsustab, kas see korraldus oli seaduslik või mitte. Neid juhtumeid palju ei ole. See ei ole mingi kulunäitaja.

Aseesimees Keit Pentus

Lugupeetud ettekandja! Aitäh ettekande ja küsimustele vastamise eest! Rohkem küsimusi ei ole. Juhtivkomisjoni ettekandeks palun Riigikogu kõnetooli põhiseaduskomisjoni liikme Ene Kaups!

Ene Kaups

Lugupeetud istungi juhataja! Head Riigikogu liikmed! Riigikogu liikmed Kalev Kotkas ja Eiki Nestor on algatanud avaliku teenistuse

seaduse § 108 täiendamise seaduse eelnõu. Põhiseaduskomisjon juhtivkomisjonina arutas seda eelnõu oma istungitel 21. ja 28. septembril. Arutelul osalesid lisaks komisjoni liikmetele Justiitsministeeriumi avaliku õiguse talituse nõunikud Ebe Sarapuu ja Signe Reinsalu.

Algatajate esindajana tutvustas eelnõu Eiki Nestor, märkides, et tegemist on ilmnenu probleemide lahendamise eesmärgi teenistuse seaduse rakendamisel, probleem ei ole väga ulatuslik ega hõlma väga paljusid inimesi, kuid olukorras, kus teenistussuhe peatub ametiasutuse ja ametniku omavahelisel kokkuleppel, et tegemist on teenistusliku vaidlusega (eelnõus nimetatud küll töövaidluseks), võiks ametiasutus jätkata sotsiaalmaksu tasumist. Nii säiliks ametnikul ravikindlustus perioodi jooksul, mil teenistussuhe on peatunud ja kohus pole veel jõudnud otsust teha, ja nii oleks paremini tagatud sotsiaalsed garantiid avalikus teenistuses.

Komisjoni liikmetel tekkis küsimusi töövaidluse lisamise kohta teenistussuhte peatumise aluste loetellu ja kahtlusi, et esitatud seadustäiendus muudab avaliku teenistuse seaduse § 108 ebaselgemaks ja selle mõjude ettearvamise raskeks. Vabariigi Valitsus oli oma 10. juuni istungil otsustanud eelnõu mitte toetada.

Ka arutelude juures olnud valitsuse esindajate sõnul on eelnõu tekst ja seletuskiri mõistetavad teisiti, kui algatajate selgitustest komisjonile tulenes, ja selgust ega mõistmist ei tulnud ka põhiseaduskomisjonis toimunud teisel arutelul.

Ebaselgeks jäi, milliseid sotsiaalseid garantiisid algatajad silmas pidasid, kuna teenistussuhte peatumine vastastikusel kokkuleppel, sõltumata põhjusest, on seadusega reguleeritud. Samuti on avaliku teenistuse seaduse §-s 48 reguleeritud, et ametnikul, kes on ebaseaduslikult üle viidud, on õigus kogu aja eest palka saada. Avaliku teenistuse seaduse §-d 62 ja 63 näevad ette, kuidas ametnik käitub, saades korraldusi, mille õigsuses ta kahtleb või mis on eelduslikult õigusvastased.

Selle arutelu tulemusena jõudis komisjon otsusteni teha Riigikogu juhatajale ettepanek võtta seaduseelnõu 765 esimene lugemine Riigikogu täiskogu 12. oktoobri istungi päevakorda, määrata eelnõu põhiseaduskomisjonipoolseks ettekandjaks siinkõneleja ja teha Riigi-

kogu täiskogule ettepanek seaduseelnõu 765 esimesel lugemisel tagasi lükata. Selle poolt oli 5 komisjoni liiget, vastu 1 ja erapooletuid ei olnud.

See on minu kui komisjoni esindaja poolt praegu kõik.

Aseesimees Keit Pentus

Komisjoni esindajale küsimusi ei ole. Aitäh ettekande eest! Kas on soovi pidada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Kuna juhtivkomisjon on teinud ettepaneku seaduseelnõu 765 esimesel lugemisel tagasi lükata, siis peame selle ettepaneku läbi hääletama.

Panen hääletusele juhtivkomisjoni ettepaneku seaduseelnõu 765 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun hääletada!

Ettepanekut toetas 38 Riigikogu liiget, vastu oli 21 ning 1 Riigikogu liige jäi erapooletuks. Ettepanek leidis toetust. Seaduseelnõu 765 on esimesel lugemisel tagasi lükatud ja on menetlusest välja langenud. (Tabel 11.)

Head ametikaaslased! Täna istung on lõppenud.

Istungi lõpp kell 11.53.

Istungi kestus 1 tund ja 53 minutit.

Juhataja

K. Pentus
Riigikogu aseesimees

XI RIIGIKOGU STENOGRAMM

VIII ISTUNGJÄRK

Kolmapäev, 13. oktoober 2010
Kell 13.00

S i s u

Infotund

1. Hinnatõus ja elu kallinemine Eestis viimase kolme aasta jooksul
2. 2011. aasta riigieelarve
3. Üliõpilastööde juhendamine ülikoolides
4. Elektriaktsiisi ja maksude mõju elektri hinna tõusule
5. Hariduse rahastamine

Istungi rakendamine

1. Geneetiliselt muundatud organismide keskkonda viimise seaduse ja euro kasutusele võtmise seaduse muutmise seaduse eelnõu (768 SE) kolmas lugemine
2. Tulumaksuseaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu (723 SE ja 631 SE) teine lugemine
3. Keeleseaduse eelnõu (808 SE) esimene lugemine
4. Ettevõtluse toetamise ja laenude riikliku tagamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (811 SE) esimene lugemine
5. Kalapüügiseaduse muutmise seaduse eelnõu (798 SE) esimene lugemine
6. 2010. aasta riigieelarve seaduse muutmise seaduse eelnõu (812 SE) esimene lugemine
7. Rahvusvahelise Valuutafondi põhikirja muudatuste heakskiitmise seaduse eelnõu (819 SE) esimene lugemine
8. Eesti Vabariigi valitsuse ja Albaania Vabariigi ministrite nõukogu vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu (801 SE) esimene lugemine
9. Maksukorralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu (802 SE) esimene lugemine
10. Finantsinspektsiooni seaduse, krediidi-asutuste seaduse ja Tagatisfondi seaduse muutmise seaduse eelnõu (810 SE) esimene lugemine
11. Käibemaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu (797 SE) esimene lugemine

Infotund

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu! Tere päevast, austatud peaminister ja minister! Alustame infotundi. Kõigepealt teeme kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 49 Riigikogu liiget, puudub 52. Täna on infotunnis osalevad järgmised valitsusliikmed: peaminister Andrus Ansip, haridus- ja teadusminister Tõnis Lukas ning rahandusminister Jürgen Ligi.

1. Hinnatõus ja elu kallinemine Eestis viimase kolme aasta jooksul

Esimees Ene Ergma

Alustame esimese küsimusega. See on kolleeg Maret Maripuu küsimus peaminister Andrus Ansipile. Palun!

Maret Maripuu

Aitäh! Austatud peaminister! Esmaspäevane Postimees kirjutab: "Viimasel kolmel aastal, mil Eesti elas läbi ühe maailma suurimatest majanduslangustest, on siin hinnad tõusnud 12%, samas kui Euroopa Liidus keskmiselt on need kerkinud vaid 7%." Erinevalt Postimehest mäletan mina 2007. aastat kui head aastat, kui majandus kasvas peaaegu 7% ja tööpuudus oli jätkuvalt alanemas. Siit minu esimene küsimus: millal meil siis ikkagi majanduskriis algas?

Andrus Ansip

Raske küsimus ja raske on see, et see tuleb erakonnakaaslaselt. Majandusteaduses nimetatakse majanduslanguseks perioodi, mis saabub siis, kui majanduskasv on olnud negatiivne kahe kvartali jooksul. See on niisugune üldtunnustatud majanduslanguse definitsioon. Majanduslangus võib edasi areneda majandus-surutiseks ja surutist nii täpselt ei defineerita. Surutis võib olla defineeritud pikaajalise ma-

janduslangusena. Aga kriis võib olla mõne inimese peas juba siis, kui ta üldse iseseisvalt ja teadlikult maailma suhtuma hakkab, ja see võib vältida terve elu, ehk kriisi defineerimine on väga raske. Üldiselt on viimase ülemaailmse finantskriisi puhul kriisi algust dateeritud Lehman Brothersi pankrotiga. See juhtus minu mälu järgi 15. septembril 2008, aga enamasti ei loeta ka 15. septembrit 2008 kriisi alguseks, vaid kriisi ajaarvamine algab oktoobrist 2008. Eestisse jõudsid tõsised kriisiilmingud aastavahetusel. Eesti puhul ei saa kindlasti kriisi-aastaks pidada 2007. aastat, sest siis tuleks küsida, kas meil majandusbuumi üleüldse ei olnud. Selline käsitlus, mis haarab Eesti puhul sisse ka 2008. aasta, on kindlasti vale.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Maret Maripuu, esimene täpsustav küsimus!

Maret Maripuu

Aitäh! Lähtuvalt teie vastusest: milliseks võiks siis pidada seda hinnatõusu, mis meil toimunud on? Kas see on tõesti 12% ja kas me saame ütelda, et see on toimunud majanduslanguse jooksul, või oleme siin ikkagi Euroopa Liiduga sarnasemad?

Andrus Ansip

Aitäh! Olen ka mina muidugi lugenud seda teie viidatud artiklit ja olen lugenud ka ühte hilisemat juhtkirja, mis on selle artikli põhjal kirjutatud. Käesolevat hetke võib võrrelda igasuguse varasema hetkega, aga kindlasti ei ole õige väita, et majanduskriisi ajal hinnad Eestis tõusid, ja kindlasti ei ole õige väita ka seda, et Eestis tõusid majanduskriisi ajal hinnad 12% ja Euroopa Liidus keskmiselt 7%, nagu te nimetasite, sest see hinnatõus jääb väga selgelt majandusbuumi aegadesse, aga mitte kriisiaegadesse. Ammugi ei ole põhjust väita seda, et majanduskriisi aastatel, kolme aasta jooksul kasvasid Eestis palgad 25%, ning kindlasti ei ole mõtet juhtkirja tasemel hakata arutlema, kuidas kriisiajal selline palgatõus üleüldse Eestis võimalik oli. Ei kasvanud need palgad majanduskriisi ajal! Eestis tõusis tarbijahindade tase kuni 2008. aasta oktoobrini, mil tarbijahinnad saavutasid Eestis oma maksimumtaseme. Sellest perioodist edasi jätkus langus. Hinnataseme langus oli kõige sügavam juunis

2009, mil võrreldes oktoobriga 2008 olid hinnad langenud 2,8% ehk meil oli deflatsioon. Kui Eestis, nagu see artikkel väidab, oleks olnud hinnakasv kiirem kui Euroopa Liidus keskmiselt, siis ma küsiksin: aga kuidas sai võimalikuks, et Eesti täitis Maastrichti inflatsioonikriteeriumi? Eesti oli teatavasti üks kriteeriumi tegijatest, üks kolmest riigist, kes seda tegi, ja nüüd tuleb korruga keegi ja väidab, et ei-ei-ei, meil on olnud hinnakasv Euroopa Liidust kiirem. See ei vasta tõele.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Maret Maripuu, teine täpsustav küsimus!

Maret Maripuu

Aitäh! Peaminister juba puudutas korraks seda teemat, aga küsin üle. Sellesamas artiklis väidetakse, et palgad on viimasel kolmel aastal tõusnud peaaegu neljandiku ja seda just tingitult sellest, et palju inimesi on koondatud. Kas te kommenteeriksite, kuidas avalikus sektoris on, kas on toimunud mõnda palgatõusu?

Andrus Ansip

Ei ole ja ei ole mõtet ka iga rumalust kommenteerima hakata. Nagu juba öeldud, hinnad kasvasid ja palgad kasvasid veel 2008. aastal. Hinnatase saavutas kriisieelse maksimumtaseme oktoobris 2008 ja sealt edasi on tulnud langus. Vale on väita, et palgad on Eestis kriisi ajal keskmisena või ka tegevusalade keskmisena kasvanud. Vale on väita, et hinnad oleksid kriisi ajal tõusnud. Ei, nad on kriisi ajal langenud. Jah, hinnad hakkasid jälle tõusma selle aasta märtsikuust, 2010. aasta märts oli see aeg, kui hinnad jälle kasvama hakkasid. Praegu on võrreldes 2008. aasta oktoobriga Eestis hinnad kasvanud 0,9% ja Euroopa Liidus keskmiselt 2,3%. Ehk võrreldes kriisieelse hindade kõrgtasemega on Eestis hinnad kasvanud märksa vähem, kui nad on kasvanud Euroopa Liidus keskmisena. See aga ei tähenda seda, et praegu, kriisist väljumise perioodil, ei oleks hinnatõus Eesti riigi jaoks suur probleem. Seda see kindlasti ei tähenda. Hinnatõus on meie probleem.

Esimees Ene Ergma

Palun üks kohapeal registreeritud küsimus! Kolleeg Kalle Palling.

Kalle Palling

Aitäh! Austatud peaminister! Ka elektri hinna tõus on hinnatõus. Viimasel ajal on hakatud elektri hinna tõusu põhjendama liigsete taastuvelektritoetustega ja tuginetakse Konkurentsiameti tellitud analüüsile. Ma meenutan ühte kuupäeva, nimelt 28. jaanuari s.a, kui me elektrituruseaduse muutmise seadusega suurendasime toetatava taastuvelektri kogust 50%, nimelt, 400 gigavatt-tunnilt 600 gigavatt-tunnile. Kas see tõus ei mõjunud siis tol ajal elektri hinnale? Kas ka sellele eelnes Konkurentsiameti analüüs? Mulle vägisi tundub, et enne valimisi ja pärast sooja suve on justkui ootamatu tarkus Konkurentsiameti ja MKM-i uksest sisse pugunud.

Andrus Ansip

Jah, vastab tõele muidugi see, et taastuvelektritoetused kehtestati 2007. aastal vahetult enne valimisi. Kuid see on probleemist, kui seda saab probleemiks nimetada, ainult üks osa ehk kaks kolmandikku, ja kolmandik probleemist, kui see on probleem, tekkis selle aasta 28. jaanuaril, kui Riigikogu valdav enamus hääletas just nimelt taastuvelektritoetuste suurendamise poolt. Kui varasem kord nägi ette toetada taastuvelektri tootmist 400 gigavatt-tunni ulatuses, siis uue korraga suurendati seda 50%, 600 gigavatt-tunnini. Ma ei tea küll, et sellele taastuvelektritoetuste suurendamisele oleks eelnenud Konkurentsiameti analüüs, aga ma olen päris veendunud, et kui Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium niisuguse ettepaneku valitsusele tegi ja valitsus selle ettepaneku Riigikogule tegi, siis sellele eelnes põhjalik analüüs, ja ma eeldan, et Riigikogu liikmed, kes hääletasid selle eelnõu poolt, ei olnud eksitusse viidud. Me oleme võtnud riigile kohustuse taastuvelektrienergia tootmise teatud taseme saavutamiseks. Neid eesmärke, neid kohustusi, mis me riigile oleme võtnud, ei ole võimalik saavutada ilma riikliku sekumiseteta ehk ilma riikliku stimuleerimiseta. Ma usun, et analüüs oli põhjalik ja Riigikogu langetatud otsus suurendada taastuvelektritoetusi oli põhjendatud.

Esimees Ene Ergma

Head kolleegid! Meil on täna hästi palju küsimusi. Ma luban nüüd veel ühe kohapeal

registreeritud küsimuse. Kolleeg Eldar Efendijev.

Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Austatud peaminister! Minu küsimus on ka elektriteemal. Sandor Liive sõnul esitas Eesti Energia taotluse elektri hinna tõstmiseks märtsis. Pool aastat on möödunud ja nüüd, oktoobris, muutus see küsimus aktuaalseks. Siit minu küsimus: kas tõesti teie kui peaminister poole aasta jooksul mitte midagi ei teadnud sellest, et on selline taotlus, ja teie jaoks oli see nii suur üllatus? Vähemalt selline mulje tekib, kui neid avaldusi või kommentaare massimeediast lugeda.

Andrus Ansip

Aitäh! Tõepoolest on nii, et kõnealusest hinnatõstmise taotlusest sain mina teada BNS-i vahendusel. Kõigepealt taotleti jaotusvõrgu hinnatõusu 18,8%, siis tuli BNS-i vahendusel Konkurentsiametist teade, et Konkurentsiamet ei rahulda seda hinnatõusu taotlust, kuna selle hinnatõusu taotluses oli väga suur osa, ütlemise otse, palgatõusul. Konkurentsiamet tol korral leidis, et kui kogu muu majandus ja ka avalik sektor Eestis kärbivad kulusid, siis ei saa monopoolses seisundis olev ettevõtte olla ainuke, kus tegevuskulusid suurendatakse. Konkurentsiamet jättis selle taotluse rahuldamata. Täieliku üllatusena minu jaoks otsustas Eesti Energia seejärel esitada järgmise taotluse, ma ei mäleta täpselt selle hinnatõusu suurust, mida taotleti, aga see oli vist 12,4%. See on mulle täiesti arusaamatu, kuidas 12,4% võib olemuslikult erineda sellest 18,8%-st, pidades silmas Konkurentsiameti väga selget seisukohta, et mitte mingis ulatuses polnud see 18,8%-line hinnatõus põhjendatud.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra peaminister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

2. 2011. aasta riigieelarve

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Kadri Simsonilt rahandusminister Jürgen Ligile. Palun!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud rahandusminister! Tuleval nädalal on Riigikogus esimesel lugemisel 2011. aasta riigieelarve. Kui seda kokku pandi, siis oli palju juttu võimalikust laenamist. Öeldi, et see summa võiks küündida isegi kümne miljardi kroonini, et täita defitsiidis riigieelarvet ja et vajaduse korral saaks Eesti Energia aktsiakapitali suurendada. Nüüd me näeme, et see laenusumma on 7,9 miljardit, samas, vaadates riigieelarve seletuskirja, on näha, et planeeritakse keskvalitsuse võlakoorumuse kasvu aastateks 2011, 2012, 2013 ja 2014. Kas ühel neist aastatest, nagu näha, mitte aastal 2011, aga järgmistel aastatel, on võlakoorumuse kasv seotud Eesti Energia investeeringutega?

Jürgen Ligi

Aitäh! Teile kui rahanduskomisjoni prominentsele liikmele võin ma kõigepealt meenutada, et riigieelarve on dokument, mida eile arutati rahanduskomisjonis. Kõik asjakohased küsimused oleks võinud esitada seal, aga selle asemel sain ma eile kaks arupärimist, ühe päris arupärimise ja teiseks sain teada, et te tahate täna eraldi arutada eelarvet selles formaadis, kus see kindlasti jääb pinnapealseks. Mis puudutab seda kümnet miljardit, siis vaadake allikat. Mina ei ole kümnest miljardist küll kunagi rääkinud. Järgmise aasta defitsiit on suurusjärgus 3,8 miljardit ja selle katmine toimub reservide ja laenu arvel. Laenusumma on meil vaja alles täpsustada, aga laenuleping on ammu alla kirjutatud, see allikas on Euroopa Investeeringuspank ja see laen läheb kindlasti investeerimisprojektide kattedeks. Tulevastel aastatel Eesti Energia aktsiakapitaliks laenuvõtmine ei ole täpselt teada, kuna me ei tea täpselt, millised hakkavad olema Eesti Energia investeerimisprojektid, kuidas need ajaliselt jaotuvad ja milline on Eesti Energia enda laenuvõime sel ajal. Aga me oleme tõesti langetanud põhimõttelise otsuse, et Eesti valitsus on valmis vajaduse korral laenu abil Eesti Energia omakapitali täiendama.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kadri Simson, esimene täpsustav küsimus!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud rahandusminister! Rahanduskomisjonis olete te küsimustele vastates suhteliselt üleolev, seetõttu kasutasin ma oma võimalust siin suures saalis teile küsimusi esitada. Mul on hea meel näha, et te vastate sisuliselt, ei vasta mulle nii nagu näiteks peaminister ütles omadele, et küsimusi esitada ei tohi. Täna, et te jätate opositsioonile võimaluse küsimusi esitada! Minu teine küsimus puudutab planeeritavat laenu Läti riigile. Selleks on järgmisel aastal ette nähtud üks miljard eurot. Meie oleme alati olnud seda meelt, et oma lõunanaabreid tuleb toetada. Aga ma tahan teie käest teada, kas selline toetus on tulnud vastavalt nende palvele või on see lihtsalt meie hea tahte avaldus või on see mingitest teistest formaatidest tulenev kohustus.

Jürgen Ligi

Põhimõtteliselt on see ära otsustatud, et meie oleme valmis seda laenu andma. Kas Läti seda tegelikult võtab, see selge ei ole. Läti on teatavasti rahvusvahelise abiprogrammi all, kui nii tohib öelda, kuhu on hõlmatud IMF ja Euroopa Liit. Meie oleme laenuandjad Põhjamaade paketi, kuna nii on võimalik teha laenuandjate soodsamaks. Selline koostöö Euroopa tasemel, aga tegelikult ka IMF-iga, ongi see formaat. Me oleme arutanud neid teemasid nii IMF-iga, nii Euroopa Liiduga kui ka Põhjamaadega, sealhulgas Põhjamaade ja Balti riikide vahel. Nii et see on kõik üks koostöö, mis koosneb hulgast koostumistest.

Esimees Ene Ergma

Palun, Kadri Simson, teine täpsustav küsimus!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud rahandusminister! Minu teine täpsustav küsimus puudutab tuleva aasta eelarvet ja seda, mida see tähendab Eesti inimestele. Nagu on näha seletuskirjast, on sellel aastal hästi laekunud üksikisiku tulumaks, seda vaatamata suurele tööpuudusele. On kirjas ka see, et see on hästi laekunud sellepärast, et enam ei tagastata tulumaksu pere esimese lapse eest. Tulumaksu laekumise paranemist on planeeritud ka järgmiseks aastaks. Kas te oskate öelda, kas järgmisel aastal hakkavad siis mõjuma veel mingid sellised tulumaksu mitte-

tagasimaksmised, mille tõttu võib seda laekumist rohkem planeerida? Me teame, et möödunud suvel võeti mitmeid-mitmeid tagasimakseid ära, näiteks need, mis puudutasid tudengeid. Kas see hakkab siis järgmisest aastast mõjuma või te planeerite tugevat hõive kasvu?

Jürgen Ligi

Aitäh! Kindlasti oleks tulumaksuprognooosi teema selline, mille kohta te peaksite küsima eraldi, ma võtaksin need arvutused ette. Aga me teame ju, et majandus on hakanud kasvama ja küll see jõuab ka tööhõivesse, küll see jõuab ka palkadesse. Samas, kui te räägite tulumaksutagastustest, siis mina olen alati imestanud, miks üks vasakpoolne partei nagu teie partei või sotsid ei protesti sellise meetme vastu. See jaguneb ju sotsiaalselt äärmiselt vildakalt. Ma soovitsaksin sel teemal palju sisulisemaid küsimusi.

Esimees Ene Ergma

Head kolleegid! Kuna riigieelarve arutelu tuleb järgmisel kolmapäeval suurde saali, siis nüüd veel neli kohapeal registreeritud küsimust. Alustame kolleeg Arvo Sarapuust.

Arvo Sarapuu

Aitäh, lugupeetud Riigikogu esimees! Lugupeetud rahandusminister! Riigikohus võttis märtsis vastu otsuse, et Eesti kohalike omavalitsuste rahastamise kord on põhiseadusvastane. Põhiseadus sätestab, et riiklike kohustuste täitmise kulud tuleb katta riigieelarvest ja seadused peavad eristama riiklike kohustuste täitmiseks ettenähtud raha kohaliku elu küsimuste lahendamiseks mõeldud rahast. Te olete kindlasti kursis, et omavalitsusliitude koostöökogu ei leppinud kokku valitsusdelegatsiooniga ja tänaseni on alla kirjutamata omavalitsuste leping, mida varasematel aastatel on tehtud. Minu küsimus on seotud sellega, kuidas te 2011. aasta riigieelarve kujundamisel olete arvestanud eelnimetatud Riigikohtu lahendit.

Jürgen Ligi

Aitäh! See on üks väga kaelamurdev ülesanne, ma pean ütlema, lüüa riigis lahku omavalitsuse ja keskvalitsuse ülesanded, sest tegelikult on riik tervik. Ekspertide tasemel – loomulikult on kohtuvõimu otsus siin lõplik – on ikkagi üksjagu hämmastust tekitanud, kuidas

see piiri tõmbamine tegelikult võimalik on. Ma olen ka Riigikohtu esimehega konsulteerinud ja ka neil on mure, et sisuline probleem on siin väga suur. Peaasi, mida nüüd Rahandusministeeriumilt ja valitsuselt oodatakse, on see, et selles suunas pingutatakse. Keegi ei oleta, et 2012. aastaks on see piir tõmmatud. Me oleme seda üritanud, aga riigieelarve menetlemise käigus püüan ma heameelega natukene täpsem olla. Tahet me oleme näidanud ja see on põhiline. Kohtuotsuse täitmine võtab lihtsalt aega. Ma ei ole kindel, et Riigikohus kujutas ette, mis see lõpptulemus saab olla. Nagu ma ütlesin, ülesanne on keeruline ja juriidiliselt on lõpp-punkt tegelikult kindlaks määramata.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marika Tuus!

Marika Tuus

Aitäh, austatud Riigikogu esimees! Hea rahandusminister härra Ligi! Te olete oma kärpepoliitikaga maailmas küll väga kuulsaks saanud, aga Eesti inimestel teeb see meele mõruks. Kas te olete ikka teadlik, et hiljuti avalikustatud Tartu Ülikooli ja Praxise uuringu järgi elab meie töötutest suhtelises vaesuses üle 60%? 30 riigi tabelis oleme selles mõttes esimesed, tähendab, meie töötud on kõige armetumas olukorras. Tööturupoliitika poolest ja selle rahastamise poolest oleme selle tabeli järgi kõige viimased, näete, siin lõpus. Läti, Leedu, Rumeenia, Bulgaaria – kõik on meist eespool. Kuidas me ikkagi nii häbiväärsesse olukorda oleme langenud ja kuidas just selle valitsuse ajal on meil nii täbar olukord tekkinud?

Jürgen Ligi

Aitäh! Ma ei tea, kuidas see haakub selle päevakorrapunktiga, aga ju ma pean olema valmis mis tahes küsimustele vastama. Sai siin paar aastat tehtud koostööd ka Keskerakonnaga ja sellest ajast nüüd olukord halvemaks kindlasti ei ole läinud, küll aga paremaks. Mis puudutab töötute olukorda, siis ega seda salata ei saa, et kui rääkida suhtelisest vaesusest, siis on selge, et suhtelises vaesuses on töötu, mitte töökäija. Milline on absoluutne toimetulek, see on iseküsimus, aga suhteliselt saab töötu igal juhul kehvemini hakkama. Mis puudutab Euroopa tasemeid, siis ma soovitan nendesse

võrdlusandmetesse suhtuda ülimalt kriitiliselt, seda sel põhjusel, et Euroopa sotsiaalsüsteemid on osutunud liiga heldeks nii majanduskasvu seisukohalt kui, mis kindlasti veel olulisem, eelarve jätkusuutlikkuse poolest. Milleni viib tegelikult praegu eelarvete koordineerimine, seda me veel ei tea, küll aga teame seda, et tohutud võlakoormad Euroopas lähevad kärpimisele ja puudujäägi abil ei suudeta kindlasti enam sotsiaalsüsteemi üleval hoida. Seda ei saa lihtsalt enam teha. Tuleb kärpida igalt poolt ja juba kärbitakse ka töötute arvel, mis parata. Ei ole päris normaalne, kui töötu abiraha küünib väikesepalgalise sissetuleku tasemele, nii nagu see siin ja seal on. Sellest saadakse Euroopas suurepäraselt aru.

Esimees Ene Ergma

Head kolleegid! Jääme küsimuse teema piiridesse. Palun, kolleeg Mai Treial!

Mai Treial

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud rahandusminister! Järgmisel aastal kavatakse riigieelarve projekti järgi sotsiaalmaksu pensioniosa laekumistest kanda üle 1,2 miljardi krooni kogumispensioni ehk tulevikupensioni jaoks. Seetõttu jääb praeguste pensionäride pension selle võrra väiksemaks. On olnud mitmesugused hinnatõusud: möödunud aastal tõusid käibemaks ja aktsiisid, tõusnud on ravimite hind. Minu küsimus on: kuidas te kavatsete selle eakatele heastada, et pensionid ikkagi tõuseksid, mitte ei langeks igijää seisundisse?

Jürgen Ligi

Aitäh! Ma olen küll geograaf, aga igijää nähtusega ei tea siin seost olevat. Kõigepealt, põhiline küsimus, mida peaks ka sotsiaalkomisjoni endine juht teadma, on see, et pensioni ei finantseerita kaugeltki ainult sotsiaalmaksust, vaid eelarve toetab seda väga ulatuslikult. Nii et sotsiaalmaksulaekumisest pensioni suurus tegelikult otseselt ei sõltu. Seda pensionireformi on algusest peale planeeritud rahastada pensionikassa defitsiidi kaudu. On loomulik, et me oleme jõudnud sinna seisu, kus üldine eelarve toetab pensionide kasvu.

Esimees Ene Ergma

Palun viimane kohapealt registreeritud küsimus, kolleeg Toivo Tootsen!

Toivo Tootsen

Aitäh, proua esimees! Lugupeetud minister! See on selge, et eelarve täpsem käsitlemine on meil töös veel vägagi pikalt ja raskelt, aga mõningaid asju tahaks ikkagi kergelt täpsustada. Näiteks seda, millised prioriteedid teil ministrite kabinetis arutluse all olid. Kas te näiteks peate ka kuigi tähtsaks sisejulgeolekut, korra-kaitset? Sest kurvastusega me näiteks tänagi kuulsime, et politsei on tõsistes raskustes. Kas nende koosseisu peaks kärpima, sest raha tuleval aastal ei jätku, või peaks saatma kõik mehed nädalaks ajaks palgata puhkusele? Samal ajal on saagenud kuritegevus, eriti varavastased kuriteod. Kas on võimalik seda olukorda kuidagigi parandada?

Jürgen Ligi

Aitäh! Ma otsin kiiruga, kuidas arenes Siseministeeriumi eelarve. Kasvuprotsent on 4,72, kui ma nüüd kiiruga õigesti ütlen. Loodan, et ma ei eksin. Kui eksin, eks ma siis täpsustan seda eelarve menetluse käigus. Nüüd politseinike raskest olukorrast. Tuleb tõdeda, et riigipalgased on kõik sissetulekutes kaotanud, see ei ole ju mingisugune uudis. Prioriteetidest rääkides on prioriteediks olnud eelkõige, kuidas öelda, kriisi mõjude leevendamine. Me oleme suurendanud või suurendamas investeringuid 16%, me oleme suurendanud sotsiaalkulusid. Hariduskulude suurendamine on pikaajaline. Kultuurieelarve kasvab suuresti tänu investeringutele viiendiku. See on meie põhiseaduslik kohus – eesti kultuuri hoida, muud mõtet Eesti riigil eraldi ei ole. Riigil küll on, aga mitte Eesti riigil. Nii et Siseministeerium ei ole kindlasti kõige kehvemini rahastatav ministeerium, küll aga võib alati vaielda selle üle, kuidas nende prioriteedid on jaotunud.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra rahandusminister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

3. Üliõpilastööde juhendamine ülikoolides

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Marek Strandbergilt haridus- ja teadusminister Tõnis Lukasele.

Marek Strandberg

Hea minister! Esitasime teile esmaspäeval arupärimise enam-vähem samas küsimuses. Kui eile ei oleks sama küsimus päevakorda kerkinud, ei oleks me täna siin saalis aru pärima hakanud. Küsimus on nimelt selles, et näib, et küllaltki tavapärase praktika Eesti ülikoolides on see, et bakalaureuse- ja magistratööde juhendamisel on juhendajaks inimene, kellele töötasu sageli ei maksta, ametlikuks juhendajaks on aga keegi inimene ülikoolipe-rest, kellele töötasu makstakse, ja sageli ametlik juhendaja ei ole üldse puutumuses üliõpilase tegeliku tegevusega selle töö tegemisel. Kas sinu hinnangul on selline praktika laialt levinud ja mõistlik ning millisel moel võiks see üldse mõjutada akadeemilist usaldusväärsust Eestis?

Tõnis Lukas

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud küsi-ja! Väga hea ja sisuline küsimus. Avalik-õiguslikud ülikoolid on oma juhendamistasude määramisel iseseisvad ja selle tõttu täpselt ülevaadet, kes milliste tariifide alusel ja kui palju tudengeid väljastpoolt ülikooli on juhendanud, haridusministeeriumi käsutuses ei ole. Küll aga on meil teada need süsteemid, mille alusel ülikoolid selle teemaga tegelevad. Tartu Ülikooli ja Tallinna Tehnikaülikooli puhul, kui rääkida ülikoolidest, kus on rohkem teadustegevust ja seega ka rohkem teaduslikku juhendamist, on need mõnel määral sarnased, mõnel määral on ka erinevusi. Tartu Ülikoolis on võimalik võtta kokkuleppel juhendaja ka väljastpoolt ülikooli struktuuriüksusi ja sellisel juhul tehakse temaga käsundusleping. Kui suured need tasud on ja kas kõigi teaduskondade finantsseis on nii hea, et saab ülikoolivälistele juhendajatele maksta, seda on mul raske ütelda. Aga samas on see juhendamine ju ka vabatahtlik tegevus. Tehnikaülikooli puhul on nii magistri- kui bakalaureusetööde puhul juhendamine võimalik kahe juhendajaga, kusjuures kõrvalt juhendaja kaasamine otsustatakse

koostöös akadeemilise juhendajaga. Kuidas see tasustamine toimub, kas tasustatakse või mitte, on raske öelda. Üldised reeglid on aga ühesugused doktorantide juhendamisel.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marek Strandberg, esimene täpsustav küsimus!

Marek Strandberg

Minu küsimus on otsesõnu selles, kas selline ebamäärane praktika, kus erinevatel asjasse puutuvatel inimestel on väga mitmesugust kogemust, võiks siiski nii bakalaureuse- kui ka magistratööde ja üldse kõrghariduse kvaliteedi mõttes haridusministeeriumisse puutuda. Eeldan siiski, et hariduse kvaliteet, vaatamata ülikoolide märkimisväärsele autonoomsusele, võiks siiski mingit otsa pidi olla Haridus- ja Teadusministeeriumi teemaks.

Tõnis Lukas

Aitäh! Kahtlemata. Selle järele vaatamine, et teaduslikke juhendajaid oleks piisavalt, arvestamine, et õppeasutuse kvaliteet ja õppekvaliteet tähendabki suurelt osalt seda, et liiks sellele, et üliõpilasel on soe auditoorium, saab ta ka teaduslikult kõrgel tasemel juhendatud, on Haridus- ja Teadusministeeriumi ülesanne. Kui küsimus on selles, kas tariifid, millest ülikoolid sisemiselt lähtuvad, kinnitatakse ministeeriumis või riiklikult, siis nii see ei ole. Avalik-õiguslikud ülikoolid on iseseisvad ja neid asju otsustavad nad ise. Ülikooliväline juhendaja võib mingil põhjusel olla juhendamisest huvitatud ka siis, kui talle tasu ei maksta. Neid praktikaid on erinevaid. Osale makstakse ja osale võib-olla ei maksta. Kokkuleppele jõudmisel on olulised ilmselt ka erinevad motiivid. Küll aga pean ma õigeks seda, et doktorantuuri juhendamine oleks garanteeritud. Doktorantuuri juhendamist lihtsalt aitähhi eest ei saa ka keegi nõuda. Selles mõttes on doktorantuuri rahastamise ülesehitamine riigi prioriteet. Teie ette varsti tuleva teadus- ja arendustegevuse korralduse seaduse raames näeme ette nii doktorantide juhendamise kui ka nende kui noorte teadlaste tegevuse rahastamise täiel määral uutele alustele panemise. Nii et bakalaureuse- ja magistratööde puhul võib juhendamine kõrvalt puudutada kõige rohkem Keemilise ja Bioloogilise Füüsika

Instituuti ning Tartu Observatooriumi, aga nende lepingute kohta peab küsima asjaomastelt isikutelt.

Esimees Ene Ergma

Head kolleegid! Nüüd kolm kohapeal registreeritud küsimust. Palun, kolleeg Peeter Tulviste!

Peeter Tulviste

Aitäh! Härra minister! Viimasel ajal kostab häält, mis seostavad kõigi või paljude kõrgharidusprobleemide, sealhulgas üliõpilastööde kvaliteedi probleemi lahendamise tasulise kõrghariduse sisseviimisega. Öelge, palun, mis on teie seisukoht selles asjas.

Tõnis Lukas

Aitäh väga hea küsimuse eest! Tasulise kõrgharidusega Eesti ühiskond kaugele ei sõida. Tasulist kõrgharidust eestikeelsete õppekavade piires ma tulevikus ei näeks. Me peame tegema kolm valikut. Esiteks, õppemaksuta eestikeelse kõrghariduse pakkumine kõigile võimekatele tudengitele. Teiseks, vajaduspõhiste õppetoetuste süsteemi väljaarendamine, mis praegu on olnud vinduvas seisundis, aga me peame järgmistes eelarvetes sinna väärilise raha ette nägema, sest sotsiaalsete garantiide mahult on meie ühiskond maha jäänud teistest Euroopa ühiskondadest. See on ka üks põhjus, miks osa noori võib tulevikus valida mineku kuhugi mujale. Jah, noored võivad rännata, aga seda mitte rahalistel põhjustel. Ma arvan, et me peaksime neile andma võimaluse õppida Eesti ülikoolides, Eesti rakenduskõrgkoolides ning seda ka õppetoetuste ja stipendiumide süsteemiga stimuleerima. Kolmandaks tuleb õppeasutustele tasuda kvaliteedi eest. Ei saa rääkida ainult sellest, et haridus on üliõpilastele õppemaksuta, peab olema võimalik ka õppejõudude palku tõsta, õppekeskkonda parandada. Nii et kindlasti peab kõrghariduse rahastamine olema järgnevate eelarvete prioriteet, kui te küsite eelarve raamides põhjendusi nende kolme arengusuuna osas.

Esimees Ene Ergma

Head kolleegid! Veel kord tuletan meelde: jääme teatud teema piiridesse. Palun, kolleeg Mart Jüssi!

Mart Jüssi

Aitäh, Riigikogu esimees! Lugupeetud minister! Mina olen üks nendest inimestest, kes peaaegu igal akadeemilisel aastal saab ühe pöördumise mõne bakalaureuse- või magistratöö juhendamiseks juhendajana väljastpoolt ülikooli. Tahan sellepärast seda teemat natuke laiendada, rääkida mitte niivõrd ainult rahast, aga ka selle korralduse mõnest teisest, varjatud tahust. Mul oli mõni aasta tagasi selline kogemus, et ühe üliõpilase juhendamise üle ühe ülikooliga läbi rääkides küsiti mult üsna otsõnu, kas sel juhul saab ülikoolipoolne juhendaja selle töö põhjal tehtud teadusartikli kaasautoriks. Minu arust oli seda üsna palju küsitud, sest see töö oli valmis tehtud juba enne ja välisraha eest. Kas ma oleksin pidanud keelduma juhendamisest ja kuidas oleks see mõjunud Eesti teadusele selles võtmes? Kuidas seda reguleerida mitte niivõrd raha kui teatud võimalike aluspõhimõtete sätestamise ja kehtestamisega, et sellistele küsimustele ei peaks vastama? Mitu küsimust.

Tõnis Lukas

Aitäh! Sisuliselt on küsimus ikka üks ja seesama – teaduslik juhendamine kõrghariduse komponendina. Tõepoolest, ülikoolid ei saa olla, vähemalt meie arengustrateegiate alusel nad ei ole puhtalt õppeülikoolid. Lisaks köetud auditooriumidele ja sütitavatele lektoritele, ükskõik millisel akadeemilise kvalifikatsiooni astmel nad parasjagu on, peame pakkuma ka teaduslikku juhendamist. Loomulikult tuleb kõik jõud selleks ühendada. Ei ole sugugi välistatud ka praeguste, nii teaduse rahastamise kui ka teaduse korralduse printsiipide järgi, et see inimene, kes kõrvalt juhendab, on, esiteks, lepinguga juhendaja ja, teiseks, et teadusartikkel on konkreetset seotud tema nimega, et ta on ka juhendajana seal märgitud. See ei ole sugugi välistatud. Praktika võib mõnel puhul olla erinev. Aitäh selle teema tõstatamise eest! Me saame sellest teemast väga tõhusalt ja pikalt ka siin saalis rääkida kohe lähikuudel, kui teadus- ja arendustegevuse korralduse seadus doktorantuuri ja doktorantide kui noorte teadlaste karjäärimudeli sätestamisega siia tuleb.

Esimees Ene Ergma

Palun, viimane kohapeal registreeritud küsimus, kolleeg Mailis Reps!

Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud Riigikogu esinaine! Hea minister! Kui palju on teie hinnangul mõjutanud riigieelarve kärpimised ja koolitustellimuse vähendamised üliõpilastööde juhendamise kvaliteeti ja kas neid kvaliteedimuutusi või mittemuutusi arvestatakse ka üleminekuhindamisel?

Tõnis Lukas

Aitäh! Näete, tegelikult on ka juhendamise kvaliteeti täiesti võimalik siduda kõrghariduse rahastamise loogikaga ja seda me oleme siin teinud. Me peame astuma kõrghariduse rahastamisel ja üldse kõrghariduse korraldusel järgmised julged sammud. Aga konkreetselt selle küsimuse puhul on olukord erinev. Ülikoolide sisemiste rahajaotuspõhimõtete puhul, sõltub erialade koefitsientidest ja sellest, kui palju on riigi rahastatud õppekohti, kui palju on ise maksvaid tudengeid teaduskondades või instituutide juures, instituutide ja teaduskondade üldine rahaline seis. See tähendab ebaühtlust. On kindlasti väga hästi juhendatud ja väga hästi tasustatud juhendajatega valdkondi, on neid valdkondi, kus võib-olla tehakse kokkuleppeid väljastpoolt tulevate juhendajatega aitähhi peale ega maksta nii suuri summasid. Aga seda otsustatakse ülikoolide sees, ülikoolid on selliste jaotuste tegemisel autonoomsed.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

4. Elektriaktsiisi ja maksude mõju elektri hinna tõusule

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Lembit Kaljuveelt rahandusminister Jürgen Ligile. Palun!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua esimees! Hea minister! Elektri hind on viimastel aastatel lubamatult kiiresti kasvanud, aga elektri hind ei koosne üksi taastuvenergiaosast, millest praegu püütakse palju rääkida. Tegelikult on hinnakomponente palju. Üks tõsine hinnakomponent on ka riigipoolne maksustamine. Me oleme päris usinad olnud aktsiisimaksude tõstmisega ja ka eratarbijate hinda on muutnud käibemaks. Miks riik

on sellisel raskel ajal elektri hinna tõusule aktsiisi tõstmise abil ise usinasti kaasa aidanud?

Jürgen Ligi

Aitäh! Nagu uudistest olete märganud, Eesti Energia äsja loobus oma hinnatõusutaotlusest. Üldiselt võib öelda, et elektri hinna tõus on Eestis olnud veel suhteliselt tagasihoidlik. Me oleme pidurdamas igasugust hinnatõusu ja võime öelda, et Eesti elekter on endiselt Euroopa üks kõige odavamaid. Miks ta nii odav on? Mis seal pattu salata, suur osa on selles varjatud keskkonnamõjudel. Elektriaktsiis on just see maks, millega me oma rohelist südametunustust rahustame. Elektriaktsiis on määratud väljendama keskkonnamõjusid, mida põlevkivienergeetikal on keskmisest võrreldamatult rohkem. See on oma olemuselt keskkonnatasu. Ma usun, et ei alahinda ka põlevkivienergeetika mõjusid Kirde-Eestile ega atmosfäärile. Aga kui võrrelda jälle aktsiisimäära ennast, siis see on meil üsna Euroopa tasemel, vaatamata sellele, et meie elektrienergeetika keskkonnamõju on kõvasti üle Euroopa taseme.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Lembit Kaljuvee, esimene täpsustav küsimus!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua esimees! Härra minister! Ütle site, et Eestis on suhteliselt madal elektri hind. Kellele madal, kellele kõrge. Aga ma võtan konkreetselt tööstusliku suurarbija. Nelja aasta jooksul on tööstuslikul suurarbijal elektri hind tõusnud üle kahe korra, 29 eurolt megavati eest 67 eurole. Need on juunikuu andmed. Kui me võrdleme Soomega, siis Soomes maksab praegu tööstuslikule suurarbijale elekter 50 eurot megavati eest, meil, ma kordan, 67. Ja kui me vaatame hinnakomponente, siis elektriaktsiis on meil 4 eurot, Soomes 2. Kui me vaatame võrgutasusid, siis Soomes on 3, meil 10. Härra minister! Miks meil ikkagi see aktsiis teistega võrreldes nii kõrge on?

Jürgen Ligi

Aitäh! Kõigepealt, ma ei öelnud, et see on suhteliselt odav, sest suhestada võib millega iganes. Teie suhestate ilmselt mingi sotsiaalse mõõtmega. Ma ütlesin, et see on Euroopa mõistes odav. Euroopa odavamaid, oli minu

sõnastus. Miks meie aktsiis on kõrgem kui Soomes? Väga lihtne. Ka sellele ma vastasin juba ära: meie energeetika keskkonnamõju on võrreldamatult suurem kui Soome energeetika keskkonnamõju, kuigi mitte Soome ei olnud minu võrdlusalus. Soomes tuleb energia suuresti tuumaenergeetikast, kus keskkonnamõjud on tagasihoidlikud, kui toota energiat kvaliteetselt. Hüdroenergeetika keskkonnamõjud on põlevkivienergeetikaga võrreldes siiski tagasihoidlikumad. Kõik. Vaadake stenogrammist järele, mis ma ütlesin, ja te saate vastuse oma teistele küsimustele.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Lembit Kaljuvee, teine täpustav küsimus!

Lembit Kaljuvee

Hea esimees! Härra minister! Te olete olnud pikka aega ka Eesti Energia nõukogu liige. Praegu te vastasite, et riik maksustab õigesti ja nii peabki tegema. Aga võrgutasud, kuidas te nendesse suhtute? Eestis on võrgutasud suhteliselt ja ka numbriliselt, ma rõhutan, numbriliselt kaks korda suuremad kui Soomes. See võib-olla ei ole küsimus otseselt rahandusministrile, aga siiski: mida te sellest asjast arvate? Kas Eesti Energia ei peaks tõsiselt vaatama, et meie elektrienergia hind ei oleks nii kõrge ja ettevõtted oleksid konkurentsivõimelised?

Jürgen Ligi

Aitäh! Ma ei tea, miks see Soome nüüd nii suur eeskuju on. Seal on energeetika hoopis teistel alustel. See, kuidas seal jaotusvõrgutasudega lood on, nõuab spetsialistide analüüsi. Kindlasti ei suuda minister, kes ei ole ka mitte majandusminister, sellele küsimusele niimoodi käigu pealt vastata. Küll aga võin teile lubada, et Soome tõstab oma elektriaktsiisi. Vaatame, kas te siis esitate selle küsimuse, miks Eesti oma ei tõuse, või leiata mõne uue riigi, millega võrrelda.

Esimees Ene Ergma

Meil on küll palju kohapeal registreeritud küsimusi, kuid selleks, et saaks veel ühe põhiküsimuse esitada, luban küsida ainult kahel küsijal. Palun, Eldar Efendijev!

Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Austatud minister! Ma jätkan küsimusega, mille esitasin ka peaministrile. See käsitleb Eesti Energia taotlust, mis tehti märtsis. Eesti Energia nõukogu koosseisus on ka riigi esindajaid. Küsimus ei ole sellest, kas mulle meeldivad need numbrid või mitte, aga alus ja põhjus oli selline ja mitte teistsugune. Üks riigi esindajate ülesannetest oli kooskõlastada Eesti Energia poliitika ja riigi nägemus sellest poliitikast. Kas Rahandusministeerium ei teadnud pool aastat midagi sellest, mida Eesti Energia taotleb ja kuidas ta põhjendab oma energiapoliitikat ja hindu?

Jürgen Ligi

Aitäh! Ma tuletan meelde, et ma ei ole majandusminister, vaid rahandusminister. Katsuge ikkagi majandusministri käest välja pinnida kõik energeetikasse puutuvad teemad. Hinda ei määra, muide, Eesti Energia nõukogu, selleks on meil Konkurentsiamet, kellega seda kooskõlastatakse. Need institutsioonid hoitakse rõhutatult lahus. Rahandusminister ei pea teadma, muide, mida taotleb Eesti Energia. Ta võib teada, aga ta ei pea teadma. Veel kord: Eesti Energias hinnatõusu praegu toimumas ei ole, nad on oma taotluse tagasi võtnud. Küsige veel midagi.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jaan Kundla!

Jaan Kundla

Aitäh, austatud esimees! Lugupeetud minister! On teada, et Eesti Energia taotles elektri hinna tõusu jaotusvõrkudes esialgu 18,7%, seejärel leppis 12%-ga ja lõpuks loobus oma taotlusest üldse, nagu te praegu nimetasite. Ma tean, et sellisele hinnatõusule astus resoluutselt vastu peaminister. Kuid viimasest IRL-i presiteatest võime lugeda, et elektri hinna tõusu võttis pävakorrast maha hoopis Isamaa. Mind huvitab, kes selle piduri siis lõpuks põhja vajutas, kas Reformierakond või Isamaa. (Applaus.)

Jürgen Ligi

Aitäh! Küll ma tahaksin seda au endale. Aga ma ei koosta kõnesid peaministrile ega ka pressiteateid IRL-ile, las nad omavahel klairivad. Ma olen kuulnud küll, et peaminister on

väljendanud sügavat pahameelt, ja ma olen kuulnud, et IRL on saatnud ka pressiteate. Aga jätame selle. Kui minule see au osaks ei saa, siis ärgu saagu neile ka.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra rahandusminister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

5. Hariduse rahastamine

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Mailis Repsilt haridus- ja teadusminister Tõnis Lukasele.

Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud Riigikogu esinaine! Hea haridusminister! Ma palun vabandust, et ma ei jätkka seda ise-küsin-ise-vastan-diskussiooni! Ma lähen siiski opositsiooni küsimuste juurde. Mul on täpsustus. Me kunagi alustasime infotunnis vestlusi eelarveteemadel. Siis oli juttu, et me tuleme selle juurde tagasi. Üks üsna palju viidatud väide on olnud investeeringute kohta, ka peaminister on kiitnud, et neid on väga palju. Viidatud on haridusele. Infotund oleks kindlasti hea koht ka ministril rääkida, mis need investeeringud siis on. Kunagi, mõned aastad tagasi, kaotas teie erakonnakaaslane Maimets ära RIP-i tabelid, öeldes, et need on poliitilised investeeringud ja need on täiesti lubamatud. Millisel alusel neid investeeringuid siis määratakse ja mis süsteem on selleks järgmise aasta eelarves?

Tõnis Lukas

Aitäh väga hea küsimuse eest! Tõepoolest, järgmisel aastal tehakse haridusobjektidel väga palju remont- ja ümberehitustöid. Kui te küsite väga konkreetselt, siis ma pean jagama vastuse mitmeks osaks. Näiteks, Euroopa struktuuri-fondide raha kasutamisel on ühed reeglid, aga saastekvootide müügist tuleva raha kasutuse reeglistik on teistsugune ja peab silmas saaste vähendamist või keskkonnasõbralikkust. Need investeeringud peavad ühelt poolt keskkonda kaitsma, teiselt poolt aitavad soojustada objektide ja aitavad seal seespool elu mugavaks teha. Nii et meie huvid haridusobjektide puhul, sisulised huvid ja keskkonnakaitselised huvid langevad siin kokku. Säilib ka investeeringukomponent, mis vahepealsetel aastatel on oluliselt

vähenenud, aga see on järgmisel aastal omavalitsuste eraldiste hulgas. Lõppkokkuvõttes võib öelda, et koolimajadesse tehtavate investeeringute kanaleid on erinevaid. Kui hinnata omakorda seda, mida näiteks avalik-õiguslikud ülikoolid endale lubada võivad, siis seal on paljude objektide puhul rahastamine seotud üldse teadustegevusega ja langeb kokku teaduse rahastamisega. Nii et reeglid on erinevad, aga mul on hea meel, et ehitusbuum haridus- ja teadusobjektidel on alanud ja jätkub täie hooga.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mailis Reps, esimene täpsustav küsimus!

Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud Riigikogu esinaine! Hea minister! Läheme selle mitmeks jagatud küsimuse ühe osa juurde, saastekvootide juurde. Ma küsin RIP-i või investeeringute jaotuse kohta. Kas nende objektide valikul, mille puhul peetakse silmas saaste vähendamist, on olnud lisaks kliimatingimuste erinevusele kuidagi määravaks ka näiteks erakondlikud erinevused?

Tõnis Lukas

Aitäh! Meie mõtlemismudelid on mõnevõrra erinevad, seetõttu ei oska ma võib-olla teie küsimusele nii täpselt vastata, aga ma kirjeldan süsteemi. Mingit erakondlikkust ei ole võimalik sinna isegi juurde mõelda, sest otsuse teevad tegelikult välismaised korporatsioonid. Kui näiteks Eesti riik müüb saastekvoote Jaapani riigi vahendusel ja seetõttu saavad Jaapani korporatsioonid täiendavalt investeeringuid teha, oma majandustegevust viljelda, siis otsuse, millised objektid välja valitakse, teeb tõepoolest ostja. Haridus- ja Teadusministeerium esitab erinevate taotluste alusel ettepaneku Rahandusministeeriumile, Riigi Kinnisvara AS-ile ja inimestele, kes tegelevad saastekvootide müügiga. Nad on viimasel ajal väga jõuliselt ja aktiivselt tegutsenud. Eesti on olnud viimasel ajal väga edukas nende kvootide müügil. Nii et kiitus nendele inimestele! Nemed teevad selle pakkumise või ettepaneku välismaistele ostjatele ja need otsustavad. Jah, me paneme prioriteetide järjekorda selle, mida meie arvates võiks Eesti huvidest lähtuvalt

eelistada, aga otsustajad ei pruugi sellest teelikult kinni pidada. Oluline on see, et kõik taotlejad, kaasa arvatud omavalitsused, kellel on võimalik sealt vahendeid taotleda, mõtleksid oma vajadused väga hästi läbi ja mõtleksid tõesti sellele, et keskkonnaefektiivsus oleks tagatud. See ei ole ainult see, et me saame midagi ehitada, vaid peab ka aru andma, et halduskulud tõepoolest vähenevad, keskkonda ei saastata enam nii palju ja objekt läheb soojemaks.

Esimees Ene Ergma

Head kolleegid! Üks väga lühikene täpsustav küsimus, sest aeg on läbi. Palun, kolleeg Mailis Reps!

Mailis Reps

Aitäh! Lugupeetud minister! Viimase täpsustava küsimusena küsin seda, kas riigikoolide investeeringuid on lisaks Viljandi maakonnale veel plaanis ja millal võiks näha investeeringutabeleid.

Tõnis Lukas

Riigikoolide investeeringud on meie selge prioriteet. Hariduslike erivajadustega laste koolidesse investeeritakse lähiajal vägagi suurel määral. Kui te küsite gümnaasiumide kohta, siis lisaks Viljandi gümnaasiumile saab ka Nõo Reaalgümnaasium väga suure investeeringu. Selliseid riigi üldhariduskooli on palju, kaasa arvatud näiteks Tallinna Muusikakeskkool. Nii et riigikoolid on tõesti haridusministeeriumi prioriteet, need peavad korda saama. Riik peab ennast hea peremehena näitama ning sealsete õpetajate töötingimused ja laste õppimistingimused peavad olema väga heal tasemel.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Kuna infotunni aeg on lõppenud, siis lõpetan infotunni. Täna Riigikogu liikmeid küsimuste esitamise eest ning täna peaministrit ja ministreid küsimustele vastamise eest! Infotund on lõppenud.

Istungi rakendamine

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu! Alustame Riigikogu täiskogu VIII istungjärgu nel-

janda töönädala kolmapäevast istungit. Praegu on aeg üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Palun, kolleeg Toomas Varek!

Toomas Varek

Lugupeetud Riigikogu esimees! Head kolleegid! Mul on au anda kaheksa Keskerakonna fraktsiooni liikme nimel üle arupärimine majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile. Arupärimine käsitleb riigihangete probleeme Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi haldusalas. Ajakirjanduses on viimasel ajal korduvalt avaldatud infot, et riigihanked maantee-ehituses ei möödu probleemideta. Nii on olnud probleeme ja vaidlusi Tallinna–Narva maantee Loo–Maardu ning Kukruse–Jõhvi teelõigu riigihangetega. Praegu on päevakorral 2008. aastal alustatud Tallinna–Tartu maantee Aruvalla–Kose lõigu riigihange ja sellega seonduvad vaidlused. Seda võib kahtlemata seletada nii ärikultuuri kui ka õiguspraktika puudumisega. Riigihangete korraldamise põhimõtted on avalike vahendite säästlik ja otstarbekas kasutamine, menetluse läbipaistvus ja kontrollitavus, pakkujate võrdne kohtlemine ning konkurentsi tagamine ja konkurentsi moonutamise keeld. Nii arvavad arupärijad. Arupärijad on esitanud viis küsimust, millele palume majandus- ja kommunikatsiooniministrilt vastust. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Juhatuse nimel olen vastu võtnud ühe arupärimise. Kui arupärimine vastab Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele, siis edastan selle otsekohe adressaadile.

Teated. Riigikogu juhatus on võtnud menetluse järgmised eelnõud ja on määranud juhtivkomisjonid: Vabariigi Valitsuse üleile algatatud kalapüügiseaduse täiendamise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on keskkonnakomisjon; Vabariigi Valitsuse üleile algatatud rahvusvahelisel tsiviilmissioonil osalemise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on väliskomisjon; Vabariigi Valitsuse üleile algatatud Majandusliku Koostöö ja Arengu Organisatsiooniga ühinemiseks vajalike lepingute ratifitseerimise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on väliskomisjon; Eesti Keskerakonna fraktsiooni ning Riigikogu liikmete Mai Treiali ja Ester Tuiksoo üleile algatatud riikliku pensionikindlustuse seaduse muutmise seaduse

eelnõu, mille juhtivkomisjon on sotsiaalkomisjon; Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni ülelele esitatud Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele" eelnõu, mille juhtivkomisjon on õiguskomisjon (muudatusettepanekute esitamise tähtaeg on s.a. 26. oktoober kell 18).

Olen edastanud Riigikogu liikmete kolm arupärimist sotsiaalminister Hanno Pevkurile, majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile ning rahandusminister Jürgen Ligile. Palun, head kolleegid, teeme nüüd kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 86 Riigikogu liiget, puudub 15.

Nüüd päevakorra täpsustamine. Täna päevakorra neljanda punkti, eelnõu 811 esimese lugemise arutelul esineb algatajate ettekandega haridus- ja teadusminister Tõnis Lukas.

1. Geneetiliselt muundatud organismide keskkonda viimise seaduse ja euro kasutusele võtmise seaduse muutmise seaduse eelnõu (768 SE) kolmas lugemine

Esimees Ene Ergma

Alustame tööd tänase päevakorra punktidega. Esimene punkt on Vabariigi Valitsuse algatatud geneetiliselt muundatud organismide keskkonda viimise seaduse muutmise seaduse eelnõu kolmas lugemine. Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad pidada läbirääkimisi? Palun, kolleeg Aleksei Lotman Erakonna Eestimaa Rohelised fraktsiooni esindajana!

Aleksei Lotman

Lugupeetud Riigikogu esimees! Head kolleegid! GMO-de keskkonda viimise seadus on vajalik ja oleks juba ammu pidanud saama siin saalis hääletatud. Aga päris see seadus see ikkagi ei ole, mida rohelised või ükskõik kes pikemalt ette vaatav inimene näha tahaks. Kuigi tehniliselt hädavajalikud asjad reguleeritakse siin natuke paremini kui praegu kehtivas seaduses, jääb selles seaduses siiski väga tugevalt vajaka ettevaatusprintsipi arvestamisest. Sellepärast rohelised seda seadust sellisel kujul toetada ei saa, kuigi, jah, vastu me ka hääletama ei hakka, sest, nagu öeldud, praeguse olu-

korraga võrreldes teeb see seadus asja natuke paremaks. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Aleksei Lotman! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised. Läheme lõpphääletuse ettevalmistamise juurde.

Head kolleegid, panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud geneetiliselt muundatud organismide keskkonda viimise seaduse muutmise seaduse eelnõu 768. Palun hääletada!

Poolt hääletas 67 Riigikogu liiget, vastu ei olnud keegi, erapooletuks jäi 1 Riigikogu liige. Eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 12.)

2. Tulumaksuseaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu (723 SE ja 631 SE) teine lugemine

Esimees Ene Ergma

Algab Vabariigi Valitsuse, Eestimaa Rahvaliidu fraktsiooni ja Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud tulumaksuseaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu teine lugemine. Ma palun ettekandjaks rahanduskomisjoni esimehe Taavi Rõivase!

Taavi Rõivas

Austatud juhataja! Head ametikaaslased! Rahanduskomisjon otsustas ühendada valitsuse algatatud eelnõu, mis on meie ees olnud numbri 723 all, ja kahe opositsioonifraktsiooni algatatud eelnõu nr 631, sest osa nendest eelnõudest kattus.

Kõigepealt räägin kahe ühendatud eelnõu ühisosast. Mõlemad eelnõud reguleerisid FIE-de ettevõtete maksuvaba üleandmist. Pärast eelnõude ühendamist ja komisjoni tehtud muudatusi on võimalik FIE ettevõtte vara maksuvabalt üle anda või parandada isikule, kes jätkab ettevõtte tegevust. See teema on ühiskonnas olnud väga teravalt päevakorral ja mul on hea meel, et me selle eelnõuga selle probleemi lahendame. Juhin tähelepanu, et loobutud on algselt valitsuse eelnõus sätestatud piirangust, mis võimaldas FIE ettevõtte vara maksuvabalt üle anda vaid abikaasale või otse- või küljjoones sugulasele.

Põhiosa ühendatud eelnõust moodustab valitsuse algatatud eelnõu 723. Selle üks olulisemaid teemasid on Eesti isikute ja Euroopa Majanduspiirkonna isikute võrdse kohtlemise tagamine maksustamisel. Euroopa Komisjon on maksusoodustuste osas algatanud Eesti suhtes rikkumismenetluse ebavõrdse kohtlemise lõpetamiseks. Eelnõuga laiendatakse mõningaid maksusoodustusi kõikidele Euroopa Majanduspiirkonna residentidele. Näiteks võimaldatakse teha maksuvabu annetusi kõikidele majanduspiirkonna MTÜ-dele, sihtasutustele ja usulistele ühendustele. Osa soodustusi kaotatakse aga täielikult, näiteks kaotatakse tulumaksusoodustus riigi ja kohaliku omavalitsuse asutusele, haiglale, ülikoolile tehtavalt annetusest. Ebamõistlik alternatiiv soodustuse säilitamiseks oluks toetada Eesti riigieelarvest absoluutselt kõiki analoogseid annetusi kogu Euroopa Majanduspiirkonna territooriumil.

Eelnõuga muudetakse ka töötajale antud osalusoptsiionide erisoodustusena maksustamise korda. See, head ametikaaslased, on väga põhimõtteline uuendus, mis päris kindlasti oluliselt parandab Eesti ettevõtluskeskkonda. Nimelt võimaldab see senisest oluliselt soodsamalt kaasata ettevõtte omanikeriingi võtmetähtsusega töötajaid. Kui seni on optsiionid juba väljastamisel olnud maksustatud erisoodustusmaksuga, siis nüüd on tehtud täiesti oluline ideoloogiline murrang ja optsiione maksustatakse alles realiseerimisel. Oluline on ka see, et tulu- ja sotsiaalmaksust vabastatakse osalusoptsiioon, kui selle alusvaraks on osalus tööandjas või tööandjaga samasse kontserni kuuluvas äriühingus ja kui osalus omandatakse pärast kolme aasta möödumist optsiiooni andmisest. Ehk püüdes välistada võimalust, et palga asemel oleks võimalik võtta välja osalustasu ja seda kohe omanikule või põhiomanikule tagasi müüa, on siia toodud see kolme aasta piirang, aga sellegipoolest saab tüüpiline kaasus, kui ettevõtte soovib oma võtmetöötajad teha ettevõttes väikeosanikeks, tänu sellele eelnõule oluliselt soodsama võimaluse.

Komisjon arutas seda eelnõu 27. ja 28. septembril ning 11. oktoobril. Komisjon tegi konsensuslikult ja koostöös algataja esindajaga eelnõus 21 muudatust, millest enamik on täpsustavat või tehnilist laadi. Kõikide muudatuste kohta on muudatusettepanekute loetelus esitatud ka põhjalik selgitus. Eraldi toon ma

siin välja kolm teemat, mis muudatustega eelnõusse sisse toodi.

Esiteks, muudatusettepanekuga nr 18 võimaldatakse tulumaksusoodustusega MTÜ-l analoogselt äriühingute ja teiste mittetulundusühingutega teha tulumaksuvabalt reklaamkingitusi väärtuses kümme eurot. Seega kõrvaldatakse senine põhjendamatu ebavõrdsus osa MTÜ-de ja ettevõtete vahel.

Muudatusettepanekuga nr 19 sätestatakse krediidasutustele ja kindlustusandjatele investeerimiskontosüsteemiga kaasnevate õiguste kuritarvitamise vältimiseks Maksu- ja Tolliametile täiendava teabe andmise kohustus, kui isikutele väljamakstavalt tulult tulumaksu kinni ei peeta. Nimetatud teavituskohustus ei too ettevõtetele kaasa märkimisväärset lisakoormust.

Kolmandaks, muudatusettepanekuga nr 20 lükatakse kolme kuu võrra edasi kohustusliku pensionifondi osakute osalise vahetamise avalduste vastuvõtmise alguse aega, et registripidajal ja kontohalduril oleks järgmise aasta 1. aprillini aega tegelda tarvilike infosüsteemide muudatustega pärast infosüsteemide eurole üleviimist. Muudatusega ei kaasne sisulisi muudatusi osakute vahetamises. Samasugust praktikat on rakendanud ka teised parlamendikomisjonid, teades, et eurole üleminek nõuab pankadelt väga märkimisväärseid pingutusi. Me kõik oleme ühiselt huvitatud, et nad saaksid sellele tööle põhjalikult keskenduda, et ei tekiks mitte kõige väiksemaidki häireid. Ilmselt on mõistlik, kui seadusandja ei pane samale ajahetkele veel kümneid ja kümneid lisakohustusi, olgugi et need võivad olla oluliselt väiksemad. Seetõttu otsustasime, et 1. aprill on mõistlikum tähtaeg, siis jõuab mõlema teemaga piisava intensiivsusega tegelda.

Komisjoni ettepanek on teine lugemine lõpetada ja saata eelnõu järgmisel nädalal kolmandale lugemisele. Selline ettepanek otsustati teha konsensuslikult. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Taavi Rõivas! Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Kas kolleegid soovivad pidada läbirääkimisi? Palun, kolleeg Kalev Kotkas!

Kalev Kotkas

Austatud eesistuja! Head kolleegid! Alustuseks tahan tunnustada rahanduskomisjoni eelnõude 723 ja 631 ühendamise eest. Mõlema eelnõu, nii sotsiaaldemokraatide ja Rahvaliidu kui ka valitsuse algatatud eelnõu n-ö kandev osa puudutab ettevõtte üleminekut ühelt omnikult teisele, mis on ju turumajanduse loomulik osa. Ühendatud eelnõu seaduseks saamisel võime öelda, et nüüd on meie seadusruumis üheselt tõlgendatavalt ja ammendavalt sätestatud reeglid ka FIE ettevõtte tulumaksuvabaks ja koos sellega ka sotsiaalmaksuvabaks üleandmiseks. Nii saab õiglase lahenduse ka lubamatult pikalt lohisema jäänud probleem, mis on seotud talu isalt pojale üleandmisega. See on saamas lahendust sõnastuses, mis järgib sotsiaaldemokraatide ja Rahvaliidu algatatud eelnõus 631 sätestatud loogikat.

Kuid selle eelnõuga ei lõpe veel kõik FIE-de probleemid. Meie eelnõus oli veel üks oluline osa, mis on praeguseks välja jäänud. See puudutas soovi võrdsustada FIE-de olukord haigushüvitiste osas palgatöötajate omaga olukorras, kus haigekassa maksab haigushüvitist alates 9. haiguspäevast, 4.–8. haiguspäevani maksab palgatöötajale haigushüvitist aga tööandja. FIE-le keegi 4.–8. haiguspäevani hüvitist ei maksa, sest temal kui iseseisval ettevõtjal puudub tööandja. Pakkusime probleemile n-ö Soome tüüpi lahendust.

Kuna probleem jääb jätkuvalt alles, siis tulevad sotsiaaldemokraadid pakutud lahendusega eraldi eelnõuna uuesti Riigikogu ette. Jääme lootma, et rahanduskomisjonil jagub mõistvat suhtumist ja riigimehelikkust ka FIE-de haigushüvitise probleemi lahendamiseks. Täna arutatav eelnõu annab selleks igatahes lootust. Tänan!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Kalev Kotkas! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised. Läheme muudatusettepanekute läbihääletamise juurde. Seaduseelnõu kohta on 21 muudatusettepanekut, vaatame need järjest läbi. Esimese on esitanud juhtivkomisjon, see tähendab, et seda on täielikult arvestatud. Teise, kolmanda, neljanda ja viienda on esitanud juhtivkomisjon, on täielikult arvestatud. Kuuenda, seitsmenda, kaheksanda, üheksanda, kümnenda ja üheteistkümnenda on esitanud juhtivkomisjon.

12., 13., 14. ja 15. on esitanud juhtivkomisjon. 16., 17. ja 18. on esitanud juhtivkomisjon. 19., 20. ja 21. on esitanud juhtivkomisjon, need on leidnud täielikku arvestamist. Me oleme läbi vaadanud kõik muudatusettepanekud.

Seaduseelnõude 723 ja 631 teine lugemine on lõpetatud.

3. Keeleseaduse eelnõu (808 SE) esimene lugemine**Esimees Ene Ergma**

Järgmine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud keeleseaduse eelnõu esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli haridus- ja teadusminister Tõnis Lukase!

Tõnis Lukas

Austatud juhataja! Lugupeetud Riigikogu! Keeleseaduse eelnõu näol on tegemist 1995. aastal vastu võetud keeleseaduse uue redaktsiooniga. Põhiliselt on korrastatud ja loogilisemaks muudetud seaduse ülesehitust, mis on vahepealsete muudatuste käigus oma selguse kaotanud. Keelevaldkonna õiguslik regulatsioon on vajanud kaasajastamist juba pikemat aega, sest keeleseaduse vastuvõtmisest saadik 1995. aastal on Eesti keeolukord ja keelesaadus ise muutunud. Keeleseadust on muudetud 17 korda ja muudatuste osa ületab seaduse esialgse teksti. Eesti ja vene keele kõrval kasutatakse Eesti Euroopa Liitu astumise tulemusena ka paljusid teisi keeli, eriti inglise keelt. Eesti keel on saanud üheks Euroopa Liidu ametlikuks keeleks, seetõttu on praeguse keeleseaduse eelnõu arutelu eeldused ja olukord teistsugune, kui oli asjade seis 1995. aastal.

Keeleseaduse eelnõus reguleeritakse keelepoliitikat ja keelevaldkonna juhtimist, asjaajamis- ja suhtluskeelt, eestikeelset teavet ja teenindamist, eesti keele oskuse nõudeid ning eesti keele oskuse hindamise aluseid, riiklikku järelevalvet ja vastutust keeleseaduse nõuete rikkumise eest. Eelnõuga ei muudeta senist keelepoliitika suunda, vaid korrigeeritakse vajakajäämisi, mis on ilmnenud senise järelevalvepraktika ning keelevaldkonna seirete põhjal. On tehtud päris põhjalik keelestrateegia elluviimise seire ja sellest lähtudes on keelestrateegiat analüüsinud teadlased ja muud keeleinimesed teinud oma ettepanekuid. Suure osa

nendest ettepanekutest on kokku võtnud Eesti keelenõukogu, kes on omakorda esitanud need uue seaduse kavandamiseks. Nii et ettevalmistus on olnud kaunis laiahaardeline, sellesse on kaasatud paljusid keelevaldkonnas kaasarääkijaid.

Igäihel on õigus eestikeelsele asjaajamisele ja suhtlemisele nii ametiasutustes kui ka teenindusasutustes – see on raudne põhimõte ka tänapäeval, kui keeleseaduse käsitusvaldkond on laienenud ja me räägime sellest, et meil on keelte paljusus. Me peame eesti keelt võõr mõjude ja väärastumise eest hoidma ning seda väärtustama. Me peame seda ikkagi korralikult kasutama, mitte ainult võitlema selle eest, et mõni teine keel ei saaks Eestis tugevalt kanda kinnitada. Selle eest, et eesti keel Eestis keelekasutuses domineeriks, on riik seni kindlalt seisnud ja seisab ka edaspidi. Vahest ei nõua see enam kõigis sätetes ülerõhutamist, sest see on iseenesest mõista, et Eestis on ainukene riigikeel eesti keel, ja see määrab ka tema staatuse eri tegevusvaldkondades.

Põhiliste muudatustena võrreldes kehtiva keeleseadusega võib eelnõust välja tuua järgmist. Seaduse tasandil määratletakse riigi keelealased ülesanded, sealhulgas Riigikogu kohustus analüüsida keelepoliitikat ja eesti keele arengut vähemalt kord kahe aasta jooksul. See on keelenõukogu ja seirekomisjoni ettepanek. Määratletakse Eesti keelenõukogu roll Vabariigi Valitsust nõustava komisjonina. Eristatakse selgelt ametlik ja avalik keelekasutus, ametlik keelekasutus seotakse kirjakeele normi järgimise kohustusega. Avalikus keelekasutuses, mille hulka kuulub ka ajakirjanduskeel, eeldatakse keelekasutuse hea tava järgimist ja see hea tava lepatakse kokku keelehooldekuse ja ajakirjanike liidu koostöös.

Väga palju rõhku on selles seaduses pandud tarbijakaitse küsimustele. Seadus näeb ette, et informatsiooni kättesaadavus ja eesti keeles antud informatsiooni arusaadavus on vaja tagada senisest paremini. Täpsustatud on avalikusele suunatud teabekeele nõudeid. Avalikku kohta paigaldatud sildid ja viidad, ettevõtte liigi nimetus ja välireklaam peavad olema eestikeelsed. Välireklaami hulka kuulub ka poliitilise agitatsiooni eesmärgil paigaldatud välireklaam. Loomulikult on endiselt lubatud eestikeelset reklaami tõlkida mõnda võõrkeelde. Samuti peab eesti keeles esitama kaubamärgis

sisalduva olulise teabe, kui kaubamärki kasutatakse reklaamis või tegevuskoha tähisena.

Täiendatud on audiovisuaalse teose võõrkeelse teksti tõlke nõudeid. Tõlge peab vastama algtekstile nii sisult kui ka vormilt, seega tuleb subtiitrites edasi anda ka näiteks võõrkeelse murde või slängi nüansse. Samas tähendab see ka, et kui võõrkeeles räägitakse korrektses kirjakeeles, peab ka tõlge vastama eesti kirjakeele normile. Nii telekanalite kui filmilevi kaudu näidatavate filmide subtiitrites ette tulevatele ebatäpsustele, vigadele ja küündimatule keelekasutusele on keeleinimesed pidevalt tähelepanu juhtinud. Nõue on kooskõlas seaduse üldise eesmärgiga kaitsta eesti keelt.

Töölepingute ja tarbijalepingute puhul hakkab kehtima eeldus, et leping sõlmitakse eesti keeles, kui muud keelt kokku ei lepita. Selle paragrahvi eesmärk on kaitsta lepingulise suhte nõrgemat poolt, töötajat või isikut, kes osaleb lepingulises suhtes mitte seoses oma igapäevase majandustegevusega. Majanduse rahvusvahelistumise tingimustes on võõrkeelseid lepinguid kasutama hakanud ka kohalikud ettevõtted, näiteks kindlustusettevõtted ja kulleriteenuseid osutavad firmad, samuti on sellised ehitusettevõtete alltöövõtulepingud. Keeleinspektsioon on selle kohta hulgaliselt kaebusi saanud inimestelt, kelle arvates võõrkeelsete lepingute kasutamine rikub nende õigust eestikeelsele asjaajamisele ning suhtlemisele ega anna neile võimalust saada piisavalt teavet lepingust tulenevate õiguste ja kohustuste kohta.

Võlaõigusseadus sätestab eesti keeles koostamise nõude ainult üksikute lepinguliikide puhul – näiteks ehitise ajutise kasutamise leping, kindlustusleping –, kuid ka nende puhul ei ole sellest nõudest alati kinni peetud, rääkimata võimalusest tagada muudel juhtudel lepingupoolte õigus lepingukeelt valida. Samas ei piira säte lepinguvabadust ning pooltel on siiski õigus kokku leppida, kui nad seda soovivad, ka muukeelse lepingu sõlmimises.

Eesti keele tasemeeksamite puhul on uus võimalus, et lisaks neile, kes on omandanud eesti keeles tasemehariduse, ei pea keeleoskust eraldi tõestama ka kutseeksami eesti keeles teinud isikud. Nende puhul on küll oluline, et nad töötaksid kutsetunnistusel märgitud kutsealal, sest selline eksam on suunatud paljuski just vastava tegevusvaldkonna keele oskuse tõestamiseks.

Täiskasvanute eesti keele õppe kvaliteedi tagamiseks on välja töötatud skeem, mille kohaselt kõik isikud, kes korraldavad eesti keele õpet täiskasvanute koolitusena, peavad taotlema koolitusluba. Koolitusloa saamiseks peavad nad muu hulgas esitama õppekava, milles on kirjas, millise keeleoskuse taseme saavutamisele on kursus suunatud.

Omavalitsusüksus, mille püsielanike enamiku keel ei ole eesti keel, võib kohaliku omavalitsuse sisemise asjaajamise keelena selle kohaliku omavalitsuse volikogu ettepanekul ja Vabariigi Valitsuse otsusel kasutada lisaks eesti keelele omavalitsusüksuse püsielanike enamiku keelt.

Kui Eestis registreeritud asutusel, äriühingul, mittetulundusühingul, sihtasutusel või füüsilisest isikust ettevõtjal on avalikkusele suunatud vöörkeelne veebileht, siis peab asjaomane asutus või organisatsioon tagama, et see veebileht sisaldab ka eestikeelset teavet tema tegevusvaldkonna või pakutavate kaupade või teenuste kohta. Ka on selle seaduse mõte, et riigi- ja munitsipaalasutustes kasutatakse eestikeelset arvutitarkvara.

Nii et seadus on tervik, muudetud ja läbi kirjutatud on paljud seni kehtiva keeleseaduse normide aspektid. Ning minu hinnangul on uus seadus ajakohane ka selles mõttes, et see on senisest rohkem orienteeritud tarbijakaitsele ja tarbija õigustele. Aitäh tähelepanu eest!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Teile on küsimusi. Alustame kolleeg Kalvi Kõvast.

Kalvi Kõva

Aitüma, hää ministriherr! Ma küsü õkva uman keelen. See om võro kiil, mis Euroopa mõisten om piirkunnakiil. Ja ma küsügi, et millen siis säälest piirkunnakiil ja kõik tuu, mis piirkunnakiilt reguliir, vällä jäi.

Tõnis Lukas

Jäi välja sellepärast, et ei oleks probleemi teil siin võro kiile kasutamises, sest praegu te esitasite oma küsimuse eesti keeles. Te võite kasutada tulevikus nii silte kui muid tähiseid, mida te tahate, Võrumaal, aga võite ka siin saalis kasutada võro kiilt praeguse seaduse alusel, kuna seda käsitatakse eesti keelena.

Aga ma ootan huviga teie järgmisi etteasteid siin.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Olga Sõtnik!

Olga Sõtnik

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja! Seaduses on olemas selline mõiste nagu keelekasutuse hea tava. Te veidi puudutasite seda oma kõnes, aga ehk saate siiski natukene pikemalt seletada, mis asi see hea tava siis on. Kes hakkab seda head tava määrama ja mis saab näiteks nendest ajakirjanikest, kes sellest heast tavast ei lähtu? Kas neid hakkab samuti kontrollima Keeleinspeksioon? Kas on ette nähtud mingisugused trahvid või sanktsioonid keele väärakasutamise eest? Nii et palun teil pikemalt sellel terminil peatuda.

Tõnis Lukas

Aitäh väga hea küsimuse eest! Selles küsimuses kadus nii põnevus kui teravus juba eelmisel aastal. Tõepoolest, esialgses versioonis oli ajakirjanduslik keel või avalik keelekasutus ka kirjakeele normile allutatud, kuid selles küsimuses puhkes avalik diskussioon. Juhtumisi käsitlesid kõigi päevalehtede juhtkirjad ja kõik elektroonilised kanalid ühel ja samal päeval seda teemat, jõudes järelduseni, et see ahistaks ajakirjanduslikku keelekasutust. Selle diskussiooni raames on jõutud seisukohani, et kirjakeele norm selles mõttes, et selle eiramisel saaks sanktsioone kehtestada, ajakirjanduslikule keelele ei laiene. Selle asemel on kokku lepitud keelekasutuse heas tavas. Keelekasutuse hea tava määratleb keelehooldekeskus, seda loomulikult koostöös Eesti Keele Instituudi ja ajakirjanike liiduga. Nende volitatud esindajad lahendavad konkreetset juhtumid, kui peaks probleeme tekkima. Nii et ametlik ja avalik keelekasutus on seaduse tähenduses väga selgelt eraldatud ja sanktsioonid hea tava rikkumise eest määravad ajakirjanikud ise oma vastavates organites.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Eldar Efendijev!

Eldar Efendijev

Austatud minister! Teile on palju küsimusi, aga mina püüan juba ellu adapteerida neid

punkte ja paragrahve, mis seaduses on. Ma olen pärit Ida-Virumaalt ja muidugi nõuab see piirkond mõne küsimuse täpsustamist. Näiteks toon 4. peatüki § 16 punkt 5, et avalikel üritustel peab korraldaja tagama olulise võõrkeelse teabe tõlke eesti keelde, ja 6. peatüki "Riiklik järelevalve", mille § 33 punkt 8 annab õiguse kontrollida keelekasutust avalikus teabes ja avalikel üritustel. Mul on selline küsimus: kas näiteks korteriühistute esimehed esinaised, kui nad võtavad sõna ametlikul avalikul üritusel, peavad tingimata tagama tõlke eesti keelde ja seda ka siis, kui 100% osalejatest on venelased?

Tõnis Lukas

Oluline teave peaks olema kättesaadav ka eesti keeles. Muide, siit on välja jäänud esialgses variandis olnud mõisted "kuulutused" ja "teated". See tähendab, et kui korteriühistus on mingil põhjusel mõttetu panna teade, et koosolek on sellel ja sellel kellaajal, üles kahes keeles, siis praeguse seaduseelnõu sõnastuse järgi võib see olla ka näiteks vaid venekeelne. Aga iseenesest tahab see seadus anda võimaluse ka teistsugusteks juhtudeks. Ei ole näiteks välistatud, et väiksem ühistu tahab kasutada ukraina keelt omavahelises suhtluses. Kuid otsused, mis langetatakse, peavad olema kättesaadavad ka eesti keeles, kui mõnel liikmel selle vastu huvi on. Ei saa välistada, et eriti suuremad ühistud rikuvad üksnes venekeelse infovahetusega kellegi õigust Eesti territooriumil eesti keeles informatsiooni saada. Tuleb ette, et eestikeelset teavet pole üldse võimalik saada.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Valeri Korb!

Valeri Korb

Lugupeetud härra minister! Arutatavat eelnõu lugedes sain ma sellest nii aru, et kui kokku tuleb, ütleme, mittetulundusühingu või korteriühistu juhatus, siis peavad nende vormistatud protokollid olema kindlasti riigikeeles. Niisuguseid momente võib sellest eelnõust välja tuua palju. Tahan teilt, härra minister, küsida: kas sellised eelnõu sätted ei piira paljude selliste inimeste sõnaõigust, kes peavad meie Eestit oma kodukohaks ja on korralikud maksumaksjad?

Tõnis Lukas

Seaduse mõte on see, et informatsioon peab olema eesti keeles kättesaadav. Kui see on tagatud suhtluses, teeninduses ja ametiasutustes, siis ei piira see eaproporsionaalselt või liigselt õigust saada informatsiooni mõnes teises keeles, mis on konkreetnes piirkonnas üldisem suhtluskeel. Eesti Vabariigis saab keeleseaduse põhilisi mõtteid olla eestikeelse teabe kättesaadavuse tagamine ja see peaks uue seadusega olema endiselt garanteeritud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Andres Herkel!

Andres Herkel

Austatud minister! Minu küsimus on § 6 kohta, mis on keelevaldkonna korraldamine. Jätame kõrvale Riigikogu arutelud, me kahtlemata tervitame neid. Aga siin on suhteliselt hajusas vormis üles loetud terve rida ministeeriumi funktsioone, mis puudutavad oskussõnavara ja keeletehnoloogiate arendamist, tarkvara kasutamise toetamist jne. Ausalt öeldes esimese hooga lugedes tundus see tekst pisut mittesiduvana, võib-olla te selgitate laiemalt, mida ministeerium on teinud ja mis on kavas? Meie väikese kõnelejaskonnaga keele puhul on tegelikult tegemist võtmevaldkondadega.

Tõnis Lukas

Kui te peate silmas § 6, siis selle seaduse formaadis on jäädud senise jaotuse juurde, et Keeleinspeksioon tegeleb järelevalve ja inspekteerimisega ning keelepoliitikat kujundab Haridus- ja Teadusministeerium. Vastavalt neid funktsioone kellelegi üle andes suurendatakse selle seadusega näiteks keelenõukogu rolli. Osa keeleõppega seotud funktsioonist on aga antud üle omavalitsustele.

Kindlasti rahastab riik mingite projektide-programmide raames suurt osa vastavast teadustegevusest, aga lõppkokkuvõttes vastutab nende valdkondade arendamise ja keelepoliitika kujundamise eest ikkagi Haridus- ja Teadusministeerium. Selle tõttu on siin püütud need valdkonnad üles lugeda. Iga konkreetne valdkond on muidugi eraldi sisustatav – võib-olla on sellest vähem räägitud. Keeleõppes on palju juttu olnud, samuti mitmesugustest meetmetest keeleõppekulude katmisel ja keeleõppe nõuete kujundamisel, aga riik tellib ja rahastab

ka eestikeelse oskussõnavara loomist ja selle uurimist, samuti sõnaraamatute-leksikonide koostamist. Seda on instituutidelt pidevalt ja aina tõusvas joones tellitud. Viimastel aastatel on senisega võrreldes hüppeliselt kasvanud näiteks Eesti Keele Instituudi tegevuse rahastamine. Me oleme jõudnud keele uurimisel ja eesti keele säilitamisel väga tähtsate algusteni, kaasa arvatud suure seletava sõnaraamatu koostamiseni, mis sisaldab 150 000 eestikeelsest sõna ja väljendit.

Lisaks puhtale teadusele käib keeletehnoloogia arendamine, mille projekte saavad instituudid rahastada ka Teaduskompetentsi Nõukogu ja sihtfinantseerimise kaudu. On eraldi riiklik programm selleks, et arendataks pidevalt edasi arvutitarkvara, mis eesti keelega – nii selle kõnelemisega kui selle tõlkimisega heal rahvusvahelisel tasemel – hakkama saaks. Siin me oleme tõesti rahvusvaheliselt esirinnas. Kui lähtuda sellest, et maailmas on 6000 keelt, siis me võime öelda, et tehnoloogilises arengus on Eesti 25 esimese hulgas. Ja see on saavutatud tänu riiklikele programmidele. Neid ülesandeid täidab Haridus- ja Teadusministeerium. Lühidalt võikski öelda, et keelepoliitikat kujundab ja vastavate meetmete eest vastutab Haridus- ja Teadusministeerium. Üks valik on siin lihtsalt esile toodud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Inara Luigas!

Inara Luigas

Aitüma, hää juhataja! Austõt ministri! Vot nüüd tiä äi, kas ikkõ vai naarta, et ku olõs sa mullõ varõmbide ütelnu, et siin saalin või seto kiilt kõnõlda, sis ma olõs kõik kõnõ pidänü siin seto keeleh. A ma võta nüüd nigu normis tuud, et ma nakagi säädüseelnõusit kaitsma siin seto keeleh ja siis näütes ku väliskülälistega kohtumisel kõnõlõ seto keeleh, kuis tuu tõlgõ tetäs, õks tuu om siis ti asi. Ja sedasi edesi, kui nigu stenogrammi kullõlda, et kuis sääl kõnõlõmist lühendäs või pikendäs. A ma taha tuud küsta, et mul om siin täambä kümnes pääväkõrrapunkt ja siis om siin punkt Finantsinspeksiooni säädüs ja rahasäädüs ja siin om viil Tagatisfondi säädüse muutminõ ja mul om viil kaasettekanne ka, kas ma või sis kümnen-da pääväkõrrapunkti man ettekande seto keeleh tetä?

Tõnis Lukas

Aitäh! Setud on lõbus rahvas ja saavad aru, kui hea on neil Eestis elada, kuigi Venemaa Föderatsioon pakub sõnutsi viimasel ajal justkui paremaid tingimusi. Kui me räägime põhjusest, miks piirkondlike keelte käsitus eelnõust välja jäi, siis selle taga on tõepoolest see, et meie põhiseadusest lähtuvad tingimused ja Euroopa regionaalkeelte käsitus läksid omavahel risti, neid ei olnud väga hea ja õige ühitada, nii et kõik pooled väga rahul oleksid. Üks eesmärk oli, et seadus ei paneks keeltele ega allkeeltele, murretele päitseid pähe. Raske oli seda teha. Teiseks on käinud pidevalt diskussioon, mida tähendab piirkonnakeel näiteks Ida-Virumaal? Kuidas me lahendame igasugustest fondidest raha taotlusi ja keeleregulatsioonid? Selle, mida tähendab suurtes regioonides eesti keelest erinevate keelte püsi- ja põhikasutus, me oleme ju ära reguleerinud. Meil ei olnud mõtet minna sellega uuele ringile ja hakata uut keelefilosoofiat ajama. Nii et jah, praegune lahendus tähendab seda, et te võite eelnõusid, mille ettekande komisjon teile usaldab, siin setu keeles kaitsta ja setu keeles küsimusi esitada ning teha sellise üleskutse ka kõigile teistele. Ma loodan, et komisjon ei ehmata selle peale ära, nii et teile ettekannet rohkem ei usalda.

Aga see, lugupeetud Riigikogu liikmed, on valitsuse variant ja selle üle te peate otsustama. Kui see seaduseks saab, siis praeguse tõlgenduse järgi tõepoolest oma puuti saab pidada ja silti ei pea dubleerima eesti keelde ja ka siin saalis võite kõnelda selle käsituse järgi setu keeles. Käsitusi võib erinevaid olla, aga selle käsituse juurde jäid spetsialistid pidama.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Nikolai Põdramägi!

Nikolai Põdramägi

Lugupeetud minister! Minu küsimus võib esialgu tunduda pisut naljakana, aga tegelikult on asi naljast kaugel. Kas ma saan õigesti aru, et kui Eestimaal avalikus kohas mõnes muus keeles peale eesti keele esined, peab olema eestikeelne tõlge? Aga kui ma laulan mõnes teises keeles, kas siis peab ka olema eestikeelne tõlge?

Tõnis Lukas

Tegelikult on teil õigus, et see asi on naljast kaugel. Kõik sõltub auditooriumi vajadustest ja sellest, kuidas te auditooriumi hindate ja mil määral sellest lugu peate. Näiteks eile Narvas esines ansambel Subrjadki erinevates eesti murretes, aga üldiselt siiski vene keeles. Auditoorium oli rahvusvaheline – diplomaadid, väga kirju seltskond –, ja lühidalt seletati nende laulude sisu ära. Seda te näete tihti, et kui on teiskeelne seltskond, siis räägitakse rahvale arusaadavas keeles, tõlgitakse näiteks Viljandi folgil või kuskil mujal laulude sisu ära, et publik paremini aru saaks. See võimalus on enamasti olemas. Viimasel ajal olen ma sattunud ettevõtmistele, kus on tõlgitud laulud ka viipekeelde, ja minu meelest on see väga tähelepanuväärne praktika. Soovitan võimalusel sedagi teha. Seadus ei käsi teil, kui te, härra Põdramägi – te olete koorilaulja ka –, laulate kusa-gil seltskonnas, laulda mõlemas keeles üksteise järel ühte ja sama laulu.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Silver Meikar!

Silver Meikar

Aitäh, lugupeetud minister! Paragrahvis nr 4 öeldakse, et ametlik keelekasutus on käesoleva seaduse tähenduses keelekasutus riigi ametiasutustes ja valitsusasutuste hallatavates riigiasutustes jne, ja öeldakse, et ametlik keelekasutus peab vastama eesti kirjakeele normile. Kogu lugupidamises ja austuses murrete vastu küsin teie käest: kas Eesti Vabariigi Riigikogu on ametiasutus?

Tõnis Lukas

Aitäh väga hea küsimuse eest! Ma ütlen siis veel kord: seadus iseenesest, seaduse säte ei keelaks näiteks setu keeles rääkida, juhul kui kirjakeele norm vastavaks kujuneks. Aga loomulikult kirjakeele normiga see kuigi selgelt kokku ei lähe. Mina kutsun teid küll üles laskma siin ka murdekeeles kõnelda, näiteks ka hiidlastel ei oleks sellest probleemi. See, kuidas te kavatsete Riigikogus sanktsioone rakendada, kuulub Riigikogus kujundatava hea tava alla. Aga põhimõtteliselt, nii nagu see meie väitlus poolnaljast alguse sai, seadus iseenesest Riigikogu järgi kirjakeelenormi painutama ei sunni. Ma tahan juhtida teie tähelepanu sellele,

et piirkondlikult võib ettevõtlusvabadust kasutada ja kultuurielu arendades rahulikult kõike teha kohalikus keeles – kuni igasuguste siltideni välja.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Väino Linde!

Väino Linde

Hea ettekandja! Tahan küsida § 16 kohta, mis räägib teabekeelest. Selle kolmandas lõikes on juttu kaubamärgi kasutamisest isiku tegevuskoha tähisena. Meil siin võib Riigikogu trepiaknast näha ühte hotelli, kus on suur silt, mis paistab siiani välja, see on Grand Hotel Tallinn. Kas selle seaduseelnõu valguses peaks seal kõrval olema täpselt niisama suur eestikeelne vaste kõrval – Tallinna Suurhotell või midagi sellist?

Tõnis Lukas

Sama suur ei pea olema, aga eesti inimene peab vähemalt aru saama, millega see ettevõtte tegeleb. Hotelli puhul on asi selge, see sõna kirjutatakse mitmes keeles enam-vähem ühtmoodi, aga paljudel puhkudel, kui kirjas on ainult ettevõtte nimi, tuleb eesti keeles märkida ukse juurde, mis on ettevõtte tegevusvaldkond. Kaubamärkide kujundamise kohta on Keeleinspeksioonile tõesti laekunud väga palju igasugust kriitikat. Keeleinspeksioon kindlasti soovib kaubamärkide puhul kasutada eestikeelseid dubleerivaid lahtiseletusi.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Rein Ratas!

Rein Ratas

Täna! Hea minister! Kas minu väga heade ametikaaslaste Kalvi Kõva ja Inara Luigase teile äsja esitatud küsimused vastasid eesti kirjakeele normile või ei? Kas jah või ei? Olen rääkinud.

Tõnis Lukas

Ei, need ei vastanud. Aga kirjakeele normi ei pane paika seadus, kirjakeele normi ei ole siin määratletud. Kui me räägime seadusest, siis seadus justkui lihtsalt blanko ei keela murde kasutamist, aga kirjakeele normile need ei vasta, jah.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Väino Linde, teine küsimus!

Väino Linde

Kui siin sel teemal, mida eelkõnelejad küsisid, juba juuksekarva lõhkiajamiseks läks, siis ma küsin eelnõu § 4 valguses järgmist. Meie kaks head kolleegi rääkisid siin äsja võru ja setu keeles. Kas nende esinemist kajastav kinnitatud stenogramm kui Riigikogu ametlik dokument peaks olema eesti kirjakeeles, põhjaeesti murdes, või peaks see ikkagi olema kirjas nii, nagu nemad rääkisid?

Tõnis Lukas

See stenogramm peaks olema avaldatud kirjakeele normi järgides. Me ei saa küll lausa öelda, et põhjaeesti murdes, aga jah, eesti kirjakeele norm on kujunenud Põhja-Eestis räägitava keele baasil.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Enn Eesmaa!

Enn Eesmaa

Hea minister! Konstruktiivne küsimus: kuidas on meil lood mitmete ametikeeltega, eesti oskuskeelega? Ma mäletan, aastaid tagasi kogunes üks seltskond, kes hakkas eestikeelset merendusterminoloogiat koostama. Tollal valitses selles valdkonnas vene keel ja kõik said sellest aru, aga see ei olnud eestikeelne terminoloogia. Praegu on nii mõnelgi alal valitsev mõni teine keel, näiteks inglise või prantsuse keel. Kui me nüüd projitseerime ennast tulevikku, kas me oleme suutelised leidma inimesi, kes suudavad kõike vajalikku tõlkida eesti keelde, kasutades oskuskeelt?

Tõnis Lukas

See sõltub Eesti rahva valmidusest vaeva näha. Riiklikud programmid on olemas sõnavara väljatöötamiseks, samuti näiteks eestikeelsete kõrgkooliõpikute koostamiseks ja väljaandmiseks, just selleks, et seal uuemat eestikeelset teadussõnavara kasutada. Eri valdkondades on seletavaid sõnaraamatuid ka välja tulnud. Aga tõsi on, et paljudes valdkondades murrab rahvusvaheline keelekasutus teaduskeelena nii sisse, et näiliselt eestikeelne loeng ei olegi enam väga eestikeelne, sest sõnatüved on kõik laenatud. See, kui palju me oleme

ekstra nõus vaeva nägema, oma sõnavara välja töötama, kuigi see eluliselt vajalik ei olegi, sõltub meist. Riik käivitab selleks spetsiaalseid programme ja rahastab neid. Ma loodan, et kõigi teadus- ja muude tegevusvaldkondade inimesed näevad vaeva selle nimel, et meil oleks eestikeelne terminoloogia tulevikus olemas ja areneks ka edasi.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Silver Meikar, teine küsimus!

Silver Meikar

Lugupeetud minister! Kinnitan kohe alguses, et mulle kohutavalt, väga-väga meeldivad igasugused murded, nii setu, võru kui ka muud. Näiteks kuulan alati, kui võimalik on, kihnukeelseid uudiseid, mida meie rahvusringhääling iga nädal pakub. Aga ma jätkan selle koha pealt, kus hea kolleeg Väino Linde pooleli jäi. Kui stenogramm peab olema eesti kirjakeeles, siis paratamatult tähendab see teatavat tõlkimist. Seaduses ei ole ühtegi paragrahvi, mis puudutaks asjaajamist eesti keele murdes. Küll on paragrahv "Asjaajamine võõrkeeles" ja seal on olemas säte, § 12 lõige 4: suulises suhtlemises riigiasutustega, kui peab suhtlema tõlgi vahendusel, katab kulud eesti keelt mittevaldav isik. Minu küsimus on: kui keegi räägib siin setu või võru keeles ja tema teksti peab tõlkima, kes katab kulud?

Tõnis Lukas

Jah, ma läksin siin ilmselt allkeeltele võimaluste andmisel natuke liiga hoogu. Ma näen, et Riigikogu üldine suundumus on see, et see on liigne luksus ja et kirjakeele normi ei hakata painutama, nii et tegelikult peaks nii võru kui setu kui kihnu rahva esindajad siin kõnelema vastavalt kirjakeele normile. Teie olete seadusandjad ja ma arvan, et nii see siis on.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mailis Repts!

Mailis Repts

Hea minister! Küsisin seda teie töörühma liikme Mart Nuti käest, aga ta arvas, et ma peaksin ikka ministri käest küsima, sest tema nii täpselt ei oska vastata. Ma siis küsin ministri käest, teemaks on rahvusvahemused. Mis

selle keeleseaduse järgi on rahvusvähemus? Kas selle all mõeldakse ainult neid rahvusvähemusi, kes on saanud seaduse järgi registreeritud kultuuriautonomia, või järgmisest paragrahvist tulenevalt kõiki püsielanikke, kes on rahvastikuregistri andmetel teatud piirkonda sisse kirjutatud? Kas teatud piirkondades peab tagama ukraina, armeenia, aserbaidžaani ja väga paljude teiste lugupeetud rahvusvähemuste suhtluse emakeeles või tuleb seda teha ainult nende vähemuste puhul, kes on kultuuriautonomia seadusega registreeritud? Aitäh!

Tõnis Lukas

Minu parema arusaamise järgi on kultuuri-autonomia see põhiline tingimus.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Helmer Jõgi!

Tõnis Lukas

Kui neid on üksikuid. Omavalitsuse keel, üldine kasutatav keel on veel natuke teine asi.

Esimees Ene Ergma

Lugupeetud minister ...

Helmer Jõgi

Hea minister, aitäh! Ma näen, et keeleküsimeses on diskussioon siin saalis päris elav. Kolleegide küsimustetultv ajendas mindki küsimust esitama. Muidugi on huvitav arutleda eesti keele erikujude ehk murrete üle. Aga ma tahan küsida järgmist. Kas meil piisab keelepoliitika paremaks arendamiseks, konkreetsemaks suunamiseks, võib-olla väljatöötamiseks ainult keelenõukogust, mis ministri juures töötab, ja inspeksiioonist, millel on rohkem kontrollifunktsioon kui keelepoliitikat suunav funktsioon? Vahest tuleks hakata rääkima keeleameti moodustamisest – paljudes valdkondades on meil ju ametid moodustatud?

Tõnis Lukas

Hea küsimus! Keeleameti funktsioonid oleksid printsiiibis tõesti laiemad. Me oleme siiski jäänud praeguse ülesannete jaotuse juurde: poliitikat kujundab Haridus- ja Teadusministeerium, Keeleinspeksiiooni tegevusväli on natukene kitsam. Samas tegeleb praegu keelepoliitilise tegevusega näiteks ka Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus. Eksamite

korraldamine tundlikus valdkonnas, nende kavandamine on ju ka tegelikult keelepoliitika elluviimine. Kui aga Riigikogu on valmis selle diskussiooni juurde tagasi tulema, siis ma arvan, et keeleameti moodustamine oleks igati kaalumist väärt. See oleks märk, et keelepoliitikat peetakse tähtsaks.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Paul-Eerik Rummo!

Paul-Eerik Rummo

Ma jäin mõtisklema eesti keele erikujude kasutamise üle selles saalis peetavates sõnavõttudes ja ka küsimuste esitamisel. Kas selline lahendus oleks teie meelest vastuvõetav, et siin saalis võib kasutada eesti keele mis tahes esinemiskuju ehk kõnekeeles öeldes murdeid, aga stenogramm kui ametlik dokument vastaks eesti kirjakeele normile? See, mida kolleeg Meikar nimetas tõlkimiseks, kuulub tegelikult nagu hariliku redigeerimise juurde. Niikui meie stenogrammi redigeeritakse – spetsialistid käivad meie ebakorrektest ja ebatäpset keelekasutusest üle, selleks on ka raha olemas. Kui me ei nimeta seda tööd mitte tõlkimiseks, vaid redigeerimiseks, kas siis oleks probleem maha võetud?

Tõnis Lukas

Ma arvan, et Riigikogu sisemise keelekasutuse korraldamisel tuleb see kõne alla. Aga olgem ausad, me oleme siin tegelikult murdesõnu ennegi kasutanud. Kindlasti nendel, kes on siin aastaid kõnelnud, on kõnepruugis ikka ette tulnud libastumisi kirjakeele normi suhtes. Ei parlamentaarse suhtluse keeles ega kõnekeeles üldse saa kirjakeele normi täpselt järgida. Vaevalt me kujutaksime ette, et me siin väga rangelt kirjakeele reegleid täidaksime, seda ei saagi teha. Nii et siiamaani on tõenäoliselt murdelised sõnakasutused ja väljendid ilusasti kas ära redigeeritud või samamoodi kirja pandud. Küllap saab seda head praktikat jätkata.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mailis Reps, teine küsimus!

Mailis Reps

Hea minister! Te nimetasite oma ettekandes ka filmide tõlkimist. Mul oleks väga hea meel,

kui Keeleinspeksioon hakkaks kontrollima ka meie kanalitel näidatavate multifilmide ja muude lastefilmide tõlkimist. Ingliskeelne väljend on näiteks "väga naljakas", ütleme, "väga naljakas koer", aga eesti keeles öeldakse: "Küll sa oled idioot!" Osa tõlkeid on täiesti absurdini läinud, eesti keeles kõlavaid selgeid ebaviisakusi inglise keeles tegelikult ei öelda. Aga kui vaadata Keeleinspeksiooni kohta kirja pandut, siis ma sealt ei leidnud, et ta filmide tõlget peaks uurima. Võib-olla seda peaks täpsustama. Aga ma tuleksin tagasi § 9 juurde. Selles on jutt omavalitsusüksustest, kus vähemalt pooled püsielanikud on rahvusvähemusest. Kas see tähendab, et me räägime ainult näiteks soome ja rootsi rahvusvähemusest või me räägime ka muude rahvuste esindajatest – ma juba mainisin päris mitmeid?

Tõnis Lukas

Austatud küsija! Ma olen veidi segaduses. Te räägite rahvusvähemustest, siin seaduses ei räägita aga rahvusvähemustest, jutt on vähemusrahvustest. Ja see, mida silmas peetakse, on ka selgelt defineeritud: seadus lähtub kultuuriautonomiast. Vähemusrahvuse mõistet kasutatakse käesolevas seaduses vähemusrahvuse kultuuriautonomia seaduse § 1 tähenduses. Sellega on määratletud ka selle sätte kasutamine.

Aseesimees Keit Pentus

Evelyn Sepp, palun!

Evelyn Sepp

Austatud minister! Lugenud seda seaduseelnõu, tekkis mul väike mure, et ühelt poolt Eesti püüab avaneda välisturgudele, mis tähendab ka seda, et me ootame siia väga palju rahvusvahelist ettevõtlust ja üldse ettevõtlusvaldkonna või erasfääride rahvusvahelistumist. Selle seaduse sätete valguses on vist päris hea, et Eesti Õhk tagasi osteti. Ma ei kujuta ette, kuidas Eesti Õhu nõukogu vastasel juhul oma koosolekuid oleks pidanud ja kõiki oma dokumente vormistatud. Ilmselt oleks pidanud hakkama neid tõlkima, mis äriiselt polnuks ehk kuigi mõistlik. Aga mu konkreetne küsimus puudutab § 4 lõiget 1. Siin räägitakse muu hulgas notaribüroodest ja notari vormistatavatest dokumentidest, mis peavad kõik olema ametlikus keeles. Kuidas te seda ette kujutate?

Kas notar hakkab tõlkima kõike, mis tema letis sisse antakse, et täita seda seadussätet? Kas see ei ole pisut ebaproportsionaalne?

Tõnis Lukas

Notariaalne keelekasutus on väga oluline, see on tegelikult ametliku keelekasutuse üks ja väga tähtis osa. Paljudest ettepanekutest lähtudes on ametlik keelekasutus kokku lepitud kuni valitsuseni välja. Ka on teada, et neid asju peaks rohkem jälgima. Kuidas peaks Keeleinspeksioon jõudma kõige sellega tegelda? Keeleinspeksioonile on niigi esitatud väga palju mitmesuguseid taotlusi ja te teate, et Keeleinspeksioonil on seadusest tulenevate keelenõuete kontrollimisega väga palju tegemist, kaasa arvatud ka praegusest seadusest lähtudes. Suur osa silte ja muud informatsiooni, mis avalikus ruumis on, ei vasta keeleseadusele. Hakata veel notariaalset keelt täpsemalt kontrollima – see oleks kindlasti lisakoormus nii nendele konkreetsetele asutustele-büroodele kui ka Keeleinspeksioonile. Miks? Sest kui eesti keelt kasutatakse, peaks see ametliku keelena olema korrektne ja vastama normile. Kui ta läheb päris käest ära, tähendab see võimalust mitmepidisteks tõlgendusteks. Kui me räägime notariaalsest keelest, siis te teate ju, et on mitmeid kohtuasju algatatud üheainsa sõna erineva tõlgenduse tõttu. Lõpuks nõutakse kirjakeele normi tõlgendus keeleinstituu-dist ja sellest lähtuvalt tehakse otsus, kas inimese õigusi on sellise sõnakasutusega rikutud või mitte. Kuskilt peab see õiguslik alus tulema. Kui see on täiesti vaba, normi pole fikseeritud, siis ei saa ka vaielda, mismoodi ühe või teise sõna juriidilise kasutuse korral saaks erinevat mõistmist reguleerida või lahendada probleeme tarbijate ja muude inimeste õiguste kaitsmisel.

Aseesimees Keit Pentus

Teine küsimus, Rein Ratas, palun!

Rein Ratas

Hea minister! Käsitleva seaduseelnõu § 1 ütleb ilusasti ja väga õilsalt, et seaduse eesmärk on arendada, säilitada ja kaitsta eesti keelt. Rõhutan viimast: kaitsta eesti keelt. Kas on selles eelnõus ka mõni säte – ma ei ole seda suutnud siiani leida –, mis kaitseb meie keelt selle risustamise eest? Näiteks enesekriitika

korras ütlen ma, et ka selle maja sisekirjades ja jutuaajamistes on küllaltki levinud parasiitsõna *staff*. Olen rääkinud.

Tõnis Lukas

Jah, kirjakeele normi järgimine ametlikus kõnepruugis on üks neid viise, kuidas keelt moondumise eest kaitsta. Aga me peame arvestama, et keel peab siiski arenema. Ega keele puhul saa rõhku panna ainult sõnale "kaitse". Samas on keele kaitsega seotud kõik need tegevused, millest me kõnelesime, näiteks keeletehnoloogiline areng ja muud niisugused asjad, mis riik peab tagama, et eesti keel oleks ka tulevikus kasutatav.

Aseesimees Keit Pentus

Olga Sõtnik, palun, teine küsimus!

Olga Sõtnik

Lugupeetud härra minister! Mul on väga konkreetne ja lühike küsimus: kas selle seaduse mõistes vene keel on vähemusrahvuse keel?

Tõnis Lukas

Selle seadusega on fikseeritud omavalitsusüksustes enamuse poolt tarvitatav keel ka eraldi. Nii et vene keel selle seaduse mõttes, kui me räägime tema kasutuse areaalist ja selle kindlustamisest, on osaliselt ametliku keele staatuses juhul, kui nii ja nii palju elanikke omavalitsusüksuses seda keelt kõneleb. Siis selle keele kasutamine ei nõua kultuuriautonomia seaduse järgi registreerimist.

Aseesimees Keit Pentus

Eldar Efendijev, teine küsimus, palun!

Eldar Efendijev

Austatud minister! Mina tahan jälle ühe praktilise küsimuse esitada, see on § 12 punkti 3 kohta, mis täpsustab asjaajamist. Näiteks Narvas peab nüüd kõik ametlikud paberid elanikele väljastama eesti keeles ja on arusaadav, et nad ei saa sellest aru ja peavad neid tõlkima. Praktiliselt peab omavalitsus töös hoidma tervet suurt tõlkebürood, sest 97% elanikest on venekeelsed. Sisuliselt tuleb kõigil elanikel need tõlkimiskulud oma rahakotist kinni maksta, sest ametnikud ei pea tõlkima. Nad võivad seda teha, aga ainult selle taotleja raha eest. Selline on tulevik!

Tõnis Lukas

Omavalitsusorganite otsused peavad praegu olema eesti keeles ja ametliku muu keele kasutuse puhul peab olema eestikeelne tõlge olemas. See ei tähenda, et venekeelne asjaajamine ei võiks seda mingitel juhtudel vahepeal dubleerida, aga informatsioon peab olema saadav ka eesti keeles.

Aseesimees Keit Pentus

Evelyn Sepp, teine küsimus, palun!

Evelyn Sepp

Austatud minister! Ma luban endale mõningat hämmastust selle üle, et samal ajal, kui teie esinete siin eesti keele korrektse kasutuse suure kaitsjana, soovivad teie erakonnakaaslased siin Riigikogus Balti Assamblee üleminekut inglise keelele, selle asemel, et kasutada seal ka eesti keelt.

Aga mu küsimus puudutab neidsamu notariaaltoiminguid ja tõesti ka ettevõtluskeskkonna tarbetut koormamist nendes sfäärides, kus eesti keelt pole äritegevusest tulenevalt vaja kõnelda. Mida on ettevõtlusorganisatsioonid öelnud nende uute kulukate kohustuste kohta? Milliseid arvutusi te olete teinud? Kui palju see toob Eesti ettevõtetele, ka notaritele näiteks või notariaaltoiminguid teha soovivatele inimestele kaasa täiendavaid kulusid? Me ju teame, et väga paljudele inimestele jääb õigusabi kättesaamatuks seetõttu, et riigilõivu ei jõuta maksta, kuidas siis veel nende tõlke-teenuste eest suudetakse tasuda, kui notari juurde on vaja minna?

Tõnis Lukas

Seadus määrab, et ametlik keelekasutus laieneb notari, kohtutäituri, vandetõlgi büroodele ja muudele avaliku halduse ülesandeid täitma volitatud asutustele. Ettevõtlusorganisatsioonid on kogu selle menetluse käigus teinud teatavat kriitikat, kuid praegu on debatt selles faasis, et ministriumidevahelises kooskõlastusringis need kohad, mille puhul me eriarvamustest üle ei saanud, jäid seadusest välja. Kõik see, mida te näete, on eri ministriumide sätestatud ja heaks kiidetud. Ning viimasel ajal ei ole ka ettevõtlusorganisatsioonid teada andnud, et neid üks või teine punkt siin eelnõus oluliselt segab. Töögrupp on kinnitanud, et nendega on asjad lahendatud.

Aseesimees Keit Pentus

Lauri Laasi, palun!

Lauri Laasi

Austatud minister! Vastus siin ühele eespool kõlanud küsimusele jäi nii küsimuse esitajale kui ka mulle natuke arusaamatuks, seega küsin üle. Kas vene keel on selle seaduse kohaselt vähemusrahvuse keel või ei ole? Ootan lühikest vastust: kas ei või jaa?

Tõnis Lukas

Käesolevas seaduses kasutatakse vähemusrahvuse mõistet vähemusrahvuse kultuuriautonomia seaduse § 1 tähenduses ja selle paragrahvi järgi registreeritud keeled on vähemusrahvuste keeled. Mis puutub vähemusrahvuste keeltega seotud õigustesse, siis vene keele kasutamise õigus tuleneb teatud piirkondades püsielanikkonna enamuse määratlusest. See tähendab, et kui enamuse püsielanikkonnast räägib mõnes teises keeles, antud juhul vene keeles, siis käsitletakse selle omavalitsuse õigusi vene keelt kasutada selle seaduse mõttes. Nii et õigus kasutada omavalitsusesiseses asjaajamises vene keelt tuleneb sellest, et teatud piirkonnas moodustavad enamuse venekeelsed inimesed.

Aseesimees Keit Pentus

Paul-Eerik Rummo, palun!

Paul-Eerik Rummo

Kas ma saan õigesti aru, et küsimus, mis on siin mitu korda eri nurga alt üles tõstetud rahvusvähemustesse kuulumise ja vastava keele kasutamise õiguse suhtes, on tekkinud ilmselt sellest, et viidatakse vähemusrahvuse kultuuriautonomia seadusele ja küsijad ilmselt kujutlevad, et viide sellele seadusele tähendab seda, et konkreetse keele õigused kehtivad ainult sellisel juhul, kui vastaval rahvusrühmal on kultuuriautonomia? Kas ma saan õigesti aru, et mitte seda ei ole mõeldud, vaid vähemusrahvuse definitsioon on selles seaduses välja pakutud vähemusrahvuse kultuuriautonomia seaduses esitatud kujul?

Tõnis Lukas

Jah, nii on. Kas siin on eri paragrahvides liigseid dubleerimisi, seda võib kultuurikomis-

jon menetluse käigus arutada, kui on tegemist erineva arusaamisega.

Aseesimees Keit Pentus

Austatud minister, aitäh ettekande ja küsimustele vastamise eest! Rohkem küsimusi ei ole. Kultuurikomisjoni ettekandeks palun nüüd Riigikogu kõnetooli kultuurikomisjoni liikme Paul-Eerik Rummo!

Paul-Eerik Rummo

Lugupeetud proua eesistuja! Lugupeetud kolleegid! Lugupeetud minister! Kultuurikomisjon tutvus uue keeleseaduse eelnõuga oma koosolekul 23. septembril, kus eelnõu olid tutvustamas haridus- ja teadusminister Tõnis Lukas, Haridus- ja Teadusministeeriumi keeleosakonna juhataja Jaak Viller ning Keeleinspektsiooni peadirektor Ilmar Tomusk. Nimetatud härrad esitasid eelnõu tutvustuses põhimõtteliselt kõik needsamad seisukohad ning needsamad põhjendused eelnõu vajalikkuse kohta, mida me praegu härra ministri ettekandes kuulsime.

Küsimusi, mis komisjoni liikmetel tekkis, oli ka omajagu. Põhiliselt olid need ametliku eesti kirjakeele normi kasutamise kohustuse ning avaliku eesti keele kasutamise mõistete täpsema eristamise kohta. Nimelt, kas me kõik ikka saame ühel viisil aru, mis on ametlik keelekasutus ja mis on muu avalik keelekasutus. Samamoodi olid kõne all ka siin saalis äsja mitu korda üle küsitud teemad, mis puudutasid eesti keele erikujude ehk siis murrete kasutamist: mis vahe on eesti keelel eesti kirjakeele normi tähenduses, eesti keele erikujudel ja rahvusvahelises tarbes käibel oleval mõistel "regionaalkeel". Mis erinevused ja mis seosed nende mõistete vahel on ja mis sellest praktilises keelekasutuses õiguslikus mõttes tuleneb.

Need olid põhilised teemad, aga kõne all olid ka mitmesugused kummalised ärinimetused, mis on Eestis käibel, mis on Eestis registreeritud ettevõtete äriregistraris kirjas, samuti need nõuded, mida ettevõtetele esitatakse nüüd avaliku keelekasutamise vallas. Üldiselt me saime oma küsimustele vastused kätte.

Komisjon jõudis konsensuslikule seisukohale teha Riigikogule ettepanek eelnõu esimehe lugemine lõpetada ning kui asi nii läheb, siis muudatusettepanekute tähtaeg on 27. oktoober kell 6 õhtul. Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh! Teile on ka vähemalt üks küsimus. Küsimuseks saab sõna Mart Nutt. Palun!

Mart Nutt

Austatud ettekandja! Iseenesest keeleseadus ei tegele regionaalkeele teemaga, vähemasti praegu arutusel olev eelnõu. Aga kuna te mainisite, et regionaalkeele küsimus tõstataks komisjoni istungil, siis palun täpsustage, kas seal keegi ekspertidest andis vastuse, kuidas seda regionaalkeelt siis Eesti kontekstis oleks võimalik määratleda. Sest vähemus- ja regionaalkeelte harta, kust mõiste "regionaalkeel" tuleb, ütleb selge sõnaga, et regionaalkeel ei ole ei immigrantide keel ega ole ka mitte selle keele murre. Mis siis regionaalkeele eripära Eesti kontekstis olla võiks? Kas see võiks olla näiteks vanausuliste kõneldav keel Peipsi rannikul või on see rannarootslaste kõneldav keel või on sellena ikkagi vaadeldav näiteks võru keel, mida mõned peavad murrakuks?

Paul-Eerik Rummo

Selliste detailideni komisjonis teema käsitlemine ei läinud. Küsimust käsitleti sama nurga alt, mis ka praegu saalis esile tuli: missugune on võru keele või setu keele või ka teiste tavalises kõnepruugis öeldult siis eesti keele murrete seis eesti keele kui Eesti riigikeele suhtes? Neid käsitatakse selles seaduses ja peaks käsitatama ka sellest seadusest tulenevas praktikas kui eesti keele erikujusid ehk kui eesti keelt. Ning nendes esitatud tekstid ei eelda ka avaliku kasutuse juhtudel tõlget eesti kirjakeelde. See oli meie vaatenurk.

Aseesimees Keit Pentus

Suur aitäh, austatud ettekandja! Rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Palun esimesena Riigikogu kõnetooli Eesti Keskerakonna fraktsiooni esindaja Inara Luigase!

Inara Luigas

Aitüma, hää juhataja! Hüa kolleegi! Hüa sõbra! Täambä sai jälki üts asi seost maailmast selgembäst ja ma sai nigu veidokõnõ rõõmu rohkõmb, et saa uma emakeeleh kõnõlda seoh suurõh saalih. Õt kaemõ sis edespidi, kuis tuu tõlgõ käües vai korrigeermine vai kuis ta siäl stenogrammi jääse.

Aga ma tahasi õks säädüsest ka veidokõnõ kõnõlda. Ja säädüsest tahasi kõnõlda tuud, et – ma kõnõlõ nüüd eesti keeleh – ametlik keelekasutus peab vastama eesti kirjakeele normidele. No ku seto kiil vastas normõlõ, siis om väegä hüästi, siis nakamõ umavaihel kõnõlõma ja ma panõ ussõ pääle sildi – kui Kalvi pand sildi ussõ pääle uma kabinetti, et siin võib pruuki võro kiilt, siis ma panõ ussõ pääle sildi, et siin saa pruuki seto kiilt. Ja siis ku tulõva väliskülalise, siis ma naka seto keeleh kõnõlõma, siis Riigikogu esi kaes, kuis ta tõlkmisega hakkama saa.

Siin om säädüseh selgelt kirotatu, et kiräkiil om riigi kiil ja omavalitsustõh piät kõnõlõma eesti keeleh. Ma tuugi üte näite te'le. Ma olõ eloig umah kodokandih kõnõlnu seto keeleh. Ma olõ olnu kümme aastat Mikitamäel vallavanõmb ja ma olõ kõnõlnu säääl seto keeleh. Ku ma no lää sinnä uma kodokotussõhe tagasi ja minu mano tulõ määnegi vanemb inemine ja nakas muka kõnõlõma seto keeleh ja ma naka talle kiräkeeleh vasta kõnõlõma, siis ta nakas minno naardma. Ta naard minno vällä ja ütles ka, ku uhkõs ma olõ lännu. Ta ütles mullo: "Kulõ pühüseline, sa mõistäi inämb sukungi umma kiilt kõnõlda, uhkõst olõt lännu!" Tuu tähendas toda, et mi jääme uma keele mano ja olgu säädüse määndse omma.

Ja ma ütle, ministri, et seo säädüs om sul väega halvastõ õks ette valmistõt. Ku sa ütškõrd kõnõlõt, et ta vastas kiräkeele normõlõ, siis sä kõnõlõt, et seo ei vasta kiräkeele normõlõ, et om määndsegi viil säädüse ja normatiivi, mis kõrraldasõ seto keele kasutamist.

Ma taha üteldä tuud, et ku seto kiil minevä aasta kanti UNESCO vaimse kultuuripärandi nimistuhe, seto leelo, siis sobisi tuu sinnä kandmist, a seto kiil ku piirkonna kiil või vorm või nimetäge teda kuis tahes, tuu ei sobi Eesti Vabariigi keeleseadusõhe. Ma ei tiä mis riigih me eläme! Kas tõesti nii kitsas om, et seto kiil ja võro kiil või uma piirkonna kiil säädustädä keeleseaduseh ja üteldä är, koh mi võimõ kõnõlda ja koh võ'oi.

Siis tahasi viil üteldä toda, et õga seto omma julgõ rahvas. Kui seto lats sünnis perrehe, siis naatas jo seto keeleh hällülaulu laulma. Ja mi arvamõ, et midä rohkõmb mi uma latsile seto kiilt edäsi kõnõlõmõ ja näile kiilt külge annamõ, toda uhkõmba omma seto rahvas esi. Õgah maailma riigih väärtustatas noid erisusi,

mis riigih toimusõ, ka keele kotsilõ, a mi riigih olõ'õi kotust keelesäädüseh.

Ma mälehtë tuud aigu ku ma kuuli lätsi ja tillokõnõ lats olli viil ja lätsi edimeste klassi nii mõistäs kiräkiilt ja siis sai poiskõistõ käest tappa ka viil päälekauba. Ja aabitsa olliva sääntse väegä hüä ja kõik naksimõ mi a-st pihta, es vaiva umma pääd. Ku ma põhikuuli edäsi lätsi, siis ma mõistse kiräkiilt küllaltki häste. Urmas, sa segägui! Ku sa tahat peräst küsta, siis ma või suka kõnõlda. (Naer.) Es kõnõlõ. Hindä ette kõnõli. No tuu om väegä hüä, ku sa hindä ette kõnõlõt.

Ma taha tuud üteldä, et seto keele kõnõlõmine ja seto keele edäsiandmine lastõlõ om viil üte tähendüsega. Tuu erisus ei ole mitte kasvatus tolle pääle, et mi piäsegi mäantsegi erinevä olõmä, a ku mi olõmõgi tõistmuudu ja kõnõlõmõ säänest kiilt, siis tuu tähendäs toda, et mi kõik piäme veidokõnõ sallvamba olõma tõnõtõösõ suhtõh. Midä erinevämbä mi olõmõ, toda rohkõmb mi piäsegi tõnõtõist armastama.

Mullõ tulõ miilde nüüd sääne lugu, et ku ma tehnikumi jäl käve, sis küüsti mu käest, et kost poolõ päält sa olõt, et Võhandust siitpuult vai säältpuult. Kui säältpuult olõt, siis olõt seto. No sis kaeti võõrildõ veidokõnõ. A peräst ku lätsi ülikuuli, siis üteldi, et kas sa olõt Setomaalt vai. Siis nakasiva ao ka muutuma, siis kõik tahtsõva, et ma näidega seto keeleh kõnõlõsi.

Ja lõpõtusõst ma tahagi üteldä tuud, et tekui säändsiti säädüsi, hirmutagui rahvast säändsiti säädustega, tuupää mullõ tundus vahepääl, et teil, valitsusõl, omgi niiviisi, et ku midägi om tõistmuudu, siis sobi-ii' valitsusõlõ kohegi säädüstehe sisse panda ja heidütägui rahvast. Laskõ näil kõnõlda seto keeleh, laskõ näil kõnõlda võro keeleh! Ja ma tahasi õks viil üldä tuud, et olõsi väega hüä, ku valitsus lõvvasi ka piirkonnakeelele kotusõ keelesäädüse. Aitümä!

Aseesimees Keit Pentus

Palun Riigikogu kõnetooli Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni esindaja. Peeter Tulviste, palun!

Peeter Tulviste

Hea juhataja! Head kolleegid! On küllalt riike, mille parlamentides niisugust arutelu keele üle, nagu meil täna on, on raske või võimatu ette kujutada. Ja peamine põhjus on

ehk see, et Eesti identiteedis on keele tähtsus palju suurem kui enamiku teiste rahvaste identiteedis. Tooksin näiteks kas või armeenlased ja juudid, kummalgi ei ole mitte ligilähedaseltki nii tähtis keel, mis tõenäoliselt on seletatav sellega, et need on kaks rahvast, millel mõlemal langevad kokku keelkonnapiirid ja usupiirid. Teiste sõnadega, usk seob neid inimesi piisavalt tugevasti selleks, et ei oleks tarvis enam keelt rõhutada. Meil aga küll. Ja sellepärast arvan, et oli päris õige alustada lõimimist just nimelt keelest. Õigus on ka nendel, kes ütlevad, et keel üksi palju ei tähenda, aga ilma keeleta Eestis naljalt kedagi omaks ei võeta. Nii et ei ole nõus nende kriitikutega ja arvan, et õige oligi keelest alustada.

Esimene keeleseadus võeti meil vastu aastal 1995. Vahepealse ajaga on muutunud palju. Paljud, kes varem ei kõnelnud eesti keelt, on seda õppinud. Ja kindlasti on olnud oma osa ka sellel seadusel. Aga nagu me kõik vananeme, on ka see seadus vananenud, ja see on ka põhjus, miks me täna temaga tegeleme.

Tahan veel öelda, et kui te vaatate seda teksti, siis midagi tõsiselt uutset on seal vähe. See, et keelenõukogu on viidud seadusesse ja seda hakkab kokku seadma Vabariigi Valitsus, on tõenäoliselt rohkem sellepärast, et tõsta selle regulatsiooni staatust. Samuti on kindlasti oluline see, et nüüd, kui me selle seaduse vastu võtame, siis Riigikogu võtab endale ühtlasi kohustuse analüüsida meie keelepoliitikat ja eesti keele arengut.

Ja lõpuks: üks põhjus, mis ka sunnib seda seadust uuel kujul vastu võtma, on see, et vana kujul oli temasse tehtud juba 17 parandust ehk nagu kolleeg Mart Nutt ilusasti ütles, selle nööbi ümber oli juba tekkinud terve pintsak. Ja see ei ole päris õige vahekord. Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Suur aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole. Lõpetan läbirääkimised. Seaduseelnõu 808 esimene lugemine on lõppenud. Vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele on eelnõu muudatusettepanekute esitamise tähtaeg s.a 27. oktoober kell 18.

4. Ettevõtluse toetamise ja laenude riikliku tagamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (811 SE) esimene lugemine

Aseesimees Keit Pentus

Järgmine punkt tänases päevakorras on Vabariigi Valitsuse algatatud ettevõtluse toetamise ja laenude riikliku tagamise seaduse muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Mul on hea meel paluda ettekandeks Riigikogu kõnetooli haridus- ja teadusminister Tõnis Lukas!

Tõnis Lukas

Austatud juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Tänases majandusolukorras on tekkinud vajadus muuta riigi poolt majanduse kasvufaasis loodud regulatsioone. Just sellepärast, et need ei hakkaks ettevõtjate majandustegevust pärssima, vaid aitaksid jätkuvalt kaasa majanduse ülessoojendamisele ja elavdamisele, et uut kasvuperioodi ette valmistada.

Esimene selle konkreetse eelnõuga tehtav muudatus ongi tehnilist laadi. Kehtivas seaduses on sees viide Euroopa Komisjoni kehtetule määrusele, mis defineerib mikro-, väikese ja keskmise suurusega ettevõtte mõiste. Eelnõuga asendatakse kehtetu viide kehtiva viitega, seejuures ei muutu mõiste sisu. Lisaks kaotatakse nõue, et toetuse, garantii või laenu taotleja peab olema registreeritud Maksu- ja Tolliametis. Kuna EAS ja KredEx toetavad nii alustavaid ettevõtteid kui ka FIE-sid, siis on selline kohustus liigselt piirav ja tal ei ole nende garantiide, toetuse või laenu väljastamisel tähtsust. Maksu- ja Tolliametis registreerimise kohustust reguleerib käibemaksuseadus ja sellest lähtume edaspidi ka selle seadusmuudatuse puhul.

Teise muudatusega laiendatakse riikliku tagatise saajate ringi. Kehtiva seaduse kohaselt ei või KredEx anda riiklikku tagatist välisriigi krediitiasutuste konsolideerimisgruppi kuuluvale liisinguettevõttele, kes tegutseb Eestis, kuid kelle üle ei teosta järelevalvet Eesti Finantsinspeksioon. Selliseid ettevõtteid on ja see säte seab nimetatud liisinguettevõtted põhjendamatult ebavõrdsesse olukorda, võrreldes Eestis registreeritud krediitiasutuste tütarettevõtteks olevate liisinguettevõtetega. Muudatusega kaotatakse selline ebavõrdne kohtlemine.

Kolmanda muudatusega suurendatakse KredExi väljastatavate riiklike tagatiste kogusummat kahele miljardile kroonile. Täna KredExi riiklike tagatiste portfell on sisuliselt 1,5 miljardi piiril. Nõudlus riiklike tagatiste järele on jätkuvalt püsiv. Kuna 2009. aastal väljastas KredEx riiklikke tagatise üle 100% rohkem kui 2008. aastal, siis ei kulu käenduste portfell piisava kiirusega, ei amortiseeru. Keskmise tagatislepingu kestus on praegu 2,3 aastat. KredExi portfell on nii sektorite kui ka käendussummade mõttes hästi hajutatud, suuri riske on selles portfellis praegu vähe ja oht, et kahjusid tuleb kanda riigieelarvest, on olematu. Piirsumma suurendamine ei eelda riigipoolseid täiendavaid rahaeraldiseid, vaid võimaldab suurendada tagatud laenude mahtu.

See on kõik.

Aseesimees Keit Pentus

Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Suur tänu, austatud minister, ettekande eest! Majanduskomisjoni ettekandeks palun Riigikogu kõnetooli majanduskomisjoni esimehe Urmas Klaasi!

Urmas Klaas

Proua juhataja! Head kolleegid ja minister! Vabariigi Valitsuse algatatud ettevõtluse toetamise ja laenude riikliku tagamise seaduse muutmise seaduse eelnõu 811 esimesele lugemisele saatmist arutati komisjonis 28. septembril. Sellel korral olime palunud meile eelnõu tutvustama majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts, KredExi juhataja Andrus Treieri ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi majandusarengu osakonna peaspetsialisti Kadri Matsi.

Head kolleegid! Minister Lukas tutvustas teile üldjoontes eelnõu ning kuna eelnõul on kaasas seletuskiri, siis on loomulikult võimalik sealt veel täiendavat infot ammutada. Seletuskiri on põhjalik, sisaldades ka illustreerivaid jooniseid.

Mis komisjoni liikmeid selle eelnõu juures huvitas, oli KredExi laenu tagatiste portfelli tervis praegu. Nagu selgus, on see summa 1,4 miljardit krooni, portfell hõlmab ligikaudu 800 ettevõtet, keskmine risk on tõesti 2 miljonit krooni ja selliselt on see hajutatud hea. Võibolla on huvitav märkida, et tegevusaladest on jõulisemalt esindatud elektroonikatööstus ja

puidutööstus. Komisjoni liikmeid huvitas ka see, kas ei peaks kohe suurendama laenu tagatiste mahtu mitte 2-le, vaid 2,5 miljardile kroonile, et siis mitte enam selle teema juurde hiljem tagasi tulla. Ministri selgitus oli, et tark on siiski minna edasi samm-sammult ja see 500-miljoniline samm vastab praegustele vajadustele.

Oluline on märkida, et käesolev eelnõu eeldab euro kasutusele võtmise seaduse muudatust ja seda ka tehakse. Sellega seoses pöördub ilmselt Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium kui eelnõu algataja veel ise meie poole muudatusettepanekutega. Meie soov oli, et kuna see toob võib-olla kaasa mõju riigieelarvele, siis tuleks siin kindlasti teha koostööd Rahandusministeeriumiga.

Komisjon langetas otsused saata kõne all olev eelnõu täiskogule esimeseks lugemiseks 13. oktoobril, teha täiskogule ettepanek eelnõu esimene lugemine lõpetada ning määrata muudatusettepanekute tähtajaks 20. oktoober kell 12. Kõik otsused on tehtud konsensuslikult. Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Täna! Nüüd küsimused. Esimesena saab küsimuseks sõna Kaia Iva. Palun!

Kaia Iva

Aitäh! Austatud ettekandja! Kas komisjonis oli ka ettevõtjate esindajaid, kui seda teemat arutati? Milline on nende hinnang sellele meetmele? Minu tagasiside praegusel hetkel on, et ettevõtjad on väga rahul ja leiavad, et see suurendab oluliselt nende ekspordivõimet. Kiidetud on ka KredExi tööd. Muutused oleval lausa sellised, et ei usuta, et tegemist on riigiasutusega, positiivses mõttes.

Urmas Klaas

Aitäh! Me ei kutsunud esimesele lugemisele ettevõtlusorganisatsioonide esindajaid. KredExi portfelist ja vajadustest tegi ülevaate KredExi juhataja Andrus Treier. Oluline on võib-olla mainida seda, et konkreetset üks teema, mida me selle eelnõuga käsitleme, on riiklike tagatiste võimaldamine ka tegevusluba omavatele krediidiastutustele ja just liisinguettevõtjatele. Selle järele on vajadus. Kui me räägime siin ka elektroonikatööstuse kasvupotentsiaalidest, siis selliste liisinguettevõtete kau-

du käib uuema tehnoloogia kasutusele võtmise rahastamine. See on oluline.

Aseesimees Keit Pentus

Suur tänu! Rõhkem küsimusi ei ole. Kas fraktsioonide esindajatel on soovi pidada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole. Läbirääkimisi ei avata. Vabariigi Valitsuse algatatud ettevõtluse toetamise ja laenude riikliku tagamise seaduse muutmise seaduse eelnõu 811 esimene lugemine on lõpetatud. Ühtlasi määrati eelnõu muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 20. oktoobri kell 12.

5. Kalapüügiseaduse muutmise seaduse eelnõu (798 SE) esimene lugemine

Aseesimees Keit Pentus

Järgmine eelnõu meie tänases päevakorras on Vabariigi Valitsuse algatatud kalapüügiseaduse muutmise seaduse eelnõu. Selle eelnõu puhul on samuti tegu esimese lugemisega. Ettekandeks palun Riigikogu kõnetooli keskkonnaminister Jaanus Tamkivi!

Jaanus Tamkivi

Lugupeetud juhataja! Austatud Riigikogu! Käesoleva kalapüügiseaduse muutmise seaduse eelnõu kõige ulatuslikumad muudatused on seotud ebaseadusliku, teatamata ja reguleerimata kalapüügi vältimisega. Need muudatused on seotud Euroopa Liidu Nõukogu määruse rakendamisega. Määrus jõustus 1. jaanuaril 2010 ja sellega loodi süsteem ebaseadusliku, teatamata ja reguleerimata kalapüügi vältimiseks, ärahoidmiseks ja lõpetamiseks. Loodud süsteemi keskne element on püügisertifikaatide kontroll. Need sertifikaadid tuleb esitada igasuguse kolmandate riikide kalalaevade poolt merest püütud kala ja sellest valmistatud toodete importimisel Euroopa Liidu liikmesriikidesse. Kala püüdnud laeva lipuriik peab kinnitama püügisertifikaadi, et kala on püütud seaduslikult, ning see dokument peab kala importimisel Euroopa Liitu kaasas olema. Keskkonnaministeerium on selles küsimuses keskne asutus, kes on vastutav määruse rakendamise ja koordineerimise eest. Seaduses sätestatakse Keskkonnaministeeriumi ülesanded selle määruse rakendamisel ning antakse volitusnorm Vabariigi Valitsuse määruse kehtestamiseks,

millega määratakse ekspordi ja reekspordi sertifikaadi esitamise tähtjad. See on vajalik Eesti kalalaevade püütud kala ekspordimiseks kolmandatesse riikidesse, kes võrdsuse printsiibil nõuavad püügisertifikaatide esitamist ka Euroopa Liidu kalalaevadelt pärineva kala riiki sissetoomisel. 10. detsembril 2009 kehtestas Vabariigi Valitsus oma korraldusega "Merest püütud kala ja sellest valmistatud kalatoodete püügisertifikaatide kinnitamiseks volitatud asutuse määramine" asutustevahelise tööjaotuse. Maksu- ja Tolliamet kontrollib püügisertifikaate kolmandate riikide kalalaevadelt pärinevate kalandustoodete impordi korral, mis saavad Eestisse nii mere-, õhu- kui ka maatranspordiga. Keskkonnainspektsioon kontrollib püügisertifikaate kolmandate riikide kalalaevade otselõõsimise korral Eesti sadamates. Põllumajandusministeerium kinnitab püügisertifikaadid Eesti lipu all sõitvate laevade püütud kala ekspordi korral. Seadusega määratakse ka dokumendid, mis kalandustoodete impordi, ekspordi ja reekspordi korral tõendavad kolmandatest maadest tuleva kala päritolu.

Selle seadusega määratletakse rikkumised, mida loetakse kalapüüginõuete tõsiseks rikkumiseks. Need on seotud Euroopa Liidu määruses toodud tõsiste rikkumiste loeteluga, kuhu on lisatud veel kaaspüügile kehtestatud nõuete rikkumine ja keelatud püügiviiside kasutamine. Sätestatakse maksimaalne sanktsioon, mille suuruseks võib koos keskkonnale tekitatud kahju hüvitamisega olla tõsise rikkumise teel saadud kalandustoodete vähemalt viiekordne väärtus. Kahju hüvitamise määr võib olla kuni kümnekordne, kui kalavaru on kahjustatud eriti suurel määral ehk kalapüük on toimunud seadusega keelatud viisil, näiteks on kala püütud elektri abil. Seadusega määratakse ka sanktsiooni norm asjakohase Euroopa Liidu määrusega sätestatud kalandustoodete impordi, ekspordi ja reekspordi nõuete rikkumise eest. Need määrad on kuni 300 trahviühikut füüsilisele isikule ja kuni 500 000 krooni juriidilisele isikule, mis on karistusseadustiku järgi maksimaalselt võimalikud trahvimäärad. Lisaks sätestatakse, et juhul kui riigil kaasneb kulutusi imporditud ebaseaduslike kalandustoodete käitlemisel, saab need kulud kalandustoodete importijalt sisse nõuda. Kalandustoodete impordi, ekspordi ja reekspordiga seotud väärte-

gude kohtuvälised menetlejad on Maksu- ja Tolliamet ning Keskkonnainspektsioon.

Sätestatakse veel kalavarudele tekitatud kahju hüvitamise määr isendi kohta samas vahemikus kõikidele kalaliikidele, kaotades erandi lõhe puhul. Kahju hüvitamise määr ei või eelnõu kohaselt olla väiksem kui 20 krooni ega suurem kui 1500 krooni. Sellega võrdsustatakse need määrad kõikide ohustatud kalaliikide puhul, mille hulka kuulub ka lõhe.

Järgnevalt muudatused, mis puudutavad harrastuskalapüüki. Esiteks, kalastuskaartide taotlemise aja ühtlustamine, mis algab kõikide taotlusviiside puhul esimesel taotlemise päeval alates kella 9-st, et tagada kõigile taotlusviisidele võrdsed võimalused. Seni sai elektrooniliselt taotlusi esitada alates kella 00-st, kuid kohapeal sai taotlusi esitada teatavasti hommikul alates kella 9-st. Teiseks, kalastuskaardiks saab olema elektrooniline dokument keskkonnaregistris, millega kaob ära vajadus anda selle vastuvõtmisel allkiri ja kanda kalastuskaarti kaasas. Nüüd on kontrollimisel vaja esitada vaid isikut tõendav dokument. Kontroll hakkab käima elektroonilisi vahendeid kasutades otse registri kaudu. Kolmandaks muudatused, mis seonduvad kalapüügieeskirjas sätestatavate nõuete täpsustamisega. Esiteks, kalapüügieeskirjas sätestatakse delegatsiooninorm tähistamise nõude laiendamiseks ka nendele vahenditele, mida kasutatakse püütud kala hoidmiseks veekogus, et oleks võimalik veekogul kalade omanik tuvastada. Teiseks nähakse ette delegatsiooninorm kala liigilisuse või alamõõdulisuse osakaalu määramiseks kogu saagis. Saagist võetakse kindel kogus kala, kus alamõõdulised kalad loetakse üle. Sama meetodit saab kasutada ka segapüügil ühe liigi kindlakstegemiseks. Praeguses olukorras peab järelevalvet teostav inspektor näiteks lubatud alamõõdulise kala kaaspüügil kõik kalad üle lugema, mis suurte koguste puhul on väga raske ja sageli praktiliselt võimatu.

Need on kõik põhilised muudatused seoses selle seaduseelnõuga. Täna tähelepanu eest!

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh! Nüüd küsimused ja esimesena saab küsimuseks sõna Jaan Õunapuu. Palun!

Jaan Õunapuu

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud minister! Mul on küsimus, mis puudutab harrastuskalapüüki. Te mainisite muudatust, mis puudutab hommikust kella 9-st kellaega detsembrikuu esimesel tööpäeval. Ma tean, et kaluritel, just harrastuskaluritel, on tekkinud probleeme selle informatsiooni kättesaamisega ja seda eelkõige võib-olla Peipsi-äärses piirkonnas, kus ei olda nii väga eestikeelses keeleruumis. Mulle on ette heidetud, et miks sellest rohkem ei räägita, et Läti kalamehed korjavad interneti teel kell 12 öösel kalastusõigused üles ja nemad jäävad õigusetu. Kas selles osas, mis puudutab teavitamist, on Keskkonnaministeriumis midagi ette võtta?

Jaanus Tamkivi

Täna selle küsimuse eest! Kui kalurid kurdavad, et äkki ei jõua informatsioon kohale või ei ole kohale jõudnud, siis viimasel ajal oleme tihendanud koostööd just nimelt kalurite organisatsioonidega, nende esindajatega. Seda eriti Peipsi ääres, kus me mõni aeg tagasi sõlmisime Peipsi kaluritega ühistegevuse protokoll. Selles sai ära nimetatud ka tegevused, mida me koos teeme. See protokoll oli ajendatud eelkõige sellest, et ohjeldada ja piirata ebaseaduslikku püüki, aga seal sees on ka punktid, mis räägivad informatsiooni vahetamisest ja edastamisest. Kui selles osas on puudujääke olnud, siis ma usun, et süvendatud koostöös just nimelt kaluriorganisatsioonidega me suudame selle informatsiooni kohale viia.

Aseesimees Keit Pentus

Maret Merisaar, palun!

Maret Merisaar

Suur tänu! Sain täna põllumajandusminister Helir-Valdor Seederilt vastuse oma kirjalikule küsimusele, mis puudutas kalanduspoliitikat, aga ma küsiks ka teie suhtumise kohta. Kuidas te arvate, kas juurdepääs kalavarudele peaks sõltuma sellest, kui säästlikul moel tegutseb kalapüüdja? Näiteks, kas kalastuslubade väljaandmisel peaks arvestama selliseid kriteeriume nagu väiksem kõrvalpüük ja tagasiheide, vähem kahjulikud püügivahendid, energia tarbimine tonni väljapüügi kohta, vaatama, milline on töökohtade iseloom, kas töökoht vastab Rahvusvahelise Tööorganisatioo-

ni kalandustöötajate konventsioonis toodud nõuetele? Kas peaks arvestama püügivahendite mõju püütud toodete kvaliteedile ja kas peaks arvestama varasemate nõuete täitmist?

Jaanus Tamkivi

Aitäh, proua Merisaar! Ma loodan, et Põllumajandusministerium andis nendele küsimustele asjaliku vastuse. Loogiliselt võttes peaks loomulikult kõiki neid asju arvestama. Teine küsimus on aga praktiline maailm, kus me tegelikult tegutseme. Kas me suudame kõiki neid tingimusi ka niimoodi üles sättida, et nad on juriidiliselt vettpidavad ja kaluritele arusaadavad, et me suudame ka siis, kui juurdepääsud kalaressurssidele, nagu te ütlesite, on jagatud, ja tekivad vaidlused, neid jaotuspõhimõtteid kaitsta.

Aseesimees Keit Pentus

Mart Jüssi, palun!

Mart Jüssi

Aitäh! Lugupeetud minister! Võtan selle eelnõu arutusel kinni ühest seletuskirjas toodud põhimõttest, et kogu selle protsessi eesmärk on vähendada ebaseaduslikku, teatamata ja reguleerimata kalapüüki. Ära hoida ja lõpetada, see on üks rahvusvaheline üldine strateegia. Julgen siin taas avada harrastuspüügil kasutatava võrgu ja jadaõnge teema, sest ega nad ei ole oma olemuselt eriti kalasid säästvad, usun, et seal esineb väga olulisel määral seda ebaseaduslikku, teatamata ja reguleerimata püüki. Kas me julgeme selle seaduse menetluse juures ja praeguse Riigikogu koosseisu ajal võtta selle teema ette ja enne järgmist hooaega koos ministeriumiga ära lahendada? Milline on teie tänane seisukoht selles küsimuses?

Jaanus Tamkivi

Aitäh, härra Jüssi! Kui te küsite minu isiklikku seisukohta, siis ma olen seda varemgi välja öelnud, et minu arvates nakkevõrk ei ole harrastuskalapüügi vahend. Harrastuskalapüük on ikkagi selline sportlik vaba aja veetmise viis, võrgupüük teatavasti väga palju sportliku pinget ei paku. Aga kuna see võrk on meil praegu harrastuskalapüügivahend, siis on pikaajalise vaidluse ja kompromissidega saavutatud kokkulepe. Teatavasti puudutab see seaduseelnõu 724. Keskerakond tegi esialgu ju

ettepaneku võrgupüük harrastuskalapüügi nimikirjast välja arvata, praegu ma tean, et see ettepanek on tagasi võetud.

Ütlen, et selline tasakaalupunkti otsimine tegelikult käib. Ja küllap see otsus kas ühele või teisele poole minulgi sünnib. Kas ta juhtub sellel sügisel – raske uskuda. Küsimus on selles, et näiteks harrastuskalapüügi arengukavas aastateks 2010–2013 on nakkevõrk harrastuskalapüügivahendina ette nähtud, ja ma arvan, et kuni selle arengukava perioodi lõpuni nakkevõrk harrastuskalapüügivahendiks jääb. Praegu oleks mõttekas leppida kokku või arutada, mis siis saab edasi aastast 2013. Et ega selliseid muutusi päevapealt kehtestada ei saa ja need otsused ühele või teisele poole toovad kaasa üsna palju pingeid, sest seltskond jaguneb umbes pooleks.

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh, lugupeetud minister! Rohkem küsimusi ei ole. Keskkonnakomisjoni ettekandeks palun Riigikogu kõnetooli keskkonnakomisjoni liikme Kalle Pallingu!

Kalle Palling

Austatud juhataja! Head ametikaaslased! Kalapüügiseaduse muutmise seaduse eelnõu 798 algatas 13. septembril s.a Vabariigi Valitsus. Seaduseelnõuga on kavas teha kalapüügiseaduses 33 muudatust. Nagu keskkonnaminister ennist mainis, sätestatakse seaduseelnõuga eelkõige kalapüügiseaduse muudatused, mis on vajalikud Euroopa Liidu määruse rakendamiseks, mille eesmärk on ebaseadusliku, teatamata ja reguleerimata kalapüügi vältimine, ärahoidmine ja lõpetamine. Samuti reguleerib eelnõu harrastuskalapüügi ja kutselise kalapüügi teatud valdkondi, kalalaevade registri nõudeid, elektroonilise püügipäeviku juurutamist, harrastuskalapüügil kasutatavate püügivahendite täpsustamist jne.

Keskkonnakomisjonile andsid eelnõu kohta selgitusi Põllumajandusministeeriumist kalamajandusosakonna juhataja Madis Reinup, kalapüügi korralduse ja andmete analüüsi büroo juhataja Gunnar Lambing ning kalapüügi korralduse ja andmete analüüsi büroo peaspetsialisti asetäitja Egle Järlov. Keskkonnaministeeriumist osales istungil kalavarude osakonna juhataja Ain Soome.

Komisjon otsustas oma 28. septembri istungil konsensusega teha täiskogule ettepanek lõpetada kalapüügiseaduse muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine ja määrata muudatustettepanekute esitamise tähtajaks s.a 20. oktoober kell 16.

Aseesimees Keit Pentus

Küsimusi ei ole. Suur tänu, lugupeetud ettekandja! Kas fraktsioonide volitatud esindajatel on soov avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Seaduseelnõu 798 esimene lugemine on lõpetatud. Määratud eelnõu 798 muudatustettepanekute esitamise tähtajaks s.a 20. oktoobri kell 16.

6. 2010. aasta riigieelarve seaduse muutmise seaduse eelnõu (812 SE) esimene lugemine

Aseesimees Keit Pentus

Jätkame nüüd Vabariigi Valitsuse algatatud 2010. aasta riigieelarve seaduse muutmise seaduse eelnõu arutamisega. Tegu on selle eelnõu esimese lugemisega. Palun rõõmuga Riigikogu kõnetooli rahandusminister Jürgen Ligi!

Jürgen Ligi

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Juhin kõigepealt tähelepanu, et 2010. aasta riigieelarve muutmise puhul ei ole tegemist lisa-eelarvega, see on üheksa aasta jooksul esimene kord, kus valitsus ei tule lisa-eelarvega Riigikokku, ei negatiivse ega positiivsega. Kuigi meil on sel aastal tulud laekunud paremini, kui oli prognoositud, ja kuigi tuluna on laekunud raha ka CO₂ kvoodi müügist, on meie põhimõtteline hoiak, et me ei kuluta täiendavalt saadud raha ära, vaid kasutame seda defitsiidi vähendamiseks, mis sel aastal on tagasihoidlike hinnangute järgi 1,3%, st ta võib tulla ka väiksem. Tänavu muudame eelarveseadust varasemate aastatega võrreldes ka varem, mis on finantsjuhtimise seisukohalt eelarve täitjatele kahtlemata mugav. Muudatuste tulemusel täpsustuvad ministeeriumide jooksva aasta kulud, kulude ja tulude kogumaht ei muutu, millele viitab ka see sõnauhend "muutmise seadus" pealkirjas.

Nüüd muudatustest. Riigieelarve kuluridade ümbertõstmine mõjutab kõiki haldus- ja valit-

semisalasid peale Riigikogu Kantselei, Vabariigi Presidendi Kantselei, Riigikontrolli ja Õiguskantsleri Kantselei. Valdavalt on muudatused tehnilised ning seotud eesmärgiga viia kulud kooskõlla majandusliku sisuga. Muudatustega suurenesid eraldiste arvel investeeringud 24 miljoni ja tegevuskulud 11 miljoni krooni võrra, aga juhin tähelepanu, et investeeringute ja tegevuskulude vahelised muudatused on puhtalt tehnilised ja seotud põhivara piiriga. Kui on näiteks mingi hange, mis osutub piirist kõrgemaks, siis on tegemist investeeringuga, kui ta osutub odavamaks, siis tuleb ta investeeringutest kanda tegevuskulusse, aga raha otstarve tegelikult ei muutu. Nii et hästi tehniline muudatus.

Lisaks juba seaduses sätestatule võimaldatakse eelnõuga kanda järgmisse aastasse üle veel 198 miljonit krooni kulusid, millest 139 miljonit on eraldised ja 59 miljonit tegevuskulud. Samuti muudetakse ülekantavaks ka 500 miljoni krooni ulatuses kasutamata saastekvootide müügist laekuva tulu arvel tehtavad kulud Keskkonnaministeeriumi valitsemisala eelarves, mille kandmine on vajalik, sest tulu tegelik laekumine sõltub rahvusvahelisel turul kvoote ostvate riikide vajadustest ning sõlmivatavatest lepingutest. Reaalselt laekub aga sellel aastal saastetasukvoodi müügist oluliselt suurem summa, kui 2010. aasta eelarvega oli kavandatud, ehk üle 2 miljardi krooni. Kogu selle summa saab üle kanda ning kasutada seda aastatel 2011–2012. Kõigi nende ülekandmisega on 2011. aasta eelarvet koostades arvestatud.

Ühe muudatusena kajastub eelnõus – see on nüüd sisulisem – Estonian Airi aktsiakapitali suurendamiseks 280 miljoni krooni ümbertõstmine Rahandusministeeriumi valitsemisalast. See antakse majandusministri käsutusse. Eesmärk on parandada lennuühendusi ja osta välja kolm lennukit Bombardier, aga selleks on vaja sõlmida või oli vaja sõlmida teatud hulk lepinguid. Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh, lugupeetud minister! On ka vähemalt üks küsimus. Küsimuseks saab sõna Helle Kalda. Palun!

Helle Kalda

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea minister! See küsimus tõstataks ka komisjonis, aga te jäite vastuse võlgu. Kordan seda täna siin saalis. Me teame, et selleks aastaks eraldati raha kliimaagentuurile. Meil on saalis olnud mitu korda arutusel küsimus, et seda raha ilmselt ei suudeta ära kulutada. Ei näe aga, et eelarves oleks selle üleminek. Kas tänaseks on selge, kas agentuur kulutab selle raha ära või tuleb muudatusettepanek, et see läheb üle?

Jürgen Ligi

Aitäh! Seda küsimust mina küll komisjonist ei mäleta. Mina mäletan, et te küsisite 2011. aasta eelarve menetlemisel, kas eelarves on selline agentuur, ja vastus on, et ei ole. Selle praeguse summa saatusest on mul kehvavõitu ülevaade, aga ma püüan täpsustada, kas sellest summast aastalõpuks on midagi alles.

Aseesimees Keit Pentus

Helle Kaldalt teine küsimus, palun!

Helle Kalda

Aitäh! Ma loodan, et ma lõpuks selle vastuse siiski saan. Aga mul on ka teine küsimus. Vabariigi Valitsus vähendab toimetulekutoetust 21,5 miljonit krooni ja kirjas on, et ei kasutata ära. Pöördusin kohalike omavalitsuste poole ja kõik väidavad, et neil jääb raha puudu. Minu küsimus: kas selleks aastaks planeeriti siis kohalikele omavalitsustele nii palju suurem summa või millest see tuleb, et kohalikud omavalitsused vajavad tunduvalt suuremat summat, mille kontrollarvud nad on andnud Sotsiaalministeeriumile, ja nüüd me hoopis vähendame?

Jürgen Ligi

Aitäh! Sellistele mitteametlikele jutuajamistele ma ei oska toetuda. Kindlasti antakse toimetulekutoetuse raha vajaduse piires ja tegemist on ilmselt mingi müraga. Neid summasid kantakse omavalitsustele regulaarselt üle.

Aseesimees Keit Pentus

Jaan Kundla, palun!

Jaan Kundla

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud minister! Kas Energia- ja Kliimaagentuurile eral-

datud raha kasutamine mitte just eriti otstarbekalt ei lõhna ka kriminaalasja järele ja kas eelarves ei peaks see omakorda kuidagi numbriliselt kajastuma?

Jürgen Ligi

Palun vabandust, mis see märksõna oli, kas võiks küsimust korrata?

Aseesimees Keit Pentus

Sellist võimalust meil ei ole. Aga kui te vajutate uuesti klahvile "Sõna", siis on võimalik uuesti ...

Jürgen Ligi

Kui küsimus oli kliimaagentuuri kohta, siis mina ei tea küll kriminaalsüüdistusest midagi. Riigikontroll on juhtinud tähelepanu, et see moodustis, mis on minu teada majandusministri haldusalas osakonna staatuses, on asutatud ebatavaliste protseduuridega ja Riigikogu on eraldanud selle raha suurema analüüsita. Aga nagu ka riigikontrolör mind siin täiesti õigesti tsiteeris, mina ei tea, millega täpselt tegemist on, millega ta tegeleb, milline tema eelarve on. Muidugi ma võiksin seda paremini teada. Aga võib-olla on praktilisem, kui küsite otseallikast, sellelt agentuurilt endalt või siis vastavalt ministrilt. Kõigi struktuuriüksuste eelarvet ei jaksa rahandusminister endale meelde jätta.

Aseesimees Keit Pentus

Rein Ratas, palun!

Rein Ratas

Täna! Auväärt rahandusminister! Kõigepealt tahaks teid õnnitleda Euroopa tšempioniks tuleku puhul! Lubage küsida järgmist. Selle eelnõu järgi kavandatakse Keskkonna-inspektsiooni eelarvet suurendada 1 miljoni krooni võrra täiendavaks tasustamiseks Keskkonnaministeeriumi personalikulude arvel, lk 17. Kas siin on peetud silmas Keskkonnainspektsiooni töötajate töötasude suurendamist või täiendavate töökohtade loomist? Olen rääkinud.

Jürgen Ligi

Aitäh! Tegu on ministeeriumi haldusala sisesel palgakulude ümbertõstmisega, kuhu ma ei ole pidanud praktiliseks süüvida. Siin võib

olla tegemist kohtade täituvuse muutusega, aga vaevalt siin on tegemist palkade tõstmisega. Selleks puudub nüüd küll poliitiline otsus, et me tõstame rasketel aegadel riigitöötajate palka. Seda me oleme lubanud mitte teha.

Aseesimees Keit Pentus

Austatud minister! Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu ettekande ja küsimustele vastamise eest! Rahanduskomisjoni ettekandeks palun Riigikogu kõnetooli rahanduskomisjoni esimehe Taavi Rõivase!

Taavi Rõivas

Austatud juhataja! Head ametikaaslased! Rahanduskomisjon arutas eelnõu 21. septembril ja 28. septembril. Algataja esindajana tutvustas eelnõu rahandusminister Jürgen Ligi. Eraldi oli meil ühes majanduskomisjoniga kohtumine majandusministeeriumi esindajatega, sealhulgas majandusminister Juhan Partsiiga, seda siis selle eelnõu vist kõige huvitavamal teemal, mis puudutab Estonian Airi enamusosaluse omandamist ja selleks eraldatavat 280 miljonit krooni.

Teadupärast ei ole tegu lisaeelarvega, kuigi kõnekeeles on seda terminit juba selle eelnõu menetlemisel kasutatud, tegemist on tavapärase ümbertõstmistega. Vastavalt riigieelarve seadusele võib Vabariigi Valitsus riigieelarve muutmiseks, kulude kogumahtu muutmata, algatada mitte hiljem kui kaks kuud enne eelarveaasta lõppu riigieelarve muutmise seaduse eelnõu. Seda on tehtud ka varasematel aastatel ja sellega on nüüdki tegu.

Nagu siin varem juttu oli, on siis kõige sisulisem ja põhimõttelisem muudatus seotud Estonia Airi aktsiakapitali suurendamisega. Kui me tuleme nüüd küsimuste ja teemade juurde, mida komisjonis arutati, siis loomulikult pöörasime ka meie sellele kõige rohkem tähelepanu. Kuna meil toimus ühisistung majanduskomisjoniga, oli meie huvi suunatud sellele, et kui Eesti riik omandab rahvuslikus lennukompaniis enamusosaluse, kuidas aitab see siis kaasa sellele, et realselt paraneks oluliselt lennuühendus maailmaga. Pöörasime sellele tõsist tähelepanu, oli väga huvitav arutelu. Ma julgen olla selles osas küllalt optimistlik, pingutusi selles suunas tehakse ja teatud lisavõimalusi enamusosaluse omandamine meile kindlasti annab.

Teine suurem teemade plokk, millest juttu oli, puudutas kasvuhoonegaaside kvoodiga seotud tulude laekumist ja vahendite kasutamist. Teadupärast võivad siin tulla muudatused seoses sellega, kuidas tegelikult tehinguid tehakse ja lepinguid sõlmitakse. Selle puhul on erakordne, et kui tulud langevad ühte perioodi ja kulud teise, siis ta võib mõjutada mõlema aasta tasakaalunumbreid. Seal tekivad võib-olla väikesed anomaaliad, aga küllap me õpime sellega harjuma. Iseenesest on ju tegemist erakordselt tubli saavutusega, Eesti Vabariik on väga oluliselt efektiivistanud kasvuhoonegaaside müüki ja võib öelda, et on maailmas esirinnas nendelt tehingutelt, mis viimasel ajal on toimunud. Eesti investeringute seisukohalt on see loomulikult väga tänuväärne, sest suur osa nendest investeringutest läheb energiasäästuks, mis on ühelt poolt keskkonnasõbralik ja teiselt poolt võimaldab tulevikus oluliselt vähem energiale kulutada.

See teema, mida puudutas hea komisjoni-kaaslane proua Helle Kalda siin saalis, ehk millest on tekkinud toimetulekutoetuste ülejääk, oli ka rahanduskomisjonis arutusel. Minister selgitas, et kuna 2010. aasta esimeseks pooleks planeeriti toimetulekutoetuse kulusid tervelt 2,1 korda enam, kui oli 2009. aasta teisel poolel, see oli rohkem kui kahekordne kasv, siis 2010. aasta teises pooles, võrreldes 2009. aasta teise poolega, oli väiksem kasv. Kuna need kasvud olid ühel hetkel väga kiired, siis igaks juhuks varuti eelarvesse tõepoolest rohkem, kui realselt kasutati. Kindlasti ei ole siin tegemist sellega, et riik ei taha kellelegi, kes seda tegelikult vajab, toetust välja maksta. Ma usun, et ka komisjonis sai see teema põhjalikult läbi arutatud.

Samamoodi oli teemaks ravikindlustamata isikute vältimatu ravi raha ülejääk. See puudutab isikuid, kellel kõnekeeli öeldes ei ole haigekassakaarti, nendele tuleb teadupärast osutada vältimatut ravi. Ka seal olid teatud üleminevad summad. Aga siin on mitmesugused põhjused. Kuna 2009. aastal kasutati ka samasugust eelarve tegemise moodust ehk siis tõsteti raha 2010. aastasse üle, siis seetõttu jäi 2010. aastal samuti üle ja need vahendid ei kulunud kõik ära.

Arutelu teemaks oli, kas HIV/aidsi- ja tuberkuloosiravimite soetamiseks eelarve suurendamine on seotud ravimite kallinemisega.

Saime vastuse, et ei, see ei ole seotud mitte ravimihinna kasvuga, vaid realselt ravimivajaduse suurenemisega tulenevalt sellest, et ravisaajate hulk on kasvanud.

Samuti oli küsimus, kuidas on ikkagi tagatud pensionide väljamaksmine. Ma arvan, et see on üks küsimus, mida võib küll igal rahanduskomisjoni istungil küsida, kui teemaks on eelarve. Ikka ja jälle on saadud kinnitust, et mitte mingeid probleeme ega maksehäireid ei ole. Need summad sõltuvad ju pensioniindeksist. Siin puudub igasugune probleem või põhjus pensionide väljamaksmise pärast muretsema. Nii et ma kinnitan ka siinkohal, et pensionid saavad loomulikult välja makstud täpselt nii, nagu kõik teised riigieelarve eraldised.

Rääkisime ka kulude ülekantavaks määramisest. Siin oli küsimusi konkreetsetes nüanssides, aga nendega ma suurt saali ei koormaks, kui need küsimused teil tekivad, siis heameelega vastan.

Komisjon langetas järgmised otsused: võtta eelnõu päevakorda 13. oktoobril, lõpetada esimene lugemine, muudatusettepanekute tähtajaks määrata 15. oktoober kell 15. Selle otsuse poolt oli 8 komisjoni liiget, vastu ei olnud keegi ja erapooletuid oli 1. Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Suur tänu! Küsimusi ei ole. Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Vabariigi Valitsuse algatatud 2010. aasta riigieelarve seaduse muutmise seaduse eelnõu 812 esimene lugemine on lõpetatud. Ühtlasi määrati eelnõu 812 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 15. oktoobri kell 15.

7. Rahvusvahelise Valuutafondi põhikirja muudatuste heakskiitmise seaduse eelnõu (819 SE) esimene lugemine

Aseesimees Keit Pentus

Jätkame tänast istungit Vabariigi Valitsuse algatatud Rahvusvahelise Valuutafondi põhikirja muudatuste heakskiitmise seaduse eelnõuga. Selle eelnõu puhul on taas tegemist esimese lugemisega. Palun Riigikogu kõnetooli tagasi majandusminister Jürgen Ligi!

Jürgen Ligi

Austatud Riigikogu! See eelnõu teeb ettepaneku kiita heaks järgmised muudatused: esimene muudatus käsitleb hääleõiguse ja osalemise küsimusi ja teine fondi enda igapäevase tegevuse finantseerimise võimaluste laiendamist. Hääletamise ja osalemise tõhustamist käsitlev muudatus on osa IMF-i kvoodi ja hääleõigusreformist, mille eesmärk on tagada dünaamiliselt arenenud majandusega riikide (nende hulka arvatakse ka Eesti) parem esinatus ja tugevam hääleõigus IMF-is. Selleks muudetakse IMF-i põhikirjas liikmesriigi häälte koguarvu arvutamise süsteemi, alaesindatud liikmesriikidele, sealhulgas Eestile, luuakse võimalus kvooti suurendada. Kvooti ei saa muuta ilma liikmesriigi nõusolekuta ja see tuleb riigi sees eraldi otsustada.

Hääletamise ja osalemise tõhustamist käsitleva muudatusega nähakse põhikirjas ette aktsionäride nõukogu pädevus võtta vastu eeskirju, mis teatud juhtudel võimaldavad nõukogu liikmel määrata kaks asendajat. Eesmärk on Aafrika valijaskondade haldussuutlikkuse parandamine.

IMF-i tegevuse rahastamise tagamiseks on tehtud ettepanek muuta IMF-i põhikirja. Peaesmärk on vähendada IMF-i tulude sõltuvust laenu-tegevusest saadavast intressitulust. IMF-i põhikirja muudatuste jõustumisel antakse IMF-ile volitused investeerimispoliitikat vajadust mööda kohandada ning võimaldatakse kasutada IMF-i kullavarude osalise müügi tulusid investeringuteks. Tulu neilt investeringutelt on fondil võimalik kasutada oma eelarve rahastamiseks.

See olekski kõik. Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Küsimusi ei ole. Suur tänu, lugupeetud minister! Rahanduskomisjoni ettekande teeb rahanduskomisjoni esimees Taavi Rõivas. Palun!

Taavi Rõivas

Austatud juhataja! Head ametikaaslased! Rahanduskomisjon arutas seda eelnõu 28. septembri istungil. Ülevaate eelnõust andsid ja komisjoni liikmete küsimustele vastasid Eesti Panga rahvusvaheliste suhete ja poliitikabüroo juhataja Maris Leemets ja Rahandusministri Euroopa Liidu ja rahvusvahelise koostöö osakonna juhataja Martin Pöder.

Komisjoni arutelude keskmes olid küsimused, kui palju muutub Eesti osalus IMF-is ning kuidas see mõjutab riigieelarvet. Nii nagu minister just äsja ütles, kuna Eesti majandus on pärast viimast IMF-i põhikirja muudatust, mis toimus 1999. aastal, väga kiiresti arenenud, siis on päevakorrale tõusnud teiste seas ka Eesti osaluse suurendamine. Kui Eesti kvoot 1999. aastal kehtima hakanud põhikirjaga oli 65,2 miljonit SDR-i, siis nüüd kasvab see ligikaudu 28 miljoni SDR-i võrra. SDR on lühend *Special Drawing Rights*'ist. Kuidas seda selgitada? See on selline valuutaekvivalent, mis koosneb neljast komponentvaluutast, need on USA dollar, Jaapani jeen, euro ja Inglise nael. Ma kohe püüan leida need numbrid Eesti kroonides. Eesti kvoodi suurenemine Eesti kroonides, mis ilmselt annab meile pisut täpsema ülevaate kui see number SDR-ides, on 25% sellest kvoodist, mis tuleb sisse maksta, see on 128,4 miljonit krooni ja 75% on 382,5 miljonit krooni. Ehk siis kokku me räägime pisut enam kui poolest miljardist kroonist. See ei tähenda, et me peaksime selle raha kirjutama riigieelarve kulupoolele ja selle arvel mõne riigieelarve kulu tegemata jätma. Kvoodi sissemakse näol on tegemist riigi välisvaraga, mis tähendab, kui väga lihtsalt väljendada, et tegemist on Eesti reservipaigutusega. Meil ei olnud sellest komisjonis juttu veel otsustasandil, küll aga arutlesime, kuidas oleks võimalik või mõistlik seda reservipaigutust kõige täpsemalt teha. Kõne all oli võimalus, et riigi seisukohalt võib olla kõige mõistlikum, kui selle kvoodi maksab sisse Eesti Pank, ehk kasutada Eesti Panga reservisid.

Rahanduskomisjon otsustas teha Riigikogu täiskogule ettepaneku eelnõu esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 15. oktoober kell 15. Need otsused langetati konsensuslikult.

Aseesimees Keit Pentus

Suur aitäh! Küsimusi ei ole.

Taavi Rõivas

Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Kas on soov avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Seaduseelnõu 819 esimene lugemine on lõpetatud. Määrän

eelnõu 819 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 15. oktoobri kell 15.

8. Eesti Vabariigi valitsuse ja Albaania Vabariigi ministrite nõukogu vahelise tulumaksudega topeltnmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu (801 SE) esimene lugemine

Aseesimees Keit Pentus

Järgmine punkt tänases päevakorras on Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Vabariigi valitsuse ja Albaania Vabariigi ministrite nõukogu vahelise tulumaksudega topeltnmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu. Selle eelnõu puhul on tegu esimese lugemisega. Ettekandeks palun taas Riigikogu kõnetooli rahandusminister Jürgen Ligi!

Jürgen Ligi

Austatud Riigikogu! Eesti ja Albaania vaheline tulumaksudega topeltnmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise leping põhineb OECD mudellepingul, millesse on riikide kokkuleppel tehtud mõningad muudatused. Topeltnmaksustamise vältimise lepingute sõlmimise eesmärk on investeringute soodustamine, mõistagi isikute võrdse kohtlemise tagamine ning topeltnmaksustamise kõrvaldamine. Eesmärgi saavutamiseks jagab leping maksuõigused lepinguosaliste riikide vahel, hoides ära diskrimineeriva maksustamise ning tõkestades maksudest kõrvalahoidmist. Lisaks tavapärasele maksuhaldurite vahelist teabevahetust reguleerivale sättele sisaldab see ka maksunõuete täitmisele pööramise korral tehtavat koostööd reguleerivaid sätteid. Topeltnmaksustamise vältimise leping määratleb maksustamise võimalused, mis realiseeruvad lepinguosalise riigi maksuseaduste sätete kaudu juhul, kui vastav maksustamine on seadusega ette nähtud. Välislepingute ülimuslikkuse riigisisese õiguse üle sätestab Eesti Vabariigi põhiseadus ja selle kohaselt Eesti seaduste ning ratifitseeritud välislepingute vahelise vastuolu korral kohaldatakse välislepingu sätteid.

Täna tähelepanu eest!

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh! Küsimusi pole. Rahanduskomisjoni ettekandeks palun Riigikogu kõnetooli rahanduskomisjoni liikme Jaan Õunapuu!

Jaan Õunapuu

Proua juhataja! Head kolleegid! Austatud minister! Rahanduskomisjoni päevakorras oli eelnõu selle aasta 20. septembri istungil. Ülevaate eelnõu eesmärkidest andis Rahandusministeeriumi maksupoliitika osakonna peaspetsialist proua Margit Aav.

Nagu juba minister ütles, põhineb see leping OECD mudellepingul ja samasugused lepingud on Eestil sõlmitud enam kui 40 riigiga. Kuna tegemist on n-ö tüüplepinguga, siis komisjonis seoses eelnõuga küsimusi ka ei tekkinud.

Rahanduskomisjon otsustas teha Riigikogu täiskogule ettepaneku eelnõu esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 2010. aasta 18. oktoober kell 18. Otsused langetati konsensuslikult. Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh, küsimusi ei ole. Kas on soovi avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Seaduseelnõu 801 esimene lugemine on lõpetatud ja eelnõu muudatusettepanekute esitamise tähtajaks määratud s.a 18. oktoobri kell 18.

9. Maksukorralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu (802 SE) esimene lugemine

Aseesimees Keit Pentus

Järgmine eelnõu on Vabariigi Valitsuse algatatud maksukorralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu. Palun Riigikogu kõnetooli taas tagasi rahandusminister Jürgen Ligi!

Jürgen Ligi

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Maksukorralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu eesmärk on vähendada maksuhalduri halduskoormust ning muuta maksuvõlgade sissenõudmine ja pettuste vastu võitlemine tõhusamaks. Olulisemad muudatused on järgmised. Esiteks, kui maksumaksja asukoht ei ole teada, siis pärast seaduse vastuvõtmist

avaldata maksuhaldur dokumendi kokkuvõtva osa Ametlikes Teadaannetes senise kahe asemel ainult ühe korra. Teiseks, rahandusministrit volitatakse kehtestama ühtsed nõuded elektroonilisel kujul säilitatavatele raamatupidamisdokumentidele, määruse regulatsiooni aluseks on võetud OECD juhend. Muutub maksukohustuslasele makstava intressi arvestus. Muudatuse kohaselt arvestatakse maksukohustuslasele intressi, kuni raha on ettemaksukontole laekunud, ja ettemaksukontolt kantakse raha isiku nõudmisel tema pangakontole viivitamata. Muudatuse jõustumisel vähenevad riigi halduskulud ja maksuhalduri koormus. Täiendatakse tänaseid eelarestivõimalusi, maksuhaldurile antakse õigus pöörata kohtu loal sissenõue ka maksukohustuslase varalistele õigustele (näiteks kütus). Lisaks antakse maksuhaldurile õigus taotleda kohtult luba pööruda kohtutäituri poole, kui on selgelt näha muude täitetoimingute võimatus. Maksuintressidele seatakse ülempiir, milleks on maksuvõla suurus. Muudatuse jõustumise hetkeks tekkinud ning nõuet ületavat intressivõlga ei kustutata, kuid muudatuse jõustumise päevast intressi juurde ei arvestata.

Täna tähelepanu eest!

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh, lugupeetud minister! Küsimusi ei ole. Rahanduskomisjoni ettekande teeb taas rahanduskomisjoni esimees Taavi Rõivas. Palun!

Taavi Rõivas

Austatud juhataja! Head ametikaaslased! Komisjon arutas maksukorralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu 21. septembril. Ülevaate eelnõust andis minister Jürgen Ligi. Lisaks sellele, mida austatud minister täna siin ütles, võib-olla ainuke teema, millel veel väga põhjalikult peatuti, oli eelaresti temaatika, mis lihtsalt kohutas komisjoni liikmeid selle sõna küllalt karmi olemuse tõttu. Kui minister selle lahti seletas, millal ja mismoodi seda kohaldada saab, siis tundus see igati loogiline ja ainumõeldav lahendus. Rohkem mingeid põhjalikke diskussioone sel teemal ei olnud. Otustasime konsensusega teha täiskogule ettepaneku esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute tähtjaks 27. oktoober kell 18.

Aseesimees Keit Pentus

Suur tänu! Küsimusi ei ole. Kas on soovi avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Seaduseelnõu 802 esimene lugemine on lõpetatud. Vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele on muudatusettepanekute esitamise tähtaeg s.a 27. oktoober kell 18.

10. Finantsinspektsiooni seaduse, krediidiasutuste seaduse ja Tagatisfondi seaduse muutmise seaduse eelnõu (810 SE) esimene lugemine

Aseesimees Keit Pentus

Järgmine eelnõu tänases päevakorras on Vabariigi Valitsuse algatatud Finantsinspektsiooni seaduse, krediidiasutuste seaduse ja Tagatisfondi seaduse muutmise seaduse eelnõu. Palun Riigikogu kõnetooli rahandusminister Jürgen Ligi!

Jürgen Ligi

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Nende pealkirjas nimetatud kolme seaduse muutmise põhjus või eesmärk on finantsstabiilsuse edasine tagamine. Mäletatavasti võttis Riigikogu ühe sarnase seaduse vastu 2009. aasta alguses ja need muudatused puudutasid eelkõige riigieelarve seaduse muutmist, mille põhiline eesmärk oli lihtsustada, kiirendada laenu- ning garantiide andmist finantskriisi olukorras pankadele. Selle seaduse puhul on tegemist uue muudatustepaketiga, mille eesmärk on suurendada hoiustajate kindlustunnet ning muuta finantsjärelevalve kriisiolukorras senisest operatiivsemaks ja efektiivsemaks. Kindlasti peaks rõhutama, et mingit operatiivset probleemi siin ei ole, see on lihtsalt raamistik loomine tuleviku tarvis.

Aga nüüd muudatustest. Esiteks tõstetakse eelnõuga hoiuste tagamise piirmääraks 50 000 eurot 100 000 euronit hoiustaja kohta ühes krediidiasutuses. Hüvitiste väljamaksete tähtaega lühendatakse seniselt kolmelt kuult 20 tööpäevani. Need nõuded hakkavad kehtima järgmise aasta algusest ja tulenevad Euroopa Liidu regulatsioonist.

Teiseks muudetakse seaduseelnõuga finantsjärelevalve kriisiolukorras operatiivse-

maks ja efektiivsemaks, selle kohaselt suurenevad Finantsinspeksiooni õigused sekkuda ohu- ja kriisiolukordades pankade tegevusse ja neid kontrollida. Samuti suurenevad Finantsinspeksiooni õigused nõuda pankadelt vajalikku informatsiooni kriisiolukorras ning see regulatsioon võimaldab edaspidi ka panga jagunemist, mis hetkel on seadusega keelatud.

Kolmanda muudatusena antakse riigile võimalus kaaluda Eestis tegevusloa saanud pankade omanikelt nende aktsiad sundvõõrandada. Selle meetme näol ei ole tegemist praktilise vajadusega, vaid eelkõige ennetava meetmega, mille kasutamist saab riik kaaluda siis, kui kõik teised sammud stabiilsuse kindlustamiseks on juba astunud või kui need ei ole andnud soovitud tulemust. Sundvõõrandamise ülim eesmärk on kaitsta hoiustajate huve ja laiemalt vältida seda, et ühe panga probleemid võiksid hakata mõjutama teiste pankade ja kogu majanduse toimimist. Teatud mõttes on tegu distsiplineeriva meetmega ehk sundvõõrandamise võimalus peaks sundima panga omanikke käituma alati sellisel viisil, et hoiustajate huvid ei saaks kahjustatud. Samas, kui mõne panga aktsiate sundvõõrandamine saab reaalsuseks, peab riik maksma aktsionäridele sundvõõrandamise eest õiglast hüvitist. Samasugune regulatsioon on kehtiv mitmes teises Euroopa Liidu liikmesriigis, ka Lätis ja Leedus, Suurbritannias, Austrias, Saksamaal.

Kokkuvõtteks. Kuigi Eesti majandus näitab juba taastumise märke, on majanduses jätkuvalt ohumärgid olemas. Eelkõige on eelnõu puhul tegemist siiski tulevikku suunatud muudatustega ja kindlustunde tagamisega. Sellega ma lõpetaksin. Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Küsimusi ei ole. Suur tänu, lugupeetud minister! Rahanduskomisjoni ettekande teeb rahanduskomisjoni liige Inara Luigas. Palun!

Inara Luigas

Austatud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Teen siis lühidalt. Komisjon arutas seda eelnõu 27. septembril 2010. aastal. Algataja esindajana oli meil komisjonis ja tutvustas eelnõu Rahandusministeeriumi finantsturgude osakonna juhataja Thomas Auväärt. Selle seaduseelnõu muudatused toovad endaga kaasa sisuliselt kiirema ja efektiivsema finantsjäreleval-

ve, õigusi antakse juurde Finantsinspeksioonile, kellel on tulevikus suurem õigus sekkuda krediitiasutuste tegevusse, küsida neilt täiendavaid aruandeid jne. Samuti käsitleti komisjonis sundvõõrandamise õiguse andmist riigile. See on täiesti uus peatükk, mis lisatakse krediitiasutuste seadusesse, ja nii nagu mainis ka minister, on sundvõõrandamine siiski riigi viimane võimalus sekkuda krediitiasutuste tegevustesse.

Komisjonis arutati ka seda teemat, et pangad saavad õiguse jaguneda, mis praeguste seaduste järgi pole lubatud. Samuti vaadati läbi hoiuste hüvitamise piirmäär. Hoiuste hüvitamise piirmäärast niipalju, et kui enne oli piirmäär 50 000 eurot, siis selle seadusega määratakse piirmääraks 100 000 eurot. Samuti vähendati hüvitiste maksmise lõpuleviimise aega – kui enne oli kolm kuud, siis nüüd on hüvitiste väljamaksmise aeg 20 tööpäeva.

Komisjonis vaadati üle veel Tagatisfondi seaduse muudatused ja käsitleti ka Tagatisfondi hoiuste tagamise fondi sissemakseid, seda, kuidas need formeeruvad. Praegune sissemaksetest moodustatud reserv on 2,2 miljardit krooni.

Põgusalt käsitleti hoiuste struktuuri. Komisjon langetas järgmised konsensuslikud otsused: võtta eelnõu päevakorda 13. oktoobril, esimene lugemine lõpetada ja muudatusettepanekute tähtajaks määrata kümme tööpäeva, st 27. oktoober kell 18. Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Suur tänu! Küsimusi ei ole. Kas on soov avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Seaduseelnõu 810 esimene lugemine on lõpetatud. Tulenevalt Riigikogu kodu- ja töökorra seadusest on muudatusettepanekute esitamise tähtaeg s.a 27. oktoober kell 18.

11. Käibemaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu (797 SE) esimene lugemine

Aseesimees Keit Pentus

Viimane eelnõu meie tänases päevakorras on Vabariigi Valitsuse algatatud käibemaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu. Riigikogu kõnetooli on hea meel paluda taas rahandusminister Jürgen Ligi!

Jürgen Ligi

Lugupeetud juhataja! Mul on hea meel tulla siia. Selle käibemaksuseaduse muudatuse kohaselt laieneb alates järgmisest aastast kassapõhise käibemaksuarvestuse erikorra valiku võimalus kõigile käibemaksukohustuslastele, kelle aastakäive ei ületa 200 000 eurot. Seni on see võimalus olnud ainult füüsilisest isikust ettevõtjatel. Kui arvestuse üldkorra alusel tekib käibemaksukohustus kauba võõrandamisel või teenuse osutamisel, siis kassapõhise arvestuse korral tekib see kauba või teenuse saajalt makse laekumisel ning sisendkäibemaksu mahaarvamise õigus tekib ettevõtjale tarbeks soetatud kauba või saadud teenuse eest tasumisel.

Teiseks, maksupettusevastase meetmena sätestatakse kinnisasja ja metallijäätmete käibemaksuga maksustamise erikord. Selle järgi maksustatakse kinnisasja ja metallijäätmete käive saaja poolt. Saaja poolt maksustamist ehk pöördmaksustamist rakendatakse vaid juhul, kui tehing toimub maksukohustuslaste vahel. Pöördmaksustamine aitab ära hoida kinnisasja ja metallijäätmete käibe korral sagedaselt käibemaksupettust, kus üldjuhul kauba ostja arvab küll käibemaksu saadud arve alusel oma maksustatavalt käibelt arvestatud käibemaksust maha, kuid müüja jätab saadud käibemaksusumma riigieelarvesse tasumata.

Kolmandaks sätestatakse maksuvabastus sihtasutuse poolt spordirajatise või spordivahendi kasutamise teenuse osutamisel, millele sihtasutused võrdsustatakse selles lõigus mitetulundusühingutega.

Neljandaks muudetakse soojus- ja jahutusenergia käibe tekkimise kohta. Muudatus puudutab piiriüleseid tehinguid. Samamoodi nagu võrgu kaudu edastatava maagaasi ning elektrienergia käibe puhul maksustatakse tarbija asukohariigis võrgu kaudu edastatava soojus- ja jahutusenergia käive. Võrgu kaudu edastatava energia piiriülest müüki ei käsitleta ühenduse sisese käibena. Tänan!

Aseesimees Keit Pentus

Suur aitäh! Küsimusi ei ole. Rahanduskomisjoni ettekande teeb rahanduskomisjoni aseesimees Tarmo Mänd. Palun!

Tarmo Mänd

Austatud juhataja! Head kolleegid! Komisjon arutas nimetatud eelnõu 27. septembri is-

tungil. Algataja esindajana tutvustas eelnõu Rahandusministeeriumi osakonnajuhataja Marek Uusküla. Eelnõu eesmärk on üle võtta Euroopa Liidu käibemaksudirektiivi muudatused ning sätestada kassapõhise käibemaksuarvestuse erikorra laiendus.

Komisjon keskendus arutelus põhiliselt kahele teemale. Kõigepealt leidis pikemat käsitlemist kassapõhise käibemaksuarvestuse erikorra laiendamine FIE-de kõrval ka äriühingutele, kusjuures käibe piiriks seati, nagu minister mainis, 200 000 eurot aastas. Väidetavalt on selle taotlusega esinenud väikeettevõtjate liit ja soostunud on ka kaubanduskoda. Tegemist on kahtlemata väga edumeelse majanduspoliitilise otsusega, mis oluliselt parandab väikeettevõtte finantsmajanduslikku olukorda.

Asja sisu on lühidalt järgmine. Teatavasti raamatupidamises, mis on tekkepõhine, on maksuarvestus ka tekkepõhine. Erikorra kohaselt ehk kassapõhiselt tekib kohustus aga siis, kui kassasse on laekunud raha. See on üks oluline eelis, mis praegu väikeettevõtjatele laieneb ja ettevõtete olukorda kergendab.

Teine väga oluline maksupoliitiline abinõu on see, et seadus annab võimaluse pikendada maksetähtaega kuni kolmeks kuuks, kuid mitte üle kalendriaasta piiri. See annab ettevõttele võimaluse oma tegevust paremini planeerida. Nii et tegelikult annab kassapõhise maksuarvestuse korra rakendamine väikeettevõttele võimaluse maksetähtaega pikendada ja oma rahavoogusid paremini planeerida, mis ongi selle eelnõu kõige tähtsam majanduspoliitiline sisu.

Komisjon arutas ka pöördmaksustamise kohustuse kehtestamist kinnisasja müügile ja metallijäätmetele. See sätestab kohustuse, et maksud tasub ostja. Tekkis küsimus, kas see metsamaterjalidele ei laiene. Algataja seisukoht oli küllalt resoluutselt eitav, sest see kord on meil korra olnud ja tekitanud palju probleeme eeskätt seetõttu, et hakati mängima toote nimetusega ja tagantjärele ei saadud teada, mida oli täpselt müüdnud. Seetõttu oli raskusi maksude laekumisega. Minister mainis siin, et see ongi maksupettusevastane meede, mida komisjon väga üksmeelselt toetas. Lisaks on vahepeal olukord muutunud. Euroopa direktiivid annavad meile võimaluse kehtestada erikord loetletud kinnisasja ja metallijäätmete

müügi puhul, kuid mitte metsamaterjalide müügil.

Sellised olid meie komisjoni üksmeelsed hoiakud. Komisjon langetas konsensuslikult järgmised otsused: võtta eelnõu päevakorda 13. oktoobril, s.o täna, lõpetada esimene lugemine ja muudatusettepanekute tähtajaks määrata kümme tööpäeva, st 27. oktoober kell 18. Täna tähelepanu eest!

Aseesimees Keit Pentus

Suur aitäh! Küsimusi ei ole. Kas läbirääkimiste avamise soovi on? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Seaduseelnõu 797 esimene lugemine on lõpetatud. Vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele on muudatusettepanekute esitamise tähtaeg s.a 27. oktoober kell 18.

Head ametikaaslased! Meie tänane istung on läbi, kohtume siin saalis homme kell 10.

Istungi lõpp kell 16.46.

Istungi kestus 3 tundi ja 46 minutit.

Juhataja

E. Ergma
Riigikogu esimees

XI RIIGIKOGU STENOGRAMM

VIII ISTUNGJÄRK

Neljapäev, 14. oktoober 2010

Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Vabariigi Presidendi valimise seaduse ja kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu (776 SE) teine lugemine

2. Vanemahüvitise seaduse ja riiklike pere-toetuste seaduse muutmise seaduse eelnõu (785 SE) esimene lugemine

Istungi rakendamine

Aseesimees Jüri Ratas

Tere hommikust, head ametikaaslased! Austatud Riigikogu! Alustame Riigikogu täiskogu VIII istungjärgu neljanda töönädala neljapäevast istungit. Kõigepealt palun Riigikogu kõnetooli neid Riigikogu liikmeid, kes soovivad üle anda eelnõusid või arupärimisi. Kõnesoove ei ole, seega võime minna teadete juurde. Riigikogu esimees on edastanud Riigikogu liikmete esitatud arupärimise majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile.

Head ametikaaslased! Teeme kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 50 Riigikogu liiget, puudub 51.

1. Vabariigi Presidendi valimise seaduse ja kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu (776 SE) teine lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Esimene päevakorrapunkt on Eesti Reformierakonna fraktsiooni, Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni, Erakonna Eestimaa Rohelised fraktsiooni ning Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud Vabariigi Presidendi valimise seaduse muutmise seaduse eelnõu teine lugemine. Ma palun ettekandeks

Riigikogu kõnetooli põhiseaduskomisjoni liikme Andres Herkeli!

Andres Herkel

Härra juhataja! Austatud kolleegid! Ma tuletan tagasivaatavalt meelde, et Vabariigi Presidendi valimise seaduse muutmise seaduse eelnõu oli esimesel lugemisel 16. juunil. Üsna üksmeelsete toetusavaldustega otsustas Riigikogu esimese lugemise lõpetada. Muudatusettepanekud laekusid 2. juuliks, pärast mida on komisjon arutanud eelnõu koguni kolmel korral: 20. septembril, 27. septembril ja 11. oktoobril.

Tagasivaatavalt veel niipalju, et eelnõu sisu puudutab ühte täpselt reguleerimata jäänud protseduuri: kui Vabariigi Presidendi valimine läheb Riigikogust edasi valimiskogusse, siis kuidas kohalike omavalitsuste volikogud täpselt valivad oma esindajad valimiskogusse. On häirinud see praktika nendes volikogudes, kus esindajaid on rohkem kui üks, et volikogu enamus võtab endale kõik kohad, hääletades kandidaate läbi ükshaaval. Teoreetilise põhistuse kohta niipalju, et parlamendil lasub üldiselt kohustus otsustada kõik avaliku võimu toimimise ja põhiõiguste seisukohalt olulised küsimused. See küsimus on otsustamata jäänud. Nagu siin kuulamiste käigus on välja tulnud, omal ajal ka päris kummalisel põhjusel. Nimelt, kui Vabariigi Presidendi valimise seadust omal ajal arutati ja ette valmistati, siis selle protseduuri läbitöötamiseks ei jätkunud lihtsalt aega.

Nüüd aga muudatusettepanekute ja komisjoni arutelude juurde. Muudatusettepanekute tabel on meil kõigil olemas, kuid enne, kui ma lähen nende probleemide juurde, mis muudatusettepanekute tabelis kajastuvad, peaks puudutama mõnda probleemi, mis komisjonis kõne alla tulid, kuid mida komisjon muudatusettepanekutena siiski ei esitanud. Need on need kaks küsimust, mida Vabariigi Valimiskomisjoni esindaja Alo Heinsalu meie ette tõi. Need

kajastuvad ka Vabariigi Valimiskomisjoni põhiseaduskomisjonile esitatud arvamuses. Siin vajaksid need probleemid markeerimist, kuid seaduse muutmisele me selles kontekstis ei läinud. Kõigepealt on probleem selles, mis saab juhul, kui Vabariigi Presidendi valimise viiendas hääletusvoorus, see on valimiskogu teine hääletusvoor, ükski kandidaat valituks ei osutu. Nimelt, praeguse seaduse § 26 lõige 2 ütleb, et valimiskogu teises hääletusvoorus osutub valituks kandidaat, kelle poolt hääletab hääletamisest osavõtnud valimiskogu liikmete enamus. Ehk lahtiseks jääb küsimus, mis saab siis, kui on väga palju kehtetuid sedeleid, mis ei anna häält kummalegi kandideerivale kandidaadile. Sellist patiseisu saaks ära hoida, kui valimiskogu valiks Vabariigi Presidendi lihtsalt poolthäälte enamusega. Teine küsimus, mille Vabariigi Valimiskomisjon samuti põhiseaduskomisjoni ette tõi, on see, mis saab siis, kui Riigikogu, adudes seda, et 2/3 häälteenamust ühel kandidaadil ei õnnestu saada, jätab kas esimeses, teises või kolmandas hääletusvoorus lihtsalt kandidaadid esitamata. Ka siin oli Vabariigi Valimiskomisjoni ettepanek minna teise ja kolmanda hääletusvooru puhul niisugusel juhul otse valimiskogusse edasi. Miks komisjon, pidades neid probleeme teoreetiliselt küll täiesti põhjendatuks, ei vormistanud selle kohta muudatusettepanekuid? See tuleneb nimelt sellest praktikast, et me oleme hoidunud üldiselt aasta ja vähem enne valimisi valimiskorras oluliste muudatuste tegemisest. Võib-olla oleme siin olnud kohati n-ö pühamad kui paavst ise, kuid komisjon asus siiski seisukohale, et selleks, et lahendada küsimus, mille regulatsioon ilmselgelt puudub, ei laienda me selle eelnõu konteksti probleemidele, mis annaksid seaduses ja valimiskorras olemasolevaga võrreldes täiesti teistsuguse lahendi.

Nüüd muudatusettepanekutest. Need jagunevad suures osas kaheks. Ühed on need, mille on algatanud komisjon ja mille vajalikkust käis komisjonis põhjendamas Vabariigi Valimiskomisjon. Need muudatusettepanekud on tabelis numbrite 1, 2 ja 7 all. Need puudutavad valijameeste valimisel seda põhimõtet, et valitakse volikogu istungil üles seatud kandidaatide hulgast. Seaduseelnõus, nii nagu erinevad fraktsioonid seda esitasid, ei olnud selgelt esitatud see põhimõte, et volikogu peab kõigepealt

esitama kandidaadid, mistõttu võis jääda mulje, et on võimalik langetada valik kõigi volikogu liikmete hulgast. Sama puudutab põhimõtet, et liisku heidetakse üksnes juhul, kui kandidaatide häälte arvud on võrdsed ja selle tõttu pole kõik vajalikud volikogu esindajad valijameeste kogusse valitud, mille puhul algse sõnastuse järgi võinuks jääda mulje, et liisku tuleb heita ka juhul, kui tegelikult on kõik valitud. Need on üsna tehnilist laadi täiendused, millega muudetakse ka kohaliku omavalitsuse korralduse seadust nii, et tekib viide Vabariigi Presidendi valimise seadusele.

Teine muudatusettepanekute osa, millel siin tuleb kindlasti peatuda, on need muudatusettepanekud, mille ettenähtud tähtjaks esitas Riigikogu liige Evelyn Sepp. Neist ettepanekud nr 3 ja 4 näevad tegelikult ette valimiskogu koosseisu suurendamise. Nendes muudatusettepanekutes esitatud protseduuri järgi antakse suuremate omavalitsuste volikogudele täiendavalt valijameeste kohti juurde. Me tegime kiire arvutuse. Kui praegust omavalitsuste struktuuri arvestades oleks valimiskogu liikmete arv 347, kellest 246 tuleb kohalikest omavalitsustest ja 101 Riigikogust, siis muudatusettepaneku alusel suureneks see arv 404-ni ehk 303 liiget tuleks kohalikest omavalitsustest. Muudatusettepanekute tabelis on võimalik seda skeemi ka jälgida. See algab sellest, et kõige suuremates omavalitsustes hakkab 10 liikme asemel olema 20 jne. Kui praeguse seaduse järgi on 10 sellist omavalitsust, kust tuleb rohkem kui üks valimiskogu liige, siis muudatuse järgi oleks selliseid omavalitsusi koguni 29 ja liikmete arv oleks tunduvalt suurem. Komisjon asus seisukohale, et ka see muudab olemasolevaga võrreldes olulisel määral valimiskorda ning muudab valimiskogu proportsiooni oluliselt Riigikogu kahjuks ja kohalike omavalitsuste suunas. Lähtudes jällegi sellest põhimõttest, et me ei tee valimiskorras muudatusi sellel lühikesel ajal enne tuleval aastal toimuvaid presidendivalimisi, jõudsime seisukohale, et me neid muudatusettepanekuid ei arvesta, nagu mitte ka neid Evelyn Sepa ettepanekuid, mis annavad suuremates volikogudes, kus valitakse rohkem valijamehi, ka volikogu liikmetele rohkem kui ühe hääle.

Põhiseaduskomisjoni debatid olid sisukad ja huvitavad, jõudes kohati ka selliste probleemideni nagu Vabariigi Presidendi pädevus ja tema funktsioonid ning võimalused teda tagasi kutsuda, selle otstarbekus või otstarbetus, aga need ei puuduta esitatud muudatusettepanekuid, seetõttu ma nendel aruteludel pikemalt ei peatu. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna, austatud ettekandja! Teile on küsimusi. Evelyn Sepp, palun!

Evelyn Sepp

Aitäh! Hea ettekandja! Valijameeste kogu moodustamine ja valimine selle kaudu on teatud modifikatsioon presidendi otsevalimistest. Sa oma komisjoni arutelu tutvustuses ka märkisid, et komisjoni enamus pidas üldiselt halvaks seda, et omavalitsuste osakaal ehk rahva osakaal selles valimises suureneb ja Riigikogu, n-ö juhitud demokraatia osakaal selles väheneb, et see on justkui halb. Mis on halba selles, kui pidada see debatt ära nüüd, muuta seadust minu parandusettepanekute suunas ja jõustada see muudatus 1. jaanuarist aastast 2012, nagu ka parandusettepanekud ise ette näevad? Kuidas see võiks küll mõjutada eelolevaid presidendivalimisi ja kuidas see võiks minna vastuollu põhimõttega, et vahetult enne valimisi valimisseadust ei muudeta?

Andres Herkel

Täiesti õige, küsimus on mõistetav. Tõepoolest, jätsin ütlemata, et Evelyn Sepal on ka muudatusettepanek, mis juhul kui eelnevad muudatusettepanekud aktsepteeritakse, jõustaks need mitte eelolevate presidendivalimiste ajaks, vaid järgmiste valimiste ajaks. Ma arvan, et me seda diskussiooni siin mingil moel ka peame. Komisjonis esitati siiski ka sisulisi vastuargumente. Ilmselt võib vaielda selle üle, kas Vabariigi Presidendi valimine valijameeste kogus on modifikatsioon otsevalimistest või on see n-ö täiendav abimehhanism, mis lahendab olukorra, kui Riigikogu presidenti valida ei suuda. Üldiselt jäi komisjoni liikmete hulgas peale arusaam, et me ei taha oluliselt muuta valimiskogu olemasolevat proportsiooni kohalike omavalitsuste esindajate ja Riigikogu liikmete vahel. Kahtlemata on tegemist poliitilise otsusega, mida me täna siin muudatusettepanek

kut hääletades langetame. See ettepanek suurendaks, nagu ma eespool ütlesin, oluliselt kohalike omavalitsuste osakaalu ja seda suuremate omavalitsuste suunas, milles on kahtlemata ka teatud loogika, kui arvestada elanike arvu proportsiooni. Teiselt poolt võib öelda ka seda, et see mudel, mis alguses pakuti, et omavalitsused on küllalt võrdsed, annab just nimelt väiksematele omavalitsustele selle küsimuse lahendamisel tugevama hääle ja tugevama väljundi. Regionaalse balansseerituse seisukohalt see vahest ei olegi halb mõte. Aga see on kaalumise koht. Nagu ma ütlesin, komisjon otsustas selle ettepaneku päris kindlalt tagasi lükata.

Aseesimees Jüri Ratas

Raivo Järvi, palun!

Raivo Järvi

Suur tänu! Enne küsimuse esitamist tahan rõhutada, et ma absoluutselt ei taha, et mu küsimus kõlaks, ma ei tea, selektiivselt. Aga siiski, arvestades teatud suurte omavalitsuste eripärasid, tuues näiteks kas või Tallinna või Narva, kuigi ei ole küsimus, kui me saaksime osaliselt venekeelse presidendi, kas ei või tekkida ohtu, et me võime saada ka venemeelse presidendi ja siis tekivad juba vastuolud täitevvõimuga? Kas sa selles regulatsioonis säärast ohtu näed?

Andres Herkel

Aitäh! Komisjon kindlasti ei arutanud seda, millised ohud või võimalused valitsevad venekeelse või venemeelse presidendi saamisel Eesti Vabariigis. Ma usun, et Eesti Vabariigis valitakse ikkagi Eesti Vabariigi presidenti. Küll on juhitud varasemates aruteludes teema üle tähelepanu sellisele kaudsele mehhanismile, et volikogud, mis valivad Vabariigi Presidendi valijamehi, on ise valitud teise põhimõtte järgi, kui siis, kui me valime Riigikogu, kus osalevad ainult kodanikud. Kohalike omavalitsuste volikogude valimistel on teatavasti hääleõigus ka teistel Eesti residentidel.

Aseesimees Jüri Ratas

Rein Ratas, palun!

Rein Ratas

Täna, juhataja! Hea ettekandja! Minule teadaolevatel andmetel teie komisjon tõepoo-

lest ei arutanud seda küsimust, kas Eesti president peaks olema ameerikameelne, venemeelne, lätimeelne või eestimeelne, aga minu küsimus on niisugune. Kas teine muudatusettepanek, mida juhtivkomisjon täielikult arvestas, on tingitud tahtmisest kohalike omavalitsuste volikogude tööaega kokku hoida või oli selleks ka rohkem põhjusi? Olen rääkinud.

Andres Herkel

Aitäh! Mul võtab nüüd natuke aega teise muudatusettepaneku ülesleidmine, see puudub kohalikes omavalitsustes ...

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja! Mul on see siin olemas. Kas soovite? Palun!

Andres Herkel

Aitäh! ... et valitakse volikogu istungil üles seatud kandidaatide seast ühes hääletusvoorus. Ei, see ei ole tingitud mitte niivõrd aja kokkukohi põhimõttest, kuivõrd õigusselguse põhimõttest. Kandidaadid esitatakse tõepoolest kõigepealt protseduuriliselt ja siis toimub hääletamine, igapäev on üks hääl.

Aseesimees Jüri Ratas

Aleksei Lotman, palun!

Aleksei Lotman

Aitäh! Hea ettekandja! Saan aru, et praegu on ainus tee selgema ja demokraatlikuma protseduuri poole liikumiseks seesama eelnõu. Aga kas arutati ka seda, et kaugemas perspektiivis võiks minna ka põhiseadusliku muudatuse poole, liikuda presidendi otsevalimise poole, mida pooldab märkimisväärne osa rahvast, kas või vähemalt kompromissina praegusega, et juhul kui Riigikogu presidenti ära ei vali, siis läheb otsevalimiseks, selle asemel et tekitada seda keerulist mehhanismi valijameestega?

Andres Herkel

Aitäh! See küsimus komisjonis esile ei tõusnud. Ma ütlesin, et see mehhanism võib olla keeruline, kuid annab tegelikult lahenduse ka juhul, kui valimine Riigikogus ei õnnestu. Alternatiiv võiks olla põhimõtteliselt see, et Riigikogu viimases hääletusvoorus osutub kandidaat valituks poolthälte enamusega, na-

gu mõnes riigis on, aga kindlasti on Eesti süsteem selline, mis erinevalt mõne teise riigi presidendi valimise süsteemist, kus ka ei ole rakendatud otsevalimist, tagab lõpuks lahenduse.

Aseesimees Jüri Ratas

Evelyn Sepp, palun!

Evelyn Sepp

Hea ettekandja! Minu teine küsimus puudutab olukorda, mille kirjeldamiseks sobiks näide Tallinnast, kus on ümmarguselt 80 volikogu liiget, valitakse 10 valijameest ja igapäev on 1 hääl. Ka eelnõus on ette nähtud, et võrdselt hääli saanute vahel tõmmatakse loosi. Selle skeemi puhul on küllaltki tõenäoline, et viimased kandidaadid ei pruugi koguda ühtegi häält või siis äärmisel juhul saab mitu kandidaati ühe hääle, mis jätab kahtlusi nende legitiimsuses või n-ö valitavuses. Kuidas võiks mõjutada nende valijameeste autoriteeti see, kui mitu neist ei saanud ühtegi häält, siis tõmmatakse loosi ja keegi neist läheb valijameeste kogusse kedagi esindama?

Andres Herkel

Aitäh! Ma arvan, et see, kui volikogu liikmetel on hääli rohkem kui üks, ei suurenda kuidagi seda legitiimsust, sest see on matemaatiline tehe. Teiseks, ma pean üpris teoreetiliseks konstruktsiooniks seda, et keegi Tallinna volikogust osutub null häälega valituks kas liisu heitmise teel või kuidagi teisiti. Kui vaadata, kui palju fraktsioonidel on liikmeid, ja kui fraktsioonid teevad eelnevalt ära selle töö, et esitavad oma kandidaadid, siis küll nad teevad seda ka nõnda, et antakse kandidaatidele hääli. See küsimus Evelyn Sepa esitatuna tuli ka komisjonis kõne alla, aga komisjoni üldine arusaam oli see, et siin on tegemist, esiteks, teoreetilise ohuga, mille realiseerumise praktiline võimalus on küllaltki väike, ja, teiseks, kui ka niimoodi juhtub, siis valijamees tegelikult valimata ei jää.

Aseesimees Jüri Ratas

Aivar Riisalu, palun!

Aivar Riisalu

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Ma usun, et te usute niisama palju kui mina, et

kõik kohalike omavalitsuste volikogud on Eestis valitud demokraatlike valimiste tulemusel. Kahjuks või õnneks on mõnes kohalikus omavalitsuses juhtunud niimoodi, et praegusele valitsuskolitsioonile see valimistulemus ei sobi, ja me teeme ei tea mitmendat korda parlamendis järjekordset demokraatiat reguleerivat seadust. Õelge, kas teil piinlik ei ole.

Andres Herkel

Ei ole. Teiseks, teie eeldused on mulle täiesti arusaamatud. Jah, ma olen nõus sellega, et omavalitsused on valitud täiesti demokraatlikul moel, vähemalt me tahaksime seda loota, minu kõrvu ei ole jõudnud ka juhtumeid, et oleks teisiti olnud. Aga ma osutan veel kord sellele, millel ma alguses peatusin võib-olla väga lühidalt, kuna minu ülesanne ei ole siiski siin esitada eelnõu algatajate seisukohta. Ma pean eelmisest debatist meelde tuletama seda, et siin on olulise kaaluga küsimus avaliku võimu toimimisest jäetud seadusandjal varem üheselt lahendamata. Sellele on juhtunud tähelepanu nii õigusteadlased (viitan Nele Parresti artiklile *Juridicas* nr 9/2009) kui ka Vabariigi Valimiskomisjoni esindajad, kelle puhul see mälupilt oli säärane, et Riigikogu omal ajal jättis valijameeste valimise korra täpselt reguleerimata lihtsalt ajapuudusest tulenevalt. Nii et, härra Riisalu, mul ei ole mitte sugugi piinlik teie ees esineda, liiatigi mitte komisjoni esindajana.

Aseesimees Jüri Ratas

Lembit Kaljuvee, palun!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, hea pinginaaber komisjonis! Komisjonis püüdsin ma aru saada, miks me seda eelnõu menetleme. Kahjuks ei saanud ma aru ega saa ka praegu aru, milleks täna sellega on vaja tegelda. Minu teine komisjonikaaslane Igor Gräzin räägib, et kui toru ei leki, siis ei ole mõtet seda torkima minna, et siis hakkabki lekkima. Mis sina sellest arvad, kas tõesti ikka on vaja? Sa komisjonis püüdsid rääkida, aga ma kahjuks ei saanud aru. Võib-olla räägid mulle üle.

Andres Herkel

Aitäh! Komisjoni üldine arusaam oli säärane, et see toru lekib küll. Nimelt, kui tekivad

niisugused olukorrad, kus suure omavalitsuse volikogul on vaja valida kümme kandidaati valijameeste kogusse, ja siis valitsev koalitsioon või valitsev erakond otsustab, et valimisprotseduur on säärane, et need isikud valitakse ükshaaval, kõigepealt üks esindaja, siis teine, kolmas, neljas, viies jne, ja siis otsustatakse see asi nõnda, et kõik kümme esindajat on valitsevast erakonnast, siis on asi proportsionaalsuse printsiibist kaugel ja valijamehed ei esinda volikogu kogu spektrit. Ühtlasi viitan ma oma vastusele härra Riisalu küsimusele. Nii et, hea pinginaaber komisjonist, võib-olla oleks mõtet seda *Juridica* artiklit lugeda!

Aseesimees Jüri Ratas

Toivo Tootsen, palun!

Toivo Tootsen

Aitäh! Hea ettekandja! Tallinna volikogu liikmete arvu suurendamisega tuli see Riigikogu mängleva kergusega toime. See ei olnud üldse mingi küsimus – niuhti ja tehtud! Sellega, et suurendada valijameeste kogu suurust, ei tule me toime. Ometi oleks vaja just seda proportsionaalsust Riigikogu liikmete ja omavalitsusest valitud valijameeste vahel muuta. Sest kui Riigikogu ei ole juba ei tea mitmendal korral toime tulnud põhiseaduses ette nähtud ülesande täitmisega, et valida siin ära president, siis ongi vaja proportsioone muuta ja siis ongi vaja volikogudele rohkem võimu ja voli anda. Kas sa ei leia, et oleks õige keskenduda just sellele muudatusettepanekule?

Andres Herkel

Aitäh! See küsimus on pigem minule kui ettekandjale, mitte minule kui komisjoni esindajale, seetõttu, kuna komisjonis seda küsimust niimoodi ei tõstatatud, ei läheks ma selle aruteluga väga pikalt kaasa. Küll aga ei saa märkimata jätta, et see, et Tallinnas volikogu liikmete arv suurenes, ei ole suurendanud Tallinna elanike arvu, nii et see iseenesest ei ole ilmselt põhjendus proportsioonide muutmiseks.

Aseesimees Jüri Ratas

Mailis Reps, palun!

Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea ettekandja! Ka see küsimus on sulle kui ettekandjale, sest ma kahtlen, kas te komisjonis seda arutasite. Sa just hetk tagasi küsimusele vastates selgitasid, et demokraatiat tuleb juhtida seetõttu, et kui valijamehi valitakse ükshaaval, siis võib juhtuda, et saadakse valitsevale koalitsioonile sobivad esindajad. Kas sa võid tuua välja, mis oli see põhimõtteline erinevus näiteks teisipäeval, kui me valisime KIK-i nõukogu, ja kui meile selgitati, et see on äärmiselt demokraatlik, kui valitakse täiesti juhuslikult kaks Isamaa ja Res Publica Liitu kuuluvat inimest nõukogu liikmeks ja just ükshaaval tulebki valida, sest nii saab koalitsioon välja valida just need, kes neile meeldivad?

Andres Herkel

Aitäh! Komisjon seda ei arutanud, aga erinevates kohtades, kus on mulje, et rikutakse mingisugust demokraatiat põhimõtet, on ilmselt otstarbekas algatada reeglite muudatusi. Neid näiteid võib tuua väga palju, ka Tallinna kohaliku võimu toimimise kohta, halduskogude kohta, aga ma ei läheks selle küsimusega kaasa, sest komisjon seda kindlasti ei arutanud. Lähtume sellest, et praegu on Vabariigi Presidendi valimiskogu näol tegemist avaliku võimu toimimise olulise riikliku küsimusega, kus regulatsioon peab olema ühene ja selge.

Aseesimees Jüri Ratas

Toivo Tootsen, palun!

Toivo Tootsen

Aitäh! Hea ettekandja! See, et valijamehed valitakse ühes hääletusvoorus ja igal volikogu liikmel on üks hääl, ja see seletus, mis sa andsid, et eelnevalt võiks fraktsioon ju ära määrata, kes kui palju hääli saab – kas see on sinu arvates demokraatiat kõige kõrgem tipp, et eelnevalt rehkendatakse ja öeldakse, kui palju hääli saadakse ja kes kelle poolt hääletab?

Andres Herkel

Aitäh! Võib rehkendada, aga ma ei rääkinud mitte midagi rehkendamisest. Ma arvan, et kui inimene esitatakse kandidaadiks, siis on tal vähemalt üks esitaja, tõenäoliselt ka rohkem.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja! Ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Kas soovitakse pidada läbirääkimisi? Soovitakse. Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Evelyn Sepa!

Evelyn Sepp

Austatud istungi juhataja! Lugupeetud kolleegid! Pean tunnistama, et selle arutelu alguses ei kavatsenud ma siia kõnepulti tulla ja leidsin, et ehk ei ole vaja lihtsaid asju üle selgitada. Aga ma kahjuks eksisin. Hea kolleeg Raivo Järvi muretses venekeelsete inimeste ja demokraatiat pärast ja selle pärast, et, kujutage ette, nad tõesti valivad Eestis kohalikke volikogusid ja järelkult tuleb kohalike volikogude esindajate arv hoida võimalikult väike, muidu ei ole president demokraatlikult valitud. See ei ole tegelikult sellele saalile kohane arutelu tase. Ka volinikud, kes esindavad piirkondi, kus suur osa elanikest on venekeelsed, esindavad Eesti hääleõiguslikke kodanikke. Teha siin vahet emakeele alusel – see ei vaja vist lisakommentaare.

Kui tulla nende parandusettepanekute juurde, mille alt te leiate tabelis minu nime, siis kindlasti vääriks pisut selgitamist ja tähelepanu juhtimist paar seika. Komisjoni esindaja viitas ühele artiklile ja soovitas selle läbi lugeda. See soovitus oleks kohane ka temale endale, sest Nele Parrestit üks kandvamaid artikleid selles Juridica numbris juhib meie tähelepanu kahele asjale. Üks on tõepoolest see puuduv kord, mis omal ajal jäi reguleerimata (seda võib öelda stenogrammide ja protokollide tuginedes) tõepoolest ajapuuduse tõttu. See probleem on suures osas selle eelnõuga lahendatud, ei saa etteheiteid teha. Kuid teine probleem, millele see teoreetiline artikkel tähelepanu juhib, on seesama proportsionaalsus. Ma usun, et te olete minuga nõus, et valijamehed ei esinda oma küla puid ja põõsaid, vaid nad esindavad selle omavalitsuse hääleõiguslike kodanike häält, nende arvamust. Kui on oluline proportsionaalsus, siis kahtlemata kannavad ka nemad seda proportsionaalsust selle piirkonna valijate võimalike arvamuste suhtes, kust nad tulevad. Kui me vaatame mõningaid tabeleid, siis arvestades omavalitsuste suurust n-ö 2006. aasta mudeli järgi, esindasid omavalitsused, kus oli rohkem kui 10 000 hääleõiguslikku kodanikku (neid oli üheksa), 11% valijatest ja omavalit-

sused, kus oli vähem kui 10 000 hääleõigusliku kodanikku (neid oli 218), võtsid enda alla 89% esindatusest valijameeste kogus. Parandus, mille mina välja pakkusin, lähtub kahest asjast. Esiteks on pisut ümber modelleeritud esindajate arvu. Parandusettepanekutest saate näha, et kuni 5000 hääleõigusliku Eesti kodanikuga omavalitsus saadab valijameeste kogusse ühe esindaja, kui omavalitsuses on 5001 kuni 10 000 kodanikku, siis saadetakse kaks esindajat, kui on 10 001 kuni 20 000 kodanikku, siis neli esindajat, kui on 20 001 kuni 50 000 kodanikku, siis kaheksa esindajat, kui on 50 001 kuni 200 000 kodanikku, siis kümme esindajat, ja kui on üle 200 000 hääleõigusliku Eesti kodaniku, siis 20 esindajat. Kui me paneme siia juurde tinglikult omavalitsuste arvu, siis kuni 5000 hääleõiguslikku kodanikku esindavaid omavalitsusi oli 164, kuni 10 000 kodanikku esindavaid omavalitsusi oli 16, kuni 20 000 kodanikku esindavaid omavalitsusi oli viis, kuni 50 000 kodanikku esindavaid omavalitsusi oli kaks, kuni 100 000 kodanikku esindavaid omavalitsusi oli üks ja üle 100 000 kodaniku esindavaid omavalitsusi oli üks (see on Tallinn).

Mida selle kohta veel öelda? Kahtlemata on tegu presidendi otsevalimiste modifikatsiooniga, kahtlemata on tegu väga olulise probleemiga, mis vajab lahendamist. Parandusettepanekud näevad selle muudatuse võimaliku jõustumise ajaks ette jaanuari 2012, mis tähendab, et see ei lähe kuidagi vastuollu nende põhimõtetega, mida Riigikohus on meile korduvalt kinnitanud.

Mida ma veel pean ütlema? Kui komisjonis kõlavad arvamused, et kellele on vaja presidenti, et ega presidenti ei ole vaja rahvale, presidenti on vaja Riigikogule, siis ...

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja! Kas soovite lisaiega? Kolm minutit lisaiega.

Evelyn Sepp

... siis ma arvan, et see president, kes kandideerib eelolevatel valimistel ja osutub valituks, peab päris mõru pilli alla neelama, sest ta ei ole kellegi president, ta on lihtsalt Riigikogu käepikendus. Ma arvan, et see ei ole päris see põhiseaduslik väärtus, mida Riigikogu on vandanud siin kaitsta. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Palun Riigikogu kõnetooli Väino Linde!

Väino Linde

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Selle eelnõu puhul võis headelt kolleegidelt kõike oodata, aga see, et meie presidenti ja tema institutsiooni üritatakse pidada Riigikogu käepikenduseks, üritab minu arvates ületada kaine mõtlemise taset. Aga see selleks.

Kutsun üles ikkagi seda eelnõu asjakohaselt vaatama ja lahendama neid küsimusi, mida see eelnõu käsitleb. Tahan öelda, et põhiseaduse § 79 1. lõikes on märgitud, et Vabariigi Presidendi valib Riigikogu, ja alles siis öeldakse, et kui kolmes voorus ei saa Riigikogu selle ülesandega hakkama, tulevad kokku kohalike omavalitsuste esindajad, valijamehed, moodustades valimiskogu. Sellest tulenevalt saab teha ühe ja ainukese järelduse, et põhiseadus näebki tegelikult presidendi valijana esmalt ainult Riigikogu ja n-ö tagavaraväljapääsuna on mõeldud juurde tuua omavalitsuste esindajad.

Kui siin rääkida võimalike muudatusettepanekute pinnalt omavalitsuste esindajate arvu suurendamisest valimiskogus, siis see on kindlasti otseselt põhiseadusega vastuolus. Aastaid on töötanud selline kooslus, kus Riigikogu osatähtsus on ca 30%, muudatusettepanekute nr 4 ja 5 alusel väheneks see 25%-ni. Riigikogu osatähtsus väheneks oluliselt ja seda ei saa kindlasti õigeks pidada.

Mida veel tahaks öelda? Täna on räägitud sõnast "proportsionaalsus". Need muudatusettepanekud oleksid just sellised, mis muudaksid selle valimiskogu suhte eaproportsionaalseks, mitte ei oleks nii, nagu meile üritati väita.

Viiendas muudatusettepanekus on ära toodud võimalus, et väikeste omavalitsuste volikogu liikmetel on valijamehe valimisel üks hääle ja suuremates omavalitsustes on kuni neli häälet. Seda muudatust on iseenesest tõesti väga raske mõista, põhistada seda praktiliselt võimalik ei ole. Ma kutsun üles muudatusettepanekuid nr 4 ja 5 igal juhul mitte toetama. Aitäh teile!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Palun Riigikogu kõnetooli Eiki Nestori!

Eiki Nestor

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Mul on väga lühikene kõne. Ei maksa selle eelnõu pärast nii palju närveerida. Neid olukordi, kus volikogul on võimalik valida rohkem kui üks valijamees, ei ole eriti palju. Ilma valijameheta on kõik jäänud. Ehk, teisisõnu, seda võimalust, et võitja võtab kõik valijamehe kohad, on kasutanud ükskõik millise presidendi toetajad. Kui me seda seadust muudame, siis on asi lihtsam, demokraatlikum ja õiglasem, volikogu ja valijad ei tunne ennast petetuna ja asi töötab. Nii et siin ei ole küsimus Tallinnas. Võtame asja rahulikult ja teeme mõistlikult ära.

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Palun Riigikogu kõnetooli Lauri Vahtre!

Lauri Vahtre

Lugupeetud juhataja! Austatud Riigikogu! Ma ühinen sedakorda väga eelkõneleja Eiki Nestoriga. Asi on võrdlemisi lihtne. See foku-seerimata virin, mida võis aknapoolsest saali-osast kuulda nii kõnede kui ka küsimuste kaudu, ei olnud minu arvates küll Eesti Riigikogule kohane. Ei ole mõtet siin saalis esitada küsimusi, mille vaimne tase on umbes selline nagu küsimusel, et ma küll klaverimängust suurt ei taipa, aga vabandage, kummad siis võitsid, kas mustad või valged. Ma pean siin silmas kolleeg Lembit Kaljuvee küsimust, miks te selle seaduseelnõu esitate – pärast seda, kui inimene on ise istunud kõigil istungitel ja on kuulanud ära ettekanded.

Asi on ju väga lihtne. Kas me valime esindajad majoritaarse printsiibi või proportsionaalse printsiibi järgi. See vahe peaks meil kõigil küll üsna hästi selge olema. Nii on valitud ka meid endid. Ei ole ju valimisringkondades kandidaadid valimisvõitluses ükshaaval, vaid just sellesama proportsionaalsuse tagamiseks ikka n-ö partiide kaupa. Üldine reegel meie elus ja demokraatias on see, et esindajad tuleb valida proportsionaalselt, otsused tuleb paraku teha majoritaarselt. Kui on vaja langetada otsus, kes saab presidendiks, siis on küll nii, jah, et võitja võtab kõik, me ei saa valida presidendiks näiteks 53% Toomas Hendrik Ilvest ja 47% Arnold Rüütlit, vaid ikka kas härra Ilvese või härra Rüütli või kellegi kolmanda-neljanda, kes on esitatud, aga need

valijad peavad olema valitud proportsionaalsuse põhimõttest lähtudes.

Karta siin mingit olupoliitilist kasu või kahju, see näitab minu meelest lihtsalt n-ö konnaperspektiivi. Kõik erakonnad võivad sattuda sellega kas paremasse või halvemasse olukorda, sõltuvalt sellest, mida tulevik toob. See on täiesti n-ö pime otsus, mis ei taotle ühegi poliitilise jõu kasu ega kahju, vaid paremat esindatust. Ma täna!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Palun Riigikogu kõnetooli Marek Strandbergi!

Marek Strandberg

Head kolleegid! Kõnealuse eelnõu puhul paistab tõepoolest ka siit kõrvalt kuulates nii, et on räägitud sellest, et tegemist on mingisuguse valimiskiusu või muuga. Kui olla väga puhtalt ja selgelt aritmeetiline ja ei midagi muud – aritmeetika ei ole ühelgi moel kallutatud ei paremale, vasakule, ette ega taha –, siis on näha, et see inimeste poolt väga sageli välja öeldud huvi, et president võiks olla võimalikult otsevalitav, selle eelnõu puhul ka selliselt välja paistab. Tõepoolest saab suurem hulk (küll, jah, kohalike omavalitsuste volikogude kaudu, aga ikkagi) rahva tahet esindatud.

Küsimused selle kohta, kas valida presidenti otse või mitte, on arusaadavalt üldse täiesti eraldi küsimused, mis puudutavad põhiseadust. Küsimus on ka selles, et meie parlamentaarse riigi üks traditsioon on püüda valida kõikvõimalikke põhiseaduslikke institutsioone, teha neid valikuid siiski Riigikogus. Mida tähendaks presidendi otsevalimine, selle üle võib pikalt diskuteerida. Veelgi laiem küsimus on see, kas me näiteks peaksime diskuteerima ka selle üle, kas meie niigi juba põhiseaduslike institutsioonide rohkel riigil üldse presidenti vaja on. Aga see ei ole hetkel arutelu objekt. Me arutame selle üle, millisel moel muuta presidendivalimisi vahetumaks, mismoodi presidendivalimised oleksid esindatumad ja esindaksid valijaid paremini. Ma arvan, et eelnõu sellisel moel, nagu ta täna siin meie ees on, seda ka võimaldab teha.

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Rohkem kõnesoove ei ole. Sulgen läbirääkimised. Alustame eelnõu 776 muuda-

tusettepanekute läbivaatamist. Esimene muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt. Teine muudatusettepanek on samuti juhtivkomisjonilt. Kolmanda muudatusettepaneku on esitanud Evelyn Sepp, juhtivkomisjoni seisukoht on jätta arvestamata. Evelyn Sepp, palun!

Evelyn Sepp

Aitäh! Ma palun seda ettepanekut hääletada.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud ametikaaslased, panen hääletusele muudatusettepaneku nr 3, mille on esitanud Evelyn Sepp. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 26 Riigikogu liiget, vastu 58, erapooletuid ei ole. Muudatusettepanek ei leidnud toetust.

Neljanda muudatusettepaneku on esitanud Evelyn Sepp, juhtivkomisjoni seisukoht on jätta arvestamata. Evelyn Sepp, palun!

Evelyn Sepp

Aitäh! Ma palun seda parandusettepanekut hääletada.

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Panen hääletusele muudatusettepaneku nr 4, mille on esitanud Evelyn Sepp. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 26 Riigikogu liiget, vastu 57 Riigikogu liiget, erapooletuid ei ole. Muudatusettepanek ei leidnud toetust.

Viienda muudatusettepaneku on esitanud Evelyn Sepp, juhtivkomisjoni seisukoht on jätta arvestamata. Evelyn Sepp, palun!

Evelyn Sepp

Aitäh! Ma palun ka seda parandusettepanekut hääletada.

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Panen hääletusele muudatusettepaneku nr 5, mille on esitanud Evelyn Sepp. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 26 Riigikogu liiget, vastu 58, erapooletuid ei ole. Muudatusettepanek ei leidnud toetust.

Muudatusettepaneku nr 6 on esitanud Evelyn Sepp, juhtivkomisjoni seisukoht on jätta arvestamata. Muudatusettepaneku nr 7 on esi-

tanud juhtivkomisjoni ja seisukoht on täielikult arvestada.

Oleme kõik muudatusettepanekud läbi vaadanud. Juhtivkomisjoni seisukoht on, et teine lugemine tuleks lõpetada. Teine lugemine on lõpetatud.

2. Vanemahüvitise seaduse ja riiklike peretoetuste seaduse muutmise seaduse eelnõu (785 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme teise päevakorrapunkti juurde, milleks on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni ning Riigikogu liikmete Karel Rütüti, Jaanus Marrandi ja Jaan Õunapuu algatatud vanemahüvitise seaduse ja riiklike peretoetuste seaduse muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli Riigikogu liikme Heljo Pikhofi!

Heljo Pikhof

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Eelnõuga 785 soovivad sotsiaaldemokraadid muuta peretoetuste kasutamise efektiivsemaks, suurendades toetusi vaesusriskis olevate perede abistamiseks. Hiljutine OECD põhjalik Eesti sotsiaalprogrammide analüüs näitas, et vähe- ne raha, mida sotsiaaltoetusteks eraldatakse, jõuab tõeliste abivajajate asemel hoopis päris heal järjel olevate inimeste taskusse. Nõnda on riigi poliitika suunatud pigem nende perede toetamisele, kes endaga niigi hakkama saavad. Seda risti vastu mitu head aastat tagasi valminud sotsiaalse kaasatuse riiklikule tegevuskavale, mille pikaajaline eesmärk on lastega perede vaesuse vähendamine ja ärahoidmine, sealhulgas vaesusriskis peredele mõeldud toetuste suurendamine ka peretoetuste sees.

Kogu peretoetusteks jagatavast maksu- maksja rahast läheb viiele rikkamale inimeste grupile tervelt 59%, samal ajal näitab statistika, et suurem osa lapsi kasvab just viies vaesemas grupis. Mis peretoetuste raha jagunemise nii suuresti rikkamate poole kaldu lööb, on vanemahüvitis, mille maksimaalne summa on tänavu 35 316 krooni ja minimaalne 4350 krooni. Igat masti uuringud on meile aga selgeks teinud, et kui töötus kõrvale jätta, elavad kõige suuremas vaesusriskis üksikvanemaga ja paljulapselised pered.

Ühe vanemaga perede suurem vaesusrisk tuleneb ennekõike pere koosseisust. Ühe vanemaga perede suhteline vaesuse määr on nii Eestis kui ka mujal Euroopa riikides lastega leibkondade seas kõige kõrgem. Tõsi on seegi, et ühe lapsevanemaga peredest elab 40% suhtelises vaesuses. See on mõne aasta tagune hinnang ega kajasta praegust suurt tööpuudust, mis on sissetulekuta jätnud hulga pere ainsaid leivateenijaid.

Seega, sotsiaaldemokraatide ettevalmistatud eelnõu vähendab nende peretoetuste osa, mida makstakse heal järel olijatele, ning suurendab vaesuses või vaesusriskis olevate perede lastele makstavat osa.

Eelnõuga tuuakse vanemahüvitise ülempiir üle-eelmise aasta kolmekordselt keskmiselt palgalt kahekordsele keskmisele palgale. Ettepaneku järgi rakendatakse uut korda kümme kuud pärast seaduse väljakuulutamist, mis arvestab perede õigustatud ootusega ning võimaldab sellest tulenevaid muudatusi arvestada riigieelarve koostamise protsessis.

Vanemahüvitise lae allatoomine võidab riigieelarves raha juurde peretoetuste sees ja see võimaldaks tõsta üksikvanema lapse toetust 300 kroonilt 1050 kroonile. Üksikvanema lapse toetuse suurus on püsinud muutumata 2000. aastast. Riiklike peretoetuste seaduse § 7 järgi on üksikvanema lapse toetusele õigus lapsel, kelle sünniaktis puudub kanne isa kohta või see on tehtud ema ütluse alusel. Üksikvanema lapse toetust saab seega vaid teatud osa üksikvanemaga peredes kasvavatest lastest ning see ei puuduta neid peresid, kus laps või lapsed kasvavad ühe vanemaga kas vanemate lahkuminekut tõttu või teise vanema surma tagajärjel. Sotsiaalkindlustusameti andmetel sai 2008. aasta lõpu seisuga üksikvanema lapse toetust 25 188 last. Statistikaameti andmetel on aastate järgi võttes tuvastamata isadusega sündide arv ning osakaal kõikide elussündide hulgas vähenenud. Kuna ühe vanemaga peres on ainult üks võimalik töökäija, on töötavate ja ülalpeetavate suhe halvem kui näiteks kahe vanemaga peredes. Eurostati 2007. aasta andmete järgi oli Eestis töötavate ühe vanemaga perede suhtelise vaesuse määr 28%, seevastu kõigis töötavates sõltuvate lastega leibkondades kokku oli suhtelise vaesuse määr vaid 9%.

Kuna üksikvanema toetusele õigust omava lapse peres on ainus sissetulekusaaja naine,

siis esineb nendes peredes ka kõige rohkem töist vaesust. See tähendab, et sissetulek ei taga isegi töökäimise korral elamist ülevalpool vaesuspiiri. Eurostati 2006. aasta andmetel oli Eestis naiste ja meeste palgalõhe 30%, mis oli üks kõrgemaid näitajaid Euroopa Liidu liikmesriikides. Seega kahjustab lastega perede vaesus materiaalses mõttes nii laste elukvaliteeti ja heaolu kui kokkuvõttes ka kogu ühiskonna jätkusuutlikkust, tekitades sotsiaalset tõrjutust ja taastootes vaesust.

Samas ei ole majandusliku toimetuleku raskused ühe vanemaga perede ainus probleem. Uuringute kohaselt mõjutab ühe vanema puudumine nii lapse sotsiaalset toimetulekut ja heaolu kui suurendab ka üksi last kasvatava vanema stressi. Ühe vanemaga perede toimetulek on ühiskonna arengu ja jätkusuutlikkuse seisukohalt oluline, kuna puudutab olulise osa laste heaolu ja elukvaliteeti.

Kutsun teid toetama sotsiaaldemokraatide algatatud vanemahüvitise seaduse ja riiklike peretoetuste seaduse muutmise seaduse eelnõu 785! Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja! Teile on küsimusi. Väino Linde, palun!

Väino Linde

Aitäh, hea istungi juhataja! Hea ettekandja! Mind huvitab, kust võtad sina või võtab sinu fraktsioon selle, et vanemahüvitise seadus on just nimelt vaesuse vastu võitlemise seaduste paketi üks osa. Sellest loogikast lähtudes peaksite sinna nimekirja arvama ka näiteks palga-seaduse, mis ju oma rakendamise kaudu tagab inimestele näiteks töö eest palga maksmise, mis omakorda vähendab lõppkokkuvõttes vaesust.

Heljo Pikhof

Aitäh küsimuse eest! IMF on juba juhtinud tähelepanu sellele, et peretoetuste sees tuleks raha ümber jagada ja tuleks ümber jagada neile, kes halvemini toime tulevad. Praegu on peretoetused meil paraku sätitud rikkamate heaolu kindlustamiseks.

Aseesimees Jüri Ratas

Taavi Rõivas, palun!

Taavi Rõivas

Aitäh! Muidugi, hea küsija ajas viimasele küsimusele vastates mõned asjad sassi. Vanemahüvitis, nagu nimigi ütleb, ei ole mitte toetus, vaid on hüvitis ja seetõttu on peretoetuste ülevaatamine hoopis teine teema. Aga mind teeb murelikuks see, et sotsiaaldemokraadid saavad sisuliselt igal nädalal välja signaale selle kohta, kuidas võiks vanemahüvitist ühest või teisest otsast kärpida, kuidas võiks süsteemi muuta. Kõigi nende sõnumitega me teelikult ju tekitame ebakindlust selle meetme suhtes, mis on loodud just selleks, et inimestel oleks kindlus. Kas sotsiaaldemokraadid tõesti soovivad siis riiki, kelle peale isegi lapseootel vanemad ei saa kindlad olla, nii et nad peavad kogu aeg kartma, mis järgmisena välja mõeldakse?

Heljo Pikhof

Aitäh küsimuse eest! Sotsiaaldemokraadid soovivad riiki, kus lapsed ka üles saaks kasvata, mitte nii, et kogu toetuste summa oleks sünnile orienteeritud. Sa ütlesid, et iga nädal tuleb erinevaid signaale. Ei tule. Me oleme kogu aeg rääkinud sellest, et lagi tuleks kolmekordselt keskmiselt palgalt tuua kahekordse keskmise palgani. Nii et siin ei ole erinevaid signaale. Oleme ka öelnud, mis selle raha eest teha.

Aseesimees Jüri Ratas

Aleksei Lotman, palun!

Aleksei Lotman

Aitäh! Erinevalt eelküsijatest suhtun ma sellesse eelnõusse mõnevõrra suurema sümpaatiaga, aga mõni asi tekitab ikkagi küsimusi. Täiesti arusaadav on, et üksikvanemate lapsed on suuremas riskis, ja täiesti arusaadav on, et nendel on õigustatult kõrgem lapsetoetuse määr kui teistel. Aga kas just seitsmekordselt? Millest tuleneb see seitsmekordne vahe ja millest tuleneb see, et hõlmatakse ainult üksikvanemad? Teistest sotsiaal-majanduslikest põhjustest tulenevalt on teisi lapsi, kelle vanemad ei suuda neile tagada mitmesuguseid hüvesid, mis on meil paraku raha eest ostetavad.

Heljo Pikhof

Aitäh! Lapsetoetus on kõigil ühesugune, esimesele ja teisele lapsele 300 krooni ja sealt

edasi 900 krooni. Aga üksikvanema lapse toetus on mõeldud nende perede lastele, kus sünniaktis puudub kanne isa kohta või on see tehtud ema ütluste järgi. See toetus on tõesti 2000. aastast üks ja sama – 300 krooni. Seda on liiga vähe.

Aseesimees Jüri Ratas

Igor Gräzin, palun!

Igor Gräzin

Hea ettekandja! Ma olen kogu aeg mõtisklenud, mis tingib selle sotside sinna-tänna rabelemise lastetoetuste ja sotsiaalabiga seoses. Täna proovime nii, siis proovime naa, kui midagi välja ei tule, siis proovime edasi, ja ikkagi ei tule midagi välja. Võib-olla on asi põhimõttes? Ütle mulle, palun, millised on veel põhjused. Tuleme selle klassivõitluse juurde normaalselt tagasi. Mispärast on vaja rikastelt raha ära võtta? Üks motiiv on selge, see on sama põhjus, miks on vaja panku röövida: sellepärast, et seal on raha. Teisest motiivist rääkides: kas ma saan õigesti aru, et inimene, kellel on raha keskmiselt või sellest rohkem, on sulgi, varas jne, keda on vaja millegipärast karistada ja ära võtta tema isiklik raha? Sain ma sust õigesti aru? On see motiiv, miks te tahate selle alandamise peale minna?

Heljo Pikhof

Aitäh küsimuse eest! Me ei rabele. Sotsiaaldemokraadid tegelevad laste vaesuse ja sotsiaalse tõrjutusega. Tõepoolest, nendes peredes on olukorda vaja leevendada. Mis meie eelnõusid puudutab, siis me oleme esitanud eelnõusid selle kohta, et nende perede lapsed, kus vanemad on töötud ja ei saa enam töötuskindlustushüvitist või töötutoetust, saaksid lisatoetust 450 krooni kuus, et toimetulekutoetus ja lapsetoetus hoitaks lahus. See eelnõu puudutab üksikvanemaid. Ma arvan, et need on kõik selliste perede lapsed, kes elavad sageli süva-vaesuses või vaesusriskis.

Aseesimees Jüri Ratas

Taavi Rõivas, palun!

Taavi Rõivas

Aitäh! Hea ettekandja! Mulle tundub, et teie mälu on küllalt valikuline, sest kõik siin saalis võivad olla tunnistajaks, et sotsiaaldemokraa-

did on tõepoolest välja saatnud erinevaid signaale, kuidas vanemahüvitist ära vussida. Küll olete teinud ettepaneku vähendada ülempiiri 5000 krooni võrra, küll olete teinud ettepaneku vähendada 12 000 krooni võrra. Keegi ei ole kindel, et järgmisena te ei tee ettepanekut tuua ülempiir üldse 6000 kroonile. Küll olete teinud ettepanekuid muuta vanemahüvitise väljamaksmise aega siia-sinnapoole. Neid ettepanekuid ja segaseid signaale tuleb liiga palju. Sellepärast ma küsin: kas teie jaoks ei ole peret planeerivate vanemate kindlustunne mingi väärtus?

Heljo Pikhof

Aitäh, Taavi, küsimuse eest! Väärtus on igal juhul see, et kui lapsed on perre sündinud, siis need lapsed saaksid ka üles kasvatatud, et oleksid võrdsemad tingimused laste üleskasvamisel jne. Sotsiaaldemokraadid ei ole siin segaseid signaale välja saatnud. Me tahame vanemahüvitise maksmise perioodi pikendada kaheksa aasta peale, see tähendab, et kaheksa aasta jooksul saab selle poolteist aastat välja võtta lastevanematele sobival ajal, ja samamoodi vanemahüvitise lage alla tuua, nagu ma enne ütlesin.

Aseesimees Jüri Ratas

Liisa-Ly Pakosta, palun!

Liisa-Ly Pakosta

Austatud ettekandja! Kui inimene käib tööl, siis saab ta palka. Kui inimene jääb vanemahüvitise saamise perioodil lapsega koju, siis on see inimene enamasti naine. Kui me muretseme selle pärast, miks naiste ja meeste palgavahe Eesti Vabariigis on nii suur, siis jääb mulle arusaamatuks, miks te soovite seda sissetulekute vahet naiste puhul viia maksimumpiirist allapoole. Eelküsijad on palga kohta juba küsinud, aga palun selgitage, miks te soovite veelgi süvendada palgalõhet või sissetulekulõhet meeste ja naiste vahel.

Heljo Pikhof

Ma ei oska sellele isegi vastata, küsimus on nii jabur. Kui palgalõhest rääkida, siis, tõepoolest, naiste palgad on väga väikesed. Kui me räägime üksikvanematest, siis see tähendab seda, et kui naine peab käima tööl ja saab võib-olla ainult miinimumpalka, siis on tõesti

väga raske, kui peres on veel mitu last, neid lapsi kasvatada, nende toimetulekut ja nende huviharidust tagada.

Aseesimees Jüri Ratas

Igor Gräzin, palun!

Igor Gräzin

Üldiselt olen ma väga suur naisõigusluse pooldaja ja sellepärast teeb mind väga murelikuks, kui naiste diskrimineerimine tuuakse sisse nurga tagant, sellest rääkimata. Pange nüüd ennast tööandja asemele, sõbrakesed. Mis hakkab juhtuma? Kas ma võtan tööle naise, kes kaheksa aasta jooksul võib mulle igal aastal eelnevalt ette teatamata poolteist kuud tünga teha, sest tal on võimalik seda puhkust välja võtta siis, kui talle parasjagu sobib (päike paistab, Egiptuses on sinised lained jne), või ma võtan tööle mehe, kellega mul seda riski ei ole?

Heljo Pikhof

Aitäh küsimuse eest! Aga üldiselt pole see üldse selle eelnõu teema, arutelu läheb nagu liiga laiaks.

Aseesimees Jüri Ratas

Silver Meikar, palun!

Silver Meikar

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud eelnõu algataja! Minu arvates oli kolleeg Pakosta küsimus täiesti asjalik, võib-olla natuke liiga terav, aga täiesti asjalik ja täiesti põhjendatud. Statistika näitab, et naiste keskmine sissetulek on väiksem kui meeste oma, ja teie eelnõu muudab tegelikkuses selle vahe veel suuremaks. Miks te tahate seda teha?

Heljo Pikhof

Ma kommenteerin Liisa küsimust. Palgalõhest ei saa me rääkida sellisel juhul, kui naine on kodus. Me räägime palgalõhest sellisel juhul, kui naine ja mees töötavad, üks saab vähem palka ja teine saab rohkem palka. See on palgalõhe.

Aseesimees Jüri Ratas

Silver Meikar, teine küsimus, palun!

Silver Meikar

Aitäh! Tegelikult on siin ikka oluline vahe. Ma toon teile hästi konkreetse näite. On täiesti tavaline, et liberaalses avatud ühiskonnas on nii, et naine teenib rohkem kui mees, ja siis, kui juhtub selline tore asi, et perre sünnib laps, siis väga tihti on naine, vähemalt lapse esimesed elukuud, lapsega kodus. Kasutades sellist piltlikku lähenemist: kui püksid on olnud alati naise jalas, miks te nüüd tahate neid ära võtta?

Heljo Pikhof

Aitäh küsimuse eest! Aga ma jään endale kindlaks, et lapsed on võrdsed.

Aseesimees Jüri Ratas

Liisa-Ly Pakosta, palun!

Liisa-Ly Pakosta

Aitäh! Täpsustan oma küsimust. Me ei ole saanud ka mitme peale sellele vastust. Hea küll, naiste ja meeste sissetulekud on Eestis erinevad, ka seda näitab statistika. Miks te soovite seda naiste ja meeste sissetulekute vahet veelgi suurendada?

Heljo Pikhof

Ma juba vastasin sulle sellele küsimusele. Me räägime sissetulekute vahest ja palgalõhest siis, kui naine ja mees käivad tööl, kui samaväärse töö eest makstakse erinevat palka.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja! Ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli sotsiaalkomisjoni liikme Tõnis Kõivu!

Tõnis Kõiv

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Sotsiaalkomisjon arutas eelnõu 785 27. septembri koosolekul. Lisaks komisjoni liikmetele osales arutelul Sotsiaalministeeriumi sotsiaalpoliitika info ja analüüsi osakonna analüütik Hede Sinisaar. Eelnõu tutvustas sotsiaaldemokraadist sotsiaalkomisjoni liige Heljo Pikhof. Seda tutvustamist ei hakka ma refereerima, sest me kuulsime seda siin kõik. Vabariigi Valitsus andis oma arvamuse eelnõu 785 kohta juulis ja otsustas 15. juulil toimunud istungil seda eelnõu mitte toetada.

Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon on esitanud menetlusse kaks samasisulist vanemahüvitise seaduse muutmise eelnõu: 11. juunil 2009 eelnõu 525, ning 17. juunil 2010 eelnõu 785. Ka eelnõu 525 otsustas Vabariigi Valitsus 9. juulil 2009 mitte toetada ja 15. juulil 2010 otsustas valitsus samadel põhjustel mitte toetada ka eelnõu 785.

Need põhjused on järgmised. Eelnõu seletuskirjas on välja toodud, et eelnõu mõjutab neid vanemahüvitise saajaid, kes saavad vanemahüvitist maksimaalses suuruses. Tegelikult mõjutab vanemahüvitise maksimaalse suuruse kolmekordselt keskmiselt kahekordsele keskmisele toomine tunduvalt suuremat vanemahüvitise saajate gruppi kui maksimaalses suuruses hüvitist saavad isikud. Eelnõu seletuskirjas ei ole välja toodud, kui paljusid vanemahüvitise saajaid eelnõu mõjutab, ja seletuskirjas puudub ka mõjude analüüs. Eelnõu algataja ei ole eelnõuga kaasnevate mõjudena arvestanud makstud vanemahüvitisel riigieelarvesse laekuva tulumaksu vähenemist ning samuti ei ole selge, millistest andmetest on lähtutud seletuskirjas toodud eeldatava kokkuhoiu arvutamisel.

Samuti ei toeta Vabariigi Valitsus riiklike peretoetuste seaduse muudatusi. Analüüsimate on, kuidas mõjutaks üksikvanema toetuse suurendamine vabaabielupaaride motivatsiooni märkida sünniaktis ära lapse isa. Lisaks eeltoodule ei ole seletuskirjas selgelt kindlaks määratud eelnõu rakendamiseks vajalikud kulud ega nende katteallikad.

Poliitikad või meetmed ei tohiks soodustada n-õ isata laste sündimist. Lapsel on õigus mõlemale vanemale ning isa andmete puudumine sünniaktis riivab lapse õigust tunda oma isa ja temaga võimaluste piires suhelda.

Sotsiaalkomisjoni arutelu eelnõu 785 üle toimus põhiliselt teemal, kas vanemahüvitise toimib ja kas ta on mõjus. Vanemahüvitise kehtivuse ajal on Eesti sündimuskordaja tõusnud tasemelt 1,47 (need on 2004. aasta andmed) tasemele 1,65 2008. aastal. Tegemist on märkimisväärse tõusuga, mis eristub selgelt näiteks meie naabritest Soomest, kus tõus on olnud 0,05 protsendipunkti, ja Rootsist, kus tõus on olnud 0,16 protsendipunkti, ja absoluutnumbrites loomulikult märkimisväärselt Lätist ja ka Leedust. Leedu sündimuskordaja on niisama suur, kui meil oli aastal 2004, Lätil

veelgi väiksem. Sündide arv on kasvanud 2003. aasta tasemelt 13 000 last aastas tasemele 16 000 last 2009. aastal ehk vanemahüvitise kehtivuse ajal on sündinud 3000 last aastas rohkem. Sellest tulenevalt on ka loogiline, et loomuliku iibe miinus, milleks 2003. aastal oli tervelt 5000 inimest, on langenud üle kümne korra, küündides 2009. aasta andmetel vaid 318 inimeseni.

Eelnõu ettekandja komisjonis viitas, nii nagu ka siin saalis, IMF-i uuringule, mis näitab, et suur osa sotsiaalkulutustest ehk lapsega seotud väljamaksetest tehakse mitte kõige vaesemale ühiskonnaosale. Sotsiaalkomisjoni on sellel aastal tutvustatud OECD aruanne meie sotsiaalpoliitika kohta, mille tegijad olid sotsiaalkomisjoni koosolekul ja vastasid küsimustele. Uuringu tegijad mõnsid komisjonis täpsustavale küsimusele vastates, et Eestis toimunud positiivne muutus sündimuses on märkimisväärne, see eristub selgelt teistest OECD riikidest ja on n-ö rahvusliku eesmärgina täiesti aktsepteeritav. OECD ei ole hinnanud meie sotsiaalpoliitikat sellest vaatenurgast, nemad näitasid meid võrdluses n-ö tavaliste liikmesriikidega. Ükski OECD liikmesriik ei ole olnud sellises olukorras nagu meie. ÜRO rahvastikuprognosis näitas vähem kui kümme aastat tagasi, et aastaks 2050 jääb meid alles vaid 900 000 inimest. 2008. aastal tehtud uus prognoos, mis arvestas vahepealseid positiivseid muutusi, näitab, et inimeste arv 2050. aastal on 1,2 miljonit. Prognoos näitab, et senised tegevused on viinud meid selles suunas, et me sõna otseses mõttes ei sure välja.

Seega ei ole midagi imestada, et sotsiaalkomisjon jõudis oma arutelu lõpus järeldusele, et vanemahüvitisesüsteemi ei tohi pakutud moel muuta. Hääletustulemus vastas sellele järeldusele: 5 komisjoni liiget olid sotside esitatud eelnõu 785 tagasilükkamise poolt, 3 olid vastu ja 1 jäi erapooletuks. Sotsiaalkomisjoni ettepanek oli eelnõu 785 suures saalis tagasi lükata. Lisaks otsustas komisjon saata eelnõu lugemisele täna, 14. oktoobril ja määrata komisjoni ettekandjaks Tõnis Kõivu. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja! Teile on küsimusi. Aleksei Lotman, palun!

Aleksei Lotman

Aitäh! Nagu ma aru saan, arutas komisjon üsna põhjalikult, miks vanemahüvitisesüsteemi ei tohi muuta. Aga kas komisjon arutas võrreldava põhjalikkusega ka üksikvanemate laste toimetulekuküsimusi?

Tõnis Kõiv

Aitäh küsimuse eest! Nagu ma komisjoni ettekandjana ettekande alguses ütlesin, selle eelnõu arutelul läks pöörõhk selle peale, mis on vanemahüvitis, milline on tema mõju, kuidas ta töötab ja kas seda süsteemi saab muuta või mitte. Üksikvanemate olukord oli küll ka kõne all, aga seda me ei ole arutanud mitte selle eelnõu kontekstis, vaid oleme arutanud seda varasemalt, teiste eelnõude kontekstis. Seda me kindlasti arutame ka edaspidi erinevate eelnõude kontekstis, kas või riigieelarve seaduse eelnõu kontekstis.

Aseesimees Jüri Ratas

Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Ma kõigepealt tänan kolleeg Lotmanit õige küsimuse eest! See komisjoni ettekanne oli rohkem poliitpropaganda, pool eelnõu jäigi arutamata, mulle jäi ka selline mulje. Euroopas on teatavasti vaesuse ja tõrjutuse vastu võitlemise aasta. Eesti Vabariigi valitsusel on geniaalne kuluartikkel, umbes 3 miljonit krooni on ette nähtud, et paar seminari sellel teemal korraldada. Mina ei ole täheldanud, et Riigikogu saali oleks vaesuse asjus jõudnud mingisugune valitsuse eelnõu. Kas komisjon on täheldanud, et me oleksime teinud sellel aastal, kui Euroopas vaesusega tegeldakse, rohkem kui muidu mõne sammu nende inimeste elu leevendamiseks?

Tõnis Kõiv

Aitäh küsimuse eest! Sotsiaalkomisjoni ettekandjana saan ma vastata nii, et sotsiaalkomisjoni arvates ei ole see eelnõu mitte sellepärast edasiseks menetlemiseks sobimatu, et koht, kuhu raha tahetakse panna, pole hea. See eelnõu on edasiseks menetluseks sobimatu seetõttu, et sobimatu on see, millisest kohast tahetakse raha ära võtta, mida tahetakse ära rikkuda.

Aseesimees Jüri Ratas

Toivo Tootsen, palun!

Toivo Tootsen

Aitäh! Hea ettekandja! Kindlasti vanemahüvitis mingil määral mõjutab sündimust. Kas aga nii suurel määral, nagu sa väidad? See vist ei pea paika, sest meie sündimus on laias laastus sünkroonis sama kõveraga, mis Soomes on, see tõuseb ja langeb samamoodi, kuigi nendel sellist vanemahüvitesüsteemi nii suurtes käärides, nagu meil on, ei ole. Kas sa võid öelda, et kui sellel aastal on vanemahüvitise ülemäär kõrgem, kas ka sündimuse tase on esimesel poolaastal olnud kõrgem kui eelmise aasta esimesel poolaastal?

Tõnis Kõiv

Aitäh küsimuse eest! Selles vastuses märgin ma ära kaks poolt. Kõigepealt, Eesti vanemahüvitesüsteemi üks tulemus on see, et me oleme suutnud eristuda üleeuroopalisest trendist, üle 30-aastased, kõrgelt haritud naised on hakanud Eestis sünnitama, mida mujal Euroopas ei toimu. Teine pool puudutab vanemahüvitise maksimummäära kõikumist. Sellest kõikumisest olulisem on kindel põhimõte: vanemahüvitise määr arvestatakse üle-eelmise aasta sotsiaalmaksu põhjal. Selleks aastaks see natuke tõusis, järgmiseks aastaks langeb. Süsteem on tähtis, mitte konkreetne arv. Konkreetne arv sõltub sellest, milline olukord meil tööturul on.

Aseesimees Jüri Ratas

Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Mul on küsimuse vormis ettepanek. Võibolla on sotsiaalkomisjonil aega kutsuda ka mõni demograaf oma istungile. Ta teeks teile selgeks, et üle 30-aastased naised saavad heameelega lapsi eelkõige seetõttu, et loodus kutsub. See on see põhjus, miks lapsed sünnivad. Arusaadav, et ühel hetkel võib see soov üle minna. Kas teil mõni demograaf ka vahel komisjonis käib?

Tõnis Kõiv

Aitäh küsimuse eest! Jah, loomulikult meil on komisjoni koosolekul käinud esinemas ka demograafid. Vähemalt seni ei ole ükski de-

mograaf suutnud väita seda, mida sina praegu, hea kolleeg, väitsid, et looduse kutse Eestis on kuidagi teistsugune kui mujal Euroopas. Eks see loodus kutsub inimesi ikka igal pool ühtemoodi, aga Eestis on millegipärast mingid poliitikad need, mis on lubanud seda kutset kuulda võtta. Meil on vägagi selge veendumus, et selleks üheks väga positiivseks mõjuriks on olnud kehtiv vanemahüvitesüsteem.

Aseesimees Jüri Ratas

Heljo Pikhof, palun!

Heljo Pikhof

Aitäh! Mul on tõesti naljakas kuulata siin saalis noorepoolseid mehi väitmas, et vanemahüvitis on see hoob ja see ainuke hoob, mis toob Eestisse rohkem lapsi. Naisena ütlen ma ikkagi seda, et eelkõige mõtleb naine sellele, kuidas laps üles kasvatada. Aga sellele pole mitte sugugi mõelnud Reformierakond!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased! Nüüd on küsimuste voor.

Tõnis Kõiv

Aitäh arvamuse eest!

Aseesimees Jüri Ratas

Järgmine küsimus. Kalev Kotkas, palun!

Kalev Kotkas

Täna, härra eesistuja! Austatud ettekandja! Me kuulsime järjekordselt seda mantrat, kuidas vanemahüvitis sündimuskordajat tõstab. Aga kolleeg Tootsen ei saanud siiski vastust oma küsimusele, sellepärast ma küsin natuke teistmoodi üle. Kui te selleks aastaks tõstsite vanemahüvitise lage paari tuhande krooni võrra, aga sellel aastal sündimus tegelikult hoopis väheneb, siis kus on loogika?

Tõnis Kõiv

Aitäh küsimuse eest! Kõigepealt peab õien-dama ära selle, et meie ei tõstnud midagi. Meie kinnitasime aastaid kehtiva süsteemi alusel selle piirmäära, mis ei ole pärast seda, kui ta kehtestati, sõltunud ühestki poliitilisest otsusest. See ongi selle süsteemi väärtus, et igal aastal ei pea poliitiliste kempluste ja vaidlustega kokku leppima, et kas kehtestame nii või

naa. See ei oleks kindlustunne, mida me tahame lastevanematele anda. See on kindlustunne, et süsteem kehtib aastast 2004 ja iga lapsevanem, ka tulevane lapsevanem, saab sellega arvestada.

Aseesimees Jüri Ratas

Toivo Tootsen, palun!

Toivo Tootsen

Aitäh! Sa enne küsisid, miks Eesti on erilises olukorras ja miks meie naised hakkasid alles nüüd 30-aastaselt sünnitama. Me olemegi erinevas olukorras kui muu stabiilne Euroopa, sest, kui sa mäletad, meil oli riigikorra muutus, meil oli süsteemi muutus. Meil tahtsid kõik kiirelt hakata uut elu ehitama, kõik mehed ja naised tormasid tööle ja nad ei mõelnud muule, kui saaks jalad alla, kui saaks maja, kui saaks korteri, ja alles siis mõeldi lastele. Nüüd on sinnani jõutud. Aga me ei ole sinnani jõudnud mitte tänu vanemahüvitisele. Ma küsin veel kord: kas sündimus suureneb või väheneb?

Tõnis Kõiv

Aitäh küsimuse eest! Kas sündimus suureneb või väheneb? Mina olen veendunud, et me kõik, mitte ainult meie siin saalis, vaid me kõik oleme huvitatud sellest, et sündimus suureneks. Ma tuletan meelde, et rahvastiku taastootmiseks on vaja, et sündimuskordaja oleks 2,1, mitte 1,65, kuhu me oleme jõudnud. 1,47 on väga väike, sellega ei taastooda üldse midagi. Aga mis puudutab veel sündimust, siis jah, Euroopas jääb teatud vanuses naistel laps sündimata, meil ei sünni selles vanuses aga ainult esimesed lapsed, vaid sünnivad ka teised ja kolmandad lapsed. Reformierakond ei ole tegelikult väitnud, et vanemahüvitis on üks ja ainuke meede. Me oleme väitnud seda, et see on mõjus meede, mis on aidanud sündimuse kasvule kaasa. Meie hoiame seda mõjusust, hoiame sellest mõjususest kinni ja tahame anda väga selget kindlustunnet kõikidele Eesti elanikele. See on üks kindel asi, mille peale võib loota, millega võib arvestada. Nii peaks see jääma.

Aseesimees Jüri Ratas

Sven Mikser, palun!

Sven Mikser

Aitäh! Austatud ettekandja! Korduvalt on viidatud sellele, et Eestis on sündid võrdlemisi heldelt toetatud, aga lapse kasvamine sugugi mitte niisama heldelt, vaid, vastupidi, see on võrdlemisi kasinalt toetatud. Kas te olete selle väitega nõus ja kui jah, siis kuidas te sellega kavatsete toime tulla? Tegelikult, kui rääkida rahvastiku taastootmisest (kasutades sellist mõnevõrra tehnikalistlikku terminit), siis on väga oluline ka sündinud põlvkonna üleskasvatamine, et nad oma võimed, potentsiaali ja anded saaksid maksimaalselt välja arendada.

Tõnis Kõiv

Aitäh küsimuse eest! Ega see rahvastiku taastootmine ei ole mitte meie väljamõeldud termin, see, mida see täpselt tähendab, on rahvusvaheline arusaam. Aga eelnõu ettekandja ettekandest võis jääda mulje, nagu sünniksidki meil riigis n-ö riigi lapsed, mitte vanemate omad. Ei tohi ära unustada, et lapsel on vanemad. Lapsel on lausa õigus mõlemale vanemale ning isa puudumine sünniaktis riivab lapse õigust tunda oma isa ja temaga võimaluste piires suhelda. See, et lapsel on isa ja lapsel on ema, kes teda üles kasvatavad, on väärtus omaette. Polegi nii tähtis, kas riik teeb ühte või riik teeb teist. See on ka ilma riigita väärtus omaette.

Aseesimees Jüri Ratas

Marika Tuus, palun!

Marika Tuus

Aitäh! Sa ikka ei vastanud küsimusele, kas sündide arv suureneb või väheneb. Ma võin sinu eest vastata, et selle aasta esimesel poolaastal sündide arv kindlasti vähenes. Ma arvan, et üks põhjus on siin ka see, et vanemahüvitis on küll hea asi, vanemad näevad seda, aga nad kardavad, mis saab edasi, kui ei ole järgnevaid toetusi, kui riik nendega enam ei tegele. Kas sina ei näe selles üldse probleemi?

Tõnis Kõiv

Aitäh, hea kolleeg! Ma küll vastasin sellele küsimusele, kas sündide arv suureneb või väheneb, ja vastus oli, et sündide arv suureneb. Ma olen kaugel sellest rõõmuhõiskest, et näed, tegelikult väheneb. See ei tee rõõmu, see teeb kurvaks, kui see lühikese ajaperioodi andme-

tele tuginedes niimoodi peaks olema. Aga kõik need sammud, mida me astume siin seoses nende poliitikatega, mis mõjutavad sündimust, on kaugemas perspektiivis lahendused. Kaugemas perspektiivis on sündimus kasvanud, märkimisväärselt kasvanud. Meie kõigi ülesanne peaks olema see, et mitte luua ebakindlust juurde, mitte anda signaale praegustele ja tulevastele lastevanematele, et ärge olge kindlad, kas te ikka võtate selle ette või mitte. Meie peaksime looma siin kindlust ja andma positiivseid sõnumeid, et lapsed on Eestisse oodatud ja vanemahüvitis kui üks meetmetest ei saa mitte rikutud.

Aseesimees Jüri Ratas

Jaan Õunapuu, palun!

Jaan Õunapuu

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud komisjoni ettekandja! Kurb on kuulata seda palliveeretamist, kas sündide arv suureneb või väheneb. Teadaolevalt elab praegu Eestis suhtelises vaesuses enam kui 42 000 last ja neist ümmarguselt 40% elab ühe vanemaga peres. Te enne siin vastasite küsimusele, mis puudutab üksikvanemaid, et, jah, komisjon on seda küll arutanud ja komisjon kavatseb seda ka tulevikus teha ja võib-olla ka eelarve menetluse juures, 2011. aastat silmas pidades. Kas te olete nõus sellega, et sotsiaalkomisjon on liialt vähe üksikvanemate teemale tähelepanu pööranud ja võib-olla on see mattunud selle kolmekordse vanemahüvitise teema alla?

Tõnis Kõiv

Aitäh küsimuse eest! Ei, sotsiaalkomisjon ei ole lastele liiga vähe tähelepanu pööranud. Vastupidi, ma saan sotsiaalkomisjoni esindajana kinnitada, et lapsed on sotsiaalkomisjoni erilise tähelepanu all.

Aseesimees Jüri Ratas

Sven Mikser, palun!

Sven Mikser

Aitäh! Austatud ettekandja! Võib-olla te olete puldis pisut liiga erutunud, aga te vastasite minu esimesest küsimusest totaalselt mööda. Ma ei rääkinud sõnagi vanemate nimedest sünniaktis. Ma rääkisin sellest, et korduvalt on viidatud asjaolule, et Eestis on sünnid

riiklikult võrdlemisi heldelt toetatud, lapse kasvamine alates lapse poolteiseaastaseks saamisest kuni lapse lõpuni on jällegi võrdlemisi kiduralt toetatud. See proportsioon on paigast ära. Kas te olete komisjonis arutanud, kuidas seda proportsiooni rohkem paika saada? Loomulikult on lapse vanematel lapse ees kohustused nii siis, kui nad peret planeerivad, kui ka siis, kui nad last kasvatavad. Aga kui me räägime laste riiklikust toetamisest ja lastega perede riiklikust toetamisest, siis kuidas teie arvates need proportsioonid võiks paika saada?

Tõnis Kõiv

Aitäh, hea küsija! Ma loodan, et sa oma küsimuse käigus ka liigselt ei erutunud, kuid ma juhin su tähelepanu sellele, et kui küsija ei saa oodatud vastust, siis see ei tähenda veel seda, et vastati mööda. Seetõttu ma ütlen, et kordamine on tarkuse ema, ja rõhutan veel kord, et lapsel on vanemad, kelle rolli ei saa alahinnata ega veel vähem sellest mööda vaadata. See ongi meie positsioon. Kusjuures ka sotsiaalkomisjonis, kui me teemat arutasime, pidasime seda muu hulgas silmas.

Aseesimees Jüri Ratas

Keit Pentus, palun!

Keit Pentus

Aitäh! Austatud ettekandja ja hea juhataja! Kõigepealt jäi mu kõrva kangesti kriipima üks eelküsijate väide, justkui vanemahüvitiseks väljamakstavad summad sõltuksid Riigikogu otsusest. Vanemahüvitiseks väljamakstavad summad ühe naise kohta ei kasva ju mitte Riigikogu suva- või mingist muust õigusest tulenevalt tehtud otsuse põhjal, vaid kasvavad siis, kui naised hakkavad teenima rohkem palka. See on ainult positiivne, kui see nii on. Minu küsimus puudutab viimaste küsijate palju spekulereitud väidet, justkui vanemahüvitesüsteemi lõhkumine võiks kuidagi kaasa aidata sündide trendi parandamisele. Kui me räägime sellest, kas sündide arv on kasvanud või mitte, siis milline on sotsiaalkomisjoni esindaja seisukoht või arvamus: kui me peaksime täna sotsiaaldemokraatide eelnõu toetama ja vanemahüvitesüsteemi ära lõhkuma, kas siis hakkaksid sünnid meil näitama tõusvat trendi?

Tõnis Kõiv

Aitäh küsimuse eest! Kindlasti ei ole sotsiaalkomisjoni arvamus selline, et kui me lõhume ära mõjusa poliitilise meetme, mis on sündimuse kasvule kaasa aidanud, et siis selle tagajärjel muutub midagi paremaks ja sündimus kasvab. Vastupidi, me oleme väga selgel arvamusel, et kui me mõjusa meetme ära rikume, siis saab see mõju ainult kaduda, loogiliselt võttes, ja seetõttu sündimus tõesti väheneb. Ma arvan, et ka sõnumite andmine avalikusele selle koha, et see mõjus meede võib saada rikutud, võib-olla ongi juba mõju avaldanud, kahetsusväärset halba mõju.

Aseesimees Jüri Ratas

Marek Strandberg, palun!

Marek Strandberg

Tulles tagasi küsimuse juurde, kas demograafid aeg-ajalt külastavad komisjoni, on minu küsimus see: kui läbi arvatud-hinnatud igas mõttes, kultuurilises, majanduslikus jne mõttes on üldse meie vajadus sündimust kasvatada sellisel moel, et meie rahvaarv kasvaks? Kas see rahvaarvu kasvu argument oludes, kus me teame, et kulud laste ülalpidamiseks ja kulud haridusele on väga suured, on selline baasuskumus Eesti riigis või põhineb see mingisugusel teadmisel?

Tõnis Kõiv

Aitäh, hea küsija! Sotsiaalkomisjon, kelle ettekandja ma siin praegu olen, ei ole arutanud (keegi ei ole teinud ka sellist ettepanekut), et me võiksime Eesti rahva demograafilist olukorda parandada kuidagi teistmoodi, näiteks (see koorus sellest küsimusest välja) mõnest maailma ülerahvastatud piirkonnast siia elanikke tuua. Selliseid ettepanekuid ei ole sotsiaalkomisjonile esitatud ja me ei ole õnneks pidanud neid arutama.

Aseesimees Jüri Ratas

Marek Strandberg, palun!

Marek Strandberg

Kaugel sellest, kaugel sellest! Isegi minu mõtetes ei liikunud seda kujutluspilti, et me peaksime ülerahvastatud piirkondadest siia inimesi tooma. Minu küsimus on selles, et on ikkagi 21. sajand. Inimtüü muutub kvaliteet-

semaks mitte ainult inimeste rohkuse, vaid ka mõistuse rohkuse tõttu. See on nagu minu mõte. Küsimus: kas, nui neljaks, rahvaarvu kasvatamine on, ütleme, mitte sotsiaalkomisjoni, aga su enda meelest selline oluline eesmärk, mille poole pürgida, või me võiksime pürgida selle poole, et meie vaim, tööviljakus ja muu oleksid ka selle väiksema ja püsivalt väikse rahvaarvu juures, mis tegelikult tagab meile väga head keskkonnatingimused, oluliselt suuremad?

Tõnis Kõiv

Aitäh veel kord selle küsimuse eest! Ma saan sellele vastata selliselt, et sotsiaalkomisjoni jaoks on oluline, et riigis oleks tööealiste ja ülalpeetavate suhe selline, et tööealised suudaksid ülalpeetavaid ülal pidada. Rahvastiku taastootmine aitab loomulikult seda suhet mõistlikul tasemel hoida. Kui indeks on väike, sünnib lapsi vähem juurde, tuleb juurde ka vähem tööealisi ja arusaadavalt läheb ülalpeetavate ülalpidamise koormus sellest suuremaks ja see võib kaasa tuua, et ülalpidamisvõimekus väheneb. Selles võtmes, võib öelda, me oleme seda tõesti vaadanud.

Aseesimees Jüri Ratas

Heljo Pikhof, palun!

Heljo Pikhof

Aitäh! Loomulikult on väärtus omaette, kui lapsel on mõlemad vanemad ja kui mõlemad vanemad lapse kasvatamises osalevad, aga paraku see alati nii ei ole. Nagu sa isegi kindlasti tead, Eestis kasvavad ligi pooled lapsed ühe vanemaga peres. Kas Reformierakonnal on mõni võluvits, mis paneks vanemad koos elama, lapsi koos kasvatama ja mõlemaid lapsi kasvatamises osalema?

Tõnis Kõiv

Aitäh! Sotsiaalkomisjonile tutvustati andmestikku pealkirjaga "Ühe vanemaga pered: probleemid, vajadused ja poliitikameetmed". See toimus sotsiaalkomisjoni koosolekul, kus sa ka ise, hea küsija, viibisid. Seal toodud andmed näitavad, et üksikvanemaga peres elavate laste osakaal pidevalt kahaneb.

Aseesimees Jüri Ratas

Keit Pentus, palun!

Keit Pentus

Aitäh! Ma olen jälginud mõnes mõttes huviga, kuidas mitmed eelküsijad on üritanud debatti viia Reformierakonna väljapakutud võimalitsa teemale. Ma kinnitan eelküsijale, et meil on pakkuda väga mitu lahendust teie tõstatatud küsimusele ja kindlasti võime seda arutelu jätkata pärast tänase päevakorra amendumist. Aga, lugupeetud ettekandja, kuna sotsiaaldemokraadid on suutnud nüüd vanemahüvitise kontekstis rääkida praktiliselt kõigest, kuna see teema on läinud selliseks pudruks ja kapsaks kätte ära, siis on mul lihtsalt palve, et te veel üks kord räägiksite sellele saalile lühidalt lahti, mis on vanemahüvitise mõte ja miks komisjon ei pidanud mõistlikuks selle süsteemi äravussimist.

Tõnis Kõiv

Aitäh küsimuse eest! Tõesti tuleb sissejuhatauseks üle korrata, et ega mina ei saa siit puldist esitada Reformierakonna lahendusi. Mina olen siin puldis sotsiaalkomisjoni ettekandja. Minnes küsimuse teise poole juurde, ütlen, et vanemahüvitis sai loodud selleks, et hüvitada alguses lapse emale, hiljem ühele vanematest saamata jäänud palk alguses lapse üheaastaseks saamiseni, hiljem lapse poolteiseaastaseks saamiseni. Selle kohta, kuidas see saamata jäänud palk välja arvestatakse, on püüvalt 2004. aasta 1. jaanuarist kehtinud skeem, millega saavad nii praegused kui ka tulevased lastevanemad arvestada.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja! Ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Eesti Reformierakonna fraktsiooni esindaja Taavi Rõivase!

Taavi Rõivas

Austatud juhataja! Palun kaheksa minutit!

Aseesimees Jüri Ratas

Kaheksa minutit.

Taavi Rõivas

Head ametikaaslased! Katseid vussida vanemahüvitist on see saal selle koosseisu ajal näinud vähemalt kümme korda. Ei ole tõsi see, et alati on need katsed täpselt ühesugused olnud. Kord on välja pakutud üks vähendamine,

kord teine, kord on mõeldud, kuidas seda süsteemi keerulisemaks muuta, kord on mõeldud, kuidas seda aega muuta. Ma väidan, et iga selline ettepanek, iga selline arutelu, mida me Riigikogus peame selleks, et vanemahüvitist ära rikkuda, iga selline arutelu vähendab perede kindlustunnet, iga selline arutelu vähendab Eestis sündimust. See, kuhu vanemahüvitiselt äravõetavat raha panna, ükskõik kui üllas see eesmärk ei ole, ei ole tegelikult ühegi sotsiaaldemokraatide ettepaneku põhiteema olnud. Alati on põhiteema see, et saaks aga midagi vanemahüvitisega ette võtta, peaasi, et see ei jääks nii, nagu see omal ajal välja mõeldi.

Reformierakond on nõus, et väga tähtis on ka see, mis saab pärast vanemahüvitist. Ma võin teile isiklikust kogemusest öelda, et on erakordselt muret tekitav, kui poolteiseaastast last ei ole võimalik lasteaeda panna. Ka mina isiklikult olen pidanud oma koduomavalitsuses, kus, muuseas, sotsiaaldemokraadid on võimal, pettuma, sest mul ei ole lootustki lähiajal oma last lasteaeda saada. Sellega kaasnevad kas ühe vanema töölt ärajäämise tõttu või eralastehoiu kinnimaksimise kaudu võrreldamatult suuremad kulud kui need, millest teie siin täna olete rääkinud. Mul oleks väga hea meel, kui sotsiaaldemokraadid pisutki Tallinnas initsiatiivi näitaksid ja mõtleksid ka selle peale, mis saab pärast vanemahüvitist, sest lasteaiajärjekordade teema on ausalt öeldes muret tekitav ja ma olen kindel, et ka see vähendab noorte perede kindlustunnet.

Aga vaieldamatult on vanemahüvitis oma algusest alates olnud Eesti perepoliitika olulisim meede. Ma julgen öelda, kuna ma olin vanemahüvitise sünni juures, töötades toona minister Rummo büroo juhatajana, et enamik demograafe, kes pidasid vanemahüvitise potentsiaalset mõju väga väikeseks, toona eksisid. Mõned neist on mulle ka tunnistanud, et nad eksisid. Selle üle on ainult hea meel. Sest vaieldamatult toimus vanemahüvitise tutvustamise aastal Eesti iibes murrang. Meil ei ole enam iive –5000, me räägime mõnesajainimeselisest iibemiinusest, see murrang on olnud tohutu. 50 aasta perspektiivis (pikk vaade, mida teeb ÜRO) tähendab see seda, et aastal 2050 on Eestis üle 300 000 inimese rohkem kui prognoosis, mis tehti 2002. ja 2003. aastal, siis, kui Eestis vanemahüvitist veel ei olnud.

Ma ei ole nõus nende täna sõnavõtnutega, kes väitsid, et põhjuseks on süsteemi muutus. Head kolleegid! Vaadake Läti ja Leedu näitajaid. Ka neil oli süsteemi muutus, aga ometi on nende sündimusnäitajad oluliselt halvemad.

Vanemahüvitis on vaieldamatult suurendanud noorte perede kindlustunnet ja see tähendab näiteks seda, et seitsme aasta pärast läheb 1. klassi tervelt 120 klassitäit rohkem lapsi või me võime seitsme aasta pärast siia parlamenti terve kuu aega kutsuda 1. klassi minevaid lapsi, keda ilma selleta ei oleks, ja terve kuu aega saame saalitäie lapsi.

Ma kordan veel kord: pere kindlustunne kõige olulisemal ajal, mil pere on kõige haavatavam, mil üks pere liikmetest ei saa tulu teenida, on see, mis on vanemahüvitise eesmärk. Iga katse vanemahüvitist ära vussida, iga muudatus, mida kas sotsiaaldemokraadid või kes iganes teine pakuvad, vähendab seda kindlustunnet. See vähendab seda ka neil, keda see kõige otsesemalt ei puuduta, sest kuidas saab keegi olla tulevase lapsevanemana kindel, et kui täna langetatakse ülempiiri ja homme muudetakse maksmise perioodi, et siis ülehõime ei minda süsteemi aluste kallale või ei muudeta seda ülempiiri või alampiiri või ei tehta veel midagi, mis tema jaoks isiklikult kahjulik on. Ütlen veel kord: iga muudatus vähendab kindlustunnet.

Räägime kokkuhoiust, mida soovitakse saavutada. Varasemad ettepanekud, kus sooviti langetada ülempiiri 5000 krooni võrra, annaksid kokkuhoidu alla 1% vanemahüvitise mahust. Ettepanek alandada ülempiiri ühe keskmise palga võrra annaks kokkuhoidu umbes 3% mahust. Samas, kindlustunde vähendamine on mõõtmatu. Mõelge, enne kui te selliseid ettepanekuid teete.

Reformierakonna hinnangul on asju, millega ei mängita. Eesti perede kindlustunne ja Eesti rahva püsijäämine on kindlasti sellised asjad. Me kutsume üles mitte ainult seda eelnõu maha hääletama, vaid me kutsume kõiki Riigikogu liikmeid üles selliseid vastutustundetuid ettepanekuid tulevikus mitte esitama. Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh! Palun kõnetooli Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni esindaja Liisa-Ly Pakosta!

Liisa-Ly Pakosta

Ma räägin nüüd maailmavaatest. Teen saalile Isamaa ja Res Publica Liidu nimel neli ettepanekut, mis on maailmavaatelised.

Esimene ettepanek. Lepime kokku, et me lastetoetusi ja lastega seonduvaid rahalisi väljamakseid ei vähenda. Me võime tõsta alumist piiri ja väga mitmes kohas on riigil seda ka vaja teha. Loodame, et majandusolud lähevad paremaks. Alumist piiri tuleb tõesti tõsta. Kuid mitte ükski kulutus, mis me teeme laste heaks, ei kuulu vähendamisele. Laste kasvatamisele ei ole võimalik liiga palju ressursse kulutada. Ma rõhutan ka seda, et eelnõu jätaks näiteks viielapselise pere lapsed allapoole sissetuleku minimaalset piiri ja allapoole ka seda piiri, mis lapse kasvatamiseks välja arvatud on. Seda kõigi viie lapse jaoks.

Teine ettepanek. Me ei tohiks toetada mitte ühtegi eelnõu, mis on suunatud perede lagunemisele. Osa Riigikogu liikmeid ei ole ilmselt siinamaani aru saanud, et mõistet "üksikvanemaga pere" on võimalik kahtemoodi tõlgendada. Need on nii need pered, kus on reaalselt üks lapsevanem, kuid seaduse mõistes on üksikvanemaga perega tegemist siis, nagu siin on mitu korda rõhutatud, kui lapse sünnitunnistusel puudub kanne isa kohta. Kui me majanduslike meetmetega soodustame seda, et isa nimi jäetakse sünniakti kandmata, siis see on vale tee. Õige tee ja maailmavaateliselt õige tee on selline poliitika, kus me toetame rahaliselt, majanduslikult, moraalselt perekondi, sõltuvalt pere sissetulekust. Üksikvanemaga pere, isegi siis, kui ta on üksikvanemaga pere seaduse mõttes ehk puudub kanne isa kohta, võib olla päris hea sissetulekuga pere. Peres, kus on olemas isa, ema ja mitu last, võib sissetulek lapse kohta olla oluliselt väiksem.

Kolmas maailmavaateline ettepanek on see, et me arvestaksime alati lastega. Eelmises punktis ma seda natukene rõhutasin. Me ei peaks tegema selliseid eelnõusid, mis lähtuvad ainult lapsevanema staatusest. Kui me räägime lastest, siis me räägime ikkagi lastest, me ei tohiks teha eelnõusid sõltuvalt ainult lapsevanema formaalsest staatusest. See on äärmiselt oluline vahe, et me suudaksime täiskasvanud inimeste asemel mõelda laste peale, sellele, mis on konkreetne sissetulek peres just ühe lapse kohta arvestatuna.

Neljas maailmavaateline ettepanek, millest on ka siin eelnevalt mitu korda juttu olnud, on see, et me peaksime ühiselt seisma naiste suurema sissetuleku eest. Mitu kolleegi on arvanud, et naise mõistuse piir lõpebki selle koha peal, kus ta entusiastlikult vastab looduse kutsesele. Julgen teile siiski kinnitada, et naised on võimelised millekski enamaks. Nad on võimelised välja arutama, kas perele tuleb poest osta üks liiter piima või viis liitrit piima ja mis see vahe on. On ka selge, et inimene saab oma töö eest palka, kuid riik on otsustanud, et päris mitmel juhul on selle palga maksjaks riik. Seda sellistel puhkudel, kui tööandja on otsustanud, et palgamaksmine ei ole mõistlik. Näiteks, kui inimene jääb haigeks, siis maksab talle palgaasendust riik, kui inimene on sünnituspuhkusel, siis maksab talle palgaasendust riik, ja kui inimene saab vanemahüvitist, siis maksab talle palgaasendust riik. Ka siis, kui vanem hooldab alla 12-aastast last, maksab talle sissetulekuasendust riik. Need on kõik sellised juhud, kus väga sageli on kojujääjaks just nimelt naine. See on ikkagi täpselt samamoodi selle naise sissetulek, mis läheb täpselt samamoodi statistilisse sissetuleku arvestusse ning me ei tohiks seda mitte mingisugusel juhul vähendada.

Niisiis, kordan lühidalt üle. Me ei tohiks lastetoetuste ülemist piiri alandada, me peaksime tõstma alumist piiri, me ei tohiks lagundada peresid, me ei tohiks teha poliitikat, mis seda soosib, me peame arvestama lastega ja naistele suuremate sissetulekute võimaldamisega. Aitäh teile!

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh! Palun Riigikogu kõnetooli Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindaja Heljo Pikhofi!

Heljo Pikhof

Austatud juhataja! Head Riigikogu liikmed! Kui me räägime Eesti n-ö suurtest eesmärkidest, siis on isegi pentsik sellest rääkida. Ühe või teise projekti (toome näiteks NATO-ga ja Euroopa Liiduga liitumise, viimati eurole ülemineku) edujoovastuses oleme silmist lasknud kõige tähtsama – riigi ja rahva püsimise. Kõige tähtsam oli ja on ja kõige tähtsamaks jääb ka tulevikus aidata kaasa sündimusele, aga koos sellega tagada igale lapsele inimväärne kasvu-

keskkond, parim võimalik haridus ja võimete igakülgne väljaarendamine. Vanemahüvitis ei ole iseenesest mingi võluvits. Reformierakonna liikmete sõnavõttudest on nähtunud, et isegi mis tahes arutelu Reformierakonna loosungi üle hävitab kohe Eesti riigi. Nii see ei ole. Iga arutelu on teretulnud – seda ütlevad sotsiaaldemokraadid. Ma usun, et ka teistel erakondadel on siin Riigikogu saalis sõnaõigus. Palun arvestage ka teistega!

Liisa tõi siin välja, et me riigis kangesti arvestame lastega ja laste vajadustega. Kahjuks see nii ei ole. Me arvestame vanemate huvide ja nende vajadustega, nende suhetega. See on tulnud välja parempoliitikute sõnavõttudest.

Kui rääkida Eesti elanikkonna kihistumisest, siis paarikümne aasta jooksul on see kihistumine olnud väga suur. Me oleme jõudnud olukorrani, et meil on tekkinud kastisüsteem. See on viinud selleni, et inimene sünnib ja sureb samas sotsiaalses grupis. Üha vähem sõltub lapse elutee tema võimekusest ja töökestest ning üha rohkem vanemate rahakoti pakusest ja perekonna kastikuuluvusest. Meie väikeses riigis on praegu hinnanguliselt enam kui 42 000 last, kes elavad vaesuses või suisa süvavaesuses. Need on meie Eesti riigi võõraslapsed, kelle toimetulek on paremerakondadele üksipuha.

Laste ja noorte vaesuse ning sotsiaalse tõrjutuse leevendamine peaks olema seadusandjate prioriteet, peaks olema praeguste valitsejate prioriteet. Ma arvan, et me ei saa siin oodata. Sellega tuleb tegelda täna ja kohe. Sellepärast kutsungi teid, head Riigikogu liikmed, toetama sotsiaaldemokraatide eelnõu 785. Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbi-rääkimised. Kuna juhtivkomisjon on teinud ettepaneku seaduseelnõu 785 esimesel lugemisel tagasi lükata, siis me peame selle ettepaneku läbi hääletama.

Panen hääletusele juhtivkomisjoni ettepaneku Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni ning Riigikogu liikmete Karel Rüütli, Jaanus Marrandi ja Jaan Õunapuu algatatud vanemahüvitise seaduse ja riiklike peretoetuste seaduse muutmise seaduse eelnõu esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun hääletada!

Ettepaneku poolt hääletas 44 Riigikogu liiget, vastu oli 15, erapooletuid ei olnud. Ettepanek leidis toetust.

Seaduseelnõu 785 lükati esimesel lugemisel tagasi ja langes Riigikogu menetlusest välja. (Tabel 13.)

Head Riigikogu liikmed! Tänapäevane istung on lõppenud.

Istungi lõpp kell 11.56.

Istungi kestus 1 tund ja 56 minutit.

Juhataja

J. Ratas
Riigikogu aseesimees